
Ex Bibliotheca
Geo. Lud.
HANSEN,
M. D.
No. 90.

D. MICHAELIS ALBERTI
REG. MAJ. BORUSSIÆ CONSIL. AULIC. AC PROF. MEDIC. ET PHILOS. NATUR. PUBL. ORDIN.

SYSTEMA JURISPRUDENTIÆ MEDICÆ,

QUO CASUS FORENSES, A JCTIS ET MEDICIS DECIDENDI, EXPLICANTUR OMNIUMQUE FACULTATUM SENTENTIIS CONFIRMANTUR,

IN PARTEM

DOGMATICAM ET PRACTICAM

PARTITUM, CASIBUS, RELATIONIBUS, JUDICIIS, RESPONSIS ET DEFENSIONIBUS JURIDICIS ET MEDICIS FORENSIBUS SPECIALIBUS ILLUSTRATUM,

IN USUM

JURISPRUDENTIAE ET MEDICINÆ,

SEORSIM JUDICIORUM

CIVILIUM ET ECCLESIASTICORUM

DIRECTUM,

ET CUM PRÆFATIONE

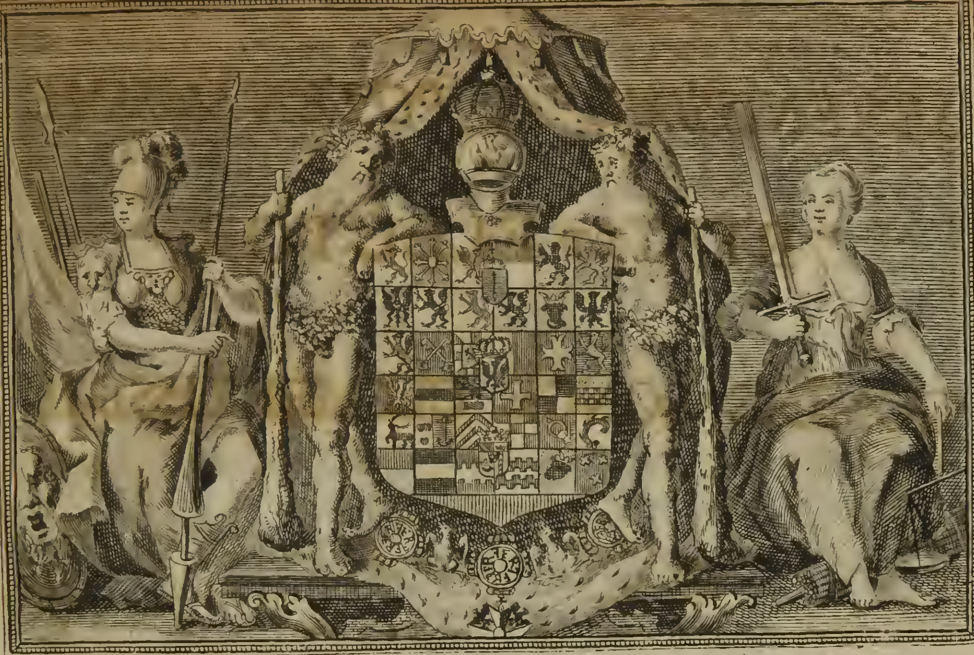
CHRISTIANI THOMASII &c.

INDICEQUE REALI INSTRUCTUM

ALTERA EAQUE MULTIS LOCIS ET TESTIMONIIS ADAUCTA EDITIO.

HALÆ, IMPENSIS ORPHANOTROPHEI, MDCCXXXVI.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQUE PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO

FRIDERICO WILHELMO,

REGI BORUSSIÆ, MARCHIONI BRANDENBURGICO,
S. R. IMPERII ARCHICAMERARIO ET ELECTORI SUPREMO PRINCIPI ARAUSIONENSI AC NEOCASTRENSI DUCI MAGDEBURGI CLIVIÆ JULIACI MONTIUM STETINI POMERANIÆ CASSUBIORUM VINIDORUM MECKLENBURGI ET IN SILESIA CROSNÆ BURGGRAVIO NORIBERGENSI PRINCIPI HALBERSTADII MINDÆ CAMINI VANDALIÆ SUERINI RACEBURGI ET MEURSÆ COMITI HOHENZOLLERÆ RUPINI MARCÆ RAVENSBERGÆ HOHENSTEINII TECKLENBURGI LINGÆ SVERINI BUHRÆ LEERDAMI MARCHIONI VEHRÆ ET VLISSINGÆ DYNASTÆ IN RAVENSTEIN TERRISQUE ROSTOCHII ET STARGARDÆ IN LAUENBURG BYTOW ARLAY ET BREDA CETERA.

PRINCIPI SAPIENTISSIMO, FORTISSIMO JUSTISSIMOQUE,

REGI AC DOMINO SUO MULTO INDULGENTISSIMO,

SERENISSIME AC POTENTISSIME

REX ET ELECTOR

DOMINE LONGE CLEMENTISSIME

MAJESTATI TUÆ, REX AUGUSTISSIME, poſt DEUM TER OPTIMUM MAXIMUM primum terrena mea felicitas atque ſalus debet initium, ſicut Clementiſſimæ TUÆ Indulgentiæ multa & illuſtria gloriæ decoris-

risque pleniſſima in me derivata inclaruerunt monumenta; quare ad Sacratiſſimam TUAM MAJESTATEM venerabunda pervolvor ſubmiſſione: TE enim, PRINCEPS GLORIOSISSIME, cum Divina Benignitas eximio atque immenſo imaginis Divinæ ſacraverit ſigillo, ut tanquam Magnum Regni Præſidium, Eccleſiæ tutela, Muſarum ſpes & populi ſolatium fulgeas, ita mereris viciſſim, ut Gloria atque memoria TUA æternitati & immortalitati ardentiſſimis conſecretur precibus. Quantumvis enim DEUS TE amat, humani generis amor atque deliciæ! ita exſuperantiſſima atque calidisſima indies e pectore meo aſſurgunt vota, TUAM, REX BENIGNISSIME, ſalutem devotisſime efflagitantia. Jam quatuor & viginti per DEI gratiam circumacti ſunt anni, ubi pro virium mearum exiguo, ſincero tamen, modulo in Alma Fridericiana ſub Sapientisſimorum Indulgentisſimorumque FRIDERICORUM fulgente jubare doctrina & ſcriptis ſubjectisſimo officio inſervire mihi licuit: quare TUIS nunc lau-

 dibus

dibus resonat, quantum unquam clementiæ flumen a Sacratissima TUA MAJESTATE in me limpidissimis emanavit rivis: Etenim votiva semper submissione mea litavit pietas atque relligio, quo nemini alteri Imperantium, nisi TUÆ Fulgentissimæ MAJESTATI hactenus demississima mea officia atque studia Clementissimo TUO arbitrio atque mandato sint consecrata: neque desideratissima me destituet spes, quin sub Divino directorio & tanti *Potentissimi Sapientissimique* REGIS Protectorio & Clementiæ auspiciis leviores meæ opellæ aliquam unquam sint assecutæ frugem. Et dum præsentem tractatum, Jurisprudentiæ Medicæ titulo notatum, variisque curiosis æque ac fructuosis Theologicis, Juridicis, Medicis ac Philosophicis meditationibus & observationibus illustratum cum DEO in publicum emittere constitui, devotissima illa hactenus sollicitudo mea occupavit præcordia, quo REGI *Prægloriosissimo* bonarumque scientiarum ac artium Protectori & Promotori Prudentissimo longeque Clementissimo devin-

devinctisſimum meum teſter animum: ob id novo devotionis meæ genere atque ſymbolo hoc humillimæ ſubjectionis pignus AUGUSTAE MAJESTATIS TUAE oculis, TUA potius Clementia, non ſua dignitate fretum, ſe ſubjicit, animo puro, officio ſincero obſequiove ſubjectisſimo precans, ut NOMINIS TUI MAJESTATICUM Decus longe Indulgentisſime huic præfulgeat opuſculo, quemadmodum hunc humillima ſubmisſione oblatum conatum gratiam inveniſſe, lætus recordabor. Hi fulgentisſimi TUÆ Clementiæ radii, ſi levem hanc illuſtraverint opellam & auroræ TUÆ jubar impoſterum me circumfluxerit, novas cum DEO colligam vires, quo reliqui mei conatus nova indies germinent incrementa. Quod ſupereſt, in TUA ſalute DEI venerabor Bonitatem, gratiasque propterea DEO me obligo æternum habiturum & quod Tertullianus de formula, qua populus olim Romanos ſalutavit & compellavit Imperantes, retulit, id quotidiani mei voti erit compendium, ut DEUS REGI AUGUSTISSIMO det vitam prolixam, imperium ſecurum, domum tutam, exercitus fortes, Miniſtros fideles, populum probum, orbem quietum & quæcunque alia fauſta ſupererunt vota. TE REGEM GLORIOSISSIMUM ſervet DEUS, quia mereris de Regno, de Eccleſia, de Republica & de litterarum ſtudiis: TUA indies colluſtret gloria & MAJESTAS TUA novo indies effulgeſcat ſplendore: Si TUA ſalus DEO curæ & cara, omnibusque fructifera: Salvo enim tanto REGE FORTISSIMO JUSTISSIMOQUE publica omnium ſalus ſtatuminabitur & ſubjectisſimum pectus meum erga AUGUSTAM DOMVM inde novum devotio-

nis

nis colliget affectum. Largiatur Divina Benignitas REGI optimo vitam longævam omnibusque Regiis prosperitatibus locupletissimam: Fugiant semper AUGUSTAM DOMUM TUAM omnia horrisona periculorum tonitrua, quin verius Almus Creator Eidem largiatur in Celsissimo Flore & perfectissima salute exoptatissimam æternitatem. Servet DEUS AUGUSTAM Thori Sociam, REGINAM Clementissimam, Serenissimum PRINCIPEM REGALEM, Purpuræ Hæredem, Principum Decus & universam AUGUSTAM DOMVM in sempiterna salubritate, mihique tanti REGIS Clementiam conservet, quam nunquam desitura celebratione omnisque divinæ benedictionis apprecatione commemoraturus

AUGUSTÆ MAJESTATIS REGIÆ

REGIS AC DOMINI SUI LONGE CLEMENTISSIMI

humillimus & devinctissimus

Michael Alberti,

PRÆFATIO.

I. Differentia & convenientia quatuor Facultatum Academicarum.

CUm Academiæ, vel Univerſitates jam per non pauca ſecula conſtent ex quatuor diſtinctis Facultatibus, Philoſophica, Medica, Juridica & Theologica, atque hæc diſtinctio inter alia etiam id operetur, vt nulla ex his Facultatibus alterius circulos turbet, neque falcem mittat in alienam meſſem; mirari forte quis poſſet, qua ratione fieri potuerit, ut vel Jure Conſulti de Doctrinis Medicorum vel Medici de doctrinis ad Jurisprudentiam pertinentibus eſſent ſolliciti, niſi & ratio ſvaderet, & experientia teſtaretur, illam diſtinctionem primario eo reſpicere, ut in lectionibus tam publicis quam privatis ſingularum Facultatum Profeſſores intra ſuos cancellos maneant, & ſua ſtatuta obſervent, non vero, ut de doctrinis reliquarum Facultatum, quatenus veram & non

phantaſticam ſapientiam de vera felicitate, tam temporali, quam æterna inculcant, plane non ſint ſolliciti. Cum enim genuina philoſophia debeat præparare ſtudioſos ſapientiæ ad ſtudia ſuperiorum Facultatum, ita ut, ubi deſinat Phyſicus, ibi incipiat Medicus, ubi Ethicus & Politicus, ibi incipiat ICtus, denique, ubi deſinat Metaphyſicus ſapiens (non de grillis Scholaſticorum, ſed de Theologia naturali ſollicitus) ibi incipiat Theologus, Theologiam revelatam in ſcriptura Sacra exponens; & cum præterea Medica facultas debeat proponere ſtudioſis ſapientiæ doctrinam conſervandæ aut recuperandæ ſanitatis corporis, Juridica vero doctrinam conſervandæ aut recuperandæ quietis publicæ pariter & privatæ, denique Theologica doctrinam adipiſcendæ ſalutis æternæ per fidem in Chriſtum; facile patet, quemlibet bonum civem, præprimis vero eum, qui in Academiis operam dat ſtudiis, debere ſollicitum eſſe, ut ex omnibus quatuor Facultatibus doctrinas fundamentales ſalutis tam temporalis, id eſt ſanitatis corporeæ & quietis animi, quam æternæ non ſolum diſcat, ſed & in praxin deducat, etſi non requiratur, ut tam plene & perfecte id faciat, ut etiam in omnibus quatuor Facultatibus Doctoris officium ac munus ſuſcipere ſit aptus. (*a*)

a) Diſtinctius hactenus dicta expoſui in Cautel. circa ſtud. Jurispr. cap. 3. cap. 13 §. 7. ſeq. & cap. 18 it. 19

II.
In ſpecie convenientia Medicinæ & Jurisprudentiæ.

Porro, quod in ſpecie felicitatem temporalem attinet, cum quilibet ſtudioſus ſapientiæ operam dare debeat, *ut ſit mens ſana in corpore ſano*, inde ſponte ſua ſequitur, ut ſtudioſus ſapientiæ præmiſſis fundamentis genuinæ Phyſicæ, Ethicæ & Politicæ ſuppleat ex Medicina & Jurisprudentia doctrinas ſpeciales de conſervanda & recuperanda ſanitate propria, & vitanda injuſtitia, adeoque vel ex hac ratione nec Medicus ſtudium Jurisprudentiæ, nec JCtus ſtudium Medicinæ plane negligat. Præterea cum & in Phyſica & in Philoſo-

loſophia practica, & in Medicina ac Jurisprudentia hactenus per aliquot ſecula propoſitæ fuerint doctrinæ vel inſufficientes vel aperte falſæ, operam dabunt ſtudioſi Medicinæ & Jurisprudentiæ, ac multo magis Doctores utriusque Facultatis, ut has doctrinas fugiant, ſuppleant ac corrigant. Ita v. g. Phyſici plerique hactenus Phyſicam docuerunt eſſe ſcientiam, ita ex præjudicio autoritatis & præcipitantiæ coeca ſequela repetierunt Phyſicas Ariſtotelicas, Stoicas, Gaſſendiſticas, Carteſianas &c. Ita fere communiter neglecta fuit emendatio Ethicæ & Politicæ Ariſtotelicæ: *(b)* Ita Medici & ICti plerique ex autoritate Paparum (in inſtitutione quatuor Facultatum id intendentium, ut ſana ratio ſupprimeretur & præjudicium autoritatis humanæ ubique regnaret) bona fide ſeducti, non auſi fuerunt recedere ab autoritate Hippocratis vel Galeni, aut ab autoritate Juris Juſtinianei & Canonici. Adde, quod utraque Facultas varias ſectas pepererit, non ſolum quoad doctrinam, ſed & praxin. Ita v. g. JCti diviſi fuerunt in Gloſſatores & Humaniſtas, Leguleios & Rabulas (quamvis Rabuliſtica magis reſpiciat Advocatos, quam Judices.) Ita Medici ſunt vel Dogmatici vel Empirici vel Chymici &c. Immo Agyrtæ die Marckſchreyer, Chirurgi, Balneatores, Obſtetrices, vetulæ &c. tantum non ubique propter applauſum vulgi fere ſuppreſſerunt genuinos & vere eruditos Medicos.

(b) Confer dictas Cautelas cap 13 14.15.16

III.

Cur JCti conſilia petant a Medicis, non vero hi ab illis?

His vero ita præſuppoſitis, novum dubium oritur, qui factum fuerit, ut nemo ex JCtorum ordine ediderit hactenus quæſtiones Juridico Medicas, aut Medicinas Juridicas, quemadmodum *Paulus Zacchias* edidit *Quæſtiones Medico legales*, & uti jam *Honoratisſimus Collega* ſuam *Jurisprudentiam Medicam* publici juris facit? item ex quibus cauſis ſæpe Judices vel ipſi in proceſſu

tam civili, quam criminali petant responsa a Facultatibus Medicis, aut dum acta ad collegia Juridica transmittunt ad concipiendas sententias, simul addere soleant in multis casibus, quod Collegia Juridica ante conceptionem sententiæ prius acta communicare debeant cum Facultatibus Medicis, contra vero Medici, dum consilia ægrotantibus dant, aut ipsa medicamenta ab Apothecariis componenda præscribunt, nunquam petere soleant a JCtis vel Facultatibus Juridicis consilia aut decisiones casuum dubiorum? denique cur sæpius Medici refutent doctrinas JCtorum, imo ipsas leges Juris Justinianei, vel etiam, (quamvis rarius id fiat) canones & capitula Juris Canonici, nunquam vero JCti sive Theoretici sive Practici (qua tales) refutent doctrinas erroneas Medicorum? Quamvis autem ad hæc dubia tollenda variæ possint afferri rationes, sufficiet tamen in præsenti, si adduxero præcipuas & brevi. JCti cum artem medicam non soliti fuerint, nec adhuc soleant discere, inde vel Hippocratem aut Galenum aut noviores Medicos absque judicio exscribere consueverunt, aut dum ipsi de rebus ad Medicos pertinentibus aliquid definire volunt, sæpius ex ignorantia, quamvis bona fide, graviter errant. Ita e. g. eo referendæ sunt variæ Leges in Jure Justinianeo in Tit. de Aedilitio edicto. De suis & leg. hered. De ventre inspic. De mort. infer. De solut. ad Leg. Corn. de Sicar. De V.S. & alibi, de morborum speciebus agentes, item de venenis, multiplicitate foetus, de foetu animato, de partu legitimo, vel abacto, de gravidis non puniendis, de spadonibus, hermaphroditis &c. adversus quarum non paucas multa differuerunt Medici, inprimis hodierni. Adde, quod hodie sæpius occurant dubia in quæstionibus de signis virginitatis, de lethalitate vulnerum, de simulatione morborum, de furiosis & mente captis in

quæ-

quæſtionibus Juris de crimine adulterii, homicidii, cauſis divortiorum & ſimilibus, quæ cum absque conſiliis Medicorum a JCtis nequeant definiri, neceſſitas poſtulavit ut de his & ſimilibus Judices obſtricti fuerint, acta ſimul mittere ad Facultates Medicas. At cum ex altera parte Medici intendant medicamentis ſuis conſervare vitam hominum, ne moriantur, Mors vero non poſſit conveniri in judicio, nec legibus humanis aut pœnis legalibus ſit ſubjecta, multo minus ſententias timeat & res judicatas, omnium minime vero timeat leuterationes, appellationes, remedia nullitatis, ſupplicationes, exceptiones ſpolii &c. hinc adverſus rectam rationem & regulas prudentiæ peccarent Medici, ſi conſilia petere vellent a JCtis, quomodo ſe gerere debeant in curandis ægrotis, item in præſcribendis regulis diæteticis & medicamentis.

IV. Fortunati Fidelis Relationes Medicorum, addito judicio.

Quare laudandi potius quam vituperandi ſunt Medici, quod peculiares tractatus ediderint hactenus de quæſtionibus ejusmodi ad Jurisprudentiam pertinentibus, etſi nonnulli eorum id obiter quaſi fecerint, alii vero primario hunc finem intenderint, uti jam patebit ex recenſione quorundam Autorum, quos in mea bibliotheca invenio, addito ſimul judicio meo vel aliorum de ſingulis, ſed breviter. Initio ſeculi decimi ſeptimi circa annum 1603. edidit *EORTUNATUS FIDELIS Florentinus libros quatuor de Relationibus Medicorum*, ex cujus *libro ſecundo* ad noſtrum ſcopum ſpectant capita potiſſimum ſequentia; quibus rationibus morbum „ ſimulantes deprehendi poſſint; de mendicantium do „ lis in ſimulatione morborum; qua ratione, qui a dæ-„ monibus oppreſſi ſunt, aut maleficiis detinentur, a „ cæteris ægrotantibus internoſci poſſint; de ineptis „ ad ferendum tormentum chordæ, ratione ætatis, „ obæſitatis, imprægnationis, item ob vitia pectoris, „

 „ca-

„capitis, brachiorum &c. de variis vulnerum generi-„bus; de erroribus eorum, qui Medicinam faciunt, „in ſpecie de erroribus Phyſicorum, Chirurgorum, „Obſtetricum &c. Ex *libro tertio* huc ſpectant variæ „ſectiones, nimirum de ſignis virginitatis genuinis & „erroneis; de impotentia generandi, tam in viris, „quam in fœminis; de cognoſcenda ingravidatione; „de animatione & formatione fœtus; de tempore par-„tus; de monſtris, & in ſpecie de partu, quem mu-„lier ex bruti congreſſu ediderit; item de partu ex dæ-„monum concubitu. Denique ex *libro quarto* de mor-„tuorum indiciis, de lethalitate vulnerum; de vene-„no interfectis; de vexatis i. e. qui verberibus cæſi, aut „aliter contundente telo interierunt.„ Hunc tracta-tum Fortunati Fidelis curavit *Paulus Ammannus* iterum Lipſiæ publicari anno 1674. atque in præfatione commendavit ejus eruditionem non trivialem, ſed egregiam, atque ſubactum judicium, quod alias in viris multæ lectionis non raro deſideraretur, & ſimul notavit, eum fuiſſe primum, qui de relationibus Medicorum quicquam intra tot ſeculorum decurſum poſteritati ſcriptum reliquerit, ac propterea etiam Paulum Zacchiam, Fidelem ubique fere fideliter citaſſe, & commendaſſe, quamvis ſuſtinere quidam velint, Zacchiam eſſe perfectiorem in hoc genere ſcribendi, cum tamen potius ſit prolixior; Eſſe enim impoſſibile, ut quis omnium quæſtionum, quæ Medicorum relationes exigunt, catalogum edat; ſufficere, quod Fidelis notiora & potiora in compendio quaſi tradiderit. Equidem negari non poſſe, quod Fidelis paſſim ſecutus fuerit hypotheſes veterum, ſed hunc defectum adſcribendum eſſe magis indoli iſtorum temporum, eumque facile poſſe emendari, conciliari ac limitari a Medicinæ Practicis per collationem cum hypothe-

pothesibus Neotericorum. Ita Ammannus. *Meum* judicium quod attinet, de Paulo Zacchia statim dicam; de scripto ipsius Fidelis hæc saltem addo, ideo etiam excusandum esse hunc Autorem, quod fuerit Pontificiæ religioni addictus, unde non potuit non erronea & falsa Juris Pontificum asserta repetere, inter quæ illud præcipuum est, quod proposuit in *libro 3. Sect. 8. cap. 6.* de partu ex dæmonum concubitu, ut facile patebit ei, qui *dissertationem meam de Origine processus inquisitorii contra sagas* evolvere voluerit.

V. Judicium de Pauli Zacchiæ Quæstionibus Medico-Legalibus.

PAULUS ZACCHIAS Medicus Romanus anno 1621. edidit librum primum *quæstionum medico-legalium* & sequentibus annis laborem hunc ita continuavit, ut anno 1652. novus & ultimus liber luci publicæ exponeretur; singulos libros in Titulos divisit, singuli tituli quæstiones varias sub se continent. Hic saltem recensebo rubricas titulorum. „*Liber I.* agit de„ ætatibus, de partu legitimo & vitali, de prægnan-„ tia, superfœtatione & mola, de morte causa partus,„ de similitudine & dissimilitudine natorum. *Liber 2.*„ de dementia, de venenis, de explicatione Legum aliquot ff. de Aedilitio edicto: *Liber 3.* de impotentia coeundi & generandi, de morborum simulatione, de„ peste & contagio: *Liber 4.* de miraculis, item de vir-„ ginitate & stupro: *Liber 5.* de Jejunio & Quadragesi-„ ma, de vulneribus, de membris, eorumque mutila-„ tione, de aere, aquis & locis: *Liber 6.* de Medico-„ rum erroribus a Lege punibilibus, de tormentis &„ poenis, de præcedentia inter Medicum & Jureperi-„ tum: *Liber 7.* de monstris, de officiis divinis, de de-„ bito conjugali, de stigmatibus Magorum: *Liber 8* de„ irregularitate, de remediis medicis, & de clausura„ monialium: denique *Liber 9.* præter quosdam appen-„ dices & supplementa ad Titulos hactenus recensitos,„

„spe-

„ſpectantia, de foetus humani animatione, de reſi-
„gnatione beneficiorum, de morbis impedientibus Eu-
„chariſtiæ ſumtionem, de diſſolutione matrimonii,
„divortio, tori ſeparatione, & ſolutione ſponſalium;
„denique de primogenitis.„ Jam videamus quid ipſe *Zacchias*, & alii de hoc opere quæſtionum Medico-Legalium memoratu dignum reliquerint aut judicaverint. Zacchias *in præfatione ad lectorem medicum* ſe excuſat ac defendit, quod a communi doctorum hominum opinione in plerisque diſſenſerit, & more aliorum quorundam medicorum non adeo religioſe præceptorum verba & dogmata obſervaverit, aut Platonis vel Ariſtotelis doctrinas non coeca fide ſecutus fuerit, cum hæc omnia fecerit ex ſola intentione veritatem defendendi. In *præfatione* autem *ad Lectorem legum peritum* initio monet, quod Leges ipſæ & Gloſſatores ac alii JCti aſſerant, Medicis in iis, quæ ad artem Medicam pertinent, ſtandum eſſe; ipſe vero, ut JCtis rem gratam faceret, non ſat habuerit, quæſtiones hic occurrentes medico more pertractare, ſed omnino ſe in Juriſperitum transformare tentaverit, & omnia non ſolum ipſarum legum ſanctionibus, ſed & JCtorum teſtimoniis muniverit, & in hoc ſaltem ab eorum more diſceſſerit, qui inculcant, erubeſcere JCtum ſine lege loqui &c. Neque diſplicuiſſe hoc opus aliis Medicis, teſtantur encomia præmiſſa novæ editioni Francofurtenſi, nempe Hieronymi Bardi, Zacuti Luſitani aliorumque, inter quos Marc. Aurel. *Severinus* Zacchiam vocavit Mercurium Medicorum & JCtorum, *Zacutus* vero Luſitanus dixit, Zacchiam eſſe virum omniſcium & ſuum Aeſculapium. Contra quid *Ammannus* de ipſo ſenſerit, in paragrapho præcedenti adduxi. Id etiam teſtatur quotidiana experientia, quod propter copiam quæſtionum, quas

pro-

propoſuit Zacchias, nullus fere caſus eo pertinens inveniatur, in quo Advocati vel Fiſcales non ſoleant provocare ad Zacchiam. Si *meam* mentem paulo diſtinctius de hoc opere proponere deberem, multa haberem admonenda, ſed quia intentio præſentis præfationis non permittit prolixitatem, ſaltem breviter ſequentia indico; Encomia nimis enormia a *Severino* & *Zacuto* propoſita magis pudenda ſunt intuitu adulatorum horum, quam ut aliquid probent. In ſpecie quod *Zacutum* attinet, ipſe Zacchias huic homini occaſionem non parvam ad turpe hoc factum dedit, dum ipſe in hoc opere (*c*) *Zacutum* dixit eſſe virum multæ eruditionis ac indefeſſæ lectionis, cujus libri *de Principum Medicorum hiſtoriis* doctis omnibus mirum in modum accepti & commendati ſint; quamvis propterea hoc facto Zacchiæ Zacutus haud quaquam excuſare poterit iſtas adulationes enormes, quibus in duabus epiſtolis operi Zacchiæ præmiſſis ab initio ad finem erga eum utitur. Imo etſi Zacutus etiam modeſtius ſcripſiſſet in laudando Zacchia, hæc tamen ejus laus Zacchiæ parum prodeſſe poſſet, cum teſte *Ammanno* (*d*) Zacutus ab aliis *Mendaciorum parens* jure appelletur. *Me* quod attinet, ſic de opere Zacchiæ ſentio. Initio laudo ipſius conatum, quod ſibi propoſuerit præjudicium autoritatis abjicere & a communibus Medicorum doctrinis non raro recedere, modo eandem libertatem uſurpaſſet in doctrinis JCtorum. Sed cum ipſe inter primos fuerit, qui glaciem hic fregerit, excuſandus etiam eſt, ſi hinc inde lapſus fuerit, præcipue, ſi non auſus fuerit ſententias Phyſicorum & Medicorum aperte falſas a ICtis tamen magni nominis defenſas, impugnare, unde cum cautione legendus erit Zacchias, nec abſque judicio a Collegiis Juridicis vel Advocatis eſt exſcribendus, ſed cum ejus doctrina conferenda ſunt ſcripta noviorum ICtorum &

(*c*) Lib. 3. tit. 3. qu. 5. n. 7. f. 277.

(*d*) In Irenico Numæ Pompilii cum Hippocrate qu. 19 p. 143.

Medicorum, paſſim errores veterum ICtorum & Medicorum rationibus in ſenſus incurrentibus ad oculum oſtendentium. Atque ut exemplo unico ſaltem mentem meam nunc declarem, oſtendi ante ſexennium in diſ-

(e) §. 27. 30. 31. 32. 34. 45. 48.

ſertatione *de præſumtione furoris atque dementiæ,* (e) Zacchiam in quæſtione *de fatuis* varia collegiſſe, ſed hæc collectanea lectori parum prodeſſe, præcipue cum addat, ICtos aliam intentionem habere &c: Zacchiam in *recenſendis dementiæ ſpeciebus* laudandum quidem eſſe ob diligentiam adhibitam, ſed tamen eum hic magna obſcuritate laborare, ſimulvero etiam excuſandum, quod ſeductus fuerit vitio ſeculi & autoritate ICtorum: porro Zacchiam pariter obſcurum eſſe in quæſtione, *an furioſus habeat dilucida intervalla,* quam contra ipſum & communem ICtorum doctrinam multis adductis rationibus ibidem negavi: ſimilem obſcuritatem apud eum occurrere in doctrina *de melancholia*, in proponenda regula *de præſumta furoris ſemel radicati continuatione;* in aſſertione, quod *ſolius imaginationis læſio non involvat dementiam.* Cum tamen in aſſertionibus hactenus propoſitis, ſæpius ſecutus fuerit autoritatem trium ICtorum tum temporis valde celebrium, *Menochii*, *Manticæ* & *Maſcardi,* ſimul operam dedi, ut & horum Triumvirorum doctrinas earumque ineptias argumentis palpabilibus refutarem.

(f) ibid. §. 35. ſeq.

(f) Neque cohæret hæc reverentia nimia Zacchiæ erga ICtos, cum ejus ambitione, quam ſatis perſpicue declaravit *in libro 6.* ubi non ſolum *JCtis* ſine rationibus ſufficientibus *controverſiam movet de præcedentia*, ſed etiam paſſim propoſitiones inmiſcet, & Iurisprudentiæ & ICtis valde injurioſas etc.

VI. Caſpari a Reies Campus Elyſius jucundarum quæſtionum.

Anno 1658. CASPAR A REIES Francus edidit *Campum Elyſium jucundarum quæſtionum,* qui tractatus poſtea anno 1670. Francofurti iterum impreſſus eſt. Cur ſe Francum dixerit neſcio, cum tamen epigramma primum,

mum, quod post dedicationem invenitur, eum dixerit fuisse Lusitanum. Ex centum quæstionibus in hoc opere resolutis potissimæ mihi videntur esse *quæstio 2.* Iurisperitus an Medico præferendus & altiori honoris,, gradu collocandus? *Quæstio 21.* Indocti empirici &,, Pseudomedici cur non raro vulgo magis placeant, quam,, docti & sapientes? *Quæstio 24.* de virtute regum Hi ,, spaniæ & Galliæ pro sanandis scrophulis. *Quæstio 27.*,, An Melancholia vel alius morbus possit donum vatici-,, nandi producere? *Quæstio 28.* de medicamentis eorum,,, qui a Dæmone obsessi sunt, & de virtute Regum Hi-,, spaniæ Dæmones expellendi. *Quæstio 33.* de cruenta-,, tione cadaverum in præsentia occisoris. *Quæstio 30* ,, An animalia, plantæ, lapides, gypsum, aurum na-,, turaliter in corporibus vivis hominum generari pos-,, sint? *Quæstio 39.* de signis virginitatis. *Quæstio 41.* An,, possibile, impraegnari fœminas non violato virgini-,, tatis claustro? *Quæstio 45.* An ex concubitu hominis,, cum bruto homo vel brutum vel tertium genus na-,, scatur? *Quæstio 51.* An licitum sit abortum provoca-,, re? ubi & de origine animæ. *Quæstio 64.* de signis ve-,, neni dati in vivo aut mortuo corpore. *Quæstio 85.* Re-,, futatio communis erroris, quasi vinum senibus sit,, gratissimum & convenientissimum. *Quæstio 90.* De,, partu quinquemestri, quadrimestri, octimestri &c.,, *Quæstio 97.* De morbis ex fascino vel melancholico vel,, dæmoniaco.,, Etsi enim quæstiones memoratæ non agant omnes de doctrinis usum in jure & processu habentibus, sed potius non nullæ ex iis Jurisprudentiam & JCtos contemnant, non injucundum tamen lectoribus erit, si apud autorem bona malis mixta, & assertiones ab autore propositas liberiori, & passim satyrico stilo defensas lecturi sint. Contenta priorum 20. quæstionum invenies in summarischen Nachrichten von

(g) Part. 14 p. 79. seq. & part. 17. p. 423. seq.

auserlesenen Büchern ꝛc. (g) Verosimile est, Autorem, nescio an jure, an injuria, irritatum fuisse a JCtis quibusdam, vel Medicos in genere vel ipsum im specie contemnentibus, unde non mirandum, quod hos suos adversarios ipse iterum pungat, etsi hic passim modum excedat.

VII. Roderici a Castro Medicus Politicus.

Anno 1662. RODERICVS A CASTRO Lusitanus Hamburgi publicavit *Medicum Politicum*, sive de officiis Medico-Politicis, eamque duobus Consulibus Hamburgensibus dedicavit, quorum beneficia etiam ipsi præstita memorat. Qua ratione id factum fuerit, ut Medicus Lusitanus, & ut de se ipso in titulo prædicat, per totam Europam notissimus in Germania & quidem apud Lutheranos tractatum hunc ederet, dicere nequeo, multo minus an forte Religione Pontificia relicta ad Lutheranos transierit; id saltem patet ex dedicatione, quod jam ingravescente ætate hoc opusculum elaboraverit. Interim Paulus Zacchias in Præfatione ad Lectorem Jureperitum in fine hunc autorem citavit: Indicabo hic saltem præcipuas materias quæ mihi notatu digniores visæ fuerunt. *Libro I. cap. 4. 5. 6.* rejicit sectas Empiricorum, Methodicorum, Chymicorum & „Paracelsistarum, & solam Medicinam rationalem com„mendat; *cap. 7. & 8.* adversus eos disputat, qui conten„dunt, nec medicinam nec Medicos Reipublicæ neces„sarios esse, unde ipse potius in *capite 9. & 10.* ostendere „allaborat, Medicinam a Deo esse & ad scientias nobiles „referendam, ac porro *cap. 12.* Jurisprudentiam & Me„dicinam comparat, & quod Medici JCtos præcedere „debeant, defendit. *Liber secundus* de disciplinis variis „Medico necessariis agit, in specie de Astrologia, Chi„rurgia, & arte Pharmaceutica. In *libro tertio* expo„nit, quæ potissimum vitia Medico declinanda sint, & „quibus virtutibus Medicum oporteat esse præditum &c. „item

item de indiciis veri & falsi Medici. In *libro quarto* de,, fascinatione & Magia agit, in specie dæmoniaca, *capi-,, te 9.* vero docet, qua ratione morbum simulantes de ,, prehendi possint. In *capite 10.* agit de indiciis veneni da ,, ti, de vulneribus capitis, de suffocatis, denique in *ca-,, pite 12.* de amissa virginitate, sterilitate &c.,,

IIX. Caspari Bravo Disputatio de dogmaticæ medicinæ præstantia.

Jam in scenam prodeat CASPAR BRAVO Archiater Regum Hispaniæ, cujus *disputatio Apologetica de dogmaticæ Medicinæ Præstantia* etc. cum *parte altera Consultationum Medicarum* edita fuit Coloniæ anno 1671. An antea in Hispania prodierit, nescio. Hoc constat ex p. 240. partem illam alteram consultationum scriptam fuisse post annum 1665. Ad scopum nostrum & ad illustranda excerpta ex autoribus præcedentibus pertinent sequentia. Ex *Sect. I. Resolut. 5.* Medicinam dogmaticam esse,, scientiam & quidem naturalem, & frustra objici, quod,, nihil sciatur &c. (*b*) Ex *Sect. 2.* Medicinam dogmati-,, cam nobilitare suos professores. (*i*) Ex *Sect. 3. Resolut. 5.*,, Non minui Medicinæ præstantiam per ea, quæ solent,, objici Medicis a JCtis. (*k*) *Sect. 4.* agit de iis, quæ per-,, tinent ad Medicinam dogmaticam, & *Sect. 5.* de correctione vulgi errorum in medicinam, qui communiores,, sunt, quoad medicamenta vel improbata vel approba-,, ta, item de signis prægnantiæ & virginitatis. (*l*) Ex,, *parte altera consultationum* huc spectat potissimum *consulta ,, tio 4.* quale indicium ad torturam præstet cadaveris cru-,, entatio. Et *sexta*, de suspicione exhibiti veneni in con ,, vivio.,, Dogmaticam vero Medicinam Autor opponit Empiricæ, Methodicæ & Paracelsisticæ, & singulas has & earum ortum distincte explicat (*m*), & hoc intuitu consentit cum Roderico a Castro, nisi quod hic Medicinam dogmaticam vocaverit rationalem.

(*b*) Vid. p. 13. conf p. 93 95.

(*i*) p. 73.

(*k*) p 104.

(*l*) Resolut 8. & 9.

(*m*) Sect. 1. resol. 3.

IX. Transitus ad hodiernas doctrinas medico-legales.

Sed non potuerunt Medici isti rationales & dogmatici plane supprimere Medicinam Paracelsisticam

)()()(3 vel

vel chymicam à Theophrasto Paracelso seculo 16. inventam, & ab Helmontio præcedente seculo 17. propagatam, & ex parte emendatam. Unde etiam in quæstionibus Medico-Legalibus Medici hodierni sæpius recedunt a Fortunato Fideli, Paulo Zacchia & Medicis hactenus memoratis, quamvis & hoc pedetentim factum fuerit. Historiam vero hujus emendationis a me non expectabis, cum hæc jam ab aliis & potissimum ab *Hermanno Conringio* satis distincte fuerit proposita. Fuit Conringius Medicus excellens & plane singularis, quo divina providentia ut præcipuo instrumento usa fuit potissimum ad excitandos JCtos ad emendationem errorum communium & satis crassorum, tam intuitu Jurisprudentiæ publicæ quam privatæ. (*n*) Quod vero varias sectas Medicorum attinet, non solum edidit anno 1648. *de Hermetica Aegyptiorum vetere, & Paracelsicorum nova Medicina* eruditum opusculum, sed & postea publicavit *introductionem in universam artem Medicam & singulas partes*, quam anno 1687. variis additamentis & affinibus tractatibus auxit celeberrimus gener Conringianus *Schelhammerus*. Utrobique, potissimum vero in introductione & additamentis (*o*) invenies multo accuratiorem recensionem Sectarum Medicarum veterum pariter & recentiorum, quam Bravo aut a Castro fecerant, præcipue quod differentiam inter Sectam Paracelsisticam & chymicam tam veterem quam novam concernit. (Ut taceam me in evolutione hujus introductionis deprehendisse non nulla, quæ pertinent ad emendationem aut illustrationem eorum, quæ supra (*p*) de Zacuto Lusitano & Roderico a Castro notaveram. Nimirum *Zacutum* fuisse Judæum, circa illa tempora Amstelodami mortuum, illius autem scripta sæpius carere judicio, & fidem haud mereri, (*q*) *Rodericum de Castro* vero fuisse Medicum Hamburgensem, ejus vero scripta laudem, quam affectaverit,

(*n*) Vide Dedicat. mearum notarum ad Monzamb. it. paulo plenior. Hist. jur. nat. p. 193. not. i.

(*o*) Potissimum vero capite 2. & 12.

(*p*) Supra §. 5. & 7.

(*q*) Dict. introduct. p. 205. 243.

rit, non mereri. (*r*) Sed redeundum in viam. Inter recentiores Chymicos præ ceteris laudatur *Johannes Michaelis* tanquam Medicinæ Chymicæ novioris celeberrimus apud Lipſienſes propagator, quem poſtea ibidem ſecuti ſunt *Bohnius* ac *Ettmullerus*, (*s*) Multa etiam debuit Michaeli *Paulus Ammannus*, de cujus ſcriptis ad doctrinam Medico-legalem ſpectantibus jam pauca adhuc ſunt memoranda.

(*r*) ibid. p. 195.

(*s*) ibid. p. 135. & 385.

X. Pauli Ammanni Medicina Critica & Irenicum Numæ Pompilii.

Florebat AMMANNUS Lipſiæ poſt medium Seculi præcedentis, vir ſinceri & aperti, ſed paulo liberioris & ad Satyricum ſtilum inclinantis animi, & non exigui judicii, cujus tanquam curioſiſſimi botanici jam mentionem fecit Schelhammerus, ejusque characterem plantarum tum temporis editum commendavit. (*t*) Cum autem Ammannus a *Johanne Michaelis* tanquam Decano Facultatis Medicæ perpetuo, faſciculum caſuum Medicinalium accepiſſet, poſt illius mortem caſus illos in ordinem redactos ſub titulo *Medicinæ Criticæ* anno 1669. imprimi curavit, adjunctis reſponſis Facultatis Medicæ ab anno 1564. ad ſua tempora, atque diſcurſibus ſeu ratiociniis & obſervationibus propriis ad ſingulos caſus. Hic tractatus cum multis placeret, at dolerent alii, quod linguæ Germaniæ non periti eo uti non poſſent, in horum gratiam *Chriſtianus Franciſcus Paulini* eum in latinam linguam verti curavit & Stadæ Anno 1677. edidit. Præmiſit Ammannus in præfatione diſſertationem *de Syncretiſmo Medico*, in qua oſtendere voluit, quomodo Hippocratis & Galeni doctrinæ per Neotericorum hypotheſes collectæ, illuſtratæ, refutatæ & conciliatæ fuerint, ubi ſimul judicium ſuum propoſuit de Paracelſo, Helmontio, Caſparo a Rejes, & Fortunato Fideli. Ad introductionem autem Syncretiſmi Medici putat neceſſariam eſſe conjunctionem Rationis & Experientiæ, ut ita ſepoſitis quæſtionibus aliorum inutilibus Medicina

(*t*) ibid. p 335. 338.

addi-

addiſci poſſit ex Anatomia & Pharmaceutica &c. Ad quæſtiones vero medico legales ex caſibus centum hujus Medicinæ criticæ pertinent potiſſimum claſſes ſequentes, ſed non in uno contextu continuatæ, verum peculiari adhibita diligentia colligendæ, videlicet de *procurato abortu* (in caſu 6.) *de partu quinquemeſtri, ſemeſtri, ſeptimeſtri, nonimeſtri, undecimeſtri & duodecimeſtri* (in diverſis decem caſibus) de *lethalitate vulnerum* (in caſibus 21.) de *ſimulato morbo ad evitandam torturam* (in caſu 19.) de *morbis a Melancholia, non a magia dæmoniaca oriundis* (in caſu 21) de *indiciis infanticidii* (in caſu 84.) de *probatione ingravidationis* (in caſu 95) Non mirandum autem, quod de lethalitate vulnerum tot caſus diverſi propoſiti fuerint Facultati Medicæ, cum ſcilicet de hac materia frequenter diſſentiant Medici, unde nec negligendum JCto hic erit opuſculum alterius celebris Medici Lipſienſis, *Gothofredi Welſchii,* publicatum anno 1674. cui titulus: *Rationale vulnerum lethalium judicium,* quanquam vereor, ne Lector deprehenſurus ſit, Welſchium & Ammannum non raro diſſenſiſſe. Non negligendus eſt etiam alius *Ammanni* tractatus, qui prodiit anno 1689. cujus titulus paululum obſcurior & aliquatenus ſatyricus eſt, vocavit enim *Irenicum Numæ Pompilii cum Hippocrate,* neque obſcuritas hæc tollitur per dialogum inter Numam & Hippocratem, quem autor præmiſit. Primaria tamen intentio Ammanni in ipſo titulo fuit expoſita, quod ſcilicet voluerit veterum Medicorum & Philoſophorum hypotheſes in Corpus Juris civilis pariter & Canonici hactenus transſumtas a præconceptis opinionibus vindicare, unde etiam ipſos textus legum civilium adjecit & partim refutavit, partim expoſuit. Interim non omittendum, quod & valde negligens fuerit autor in proponenda paulo clarius ſua doctrina, & alliciendo lectore, in tantum, ut ne quidem ſingulis quæ-

ſtioni-

ſtionibus numeros apponi curaverit, etſi non ſint ultra 32. Ad noſtrum ſcopum pertinent illæ, quæ de partu,, legitimo & abacto, de notis virginitatis, de impoten-,, tia tam muliebri, quam virili, de cruentatione cada-,, veris & de veneficio tractant. *Mihi* valde placuerunt præ reliquis tres caſus & ratiocinationes Ammanni. I.,, De facto cujusdam Senatus urbici, qui ob caſum infan-,, ticidii ad inquirendam matrem infantis occiſi omnes,, virgines ejus loci in curiam citavit, ut paterentur in-,, ſpectionem ventris. (p. 122.) 2. De fœmina, quam maritus inhabilem ad matrimonium ob nimiam arctitudinem eſſe dixerat, & quæ etiam pro tali declarata fuerat,, poſt inſpectionem a Phyſico illius loci, ſed quæ tamen,, poſt divortium marito indultum a juvene ſine ullo do-,, loris ſenſu imprægnata fuerat. (p. 152.) 3. De funeſta,, ſtrage duodecim ſtudioſorum Lipſienſium ob vitiatum,, ab œconomo & depravatum cibum & potum (p. 175.),,

Quoniam vero ab illo tempore, quo Ammannus ad plures abiit, non ſolum intuitu totius artis Medicæ ſed etiam intuitu quæſtionum earum, quæ ſimul Jurisprudentiam reſpiciunt, placuerit quibusdam Medicis Celeberrimis, omnem Medicinam Sectariam relinquere & Eclecticam, id eſt magis rationalem ſequi, laudandus eſt Honoratiſſimus Collega, præſentis *Jurisprudentiæ Medicæ Autor*, quod in ea quæſtiones, in quarum deciſione non unanimes eſſe ſolent doctrinæ Medicorum & JCtorum, lectori proponere & de iis ſententiam ſuam aperte & perſpicue explicare voluerit, & quidem *in parte prima* ſeu Theoretica, adjunctis ubique citationibus JCtorum & Medicorum celebrium, ſuamque doctrinam illuſtrare caſibus quibusdam practicis; in *ſecunda vero parte* ſeu Practica, caſus a Judicibus vel Advocatis ad Facultatem Medicam transmiſſos cum reſponſis dictæ Facultatis ab ipſo conceptis & ſua epicriſi diſtinctius declaratis

XI. Commendatio modeſta præſentis operis.

)()()(exhi-

exhibuerit, denique in *Appendice* similes casus & responsa addiderit, quæ ab Honoratissimis Collegis fuere elaborata. De methodo partis primæ non opus est, ut multa dicam, cum ea vel ex indice capitum cuilibet statim appareat, & secundum rationales de methodo regulas, Methodus debeat esse arbitraria: Et quamvis in plerisque cum Autore consentiam, nolo tamen prolixiore commendatione ejusdem vel me ipsum adulationis suspicione, vel Celeberrimum autorem, quod laudes intempestivas a me desideraverit, gravare: Interim non possum non valde commendare Advocatis lectionem capitis ultimi Partis Prioris de *iniquis Advocatorum stratagematibus in casibus Medicis-Legalibus*, ad eo melius evitandas cautelas stultas artis Rabulisticæ. Valde etiam placuit, quod in Parte secunda seu practica & in Appendice passim addita sint excerpta ex actis ad Facultatem transmissis, imo nonnunquam ipsæ defensiones Reorum, contra quos inquisitio fuit instituta, quandoque judicia Medica oppugnantes. Plura non addo, cum non solùm Experientissimus Autor variis Epistolis & Dissertationibus Physico Medicis ac integris tractatibus, (inter quos eminet Introductio in Universam Medicinam tam Theoreticam, quam Practicam) illustris, prolixa commendatione aliorum non opus habeat, sed & ego talis ac tantus haud sim, ut commendatione mea possit aliquid accedere pretio librorum cujuscunque Facultatis, minime vero omnium scriptorum Medicorum. Dabam Halæ in Academia Fridericiana d. 24. Februarii 1725.

CHRISTIANUS THOMASIUS

PRÆ-

PRÆFATIO AUTHORIS.

QUando *Plato Lib. XII. de LL.* profitetur, *cavere pro viribus debet, quisquis aliquem judicaturus eſt, ne ſponte aut invitus ſupplicium mulctamve falſo & non immerito inferat: judicium enim virgo quædam pudica eſſe vere dicitur*, tunc omnibus ingenuis animis implicito ſenſu prudentia & conſcientia in rebus, ad ſalutem humanam ſpectantibus atque æquitatem & juſtitiam ſublevantibus, commendatur: recte itaque *Minucius Felix in Octavio* teſtatur, *p. 64. quod iniquum ſit de incognitis & inexploratis judicare*: talia enim minus æqua judicia comitantur fœda hominum præjudicia, proterva præcipitantia, affectata authoritas, pravi affectus, falſarum opinionum patrocinium & varia alia vitiorum & errorum ſchemata atque monſtra: ob id æquo judicio juſtum hoc requiſitum tuetur *Lactantius lib. 5. cap. 1.* quando hæc diſſerit: *Humanitatis jure poſtulamus, ut non prius quis damnet, quam univerſa cognoverit: Nam ſi ſacrilegis & proditoribus & veneficis poteſtas defendendi ſui datur, nec prædamnari quenquam incognita cauſa licet, non injuſte petere videmur, ut ſi quis erit ille, qui inciderit in hæc; ſi leget, perlegat; ſi audiet, ſententiam differat in extremum*; hiſce præſidiis inſtructa juſtitia, quod nihil inconſiderate, aut ex falſis præſumptionibus & opi-

nionibus decernat, ſed omnes cauſas & circumſtantias ante exacte & provide cernat & diſcernat, *ſuum cuique deinde tribuit. Deo cultum, Regibus obedientiam, majoribus reverentiam, minoribus comitatem, oppreſſis tutelam, dubiis conſilium, omnibus innocentiam*, ſecundum *Lipſium Cent. 3. epiſt. 97.* Hæc dum univerſalis & cardinalis virtus eſt, quæ in omni foro, officio & negotio obſervanda, ita in Medicina nunquam deficere, ſed omnes illius functiones tanquam egregium diadema illuſtrare & exornare debet: hinc Medico latiſſimus patet campus, tam in Praxi clinica, quam occupatione Forenſi juſtitiam exercendi: in priori negotio indefeſſo eo niti debet ſtudio, ut de morbis juſtum ferat judicium, ne id, quicquid ſalubritatis nonnullis ineſt morbis, frivole condemnet, adeoque injuſte ægrotantem jugulet, neve alteri cauſæ ex aliquo præjudicio patrocinetur, eandemque in corporis afflicti perniciem defendat & conſervet, hocque proceſſu utpote iniqvum ſe prodat judicem: quare omnes morboſæ afflictiones caſum conſcientiæ conſtituunt, in quibus Medicus ſuam ſcientiam, prudentiam & æquitatem teſtari debet, quæ regula honeſti & juſti propterea æque Medicos ac juſtitiæ ſacerdotes reliquos attinet: huc juſto etiam reſpectu cadit, quod *Cicero lib. I. offic. cap. 7.* profert: *qui injuſte impetum in quempiam facit* (quod interdum medici imperito & temerario auſu practico committunt) *is quaſi manus afferre videtur ſocio*: Quod viciſſim Forenſia Medici officia ſpectat, tunc planior & plenior juſte procedere affulget occaſio, tum tot ſontici offeruntur caſus, qui hominum ſalutem, famam & vitam concernunt; neque inopportunum aut inutile eſſe mihi videtur, ſi brevibus adhuc illa generalia indico offendicula, quæ ad injuſtum judicium medicum ferendum, viam pandunt: huc præcipue valet monſtrum illud authoritatis, dum quidam quaſi ex tripode falſa ſua ogganniunt oracula atque judicia,

nihil-

nihilque rectum putant, quod non ipsorum decisioni congruit, & qui tanto authoritatis luxu turgidi aliorum scientias & conscientias minus æquo stringunt vinculo, & fulgur ex pelvi eructant; Aliquando justitiam medicam impediunt præconceptæ opiniones, aut præjudicia, ad quæ velut ad normam omnes obvii casus mensurantur, unde Pathologiæ salsæ addicti omnia ex diversis salium speciebus & spiculis atque humorum acrimoniis explicare non erubescunt: alii ubique ad idolum illud generis nervosi provocant: quidam promiscue tubulorum obstructiones accusant, aliqui spirituum ataxias increpant, nonnulli solidorum & fluidorum malas proportiones acriter & indiscriminatim invehunt, alii myriades spasmorum indifferenti refugio ebuccinant, quidam etiam presteres microcosmicos & flatulentias ultra modum declamant &c. &c: ut ita sæpe in ejusmodi judiciis affectata talium dogmatum applicatio, propagatio & philautia elucescat, quæ veritatem plus impedit & obscurat, quam erigit & illustrat: Neque raro præjudicium nimiæ confidentiæ & conjuncta animi præcipitantia æqua judicia medica impedit, unde evenit, ut singulæ circumstantiæ vel insufficienter colligantur, vel negligenter concilientur, vel otiose confundantur, vel ambigue explicentur adeoque perverse dijudicentur: Præterea viam justi & æqui in foro medico valde obsepiunt frivolæ censuræ, lepidæ speculationes, intricatæ epicrises, vanæ conjecturæ & leves præsumptiones, quæ utplurimum aliquam relationem vel mutilant, vel enervant, vel confundunt, vel plane corrumpunt, & longe aliud rei schema inde eliciunt, cum vel unica circumstantia totam rem facile immutet & invertat: hisce offendiculis annumeranda est superciliosa & affectata scientia & peritia, quando quisquam sibi Panopliam sapientiæ & capacitatis infrunite tribuit, adeoque non modo in theoreticis, sed & in Anatomicis, chirurgicis, chymicis aliisque pra-

ꝏticis artibus omnibus reliquis palmam præripere ſibi videtur, ſed jactabundo, faſtuoſo, elato & glorioſo ſupercilio alios velut a tergo adſpicit, neque advertit, quod interdum bonus dormitet Homerus, qui æque juſtis & ingenuis judiciis ferendis capax composve ſit: hi itaque, quibus aliorum judicia ſordent & fabuloſa ſunt, ſciant omnino, quod ipſi aliis fabula evadant: Et dum oculi plus vident quam oculus, ita in arduis caſibus, ingenuæ & amicæ deliberationes Collegiorum non modo æquitatem & veritatem in deciſionibus promovent, ſed & multas difficultates intercipiunt atque ſuperant: teſtante *Iſocrate*, qui dixit: *in gravibus negotiis multi ſunt audiendi, & una veriſſima ſententia ex omnibus eſt eligenda*: (in genere vero huc quadrat illud *Syracidis cap. XI. v. 7. antequam exploraveris, ne reprehende*) hac concordia parvæ res creſcunt! Hanc veritatem & æquitatem in judiciis medicis forenſibus promovent non modo aſſidui & prudentes authores, qui hanc Legalem Medicinam peculiari ſyſtemate publice commendarunt, ſed & quædam conſcientioſæ & judicioſæ obſervationes, quæ perinde in publicum emiſſæ ſunt: Catholicus ille & cardinalis author Legalium Quæſtionum Zacchias ſpiſſiori ſuo volumine & Medicis & JCtis hactenus opem ſuam abunde & communi cum applauſu præſtitit: & ſane ſi Zacchias & Bohnius non fuiſſent, multa etiam ejusdem thematis ſcripta & manuſcripta haud evolaſſent; unde non modo ipſorum Virorum res, ſed & verba adeo propagata fuerunt, ut antiquior Zacchias & recentior Bohnius aliis ad arandum vituli inſtar inſervire debuerint: Merentur utique illi viri laudem, qui multa in hoc themate egerunt, licet non ſingula peregerint: prior plus egit, quam uſui practico aliquando reſpondet atque inſervit; alter multa egit, utut ſine aliquo ordine, modo reliqui bona fide horum virorum reminiſcantur, quando aliorum induſtriam pro ſua propalare haud erubeſcunt opella: Equidem poſt longam

moram

moram, qui ultra viginti nunc annos huic observationi præter reliquam occupationem practicam operam dedi, tandem ad hoc negotium manum admovere cogitavi, ne præmature in arduum hoc irruam officium, ob id etiam studiosæ juventuti Zacchiam, Codronchium, Paræum, Corbejum, Bohnium, Ammannum, Welschium, Sebitzium, Suevum, Fidelem &c. præcipiti ardore & causa exponere diu satis hæsitavi & deliberavi, quamvis a primis academicis meis annis mihi laudati authores admodum cogniti & perspecti fuerint: tandem cum Deo in animum induxi, ut proprio studio meas in hoc negotio testificarer vires, dum sub sollicita Theologorum, JCtorum & Medicorum conciliatione atque indagatione præsens Systema, cui Jurisprudentiæ Medicæ (sicut *Rod. a Castro in Medico Politico Lib.* 1. *c.* 12. Jurisprudentiæ & Medicinæ comparationem fusius proposuit) titulum inscripsi, exasciavi: Proposui itaque hoc scripto & priori illius Didactica sive theoretica parte singula illa dogmata, quæ in Forensi Medicina occurrere solent, imo apposui etiam aliqua, quæ hactenus non fuere vulgaria, licet scitu sint digna, utilia, insuperque curiosa; plurima quidem in thesi proposui, & uberiorem ac solidiorem demonstrationem ad specialem meditationem & explicationem reservare volui; addidi cuilibet specialiori tractationi nonnullos casus, qui privatæ meæ decisioni hactenus commissi fuerunt, quos illa intentione cum succincta Epicrisi commendavi & divulgavi, ut assidui Philiatri illis elaborandis & in judicium quoddam sive responsum forense convertendis, operam dare potuerint, quo ipsi hac ratione præparentur, ut aliquando idonea judiciis civilibus aliisque Collegiis exhibeant decisa: siquidem passim manca, sterilia, confusa, imo plane ridicula a Medicis deponentibus offeruntur relationum & decisionum specimina: unde mihi in ejusmodi Collegiis Forensibus ex usu fuit, ut Auditores ad ejusmodi comptas elaborationes præparaverim: Adsertorum meorum sive dogmatum forensium tenorem multis authorum, (ex omnibus facultatibus, quos plurimos ipse adspexi, evolvi & sedulo studio conciliavi,) suffragiis probavi, quæ in futurum Medici & JCti ad sua specialia legalia, casuistica sive forensia negotia cum multo fructu applicare poterunt, quoniam aliquoties talia Doctorum testimonia requiruntur: interim ubique candido animo indicavi, quæ ex aliorum authorum assensu & meditationibus meis applicui opellis atque animadversionibus, quo ipso in limine mox culpam Plagii avertere volui: In altera Parte, quæ Practica, Casuistica & exquisite Forensis est, obtuli multos casus, quos elaborandos & expediendos officium Decanatus, quotiescunque in me transferebatur, a me postulavit, ita ut meus inde labor facile discerni queat: plurimis hisce casibus apposui compendiosam & nervosam Epicrisin,

crisin, quæ pro ulteriori illustratione illorum non modo inservit, sed & variis aliis connexis considerationibus ansam præbet: inserui etiam paucos casus privata opera a me desideratis consiliis & responsis ventilatos, quos occasione aliqua ferente velut in transitu publici juris facere placuit, quamvis ingens mihi suppetat farrago similium privatarum decisionum & resolutionum, quas hoc loco, ubi publica tractantur, immiscere, minus consultum esse judicavi, quæ propterea divulgandæ & communicandæ in aliam commodam occasionem, quam Deus dabit, a me transferri debent: Combinavi in Appendice quosdam selectos casus, cum Facultate nostra communicatos, sed a me haud elaboratos: Proinde vero dignum esse existimavi, ut hoc opus in usum JCtorum aliquo modo conuertere annitar; id quod in Priori æque ac Posteriori Parte, quantum fieri potuit, observavi; hinc excerpta Actorum communicavi, licitas relationes ex Protocollis inserui, cursum processuum interdum quadantenus indicavi, omnes necessarias circumstantias significavi, selectas defensiones Advocatorum, integram nonnullorum Casuum faciem repræsentantes, obtuli, ut & judicia Collegiorum Iuridicorum annexui, omnia vero hæc, non sine prævia salutatione illorum, quibus interest ad talem communicationem consentire, adeoque circumspecte tractavi, ut ita meliori fructu totus cursus & decursus talium casuum constet, & quilibet alius suas vires in judicando, ad imitationem horum casuum, explorare & data occasione parallelismum in hoc opere reperire queat: Ob id utramque hujus Jurisprudentiæ Medicæ Partem non modo Medici, sed & Jurium Studiosi, Advocati & tribunalia Civilia, Criminalia & Ecclesiastica haud cum pœnitendo fructu suis officiis commode impendere, maxime vero Prætores & Judices civiles exinde varias difficultates & ambages evitare & declinare poterunt: eundem ob respectum præsentem laborem Jurisprudentiæ titulo notum facere & commendare volui: De reliquo DEUM justissimum & benegnissimum, rerum humanarum Summum Directorem & arbitrum, humillimis imploro precibus, ut præsentem conatum sua Gratia & benedictione comitetur, quo *omnes Justitiam Iehovæ faciant & judicia ejus cum Iisraele Deut.* 33. *v.*21. *nam justus Iehova, justitiam amat.* Psalm. XI. v. 7. XLV. v. 8. Is etiam per eandem suam misericordiam efficiat, ut in omni terræ loco *justitia & pax se osculentur*, quia *justitia & judicium sunt fulcrum sui Throni Ps.* 85. *v.* 11. & 89. *v.* 15. huic itaque, qui nostra justitia, nostrumque robur est, sit salus & gloria, & potentia, & robur in secula seculorum. Amen! Dabam Halæ Magdeb. III. Nonarum Martii A. O. R. clɔ Iɔ cc xxv.

JURIS-

JURISPRUDENTIÆ MEDICÆ

PARS PRIOR

SYSTEMATICA ET THEORETICA.

CONSPECTUS

TRACTATIONUM IN HOC LIBRO OBVIARUM.

CAP.

Sicherer ists einen schuldigen absolviren und loßlassen, als einen unschuldigen verdammen, wann beydes ungewiß. Dannh. Catech. Milch Part. 1. p. 271.

An necessarium requisitum Medici, ut Doctoris titulo sit decoratus. Rhetius disp. de Medicis Cap. 1. §. 10.

Proba sagarum per detonsionem capillorum superstitiosa. vid. Cautio criminalis qu. 31. p m. 116.

Ant. Prætorius in gründl. Bericht von der Zauberey c. 2. f. 122.

Waldschmid Pythonissa Endorea conc. 14. p. 341.

Fallaces probæ sagarum per defectum imagunculæ in oculis, lacrymarum retentionem, per aquam, stigmatis investigationem, aliorum accusationem, ocularis visio Waldschmid. ibid. p. 342. sq.

Medicorum defensio contra objurgationem quod ipsis impune sit occidere Lentilius Eteodr. med. pract. p. 669. sq.

Relationes medicæ conscientiose, perite & circumspecte conficiendæ. Lentilius Eteodr. p. 682. 683.

Quid de prole in absentia mariti generata. Ammannus Irenico qu. 9. p. 88.

Medicastræ an in Republ. tolerandæ. ib. qu. 10. p. 92.

Obstetrix an sola de rebus muliebribus testari queat ib. qu. 11. p. 98.

- - an de ingravidatione præsenti aliquid certi possit edisserere ibid. qu. 12. p. 105.

- - an de imprægnatione præterita aliquid certi referre valeat. ibid. qu. 13. p. 109.

Quid de Mutilatis
- - incontinentia urinæ } Ammanni Irenicum qu. 31. 32.

An sectio anatomica hirci Studiosum chirurgiæ indignum reddere possit Magisterio artis chirurgicæ. ibid. qu. 33.

An Judæus in Med. Doctorem promovendus? negatur! Rhetius disp. de Medic. c. 1. §. 9.

Abstinentia mala a conjugio. Lutherus in Genes. II, 18. p. 350. Edit. Lips.

Mulieris castratio a Galeno descripta periculosa, an & quomodo fieri possit Sinibaldus Geneantr. lib. 3. tr. 3. c. 12. p. 344.

PRÆ-

PRÆCOGNITA JURISPRUDENTIÆ MEDICÆ.

THES. I.

QVemadmodum ſecundum Ciceronem ad juſtitiam omnes homines nati ſunt, imo ſecundum Ariſtotelem, in legibus ſalus ciuitatis conſiſtit, ita ut ex ſuffragio canonis Juris Conſultorum, leges ſacratiſſimæ ſint & ab omnibus ſciri & obſervari debeant, (*a*) quæ propterea omnibus, tanto magis vero vigilantibus, ſcriptæ ſunt: (*b*) Ita in omni vitæ humanæ ſtudio & ſtadio eo niti decet, quo juſtitia in quocunque foro promoveatur legumque valor defendatur, confirmetur & conſervetur.

(*a*) *L. leges ſacratiſſ. 9. C. de Legibus.*

(*b*) *L. 24. ff. quæ in fraudem creditorum.*

II. Hæc obſervatio & imitatio juſtitiæ conſiſtit in illa Jurisprudentia, medicis etiam neceſſaria, ita, ut Medicina Forenſis, ſiue Legalis, ſit judicioſa & conſcientioſa deciſio diverſorum caſuum in vita communi obviorum, ad forum politicum aut civile delatorum, ex veris fundamentis Rationis & Experientiæ medicæ formata & declarata, maxime in ſubſidium juris criminalis & forenſis ſublevationem juſtitiæ politicæ civilis, defenſionem veritatis, imprimis in honorem Altiſſimi & emolumentum proximi directa

III. Cum vero in hac Jurisprudentia Medica non æque judex & arbiter medicus certis legibus civilibus proxime & eſſentialiter ad forum medicum ſpectantibus adſtrictus ſit; tamen norma pro ſolido & vero judicio medico

ferendo consistit in vera, ingenua, perspicua & certa scientia, ut & approbata, fundata & sincera experientia, adeo, ut in Medicina Forensi medicus non modo in arte sua peritus, sed & in scientia sua certus & firmus esse debeat, quoniam multi casus decisioni medicæ subjecti, etiam ad partem scientiæ & rationalis scrutinii medici spectant.

IV. Rebus sic stantibus, quotidiana testatur praxis, in foro civili, quam absolute, quam stricte & quam sæpe Juris Consulti & Judices in suis functionibus utantur consilio & ope medicorum, ita ut sine illis nihil constituere, dijudicare & exequi in multis ad Jurisprudentiam Civilem & Ecclesiasticam pertinentibus casibus valeant: (*a*) minus vero reciproca obligatione medici Juris Consultis addicti sunt; ita ut illi pro suis officiis ad forum medicum spectantibus jurisprudentia civili minime indigeant.

(*a*) *Rejes Camp. Elys. juc. qu. I. Wippermann. de nexu Jurispr. & Medicinæ.*

V. Quamquam vero inter artem stricte dictam medicam sive Medicinam Clinicam & Medicinam Forensem, aliqua differentia vulgo constituatur (*a*); tamen inter utramque adhuc eximius intercedit nexus, ita tamen, ut in diversis casibus Medicina Clinica fundamentum sit Medicinæ Legalis, dum in variis morbis dijudicandis, indicandis & vindicandis, in diversis infectionibus explorandis, comparandis & significandis; in aliorum curationibus morborum indagandis & decidendis; in sanitatis humanæ cura inquirenda & promovenda, in dementia dijudicanda & indicanda, in veneficiis horumque gradibus inquirendis & exponendis; in vero & simulato morbo declarando; in morbis curabilibus & incurabilibus, hæreditariis, animi &c. investigandis & enucleandis; in jejuniis explorandis; in medicamentis inquirendis & dijudicandis; in locorum & nationum salubritate & insalubritate investiganda & indicanda &c. multam occupationem, e praxi illa clinica derivatam, invenit.

(*a*) *Quam docte peculiari tractatu demonstrauit Bohnius de Officio Medici duplici. Fort. Fidelis in Relationibus Medicorum Lib. I. totus.*

VI. Hæc Medicina judicialis præterea cum variis aliis disciplinis cohæret, quoniam casus forenses diuersa themata & problemata continent: Hinc necesse est, ut Medicus Forensis etiam sit bonus Philosophus & quidem seorsim exercitatus in Philosophia Rationali, quo rite connectere, comparare, concludere & judicare calleat; deinde versatus etiam sit in Philosophia Morali, circa cognitionem animorum, morum, inclinationum, passionum diversarumque aliarum mentis humanæ qualitatum; porro solide imbutus sit Philosophia Naturali, quo variarum rerum ad naturam universi spectantium qualitates, vires, relationes & efficacias bene perspectas habeat, denique minime ignarus sit Juris naturæ, ut ex Socialitate humana & officiis hominum

minum in variis casibus recte colligere & decernere queat, quid justum, quid injustum, quid verum, quid falsum, quid bonum, quid utile, quid salubre, quid insalubre existat.

VII. Ex hisce patet, quod duplicia sint vera fundamenta Jurisprudentiæ Medicæ, quibus in diversis casibus niti decet; quemadmodum in formandis accuratis & in judiciis publicis civilibus fructuosis atque approbatis decisionibus medicis minime incertæ præsumtiones, dubiæ opiniones & inconstantes sententiæ valent, dum rectius hæc modo commendata fundamenta, prima medicinæ legalis stabilia & infallibilia existunt principia, quæ ex veritate actionum humanarum & qualitatum humanis negotiis familiarium petita & ad præsentem casum quæstionis proxime applicata sunt: Quæcunque enim fundamenta tantum allegoricam applicationem permi tunt, illa in Medicina Forensi fallacia & imperfecta adeoque fugienda sunt.

VIII. Postulat itaque Medicina Forensis medicum exercitatum, ingenuum & probatum, cujus peritia & conscientia in dubium vocari haud potest: Etenim quando in hisce qualitatibus aliqualis defectus in judice medico occurrit, tunc judicium ciuile eo ipso seducitur, quo minus verum, fundatum & æquum decisum aut decretum formare possit: Inde fluunt tot deceptiones, quæ vero in judice politico non adeo culposæ sunt, quoniam hic deciso medici nititur; præcipua vero culpa deinde cadit in ipsum medicum, quando inique ab hoc quisquam condemnatus, appellationem suam ad altiora judicia defert.

IX. Magno propterea & exquisito judicio instructus sit medicus, quando Jurisprudentiam Medicam exercere curæ cordique habet: hoc judicium vero circumspicit in quarumlibet circumstantiarum naturam atque nexum, neque res leues magnificit aut extollit, vicissim vero arduas haud negligentius considerat & deliberat: deinde nihil præcipitanter, aut nimis confidenter committit, sed in omni casu necessariam intentionem & attentionem exercet: neque dubia minusque probata tum sui, tum aliorum confidentia & auctoritate nititur, sed potius sapientem se gerit, vti decet quemlibet judicem, ne famam suam vituperio & diffidentiæ exponat, quod tanto gravius medicum premit, si de illo judicium fertur, quod judicio practico destitutus sit.

X. Quam judiciosi itaque medici esse debent in Medicina forensi, tam circumspecti & judiciosi etiam esse debent judices in foro civili, maxime circa Medicinam Forensem, siquidem præmatura nihilque deliberata fiducia de judiciis medicis facile alios judices occæcare & seducere potest; hinc medicorum argumenta & fundamenta bene sunt ponderanda, an ex natura rei, an ex opinione & frivola præsumtione petita sint: Et quamvis non æque judici

 licitum

licitum ſit abſolute & ex alia quadam præconcepta opinione deciſum medicorum ſcrupuloſe magisque ſpeculative ſub cenſuram vocare, enervare & dubium reddere, tamen in juſta cauſa decet & conuenit, quo iudex de ſolidioribus & magis perſpicuis atque fundatis argumentis ſit ſollicitus.

XI. Quemadmodum vero medicorum collegia & ordines pro rerum humanarum varietate tam quoad ſententias, quam quoad judicia multis modis diſcrepant. Ita non parum cauſas forenſes & judicia civilia affligit disſenſus deciſionum medicarum: quapropter ex duabus contrariis concluſionibus & judiciis medicorum judex confidenter & ſine culpa nihil decernere poteſt, neque ipſum ullo modo in tali neceſſitate excuſat, ſi probabiliorem deciſionem medicam imitari mallet. Quare neceſſe eſt, quo tertium judicium medicum requiratur & comparetur, ut deinde ex duobus conſcientibus & pluralitatem votorum largientibus judiciis, tanto firmius & æquius decretum & judicium civile formari poſſit.

XII. Prout itaque a medico in cauſis & caſibus forenſibus multa requiruntur, quæ perſonam & officium ipſius in tali actione dignum & probatum reddunt; ita viciſſim ab ipſo judice fori civilis, debita ſcientia & prudentia deſideratur, ſecundum quam ipſæ medicorum relationes, teſtimonia & deciſiones in genere dijudicare poteſt, ne cœca quadam credulitate medicorum falſis interdum ſententiis & præcipitatis decretis fidem dare teneatur; hinc a tali judice perinde requiritur, quo in ſobria philoſophia tanquam aliarum ſcientiarum & artium fundamento verſatus ſit.

XIII. Præterea in negotiis forenſibus ex officio judicioſorum Advocatorum fluit, ne confuſas Scriptorum medicorum & obſervationum medicarum compilationes, allegationes & applicationes inſtituant, indeque falſas concluſiones e præmiſſis plane non quadrantibus & cohærentibus forment, quippe qui error ferme communis eſt in defenſionibus forenſibus, dum tales rerum ciuilium actores vel ipſos medicos diuerſos in conſilium rapiunt & ab illis interdum confuſum, aut ſuo negotio non reſpondens judicium impetrant, quod deinde acriter judiciis & deciſionibus legitime requiſitorum medicorum opponunt & ita judicium politicum & veritatem tanquam ſacram rem impediunt, unde partim ipſe judex, partim medici ordinarie conſtituti, talem pandemium errorem Advocatorum evitare & emendare debent.

XIV. Imprimis magna cautela obſervanda eſt circa caſus rariores vel decidendos vel applicandos, ubi in priori caſu deciſionis videlicet medicæ formandæ, magna circumſpectio & conſcientioſa conciliatio requiritur: in poſteriori vero caſu, præprimis univerſales applicationes ſollicite declinandæ ſunt, ne e rarioribus obſervationibus regulæ generales formentur, quales caſus

ali-

aliquoties occurrunt in causis lethalitatem vulneris, antipraxin medicam, potentiam & impotentiam humanam, conceptionem & partum legitimum & illegitimum concernentibus.

XV. Quam cautus itaque medicus esse debet in actione forensi diversimode administranda & judicanda, tam sollicitus vicissim ipse sit in subsidio juris & justitiæ exercendo, ne decisiones suas potius ad confundenda judicia forensia dirigat, aut applicet, sed quo solidis & perspicuis argumentis suas decisiones confirmet & quantum fieri potest omnes ambiguitates præoccupet aut dissoluat; seque non modo suarum rerum peritum & exercitatum, sed & in causis publicis probatum & cordatum exhibeat.

XVI. Sicut porro non modo medicorum judicia, sed & judiciorum forensium fiduciam & approbationem multum impedit medicorum dissensus (*a*); ita ex suffragio cum juris peritorum, tum ordinum medicorum judicio standum esse apparet; ubi tamen denuo illa difficultas premit, utri credendum sit, & cuius peritia præferri mereatur: Sed quamvis ipsi medici deponentes suam peritiam gloriose collaudare & defendere non debeant, ita rectius in hac ambiguitate decisio æquo judici relinquenda est.

(*a*) *Stryk. de Jure Sensuum diss.* I. c. 2. §. 21. *Farinacius de homicidio qu.* 120. *sect.* 4. *n.* 76. *Carpzov. Prax. Criminal. Mascardus vol.* 3. *conclus.* 1175. *n.* 39. *Balduinus in proœmio ff. columna z. versu: quid si discordant? Keilius n.* 16. *obs.* 3. *Rulandus c.* 15. *Lit. L. Bohn de Off. M. D. P.* 2. *c.* 2. *Cararius de Medico & ejus officio part.* 4. No. 161. *In dubio si medici in quæstionibus ad eorum professionem spectantibus discrepent, judex sententiam pro reo favorabiliorem sequi debet, etiamsi numerus & dignitas medicorum, qui sibi sunt contrarii, sit æqualis Mascardus de Probat. conclus.* 139. *n.* 45.

XVII. Et quo decisiones medicæ magis solidæ & judicia civilia magis æqua evadant, tunc in decernendis casibus, medicus requisitus ab opinionibus lubricis & salebrosis: a præsumtionibus fallacibus & ancipitibus; ab auctoribus præjudiciosis minusve probatis; a testimoniis dubiis & minus ingenuis; a sententiis & speculationibus intricatis & falsis; ab allegatis minus exercitatorum & peritorum & qui extranei sunt fori sollicite abstineat, quin potius facti specie & circumstantiis realibus, essentialibus; evidentibus & palmariis nitatur omnemque evagationem sedulo evitet.

XVIII. Quoniam porro satis sæpe in casibus forensibus variæ mutilæ relationes & depositiones occurrunt, ita perinde cautus sit medicus; ne præcipiti aliquo judicio veritatem & judicii civilis æquitatem eludat, siquidem illa incerta nonnullorum medicorum supplementa defectus in casibus præsentibus emendare cogitant, quæ tamen dubium & minus sincerum reddunt judicium;

cium; Rectius itaque prudens medicus sub modesta sui judicii suspensione, defectum oblatæ relationis indicet, prætereain probabilibus causis probabilitatem judicii & decisiones cordate proponat, aperiat, urgeatque, ne judex e probabili ad absolutum & categoricum judicium seducatur.

XIX. Singulæ hæ circumstantiæ indicant tam medicorum occupationes in foro civili, quam etiam medicinæ forensis absolutam utilitatem & necessitatem, quæ e magno numero casuum & observationum forensium securitatem, sanitatem, integritatem & æquitatem humanam respicientium, elucescet, quando varia crimina punienda, socialitatis humanæ ordo conseruandus, veritas eruenda & defendenda, iuculpata integritas hominis promovenda, restituenda & confirmanda, nec non publica securitas adjuvanda: ita ut multiplex copia humanæ vicissitudinis multiplicem usum Jurisprudentiæ Medicæ significet.

XX. Et talis est necessitas, utilitas atque scopus Jurisprudentiæ Medicæ: Quod vero ejusdem verum objectum attinet, tunc variæ causæ & occasiones in foro occurrentes ad medicum arbitrum delatæ, subinde differentiam objectorum constituunt: siquidem non modo medicus circa corpus humanum, sive vivum sive mortuum fuerit, pro diversitate circumstantiarum versatur; sed desuper varia alia innotescunt subjecta & objecta, velut medicamenta, venena, philtra horumque analyses & scrutinia; porro monstra, fascinationes, superfœtationes, officia obstetricum, contagia vel hominibus vel animalibus brutis illata; scrutinium torturæ, disquisitio molæ, actio contra medicum, actiones medicorum inter se invicem, differentia naturalium, præternaturalium & supranaturalium, jndicium de miraculis, decisio de officio hominis erga se ipsum in debito conjugali, sostri moderatio, &c. in quibus singulis casibus varii alii respectus occurrunt, qui præter hominem alia etiam subjecta & obiecta medicinæ Forensi subministrant. De quibus nunc pro naturali casuum & causarum Forensium nexu & consecutione specialius agendum erit.

CAPUT

CAPUT I.

DE

SCIENTIA, EXPERIENTIA, CONSCIENTIA, PRUDENTIA ET AUCTORITATE MEDICI IN CASIBUS FORENSIBUS,

SIVE DE

OFFICIO ET DECORO MEDICI FORENSIS.

§. I.

SI medicus in Casibus judicialibus pro diversa consultatione dignum, fidum & probatum se præbere gestit, tunc in omnibus circumstantiis ita exornatus sit, ut nulla culpa ignorantiæ, negligentiæ, temeritatis, doli, imprudentiæ & malitiæ in ipsum conjici queat (*a*): Hæc enim culpa si Medicum ex vero premit, sociam etiam habet pœnam (*b*), & ipsius Medici contumeliosam repudiationem e causis & actionibus forensibus: Unde necesse erit, ut Medicus in arte sua sufficienter exercitatus & adprobatus, vt & in officio suo debita auctoritate instructus sit.

(*a*) *Paul Zacchias Quæst. med. leg. Libro 6. tit. 1. qu. 1. n. 2. it. qu. 3.*

(*b*) *Paul. Amman. diss. de Syncretismo Medico, quæ præfatio Medic. Crit. est.*

§. II. Quemadmodum itaque ratio & scientia in omnibus fructuosis artibus anima & nervus est, itaque Medico hac scientia destituto, neque in relationibus, neque testimoniis, neque decisionibus fides danda est. Unde in Foro Politico sola larva & persona Medici, quantumcunque extrinsecus splendida, minime satisfacit, sub qua sæpe, quo magis illa gloriosa & animosa fuerit, ardui & essentiales defectus latent, qui perinde multorum errorum, multarumque confusionum causa sunt. Quare Judices Civiles nudo Medicorum titulo & vitulo niti minime debent.

Conf. Roder. a Castro in Med. Politic.

Bohnius in Examine Vulnerum Lethal. Medici Sartoris refert exemplum.

§. III. Quantumcunque vero Medicus rationalis & scientificus sit, tantum non omnis fucata & præsumta ratio, vera est ratio: quare scientia Medici pro usu Forensi necessaria, sit solida, fundata, adprobata, non obscuris, intricatis, novaturientibus principiis prædita, sed Foro Medico legitime accommodata, vitæ humanæ congrua, principiis religionis conformis, neque mystica,

ſtica, miraculoſa, occulta aut ex nudis Sympathiis, Antipathiis, Vermiculis, Magnetismis aut Viribus Mumialibus conflata & excogitata.

Paracelſus, Robertus Fludd, Scaliger Cardanus, Helmontius, Loewenhock, Andry, multa ex ejusmodi viribus obſcuris deducebant.

§. IV. Sicuti porro juxta Hippocratem Inſcitia malus theſaurus eſt, ita Medicus illa media & ſtudia negligens, quibus ad ſolidam Scientiam pertingere poteſt, a Caſuiſtis moraliter peccare (*a*) dicitur: & ſi dicti ſui rationem reddere debet (*b*), ita fas eſt, quo ex illo bonarum ſcientiarum theſauro ſolidas rationes proferre queat. Ob id minime Medicus tantum dubias opiniones amplecti debet (*c*), ne iterum ob gravem errorem accuſari queat, neque in Scientia ad Forum Civile adplicanda, ſubtilitatibus & tricis philoſophicis nitatur, quemadmodum ad Caſus Forenſes decidendos, principia Philoſophiæ Carteſianæ, Philoſophiæ corpuscularis & illius aſyli Harmoniæ Præſtabilitæ nihil lucis, ſed plus crucis afferunt, quæ potius Praxin Forenſem eludunt, & Judicia rationalia impediunt atque offendunt.

(*a*) *P. Zacchias in Qu. Med. Leg. Lib. 6. tit.* 1. *qu.* 6. *n.* 15.
(*b*) *Carpzov. in Praxi Criminal. Part.* 1. *qu.* 26. *n.* 28.
(*c*) *P. Zacchias L. 6. tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 2.

§. V. Sed ne negligentiæ culpa in Medicum conjici queat (*a*). quoad comparationem bonarum & ingenuarum Scientiarum, ita proinde ſedulo caveat attentus Medicus, ne Antiquorum ſuperſtitionibus & Neotericorum ſpeculationibus inhæreat, (b) quippe quæ in Foro Medico & uſu politico ad vana & ludicra judicia formanda anſam præbent; unde rectius Scientia in cauſis forenſibus fida & idonea ſit ſimplex, perſpicua, ſenſibus & uſibus magis congrua, maxime vero naturæ rei, prout illa propius patet, conveniens.

(*a*) *P. Zacchias Lib. 6. tit.* 1. *qu.* 9. *n.* 14.

§. VI. Seorſim vero veritates in Medicina Forenſi admodum impediunt Scientiæ ſtricte & nude phyſicæ, mere mechanicæ, tantum chymicæ (*a*), quando ex illis totum opus Scientiæ Medicæ conficitur, quippe quæ ſicut in ipſo ſtadio & ſtudio medico, ita etiam in illius uſu ad Jurisprudentiam medicam multis paralogismis & evidentibus præjudiciis anſam præbent, dum ex iisdem fundamentis magis hyperbolicæ & allegoricæ, quam naturales & corpori vivo quadrantes aſſertiones & deciſiones oriuntur.

(*a*) *Marcus Marci a Cronland talem theoriam medico-chymicam conſcripſit, velut Tachenius in Hipp. chym.*

§. VII. Et ita providus & ingenuus Medicus in comparanda fide digna Scientia in ſingulis ſtudii medici partibus & diſciplinis inſtrumentalibus ſufficienter ſit verſatus neque uni Spartæ aut parti plus, quam alteri operam

ram det: Et quamvis vulgo in hac ſcientia Anatomia & Chirurgia præferri videantur, tamen multi etiam caſus in Medicina Forenſi obtingunt, qui neque ad illam, neque ad hanc pertinent: Quando vero in multis caſibus & Anatomicum & Chirurgicum ſtudium plurimum præſtat; tamen minutiæ & ſubtilitates anatomicæ ad Forum Civile nihil quidquam vtilitatis conferunt, quid quod in Chirurgicis maxime probatos Proceſſus noſſe decet (*a*) neque Exterorum curioſitates vel parum cognitas, uſu non receptas vel minus adprobatas, inexpertas & tantum pragmaticas & curioſas operationes præferre & extollere convenit.

(*a*) *Rod. a Caſtro Medic. Polit. lib. 2. c. 3. Medicum Chirurgum eſſe oportere.*

VIII. Sicut vero ſcientia in Medico ingenua eſſe debet, ita etiam omnino decet Medicum, ne in ſuis deciſionibus ad cauſam forenſem ſpectantibus adſectatam & inutilem eruditionem, aut odioſam evagationem ſiue digresſionem monſtret, quin potius pro conditione cujusvis cauſæ ſoliditati & breuitati ſtudeat, quæ qualitates tanto magis Judicium Medici in Foro Civili commendant: Multo minus etiam Medicus inutiles controverſias immiſceat, neve in ſuis deciſionibus Judicis animo per illas aliquod dubium aut ſcrupulum injiciat, illiusque animum in ſubſtrata cauſa diſtrahat & confundat: omnium minime etiam poſt propoſitum, abſolutum & poſitivum judicium, noua dubia novasque exceptiones adnectat Medicus, ſed potius ratam & declaratam ſententiam tueatur & confirmet. (*a*)

(*a*) *Stahl. Programm. de Conſtantia, Medica. Bohnius in Offic. Medici dupl. P. 2. c. 2.*

IX. Prout porro ratio eſt anima legum (*a*) ita in cauſa legali & forenſi quilibet Medicus quoad ſcientiam ſolidæ rationi ſtudeat (*b*), ita ut a judiciis maxime plebejis, vanis ſuperſtitionibus, credulitatibus & opinionibus vulgi liber & immunis ſit: maxime vero evitet lepidas aſſertiones, quæ interdum magis Comice, quam cum ratione proferuntur: quo pertinet Theoria de Spiritibus animalibus, de Flammula vitali, de Aura & Balſamo vitæ & quæcunque ſimilis furfuris ſunt inventiones haud tamen præterea in ſcientia ſua inutilibus ſubtilitatibus operam det, quemadmodum regula juris eſt, quod ſubtilitates ſine utilitate non ſint ſequendæ. (*c*)

(*a*) *ff. L. 17. de Legibus.*
(*b*) *Pacianus de Probat. L. 1. c. 47. n. 64. Muſcatellus in Prax. Crimin. de Vulnerum Lethalitate p. 241.*
(*c*) *L. 7. in fine Codic. lib. 6. tit. 25. de Inſtitutionibus & Subſtitutionibus.*

X. Denique in hac ſcientia ad uſus forenſes idonea, requiritur vera cognitio animorum, morum & ſenſibilitatis perſonalis, quæ notitia variis modis

dis & dubiis in casibus forensibus resolvendis inseruit, maxime vero in Scrutinio subjectorum tam accusantium, quam accusatorum, tam lædentium, quam læsorum, quippe quæ cognitio uti ad ciuilem socialitatem spectat, ita in qualibet causa multum lucis promittit.

XI. Nunc ordine secundo etiam de Peritia Medici Forensis brevibus differendum erit: sicut enim secundum canonem (*a*) ignorantia præsumitur, ubi scientia non probatur; ita etiam imperitia culpæ adnumeratur (*b*), quando Medicus non opere & facto suam capacitatem probat, minime tamen secundum Zacchiam (*c*) tantum peritia in Ordinariis Physicis præsumenda & præsupponenda est, quemadmodum casus omnino dabilis est, quod magnus Physicus possit esse magnus Idiota & Empiricus: ob id peritia Medici non sit nominalis aut verbalis, aut adsectata, aut gloriosa, sed potius realis & ab aliis observanda & agnoscenda, quam propria declamatione celebranda & æstimanda.

(*a*) *Cap. Præsumitur* 47. *de R. J. n. 6.*
(*b*) *L.* 132. *ff. de R. J.*
(*c*) *P. Zacchias Quæst. Med. Leg. Lib. 6. tit.* 1. *qu.* 2. *n.* 18. 19. *Medicus quando dicatur imperitus. Farinacius Quæst.* 120. *n.* 77.

XII. Neque peritia medica in diffusa aut confusa Praxi consistit, quoniam sub multitudine ægrotorum multa & magna nihilominus imperitia, antipraxis & corrupta methodus committi & exerceri potest: Unde Judex Civilis non hoc præjudicio niti debet, quo peritiæ prærogativam absolute in copiosa praxi quærat (*a*): neque etiam Medicus peritus adeoque in casibus Forensibus præferendus æstimari & declarari debet, qui ipse in suo corpore multos morbos expertus est (*b*): tanto magis cum peritia pugnat, si Medicus connivet & indulget tantum plebejis & effœminatis consiliis, (*c*) judiciis & medicamentis, aut si plane superstitiosis (*d*) curis & methodis operam dat, quæ singula momenta solidæ peritiæ contrariantur.

(*a*) *Mea diss. de Abstinentia Medici ab ægrotis.*
(*b*) *Casp. Reges in Camp. Elys. Quæstion. Jucund. qu. 9. p.* 122 - 126.
(*c*) *P. Zacchias in Qu. Med. Leg. Lib. VI. tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 11. 12. & 23.
(*d*) *Zacch. ib. n.* 23. *Bohn. de Off. Med. Dupl. Part. II. c.* 2. *p.* 542. *disp. mea de superstitione medica. Casp. Rejes Camp. Elys. qu* 22. 23.

XIII. Vera itaque peritia est ille usus Artis Medicæ, qui nititur vera & simplici cognitione methodi naturæ, qua hæc utitur in Spontanea morborum Therapia, quando legitime, officio suo fungitur & viribus suis utitur. (*a*) Unde Medicus peritus res suas temperanter & constanter dirigit & a temerariis ausibus & experimentis, nec non incertis & inexpertis tentaminibus abstinet,

&

& in plurimis negotiis simplicitati & sinceriati operam dat, quoniam non modo natura, sed simul veritas simplicitati est amica. Unde ex ipso eventu aut successu colligere licet, quomodo non modo sub tali methodo ægrotantes convalescant, sed & an rarius in funestos, corruptos, æquiuocos minusve ingenuos euentus conjiciantur.

(a) *Stahl. diss. de Cynosura Therapiæ, de Autocratia naturæ. Mea diss. de Motibus naturæ, Cynosura Medici.*

XIV. Multo minus peritia inquirenda est in nuda ordinatione remediorum, quemadmodum multi homines oblationi medicamentorum se immiscent, proptereaque multis perniciosis effectibus & eventibus ansam præbent, ut ob id ille, qui medicinam inconvenientem exhibet & mortem causatur, fustigatione vel relegatione pro arbitrio judicis puniendus sit (a): Omnium minime peritia ad Barbitonsores, Balneatores, Pharmacopoeos, Chirurgos Castrenses, Aromatarios, Seplasiarios, Ciniflones, Empiricos, Circulatores, Sacerdotes, præcipue ab officiis suis remotos, Custodes Ecclesiæ & boum, deperditos & ad inopiam redactos Mercatores & artifices, Vetulas, obstetrices &c. spectat, quales hominum classes nedum quidem tolerandæ, multo minus ad ullum testimonium in re medica admittendæ.

(a) *Carpzov. Prax. Criminal. P. I. qu.* 15. *n.* 24. *Constitut. Carolin. Criminal. art.* 132. *Zachias L.* 6. *tit.* 1. *Farinacius in Praxi Theorica Criminali tit. de pœnis temperandis qu.* 87. *n.* 45.

XV. Et cum communiter differentia sit, inter juniorum & seniorum sapientiam (a), ita merito quæritur, an non Veterani Medici absolutam prærogativam quoad peritiam habeant præ Junioribus? quod Thema inter alios solide enucleavit Stahlius (b): ubi negandum minime est, quod Medici, qui semel cum solida & vera Theoria imbuti, nec non aliis ad artem medicam spectantibus sinceris & adprobatis dogmatibus enutriti, tanto magis peritiam suam cum senectute sua confirment: ast ex opposito etiam contingit, ut qui semel falsis dogmatibus se dicarunt, tanto magis in senio suo imperitiam multis modis obtestentur & potius crassam empiriam, loco senilis peritiæ demonstrent: Omnium minime senectus decrepita & obliviosa in Medico aut ad curandum aut ad renunciandum & judicandum in Casibus Forensibus est admittenda vel præferenda. (c)

(a) *Casp. Rejes l. c. qu.* 100. *n.* 14. & 15.

(b) *Stahlii Dissert. de Veteranorum Practicorum Prærogativa. Rodericus a Castro Medico Polit. Lib.* 2. *cap.* 10. *an experientia ratione & Medicus senex juvene sit præstantior.*

(c) *P. Zacchias Q. M. L. Lib.* 6. *tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 1. *Bohn. de Offic. Med. dupl. P.* 2.

XVI. Ad peritiam Medici porro ſpectat, ne ultra capacitatem ſuam vel in operando vel in iudicando ipſe quicquam in ſe ſuſcipiat, quare partim Medici Forenſes, partim JCti illam quæſtionem ventilare ſolent, utrum dolo aut ignorantia errare dicendus ſit, qui contra hanc regulam peccat (*a*): tanto magis vero peritiam artificis teſtatur, ſi in aliqua cauſa cum alio Medico, qui plane contraria ſentit, oppoſitaque methodo procedit, in operatione aut conſultatione demandata circumſpectus eſt; aut ſi in tali caſu famam & peritiam ſuam forte ſuſpectam reddere poſſet, rectius ab hoc negotio præſenti abſtrahit & cauſam modeſte ſignificat, cur in tali caſu officium ſuum exhibere haud queat: multum etiam peritiam illam commendat firmitas in agendo & judicando: quando vero Medicus aliqualem errorem commiſit; attamen in eodem ſententiam ſuam mutare renuit, tunc graviter delinquit (*b*): Et hiſce requiſitis quoad peritiam inſtructus Artifex fidem omnino meretur, in quem tunc cadit, quod perito in ſua arte fides adhibenda ſit (*c*); imo tali Medico etiam in vulnerum lethalitate decernenda magis quam Chirurgo credendum eſt, licet perperam Maſcardus in hoc ultimo caſu contrarium ſentiat. (*d*)

(*a*) *P. Zacchias Q. M. L. lib. 6. tit.* 1. *qu.* 1. *n.* 24.

(*b*) *Codronchius de Chriſtiana medendi ratione L.* 1. *c. XI. Sanctorellus in Antipraxi L.* 13. *c. ult. Sylvaticus de Medico, cap.* 8. *P. Zacchias l. c. l.* 6. *tit.* 1. *q.* 3.

(*c*) *Strykius de Jure Senſuum diſp.* 1. *c.* 2. *n.* 20. *Farinacius in Deciſionibus Criminal. l.* 2. *dec.* 346. *n.* 6. *Ulpianus in l.* 1. *in prin. & ibi glo. de vent. inſpic. l. bonorum de bonorum poſſeſſ. l. inteſtato ff. de ſuis & legit. §. quod autem a nobis in auth de non alienan. l. ſemel C. de re milit. lib. II. l. ſeptima ff. de ſtatu homin. c. fraternitatis de frigid. & maleficiat. Maſcardus de probat. Vol* 3. *concluſ.* 1108. *n.* 3. *& Vol.* 1. *concl:* 92. *n.* 4. *fol.* 82. *concl.* 139. *n.* 2. *Tiraquell. de Nobilit. c.* 31. *n.* 398. *& de jure primogen. qu.* 17. *opin.* 4. *n.* 9. *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 1. *Cararius de Medico part.* 9. *n.* 175. *ſq. Carpzov. Prax. Crim. P.* 3. *qu.* 142. *n.* 47. *Reuſner. lib.* 2. *dec.* 19. *n.* 19.

(*d*) *Maſcardus de Probationibus Vol.* 2. *concl.* 1038. *n.* 40.

XVII. Porro ad Medicum probatum & in Foro Civili dignum pertinet Conſcientia (*a*) ſicuti non modo æquitas vniuerſalis, ſed ex eadem varii Medici Forenſes hanc probitatem, fidem & Conſcientiam requirunt: quando enim ſecundum Quintilianum Conſcientia mille teſtes adfert, ita conſcientioſus Medicus in teſtimoniis & judiciis ſuis adprobatus eſt: quemadmodum enim in Theologorum (*b*), JCtorum, (*c*) & Philoſophorum (*d*) foris & negotiis conſcientia deprædicatur & commendatur; ita etiam Medicis, cum in proprio ſuo officio, tum in negotiis forenſibus eadem pietas, æquitas, integritas & conſcientia injungenda & commendanda eſt. (*e*)

(*a*) *Pa-*

(a) *Paræus in Tract. de Renunciationibus. Paulus Ammannus in Med. Crit. p. 14. Pacianus de Probat. lib. 1. c. 47. n. 141. 142. Bohnius de Off. Med. dupl. P. 2. c. 2. p. 545. & sqq. ubi de conscientia Medici in casibus Forens. varia profert Testimonia.*

(b) *Ballacca de Conscientia Christiana. Danhaueri Lib. Conscientiæ apertus & Theologia Conscientiæ. Dedekenus de Conscientia. Drexelius de Conscientia Hominis. Stolterfot de Conscientia.*

(c) *Stryk. de Foro Conscientiæ. Sanderson de conscientia ejusque obligatione. Ludekinus de Casibus Conscientiæ in jure occurrentibus. Lopezius in Instructorio Conscientiæ. Joh. de la Crux Directorium Conscientiæ.*

(d) *Engelbrecht de Conscientia. Hildebrant, Schulzius, Strausius & Weisius de Conscientia.*

(e) *Medici pressius de hac materia non scripserunt, nonnulla tamen reperiuntur in Fontecha Speculo Medicinæ Christianæ, Codronchiode Christiana medendi raeione, Bohnio l. c. & disp. mea de Conscientia Medica & Religione medici.*

XVIII. Est itaque studium Conscientiæ in Medico, quo in assumendis, referendis, confirmandis, discernendis & decernendis Casibus Forensibus veritati operam det, propterea omni falsitati (*a*), tergiversationi, hypocrisi & æquivocationi toto corde valedicat: proinde vero nunquam res parvas extollat aut arduas atque magnas enervet & parvifaciat (*b*), sed suum cuique pro scientia & conscientia sua reddat, nihil vero dolose unquam committat (*c*), siquidem propterea ipse, utpote Judex, in quo æquitas & justitia adesse debent, in arduis causis forensibus requiritur.

(a) *Codronchius lib. 1. c. 38. Zacchias l. 6. tit. 1. qu. 5. n. 26.*

(b) *Zacchias l. 6. tit. 1. qu. 1. & 2.*

(c) *Bohnius l. c. P. 2. c. 4. p. 52. Hipp. l. 1. de Morbis. Celsus l. 5. c. 16. Aetius de infirmis c. 43. n. 26. Rejes qu. XI. Fonseca in Oeconomia Medicinæ cap. XI. Codronchius de Christian. Medendi rat. L. 1. c. 19. Fontecha in Speculo Medicinæ Christianæ lumin. 1. Mea diss. de Religion. Medici. §. 6.*

XIX. Sicut itaque ad conscientiam Medici pertinet, ut in omni casu veritati & quantum fieri potest certitudini ipse operam det; ita vicissim cum conscientia pugnat, si Medicus in causis civilibus vel ex odio, vel ex favore vel ex timore, vel ex pavore falsa & contraria deponit & dijudicat, ut circumstantias arduas celet aut extenuet aut parum annotet, leves vicissim extollat & exaggeret: proinde ad eandem conscientiam pertinet, ut in nonnullis casibus taciturnitati studeat (*a*), in aliis vero veritatem non occultet, sed quando illius propalatio necessaria est, eandem etiam sine antropophobia denunciet: Quare inter ipsos Medicos Legales Thema illud ventilari solet, quando Medicus teneatur ad veritatem dicendam, quo eandem animo conscientioso propalet & denunciet.

(a) *P. Zacchias in Q. M. L. lib. 6. tit. 1. qu. 3. n. 9. Codronchius de Christiana medendi ratione l. 1. c. 38. Sylvaticus de Medico cap. 8. Ewaldus de taciturnitate Medici.*

XX. Præterea ad conſcientiam Medici pertinet, ut in Caſibus dubiis alios ſocios Medicos admittat, ni mortalis peccati reus declaretur (*a*), id quod tanto magis in curationibus morborum obſervandum eſt, vbi eo minus actio contra ipſum Medicum inſtitui præſtet; proinde in variis caſibus Medicus conſcientioſus damna metuenda, tempeſtive indicare debet, id quod ſi præcipue in morbis fecerit, tanto minus tunc ægro mortuo (*b*), aut alio damno enato, ad reſtitutionem teneri & condemnari poteſt; neque unquam conſcientiæ indulgens Medicus aliquid contra ſalutem animæ in depoſitionibus, teſtimoniis, conſultationibus & deciſionibus ſuis ſuadeat (*c*), ſed operam det, ut in omni cauſa veritas, juſtitia & ſalus promoveantur.

(a) *P. Zacchias lib. 6. tit. 1. qu. 3. n. 10. Codronchius de Christiana medendi rat. l. 1. c. 37. Mercurialis de Erroribus popularibus l. 2. c. 18. Bohn. de Offic. Med. Dupl. P. 1. c. 5. Mea Diff. de Religione Medici.*

(b) *P. Zacchias l. 6. tit. 1. qu. 8. n. 21.*

(c) *ibidem qu. 4. n. 2. Foreſtus L. 4. Obſervat. Chirurg. Obſ. 6. in Scholio. Codronchius l. c. l. 1. c. 20. Caſpar Triſtan de Clero Medico §. 36. Mea Diff. de Religion. Med. §. 7,*

XXI. Perinde ad conſcientiam Medici ſpectat, ut Legum Salutarium ſollicitam etiam habeat rationem & ſicut ICti ad minimum ſine lege loqui erubeſcunt (*a*), ita Medici majori dexteritate legibus obſervandis operam dent, non advertentes, quod aliquando mundus ſine legibus fuerit (*b*), aut quod ſecundum Platonem cum aliqua civitate male conſtitutum ſit, vbi multi JCti, ſiquidem ſub reliqua proba, æqua & juſta hominum Societate nullis legibus opus eſt: & ſecundum hanc obſervationem præterea conſcientioſus Medicus in arduis Caſibus magis miſericordiæ quam Sævitiæ & crudelitatis rationem reddat (*c*), ſatius enim eſt, nocentem dimittere, quam innocentem condemnare, (*d*) aut benignior ſententia in dubio ſemper eſt præferenda (*e*); in pœnis benignior eſt interpretatio facienda, (*f*) in periculoſis & perplexis etiam rebus mediam viam ſequi debemus (*g*) & eodem fundamento in alterius detrimentum conſilium mutare non licet (*h*), propterea tamen non ex aliquo illicito timore, res aperte malas, cum fucata interpretatione emollire, colorare aut meliorare debet.

(a) *Rodericus a Caſtro in Medico Politico l. 1. c. 12. Obicius in Dialogo de Nobilitate Medici Dial. I. Cardanus de Libris propriis.*

(b) *P. Zacchias l. 6. tit. 3. qu. 3. n. 19.*

(c) *Carpzov. in Prax. Crim. Part. 1. qu. 26. n. 28.*

(d) *L. 5. ff. de pœnis.*
(e) *L. Semper 56. ff. de Regulis Juris. Zanger de quæst. c. 2. n. 177. Bald. in l. 2. vers: secundo quæritur C. de furtis. Menochius de arbitr. jud. qu. cent. 5. cas. 472. n. 7.*
(f) *Caput in Pœnis 49. de R. I. in 6.*
(g) *L. antiqui ff. si pars hered. l. si pater fam. ff. hæred. instit. Stephani in Const. Crim. Carol. art. 131. p. 161.*
(h) *Cap. Mutare 33. de R. J. in 6.*

XXII. Quantumcunque vero Medicus alias bona conſcientia, peritia & ſcientia præditus ſit, tamen in omnibus præterea conatibus & actionibus ſuis probatam ***Prudentiam*** exhibere debet, (a) quæ ipſa virtus in omnibus reliquis facultatibus, æque ac in Foro medico neceſſaria: Hæc prudentia comprehendit bonum judicium, per quod omnia negotia ita tractare debet Medicus, ut veritati, æquitati, ordini, opportunitati & utilitati reſpondeant: Et quoniam hanc prudentiam admodum offendit præcipitantia, ita ſingula ſua officia cum attentione, applicatione & patientia peragat, diu enim deliberandum eſt, quod ſemel ſtatuendum eſt; Hinc in omnibus caſibus quaslibet circumſtantias rite annotet, comparet, diſcernat & dijudicet, præcipue vero eſſentiales circumſtantias ab accidentalibus ſolicite diſtinguat, leviores a reliquis & notatu dignioribus ſeparet & ita ſapientem & fundatam concluſionem proferat. (a)

(a) *Medicum virum bonum & prudentem & eſſe & dici oportere. Rod. a Castro Med. Polit. lib. 1. c. 3.*

Qui Prudentiam commendarunt ſunt

1. in Foro Theologico:
   Andreas Keslerus de Prudentia Chriſtiana.
   Carolus Herlæus de Politia & Prudentia Theolog.
   Joh. Euſebius a Nurnberg Succus Prudentiæ Sacro-politicæ.
   Schilterus de Prudentia Juris Chriſtianorum.
   Wornitius de vera perfectaque Prudentia & Politica.
2. Juridico:
   Jacobus Bornitius de Prudentia & Politica comparanda.
   Hieronym. Cardanus de Prudentia civili.
   Joh. Nicol. Hertius, Elementa Prudentiæ civ.
   Georg. Richter de Prudentia Chriſtiana.
   Chriſt. Thomaſii, Primæ Lineæ de ICtorum Conſultatoria.
3. Medico:
   Maurit. Hoffmann.
   Franciſc. Pona de Prudentia med.

Poſſe.

Boſſelius in Amaltheo Medico-Politico de Prudentia.

4. Philoſophico:

Frider. Bonaventura, Jacob Martini, Wendelerus & Ernſtius.

XXIII. Et quo Medicus res ſuas prudenter gerat, ipſe ſciat, quod oculis magis quam auribus ſit credendum (*a*), ob id ludicram credulitatem fugiat, neque in famoſis nouitatibus & relationibus curioſus ſit, ſed ipſemet meliori ſtudio omnia perpendat, inquirat & deliberet, multo minus vero alienis negotiis in decidendis Caſibus Forenſibus ſe immiſceat, ſciens, quod culpa non careat, qui alienæ rei ſe immiſcet (*b*): Sit porro in ſuis depoſitionibus perſpicuus, minime vero confuſus, aut præter neceſſitatem prolixus, neque tamen ex aliqua negligentia nimis ſuccinctus, ſed quibusvis cauſis judicioſe ſatisfaciat, prout prægnantes illarum circumſtantiæ requirunt: neque etiam ſuis viribus nimium tribuat & confidat, ea propter ſuam ſententiam non moroſe, audacter & glorioſe aliis præferat, ſed ſi occaſio occurrit, qua ſuam indagationem cum aliorum unita vi & conſultatione combinare debet, tunc in hoc etiam officio prudenter & amice procedat.

(*a*) *§. Finali Inſtitutionum de Gnatis & Cognatis.*
(*b*) *L. 36. ff. de R. I. in 6.*
Cap. Non eſt l. 9.

XXIV. Reſiſtit etiam Prudentiæ in Medico multa loquacitas (*a*), quæ tanquam alter ægrotanti morbus ſolicite fugienda (*b*); porro prudentia non tolerat faſtum, oſtentationem aut adfectatam gloriam (*c*), ſed potius requirit animum pacificum, placidum & benevolum: deinde cum prudentia militat avaritia (*d*), quæ facile Medicum arbitrum occoecat, ut falſas deciſiones pro nummis vendat; inſuper fugienda eſt invidia, quæ animum Medici ſæpe adeo corrumpit, vt nihil recte diſcernere & judicioſe comparare aut æque dijudicare valeat: quæ ſingula uti ad ornatum internum Medici ſpectant, ita ad Forum Politicum in caſibus Forenſibus a Medico conſervari debent: quodſi etiam nonnullæ arduæ intricatæ, ambiguæ, occultæ & inſufficientes cauſæ atque circumſtantiæ in variis caſibus Medico Judici obtingant; tunc prudentiæ eſt, non ludicre judicium aliquod abſolutum ſuppeditare, quod forte falſis ſuppoſitis opinionibus & præſumtionibus nititur, ſed teſtimonium prudentiæ eſt, ſi in ejusmodi anfractibus Medicus aliquando judicium ſuum aperte retineat & ſuſpendat (*e*): peccat vero cum prudentia, ſi viciſſim Medicus in cauſis manifeſtis ob metum vel neglectum ſæpius judicium ſuum occultat & denegat.

(*a*) *P. Zacchias l. 6. tit. 1. qu. 3. n. 8. Codronchius de Chriſtiana medendi ratione in lib. 1. c. 7.*

(*b*) Me-

(b) *Menandrus Commentar. 4. text. 8. & 9.*
(c) *Rejes qu 16. p. 180-183*
(d) *Zacchias lib 6. tit. 1. qu. 2. 3. Rod. a Castro Med. Polit. lib. 3. c. 2. Avaritia superbia & invidia vitia sunt Medicis maxime fugienda,*
(e) *Bohnius de Offic. Med. Dupl. P. 2. c. 2. p. 548.*

XXV. Prudentis etiam medici character est, quando in decisione alicujus casus, ad Medicinam forensem spectantis, ob defectum aliarum quarundam circumstantiarum, quæ demum sub instituta & continuata inquisitione tam generali, quam speciali magis inclarescunt, non ambiguis quibusdam nititur indiciis & præcipitatum quoddam judicium ex dubiis quibusdam præsumtionibus petitum, haud profert, ubi ob defectum corporis delicti ex æquivocis signis suspecta causa accusatur, v. g. quando veneficium commissum affirmatur, ubi causa mortis a bile corrosiua verius deduci potest; aut ubi flagellis enecatus præsumitur, quando hemiplectica affectio accusanda est & ita in reliquis casibus eadem circumspectio observanda erit: id quod tanto magis illi medici annotent, qui primam relationem & renunciationem exhibere debent, quippe qui confestim ex simplici casu, hactenus nondum penitius inquisito, judicium ferre tenentur: propterea judices illi, qui exantlata tota casus forensis inquisitione, decisum quoddam definitivum formare debent ob varia adminicula, ex Actis provenientia, paulo facilius planam veritatem demonstrare possunt: interea utplurimum universum casum forensem allevant & illustrant, si prima medicorum relatio & decisio solida, sufficiens, circumspecta, fundata, evidens & a præjudiciis ac præsumtionibus libera est, quæ admonitio eo etiam se extendit, ut anatomica & physica indicia in diversis casibus obvia congrue & solide proferantur; inde neque defensoribus neque futuris judicibus ulla obloquen di supererit occasio.

XXVI. Denique in Medico, qui in causis forensibus consulitur, requiritur idonea, sufficiens & probata Auctoritas: hæc vero haud sit accommodata communi opprobrio Medicorum, quod hoc versiculo exprimitur: Medicorum & honeste vestiri, strenue mentiri & audacter occidere: turpis enim hæc est Auctoritas! Deinde ne sit affectata auctoritas, quam sibi ipsi arrogat artifex jactator, neve sua judicia suasque deliberationes, quasi e tripode dicta, æstimet, multo minus dijudicet, quasi in rebus arduis sola ipsius decisio sufficiat, sed potius sciat, quod vox unius sit vox nullius (a) unde actoritas Medici magis nitatur splendore interno quam externo (b), & ita suas decisiones proferat & expediat, ut Ars Medica integra & fama Medici salva maneat.

(a) *Cap. Veniens X. in fine de Testibus.*
(b) *Casp. Rejes qu. 5. & 6.*

XXVII. Instruit itaque Artificem Medicum necessaria Auctoritate in negotiis forensibus approbatum priuilegium ad Praxin medicam exercendam non subreptitium, non bullatum, sed a Collegio & Facultate pari publica auctoritate atque fide pollente, impetratum: vtplurimum itaque Medicus sit promotus, ad minimum solennibus tentaminibus exploratus & probatus (*a*), & si bona capacitate, scientia & peritia (ut in præcedentibus monitum fuit) instructus est junior Medicus, sufficiente ac parili pollet auctoritate ac senior, licet senectus in viro digno eandem auctoritatem fulciat augeatque: deinde ad eandem auctoritatem pertinet, ut Medicus sit ordinarie & legitime requisitus ad indagandos & decidendos eosdem casus Forenses, alias privatum judicium sæpius pro præjudicio æstimatur: porro in suis negotiis, quantum fieri potest, stilo & consuetudini curiarum (quia pro lege habetur (*b*) operam det, vt ita omni modo judicium & peritiam suam demonstrans, in auctoritate permaneat.

(*a*) *§. Finali Institutionum de Satisdatione.*
(*b*) *Boh. de Offic. M. D. P. 2. c. 2. p. 541.*

XXVIII. Ultimo circa Auctoritatem Medici in causis Forensibus merito quæritur, an in omni negotio obstrictus sit Medicus ad præstandum juramentum? quando itaque Medici tantum priuati sunt, tunc in arduis casibus semper tenentur ad juramentum præstandum, quia Medicis non nisi juratis credendum est: imperitus vero Medicus minime ad juramentum admittendus est; quando vero Medicus in publico officio constitutus est, tunc sufficit, quo principio functionis suæ semel juramentum præstiterit (*a*), qui propterea in quolibet arduo casu admonetur, ut vi præstitæ suæ fidei præstitique juramenti (auf seine Eyd und Pflicht) deponat & decidat: deinde maxime in causa vulneratorum Medicis credendum est, (*b*), ubi vulgo etiam inter JCtos inquiritur, an unus aut duo Medici requirantur ad Judicium de lethalitate vulnerum (*c*), quam indagationem quidam ita decidunt, quod unus sufficiat æque ac alii deliberant & decidunt, quod Medicorum & Chirurgorum testimonium super qualitate vulneris juratum esse debeat (*d*): & sicuti Medici fides & auctoritas præ Chirurgo prævalet, ita in causa vulnerum testari debet Chirurgus expertus non barbitonsor. Hisce singulis requisitis instructus Medicus dignus est, quo in causis Forensibus in consilium trahatur.

(*a*) *Carpz. Prax. Criminal. Part. I. qu. 26. n. 38. & 39. it qu. 21. n. 35.*
(*b*) *Carpz. l. c. P. I. qu. 26. n. 43. qu. 27. n. 34. & 35. Farinacius Consiliorum & decisio-*

decisionum L. 1. consil. 100. n. 31. it. l. 2. consil. 171. n. 7. 8. & 28. it. in ejusd. Praxi & Theor. Criminal. Part. 4. qu. 127. n. 101.

(c) *Stryk de jure Sensuum disp. I. c. 2. n. 22. p. 66. Clasenius in Commentar. in Constit. Carol. crim. p. 634.*

(d) *Clasenius l. c.*

(e) *Stryk. de Jure Sens. Disp. I. c. 2. §. 19.*

CAPUT II.
DE
POTENTIA ET IMPOTENTIA GENERANDI PROLEM

§. I.

QUemadmodum Medicina Forensis utplurimum commercium habet cum diversis negotiis ad hominis vitam, famam & usum pertinentibus, ita naturalis ordo postulat, ut prius illas circumstantias evolvam, quæ ad hominis ortum spectant; huc vero ratione ordinis quoad hominis generationem Potentia naturalis generandi, concipiendi, gestandi & pariendi hominem, cum suo opposito, videlicet Impotentia, erit inquirenda, tanto magis, cum impotentia virilis & sterilitas fœminarum satis notum satisque frequentem constituat casum, qui in negotiis & vicissitudinibus forensibus tractari solet.

II. Sicut porro Potentia & Impotentia ex oppositis suis rationibus & relationibus quoad diversas circumstantias in facto & respectus causales se invicem illustrant; ita mox in primo limine illa peculiaris qualitas enotanda & explicanda erit, quænam differentia Ætatis advertenda sit, ex qua homines potentes & impotentes declarari possunt: quemadmodum vulgaris differentia inter Ætatem Pubertatis & Impubertatis in Foro Medico prædictum discrimen multum decidere & illustrare adjuvat (a), quamvis hæ periodi pubertatis & impubertatis tantum complectantur terminum, qui a prima nativitate usque ad proximam facultatem generandi & concipiendi sese extendit, cum tamen Potentiæ & Impotentiæ respectus a primis vitæ lineis usque ad longiores terminos transeat.

(a) *Impotentiæ difficilis censura. Thonerus Lib. 3. p. 193. pos. de Sterilitatis Scrutinio Lang. Lib. I. Ep. 49. P. Zacchias l. 1. tit. 1. qu. 6. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 8. 9. Ludewig.*

§. III. Et cum alia naturalis, alia præternaturalis, aut ordinaria aut extraordinaria sit Potentia & Impotentia, ita plurimorum tam JCtorum, quam Medicorum principalis est quæstio: qua ætatis periodo homines ad negotium generandi habiles evadant? ubi aliqui fundamentalem differentiam in Sexu inquirunt & ad contrahendas nuptias masculos puberes & fœminas viri potentes secundum Imperatorem *(a)* (Justinianum) requirunt, qui ipse in masculis XIV, in fœminis vero XII annos ad pubertatem requirit, ad cujus imitationem alii impubertatem usque ad XIV ætatis annum dirigunt *(b)*: in quo calculo tamen plurimi completum annorum numerum, qui non a conceptione, sed a nativitate ducendus, requirunt *(c)*, quippe quem terminum ad ineundum matrimonium naturalem & idoneum judicant: ita illos, qui ex aliqua morositate matrimonium ad quinquaginta annos protrahunt adeoque sua potentia & pubertate non utentes, matrimonium potius fugiunt, vulgo JCti appellant Misogamos *(d)*, (Hage-Stoltze oder sich selbst Behagende und Stoltze) unde Jus Misogamorum (das Hagestoltz-Recht) innotuit.

(a) *Institut. Tit. de Nuptiis tit. quibus modis tutela finiatur.*

(b) *P. Zacchias L. 1. tit. 1. qu. 3. n. 21. qu. 6. n. 25-28.*

(c) *Hoffmann. de ætate juvenili contrahendis sponsaliis & matrimoniis idonea c. 1. §. 2. it. c. 2. §. 8. Stryk. de qualitate & jure personarum matrimonium contrahentium c. I.*

(d) *Schottelius de singularibus & antiquis Germanorum Juribus. Besoldus in Thesauro Pract. Lit H. n. 5. Schœpfer. de Juvenum virginum privilegiis. Schœnborn in Politica. L. 1. c. 6. Hoffmann. l. c. membr. 2. c. 2. §. 6. & seqq Wernher & Kresſius de Jure Hagenstolziatus. Verum quis bona cum conscientia virginitatem conjugio præferre possit. Kœnig Cas. Consc. 7. p. 56. conf. Lutherus in Genesin. II. v. 18. p. m. 350. v. 22. p. 358. b. vid. Apol. August. fol. 110. 128. b. Spener contr. Grabe c. 3. §. 79. sq. Hagenstolzionatus pœna in Jure Germanico Ludewig.*

§. IV. Quamvis quidem in prædictis annis pubertatis accessum & præsentiam non modo Imperator, sed & ante illum Macrobius *(a)* & Tertullianus *(b)* constituerint, propterea tamen minime sequitur, ut ejusmodi Ephæbi mox ad matrimonium ruant *(c)*, licet naturale pubertatis initium adsit, siquidem ejusmodi juniores personæ præmaturo tali matrimonio vires animi & corporis enervare & variis adventitiis calamitatibus ex hac ratione se subjicere solent, ut propterea periti Medici & æqui Judices præceps tale matrimonium admittere haud debeant, quemadmodum olim inter Veteres Germanos turpitudini adscribebatur, quando homines ante XX ætatis annum conjugium inire *(d)*, susceperunt, sicuti alii JCti acceleratum tale conjugium non facile adprobare solent: Interea tamen ad pubertatis terminum etjam

am sufficientem rationis & judicii usum referre non licet (e), melius interim est, si sub præsentia illius tandem puberes homines, matrimonium inire cogitant: Neque denique nuda coeundi potentia pubertatem constituit (f), siquidem varia testimonia prostant, ubi in tenuiori ætate comprehensi, præcipue puerili, ante pubertatis terminum illa potentia præditi fuerunt. vid. §. 9. lit. c.

(a) *In Lib. de Somn. Scipionis c. 6. quod post annos bis septem ipsa ætas necessitate pubescat.*

(b) *In Lib. de velanda virginitate.*

(c) *P. Zacchias L. 1. tit. 1. qu. 6. n. 24.*

(d) *Julius Cæsar de Bello Gall L. 6. c. 21. Tacit. de morib. German. c. 20. §. 40. Stryk. in Usu moderno Digest. ad tit. de R. N. §. 2. Hoffman. l. c. c. 2. §. 2. 3. 6. & 7. Leidecker in Lib. 6. de Republ. Hebræor. c. 8. Thomas. Diss. de Usu Pract. Tit. juris de Nuptiis c. 8. §. 10. Stryk. diss. de fine matrimonii.*

(e) *P. Zacchias L. I. tit. 1. qu. 3. n. 85. & sqq.*

(f) *Ibidem n. 80. Fœminæ ante 18. ætatis annum nubere non debent. Zacchias lib. 4. tit. 2. qu. 4 n 11. Præmatura venus nocet. Warlitz de morb. biblicis p. 376. seqq. Pueri & puellæ generant pueros & puellas:* Kinder zeugen Kinder. *Garman. mir. mort. lib. 1. tit. 7. §. 6.*

§. V. Ast quamvis prædicta annorum periodus ad pubertatis initium vulgo referatur, tamen non æque præsenti consideratione differentia quædam inter fœminam & marem constituenda est, siquidem in utroque sexu utplurimum XIV anno vera & legitima pubertas naturalis ingruit, ut videlicet illa signa in corpore individuorum sese manifestent, quæ ad generationem & conceptionem spectant: & ita etiam in Criminalibus secundum Sanctionem Carolinam nulla differentia pubertatis inter masculum & fœminam constituitur, quæ potius utrique sexui æqualem XIV annorum terminum ponit (a); licet etiam in causa criminali vicissim JCti deliberent, quinam homines pubertati proximiores ad subeundas videlicet varias pœnas sint censendi (b). Interea ex observatione communi & attenta Medicorum fluit notitia, quod exeunte secundo annorum Septenario, fœmellæ æque initia purgationis menstruæ, ac masculi initia secretionis spermatis experiantur, ut itaque reliquæ præmaturæ naturæ operationes in hisce negotiis non pro regula in decernendis casibus constitui debeant.

(a) *Constit. Carolin. Crim. art. 164. Carpzov. Prax. Criminal. Part. 2. qu. 82. n. 18.*

(b) *Carpzov. l. c. P. 2. q. 82. n. 6-8. it. P. 3. q. 143. n. 32-34.*

§. VI. Exinde patet, quod ille homo vulgo puber & potens dicatur, qui generare & concipere potest (a), unde puer communi ore naturaliter &

ordinarie ad generandum inhabilis declaratur (*b*), utut vero ſubinde, per minus frequentes caſus & obſervationes Medicorum, tempus pubertatis quadantenus differri videatur (*c*), tamen a potiori & communiori ſit denominatio: Interim non de nihilo eſt, quando aliqui maturiorem pubeſcentiam temperamento calidiori & activiori adſcripſerunt (*d*): præterea tamen a multis exiſtimatur, quaſi fœminæ præ maribus maturius pubeſcant (*e*), ſed ſubinde etiam maturius ſterileſcant (*f*), ſiquidem naturaliter facultas in fœminis concipiendi, cum L. ætatis anno exſpirat, ubi tamen mares diutius ultra hunc terminum generare poſſunt, quibus nonnulli periodum LXX annorum conſtituere ſolent, qua potentia naturalis in illis ceſſare creditur (*g*): De reliquo varii Auctores de hac differentia citioris pubeſcentiæ in fœminis, quam ſupponunt, pasſim cauſas indagare volunt, inter quos Acurſius (*h*) ridiculam illam rationem producit; quod mala herba citius quam bona creſcat.

(*a*) *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 4. *n.* 32-34. *it. n.* 29. 39. 44.
(*b*) *P. Zacchias l. c. n.* 29. *Simon de Imp. Conj. c.* 6. *§.* 5. *n.* 2.
(*c*) *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 5. *n.* 8.
(*d*) - - *n.* 25.
(*e*) - - *qu.* 6. *n.* 48. & *ſeqq.*
(*f*) *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 9. *n.* 56. & *ſeqq. Caſp. Rejes C. E. p.* 1077. *n.* 5. *Stahl. Programm. de Sterilitate fœminarum per ætatem.*
- - *Diſſ. de Sterilitate.*
(*g*) *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 209. *n.* 50. *it. An Vir LXX annorum virginem deflorare & prolem generare poſſit? Vid. Zittmann. Med. Crit. cent.* 2. *caſ.* 52.
(*h*) *Acurſius in L.* 2. *Codicis de his qui veniam ætatis impetrant*, & *L.* 5. *ff. qui teſtimonium facere poſſunt. it. Strauchii diſſ. de Venia ætatis. Harprecht in Tit. Inſtit. de Nupt. n.* 11. *Hoffmann. l. c. c.* 1. *§.* 3.

§. VII. Præterea conſtat, quod pubertas ſecundum Jus Civile (*a*) ex annis, ſecundum Jus Canonicum (*b*) vero ex capacitate generandi declaranda ſit, ſicut etiam antiquiores eandem e corporis habitu agnoſcere voluerunt: Hæc pubertas vulgo a pube derivatur (*c*), quæ in lanuginoſa & piloſa effloreſcentia, præcipue circa genitalia, conſiſtit, licet hæc excretio non abſolutum pubertatis ſignum exiſtat (*d*), ſiquidem in nonnullis hominibus ante pubertatem adhuc pubes & barba effloreſcant (*e*), in aliis vero tardius oriantur (*f*), & hoc fallaci ſigno in pubertate dijudicanda inter alios etiam Hoſtienſis (*g*) nititur: quare pro differentia ſexus etiam differentes characteres pubertatis colligi, ſeligi & conciliari debent, licet inter illos perinde nonnulla generalia pubertatis ſigna, quæ ex ſequentibus inclareſcunt, occurrant.

(*a*) *Zacchias qu. med. leg. lib.* 1. *tit.* 1. *qu.* 6. *n.* 25-28.
(*b*) *Jus Canonic. Cap. X. de deſponſatione impuberum.*
(*c*) *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 6. *n.* 1 & *ſeqq.*

(*d*) Ibidem

(*d*) *Ibidem n.* 76.

(*e*) *Happelius in Relat Curiof. Pars II. p.* 313 von haarichten Menschen. Bresl. Geschichte 12. Vers *p.* 672. *& Monf. Chirac. Prof. Medic. Montpelienf. Tract. de pilorum Structura, de infante jam nato faciem pilofam habente, cujus mentionem faciunt Act. Erud. Lipf. Supplem.* 2. *p.* 435. *Borellus C.* 1. *obf.* 58. *Puer pilofus. Schenck. L.* 1. *de Barba obf.* 1. *infans ubique pilofus. it. Wolff. Lection. Memorab. Tom.* 2. *Bonetus in Medic. Septentr. L.* 3. *Sect.* 31. *c.* 16. *A. N C. dec. I. An.* 4. *obf.* 163. *Puer tertio anno barbatus. De larga pilorum excretione. Rittershufii Oratio de Fœminis hirfutis. Garmann. in Tract. de Mirac. mortuor. L.* 1. *tit.* 1. *§.* 73. *de pilis luxuriantibus in genitalibus. it. Barthol. cent.* 1. *hiftor.* 49. *A N. C. dec.* 3. *An.* 6. *in append. obf.* 20. *it. dec.* 1. *An.* 9. *&* 10 *obf.* 95 *Hieronym. Cardan. in Lib. de Vita propria c.* 2. *Welfchius in Epifagmat. obf.* 96. *de Puella barbata & hirfuta. Barlinus diff. de Fœminis barbatis ex fuppreffione Menfium. Blegny Zodiaco Gallico an.* 2. *Menf. Octobr. obf.* 1.

(*f*) *A. N. C. cent.* 1. *obf.* 197. *de homine omnibus pilis deftituto. Macrobius L.* 7. *Saturnalium c.* 7.

(*g*) *Lib.* 4. *de defponfatione impuberum n.* 5. *&* 7.

VIII. Proxime vero iam colligenda & recenfenda erunt genuina pubertatis figna, fecundum diverfitatem fexus annotanda; quare in Maribus potiora fequentia occurrunt: 1) Mutatio foni in loquela & cantu (*a*), ad quam jam fuis temporibus advertit Hippocrates de Genitura; 2) barba & pilorum obfcœnorum efflorefcentia, quæ cum reliquis fignis rite conferenda; 3) genefis aut fecretio feminis, 4) ftimulus ad venerem (*b*), licet paffim etiam hiftoriæ occurrant, ubi in impuberibus pueris & puellis ipfe ftimulus adfuerit (*c*), 5) ætas apta, 6) probatio ætatis ex Annalibus Ecclefiafticis & Curialibus (aus Tauf- und Kirchen-Büchern, aus Schoß- Schoß- und Rent-Registern, aus Erb- Amt- und Gerichts-Büchern) quam probationem imprimis JCti defiderant (*d*); & tandem in cafu neceffitatis ocularis infpectio, quæ in arduis circumftantiis tam in maribus, quam fœminis admittenda, inftituenda (*e*) & quæ tam in Jure Romano, quam Germanico, Civili & Canonico (*f*) conceffa eft: quamvis corporis infpectionem honeftatis caufa explofam effe quidam judicent. (*g*)

(*a*) *Roderic. a Caftro in Med. Polit. L.* 4. *c.* 12. *Cafp. Rejes qu.* 38. *Cœlius Rhodiginus id Lection. antiq. L.* 19. *c.* 21. *Macrobius de Somnio Scipionis L.* 1. *c.* 6. *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 6 *n.* 82.

(*b*) *Zacchias, fi pueri & puellæ, inquit, catulire & hircire incipiunt, ætas adeft pubertatis.*

(*c*) *De ftupenda falacitate in puella* 3. *annorum conf. A. N. C. cent.* 4. *obf.* 156.

(*d*) *Stryk. in Tract. de Jure Senfuum difp.* 1. *c.* 1. *n.* 56, *&* 57. *Carpzov. de Pro-*

Processibus Tit. 14. art. 5. §. 6. n. 46. Carpz. in Jurispr. Forens. P. 1. c. 16. def. 26. n. 8. Behrent. in diss. de Juribus Illustrium & privatorum circa veniam ætatis §. 8. 17. & seqq. Menochius de Præsumtionibus l. 2 præs. 51.

(e) *Stryck. de Jure Sensuum disp. 1. c. 1. n. 54. 55. Simon. de Impotent. Conj. c. 3. §. 1. num. 4. & c. 7. §. 1. n. 25. & 26. NB. Quidam hanc inspectionem rejiciunt & improbant, ut: Justinian. Imperat. opus appellat inhonestum in principio Leg. 3. quibus modis tutela finiatur & Leg. ult. Codic. qui tut. & curat. esse desinat. Nec apud Romanos, qui illam pro impudica habuerunt, in usu fuisse asseverant, ut; Vinnius, Bachovius, Ludwell, Rævardus, Sitmann, Salmuth, Arumæus, Giphanius, Franzkius, Ranger. Sed Hoffmann de Jure præsentandi it. de juvenili ætate contrahendis Sponsalibus idonea Membr. 1. c. 1. §. 5. pag. 12. & §. 6. & 7. multis confirmat rationibus, inspectionem genitalium ocularem Romanis quoque fuisse usitatam.*

(f) *Cap. 4. & 5. causa 27. qu. 1. it. in Jure Saxon Conf. Tilemann. de eo quod justum est circa nuditatem Sect. 2. c. 3. & 4. Ranger de Inspectione Oculari c. 3. n. 1. Stryck l. c. n. 40. 63. Hoffmann l. c. §. 12,*

(g) *Zacchias Lib. 1. tit. 1. qu. 6. n. 71. 72. cum addita nota Huberi. Schurigius Spermatol. c. 30. §. 9. p. 519. Inspectio necessaria. §. 10. p. 520. inspectio publica taxatur. Lutherus de inquisitione virginitatis dicit Deut. XXII. edit. Opp. Lips. P. IV. p. 174.* a) **Die Gewohnheit der Braut Jungferschafft durch erbare Matronen für der Hochzeit zu verkundschafften hat genug Schaam in sich, doch weil wir kein anders haben, wollen wir das dieweil zulassen.**

IX. In indaganda & declaranda vel coitus (*a*), vel reliqua impotentia, merito requiritur Medicorum decisio; nam propriam suam turpitudinem aut impotentiæ ignominiam cum recusatione inspectionis confitentibus, nisi solidior accesserit probatio, haud danda est fides (*b*), quoniam interdum vel evitatio matrimonii, vel divortium dolose aliquando inquiritur; ubi vero impotentia plana & aperta est, tunc circa aliam difficultatem illa modo contracti matrimonii dissolutionem admittit (*c*): quando vero etiam præter institutam inspectionem, adhuc tamen dubia est impotentia, tunc triennalis terminus ad illam solidius probandam constituitur (*d*): aut solicitudo habenda est, ut imputata impotentia congruis medicis adminiculis curetur: & quanta licet in decidenda potentia & impotentia humana circumspectio adhibenda sit, tanto minus tamen e rarioribus & admirandis casibus illa confirmari debet; quo etiam spectat, quando variæ observationes de pueris & puellis generantibus, concipientibus & parientibus occurrunt (*e*), quæ reservatæ historiæ ordinarium decisum de pubertate minime infringunt.

(a) *P. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 1. n. 5. de impotentia coeundi & generandi vid. Zacchias lib. 9. tit. 3.*

(c) Si-

(b) *Simon de Impotent. Conf. c. 3. th. 1. n. 4. & 5. Mascardus de Probationibus. Vol. 2. concl. 817. P. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 1. n. 6. Nicolaus Henningius de Divortio cauf. 3. p. 195. Zangius de Divortio.*

(c) *Simon. l. c. c. 7. §. 3. n. 6-10.*

(d) *ibidem n. 1-3.* Leges Danicæ *a Clariss.* Petro a Hoyelſino e Danico in *Latinum conuerſæ* Lib. 3. c. 16. §. 16. n. 3. *ſanciunt*: Divortium conjugibus permittitur, ob impotentiam, ubi corpus conjugis ad uſum matrimonii eſt inhabile: Perſonæ tamen ita laboranti, triennium permittitur, ut interea periculum faciat, anne malum iſtud adminiculo medicamentorum tolli queat, ſi ante nuptias iſto vitio laboraverit: quod intra temporis ſpatium niſi reddita fuerit ſanitas, parti ſanæ integrum eſto ad novas tranſire nuptias: ſin autem ejusmodi vitium nuptias ſecutum eſt, illud ceu crucem divinitus impoſitam, quæque conjugibus immitti poteſt, æquo animo ferunto.

(e) *Kornman. de Jure Virginitatis c. 6. cui. Tit. Puer generans Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 3. ſect. 1 c. 8. p. 375. 376. Simon. l. c. c. 6. th. 5. n. 3-6. P. Zacchias L. 1. tit 1. qu. 4. n. 28. Caſp. Rejes Camp. Elyſ. juc. qu. 51. p. 660. & qu. 90. n. 10. & 11. Marcellus Donatus in Hiſtor. Med. Memorabil. L. 4. c. 14. Rhodiginus Lection. antiq. L. 14. c. 8. Franckenau in Satyr. Med. IV. p. 75. 76. & Satyr. VI. p. 95. Schenck L. 4. de conceptione & ætate concipiendi obſ. 6. Jacobus de Partibus. Savanarola, Paræus, quos allegat Reges. Mandelslo in Epiſt. ad Olearium pag. 11. & Itiner. L. 1. fol. 105. Hoſtienſis de Pœnitentiis & Remiſſionibus. Barthol. Cent. 5. hiſtor. 17. Sinibald. in Geneanthrop. p. 291. Wolffius in Lection. Memorabil. tom. 1. p. 620. A. N. C. Dec. 2. An 4. p. 198. cujus Tit. Prægnans infans in utero. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 8. p. 375. 376. Puella novennis prægnans. A. N. C. Dec. 3. an. 2. obſ. 172. Puella a nativitate infante gravida A. E. L. An. 1721. Apr. p. 150. Puella 9. ann. concepit. Sinibaldus Geneanthr. Lib. 2. tr. 3. c. 13. p. 242. Wolff. Lect. Mem. tom. 1. p. 620. vid. Marc. Donatus Medic. hiſt. mirab. lib. 4. c. 14. Pueri generantes A. E. L. 1720. Nov. p. 513. Virgo Xmo anno nupta, juvenem XIImo anno generans. Bartholinus Cent. V. hiſt. 17. Lutherus Geneſ. 34. v. 1: p. 763. 764.* Wir müſſen die Dina wenigſtens zwölff Jahr laſſen alt geweſen ſeyn, daß ſie mannbar hat ſeyn können: wiewol daſſelbe auch faſt ſeltſam und ſchier unmöglich iſt. Fürnemlich zu unſerer Zeit, daß ein Mägdlein von 12 Jahren ſchwanger werden ſolte, darum, daß es mit der Geburt viele Mühe und Arbeit hat, und gemeiniglich die Gefahr Leibes und Lebens dabey iſt: Derohalben auch mehr Stärcke und ein vollkommener Alter dazu gehöret: Jedoch mag es wohl ſeyn, daß zu der Zeit die Natur-Kräfte der Menſchen etwas ſtärcker geweſen ſeyn, darum daß ſie beſſere Lufft gehabt haben, dazu auch beſſere und gelegenere Städte, da ſie gewohnet haben, und da ſie ſich mit Eſſen und Trincken mäßig haben wiſſen zu halten: Und die Käyſerl. Rechte halten, daß Knaben von 14. Jahren, Mägdlein aber von 12. Jahren, zum Eheſtand ſollen tüglich und alt genug ſeyn: aber in den Alter verſtehen ſie kaum daß ſie leben, oder daß ſie Mägdlein ſeyn: darum können wir uns heutiges Tages nach ſolcher Jahrzahl nicht richten: und wenn ſchon Dina dazumal zum Eheſtand iſt alt genug gehalten worden, ſo wird ſie

doch in Text auf Ebräisch Jaldachgenannt: das heißt auf Lateinisch Infantula ein Mägdlein. Dann es ist kein Gebrauch gewesen, daß man die Mägdlein so bald solte zu der Ehe bestattet haben: dann also haben wir droben von der Rebecca gehöret, daß sie fast bey 30. Jahren gewesen ist, da sie dem Jacob ist ehelich vertrauet worden, darnach ist die Natur der Menschen nicht allein in diesen äussersten Alter der Welt etwas schwächer und kraftloser worden, sondern ist noch über das sehr geschwächet worden, von deswegen, daß ietzt die Leute nicht so mässig leben und daß auch ietzt so gesunde Lufft nicht ist. ꝛc. Et 764. b) Ein Mägdlein wird erstlich in 17. oder 18. Jahr tüglich die schwere Mühe und Arbeit der Geburt zu vertragen. Eine Manns-Person bekommt erst im 24sten Jahr solche Stärcke am Leibe, daß sie zum Ehestandt und sonst andere Dinge auszurichten tügiich ist. & v. 17. p. 773. zu Zeiten Jacobs ist die Natur der Menschen noch etwas stärcker gewesen, dan ein Jüngling von 14. Jahren zum Ehestand ist tüglich gewesen: bey unsern ist noch ein Knabe non 18 Jahren, nirgend zu tüglich Genes. 38. v. 1-5. p. 69. sq. b) Wir schliessen nothwendig, daß zu der Zeit der Natur beyde an Männlein und Fräulein etwas viel stärcker uud vermöglicher gewesen, denn sie ietzund ist; also daß die Eheleute haben in zwölften und dreyzehenden Jahr ihres Alters Kinder zeugen können; paulo post p. 69. b) 70. a) repetit hanc assertionem Lutherus.

X. Præterea nonnulla Signa pubertatis in Fæminis proxime erunt indaganda & significanda: ita non modo ætas apta ad fœminarum pubertatem spectat, sed etiam præcipue eo requiritur, ut mensium legitimo fluxu illæ sint præditæ (*a*), ubi iterum justus, communis & ordinarius terminus erumpentium mensium prævalet, ita ut præmaturi menses minime ad familiarem pubertatis regulam extendi debeant (*b*), multo minus iterum illi casus rariores huc trahendi sunt, quando fœminæ sine menstruis fœcundæ observatæ sunt (*c*), quemadmodum porro serotini menses & partus vetularum nihil probant (*d*), ut ætas talis adulta ad signa indubiæ & constantis pubertatis referri queat: quemadmodum extraordinaria facultas generandi in senibus (*e*), haud ultra suos terminos extendenda est, cum rectius in senibus matrimonium desiderantibus, vires, vigor aliarumque functionum alacritas explorari debeant: licet hoc loco non sermo sit de hominibus præmature senescentibus (*f*), utpote quæ insolita mutatio æque minus corrigi potest, ac senes ordinarios in juvenes transmutare non datur capacitas (*g*), hinc in matrimonio senum decidendo & concedendo Medici æque ac J Cti. & Theologi aliquando audiendi & consulendi sunt (*h*); nam qui ad copulam sunt impotentes, illi ad matrimonium etiam tales. (*i*) nisi mutui consortii, quippe alterius finis in matrimonio observandi in certis casibus ratio habenda sit.

(*a*) *P. Zacchias L. 1. tit. 1. qu. 6. n.* 38--48.

(*b*) *Franckenau in Satyr. Med. VI. p.* 95. *Schenck. L. 4. de menstrua purgatione obs.* 1. 2. *A. N. C. Dec. 3. A. 7. obs.* 149. *Dec. 2. An.* 5. *obs.* 78. *Dec. 1. An.* 4. *obs.*

4. *obs.* 23. *An.* 10. *obs.* 28. *Cent.* 1. *pag.* 186. *Cent.* 5. *obs.* 54. & *in Scholio* : *Cent.* 6. *obs.* 75. *Guldenklee L. IV. cas.* 13: *Bartholinus Cent.* 3. *hist.* 91. *Tulpius Lib.* 3. *cap.* 36. *Carpzov. in Jurispr. Ecclesiast. L.* 1. *Tit.* 1. *def.* 12. *n.* 14. *de Menstrui fluxus initio & fine conf. A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 151.

(c) *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 265. *An.* 6. *obs.* 64. *Dec.* 2. *An.* 4. *obs.* 126. *Dec.* 3. *An.* 1, *obs.* 23. *An.* 8. *obs.* 41. *Cent.* 1 *pag.* 203. *in append.* & *Cent.* 7. *obs.* 72. *Reusnerus obs.* 99. *Franckenau Satyr. Med. VI. p.* 99. & 100. *Schenck. L.* 4. *de Conceptione obs.* 1. *Hildan. Cent.* 5. *obs.* 41. *Rejes Camp. Elys. p.* 614. *Sebizius in Specimine practico P.* 5. *Sect.* 2. *c.* 1. *Rhodius Cent.* 3. *obs.* 4. *Mauriceau Cent.* 4. *obs.* 375. 393. *Casp. Hoffmann. instit. med. Lib. III. c.* 78.

(d) *Schenck. l. c. Tit. Scrotina obs.* 1. *Franckenau l. c. p.* 96. *Guldenklee Lib.* 4. *cas.* 14. *Rhodius Cent.* 3. *obs.* 48. *Bartholinus Cent.* 3. *histor.* 90. *Schenk. L.* 4. *de ætate generandi & concipiendi obs.* 1. & 2. *A. N. C. Dec.* 3. *An* 10. *obs.* 126. *An.* 6. *obs.* 91. *An.* 7. *obs.* 19. *Dec.* 1. *An.* 5. *obs.* 145. *Cent.* 5. *obs.* 54. *in Scholio, Cent.* 1. *obs.* 42. 115. *Cent.* 7. *obs.* 48. *Cent.* 5. *obs.* 28. *Cent. VI. obs.* 74. *Cent. X. obs.* 24.

(e) *Schenck. L.* 4. *de ætate generandi &c. obs.* 2. & 3. *Rejes qu* 90. *n.* 12. *Salmuth. Cent.* 3. *obs.* 59. *Lottichius Obs. Med. L.* 4 *c.* 9. *obs.* 2. *Zittmann. Med. Crit. Cent.* 2. *cas.* 52.

(f) *Rejes qu,* 78. *n.* 16. & 17. *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 31.

(g) *Rejes qu.* 26.

(h) *Carpzov. in Jurispr. Eccles. L.* 2. *tit.* 1. *def.* 13. *n.* 16. *it. conf.* *Lutheri* Tisch-Reden vom Ehestand *fol.* 317. *Valentini Pandect. Medico-Legal. P.* 1. *Sect.* 1. *cas.* 7. *de Simulata Impotentia Sexagenarii. An vir* 77. *ann. virginem deflorare & prolem generare possit. Zittman. Med. Crit. Cent.* 2. *cas.* 52.

(i) *Ius Canonic. C.* 3. *X. de frigidis & male ficiatis.*

XI. Præterea in fœminis juvenibus desideratur mammarum successiva protuberantia (*a*); & quid genitalium pubescentis probet (*b*), in præcedentibus annotatum fuit: attamen legitima illarum partium structura & sufficiens dispositio ad cohabitandum necessaria est, sicut in iisdem fœminis debitum corporis robur & vires convenientes adesse debent; quemadmodum denique sanitas æque in his ac in maribus ad procreationem sobolis requiritur, qua deficiente communiter facultas generandi, si non semper cessat, tamen communiter languescit.

(a) *Hippocrat. de Octimestr. partu in fine it. Sect.* 3. *aphor.* 27. *P. Zacchias L.* 1. *tit.* 1. *qu.* 6. *n.* 82.

(b) *Albertus M. in Commentar. L.* 2. *Phys. Aristotel. de puella recens nata pilis in pube ornata. Schenck. L.* 4. *de Menstrua purgatione Obs.* 1.

XII. Hæc doctrina de Potentia & Impotentia naturali in procreanda sobole concernit partim homines adhuc cœlibes, quando jam matrimonium subire cogitant (*a*), an etiam cum quoad animum, tum quoad corpus,

 ad

ad illud ineundum habiles ſint: partim etiam illos homines reſpicit, qui iam matrimonii vinculo ligati ſunt, an pro eodem legitime confirmando quoad naturales reſpectus potentiæ atque vires quadrent: an vero diuortium matrimonii ſubire teneantur: Quando vero demum ſub matrimonio accidentalis cauſa impotentiam eliciens ſupervenit *(b)*, tunc illa minime diuortii cauſa eſſe poteſt *(c)*. Quodſi etiam conjuges impotentiam præſentem conjugalem æquo ferant animo, tunc perinde matrimonium ſolvi non debet, imo ſi conjuges unanimiter & quidem voluntario conſenſerint ad abſtinentiam a coitu *(d)*, tunc in hoc caſu nonnulli hunc concubitum eſſentialiter ad hoc matrimonium non requiri autumant, licet in genere extra tales reſervatos caſus etiam coeundi potentia eſſentialiter ad matrimoninm pertineat, ſi videlicet ſobolis propagatio etiam eſſentialis matrimonii finis exiſtit. *(e)*

(*a*) *Delphinus in Tr. de Conjugio Evnuchorum.*

(*b*) *Carpzov. in Prax. Crim. Part. II. qu.* 61. *n.* 18. *it. Juriſpr. Eccleſ. P.* 2. *def.* 202. *tit. Gerbard. Tom.* 7. *loco de Conjug. n.* 658. 685. *Lutherus Tom.* 2. *Jenenſ. German. de Vita conjugal. fol.* 156. *Ludov. Dunt. in Caſibus Conſcientiæ c.* 19. *Sect,* 3. *qu.* 6. *p.* 842. *Simon. de Impotent. Conj. c.* 7. *th.* 4. *c.* 6-10.

(*c*) *Carpzov. Juriſpr. Eccleſ. P.* 2. *tit.* 11. *def.* 200. *n.* 17. *Simon l. c. c.* 7. *th.* 1. *n.* 8-10. *Lutherus in c. V. Matth. v.* 32. *Opp. Lipſ. P.* 9. *p,* 230. *de cauſis divortii dicit:* Wo aber ſolche Urſachen nicht ſind v. g. Ehebruch it. deſertion. da ſollen andere Mängel und Fehl nicht hindern noch die Ehe ſcheiden, als in Zorn-Sachen oder andern Unfall.

(*d*) *Argumentum Leg.* 30. *de R. I. it. Lex cui fuerit,* 17. *de Comit. Inſtit. Simon. l. c. c.* 5. *n.* 2. 3.

(*e*) *Lutherus in Geneſ. XXX.* 1. *p.* 626. *a*) Wo die Weiber unfruchtbar ſind, iſt warlich wider die Natur und vielweniger göttlich und heilig die dieſen Segen nicht haben wollen. Dann ſolche Neigung iſt von GOtt in die menſchliche Natur gepflantzet, daß ſie wünſchet und begehret, daß ſie möge fruchtbar und gemehret werden: & porro: alſo ſind die heiligen Väter mit nichten geſinnet geweſen, denn ſie haben es erkannt daß ein ſonderlicher Segen GOttes wäre, wann ein Weib fruchtbar war: und dargegen haben ſie auch die Unfruchtbarkeit der Weiber für einen Fluch gehalten.

§. XIII. Præterea eadem doctrina, quæ præſenti tractatur titulo, involvit conſiderationem potentiæ ad carnalem cohabitationem ſive poteſtatem coeundi *(a)*, generandi, concipiendi, geſtandi & pariendi. Antecedit itaque potentia coeundi, quando membra generationi dicata tam naturaliter, quam formaliter ad hoc negotium idonea ſunt, ut videlicet illo ordine congredi queant, qualis ad copulam illam carnalem requiritur; dum mas ex ſua parte membrum debite applicare, fœmina vero illud convenienter recipere & admittere poteſt; licet varii caſus inter Obſervatores occurrant, qui ad

quæſtio-

quæstionem illam an conceptio sine coitu (*b*) fieri possit, ansam præbuerint, in qua ventilanda & decidenda variæ lectu & fide dignæ historiæ de imprægnatione sine intromissione membri virilis, de conceptione ex sola affrictione penis seminisque adspersione ad orificium matricis, de conceptione & stupro in somno (*c*), de conceptione imperforatarum (*d*) &c. occurrunt, ubi tamen reliquæ fabulosæ narrationes de semine à mare in balneum emisso, fœminam in idem balneum posthac descendentem imprægnante, similibusve, a prioribus prudenter distingui & separari debeant. (*e*)

(*a*) *Hostiensis in Summa aurea de frigidis & maleficiatis L.* 4. *Joh. Brunellus de sponsalibus & matrimonio concl.* 28. *n.* 2. *Zacchias L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 1. *n.* 6. 7. *Lancelottus in institut. Juris Canon. L.* 2. *tit.* 9. *Simon l. c. c.* 5. *th.* 1. *n.* 1. & *seqq. Sannazar de Matrimonio c.*, 3. *art.* 4. *n.* 6. *Nicol. Hennig de Divortio p.* 175.

(*b*) *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 273. & *An.* 6. *obs.* 64. *Dec.* 3. *An.* 7. *obs.* 83. *Mauriceau in Obs. circa graviditatem & partum mulierum obs.* 489-583. *Rejes qu.* 41. *p.* 498-499. *Riolanus in Anthropograph. L.* 2. *c.* 34. *Guillemau des Hereux Acouchement L.* 2. *c.* 10. *Collect. Medico-Physica c.* 3. *obs.* 36. *Morrichen Obs.* 13. *Lanzonius in notis ad hunc locum p.* 43. *Bohnius Exercitat. Physiol. p.* 24. *it. de Generat.* §. 2. & *in Med. Forens. Spec.* 3. §. 9. *Fabricius ab Aquapend. in Operat Chirurg. Frankenau in Satyr. med. I. p.* 20. *Antonius Sidobre de Variolis & Morbillis. p.* 60. *seq. Dæbelius in Obs. anatom. nov. literar. Maris Balthic. p.* 240. *Afaytati in consid. phys. & astronom. de Conceptu Androgyneo c.* 2. *Harvæus de Generatione Animalium. Deusingius de Generatione fœtus extra uterum Sect.* 3. *obs.* 67. *de Genesi Microcosm. P.* 1. *Sect.* 2. §. 69. *Eberhardus de Hom. Brutique ortu p.* 31. *Zittmann. Med Crit. Cent. V. cas.* 21. *it. Cent. VI. Cas.* 77. *Sinibaldus in Geneanthrop. lib.* 1. *tr.* 3. *c.* 7. *Zacchias L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 2-4. 8. *Rejes qu.* 41. *Concepito sine immissione penis in vaginam Mauriceau Cent.* 5. *obs.* 489. 583. *de la Motte tr. de morb. gravid. & Puerp. p.* 1. *c.* 5.

(*c*) *Valentini in novell. Legal. cas.* 1. *A. N. C. Cent.* 3. *obs.* 49. *de Conceptione in Somno. Borellus Cent.* 4. *obs.* 26. *de conceptione, licet penis non profunde in genitalia fœminæ penetraverit. A. E. L. An.* 1700. *Maji p.* 228.

(*d*) *Observat. de Puella imperforata, quæ tamen foramine pisi magnitudine prædita erat, & quæ ab externa seminis adspersione concepit. conf. Lyser Culter. Anatom. Hobocken in Spicileg. Epistol. p.* 188. *Harvæus in Exercit. de partu p.* 369. *Gvillemeau de partu lib.* 2. *cap.* 10, *Græfius de Organis Mulierum p.* 51. *A. N. C. Dec.* 1. *an.* 3. *obs.* 273. *Viardel* in Anmerckungen von Weibl. Geburth *p.* 46. *Severinus de Officiis Medic. p.* 285. *Etmuller. in Operibus de Modo conceptionis. Imprægnatio fœminæ arctioris vaginæ, ubi penis intimiorem vaginæ regionem non penetravit, & instante partu sectione amplificari debuit, vid Blegni in Zodiac. Gallic. An.* 1. *Mens. Nov. obs.* 6. *Imperforata imprægnata sine intromissione membri virilis vid. Bonetus Polyalth. lib.* 5. *cap.* 2. *de Aff. Mul. p.* 5. *Conceptio sine*

penis intromissione in vaginam Bonetus l. c. p. 6. Riolanus Antropol. lib. 2. c. 38.

(e) *Fort. Fidelis. Relat. Med. Lib 3. Sect. 2. cap. 2. p. 356. Averhois collect. 2. c. 10. Sinibaldus Geneanthrop. Lib. 1. tr. 3. c. 7. Rejes qu. 41. p. 500.*

§. XIV. Quando itaque ille ad matrimonium impotens judicatur, qui ad copulam impotens est (*a*), ita nunc hoc ordine ulterius generales causas impotentiæ humanæ tam in Mare, quam in Fœmina recensere & examinare lubet, propterea (1) ad impotentiam contribuit Ætas incongrua, id quod eo magis valet de valde tenera ætate, siquidem rariores observationes de conceptione & partu puellarum & generatione puerorum, (cujus circumstantiæ mentio in præcedentibus facta (*b*) nullam normam constituunt: Hinc etiam adultiores virgines ægrius concipiunt (*c*); (2) Huc contribuit Temperamentum frigidum (*d*) & torpidum, siquidem nonnulli homines vel toto corpore frigidi existunt, vel tantum in partibus genitalibus tales esse observantur. (3) Eo spectat eminens differentia Nationum animo & corpore discretarum. (4) Accedunt Personæ ex infœcundo matrimonio provenientes adeoque innatam infœcunditatem possidentes (*e*); (5) Homines valetudinarii (*f*). (6) aut qui graves morbos sunt perpessi (*g*), (7) ut & qui in valde irregulari vita degunt & in eminenti imtemperantia animi & corporis consistunt.

(a) *Jure Canonic. c. 3. X. de frigidis & maleficiatis.*

(b) *Rejes qu. 51. p. 660. de partu puellarum. & qu. 90. n. 10. 11. Franckenau Satyr. med. 4. p. 74. seqq. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 8.*

(c) *Sennertus Prax. L. 4. P. 2. Sect. 4. c. 2.*

(d) *Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 7. n. 1. de frigidis & maleficatis Hostiensis.*

(e) *Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. cap. 7. p. 374.*

(f) *Zacchias L. 3. tit. 1. qu 4. Si maritus fuerit infirmus & morbo arreptus, de quo ne coitus quidem multo minus generatio præsumitur. Esbach. in not. ad Jurisprud. Forens. Carpzovii Part. 1. constit. 16. def. 23. n. 6. §. 45. Menochius lib. 6. præsumpt. 53. n. 16. Mascard. de probat. 1. conclus. 312. n. 16. morbo gallico affecti aut Steriles sunt aut male sanos liberos procreant; Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 4. p. 364.*

(g) *v. g. morbos malignos c. extremo vitæ periculo, graves affectus hydropicos, epilepticos conf. A. N. C. Dec. 1. An. 2. obs. 104. de impotentia ex capitis vulnere. Capitis vulnera magna reddunt hominem infœcundum & aliquando ad coitum impotentem. Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 4. n. 8. Rejes qu. 56. p. 688. Marcellus Donatus Histor. memorabil. L. 4. c. 13. Amatus Lusitan. Curat. 95. Cent. 6. Rariores enim sunt casus ut ejusmodi ægrotantes generent, & concipiant: Et qui tales valetudinarii sunt & generare nequeunt dicuntur Spadones. Vid. Simon. l. c. c. 6, th. 2. n. 3.*

§. XV. Porro

§. XV. Porro ad Impotentiam in genere contribuunt (8) magnus dissensus animorum (*a*), (9) nimia obesitas hominum (*b*), (10) in hominibus delicatis insolita aeris temperies, (11) ut & in singulis hominibus valde duri labores, (12) non minus victus insolitus, crassus, infrigidans & adstringens; (13) frequens & diuturna fames; (14) multa & immoderata animi pathemata (*c*); (15) multæ curæ & afflictiones; (16) frequens & gravis sanguinis jactura: quo loco occurrit inter Medicos ex antiquitate mutata quæstio: an Venæsectio retro aures instituta sterilitatem afferat (*d*(? (17) medicamenta impotentiam conciliantia (*e*), veluti Saturnina, adstringentia, humores valde incrassantia & excretiones ordinarias admodum perturbantia, licet hac occasione eximenda sint illa medicamenta, quibus vel ex præjudicio vel ex dolo aliquid imputatur, sicut vicissim aliquando contingit, ut medicamentis ex dolo imprægnans vis adscribatur (*f*).

(*a*) *Fortunatus Fidelis relat. med. lib. 3. Sect. 2. c. 7. Joh. Maurit. Hoffmann. in Disquisit. corporis humani pathologico anatomica spec. 9. §. 33. A. N. C. Dec. 3. An. 1. obs. 5. Concubitus invitus rare fœcundus. Odium, malevolentia & renitentia adversus cohabitationem impedit generationem vid. Aetius lib. ult. c. 26. Rod- a Castro de Morb. Mul. lib. 3. c. 2. Cæsalpinus art. med. lib. 8. c. 5. Zacchias lib. 1. tit. 5. qu. 5. n. 10. seq. l. 3. tit. 1. qu. 1. n. 29. & tit. 2. qu. 8. n. 31. 32, e JCtis Boerius decis. 241. n. 7. Mevius ad Jus Lubec lib. 4. tit. 7. art. 1. n. 14. Bajardus annot. ad Jul. Clari receptas sententias lib. 5. sent. §. stuprum n. 11. Berlich. Part. 4. conclus. 41. n. 74. Esbach in not. in Carpzov. Jurispr Forens. Part. 4. Const. 30. def. 10. n. 5.*

(*b*) *A. N. C. Cent. 1. obs. 161. Simon. de Impotent. Conjug. c. 6. th. 6. n. 1. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 2. n. 12. & qu. 3. n. 1. Ronchæus de Morbis Mulierum c. 17. Sennertus Prax. L. 4. P. II. Sect. 4. c. 2. Hippocrat. Sect. 5. aphor. 46. Welschius Consilior. & Curat. decad. 8. p. 469. de obesi viri coitu mediante machina A. N. C. Dec. 3. An. 1. p. 128. in append. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 4. 5. Langius Lib. 1. Ep. 10.*

(*c*) *Alexander Benedictus in Pract. L. 24. c. 12. Bonetus Medicin. Septentr. L. 3. Sect. 33. c. 6. Climatis mutatio tam in hominibus quam brutis præsertim delicatis contribuit ad impotentiam. Constant de hac materia in itinerum descriptionibus multa exempla.*

(*d*) *Rejes qu. 56. Mercurialis in Comment. ad Hippocratem. Paræus in Chirurgia L. 23. §. 37. Simon l. c. c. 7. th. 8. n. 3. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 1. n. 16. An V. S. venar. pone aures vel retro aures inducat Sterilitatem Ammanni Irenicum qu. 23. p. 165.*

(*e*) *Galenus de Medicamentis facile parabilibus c. 56. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 5. n. 48. Simon. l. c. c. 17. th 4. n. 1. Tiraquell. de Legibus Connubiorum L. 15. n. 46. Ruellius de Natura stirpium L. 3. c. 37. Præsertim menthæ thymio, lactucæ, ruth. camphor. puleg. coriandr. cicut. sterilitatem provocandi efficacia adscribitur. vid. Rejes qu. 44. Quod impotentiæ provocatio per medicamenta*

dicamenta punibile crimen sit, exposuit Simon l. c. c. 7. th. 5. n. 1. 2 Kornemann de Jure Virginum c. 116. Impediens conceptionem vel abortum procurans punitur ut homicidia, secus si id casu fieri contingat. Lancelottus instit. jur. canon. lib. 4. tit. X. §. 6. Qui causa libidinis fœminæ aliquid propinat, quo minus generare possit vel concipere, ut homicida puniendus est, Vid. Thomasii notæ in Lancelottum lib. 4. tit 10. §. 7. p. 2099. 2100.

(*f*) *A. N. C. Cent. 3. obs. 80. ubi Magnesiæ albæ imputata impraegnatio enarratur.*

§. XVI. Ad causas generales impotentiam provocantes pertinet (18) porro famosa illa ligatura (*a*), sive nodatio, quam vocant (das Nessel-Knüpffen) cum qua reliqua veneficia & malitiosa artificia cohærent, quæ interdum aliqui tam superstitiosis, quam magicis artibus & experimentis resolvere & reserare audent (*b*): Dein (19) eo contribuit intima aversio a copula carnali sive abstinentia a Venere (*c*), prout (20) personæ castratæ in utroque sexu ad matrimonium plane ineptæ sunt (*d*): quod si vero animi mores in nonnullis hominibus emendari & morbosæ (*e*) afflictiones medica arte curari possint, quippe quæ causæ antea impotentiam provocaverant, tunc eædem ad matrimonii solutionem non quadrant.

(*a*) *Borellus Cent. 4. obs. 65. Simon. l. c. c. 3. Th. 1. n. 18. seqq. 22. 23. th. 2. n. 14. it. c. 6. th. 4. n. 15. 16. it. c. 1. th. 1. n. 2. 3. 6. ad finem. c. 6. th. 4. n. 2-8. 15. 16. 20. & 21. Harsdorffer* in Schauplatz. *c. 59. Martinus Delrio in Disquisit. magicis L. 3. P. 1. qu. 4. S. 8. Besoldus in Thesauro Practic. fol. 659. Speidelius in notabilibus p. 895. Bartholinus Cent. 3. histor. 71. Mea Praxis Extemp. c. 5. §. 8. De pœna illorum, qui per nodationem impotentiam causantur, aut marem impotentem reddunt. Conf. Constitut. Criminal. Card. Art. 133. Barbosa, Clasenius & Ludovici in notis ad hunc articulum. Ius Canonic. c. 5. X. de homicidio.* Websters Untersuchung von der so genannten Hexerey *cap. XII. p. 432. 433.*

(*b*) *Wolffius in Lection. memorabil. Tom. 1. p. 278. 861. it. Tom. 2. p. 594. An licitum sit impotentiam magia perductam alia magia curare. Ammani Irenicum. qu. 21. p. 156.*

(*c*) *A. N. C. Dec. 1. An. 8. obs. 94.*

(*d*) *Simon. l. c. c. 6. th. 3. n. 15 - 17.*

(*e*) *Quod valetudinarii non habeant causam matrimonium dissolvendi. conf. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 1. n. 12.*

§. XVII. Posteaquam brevibus genericas Impotentiæ causas significavi, ita nunc præter has adhuc multæ aliæ speciales causæ erunt eruendæ & indicandæ: Discrepant vero illæ pro diversitate sexus: quare a digniori Masculino Sexu initium capessendo causas impotentiæ in Maribus (*a*) annotabo & quidem illas, quæ proprie partes genitales illorum attinent, ubi aliæ etiam in virga virili, aliæ vero in Scroto & testibus obviæ erunt significandæ. Quod

Quod itaque vitia membri aut virgæ virilis attinet, quæ ad impotentiam naturalem pertinet, tunc quidem insolita & extraordinaria multiplicatio illius membri marem propterea absolute non impotentem reddit, ubi varia exempla de duplicatura penis (*b*), in historia medica occurruut; sed potius hujus membri defectus (*c*) sive naturalis, (*d*) sive ex causis tragicis (*e*) ortus, impotentiam causatur; quo etiam pertinet, quando hoc membrum absconditum (*f*), retentum & retractum est, (*g*) ut ad copulam carnalem adplicari plane nequeat: Proinde tamen ex parte rarus est casus, quod virga ferme amputata tamen potentia generandi in subjecto affecto continuaverit (*h*); sicut ex altera parte artificialis membri virilis perditi restitutio perinde rara & difficilis, utplurimum vero impossibilis est. (*i*)

(*a*) *Quæ virilium instrumentorum vitia sterilem virum arguant Fort. Fidelis Relat. Med. Lib* 3. *Sect.* 1. *cap.* 2. *Quænam impotentiæ causæ in organis virorum. Ammanni Irenicum. qu.* 19. *p.* 131.

(*b*) *A. N. C. Dec.* 3. *An.* 3. *obs.* 77. *Bartholinus in Institut. Anatom. L.* 1. *c.* 24. *ej. Histor. Cent* 4. *histor.* 22. *Schenk. L.* 4. *de partibus genitalibus in specie de pene & præputio obs.* 1. 2. *Penis e capite, præter ordinarium penem, propendens A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 42. *Schurigii Spermatol. cap.* 3. *§.* 31. *p.* 129.

(*c*) *Schenck. l. c. obs.* 1. & 2. *Barthol. in Anatom. Reform. L.* 1. *c.* 24. *Histor. Anatom. Cent.* 1. *Hist.* 65. *Franckenau Satyr. med. VII. p.* 113. *Hildanus Cent.* 3. *obs.* 87. *Mangetus Bibliothecæ Chirurgicæ de morbis penis p.* 473. *Zwinger in Theatr. Anatom. Vol.* 2. *Lib.* 4. *Codronchius obs.* 19. *Simon. l. c. c.* 3. *th.* 1. *n.* 3. *Bonetus in Medicina Septentr. L.* 3. *Sect.* 31. *c.* 1. *Penis carens cum præputii vestigiis. A. N. C. Dec.* 2. *An.* 5. *obs.* 43.

(*d*) *De penis defectu a nativitate Schurigius Spermat. c.* 3 *§.* 20. *p.* 117.

(*e*) *Penis defectus a sphacelo cum gangræna, curand. resectione Schurig. c. l. §.* 21-24. *p.* 118. *sq.*

(*f*) *Franckenau l. c. p.* 6. *de membri virilis abscissione. Schenck de Masculinis genitalibus L.* 4 *obs.* 13. *Hildanus Cent.* 3. *obs.* 87. *Zwinger l. c. Vol.* 2. *L.* 4. Breßl. Geschichte der Natur und Kunst *XII.* Versuch *p.* 342.

(*g*) *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 6. *obs.* 179. *penis absconditus cum unico testiculo. Simon l. c. c.* 3. *th.* 2. *n.* 18. *De penis ablatione per fascinationem Garmann. de Mirac. Mortuorum L.* 1. *tit. XI. §.* 40. *Schurig. Sperm. c.* 3. *§.* 24. *p.* 124. *c.* 13. *§.* 54 *p.* 719. *Simon. l. c. c,* 6. *th.* 4. *n.* 21. 22. *Schenk. l. c. obs* 5.

(*h*) *Schurigius Spermatol. c. X. p.* 452. & *qu.* 1. *ib. c.* 2. *p.* 455.

(*i*) *De pene ferme amputato & continuante tamen potentia generandi Fortunat. Fidelis in Relat. Med. L.* 3. *Sect-* 2. *c.* 2. *Zacchias L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 4. & 18.

(*k*) *Lamzwerde in append. instrument. Chirurg. tab.* 7. *p.* 20. *Jessenius in Chirurg. Franckenau de Restitutione in integrum §.* 15. & *in Satyr.* 7. *not.* 5. & *p.* 509.

p. 509. Purmann in Chirurg. L. 2. c. 28. Penis argenteus pro generatione Schurigius Spermat. c. 3. p. 122. Penis artificialis pro mittenda Urina ib. §. 28. p. 127.

§. XVIII. Ad impotentiam virilem ex causa & culpa colis virilis, pertinet etiam morbosa illius retractio (*a*), ut & diversa alia morbosa huius membri afflictio, quam Practici frequentius sub titulo morborum penis (*b*) describunt, quo præcipue ulcera maligna & venerea etiam spectant: Deinde vulgo Auctores nonnulla quoad magnitudinem (*c*) hujus membri annotant, licet adeo exacta vel naturalis vel provincialis magnitudo huic membro constitui haud queat; interim in causa inquirendæ impotentiæ virilis Auctores vel virgam nimis longam (*d*) vel nimis brevem, (*e*) vel nimis crassam, vel nimis gracilem taxare solent: ast quod magnitudinem & crassitiem hujus membri attinet, tunc in casibus Forensibus haud indifferens decisio formari potest, quæ ad personas individuales, in matrimonio constitutas, cum veritate & certitudine applicari queat; siquidem judicatu difficile est, quod unius membrum sive majus sive minus sit, nisi relatio inter individua instituatur: Ex eo palam est, quomodo satis sæpe fœminæ admodum teneræ cum obesis & robustis maritis conjunctæ in satis fœcundo matrimonio versentur: & quando vulgo traditur, quasi mares medioeris staturæ majori membro genitali præditi sint, tunc hæc regula perquam fallax est, sicuti ille character, qui in maribus ex naso & in fœminis e labiis, secundum versiculum:

Noscitur e naso, quanta sit hasta virilis.
Noscitur e labiis, quantum sit virginis antrum.

sumitur, æque incertus & fallax est (*f*), nasati enim non semper bene vasati sunt. (*g*)

(*a*) *A. N. C. Dec. 1. An. 2. obs. 50. Schurigius Spermatol. c. 3. Bonet. Med. Septentr. L. 3 Sect. 31. c. 12.*

(*b*) *Paræus L. 23 c. 37. Forestus L 26 & 27. Mangette in Biblioth Chirurg. p. 473. seqq. Joh. Maurit. Hoffmann. in disquisit. corpor. human. Anatomico-pathologica Spec 8 § 40.*

(*c*) *Hucherus de Colis magnitudine & parvitate L 1. de Sterilitate. Zacchias L. 7. tit. 3. qu. 3 n 9 & 10. Mercurialis de morbis mulierum L. 4 c. 2. A. N. C. Cent. 1. obs. 166 de Pene monstrosæ magnitudinis & ponderis libris VI.*

(*d*) *Schurigius Spermat c 3. §. 14. 15. 16.*

(*e*) *Schurigius ib. §. 17 & p 232. 501. 510 sq, 517.*

(*f*) *Pudendi muliebris proportio plerumque ab ore desumitur: Spigelius de hum. corp. fabr lib. 1 cap. X. Elsholzius anthropometriæ p 266.*

(*g*) *A. N. C. dec 2. an. 5. app obs. 93 p. 57. Magnus an ex naso judicandus Schurig. l. c. p. 320. & pag. 232. 501. 510. seq. 517.*

§. XIX.

§. XIX. Quod vero seorsim magnitudinis vitia in virga virili attinet, tunc illa præter modum elongata (*a*), non modo fœminis brevioris vaginæ, sub cohabitatione multas molestias & dolorificas (*b*) vexas causatur, præcipue si maritus immodestius cum conjuge cohabitaverit, sed etiam aliquando ad impotentiam virilem ansam præbet, unde nonnulli medicorum hanc excedentem longitudinem per circulum, pulvillum aut scutum, radici penis antepositum (*c*) corrigere voluerunt; interim hæc longitudo pro diversitate individuorum (*d*) & nationum variat; neque æque rationi & observationi respondet, quod homines longiori virga præditi, propterea minus fœcundi sint, quasi semen antequam ad uterum perveniat, sub longiori via & mora ejaculationis quadantenus refrigeretur (*e*). Præterea tunc conceptio impeditur, quando inter nimis longum penem & brevem vaginam uteri nulla proportio intercedit.

(*a*) *Zacchias L. 3 tit. 1. qu. 6. n. 2. it n. 5. Penis magnus & uterus arctus impediunt generationem. de pene nimis magno conf. Mangette in Biblioth Chirurg. de Morbis penis. Schurigius in Spermatologia. cap. X qu. 3 p. 496. seq.*

(*b*) *Zacchias lib. 3. tit. 1. qu. 6. n. 5. & lib. 7. tit. 3. qu. 5 n. 10. Schurigius Spermat p. 109,*

(*c*) *Hildanus cent. 6. obs. 61. Venette P. 1. c. 2. Regnerus de Graaf. de viror. organ p 97. sq.*

(*d*) *Hoffmann in Disquisit. &c. Spec. 8. §. 31. Schurigius l. c. c. 10.*

(*e*) *Zacchias L. 7. tit. 3. qu. 5. n. 10. Aristot. lib. 1. de generat. anim. c. 6. De male relatione membri virilis ad vaginam egit Zacchias. lib. 7. tit. 1. qu. 6. n. 5. & lib. 3. tit. 1. qu. 6. n. 2. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 2. p. 359.*

§. XX. Quemadmodum modo dicta hæc excedens virgæ virilis moles non modo copulam carnalem sæpe molestam & dolorificam reddit, sed & varias læsiones fœminis tenuioribus & sensibilioribus affert (*a*); nec non aliquando ipsam conceptionem admodum impedit (*b*), adeo ut fœminæ carnalem cohabitationem cum multa aversione, angore, horrore & dolore admittant, proptereaque conceptionem & fœcunditatem respuant, ita tamen vicissim evenit, ut crassior illius membri moles successive eousque genitalia muliebria expandat, quo nihilominus conceptio succedat: & sicut hæc excedens magnitudo in causis judicialibus observanda est, ita vicissim nimia brevitas (*c*) illius membri, quando illa medicis adminiculis haud emendari potest, ad eandem impotentiam contribuit, quamvis aliquando ob morbosam retractionem hoc membrum abbreviari possit; in quo tamen casu medica auxilia, maxime fomenta emollientia & nervina conducunt (*d*), licet naturalis brevis colis ab arte haud prolongari queat (*e*): non minus nimia gra-

cilitas illius membri perinde conceptionem impedit, tanto magis, si fœmina ampliori & hiante utero prædita fuerit; quare ejusmodi malæ conditiones & relationes genitalium divortii suscipiendi causa esse possunt (*f*).

(*a*) *Schurig. Spermat. p.* 497.

(*b*) *Schurig. ibid. p.* 504.

(*c*) *Zacchias L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 6. *n.* 4. *it. qu.* 8 *n.* 14. *Schurigius in Spermatol. c.* 10. *qu.* 4. *p.* 509. *De pene exiguo conf. Fortunatus Fidelis in Relat. Med. L.* 3. *Sect.* 2. *c.* 2. *Hostiensis de frigidis & maleficiatis.*

(*d*) *A. N. C. Dec.* 1. *An* 6. & 7. *obs.* 179. *it. An.* 2. *obs.* 59. *Hoffmann. inquisit. corp. hum. pathol. anat. spec.* 8. §. 32.

(*e*) *Fallopius in Lib. de decoratione c.* 8. *Forestus L.* 26. *obs.* 19. *proponunt talia artificia prolongandi penem.*

(*f*) *Zittmann. Med. Critic. Cent.* 2. *cas.* 85.

§. XXI. Interea tamen minime judicandum est, ac omnis virgæ virilis moderata brevitas infœcunditatis matrimonialis causa sit, licet illi eandem syllabæ brevitatem perquam accusent, qui supponunt, quod semen maris necessario in cavitatem uteri transferri debeat: Quo loco incidit illa quæstio decidenda: An ad conceptionem absolute requiratur, ut semen maris in uterum perveniat (*a*)? quam sententiam nonnulli amplectuntur, interim alii meliori jure id affirmant, quod semen non substantialiter aut naturaliter, sed virtualiter impraegnet (*b*), & instar contagii aut spiritualis auræ operetur; hinc ego quoque judico, quod hæc etiam translatio in uterum ad generationem non sit necessaria (*c*): hanc sententiam variæ rationes, quæ alias in doctrina de generatione proponuntur, ut & diversæ observationes, quæ in præcedentibus annotatæ sunt, in illius quæstionis, an conceptio sine coitu fieri possit, ventilatione, comprobant; unde etiam aliæ observationes testantur per decisa Medicorum Legalia approbatæ, quod membri virilis brevitas, cum qua illa circumstantia conjuncta est, quo semen non transferatur intra cavitatem uteri, non omni mode impotentiam virilem significet (*d*); Et licet nonnulli Medici eo provocent, quod in quibusdam fœminis, Anatomico Scrutinio exploratis, in hac cavitate uteri semen adhuc repertum fuerit, tamen hæc observatio minime aliquando hoc eveniat, quamvis absolutam regulam constituere potest; licet, subinde dubium moveri posset, an hoc liquamen repertum æque verum semen & non profluvium ex vesiculis seminalibus uteri fuerit, (*e*) cum in fœminis fluore albo laborantibus similis liquor, testantibus Anatomicis, in locis uterinis inveniatur.

(*a*) *Ruyschius in Thes. Anatom. VI prodrom p.* 10 *n.* 21 *p.* 15.

(*b*) *Harvæus in Exercitat. de Generat. Sennertus in Tract. de Generat. & semine. Franckenau in Satyr. med. p.* 22. *Warliz. de morb. bibl. p.* 385. *Valentini*

lentini in Novellis Medico-Legal. caſ. 10. §. 2. *p.* 254. *edit. in* 4. *Schurig. Spermat. c.* X. §. 17. *p* 478.

(*c*) *A. N C Dec* 1. *An.* 3 *obſ.* 98 *ſeminis ejaculatio in fundum uteri non ſemper ad generationem neceſſaria eſt.*

(*d*) *Zittmann. Medic. Critic. Cent. VI. Caſ* 77. *Valentini l. c caſ.* I & 5. *quæ obſervationes teſtantur, quod penis brevis non omninmode impotentiam afferat. Schrigii Spermatol. cap* X. §. 7. *p.* 517. *ſq.*

(*e*) *Bohnius Circ. anatom. Progymn. l p.* 14 *Schurigii Spermat. c.* 4. *p* 184. *in fin.* & 185. §. 14.

§. XXII. Ex hac conſideratione jam fluit connexa quæſtio; quando ſemen maris materialiter nihil contribuit ad generationem, an licitum ſit, vel pro ſanitate tuenda (*a*), vel pro libidine lenienda, ſeminis arbitrariam proritationem aut pollutionem voluntariam cauſari, & an Medicus ſalva conſcientia idem commendare & permittere poſſit? Hic auſus vero omnino deteſtandis & puniendis criminibus adſcribendus eſt; quod crimen Maſtuprationis (*b*), ſeu Maſturbationis nomine venit, dum maſculi ſine foemina mariti fiunt, qui propterea Anaphlyſtii vocantur, i e. qui genitalia mollius tractant & hinc appellantur Weichlinge, quorum in Sacro codice mentio occurrit; ſicut fœminæ, quæ in ſuo corpore tale quid committunt, nominantur Thribades, Subagitatrices, Frictrices, aut Fricatrices (*c*) ob id hoc crimen vbique pœnam ſuam invenit (*d*), & qui illud committunt, mortaliter peccare (*e*) dicuntur; ſicut etiam frivola ſeminis profuſio, unde aliquando generatio impeditur, pro gravi peccato declaratur, quod vulgo peccatum Onaniticum (*f*) audit, & quod ab adultero commiſſum, tanto magis adulterium aggravat (*g*); unde quilibet pietati & honeſtati ſtudens hoc crimen ſolicite evitare debet.

(*a*) Medici peccant qui voluntariam pollutionem ſanitatis gratia commendant & admittunt

Zacchias l. 6 *tit.* 1 *qu* 4 *n.* 12. *Simon de impotentia conjug c.* 2. *th.* 5. *n.* 20.

(*b*) *Schurigius. Spermatol c.* 5. §. 17. *p.* 244. *Valentini in Novellis Med legal. caſ.* 9. *P* 2 *p* 235. *Diogenes Cynicus dicitur Maſtuprator. vid. Rejes Camp Elyſ. juc qu. Qu* 46 *p.* 569 *Amatus Luſitanus Cent* 2. *curat.* 47. *Dehortatio a Maſtupratione Guldenklee Lib.* 3. *Caſ.* 46 *p* 172.

(*c*) *Simon l c n* 1. *Zacchias l* 7. *tit.* 1. *qu.* 8 *n* 29. *Warlizius de modeſtia ſcripturæ in rebus verecundis. p* 107. *Valentini Corp Jur med. leg. Autentic. introd.* § 2. *Fort Fidelis Relat Med Lib.* 3. *Sect.* 1. *c* 4. *p.* 344.

(*d*) *Simon. l c. c* 2. *per. n* 5 *Carpz in Prax Criminal. P.* 2. *qu.* 76. *n,* 10. & *ſeqq. Beyeri delin. jur. crimin art.* 116. *p.* 137.

(*e*) *Zacchias l* 6. *tit* 1, *qu.* 5 *n.* 13.

(*f*) *Simon l c c.* 2. *th.* 5. *n.* 13. *ſqq. Rejes qu.* 51. *p.* 649. *Amatus Luſitan. cent.* 2. *curat.* 47.

Was sonderlich die Sünde Onans anlangt *Gen.* 38. v. 9. wo ein Mann den Saamen muthwillig verderbet, auf daß keine Frucht folgen solle, ist solches ein schrecklicher Greuel vor GOtt, und ein Todtschlag. Speners Leb. Pflicht. *Dom. II Epiph. p.* 202. *conf. ejusd.* Paß Pred. 3. Th. 21. Pr. *p.* 257. 27. Pr. *p.* 345. 30. Pr. *p.* 400. 31. Pr. *p.* 411. *Lutherus in Genes.* 26. *v.* 8. *p.* 475. *a*) Von Natur hält sich ein Ehemann mit bessern Gewissen zu seinem Eheweib, als wenn sonst der Saame vergeblich ausgeschüttet wird. *Dannhauer* Catech. Milch *Part. II. p.* 267. 268. Speners Lauterkeit des Evangel. Christenthums. *Part* 1. *Domin II Epiph. p.* 263. Es ist unverantwortlich (und leider doch nicht ungemein) wenn Eheleute mit einander also leben, daß sie mit Fleiß verhüten, daß Kinder gezeuget werden. *Et Osiander in Deuteron.* 15. *v.* 16. 17. 32. *commentatur:* Es mißfället GOtt dem HErrn alle Verschüttung des Saamens, welche ausser der rechtmäßigen Beywohnung des Weibes geschiehet. *De manuali stupri pœna vid. Brunnemann. Process. Inquisit. cap.* 9 *n.* 49. *Stryk. Us. modern. lib.* 48. *tit.* 5. *§.* 34. *Tossanus* glossiret über die Worte *Genes.* 38. *v.* 9. Das war eben so viel, als wenn er die Frucht aus Mutter-Leibe genommen und zerstöret hätte. *De peccato Onanitico hæc commentatur Andr. Rivetus in Exercitat. in Genes. cap.* 38. *Exercit.* 162. *p.* 740. *Abutitur lege conjugii, in quam consenserat, & dum libidinem exercet, sub hoc prætextu impure se contaminat, effundendo semen in terram, ne fratri suo suppeditaret posteritatem. Hic plura non eloqui sinit pudoris ratio, sed id tantum animadvertendum, omnem abusum seminis, inprimis voluntariam ejus effusionem extra conjugium gravissimum esse peccatum, cavendumque esse ab omnibus impuri spiritus suggestionibus, quibus Satan in ætate adolescentiæ & primæ pubertatis insidiatur multis, quos incitat, ut propria corpora, ut upupæ nidos suos, infami mollitie polluant & contaminent, se ipsos corrumpentes, & conscientiæ suæ grave vulnus infligentes: quod peccatum frequentissimum est inter illos, quibus sordet conjugium & thorus immaculatus, apud quos sæpe reperitur:*

Qui mœchus, meretrix, leno sit ipse sui.

Hinc est, quod illustris Scaliger in epistolis suis Jesuitas sæpe Onanitas appellat, apud quos audiverat, frequentem esse, quam Apostolus appellat μαλακίαν 1 *Cor. VI,* 9. *Non tamen hoc proprie fuit peccatum Onanis, nisi quatenus semen in terram effundebat. Ideo qui vetita libidine aut violentis abortibus sobolem antequam nascatur perdunt, proximi sunt facinori Onan, & eodem criminis atque piaculi genera se obstringunt. Quamvis enim omne peccatum malum sit, & DEO displiceat, sunt tamen nonnulla de quibus id expresse dicitur, eo quod magis sunt detestanda. Id etiam ostendit pœna præsentissima, qua DEUS non permisit, eum ulterius vivere, qui generationem fraudabat, & fœtum enecabat in ipso semine. Itaque additur, DEUM eum mori etiam fecisse. Nempe quemadmodum Her fratrem ejus, qui nequam fuerat, in ipso juventutis flore morti addixit, sic etiam Onanem: & tale fuisse genus mortis probabile est, quo subito fuerit extinctus vel apoplexia, vel simili morbo. Si tam fœda & abominanda scriptura recitat ob graves causas, videmus etiam non sileri in ea judicia DEI horrenda, ut si ca-*

stis

stis auribus talium recitatio molesta fuerit, pœnæ insecutæ inflictio moveat ad reddendam DEO justitiæ gloriam. Quodsi horum lectione impuri homines ad libidines proni, sibi in peccatis indulgeant, videant, DEUM non indulgere, nec longe abesse pœnam, quin ad januam cubare. Certe tempora nostra, quibus invaluerunt libidinum portenta, viderunt etiam extraordinaria DEI judicia adversus hominum intemperiem, ut in suis corporibus scortatores, turpes peccatorum suorum notas circumferent, sibi & aliis fastidium & nauseam moventes: huc usque Rivetus Dambouder Prax. Rer- Crim. c. 96. n. 5. dicit: Primam speciem Sodomiticam committunt, quicunque secum venerea secreto exercent, quod crimen Apostolus mollitiem vocat. Latini non magis proprie mastuprationem nominant: hos itaque mastupratores damnant propter fœdam enormitatem, aut exilio, aut alia pœna extraordinaria. Lutherus in Genes. Cap. 38. hält diese vor eine greulichere Sünde, als Blut-Schande und Ehebruch. *Selneccer.* 3. *examin. ordinand. p.* 111. *abusum seminis homicidii reum facere existimat. Hoc crimen olim pœna capitis & ignis advertebatur. De peccato Onanitico vid Gerhard. Tr. de Leg* §. 165. *Mengering. Scrutin. Conscient. catech. Præc. VI. qu.* 40. *pag.* 808 *seq. ubi dicit: Ignoscat pius & pudicus lector, multa de hoc flagitio hic fuisse dicta. O quam potens est Diabolus in corrumpendis pueris & adolescentibus, præsertim etiam scholasticis, ubi unus sæpe alterum & iterum alterum seducit & inquinat, quod de scholis inprimis provincialibus non inauditum; ah! quam turpia & nefanda ibi condiscuntur & patrantur, & nimis verum evadit de scholarium ejusmodi conversationibus, quod Salomo dicit Eccles. IX,* 18. *Unus peccator multa bona perdit, unus impudicus & Onaniticus nebulo sæpe multos alios bonos & frugi pueros inficit & conspurcat. Leve enim & ludicrum putatur, quod tamen adeo fœdum & abominandum Domino esse ex dictis patet. Unde unus & alter habet, quo se examinet & discutiat, & ab hoc* βδελύγματι *sedulo sibi caveat. Conf. Gerbers* Unerkannte Sünden *Part.* 1. *cap.* 92.

(g) *Harprecht in Consult. Criminal. & Civil. consil.* 14. *n.* 9. *Dambond in prax. crim. c.* 69. *v.* 24. *refert Mastuprationem ad Crimen Sodomiæ: vid. Stephani in Constitut. Carol. Crim. art.* 116. *p.* 139. *Ungebauer de delictis carnis c.* 3. §. 1.
ita fœmina post coitum semen maritale destinato emittens peccat in conscientia. *Simon l. c. c.* 2. *th.* 5. *n.* 21. *Sanchez de matrimonio Tom.* 3. *lib.* 9. *disp.* 20. *n.* 3.

§. XXIII. Præter hactenus recensita vitia membri virilis ulterius ad impotentiam maris contribuit, quando virga plane imperforata (*a*), aut vere & non fictitie (*b*) monstrosa (*c*), aut quando interdum in loco incongruo aperta & perforata est (*d*), licet non omnis talis incongrua perforatio absolute ad impotentiam illam contribuat (*e*): huc pertinet penis osseus (*f*); præterea hisce causis adhuc adscribi debet distorsio (*g*) & tortuositas penis (*h*), nec non quando hoc membrum urethra caret (*i*), sicut mentula in loco incongruo præditus (*k*), potens declarari haud potest (*l*): subinde annotare meretur paralysis

lysis penis (*m*), cum consveto erectionis defectu (*n*) conjuncta: porro Phymosis (*o*), quando videlicet glans cum præputio ita arcte constricta est, ut denudari nequeat; nec non Capistratio, quando glans sub erectione ad medietatem denudatur, ut coitus non nisi magno cum dolore succedat, ut & Paraphymosis, quando præputium adeo retractum est, ut glans plane obtegi nequeat, ad eandem impotentiam contribuunt; licet quoad ultimum affectum tamen casus occurrant, ubi quædam subjecta commode debito conjugali satis fecerunt: ut propterea in decidendis talibus casibus solicita prudentia opus sit: quando etiam in genitalibus partibus nullum conspicuum observatur vitium, tunc in decidenda potentia aut impotentia major circumspectio adhibenda est (*p*).

(*a*) *A. N. C. Dec. II. An. X. ob. 75. Schenk. l. 4. de Partibus masculinis genitalibus obs. 3. Schurig. Spermat. c. X. qu. 2. n. 487. seq.*

(*b*) *Valentini in ff. Med. legal. Part. 2. Sect. 1. cas. 10. de efficta penis deformatione & impotentia coeundi.*

(*c*) *Borellus cent. 4 obs. 13.* Breßlauische Geschicht der Natur und Kunst VII Vers. *p. 361. Schurig. ib. p. 109. 127 sq.*

(*d*) *A. N. C. Dec. 1. An. 10. obs. 105. An. 3. obs. 97. Cent. 9. obs. 72. Stalpart* von der Wiel *in obs. rarior. Cent 1. obs. 85. Schurig. ib. p. 571.*

(*e*) *Schurig. in Spermatol. de morbis penis. & cap. X. §. 1. 2. 3. 4. sq.*

(*f*) *Paulini observ. medic. phys. p. 71. Warliz de morbis biblic. p. 385. 386. Schurig. ib. p. 134.*

(*g*) *Jonstonus in syntagmate medico. Mangette in Biblioth. Chirurg. de morbis penis.*

(*h*) *Tulpius l. 3. c. 39. Simon l. c. c. 6. th. 5. n. 1. Henricus ab Heer obs. med. l. 1. obs. 7. Moebius in Fundamentis Medicinæ Physiologicis. A. N. C. Dec. 2. an 9. obs. 199. Hoffmann. in disq. anat. pathol. &c. Specim. 8. §. 34. Hollerius in Comment. ad aphorismum. 63. l. 5. Hipp. Schenck. l. 4. obs. 6. de genit. masc. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 2. p. 360.*

(*i*) *Tulpius l. 4. cap. 36.*

(*k*) *A. N. C. Dec. 1. An. 3. obs. 41.*

(*l*) *Mamma mentulata conf. A. N. C. Dec. 2. an. 7. obs. 123. Licetus de Monstris l. 2. c. 30. Mentula in fronte conf. Borellus cent. 4. obs. 74. Penis in capite A. N. C. dec. 1. an. 3. obs. 42.*

(*m*) Hæc Paralysis a variis causis provocari potest, utpote ab abusu veneris & Aphrodisiacorum & diureticorum remediorum; a morbis venereis, præcipue hoc membrum affligentibus; ab incauto usu Mercurialium ad hoc membrum; a variis læsionibus huic membro illatis, a frigore immodico &c. ita recensetur impotentia a frigore in A. N. C. dec. 1. an. 3. obs. 41. De ignavis partibus genitalibus a frigiditate conf. *Forestus l. 26. obs. 19.*

(*n*) *Valentini in ff. Medico-Legal. P. 1. Sect. 1. cas. 8. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 3.*

(*o*) *Wedel*

(o) *Wedel in disp. de Phymosi & Pharaphymosi. Ballonius Consil. Medicinal. l. 2. Mangette l c. de Morbis penis. Thomas Barthol. de morbis biblic.. c. 26. p. 86. de præputio adducendo.*
Schenck. l. c Valentini l. c. cas. 11. *Schurig. Spermotolog. c.* 10. *qu.* 1. & 2.

(p) *Riedlinus Lin. Med An.* 3. *Jun. obs.* 2. *p.* 354.

§. XXIV. Impotentiæ in mare causa porro est, quando semen vel deficit, vel loco seminis aliud quid, veluti flatus, emittitur (*a*), nec non quando semen ita inquinatum est, ut fœmina, quæ illud recipit, varias morbidas afflictiones, videlicet irregulares spasmos, tensiones colicas, pathemata hysterica aut plane lipothymiam experitur (*b*): porro quando semen plane præmature ejaculatur (*c*), antequam congruis locis communicatur: a præputii vero defectu, impotentia duci haud potest, sicut gens Judæorum, Turcarum & Persarum contrarium docent, licet subinde sollicitudo illa inter Medicos occurrat, an præputium arte restitui queat (*d*); (quod artificium vocant Epispasmum Judaicum) siquidem de Judæis illa fraus recensetur, quod in illo casu, ubi a Judaismo liberos se esse per præputii præsentiam testari volunt, hujus tegumenti artificialem restitutionem simulent, quos *Recutitos* vocant (*e*): quo loco etiam placet illius arbitrariæ & temporariæ impotentiæ: quæ in *Insibulatis* occurrit, mentionem facere: Etenim inter Aegyptios Arabesque pueruli, nimis longo præputio præditi, Infibulati dicebantur, ubi post aliqualem abscissionem residuam illius portionem perforabant & traducto annulo tanquam castitatis claustro, sigillabant, id quod *Fibula* & ita tractati infibulati dicebantur; inde puerulis castitatem & claram vocem (*g*) conservabant: natu deinde majores ab hac fibula liberabant, quod *refibulare* dicebant (*h*): Ast periti Chirurgi ex fimbria præputii cum cicatrice obducta facile verum aut fictitium præputium discernere possunt: qualis mos infibulationis etiam antiquioribus in sexu sequiori receptus fuerat (i), sicut Nigri ad virginitatem puellarum conservandam pudenda censuebant, aliis vero (velut interdum in equorum regimine consuetum est) per labia vaginæ annulum ducebant, quod vulgo appellatur das Ringeln. si non alio claustro & arce tales partes occludere in more positum ipsis fuerat.

(a) *A. N. C dec.* 3. *an.* 6 *obs.* 287. *Aetius in Tetrabiblo* 3. *serm.* 3. *c* 35. *Amatus Lusitan. cent* 6 *curat.* 95. *Marcellus Donatus in histor. mod. memorab. l* 4 *c* 18. *Hoffmann in disquisit. &c spec.* 8 § 35. *Schenk de Partibus genital mascul. l.* 4. *obs.* 15. *it: de Coitu obs* 6. *Sinibaldus Geneanthrop. l* 10 *tract.* 2. *p.* 1037. *Zacutus Lusitan in M. P H. l* 3. *histor* 18. *de variis infœcundi spermatis masculorum causis Langius Lib,* 2. *Epist.* 9,

(b) *A. N. C. dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 233.

(c) *Tein-*

(c) *Trinquauellus de Ratione curandi particulares corporis humani affectus* **L. XI.** *c. 17. Schenck l. 4. de Coitu obs. 7.*

(d) *Forestus obs. med. l. 26. obs. 7. Franckenau de Restitutione in integrum §. 14 - & Satyr. Med. I*

Lossius de Epispasmo Iudaico in diss qua An. 1664 Jenæ est habita Jessenius in Chirurg p. 104. Recutitionem describunt. Celsus l. 7. c 25 Dionis in Chirurgia Mercurialis l. 1. c. 9. Josephus in Antiqnit Judaic l. 12. c. 6. Hoffmann. l. c. §. 39. Amman. in Medic Critic. cas. 39. p. 265. & seqq. Wedel in Exercitat. Medico philologicis decad. 5. exercit. I.

(e) *De infibulatione & Recutitis Schurigius in Spermatol. c: XI. p. 528 & seqq. Paræus lib. 16. cap. 31. Recutitio quid Amanni Irenicum qu. 30. p. 247. Epiphanius & mensur. & pond. Gravius est, quod etiam a circumcisione primum præputiati sint arte quadam medica, per instrumentum attractorium quod σπαθιστῆρα appellant internam membrorum cuticulam attrahentes, Suturamque admittentes & glutinatoriis circumdantes præputium rursus superinducunt.*

(f) *Veslingius in syntagmat. anatom. 6.*

(g) *Mercurialis l. 14. epistol. 215. de modo infibulationis vid. Schurigii Spermatol. c. XI. p. 549.*

(h) *Martialis l 9 epistol. 28. Joh. Chiffletius in Acia Cornelii Celsi p. 8 9 Hoffmann, l c. §. 39.*

(i) *Petrus Bembius l. 6. Histor. Venet. Kornmann de Miraculis Vivorum tit. de Sig. prob. virginum c. 116. Riolanus Anthropogr. l. 2. c. 32. Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 1. n 34. A. N. C. dec. 1. an. 2. obs. 208. Dalechampius in Notis ad l. 17. Athenæi. Riolanus in Anatom. c. 35.*

Simon. in Præsid. Acad. P 1. diss. 15. th. 12.

- - de Impotent. Conj. c. 3. th. 1. n. 26-29.

Franckenau in Satyr. med. p. 38-42. Iob. Brodius in Miscell. l. 5. c. 3. Cælius Rhodiginus Lection. antiqu. l. 20. c. 14. Ritterhusius ad §. 5, Institutionum de judiciis publ. Bartholinus cent. 3. epist. 64. A. N. C. Dec. I. An. 2. obs. 208.

§. XXV. Proinde etiam significanda erunt principaliora vitia *Testium* masculinorum, qui itidem ad impotentiam disponunt, hinc impotentes declarantur, qui vel natura, vel arte *Eunuchi* sunt; dicuntur vero Eunuchi, Custodes Thori (*a*) sive qui debebant thalamum servare pudicum, qui etiam vocabantur Evirati Emasculati, secundum Platonem Intestati, Ectomiæ (*c*), Exsecti, Extesticulati, i. e. qui testibus destituti sunt: Constituebant etiam antiquiores differentiam inter Spadonem & Eunuchum (*d*), dum illi post, hi vero ante pubertatis periodum extesticulatos homines denotant; habebantur itaque Eunuchi & Castrati in vno valore & honore (*e*): alii vicissim generice illos Eunuchos nominant, qui ex aliquo genitalium vitio generare haud (*f*) possunt; unde Eunuchi ad generandum inhabiles declarati sunt (*g*; Castra-

ſtratos etiam appellabant, quibus vel totum membrum virile cum teſtibus ablatum eſt, vel quibus relicto pene teſticuli exſecti ſunt, aut quibus unus teſticulus diſſectus & abolitus eſt; quales tamen poſteriores non penitus impotentes (b) ſunt, ſed generaſſe, diverſæ hiſtoriæ comprobant.

(a) *Simon de Impotent. Conj. c. 6. th. 3. n. 12.*
(b) *Zacchias l. 2. tit. 3. qu. 8 n. 28., & ſqq. it, l. 3. tit. 1. qu. 9. n. 14.*
(c) *Zacchias l. 2. tit. 3. qu. 7. n. 36.*
(d) - - *qu. 8. n. 25.*
(e) - - *n. 26.*
Simon l. c. c. 6. th. 3. n. 7.
(f) *Cornelius Conſentinus in Progymnaſm. 5. Ammann. in Medic. Critic. p. 390. & 391.*
(g) *Zacchias l. c. n. 27.* Von der Ehe der Verſchnittenen *Spener.* letzte Theol. Bed. *P. 2. c. 4 Sect. 14. p. 192. ſeq.*
(h) - - *l. 3. tit. 1. qu. 9. n. 7. Simon l. c. c. 6. th. 3. n. 1.*

7. XXVI. Hæc integritas teſticulorum in maribus ſemper ad generis maſculini perfectionem referebatur, vnde etiam inter Judæos Summus Pontifex eſſe haud potuit, qui aliqua labe in teſticulis laboravit (a): attamen in Hiſtoria Medica conſtant etiam exempla naturalis teſticulorum & Scroti defectus (b); licet de veritate hujus obſervationis alii tamen hæſitaverint (c): proinde etiam arte aliquando Eunuchi redditi fuere (d), ita ut talis caſtratio quandoque tanquam Medicina adverſus varios morbos commendata ſit (e) ludicra tamen hæc caſtratio, uti naturæ ita etiam Juri Naturæ repugnat propterea que peculiaris pœna eidem dictata obſervatur (f): Occurrunt etiam inter antiquiores certæ appellationes teſtium ineptitudinem & enervationem denotantes: ita Hypoſpadiæi & Thlibii dicebantur, qui colliſos teſticulos habebant; Thlaſii vero attritos geſtabant teſticulos; alias vero Thlibiæ & Thlaſiæ nuncupabantur (g), quibus Teſticuli contritione violenta mortificati ſunt, ut officium ſuum impoſterum præſtare haud potuerint.

(a) *Seldenus de Succeſſ. in Pontificatu L. 2. c. 5. n. 24. & ſeqq.*
(b) *Kerkring. in ſpicileg. anatom. obſ. 12. A. N. C. Dec. 3. An. 4. obſ. 32. Schenck. l. 4. de Teſticul. obſ. 2. Simon l. c. c. 1. th. 3. n. 4-8. Schurigius Spermat. c. 2. §. 14. p. 55.*
(c) *Simon. l. c. cap. 1. th. 3. n. 7.*
(d) *Franckenau ſatyr. med. 2. Simon l. c. cap. 5. th. 3. n. 2. 3.*
(e) *Franckenau l. c. p. 38. Schurigius Spermatol. c. 9. qu. 5. p. 432. A. N. C. cent. I. obſ. 62. Maniaci & Hernioſi an caſtrandi Ammanni Irenicum qu. 29. p. 240.*
(f) *Simon l. c. cap. 3. th. 2. n. 1. & ſqq. it. n. 10.*
(g) - - *cap. 6. th. 1. n. 2. & ſqq. Schurigius Spermatol. c. 8. §. 15. p. 375.*

Zacchias l. 3 tit. 1. qu. 9. n 15. & sqq. it. l. 2. tit. 3. qu. 7. n. 36.

De Evnuchis & Spadonibus conf.

Bisciola in Horis Succisivis Tom. 2. l. 2. c. 18. Ewaldus in diss. peculiari Zwinger in Theatro Vitæ humanæ. Vallesius in Philosoph. Sacra c. 24. Franckenau in satyr. med. 2. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c 2.

De pœna eorum, qui Spadones, Thlibias & Thlasias faciunt Stryk. Us. Mod. lib. 48. tit. 8. §. 16.

§. XXVII. Quemadmodum testiculorum privatio multiplex est, ita eadem etiam ex variis Tragicis & infaustis casibus succedit (*a*), vel per jactum Sclopeti, vel per morsum animalium, vel per abscissionem & avulsionem ex insania, vel per aliam violentiam; sicut proinde immoderatis compressionibus & conquassationibus aliisque morbidis afflictionibus (*b*), testes inhabiles redditi fuerunt: aliquando vero contingit, ut testiculi intra cutem aut interiora processus peritonæi delituerint (*c*), qui deinde vel casu (*d*), vel arte (*e*), revocati fuerant; ut plurimum vero illi, in quibus testes intrinsecus latent, impotentes sunt, licet etiam exempla rariora in contrarium proferantur (*f*), & tales Rolfinckius appellat Testicondos (*g*): neque tamen ut antea significavi homines uno teste præditi absolute impotentes existunt, quemadmodum in A. N. C. historia recensetur, ubi Monorchus parens genuit Anorchum (*h*): interim ex singulis hisce relatis constat, quam diversus sit casus Eunuchandi; Sicut etiam Auctores de modo Eunuchandi per externa remedia (*i*) differunt.

(*a*) *Hipp. in lib. de locis, aere & aquis. Solenander sect. 4. Cons. 18. Bonetus in Polyalth. tom. 2. p. 1151. Franckenau Satyr. med p. 28 29. Simon l. c. cap 3. th. 1. n. 13. & 14. Schurigius Spermatol. cap. 2 §. 21. p. 65 sq.*

(*b*) *Forestus l. 27 Schenck. l 4. de Testiculis. Hoffmann in disquis. &c. Spec. 8. ab initio. Bonetus in Medic. Septentr. l 3. sect. 31. Schurigius l. c.*

(*c*) *A. N. C. Dec. 2 an. 2. obs. 14. & Dec. 3. An 3. obs. 107. Schurig. in Spermatol. c. 2. p. 56. & §. 20. p. 62. Albertus Magnus de Animalibus tract. 2. cap. 2. Barthol. cent. 1. histor. 36. Act. Berolinens. Vol VIII. p. 73 Riedlinus Lin. Med. An. 6. Jul. obs. 26. p. 826 de testiculis sub pube latitantibus.*

(*d*) *Georgius Bertinus l. 4. Medicinæ c. 10. fol. 70. Rejes Camp. Elys. juc qu 57. Paræus l. 24. c. 5. Bonetus in Medic. Septentr. l. 3. sect. 3. obs. 22. Barthol. in Act. Hafn. Vol. 1. obs. 106. & Vol. 4. obs. 66. Grœnwaldus in Litholog. p. 83. A. N. C. Dec. 2. An. 2. obs. 14. ubi hæc verba leguntur: nec eventus aliud quid docet, quo monorchides aut testicondes nec salacitate nec fœcunditate Dydimis cessisse constat, quales Ephem. nostr. Dec. 1 an. 2. obs. 236. an. 4. obs. 13. Riolanus lib. 2. anthrop. c. 29. Fel. Platerus obs. lib. 3. Guldenklee lib. 3. cas. 45. Rolfinck. de gener. part. P. 1. c. 5. Diemerbroeck anat. lib. 1 c. 21. Graef. de viror. organ. gener. p. 9. Barthol. Cabrolius obs. 3. stupratorem plane intestatum produxit, cui cellula tamen aliquas seminales natura concesserat.*

(*e*) *Kerkring.*

(e) *Kerkring. in spicileg. anatom. obs. 13. Paræus de Tumoribus l. 7. c. 16. Martinus Rulandus Curationum Empiricar. cent. 5. curat 97. Schurigius Spermat. c. 2 § 15. p. 57*

(f) *Hoffmann in disq. spec. 8 §. 12. Riolanus in Enchirid. anatom. l. 2 c. 35. Cabrolius obs. 3. Guldenklee Lib. 3 Cas. 45. Schurigii Spermatol. c. 9. §. 4. p. 395 396. Zacchias l. 9. tit. 3. qu 6 n, 7. Græfius de Virorum Organis. Mihi vero iterum exemplum in contrarium constat, ubi quidam Mysta usque in sexagesimum annum cum prima & secunda conjuge impotens fuit, qui vero sub conductu funebrali hyemali, casu aliquo, in terram facto, hactenus latentes testiculos illata hac contusione in locum ordinarium prodiisse deprehendit, a quo tempore potens redditus & nonnullorum infantum parens factus fuit:*

(g) *in L. de partibus genitalibus P. 1 c 5. De Testiculis deficient. & illorum morbis. Schurig in spermatol. c. 2.*

(h) *A N C. cent. 1 obs. 191.*

(i) *Rejes Camp. Elys. juc. qu. 44.*

§. XXVIII. Ad Testium vitia, quæ ad impotentiam contribuunt, spectat porro illorum retractio (*a*) aut incongrua textura, quando vel ossei (*b*), vel cartilaginosi (*c*), vel coaliti (*d*) sunt; quemadmodum multum refrigerium (*e*) testibus illatum effoeminationem causari solet; proinde mares impotentes reddit arteriarum spermaticarum defectus (*f*), quem tamen aliqui negant (*g*): porro occurrunt exempla, ubi Unicoles Monorchi impotentes exstiterunt (*h*) quamvis iterum alia exempla in contrarium proferantur (*i*); deinde quædam historiæ de frigiditate hominum, pluribus testiculis præditorum, occurrunt (*k*), sicut aliæ observationes subjectorum, numerosis testiculis præditorum, passim leguntur (*l*); licet vicissim inter veram & apparenter talem numerositatem distinguendum (*m*) sit: qua occasione quidam Medici quæstionem proponunt, an ejusmodi bene & multum testiculati mares magis libidinosi & salaces (*u*) sint; uti alias variæ salacitatis causæ passim proponuntur (*w*): insuper impotentiam conciliant testes varicosi (*); neque inauditum est, quod hernia scrotalis ad impotentiam disposuerit, licet herniosi etiam impotentiam simulare possint (*n*): præterea testium contabescentia (*o*) & sideratio (*p*) ut & plenarius defectus impotentiam causantur: neque tamen evenit, ut Scroti ablatio a natura restituatur (*y*). Proinde impotentes fiunt mares ex semine minus præparato, sed valde aquoso (*q*) & frigido; quemadmodum testimonia aliarum causarum sterilitatem conciliantium ex anatomia observatarum prostant (*r*), sicut historiæ perhibent, quod veneris defectus a capitis vulnere ortus fuerit; ubi adhuc in causa Forensi illa observatio annotanda est, qua respectiva quædam virorum impotentia confirmatur, quando post divortium & secundum matrimonium initum (*t*) mares demum generarunt; unde liquet, quomodo interdum vel subtiliores causæ ad impotentiam contribuant, vel male

culpa in marem conjiciatur: De reliquo tamen impotentia masculi & fœminæ vna eademque causa ad divortium (*x*) est; Observet vero Medicus ne impotentem quandam declaret personam quæ tamen deca potens est (*z*).

(*a*) *Salmuth. cent.* 1. *obs.* 19. & 91. & *Cent.* 3. *obs.* 63. *A.N.C. Dec. I. An.* 2. *obs.* 62. *Schurig. Spermat. p.* 58. *sq.* 317.

(*b*) *A.N.C. cent.* 1. *obs.* 30. *Schurig. l.c. c.* 2. §. 13. *p.* 53.

(*c*) - - *Dec.* 2. *An.* 10. *obs.* 156.

(*d*) - - *Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 110. *Schurig. l.c. c.* 2. §. 19. *p.* 61.

(*e*) *Salmuth. cent.* 3. *obs.* 91.

(*f*) *A.N.C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 113. *Riolanus Anthropogr. l.* 2. *c.* 23. & 25.

(*g*) *Græfius de virorum organ p.* 40. *ubi vas deferens, inquit, adest, ibi adesse debet vas adferens. Thonerus L.* 3. *cap. de impotentia p.* 194. *qui in vasis spermaticis impotentiæ causam potius hærere asserit, quam in membris externis.*

(*h*) *Scultetus in Armament. Chirurg. P.* 2. *obs.* 64.

(*i*) *Bonetus in Medicina septentr. l.* 3. *sect.* 31. *c.* 23. *Zacchias l.* 3. *tit.* 2. *qu.* 8. *n.* 14. *Græfius de Organ gener. viror. p.* 7. *A.N.C. Dec.* 1. *An.* 2. *obs.* 256. 236. *An.* 4. *obs.* 13. *An.* 3. *obs.* 66. *Dec* 2. *An.* 2. *obs.* 14. *Dec.* 3. *An.* 7. *obs.* 20. *Riolanus l.c. lib.* 2. *c.* 30. *Felix Platerus observat. l.* 3. *Guldenklee l.* 3. *cas.* 45. *Rolfinc. P.* 1. *de generationis partibus c.* 5. *Diemerbrock Anatom. l.* 1. *c.* 21. *Valentin. in Novellis Med. leg sect.* 1. *cas.* 4. *P. Ammann. in Praxi Vulnerum lethal. dec.* 2. *histor.* 6. *Fortunatus Fidelis in Relat. Med. l.* 3. *sect.* 2. *c.* 2. *Schurig. l.c cap.* 9. *p.* 387. 410. & 411. *Mœbius in Fundamentis Medico-Physiol.*

* De Testiculo Unico *conf. A.N.C. Dec.* 1. *An.* 2. *obs.* 236. *Dec.* 3. *An.* 7. *obs.* 20. *Borellus cent.* 3. *obs.* 60. *Schurig. l.c. c.* 2. *p.* 55. *Simon de Impotent. Conjug. c.* 1. *th.* 3. *n.* 8.

(*k*) *Juvenis Triorchites frigidus, A.N.C. Dec.* 3. *An.* 7. *obs.* 211.

(*l*) *Tres Testiculi per hæreditatem in familia conf. Cælius Rhodiginus Lection. antiq. l* 24. *c.* 4. *Schenk. l.* 4. *de Testiculis obs.* 3. *Fernelius l.* 1. *Patholog. c.* 8.

* Plurimum Testiculorum exempla *vid. Græfius de Viror. Organis. Barthol. Anatom. l.* 1. *c.* 22. *Borellus cent.* 2. *obs.* 60. *Fernelius Lib.* 1. *de morbis partium cap.* 8. *Rolfinc. de Partibus genital. P.* I *cap.* 11. *Forestus l.* 27. *obs.* 11. & 15. *in Scholio. Blegny in Zod. Gallic. An.* 2. *Mens. Febr. obs.* 2. *Sennertus in Praxi Medica l.* 3. *P.* 9. *sect.* 1. *c.* 2. *Rejes qu.* 48. *p* 591. *Montuus in Anasceve morborum l.* 4. *c.* 37. *Bonetus in Med. Septentr. l.* 3. *sect.* 31. *c.* 25. *Cælius Rhodiginus l.* 17. *c.* 12. *Schurigius Spermatol. c* 2. §. 23. *p.* 69. *sq.*

* De Pentorcho *vid.*

A.N.C. Dec. 3. *An.* 5. *obs.* 89.

(*m*) *Rolfinc in ordine & methodo generatim P.* I. *c.* XI. *p.* 35.

(*n*) *Quod herniosus adulter impotentiam simulaverit conf. Valentin. in Novell. M. L. P.* 1. *c.* 4.

(*o*) *Visus*

(o) *Vidus Vidius de curatione membranatim L. XI. c. 2.*
(*) *Schurig. Sperm c. 2. §. 26. p. 71.*
(p) *Severinus de efficaci medicina p. 282.*

* Quod testibus destituti generare possint. *vid. Cabrolius obs. 3. Smetius in Miscell. l. 2. Riolan. antrop. l. 2. c. 30. Fontanus in Physica Zypæus in Fundament. Med. P. 2. c. 3. artic. 6. §. 10. p. 58. Reinesius Epistol 41. ad Nesterum p. 25. Franckenau Satyr med. IX. p. 28. & 29. Quæ tamen observationes adhuc aliquo interprete indigent, cum in ejusmodi subjectis cellulæ semen præparantes repertæ fuerint: conf. A. N. C. Dec. 2. An. 2. obs. 14. in fine Scholii; Qua in parte præcipue semen præparatur vid. Zypæus l. c. P. 2. c. 3. artic. 6. p. 54. & sqq.*

* De Conjugio Eunuchi conf. *Valentin. in Novellis Med. Leg. P. 1. cas 6. Schurig spermatol. c. 9. §. 5. p. 379. Delphinus de Conjug. Eunuchi, Spener* letzte Theol. Bedencken. *Part. 2. cap. 4. Sect. 14. p. 192. seq.*

(q) *Pauarolus Pentecoste 2. obs. 35.*
(r) *Bonetus in Sepulchreto Anatom. Tom. 3. l. 3. sect. 34.*
(s) *Rejes qu. 56. p. 698. A. N. C. Dec. 1. An. 2. obs. 104. conf. supr. th. 14. lit. f.*
(t) *A. N. C. cent. 10. obs. 67.*
(u) *Montuus in Anasceve Morborum c. 37. l. 4.*
(w) *Bonetus in Anatom. Pract. Tom. 3. l. 3. sect. 34. A. N. C. cent. 3. obs. 168. Schol.*
(x) *Philipp. Melancht in loco de conjugio. Erasmus Sarcerius* vom heiligen Ehestande *P. 3. p. 161. & P. 4. p. 262. Gerhardus in loco de conjugio. n. 660. Michael Havemann Gamolog. L. 3. Tom. 8. p. 687. D. Caspar Brochmand in Systemate, loco de conjugio c. 4. qu. 61. D. Balthasar Menzer de Conjugio in Operibus Tom 2. p. 1084. lit. B. Hulsemann in Breviario c. 21.* Speners Theologische Bedencken *P. 2. p. 620. & 621. Klingius de causis matrimonii p. 32. Cypræus de jure Connubii c. 9. §. 13. n 39. Carpzov. in jurisprud. eccles. l. 2. tit. 2. defin. 200. Declaration* der *nullität* einer Ehe wegen des Mannes *inhabilität* die er gestehet aber nicht beschwehren will, Speners Theol. Bedencken *P. 4. cap. 7. art. 3. Sect. 20. p. 403.*
(y) Quod scrotum sphacelo corruptum & abscissum a natura restitui queat. *conf. Schurig. l. c. p 84.*
(z) *Riedlin. Lin. Med. An. 3. Jun. obs. 2. p. 355. de impotente potente.*

§. XXIX. Posteaquam in præcedentibus generales causæ sterilitatis Fœminarum propositæ fuerunt ita nunc speciales causæ ex quibus fœminæ steriles evadunt, erunt evolvendæ: (*) quare ad Sterilitatem Fœminarum contribuit (1) quando mulierculæ animo valde morosæ, iracundæ & immoderatæ sunt (**); (2) quando admodum valetudinariæ existunt & multa imbecillitate laborant; (3) quando frequentes arduasve mensium anomalias experiuntur; (4) quando repetitos abortus perpessæ sunt (*a*); (5) quando violentas mensium provocationes & eruptiones, ut & (6) stupendas uteri hæmorrhagias subierunt; (7) quando porro abortionis pocula hauserunt; (8)

quando

quando diutius fluore albo contaminatæ sunt; (9) quando fœminarum uterus nimis angustus est, ut dilatationem respuat (*b*); ubi tamen nonnulli quæstionem illam legalem proponunt, an nimis arcto utero prædita conjux teneatur incisionem pati (*c*), propter maritum; uti vicissim inter Medicos observatio occurrit, quomodo Phymosis uteri, sive nimia illius constrictio per incisionem aperienda sit (*d*): (10) quando fæminæ gravi prolapsione uteri laborant (*e*): (11) quando violentas & vehementes contusiones lumborum & genitalium perpessæ sunt: (12) quando muliebre membrum alio translatum est (*f*); (13) si etiam alii sontici morbi vterum detinent, quales passim ab Autoribus recensentur (*g*); (14) si Clitoris enormi magnitudine prædita est, ut congressum maris respuat (*h*); (15) si Tubæ Fallopianæ occlusæ (*i*) sunt; (16) quamdiu Atrisia præsto est (*k*); (17) aut si uterus plane deficit (*l*); (18) vel si internum orificum uteri clausum est (*m*); (19) vel si nimia laxitas (*n*) & latitudo in utero adest, (20) ut & si uteri perversus situs accusari potest (*o*); (21) nec non si genitalia mulierum nimis arida sunt; ubi inter medicos quæstio illa occurrit, an seminis defectus in fœminis ad sterilitatem quicquam conferat (*p*), id quod tamen aliqui negarunt, sicut liquor ille genitalis essentialiter ad generationem necessarius haud est (22) Coitus etiam immodicus ad sterilitatem conciliandam confert (*p**); (23) porro a potu nimio aut aquarum gelidarum sterilitatem quidam derivant (*p***); (24) an vero vulva geminata (*q*), aut uterus duplex (*r*) generationem impediat, nondum observationibus illustrarunt Auctores: huc pertinet (25) ovariorum vel defectus, vel (26) scirrhosa induratio vel alia morbosa afflictio: proinde tamen illæ quæstiones, ad præsentem doctrinam spectantes, legales occurrunt, an uxore ad coitum inepta, maritus ob denegatum ab uxore congressum pro conservanda sanitate & morbis, ab intermissa venere metuendis & avertendis, concubinam alere possit (*s*): deinde, an mulier cum impotente marito possit pacisci de furtivis congressibus cum consanguineo marito (*t*)? quando denique aliqui existimant, censuram impotentiæ difficilem esse (*u*), tunc hoc judicium magis de causis moralibus & internis valet. (*v*)

De Causis uteri ad sterilitatem contribuentibus. conf. Fortunatus Fidelis Relation Med. l. 3. c. 7. p. 371. Simon de Impotent. Conjug. c. 6. th. 6.

(*) Jederman hält vor gut und heilig, wo man mit einem Weibe, einig und friedlich lebet, ob einer gleich ein unfruchtbares, oder mit andern Mängel beladenes Weib hat. *Lutherus in Genes. II. 22. p. 359.*

(**) *Mercurialis de Morb Mul. Lib.* 1. c. 2. *de Sterilit. act. nemini me legisse apud quendam mulierem si in coitu ploret, non posse concipere: sic etiam faciunt nimius timor, moeror, & ira immodica. Quare Sinibaldus in Geneantr.*

Lib. 7.

Lib. 7. *tr.* 1. *c.* 27. *p.* 675. *dixit.*: quod mulier in generando jejuna & vir ſobrius eſſe debeat:

(*a*) *Ammann. in Medic. Critic. p.* 302.

(*b*) *Thuanus l.* 104.*p.*1118. *qui reminiſcitur Principiſſæ quæ ob arctitudinem uteri a prægreſſo matrimonio ſolvebatur.*

* Viæ partui dicatæ imperite conſolidatæ & hinc impedita copulatio carnalis, conf. *Valentini in Corp. Juris Medico-Legal. Authentic. caſ. VII. p.* 478.

Anguſtia muliebrium an ſolvat matrimonium conf. Valentin. c. l. Caſ. III. pag. 456.

De arctis ad generationem habilibus vel inhabilibus vid. Zacchias l. 3. *tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 24-32. *L.* 2.*tit.* 3. *qu.* 13. *n.* 23. *Borellus cent.* 2. *obſ.* 77. *Simon l. c. c.* 6. *th.* 6. *n.* 1.

De multiplici uteri coarctatione conf. Franckenau Satyr. med. I. p. 21. & 22.

De accidentali arctatione vid. Hoffmann in diſquiſit. &c. ſpecim. 9. §. 26.

(*c*) *Simon l. c. c.* 7. *th.* 6. *n.* 7-10.

(*d*) *Foreſtus l.* 26. *obſ.* 7. *in Scholio. Franckenau Satyr.* 1. *p.* 21. 22.

(*e*) *A. N. C. Dec.* 2. *An.* 8. *obſ.* 113.

(*f*) *Mercurialis de mulierum morbis l.* 1. *dicit, non omnis uteri morbus facit ut fœmina gravida non fiat, ſed illi præſertim, qui in uteri corpore exiſtunt. conf. Rejes in C. E. p.* 514. *Bonetus in anatomia practica Tom.* 3. *l.* 3. *ſect.* 34. *obſ.* 4. *Hoffmann. l. c. ſpec.* 9. *Sennertus, Roder. a Caſtro, Mercurialis aliique.*

(*g*) *Prolapſio uteri an ſit cauſa ſufficiens divortii vid. Valentini l. c. Authentic. Caſ.* 8. *p.* 480. *ubi quidem notandum, quod hæc corporis mutatio non promiſcue ſterilitatem cauſetur, uti hiſtoriæ medicæ teſtantur, quales mihi etiam conſtant, quod nihilominus fœminæ hoc malo laborantes impregnatæ fuerint: Parallelus caſus occurrit plane ſingularis in A. N. C. cent.* 1. *pag.* 116. *de gravida quoties filium geſtavit, toties ultimis menſibus uteri prolapſionem perpeſſa.*

(*h*) *P. Zacchias l.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 5. *Rejes C. E. qu.* 57. *p.* 717. & *qu.* 48. *p.* 600. *Hippocrat. de natura mulierum. Tulpius obſ. med. l.* 1. *cap.* 35. *Zacut. Luſitan. in Praxi admiranda l.* 2. *obſ.* 82. *A. N. C. Dec.* 3. *an.* 4. *obſ.* 192. *an.* 7. *obſ.* 35. *Mangette in Theatro anatom. l.* 2. *P.* 2. *c.* 1. *p.* 41. 42. *Plempius in Fundament. Med. p.* 139. *Simon Præſid. academ. P.* 1. *diſp.* 14. *c.* 6. *th.* 6 *n.* 4. & 5. *Riolanus Anatom. c.* 37. *Platerus in obſervat. Schenck. L.* 4. *de Partibus genitalibus mulierum obſ.* 6. 9. 10. *Panarolus Pentecoſt.* 4. *obſ.* 6. *de Clitoridis mira productione. Bartholinus Cent.* 3. *hiſt.* 69. *Mart. Delrio. diſquiſ. Magic. lib.* 2. *qu.* 22. *Wier de præſtig Dæmon. L.* 4. *c.* 23. *Albucaſ. L.* 2. *qu.* 22. *Hal. Rodoham Comment. ad l.* 3. *galen. art. med. text.* 177. *Busbe qu. p.* 138. *Martial. Hiſt. Tribat. Camerarii Opp. ſucciſ. Cent.* 2. *c.* 41. *Clitoridis in nimiam molem excreſcentia. Bonetus Polyalth. Tom. III. de affect. mul. lib.* 5. *c.* 1 *p.* 2. *n.* 4.

Orientales nationes ob inſignem magnitudinem Clitoridis, hanc partem, ne amplius creſcat, adurere ſueverant, quem actum vocabant Circumciſionem Fœminarum *vid. Franckenau Satyr. med.* 2. *p.* 38.

De Clitoride osseæ compagis vid. Bartholin. Cent. 3. histor. 69.
Clitoridis abusus in congressu fœminino contra naturam vid. Simon. l. c. c. 2. th. 2. n. 8-12.
Virgo quæ genus mutasse credebatur, cum Clitoris instantibus primo Mensibus admodum turgens notaretur Riedlinus in Lineis Medicis Mense Septembr. Lin. 15. Act. Erud. Lips. an. 1696. Mens. Octobr. p. 467.
de Nympha monstrosa torpedinem repræsentante vid. Panarolus Pentecost. 4. obs. 3.

(*i*) *Ruyschius observ. anatom. chirurg. obs. 83.*

(*k*) *Atrisiæ inter medicos frequens mentio occurrit, ad præsentem vero scopum conf. Schenck. obs. de part. genit. mulier. l. 4. obs. 12. Fortunatus Fidelis in Relation. Med. l. 3. c. 6. Aquapendent. in Chirurgic. Operat. Wierus de Præstigiis Dæmonum l. 2. c. 35. A. N. C. Dec. 1. an. 3. obs. 3. Bartholin. Cent. 5. histor. 42. Rejes qu. 39. n. 14. & 15. ubi plures allegantur Auctores. De imperforata curata Mauriceau obs. circa gravidit. & partum mulierum obs. 172. 231. 495. Wedel de Atretis.*

(*l*) *Glandorpius in speculo chirurg. p. 165. Langius l. 2. epist. 39. Zacut. Lusitan. in M. P. H. L. 2. & 3. Columbus anatom. l. 15. Franckenau Satyr. med. 2. p. 42. & 43. & Satyr. 7. p. 117.*

(*m*) *Bauhinus de Hermaphrodit. l. 1. c. 38. Barthol. cent. 2. histor. 31. Varandæus de morbis mulierum Tom. II. c. XI.*
Imputata impotentia ad coeundum ob internam uteri occlusionem. conf. Zittmann. Med. Crit. cent. 6. cas. 48.

(*n*) *Paul Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 6. n. 2. Sanchez. de Matrimonio Tom. 2. L. 7. disp. 92. n. 11. Simon l. c. c. 6. th. 6. n. 2.*

(*o*) *Henricus a Deventer in Obs. Chirurg. c. XI.*

(*p*) *Antiqui ad conceptionem fœminarum semen requirebant, vid. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 7. n. 11. & sqq. Hippocrat. de Diæta L. 1. & de Genitura. Galenus L. de Semine. Avicenna L. 3. Fenestr. 20. c. 44. Fœminæ an semen habeant, & an illud ad conceptionem & generationem necessarium sit, vid. Casp. Rejes. q. 42. p. 508-510. Semen fœminarum nihil conferre ad generationem, vid. Pontius L. X. c. XI. n. 3. Diana in Miscellan. tract. 3. resolut 38. De Semine mulierum vid. Rodericus a Castro de natura mulierum. Zacchias L. 4. tit. 2. qu. 4 n. 2. L. 7. tit. 3. qu. 1. n. 16. 20. 22. 24. 31-34. & qu. 6. n. 3. 4.*

(*p**) *Mercurialis l. c.*

(*p***) *Mercurial. ibid. dicit: mulieres ebriosæ & potulentæ Steriles plerumque sunt.*

(*q*) *A. N. C. Dec. 2. An. 5. obs. 68. Dec. 3. An. 4. obs. 113. & 188. An. 7. obs. 35. Cent. 1. obs. 75. Sinibaldus in Geneanthrop. p. 577. & 188. Dionis in Chirurg. Passin. in Description. Anatom. partium mulierum generationi dicatarum. Act. Erud. An. 1708. Mens. Sept. p. 415. Schenck. L. 4. de partibus genitalibus masculorum. obs. 1.*

(*r*) *Acta Anglic. Oldenburg. A. 1669. Mense Junii n. 5. p. 814. Sinibaldus Geneanthr. Lib. 2. tr. 1. c. 5. p. 105. Schurigius Spermatol. c. 4. §. 7. p. 171.*

(*s*) *Zittmann*

(*s*) *Zittmann Cent. 6. caſ. 71.*
(*t*) *Müller de Jure prægnantium c. 6. §. 28. & 39.*
(*u*) *Thonerus L. 3. p. 193. Præterea de uteri humani pondere & capacitate, egit Garmanus de Miracul. Mort. L. 2. tit. 3. §. 52. Præter ſingulas has obſervationes etiam de Impotentia Conjugali conf. Cortrejus.*
(*v*) *Conf. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 5. 6. Quænam impotentiæ cauſæ in organis mulierum Amanni Irenicum qu. 20. p. 152. conf. Ziegler in not. ad Lanzel. p. 965.*

§. XXX. Sicut itaque ex hactenus commemoratis facile patet, quam multiplex ſit naturalis præcipue cauſa impotentiæ humanæ, quæ matrimonium vel declinare vel diſſolvere jubet; ita viciſſim æque diverſæ & probatæ occurrunt cauſæ repudii, ſive retrahendorum & diſſolvendorum ſponſaliorum ante matrimonii conſummationem, quæ Medicis indagandæ & decidendæ proponuntur: ita enim talis repudii cauſa eſt, quando ante peractum matrimonium perſona quædam incurabili morbo corripitur, ubi tamen ſollicite indagare convenit, an morbus talis etiam incurabilis ſit (*a*), hinc tales & ſimiles cauſas probat & ſua auctoritate fulcit Jus Canonicum (*b*): perinde repudii cauſa eſt furor, ſive continuus, ſive per intervalla paroxyzans (*c*), nec non morbus gallicus (*d*), ut & epilepſia, paralyſis, alius morbus contagioſus, incurabilis, inſigne vitium corporis, mutilatio & clauditas alicujus membri (*e*), deformatio ſponſæ a variolis (*f*), ut ſponſus ab illa extremam averſionem concipiat, licet hoc poſterius contingens nonnulli defendere malint (*g*), quoniam hæc deformitas citra ſponſæ culpam obtigit; interim aliæ prædictarum cauſarum perinde citra culpam ullius ſubjecti evenire queunt; hinc in tali caſu quidam judicis arbitrium expectant (*h*); attamen majori certitudine accidentalem talem deformationem tanquam repudii cauſam admittunt, ſi antea prævia formoſitas faciei dotis loco conſtitit (*i*): denique cauſa repudii eſſe poteſt, ſi viduus junior de juniori vidua, quam ſponſam ſelegit, percipit, quod in primo matrimonio ſemper mortuos pepererit infantes, id quod in nonnullis fœminis, quæ propterea pro morboſis declarantur, contingere ſolet (*k*).

(*a*) *Carpzov. in Jurisprud. Eccleſiaſt. L. 2. tit. 10. definit. 180. n. 14. Gerhardus in Loco de Conjugio §. 167.*
(*b*) *Sic Pontifex dicit in Cap. 25. X. de Jurejurando, quod ſi poſt hujusmodi juramentum mulier fuit non ſolum leproſa, ſed etiam paralytica, vel oculos vel naſum amitteret, vel quicquam turpius ei eveniret, num quid vir teneretur eam ducere in uxorem? profecto ductam non poſſet dimittere, ſed num quid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quod impedit contrahendum. Et porro in Cap. 3. X. de Conjugio Leproſi n. 8. quia poſtulaſti, utrum, ſi poſt ſponſalia, de futuro inter*

legitimas personas contracta, antequam mulier a viro traducatur, alterum eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat? respondemus, quod ad eam accipiendam cogi non debeat, cum nondum inter eos matrimonium fuit consummatum. Böhmer de probatis repudiorum causis §. 14. p. 38.

(c) *Idem l. c. §. 15.*

(d) *Stryck. de dissolvendis sponsalibus Sect. 2. §. 44. Thomasius* von Juristischen Händeln *XVI.* Handel *p. 354. Pars III. Böhmer l. c. §. 16. p. 41. Idem præcipiunt Leges Danicæ ab Hoeyelsino in Latinum e Danico conversæ L. 3. c. 16. de Conjugio §. 14. n. 7. Si sponsus vel sponsa ante sponsalia occulto quodam morbo v. g. lepra, epilepsia aliave id genus contagiosa atque abominanda lue, quam non indicavit, laborasse deprehenditur, repudium ipsis, si ita velint permittitur: sin autem hæc vel ille post celebrata sponsalia ejusmodi morbo aliave valetudine affligatur. spatium aliquod temporis præstituitor, quo remedia quæri possint ad morbum depellendum, quo si persona ægra explicari nequeat, sponsalia dirimantur, si ita fuerit desideratum. Conf. Brückner in decis. matrimonial. cap. 23. n. 25. & 34. Dedeken. Vol. 3. lib. 4. sect. 10. n. 1. Beust. de Matrimon. cap. XI. Sarcerius in libell. de caus. matrimon. p. 189. & 230. Rennemann, Richter, Danæus, & Aretius.*

(e) *Carpzov. l. c. L. 2. tit. 10. definit. 180. & 181.*

(f) *Sanchezius de Jure Connubiorum c. 25.*

(g) *Nicolai de Repudiis P. I. c. 2. n. 130. Ex aversione animi erga sponsum, indeque orta epilepsia causa rescindendi sponsalitii Speneri* Theol. Bedencken *Pars II. cap. 4. sect. 4. p. 517.*

(h) *Browerus de Jure Connubiorum L. 1. c. 24. n. 37.*

(i) *Stryck. de dissolvendis sponsalibus Sect. 2. §. 42.*

(k) *Zacchius L. 2. tit. 3. qu. 13. n. 4. Müller de Jure Prægnantium c. 3. §. 10.*

§. XXXI. Proxime nunc proponenda & decidenda erit quæstio Medico-Legalis, an *Hermaphroditi* pro potentibus aut impotentibus sint declarandi (*a*)? Dicuntur tales ab Hermete, qui Mercurius fuit, & Aphros, quæ Venerem denotabat, e quorum subjectorum fabulosa cohabitatione primum Hermaphroditos genitos fuisse figmentum occurrit (*b*): quid quod falsa est Platonis & Martini Poloni traditio, quod Adamus Hermaphroditus fuerit (*c*): Deinde inter Hermaphroditos & monstra omnino essentialis intercedit differentia, sicut falso Antiquiores pro monstris habuerunt Hermaphroditos (*d*), licet aliquando etiam monstrosi generari possint Hermaphroditi (*e*): Sunt itaque genuino & vero sensu Hermaphroditi Androgyni, i. e. homines de utroque sexu participantes (*f*), hinc de existentia illorum dubitare velle nulla suadet solida ratio: differunt tamen organorum genitalium miscelæ, ut nunc unum præ altero prævaleat, nunc utrumque in uno eodemque gradu præsto sit: interea etiam dantur Hermaphroditi, qui neque ad generan-

randum, neque ad concipiendum habiles sunt & qui ad matrimonium admitti minime debent, sicut alias Hermaphroditi nullo sexu conspicui pro Evnuchis habentur (*g*): Antequam vero Androgyni ad matrimonium admittantur oculari inspectione explorandi sunt (*h*), haud vero in matrimonium se ducant Hermaphroditi, æquali gradu sexus gaudentes (*i*); consultius vero fuerit, si fieri potest, ut ejusmodi homines a matrimonio abstineant (*k*).

(*a*) *Simon in diss. de Impotentia Conjugali C.* 4. *§.* 2. *n.* 8. *Quid de Hermaphroditis. Ammani Irenicum qu.* 22. *p.* 161.

(*b*) *Rejes qu.* 48. *p.* 590. *Aegineta L.* 6. *c.* 69. *Simon l. c. n.* 1.

(*c*) *Rejes l. c. p.* 593. *Zacchias l.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 26. *Menass. Ben Israel de Creat. probl.* 16. *p.* 69. & *Concil. in Genes. qu.* 8. *p.* 18. saget, daß bey der Schöpffung Adam vorwerts, Eva hinterwerts und also am Rücken zusammen gewachsen gewesen. *vid. Gejer Comment. in Psalm.* 139. *v.* 5. *Ejusdem* Allgegenwart GOttes. XIII. Andacht *p.* 152. 153. *Idem ex Lyra allegat Lutherus Gen.* 1. *v.* 27. *p.* 326. *a.*

(*d*) *Rejes l. c. p.* 591. & 592. *Simon. l. c. n.* 5. & 7.

(*e*) *Rejes l c. p.* 593. *Quod non sint Monstra Hermaphroditi. Conf. Zacchias L.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 10. & *seqq.*

(*f*) *Rejes l. c. pag.* 599-604. *Zacchias L.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 24. *Acta Philos. Angilc. Oldenburgii An.* 1667. *Mens. Februar. n.* 5. *p.* 510. *Diemerbræck. Anatom. lib.* 1. *c.* 25. *adserit, quod hermaphroditi consistant in vitiosa formatione genitalium muliebrium.*

(*g*) *Zacchias l. c. lib.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 13.

(*h*) *Hermaphrodito prius quam permittatur nuptias contrahere præcedat inspectio a Medicis. Chirurgis & obstetricibus, quam si renuerit, tunc ad matrimonium non est admittendus. Vid. Carpz. in Jurisprud. Ecclesiast. L.* 2. *tit.* 1. *def.* 16. *n.* 12-14. *Stryck. de Jure Sensuum diss.* 1. *c.* 1. *§.* 59. & 61. *Valentini in ff. Medico-Legal. P.* 1. *Sect.* 1. *cas.* 13. *Simon l. c. n.* 10-13. *vid. infr. cap.* 17. *§.* 5. *lit b.*

(*i*) *Henr. Zæsius ad tit. X. de frigidis n.* 6. *Zacchias L.* 3. *tit.* 1. *qu.* 9. *n.* 2. *Simon l. c. n.* 17-25.

(*k*) *Carpzov. in Jurisprud. Ecclesiast. L.* 2. *tit.* 1. *definit.* 16. *n.* 3. 4.

§. XXXII. Dantur interim Hermaphroditi, qui pro potentibus declarari possunt (*a*), unde Auctores passim de Hermaphroditorum matrimonio disserunt (*b*); interim adhuc ambigunt alii Auctores, an illi genitalibus utriusque sexus uti queant (*c*), licet alii Auctores talia exempla producere soleant (*d*); quando itaque unus sexus prævalet, tunc illius capacitas ad generandum præferri meretur, neque quidem Hermaphroditis liberum erit, sexum eligere, cum rectius hic casus Medicorum arbitrio subjici mereatur (*e*), interim ipsi Hermaphroditi debilioris membri usum abjurare debent (*f*), ne-

 que

que sexus mutatio facile suscipienda aut admittenda est, ut, quæ primo fœminas se esse professæ fuerant, masculinum sexum assumant ni ex consensu Medici & Judicis id fiat (g). Probandum tamen illud membrum est, per quod se potentes æstimant Hermaphroditi (h), unde etiam exempla constant de Hermaphrodito, qui viri munere egregie, haud vero fœminæ officio defungi potuit, in quo e pene, testiculis destituto, effluxerat semen, urina & sanguis menstruus singulis mensibus.

(a) *Montuus in Medicina Theoric. L.* 1. *c.* 6. *Cuagvinus L.* 10. *Annalium Gallicorum. Licetus de Monstris. Schenck. L.* 4. *de Genitalibus. Paræus L.* 24. *c.* 4. *Rodericus a Castro de natura mulierum L.* 3. *c.* 12. *Bartholin. Cent.* 3. *histor.* 22. *Cent.* 2. *histor.* 12. & 52. *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 2. *obs.* 203. *Dec.* 2. *An.* 10. *obs.* 55.

(b) *De Hermaphroditorum matrimonio conf. Valentini in Novellis Medico-Leg. Cas.* 10. *Schurigius l. c. c.* 13. *p.* 655.

(c) *Galenus L.* 2. *de Semine c.* 3.

(d) *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 2. *obs.* 203. *in Scholio, it. An.* 3. *obs.* 168. *Zacchias L.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *Columbus de Re anatomica L.* 15. *Rejes qu.* 48. *Exempla Hermaphroditorum, qui munere maris & fœminæ defuncti sunt vid. Afaytati in Considerationibus Physicis & Anatomicis de Conceptu Androgyneo c.* 2. *Simon Præsid. Acad. Part. I. disp.* 12. *c.* 2. *p.* 536. *Zacchias L.* 7. *tit.* 1. *qu.* 8. *n.* 29. *Schurigius Spermatol. c.* 13. *p.* 678. & *seqq. Ammanni Parænesis Lib.* 5. *Part.* 2. *Sect.* 1. *c.* 1. *p.* 384.

(e) *Stryck. de Jure Sens. diss.* 1. *c.* 1. *n.* 62. *p.* 49. *ubi improbat opinionem Hermenegildi de Roxas, quod in Casu, si prævalentia sexus sit dubia, lectio concedatur Hermaphrodito, quem casum Medicorum arbitrio subjicit.*

(f) *Simon. de Impot. Conjugal. c.* 4. *th.* 2. *n.* 9. & *Præsid. Acad. Part. I. disp.* 12. *c.* 2. *p.* 536. *Conf. idem locus Ammanni.*

(g) *Nefas est, si Hermaphroditus sexum suum, quem hactenus professus est, mutare velit, qualis tamen casus allegatur in Transaction. Anglic. Anno.* 1686. *n.* 186. *p.* 282. *Hermaphroditus primo pro puella, hinc pro masculo habitus, recensetur in A. N. C. Cent.* 1. *obs.* 99.

(h) *Sanchez. L.* 7. *de matrimon. dis.* 106. *n.* 1. *Simon l. c. c* 3. *th.* 2. *n.* 9. *Schurigius Spermatol. c.* 13.

§. XXXIII. Præter has considerationes, de Hermaphroditis institutas, inter Medicos etiam occurrit quæstio an detur mutatio sexus, quando videlicet ab initio subjectum quoddam Hermaphroditicum pro fæmina declaratum fuit & an deinde suo corpore sexum masculinum magis manifestare queat & vice versa (a); quam mutationem non modo Auctores admittunt, sed & illius diversa exempla proponunt, sicut modo in praecedenti thesi hujus circumstantiæ aliqualis mentio facta fuit: proinde vero certi characteres aut signa præcipue Medicis, aliquando etiam Judicibus Politicis constare debent,

ex

ex quibus differentia sexus in Hermaphroditicis subjectis significari & decidi debet, quemadmodum Antiquiores dixerunt, quod testes prominentes marem (*b*), menstrua vero, quando testes deficiunt, fœminam denotent. Genuina vero signa, digniorem videlicet masculinum sexum in Hermophroditis denotantia (*c*), sunt: 1) quando ejusmodi homines animosiores i. e. animo fortiores & erectiores sunt; 2) quando magis pilosi & ad barbam proclives sunt; 3) quando facie virili præditi sunt; 4) quando corpore firmiori & membris robustioribus instructi sunt; 5) quando in actiones maribus magis usitatas proni sunt; 6) quando cute densiori affecti sunt; 7) quando collum amplius & robustius possident; 8) quando mammis minoribus & mari magis competentibus gaudent; 9) quando virilia membra magis sunt conspicua; 10) quando in illis major inclinatio ad copulam carnalem adest; 11) quando in illis vox magis rauca & mascula est; 12) quando in ipsis præsentia seminis & conatus ejaculatorius deprehenditur; 13) quando in illis observatur convenientior situs membri virilis; 34) quando major inclinatio & occupatio naturalis quoad reliquas functiones in membris mari magis conpetentibus annotatur: & secundum hæc crinomena etiam præpollentia vicissim fœminini sexus præ virili decidi potest: licet cæteroquin inter Auctores quæstio occurrat, an ita æqualis sexus gradus in Hermaphroditis interdum obtingat, ut se ipsos imprægnare possint (*d*)? De signis fœmineum sexum in Hermaphroditis notantibus vid. Rod. a Castro de Natura Mulierum l. 3. c. 32.

(*a*) *Schenck. de Partibus genital. lib. 4. obs. 6. Rejes Camp. Elys. juc. qu. 57. Marcellus Donatus Histor. Medic. memorabil. L. 6. c. 2. Licetus L. 2. de Monstris c. 54. Zacchias L. 7. tit. 1. qu. 8. n. 21. & qu. 9. n 8. Weinreich de Ortu monstrorum c. 50. Paræus L. 24. c. 5. Montuus in Medicina Theorica L. 1. c. 6. Mercurialis Variarum Lection. L. 6. c. 20. Burling. de fœminis ex suppressione mensium barbatis. Unde quidam Hermaphroditorum curam proposuerunt, conf. Borellus cent. 1. obs. 109. Schurigius Spermatol. c. 13. p. 690.*

(*b*) *Zacchias L. 7. tit. 1. qu. 8. n. 19. 20.*

(*c*) - - - *n. 15-18.*

(*d*) *Zacchias l. c. n. 30. Franckenau Satyr. Med. I. p. 20. 21.*

§. XXXIV. In Hermaphroditorum explicatione Medico-Legali adhuc nonnullæ quæstiones, in hac tractatione proponi solitæ, allegari merentur, de quibus quædam ad Forum Theologicum, aliæ vero ad Forum Politicum decidendæ deferuntur: ita quæritur, an Hermaphroditi baptizandi sint? quod lavacrum baptismatis ipsis denegari non potest, quia monstris assignari non merentur: deinde quærunt, in quem sexum baptisma præcipue dirigi debeat? Ubi sciendum, si in recens nato Hermaphrodito sexus distinctio nondum

dum luculenta eſt, tunc ſufficiat eminentiora ſigna annotare; neque hic baptismo aliqualis valor decedit, cum ipſe eſſentialiter & principaliter non ſexum, ſed animam hominis concernat: Porro quærunt, an Hermaphroditi ad officia eccleſiaſtica ordinandi (*a*) ſint? an ad teſtimonia publica (*b*) perhibenda admitti queant coram judiciis publicis, cum alias mares & fœminæ eo admitti ſoleant: an Hermaphroditi a publicis aliis officiis excludendi ſint? quod quidam ad evitanda ſcandala affirmant: an denique a Feudis (*c*) excipiendis excludi queant? quæ poſteriores quæſtiones, cum non ſint Fori Medici, ita JCtis deliberandæ & dijudicandæ conceduntur.

(*a*) *Fridericus Meyer de Sacerdote Androgyneo. Mollerus de Hermaphroditis c.* 7. *Böhmer. Jus Eccleſiaſt. Tom.* 1. *Lib.* 1. *tit.* 20. *§.* 10. *Bauhinus de Hermaphroditis. lib.* 1. *c.* 40. *p.* 395. *& cap.* 35. *p.* 364.

(*b*) *Carpzov. in Jurisprud. Eccleſiaſt. lib.* 2. *tit.* 1. *definit.* 16. *n.* 9. *Neander in Hiſtor. Bacchanalium p.* 59. *Bauhinus & Mollerus de Hermaphroditis.*

(*c*) *Stryck. de Jure Senſuum diſp.* 1. *c.* 1. *n.* 59. *& ſeqq. Carpzov. l. c. n.* 10. *Simon de Impotent. Conjug. c.* 4. *th.* 2. *n.* 14. *ſeq. Bauhinus l. c. L.* 1. *c.* 40. *Schurigius Spermatol. c.* 13. *p.* 676. *& ſeqq. De reliquo de Hermaphroditis in genere vid. Mollerus de Cornutis, Hermaphrodit. eorumque Jure. Rodericus a Caſtro de natura mulierum L.* 3. *c.* 12. *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obſ* 16. *An.* 8. *obſ.* 8. *Cent.* 4. *obſ.* 135. *Hoffmann. in diſquiſit. &c. Specim.* 8. *§.* 40. *Schurigius in Spermatol. c.* 13. *p.* 561. *Venette* von Erzeugung der Menſchen *Part.* 4. *c.* 4.

De Hermaphrodicis conf. etiam Bonetus in Polyalthe Tom. II. Lib. 4. *cap.* 73. *p.* 1174. *ſeq.*

Caſus Legales pro exercitio Medico-Forenſi.

Caſus I.

Es iſt bey hieſigem Gericht N. N. ein Caſus, welcher zuförderſt aus Mediciniſchen Gründen zu erleutern, vorgefallen, über welchen wir Dero privat-Gutachten zur Förderung und Behuff des Judicii, nebſt denen Rationibus dubitandi & decidendi, freundlichſt wollen aus gebeten haben: Es iſt derſelbe folgender: Cornelius ein munterer Jüngling, eines ſanguiniſchen Temperaments, geſund, lebhaft und aufgeweckt, als derſelbe im 21ten Jahr ſeines Alters von ſeinen Eltern einige nützliche Reiſen vorzunehmen, dimittirt wurde, hat Er in einer ausländiſchen berühmten Stadt von unziemender Converſation mit einer unreinen Weibes Perſon Gonorrhœam Virulentam bekommen, an welcher er theils mit hitzigen Balſamis, theils kühlenden Emulſionibus

ſionibus, theils auch penetrant-anziehenden Artzeneyen curirt wurde: Nach ſeiner geſchehenen Retour wurde derſelbe mit einer geſunden Jungfer vermählet, mit welcher er aber ſchon 2. Jahr in einer fruchtloſen Ehe gelebet. Da nun die Eltern die verheiſſene Mitgabe wegen bisher ermangelter imprægnation ihrer Tochter zurück gehalten, und an der Fähigkeit ihres Schwieger-Sohnes zu zweiffels angefangen, hat derſelbe, auch wol zu ſeinem Beſten, nicht nur obiges eröffnet, ſondern auch bekennet, daß er zwar zur ehlichen Beywohnung in ſo weit munter und geſchickt ſey, ohne daß er einigen ſtimulum ad emiſſionem ſeminis fühle, und alſo bisher die mehrmalige Beywohnung ohne communicatione ſpermatis virilis erfolget. Sonſten iſt dieſe Manns-Perſon geſund nach allen functionibus, dabey ein Liebhaber des Eheſtandes, und wird demnach billig gefraget:

> Ob dieſer Mangel unerſetzlich ſey, da doch der quæſtionirte Ehe-Mann bekräfftiget, vor erlittener Gonorrhœa, pollutiones und alſo nothwendig Seminis præſentiam gehabt zu haben?

Worüber wir nochmals Dero Gutachten ausbitten.

Epicriſis in Caſum I.

1) Caſus eſt *Impotentia junioris mariti ex defectu ſeminis curabilis:* 2) defectus ſeminis in hoc ſubjecto nititur tenaciori conſtrictione partium genitalium membranoſo-tubuloſarum, ob quam obſtipationem neque humores rite circulari, neque ſperma bene præparari poteſt: 3) hæc genitalium occluſio ortum traxit ab inconſulto uſu adſtringentium in prægreſſa Gonorrhœa virulenta: 4) eſt vero hæc obſtipatio tanto magis contumax, quo magis hujus temperamenti homines alias in ſpasmodicas ſtricturas facile inclinant: 5) juſta inſuper ſubeſt præſumtio, quod in internis partibus glanduloſis, quæ ex prædicta Gonorrhœa valde arroſæ fuerant, ob adhibita balſamica acriora in hoc temperamento calido & ob conjunctam largiorem congeſtionem humorum ad adfecta loca, craſſiores cicatrices genitæ fuerint, quæ præterea ſeminis motum quadantenus impediunt: 6) eſt tamen hic affectus curabilis, quando, ſepoſitis omnibus calefacientibus remediis, potius interne & externe lenientia, diluentia, moderate emollientia, humectantia & deinde modice diuretica ordinantur, quæ præſentem occluſionem reſerare adjuvant: 7) diæta ſit temperata: motus corporis conveniens exerceatur: humida plus quam ſicca ſub diæta conducunt: frigida interne & externe vitentur: tamdiu caſtitati ſtudeat patiens, donec reſtitutus fuerit.

Casus II.

Lucilla, eines vornehmen Kauff-Manns Tochter, wurde in dem Anfange ihres 14ten Jahres an einen andern berühmten Kauff-Mann verheurathet, ehe sie noch ihre Menses bekommen hatte: Ob zwar dieselbe von guter Statur, auch übrigens gesund und dem Gemüth und Leibe nach munter ist, so hat sie doch fast bey 3. Jahr ohne einen erlangten Kinder-Segen mit ihren gesunden und untadelhafften Ehe-Manne, iedoch friedlich und vergnügt, gelebt: Wenn aber dieselbe allererst im Ehe-Stande ihre Weibliche Reinigung bekommen, doch solche etwas unordentlich bisher gehabt, anbey aber am Leibe sehr starck und fett wird, auch dem äusserlichen Ansehen nach fast übermäßig vollblütig ist; so ergehet an N. unser freundlich Ersuchen, daß Sie nach denen medicinischen Gründen untersuchen und decidiren möchten:

(1) Ob Lucilla schlechter Dinges incapable zur Kinder-Zeugung sey?

(2) Ob die verweilte impraegnation vielleicht einer natürlichen Hinderung und Ursache zuzuschreiben sey?

(3) Und wie allen Falls diesen Hindernissen sicher und gründlich abzuhelffen sey?

Epicrisis in Casum II.

1) *Sterilitas junioris conjugis, ob praematurum matrimonium retardatum & anomalum mensium fluxum & nimiam corporis obesitatem:* 2) Multum impedit conceptionem, quando ante justum terminum genitalia mulierum ad actus venereos urgentur: 3) praejudicatur enim ordini naturae, quando haec praemature citra internum suum sensum atque praeparationem ad hoc negotium cogitur: 4) nisi prius legitime menses erumpant, non convenit, genitalia mulierum ad alios irregulares humorum adfluxus adigere; 5) hac enim praematura copula, ordo mensium inprimis suis initiis eximie turbatus fuit, hinc tantae anomaliae hoc mensium negotium comitantur: 6) quamdiu haec confusio quoad menses in hac persona adest & durat, tamdiu nulla conceptio speranda & urgenda est: 7) & si perversus mensium status deesset, vel ipsa sola obesitas sterilitatis causa esset, quoniam etiam intrinsecus nimia pinguedine organa muliebria praedita & onerata sunt, ut propterea ipsa natura mulierum hoc onere aggravata conceptionem respuat: 8) hinc observationes testantur, quod nimis pingues foeminae, aut aegrius concipiant, aut facile abortiant, aut difficillime pariant: 9) est vero haec sterilitas utique curabilis, quando (1) menses in justum ordinem convertuntur, (2) quando prae-

præjudicioſa illa obeſitas minuitur: 10) poſterius obtinetur per diætam temperatam; per inſeſſus domeſticos; per uſum termarum temperatarum internum & externum; per peregrinationes; per modicum vini uſum &c. Conf. mea Praxis Extemporanea Cap. de Corpulentia nimia: 11) interea tamen hæc perſona in cohabitatione matrimoniali moderamen obſervet, ne ulteriori genitalium irritamento motus, ſemel confuſi, magis confundantur.

CASUS III.

Claus eines wohlhabenden Bauers-Sohn von 18. Jahren, wurde von ſeinem Vater mit einem Wagen voll Gerſte in die nah gelegne Stadt geſchicket, welcher bey Abladung derſelben nebſt einem Sacke aus dem Vor-der-Theil des Wagens rücklings über die Deichſel fiel, von welchem Fall er alſobald ſich über empfindliche Schmertzen im Unter-Leibe, welche mit Verhaltung des Urins verknüpffet waren, beklagte, auch wol 3. Wochen in dieſer Unpäßlichkeit zubrachte, bis er wiederum ſeiner Arbeit nachzugehen ſich tüchtig befunden. Inſonderheit hatte ſich ein tumor in das Scrotum geſetzt, welchen der Bader vor einen Bruch anfänglich angeſehen; als ſich aber dieſer junge Geſelle allgemach erholete, hatte er folgends im 23. Jahre ſeines Alters ſich mit Gretha, ſeines Nachbarn Tochter, verlobet, und nachdem dieſe Perſonen über fünf Viertel Jahr in der Ehe waren, beklagte ſich dieſes junge Eheweib mit Zuthuung ihrer Eltern und Groß-Eltern bey dem Amt-Manne, daß ihr Mann ſeine gehörige Dienſte nicht verrichten könne, ſintemal ſie von ſeinem Beyſchlaff faſt wenig Empfindung hätte, dahero auch niemals verſpührete, wie die nöthige Eigenſchafften, nach der Belehrung, die ſie von ihrer Mutter erhalten, ſich bey ihrem Ehe-Manne befänden: Claus bekennet, daß er von obigen Fall an dieſem ſeinem zur Mannheit gehörigen Gliede ſehr geſchwächet, iedoch in der Hoffnung geſtärcket wäre, wie ſich in Zukunft dieſer Mangel von ſelbſten verbeſſern würde, immaſſen er niemals eine ſonderlich reitzende Luſt fühlete, auch ſeines Gliedes ſchwache und ſparſame erection wahrnähme, dergeſtalt, daß an ſtatt eines ordentlichen Saamens nur etwas weniges dünner Feuchtigkeit ihm entginge, merckte auch übrigens, daß dieſes Glied nicht ſo mehr beſchaffen ſey, als wie es vor dem Fall geweſen. Nachdem hierauf einem erfahrnen Medico und Chirurgo Anzeige gethan, an dieſem geſchwächten Claus eine Inſpection vorzunehmen, ſo hat man erſehen, wie nicht nur allein dieſes Glied überhaupt in relation gegen den Bauren-Stand, ſondern auch gegen die Jugend dieſes Mannes, klein und gleich-

sam contabescirend gewesen, hiernebst im lincken Theil des Scroti kein testiculus, sondern auch dem Gefühl nach wie etwas häutiges zu erkennen war, dabey auch der rechte testiculus, gantz hart und breit gedruckt gewesen, worauf diese Frage erhoben und gründlich auszuführen vorgeleget worden:

(1) Ob der angegebene Fall eine Ursache dieser Schwächung habe seyn können?

(2) Ob bey diesen Umständen keine Hülffe ex Arte Medica zu erlangen, und daher der Beklagte pro Impotenti zu achten sey?

Epicrisis in Casum III.

1) *Impotentia maris absoluta ex genitalium immedicabili læsione:* 2) læsio hæc extendit, se partim ad materialem genitalium statum, partim etiam ad motus: quoad prius non modo unus testiculus hoc infausto lapsu penitus disruptus, avulsus & compressus est, ut quasi colliquatus fuerit, & nunc instar fasciculi membranosi in suis involucris lateat, qui propterea penitus impotens redditus est ad futura officia, sed & alter testiculus distorsus & compressus est, ut in integrum restitui minime valeat: 3) Motus vitia quod attinet, tunc per hunc lapsum & conjunctam contusionem tanta enervatio hisce partibus inducta fuit, ut sub concursu reliquarum læsionum idonea restitutio expectari haud queat: 4) tumor, qui lapsum hunc insecutus erat, post aliquam moram per lenientia, discutientia, nervina & leviter adstringentia iterum dissipatus fuit, adeo, ut nulla apertio illius cum abscessione quadam consecuta sit: 5) ipsa vehementia lapsus & teneritudo partium, quid quod præsens conspicua læsio omnem medicam spem impetrandæ restitutionis intercipit.

Casus IV.

Flora, eine junge und begüterte Kauff-Manns Wittbe von 30. Jahren Temperamenti Phlegmatico Sanguinei, wird so wohl von ihren Befreunden, als auch von vielen andern Antrag zu einer neuen Ehe vielfältig encouragirt, sich aufs neue zu verehligen, ob sie wohl vor sich keine Begierde zum Ehe-Stande hegete; da Sie aber von ihren jungen Jahren bis dahin allerley Umstände an sich befunden, welche den weitern Ehe-Stand weder sich noch andern profitable zu seyn bezeigten, so hatte sie mit folgenden ihr Bedencken zu überlegen und zu decidiren entdecket. Sie ist nemlich eines sehr zarten und schwächlichen Leibes: hat von Jugend auf an vielen Catarrhalischen Zufällen gekränckelt: auch erst zwischen den 18. und 19. Jahre

Jahre unter vielen Beschwerungen ihre Weibliche Reinigung bekommen: beklagt sich über beständige Blehungen, manchmalige abmattende Durchfälle, und bezeuget, daß sie in ihrem ersten Ehestande nicht allein sehr langsam concipiret, sondern auch bey 2. malen ihre getragene Frucht nicht zur Endschafft ausgetragen, sondern wenigsten 4. Wochen vor der Zeit schwächlich gebohren, daß dahero solche zarte Kinder zeitig gestorben. Indessen hat sie allezeit viele Beschwerungen an ihren Mesibus gehabt, und so wol in ihrem vorigen Ehe-als ietzigen Wittben-Stande mancherley Zufälle an ihren Geburths-Gliedern erlitten, da sie mit öfftern Anfalle eines weissen Flusses geplagt, und mit ungewöhnlicher laxitate & flaccescentia vaginæ uteri instar prolapsus uteri besorgt gemacht worden, wobey auch immer die alten Catarrhalischen Zufälle, Schwachheiten des Leibes und Gemüthes und anomaliæ mensium beharren: Deswegen sie befraget:

Ob bey solchen Umständen ihr nach den principiis medicis ein neuer Ehe-Stand oder der ietzige ledige Stand profitabler sey?

Epicrisis in Casum IV.

1) *Vidua junior ad secundas nuptias ob adversam & immedicabilem valetudinem, ac reliquam animi corporisve teneritudinem inepta:* 2) temperamentum personæ erat per se torpidum, debile perpetuisque morbosis & irregularibus afflictionibus obnoxium, quod mutari haud potest: 3) diversæ & multiplicatæ morbosæ afflictiones, quæ à teneris hanc detinebant personam, vix spem impetrandæ firmioris constitutionis faciunt: 4) maxime quidem mensium perturbatus status, ob prædictas rationes vix emendabilis, neque primis neque secundis nuptiis conveniebat: 5) singula phœnomena in hac persona, quæ in prævia virginitate, præcedente matrimonio, & consequente viduitate occurrerant, spem restitutionis decollant: 6) ipsa persona nullo appetitu ad matrimonium pertinente prædita, sed potius ab actu matrimoniali abstemia erat, cui etiam per pharmaca necessarius appetitus conciliari haud potuit: 7) difficilis & tarda conceptio, imperfecta gestatio, nova morbosa constitutio in contumaci fluore albo consistens & cum gravi muliebrium relaxatione conjuncta, dissuadent omnino secundas nuptias, quæ potius huic personæ incommodæ & mari odiosæ essent, ni hic sub spe brevi consequentis mortis suæ conjugis & impetrandarum divitiarum erigatur.

Conf. ad præced. Caput Speners Theol. Bedencken *Part. II. cap.* 4. *Sect.* 18. *p.* 619. *seq.*

CAPUT III.

DE VIRGINITATE INTEGRA ET LÆSA.

§. I.

Antequam potentia generandi in ipsum actum ducatur, præsupponitur illud celebre Castitatis & Virginitatis Diadema, de quo agnoscendo, in variis casibus declarando, inquirendo & defendendo, ICti æque ac Medici occupati sunt, hinc inter priores varia prostant monita & scripta, quæ de Jure & Statu Virginum & Virginitatis, de Stupro, Scortatione ejusque pœna differunt (*a*): Quemadmodum vero in Jure Canonico inter Virginitatem animi & corporis distinguitur (*b*), ubi per priorem puritas & castitas mentis (*c*), sive Virginitas Moralis, sive continentia a copula carnali, quæ ultima a quibusdam Eunuchorum (*d*) nomine, licet perperam, designata constat: ita potius hoc titulo de Castitate & pura integritate Corporis sermo instituendus erit, siquidem varii casus in quibus virginitatis scrutinium requiritur, passim occurrunt & allegantur (*e*).

(*) *An obstetricum scientia quoad virginitatis notas alicujus sit momenti? Ammanni Irenicum qu.* 18. *p.* 123. *De signo probationis Virginitatis apud Hebræos. Kornmann. mirac. viv. p.* 267.

(*a*) *Beverland de Stolatæ virginitatis Jure. Donatus & Pagenstecher de Jure Virginum. Kornmann de Virginitate & Virginum Jure & Statu. Gast. de Virginitate, Stupro, Scortatione ejusque Pœna. De Virginitate vid. Blegny Zod. Gallico An.* 2. *Mens. Martio. obs.* 21. *Capivacius de signis virginitatis tam masculi, quam fœminæ. Steph. Rod. a Castro de Nat mul. Sect.* 2. *dis.* 1. *Pinæus. Sebitzius. Belovius aliique. Ammannus in Irenico p.* 130. *Qualiter errent vulgares qui constanter defendunt dari certa signa, quæ evidenter demonstrant virginitatem. Bravo de Medicinæ dogmaticæ præstantia Sect.* 5. *Resol.* 9. *p.* 201.

(*b*) *Carpz. in Jure Ecclesiast. L.* 2. *tit.* 14. *def.* 238. *n.* 8. & 9.

(*c*) *Notabilis hujus Castitatis Observatio occurrit in A. N. C. Dec.* 1. *Ann.* 10. *obs.* 59.

(*d*) *Simon de Impotent. Conjug. c.* 6. *th.* 3. *n.* 8-11.

(*e*) *Bohnius de Off. Med. dupl. P.* 2. *c.* 6. *p.* 635. *De notis virginitatis egit e Medicis antiquioribus Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 1. *e JCtis Pacianus de Probat. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 36. *seq. Besoldus Consil.* 244. *n.* 16. *seq.*

§. II. Quam necessaria & utilis interdum est Virginitatis exploratio, tam difficilis (*a*) imo æquivoca (*b*) sæpe illa existit, ut propterea circa illius indagationem magna circumspectio requiratur, ea propter multi Auctores consentiunt, quod Scrutinium Virginitatis sit intricatum; imo alii plane incerta & fallacia nominant Virginitatis signa (*c*); hinc pro meliori circumspectione iterum quidam præcipiunt, ne unum aut alterum signum sigillatim dijudicetur, sed quo singula signa conjunctim observentur, comparentur & decidantur (*d*). Virginitas vero ipsa dicitur, quando fœmina nondum passa est carnalem maris cohabitationem, aut libidinosam genitalium commixtionem cum altero sexu: (*d**) Antiquiores eo Virginitatis integritatem extenderunt, quando claustra virginalia neque manibus, neque ullis aliis instrumentis dilatata sunt (*e*): hinc quidam Virginitatem appellarunt naturalem genitalium muliebrium constitutionem, quæ nulla libidine violata fuerit, quamvis vicissim exempla constent fœminarum, quibus genitalia ex accidentalibus & violentis causis læsa fuere.

(*a*) *Ammann. in Med. Crit. p. 501. 610. Bohnius de Off. Med. dupl. P. 2. c. 5. p. 625. & 626. & c. 6. p. 635. & 636. in quo posteriori loco multi consentientes allegantur Auctores, ad quos provocat Zacchias L. 4. tit. 2. qu. 1. n. 14. & Rejes Camp. Elys. qu. 39. n. 30. dicit: Signum virginitatis nullum certum ac proprium datur. Et qu. 38. n. 1. p. 467. propria & positiva virginitatis signa in homine inveniri haud facile judicat.*

(*b*) *Zacchias Quæst. med legal. Consil. 34. n. 2. ubi plures allegantur testes eruditi medici.*

(*c*) *Capivacius in Lib. de Signis Virginitatis. Sebizius in Notis Virginitatis. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 3. p. 341. c. 4. p. 352.*

(*d*) *Rejes qu. 38. n. 2. p. 468. Quid sentiendum sit de signis communioribus Virginitatis Bravo l. c. p. 203.*

(*d**) *Dannhauer* Catech. Milch. *P. II. p. 245. dicit:* Die natürliche Jungfrauschafft bestehet allein in der blossen Unerkänntniß einiges Mannes. *Quo loco & pag. sq. distinguit inter virginitatem naturalem, & moralem & p. 248.* Die Jungfrauschafft enthält sich aller Erkäntniß eines Mannes oder Weibes. *Lutheri* Kirchen-*Postill. Tom. IV. Fest. annunc. Mar. p. 93.* Das Mutterbrechen ist allein von denen gesagt da die Jungfrauschafft verlohren ist, und die von einem Mann empfangen haben.

(*e*) *Zacchias L. 4. tit. 2. qu. 1. n. 3-5. Confer. Consil. 34. n. 2. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. cap. 4. p. 352. & c. 3. p. 341.*

§. III. Quod vero Signa Virginitatis attinet, tunc præcipuum illud esse plurimi existimant, quando claustrum illud, quod Hymenem vocant, non disruptum ac violatum est; Circa Hymenem vero multæ passim inter Medicos cujusvis ævi occurrunt disceptationes, siquidem 1) aliqui hanc partem pro

ente

ente imaginario (*a*) & non reali æſtimant; 2) quidam ambigunt, an in omnibus ſubjectis reperiatur (*b*); 3) ſunt quidam qui Hymenem plane pro monſtroſa excreſcentia habent (*c*); 4) denique quidam concertant de ſubſtantia hymenis, an carneæ, an nerveæ, an ligamentoſæ, an muſculoſæ, an vaſculoſæ ſit indolis (*d*): Interea non modo varii Hymenis deſcriptionem prodiderunt (*e*), ſed & illum pro ſigno ſingulari Virginitatis habuerunt (*f*), quare velut in proverbium abiit:

Eſt magnum crimen perrumpere virginum hymen.
Eſt magnum crimen Muſarum offendere limen.

Quo loco reminiſcor quæſtionum, quæ in hac conſideratione proponuntur 1) an virgo poſſit deflorari, licet Hymen non diſrumpatur (*g*)? aut an conceptus ſit poſſibilis clauſtro virginitatis non violato? 2) An Hymen læſus arte reparari queat. (*h*)

(*a*) *Hymenis exiſtentiam negant Marcus Anton. Ulmus de Utero mulierum ſect. 1. c. 7. Laurentius in anatom. l. 7. qu. 13. Riolanus in anthropogr. l. 2. c. 32. Nancelius in analogia mi- & macrocoſm. l. 7. P. 3. Problemat. 5. Paræus l. 23. c. 42. Ranchinus de morbis virginum ſect. 1. c. 4. Rondeletius, Sylvius, Fernelius, Carolus Stephanus, quos Laurentius allegat, & Severinus, ad quem Zacchias l. 4. tit. 2 qu. 1. n. 8. provocat. Quin ipſe Galenus lib. de diſſectione vulvæ, hujus membranæ mentionem non injicit, referente Rejeſio, qu. 39. p. 478. n. 13. Petrus Dionyſius in anatomia Sect. 2. p. 243. & in chirurgia.*

(*b*) *Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 1. n. 16. & 17. & qu. 2. n. 1. Columbus anatom. l. 15 Paræus l. 23. c. 42. Marcellus Donatus, Foreſtus in præfat. l. 28. Capivacius de Notis virginitatis. Aſt Rejes de his ultimis auctoribus qu. 39. n. 14. aſſerit, quod magis attretas & clauſas puellas, quam Hymenem a veteribus decantatum, invenerint. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 4. p. 351.*

(*c*) *Sennertus prax. med. l. 4. P. 2. Sect. 3 c. 2. qu. 1. & 2. Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 1. Fort. Fidel. Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. cap. 4. p. 348. ſeq.*

Qui Hymenis exiſtentiam affirmant & defendunt, Authores ſunt Avicenna Feneſtr. 21. l. 3 c. 1. & tract. 3. c. 10. l. 3. Averrhoes Collectaneor. tract. I. c. ultim. Nicolus Florentinus Serm. I. tract. I. c. 7. Scaliger exercit. 175. Sect. 1. Veſalius de fabrica corporis humani l. 5. c. 15. Fallopius obſerv. anatom. Wierus in obſervat. & in lib. de præſtigiis dæmonum l. 3. c. 19. Coyterus in Tab. anatom. Platerus de humani corporis ſtructura. Spigelius de human. corpor. fabrica l. 8. c. 18. qui illos deridet, qui Hymenem non inveniſſe dicunt. Barthol. in inſtitut. anatom. Schenck. l. 4. obſ. 9. Picolominæus Prælection. anatom. l. 3. ſect. 9. Vidius anatam. l. 5. c. 10. Cypræus in ſponſalibus c. 13. §. 41. Alexand. Benedict. anatom. l. 2. c. 24. Mercatus Quæſt. 97. Riolanus in anthropogr. l 2. c. 23. & Enchirid. anatom. l. 2. c. 36. Ruyſchius in obſerv. anatom. chirurg. n. 22. & 23. A.N.C. Dec. 2. an. 8. obſ. 215. & cent. 8. obſ. 69. Franckenau Satyr. med. 1. pag. 17.

Græſius

Græfius de mulierum organis generationi inseruientibus c. 5. Schwammerdam de uteri muliebris fabrica. Verheyen in anatom. Morgagne in adversariis anatom. P. 1. obs. 19. Controversia de hymene, vid. apud Franckenau Satyr. med. 1. p. 15. & sqq. ubi multi auctores pro & contra sentientes, allegantur. Pluribus de Hymene conf. Blegny in Zodiac. Gallic. an. 1679. mens. April. p. 78. Mangettus in theatr. anatom. l. 2. P. 2. c. 1. p. 44. & sqq. Morgagne l. c. animadv. 23. Paræus l. 23. c. 42. Schwammerd. de miraculis naturæ p. 28. Blasius in observat. anatom. p. 7. & 25. Ruyschius in observat. obs. 23. & in Catalog. rariorum c. 20. Cowperus anatom. corporis human. tabul 51. fig. 3.

(*d*) *De reliquo Hymenis descriptio occurrit in Zacchia lib. 4. tit. 2. qu. 2. n. 3-6.* Entdeckung des *Hymenis* Bresl. Gesch. 2. Vers. *p. 341. Boneti Sepulchret. anat. Lib. 4. Sect. 12. Miscell obs. 30. p. 573. in Schol. Sebizio de notis virginitatis. Panarolo in Pentecost. 5. obs. 50. Fort. Fidel Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 2. & 4. p. 346. Dubium ex hymene virginitatis signum provenire asseruit & demonstravit aliquot rationibus Rod. a Castro Med. Polit. lib. 4. c. 12. p.* 259.

(*e*) *Ex Sebizio de notis virginitatis Mangette in Theatr. anatom. l. 2. P. 2. cap. 2. p. 46. ait:* Substantiam Hymenis quod attinet, aliqui dicunt membranaceam esse, ut Soranus: alii venosam & ligamentosam, ut Avicenna: alii circulum carneum, ut Riolanus: alii tenuissimam & araneorum telis simillimam, ut Picolomineus: alii nerveam non vero carneam, ut Fallopius: alii retiformem ex pluribus venis & subtilibus ligamentis contextam, ut Berengarius: alii admodum crassam, ut Columbus alii in junioribus tenuem ac subtilem, in adultioribus crassiorem & robustiorem, ut Spigelius, qui Hymenem partim carnosum, partim nervosum esse statuit.

(*f*) *Welschius in* Heb-Ammen Buch *P. 1 p. 28. Amman. in Parænesi sect. 1. c. 2. §. 36. Bartholin. in Institut. anatom. l. 1 c. 31. Veslingius in anatom. c. 7. Hymen quid c omprobet Bravo de Medicinæ dogmaticæ præstantia Sect. 5. resol 9. §. 5. p. 207.*

(*g*) *Rejes qu. 45. Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 1. n. 28-32. & consil. 34. n. 5. Frequentem Hymenis absentiam absque desloratione recenset Franckenau in Satyr. med. 1. p. 16. & 17.*

(*h*) *Valentini in Novellis Med. Legal. p. 232. in 4to. Paracelsus de sanguine ultrice mortis. Reinking. in Politia Biblica axiomat. 16. p. 751. Sennert. Prax. med. l. 4. P. 2. sect. 1. c. 1. Rauchinus de morbis virginum. Simon Pauli in Quadripart. Botan Class. 2. Hoffmann in Clave Schroed. l. 4. sect. 1. De generatione vero Hymenis in fœminis egit; Daniel Menonius Matthias obs. 6. p. 82.* Itaque hymen in nonnullis fœminis adest, in aliquibus abest, in quibusdam ita tenuis interdum est, ut vix attendatur, aut ut alia levi causa avelli queat. Potest itaque hymenis perruptio, quando illius certa vestigia adsunt, causa læsæ virginitatis esse, licet Franckenau l. c. p. 17. usque 20. hymenis præsentiam in puellis notam integritatis esse, neget.

§. IV. Alterum ſignum Virginitatis eſt ordinaria & naturalis ſtrictura, aut anguſtia genitalium muliebrium; quod ſignum præcipue virginum naturæ magis conforme eſt, quarum tota compages paulo rigidior & denſior exiſtit; hinc laxitas genitalium tam in labiis, quam in intimioribus hiſce partibus ſignum prægreſſæ diſtenſionis exiſtit (*a*); attamen ſequentes caſus & circumſtantias providus arbiter Medicus annotare debet, quia etiam talis laxitas provenire poteſt: 1) ſi unquam fœminæ nimio menſium fluxu laborarunt; 2) ſi corpore laxiori & temperamento valde humido præditæ ſunt: 3) ſi multis morbis antea afflictæ fuerunt: 4) ſi jam ætate adultiores exiſtunt: 5) ſi corpore robuſtiori & rudiori inſtructæ ſunt: 6) ſi albo fluore laborarunt: 7) ſi medicamentis emmenagogis uſæ ſunt: 8) ſi frequentiora balnea adhibuerunt: 9) ſi morbos in genitalibus ſunt perpeſſæ; 10) ſi ipſæmet immodicis & laſcivis frictionibus illas offenderunt partes: 11) ſi alio morbo corporis, cacochymia, cachexia &c. detinentur; 12) ſi immoderata humectatione poſt menſium fluxum genitalia abluunt &c. inungunt: 13) ſi libidinoſæ fœminæ frequentiorem madorem genitalium experiuntur: Ita etiam ſuſpecta laxitas vaginæ uteri conciliatur, quando fœminæ ſine mare cum certo inſtrumento coitum celebrant. (*b*)

(*a*) *Zacchias l. 6. tit. 2. qu. 2. n. 16. Platerus l. 3. obſervation. Valeſius, Garcias, Laurentius, Rodericus a Caſtro, Mercatus, Fernelius, quos poſteriores recenſet Rejes qu. 39. n. 16. p. 479. Sebizius de Notis virginitatis, & Pinæus de Notis virginitatis l. 1. c. 5. Coarctationis ſignum non demonſtrat virginitatem Bravo de Medicinæ dogmaticæ præſtantia Sect 5. reſolut. 9. §. 3. p. 205.*

(*b*) *Riolanus in anatomia c. 35. Simon de Impotent. Conjug. c. 6. th. 2. n. 9.*

§. V. Quamvis vero hæc anguſtia organorum muliebrium ſignum Virginitatis eſſe poſſit; tamen iterum circumſpecte colligendum eſt, an non hæc anguſtia vel artificialis, vel præter naturalis, vel ex aliis cauſis ab ordinario ſtatu diſcedentibus originem traxerit: ita enim fœminarum genitalia poſt præviam laxitatem iterum coarctantur 1) mora temporis, quando poſt prægreſſum coitum aliquandiu a copula carnali abſtinent (*a*): 2) vel quando ex fraude per balnea adſtringentia (*b*), aut 3) per ſuffimigia & emplaſtra adſtringentia (*c*) talis coarctatio conciliatur, ſiquidem 4) unus tantum alterve carnalis congreſſus haud ſtatim laxam & amplam reddit uteri vaginam; imo 5) multis fœminis etiam poſt partum ſatis rigide & anguſte genitalia contrahuntur, & 6) quædam fœminæ tenerioris corporis & ſtrictioris temperamenti, poſt perpeſſam compreſſionem a mare, talem novam coarctationem experiuntur: 7) imo fœminarum quædam illa facultate gaudent, ut mediante muſculo Sphinctere vaginæ, ſub Clitoride ſito, rigidius vaginam conſtrin-

ſtringere poſſint (*d*): 8) quæ defectivo menſium fluxu laborant, ordinario ſtrictiora genitalia habent, ni gravis cachecticus morbus, aut fluor albus ſupervenerit, ſicut illæ, quæ hoc fluxu nunc laborant, laxiorem vaginam uteri habent: 9) quando prægreſſæ fuere genitalium muliebrium læſiones, ut vulnera aut ulcera, quæ ſub manu Chirurgi cum adſtringentibus & exſiccantibus remediis valde tractata fuere: & quemadmodum hæc nota, de anguſtia genitalium in Virginitatis ſcrutinio, præcipue quando cum reliquis ſignis conciliatur, rejici haud poteſt, caute tamen dijudicari debet, quia tot exceptionibus, illuſionibus & dolis ſubjecta eſt (*e*): interea hæc anguſtia aliquando ita eximia eſt, ut virgines a primo congreſſu periculoſam vim, dilacerationem & vulnerationem patiantur (*f*).

(*a*) *Pinæus l.* 1. *c.* 6. *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 3. *n.* 5. *Richter vol.* 2. *conſil.* 65. *n.* 7. & 42. *Simon In Præſid. academ. P.* 1. *diſp.* 15. *th.* 11.

(*b*) *Hoechſtetterus de tali balneo cum radice ſymphiti facto Decad* 3. *obſ.* 5. *in Scholio. differit: Venette* von Erzeugung der Menſchen. *P.* 2. *c.* 2. Ob tüchtige Mittel vorhanden die Jungfrauſchafft einer Dirnen wieder zu geben. *Fort. Fidel. Lib.* 2. *Sect.* 1 *c.* 4. *p.* 344. 345.

(*c*) *Gabelchoverus in obſerv. Ranchinus de morbis virginum. Ettmuller de genitalium muliebrium ſophiſticatione. Zacchias lib.* 3. *tit.* 2. *qu.* 9. *n.* 14. *Feltman. de Cadav. inſpic. c.* 2. *§.* 14-16. *Ammann. Parœneſis Lib.* 5. *Part.* 2. *ſect,* 1. *c.* 1. *n.* 70. *p.* 388. & *n.* 72. *p.* 391.

(*d*) *Hujus præcipue mentionem facit. Græfius de organis mulierum. cap.* 7. *pag.* 82

(*e*) *Codronchius de methodo teſtificandi. Sanchezius de matrimonio l.* 7. *diſp.* 113. *n.* 10. *Paræus de notis virginitatis l.* 1. *c.* 5. *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 1. *n.* 25.

(*f*) *Zacchias l.* 7. *tit.* 2. *qu.* 3. *n.* 10.

§. VI. Præter hanc muliebrium naturalem anguſtiam obſervanda etiam eſt integritas caruncularum myrtiformium, quas Græfius (*a*) corrugationes, ſive membranoſas inæqualitates, nullo certo numero comprehendendas, nominat, quæ, Rejeſio (*b*) referente, figuram calicis parvæ roſæ, ſemi expanſæ, habere debent, In quibus florem virgineum conſiſtere, aliqui exiſtimarunt, unde antiquiores eas vocant Florem virginum, ex quo defloratio originem traxerit; ſiquidem non modo quidam Anatomici ſatis accurate illas deſcribunt (*c*), ſed & alii nonnullas notas harum caruncularum allegant, quæ ad Virginitatem ſpectare dicuntur, quod videlicet in virginibus carunculæ illæ ſint craſſiores, quaſi inflatæ, rubicundæ, inter ſe adhærentes & tenuiſſimis membranulis colligatæ, quæ notæ in defloratis deficere dicuntur; ubi tamen obſervandum eſt, an ejusmodi fœminæ non adverſa laboraverint vale-

 tudine,

tudine, quæ perinde hisce notis æquivocationem inducit: testantur interim observatores, quod hæ carunculæ aliquando ita longæ repertæ fuerint, ut ope ligaturæ rescindi debuerint (*e*). Et quod de carunculis hisce dictum, idem etiam de Nymphis sentiendum est (*f*), quæ in virginibus densiores & arctiores existunt, sicut perinde de Nymphis nimis longis sine noxa resectis observatio medico-chirurgica occurrit. (*g*)

(*a*) *Græfius de organis mulierum c.* 5.
(*b*) *qu.* 39. *n.* 18. *Rod. a Castro Med. Polit. lib.* 4. *c.* 12. *p.* 260.
(*c*) *Bauhinus Theatr. anatom. l.* 3. *c.* 30. *Pinæus de notis virginitatis.*
(*d*) *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 9.
(*e*) *Mauriceau Obs. circa graviditatem & partum mulierum obs* 313. *Cent.* 3.
(*f*) *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 10. & 11.
(*g*) *Mauriceau l. c. obs.* 174.

§. VII. Ad Virginitatis notas annumerant etiam aliqui discrepantem qualitatem pilorum in pube fœminarum (*a*), quasi in virginibus pili sint leniores, elongati, minus tortuosi, plani & promissi (*b*), in defloratis vero crispi, hirsuti, asperi & confusi, quod tamen signum fallax est (*c*): idem etiam sentiendum est de signo ex Urina (*d*), quasi virginum urina clarior sit, aut quod virgines alto jaculatu mingere queant (*e*), quæ tamen sterilia & vana omnino sunt signa (*f*): Sunt qui ex Collo Virginitatis notam seligunt, quasi in virginibus collum sit arctius, in defloratis vero laxius & amplius (*g*): quo pertinet jocosum scrutinium (*h*) colli, vel cum filo mensurandi (*i*), vel alterum scrutinium, si filum ab extremo narium apice per frontis medium ad suturam coronalem deducitur, & longitudo illa quadrat collo, intactam talem virginem esse aliqui judicarunt: præterea sterile signum est, quod ex naribus harumque pinna profertur, quasi præsente Virginitate cartilago pinnulæ sit indivisibilis (*k*): sic etiam signum ex mutata & aspera voce (*l*) in defloratis perinde æquivocum est: aliqui ex oculis (*m*) integram aut amissam virginitatem colligere volunt, qui a prævio coitu tam fœminis, quam masculis modo subsident, modo intumescunt, modo luneolam lividam circa palpebras assumunt; quæ tamen oculorum alteratio in utroque sexu citra castitatis violationem contingere potest: neque etiam ex sanguine ex utero effluente, an virginis an conjugatæ fœminæ sit, indubium provenit indicium. (*n*)

(*a*) *Pinæus l.* 1. *c.* 7. & *Riolanus.*
(*b*) *Rejes qu.* 39. *n.* 10.
(*c*) *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 13.
(*d*) *Codronchius in Methodo testificandi c. XI. Fort. Fidelis relat. med. p.* 339. *Rod. a Castro Med. Polit. lib.* 4. *c.* 12. *p.* 259. 261.

(*e*) *Sca-*

(e) *Scaliger in Commentario l. 2. historiarum animalium Aristotelis text. 51. Codronchius l. c. ib. Rod. a Castro in Med. Polit. p. 261. Fort. Fidelis Rel. med. lib. 3. sect. 1. c. 3. p. 342.*

(f) *Zacchias l c. n. 15. Rejes l. c. n. 15. Rejes l. c. n. 4. & 5.*

(g) *Garman. de miraculis mortuor. l. 1. tit. 4. §. 4. Joubertus de erroribus popularibus c. 4. Rejes qu. 38. n. 12. qu. 39. n. 6. Fort. Fidelis Rel. Med. Lib. 3. sect. 2. cap. 3. p. 341. Dubium hoc declarat signum. Roderic. a Castro in Med. P. l p. 261.*

(h) *Mercurialis variarum lectionum l. 6. c. 6. Rodericus a Castro in Medico Politico l. 4. c. 12.*

(i) *Pinæus l. 1. c. 5 Zacchias l. c. n. 18 & 19. Garman. l. c. Rejes qu. 38. n. 12. p. 472.*

(k) *Garman. l. c. §. 8. Rejes qu. 39. n. 6. Fort. Fidelis Rel. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 3. p. 342.*

(l) *Zacchias l. c. n. 17. Garman. l. c. §. 4. Rejes qu. 39. n. 7. Capivacius de signis virginitatis. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 2. c. 3. p. 342.*

(m) *Garman. l. c. §. 5-17.*

(n) *Valentini Corp. Jur. med. leg. ff. Part. 1. Sect. 1. cas. 16. p. 17. 18.*

§. VIII. Aliqui e mammis turgidioribus magisque inflatis læsam Virginitatem colligere volunt; quod signum vero perinde fallax est (*a*), siquidem nonnullæ virgines procerioris & carnosioris corporis citra perpessam deflorationem majoribus mammis præditæ esse solent neque æque indubium illud existit signum, quod in papillis mammarum allegatur, quæ in virginibus rubicundæ, in defloratis vero lividæ esse dicuntur (*b*): præterea aliud profertur signum, quo sponsa sponso & hic suæ sponsæ Virginitatem illæsam testari & declarare cogitant, quando utraque subjecta cum difficultate & dolore copulam carnalem celebrant (*c*), licet fœminæ non modo talem dolorem simulare, sed & ex incongruo situ cum compressis genubus hanc cohabitationem difficilem reddere possint, ut ita huic signo nullus arbiter fidem absolutam habere queat.

(a) *Rejes qu. 39. n. 8. p. 475.*

(b) *Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 3. n. 16. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 1. cap. 3. p. 341. Marc. Donatus Med. hist. mir. lib. 4. c. 15. defloratio sine sanguine frequens.*

(c) *Sebizius de notis virginitatis: qui in hoc tractatu de singulis prædictis virginitatis notis egit: est plerumque Pinæi tractatui adjunctus.*

§. IX. E solennioribus magisque speciosis signis, quæ Virginitatem integram testari debent, allegatur etiam Cruentatio genitalium (*a*) in fœminis sub primo congressu contingens, siquidem ex Sacri Codicis loco Deut. 22. v. 13-19. (quem nonnulli auctores (*b*) seorsim interpretantur) Virginitas accusatæ fœminæ in casu necessitatis, ubi illius integritas in dubium vocatur, demonstrari solet: vbi quidem hoc signum pro virginitatis teste, si ab omni fuco &

ſraude alienum eſt, admitti poteſt, licet ob ſequentes circumſtantias illud non in omnibus puellis, quæ tamen adhuc integræ eſſe poſſunt, reperiatur 1) quando in illis partes genitales non valde anguſtæ ſunt: 2) quando maſculus exiliori membro virili præditus eſt, 3) fœmina vero proxime ante hunc congreſſum menſibus laboravit; quando alias procerioris ſtaturæ eſt, adeoque patentiora genitalia habet: 5) quando frequentius largiori menſium fluxu laboravit: 6) aut aliquando fluorem album experitur: quando ſponſa ætate adultior, ſponſus vero junior eſt: 8) quando præceſſerunt violentæ genitalium contuſiones: 9) quando petulantes fœminæ partes ſuas genitales frequenti frictione & titillatione affecerunt: 10) quando repetitis balneis ante congreſſum uſæ ſunt: 11) quando a naturali conformatione Hymen deeſt & reliquæ partes laxius ſtructæ ſunt: 12) quando totum temperamentum fœminæ laxius exiſtit: 13) quando in maſculo inſufficiens membri rigiditas, quin potius laxitas adeſt. (c)

(a) *Zacchias l. 4. tit. 2. qu. 1. n. 20. & ſqq. Rejes qu. 39. n. 21. & ſq. Sebizius de notis virginitatis. Cruentatio a coitu an ſit certum virginitatis ſignum vid. Græf. de Organis Virorum cap. 8. ubi negatur. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 3 ſect. 2. c. 2. & 4.*

(b) *Zacchias l. 4. tit. 2. qu 1. n 21. Sebizius l c. p. 332*

(c) *De his notis allegatis conſ. Mercurialis variarum lectionum l. 6 c. 23. Torreblanca de delictis l. 2. c. 19. n 12. Fort. Fidelis de relat. med.*

§. X. De hoc ſigno Cruentationis paſſim varia proſtant teſtimonia, dum aliquando pro indice læſæ Virginitatis admittitur (*a*), aliquando infirmum eſſe declaratur (*b*), interdum variis fraudibus obnoxium eſſe ſignificatur (*c*) imo defectus illius haud corruptionem perpeſſam eſſe donotat (*d*), licet cæteroquin teſtimonia proſtent, ubi fœminæ aliquoties ſub repetitis congreſſibus carnalibus talem cruentationem ſubierunt (*e*), quæ tanto certius contingit, ex maris cohabitantis nimia proceritate & fœminæ teneritudine: Quo vero hæc ſigna virginitatis provide explorentur, ita aliquando licet ocularem inſpectionem in ſubſidium ducere, ſiquidem ex nudo adſpectu corporis paulo facilius virgo cognoſci poteſt (*f*), & propterea non modo aliqui hanc inſpectionem admittunt (*g*), ſed ultro concedunt neceſſarium contractum partium (*h*) explorandarum: hanc inſpectionem aliqui obſtetricibus juratis (*i*) concedunt, ſed quoniam obſtetrices cum ſuis divinationibus (*k*) de virginitate non ſatis peritæ (*l*) ſunt, ita etiam Medicis eadem inſpectio committitur (*m*) & ſi de virginitate teſtanda Medici & obſtetrices diſſentiunt, tunc prioribus credendum eſſe varii præcipiunt (*n*): ſubinde nonnulli ſuadent, ut ad præcavendam fraudem (*o*) ante inſpectionem fœmina calido balneo abluatur: neque tamen

tamen desunt, qui eandem inspectionem fallacem (*p*) & conjunctam explorationem difficilem & impossibilem declarant (*q*). Quodsi vero hæc inspectio necessaria dijudicetur, (sicut non omnimode rejici potest) tunc eadem mature tunc suscipienda est (*r*), quia retardatio illius in decisione parum veritatis promittit.

(*a*) *Valentini in Corp. Jur. Med. leg. ff. P.* 1. *sect.* 1. *cas.* 20. *p.* 20. *Ammannus in Medicina Critic. p.* 611. *Fort. Fidelis Relat. Med Lib.* 3. *Sect.* 1. *cap.* 1. *Quid sentiendum sit de cruentatione & dolore aspero in primo concubitu. Bravo de Medicinæ dogmaticæ præstant. Sect.* 5. *resolut.* 9. *§.* 4. *p.* 205.

(*b*) *Muller disp. de jure prægnantium c.* 10. *th.* 21.

(*c*) *Rejes qu.* 39. *n.* 23. *Paræus l.* 23. *c.* 42. *Sebizius p.* 330. *Augenius l.* 1. *tom.* 2. *Consilior. & epistol. c.* 5. *Torreblanca l.* 2. *de delictis c.* 19. *n.* 12. *Fortunatus Fidelis in Relation. l.* 3. *sect.* 1. *c.* 1. *Zacchias l.* 4. *tit.* 2. *qu.* 1. *n.* 26. *Fort. Fidelis lib.* 3 *sect.* 1. *c.* 4. *p.* 344. 345.

(*d*) *Marcellus Donatus histor. mirabil medic. l.* 4 *c.* 15. *Sebizius, Pinæus, Abbas cap. proposuisti de probationibus de afflictis in decision. Neapolit. decis.* 236. *n.* 3. *Farinacius de delictis corporis qu.* 147. *n.* 149.

(*e*) *De coitu Sanguineo, Borellus cent.* 4. *obs.* 17.

(*f*) *Secundum Pontificem in cap. proposuisti* 4. *X. de probat.*

(*g*) *Stryck de jure sensuum disp. I. c.* 1. *n.* 49. *& sqq. ubi ad Carpzovium & Stephani provocat*

(*h*) *Stryck. l c. Pacianus de probationibus l.* 2. *c.* 2. *n.* 17. *Angelus Aretinus Consil.* 142 *n.* 20.

(*i*) *Clasenius ad articulam C C.C.* 35. *p.* 183. *Simon in Præsid. academ. P.* 1 *disp.* 15. *th.* 10. *de jure obstetricum. An Obstetrices de virginitate testare queant conf. Kornman. de jure virginum. Simon loco modo citato.*

(*k*) *Paræus l* 23 *c.* 42. *dicit, quod judices errent, qui obstetricum observationibus fidant.*

(*l*) *Obstetricum divinationibus non est credendum.* vid. *Vilalpandus l.* 1. *Magiæ divinatricis c.* 24. *Pruckmann de Inspectione ventris. Hertius de Inspectione oculari.*

(*m*) *Stryk. l c. c.* 2. *§.* 39. *Aretinus consil.* 142. *n.* 19. *Pacianus de probationibus l.* 2 *c.* 2. *n* 33. *Tuschius in Conclus. Pract. lit P. conclus.* 280. *n.* 70. *Simon l c. th.* 36. *Thom. Tigeonis antimæologicum, quo demonstratur, obstetricibus non esse tantum fidendum de virginitate aut defloratione mulieris adulteræ testimonium ferentibus.*

(*n*) *Aretinus consil.* 142. *n.* 19. *Tuschius l. c. conclus.* 286. *n.* 70. *Simon l. c. §.* 11.

(*o*) *Stryk. l. c. n.* 38.

(*p*) *Rejes qu.* 39. *n.* 31. 32.

(*q*) *Cujacius observat l.* 17. *c.* 20.

(*r*) *Valentini in Corpore juris medic. legal. Authentic. cas.* 4. *p.* 457.
De Virginitate conf. Blegny in Zodiaco Gallic. an. 2. *mens. Mart. obs.* 21.

§. XI. Postea-

§. XI. Posteaquam hactenus de illibata castitate & corporis integritate in fœminis actum fuit; ita nunc inquiremus, an etiam in Maribus signa peracti coitus & amissæ integritatis corporis reperiantur? ubi mox indicandum est, quod talia signa æque fallacia, incerta & æquivoca sint, ac nonnulla Virginitatis prædicta signa fuere; unde quidem (1) pro signo deperditæ castitatis in maribus allegatur pilorum excrescentia in pube, quæ tamen mutatio nihil quidquam commercii cum præsumto coitu habet, ut praeterea iniqua imputatio & vitiosa argumentatio sit, quod illi coitum celebrarint, quibus hæc effloruit lanugo, cum ne quidem illa conclusio absoluta sit, quod illi promiscue ad coitum habiles existant, qui pube gaudent; siquidem in plane impotentibus & frigidis pubes adesse potest; vnde verius talis pubes signum vel imminentis vel præsentis pubertatis existit: Quare secundum omnis rationis & observationis regulas & scrutinia a coitu immunis declarari potest, qui pubem gerit, licet ex nefanda seductione secundum obseruationum suffragia nonnulli pueruli ante pubis efflorescentiam ad coitum provocati & adhibiti fuerint.

§. XII. Deinde pro indicio violatæ castitatis in maribus a quibusdam habetur mutatio vocis (*a*) e clara, acuta & effœminata, in raucam, asperam, sonoram & virilem: sed & hoc signum falsum & incertum est, quoniam plurimi pueri, quando nunc pubertatis periodum ingrediuntur, hanc etiam mutationem citra castitatis læsionem experiuntur; licet quidem vicissim plurimi posthac ad coitum subeundum habiles existant: interim varii mares hanc vocem acutam continent & servant, quamvis diu in matrimonio constituti sint, adeoque hæc vocis mutatio magis consensum habet cum pubertatis periodo, ut supra iam indicatum fuit: utut vero hæc dubia existunt signa, tamen paulo maior certitudo sequentibus reliquis conceditur, licet & ipsa suas patiantur exceptiones, 1) quando glans a suo præputio denudatur: quamvis quidem hoc non semper a primo eveniat coitu; imo licet hæc denudatio circa coitum contingat, per lascivam videlicet membri frictionem, obscœnam mastuprationem, aut quando variolæ has partes valde detinuerunt, iisdemque talem laxitatem intulerunt, vel quando a nutricibus contagium venereum hisce puerulis communicatum fuit, quod genitalibus etiam partibus labem affixit: 2) quando glans magis protuberat 3) magisque rufescit; 4) quando frenulum est laxius (unde nonnulli Medici hanc quæstionem proponunt: an ex frenulo signum virginitatis virilis desumi possit (*b*): 5) quando urethra tumidior apparet: 6) quando testiculi turgidiores aut 7) laxiores sunt: 8) quando præter reliqua signa oculi & palpebræ valde immutantur. Quod denique odorem hircosum (*c*) attinet, tunc ipse partim ad valde obscœna & libidinosa,

partim

partim ad alia subjecta cum impuris succis inquinata referri meretur; ubi tamen negandum non est, quod immoderatum desiderium venereum tam in fœminino, quam masculino sexu citra prægressum coitum ejusmodi fœtorem causari queat, de quo dicunt: Man stincke wie ein Bock, man rieche gantz geil &c. quod tanto magis contingit, quando subjecta aliquali dyscrasia humorum laborant, quemadmodum Medici diversas causas fœtoris *(d)* in vivis hominibus proponunt.

(a) De mutatione vocis tanquam signo amissæ castitatis & commissæ pollutionis egit Capivacius de signis virginitatis in masculis & fœminis. Rejes qu. 38. n. 2-8. Galenus vero dicit L. 6. de Morbis vulgaribus Comment. 4. text. 27. quod acuta vox tantum ratione pubertatis fiat gravior.

(b) Schurigius Spermatol. c. XI. p. 546. Antonides von der *Linden Meletemata Medica Hippocratica Physiologica §. 47.*

(c) Rejes l. c. n. 8 & seq. Capivacius l. c.

(d) Garmann. de Miracul. Mort. L. 2. tit. 8. §. 27. & seqq. & lib. 3. tit. 1. §. 39.

§. XIII. Quam pretiosus est Virginitatis splendor, antiquis nihilominus mos fuit, Virginitatem suarum sponsarum ante nuptias aliis delibandam & devirginandam offerre *(a)*; attamen Virginitatis spolium divinis æque ac humanis legibus adversatur, unde hoc ordine brevibus etiam de tali spolio castitatis sive STUPRO agere placet: Vocatur itaque Stuprum illicita defloratio virginum *(b)* aut compressio viduarum *(c)*, interim tantum in virgine aut vidua honesta, haud vero corrupta committitur Stuprum *(d)*: Est vero aliud stuprum violentum, aliud attentatum *(e)*; prius dicitur delictum carnis, quo fœmina honesta per vim comprimitur seu vitiatur; unde illud non nisi mulieri invitæ nolenti & reclamanti infertur; quare etiam Sponsa, quæ ab aliquo stuprum passa est, ob notabilem rerum mutationem repudio locum relinquit *(f)*: subest tamen adhuc differentia inter Stuprum & Raptum *(g)*: attentatum vero Stuprum est, quando vi quadam aliquis fœminam comprimere intendit, sed a consummatione delicti a fœmina resistente & clamante aut aliis causis impeditur *(h)*; alias omnino datur Stuprum violentum, ubi masculus nubilem fœminam vi coercere & comprimere potest, quamvis illa non sit ebria, modo aliorum auxilio destituta fuerit, quæ tale Stuprum interdum etiam cum vitæ periculo subit. *(i)*

Obstetrices de stupro violento aliquid certi an deponere possint. Ammanni Irenicum qu. 14. p. 115.

(a) Herodotus L. 4. Valer. Maxim. L. 8. Alex. ab Alexandr. L. 1. c. 24. Gregorius Tholosanus de Republ. L. 9. c. 1. n. 4. 8. Simon l. c. Cap. 8. n. 4.

(b) Carpzov. Jurisprud. Ecclef. lib. 2. tit. 14. definit. 228. n. 1.

- - Prax. Crim. P. 2 qu. 2. n. 1.

(c) *Carpzov. Jurisprud. Eccles. l. c. tit. 229. n. 12.*
(d) - - *Prax. Crim. P. 2. qu. 68. n. 78.*
(e) *Clasenius in C. C. C. art. 169. p. 478.*
(f) - *l. c. p. 479. Berlich Part. 5. Conclus. 41. n. 3-5. Stephani in C. C. C. art. 119. p. 144. 145.*
(g) *Bœhmer disp. de Probatis repudiorum causis. §. 13. p. 37.*
(h) *Huc referri merentur, quæ proferunt Ammannus Med. Crit. p. 617. & ex hoc Valentini Pandect. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. cas. 20.*
(i) *Deuternom. cap. 22. v. 25-27.*

§. XIV. Quamvis Stupri differentia ac pœna ad Forum Civile pertineat, ubi Doctores partim in genere (*a*) de stupri violenti pœna tractant, partim seorsim stuprum in immaturam & impuberem fœmellam commissum atrocius (*b*) & graviori pœna (*c*) magis dignum dijudicant, subinde quidam concubitum cum meretrice Invita partim pro violento stupro habeant (*d*), partim etiam aliqui pro tali stupro minus æstiment (*e*): tamen interdum Medici requiruntur, ut de veritate stupri devirginata persona judicent, ubi alia signa pertinent ad recentius commissam deflorationem, alia ad illam, quæ ab aliquo tempore peracta fuit: Quare proxime in talia stupri signa inquirendum erit.

(a) *Farinacius. Carpzov. Const. C. C. art. 119. cum suis Commentariis. Stephani Comment in C. C. C. Ungepauer de delictis carnis c. 2. Omnem coitum illicitum JCti culposum nominant, & de stupro fœminæ, ad coitum nondum aptæ, illato, obstetricum testimonium postulant, quoniam in hisce personis mortis periculum ex stupro metuendum, conf. Clasenius l. c. p. 484. Carpzov. Prax. Crim. P. 2. qu. 69. n. 60. Farinacius P. 5 qu 147. n. 41. Simon. Præs. Acad. P. 1. disp. 15. Etsi de veritate obstetrices deponere non possunt, modo id fiat de credulitate, vid. Pacianus de Probationibus L. 1. c. 47. n. 17. & L. 2. cap. 2. n. 12. De Stupri violenti poena vid. Bechman de privilegiis mulierum §. 63. p. 118. seq de poena stupri violenti in vidua Struv. de jure miserabilium cap. 2. §. 19. De stupri pœna Brunnem. Process. Inquis. c 9. n. 47. 50.*
(b) *Berlich. P. 5. conclus. 42. n. 25. Farinac. Operum Criminal. P. 5. qu. 147. n. 43. Clasen. in C. C. C. art. 119. p. 484. 479. 483. addunt Criminalistæ causam, quoniam e tali coitu cum immatura puella periculum mortis pertimescendum est. De eo, qui infantem impuberem vel dementem cognoscit Stryk. Us. modern. lib. 48. tit. 5. §. 16.*
(c) *Stephani l. c. art. 116. p. 139. 140. Anton. Matthæus de Criminibus ad Legem Juliam c. 5. p. 453. Ludovici ad Const. C. C. art. 119. ubi auctor pro stupro violento reputat, si quis cum infante aut puella infantiæ proxima rem veneream exercet, qualis concubitus a plurimis JCtis gladio dignus censetur.*

(d) Carp-

(d) *Carpzov. Prax. Crim. qu. 75- n. 53. seq.*
(e) *Ludovici in Notis ad C.C.C. art. 119. p. 154.*

§. XV. Perfectum itaque stuprum communiter cum violenta fœminæ aggressione procedit & si virgo fuit integra, tanto magis certa signa illati stupri conspicua sunt, ut itaque in tali casu ocularis inspectio necessaria sit (a). Ita enim primo in genere mox observatur, 1) quod partibus virginis genitalibus, aliquando etiam reliquo corpori vis illata fuerit: deinde 2) dum adhuc muliebria sanguine madida sunt, aut 3) præter solitum rubicunda; 4) aut penitus inflammata: 5) conqueruntur etiam virgines stupratæ de illarum partium dolore & ardore, 6) aut comparent illæ partes plane dilaceratæ, (b), 7) aut patulæ & valde dilatatæ, 8) aut præter consuetudinem humidæ: 9) facies stuprātæ circa oculos, nares & oris labia admodum mutata & livida observatur: 10) vaginæ uteri labia sunt inflata; 11) interiora uteri aliquando sunt læsa: 12) ejusmodi fœminæ non bene incedere possunt & de perpetuo dolore præcipue in locis pudicis conqueruntur: 13) si crura distrahuntur, dolores exacerbantur, quæ singula signa tanto certius observantur, quo juniores & teneriores sunt fœminæ & quo robustior est stuprator. Quare in hisce signis sollicite ætas & corporis habitus observari debet. 14) Adest aliquando inflatio regionis pectinis, perinæi & ani: 15) aliquando molesti tenesmi accedunt, 16) aut conatus dolorifici ad mingendum, quando una ostium urethræ violatum est: 17) quandoque accedunt spasmi semi colici, aut 18) irrregulares motus quoad alvi depositionem: 19) quandoque tubercula in perinæo & ano livida & rubicunda conspiciuntur: denique 20) nonnunquam partium suspecta excoriatio annotatur.

(a) *Zacchias L. 4. tit. 2. qu. 3 n. 2.*
(b) - *l. c. n. 10.*

§. XVI. Sicut vero hæc recenter commissi Stupri signa sunt, ita iam aliquamdiu peractæ stuprationis signa inquirenda admodum dubia sunt & ambigua, cæteroquin etiam levia & parum manifesta, prout hanc indagationem diu præteritæ stuprationis difficilem etiam declaravit Zacchias (a), quin ipsi JCti (b) tamdiu celatam stuprationem suspectam denunciant; proinde in generali stupri peracti scrutinio nonnulli stupratores inspectionem requirunt (c), cujus videlicet conditionis genitale ipsius membrum fuerit, an videlicet ex hujus relatione ad stupratæ fœminæ corpus prædicta stuprationis signa emineant & derivari queant: de reliquo Doctores quæstionem an fœmina in somno stuprari queat (d)? (cujus jam in præcedentibus aliqualis mentio facta fuit) pro & contra ventilant; equidem possibilitatem & certitudinem

hujus casus agnosco , ' sive fœmina per se naturali alto somno sepulta fuerit, sive artificiali sopore obnubilata, quemadmodum interdum nefandi ejusmodi processus occurrunt, ubi cum narcoticis diversis subjectis, velut Opio, Mandragora, Datura &c. Sensus obstupefacti fuerant: prout vicissim aliæ relationes testantur, quomodo fœminis inebriatis (e) altove somno oppressis stuprum illatum fuerit: De reliquo stuprum imputatum (f) a vero stupro sollicite discernendum est, ne videlicet ex æquivocis signis verum stuprum accusetur.

(a) *L 4. tit. 2. qu 3. n. 4.*
(b) *Carpzov. in Jurispr. Eccles. L. 2. tit. 14. n. 13.*
(c) *Zacchias l. c. n. 10.*
(d) *A. N. C. Dec. 1. An. 3. obs. 273. & Cent. 3. obs. 49. Riolasci antropographia lib. 2. c. 34. Zittmann. Med. Crit. Cent. 5. cas. 21. Cent. 6. obs. 77. Sinibaldi Geneanthr. lib. 1. tr. 3. c. 7. Rejes Camp. Elys. juc. qu. 41. Valentini in Novell. Med. cas. 1. Mœnichen obs. 13. & Lanzon. not. ad h. l. p. 43. Lincker in Decision. Saxon. Cent. 1. decis. 80. Carpzov. Pr. Crim. P. 2. qu. 69. n. 35. Genselius in Tractat. & Observat. de Conceptione in Somno. Guillemau des heureux accouchements. Collect. phys med. c. 3. obs. 36.*
(e) *Berlich. L. 4. conclus. 37. n. 6. Carpz. in Pr. Crim. P. 2. qu. 69. n. 35.*
(f) *Stuprum imputatum in fœmina, quæ molam exclusit, quam pro secundinis habuerunt, vid. Lincker l c. cent. 14. obs 1388.*

§. XVII. Iniquissimus coitus, detestandum stuprum, imo plane Sodomiæ abominabilis species est, quando mas cum mare (a) congreditur, aut mulier cum muliere (b) Venerem exercet, cui crimini JCti etiam promeritam dictarunt pœnam, quemadmodum coitus viri cum ore fœminæ (c) flagitiosus, adeoque atroci pœna dignus est: imo Sodomiæ speciem esse Auctores declarant, cum quis abutitur Venere (d) extra ordinem naturæ, adeoque, præpostere (e) unde nulla conceptio expectari potest, maxime in membro minus debito, quos nefandos modos ob gravitatem delicti auctores nedum quidem nominare audent & rationem hoc delictum puniendi novisse, sufficere decidunt: denique etiam execranda Sodomia est, quando cum puerulis rem veneream quidam exercent, sicut pœnarum & judiciorum exempla de hac specie Sodomiæ commissa passim auctores commemorant (f).

(a) *Simon de Impotent. Conj. c. 2. th. 1. n. 3. & 4. Carpz Pr. Crim. P. 2. qu. 76. n. 16. * Pœnam concubitus maris cum mare vid. in C. C. C. art. 116. it. conf. Zieriz & Stephani in hunc artic. Decianus Vol. 3. cons. 83.*
(b) *Carpz. l. c. n. 17. Stephani in dictum artic. Joh. Althusius in Dicæologia n. 12. L. 1. c. 17.*
(c) *Simon l. c. c. 2. th. 4. n. 24-29. Sanchez. de Matrimonio Tom. 3. L. 10. disp. 4. n. 10.*

4. n. 10. *Farinacius de delictis carnis qu.* 148. *tit.* 18. *Salmuth. Cent.* 3. *obs.* 94. *quæ ultima tamen observatio videtur aliquid fabulosi continere.*

(*d*) *Damhouder in Practica Crim. c.* 98. *n.* 33. *Dannhauer in Collegio Decalogi p.* 787. *Speners* Letzte Theologische Bedencken *P.* 2 *c.* 4. *Sect.* 5. *p.* 163. *De pœnis illorum, qui præpostere Venerem exercent, vid. Köppen L.* 2. *obs.* 127. *n.* 2. *Ungepaner de delictis carnis c.* 2. § 2. & *seqq.*

(*f*) *Carpzov. l. c. n.* 22. 23.

§. XVIII. Quando interdum nefandum tale Stuprum contigit, ut puer ab adultiori mare compressus fuerit, tunc de hoc detestando crimine Medici aliquando in consilium vocantur, ubi ex inspecto corpore delicti, videlicet corpore pueri, varia occurrunt indicia, tale stuprum designantia, qualia collegit Zacchias (*a*), & ex eodem alii recentiores Scriptores: Sunt vero talia signa 1) manifesta vis ano illata, 2) præcipue vero rubor, 3) ardor, 4) dolor, 5) intumescentia, 6) inflammatio, 7) excoriatio, 8) cruentatio, 9) scissura seu ruptura, (10) concurrentes tenesmi, 11) impotentia ad incedendum, 12) prægressæ graves hæmorrhagiæ, 13) tubercula sanguine oppleta circa anum, 14) scroti inflatio; 15) si frequentius illa Sodomia commissa fuerit, oriuntur quandoque verrucæ ani sive mariscæ (*b*); 16) consequuntur ulcera mali moris: 17) successive hæ partes circa podicem relaxantur: 18) addit Zacchias evanescentiam rugarum in sphinctere ani ob frequentem attritionem penis, (quæ tamen observatio rationi & experientiæ ad amussim non respondet) 19) concurrunt interni irregulares motus in intestinis crassis: 20) accidit denique interdum alia corporis ægritudo: Sed quo verum judicium de hoc statu sisti queat, (1) bene reliquæ circumstantiæ in pueris sunt conciliandæ & dijudicandæ, an non ex morbosa quadam constitutione hactenus nominatæ afflictiones provenerint? (2) an hoc stuprum recenter perpetratum fuerit? alias si mora temporis intercessit, tunc plurima horum signorum successive evanescunt, ut nihil determinari queat.

(*a*) *Zacchias L.* 4. *tit.* 2. *qu.* 5.

(*b*) *Amat. Lusit. Cent.* 2. *curat.* 87.

Casus I.

Sedulia, eines arbeitsamen Weißgerbers Tochter, von 21 Jahren und Phlegmatisch-Sanguinischen Temperaments, wurde von ihren Eltern zu dieser Profession und Beyhülfe in derselben fleißig angehalten, dergestalt, daß sie oftermals mit dem Unter-Leibe bald in warmes bald in kaltes Wasser treten und ihr Gewerb darinnen treiben muste: Diese wurde von ihren Eltern ehrlich und rechtmäßig an einen um ihr Haus wohlverdienten und alten Gerbers-

 Ge-

Gesellen verehlichet: Nachdem diese Leute eine Zeitlang in der Ehe gelebet, schiene es, daß sich ein heimlich Mißverständniß unter ihnen ereignete, welches endlichen Seduliæ Mutter von dieser ihrer Tochter nach vielem Befragen entdeckte, so auch darinne bestunde, wie ihr Mann vielmahls ihr zu einem Vorwurff machen wolte, daß er sie nicht als Jungfrau erfunden, und deswegen zu mehrmaligen Unfrieden Anlaß gebe: Als hierüber die alten Eltern ihren argwöhnischen Schwieger-Sohn zur Rede stelleten, so bekannte derselbe nicht allein diese seine Vermuthung, sondern wolte dieselbe bestärcken 1) daß bey dem erstmahligen Beyschlaff sein Weib nicht das Kennzeichen einer Cruentation gehabt: 2) daß die muliebria seines Weibes laxiora gewesen: 3) daß er ohne grosse Mühe derselben beywohnen können: 4) daß auch selbst sein Weib bey solchem Beyschlaff eben keine grosse Schmertzen empfinde. Da er nun sonsten von solchen Kennzeichen vernommen, daß sie die integrität der Jungferschafft beweisen solten; so könte er nicht ohne Grund vermuthen, wie er seine Seduliam nicht als Jungfrau, sondern als anderswo versucht und probirt gefunden. Um also diesen Mißverständniß abzuhelffen, so haben sich die hierüber besorgte Eltern bey einem erfahrnen Medico belehret, wie weit solchen 4 vermeynten Beweisthümern Glauben zuzustellen sey.

Epicrisis in Casum I.

1) *Honesta muliebrium laxitas pro inhonesta devirginatione habita:* 2) hæc flacciditas est partim naturalis & essentialis, partim acquisita & accidentalis; 3) prior nititur temperamento duplicato laxiori & succulentiori; 4) posterior provocata est per labores domesticos, dum hæc fœmina frequentius nudis pedibus in aquam calidam descendere suevit, unde copiosior ingressus humorum in partes inferiores invitatus fuit; 5) & hic labor vires alicujus fomenti in hoc casu tenet, e quo humidæ exspirationes simul genitalibus fœminæ communicatæ commissam illam relaxationem intulerunt; 6) tanto magis largior oppletio humorosa in muliebribus locum invenit, quoniam sæpe coriarii cum calce viva negotia sua gerunt, ut propterea similes exspirationes calcareæ genitalia castæ Seduliæ una stimularint & ad frequentem ingressum humorum in eadem & consequentem majorem flaccescentiam illorum disposuerint & contribuerint; 7) neque quidem ullum indicium e reliquo casu ex vita anteacta eminet, quo Sedulia de prægressa incastitate & ominosa aut malefida conversatione suspecta compareat; 8) unde & ipsa hæc fœmina patienter mariti sui suspicionem hactenus pertulit, neque aliis suspectis persuasionibus ipsius animum demulcere laboravit.

Casus II.

Astuta, von 22. Jahren, eines Sanguinisch-Cholerischen Temperaments, welche wegen ihres freyen Wandels und übermäßigen Lustbarkeiten schon ziemlich bekannt und berüchtiget war, verehligete sich mit einem stillen, blöden und einfältigen Wittber Bürgerl. Standes, und da dieser auf die Vollstreckung der Ehe gedrungen, hatte dieselbe solche ohne erhebliche Ursachen verweilet; bis sie solche endlichen zu einer ihr gelegenen Zeit veranlasset: Nun zweiffelte zwar dieser ihr künftiger Ehe-Mann selbst, ob er an seiner Astura eine reine Jungfrau bekäme, als er aber das erste mahl ihr ehlich begewohnet, hat er ohne sonderliche Mühe solchen Beyschlaff verrichten können, über welchen doch zu seiner grossen Verwunderung Astuta heftig queruliret und geschryen, so ihm auch verdächtig vorgekommen, indessen wolte ihn die von solchem Beyschlaff erfolgte Cruentatio seines neuen Ehe-Weibes auf bessere Gedancken bringen, welche Verblutung 4. gantzer Tage daurete, anbey aber observirte der Mann, daß sein Weib nach seiner Meynung ihre Menses seit seines erstern Beyschlaffs bis nach der 3ten Woche nicht gehabt, da denn endlich solche Menses sich bey ihr in dieser Zeit ereignet: Um also aus seinen zweiffelhafften Gedancken zu kommen, verlanget dieser Handwercks-Mann in einer stillen Belehrung zu wissen:

Ob bey so gestalten Umständen er sicher glauben könne, daß er seine Astutam wegen obgedachter Cruentation als Jungfrau erfunden.

Epicrisis in Casum II.

1) *Astuta virginitatis sum mensium fluxu, cruentationem devirginationis honestæ æmulante simulatio.* 2) Multæ circumstantiæ, in casu obviæ, fœminam quæstionis generice suspectam declarant, 3) ipsum temperamentum in diversos excessus pronum illas circumstantias confirmare adjuvat: 4) retardatio nuptiarum præter ullam necessitatem, occultum aliquem astum cum consequente mutatione rei eximie testatur, ut inde valida præsumtio emineat, quod hæc Astuta maritum suum consopire illiusque bonam fiduciam in se hoc dolo conciliare voluerit; unde illo tempore nuptias instituit, quo terminus mensium erumpentium appropinquavit, siquidem multæ fœminæ ipsum diem aut noctem illam mensium erumpentium scire & prædicere possunt: 6) hanc eruptionem promovit cohabitatio neo-mariti: 7) neque suspicione caret, quod citra difficultatem maritus suæ conjugi cohabitare potuerit, illa tamen dolores quosdam simulare non verita sit; 8) hinc duratio profusionis sanguinis circa tamen continuatam querimoniam de doloribus in muliebribus, perinde

simu-

simulatam cruentationem tanquam notam virginitatis infringit; 9) & licet exempla haud desint, quibus talis cruentatio, quæ per plures dies duravit, confirmari potest; attamen pro illius honesta confirmatione coincidunt circumstantiæ, quod maritus cum multa difficultate virginitatis claustra perrumpere debuerit, & quod pathemata & eximii dolores concurrant; quæ tamen circumstantiæ in hac Astuta deficiunt: 10) fundatam hanc decisionem testatur justus periodicus recursus mensium post circumactas tres septimanas, e quo in priorem nuptialem cruentationem certius concludere liceat, quod fraudulenta fuerit.

Casus III.

Otilia, ein Mägdlein von 8. Jahren, aus einem unehligen Beyschlaff gezeiget, wurde von ihrer Mutter, einem verschmitzten und betrügerischen Weibe, fleißig zu einer bejahrten und ausser der Ehe lebenden, iedoch begüterten Manns-Person geschickt, von demselben seine Wäsche abzufordern: Da aber dieser mit jenem Mägdlein, als einem Kinde, bisweilen unschuldig geschertzet, auch dann und wann ein geringes Geld ihr zu einem Morgen-Brodt gegeben, beklagte die Mutter dieses Kindes jene Manns-Person wegen eines dem Kinde zugefügten Stupri, berieffte sich auch nicht allein auf obbenanten freundlichen Umgang, sondern auch, daß das Mägdlein inflata genitalia hätte, und aus solchen täglich eine übelriechende materia flösse: Nachdem aber verordnet wurde, daß von einem verpflichteten Chirurgo das quæstionirte Kind besichtiget werde, so hatte man observiret 1) daß das Kind laxi & succulenti habitus gewesen: 2) daß sie vom Anfang ihres Lebens nicht allein kräncklich, sondern auch an der Farbe blaß und siech anzusehen gewesen: 3) daß deswegen ihre Mutter von Kind auf vieles mit Artzneyen an ihme gekünstelt habe: 4) dieses Kind unter schlechter diæt und Wartung aufgezogen sey: 5) daß man an demselben äusserlich so wohl am gantzen Leibe, als auch um die genitalia viele pustulas scabioso-serpiginosas gefunden: 6) daß zwar die genitalia ausserordentlich tumida und laxa, aber nicht roth und entzündet gewesen: 7) daß das Kind in und an denenselben über jückende und fressende Schmertzen geklaget: 8) daß auch sonsten dasselbige Kind am Leibe sehr zart, und hingegen die beschuldigte Manns-Person von starcker und grosser Statur gewesen: 9) daß man sonsten an diesem Mägdlein nicht die geringste geschehene Violenz befunden habe. Daher diese Frage entstehet:

Ob solche Observata dem obgedachten beschuldigten Stupro oder einer andern Ursache beyzumessen seyn?

Epicri-

Epicrisis in Casum III.

1) *Stupri puellæ octenni valetudinariæ illati dolosa imputatio.* 2) Multæ circumstantiæ in casu emicantes, fraudem testantur (*a*), mater puellæ malæ famæ & (*b*) curta laborans supellectile (*c*), opulentus contra mas (*d*), puellæ frequens demandatio ad eundem: 3) status morbosus puellæ sufficienter injuriosam hanc imputationem solvit & declinat, undecunque etiam ipse natus fuerit, quemadmodum impuritas humorum & scabiosa infectio multis signis se prodiderunt in puella: 4) secessio humorosa & emanatio tetræ materiæ e genitalibus puellæ satis perspicue ab illo morboso statu deduci potest: 5) desunt etiam longe certiora commissi stupri indicia; 6) quid quod nulla proportio inter teneram puellam & marem quæstionis robustiorem intercedit: cum violenta compressio, si qua contigerit, sine gravi læsione & violenta alia genitalium puellæ succedere haud potuisset.

CAPUT IV.
DE
DEBITO CONJUGALI, CONCEPTIONE ET GRAVIDITATE.

§. I.

PErsonæ ad matrimonium idoneæ pro utroque ipsius fine, quantum divinis & naturæ legibus conveniens est, sibi invicem cohabitare debent: ast quoniam mutui adjutorii officium partim probatis & integris Theologis, partim prudentibus & justis JCtis decidendum & dirigendum commissum est; ita quoad alterum matrimonii finem, nimirum generis humani propagationem, Medici variis in casibus in consilium vocantur: & quo personæ maritatæ in hoc conjugali vinculo debitum officium sibi invicem præstent, interest quam maxime, ut unum ab altero tale quid haud desideret, quod debitum appellari non potest, sed quod morositati, mollitiei, luxuriei dolo, nimiæ sui ipsius indulgentiæ, aversioni, præjudicio, falsæ castitatis voto, injustæ & irritæ conscientiæ & similibus causis, adscribi meretur.

§. II. Debitum itaque conjugale, medico sensu decidendum, concernit cohabitationem in toro conjugali, in qua ne ullo modo peccent conjuges, prudentia opus est, ne videlicet ex impudica libidine, Sanctissimo Deo & so-

 briis

briis hominibus adverſa, conjuges ſub prætextu debiti conjugalis hac cohabitatione, in juſto ordine licita, abutantur, imprimis cum inter homines non obſerventur ſtata coeundi tempora, uti in brutis (*a*) denotantur, hinc citra prægnantem rationem a tali vinculo conjugali nemo, qui ſemel in hac copula verſatur; ſe extricare poteſt: interim etiam matrimonium in caſtitate obſervandum eſt (*b*), ne ad libidinis ſuæ plusquam brutinæ ſatietatem hoc vinculo homines abutantur: multo minus Chriſtianiſmo conveniens eſt dictum Plutarchi, quod carnalis copula ſit remedium altercationis. (*c*)

(*a*) *Cur bruta ſtata Veneris exercendæ ſive coeundi tempora habeant, non item homines conf. Warliz de morbis biblicis p. 381. & ſqq. Lutherus in Geneſ. II. 18. p. 350.*

(*c*) *In præceptione connubiali N: 40. Marc. Donatus med. hiſt. mir. lib. 4. c. 17. in coitu extincti.*

(*b*) Der Eheſtand iſt mäßig zu gebrauchen: *vid.* Speners letzte Theologiſche Bedencken *P. 2. p. 209. verba ſunt:* Chriſtliche Eheleute müſſen auch im Werck der ehligen Beywohnunge ihr Fleiſch creutzigen ſamt den Lüſten und Begierden, daß ſie ihren Lüſten nicht den Zaum laſſen noch den Eheſtand zu mehrern Entzündung gebrauchen, ſondern vielmehr durch mäßigen Gebrauch des von GOtt gegönneten Mittels mäßigen und dämpfen, und einander alſo beywohnen, daß nicht die Andacht zerſtöhret, die Brunſt vermehret, die Geſundheit geſchwächet, der Ehegatte beſchweret und alſo GOttes heilige Ordnung entheiliget werde. *item* Lebens-Pflichten *Part. II. p.* 568. die eheliche Keuſchheit beſtehet in reiner Bewahrung ihres Ehebetts von fremder Befleckung, und in ſolchem Gebrauch ihrer ehlichen Liebe, daß den Lüſten nicht freye Macht gegeben, ſondern ſie gezähmet, und auch in ſolcher Sache die Gottesfurcht, das Gewiſſen, die Bereitung zum Gebet und Geſundheit in acht genommen werde. 1. Cor. 7. v. 3-5. conf. Theol. Bed. Part. 2. cap. 4. ſect. 18. p. 619. ſeq. & cap. 3. art. 3. Sect. 8. p. 313. Gerbers unerkannte Sünden Pars. II. c. 13. von den Sünden des Ehe-Bettes. Speners Theol. Bedencken *Part. 2. c. 3. ſect. 8. p. 313. ſeq.*

§. III. Nullum itaque ſubjectum e conjugibus alterum ad valde frequentem & ludicram commixtionem carnalem ex hoc jure de debito conjugali cogere poteſt, quando & animo & corpore impudicos experitur ſtimulos: prava etiam animi libido eſt temperanda & coercenda (*a*), neque caſtitas, cujus varia egregia proſtant teſtimonia (*b*), per ſe nocet, frequens contra coitus aut immodica Venus innumera damna affert (*c*), ſicut teſtimonium occurrit, quod nimia Venus in novellis ſponſis luis & ſcabiei gallicæ cauſa fuerit, unde originem traxit appellatio von der Braut-Krätze (*d*), quemadmodum itaque aliqui ſalubritatem abſtinentiæ a coitu (*e*) demonſtrarunt, ita alii noxam abhinc pendentem explicarunt (*f*), imo ſpecialius aliquid demonſtrarunt, quomodo matrimonium medium ſanitatis & morborum (*g*) ſit, ſicut

inter

inter alias corporis alterationes iterum quidam præmaturam calvitiem (*h*) a Bacho & Venere derivare sciunt, inde præterea occasionem nacta est quæstio: an coitus a Medico vel in genere vel seorsim ægrotantibus bona conscientia pro recuperanda sanitate suaderi possit (*i*), quæ cura multis dubiis & subinde illicitis circumstantiis subjecta esse deprehenditur: huc etiam spectant quæstiones legales, an debitum conjugale præstandum sit cum Seminis retentione aut incongrua profusione, juxta crimen Onaniticum (*k*)? an ineptæ conjuges a debito conjugali abstinere debeant (*l*)? quid maritus suscipere debeat, quando ipsius conjux conceptionem impedire non veretur (*m*)?

(*a*) Speners Theologische Bedencken *P. 2. c. 3. artic. 2. sect. 8. p. 305. & sqq.*

(*b*) *Rejes qu. 46. p. 572. A. N. C. Dec. I. an. X. obs. 59.*

(*c*) *Warlitz de morbis biblicis c. 12. p. 361. & seq. Rejes l. c. n. 7. p. 565. 66. & qu. 44. Guldenklee l. 2. cas. 17. Borellus cent. 4. obs. 87. Garmannus de mirac. mort. l. 1. tit. XI. §. 15. 16. Schurigius spermatol. c. 5. p. 258. & sqq.*

Sub coitu mortuorum exempla vid. *Schenckius l. 4. de coitu obs. 9. Schurigius l. c. p. 268-272. Garmannus de mirac. mort. lib. I. tit. XI. §. 15. 16.*

(*d*) *Warliz de morb. bibl. p. 374. Rolfinc. Disput. de Scabie c. 4.*

Quod aliqui Venerem Sanitatis causa commendaverint vid. Simon de impotent. conjug. c. 4. th. 1. n. 5. Schurigius l. c. p. 278. & sqq. A. N. C. dec. 3. an. 1. obs. 118. de Scabie neo-gamarum.

(*e*) *Rejes qu. 46. p. 567.*

(*f*) *Rejes l. c. p. 569-72. Schurigius l. c. p. 274.*

Coitus moderatus prodest vid. Schurigius l. c. p. 278.

Seminis retentio causa fatuitatis, emissio vero causa sanæ mentis, conf. A. N. C. Dec. I. an. 6. obs. 55.

(*g*) Speners letzte Theologische Bedencken *P. 2 p. 207.*

(*h*) *Garmann. de miracul. mort. l. 1. tit. 1. §. 121. p. 78. Sinibaldus Geneanthrop. l. 9. tract. 2. c. 6. Schurigius l. c. p. 266.*

(*i*) *Zacchias l. 6. tit. 1. qu. 5. n. 4. 7-11. Schurigius spermatol. c. 12. p. 551. & seqq.*

(*k*) *Simon Præs. academ. P. 1. disp. 14. c. 2. th. 5. n. 14. p. 793-795.*

(*l*) Speners Theologische Bedencken *P. 2. p. 615. & seqq.*

(*m*) *Spenor ibidem P. 4. p. 406.*

§. IV. Causæ itaque, ob quas conjuges sibi invicem debitum conjugale aliquandiu denegare possunt, omnino ingenuæ, fundatæ & prægnantes esse, neque ex aliquo moroso & tenaci affectu animi provenire debent: relaxant itaque in genere debitum conjugale animi corporisve ægritudines (*); nimiæ imbecillitates (*a*), quæ sub matrimonio demum ortæ; inopportuna tempora, quæ pro diversa conjugum ratione discernenda; frequentia cohabi-

 tationis,

tationis, quæ vires ſuperat (*b*), nimia conjugis moroſitas, aut mariti iracundia, ſub qua facile conjugi fœminæ vis inferri poteſt; quando modo unum ſubjectum e conjugibus a gravi morbo liberatum fuit, aut alias nimium viribus exhauſtum eſt, ut ultra vires urgeatur & quando denique nuda libido & laſcivia cohabitationis ſcopus; eſt, ſobolis vero procreatio evitatur.

(*) *B. Spener.* Nothwend. und Möglichkeit des thätigen Chriſtenthums *domin. Rogate. p.* 860. *in.* 1 *Cor.* 7. *v.* 4. Dahero wir ſehen daß es unrecht und eine Art des Ehebruchs iſt, wo ſich eines des andern ohne Noth der Geſundheit oder dergleichen wichtigen Urſachen entzeicht, oder Eltern oder Angehörige die ihrige Vereblichte nach allen Vermögen von einander zu halten befliſſen ſind. *conf. Dannhauer Catech. Milch. Part.* 1. *p.* 454. 457.

(*a*) *Seckendorf.* Chriſtenſtaat *l.* 3. *c.* 8. *§.* 8. *p* 574. Nicht nur die Uberfüllung mit Speiß und Tranck, ſondern auch die Pflegung der ehelichen Luſt machet den Menſchen träge, und ſchwächet Verſtand, Aufmerckſamkeit und Andacht. *In totum hunc diſcurſum de debito conjugali conf.* Gerbers unerkannte Sünden *Part. II. cap.* 13. von den Sünden des Ehebetts.

(*b*) *Divortium ob Sæpius iteratam venerem factum Riedlinus Lin Med. An.* 3. *Nov. obſ.* 27. *p.* 812.

§. V. Quod itaque nunc in genere dictum eſt, illud proxime ad ſpeciales conſiderationes duci meretur, unde ſeorſim mares æque ac fœminæ conjuges ob diverſas cauſas debitum conjugale aut deprecari aut abnegare poſſunt, quas paſſim etiam Auctores (*a*) allegare ſciunt: *Mares* (*a**) itaque quod attinet, tunc ob ſequentes circumſtantias debitum conjugale abnuere poſſunt, 1) quando fœmina conjux ultra modum laſciva eſt, 2) quando maritus multis officii ſui curis obrutus; 3) tanto magis, quando valetudinarius eſt, 4) aut quando a coitu multas capitis imbecillitates experitur (*b*), 5) quando inclinat in mictum cruentum, hæmoptyſin &c. 6) quando nunc hæmorrhoidum fluxu laborat, qui facile ex coitu alterari poteſt, quando præcipue podagricus, aut nephriticus eſt, aut ex coitu in alia pathemata incidit, 8) quando conjux fluore albo laborat, 9) quando mulier admodum ſuſpecta eſt de valde familiari conſortio cum aliis maſculis, 10) quando mulier venerea laborat infectione (*c*), 11) ſi vir hernioſus redditus fuit, & ob herniam multa incommoda patitur, 12) ſi mulier mente capta eſt, 13) ſi menſtrua fluunt (*d*), 14) ſi mulier a coitu ita inepta & valetudinaria redditur, ut neque œconomicis officiis defungi, neque concipere queat: 15) ſi maritus cum proprii ſui corporis emaciatione aliove diſpendio coitum celebrare debet, 16) ſi valde plethoricus a commotione venerea variis ſanguinis ebullitionibus ſuſpectis ſubjicitur, 17) ſi propter plethoram a coitu alias periculoſas corporis afflictiones metuit, 18) ſi maritus ad certas functiones integris viribus indiget, quæ a coitu facile enervari

vari possunt, 19) si ad sacra officia subeunda (e) maritus animum & corpus castum servare debet.

(a) *Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 1. & 2.*

(a*) *De quibus Bodinus in disp. de Iure circa violentiam corpori alterius inferendam th. 12. Maritus quoque debitum conjugale uxori jam denegare non potest: Sin autem denegat ad illud cogendus videatur. Brückner Decis. matrimon. c. 22. n. 40. addit vero author, quod uxor non habeat jus in corpus mariti ut eum ad debitum conjugale posset cogere.*

(b) *Scheuck. l. 4. de genitalibus masculorum obs. ultima in fine.*

(c) *Kœnig in casibus conscientiæ ad tab. œconomic. sect. 2. c. 3.*

(d) *Levitic. c. 18. v. 19. & 29. & c. 20. v. 18. Ezech. 18. v. 6. c. 22. v. 10. Navarra in Manl. c. 16. n. 32. Sanchez de matrim. l. 9. disp. 21. n. 4. Sylvester, verbo, de debito conjugali Scotus t. in 4. sentent. distinct. 32.*

(e) 1 *Corinth. 7. v. 5.*

§. VI. Proinde etiam *Fœminæ* ex diversis sonticis causis hoc debitum conjugale declinare & denegare possunt, 1) si maritus nimis frequenter & inhoneste hanc cohabitationem desideraverit (*a*), 2) si inhonestus & inhumanus modus concumbendi a conjuge postulatur (*b*), quoniam etiam ille modus legitimus esse debet (*c*), quemadmodum inversus coitus culposus (*d*), tanto magis præpostera Venus gravidis nociva est (*e*), (quæ circumstantia aliquo modo in præcedentibus annotata fuit) 3) si maritus ulcere maligno & venereo in genitalibus laborat (*f*), nam coitus cum infectis est nocivus (*g*), hinc datur coitus contagiosus (*h*), & Medici exempla catharseos coitu communicatæ (*i*) allegare sciunt, 4) præsens vera qualiscunque morbida afflictio corporis debitum conjugale denegare permittit (*i**) 5) maxime vero dispositio ad uteri morbos & hæmorrhagias, 6) nec non mensium fluxus præsens (*k*), 7) ut & graviditas morbosa, 8) præcipue quando metus abortus imminet (*l*), hinc vulgo quæstio movetur: an gravida coitum admittere queat (*m*), 9) quando conjux partui proximior est (*n*), & 10) quando mox post puerperium coitus urgetur. *o*)

(a) *Schurigius spermatol. c. 5. §. 18. & 19. de nimia salacitate in masculis & fœminis. Eusebius Lib. 4. c. 17. Justinus Martyr in Apolog. ad Senatum laudat fœminam Christianam, quæ usa, Romano legis beneficio marito ultra fas libidinanti repudium misit & ab eo divortit. vid. Dannhauer. Catech. Milch. Part III. p. 310. (e)*

(b) *Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 1. n. 2.*

(c) - - - *l. c. n. 38. Schurig l. c. c. 5. §. 7. p. 227.*

(d) *Simon de impoteut. conj. c. 4. th. 1. n. 9. c. 2. th. 4. n. 1. & sqq. Schurig. l. c. c. 5. §. 8. p. 228. usque ad §. 12.*

(e) *Warliz. de morbis biblicis p. 374.*

(f) *Zacchias l. 3. tit. 3. qu. 6. n. 25. 26-28. it. l. 7. tit. 3. qu. 3.*

(g) *Gar-*

(g) *Garman. de mirac. mort. l. 2. tit. 2. §. 43.*
(h) *Schurigius l. c. c. 5. §. 68. p. 295.*
(i) *Sinibald. Geneanthr. l. 3. tract. 1. c. 12. Horstius obs. anatom. 10. Guldenklee l. 3. cas. med. 50.*
(i*) *conf. locus Lutheri tom. 2. Ienens. f. 156. Gerhardus de conjug. p. 1023. 1058. de pertinaci debiti conjug. negatione. Dannhauer Catech. Milch. Part. III. p. 310.*
(k) *Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 3. n. 10. 12. & qu. 4. n. 6.*
Num uxor peccet mortaliter, quæ tempore menstrui fluxus debitum reddit: vid. Muller de jure prægnant. c. 6. th. 2. Gerbers unerkannte Sünden. *Part. II. c. 13 p. 390. seq.*
(l) *Sanchez. l. 9. de matrim. disp. 22. n. 1. Sylvester ad Verbum debitum conjug. n. 8. Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 3. n. 15. 16. & qu. 4. n. 9. & l. 3. tit. 3. qu. 3. n. 19.*
(m) Ob ein schwanger Weib ohne Gefahr der Leibes-Frucht sich zum Manne legen könne; *vid. Welschius* in Heb-Ammen Buch *P. 1. c. 21. Lutherus Tom. II. Altenb. fol. 386. a. b. it.* Ob ein Ehemann seinem Weibe, wenn sie schwangers Leibes ist, ferner mit gutem Gewissen beywohnen könne? Gerbers unerkannte Sünden. *Part. II. c. 13. p. 401. seq.* Speners Lebens-Pflicht. *Tom. I. p. 417.* Gerbers unerk. Sünd. *l. c. p. 396. 397.*
Quod Mariti qui gravidis cohabitant plusquam bestiali modo peccent, & quod idem valeat de fœminis gravidis hunc coitum postulantibus, vid. Hieronymus l. 1. contra Jovianum c. 5. XXXII. qu. 4 Origenes in Homilia 5. super Genesin. 19. c. 15. XXXII qu. 7. Esseni inter Judæos cum uxore prægnante non concumbebant, conf. Iosephus de bello Iudaico l. 2. c. 7. Pericula e tali concubitu provenientia inter Ictos descripsit. Toletanus l. 7. instruct. sacerd. 24. n. 2. De coitu gravidarum, conf. Schürigius spermatol. c. 5. §. 72. p. 311. & §. 73. Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 3. n. 15-19. 22. Speners Theologische Bedencken *P. 2. c. 3. artic. 2 sect. 8. p. 317. ejusd.* Lebens-Pflichten *Tom. I. p. 417. Utrum fas sit, maritos cum gravidis suis uxoribus ante depositum partum amplius consuescere König Cas. Conf. 9. p. 802.* Gerbers unerkannte Sünden *Part. II. c. 13. p. 401. seq.*
(n) *An maritus ab uxore tempore partui vicino debitum conjugale exigere possit, vid. Hoffmann. disp. de insignioribus puerperii temporibus c. 1. §. 18. Muller de jure prægnant. c. 6. th. 8. Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 3. n. 15. & seqq.*
Coitus an partum promoveat si brevi ante illum moderate exercetur, vid. Warliz de morbis biblic. c. 12. Schurigius l. c. c 5. §. 73. p. 314.
(o) *Zacchias l. 3 tit. 3 qu. 3. n. 13. 14. Hoffmann de insign. puerp. temp. c. 3. §. 27. ad 10)* Gerbers unerkannte Sünden. *P. II c. 13. p. 396. 397.*

§. VII. Porro Mulier conjux debitum conjugale declinare potest, 11) quando sub lactatione constituta est & ex coitu infanti periculosa imminent pathemata; 12) quando maritus morose & impetuose sub coitu in fœmina conjuge urget liquoris genitalis excretionem (*b*), quæ tamen non omnibus familiaris

miliaris eſt; 13) quando maritus ebrius, 14) aut mente captus (*c*) eſt, 15) quando fœminæ ex certo conſtat, quod marito frequens Venus ſit noxia; 16) ſi mulier ſub coitu enormes dolores, qui euitari & corrigi haud poſſunt, patitur (*e*); 17) ſi ſeminis maſculini communicatio mulieri admodum nociva eſt (*f*), ut varias patiatur calamitates, velut Colicam, hyſtericam, lipothymiam, cruentationem &c. 18) ſi maritus ob nimiam libidinem conjugem ſub coitu immodeſte tractat, videlicet compreſſione, contrectatione, violenta membri proſecutione in intimiora genitalium muliebrium, ut propterea conjux grave ſui corporis & ſanitatis periculum extimeſcere debeat: 19) ſi maritus peſſimorum morum eſt, peſſimus œconomus, prodigus heluo pecuniarum dilapidator, qui non tantum libidinis ſuæ mitigandæ cauſa, ſed ad numeroſam prolis generationem, conjugis cohabitationem poſtulat, quando hæc jam in miſero vitæ ſtatu verſatur, 20) quando conjux a marito debili & valetudinario infantes tales imbecilles & variis hæreditariis morbis afflictos, hactenus peperit, & 21) quando mulier non mente integra aut melancholica eſt. (*g*)

(*a*) *Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 3. n. 23. 24.*

(*b*) *Sanchez. de matrim. l. 9. diſp. 17. n. 9. Pontius de matrim. l. 10. c. XI. n. 3. qui voluerunt virum non debere expectare ſeminis emiſſionem in fœmina, ut Zacchias refert. l. 7. tit. 3. qu. 6. n. 3.*

(*c*) *Zacchias l. 7. tit. 3. qu. 4. n. 5. Dannhauer Catech. Milch. Part. III. p. 310.* durch dergleichen Unfall mag wol nach Beschaffenheit der Sache sonderlich was die *Furi* und Unsinnigkeit betrifft, eine Scheidung zu Tisch und Bett fürgenommen werden, aber die Ehe gäntzlich auffzuheben ist unerlaubt.

(*d*) - - - *tit. 8. qu. 5. n. 6.*

(*e*) *Montanus conſult. medic. conſil. 16. Bruckner in deciſ. jur. matrimon. P. II. c. 22. n. 4. & 5. cauſam pro reſciſſione matrimonii judicat, quando proportio membrorum genitalium utriusque ſexus irregularis v. g. mas nimis craſſus conjux valde arcta eſt.*

(*f*) *Animi deliquium in juvencula ex receptione ſeminis virilis cauſa ſterilitatis. vid. A. N C. Dec. 1. an. 3 obſ. 233.*

(*g*) *Quando mulier ex melancholia cum viro cohabitare recuſat, poteſt repudiari interim alimentari debet, vid. Lincker ad tit. de ritibus nuptialibus membr. 2. Muller de jure prægnant. c. ult. th. 7.*

§. VIII. Hæc denegatio debiti conjugalis in nonnullis caſibus ſe tantum ad aliquam temporis moram extendit, ita ut non totalis & abſoluta ubique locum inveniat. quamvis aliæ circumſtantiæ interdum abſolutam talem denegationem admittant, quæ propterea a peritis Medicis condigne explorandæ & ſignificandæ ſunt, ut ſecundum faciem illarum rerum etiam Judex Civilis in ejusmodi caſibus rite diſponere queat; alias quidem conjuges ſive invicem cohabitare debent, ita ut Magiſtratus (*a*) invitos & reſiſtentes homines

ex aliqua morositate ab hoc debito conjugali se subtrahentes eo adigere queat, si prædictæ rationes non obstant: de reliquo occurrunt adhuc aliæ circumstantiæ, quæ debiti conjugalis denegationem admittunt, sed dum illæ ad Forum Theologicum & Politicum spectant (*b*), hinc easdem hoc loco allegare haud placet.

(*a*) *Carpz. Iurispr. Eccles. l.* 2 *tit.* 12. *def.* 207. & 208.

(*b*) *Gerhardus in Loco de Conjugio. Ioachimus a Beust de Iure Connubiorum. Sannig. ad Decretal. de Conjugio leprosorum. Bonnaccinus de Matrimonio. Linck. ad decretalia de conjugio leprosorum. Beck. de debito conjugali.*

§. IX. Alterum nunc sequitur hoc loco perlustrandum, videlicet ut de CONCEPTIONE HUMANA nonnullas considerationes evolvam & proponam, quæ ad Medicinam Forensem pertinent: Est vero Conceptio principii formantis sive generantis combinatio cum ovulo materno, post quam ipse formationis actus inchoat & continuat, hinc vulgo signa conceptionis non modo inquiruntur, sed a signis continuantis Graviditatis distinguuntur, qua de re in Medicina Forensi quæstio movetur: an vera Conceptionis signa dentur? quo loco vero non de modo conceptionis, quem varii Anatomici & Physiologi descripserunt (*a*), ago, sed potius de signis & characteribus Conceptionis dissero; hinc varii Medici hæc signa valde dubia, incerta & fallacia, æstimarunt (*b*), quæ propterea solicite & prudenter erunt indaganda conciliandа & dijudicanda.

(*a*) *Drelincurtius in opuscul. de fœtus humani conceptione. Lœwenhoek. in obs. circa generationem & conceptionem fœtus in utero, in transact. Anglic. Mens. Augusti.* 1685. *n.* 174. *p.* 1120. *Berger de Natura humana l.* 2. *c.* 1. *Bohnius in circulo Anatom. c.* 1. *Kochurn. in oeconomia animali. Barthol. Specim. Hist. Anatom. c.* 5. *Elsholtzius in A.N.C. Dec.* 1. *an.* 7. *obs.* 196. *Hornius, Kerkring. Græfius, Hervæus in exercit. de generatione animalium. Deusingius de Genesi microcosmi. Claudius de la Courvee de nutritione fœtus in utero. Marxius Marci de ideis operatricibus, Swammerdam, Ruyschius, aliique.*

(*b*) *Ammann. in Medic. Critic. p.* 10. *Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 1. *n* 7-15. & *n.* 45. & 46. *ubi multi Auctores e Medicis & ICtis allegantur. conf. Caranza de partu naturali & legitimo Cap.* 1. *sect.* 1. *n.* 33. *p.* 26. *Riedlinus Lin. Med. An.* 1. *Apr. obs.* 10. *p.* 102.

§. X. Quamvis Conceptionis signa, sigillatim observata, admodum æquivoca & dubia existant, tamen nonnulla illorum sub justa conciliatione explorata aliquo modo veritatem testantur: sunt vero in hac consideratione sequentia signa recensenda & indaganda 1) quando sub actu cohabitationis uteri vagina membrum maris valide amplectitur & arcte continet (*a*), insuperque conjuges cum distincta libidine coeunt, ut & quando intimiora uteri

cum

cum discreto aliquo sensu alliciuntur, ut variæ mulieres exinde futuram conceptionem certius ominentur: qua occasione reminiscor illius quæstionis, quæ inter Medicos proponi solet; (α) an fœminæ sine delectatione concipere queant (*b*); (β) an vir, an vero mulier sub coitu maiorem voluptatem sentiat (*c*): 2) aliud signum allegatur fientis aut factæ conceptionis, quando semen maris in utero per aliquot dies retinetur (*d*), & a coitu uterus siccus permanet, quod signum jam Hippocrates indicavit, licet illud æque fallax existat, quoniam fœminæ etiam concipiunt, quæ non diu semen retinent, aut quibus semen non intimius communicatum fuit;) de qua circumstantia in præcedentibus actum fuit) (*e*) imo quoniam plurimæ fœminæ nesciunt, an & quando semen iterum elabatur, 3) præterea multa passim recensentur (*f*), velut insolita corporis perhorrescentia, levis dolor inter umbilicum & pudenda, aut in lumbis, quasi mitior colica afflictio, aversio ab ulteriori coitu, animi morositas, corporis torpor, dejectio appetitus, nausea, vomitus, mensium insolitæ turbæ, aut insolitus largus mensium fluxus, aut cum mensibus alternans fluor albus, difficultates & inordinatæ qualitates quoad urinæ excretionem.

(*a*) *Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 2. *n.* 6. *Rejes qu.* 41. *p.* 497. & 49. *n.* 3. *p.* 606. *Pet. Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen *lib.* 1. *c.* 8. *Conceptionis quædam signa Riedlinus Lin. Med. An.* 1. *Octobr. obs.* 6. *p.* 370. *dela Motte tr. de morb. gravid. & puerper. Lib.* 1. *c.* 17 *p* 112 *sq.*

(*b*) *Hanc quæstionem ex professo ventilavit Rejes qu.* 42. & *quod in fœmina conceptio sine delectatione contingere queat, proponit Blegny in Zodiac. Gallic. an.* 2. *mens. Mart. obs.* 3. *p.* 72.

(*c*) *Hanc quæstionem multi Medici evolverunt, quorum magnum catalogum texit Schurigius spermatol. c.* 5. *§.* 5. *p.* 242. *Venette* von Erzeugung der Menschen *Pars* 2. *c.* 9.

(*d*) *Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 1. *n.* 46.

(*e*) *Cap.* 2. *§.* 21.

(*f*) *Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 2. *n.* 6-8.

§. XI. Præter hæc signa adhuc passim alia commemorantur, quæ vero æque aliqua ambiguitate laborant: ita, enim 4) hisce signis annumerantur capitis dolores, vertigo caliginosa, si papillæ minuuntur, si oculi flavescunt, si venæ illorum sanguine turgent, si palpebræ concavantur, si genæ livescunt & similia alia (*a*): 5) perinde conceptionis signis cum Hippocrate (*b*) annumerant, si orificium uteri internum clausum & constrictum fuit, ut nulla fovea, aut sinus in eodem reperiatur (*c*) quamvis quidam asserant, quod uterus non nimium coarctatus sit, sed tantum conniveat (*d*): 6) huc refertur insolitus sensus molestæ tensionis in abdomine quem nunquam fœminæ expertæ fu-

rant,

erant, sed post prægressum coitum experiuntur: ast hoc signum iterum fallax esse potest, quoniam citra conceptionem, imo citra coitum nonnullæ fœminæ ex sola spontanea humectatione muliebrium molestam tensionem (ein Schneiden) sentiunt: 7) hisce annumerantur variæ alterationes quoad omnes functiones morales, animales, vitales & naturales: videlicet orgasmi sanguinis & subsequentes horripilationes, insolitæ alvi stricturæ, somnus perturbatus, insolitus fluor albus, somnus meridianus, Convulsio (h) insomnia terrifica (d *), angustiæ hypochondriorum &c. 8) denique plane fallacia sunt quædam experimenta quorum antiquiores reminiscuntur Medici, quæ ad indagandam conceptionem commendantur & quæ vel cum mulso (e), vel aliquo suffitu vel certis radicibus & gummatibus nervinis instituuntur: neque boc loco oblivisci placet illius quæstionis quæ perinde inter medicos ventilatur, quo videlicet tempore anni homines fœcundiores & ad conceptinem aptiores sint? ubi varii vernale (f) tempus præferri deprehendunt: ut & alterius quæstionis an conceptio medicamentis juvari vel impediri possit. (g)

(a) *Rejes qu. 49 n. 4. p. 606.*

(b) *Sect. 5. Aphorism. 51. conf. de superfætat. §. 2. text. 1. sq.*

(c) *Galenus in comment. in prædict. Hipp. Aphorism de usu partium l. 14. c 3. de naturalibus facult. l. 3. c. 3. class. 1. & 6. de locis adfectis c. 5. Class. 4. & 5. Panarolus in Pentecost. 3. obs. 20. Bauhinus instit. anatom. p. 90. Forestus l. 28. obs. 49. Rodericus a Castro de morbis mulierum P. I. l. 3. Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 2. n. 16. & qu. 3. n. 4. Rejes qu. 49. n. 3. Franckenau satyr. med 13 p 230.*

(d) *Spigelius l 8. c 19.*

(d*) *Riedlinus Lin Med. An. 1. Sept. obs. 6 p 370.*

(e) *Zacchias l. 1. tit. 3 qu I n. 47. usque ad finem & qu 2. n. 18-23. & seqq. Rejes qu. 49. n. 1. 2. 6 7. p. 607. & 608.*

(f) *Zacchias l 7 tit. 3. qu. 1. n 8.* Breßlauische Geschichte der Natur und Kunst im 3ten Versuch *p. 559.* im 10ten Versuch *p. 727. & 728. De signis conceptionis vid Dionis l cit. lib. 1. c 8.*

(g) *Ammanni Irenicum qu. 2. p 34. seq.*

(h) *Convulsiones a Conceptione Riedlinus Lin. Med. An. 2. Sept. obs. 13. p. 437.*

§. XII. Excipit nunc tractatio Legalis de GRAVIDITATE & quidem de signis illam indicantibus & confirmantibus: ubi quidem inter Medicos varia judicia de talibus notis passim circumvolant (a), quemadmodum vix ullum horum signorum ita absolute prægnantiam testari potest, quin interdum a causa præternaturali & morbosa illud derivari queat (b), quo adhuc accedit, quomodo hæc signa in uno eodemque subjecto admodum discrepent, ut sub repetita imprægnatione etiam multiplex horum signorum variatio

riatio occurrat, vnde etiam fœminarum traditio ortum traxit, quasi illa ſigna pro differentis ſexus geſtatione etiam differre ſoleant: ex quibus animadverſionibus facile liquet, quanta attentione & prudentia Medici hæc ſigna obſervare, conciliare & dijudicare debeant, licet propterea illæ notæ prægnantiæ non penitus falſæ & incertæ exiſtant.

Impragnationis ſigna vid. Gabelchoverus Cent 1. *cur.* 55. *annot. p.* 92. 93 *Graviditatis ſigna incerta. Riedlinus Lin. Med. An* 1. *April. obſ.* 10. *p.* 102. Von Anzeigen des Schwanger ſeyns und andern hierbey *ſingulaiten avanturen*. Breßl. Geſch. 24. Verſ. *p.* 670.

(*a*) *Zacchias L.* 1. *tit.* 3 *qu* 2. *n.* 54. *Panarolus Pentec.* 3. *obſ.* 20. *dicit: Signa omnia incipientis prægnantiæ diligentiſſime examinant, & cum omnia fecerint & inveſtigaverint, pro certo habentes ſingula circa veritatem prægnantiæ, tandem decipiuntur: gravidarum enim ſigna incerta ſunt omnia, fallacia & vana principio geſtationis. Venette* von Erzeugung des Menſchen *Part.* 3 *c.* 3. *An errent. qui prægnantiam evidentibus ſignis cognoſci tenent. Bravo de Medicinæ dogmaticæ præſtantia p.* 196. *Sect.* 5. *reſol.* 7.

(*b*) *Zacchias l. c n.* 14. & 15. *Sanctorius in Methodo vitandi errores L.* 1. *c* 28.

§. XIII. E ſignis, quæ vulgo prægnantiam teſtari debent, conſiderari merentur 1) Emanſio menſium, quæ non morboſa eſt & tales affectus poſt ſe trahit, qui a præternaturali menſium ſuppreſſione ortum trahere ſolent, interim huic ſigno diverſas alias obſervationes opponere licet, quando quædam fœminæ per aliquot menſes gravidæ nihilominus aliquoties adhuc menſtruam purgationem patiuntur (*a*), imo ubi diverſas alias ſanguinis profuſiones innoxias experiuntur & quæ variæ aliæ particulares obſervationes parallelæ occurrunt (*b*): attamen quoniam a potiori & frequentiori evenit, ut menſium reſtitutio hanc imprægnationem comitetur, ita omnino ex eodem ſigno juſto cum fundamento graviditas ſignificari poteſt: 2) accedit etiam appetitus mutatio, præcipue averſio a cibis conſuetis, maxime vero ab eſu carnis & interdum concurſans deſiderium in alia imo plane abſurda tranſiens, unde ſinguli Auctores data occaſione hujus gravidarum picæ (*c*) mentionem faciunt, quamvis non æque omnes gravidæ illam experiantur, ut & hic appetitus etiam morboſus eſſe ſoleat, atque in aliis quam gravidis ſubjectis occurrere deprehendatur, ut perinde in hoc ſigno inquirendo & decidendo prudentia opus ſit: 3) huc referuntur matutinæ anguſtiæ & cardialgiæ lipothymicæ (*d*) cum vomitu (*e*) interdum conjunctæ, aut cum frequenti ſalivæ affluxione ſociatæ, licet iterum hoc ſignum in nonnullis fœminis gravidis adſit, in aliis vero abſit.

(*a*) *Succhias L.* 1. *tit* 3. *qu* 1. *n.* 29-31. *Reges qu.* 49. *n.* 20. *Langius Misc. cur p.* 110. *n.* 13. *Mauriceau cent.* 2. *obs.* 168 *de fœmina quæ per periodos tres priores largiter Menses experta.*

(*b*) *Diversæ observationes, quæ mensium emansioni, signo graviditatem indicanti, contradicunt, ut: De conceptione sine mensibus Hippocr. Sect.* 5. *aphor.* 61. *Gravida facta antequam fluxum Menstruum passa Mauriceau Observat. circa graviditatem & partum mulierum obs* 393 *De differentia retentionis mensium a prægnantia, vid. Zacchias L.* 1. *tit.* 3. *qu.* 2 *n.* 31 *& seqq. Fœmina, quæ diu mensium suppressione laboravit, concepit & præter expectationem peperit, licet vera graviditatis signa defuerint, vid. A. N. C. Dec.* 2. *An.* 6. *obs.* 218 *Dec.* 1. *An* 6. *obs.* 64. *Schenck L.* 4. *Rhodius cent.* 3. *obs.* 54. *Bartholinus cent.* 4. *obs.* 37. *Gravida cui nunquam menses fluxerunt, nisi quando gravida fuit. A. N C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 348. *Gravida hæmorrhoidibus & mensibus laborans Dec.* 1. *An.* 6 *obs.* 63. *Gravida menses per urinam experta, Salmuth. cent.* 3 *obs.* 36. *Gravida menstruata Bartholinus cent.* 3. *histor.* 13. *Gravidis hæmorrhagiæ innoxiæ, A. N. C. cent.* 1. *p.* 116. 117. *Gravidæ fluxus uterinus sanguinis per totum graviditatis terminum usque ad partum, A N. C. Dec.* 1 *An.* 10. *obs.* 29. *Realdus Columbus Anatom. L.* 2. *Horstius de Morbis mulierum L.* 1. *P.* 2 *obs.* 39. *Aristotel Histor. Animal. L.* 7. *c.* 2. *Hæmorrhagia uteri enormis innoxia in gravida.* Meine *Philosophi*ch- und *Medicini*sche Schrifften *p.* 590. *Menses non nisi in gravidis fluentes, A. N C. Cent.* 1. *p.* 203 *in append. Menses in gravidis, Reusnerus Observat. p.* 55. *Brassavola in Hipp. Sect.* 5. *Aphor.* 60. *Solenander. Sect.* 5. *Consil.* 15. *Bohn. de Abortu Salutari. Schenck. L.* 4. *de Gravidis obs.* 19. 20. 21. *Barthol. Cent.* 3. *histor.* 13. *Hildanus Cent.* 5. *histor.* 41. *Columbus de formatione fœtus L.* 12. *A. N. C. Dec.* 1. *An* 3 *obs* 80. *Schlevogt de Mensibus gravidarum. Franckenau Satyr. med.* 15 *p* 268 269. *Gravida nunquam menstruata, A. N. C. Cent.* 7. *obs* 72. *Non menstruatæ aliquando concipiunt. Zacchias L.* 1. *tit.* 3. *qu* 1. *n* 29. 30. *Mensium retentionem non semper signum graviditatis esse, vid. Marcellus Donatus Histor. Med. Mirab. L.* 4. *c.* 23. *Hippocr. Epidem L.* 5. *Sect. XI. c.* 5 *Aristotel. L.* 7. *H. A c.* 2. *it. conf. Cap. præced. de Potent. & Impotent. Obs. de fœminis, quæ sine menstruis conceperunt & pepererunt. Galenus L.* 7. *de Locis c.* 5. *ex mensium defectu graviditatem præsagit. Schrœck in schol. ad obs.* 141. *Hellwig. p* 383. *Quanquam ex menstruo sanguinis cessante fluxu non minimum factæ conceptionis signum desumatur, multoties tamen illud fallere, quotidiana docet experientia: prout etiam ingravidatio ex eodem, stato tempore redeunte, haud infallibiliter negatur, cum non tantum præter naturæ intentionem uteri hæmorrhagiæ absque insequenti abortu quandoque accidant, sed in multis etiam plethoricis, tum in principio graviditatis, tum toto gestationis tempore, nulla tamen inde in embryonem noxa redundante, sed ipsiusmet potius in salutem a copia sanguinis alias facile suffocandi, aut alia in gravissima symptomata conjiciendi, natura a superfluo sanguine sese ea ratione liberare stude-*

studeat. Mensium defectus cum suspicione impraegnationis Gabelchoverus Cent 1 curat. 55.

(c) *De Pica fœminarum, vid. Zacchias L. 1. tit. 3. qu. 2. n. 13. & 14. De pica pueri, vid. A. N. C. Dec. 1. An. 6. obs. 139. De pica virginum, vid. Borellus Cent. 3. obs. 19. & Cent. 4. obs 2. A. N. C. Dec. 1. An. 10. obs. 147. Panarolus Pentec. 3. obs. 38. De pica viri, A. N. C. Dec. 1. An. obs. 216. & Cent. 1. obs. 195. De pica grauidæ mira, vid. Salmuth. cent. 1. obs. 41. de pica gravidarum, Schenck. l. 4. obs. 3-5. Gravida edens 1400. haleces, vid. Tulpius l. 2. c. 24. & Forestus exemplum allegat gravidæ, quæ una vice 12. haleces comedit. Pica non semper in gravidis adest, Galenus de causis Symptomatum L. 1. Alexander L. 3. Problemat. 74. Auicenna fenestr. 21. L. 3. tract. 2. c. 10.*

(d) *Zacchias L. 1. tit. 3. qu. 2. n. 15.*

(e) *Camerarius qui de Vomitu gravidarum egit.*

§. XIV. Hisce signis porro aliqui annumerant 4) insolitos dolores dentium (*a*), licet deinde alia observatio occurrat, quæ huic signo opponi posset, videlicet cessatio odontalgiæ in gravida (*b*), quæ ante ingravidationem eandem fœminam graviter vexabat: ob id etiam hoc signum prudenter conciliandum & dijudicandum est: 5) pertinent huc etiam accelerata mammarum protuberantia (*b*), conjuncta cum insolito sensu in mammis, quæ tamen augmentatio iterum discernenda est ab illa, quæ virginibus obesioris corporis familiaris est & quæ cum primis mensium eruptionibus conspirat: 6) præcipue vero a Medicis annotari & approbari solet præsentia lactis in mammis (*c*), quæ sua familiaritate omnino se comprobat, vt aliæ diversæ rariores & curiosiores observationes (*d*) haud valeant, quo hoc signum penitus rejiciatur: 7) accedit successiva ventris intumescentia, quæ omnino graviditatem comitari solet (*e*), licet illam astutiores fœminæ sæpe sub laxioribus & amplioribus vestimentis, præcipue (unter den Reiff-Röcken) celare queant, quæ tamen intumescentia iterum a morbosa ventris inflatione distinguenda est, vt interdum ipsæ fœminæ, quæ sibi persuadent gravidas se esse, cum illo signo decipiantur; quare nonnulli Doctores hoc signum propter suam æquivocationem respuere solent (*f*), quod si vero hæc intumescentia provide inquiratur, tunc omnino prægnantiæ testimonium perhibet: Specialiora vero hujus protuberantiæ signa sunt 1) ut successive increbescat, 2) quo eminentes desint causæ morbosæ, 3) ut ab imo ad summum vergat & circa umbilicum se exerat, 4) quo sit æqualis, 5) ut lumbi una attollantur, 6) ut tumor sit colore & densitate naturalis, a flatulentis & humidis expansionibus liber & modice renitens, 7) ut sit circa umbilicum leniter acuminatus, 8) ut nun-

nunquam remittat, sed indies accrescat, 9) ut aliis impraegnationis signis respondeat, 10) neque molestae gravitatis sensum causetur. (g)

(a) *Ettmuller. Loco ubi de signis graviditatis agit*

(b) *Act. Hafn vol 3. obs 17.*

(c) *Hippocrat. Sect 5 aphor. 52. Auicenna fenestr. 21. L 3. tr. 1. c. XI. Celsus lib. II c 7. Rod. a Castro Med. Polit. lib. 4. cap. 12 p 260*

(d, *Foeminae aliquando ex mensium defectu lac in mammis experiuntur, vid. Hippocr. Sect. 5 aphor 39. Celsus Lib. II c. 8. Rejes qu. 49. n. 19 p. 614. Lac ex simplici Menstruorum retentione aliquando in mammillis coacervatur Zacchias Lib. 3. tit 2. qu. 10. n 9. Lac in virginibus, Salmuth cent. 1. obs. 92. Lac citra impraegnationem, Rejes q 47. p. 575 576. n. 2 vbi multa prostant Medicorum testimonia: addatur Bartholin. cent 1. histor 27. A. N C. Dec 1 An. 2. p 218. 219 Franckenau Satyr. med. 15 p. 245. Defectus lactis in mammis, an judicium praebeat foeminae non impraegnatae, Harprecht in Respons. Crim. respons 32. Lac in mammis neque gravidae neque puerperae neque lactantis, A. N. C. Dec. 1. An. 3. obs 136.* Von Männer, Jungfer und Bocks Milch, *conf. Laurenberg in Acerra Philologic cent 3. hist 82. Lac in viris, conf. Rejes qu. 47 n. 2-5. p 578-580. Zacchias L 1. tit 3 q. 1 n. 21. & 22. Lentil. in iatromnemat p. 489. A. N C. cent 1. p. 149. in append. Borell. cent. 1. obs. 49. Franckenau Satyr. med. 15. p. 250-252 Baricellus de Lacte c. 25. Alexander Benedict. l. 3. c. 4. Aristotel. Histor. Animal l. 1. c. 12. l. 3. c. 20. Marcellus Donatus de Morbill & Variol. c. 8. Laurentius Anatom. l. 2. c. 2. A. N C. Dec. 1. An. 8. obs 86. Lac in juvene, A. N. C. Dec. 1 An. 2. obs 135. Lac in puella, Rhodius cent. 2. obs. 37. Hoffmann in disquis corp human specim. XI. §. XL. Rodericus a Castro de Natura mulierum l. 4. c. 10. & de Medico Polit. l. 4. c. 12. concludit, ex mammarum lacte adversus virginitatem nil valere argumentum, conf. Rejes l. c. p. 576. Parisiensis l. 2. consil. 29. n. 48. lactis apparentiam in mammis non infallibile signum factae impraegnationis aut editi partus esse asserit, id quod etiam testatur Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 1. n. 20 23. Hippocrat. Sect. 5. aphor. 39 Galenus Comment. 5. Aphor. 37. Joubertus errorum popular. l. 3. c. 3 c. Laurentius Anatom. l. 8. qu. 2. Valentini ff. Cas. 15. Sect. I. Part. I. Lac in mammis indicium esse infanticidii & ad torturam, vid. C. C. C. art. 36. Zanger de Quaest. & Tortur. c. 2. n. 169. Stephani & Clasenius in art. C. C. Menochius de praesumtionibus l. 1. qu. 3. n. 3. Baldus ad Rubr. C. de probat. column. vlt. Mascardus Vol. 3. concl. 1215. n. 10. de probationibus, qui etiam conclus. 1208. n. 10. differit, an lactis praesentia praegnantiae signum sit, conf. Vater. disp. de infanticidii imputati signis diagnosticis. An lac in mammis sit conceptionis indicium Bartholini Cista medica. Loculus 23. p. 238. De Lactis & rugarum signis in praegnantibus. Bartholinus Cist. med. loculo 33. p. 375. An I. P. peperisse judicanda, quia in mammis lac inuentum. Bartholinus Cista medica loc. 35. p. 390.*

(e) *Sennertus Prax. Med. l. 4. P. 1. Sect. 2. c. 10. 11. Hippocr. de Morb. Mulier. l. 2-*

(f) Ma-

(f) *Mascardus de Probationibus Vol. 3. concluf. 1147. n. 16. qu. 1. hic Auctor etiam ad Ægidium Bosſium provocat in tract. Crim. Inflatio uteri falſam impraegnationem præ ſe ferens. Gabelchoverus Cent. 1. Curat. 25.*

(g) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 2. n. 41. de hoc ſigno intumeſcentiæ etiam egit - - - l. 1 tit. 3. qu. 1. n. 19. & qu. 2. n. 41.*

(h) *Fort. Fidelis Relat. Med. l. 3. ſect. 4. c. 2.*

§. XV. Præcipuum prægnantiæ indicium eſt, 8) quando nunc embryonis motus percipitur, qui vero iterum prudenter diſcernendus eſt a flatibus vel manifeſtis vel obſcuris, a ſpaſmis, mentium vitia comitantibus (*a*), a motibus hyſtericis, nec non a commotionibus irregularibus uteri molam proſequentibus, unde etiam liquet, quibus in caſibus hoc ſignum fallax eſſe queat (*b*); huc 9) quidam referunt maculas flaveſcentes in facie ſuborientes (*c*), quas nominant die Kinder-Flecken, Ephelides vid. Sennertus Pr. Lib. V. Part. 3. Sect. I. c. 2. quaſi indices ſint præſentiæ fœtus in utero, quæ vero iterum evidenti æquivocationi ſubmiſſæ ſunt, dum non modo in multis gravidis deficiunt, ſed & in aliis non gravidis male menſtruatis, fluore albo & dyſcraſia ſanguinis laborantibus efflореſcere ſolent: 10) graviditatis ſignis Medici annumerant tumidiora labia oris & vaginæ uteri (*d*), quæ vero vix maturius comparent, niſi jam propius fœminæ ad partum acceſſerint: 11) præterea gravidæ poſt medium geſtationis tempus & circa partus periodum os amplum obtinent: 12) proponunt etiam Medici quæſtionem, an ex urina (*e*) ingravidatio conſpici & ſignificari queat? ut ut enim gravidæ diſtinctam urinam excernere ſoleant, tamen & illa ſigna ambigua ſunt, quoniam ex cauſis morboſis perinde evenire poſſunt atque ſolent, adeoque prudens artifex in hac Uromantia ſub attenta aliorum ſignorum conciliatione circumſpecte procedere debet.

(a) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 1. n. 36. ſeqq. In aliquibus fœminis hic motus etiam ſerius oritur vid. Bartholinus cent. 1. hiſtor. 96. cent. 5. hiſtor. 78. Hoc ſignum motus in abdomine dubium etiam declarat Fortunatus Fidelis l. 3. Sect. 4. Relat. Med. c. 4. Motus inanis & menſium ſuppreſſio ingravidationem falſam cauſantur, conf. A. N. C. Dec. 1. An. 3. obſ. 118. Franciſcus Feynius in Medic. Pract. L. 4. c. 50. & Garmann de Miracul. Mort. p. 397 dicunt: quod fœtus ſe moveat, quando calens manus abdomini imponitur. Qualem auctiorem fœtus motum etiam fœminæ experiuntur, quando quacunque ratione ipſarum abdomen incaleſcit, unde ad motus fœtus juſto tempore detegendum calidæ fomentationes abdominis quadrant.*

(b) *Tales motus fallentes profert Hippocrat. Prædict. l. 2 n. 4. Avicenna feneſtr. 21. l. 3. tract. 3. n 47*

(c) *Hippocr. de Sterilitate, & Serapio; de quibus maculis conf. Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 1. n. 32. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 3. Sect. 4. c. 2.*

(d) A.

(*d*) *A. N. C. Dec.* 3. *An.* 3. *obs.* 10. *de intumescentia pudendorum in gravida.*

(*e*) *Rejes q.* 49. *n.* 8. *& sqq. hanc quæstionem ex professo ventilavit. it. conf. Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 2. *n.* 26. *qui etiam n* 27. *plures alios Auctores allegat, qui hoc signum dubium nominant, & Sennertus Instit. Med. l.* 3 *Sect.* 3. *P.* 1. *c.* 5. *dicit, quod hoc signum in nonnullis morbis evenire soleat, conf. Richartus Carr. Epistol. Med. Epistol.* 12. *Act. Erud. Lips. A.* 1712. *Mens. Januarii p.* 38. *& mea Semiol. cap. de Uromantia in diversis morbis. Fort. Fidelis Relat. Med. l. c. cap.* 5. *Prægnantia signum certum nequit esse lotium. Bravo de Medicinæ dogmaticæ præstantia. Sect.* 5. *resolut.* 10. §. 3. *p.* 213. *Utrum ex urina certum signum sumi potest mulierem utero gerere. Gabelchoverus cent.* 1. *cur.* 55.

§. XVI. Hisce signis hactenus commemoratis accedunt denique 13) quod gravidæ facie magis pallidæ sint (*a*) aut in una gena aliqualem colorem rubicudum gestent; 14) quod etiam gravidæ magis desidium ament, 15) venæ illarum magis sint inflatæ imo 16) intumescentes aliquando pedes obtineant: 17) quod multæ illarum mox in initiis ingravidationis in lipothymias valde pronæ sint, quo pertinent animi deliquia post pastum, quæ dicuntur deliquia stomachica (*a**), 18) & quod illæ sub ingravidatione animo magis torpidæ atque afflictæ sint; annumeratur porro 19) uteri clausura (*b*) & ita Auctores non modo in genere talia & similia alia graviditatis signa allegant (*c*) sed & præcipue nonnulla alia externa signa prægnantiæ recensent (*d*): neque desunt individualia ipsarum fœminarum experimenta, vbi fœminæ gravidæ signa prægressæ ingravidationis annotant, indeque ad futuram novam imprægnationem certam applicationem & conclusionem ducere laborant: quamvis satis sæpe & ipsa in eiusmodi signis annotatis dubia & fallacia quædam esse experiantur: & licet ex Hippocrate nonnulli signa, an gravida masculum, an puellam gestet producere velint, variique Auctores talium specialissimorum signorum reminiscantur (*f*); tamen hæc Hippocratis observatio jam passim refutata est (*g*), quoniam fido aliquo fundamento destituta deprehenditur.

(*a*) *Hippocrat. de morb. mulier. lib.* 1.

(*a**) *Lentilius Eteodrom. medic. pract. p.* 1068.

(*b*) *Panarolus Pentec.* 3. *obs.* 20. *dicit: Unum signum verum graviditatis post longas observationes a nobis factas habuimus, videlicet vteri clausuram, quæ digito immisso ab obstetrice diligenti & docta in anatomica sectione in mulieris vulvam cognosci poterit; si enim uterus reseratus est, foveam quandam parvam, vel sinum parvum rotundum in digiti extremo persentiet, si vero clausus sit uterus, nulla fovea, nullus sinus tangitur: sed advertendum*

dum insuper est, aliquas non omnes mulieres primo & secundo mense, etjamsi uterum gerant, tamen os uteri clausum omnino non habere, sed elapso secundo mense, postmodum clauditur, & facillime cognosci poterit ab ipsamet muliere, præcipue si fuerit ex numero earum, quæ judicium & ingenium aliquod habeant. Fort. Fidelis Rel Med. lib. 3. sect. 4. c. 2.

(c) *Hipp. de Sterilibus §. 6. t. 9. 10. Venette* von Erzeugung der Kinder *Part. 3. c. 3. de gravidarum signis vid. Zacch. Consil. 26. Fort. Fidelis lib. 3. sect. 4. Muller de jure prægnant. c. 10. Solingen* von Zeichen der Schwangerschafft. *Valentini ff. Part. 1. sect. 1. cas. 15. 16. de graviditate dignoscenda.*

(d) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 2. n. 17. Hippocr. de Morb. Mulier. L. 1. Fort. Fidelis l. c. c. 5.*

(e) *Sect. 5. Aphor. 48. & lib. de sterilibus §. 6. text. 9. 10. it. de talibus signis vid. Venette* von Erzeugung des Menschen. *Part. 3.*

(f) *conf. inter alios Fort. Fidelis l. c. c. 6.*

(g) *a Bartholino cent. 5. histor. 88.*

§. XVII. Præter hæc ordinaria signa recensentur etiam adhuc ab Observatoribus diversa plane particularia & singularia ingravidationis indicia, certis individuis familiaria: ita allegantur 1) hæmoptysis (*a*), 2) ptyalismus (*b*), 3) gravida quoties filium gestabat toties ultimis mensibus uteri prolapsum perpessa (*c*), 4) graviditas e sanguine per scarificationem & V. Sectionem emisso, dijudicata (*e*), 5) vena tumens in femoris interna parte circa genu (*d*), 6) sanguinis ex sinistro bregmate stillicidium magnum & innoxium vsque ad partum, ubi sponte cessauit (*f*), 7) libidinis ardor extinctus, qui ante ingravidationem flagrabat (*g*), 8) dementia (*h*), 9) epilepsia (*i*), (10) sudor totius corporis, qui extra impraegnationem tantum in uno latere fuit (*k*), 12) Somnus meridianus (*l*), 13) mensium fluxus, qui nunquam nisi sub impraegnatione successit (*m*), 13) surarum tensio & stupor pedum (*n*), 14) vomitus a conceptionis die usque ad partum (*o*), 15) liberatio a cephalalgia (*p*), qua fœmina extra ingravidationem acerbius laboravit, 16) hernia vterina non nisi gravidæ superveniens (*q*), 17) Ascites quem mulier toties perpessa, quoties concepit (*r*), 18) vomitus purpureæ, crassæ & copiosæ materiæ (*s*), 19) fœmina quoties gravida erat quarto aut quinto mense ex levi causa in terram concidit, quæ alias neque epileptica neque lipothymica fuit (*t*).

(a) *A. N. C. cent. 1. obs. 114.*

(b) - - *l. c. & Dec. 3. An. 3. obs. 50.*

(c) - - *cent. 1. p. 116.*

(d) *Panarol. Pentecost. 5. obs. 46.*

(e) *Valentini ff. Med. Leg. P. 1. Sect. 1. cas. 15.*

(f) *A. N. C. cent. 1. obs. 45.*

(g) *Panarolus Pentecost. 3. obs. 9. Schenck. l. 4. de Conceptione.*

(h) A. N. C. Dec. 3. An. 2. obſ. 4.
(i) A. N. C. Dec. 2. An. 10. obſ. 89. & cent. 1. p. 115. Rhodius cent. 1. obſ. 60. Fernelius Pathol. L. 5. c. 3.
(k) A. N. C. Dec. 2. An. 2. obſ. 126.
(l) - - Dec. 1. An. 3. obſ. 148.
(m) Riedlinus Obſ. Med. 98.
(n) Ettmuller, ubi de Conceptione agit, hoc ſignum ordinarium ingravidationis indicium eſſe, dicit. Binningerus cent. 2. obſ. 38. adjicit dextrum crus hic dolor invadit ſi maſculus eſt, ſiniſtrum vero ſi fœmella.
(o) Guillimeau des heurex Accouchements L. 1. c. XI.
(p) Ballonius in Conſ. 40. Scholio.
(q) Blegny in Zod. Gallic. An. 3. p. 52.
(r) Platerus L. 3. obſ. p. 638.
(s) Salmuth. cent. 2. obſ. 54.
(t) Hagedorn in Hiſtor. Med. Phyſic. cent. 1. hiſtor. 91.

§. XVIII. Quando præterea Medici Obſervatores Conceptionis Tubariæ (*a*) mentionem paſſim injiciunt, tunc illius ſigna æque confuſa, obſcura & fallacia ſunt, id quod perinde cenſendum eſt de fœtu extra vterum in abdomine reperto (*b*), ita vt huic Scrutinio pro vtilitate Caſuum Forenſium immorari neceſſe haud ſit: illud vero pro uſu medico inquiſitu dignum eſt, an fœminæ conceptionem impedire poſſint (*k*)? id quod omnino variis modis fieri poteſt, quamvis Doctores juſte judicent, quod illa mulier excuſanda minime ſit (*c*), quæ, ne concipiat, medicamenta accipit: & tale conceptionis impedimentum fit 1) malo ſitu & decubitu ſuccubæ coeuntis; 2) purgante medicamento mox poſt coitum aſſumpto: 3) quando mox poſt hanc carnalem copulam ſurgunt, vt exceptum ſperma confeſtim effluat; (quod vero ſignum adhuc aliqualem patitur exceptionem) 4) quando cum iræ affectu & magna auerſione fœmina compreſſionem viri admittit (*d*), quemadmodum inter amantes conceptio facilius, inter illos vero qui odio ſe invicem proſequuntur, difficilius contingit (*d*), 5) quando mox poſt coitum mingunt (*e*), 6) aut breui poſt in balneum deſcendunt, 7) aliis pravis experimentis genitalia afficiunt vel eluendo vel ſuffimigiis offendendo; 8) quando ante coitum medicamenta ſanguinem exæſtuantia, e quibus etiam Camphora eminet, aſſumunt: de reliquo inter Auctores varie diſſeritur de aliis adminiculis Venerem extinguentibus & ſterilitatem conciliantibus, utpote de Nicotiana (*f*), ſtupefacientibus (*g*), præcipue Opio (*h*), menta, ruta, camphora (*i*): Sicut alii hanc conceptionis offenſam improbant, quando ad malum finem deſtinata eſt, proinde illam admittunt, quando conceptus fœminæ eſt funeſtus, ut mulier ſalvetur (*k*): attamen nullo modo tale tentamen probari poteſt (*l*), ſiquidem nulla certitudo eminet,

an

an conceptus fœminæ funestus sit futurus, quare alii Doctores de pœnis (*m*) poculi sterilitatis & abortionis passim disserunt. Hinc Medicis etiam pœna dictatur, si conceptionem aut generationem impediunt (*n*)

(*a*) *Bohn. Circul. Anatom. c.* 1. *Riolanus Anthropol. Lib.* 2. *c.* 35. *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 4. *in append. p.* 64. & *Dec.* 3. *An.* 4. *obs.* 77. *Barthol. de Insolitis partus viis c XI. p.* 74. *Elsholzii Epistol. de Conceptu Tubario. Cyprian. Epistol. ad Mellington de Conceptu Tubario. Transact. Anglic. n.* 139. 150. 172. *Garmann. de Miracul. Mort. L.* 3. *tit.* 3. §. 201. *Act. Erud. Lips. Mens. Dec.* 1704. *p.* 545. 546. *Barthol. Act. Hafn. Vol* 5. *obs* 13. & *de Ovario mulierum p.* 36. *Montagniere de Formatione fœtus in loco insolito. Græfius de Organ. Mulier. c.* 14. *p.* 352. *Blegny in Zodiac. Gallic. An.* 1. *Mens. Dec. obs.* 1. & *An.* 3. *Mens. Jun. obs.* 4. *Novellæ Reipublicæ Literariæ Mens. Septembr. An.* 1685. *p.* 996. *Diemerbroeck Anatom. l.* 1. *c.* 24. *Mangette in Theatro Anatom. l.* 2. *P.* 2. *c.* 3. *Schurig. Spermatol. c.* 4. *p.* 170-172. *Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen *Lib. I. c. XI. Tilingius de tuba uteri deque fœtu nuper in Gallia extra uteri cavitatem in tuba concepto.*

(*b*) *Bartholin. cent.* 6. *histor.* 92. *Horstius de fœtu Mussipontano. A. N. C. Dec.* 1. *An.* 1. *obs.* 110. *Veslingius in Syntagmat. Anatom. Hildanus Obs. Chirurg. cent.* 1. *obs.* 64. *Faussius in Epistol. ad Strausinm de fœtu Mussipontano. Rosettus de partu Cæsareo Sect.* 4. *c.* 41. *Huc quoad titulum referre placet singularem illam observationem, quam cujusvis deliberationi relinquo, an fidem mereatur, an vero minus, quæ continetur in A. N. C. Dec.* 2. *An.* 10. *obs.* 56. *de Embryone in sinistri lateris colli tumore reperto, medii digiti longitudinem æquante; cum qua historiola convenit illa Salmuthi Cent* 3 *obs.* 94. *ita dicta observatio de fœtu in ventriculo genito & per vomitum rejecto. conf. Rejes qu.* 90. *p.* 1172. der Teufel kan in gewisser angenommenen Gestalt mit einem Menschen Schande treiben. *Speners* Theol. Bedenck. *Part II. cap. V. art.* 2. *Sect.* 21. *p.* 783.

(*c*) *Muller de Jure prægnantium c.* 9. *th.* 3.

(*d*) *Zacchias l.* 3 *tit.* 1. *qu.* 6 *n.* 9.

(*e*) - - *l.* 7. *tit.* 3. *qu.* 6. *n.* 12. *Hoc crimen impediendi conceptionem, reprehendunt Sanchez de matrimonio tom.* 3 *l.* 9. *disp.* 20. *n.* 3. *Bonacina de Matrim Sacram. qu.* 4. *punct.* 9. & *seqq. n.* 10. *Simon de Impotent. Con. c.* 2. *th.* 5. *n.* 21.

(*f*) *Grubius in Arcanis Med. p.* 148.

(*g*) *Rejes qu.* 44 *an mentha, ruta &c. conceptionem impedire possint.*

(*h*) *Stalpart Obs. Chirurg Anatom tom.* 2. *p.* 418.

(*i*) *Garcias ab Horto de Medic Judor. l.* 1. *c* 4. *p.* 23. *A. N. C. Dec.* 1. *an.* 3. *p.* 69.

(*k*) *Mercurialis l.* 1. *de Morb. Mulier. c* 2. *Hucherus de Sterilitate l.* 3. *Roderic. a Castro. de Morb. Mulier. l.* 3. *c.* 2. *An liceat fœminis sterilitatem procreare, vid. Zacchias l.* 6. *tit.* 1. *qu.* 7. *n.* 19. & 20. *de peccato impeditæ conceptionis vid. Gerber.* unerkannte Sünden *Part. II. cap.* 13. *p.* 397. 398 *An conceptio medicamentis impediri queat. vid. Ammannus Irenico qu.* 2. *p.* 34.

 (*l*) *Farina-*

(l) *Farinacius Prax. & Theor. Criminal. P. 5. de pœnis poculum sterilitatis & abortionis dantis qu. 122. tit. 14. n. 98. 99. 105-109.*

(m) *Berlichius P. 4. conclus. 8. n. 59. 60. Farinacius l. c. C. C. C. art. 133. & Clasenius Comment in eundem.*

(n) *Rhetius disp. de Medicis Cap. 2. §. 24. Lancellottus instit. jur. canon. lib. 4. tit. 10. §. 6. not. Thomasii ad Lancellottum ib. §. 7. p. 2099. 2100.*

§. XIX. Et ita ex hactenus dictis facile liquet quomodo impraegnatio fucata & simulata dijudicari debeat: etenim nonnullarum fœminarum dolus & astutia multiplex est, quando se gravidas esse mentiuntur, ut aliquod lucrum & emolumentum inde acquirant; imprimis quando ob crimen aliquod incarceratæ, & ad pœnam aut supplicium asservatæ impraegnationem simulant, quibus tamdiu mora conceditur, donec impraegnatio magis manifesta evadit, vel rea peperit (*a*), hinc illæ fœminæ, quæ intumescentiam ventris simulant, ab obstetricibus bene explorandæ sunt, ne fraudulenter impraegnationem indicent (*b*), ita enim Viduæ interdum post obitum mariti præviam impraegnationem simulare possunt, ut ad hæreditatem admittantur; alia fœmina post divortium a pristino marito suo impraegnatam se esse denunciare potest: alia sterilitatis maculam hac prægnantia delere gestit; alia impraegnationem simulare potest, ex promisso agnati ægrotantis, quod ipsa ad hæreditatem admitti debeat, si in matrimonio suo impraegnabitur & infantem vivum pariet &c. cum itaque casus multiplices sint, in quibus Medici de præsenti consideratione judicia sua proponere debent, ita etiam hæ considerationes in præsenti Capite propositæ prudenter observari merentur.

(*a*) *Carpzov Prax. Crim. P. 3. qu. 144. n. 55. Zaunschliefer de Jure Gravidarum. Zacchias l. 1. tit 3. qu. 1 n 2-5. Farinacius Variarum quæstionum & opinionum communium criminalium qu. 41. n. 78. Menochius de Arbitrariis Judicum quæstionibus l. 1. qu. 86. n. 10.*

(*b*) *Mascardus de Probationibus vol. 3. conclus. 1151 Simon Præsid. Academ. P. 1. disp. 15 de Jure Obstetricum th. 18.* Von der wahren und falschen Schwangerschafft *vid. Dionis* Von Erzeugung und Geburt des Menschen Menschen *Part. 2. cap. 1.*

Casus I.

Olympia ein Weib von 30. Jahren eines Colerisch-Melancholischen Temperaments welche in rechtmäßiger Ehe mit ihrem Manne schon etliche Kinder gezeuget, auch beständig frisch und gesund gewesen, reisete einmal mit der ordinairen Post und wurde nebst ihren Post-Cammeraden unter der Reise umgeworffen, bey welchen Fall sie einen heftigen Stoß an die rechte Seite unter den kurtzen Rippen bekommen, auch daher zu kräncklen angefangen, sintema-

temalen nicht nur an diesem Orte eine besorgliche Erhärtung, sondern auch an dem gantzen Leibe eine ungewöhnliche Geschwulst, die sich hin und her schieben lassen, erfunden worden: Ob nun wol bey diesem Zustand obgedachte Person noch ihre Verrichtungen einiger massen abwarten können, so ist doch dieselbe zu einem fernern Beyschlaff mit ihrem Manne daher in etwas untüchtig gemacht worden, daß so oft solcher geschehen, das Geblüt sehr starck von ihr gegangen, deswegen ihr Ehe-Mann über folgende Fragen belehret zu seyn, gebeten:

(1) Ob nicht ohne mehreren und grösseren Schaden seinem Weibe ein fernerer Beyschlaff anzumuthen sey?

(2) Woher doch solche Cruentatio entstehen möchte?

(3) Was gleichwohl mit dem gantzen Zufall es vor eine Beschaffenheit habe?

(4) Und wie allenfalls denselbigen möchte gerathen und geholffen werden?

Epicrisis in Casum I.

1) *De debiti conjugalis remissione, ob facilem uteri cruentationem ex hepatis labe ortam aliamque adversam valetudinem.* 2) Coitus in fœmina ita affecta allicit sanguinis profusiones magis violentas quam liberas, quæ, quia coactæ sunt, propterea salubritatis titulum excidunt; 3) tanto minus hoc profluvium sanguinis salubre existit, quia illius causa plane morbosa est & ex impedito sanguinis progressu provenit: 4) oritur vero hæc cruentatio a regurgitatione sanguinis in venulas cervicis & vaginæ uteri cum hæmorrhoidali interna vena conspirantes, dum progressus sanguinis per Venam Pæ intra hepar aliquo modo sufflaminatus est: 5) frequens & inordinata hæc cruentatio uteri valde præjudicat ordinario purgamini uterino, ut propterea etiam fœminæ afflictæ detur major afflictio & morbus morbo augeatur: 6) in hepate itaque primaria mali sedes est, unde tanto magis hæc fœmina a coitu liberanda est, quo magis tam nobilis corporis sui pars afflicta est: 7) alter vero tumor per abdomen expansus & simul mobilis, consistit in collectione & coagulatione humorum lymphaticorum, tam in receptaculo pinguedinis, quam in glandulis subcutaneis & forte etiam in ipso omento ad quam humorum coacervationem in hisce locis violenta illa contusio occasionem præbuit. 8) Ob hanc complicationem status morbosi eo minus conjux ad præstandum debitum conjugale cogi debet, nisi vitam evidenti periculo submitteret: 9) exinde facilius indicationes Therapeuticæ formari possunt, quo (*a*) suspe-

cta sanguinis abundantia per artificialem curam sublevetur (*b*) quo quotidianæ & ordinariæ evacuationes conserventur, (*c*) quo interna temperata auxilia resolventia & aperientia ordinentur, (*d*) quo mobili vitæ genere hæc reseratio hepatis sublevetur, (*e*) quo per temperatas aquas minerales hæc reclusio promoveatur, (*f*) quo per externa resolventia, nervina & leviter adstringentia intumescentiæ auferantur, (*g*) quo per modicum usum insessuum nervinorum hæc resolutio facilitetur, (*h*) per intermissionem debiti conjugalis contrariæ commotiones evitentur, (*i*) quo denique bona diæta atque congruo regimine tota reliqua cura sublevetur.

Casus II.

Valerius eines Bürgers Sohn von 26. Jahren, gedencket nunmehro da sich sein Vater zur Ruhe begeben, desselben Gewerb und Profession nebst der übrigen Wirthschaft an sich zu nehmen, und zu dem Ende auch sich zu verehlichen, findet aber vorhero nöthig zur Besorgung seiner Gesundheit sich wegen einiger Umstände bey einem Medico zu belehren: Dann indem er von Jugend auf gar sehr mit Würmern geplaget ward, und dabey mannigfaltiger beschwerlichen Verstopfungen des Leibes unterworffen gewesen, so ist auch daher gekommen, daß er nicht allein Herniam Scrotalem oder Darmbruch, sondern auch noch procidentiam ani bekommen, daher er auch noch beständig allerley Beschwerungen unterworffen ist: Er befürchtet aber auch billig, ob nicht der vorhabende Ehestand theils seiner Gesundheit schädlich, theils seiner Ehe-Gattin beschwerlich und also ihm mehr verdrießlich als erfreulich seyn möchte: Ob er aber zwar wohl zu dergleichen Verehligung eine Begierde träget, es ihme auch sonsten an gehöriger ehlichen Beywohnung nicht fehlen solle, so verlanget er doch über folgende puncta ein Informat aus:

(1) Wie er sich in Ansehung des debiti conjugalis unter seinem Ehestande verhalten solle, daß es seiner Gesundheit nicht schädlich und dem Ehestande nicht præjudicirlich sey?

(2) Durch welche Hülffe der Medicin ihme der Ehestand und darunter zu leistende debitum conjugale möchte zu erleichtern seyn?

Epicrisis in Casum II.

1) *De debiti conjugalis moderamine ob herniam scrotalem & procidentiam ani.* 2) Nulla quidem hic subest impotentia, subest tamen præjudiciosa quædam afflictio corporis, quæ maxime per copulam carnalem in conjugio exercendam exasperari potest; 3) hinc medico consilio ipsi quidem conceditur

tur matrimonium, ſed ſub ſingulari plane moderamine, quia præcipue debitum coniugale ex parte maris partes modo affectas proxime commouet & concernit: 4) hinc juvenis quæſtionis eligat ſponſam perinde caſtam & moderatam, cum qua in conjugio ipſe moderamini ſtudere poteſt: 5) ad hoc moderamen vero pertinet, vt impoſterum afflictus maritus bono ſubligaculo herniam & procidentiam retinente ſe inſtruat, quo etiam vti poteſt ſub ipſo debito conjugali, ne per graviorem corporis commotionem periculoſa utriusque procidentia & elapſio provocetur; 6) neque quidem frequentius huic thoro inſervire aut debitum conjugale præſtare, ſed afflicti ſui corporis rationem habere, adeoque etiam hoc officium conjugii cum caſtitate excere debet: 7) a Medicis & Chirurgis neceſſariam opem quantum quidem ſperare licet expetat.

Caſus III.

Morata eine Jungfer von 20 Jahren, Sanguineo-Cholerici Temperamenti, welche von ihren Eltern ſehr honett erzogen ward, verehlichte ſich an einen Officianten, welche auch übrigens geſund und munter geweſen, nach vollbrachter Trauung und alſo den 4ten Tag darauf, muſte ihr Ehe-Herr in gewiſſer expedition verreiſen, dabey er ſich wohl 6. bis 8. Wochen abweſend befand, ſorgte aber indeſſen gar ſehr vor ſeine Moratam, dahero als er wieder retournirte, eröffnete dieſelbe ihm, wie ſie eine ſolche Veränderung an ihr befände, dahero ſie einer Schwangerſchaft oder geſchehenen conception vermuthend wäre. Ihrem Ehe-Herren kame dieſe relation verdächtig vor, ſintemahl er derſelben nur einmal beygewohnet hatte, deswegen er einem geſchickten Medico die Frage vorleget:

Ob eine Weibs-Perſon von ſolcher Condition gleich aus einem einmaligen Beyſchlaff concipiren und imprægnirt werden könte?

Epicriſis in Caſum III.

1) *Conceptio ex vno coitu poſſibilis,**) huic obſervationi tamen multæ aliæ obloqui poſſent, ſiquidem vt plurimum fœminæ melancholicæ & phlegmaticæ tardius concipiunt, in quibus plures coitus infœcundi ſunt, 3) imo ne quidem abſolutum phœnomenon eſt, ut ſemper ſanguineæ & cholericæ fœminæ ab unico coitu imprægnari debeant, ſiquidem iterum experimenta in contrarium adduci poſſunt; hinc duplex eſt enunciatio, (*a*) an talis fœmina vigoroſa unico coitu aliquando imprægnari poſſit, (*b*) an propterea ſemper unico coitu imprægnari debeat. 5) Cum itaque in negotio generationis fœminæ activioris indolis & data occaſione in libidinem pronæ facilius citiusve

tiusve concipiant, tanto magis quando affectus libidinis integer aut admodum auctus est, ita in casu quæstionis conceptionem ex unico coitu nulla ratio in dubium vocare potest, 6) præcipue cum conjux quæstionis alias honeste educata fuerit, neque aliena fama contaminata sit, ut ita nihil contra se habeat, nisi suspicionem sensibilius ipsam amantis mariti: 7) testatur hanc honestam conceptionem ex parte matura imprægnationis signorum præsentia & confessio.

*) *Id præter plurimos medicos affirmat. B Spenerus* letzte Theol. Bed. *Part. 2. cap. 4. Sect. 18. p. 207.*

Casus IV.

Clarintha eine verehlichte Person 30. Jahr alt Temperamenti Phlegmatico-Sanguinei, hatte schon 3. mal gebohren, iedoch vor ihrer Verehligung an ihrem fluxu menstruo vieles erlitten, auch allezeit darinne viele Unrichtigkeiten erfahren, deswegen sie auch allezeit sehr langsam concipiret, dieselbe bekam einmal eine ausserordentliche emansionem mensium, welche bey zwey Monathen gedauret, unter welcher sie einige solche Umstände an sich gespüret, welche ihr bey ehmahliger imprægnatione gewöhnlich gewesen, nemlich Sod Brennen, Zahn-Schmertzen, Ohnmacht, Verstopfung des Leibes, Rücken-Schmertzen &c. Da sie nun gerne von diesem Umstand eine Gewißheit haben wolte:

Ob sie auch gravida seyn möchte, oder ob dieser Zustand pro morbosa mensium suppressione zu achten seye? verlanget sie deswegen von einem Medico sichern und gründlichen Unterricht, damit sie in letzterm Fall zeitig mit nöthigen Hülffs-Mitteln sich versehen und die Vermehrung solches kräncklichen Zustandes unterbrechen könne.

Epicrisis in Casum IV.

1) *De falsis graviditatis signis ex mensium anomaliis ortis*; 2) Sunt vero hæc signa valde æquivoca quæ peritiori fœminæ facile ita perspecta esse possunt, ut a veris imprægnantiæ characteribus mox discerni queant: 3) antecedens status morbosus quoad negotium mensium perinde confirmat, hæc signa etiam esse fallacia & magis morbosa quam ad graviditatem veram spectantia; 4) hinc sub hac præsumta imprægnatione fœmina quæstionis plus valetudinaria fuit, quam utplurimum quidem grauiditas cum similibus signis stipata esse deprehenditur: 5) ipsa ratio temperamenti torpidioris & segnioris adeoque a fœcunditate magis alieni sublevat argumentationem de statu mor-

morboso; 6) unde cura ita provide instituenda erit, ne præsumtæ graviditati confestim ullum præjudicium inferatur, 7) & dum ut plurimum mensium vitia in maritatis confusa ratione cum prægnantiæ signis sese combinant, ita firmiori certitudine decisio ad illa vitia, quam ad veram impraegnationem dirigi debet.

Casus V.

Simplicius ein Melancholischer Handwercks-Bursch von 28. Jahren lässet sich bereden eine in üblen Ruff stehende Weibes-Person zu heyrathen, nachdem er auch sich zu derselbigen ein paar mal ehelich gehalten, hat er gantz unvermuthete und ungewöhnliche Ohnmachten, heftiges Reissen im Unterleibe und äusseren Theilen des Leibes bekommen, mit unterlauffender abwechselnder Hitze, Mattigkeit, Verliehrung des appetits, obstructione urinæ, tumore scroti &c. empfunden. Nachdem er auch hoch versicherte, daß er in dem zweymahligen Beyschlaff sich aller Mäßigkeit bedienet, sintemal er auch ohnedem kein sonderlicher Liebhaber des Weibes-Volcks war, so hielte nicht allein die Kranckheit an, sondern er wurde auch mit einer Gonorrhœa virulenta überfallen, daran er sich lang hat müssen curiren lassen, bis er endlich wieder davon befreyet worden. Da aber sich dieser alles weitern Beyschlaffs mit seiner verdächtigen Frauen enthalten, so hat er indessen in Erfahrung gebracht, wie sie an einem häßlichen fluore albo laboriret, daher er sich belehren lassen will:

Ob er nicht bey erzehlten Umständen sich des weitern und nähern Umgangs mit seinem Weibe zu entschlagen berechtiget sey?

Epicrisis in Casum V.

1) *De debiti conjugalis remissione marito facta ob conjugem fluore albo virulento laborantem*: 2) hæc remissio tanto magis locum habet, quia virulentia manifestata fuit per communicationem contagii venerei in maritum, 3) quæ infectio mariti admodum eximia fuit, testantibus omnibus morbi signis, imprimis vero insolita lipothymia; 4) quo etiam pertinet, quod hic infectus maritus curationi medicæ se submittere & ab hoc communicato malo liberari debuerit: 5) quod virulentia conjugis infectæ admodum gravis fuerit, testatur præcox & vehemens illius communicatio in maritum, nec non gravitas pathematum, quæ subito in eodem orta fuerant. (6) Quare omnino tanta fide proprio suo corpori & sanitati obligatus est maritus, ut post superatam primam infectionem, imposterum omni studio novum periculum evitet, quod non modo sana ratio dictitat, sed quod regulæ Juris Naturæ de Officio hominis

nis erga se ipsum rigorose postulant, 7) neque quidem tantum fluor albus virulentus, sed etiam ipse benignus præjudiciosus est, ut sub coitu mares diversa corrupta semina morbosa suscipiant, indeque præcipue in genitalibus perversos humorum affluxus, stases, confusa ulcera, tumores, pruritus, ardores &c. experiantur; 8) hinc mares, præcipue plethorici floridi habitus, aut dyscrasia sanguinis laborantes, ne dum quidem fluori albo benigno conjugum se concredere debent.

CAPUT V.

DE

SUPERFOETATIONE, MOLA ET MONSTRIS.

§. I.

QUEmadmodum in præcedenti Capite de Conceptione actum est, ita hoc ordine de intricata *Superfœtationis* doctrina disserere placet, quam peculiari Libro (quem tamen aliqui alteri Auctori adscribere malunt) Hippocrates (*a*) ventilavit & commendavit: ambigunt quidem Auctores quoad definitionem, quemadmodum Paræi (*b*) definitionem Superfoetationis Zacchias (*c*) reprehendit, alii Herculis Saxoniæ (*d*) definitionem amplectuntur, quæ cum Paræo admodum convenit, quod sit secunda conceptio post primam facta, quo alii Sennerti (*e*) definitionem referunt insuperque taxant, quando ex diversis congressibus plures concipiuntur fœtus: meliorem quidam alii substituunt (*f*) Doctores, quod sit fœtus alter, gravida jam muliere, conceptus, aut secundum Zacchiam (*g*), quod sit conceptio supra conceptionem facta, dum mulier, quæ jam concepit & gravida adhuc est, ex novo coitu & novo semine alium insuper fœtum concipit, hinc Neoterici Medici (*h*) superfœtationem appellant superimprægnationem (eine Uberschwängerung) & licet varii superfœtationis existentiam in dubium vocent, aliqui tamen illam pro reali, licet raro casu, æstiment (*i*), propterea ob diversos intervenientes casus etiam hæc consideratio JCtis & Medicis decidenda proponitur.

(*a*) *Foesius in sua Oeconomia hunc librum Hippocratis esse testatur.*
(*b*) *Paræus hanc definitionem proposuit in suis Operibus L. 23. c. 52.*
(*c*) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 4. n. 2.*
(*d*) *L. 4. Practicæ c. 27.*

(*e*) *Praxeos*

e) *Praxeos l. 4. P. 2. Sect. 4. c. 6.*

(*f*) *Fernelius Physiol. l. 7. c. 12. Gorræus definit. medic. fol. 113. b. Foesius Oeconom. Hippocratis fol. 228. a.*

(*g*) *L. 1. tit. 3. qu. 4. n. 1-3.*

(*h*) *Joan. Baptista Pius in Annotat. prior. p. 365.*

(*i*) *Martinus Weinrichius de Monstris c. 14. p. 129. Blasius in Notis ad Vesling. Syntagm. Anatom. c. 7. Zacchias l. c. q. 4. n. 19. it. qu. 3. talem casum admodum intricatum & vix dabilem refert. conf. Casus D. I. S. Albrecht de superfœtatione; cujus mentio occurrit* in neuen Zeitungen von gelehrten Sachen auf das Jahr 1723. Leipzig den 29. Novemb. p. 933. Coburg. & An. 1725. N. 89. p. 862. d. 5. Novembr. Von Kiel ist An. 1725. ein sonderbahrer casus berichtet worden, nemlich daß in selbiger Nachbarschaft neulich eine Bauers Frau zu Revensdorff, so anderthalb Meilen von dannen lieget und dem Herr Obrist von Alfeld auf Lindau gehöre, innerhalb 20 Wochen 2 gesunde Kinder zur Welt gebohren habe, als eine Tochter den 18. May, und hernach einen Sohn den 3. Octobr. dieses Jahres, welche auch von dem Prediger dieser Gemeine zu Gettorp, Ludwig Ottens getaufft worden, und annoch am Leben wären, jedoch sey das letzte Kind etwas zärter und kleiner als das erste. *Hæc Historia continetur* in Leipziger neuen Zeitungen von gelehrten Sachen. *An. 1725. No. 87. p. 845. 846. de superfœtatione. Bartholinus Cista medica. Loculo 38. p. 389. Schurigius de conceptione Muliebri p. 253. 257. 260. Sect. 3. cap. 1. 2. 3. Superfœtationis exemplum. Riedlinus in observ. med. cent. 1. obs. 22. Marcus Donatus Med. hist. mirab. Lib. 4. c. 16. Superfœtatio suspicienda.*

§. II. An itaque Superfœtatio actu contingat, Auctores pro & contra disputant; quemadmodum multi occurrunt, qui illam negant (*a*), plures vero iterum reperiuntur, qui illam affirmant, (*b*) imo qui repetitæ superfœtationis (*c*) mentionem faciunt, hancque superimprægnationem rationibus (*d*) & historiis (*e*) testantur, imo exempla superfœtationis in brutis (*f*) allegant. Proinde Auctores de causis superfœtationis disceptant inter se, siquidem plurimi accusant cum Hippocrate (*g*) aperturam interni orificii uteri: Attamen judiciose Zacchias (*h*) concludit, quod sub novo & valde libidinoso coitu illud orificium denuo reserari queat: Ego vero judico, quod superfœtatio contingere queat, siquidem ad concipiendum non æque necesse est, ut semen cavitatem uteri ingrediatur (ut supra monitum fuit) & si aliquid immateriale fœcundationem efficere debet, non necesse est, ut orificium uteri internum aperiatur, sufficit quod interna libido utriusque conjugis & intentio & propensio ad generandum singularis satisfaciat, quippe quæ perinde ad gemellorum & trimellorum conceptum contribuit.

(*a*) *Numerum negantium recensent Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 3. n. 1. & 5. Franckenau*

ckenau fat. med. 13. *p.* 222. *Dionis* Von Erzeugung und Geburt des Menschen. *lib.* 1. *cap.* 18.

(*b*) *Longe major numerus affirmantium allegatur ab eodem Franckenau l. c.* §. 2. & 5. *vid. Zachias l. c. qu.* 3. *n.* 11. 13. 16. *Pauli Portall. Praxis. Partuum, Bierling. Thesaur. Theoret. Practic. obs.* 69. *p.* 900.

(*c*) *A. N. C. Dec.* 2. *An.* 7. *obs.* 165. *Salmuth. cent. III. obs.* 33. *Barthol. cent.* 4. *histor.* 14. *Act. Hafn. vol.* 5. *obs.* 56. *Rhodius cent.* 3. *obs.* 52.

(*d*) *Franckenau l. c.* §. 6. *Zacchias l. c. n.* 28. 35.

(*e*) *Zacchias l. c. n.* 13-16.

(*f*) - - - *n.* 12. *Diemerbroeck obs.* 59. *Franckenau l. c.* §. 7-9. *Welschius in Hecatostea* 2. *obs.* 4. & 75.

(*g*) *Hippocrat. lib. de Superfœt. & L.* 5. *Epidem. nec non Laurentius Anatom. lib.* 4. *qu.* 25. *dicunt. quando per primos XL. dies orificium uteri hiat, superfœtatio contingit, post illud tempus firmior uteri constrictio novam imprægnationem respuit, vid. Hippocrat. lib de Natura mulierum* §. 31. *Zacchias l. c. n.* 19. *Franckenau l. c.* §. 10. *Diemerbrœck obs.* 59. *de hac occlusione uteri in prægnantibus agit.*

(*h*) *Zacchias l. c. n.* 18. *Solingen* Von Amt und Pflicht der Wehe-Mütter *c.* 5.

§. III. Præterea Auctores inquirunt, quonam præcipue tempore superfœtatio fieri queat: Ubi multi secundum Hippocratem illam intra XL dies (*a*) priores, minime vero intra terminum IV. mensium fieri posse asserunt: quemadmodum etiam Auctores variorum sententias allegare (*b*) solent, vbi nonnulli terminum XX, alii XXX, alii XL dierum constituunt: Interim secundum Auctores nonnullos rationi æque ac observationi convenit, quod in termino XL. dierum nova conceptio fieri posset (*c*): nam post hunc terminum priori fœtui alendo & conservando major naturæ applicatio viget; & tales posteriores conceptiones vtplurimum peculiarem suam habent secundinam, licet secundum Bauhinum aliquando variatio occurrere judicetur: Deinde tales embryones postliminio concepti aliquando vivi pariuntur, qui postea etiam educati fuere, quamvis plurimi, etiam si vivi pariantur, brevi moriantur, imo reliqui mortui excludantur.

(*a*) *Valentini Novell. Med-Legal. Cas.* 14. *Zacchias l.* 1. *tit.* 3, *qu.* 4. *n.* 15. 16. & 18. *qu.* 3. *n.* 23.

(*b*) *Franckenau fat. med.* 13. §. 11.

(*c*) *Ex hactenus commendatis Auctoribus etiam conf. Marinellus de Medicina Mulierum l.* 3. *c.* 4. *Caranza Tract. de Partu c.* 19.

§. IV. Interea hanc superfœtationis doctrinam illa difficultas & ambiguitas premit, dum gemelli per partum excludi solent, qui aliquando pro fœtu distinctis temporibus concepto declari possent, dum unus embryo ex gemellis sub formatione debilior, gracilior & imperfectior mansit, aut

vitam

vitam plane amisit, qui secundum hæc phænomena pro exemplo superfœtationis allegari possit: quapropter in dijudicanda superfœtatione prudentia opus est. Proinde quæstio occurrit: an ex signis certis diagnosticis in fœmina adhuc gravida existente superfœtatio prædici, indicari & declarari queat? quam quæstionem negativa sententia resolvo: haud enim symptomatum, quæ gravidis familiaria esse solent, accumulatio & exacerbatio, neque major aut inæqualior abdominis intumescentia talem superfœtationam factam ex vero testantur: quidquod post partum, vt modo monitum fuit, circumspectio est tenenda!, quomodo talis superfœtatio ex vero dijudicari queat? nullum interim certius superfœtationis signum est, quam si separato tempore & distinctis partibus embryones etiam discreti excluduntur, videlicet si hac septimana prior partus, altera vel tertia vero alter partus succedit. De reliquo superfœtationes fœminis gravidis & parientibus valde sunt *ominosæ* & *periculosæ* (a).

(a) *Sennertus Prax. L. 4. P. 2. Sect. 4. c. 6. Præter prædictos Auctores, qui de Superfœtatione egerunt, conf. Francisci Rousett. Raimundus Joann. Fortis c. 2. Rembertus Dodonæus c. 3. in annotationibus. Solingen l. c. Mauriceau* von der Schwangerschaft und Geburt. *n.* 101. 102. *Bernhard. Gordonius c. XI. partic. 7. de superfœtat. Müller de Jure prægnant. c. 2. §. 6. & 15. Caranza de Partu naturali & legitimo cap. 19. p. 673. seqq.*

§. V. Nunc excipit disquisitio Medico-Legalis de MOLIS, quarum insuper in causis & casibus Forensibus attenta ratio habenda est, præcipue 1) an fœminæ, quæ pro gravidis æstimantur, verum embryonem aut vicissim molam gestent? 2) an fœminæ cœlibes, sive religiosæ sive civiles fuerint, quæ in impraegnationis suspicionem incidunt, ex causa ingravidationis accusari queant? an vicissim eædem ex causa molæ, quam gestant, suam integritatem, innocentiam & castitatem testari possint? 3) an illis, quæ molam gestant, idem jus competat, quod gravidis competere dicitur? Quod vero ipsam molam attinet, tnnc eandem diversimode Auctores definiunt, ubi quidam illam vocant Massam carneam informem, inutilem in utero (*a*) conceptam: alius, carnis frustum enorme (*b*); alter, pondus uteri iners (*c*) quidam carnem informem otiosam, duram, in utero muliebri ex semine imbecilliori (*d*) genitam, aut conceptum vitiosum: alius tumorem carnosum & conceptum fatuum (*e*) nominat. Est vero mola concrementum luxurians uteri, carnoso-glanduloso-fungoso-vasculosum irregulare a confuso naturæ mulieris actu, generationem mentiente, æmulante & imitante, loco legitimi fœtus proveniens. Proinde hæc mola aliquando solitaria est, nonnunquam vero cum fœtu perfecto gestatur & excluditur (*f*): interdum est simplex, quandoque multiplicata: nonnunquam oritur per se & aliquando ex retentis secundinis ori-

originem trahit (*g*), ubi harum circumstantiarum passim Auctores mentionem faciunt.

(*) *Abortus c. multis molis Act. Berol. dec. 2. vol. 1. p. 50.*
(*a*) *Hippocrat. l. 1. de Morb. Mul. §. 97. n. 1. Galenus in Methodo L. 14. c. 13. Class. 7. & 14. de Usu Partium c. 7. Class. 1.*
(*b*) *Gordonius particul 7. c. 18.*
(*c*) *Rodericus a Castro de Morb. Mul. l. 3. c. 7.*
(*d*) *Laurent. Anatom. l. 8. qu. 13.*
(*e*) *Joel Tom. 5. p. 279. it. Bonetus in Polyalth. Tom. 3. l. 5. c. 24.*
(*f*) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 5. n. 12. & qu. 6. n. 9. Hildanus Obs. cent. 2. obs. 52.*
(*g*) *Ruyschius Anatom. Chirurg. Obs. 28. 58. Lanzwerde de Naturali Molarum uteri Histor.*

§. VI. Quod vero genesin molarum concernit, tunc non æque ad illas ovulum requiritur, sicut alia luxuriosa corporis concrementa ex nullo ovulo oriuntur, sed eo nuda copiosa humorum congestio & anomala structura satisfacit: Simplices quidem molæ proprio motu carent & si talia frusta motu prædita excernuntur, tunc magis monstrorum numero accenseri debent, uti passim Auctores monstrosas tales molas, (*a*) vita quasi præditas recensent, insuperque differentias (*b*) molarum describunt & commendant, quæ tractatio vero non æque huius loci est: neque etiam disquisitio, unde molæ generentur, huc pertinet: ubi variæ inter Medicos circumvolant opiniones. Ego brevibus ex analogia illius actus, quando natura hominis in aliis corporis locis & regionibus varias protuberantias, quæ excrescentiæ modo glandulosæ, modo verrucosæ, nerveæ, carnosæ, vasculosæ, fungosæ sunt, struit, non æque aliquod specificum fermentum aut semen requiri concludo, & quod ad molarum generationem neque semen maris neque mulieris pertineat, indico & judico; quamuis antiquiores judicaverint, quod mola non sine semine (*c*) virili formetur: interim plurimi verum conceptum confundunt cum mola, adeoque ita male argumentantur: Si nullus conceptus fieri potest sine maris & fœminæ congressu, sequitur, quod nulla mola sine copula carnali fieri possit (*d*): Sic etiam alii sunt, qui ex nudo mulieris semine molæ generationem derivant (*e*): interim Zacchias veram quadantenus molarum rationem denotat (*f*), quando molæ formationem adscribit conceptioni valde avidæ, ubi tamen maris congressus aut fœcundum semen virile deficit: Unde ad molam tale semen plane non necessarium est: Et licet molæ in maritatis communiter oriantur, (vt propterea quidam molam magnum indicium violatæ castitatis esse asserant (*g*), tamen etiam in fœminis integris & a coitu immunibus provenire solent, ita ut e mensium vitiis originem trahere queant. (*h*)

(*a*) *Sen-*

(a) *Sennertus Prax. l. 4. Part. 2. sect. 4. c. 9. Schenck. . 4. molas monstrosas vitales recenset. A. N. C. Dec. 1. An. 1. obs. 1. in scholio. Salmuth. Cent. 3. obs. 98. Zacutus Lusitanus Prax. Admirand. L. 2. obs. 144. Ruyschius tamen in cent. Obs Anatom. Chirurg. 58. testatur, se ex omnibus ferme obstetricibus Amstelodamensibus nihil quicquam de molis viventibus comperisse. Ego tamen ipse aliquando observavi in generosa juniori fœmina talem molam, quæ fuit grande frustum glandulosо-vasculosum pluribus rostris anatinis mobilibus præditum.*

(b) *Sennertus l. c. Schenck. de Molis in Specie l. 4. Conrad. disp. de Mola.*

(c) *Hippocrat. tuetur hanc sententiam de Morb. Mul. §. 97. n. 2. & lib. de sterilibus §. 20. text. 2. ubi eadem verba proferuntur & repetuntur. Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 6. n. 1. sqq.*

(d) *Zacchias l. c. n. 2. & sqq. & qu. 7. n. 6.*

(e) - - *qu. 6. n 7. 15. & 30. magnum Auctorum catalogum, qui hanc sententiam fovent, allegat.*

(f) *Zacchias l. c. n. 35.*

(g) *Zacchias l. 1. tit. 3. qu. 6. n. 38. B. Wedel. Semiologiæ Pathologicæ c. 59. dicit: Archæus minima stamina sanguinem puta & carnem combinat, sicque molarum generationi ansam dat.*

(h) *Harderus in Apiario obs. 92. Mercurial. de Morb. Mul. l. 1. c. 3. Sennert. l. c. De Molis videatur etiam Fort. Fidelis Relat. Medic. L. 3. Sect. 5.*

§. VII. Testatur proinde experientia, quod in virginibus (*a*) omnino illæsis & intactis, animo tamen paulo libidinosis molæ generari possint soleantque, licet de hac observatione adhuc nonnulli Auctorum dubitare malint (*b*): insuper etiam de diversis viduis alioquin castis, constat, quod molam gestaverint & evacuaverint, unde illi, qui virginibus & viduis molarum genesin denegant, hoc falso nituntur fundamento, quod seminis communicatio maxime a mare proveniens molarum generationi faveat: sed quoniam hoc principium veritati admodum adversatur, ita illorum Auctorum negatio tantum hypothetica & speculativa est, proinde vero satis superque notum est, quod ad molarum genesin multum etiam contribuat vis imaginationis & internum fœminarum desiderium cohabitandi cum mare, sicut hæc consideratio in doctrina generationis Physiologica non modo proponitur & explicatur, sed etiam satis certis & evidentibus rationibus nititur.

(a) *Bartholinus Act. Haffn. vol. 4. obs. XI. Scaliger. in Comment. ad text. 43. l. 10. Aristotelis de H. A. Bonetus Medic. Septentr. Part. II. Lemnius de Occult. Natur Miracul. l. 4. c. 19. Horstius l 5. obs. 39. Schenck. l. 4. de Molis in Specie. Stalpart van der Wiel cent. 1. obs. 32. Harderus in Apiario obs. 92. Ruyschius cent. obs. anatom. chirurg. obs 158. Sennertus l c. de Mola, concedit etiam viduis castis molas: Sic molas viduarum recenset Rhodius Cent. 3. obs. 53. Historias fœminarum, quæ citra viri concubitum*

tamen

tamen molas gestarunt. recensuerunt Marcellus Donatus Histor. Med. Mirabil. l. 4. c. 25. Schenck. l. c. obs. 6. Mihi etiam duo exempla virginum integrarum, quæ ex Mensium vitio & anomalo statu modo, insolita retentione, modo subitanea expulsione, molas generarunt & de hinc excluserunt, constant: De molis etiam egit Welschius in Hebammen Buch *P. 2. c. 41. it. Ulstæt. in disp. de Mola. Hildanus Epistol. Cent. 1. Lanceanus de Molæ generatione & Cura. Mauriceau* von Schwangerschaft und Gebähren. *n. 97. 100. 103-109. De molis quas fœminæ per multos annos imo usque ad vitæ finem gestarunt, vid. Schenck. l. c. obs. 8. 9. Vaterus exercitatione Physiologica Sect. 3. c. 1. th. 5. p. 56.*

(*b*) *Lommius, Casp. Hoffmann. Bonetus, Mauriceau id faciunt, it. conf. Hœchsteterus Decad. 6. Obs. Med. p. 697. it. Ettmuller virginibus & viduis nullas concedit Molas Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen. *Part. 2. cap. 16. idem sentit.*

§. VIII. Ad forensem itaque Molarum tractationem pertinet, vt nunc in ordine recenseam illa signa, quæ molam a fœtu legitimo distinguunt & hæc sequentia propterea annotari merentur, 1) animus est dirigendus ad causas antecedentes, e quibus interdum suspicio de gestatione molæ ortum trahere potest: 2) pertinet huc irregularis mensium emansio & inopinata reversio, quippe qui status omnino dubiam reddit veram imprægnationem: 3) singulis ferme menstruis periodis fœminæ in abdomine insolitos dolores atque tensiones sentiunt, haud vero exquisitum embryonis motum percipiunt (*a*): 4) confusi & insoliti dolores imprægnationi haud familiares huc referri merentur, qui a primo illo tempore oriuntur, in quo dubium occurrit, an fœmina molam, an vero embryonem gestet: 5) concurrunt etiam insolitæ morbosæ afflictiones, quæ genuinæ imprægnationi non sunt communes: 6) motus in abdomine, etiam medio, quod præsumitur tempore, sunt vel nulli, vel confusi, vel ab ordinariis fœtus motibus perquam discreti: 7) sub mutato etiam fœminarum decubitu abdomen quaqua versum voluitur, quod sub legitimi embryonis gestatione haud obtingit, 8) aut si in abdomine motus percipitur, tunc ille magis confuse spasmodicus est, qui ab attentis & expertis fœminis facile discerni potest: 9) talis motus sicut ante justum tempus, quo in abdomine inchoare deberet, percipitur, ita post ordinarium medium gestationis tempus iterum adeo confusus est, ut ex illo statu fœminæ admodum perturbentur & in aliquam dubitationem rapiantur, imprimis dum ille motus non ita congrue increbescit, ut sub ingravidatione fieri solet.

(*a*) *Welschii* Hebammen-Buch *P. 2. c. 41.*

§. IX. Prædictis signis adhuc varia alia annumerari debent & quidem 10) confusus ille motus in abdomine ante medium gestationis tempus

adeo

adeo interdum exardeſcit, ut fœminæ propterea abortum metuant, 11) qui motus etiam a frequentiori illius motus exacerbatione per reliqua tempora continuat, ut ex eo ſigno fœminæ de vero conceptu omnino ambigant: 12) oritur ſubinde mox ab initio præſumtæ imprægnationis ſuſpectus tumor in pedibus, 13) nec non præter ſolitum mox ab initio abdominis tumor occurrit, qui perinde cito increbeſcit, 14) & hic tumor etiam durior eſſe obſervatur, 15) quid quod magis dolorificus exiſtit, 16) & facile manu ab uno latere in alterum premi & converti poteſt, qui tamen remittente manu mox in priſtinum locum vergit: 17) adeſt inſuper in utero moleſta gravitas ponderoſa, quæ in vera graviditate non obſervatur, niſi ultimis forte ſeptimanis: 18) mammæ ſunt laxæ (licet tumidiores (*a*) neque lacte fœcundæ, aut non niſi pauco liquamine aqueo refertæ: 19) fœminæ tales animo ſunt moroſiores, anguſtiores & quaſi valetudinariæ, 20) in regione ſuperiori etiam magis tabidæ conſpiciuntur.

(*a*) *A. N. C. Dec* 2. *An* 9. *obſ.* 153.

§. X. Ad hæc ſigna ulterius accedunt reliqua & quidem 21) in talibus fœminis color faciei magis pallidus eſt, oculi vero plus turbidi & collapſi ſunt: 22) coincidunt proinde varia alia pathemata, quæ magis morboſum ſtatum produnt, 23) & hæc ſigna durant ultra ordinarium geſtationis terminum, unde fœminæ tanto magis de certitudine veri conceptus ambigere continuant, 24) tumor ventris adeo irregularis eſt, ut quaſi magnum pondus in omne abdominis latus pronum in utero percipiatur: 25) omnia ſymptomata, quæcunque imprægnationem æmulari videntur, maxime ſunt confuſa: 26) vires talium fœminarum ſunt proſtratæ: 27) tumor porro in inferiores magis regiones decumbit, 28) & excretioni urinæ varia adfert incommoda, 29) menſes anomalice interdum erumpunt & præſentem ſtatum ominoſum & confuſum reddunt, 30) qui etiam interdum plane fœtidi & decolores effluunt (*a*), 31) propterea excretio alvina multis turbis eſt obnoxia & 32) per vaginam uteri poſt 5. aut ſextum menſem nullus eminens motus percipi poteſt: de quibus ſignis paſſim etiam Auctores mentionem injiciunt.

(*a*) *Waldſchmid in Notis ad Timæum a Guldenklee l.* 4. *c.* 21. *De talibus ſignis molam comitantibus & indicantibus vid. Sennertus l.* 4. *Prax. P.* 2. *Sect.* 4. *c.* 9. *Solingen* von Amt und Pflicht der Wehmütter. *c.* 6. *Welſch.* H.b-ammen-Buch *P.* 2. *c.* 41. *p.* 579. *& ſqq. Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *Qu* 2. *n.* 39. 40. 46. 47. *Dionis* Von Erzeugung und Geburt des Menſchen. *Part.* 2. *cap.* 16.

§. XI. Quando vero mola cum fœtu ſimul geſtatur, tunc ſigna valde ſunt ambigua, niſi ex Gravidarum ſymptomatum acerbiori gradu, repetito co-

natu ad abortum tendente, majori abdominis intumeſcentia, irregulari tamen tumore,(*a*), ſubſidente etiam interdum tali tumore, quando impeditus & confuſus partus conſequitur, imo quando legitimus infans per partum editus eſt, attamen ſingulares motus in utero continuant, nihil ceſſante tumore, neque ſublevante præcedente partu aliquid colligere liceat; ubi tamen iterum prudentia opus eſt, ne aliæ intumeſcentiæ ex diverſis cauſis provenientes, neve hydropes uteri aut menſium ſuppreſſio cum mola confundantur (*b*) ad quas tamen differentias rite annotandas prædictæ quadrant circumſtantiæ. Quod denique in hac molarum conſideratione quæſtionem Legalem illam attinet: an molatica in ſingulis caſibus tanquam gravida tractari debeat? tunc regero, ſi ſecundum prædicta ſigna mulier molatica declarari poteſt, tunc minime in illam jura prægnantium cadunt; ſi vero caſus dubii occurrunt, tunc tutius eſt, illis fœminis, quæ ſub aliqua hæſitatione pro gravidis reputantur, tamdiu jura gravidarum concedere, ne in aliqua re regulas Juris Naturæ violemus (*c*). Eo pertinet quæſtio: an virgo, quæ molam peperit, virginitatem amiſerit? (*d*)

(*a*) *Secundum Cardanum de Varietate l.* 8. *c.* 44.

(*b*) *Sennertus l. ante c.*

(*c*) *Zacchias l.* 1. *tit.* 3. *qu.* 7. *Mulier molam gerens an priuilegiis prægnantium gaudeat, vid. Muller de Jure prægnant. c.* 8. *§. vlt. qui ex Zacchia reſpondet.*

(*d*) *De Joviniano (quem Vincentius Levinenſis, Hieronymus, Danæus, Ambroſius, Auguſtinus &c. Hæreticis adſcribunt: Centuriat. Magdeb. vero Cent. IV. c.*5. *aliquatenus defendunt) refertur, quod aſſeruerit Virginem Mariam per partum Chriſti amiſiſſe virginitatem. vid. D. B. Bebelii Antiqu. Eccleſ. Sect. IV. art.* 11. *§.* 172-174. *Cent. Magdeb. IV. c.* 5. *col.* 382. *c.* 11. *col.* 1402.

§. XII. Supereſt denique in præſenti capite, ut nonnulla de MONSTRIS proferam, quæ conſideratio perinde ad doctrinam Forenſem duci ſolet: enim vero quando Theologi & JCti quæſtiones quasdam monſtra concernentes decidere debent, tunc antea Medicorum judicium de quolibet partu monſtroſo expetunt: an videlicet tale monſtrum anima humana præditum eſſe judicari queat: inde enim Theologi decernunt, an monſtrum baptiſmatis lavacro, tanquam eccleſiæ chriſtianæ membrum, imbuendum ſit? an per baptiſma maſculino aut fœminino ſexui addici queat? an ad hæreditatem admitti poſſit? an pro prole agnoſcendum ſit? an impleat patris aut avi ſpem & poſtulatum, quando conjugi aut filiæ marito junctæ promiſerunt dotem aut hæreditatis eminentis partem, ſi fœmina pariet? an privilegiis infantum gaudeat monſtrum? an e teſtamento excidat? an fœmina, quæ monſtrum

ſtrum peperit, ſterilitatis imputatæ maculam deleat? an monſtrum filii aut filiæ naturalis partes tenere queat? an monſtri partus fœminæ integritatem non violet, quaſi illa de pacto cum diabolo ſuſpecta ſit? an Sodomiam commiſerit? an primipara, quæ monſtrum peperit, pro matre ſit æſtimanda & privilegiis mulierum & puerperarum gaudeat? an monſtrum occidere liceat? (*) an parens teneatur de alimentis monſtri? aut ſi ſtuprata monſtrum peperit? an ſtuprator teneatur de monſtro alendo? & quæ plures paſſim occurrunt quæſtiones dubiæ decidendæ, quarum Auctores (a) mentionem faciunt.

(*) *Helwig obſerv. phyſ. medic. additam. Schröckii p.* 17.

(a) *Zacchias l.* 7. *tit.* 1. *Qu.* 1. *&* 5. *Bauhinus de Hermaphrod Weinrich. de Monſtris. Zaunſchliefer & Weber de Jure monſtrorum. Caranza de Partu naturali & legitimo cap.* 17. *de monſtroſis & prodigioſis partionibus. Simon Præſ. Acad. P.* 1. *diſp.* 3. *&* 14.

§. XIII. Quando itaque Medicis quæſtio decidenda proponitur, an monſtrum humano generi accenſeri debeat, tunc mox Auctores ambigunt, quomodo monſtrum definire debeat: ubi quidam autumant, ad naturam monſtri pertinere capitis humani defectum, quæ monſtra Acephali (a) vocantur: & ex hoc momento Theologi decernunt, an monſtrum baptizari debeat, an minus (b): eſt vero rectius monſtrum, deformis ſtructura corporis humani, dum tales partes & concretiones in eodem occurunt, quæ ad ipſius eſſentiam non plane ſpectant: quando itaque vel in unica corporis parte talis deformitas reperitur, tunc pars merito monſtroſa audit; quando vero paulo eminentius de tali deformitate totum corpus participat, tunc ſubjectum monſtrum eſt: minime tamen illa argumentatio valet, quaſi id tantum monſtrum ſit, in quo caput humanum deficit, ob illam rationem, quia anima humana in cerebro ſuam ſedem habet: ſi enim reliquum corpus humanum eſt & caput tantum deficit, neceſſario in extraordinario hoc caſu alibi anima ſedem ſuam habere debet, æque ac ſi cerebrum in aliquo ſubiecto deficit, vnde quidem anima poteſt eſſe in corpore, licet caput deſit: quid? quod anima humana ſibi corpus brutinum ſtruere & ex hoc errore in eodem reſidere poteſt (c).

(a) *Schenck l* 1. *obſ.* 1. *A. N. C. paſſim in* 1. *&* 2. *dec. præcipue Dec.* 1. *An.* 3. *p.* 181. *& ſqq.*

(b) *Dedekennus Conſilior. Theolog. vol.* 1. *P.* 2. *L.* 1. *Sect.* 3. *n.* 7. *Helwig obſ. phyſ. med. obſ.* 1. *annot. Schrökii p.* 2. *Strauſſius in reſolut. caſus Muſſipont. Deuſingius in conſider. phyſ. anat. foetus Muſſipont. Sect.* 2. *Ejusd. Secundin. detect. Sect.* 12. 15. *P. Zacchias Q. m. Leg. Tom.* 2. *Lib.* 7. *tit.* 1. *qu.* 1.

§. 10. sq. qu. 4. 5. Fort. Fidelis relat. medic. L. 3. Sect. 8. c. 1. Rejes C. E. juc. qu. 45. Boudewin ventilabr. med. theol. P. 2. qu. 21.
(c) *Simon Præ sid. Academ. P. 1. disp. 3. c. 1. §. 2.*

§. XIV. Proinde sunt, qui monstra vocant, quæ formam non repræsentant humanam, (*a*) solam enim animam non facere hominem sine ejusdem corporis perfectione: quod vero differentiam (*b*) inter monstrum, *ostentum*, *portentum* & *prodigium* attinet, tunc illa haud singularis est momenti, siquidem monstra vulgo de subjectis animalibus, prodigia vero de aliis exanimatis, insolitis contingentiis deprædicantur: interim ejusmodi aberrationes animæ in negotio generationis ridiculo illo asylo ignorantiæ præstabilitæ harmoniæ accensere velle, monstrosum Philosophi caput & judicium prodit, quod cum rusticorum Philosophia exacte convenit: de reliquo quidem monstrorum historicæ relationes (*c*) adeo notæ sunt, ut plurimi ferme Observatores illorum mentionem faciant, neque etiam differentia reliqua monstrorum, quam certo loco Zacchias (*d*) & Weinrich. (*e*) proponunt, in hac consideratione admodum attendenda est.

(*a*) *Simon. Præs. Academ. P. 1. disp. 3. th. 2. Balduinus ad Leg. 2. pr. Codic. de Posthum. hæred. Zacchias l. 7. tit. 1. qu. 4. n. 7.*
(*b*) *Zacchias l. 7. tit. 1. qu. 1. n. 17-19.*
(*c*) *A. N. C. Schenck. Licetus, Bauhinus, Blegny. Rejes qu. 36. Hoffmann in disq. corpor. human. Pathologico-Anatom. Specim. 10. §. 9-11. Moroni Directorium de Membris. Schurigius Spermatol. Schott. in Phys. Curios. Aldrovandus, Paræus, Sennertus, Thom. Bartholinus, Döringius, Martinius, Paræus, Riolanus, Weinrichius &c.*
(*d*) *Zacchias l. c. qu. 1.*
(*e*) *Mart. Weinrich in tr. de Monstro dividit monstra in divina & naturalia, in voluntaria, artificiosa & fabulosa. vid. Zacchias l. c. n. 40.*

§. XV. In doctrina de monstris illud præcipue erudita ingenia vexat, an homines qui concubitum cum brutis instituunt, (*a*) quod crimen Sodomiam vocant, (*b*) & illos brutescere (*c*) dicunt, qui hoc crimine se contaminant, etiam ex hac permistione perfecte generare queant? (*d*) & an ex hoc concubitu fœtus monstrosus mixtus proveniat? (*e*) Ego quidem pro certo habeo, qnod ipsa sola anima hominis per firmam imaginationem & communicatam ideam etiam ex legitimo concubitu corpus monstrosum formare possit: unde pro impossibili minime habeo, quod detur generatio hominis cum bruto, quamvis illa difficilis factu & creditu, imo etiam rara sit: ast qui huic fabulæ auscultant, quasi in ovulo vel hominis vel bruti jam illius generis vel speciei lineamenta & stamina actu existant, illi omnino ex hoc falsissimo, rationi, sensui & observationi contrariante fundamento, hanc genera-

nerationem abnegant, licet peccatum illud Sodomiticum, coitum nimirum hominis cum bruto, attamen infœcundum*, concedant; ast ſubito argumentantur, quod ipſi cum ſuis oculis non obſervarunt, id etiam fide dignum non æſtimant, propterea aliorum relationibus fidem haud dant, ſed ſe quaſi pro judicibus & arbitris in hac cauſa venerantur, ac pro ſuo captu aliorum relationes pro fabulis habent, eo ipſo vero ipſi fabula fiunt: & quamvis inter multas relationes aliquæ dubiæ & incertæ exiſtant, tamen neque propterea neque ex falſo principio, neque ex manifeſto præjudicio omnes hiſtorias vir prudens in dubium vocare debet, ne ſoli ſibi ſapere videatur: & licet bruta animalia duplicis ſpeciei raro fœcundum habeant coitum (*f*), tamen propterea argumentari non licet, quod hominum concubitus cum brutis abſolute infœcundus ſit: quod vero illas hiſtoriolas, inter antiquos Mythologos obvias, de ſemi humanis monſtris (*g*) & centauris attinet, tunc illæ ſatis ſuſpectæ ſunt.

(*a*) *An homines cum brutis concumbere poſſint, ventilarunt Rejes Qu.* 45. *Fort. Fidelis Relat. Medic. l.* 3. *ſect.* 8. *cap.* 4. 5. *A. N. C. cent.* 10. *p.* 552. *ſeq. Muller de Jure prægnant. c.* 8. *th.* 30.

(*b*) *Althuſius Dicæolog l.* 1. *c.* 127. *n.* 14. *Carpz. Prax. Crim. P.* 2. *q.* 76. *n.* 20.

(*c*) *Gothofred. ad Leg* 6. *digeſt. h. t. Ungebauer in diſp. de delictis carnis c.* 3. §. 3.

(*d*) *Ex humano ſemine cum bruto commixto nullam generationem fieri vid. Zacchias Conſil.* 21. *qui contrarietatem hujus aſſerti ibidem n.* 2. & *ſqq. profert. De generatione ex coitu hominis cum bruto, vid. Fidelis l. c. Carpzov. Prax. Crim. P.* 2. *qu* 76 *Tiraquellus de L. L. Connubiorum l.* 9. *n.* 168. *Farinacius Operum Criminal. P.* 5 *qu.* 147. *Joachimus a Beuſt. de Matrim. c.* 6. *Menochius de arbitrariis Judicum quæſtion. l.* 2. *cent.* 3. *c.* 286. *Simon. Præſ. Academ. P.* 1. *diſp* 14. *c.* 4. *th.* 1. *ubi multi alii Auctores citantur.*

(*e*) *Quod ex coitu legitimo fœtus monſtroſus generari queat, vid. Rejes l. c. p.* 541 & 542.

* *Longum Catalogum Auctorum, qui exempla fœcundi coitus hominum cum brutis recenſent, allegat Zacchias l.* 7. *tit.* 1. *qu.* 3. *n.* 23.

(*f*) *Zacchias l. c. qu.* 3. *n.* 7. & 21. *Datur tamen talis fœcundus coitus, ibid.* - - - *n.* 8. 9. & 23.

(*g*) - - *loc. cit. n.* 24.

§. XVI. In monſtrorum doctrina movetur etiam quæſtio an monſtra ſint viva & vitalia? ubi iterum diſtinguendum eſt, inter concretionem monſtroſam, molaticam & monſtrum perfectum; plurima itaque monſtra, niſi vel ante partum in utero, vel ſub partu vita priventur, omnino viva & vitalia exiſtunt, quæ tamen haud diu vita fruuntur, ſed brevi extinguuntur (*a*); hinc Auctores parallelam illam quæſtionem proponunt, quæ mon-

ſtra vitalia aut minus talia ſint (*b*); quamvis vero plurima monſtra citius intereant, dantur tamen exempla monſtroſorum hominum, qui per plures vixerunt annos (*c*); altera quæſtio, quæ altioris indaginis eſt, proinde in Cauſa Forenſi proponitur, quænam monſtra anima rationali prædita ſint (*d*)? ubi ſciendum, quod omnia monſtra, quæ active ab hominibus generantur, anima etiam hominis gaudeant; multum tamen eo etiam confert corpus humanæ figuræ quadantenus accedens: & ſi diſtinguitur inter hominem perfectum & imperfectum, quæſtio parallela movetur, an anima humana ſit in corpore imperfecto? quam affirmative decido, ubi etiam major reſpectus eſt habendus animæ, quam corporis: quod ſi vero tale monſtrum capite abſolute brutino præditum ſit, tunc neutiquam illud pro homine æſtimari debet; ſi vero aliquale tamen brutinum ſpecimen præter reliquam humanam capitis ſpeciem obſervetur in monſtro (id quod etiam a nuda matris imaginatione provenire poteſt) (*e*) tunc ſubjectum tale pro homine declaro; quæ vero nuda corpora brutina ſunt, illis etiam nullum jus hominis competit: & ita ejusmodi partus brutini, naturali ratione ex vitioſa conceptione provenire poſſunt (*f*); ſubinde ſciendum, quod in concubitu cum bruto homo maſculus generans, vtpote principium eminentius, hominem generet (*h*); a quo etiam anima humana provenit; quod ſi vero brutum maſculinum cum fœmina humana concumbat, non homo ſed brutum inde generatur, licet aliqualis humana figura in corpore monſtri reperiatur, quod poſterius monſtrum propterea privilegiis humanis particeps fieri non poteſt (*g*); denique quidam aſſerunt, quod homines cum brutis geniti, etiam belluinis moribus præditi ſint. (*i*)

(*a*) *Zacchias l. 7. tit.* 1. *qu.* 2. *n.* 19.

(*b*) - - - *l. c. qu.* 6. *Weinrich de Ortu monſtrorum c.* 34.

(*c*) *conf. prædicti Auctores qui de monſtris ſcripſerunt, & Bartholinus cent.* 1. *Obſ.* 66. *Aldrovandus, Schenckius aliique.*

(*d*) Zacchias *l.* 7. *tit.* 1. *Qu.* 4. *Fort. Fidelis Relat. med Lib.* 3. *Sect.* 8. *cap.* 1. 2.

(*e*) *Fœtus in dimidio capite hominem in altero capitis latere carpionem referens, vid. Marcus Marci a Krœnland Idearum Operatricium l.* 1. *c.* 4. *An monſtrum belluino capite præditum pro homine haberi debeat? vid. Zacchias l. c. qu* 4. *n.* 14. *& Conſil.* 21.

(*f*) *Dantur partus murium referentibus Salmutho cent.* 1. *obſ.* 62. *Borello cent.* 3. *obſ.* 73. *Partus variorum animalium A N. C. Dec.* 1. *An.* 2. *obſ.* 160. *Partus avis vivæ Salmuth. cent.* 1. *obſ.* 66. *Partus gliris Bartholin. cent.* 1. *hiſtor.* 10. *Partus aliorum animalium vix fide dignus allegatur etiam a Rejes Qu.* 36. *p.* 431-433.

(*g*) *Monſtra ſecundum l.* 14. *ff. de ſtatu hominis non habentur in Jure pro hominibus,*

bus, quia nullius usus esse possunt in republ. unde de commodis reipublicæ non participare debent, secundum Simonem Præs. Acad. P. 1. disp. 3 th. 2.

(*b*) *Hac ratione valet judicium Facultatis Theolog. Jenens. vid. Dedekennus Consil. Theolog. Vol. 1. P. 2. L. 1. sect. 3. n. 7. p. 429. Simon Præs. Acad. P. 1. disp. 3. th. 2. p. 270. & disp. 15. th. 33. p. 937.* Wann aber *ex concubitu cum bestiis* die Mißgeburt herrühret, ist ein Unterscheid zu machen, so die rechte Seite vom Haupt bis auf den Fuß einem Menschen, die lincke aber einem Viehe gleich ist, *vel contra*, so halten wir dafür, woferne das Haupt eines Menschlichen Hauptes Gestalt hat, daß in beyderleyen Fällen die Taufe einer solchen Mißgeburt mitzutheilen, in Ansehung daß das Haupt *sedes animæ rationalis* ist, und weil dasselbe eine Forme menschliches Hauptes hat, ist dahero abzunehmen, daß in demselben *partu monstroso* eine Menschliche vernünftige Seele sey. *Id præcipue valet, si homo mas coivit cum fœmina bruta. conf. Fort. Fidelis Relat. Med. l. c. cap 4. 5.*

(*i*) *Rejes qu. 45. p. 549. & 550.*

§. XVII. Quod causas, quæ ad monstrorum generationem contribuunt, harumque indagationem attinet, tunc hæc quidem quadantenus ad Medicum Forum spectare videtur, haud vero propterea ad Medicinam Legalem sive Forensem pertinet, quare hanc ætiologiam hoc loco non nisi in transitu attingere lubet: sunt qui utero (*a*) hanc injuriam faciunt, eidemque ex diversa speculatione genesin monstrorum imputant, neque æque mitius judicant, qui utero vel nimis arcto (*b*), vel nimis laxo & amplo monstra adscribunt, sicut uterus nihil struere potest; neque monstra ex accidenti conflantur: proinde monstra neque astris (*c*), aut inimicis siderum constellationibus aut influxibus imputari possunt: tanto magis fatua, futilis & anilis est traditio, quæ monstrorum genesin fato (*d*) aut alicui præstabilitæ harmoniæ adscribit, quæ rustica magis fabella & ignorantiæ asylum, quam Philosophia est: lepida insuper est assertio, qua seminis masculini aut fœminini imtemperies & vitiosa qualitas accusatur, dum enim semen masculinum vitiosum ad generationem plane inhabile est, fœmininum vero ad illam nihil active contribuit, hinc obsoleta hæc opinio, neque in ratione neque in observatione fundamentum habet: porro ridicula est opinio, quæ vermiculos in semine monstrosos, secundum Lœwenhockium & hodiernos Philosophos comicos & phantasticos accusat, aut spiritus sylvestres aut brutinos ab extra ex aëre inspiratos secundum Sturmium, denunciat: quid quod intemperies uteri, quam aliqui, & præcipue Rodericus a Castro, accusant, nihil monstrosi generat: neque sanguinis impuritas monstrum struit alitque, neque Deus aliquid format monstrosi, quæ blasphema esset assertio; interim ex occultis divinis judiciis monstrosa talis generatio permittitur: equidem naturalia monstra perversæ imaginationi (*e*) gravidarum adscribo: & hæc imaginatio perversa, quod monstro-

sis

sis generationibus ansam præbeat, tam in integris libris, quam multiplicibus observationibus comprobatur Auctoribus *(f)*, ut superfluum esset, rem toties tractatam, retractare: imo hæc imaginatio aliquando causa est generationum brutinarum, ut supra monitum, neque rationi repugnat, quod plane diabolicæ *(g)* figuræ monstra per imaginationem generata fuerint:

(*a*) *Barthol. in Act. Hafn. vol. 3. p. 29. dicit*: quod uterus sit officina rerum mirabilium: *sed quamvis officina sit mirabilium, tamen ipse uterus monstra proferre non potest.*

(*b*) *Ad generationes monstrorum, dicunt nonnulli quod contribuant arctæ ventris compressiones* (wenn sich die Weiber so sehr schnühren) *vid. Licettus de Monstris P. 5. c 2. p. 68. Weinrich de Monstris c. 14. p. 132. A. N. C. Dec. 2. An. 2. obs. 102 cum Scholio Schroeckii. Franckenau satyr. med. 12. p. 217. & 218. Zacchias l. 7. tit. 1. qu. 2. n. 13. 14.*

(*c*) *vid. Rejes qu. 45. n. 11. 12. p. 540. In hac opinione Paracelsus & Goad in Astrometeorologica versabantur, conf. Zacchias l. 7. tit. 1. qu. 2. n. 10. Hanc sententiam etiam foverunt, Herodotus, Albatius, Julius, Maternus, Faber Stapuliensis & Cardanus.*

(*d*) *Zacchias l c. n. 10.*

(*e*) *Welscheius* im Hebammen-Buch *P. 2. c. 39. p. 552. 553. dicit: quod monstrum sit actus & error naturæ. Imaginationis efficaciam in monstrosas generationes, vid. Zacchias Consil. 21.*

(*f*) *Conferantur inter alios Sennertus de consensu & dissensu Galenicorum & Chymicorum Rejes qu. 45 p. 542--544. Fienus de vi imaginationis in gravidis. Zacchias l. 7. tit. 1. Qu. 2 n. 17-19. Lutherus scribit Tom. IX. Altenb. f. 951. b.* Ich gedencke noch wohl, da ich ein kleiner Knabe war, daß zu Isenach eine schöne und züchtige *Matron* ein Ratz gebohren hat, welches davon war hergekommen, darum daß einer von den Nachbarn einem Ratzen eine Schelle hat angehenget, daß davor die andern solten hinwegfliehen, derselbe Ratz mit der Schellen ist der schwangern Frau aufgestossen und begegnet, und dieweil sie nun um den Handel nicht gewust, ist sie davon, daß ihr der Ratz so plötzlich ist vorkommen, und sie der ansichtig worden, auch also erschrocken, daß die Frucht in ihrem Leibe davon die Gestalt desselben Thierleins gekrieget hat. *vid ejus Comment. in Genes. 30. v. 39.*

(*g*) *Rejes l. c. p. 545. & 546. Philipp. Peust. Chirurg. Parisiens. dans la Practique des Acouchemens, infantem diaboli formam repræsentantem ex utero extraxit, quam formam utero gestans mater, ex inspectione imaginis, qua Michael Archangelus cum diabolo pugnans describebatur, sibi impresserat. Partus monstrosus idolum Fizle Puzle referens Gockelius Cent. 1. cons 97. Cent. 2. cons. 50. Ex conspectu æthiopis gravida peperit infantem æthiopico vultu præditum. Lutherus in Genes. c. 30. v. 39. Ob adspectum candidæ picturæ virginis andromedæ peperit æthiopica regina candidum infantem. Heliodorus histor. æthiop. Lib. 4. & 10. p. 57. & 430. Dannhauer Lact. Catech. P. 9. p. 44.*

§. XVIII.

§. XVIII. Sed nunc alia intricata occurrit quæstio, an Monstra a Diabolo generari possint? & quidem per modum coitus cum homine: in qua decidenda a nimia credulitate & superstitione, sed etiam a nimia speculatione & scepticismo abstinendum esse judico: multi negant (*a*) coitum diaboli cum hominibus sive in incubatu sive succubatu, multi tamen vicissim hunc concubitum admittunt (*b*) eundemque variis observationibus probare contendunt, ubi denuo aliqui distinctionem proferunt, an diabolus cum fœmina concumbere & an cum eadem prolem generare queat? prius concedunt, posterius negant: (*c*) pro illustranda hac intricata quæstione, iterum quæritur, an diabolus possit corpus assumere? quam quæstionem affirmativa decido sententia: deinde quæritur, an diabolus cum corpore concumbere possit? & hanc quæstionem iterum affirmo; denique, quæritur, an in hoc corporeo concubitu diabolus naturaliter generare possit? hoc ego nescio: interea tamen actualem generationem diabolo non concedo; (*) sed si verum est, quod dentur, Vagiones (*d*) sive Campsores aut Cambiones (Wechselbälge, Elben, Kielkröpffe böse Dinger) tunc ejusmodi liberos suppositios pro glaucomate a diabolo habeo, qualia glaucomata an diabolus formare possit, minime dubito.

(*a*) *Nicolaus Remigius in Dæmonolatria l. 1. c. 6. Petrus Boystcau lib. de Historiis prodigiosis. Kornmann de Jure virginum c. 35. Franciscus de Pontinibius de Lamiis. Godelmann de Lamiis l. 3. c. XI n. 32. L. 2. c. 5. n. 11. Fichardus Consil. 112. Klein* Untersuchung des Bekänntnisses der Hexen vom Beyschlaff des Teufels. Oder *Wierus de Præstigiis dæmonum l. 3. c. 19. & seqq. Beckers* bezauberte Welt. *Klein disp. Examen juridicum judicialis lamiarum confessionis se ex nefando cum Satana coitu prolem suscepisse humanam. cap. 2. Gielhausen in Peric. Academ. 5. P. 3. qu. 28. & in arbore judic. crim. c. 2. tit. 17. n. 13. Thomasius de Crimine magiæ. Webster* von der Hexerey. *Biermann de Magicis Action th. 32. Martinus Arles in tract. de Superstit. c. 7. Nicolaus Jaquerius in flagello hæretic. c. 2. Carpzov. Prax. Crim. P. 1. qu. 49. n. 35. & 35. Simon Præs. Academ. disp. 14. c. 5. th. 2. n. 3. Petrus Martyr, Chytræus, Broideus, Biermann, Joh. Baptista a Porta, quos Del Rio l. 2. disquis. quæst. 15. allegat. Torreblanca l. 2. c. 30. addit Eugubinum l. 8. de Perenni Philosophia c. 26. Bodini Heptaplomeres ventilant quæstionem: an dæmones cum mulieribus carnaliter cohabitare possint? Pagenstecher de Jur. ventris disp. 2. de Cornibus & Cornutis §. 5. seq.*

(*b*) *Tales Auctores allegantur a Simone l. c. n. 3. Carpzov. l. c. n. 33. conf. Chierland. de Sortilegio qu. 7. n. 12. Bodinus de Dæmonologia l. 2. c. 7. Del Rio disquis. Magic. l. 2. qu 15. Lutheri* Tisch Reden *sub Tit.* vom Teufel und seinem Werck. *Item in Genes. cap. VI. p. m. 57.* Möglich ist es wohl, wie, man saget, daß der böse Geist sich zu den Zauberinnen thun kan, und

sie

sie auch schwängern, und alles Unglück anrichten. & *v.* 2. *p.* 476. *b. de Incubis & Succubis.* Der Teufel kan durch seinen Beyschlaff mit den Menschen nichts zeugen oder *generiren.* *Dannhauer* Catech. Milch. *Part. II. p.* 242. Am allerschwehresten und greulichsten ist der Beyschlaff mit den höllischen Geistern, so von Hexen und Unholden vollbracht wird. & *p.* 270. *De concubitu diaboli cum homine, vid. Speneri judicium* im *Theologi*schen Bedencken *Tom.* 2. *p.* 591. & 592. *conf. Fort. Fidelis Relat. med. lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 6. Der Teufel kan in gewisser angenommenen Gestalt mit einem Menschen Schande treiben. *Speners* Theol. Bedenck. *Part. II. cap. V. art.* 2. *Sect.* 21. *p.* 783. *An diabolus cum hominine congressum teneat? affirmative & negative ventilavit Frommannus de Fascinatione. Lib.* 3. *Part.* 6. *c.* 19. *p.* 866. *seq.*

(c) *Thomas l.* 2. *sententiarum distinctar.* 8. *Toletus in Summa l.* 4. *c.* 15. *Alphonsus a Castro de justa hæreticorum punitione l.* 1. *c.* 16. *Spregnerus in Malleo Maleficiatorum lib.* 2. *disquis. qu.* 15. *Carpzov. l. c. n.* 34-48. *Simon disp. XIV. c.* 5. *th.* 2. *Exempla coitus diaboli cum hominibus passim varia allegantur, vt: Diabolicus coitus per* 35. *annos cum muliere nulla veneficia exercente, vid. A. N. C. Dec.* 2. *An.* 6. *obs.* 172. *Diabolicus coitus nunquam est sine veneficio, A. N. C. Dec.* 2. *An.* 9. *obs.* 7. *Melancholia Satanica a concubitu diabolic. A N. C. cent.* 4. *obs.* 130. *conf. Wolffii diss. num dæmon cum sagis generare possit? De concubitu cum dæmone vid. Müller in Jure prægnant. c.* 8. *th.* 31. *An diabolus cum homine prolem generare possit. vid. Welschens* Hebammen-Buch. *P* 2. *c.* 38. *De coitu diaboli cum puella vid. Lentilius Miscell Medico-Pract. P.* 1. *c.* 253. *conf. quæ de incubis habet Zacchias l.* 7. *tit.* 1. *q.* 7.

(*) *Lutherus* Kirch Postill. *IV.* Th. *p.* 111. *b.* Der Teufel kan nichts lebendiges machen. *Id. in Exod. VIII.* 16-19. *p. m.* 525. Der Satan kan nicht allerley Wunder und *Miracul* thun: wie allhier aus des Teufels Betrug die Teufels-Künstler Mose etliche Wunder nachthun, aber nicht alle, sintemal sie mit ihren Beschwöhren keine Läuse herausbringen: denn ob seine Gewalt wohl groß ist, so ist sie doch nicht *infinita*, unmäßlich, als GOttes Gewalt und Macht, sondern sie hat ein Ziel und Macht: Es ist dem Teufel viel Ding unmöglich, als tödten kan er nicht lebendig machen, wie Christus Lazarum von den Todten auferwecket; auch kan er alte, verlebte, unfruchtbare Weiber nicht fruchtbar machen: der Teufel kan nicht rechtschaffene Wunder und *Miracul* thun, sondern es sind betrügliche *Miracul.*

(d) *Freudius quæst. consc de venef. qu.* 75. & 159. *Schroeter de Lamiis qu.* 6. *Wolffii disp. cit. Sect.* 3. *thes* 1-3. *Simon Præs. Acad. P.* 1. *disp.* 3. *th.* 2. *p.* 170--171. *Merbitzii disp. de infantibus Supposititiis & Nymphis* von Wechselbälgen und Wassernixen. *Molitor in dialogo de Lamiis c.* 6. *Spregnerus in Malleo Maleficiatorum. Frommann de Fascinatione Lib.* 3. *Part.* 4 *Sect.* 1. *c.* 10. *p* 627. *Salmuth. Cent.* 2. *obs.* 55. *Paulus Frisius Nagoldanus* im Bericht von Hexen. *Voigtius in deliciis physicis cap.* 8.

§. XIX. In hac monstrorum doctrina, sepositis aliis monstrosis speculationibus, quæstionem illam quæ in casibus Forensibus moveri solet, hoc

hoc etiam loco propono , an videlicet monſtra interficere (*a*) liceat ? quam mortificinam nonnulli admittunt, ex illo argumento, quia non ſunt liberi: ego viciſſim, ſub illa limitatione, quæſtionem ita decido; quando monſtrum principalius a brutino mare generatum fuit , tunc propter ſcandalum illud interfici poteſt, quemadmodum jam ſecundum legem Moſaicam etiam illud animal, cum quo homo concubuit, ob ſcandalum abrogandum, comburi debuit: ſi vero de homine aut ex imaginatione genitum fuerit, tunc occidi non debet, niſi homicidium committere placuerit (*b*): altera quæſtio Legalis iterum occurrit penſitanda, an monſtrum baptizari debeat (*c*) ? vbi iterum nonnulli monſtris baptiſmum denegant (*d*)? ſed hæc quæſtio perinde ex præcedentibus facile decidi poteſt , videlicet ſi monſtrum participaverit de anima hominis, (*e*) omnino baptiſma eidem concedi debet: an vero anima humana in monſtro reperiatur, ex eo quidam colligere malunt, ſi membrum principale formam hominis habet, licet in reliquo corpore figuræ brutinæ conſpiciantur.

(*a*) *Hanc occiſionem concedunt Menochius de Arbitrariis judicum quæſt. l. 2. n. 28. & ſqq. Weinrich de Ortu monſtrorum c. 41. Simon Præſ. Acad. Part. 1. diſp. 15. th. 33. An monſtrum occidi poſſit, vid. Zacchias l. 7. tit. 1. qu. 1. n. 12. Weber de Jure monſtrorum §. 10. Matth. de Criminibus.*

(*b*) *Willebrand. diſp. de homicidiis permiſſis & impunitis cap. 1. §. 3.*

(*c*) *Hanc quæſtionem ventilant Zacchias l. c. n. 10. & qu. 4. n. 3. Hutterus in loc. Theol. art. 18. de baptiſm c. 3. p. 650 Dedekennus vol. 1. de baptiſmi objecto n. 7. Andr. Pruckner quæſt. illuſtrium cent. 5. qu. 21. Beckmann. in Theol. Conſcient. tit. 1 ſect. 5. caſ. 7. §. 3. An monſtroſis partibus, quin ipſis etiam Campſonibus baptiſmus bona cum conſcientia poſſit miniſtrari. König Caſ. Conſc. XI. p. 254. Lentilius Eteodromus med. pract. p. 180. 181. Obſtetrices obligantur jure jurando denunciare monſtroſos partus loco debito: nam ſi monſtroſitas, ut ita loqui liceat, in conformatione potiſſimum capitis nimium ſit belluina, fœtus illi ad ſacramentum ſuſcipiendum incapaces judicantur, quod vero determinare phyſicorum eſt non obſtetricum.*

(*d*) *Menochius de Arbitr. Iud. quæſt. l. 2. cent. 5. caſ. 391. n. 26.*

(*e*) *Simon Præſ. Academ. P. 1. diſp. 3. theſ. 2. p. 170. Lincker diſp. de Baptiſmo cap. 1. theſ. 4. dicit. tota deciſio hujus quæſtionis dependet ab eo, an monſtrum habeat animam rationalem nec ne. conf. Dedeckennus l. c. ubi in Reſponſ. Theol. addit:* Wenn aber das Untertheil allein als Mensch, das obere Theil als ein Vieh gestaltet, wird billig die Heilige Taufe demselben verweigert. *Fidelis Relat. med. lib. 3. ſect. 8. c. 1. conf. Bœhmer in Jure Eccleſ. l. 3. tit. 42. n. 10. Monſtrum ex concubitu fœminæ cum bruto non baptizandum, vid. Schilter in Theſaur. Catechet. de Baptiſmo p. 498. Kœnig in Caſ. Conſcient. de Inſtit. baptiſm. caſ. XI. Henriquez, Theol. Moral. l. 2. de Sacramento baptiſmi c. 21.*

§. XX. Cum præcedente quæstione, quæ circa monstrorum baptisma versatur, connexa etiam est hæc altera, an monstrum biceps dupliciter baptizari debeat? quam quæstionem iterum per affirmativam dijudico (*a*), quoniam quodlibet caput peculiari anima præditum est, sicut vicissim bicorporeus (*b*) homo uno tantum capite præditus, unica etiam anima gaudet: tractantur itaque etiam in hoc sacramento monstra bicipitia velut gemelli: deinde inter JCtos illa etiam quæstio proponitur, an biceps monstrum in Jure unicam, an duas capere possit partes hæreditatis (*c*)? quæ consideratio dum ad Medicum forum non spectat, merito propterea JCtis relinquitur: denique etiam illa quæstio movetur, an mulier, quæ peperit monstrum, privilegiis matri competentibus, ex filiatione provenientibus gaudeat (*d*)? quæ quæstio iterum JCtis relinquenda; & illi quidem, qui monstra non pro liberis habent, facile negativam amplectuntur: attamen prædicta medica monstrorum tractatio perinde hanc decisionem facile vare potest.

(*a*) *Conf. Simon. Præf. Academ. P. 1. disp. 3. thes. 2. p.* 171. *Lincker disp. de Baptismo c. 1. thes.* 5.

(*b*) *Abortum bicorporeum describunt, A. N C. & Franciscus de Honuphriis, vid. Act. Erud. Lips. An.* 1691. *Mens. August. p.* 388.

(*c*) *Hanc quæstionem tetigit Simon l. c. p.* 171.

(*d*) *Hanc quæstionem ventilavit Weinrich de Ortu monstrorum c. 1. Monstrosus partus cum rostro simiæ & pede bisulco, cui a Parocho baptismus denegabatur, intantum successionis capax æstimabatur, ut ad substitutionem mater admittatur. vid. Sylloge Decretorum Parlamenti Parisiensis e Commentariis Petri Bardeti cum notis & diss. Claudii Berrogeri c.* 68. *vid. Act. Erud. Lips. Supplement.* 2 *p.* 196. *Variæ considerationes de monstris vid. in Musei diss. de Autoritate Hippocratis in studio Juris c.* 2 *§.* 7.

Casus I.

Sempronia Secerdotis honesta & pudica conjux, jam trium infantum mater, ultimum partum satis periculosum experta fuerat & præcipue ob diuturnam secundinarum retentionem in mortis periculo versabatur, quibus, licet post triduum a partu terminum, exclusis, ab hinc graviter ægrotare & acuta febre decumbere observabatur, qua vero superata lactis secretio cessavit, quæ in reliquis prægressis puerperiis satis promta & sufficiens fuerat: Sanitate ita quadantenus recuperata, hæc fœmina decem a partu Septimanis levem & brevem mensium emanationem experiebatur, proinde vero talia indicia denuo observavit, ex quibus se iterum imprægnatam credere posset; videlicet singularem appetitus dejectionem, ventris intumescentiam, lipothymicas molestias, cardialgias, ardorem ventriculi, mensium emansionem,

interea vero venter præter ſolitum magis & præmature intumuit, ipſa ſubinde in abdomine ponderoſum inconſuetum ſenſum perceperat, ſingulis menſtruis periodis illam graves dolores ſpaſmodici corripiebant, cum pauciſſima humoris, loturam carnis referentis, emanatione ex muliebribus: alvus erat adſtricta, cor valde palpitabat, aſthma inſolitum affligebat, facies erat pallida & prætumida, pedes inflabantur, vires enervabantur & poſt medium præſumtæ geſtationis tempus, venter in tantam molam accrevit, acſi partus inſtaret: interea nullus legitimus motus embryonis percipiebatur: anxia & ambigens de ſuo ſtatu Sempronia per maritum ſuum Medico has quæſtiones decidendas proponit

1) An ſe gravidam, aut alia adverſa valetudine afflictam æſtimare debeat?

2) An ſecure & ſine præſumtæ prægnantiæ præjudicio, medica cura eum eadem ſuſcipi queat?

3) Quo illa dirigi & qualis Therapia illa eſſe debeat?

Epicriſis in Caſum I.

1) *Graviditatem mentiens mola.* 2) Signa quidem graviditatis in hoc caſu ſatis ſunt ambigua, 3) Molæ vero ſigna ſatis ſunt manifeſta, ergo non de mola, ſed de graviditate merito dubitandum eſt; 4) hæc mola ortum traxit e fruſto ſecundinarum tardius, difficilius & imperfectius excluſarum in utero reſiduo, quod eousque adauctum fuerat ſub menſium retentione & lactis ceſſatione donec illam molem nactum fuerit, qua commode novis ſpaſmis penitus excludi potuerit, 5) totus ſtatus affectatæ graviditatis prodit omnino adverſam valetudinem, qualis ſignorum ſcena veram graviditatem comitari neutiquam ſolet, 6) unde etiam menſtrui inſultus menſes & molam excluſorii adſunt, ex quibus facile colligere licet, quod ex utero aliquid excernendum, nihil vero in eodem retinendum ſit: 7) præcipue vero tumor ventris confuſus & præmaturus cum ſuo pondere conjunctus defectum embryonis & præſentiam concrementi irregularis teſtatur, 8) ſiquidem reliqua ſigna morboſa in hoc caſu obvia coincidunt, cum morboſa menſium ſuppreſſione qualis in hoc caſu cum mole molari tanquam præter naturali ſubjecto convenit: 9) quare ſine ullo damno matura molæ excluſio promovenda eſt, & quidem magis pharmaceutica quam alia arte (*a*), quia ipſa natura ſponte in hujus molæ exterminationem inclinat, (*b*) quia utplurimum tales molæ alibi per pharmaceutica remedia excludi poſſunt, (*c*) quia artificia Chirurgica ſemper ſunt periculoſiora, (*d*) quia hæc Chirurgica auxilia non niſi in illo caſu locum inveniunt, quando pharmacevtica adminicula artificem deſtituunt, (*e*) & ſimul

interni motus exclusorii desistunt & cessant: 10) Therapia itaque instituenda est, matura sanguinis imminutione, ne reliquæ curæ impedimentum superveniat, deinde moderata laxatione motus in utero exclusorii conserventur imo excitentur: porro uterum purgantia ordinentur, subinde etiam conjungantur pediluvia & insessus ex speciebus uterinis conficienda &c.

Casus II.

Generosi Nobilis in dynastia sua viventis conjux 36. annorum, Cholerico-Melancholici temperamenti, quatuor jam puerperiis feliciter soluta, cæteroquin sana & vegeta, aliquando se imprægnatam esse sensit, attamen insolita imprægnationis signa subinde percepit, ut de certa prægnantia dubitaverit: post decursum trium mensium ipsa affligebatur insolitis doloribus colicis cum maximo animi angore conjunctis, qui nullis adhibitis medicamentis obtemperabant; tandem ex utero sanguis exstillare ceperat, ita ut nobilis illa persona juste abortum imminentem metueret, continuabant per triduum hi dolores & sanguinis fluxus: intercurrebant etiam lipothymiæ, ita, ut plane de morte ipsius adsistentes reliqui homines soliciti fuerint; tandem sub laborioso & periculoso conatu ipsa exclusit frustum fungoso-membranoso-vasculosum sanguine turgidum cum sex rostris anatinis perfecte constructis præditum, quæ rostra etiam peculiari motu aperiente & iterum recludente sese conspicienda præbebant: Generosus maritus ob id valde afflictus, an non dilectissimæ suæ conjugi nefandum fascinum illatum fuerit, de singulis circumstantiis solicite certiorem se reddere annitebatur & postquam afflicta conjux quantisper animi & corporis vires recuperaverat, ipsa subinde enarrabat, quod ante plures septimanas cum admiratione adverterit, quomodo famula domestica pecuariam faciens aliquando mane cohortem anatum e stabulo suo emiserit, qui cum multo strepitu & clamore rostrorumve suorum ridiculo motu inter se discurrerint variasque lepidas agitationes & matutinas salutationes sibi invicem præstiterint: an hic ipsi admirandus visus adspectus causam ad hunc partum dederit, an vero verius incantamentum accusari queat, quærit generosus maritus.

Epicrisis in Casum II.

1) *Conceptio monstrosa ex imaginatione*, 2) Animam principium formans esse in negotio generationis inter multa alia testantur nævi materni & generationes monstrosæ ex imaginatione provenientes: 3) tantus itaque est animæ lapsus, vt communiter pravam suam imaginationem tanquam ducem se-

ſequatur & ordinis naturalis ſæpe obliviſcatur, 4) hinc in præſenti caſu meditatio, admiratio, delectatio & firma idealis impreſſio de anatum roſtris principalis hujus præſentis erroris cauſa fuit, 5) hæc in illud præcipue tempus coincidit, quo conceptio contigit, ut ita mox adeo ſeducta anima veram conceptionem immutaverit & pravam ſuam phantaſiam in hoc negotio exercuerit; 6) inde liquet animam humanam e mixtione humana ſecundum ſuam imaginationem & poſſe & ſolere partes corpori brutino conformes ſtruere adeoque in membris brutinis utpote anima humana operari: 7) hinc tamdiu ad cauſas ſupranaturales haud confugiendum eſt, quam diu veræ & perſpicuæ ſuperſunt cauſæ naturales, id quod præſens caſus ſatis dilucide teſtatur.

CAPUT VI.

DE

ANIMATIONE FOETUS ET ABORTU.

§. I.

IN ordine naturali poſt prægreſſas Forenſes tractationes maxime occurrit conſideratio Abortus, qui malitioſe & proterve provocatus, promerita pœna affligendus, pro qua rite conſtituenda & Phyſici & Medici JCtis anſam præbent, in illud tempus inquirendi; in quo fœtus per abactionem excluſus, nunc anima præditus haberi debet & ſecundum hunc tenorem per nefandum Abortum fœtus animatus perditus & interemtus eſt; ita Judices pœnam in hoc caſu non mitigant ſed augent: *(a)* antequam itaque de Abortu diſſeram, illum nodum Gordium ſolvere placet, quo tempore fœtus anima inſtrui ſoleat, ut ex hac notitia eo ſolidior & firmior deciſio de Abortu formari poſſit. *b*)

(a) *Secundum differentiam animati & inanimati fœtus pœnam eſſe dictandam judicarunt Struvius evol. L. L. ex* 48. *theſ.* 78. *conf. Wildvogel in Jure Embryonum c.* 4. *theſ.* 2. *ubi plures allegantur Auctores.*

(b) *De Abortu & Animationis fœtus tempore. vid.* Breßl. Geſchichte *XI.* Verſ. *p.* 207.

§. II. Quo tempore itaque fœtus cum anima inſtruatur, multiplex eſt inter eruditos opinio, licet non æque rationi, nedum obſervationi illa traditio, quaſi embryo maſculus citius ac fœmina animetur, reſpondeat, pro quo aſſerto defendendo haud ſufficienter ſatisfacit illa probata quidem obſervatio,

vatio, quod vtplurimum fœtus maſculus citius in vtero ſe moveat quam fœmina; interim multi ſunt, qui aſſerunt, quod fœtus non ſtatim a prima conceptione animam ſuſcipiat, quoniam illam a Deo demum creari & ſucceſſive corpori embyronis infundi ſibi perſuadent: hinc nonnulli a 3. 7. 30. 35. 40. 50. 80. conceptionis die animam infundi exiſtimant: (*a*) inde etiam falſa illa innotuit cujusdam JCti (*b*) diſtinctio, inter fœtum & hominem, quaſi fœtus non ſit homo (*c*), propterea ipſe diſtinctionem inter animatum & inanimatum fœtum non admittit, ſed indiſcretim omnem abortum extraordinaria (*d*) pœna puniri præcipit (*e*), cui tamen ſententiæ alii contrariantur, imo abſolute oppoſitam (*f*) proferunt adſertionem, quod videlicet abortui cauſam ſuppeditantes promiſcue capitali pœna affligi mereantur: de reliquo quidem plurimi JCti hanc diſcretionem inter animatum & inanimatum fœtum aſſervant, & quando ille per abortum expulſus eſt, ordinariam pœnam (*g*) dictitant, ſi vero inanimatus exturbatus eſt embryo, extraordinariam pœnam decernunt (*h*) & admittunt.

(*a*) *Diverſos Auctores hujus ſententiæ profert Rejes camp. Elyſ. Quæſt. Juc. Qu. 51. n. 33. & Hieronymus in Lib adverſus Ruffinum Apolog. 2. Fort. Fidelis Relat. Med Lib. 3. Sect. 6. cap. 1.*

(*b*) *Menochius de Arbitr. Judic. quæſt. l. 2. cent. 4. caſ 356. n. 7.*

(*c*) *Zacchias l 1. tit. 2 Qu. 9. n. 6. Venter pro jam vere nato & ſimpliciter pro homine non habetur L 9. L fin. ad L Fal. cid L. 2. ff de mort infer. Carpz. Part. 4. conſtit. 4. def. 1. n 7.*

(*e*) *Menochius l. c. & conf. Zacchias l c n. 4.*

(*d*) *Eandem ſententiam habet Antonius Theſſaurus deciſ. 12. n. 3-5. Decius Conſil. 535. n. 3. quos refellit Claſenius in notis in artic. 133. C. C. C. Hanc diſtinctionem vero inter animatum & inanimatum partum verbo divino minus conformem cognoſcit Brunnemann. in Proceſſ Inquiſit. c 9. n. 6.*

(*f*) *Tertullianus Apologiæ c. 9. Jac. Cujacius l. 9. obſ. c. 9.*

(*g*) *Secundum C. C C. art. 133. qualem pœnam in Caſ. Forenſ. proponit Ludovici in notis in hunc artic Quoad pœnam ordinariam infligendam partus non niſi poſt dimidium geſtationis tempus pro vitali habetur, vid Conſtit. Nou. P. 4. c. 4. § 1. Jus Boruſſ. P. 3. tit. 6. art. 7. §. 2. conf. Stryk de uſu moderno D. Tit. de Extraord. Crim.*

(*h*) *Carpzov. Prax. Crim P. 1. qu. XI. n. 2-4. Claſenius in notis ad art. 133. C. C. C. Zacchias l. c. n. 2 qui poſterior multos conſentientes Auctores allegat, conf. etiam Stryk. de Jure ſenſuum diſp. 6. c 4 n. 34 & 37. qui n. 37. dicit: partum quidem ſtatim a conceptionis tempore vitalem dicimus: verum quia hic nondum certa & in ſenſus incurrentia vitalitatis ſigna, ita non tuto infligere pœnam valebit Judex: poſt dimidium vero tempus geſti uteri ex motu partus certa vitalitas, & hinc quoque obtinebit pœna ordinaria, conf. Farinacius Oper. Crim. P. 5. Qu. 122. Simon Præſ. Academ P. 1. diſp 3. c. 1.*

c. 1. th. 2. p. 168. Quod de tempore animationis ambigant ICti, vid. Carpzov. pr. Crim. Part. 1. qu. XI. n. 6. Hertling de Ventre illiusque jure §. XI. p. 24 25. conf. infra §. 5. lit. c.

§. III. In hac consideratione multorum itaque est opinio, quod fœtus medio gestationis tempore animetur, quam sententiam præcipue JCti *(a)* amplectuntur, quoniam ex motu fœtus in utero, medio hoc gestationis tempore initiante, vitalem esse colligunt, quam tamen opinionem certa occasione ego dissolvi & ut falsam demonstravi *(b)*, neque quidem desunt, qui mox a primo gestationis tempore fœtum anima simul instructum esse asseruere, licet quidam Stoicorum *(c)* Philosophorum hoc negaverint, & in primis gestationis temporibus fœtum tantum viscus matris esse crediderint: equidem id firmiter assero, quod a *(d)* primis conceptionis initiis mox anima rationalis in fœtu adsit & quod sine anima illa conceptio fieri nequeat, quæ tanquam artifex & architecta sui corporis præsto est, a qua deinde actus formationis dependet.

(*a*) *Carpzov. Prax. Crim. P. 1. Qu. XI. n. 5. Struvius in Jurispr. Romano-Germanica l. 3. tit. 24. aphorism. 2. Wildvogel de Jure embryonum c. 4 th. 4.*

(*b*) *Mea dissert. de Abortus noxia & nefanda promotione, nec non mea Physiolog. cap. de Generatione. Ammannus in Medic. Crit. Cas. 1. disc. 1. dicit, fœtum vitalem non esse, non denotat omnimodam vitæ privationem.*

(*c*) *Plutarchus dr Placitis Philosophor. l. 5. c. 15.*

(*d*) *Mox a conceptionis termino animatum esse fœtum, dicunt: Tertullianus lib. de anima c. 27. Greg. Nyssenus disput. de Resurrectione & anima. Lactantius, Lutherus, Joh. Vocke* Von Ursprung Menschlicher Seele. *Philipp. Melanchthon in principio Libri de anima, conf. Gregorius Horstius Instit. Med. disp. 3. qu. 2. Mauriceau. Haffenrefferus Loc. Theolog. L. 3. Loc. 2. Musæus de Auctorit. Hippocrat. in Juris studio c. 2. §. 9. Bartholomæus Corte in epistol. in qua de tempore, quo anima rationalis fœtui infundi solet in utero, differitur, fœtum humanum animam rationalem ipso primo conceptionis momento a Deo creatam & infusam recipere vid. Havenreuterus apud Goclenium Pyschol. p. 295. dicit: Censemus, si homo generatur, quod simul ipsius animus generetur, & quod in semine hominis potestate insit animus & postea in actum traducatur. Lischwitz de ortu & propag. hom. §. 9-18. seq. Jac. Thomasius de origin. anim. rationalis sect. 3. & 4. opin. XI. Planerus de animæ humanæ propag. propos. 5 schol 1. p. 41-44. seq. Zacchias lib. 9 tit. 1. per totam qu. vlt. uti ille titulus ex proposito de animatione fœtus tractat. & l. 9. tit. 12. qu. 1. n. 13. Fort. Fidelis Relat. Med lib. 3. sect. 6. cap. 2. vid. Braune disp. de abscondito vitæ hominis in utero matris negotio. cap. 1. & c. 2. §. 7. & c 3. conf. Sperlingii tr. de traduce & in instit. phys. Zacchias l. 9. tit. 1. Qu. ult. Mea Physiol. cap. de Generat. Huc quoque pertinet Stahlii tota Theoria, quod anima sibi corpus struat, vid. illius Theoria Med. p. 260. 261. Anima & vita cum conceptione simul sunt. Thomasius*

in not.

in not. in Lanzelottum lib. 4. tit. 10. §. 7. p. 2101. n. 388. vid. ibidem elegans discursus de origine animæ. Stahlius in Physiol. cap. de generat & in disp. de abortu & fœtu mort. c. 2. p. 13. Detharding de intellectu animæ insito p. 14. Genselius in Breßlauischen Geschichten der *XI.* Versuch. *p. 208. 209. dicit: fœtus in utero nunquam sine anima existit, nisi mortuus sit: anima nimirum est architecta & elaboratrix sui domicilii, imo in primo conceptionis articulo anima rationalis præsens est, ceu forma intrinseca informans; provocat hic Auctor ad Ammannum in Parænesi cap. 4. Zieglerum in Jure Canon. ad Lanzelottum, nec non ad Stahl. disp. de Abortu p. 13. Fienum de formatione fœtus p. 84. Knobloch disp. anat. & phys. disp. 24. cap. 2. §. XI p. 683. Durrium de animæ propagatione. Danielem Stahl. de Ortu mentis humanæ. Vaterum in Physiol. Experiment. p. 492. de abscondito vitæ in utero negotio. cap. 1. §. 6. conf. Vaterus exercit. Physiolog. sect. 3. c. 1. p. 54. Ejusd. disp. de infanticidii imputati signis diagnosticis Coroll. 1. fœtus humanus a primo conceptionis momento animam suam humanam accipit. conf. ejusd. disput. th. 4. p. 9. Themistius, Scaliger, Sennertus, Bohnius etiam in Off. Med. dupl. P. 2. c. 5. p. 622. & 623. inclinant in eandem sententiam, quod fœtus a prima conceptione animatus sit. conf. Speners* Lebens-Pflichten *Festo Annunciationis Mariæ* von der Keuschheit *p. 426. ubi dicit:* Kinder abtreiben, weil im ersten Augenblick der Empfängniß die Seele vorhanden ist, ist nichts anders vor GOtt, als ein grausamer Todtschlag. *& ibid. P. 2. p. 569.* aus der Sünde der Hurerey kommt auch sonderlich der Kinder-Mord, dem auch gleich zu halten ist, wo leichtfertige Dirnen die Frucht abtreiben, und wohl einige gedencken mögen um solche Zeit, da sie das Leben, wie man sagt nicht haben, sey es kein Todschlag: aber es ist die Seele in dem ersten Augenblick der Empfängniß da, und also alles solches abtreiben vor GOTT ein grausamer Todschlag: Da lasse sich ja niemand dazu gebrauchen oder helfe es vertuschen. *Idem.* Letzte Theol. Bed. *Part. 1. cap. 2. art. 6. Sect. 10. p. 567.* Wer die Frucht abtreibet, begehet einen Mord. *p. 568. addit:* Was die Anfrage anlanget: Ob die Magd nicht bey der hohen Herrschafft als eine Mörderin anzugeben und abzustrafen, kan ich nicht mit Ja antworten: denn ein anders ist *coram foro poli,* ein anders *soli,* da vor diesem das unterstehen einen *abortum* zu *procuriren*, sonderlich in der ersten Zeit, da die Schwangerschaft noch zweifelhaft, bis die Fühlung des Leibes die Gewißheit giebet, nicht wie nach unsern Regeln angesehen wird. *Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen *lib. 2. c. 14.* [*hoc loco incidenter aliqua addo: Pontificii movent quæstiones: 1) an abortus procurandus sit, ut possit baptizari? 2) an siquidem partus nequeat in lucem edi, fœminæ parturientis corpori aqua sit adspergenda, ut infans hac ratione in utero matris baptizaretur, antequam moriatur? 3) an infantis in partu constituti pes aut brachium aliave pars emissa & foris apparens possit baptizari: sunt verba Illustr. Thomasii in not. in Lanzelottum lib. 2. tit. 3. p. 645. seq. ubi p. 628. cum Lynckero ita ipse Celebris author regerit. His adde, quæ disserit Nicol. Christophorus Lyncker dissert. de baptismo c. 1. §. 2. Primo autem loco, inquit quæri meretur, annon illi, qui & una parte saltim sunt editi,*

editi, ex parte autem altera adhuc existunt in utero matris, sint baptizandi? Dicit summa Angel. in verbo baptismi memb. 6 quæst 3. multiplices esse opiniones Canonistarum in hac quæstione; primo enim Thomas p 3. summ. quæst. 68 in problem 11. concedit quidem, regulariter expectandam esse totalem egressionem, si autem mortis periculum immineat, & caput primum egrediatur, partum debere baptizari, quia in capite fundantur omnes sensus, quod & alii affirmant, licet quacunque alia parte egrediente, modo periculum mortis immineat, ita tamen, ut postea, si integre nascatur, iterum conditionalis baptismus sit adhibendus, hisce verbis: Si non es baptizatus, ego te baptizo, si autem es baptizatus, ego te non baptizo; sed quid de tali baptismo sit habendum infra cap. 4 §. 7. dicetur ex Luthero Tom. 8 germ. Jenens. fol 51. ubi hunc baptizandi modum vocat intolerabilem, propterea, quod incertos reddat homines, ut nesciant, utrum sit verus baptismus? Nos potius sequimur Dedekenn Consil. Theol. V. 1. L. 2. de baptism. n 1. 2. 3. qui negat, baptismum administrandum esse nisi in eo, qui totus sit natus. arg. Joh. 3. v. 5. Augustin Epist. 57 ad Dardan. Luther. alleg. loc. n 50. c. quod certum de posthum. hæred instit. add. & gloss in c. 114. de consec. dist. 4 quod & variarum Ecclesiarum constitutionibus Eccles. sancitum reperitur, inprimis autem clarum id redditur per sanct. Eccles. Elect. gen. art. lib. 6. cap. von der Noth-Taufe. *ibi:* **Demnach denn die heilige Taufe ein Sacrament der Wiedergeburth ist, erfordert die Natur dieses Sacraments, daß das Kind, so das Sacrament der Wiedergeburth empfahen soll, zuvor an die Welt gebohren sey.** *Eadem fere verba invenies* Weym. Kirchen-Ordn. *l. 2. cap. 12. §. 1. & Ordin. Eccles. Halens. Tit.* von der Noth-Taufe *in verbis:* was weiter. & Niedersächs. Kirchen-Ordn. *fol. 171. ibid.* zum fünften muß ꝛc. *Sic etiam novimus casum, ubi in patria obstetrici cuidam propterea, quod suasu parientis, quæ ob pudorem pastorem (putabat enim eum advenientem baptizaturum esse partum) admittere recusabat, fœtum nondum totaliter ex ventre egressum, baptizaverat, pœnam carceris ad aliquot dies dictatam fuisse, Quod idem observandum est in eo casu, ubi partus quidem perfectus, ab utero tamen puerpera ob alia impedimenta separari non potest. vid.* Braunschweig. Kirchen-Ordn. *fol. 69 in verbis* sondern solche Leibes-Frucht. *T.] An fœtus nondum perfecte in lucem editi bona cum conscientia possint baptizari. König Cas. Consc. XVIII p. 302. & Speneri Theologische* Bedencken 4ter Theil *p. 76. & 77. dicit:* die Formul: **gieb ihnen gottesfürchtige Seelen** *(talem formulam affert. Scriver* im Seelen-Schatz *Part. I. Conc. V. p. 65. §. 44.)* wolte ich nicht gerne brauchen, weil solche ungleich möchte verstanden werden, ob würden ihnen erst zu gewisser Zeit die Seelen eingegossen; wohl aber, daß wir ihre Seelen dem HErrn empfehlen, sie in seiner Hut zu behalten, vor dem Argen zu bewahren ꝛc. *ubi consummatissimus & integerrimus hic Theologus implicite asserit, animam a primo conceptionis initio in fœtu esse præsentem. Spener.* Glaubens-Trost *Festo Trinit. p. 66:* Ein Kind, das im Mutterleibe empfangen und gezeuget ist, hat wahrhaftig ein Leben, und alle Kraft des Lebens stecket schon in der kleinen Frucht oder *embryone:* es ist aber alles sehr schwach

 und

und die Frucht anfangs noch ziemlich ungestalt, und muß dieselbe immer weiter *formiret* und stärcker werden. & Theol. Bed. *Part* 4 *cap.* 7. *art.* 1. *Sect.* 21: Die erste Mittheilung des Lebens geschiehet in dem Augenblick der Empfängniß. *Idem:* Evangel. Sonnt. Andacht. *Domin.* 26. *Trinit. p.* 746 Epistol. Sonntags An. *Dom.* 25. *Trinit. p.* 295. *Fœtum a primo conceptionis momento vitalem & animatum esse asserunt Stryk. Us. modern. lib.* 47. *tit.* 10 *§.* 14. *Brunnem. Processs. Inquis. c.* 9. *n.* 69.

(*) Ein schwanger Weib fühlet die ersten vier Monat die Leibes-Frucht gar nicht, und sie hat doch das Leben. Gerbers Geheimniß des Reichs GOttes. *Domin. Septuag p* 473.

§. IV. Ex prædictis itaque facile liquet, quam falsum judicium sit, tunc demum fœtum animatum credere, quando quoad corporis fabricam vel penitus vel plurimum perfectus (*a*) est: quando porro forma & essentia homicidii animæ præcipue offensionem concernit, ita huc maxime quadrant, quæ Exod 21. v. 23. & Deuteron. 19. v. 21. proponuntur, quod anima pro anima luere debeat: quare reliquam decisionem hujus considerationis Theologis & JCtis relinquo, an non in judicio divino, aut foro poli, non soli æque grave peccatum sit, quando fœtus recenter conceptus nefando tali abortu profligatur, ac si fœtus nunc perfectus abigatur: crassus enim & manifestus corporis motus non est firmum testimonium, quod illo demum tempore fœtus pro vitali agnoscendus sit, vita enim in embryone a primo conceptionis termino inchoat: mitiorem itaque sententiam ferre qui cogitant, nituntur illa limitatione Artic. 133. (*b*) C. C. C. So aber ein Kind, daß noch nicht lebendig wäre von einem Weibes-Bilde getrieben würde, sollen die Urtheiler der Straffe halber bey denen Rechts-verständigen, oder sonst, wie Endes dieser Ordnung gemeldet, Raths pflegen: de reliquo vero varie inter Medicos & ICtos hæc tractatio de animatione fœtus agitatur (*c*), sicut ex præmissis mea adsertio de eadem facile patet.

(*a*) *vid. Hippocrat de Natura Pueri. Galenus de usu Partium l.* 15. *c.* 5. *class.* 1. *conf. Zacchias l.* 1. *tit.* 2. *Qu* 9. *n* 23.

(*b*) *conf. Notæ Ludovici in hunc locum & verba* **nicht lebendig wäre,** *conf. L.* 4. *ff. de extraord. Crim. Lex.* 38. *§.* 5 *ff. de pœnis. Pagenstecherus tamen dicit in aphorismis Justinianeis de ventre visione octava p* 488. *§* 4. *ubi de Abortionis pœna differit: profecto partus anima destituti interesse adhuc majus est, quam eadem præditi, ita ut inanimatus adhuc majori jure pro homine hic habendus sit, quam animatus: utpote cui, dum ambigitur, non tantum vitæ temporalis spes commodumque eripitur, sed & æternæ beatitatis, qua nunquam intermoritura alias cum felicitate frui potuisset.*

(*c*) *Franciscus Veerde in Obs. ICtus. Lugdun. in* 4. *Joh. Baptista de Wenck in A. N. C. cent.* 1. & 2. *in appendice p.* 130. *Rejes Qu.* 51. *Zacchias l.* 1 *tit.* 2. *Qu.* 9. *Goswinus de Esbach in Not. in Jurispr. Forens. Carpzovii ad P.* 4. *Constit.*

Constit. 4. def. 2. n. 5. Hoffmann. de Insignioribus puerperarum temporibus c. 1. §. 4. & seqq. Ludovicus Gardinus, Fienus, Licetus, Dionis von Erzeugung und Geburt des Menschen *lib. 1. cap. 13. De Animatione fœtus vid. Caranza de Partu Naturali & Legitimo cap. 1. sect. 2. §. 2. p. 48. seq. conf. disp. sub meo Præsidio a Dn. Lic. Hansen habita de termino animationis fœtus humani.*

§. V. Ad ABORTUS (*) nunc accedo doctrinam, cujus consideratio varia occasione in Foro Politico & Medico-Legali pensitanda occurrit, vel si fœmina stuprata hanc abactionem voluntario instituit; aut si mulier maritata ad intercipiendum majorem infantum numerum (*a*), abortionis poculum haurit, vel si fœmina de impraegnatione suspecta ex aliis signis de abortu perpesso, licet ille sine vi contigerit, in suspicionem cadit, ubi quidem non meretur singularem attentionem illa quæstio, quam quidam movent, an embryo sit homo (*b*)? quæ ex præcedentibus erit decidenda: sed cum in Judiciis Civilibus vulgo de hoc crimine (*c*) & pœnis abortus agatur, ita ex Sententiis & decisionibus medicis perinde abortus scrutinium hauriendum erit: est itaque abortus immaturi (*d*) embryonis depulsio, a sede, in qua ad suam maturitatem asservari debuerat, hinc limitata interpretatione etiam præmatura fœtus exclusio nominari potest, quamvis deinde abortus a præmaturo partu iterum discerni debeat: interim sensu medico immaturus fœtus eodem modo atque processu ac perfectus, quoad essentiales & palmarias circumstantias excluditur: interea nonnulli ICtorum ambigunt, an abortum etiam partum vocare possint (*e*); tamen quidam abortum partui naturali contrarium esse juste dijudicant (*f*); denique omnes periti medici testantur, quod abortus fœminis ominosiores sint, quam legitimus partus. (*g*)

(*) *Quid de partu abacto. Ammanni Irenicum qu. 8. p. 84. Sylvius Prax. lib. 3 c 6. dicit Abortus nobis est fœtus ante septimum gestationis suæ mensem exclusio, sive vivus procedit, sive mortuus; vitalis autem vocatur non solum, qui vivus prodit in lucem sed qui aptus est permanere in vita nam qui nunquam observatur diu superesse quin semper brevi mori, pro vitali minime haberi solet, sed pro abortu vel abortivo. conf. Boneti Polyalthes Lib. 5. c. 26 p. 273. n. 5.*

(*a*) *Aristot L. 7. Politicor. c. 17. Zacchias L. 6. tit. 1. Qu. 7. n. 13.*

(*b*) *Wildvogel de Jure Embryonum c. 1. §. XI. B. Spener* in letzten Theol. Bed. *Part. 1. cap 1. Sect. 52. p 283. dicit: Ἄλογον fœtum in utero matris pereuntem nomen hominis non mereri; est enim homo, quicquis animam rationalem & corpus habet, licet hac formatione ulteriori egeat. Dannhauer* Catechism. Milch. *Part. II p. 124. 125.* Wann wahr, wie wahr, was von Ursprung der Seelen *per traducem*, in den Schulen gelehret wird, wann nach Ausspruch des Königes Davids der Mensch in Sünden empfangen wird

und aber der Sünd eigentlich *subjectum* ist die Seele, so folgt unwiedersprechlich, daß wann eine solche Geburt abgetrieben wird, dasselbe vor ein Todtschlag eines lebendigen Menschen zu halten sey: wohin auch zu ziehen die *onanitische* Geburts-Hinderung: *homicidii festinatio est prohiberi nasci* schreibt *Tertullianus in Apol. c. 9. Act. 23. 14 conf. Gerhard. Harmon. c. 154. p. 1102. sq Danub.* Catech. Milch *P. V. p.* 673 674. Garstige unflätige Hurenbälge die treiben bisweilen ihre Geburt ab, durch allerhand Künste und Artzeneyen geschicht auch wohl in der Ehe, daß manches Weib aus Verdruß aus Boßheit, aus unachtsamkeit sich ihres empfangenen Hertzens-Pfandes verlustig machet, ist eine schwehre Sünde wieder das sechste Gebot: *homicidii festinatio est, hominem prohiberi* schreibt *Tertullianus in Apolog. c.* 21. es ist eine Art des Mordes wann man die Leibes-Frucht nicht läst zeitig werden, und ans Tages-Licht kommen; in der Welt wird dieses Laster nicht geachtet, ist, eines von den ungeachten und ungestrafften Sünden, aber dort am Jüngsten Tag wird scharfe Rechenschafft gefordert werden.

(c) *Abortus gravidæ verberibus causatus, an ordinaria vel extraordinaria pœna puniendus? vid. Carpzov Prax. Crim. P* 1 *qu.* 4 *n.* 21 *Wildvogel de Jure Embryonum c.* 4 § 7. *Schöpfer de hæmorrhagia Vulneratorum. c* 4 *n.* 47. *de abortionis pœna Pagenstecher aphorismi Justiniani de ventre, visione octava p.* 488 *seq Crimen Abortus exponunt, Tiberius Decianus Tractat. Crim. L.* 9. *c.* 8. *n* 14. *Gothofredus ad L.* 9 §. 1. *ff L. Falc. n* 46 *Carpz. Prax. Crim. P.* 1 *q* 11. *u.* 1. & 4. *it. Jurispr. Forens. P.* 4. *Const* 4. *def* 1 & 2. *Zacchias L.* 1. *tit.* 2. *qu.* 9. *n* 3. *Wildvogel de Jure Embryonum c.* 4 *th.* 1. & *sqq. Stryk. de Jure sensuum disp.* 6 *c.* 4 *n* 36. & 37. *Usus modernus Tom.* 4 *ff lib.* 47. *tit. XI. de Crimin. Extraord.* §. 14. *Poecht de Crimine partus aborti. Thomasius in not. ad Lancelottum inst. Iur Canon lib.* 4. *tit.* 10. §. 7. *p* 2101. *Schlevogt de Crimine abortus, Martinus Alphonsus Vibaldi in tract. contra procurantes abortum. Matthæus de Criminibus Abortus plures contingunt recentiore adhuc fœtu, vid. Zacchias L* 1. *tit.* 1. *qu.* 4 *n.* 35. *Et quando inanimatus adhuc dicitur, Zacchias L.* 1. *tit* 2. *q.* 9. *n.* 18. *Abortus provectiores majus adferunt periculum, vid Zacchias L* 1. *tit.* 4. *qu.* 4. *n.* 107. *De crimine abortus vid.* Gerbers unerk. Sünden *Part. II. c.* 13. *p.* 408 *seq. Brunnemann Process. Inquis. cap.* 9. *n.* 69. *dicit: Quamvis autem Imperator Carolus V. art.* 38. *constituerit distinctionem inter occisum partum animatum & inanimatum, & per inanimatum forte intelligat partum cujus motus in utero nondum sentitur, quod solet esse tempus conceptionis dimidiatum, putarem tamen, hanc distinctionem* SUMMO LEGISLATORI *non placere, nec verbo* DEI *conformem esse, nam negari nequit, fœtum a tempore conceptionis esse animatum, & hominem necare, qui etiam partum immaturum necat, & foret utilius nostro tempore, in quo hoc scelus ut & infanticidia sunt frequentissima, pœnas capitis indistincte a superioribus decerni Conf. Stryk. Us. modern. lib.* 47 *tit* 10. §. 14.

(d) *Zacchias lib.* 1. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 14. *ubi varia testimonia medicorum allegantur.*

(e) *Zacchias lib.* 1. *tit.* 2. *qu.* 10. *n.* 1.

(f) *Caranza de part. nat. & legit. cap.* 16. *n.* 14. *p.* 601.

(g) *Id. etiam e ICtis confirmat Caranza cap. 16. n. 13 p. 601. quo loco author ad Hipp. Varandeum, Garciam provocat.*

§. VI. In hac Abortus inquisitione perlustrandum itaque erit, an certa signa prægressi abortus constent (*a*)? in qua signorum evolutione differentia omnino inter majorem & minorem (*b*) embryonem agnoscenda est: ex hisce indiciis vero sequentia tum singulatim tum collective bene pensitanda, & post conciliationem prudentem debite decidenda erunt: testantur itaque prægressum abortum 1) insolita laxitas & rugositas abdominis, 2) largior sanguinis profusio ex utero (*c*), 3) quæ etiam diutius quam mensium aut lochiorum ordinarius fluxus durat, 4) conjuncta fœtida exspiratio ex utero. qualis puerperio familiaris est, 5) pudendorum suspecta intumescentia 6) color faciei valde mutatus & morbosus, 7) dolor eximius in abdomine, 8) distincta virium labefactatio, 9) insignis amplitudo & extensio vaginæ uteri, 10) si fœtus junior fuerit, mammæ redduntur pendulæ & laxæ, 11) si grandior vero, lac in mammis aut intumescentia mammarum eminentior reperitur (*d*), 12) accedit inopinata detumescentia abdominis post suspectam præviam inflationem, (*d**) ubi æque provida inspectio suspectarum fœminarum requiritur, licet clanculum pepererint, ac si fœminæ perfectum partum ediderint: & cum abortus magis molestet, quam partus, (*e*) ita etiam sollicite hæc circumstantia pensitanda erit.

(*a*) *Zacchias L. 3. tit. 2. Q. 9. hanc quæstionem ventilavit. Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen. *Part. 2 cap. 1. conf. disp. mea de Abortus violenti modis & signis. vid. Jurispr. med. Tom. III. dissert. p. 45. Rod. a Castro in Med. Polit. Lib. 4. c. 12. p. 262. dicit: An mulier sciens volens partum corruperit abortivis medicamentis. nulla ratione melius sciri poterit, quam si nullo premente morbo aut sontica causa medicamentum susceperit, ex eorum genere, quæ abortum provocare, fœtum perimere, aut ejus membranas corrumpere valent, quorum Catalogum in lib. de morbis mul. P. 2. lib. 4. c. 2. §. 7. reperies.*

(*b*) *De hac dicit Zacchias l. c. n. 2. junioris abortus signa perquirere inanis labor mihi videtur.*

(c) *Mauriceau* von Schwangerschaft und Geburt. *n. 139. dicit:* Unzeitige Geburten sind allezeit mit starcken Blutstürtzungen begleitet.

(*d*) *Huc spectat Artic C.C.C 36. licet ille quidem agat de infante nato, tamen ad abortum commode referri potest:* Wo aber das Kindlein kürtzlich ertödtet worden ist, daß die Milch in den Brüsten der Mutter noch nicht vergangen, die mag an ihren Brüsten gemolcken werden, in welcher dann in den Brüsten vollkommene Milch erfunden würde, die hat deshalben eine starcke Vermuthung peinlicher Frage wider sich. *Struv. de indiciis cap. 2. n. 8. an lactis præsentia sit indicium in puncto infanticidii ad torturam.*

(*d**) An

(d*) *An uteri detumescentia sit indicium ad torturam in puncto commissi abortus: Struv de indiciis cap. 2. n. 9.*

(e) *vid. Zacchias tit. 4 Qu 1. n. 17. Hippocr. L. 1. de Morb. Mul. Bohn. de Abortu Salutari, ab initio. Quod abortus citra violentiam non fiat. vid. Zacchias l. 1. tit. 4 qu. 1. n. 18.*

§. VII. Proxima nunc excipit quæstio, an fœminæ sine medicamentis (a) adeoque aliis pravis artificiis: (b) sibi Abortum provocare possint? ad hanc considerationem deinde animus applicandus erit, si nulla indicia assumti poculi Abortionis adsunt: hæc quæstio itaque facile affirmativa sententia resolvi potest, quales casus passim a JCtis (c) & Medicis allegantur: ita enim abortus per nimiam abdominis stricturam, per compressionem & concussionem uteri cum lapide aut ligno, per projectionem in terram, per præcipitationem ab alto provocatur, quemadmodum Auctores arctam ventris deligationem (e) tanquam abortus causam allegare sciunt: ita etiam immodicus saltus (f) ad abortum contribuit: non minus duriores equitationes & vecturæ (g) abortum invitant: sic per immodicum Veneris exercitium (h) excitatur: porro per assulas ligneas, sive eburneas sive ferreas ad sternum & pubem gestatas, quas vocant Planchete oder Blanck-Scheit, commovetur (i): sicut tales assulæ virgines ad morbos disponere solent, ut medici testantur (d) non minus animi pathemata (*) data opera instituta, malitiosa intentione abortum promovere solent, uti alias citra intentionem animi affectus huc quadrant; porro arduæ ponderum gestationes (**) nec non nimia incalescentia aut refrigeratio, aut subitanea ejusdem immutatio abortum causantur, sicut in regionibus nimis calidis, aut nimis frigidis (k) mulieres frequentius abortire dicuntur; huc etiam fœtor candelarum (l) quicquam confert, quem malitiosæ fœminæ studio ad abortum promovendum excitant, vt de diversis corporis morbis arbitrarie convocatis veluti colica, febre intermittente &c. nihil dicamus.

(a) *Sine medicamentis crudeli modo fœtum in utero violenta compressione enecare dicuntur fœminæ Insulæ Formosæ, quia sibi dedecori esse autumant ante 37 ætatis annum gravidas esse, vid. Montanus* in Beschreibung der Japanischen Gesandschaft. *Erasmus Francisci* im Sitten-Spiegel *p 942.*

(b) *conf. Ammann. Med. Crit. Cas. 84.*

(c) *Carpzov. Jurispr. Forens. P. 4. Const. 4. def. 4 Prax. Crim. P. 1. Qu. 10. n. 12. Carpzov. Prax. Crim. l. c. n. 21. & 24. Casus & Judicia talia, in quibus pœnæ prædictorum artificiorum nominatæ sunt, profert, Farinacius Prax. Crim. P. 4. tit. 14. qu 122. 144. & seqq. Hostiensis in Summar. extr. homicid. n. 1 §. 1. Wildvogel de Jure Embryonum c. 4 §. 3.*

(d) *Quod assulæ ferreæ Planckscheit virgines ad phthisin disponant. vid. Ammannus in Prax. vuln. lethal. dec. 6. hist. 10. p. 480. n. 4.*

(e) *Spi-*

(e) *Spigelius L. 1. c. 9. Act. Berolinens. vol. 4. p. 95. & sqq.*
(f) *Galeuus Commentar. 4. aphor. 1. Hippocrat. de Natura Puerorum.*
(g) *Bartholinus Cent. 4. hist. 57.*
(h) *Hildanus cent. 2. obs. 50. Mauriceau* von der Schwangerschaft und Geburt. p. 140. *Gerbers* Unerk. Sünd *P. II c 13. p. 413 414. Stryk. Us modern. lib. 47. tit 10. §. 14. Brunnemann Process. Inquis c. 9 n. 69*
(i) *Rodericus a Castro de Morb. Mul. L. 4. c 4. Eyssonius Lib de Ossibus infantum monito 1. p. 92. seq. Franckenau sat. med. 12 p. 216 & 217 Mentzlerus & Crusius disp. de Abortu. Dolæus Encyclopæd Medic. L. 4. Burnetius in Thesaur. Med. Practic. L. 1 Sect 5.*
(*) *Fœminæ gravidæ gravi iracundia & respectu fœtus homicidium committunt, cujus abortum hac ira promovent: respectu sui autochiriam patrantur. vid.* Gerbers Unerkannte Sünden. *Part. II. cap. 30. p. 855 seq. §. 3.*
(**) *Dannhauer* Catech. Milch. *Part. II p. 125.*
(k) *Massarias Medicin. Practic. L. 4. c XI. Savanarola in Pract. tract 6. c. 21. rubric. 31. Hippocrat in Lib. de Aere, Aqua & Locis Sect. 3. aphor. 12. Empedocles, Clemens Alexandrinus aliique.*
(l) *Gravidis fœtor extinctæ candelæ nocet, quæ studio fœtorem candelæ extinctæ excitantes pœna abactionis partus afficiuntur, vid. Stryk. in Jure Sensuum disp. 5. c. 3. n. 15. & 16.*

§. VIII. Quemadmodum prægnans peccat, quæ partum in utero interimit*(a), licet in Jure Civili & Canonico differentes hujus criminis considerationes occurrere dicantur (*b*), ita etiam magnum crimen est, si hic abortus per medicamina provocatur, quæ a diversis Medicis commemorantur (*c*) & taxantur, e quorum numero sunt, vehementer & prodige evacuantia, omnia remedia drastica, humores & corpus valde commoventia, suspecta Emmenagoga (*), frequentes & prodigæ sanguinis missiones, (ut propterea multi quæstionem moveant an gravidis venam secare (*d*) & e pede (*e*) sanguinem subtrahere liceat) huc etiam pertinent suspecta Mercurialia, Salivantia, venenosa, & similia: ob id etiam arbitrariam (*f*) pœnam incurrunt Agyrtæ aut circulatores, qui cum animalibus venenosis aut aliis bestiis per terrorem gravidæ abortum causantur: quod si etiam fœmina cum medicamento quodam abortum sibi procuraverit, tunc de illo medicamento Medici (*g*) omnino consulendi sunt, an sit remedium excitans: quando vero gravida morbo alliquo correpta fuit, tunc provide etiam discernendum est an ex morbo, an vero ex suspecto adhibito medicamine abortum passa fuerit. (*h*)

(*) *Ieiunio provocatur abortus. Lutherus* Kirch. Postill. *Domin. Invocavit Evang. p 392 a.* Daß schwangere Weiber und die Früchte und krancke und schwache Leute damit (*videl.* durchs Fasten) verderbet sind.
(a) *Muller de Jure Prægnant. c. 9. thes. 1. Stephani in C. C. C. p. 164.*

(b) *Decius in Tract. Crim. L. 2. c. 19. n. 24. dicit: Jus Civile indistincte punit committentem abortum, ut in L. si mulierem ff. ad L. Corneliam de siccariis, & habetur in L. divinus ff. de extraord. Crim & in L. Cicero ff. de pœnis: Jure Canonico tamen distinguitur, an partus in ventre vixerit, an non? Abortus procurationem etiam partus animati de Jure Civili non esse capitalem, vid. Goswini ab Esbach Notæ in Jurispr. Forens. Carpzov. P. 4. Constit. 4 def. 1. sed non de Jure Divino, Canonic. & Praxi ib. def. 1. & 2.*

(c) *a Dioscoride, Aetio Tetrabiblo 4. Serm. 4. c. 16--18. Avicenna L 3 fenestr. 31. tract. 1. c. 17. Plinio, Sennerto Instit. Med. P. 1. Sect. 1. c. 16 & Prax. L. 4. P. 2. Sect. 6. c. 2. talia allegata sunt. conf. discursus medicus anonymi de abortu, medicamentis abortivis, item uterinis pellentibus &c.*

(**) *Exemplum junioris fœminæ quæ cum decocto ex ruta, sabina & colocynthide parato ad abortum promovendum, sibi ipsi mortem accersivit de la Motte tr. de morb. gravid. & puerp. Part I. c. 16 obs. 1. p. 110.*

(d) *Ammannus Med. Crit. Cas. 28. discurs. 28.*

(e) *Zacchias L. 6. tit. 1. qu. 7. n. 17.*

(f) *Wildvogel de Jure Embryonum c. 4. thes. 8.*

(g) *vid. Carpzov. Prax. Crim. P. 1. qu. XI. n. 26. & 27. Non infligendam esse mortis pœnam abigentibus partum, si de efficacia medicamenti non constet aut fœtus remanserit vivus. vid. Carpzov. Jurispr. Forens. P 4. Constit. 4. def. 3.*

(h) *Prægnans mulier, si abortum fecit & ante abortum correpta fuit febre & morbillis, & post abortum obiit, dicitur mortua, propter abortum & prægnantiam, non autem propter febrem & morbillos, vid. Farinacius decis. 365. n. 1. & sqq.*

§. IX. Ex præmissis Abortus explicationibus nunc quædam quæstiones erunt proponendæ & decidendæ: grave quidem crimen (*a*) committunt quicunque ex malo instituto Abortum provocant, quorum pœna propterea a JCtis, ut superius §. 5. lit. (c) indicavimus, passim annotatur, siquidem quidam etiam testantur, quomodo hoc crimen jam tempore Ciceronis punitum fuit (*b*), sed quoniam varii casus occurrunt, in quibus Abortus provocatio defendi posset, ita quæritur, an mulier citra animæ periculum, famæ causa abactionis poculum assumere possit? id quod vero contra conscientiam fuerit, ad salvandam famam alterius animam & vitam perdere velle; deinde quæritur, an Abortus provocari possit, si gravida propter fœtum in vitæ periculo versatur (*c*), ut sub spe impetrandæ abortionis mater salvetur? vti de Hebræis (*d*) dicitur, quod in more positum habuerint, fœtum in utero interficere, si puerperæ periculum imminebat: interim aliqui in hoc casu hanc abortionem concesserunt, alii vero in genere abortus provocationem improbarunt (*e*): nullus vero Christianus & peritus Medicus in dubium & temerarium hoc experimentum consentiet (*f*) vbi facilius mater & fœtus simul perdi possunt, quemadmodum non in potestate artificis est, ut tantum fœtum expellat &, matrem

matrem salvet, qui casus magis speculativus, quam practicus est, unde nunquam directe & ex intentione abortum provocare convenit, nisi jam ipse ab intra in utero matris constitutus fuerit, ut evitari nullo modo queat.

(a) *Conf. quæ superius de crimine & pœna abortus occasione Artic.* 133 *C.C.C. annotata fuerant, ut & Zacchias L. 6. tit. 1. qu. 7. n. 13. impediens conceptionem vel abortum procurans punitur ut homicida, secus, si id casu contingat: Lanzelottus Institutionum Juris Canonici lib. 4. tit. 10. §. 6. conf. supra §. 5. lit. c. Matthæus de Criminibus Commentarius ad lib. 47. 48. dig. tit. V. cap. 1. Fœmina, quæ etiam aliis modis quam poculo abortum procuravit, pœnam incidit. Hertling de Ventre p. 25. 26. Vaterus de infanticidii imputati signis diagnosticis coroll. 3. dicit: abortus studio & malitiose concitati ad infanticidia pertinent.*

(b) *Testantibus Tryphonino in L. 39. ff. de pœnis & Gerhardo Noodt de partus expositione & nece apud veteres.*

(c) *Concesserunt talem abortus provocationem in prædicto casu & quidem, quando fœtus nondum animatus est. Rhetius disp. de Medicis c 3. §. 25. Sylvester in Summa, verbo, Medicina. Historia Morborum Uratislaviensium An. 1701. p. 310. Sanchetz de Matrimonio L. 9. disp. 20. n. 14. an ad matrem servandam possit abortus procurari. vid. Thomasii notæ in Lanzelottum lib. 4. tit. 10. §. 7. p 2109. n. 389 Matthæi de Criminibus tit. V. cap. 1. n. 5. p. 204. Wildvogel de jur. embryon. cap. 4. th. 6. Nunquam pro Matris salute directe abortum provocare licet differit Zacchias lib. 9. tit. 2. qu. 1. n. 38. An errent, qui judicant Medicis licere abortum procurare. Bravo. de Medicinæ dogmaticæ præstantia sect. 5. resolut. 12. p. 219. An gravidæ acuto morbo laboranti, abortum provocare liceat. Camerarius Memorabilium. Cent. XI. affirmatur Particula 38. negatur particula 39 Palms* unerkannte Sünden *Part. II. Conc. 30. p. 901.* Es ist auch dieses zu den unerkannten Todtschlag zu rechnen, wann man sich öffters vorstellet es sey nicht unrecht, die Frucht zu tödten, damit die Mutter beym Leben erhalten werde ꝛc.

(d) *Seldenius de I. N. & G. juxta disciplinam Hebræorum L. 4. c. 3. circa finem.*

(e) *Hippocrat. in Jure jurando. Galenus in Lib. quod animal sit &c. & de Simplicibus medicamentis in proœmio. conf. Rejes qu. 51. cui tit. abortum quovis imprægnationis tempore vel saltim antequam anima infundatur, propter aliquem casum aut vitæ periculum, utrum licitum sit provocare? ubi dicit n. 40. p. 660. ut igitur ab operosa hac quæstione nos expediamus, cum omnium fere Auctorum maxima parte ultimo concludimus, eam prolis lanienam vel intermtionem quocunque modo ex directa intentione patratam summe aversandam esse, sive animatus sive inanimatus sit fœtus, cum hoc ad unguem scire nemo agnoscat: tamen dicimus fas esse, usurpare remedia directe & per se tendentia ad matris salutem tuendam, præcognito licet prolis damno, sed non nisi indirecte & per accidens volito. Huc consentiunt alii Auctores, vid. Bohnius de Abortu Salutari §. 2 ubi in genere abortus provocationem rejicit, Moxius de Venæ sectione in morbis acutis Mulierum L. 2. c. 13.*

conf. Amsel disp. de homine innocente non occidendo c. 4. §. 5. Wildvogel de Jure Embryon. c. 4. thes. 6. Muller de Jure Prægnantium c. 9. thes. 8. & in D. de Philavtia c. 2. thes. 16. Zacchias lib 6. tit. 1. qu. 7. n. 10. Hoffmann disp. de insignioribus puerperii temporibus c. 2. §. 43.

(*f*) *Zacchias L. 6. tit. 1. qu. 7. & 14.*

§. X. Secundum prædictam animadversionem sunt itaque nonnulli, qui cum Rejesio sentiunt, quod si mater salvari possit, attamen ut haud directe & ex proposito embryo vivus exturbetur, omnino tunc sine culpa & pœna (*a*) hic processus institui possit; si vero cum intentione quisquam abortum ad matrem salvandam procurare velit, tunc utique talis ausus conscientiæ maculam inurit, quare nonnulli ICti (*b*) judicant, quod ejusmodi mulier hac ratione ob suam salutem abortum faciens, in Foro Conscientiæ a peccati labe non sit immunis: interim quædam aliæ limitationes nonnullorum ICtorum (*c*) præsentem considerationem concernentes ex fundamentis medicis haud facile salvari possunt, videlicet quasi tunc abortum excitare liceat, si valde probabile esset, matrem & partum animatum sine propinato pharmaco simul moriturum, & quod hac ratione mater salvari queat, cum tamen in hoc casu ne quidem probabile, multo minus valde probabile utrumque sit, quod sibi hac assertione imaginantur: interim adhuc varii Medicorum (*d*), ICtorum & Theologorum (*f*) in eo consentiunt, quod si mater etiam in periculo versari videatur, directe tamen abortum provocare non conveniat, licet vicissim illa quæstio inter ICtos (*g*) perinde ventilari soleat; an Medicus mulieri prægnanti abortum suadens, cum alias ejus saluti prævidere haud poterit, puniendus sit? quæ quæstio facile ex præcedenti nostra animadversione decidi poterit.

(*a*) *conf. Lessius de Justitia & Jure L. 2. c. 9. dubio 10. n. 62. p. 79. Simon. Præs. Acad. P. 1. disp. 1. c. 2. §. 13. p. 23 & 24.*

(*b*) *vid. Menochius de Arbitrariis judicum quæst. L. 2. cent. 4. cas. 357. n. 20. & sqq. Berlichius P. 4. Conclus. 8. n. 45.*

(*c*) *Lessius. l. c n. 64.*

(*d*) *Zacchias L. 6. tit. 1. qu. 7. n. 14. Rejes l. c.*

(*e*) *Zieglerus ad Lanzelottum L. 4. tit. 10. Sanchez de Matrim. L. 9. cap. 20. n. 6. & seqq.*

(*f*) *vid. Laymas Theol. Moral. L. 3. tract. 3. P. 3. c. 4. n. 3. p. 345. Dannhauer in Theol. Conscient. Tom. 3. disp. 12. n. 15.* Catech. Milch *Part. II. p. 124. Hanc quæstionem ulterius ventilavit Simon Præs. Acad. P. 1. disp. 2. c. 8. §. 8. & disp. 3. c. 2. §. 6.*

(*g*) *vid. Farinacius Praxeos & Theoricæ Crim. P. 5. de pœna poculum sterilitatis & abortionis dantis qu. 122. tit. 14. n. 124.*

§. XI. Præ-

§. XI. Prædictis quæstionibus Legalibus ad Abortus scrutinium pertinentibus, hoc ordine adhuc nonnullæ aliæ annotandæ sunt, unde quibusdam quæritur, an fœtus ex utero in periculo parientis sit extrahendus (*a*), quo mater salvari queat? hæc consideratio magis ad Medicum Practicum quam Forensem classem pertinet, & cum inferius illius aliqualis adhuc mentio occurret, ita brevibus hoc loco eandem affirmativa sententia decido: deinde quæstio alia occurrit, an Medicus salva conscientia in casu extremæ necessitatis petito alicujus mariti annuere debeat, quo nimis arctæ suæ conjugi patienti etiam cum intersectione vivi & robusti embryonis auxiliatrices manus subministrare (*b*) queat? id quod omnino nego, quoniam citra tale homicidium alia auxilia ordinari merentur: quam graviter itaque conscientiam violat, si Medicus contra juramentum præstitum & datam fidem directe abortum provocare vellet; eo minus etiam obstetrix scienter talem ausum in se suscipere debet (*c*); quo loco incidenter tantum quoad titulum, quadantenus illius quæstionis magis juridicæ, quæ tamen aliquatenus Medicos attinet, reminiscor, an obstetrix abortum, quem sepeliendum accepit, ad usus medicos Medico relinquit, plagii rea fiat (*d*)? denique ex officio boni artificis fluit, ut, si fœtus in utero mortuus est, & matri gravidæ adhuc periculum imminet, licet tempus legitimi partus non adsit, fœtus ille mortuus expelli debeat, ut mater salvetur (*e*).

(*a*) *Fœtum immaturum vivum ex utero extrahere velle, vetant omnino regulæ artis; de reliquo hanc quæstionem ventilavit Bohnius disp. de Abortu Salutari. & e Theologis B. Spenerus in* Theol. Bedenck. *Part. 2. cap. 3. art. 3. sect. 5. p. 287 seq* Vom Ausziehung einer vermuthlich todten Frucht aus Mutterleib.

(*b*) *Hæc quæstio ventilata est in* Breßlauischen Geschichten der Natur und Kunst in *X.* Versuch. *p.* 752. und in *XI.* Versuch. *p.* 352.

(*c*) *Obstetrix peccat si prægnanti medicamentum dederit, ut partus ejiciatur, vid. Muller de Jure Prægnant. c. 9. thes. 7. conf. ordinationes Medicæ Borussiæ* in der Ordnung wornach die Hebammen sich zu verhalten. *n.* 8. Wiewol die Hebammen ihr eigen Gewissen dessen belehren solte, jedennoch weil es leider die Erfahrung giebt, daß solches von vielen aus den Augen gesetzet wird: als wird denenselben nochmals hiermit aufs schärffste untersagt, keines weges sich zu unterstehen einiger Person, sie sey ledig oder verehliget einig *medicament*, Tranck, Pulver, oder wie dasselbe Namen haben mag, dadurch eine Frucht in Mutterleib könte gesehret, getödtet früh oder spät, lebendig oder todt abgetrieben werden, zu bereiten oder bereiten zu lassen, auszugeben, oder Rath dazu zu geben, bey Verlust ihrer Bedienung, Ehren, und anderwärter schwerer unnachläßiger Strafe an Geld und Gut, ja nach befinden an Leib und Leben. *conf. Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen *P.* 2. *c.* 14. *Simon Præs. Acad. P.* 1. *disp.* 15. §. 31.

(*d*) *vid. Harprecht Respons. Crim. & Civil. Respons. 47. quo negativam defendit.*

(*e*) *Hæc fœtus mortui expulsio utique per regulas artis medicæ necessaria, concessa & salutaris est, interim e JCtis hujus quæstionis reminiscitur Simon l. c.*

§. XII. Præmissis quæstionibus in Abortus doctrina ventilari solitis, adduntur passim in Legali & Forensi Abortus disquisitione adhuc sequentes: an videlicet vidua junior, quæ aliquoties ter vel quater abortum perpessa, si secundum matrimonium inire cogitat & suspicio de illius sterilitate occurrit, magis pro sterili (*a*) quam pro potente habenda sit? vbi sane metus sterilitatis præsumendæ magis prævalet, quoniam alias negotium conceptionis & gestationis per abortus graviter alteratur: deinde quæritur, in illa fœmina, quæ tantum semel abortum subiit & quidem citra adhibita mala artificia, pro potente sit æstimanda? ubi iterum sciendum, quod unicus abortus, licet quidem satis sensibiliter fœminas alterare soleat, attamen non tantopere negotium conceptionis turbet & invertat: porro quæritur, an illa, quæ abortum experta, pro matre haberi queat? ubi regero, quod jura matris ipsi denegari haud valeant, quia in illa singuli actus perfectæ conceptionis, temporariæ gestationis & consequentis partus successerunt, quamvis in posterioribus casibus quædam deficiant, quæ non tam formam rei, quam tempus negotiii concernunt.

(*a*) *vid. Stahl. disp. de Abortu & Fœtu mortuo.*

\- - - *Sterilitate fœminarum Praxis Mea cap. de Hæmorrhagiis ex abortibus. Ammannus Med. Crit. cas. 47. p. 302.*

§. XIII. Denique nonnulli quæstionem illam movent, an mulier, quæ abortivit, patris sui desiderium impleat, qui filiæ promittit, dum matrimonium init, quod ex hæreditate ipsi post patris obitum, si infantem pariet, certa portio pecuniarum solvi debeat? medice hanc quæstionem ita decidendam esse judico, quod omnino filiæ patris promissum servandum sit, quia hæc embryonem, licet imperfectum, peperit, quo partu tamen filia testatur potentiam concipiendi, unde nihilominus spes superest, quo filia posthuma in futurum vivum infantem in lucem sit editura: præterea quæritur, an fœmina, quæ abortum per vomitum rejicit, pro potente sit habenda? quod vero tales historias attinet, quales passim recensentur (*a*), tunc multi illas pro fabula (*b*) habent, quando vero extra ordinem talis conceptus fieri potest, tunc omnino in ejusmodi fœmina adeo perturbatum videtur conceptionis negotium, vt ad naturalem & legitimam fœcunditatem haud facile concludere liceat: quæ singulæ animadversiones in præsenti discursu de Animatione fœtus & de Abortu, disquisitionem in Medicina Legali merentur.

(*a*) *Vid. Joh Alphonsus de Fontecha luminari 2. fol. 243. & Rejes qu. 90. n. 16. ex Bernardo*

Bernardo Montana talem historiam parallelam referunt, quo spectat. Salmuthi historia cent. 3. obs. 94. conf. Bartholin. de insolitis partus viis c. 8. p. 58. A. N. C. Des. 1. An. 1. obs. 108. Maroldus in disp. de Abortu per vomitum rejecto.

(b) *vid. Rejes l. c. n. 17. p. 1172. Conringius in Epistol. ad Danielem Horstium. Rolfincius in Ordine & methodo partes genitales per anatomiam cognoscendi. P. 2. c. 45. De Abortu e JCtis egit Caranza de Partu nat. & legit. cap. 16. p. 596.*

Casus I.

S- T.

Inter alia dubia, quæ animum meum vexant, merito referre debeo totam doctrinam de Anima, ita ut satis superque annotaverim, quod animus humanus in nulla re magis cœcutiat, quam in cognitione animæ humanæ; e multis desideriis unicum tantum ut proferam tuamque decisionem humaniter expetam, illud est, quonam tempore embryo in utero conceptus, animæ particeps reddatur: etenim ex Neotericorum mente palam est, quomodo in historia generationis prima rudimenta & lineamenta ad corporis structuram idonea jam in ipso semine obvia esse dicantur, quæ ex nudo accessu congrui alimenti citra præsentiam animæ efformari possent, ut ita per initia nulla anima in hoc negotio necessaria sit; id quod tanto magis credere & asserere jubet consideratio, quod porro frequens coitus sit infœcundus, deinde quam sæpe falsi & spurii loco veri obtingant conceptus, ut & quomodo ante medium gestationis tempus nulla vestigia præsentis animæ reperiantur in embryone; accedit, quomodo communis Philosophorum & Medicorum assertio sit, quod demum aliquandiu post factam conceptionem fœtus animetur, & quomodo a JCtis ea propter non modo inter animatum & inanimatum fœtum perpetua observetur distinctio, sed & secundum hoc receptum discrimen pœna abortus ordinaria & extraordinaria constituatur & confirmetur: ob id ex hisce singulis argumentis in dubio meo sustentatus a Te humaniter expeto Tuam ut mihi mentem de tempore animationis in fœtu candide declares.

Epicrisis in Casum I.

1) *Da animatione fœtus cum conceptione synchrona.* 2) Neque quidem conceptio vera & naturalis sine animæ præsentia fieri potest, 3) nedum quidem adeo exquisita structura ex primis suis rudimentis eveniens, 4) qui actus sicut naturæ est nobilissimus, ita omnino non aliunde, nisi a natura sive

anima

anima derivari poteſt, 5) quemadmodum totum generationis negotium quoad naturales ſuos progreſſus non niſi a cauſa rationali dirigi & adminiſtrari poteſt: id quod fuſius teſtantur *Stahlius in Theor. Medica*, *Deibarding. tract. Phyſiol. de Generatione*, & *Phyſiol. mea cap. 2. de Generatione.* 6) hinc ingens cohors Philoſophorum & Medicorum qui propagationem animæ per traducem adſtruunt & defendunt, eandem etiam præſentiam animæ in primis conceptionis initiis confitentur & obteſtantur; Incomparabilis Theologus B. Spenerus Von der Wiedergeburt 60ſte Predigt p. 966. dicit: In der Kraft GOttes bildet die Seel ihre Wohnung den Leib: conf. 63ſte p. 1015. & 66ſte Predigt p. 1062. Ein Kind iſt ein Menſch im erſten Augenblick ſeiner Empfängniß, alldieweil ſo bald Leib und Seel da iſt. 7) exinde facile (miſſis aliis demonſtrationibus) argumenta in contrarium propoſita reſolvi poſſunt, & quidem (*a*) quod ſuppoſita lineamenta in ſemine humano cardinem rei minime compleant & dirigant, ſiquidem communis traditio de hiſce primis rudimentis differit, quod figuram vermium præſentet; quomodo vero corpus humanum formoſum & regulare ex verme & ſeminio quaſi brutino ullo modo provenire queat, ſane ipſos hujus ſententiæ fautores & aſſeclas latet, tanto magis, cum hæc viſio iterum per individua variet, & hic talem, alius diſcrepantem vermem conſpexiſſe ſibi perſuadeat. Vtri creditis! (*b*) Infœcunditas frequentioris coitus directe non refellit præſentiam animæ in initiis conceptionis, ſiquidem vel ex una parte non ſemper quolibet coitu anima communicatur, vel ſi etiam propagetur, ob varias intercurrentes circumſtantias & difficultates vera conceptio contingere haud poteſt, quoniam ob defectum omnium requiſitorum, ad conceptionem neceſſariorum, præſente licet ipſa anima generante, actus tamen generationis haud ſuccedit: (*c*) quod vero falſos conceptus attinet, tunc propterea illi ſunt falſi conceptus, quia anima generans deficit, quæ ſi præſens eſſet, etiam verus & non falſus eſſet conceptus: neque propterea integrum eſt a qualitate falſi conceptus ad qualitates veri argumentari, quemadmodum hi ſpurii conceptus æque ab aliqua anima, videlicet matris, luxuriante provenire ſolent: (*d*, quod vero embryo in utero mox a primis initiis tam evidentibus motibus, ac medio geſtationis tempore fieri ſolet, ſe haud exerceat, id ſane non probat abſentiam animæ, quoniam illa anima pro ratione illius temporis & primi generationis initii aliis motuum exercitationibus & gradibus indulgere poteſt, imo ſolet & debet, quæ reſpondent ordini generationis & conditioni tenelluli corpuſculi: quod ſi etiam per naturam primo geſtationis tempore mox ita firmum eſſet corpus embryonis, uti medio tempore exiſtit, ſine ullo dubio etiam primo illo tempore evidentiores tales motus non deficerent:

deficerent: unde ab anima non plus urgendum est, ac per ordinem naturalem fieri potest & debet: hinc falsa etiam erit illa argumentatio, quia anima primo gestationis tempore nullos tales crassos motus cum suo corpore exercet, ergo plane nullos alios leniores gradus motuum administrat! neque enim semper post medium gestationis tempus manifestis talibus motibus indulget eadem anima, sed multoties ab illis acquiescit, subinde vero longe principalioribus actibus in generationis negotio necessariis operam dat (e) Quod vero contrariam sententiam Medicorum & Philosophorum attinet, tunc illa nihil probat, quoniam eidem etiam aliæ contrariæ sententiæ obstant, ut propterea in hac contrarietate demum arbitrio & prudenti decisione opus sit, quænam sententia veritati magis consona sit. Denique (f) quod ICtorum differentiam inter animatum & inanimatum, perfectum & imperfectum fœtum attinet, tunc huic differentiæ oppono aliam, videlicet inter sententiam Medicorum & ICtorum; illi stant pro animatione fœtus cum conceptione Synchrona, hi observant suam distinctionem pro judiciis suis vel mitigandis vel exacerbandis in casibus, qui hanc considerationem attinent: ad minimum ICti de meliori inde edocti quoad animationem fœtus mox cum initio conceptionis contingentem convicti esse possunt.

Casus II.

Marcellina vilioris sortis junior fœmina 22. annorum famulitiis officiis operam dans, aliquo tempore velut ægrota comparuit, dum insolitis vomitibus atque lipothymiis affligebatur: de causa hujus status quæsita, regesserat, quod a comestione panis similaginei recenter cocti & adhuc calidi menstruum suum fluxum perdiderit, adeoque nunc mensium suppressione laboret: post decursum aliquot septimanarum ex insolito ventris & lumborum tumore de imprægnatione famulæ facta, justam reliqui domestici conceperunt suspicionem, præprimis cum hæc suspecta fœmina præter solitum, certum selectum ciborum & aversionem a carnis esu observaret: deerant interim aliæ afflictiones, quæ veram mensium suppressionem comitari solent: circumactis decem hebdomadibus suspecta hæc famula in ligno in altiorem domus contignationem transportando, multa assiduitate & insolita virium applicatione præter suam consuetudinem operam dabat, adeoque allevandis, gestandis, huc illuc transponendis talibus ponderibus perquam studiosa erat, & licet ipsi ab aliis interdictum fuerit, ne tantis oneribus se defatigaret, nullibi tamen huic prohibitioni annuentes præbuit aures: post quatriduum vero ipsa clanculum morbosis pathematibus adfecta conspiciebatur, ita, ut quæsita tandem

de colicis doloribus querimonias effunderet, quos ex refrigerio perpeſſo ſibi contraxiſſe aliis perſuadebat: interea externus faciei adſpectus valde morboſus, tabidus, pallidus &c. comparuit; donec obſervabatur, hanc fœminam graviſſimo profluvio ſanguinis uterino laborare, quod etiam ſub multis doloribus ultra octiduum ſatis ſtrenue continuaverat: tota hæc rerum facies quoniam dominæ & matrifamilias valde ſuſpecta apparebat, ita per maritum ſuum a docto & perito Medico ſequentes quæſtiones decidendas deſiderat:

1) An famula in juſta ſuſpicione de imprægnatione fuerit?
2) An inopinatum illud profluvium ſanguinis aut menſium recurſui aut abortui accenſendum ſit?
3) An ſuſpecta famula vel per medicamen, vel per aliud experimentum præſumtum talem abortum procuraverit?

Epicriſis in Caſum II.

1) *De Abortu data opera cum immodeſta corporis commotione provocato.* 2) Omnes circumſtantiæ præſentis caſus collective dijudicatæ, haud ſuſpicione carent: 3) affectata enim menſium ſuppreſſio non ita conſtituta eſt, prout morboſo menſium defectui competit, ſed prout magis imprægnationi reſpondet, 4) & ſicut communiter duriores corporis labores abortum provocare ſolent, tanto magis in primiparis; ita in hoc caſu ſatis certum patet judicium de abortu voluntario & deſtinato cauſato: 5) dolus tamen ſatis apertus ſimul in eodem caſu elucet, dum non craſſa aliqua ope abactio hæc per medicamina excitata fuit; interim ſub pallio domeſticæ aſſiduitatis & vitæ laborioſæ ne aſtuta famula directe de abortus provocatione accuſari & condemnari queat, ipſe contigit; 6) hinc poſt prægreſſum laborioſum talem motum corporis brevi prodiga ſanguinis eructatio conſecuta eſt, quæ proinde præter ſolitum diu duravit, ut hic minime teſtantibus omnibus circumſtantiis ſimultanea menſium ſuppreſſorum & aſſervatorum (verhalten Blut) eructatio contigerit.

CAPUT

CAPUT VII.

DE

PARTU LEGITIMO ET ILLEGITIMO.

§. I.

DOctrina de Partu in Medicina Forenſi notatu perquam digna eſt, ita ut de partus legitimi ſtatu ſæpe a Medicis ſolidum deciſum expetatur, licet cognitio de Partu legitimo ratione defenſionis vel punitionis ad Magiſtratum Politicum & Eccleſiaſticum pertineat (*a*): diſtinguitur verò legitimus aut naturalis & illegitimus aut præmaturus partus per differentiam temporis humani naturali partui dicati, ubi diſcrepans partus ex accidenti magis quoad tempus variare obſervatur, quando præmature videlicet 6. 7. 8. menſe aut præpoſtere, videlicet ſerius & ultra juſtum & naturalem terminum contingit: interea Ariſtoteles (*b*) anſam præbuit de certa periodo partui humano dicata dubitandi, imo plane negandi, quod homini a natura certum pariendi tempus conſtitutum (*c*) ſit: ubi ſane nihil præjudicat, an Medici & ipſe anteſignanus Hippocrates (*d*) nonnullos diverſorum menſium partus pro legitimis declaraverint: inde tamen non ſequitur quaſi eapropter homini nullum certum naſcendi tempus deſignatum ſit: quicquid enim extra ordinem contingit, illud minime pro communi regula conſtituendum eſt, propterea error Ariſtotelis & ſuorum ſequacium in hac conſideratione mox in limine hujus tractationis exterminandus (*e*) eſt.

(*a*) *Vid. Carpzov. in Jurispr. Conſiſtorial L. 2. tit. 13 def. 223.*

(*b*) *L. 1. de Generatione Animalium c. 6. & in hiſt. anim. lib. 7. c. 4. Plinius L. 7. c. 5. Rejes qu. 90. p. 1172. conf. Fort. Fidelis Relat. med. lib. 3. ſect. 7. c. 2.*

(*c*) *conf. Zacchias L. 1. tit. 2. qu. 1. n. 2. Utrum homini certum tempus pariendi conceſſum a natura. Ammannus Irenico qu. 5. p. 62.*

(*d*) *Vid. Lib. de Partu Septimeſtri & Lib. de diæta text. 19. ubi dicit: fœtus interdum ſerius, interdum maturius naſci poteſt.*

(*e*) *conf. pluribus Zacchias l. c. n 88. & 89. Welſchens* Hebammen Buch. *P. 1. c. 6. & 7. ſub tit.* daß der Menſch keine gewiſſe Zeit der Geburt habe.

§. II. Sicut vero omne animal, ſive oviparum ſive viviparum naturale & exquiſitum ſuum tempus excluſionis habet, ita homini ordinarium & naturale eſt, certo tempore in lucem produci, id quod plurimi hodi-

erni Medici ex ipsa communi observatione edocti, neque veterum præjudiciis aut male collectis aliis extraordinariis observationibus seducti testantur (*a*), ut adeo illud, quod vtplurimum fit, a natura reguletur (*b*), i. e. regula naturæ sit: est itaque ille terminus partus legitimi humani novem completis mensibus circumscriptus, adeoque finis noni, aut initium decimi mensis aut XL Septimanæ (*c*): menses vero huc a nonnullis exacte requiruntur communi calculo sumti, non lunares qui XXVII dies & VIII horas complectuntur, sed solares (*d*), hinc decem menses lunares, aut novem menses solares cum decem interdum diebus partus terminum constituunt (*e*): parum itaque valet oblocutio, quasi tempus partus propterea certum esse haud queat, quia tempus conceptus fallit: posterius enim non semper fallit, sed in multis subjectis satis certo constat, quemadmodum aliæ concurrentes circumstantiæ certum partus tempus confirmant.

(*a*) *vid. Harveus de Generatione Animalium. Rhumelius diss. de partus humani natura, temporibus & causis. Pinæus de Notis virginum Zacchias L. 1. tit. 2. per totam primam quæst. Bohnius in Circul. Anatom. in Cap. de Partu, & de Off. Med. dupl. P. 2. c. 5. p. 626. & sqq. De termino partus humani vid. Valentini Corpus Juris Medico-Legal Authent. c. 5. p. 458. Vater de infanticidii imputati signis diagnosticis Coroll. 4. asserit: hominibus æque ac aliis animalibus certus pariendi terminus a Creatore destinatus est. Coroll. 7. quicunque certum ac definitum pariendi terminum ignorant, illi de partu legitimo & illegitimo rite judicare nequeunt ejusdem, disp. th. 6.*

(*b*) *Testante Galeno L. 14. de Methodo medendi c. 14. class 7. Riolanus ad Fernelium in Lib. de hominis procreatione c. XI. Zacchias lib. 1. tit. 2. qu. 1. n. 44.*

(*c*) *Sicut communis hæc est probatorum medicorum firma sententia, ita huc e Theol. Lutherus in Genes XXII. 16 -- 18. p. 348. b.* Denn es ist eine Magd also geschaffen, daß sie empfangen und neun Monate schwanger geben, und Kinder gebähren solle. *Hieronymus ad Eustach de virg. custod. Dei filius pro nostra salute hominis filius factus est, novem mensibus in utero ut nascatur &c. e JCtis consentit Wildvogel de Jure Embryonum c. 2. thes. 11. Rodericus a Castro in Med. Polit. lib. 4. c. 12. p. 262. 263. septimum, nonum & decimum mensem pro legitimo partus termino agnoscit.*

(*d*) *conf. Joh. Peyssonelii Tract. de temporibus humani Partus cap. 6. & 9. Becher Phys. Subt. Lib. 1. Sect. 4. cap. 4. n. 22. p. 219. Ettmuller de partus læsionibus. Valentini ff. de Medico-Legal. P. 1. Sect. 1 cas. 24. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 3. sect. 7. c. 4. De computanda generatione hominis judicium Strausii. Hæc tamen Mensium nimis rigorosa dimensio in toto calculo haud multum facit: hinc Vaterus in disp. de infanticidii imputati signis dagnosticis Coroll. X. dicit: parum refert, vtrum Mensis solaris vel*

Lunaris

Lunaris in calculo partus humani observetur, quoniam exiguum intervallum utrumque intercedit.

(*e*) *conf Arnisæus de partus humani legitimis terminis* §. 15 & §. 56. *Kaldenbach de Abortu. Luther. de Termino partus vitali naturali* §. 12.

§. III. Quamvis quidem partus terminus ob varias causas variare (*a*) deprehendatur, tamen naturalis & ordinarius partus est, ubi embryo gestatur a matre usque ad tempus naturæ, speciei & subjecto consuetum; ob id neminem in hac consideratione Aristotelis auctoritas deterrere debet (*b*): proinde tamen partus naturalis & perfectus discretus est a partu artificiali (*c*), quo Cæsareum partum Auctores referunt, quali partu protracti olim Cæsones & Cæsares (*d*) (die Ausschnidlinge) dicebantur, infans tamen qui tali ratione a matre separatur, licet non ordinarie per partum naturalem & liberum editus sit, non modo privilegiis infantum gaudet, sed secundum gravitatem sui partus tanto magis illis frui potest (*e*). Naturalis vero partus & vivus & vitalis est: hanc differentiam inter vivum & vitalem partum (*f*) præcipue JCti usu receptam habent, vbi vivum nominant, qui quidem vita præditus paritur, attamen non æque diu illius vitæ particeps manet, sed, brevi moritur: vitalis contra ille vocatur, qui tantis viribus gaudet, ut illius vita, firmitas, sanitas & accrementum velut in legitime nato infante sperari possit: frustra itaque in septimestri & octimestri partu necessaria corporis firmitas & sufficiens virium robur aut vigor præsumitur & agnoscitur.

(*a*) *Hanc variationem non modo in universum Medici agnoscunt, sed etiam varii JCti annotant. Ammannus in Irenico Numæ Pompilii c. Hippocrate pag 70. dicit, quod differentiæ partus oriantur:* 1) *ab errore calculi mulierum,* 2) *ab anticipatione nuptiarum,* 3) *a termino sponsaliorum & alia illicita Venere: Quod terminus partus aliquando fallat. Coccejus in Notis Zacch Qu. Med Legal. e principio Institut de patria potestate L.* 12. *in fine ff. de his, qui sui vel aliorum jure L.* 5. *de in jus vocandis Franckius in Notis ad Zacch. p.* 14.

(*b*) *Qualia terriculamenta auctoritatis Philosophi allegat Zacchias L.* 1. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 56.

(*c*) *Talem artificialem partum descripsit Bohnius disp. de Abortu salutari; & quo etiam pertinet omnium Chirurgorum & Medicorum tractatio de Partu Cæsareo.*

(*d*) *Illi, qui cæso matris utero nascebantur, dicebantur Cæsares, vid. Plinius L.* 9 *c.* 9. *Cæsones vero vocabantur, qui necatis matribus excludebantur, vid. Wildvogel de Jure embryon. c.* 4. *thes.* 10. *Cæsones sive partu cæsareo editi, licet non nati sint, tamen ob maturitatem suam partui naturali adscribuntur Hahn ad Wesenbeccium Tit. de statu hominis, n.* 3.

(*e*) *Hertling de Ventre illiusque Jure* § 4. *p.* 9. 10. *dicit: Venter an ordinarie editus, an ex utero exsectus, dummodo spiritum edidit, motum corporis,*

pedum, brachiorum, anhelitu & similibus, ob es schon die vier Wände nicht beschrien, *pro integro declarandus.*

(*f*) *Vitalis partus est, qui non solum vivus sed ad robur partium absolutus est & aptus, ut aura vitali commode uti queat, vid. Lutheri disp. de partus humani vitalis naturali & vero termino §. 9. Kaldenbach. disp. de Abortu.*

§. IV. Dum vero in præsenti tractatione discursus est de partu legitimo, ita hæc qualitas quoad interpretationem suam quadantenus inter JCtos & Medicos discrepat (*a*): medico itaque sensu, legitimus vocari potest partus, quando justo tempore, modo, ordine & via in lucem provenit; juridico vicissim sensu appellatur partus legitimus, qui vivus natus & spiritu editus fuit, qualis etiam proinde jure aliorum liberorum gaudet; mortuus enim editus pro partu non habetur (*b*), & talis partus sensu juridico legitimus, est vel perfectus vel imperfectus: perfectio est vel partium, quoad numerum, vel virium, roboris & firmitatis corporis infanti naturaliter & ordinarie competentium: potest itaque fœtus esse quoad partes perfectus, quoad robur imperfectus; ad totalem vero perfectionem requiritur spatium novem mensium (*c*): imperfectus est, quando ante justum tempus partus nimirum VIII. vel VII. mense excluditur, qualis tamen partus minime ad abortus classem referri meretur (*d*), quamvis alii partum ante VItum mensem vivum exclusum pro abortu habere velint (*e*); Proinde partus legitimus haud monstrosus esse debet; ad quam legitimitatem alii etiam referunt copulationem legitimam ecclesiasticam (*f*) & legitimum matrimonium (*g*): essentialiter vero partus legitimus infert fœtum quoad partes integrantes perfectum, vivum & debito modo ex utero exclusum.

(*) *De diverso tempore partus. Ammannus Irenico. qu. 6. p. 64.*

(*a*) *Legitimum naturalem partum vocat Welschius* in Hebammen-Buch *P. 2. c. 1. p. 308.* daß ein Kind zu rechter Zeit, in seiner rechten *positur* oder Stellung fein leichtlich und ohne sonderbahre Zufälle mit der gewöhnlichen Reinigung und dem Leib und Gliedmassen nach *perfect*, vollkommen und ohne Mangel und Tadel zur Welt komme und gebohren werde.

(*b*) *vid. Hahn ad Wesenbeccium de statu hominis n. 3.*

(*c*) *Zacchias L. 1. tit. 2. qu. 4. n 6.*

(*d* *Ammann. Med. Critic. p. 34. 44. 47. 48.*

(*e*) *Per Juris dispositionem abortivus ille censendus est partus qui ante sextum Mensem licet vivus exclusus, est argum L. 12. ff. de statu homin. Muller de Jure Prægnant. c. 3. §. 17.*

(*f*) *Carpzov. in Jurispr Eccles. L. 2 tit. 13. def. 223.*

(*g*) *Muller de Jure Prægnant. dicit c. 3. §. 7. partus legitimus & naturalis dicitur, qui ex legitimo matrimonio maturus & justo tempore vivus totus prodiens, ad nullum declinans monstrum, editus est, Leg. 12. ff. L. 28. tit. 2. quod dicitur*

dicitur §. 1. *de lib. & posth. hæred. instit.* & *L.* 3. *Cod. Lib. 6. tit.* 29. *de Posth. hæred. instit. Wildvogel de Partu legitimo* §. 2. *sic partum legitimum definit: partus legitimus in Jure dicitur, qui ex justo matrimonio, tempore ad vivendum apto, monstri & abortionis expers, perfecte in lucem editus est. Caranza de Partu nat. & legitimo. cap. 6. p. 413. dicit:* legitimum appellamus, qui suo tempore prodit; illegitimum, qui ante vel post diem uterum erumpit: *& porro dicit:* naturalis & legitimi partus ille veniet cohonestandus, qui sit perfectus, maturus, justo tempore editus, vivus totus prodiens, ad nullum monstrum, vel prodigium declinans &c.

§. V. Proximum nunc est, ut significem, quænam genuina occurrant signa, imminentem legitimum partum denotantia: e quibus sequentia denotanda sunt: 1) quando ordinarium gestationis tempus circumactum est, quo etiam Judices advertere solent, si quædam fœminæ stuprationem confitentur & tempus perpessi stupri indicant, ast infantem septimestrem peperisse dicunt: 2) quando venter tumidus decumbit, neque in altiori regione gestatur, quod vocant der Leib habe sich gesencket, quod indicium in multis viviparis occurrit: 3) quando situs fœtus in utero mutatus est, ubi paucis diebus ante partum usitatius hic situs invertitur, vt fœtus cum capite nunc deorsum inclinet; patitur vero hæc circumstantia exceptionem in partu difficili, quando embryo non cum capite excluditur: neque quidem ordinarium est, ut diutius in situ inverso embryo maneat (*a*): 4) ultimis temporibus effluit in multis gravidis materia mucilaginosa e vagina uteri instar fluoris albi, quo tempore etiam frequens ad urinam emittendam stimulus concurrit. (*b*)

(*a* *Quale exemplum refert Bourgeois* in Hebammen-Buch *Lib.* 1. *Cap.* 4. 6.
(*b*) *Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen *Part.* 2. *cap.* 8.

§. VI. Ad hæc signa porro pertinet 5) quod multæ gravidæ aliquot ante partum diebus insolitos & ominosos experiantur dolores, quos jam Wehen nominare malunt, qui vero bene a colicis doloribus discernendi (*a*) sunt: Colici enim dolores sunt sub vmbilico vagi & per plurimum intestinorum tractum discurrunt, cum murmure, atque flatibus sursum ac deorsum vagantibus se produnt: deinde etiam a nephriticis doloribus (*b*) provide distingui debent, quales dolores nephritici ex ipso malo principali agnoscendi & dijudicandi sunt, & cum parturientium nothi dolores, liceti & ipsi in se sæpe valde confusi sint, tamen cum aliis doloribus confundi queant, ob id in hoc scrutinio attentione (*c*) opus est: 6) accedit aliquando interni orificii uteri apertio, 7) quid? quod utplurimum percipitur firmior decubitus embryonis in sinum pudoris ad illud orificium: 8) huc spectat præcedens aquæ manatio extra uterum, quæ aliquando sub partu, interdum vno alterove die ante partum contingit; haud tamen bonum indicium est, si ante partum sanguis effluit

it (*d*): 9) occurrit satis sæpe major pedum intumescentia & labiorum vaginæ uteri inflatio: 10) ipsæ gravidæ difficilius obambulare possunt, unde ipsis consuetus incessus molestus evadit: 11) accedit affluxus materiæ non modo mucilaginosæ, sed etiam levissime cruentæ extra uterum, licet embryo ex suis tunicis se nondum liberaverit, tandem 12) aliquando supervenit tremulus motus in corpore externo.

(*a*) *Viardel* in Hebammen Buch *p. 60.*
(*b* *Hæferus in Hercule Medico p. 326. 327. Hilderus de Lithotomia vesicæ p. 741.*
(*c*) *Welschius* in Hebammen-Buch. *Solingen* vom Amt und Pflicht der Wehmütter *c. 21.*
(*d*) *Dionis* Von Erzeugung und Geburt des Menschen. *P. 2. c. 13. Mauriceau* von der Schwangerschafft und Gebähren. *n. 43. seq.* Von den Zeichen die vor der Geburt hergehen. *vid. Dionis l. c. p. 3 c 2.*

§. VII. Proximum nunc est, ut de Signis partus prægressi aliqua annotem, quoniam casus occurrunt, ut Medici in consilium vocentur, an de partu fœminæ suspectæ adhuc indubia quædam partus signa occurrant, uti in præcedentibus de Abortus exploratione etiam nonnulla proposita fuerunt; in hac vero occupatione sciendum est, quod si nunc plures septimanæ a prægresso partu circumactæ fuerint, utplurimum tunc fallacia sint indicia, ex quibus partus præsumtus dijudicari poterit; ea propter hoc scrutinium non nisi eas personas attinet, quæ haud ita diu partum expertæ fuerunt. Coincidunt vero hæc signa cum iis, quæ abortum prægressum produnt & denotant, videlicet laxior genitalium constitutio, turgidula inflatio & prominentia labiorum vaginæ uteri, aut actualis adhuc sanguinolenta emanatio e muliebribus, aliqualis interni orificii uteri apertura & ipsius uteri decubitus in inferiorem regionem, ut & laxior illius compages (quæ posteriora signa manuali exploratione detegenda sunt): Huc porro pertinet abdominis, si non rugositas, tamen laxitas, mammarum laxior constitutio, si non plane inflatio a lacte secreto & præsente facta sit: valde mutatur color & adspectus faciei atque oculorum, adeo ut nonnullæ fœminæ externo conspectu se prodant, quod pepererint; præcipue huc pertinet os amplum, oculi concavi, aliquando etiam obscuri, lumbi latiores aut quandoque conspicua mutatio in incessu, insolitus defectus pilorum in pudentalibus locis, qui utplurimum post partum plerique excidunt. Si inspectio ocularis conjungitur, tunc genitalia vivacem colorem mutarunt, ut flavescens & puniceus color (pro diversitate tamen temperamentorum discernendus) in hisce partibus conspiciatur: accedit caruncularum myrtiformium & nympharum inflatio (*a*): signum vero lactis

lactis (*b*) ex genitalibus cum lochiis profluentis falsum est, quia confusio intercedit cum ichore, qui post puerperium effluit.

(*a*) *Pinæus de Notis Virginum L.* 1. *c.* 7. *Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *qu.* 9. *n.* 18. *Riolanus in Anthropogr. L.* 2. *c.* 32.

(*b*) *Zacchias l. c. n.* 21. *hoc signum allegat.*

§. VIII. Præstat vero perinde magna attentione & circumspectione prædictas circumstantias bene conciliare & discernere, quemadmodum ætas adultior, prægressi morbi &c. citra partus suspicionem diversorum talium signorum causa esse possunt, prout vicissim abdominis laxitas in πολυτέκοις, aut quæ iam sæpius pepererunt, tandem occurrit, & quæ per providam ligaturam post puerperium factam æque ac mammarum laxitas, inflatio & impletio cum lacte evitari potest, sicut de signo lactis in mammis præcedentia ex signis graviditatis concilianda erunt (*a*): quando vero jam aliquod tempus a suspecto partu præteriit, tunc prudentia opus est, ne ex signis æquivocis absolutum detur judicium: præterea etiam in eadem consideratione quæstio illa ventilanda proponitur, an ex osse pubis hiante signum grægressi partus desumi queat: quod illius ossis dehiscentia ad partum non requiratur, sunt qui asserunt (*b*), quod vero in grandiori fœtu etiam minor illius relaxatio partum quadantenus facilitare queat, ratio omnino dictitat: sicut etiam Auctores ossis pubis dislocationem (*c*) a partu factam confirmant, aliique ossis coccygis firmiorem cohæsionem, quæ sub partu haud dehiscit, pro causa difficilioris partus denunciant (*d*): interim multi ossis pubis sub partu relaxationem affirmant, non pauci etiam negant (*e*): interea cum hoc signum dubium sit, &, si etiam in aliquibus contigerit, haud facile ab extra explorari possit, propterea ex eodem ad prægressum partum non facilis aut certa valet argumentatio.

(*a*) *De signis prægressi partus conf. Zacchias L.* 3 *tit.* 2. *qu.* 9 *n.* 8 *seqq.*

(*b*) *Mauriceau L.* 2. *c.* 1.

(*c*) *Riolanus Anthropogr. lib.* 6. *cap. XI. Gilleman L.* 2. *c.* 1. *Bartholinus de ossibus lib.* 4. *c.* 16. *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 255. & 256. *Hildanus Cent.* 6. *obs* 39. *Valentini Corp. Jur. Med leg. ff Part* 1. *Sect.* 1. *cas.* 16. *p.* 18.

(*d*) *Bartholetus Encyclopæd. p.* 49. *Bartholin. de insolitis partus viis c.* 3.

(*e*) *Tales affirmantes & negantes fusius describit Franckenau Satyr. med.* 8. *p.* 164-166. *Ossa pubis & coxendicis in partu distrahuntur Bonetus Sepulchr. anat. Lib.* 3. *Sect.* 38. *obs.* 6 *n.* 1-10.

§. IX. Quando vero nunc propius & specialius de ***Maturitate & immaturitate***, sive ***legitimo & illegitimo statu partus*** mihi differendum est, tunc Medicorum omnino judicium in hac disquisitione prævalet, licet JCti etiam enuncient, quod obstetricum judicio standum sit, an partus maturus vel im-

maturus (*a*) sit: neque ex confusio admitti debet, licet Auctores etiam de præmaturo & vivo partu differant (*b*): hinc nunc disquirendum erit, quisnam partus præter ordinarium adeoque naturalem sit habendus pro legitimo & illegitimo: equidem in thesi magis enuncio, quod omnis partus ante septimum mensem editus, utpote valde præmaturus (*c*), magis in abortus classem inclinare videatur, quamvis a V. mense embryo manifestis vitæ signis præditus esse compareat; unde mox quæstio occurrit, an *Quinquemestris partus* pro legitimo declarari queat (*d*)? ubi quidem non desunt testimonia, quæ propterea hunc pro legitimo æstimare malunt, quia vivus (*e*) existit, quæ decisio tamen haud satis ingenua est, aut veritati consona esse videtur, quia in ejusmodi casibus etiam error in calculo occurrere potest, ut propterea ex erronea relatione etiam erroneum decisum enatum sit: proinde auctores non modo tales Quinquemestres partus recensent (*f*), sed quod vitales sint, insuper judicant (*g*) sicut parallela testimonia constant, quibus partus 173. dierum pro vivo & legitimo declaratus constat (*h*), aut ubi præmaturus pro legitimo & perfecto (*i*) habitus fuit: proinde occurrunt observationes, ubi auctores quadrimestrem (*k*) partum vivum annotarunt, aut ubi partus inter quintum & sextum (*l*) mensem pro naturali & legitimo dijudicatus fuit, licet perinde testimonia constent, ubi partus XIX Septimanarum pro abortivo declaratus fuit: interim singula talia testimonia haud regulam constituunt, siquidem rarissime quinquemestris partus legitimus esse potest, ni plane evidentia atque indubia signa ejusmodi præmature nati embryonis constent. (*n*)

(*a*) *Mascardus de Probationibus Vol. 3. conclus. 1169. n. 5.*

(*b*) *Sennertus Praxeos L. 4. P. 2. Sect. 6. c. 1. Horstius de Natura humana Exercit. 12. qu. 8. Marcellus Donatus de Historiis Mirabil. L. 4. c. 13.* In genere de Partus tempore egerunt, *Augenius de Hominis Partu, Arnisæus de Partus humani legitimis terminis. Caranza de Partu naturali & legitimo. Spero in Dialogo de tempore partus. Fabrotus de partus humani tempore, & de justo partu & numero puerperii. Quid de Quinquemestri & Semestri partu sentiendum, vid. Caranza de Part. nat. & legit. cap. 9. p. 430. Müller de Jure Prægnant. c. 3. § 11. 12.*

(*c*) *Zacchias L. 1. tit. 2. qu. 2. n. 13. in Jure omnis partus naturalis & vitalis præsumitur, non abortivus. Caranza de Part. nat. & legit. cap. 16. n. 18 p. 602.*

(*d*) *Zacchias l. c. qu. 2. de partu ante VII. mensem agit, & n. 12. ex multorum testimonio probat, quod partus ante VII. mensem neque legitimus neque vitalis sit, conf. tota qu. 2. contrarium profert Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 3. Sect. 7. cap. 6.*

(*e*) *Amman. Med. Crit. cas. 68. cum discursu & responso.*

(*f*) *conf.*

(*f*) *conf. Fontecha in Medic. Christ. spec. p.* 540.

(*g*) *De partu quadrimestri, quinquemestri, semestri vitali, vid. Rejes Qu.* 90. *n.* 5. 6. *Valesius Philos. Sacr. c.* 18. *Fontecha l c. p.* 540. 546. *lum.* 2. *Augenius L.* 1. *de partu hominis c.* 20. & *tom.* 2. *Epistol. L.* 6. *Epistol ultima. Montuus Anasceve Morb. tom.* 4. *c.* 41. *Ferdinandus Mena de Septimestri partu c.* 4. *Torreblanca in Epitome delictor. L.* 2. *c.* 43. & *L.* 2. *Dæmonolog. c.* 43. *n.* 16. *Lemosius L.* 3. *de nat. facult. c.* 3. *Mercatus Affect. Mul. L.* 4. *c.* 1. *Schenckius L.* 4. *sub Tit. partus vitalis præcox & serotinus Mense quinto obs.* 1. *Valeriola Enarrat. L.* 3. *enarr.* 7. *Ferdinandus Bonaventura de Octimestri L.* 1. *c.* 6.

(*h*) *vid. Guldenklee Respons.* 23. *vbi multi auctores allegantur, qui tales partus pro vitalibus habent, conf. Valentini ff. Med. Legal. P.* 1. *Sect.* 1. *cas.* 36. *Greissing. disp. de partu Septimestr. c.* 5.

(*i*) *Guldenklee l. c. p.* 898 - 907. 940.

(*k*) *Petr. Perramato Lib. de procreatione hominis c.* 8. *Rejes l. c n.* 6. 7.

(*l*) *Zittmann. Med. Crit. cent.* 1. *cas.* 15.

(*m*) - - - - - *cent.* 4 *cas.* 8. *Epicrisin in partum Quinquemestrem & Semestr. prodidit Lutherus disp. de termino partus vitalis.* §. 15 - 17.

(*n*) *Communis Philosophorum, Medicorum & JCtorum assensus stat contra quinquemestres & semestres. Caranza de Part. nat. & legit. cap.* 9. *n.* 3. *seq. addit hic author l. c. n.* 41. *Mulieres quinto, sexto & undecimo mense parientes, tanquam adulteræ damnari non possunt: at filii legitimi non sunt reputandi.*

§. X. Quod vero *Semestrem* partum nunc attinet, tunc perinde ipse pro immaturo imperfecto & non vitali æstimandus est, licet perperam a Zacchia (*a*) judicetur, quod fœtus sexto mense quoad membra perfectus sit; non desunt tamen testimonia, quibus Semestris partus pro vitali naturali & legitimo declaratur (*b*); quod vero sex mensibus fœtus perfectus in lucem edi haud queat, aliæ observationes obfirmant (*c*): est itaque hyperbole, si nonnulli Medici in talibus casibus sibi persuadent, acsi naturaliter & legitime partus perfectus ob naturæ robur præmature oriri posset, quale refugium sub dubia tali & præsumta decisione, omnes deinde in crassum abusum ducere possent, quæcunque imposterum (*d*) partum semestrem experiuntur: Sic e JCtis quidam septimestrem & semestrem partum quandoque pro legitimo habent, quibus tamen alii obloquuntur (*e*), & illum partum pro imperfecto & immaturo æstimant: inter JCtos occurrunt etiam casus, quibus ipsi testantur, quod VI. mense natus non quidem perfectus, attamen animatus, legitimus & ad succesionem admittendus sit (*f*): & licet pro hac legitimatione fœtus VI. mense nati JCti distinctionem (*g*) inter integrum & perfectum fœtum & imperfectum faciant, tamen V. & VI. mense editus neque integer neque perfectus est.

(a) *Zacchias L. 1. tit 2. qu. 2. n. 39.*

(b) *Ammann. Med. Crit. p. 6. 7. 12. & 13. De partu Semestri legitimo vid. Valentini ff. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. cas. 26 - 28. Renatus Choppinus de privilegiis rustic. L. 3. c. 8. n. 5. Schenck. L. 4 sub tit. Mense VI. obs. 1 Claudius Gardinus tract. de partu dierum 171. conf. Caranza de Part. nat. & legitim. cap 9. n. 1. An ante septimum Mensem vitalis edi possit fœtus, vid. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib 3. Sect 7. c. 6.*

(c) *Zittmann Medic. Crit. cent. 4. cas. 8. 34. 48. cent. 5. cas. 77.*

(d) *Carpzov Jurispr Consistor. L. 2 Tit. 13. def. 227. n 4. & sqq.*

(e) *Stryk de Jure Sensuum disp. 1. c. 1. n. 41. provocat vero hic auctor ad Sperlingium de formatione fœtus in utero c. 9. qu. 2. quod fœtus VI. mense natus perfectus fuerit.*

(f) *Id testatur Carpzov. Jurispr. Forens. P. 3. Constit. 17. def. 18. & in Jurispr. Consistor. L. 2. tit. 13. def. 127. n. 3. it. in Respons. L. 5. respons. III. n. 22. Richter de successione ab intestato sect. 1. membr. 1. n. 11. Perez. in Codic. Tit. de posthum. & hæred. instit. n. 15. Esbach in Notis in Carpzov. Jurispr. Forens. P. 4. Constit. 27. def. 13. p. 656. & 657. Sabinianorum attenta scientia quilibet partus in lucem vivus prodiens, reputatus successionis capax. Caranza de Part. nat. & legit. cap. 9. n. 13.*

(g) *Hæc distinctio ex Bruneman. conferenda Comment. in Codic. Leg. 3. de posth. & hæred. instit. p. 356. vid. Carpzov. P. 3. Constit. 17. def. 18. Jurispr. Eccles. Stryk. de successione ab intestato c. 2. §. XI.*

§. XI. Quod itaque in ordine *Septimestrem* partum attinet, tunc quidem non desunt aliqui inter Medicos, qui eundem aliquo modo pro abortivo declarant (*a*), plurimi vero ex Hippocratis auctoritate permoti, illum pro legitimo & vitali æstimant (*b*) unde pauci de hoc asserto dubitant, & legitimum illum esse testantur (*c*); quamvis aliqui etiam huic sententiæ contradicant (*d*), interim non omnis partus, qui pro Septimestri habetur, vere talis est, siquidem in hoc negotio frequens & multus dolus coincidit (*e*): quamvis vero VII mense embryo quoad partes sit perfectus, tamen necessario robore minime instructus est, hinc septimestrem partum raro diu vivere varii asseverarunt Medici (*f*), licet illius legitimitatem variis comprobent casibus (*g*); quo vero judicium de septimestri partu magis firmum sit, ea propter etiam inspectione opus est (*h*): neque etiam deficiunt multi JCti (*i*), qui septimestrem pro legitimo declarant partu: est tamen septimestris partus utique præmaturus partus; quare nonnulli septimo mense editos infantes exterricineos seu exterraneos quasi ob terrorem præmature editos nominarunt (*k*); unde quidem matres vel ob individualem suam imbecillitatem, vel ob animi pathema, vel ob perpessam violentiam præmature pariunt & hinc septimestres partus communiter sunt debiles (*l*) & raro diu vivunt.

(a) Lu-

(a) *Ludovici in A. N. C. Dec. 1. An. 8. obs. 69. Zacchias L. 1. tit. 2. Qu. 1. n. 104. vbi non absolute, sed relative septimestris partus abortivus vocatur, conf. Caranza de Part. naturali & legitimo cap. X. n. 1. Abortus an dici debeat exclusio foetus septimo aut octavo Mense. Bonetus in Polyalthe lib. 5. c. 26. p. 274. vid. supra de Abortu p. 127. §. 5. c. 6.*

(b) *Multa talia testimonia allegat Zacchias l. c. qu. 3. n. 4-6. Ita porro septimestrem partum pro legitimo admittunt, Hippocrates, Plato, Aristoteles, Plinius, Galenus, Alexander, Soranus, Ephesius, Macrobius, Avicenna, Theodorus Priscus, Averrhoes, Augenius, Codronicus & multi alii quos allegat Greissinus disp. de partu Septimestri c. 4. de foetus septimestris perfectione: quo loco etiam ad auctoritatem Lemnii, Schenckii, Spigelii, Sennerti, Harvaei, Drexelii, Deusingii &c. provocat, qui allegant exempla partus septimestris omnibus numeris absoluti, qui ad supremam aetatem supervixerunt, conf. Fort. Fidelis l. c. Welschius Cent. 1. cons. 17. p. 30 ait: Septimestris quidam vitales Hipp. 1. de foet. septim. plerumque tamen ob corporis texturam tenuiorem & virium debilitatem tota deinceps vita causarii plurimis morbis obnoxii vivunt.*

(c) *Schenck. L. 4. tit. Mens. 7. obs. 1. Ammann. Med. Crit. p. 32. 33. 46. 47. 50. 161. & sqq. Bohnius de Off. M. D. p. 627. & seqq. Caranza de Part. nat. & legit. cap. 10.*

(d) *Zacchias l. c. q. 3. n. 7. & 8. Caranza l. c. n. 1.*

(e) *Bohn. l. c. p. 617.*

(f) *vid. Hippocrat. Lib. de Carnibus & de septimestri & octimestri partu. Mercurialis in Lib. la Commere L. 1. c. 6. Zacchias L. 2. tit. 2. Qu. 1. n. 60. & q. 3. n 10. Bohn. l. c. p. 628. Caranza l. c. n. 23.*

(g) *Valentini ff. Med. Legal. P. 1. sect. 1. cas. 29-31. Zittmann. cent. 6. cas. 38. A. N. C. cent. 1. obs. 51. Quales vero sint Septimestres partus, exposuit Ammann. Med. Crit. p. 491. 497. 505. & 506.*

(h) *vid. Bohn. l. c. P. 2. c. 5. p. 619.*

(i) *Carpz. in Jurispr. Eccles. L. 2. tit. 13. def. 224. & in Jurispr. Forens. P. 4. Constit. 27. def. 13. Caranza l. c. cap. X. Esbach in Notis in h. l. Carpzovii p. 657. ubi multi consentientes auctores allegantur. Muller de Jure Praegnant. c 3. §. 13. Zacchias L. 1 tit. 2. qu 3. n. 5.*

(k) *vid. Hobokoenius in Spicilegio Epistol. 4. p. 86.*

(l) *ut communis est observatio, quam inter ICtos explicat Caranza l. c. n. 23.*

§. XII. Quo vero in Septimestris partus indagatione omnis fraus evitetur, ita illius signa bene annotanda sunt, & quamvis quidam (*a*) dicant, quod interdum Septimestris partus nonimestri sit pinguior, tamen haec animadversio ex discrepantia circumstantiarum facile decidi potest, neque unquam haec observatio in aliqualem abusum aut generalem applicationem duci debet: alias quidem signa haec pro diversitate septimestris & octimestris partus quoad majus & minus discrepant, ut propterea praeter necessitatem si-

bi & Medici & Advocati & judices nullum scrupulum efficere debeant, propterea etiam nonnulli Auctores tales notas septimestris & octimestris partus significant (*b*): quod vero has notas seorsim attinet, tunc in corporibus septimo mense natorum multa imperfecta & minus penitus absoluta deprehenduntur, licet quoad partes integrantes non quidem aliquis defectus observetur: ex hisce vero signis sequentia bene sunt concernenda 1) tenerrima est cutis, ut facile rumpat & dehiscat, si paulo firmius apprehenditur, 2) desunt etiam pili in calvaria, 3) fontanella ita tenera est, ut cerebri motus & tactu & visu facile percipiatur, 4) Suturæ admodum sunt hiantes 5) aurium meatus sunt semi occlusi, 6) nares quasi imperforatæ, 7) auriculæ imperfectæ, 8) labia etiam oris tenera & imperfecta, magis rubicunda, quæ ad levem contactum sanguinem stillant, 9) vix distinctum & clarum sonum atque ejulatum edunt & præ nimia debilitate instar valde ægrotantis infantis aut junioris animalis stertunt & anhelant sie quiecken wie eine junge Katze, (*c*) 10) insuperque valde debiles & viribus languentes sunt (*d*).

(*a*) *vid. Ammann. Medic. Crit. pag.* 180.
(*b*) *Borellus cent.* 1. *obs.* 71. *Bohnius de Off. M. D. P.* 2. *c.* 5. *p.* 619. *Zacchias L.* 1. *tit.* 2. *Q.* 3. *n.* 64-66. *Peyssonel de temporibus humani partus cap.* 16. *p.* 78.
(*c*) *Mauriceau* von der Schwangerschaft und Geburt des Menschen *n.* 153.
(*d*) *Septimo mense fœtum adhuc imperfectum, imbecillem, languentem, debilem & utplurimum non vitalem esse, testantur, Fortunatus Fidelis de Relation. L.* 3. *Sect.* 7. *c.* 6. *Bohn. de Off. M. D. P.* 2. *c.* 5. *p.* 618. *Ludovic. in A. N. C. Dec.* 1 *ann.* 8. *obs.* 69. *Zacchias L.* 1. *tit.* 2. *Qu.* 5 *n.* 13. *imbecilles illos esse antea ex Caranza de part. nat. & leg. cap.* 10. *n.* 23. 24. *confirmatum est.*

§. XIII. Præterea VIImo mense nati 11) non multum se movent, 12) digitos habent imperfectos, 13) qui aliquando inter se cohærent, 14) deficiunt etiam ungues in digitis, (*) 15) exitus ani est vel dilatatus vel amplus, vel contra valde constrictus, 16) ossa sunt laxa, 17) neque legitime connexa, sed admodum disjuncta 18) cranium instar membranæ est, 19) neque tales infantes plorant aut sternutant, 20) aliquando ob nimiam imbecillitatem neque alvum exonerant neque urinam emittunt, 21) neque etiam sugere possunt, sed tantum sorbillando educari debent, 22) splendente sole per abdomen intestina pellucent, 23) tenerrime maximeque delicate tractari & enutriri debent, si vivi permanent, 24) rarissime tamen vitam diu protrahunt, 25) neque facile firmitatem & robur corporis assequuntur, sie bleiben klein, schwach, elend, gebrechlich, 26) facile luxantur indeque in corporis regularitate deformantur & alterantur, 27) perpetuo valetudinarii sunt, etiam si ad maturiorem ætatem pertingant, 28) valde sunt sensibiles & a levissima causa

ſa alterari poſſunt, unde quoad res non naturales ipſis ſtrictiſſimum regimen ordinandum eſt, 29) quoad animi etiam vires valde ſunt imbecilles; qua de re de hominibus fatuis & ſtupidis in proverbium abiit, quod non omnes menſes habeant, ac ſi præmaturo partu editi ſint: & talia ſigna utplurimum in Septimeſtribus deprehenduntur; hinc obſervationes rariores contrarium perhibentes nullam regulam conſtituunt: proinde pertum nondum completo ſexto menſe aut in ſeptimo menſe editum, alii pro juſto & legitimo non habent. (*a*)

(*) *vid. Hipp. Lib. de Superfœtatione. conf. Winckleri animadverſio in Nymanni tr. de vita foetus in utero c. 9. p. 76 ſqq.*

(*a*) *Carpzov. in Jurispr. Conſiſt. L. 2. tit. 13. def. 224. n. 3. Ariſtotel. in H. A. L. 7 c. 4. Plinius L. 7. c. 3. Hippocrat. de Septimeſtri partu. De partu Septimeſtri egit præter alios Joh. Conr. Axt. Alber. Gentil. de naſcendi tempore n. 6. Andreas Rauchbar. P. 2. qu. 24. n. 29. Caranza de part. nat. & leg. cap. 10. n. 13. ſeqq.*

§. XIV. Quando nunc illa ſigna, quæ ad partus Septimeſtris ſcrutinium pertinent, propoſui, tamen ab ejusmodi præmature nato embryone, fœtus exacte legitimo & conſueto tempore, ſed debili valde corpore inſtructus, editus, diſtingui debet; cauſæ vero, quæ eo diſponunt, ut infans corpore gracilior & debilior pariatur ſunt; 1) ſi parentes ipſi corpore teneri ſunt, 2) ſi ætate juniores exiſtunt, 3) ſi partus primus eſt, 4) ſi parentes ſunt valetudinarii, 5) ſi ſub ingravidatione mater laboravit vel morbo. 6) vel diuturna inedia, vel 7) multa fame, 8) ſi gravida multis ærumnis & curis diu afflicta fuit, 9) ſi etiam ſuſpectas hæmorrhagias ipſa eſt perpeſſa, 10) ſi ſub ingravidatione mater proprio ſuo corpore robuſta, pinguis & procera reddita fuit, 11) quando ſub ingravidatione veſtimentis ſuis nimis arcte lumbos & abdomen gravidæ fœminæ compreſſerunt, 12) quando gibboſæ ſunt gravidæ, 13) quando molimina ad abortum perpeſſæ ſunt, quando ſub graviditate multa alia animi pathemata intercurrerunt, 15) quando gravidæ in abdomine externas quasdam violentias ſubierunt, 16) quando embryo in utero aliqua morboſa afflictione laboravit, 17) quando malitioſæ fœminæ remedia ad abortum promovendum idonea adhibuerunt; 18) quando ſæpius Venæ Sectiones adhibitæ fuerant, 19) quando nimiis commotionibus corporis & ſaltationibus embryo turbatus fuit, 20) quando denique alias gravidæ multa medicamina ingeſſerunt.

§. XV. Nunc ad *Octimeſtrem* partum progredior, de quo perinde quidam ſentiunt, quod æque adhuc imperfectus (*a*) ſit, interim Hippocratis (*b*) auctoritas varios Medicos & ICtos ſeduxit, ut talem partum non modo

non

non vitalem, ſed plane tanquam mortuum & abortivum (b*) habere maluerint: non deſunt tamen alii qui eundem partum legitimum eſſe judicant: quod vero adſertum Hippocratis attinet, quo ipſum partum Octimeſtrem non vitalem nominavit, tunc ſane illud inſufficiens, obſcurum, neque ulla ratione & obſervatione confirmatum eſt: quod enim fœtus ob leniorem motum in utero ægrotare debeat, falſum, neque ſufficienter demonſtratum eſt dogma, quod non niſi in Ægypto octimeſtris partus vitalis ſit (c): perinde neque condigne comprobatum eſt, neque quicquam probat: interea tales infirmæ rationes ab aliis diſcuſſæ & enervatæ ſunt (d): crudius etiam illi judicant, qui hunc partum plane ad abortum referunt (e), quam ſententiam iterum alii refellunt (f) & annectunt, quod octimeſtris partus pro ſeptimeſtri magis (g) vitalis, aut non minus vitalis ſit (h), adeoque ſimpliciter vitalis (i), uti multi octimeſtris partus legitimitatem confirmant (k), cum alii Hippocratis deciſum de octimeſtri partu dubium declarent: (l) inter illas rationes vero, quæ octimeſtrem partum ſuſpectum reddere volunt, fabuloſa maxime illa eſt, qua Aſtrologicum Saturni (m) dominium in octavum geſtationis menſem accuſatur: de reliquo inter ipſos ICtos de partu octimeſtri, an vitalis & legitimus ſit, diſcrepans (n) occurrit opinio: interim in tali octimeſtri & ſeptimeſtri partu dijudicando, aliquoties error in calculo a fœminis committitur (o): neque denique ille (p) fidem meretur, qui octimeſtrem perfectum quidem, ſed non vitalem eſſe adſerit.

(a) *vid. Zacchias L. 1. tit. 2. qu. 4. n. 30.*

(b) *Quales allegat Zacchias l. c. n. 1. & 2. Aul. Gellius Noct. Attic. lib. 3. c. 16. Caranza de part. nat. & legit. cap. 11. n. 3. ſeqq. Jacob Cujacius in ſcholiis ad lib. 4. ſentent. Pauli vid. Caranza l. c. n. 65. Hippocrates in Lib. de Carnibus, Aliment. Septim. Octimeſtri partum fœtum octimeſtrem vitalem eſſe negavit, conf Schöpfer diſp. de octimeſtri partu c. 2. §. 25--14. 18-20. Plures hujus ſententiæ aſſeclas allegat, Bonaventura de octimeſtri partu, qui hunc partum tamen vitalem eſſe declarat. conf. Maſcardus Concluſ. 1152. n. 2. Muſæus de Auctoritate Hippocr. in Juris ſtudio c. 2. Fort. Fidelis Relat Med. Lib. 3. Sect. 7. cap. 7.*

(b*) *Quales refert Tiraquellus. vid. Caranza de part nat. & legit. cap. XI. n. 63.*

(c) *Hippocrates l. c. Ariſtotel. H. A. L. 7. c. 4. Plinius L. 7. c. 5. Rationes Hippocratis, quibus vitalitatem octimeſtris partus infringere conatur, explicavit Joh. Lalamantius in Interpretatione & commentatione Hippocratis de hom. ætat. & ſeptimeſtri & octimeſtri partu p. 238. Horatius Augenius de hominis partu L. 2. c. 14. & Fort Fidelis l. c.*

(d) *conf. Zacchias lib. 1. tit. 2. qu. 4 n. 10. & ſqq. & n. 15. dicit: octimeſtris fœtus non minus ac ſeptimeſtris ſua natura non eſt vitalis, quia ante debitum tempus naſcitur: facta vero comparatione inter ſeptimeſtrem & octimeſtrem*

& rei

& rei natura considerata octimestris magis vitalis est septimestri.

(e) *velut Tiraquellus conf. Zacch. l. c. n. 4.*

(f) *vid. Caranza in Tract de partu naturali & legitimo c. XI. n. 41. Schöpfer de Partu octimestri c. 2. §. 2. Ammann. Med. Crit. p. 34. 44. 47. & 48. ex Roderico a Castro de Morb. Mul. L. 4. c. 6. dicit: quod octimestris partus non abortus nomen mereatur, addit vero: quod tamen legitimus non sit.*

(g) *hinc Zacchias l. c n. 5. dicit: profecto rei natura optime perpensa affirmandum mihi videtur cum Cardano Contradict Medic. L. 1. contradict. 8. tract. 3. in fine, octimestrem ex sui natura esse magis vitalem septimestri, etiamsi ex accidenti contigerit, ut difficilius ille vivat quam hic. Mauriceau cent 3 obs. 125. c. 4 obs. 345. c. 5. obs. 402.*

(h) *vid. Bohn. de Off. M D. P. 2. c. 5 p 629. & conf. Zacch. l. c. n. 15.*

(i) *Octimestrem partum pro vitali habent, Urbinas de Partu octimestri naturali L. 1. c. 5. Ammann. Med. Crit p. 57. 163. 180. & 181. Schenck. L. 4. de partu vitali Mens. octavo obs. 1. Schöpffer de part. octimestri c. 3. Mauriceau obs. circa graviditatem & partum mulierum obs. 242. & 345. Wedelius Physiol. Sect. 2. c. 31. Sect. 3. c. 3 Drellincurtius in tract. de partu octimestri, an sit vitalis. Berger in Physiol. Sennertus in Prax. Med L. 4 P. 2. sect. 6. c. 1. & 6. Valentini ff. Part. 1. sect. 1. cas. 33.*

(k) *Imprimis octimestris partus legitimitatem adstruit, Bonaventura de octimestri partu in specie L. 9. & 10. conf. nota præcedens. Caranza de Partu naturali & legitimo cap. 2. per totum præc. n. 17. seq. 31. sq. 48. 51.*

(l) *Talem absolutam Hippocratis auctoritatem producunt quidem Leges de Octimestri partu L. 12. de statu hominis ff. L. 1 tit. 5. septimo mense nasci perfectum partum jam receptum est propter auctoritatem doctissimi viri Hippocratis, conf. Nota Gothofred. Lit. r. huc pertinet. L. 3. §. 12. ff. de suis & legitimis hæred. Lib. 38. tit. 16. cum Nota Gothofredi Lit. K. dubiam tamen quidam Hippocratis decisionem de octimestri partu proferunt, quando ipse dixit: est, & non est octimestris generatio: quasi dixerit, quod aliquando sit vitalis partus, aliquando minus. conf. Caranza de part. nat. & leg. cap. XI. n. 5.*

(m) *conf. Rejes qu 90. n. 14. & Nota Gothofredi ad Leg. 3. ff. de suis & legit. hæred. lit. K. Zacchias lib. 1. tit. 2. qu. 4. n. 15.*

(n) *e JCtis sunt qui octimestrem partum pro illegitimo & non vitali habent, ita præter illos, quos Zacch. l. c. n. 1. 2. 3. allegat, conf Stryk de Jure sensuum disp. 1. c. 1. n. 42. Caranza de part. nat. & legit. cap. XI. Carpzov. Jurispr. Consistorial. L. 2. def. 226 n. 1. Jurisprud. Forens. P. 4. Constit. 27. def. 14. Leicker in ultimum hunc locum Carpzovii & Esbach in eundem loc. p. 657. Sed allegantur etiam ab hisce auctoribus multi, qui octimestrem partum pro legitimo habuerunt, conf. pluribus, Müller de Jure Prægnant. c. 3. §. 14. De partu octimestri vid.* Breßlauische Geschichte *IX.* Versuch. *p. 109. & sqq. ubi Hippocratis aliorumque opiniones de partu octimestri*

in

inquiruntur. Peculiaris observatio de partu octimestri vivo, frigido & rigido occurrit in A. N. C. cent. 9. obs. 30.

(*o*) *vid.* Bresl. Geschichte *l. c. Caranza de Part. nat. & legit. cap. XI. n. 54. Ammann. in Med. Crit. p.* 10. & 11. & *in Irenic. p.* 70. *Bohn. de Off. M. D. l. c. p* 617. *conf. Carpz. in Jurispr. Consistor. L.* 2. *tit.* 13. *def.* 226. *n.* 6. *De partu octimestri scorsim conferantur e Medicis Hipp. Angelus Matthæacius & Fridericus, Bonaventura, Crucius, Cardanus, Drellincurtius, Steiterus, Zwingerus; e Jure Consultis Caranza de Partu naturali & legitimo cap. XI pag.* 467.

(*p*) *ut Laurentius Operarius, vid. Caranza l. c. n.* 30.

§. XVI. Ad *Nonimestrem* nunc accedo partum, de quo videri posset, ac si in illius decisione nulla difficultas intercurrat, ut adeo de ejusdem legitimate haud dubitandum (*a*) sit. Ast dum initium noni mensis etiam in suspicionem cadit (licet illi, qui nullum definitum partus tempus concedunt, eo ipso sibi obloquantur, quando nonimestris partus integritatem in dubium vocare volunt) tunc aliqui talem partum ad octavum adhuc mensem referre, adeoque nonimestris partus legitimam rationem in dubium vocare possent: attamen in Medicina Legali tales casus (*b*) nonimestris partus occurrunt, de quibus dubitatum fuerat, an legitimi sint partus; qui tamen pro legitimis declarati sunt, quando quidem tales partus præ septimestri & octimestri tanto magis legitimi haberi merentur, quo magis ordinario pariendi tempori accedunt: & si Zacchias (*c*) edisserit, quod nonimestribus aliquando eveniat, ut non diu vivant, tamen exinde iterum nulla regula pro justa dubitatione conficienda est: interea nonus utpote perfectus mensis & divina (*d*) & naturali & civili (*e*) lege ad partum justus declaratus est: proinde tamen de Judæis refertur, quod partum, qui IX. mensibus in utero non mansit, pro abortivo declaraverint: quando itaque initiante IX. mense (modo calculus sit ingenuus) partus contingit, tunc quidem iterum aliquo modo præmaturus est, tamen nullo modo illegitimus existit: interim etiam hoc tempore nati infantes, quia per ordinarium & sufficientem terminum naturalem non gestati sunt, perinde quadantenus debiliores deprehenduntur, adeoque majori sollicitudine tractari & educari debent: reminiscor adhuc hac occasione illarum quæstionum, quas JCti movere solent: 1) si mulier post primi mariti obitum statim alteri nupserit & nono mense filium pepererit, utrum talis censeatur conceptus (*f*) a primo, vel secundo marito? pro qua difficultate diluenda ipsi insuper observare jubent, an partus quoad faciem primo vel secundo marito magis similis sit: quæ quæstio ut prudenter decidatur, singulæ circumstantiæ accurate conciliandæ sunt: 2) quæritur an maritus paucis diebus

ante

ante obitum possit impraegnare suam conjugem (g)? id quod pro circumstantiarum conciliatione omnino fieri potest, tanto magis si ille maritus haud diu cum morbo conflictatus fuerat.

(a) *Ammann. in Med. Crit p. 302. disc. 47 nota 4. p. 302. dicit: de nonimestri partu non solet quaeri, an legitimus sit, quia per se clarum est. Caranza de part. nat. & legit. cap. XII. n 1.*

(b) *Talis casus nonimestris partus, in dubium vocati, tamen pro legitimo declarati, allegatur ab Ammann. l. c. ex hoc a Valentini in ff. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. c. 34.*

(c) *vid. L. 1. tit. 2. qu. 4. n. 39.*

(d) *Quod divinam auctoritatem attinet, vulgo auctores provocant ad dictum 4. Esdr. 8. v. 8. c. 16. v. 39.. c. 4. v. 40. vade & interroga praegnantem, quando impleverit IX. menses, an poterit matrix retinere partum in semet ipsa? & dixit non potest. conf c. 16. v. 39. ita salvatorem IX. mensibus completis in utero Mariae fuisse dixit, Augustinus L. 4. de Trinitate c. 5. & lib. 83. quaest. 56. Damascenus Lib A. de O. F. c. 15. Hieronymus ep. 22. ad Eustachium de custodia virginitatis: Dei filius pro nostra salute hominis factus est filius: novem Mensibus in utero ut nascatur expectat &c. Waltherus in Postilla Jurid. Festo Nativit. Christ. § 23. & Joan. Baptista juxta Lucam c. 1. v. 26. & 57. nono mense natus dicitur, conf. Zacchias L. 1. qu. 5. tit. 2. n. 21. Esbach in Additament. ad Carpzov. Jurispr. Forens. P. 4. Constit 27. def. 15. p. 657. Christum initiante decimo Mense natum fuisse vid. Caranza de part. nat. & legit. cap. XII. n. 16. Lutherus in Genes. XVIII. 10. p. m. 184 a* Auf daß der gemeine Lauff der Natur bliebe, so hat die Jugfrau Maria den HErrn Christum getragen biß in den zehenden Monden: dieselbe gantze Zeit hat er seine Nahrung gehabt wie andere empfangene Früchte, aus den Blutstropffen der Mutter die durch den heiligen Geist geheiliget war. *Fort. Fidelis Relat. Med Lib 3 sect. 7. cap. 8. dicit: quem terminum (novem Mensium) ad humanum partum esse omnium perfectissimum ac maxime naturalem, ideo mihi persuadeo, quoniam Christus humani generis servator, illud spatii in Virginis utero esse voluit. seqq.*

(e) *Ita legitimitatem partus nonimestris testatur, Carpzov. in Jurispr. Consistor. Lib. 2. tit. 13. def. 225. n. 11. conf Lex 29. ff pr de liberis & posthum. L. fin ff. de fideic. libert. argum Leg. 3. §. 11. ff. de suis & legitim Novell 39. c. 2. Gothofredi ad Nov. 39. c. 2. Hahn ad Wesenbeccium Tit. ff. de statu hominis n. 3. p. 165 circa finem. Corasius L. 2. Miscell. c. 21.*

(f) *vid Muller de Jure Praegnant. c. 7. §. 15. & 16.*

(g) *Muller. l. c. Zacchias L. 3. tit. 1. qu. 4. n 11 & 13.*

§. XVII. Dum hactenus de praematuro partu actum fuit, ita nunc in ordine de retardato (*) partu adhuc nonnullae considerationes proponendae erunt: quod itaque mox attinet partum *Decimestrem*, tunc & ipse neque a Medicis neque JCtis suspectus esse aut in dubium vocari solet (*a*): quod si enim ordinarius terminus fuerit finis noni aut initium decimi mensis, ita

 vel

vel ipſe totus decimus menſis ad legitimum ſtatum partus pertinebit, præcipue cum aliquando a tempore conceptionis fœminæ calculum ſerius ducere poſſint, ut propterea terminus ſeſe longius in decimum protrahat menſem; unde vel ipſi veteres (*b*) Medici decimum menſem longiorem (*c*) naſcendi terminum eſſe præceperunt, cum quibus varii JCti conſentire obſervantur: quid quod nonimeſtrem & undecimeſtrem pro frequentiſſima periodo humani partus quidam (*d*) declararunt, unde variæ quandoque circumſtantiæ intercurrere poſſunt, quas prudens Medicus eruere & conciliare debet, ob quas partus ſeſe in decimum Menſem protrahit: ubi perinde prudentia opus eſt, ſiquidem decimeſtris interdum haberi poteſt partus, qui tamen nonimeſtris eſt: & quemadmodum octimeſtris partus corpore imperfectior, ita verus decimeſtris non modo perfectus (*e*) ſed & quadantenus magis robuſtus (*e**) quam nonimeſtris exiſtit: & hinc terminus decem Menſium in præſenti conſideratione a ICtis Annus luctus nominari ſolet (*f*)

(*) *conf. diſp. mea de Partu ſerotino.*

(*a*) *Caranza de part. nat. & legit. cap.* 13. *n.* 1. *ſeq.* *Fort. Fidelis Rel. Med. Lib.* 3. *Sect.* 7. *cap.* 8. *de la Motte de morbis gravidarum & puerp. Part.* 1. *c*5.

(*b*) *Hippocrat. de Natura Pueri text.* 38. & 40. & *Lib. de Septimeſtri partu, ad XI. menſem partum extendit, ſed non in & ultra illum.*

(*c*) *conf. Zacchias L.* 1. *tit.* 2. *Qu* 6. *n.* 1. *ubi varii auctores ICtorum conſentientes allegantur.* *Timæus a Guldenklee in Reſponſ.* 36 *partum decimeſtrem ſive* 311. *dierum allegat.*

(*d*) *vid. Ariſtoteles in Hiſt. Anim. L* 7. *c.* 4. *Plinius L.* 7. *c.* 5. *Rejes Qu.* 90. *n.* 2. *Schenck L.* 4. *ſub Tit. partus decimi menſis obſ.* 1. *conferatur in hunc §. Caranza l. c. cap* 13. *de natis in Menſe decimo.*

(*e*) *Caranza l. c. n.* 5.

(*e**) *de partu præſumptive decimeſtri. Mauriceau Cent.* 2. *obſ.* 120 *de decimeſtri partu, ubi fœmina ſexto graviditatis Menſe per tres ſeptimanas valde febre quadam laboravit: Mauriceau Cent.* 2. *obſ* 122. *Cent.* 3. *obſ.* 298. *de decimeſtri partu* 517.

(*f*) *Caranza l. c n.* 9. *ſeq.*

§. XVIII. Præter octimeſtrem partum Medicis æque ac ICtis anceps, dubius & ſuſpectus eſt *Undecimeſtris* partus, ita, ut Auctores in illo dijudicando in diverſas ſubinde abeant ſententias; adeo ut quidam illum pro legitimo (*a*) alii contra pro illegitimo, quamvis ſub diſcrepante interpretatione, habeant: & ita nonnulli eundem pro legitimo admittunt, quando in primis duobus XI menſis diebus contingit (*b*), adeo ut quidam hunc terminum etiam ad X. diem extendant, hinc alii illum, qui declinante, aut jam penitus circumacto XImo menſe contingit, plane pro illegitimo æſtimant: proinde cum Ulpiano quidam Undecimeſtrem partum admiſerunt, ad hære-

ditatem

ditatem vero admittendum non censuerunt, ne aliquando defuncto marito licentiosa mulier efficeretur, ut talem partum objiceret (*c*), sicut in Jure etiam post decimum mensem natus aliquando ad hæreditatem non admittitur (*d*): denique non desunt varia testimonia, quibus in casibus medicis demonstratur undecimestrem partum illegitimum esse (*e*).

(*) *Quid de posthumis. Ammanni Irenicum qu. 7. p. 77.*

(**) *Lutheri* Tisch-Reden *Cap. 36. p. 342.* Ob ein Kind, so im eilften Monath gebohren ist, ein recht ehelich Kind sey, obs auch natürlicher Weise geschehen könne? Hierauf antwortet *D. M.* Luther: Diesen Fall habe ich zweymahl gehabt, daß das Weib nach des Mannes Abschied im eilften Monath ein Kind gebohren hat. Es macht schwere Gedancken, ich konte es nicht glauben. Darinn muß in solchen Fällen gütliche Handlung gepflogen werden, daß man einen mit guten Worten beredt, daß er um unsers HErrn GOttes und Friedens Willen als ein Christ etwas verbeisse, und lasse ihn walten, damit das Weib nicht zu Schanden und ehrloß, oder aufs wenigste denn für verdächtig gehalten werde. Rechte haben hie keine Statt. gleich als wenn einer seine Braut nicht rein finde, einen Balg für eine Jungfrau, da muß man nun freundlich mit guten Worten aus Liebe handeln, das Recht hat da nichts zu thun.

(*a*) *conf. Hartung disp. de partu legitimo septimestri & octimestri. Aristoteles, Plinius, Gellius, Pontanus, Ptolomæus, Speronius: vid. Caranza de partu naturali & legitimo cap. 14. n. 2. 3. Fort. Fidelis l. c cap. 9. conf. Stryk. de succes. ab intest. diss 1. c. 2 §. 17. Benst de matrim. Part. 1. c. 36. Joh. a Sande decis. Fris. lib. 4 tit. 8. def. 10. Valentini Pandect. med. leg. Part. I. Sect. 1. cas. 36. 37. Sennertus Prax. Lib. 4 Part. 2. sect. 5. c. 8. ubi etiam XII mestris partus pro legitimo declaratur a Valentini.*

(*b*) *conf. Museus de Auctoritate Hippocrat. in Juris studio c 2. Struv. in Syntagm. Juris Civ, ad Tit. de statu hominis. Carpzov. in Jurispr. Forens. P. 4. const. 27. def. 15 ubi plures consentientes allegantur auctores & in Jurispr. Consistorial. L 2. tit 13. def. 225. n. 12. Caranza l. c. cap 14. n. 11. Hahn ad Wesenbeccium Tit. ff. de statu hominis n. 3 p. 166. Mynsingerus cent. 3. obs. 40. n 10. Rittershusius ad Novell. P. 4. c. 13. n. 2. Feltmann. diss de Jure in Re ad Rem disp. 5. thes. 104. Benst de Matrimon. P. 2. c. 36. Esbach in Notis in Carpz. Jurispr. Forens. p. 657. Müller de Jure Prægnant c. 7. §. 17.* Partum sub fine XIi mensis illegitimum declararunt, *Carpzov. Jurispr. Forens. l. c. n 8. & Jurispr. Consistor. l. c. n. 16. Esbach in Notis l. c. Jurispr. Consist. l. c. n. 16. Rauchbar P. 2. qu. 24. n. 40. Arumæus P. 2. decis. 14. n. 81.*

(*c*) *Leg. 3. ff. de suis & legit. hæred. & Iustin. in Novell. 39. c. 2. Et ut ex nostris tradunt, Lemosius L. 3. de Facultatibus. Augenius de hominis partu c. 25. Rejes Qu. 90. n. 13. Carpzov. in Jurispr. Consist. Lib. II. tit. 13. def. 225. n. 16. dicit: quod si vel sub fine undecimi, vel sub initio duodecimi mensis partus nascatur, quin illegitimus sit vix ambigendum. Rauchb. dict. quæst 24.*

 Avi-

(*d*) *Avicenna lib. 9. de Animal. Cardanus in comment. in Hipp. lib. de Septim. Mercatus de Mulier. Affect. cap. 1. Lex 3. ff. §. 11. de suis & legit. hæred. Unrath de conceptione & Jure ventris § 40 Carrpzov. Jurispr. Forens. P. 4. Constit. 27. def. 15. n. 4. Wilkogel de Jure Embryon. c. 2. th. XI. De Undecimestribus vid. Caranza de Partu naturali & legitimo cap. 14. p. 581. conf. Novell. 39. c. 2.*

(*e*) *vid. Valentini ff. Med-Legal. P. 1. sect. 1. c. 35. ex Ammanni Medic. Crit.. Amatus Lusitan. cent. 1. curat. 26. & 27. Laurentius Anatom. L. 8. c. 30 Joubertus Errorum popular. L. 3. c. 2. Mercurialis in Lib. la Commere L. 1. c. 70. Sennertus Prax. L. 4. P. 2 Sect. 6. c. 7. Sperling. Instit. c. 4. & tract. de formatione fœtus in utero c 6. Schenck. L. 4 de partu. Forestus L. 28. obs. 62. Hippocrat. de Octimestr. partu, Plato, Aristoteles de H. A. L. 7. c. 4. conf. Greussing. de partu Septimestri c. 5. §. 3. Dubium quod de undecimestri partu movent, proposuit Zacchias L. 1. tit. 2. qu. 6. n. 5. Undecimestrem partum qui admittunt, vid. Zacchias l. c. n. 6. 7.*

§. XIX. Ut ut vero tam retardatus partus in omni scrutinio satis suspectus est, ita merito quæstio movetur, an talis partus, qui ultra naturalem terminum prorogatur, etiam naturaliter evenire queat? ubi omnino notare convenit, quod quidem aliqui pro tali partu serotino & retardato declarari queant, quales tamen revera non sunt, sed qui ad prætextum quempiam pro tali haberi malunt, quando videlicet post obitum mariti circumactis X. XI. aut XII. mensibus vidua parit, aut post absentiam, discessum & peregrinationem mariti, aut divortium tali termino circumscriptum, ejusmodi partus contingit (*a*): neve aliquando hæc provocatio ad talem partum pallium adulterii evadat, quando maritus cohabitavit cum conjuge sua & postea vel ipsam deseruit, vel aliquot mensium decursu revertitur; an tunc in ejusmodi casu ad undecimestrem partum provocare liceat: quales casus si in manus minus ingenuorum Advocatorum incidunt, indiscriminatim sub protectorio undecimestris partus defendi possunt, ita ut si unus casus legitimi partus undecimestris justus fuerit, ipsi omnes minus justos casus sub hoc titulo defensione sua comitari queant: rarissimum itaque exemplum est, quando XI. mense fœmina parit: ubi etiam in illis casibus, qui undecimestrem partum testantur, fallacia occurrere potest, ut videlicet in nonnullis lascivis & ad concipiendum & gestandum proclivibus fœminis præoccupatione quadam menses præmature retineantur & tandem post unum, alterum aut tertium mensem demum vera conceptio contingat, (*a**) ubi fœminæ a prima mensium emansione imprægnationis calculum duxerunt, quando aliquot hebdomadibus serius imprægnatio deinde contingit (*b*), vel ubi ob aliquot anomalias mensium citra conceptionem fluxus quidem menstruus substitit, quam emansionem fœminæ

pro

pro ſigno conceptionis annotaverant, quæ impregnatio demum aliquot menſibus poſt ſuccedit.

(*a*) *vid. Bartholin. Hiſtor. Anatom. rarior. cent. 6. hiſt. 61. ſub Tit. Ex imaginatione natus.*

(*a**) *Mauriceau cent. 3. obſ. 339. 556.*

(*b*) *Fœmina, quæ cum ſeptem liberis duobus menſibus citius impraegnationem numeravit: vid. Valentini ff. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. c. 36. ex Ammann. Med. Crit. c. 44.*

§. XX. Quando vero ſine errore calculi contingit, ut ultra nonum menſem gravida embryonem geſtet, tunc ſequentes circumſtantiæ annotandæ (*a*) ſunt, 1) an mas vel fœmina vel utrumque ſubjectum debili præditum fuerit natura, 2) quando a mare vel fœmina valetudinariis generatio contingit, 3) quando mas vel fœmina adultiori ætate gaudent, ut mas ſenex imbecillus, fœmina vero periodo ceſſantis fœcunditatis proxima fuerit: 4) an conjuges de torpido, valde phlegmatico aut melancholico temperamento participent, adeoque 5) in ipſis nulla propenſio & voluptas ad generationis negotium adeſt: 6) an ejusmodi homines a prægreſſis morbis valde enervati fuerint, aut 7) an de præſenti certo morbo laborent, vel 8) an gravida ſub geſtatione gravi morbo correpta fuerit: 9) an ſub eadem geſtatione gravida in eximiam animi afflictionem, triſtitiam (*b*), curam &c. delapſa ſit: 10) an ſub geſtatione contigerit conatus abortiendi; 11) an ſub geſtatione graves hæmorrhagiæ vel ex utero, vel alio loco corporis ſucceſſerint: 12) an gravidæ per duriores labores & difficiles peregrinationes admodum enervatæ fuerint; 13) an ſub ingravidatione prægnans frequenti fame laboraverit 14); an ſub impraegnatione diuturna appetitus dejectio contigerit; 15) an fœmina ante ingravidationem multis menſium anomalis laboraverit: 16) an ipſe fœtus aliqnando ſub ſui formatione ægrotaverit; 17) an motus ad partum tendentes diu ante partum præcurrerint, ſed eo non pervenerint (*c*) 18) an plures fœtus concepti fuerint & nunc geſtentur: 19) an conjuges ab aliqua ſtirpe minus fœcunda ſint, 20) aut denique an conjuges ætatis tenerioris & junioris exſtiterint.

(*a*) *Fœtus quibus de cauſis diu in utero permanere poſſit, vid. Rejes Qu. 90. n 3.*

(*b*) *conf Zittmann. Med. Crit. cent. 2. caſ 37.*

(*c*) *Valentini in ff. Med. Legal. P. 1. Sect. 1. caſ. 36.*

§. XXI. Quod antea de undecimeſtri partu dictum & judicatum fuerat, id etiam valet de *Duodecimeſtri* & magis ſerotino partu: licet hic poſterior minorem fidem mereatur, ut propterea vanæ perſuaſiones legitimam integritatem hujus partus minime defendant; non deſunt tamen, qui illum

etiam

etiam pro legitimo declararunt (*a*), quamvis alii contrariam (*b*) etiam sententiam proferant; ita etiam inter observatores occurrunt historiæ de annuo plane partu (*c*), quem tamen nonnulli pro illegitimo judicant (*d*): quæ vero de partu adhuc magis retardato, imo sesquienni, duorum annorum (*e*) &c. recensentur, illa tantum otiosis admirationibus ansam præbent Medicis, quibus JCti annuere minime debent: quodsi vero gravidæ ultra ordinarium gestationis terminum fœtum continuerint; tunc utique artis regulæ repugnat, si in hac necessitate vivi & sani fœtus exclusionem ullo pharmaco urgere vellent: sicut neque obstetrici ejusmodi fœminæ æque ac puerperis aliquid medicaminis propinare permissum est. (*f*)

(*a*) *Partum duodecimestrem & XIII. mense editum legitimum declarant, Aristoteles H. A. L. 7 c. 5. Nicolaus Florentinus sermon 6. de membris genitalibus tract. 3. c. 9. Sperling. L. 7. Instit. c. 4. Schenck. L. 4. de partu. Ammann. Med. Crit. cas. 44. Valentini ff Med. Leg. P. 1. Sect. 1. cas. 36. & 37. Joan a Sande in decis. Fris. L. 4. tit 8. def. 10. Esbach in Not. ad Carpz. Jurispr Forens. edit. in fol p. 607. Stryk. de success ab intest. diss. 1. c. 2. §. 17. Wildvogel. de partu legitimo §. 15. Tales casus de partu duodecimestri XIII & plurium mensium proponit Rejes Q. 90. De partu duodecimestri videant: Judicia Juridica apud Valentini Novell. Med. Legal. cas. 3. de la Motte l. c.*

(*b*) *vid. Ammann. Med. Crit. p. 284. & 289. Caranza de part. nat. & legit. cap 15. n. 9.*

(*c*) *Hœchstetterus Decad 4. cas. 1. p. 267. Horatius Augenius de partu hominis L. 2. c. 26. Sebizius Exercitat. Medic 49. qu. 9.*

(*d*) *vid. Georg Beat. P. 2. c. 6. p. 163. conf. Müller de Jure Prægnant. c. 7. §. 18.*

(*e*) *conf. Müller l. c. § 19.* Geburth eines Kindes nach 20 Monat, *vid.* Breßl. Geschichte 7. Versuch. *p. 214. De partu serotino vid. Schenck. l. c. Flaminii Pinelli extraordinarius Casus vid* Neue Zeitung von gelehrten Sachen. *An. 1727. Mens. Decembr. N. Cl. p. 1013 1014 ubi locus allegatur ex Frondii Historia Physica P. 2 casus, ubi fœmina per 46 annos fœtum in utero gestasse ex Albucasis & Philos. transact. N 367. recensetur.*

(*f*) *vid. Simon. Præsid. Acad P. 1. disp. 15. thes. 30. & 31. Zacchias L. 6. tit. 1. q. 12. n. 12. & Consult. 24. n 2.*

§. XXII. Ast cum multæ fœminæ Judicium Civile utplurimum decipere cogitent quando sub titulo & tegmine præmaturi partus a macula violatæ castitatis liberari contendunt, ita etiam merito Judicia in causas genuinas præmaturi partus inquirere debent: & quemadmodum in præcedentibus sufficienter demonstratum fuit, qualis fœtus pro præmaturo edito agnoscendus & dijudicandus sit; ita subinde Medici perspicuas & non obsoletas (*a*)

præ-

præmaturi partus cauſas proferre debent: diſponunt itaque ad partum præmaturum 1) prægreſſi repetiti abortus, 2) nimia interdum fœminarum teneritudo, 3) nimia juventus, 4) diſpoſitio valetudinaria 5) animus multis patheticis commotionibus perturbatus, 6) ordinarii perverſi mores fœminarum, 7) intima averſio a negotio generationis & carnalis cohabitationis, 8) menſium prægreſſæ anomaliæ & inordinatæ atque impetuoſæ eructuationes, 9) externæ violentiæ, abdomini præcipue illatæ, 10) nimia abundantia ſanguinis, 11) temperamentum phlegmaticum 12) individualis conſuetudo, ſecundum quam nonnullæ fœminæ embryonem ad ordinarium tempus geſtationis geſtare nequeunt, (de qua circumſtantia jam ſupra actum fuit) 13) adhibita remedia vias & humores commoventia, 14) nimia fames & inedia; 15) prægreſſæ nimiæ corporis commotiones, 16) morbi ſub graviditate affligentes, 17) præcipue diarrhœæ acres & dyſenteriæ, 18) ingeſtiones potuum ſpirituoſorum & vinorum generoſorum præter conſuetudinem, 19) nimiæ lumborum & abdominis compreſſiones ſub imprægnatione (das enge ſchnühren und Planchet tragen) 20) denique immoderati coitus circa ultimos geſtationis menſes, qui uterum ad fœtus expulſionem irritant: (*b*)

(*a*) *vid. Rejes. Camp. Elyſ. juc. Qu.* 90. *n.* 8. *p.* 1165.
(*b*) *Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menſchen. *lib.* 2. *c.* 14. *Mauriceau de graviditate & partu* §. 151.

§. XXIII. Quando hactenus diverſarum circumſtantiarum ad legitimum & illegitimum partum pertinentium, mentio facta fuit, ita præcedentibus diſquiſitionibus adhuc nonnullas ſelectas quæſtiones Legales annectere lubet: quare nonnulli quæſtionem movent, quid de illis judicandum ſit infantibus, qui proxime poſt matris ſub difficili puerperio mortem, demum vivi pariuntur, qualia diverſa exempla (*a*) in Hiſtoria Medica occurrunt: proprie vero quæritur, an tali modo in lucem editus infans, quando vita fruitur, illis privilegiis (*b*) gaudeat, quibus alii fruuntur, qui ordinario partu excluſi fuerant? quod vero medicam deciſionem hujus quæſtionis attinere videtur, tunc ita nati infantes eo magis illis privilegiis frui poſſunt, quo magis difficulter & cum majori vitæ periculo lucem adſpexerunt: deinde quæſtio occurrit, an infans in lucem editus, qui nullum vagitum emiſit, pro vivo habendus ſit, & quando mox moritur, an teſtamentum (*c*) rumpat? & licet haud neceſſe ſit, ut illius vox intra quatuor domus parietes percipi poſſit, quæ obſoleta ſolennitas eſt, quam quidam (*d*) requirunt, alii (*e*) viciſſim rejiciunt, tamen reliqua ſollicita exploratio aliorum ſignorum ad vitam pertinentium vagitus illius defectum ſupplent, ut utique vivus excludi poſſit per partum fœ-

tus, absente licet vagitu, quemadmodum aliquoties debiles infantes denuo roborati fuerant, ut imposterum legitima vita & sanitate frui fuerint.

(a) *vid. Reynaudus tract. de Ortu infantum contra naturam c. 2. Salmuth cent. 2. obs. 36. Harvæus in Exercitat. de Partu. Rolfinckius diss. Anatom. L. 6. c. 33. Rejes Qu. 79. n. 12. Nimannus de vita fœtus in utero: Bartholin. Anatom. Reformat L. 1. c. 28. & Histor rarior. cent. 2 histor. 99. Wolffius obs. Chirurg Med. 41. Carnarius in Histor. Admirand. 14. Matthæi Quæst. Med. Act. Haffn. vol. 2. obs. 35. A N. C. Dec 1. An. 3. obs. 318. Dec. 2. An. 3. obs. 13. in scholio & An 4. obs. 42. Dec 3. An. 7. in append. p. 77. Hœchsteterus Decad. 6. cas. 3 Garmann. de Miracul Mort. L. 1. tit. 9. §. 5-7. & 17. 18. Vaterus disp. de partu hominis post mortem matris.*

(b) *conf. Wildvogel de Jure Embryon. c. 3. th. 10. 12. Exsecto ventre nati auspicationes olim habebantur, vid. Plinius L. 9 c. 3. Tertullianus in Lib. de Anima*

(c) *Sufficit, quod verus & perfectus fuerit L. 3 Cod. de Posthum. & hæred. instit.* Land-Recht *L. 1. art 17. Constit. Elect. 17. p. 3. Differentia Juris Civ. & Saxon. L. 1. P. 3. differ. 24.*

(d) *vid. Joann a Sande in decis. Fris. L. 4. tit. 8. def. 8.*

(e) *Stryk. de Success ab intest. c. 2. art. 1. §. 10. Unrath. disp. de Conceptione & Jure ventris §. 18 & sqq. Matthæus Coler. P. 2. decis 258 n. 7. Simon Præs. Acad P. 1. disp. 3. c. 1 §. 2. p. 168. 169. Carpz. Jurispr. Forens P. 3. constit. 17. def. 19. Wildvogel de Jure Embryon. c. 3. th. XI. Hertling. de Ventre illiusque jure §. 4. p 9. 10.*

§. XXIV. Præterea hæc etiam quæstio decidenda proponitur, an fœtus, qui nunc sub conatu partus constitutus est: sed adhuc penitus in utero latet, baptizari queat, quando illius partus difficilis aut impossibilis habetur? ubi aliqui in hoc casu baptismum concedunt (*a*) quando aliqua parte ex utero prominet: alii (*b*) contra talem baptismum haud admittunt. Proinde in hac partus tractatione occurrit etiam quæstio, & decisio de ***Partu Supposito***, quando partus simulatur, & alius supponitur (*c*): pro qua fraude detegenda & præcedentibus variis animadversionibus diversa subsidia erunt seligenda, an videlicet in præsumta puerpera vera & non fucata graviditatis signa præsto fuerint? an etiam alia veri partus signa adsint, quæ sollicita & seriosa inspectione erunt indaganda: quod crimen falsi multi admodum carpunt (*d*), & fustigatione puniendum esse ICti decernunt (*e*), imo capitali pœna affligendum esse judicant (*f*): denique varii etiam de suppositione spurii partus quæstionem movent, quando verus subducitur. (*g*)

(a) *vid. Ziegler ad Lancelottum L. 2. tit. 3. §. 8. Caranza de part. nat. & legit. c. 2. §. 4. n. 42. 43. p. 214.*

(b) *conf. Wildvogel de Jure Embryon. c. 2. th. 39. Simon Præsid. Acad. Part. 1. disp.*

disp. 15. *n.* 24. & 25. *vid. verba Ordin. Eccles. Magdeburg. c,* 4. *n.* 20. *Dedekennus vol* 1. *Part.* 2. *L.* 1. *Sect.* 5. *n.* 9. *Consilior. Theolog.* 5. *lib.* 2. *de Baptism. n.* 1. & *sqq. Müller de Jure Prægnant. c.* 4. *§* 5 *p.* 32. *Hoffmann de Insign. puerperii temporibus c.* 3. *§.* 16. *Ordo Vinariens. Eccles. c.* 12.

(c) *vid. Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *qu.* 8. *n.* 4. & *q.* 9. *n.* 1. *Caranza de Part. nat.* & *legit. cap.* 5. *p.* 373.

(d) *vid Beat. Sentent. definitivarum Saxonic p.* 301. 302. *Farinacius P.* 6. *de Fals.* & *simulatione qu.* 151. & *P.* 10. *n.* 239. *Mascardus de Probationibus vol.* 3. *concl* 1147. *n* 12. & 16. *Menochius de Præsumtion. L.* 5 *præsumt.* 24 *n.* 1. & *sqq* & 15. *Carpzov. Prax. Crim P* 2. *qu.* 93. *n* 27. *Lex* 1. *ff. de Agnoscendis L.* 19. *§* 1. *L.* 30. *§.* 1 *ad L. Cornel. de fals. Bossius tract. Criminal. Tit. de partus suppositione. Müller de Jure Prægnant c* 6. *§.* 18. & *c.* 7 *§.* 6. *Zacchias lib.* 3. *tit.* 2. *qu.* 8. *n.* 4

(e) *Gregor. in Syntagm. Juris L* 36. *c* 3. *n.* 5. *Damhouderus in Praxi Rerum Crim. c.* 123 *n.* 22. *Menochius l. c.*

(f) *vid. Carpzov. l. c. n.* 28. & 29. *Caranza l. c. cap.* 5. *n* 11. *p.* 379. *seq.*

(g) *vid. Bossius l. c. Simon. Præs. Acad. P.* 1. *disp.* 15 *§.* 27-29. *ut suppositi partus non modica est conjectura, quando mulier, quæ se prægnantem asserebat, nunquam passa est ejus ventrem inspici, vid. Farinacius Operum Crim. P.* 6. *q.* 150. *n.* 259. *Mascardus* & *Menochius l. c. De partus suppositione vid. etiam Bohnius de Officio Med. Duplic. P.* 2. *c.* 6 *p.* 675.

§. XXV. Ut ut vero suppositio partus satis intricata & dolosa est, tamen nonnulla adminicula suppeditanda sunt, quibus mediantibus suppositus partus in genere discerni poterit: inquirendum itaque est 1) an certa, explorata & probata prægressæ graviditatis indicia produci & denunciari queant: 2) annon suspicio prægressæ sterilitatis fœminæ adsit: 3) annon causæ hujus sterilitatis in suspecta fœmina deprehendi queant: 4) an illius fœminæ prægnantia per fidos testes comprobari possit: 5) an necessaria & sollicita inspectio præsumptæ puerperæ instituta fuerit: 6) an alia signa prægressi puerperii in suspecta fœmina adsint: 7) an infans, qui pro genuino haberi debet, quadantenus faciei patris aut matris assimiletur, sicut dissimilitudinem infantis a parentibus partus suppositi signum esse tradidit Farinacius: quamvis alii contrariam proferant sententiam: *(a)* 8) an obstetrix hunc partum jurata fide testari queat; (nam obstetrix pretio corrupta partum supponens, mortis pœna olim damnabatur *(b)*) an vero suspecta puerpera ad partum, absente obstetrice, provocet: 9) an ad minimum puerpera testes adducere queat, qui secundinas removerunt: 10) an infans præsumtæ matri quoad faciem similis videatur: 11) an funiculi umbilicalis qualitas conveniat cum tempore partus, quod mater denunciavit, si suppositio adhuc recens videatur 12) an infans quoad reliquum statum corporis & temperamenti rationem cum patre aut matre conveniat: siquidem etiam interna filiorum similitudo ad parentes

datur (*c*), alia vero ſigna quæ in Foro Juridico (*d*) deſiderari & ſuppeditari poſſunt, præſentis laboris non ſunt.

(*a*) *Caranza de part. nat. & legit. cap. 5. n. 78. cap. 20. n. 74.*
(*b*) - - *de part nat. & legit. cap. 5. n. 14.*
(*c*) - - *l. c. cap. 20. n. 52. p. 700.*
(*d*) *vid. Boſſius tract. Crim. cap. de Partu Suppoſit.*

§. XXVI. Quemadmodum embryo ſub partu variis moleſtiis immo etiam periculis expoſitus eſt, ita interdum ex obſtetricum imperitia eidem damnum quoddam imminere ſatis ſæpe aſſolet, & ſi obſtetrix ſub partu embryonem, quamvis citra intentionem, tamen ex imperitia enecaverit, tunc arbitrariam pœnam in eadem locum habere ICti (*a*) jamjam judicarunt. De fœtu vero, qui ob gravidæ & parientis diverſas circumſtantias partu legitimo in lucem edi haud poteſt, quæritur, an per exſectionem neceſſario ſalvari debeat? Olim quidem hoc experimentum ſine culpa intermitti non poſſe judicabant (*b*): dum vero hoc auxllium, utpote anceps, ubi e decem vix duæ aut una ſalvari poſſunt, magis innotuit, tunc non ſemper a Medicis probatur, præcipue ſi fœmina jam valde eneruata fuerit; quare hic proceſſus nonniſi ad certas circumſtantias reſtringi debet, quoniam Medici bene norunt, quantum ſpei collocandum ſit in hoc ultimum refugium (*c*): ſi vero fœtus in demortua gravida ex certis circumſtantiis adhuc vivus agnoſcitur tunc illius exciſio ex utero nunquam intermitti debet; & ſi caſus occurrit, ut gravida non perfecte mortua ſit, ſed pro mortua habeatur, fœtus vero adhuc vegetus exiſtat, tunc neque in hoc caſu exſectio negligenda eſt, quoniam in dubio eſt, an gravida ad ſe rdeat, & viciſſim major præſumtio & fiducia de conſervatione fœtus valet & affulget (*d*): de reliquo in tali caſu quæſtio illa legalis movetur de partu cæſareo, an perfectus ſit (*e*): de qua conſideratione jam in præcedentibus hujus cap. §. 3. aliqua monita fuere, ita ut hoc loco illud tantum addam, quod hujus perfectionis dijudicatio nitatur tempore geſtationis, an illud maturum aut immaturum fuerit.

(*a*) *vid Menochius de Arbitr. Judic. quæſtion. Cent. 6. c. 581. Wildvogel de Jure Embryon. c. 4. th. 9.*

(*b*) *Wildvogel l. c. th 10. fulmen quaſi in illos incutit, qui embryonem exſecare negligunt, quod non minus in pœnam arbitrariam condemnari debeant, quam ſi alio modo damnum ei attulerint.*

(*c*) *conf. Bohn. de Abortu Salutari. An fœtus mortua matre ex utero exſcindi queat vid. Ammannus in Irenico qu. 4. p. 55. ſeq.*

(*d*) *Quo loco ſalvari poteſt Nimanni effatum in tract de vita fœtus in utero p. 17. quod potius centum gravidarum corpora defuncta incidenda ſint, quam unus fœtus vivus in periculo vitæ relinqui debeat. conf. de eadem materia Fabrotus de partus humani tempore.*

(*e*) *Vid.*

(e) *Vid. Valentini in Corp. Juris Med-Legal. Authent. Med-Legal. caſ. 6. p. 477. Exſecto ventre editus pro nato habetur Caranza de partu naturali & legitimo. cap. 2. §. 4. p. 219. & cap. 6. Sect. 1. p. 417.*

§. XXVII. Provide etiam in eadem conſideratione quæritur, an Septimeſtris partus in caſu neceſſitatis, ſi gravida mortua eſt, partu Cæſareo ſalvari poſſit? ubi quidem minime hoc experimentum rejici debet, præcipue ſi in dubio adhuc res eſſe poteſt, annon ille fœtus adultior ſit, quoniam aliquoties terminus conceptionis diſcrepat & fallit: an vero propter baptismum talis imperfectus embryo in dubio hoc caſu exſecari debeat, neceſſe haud eſt, ſiquidem in ejusmodi neceſſitate defectus baptiſmi fœtui nullum ſalutis diſpendium (*a*) affert: quod vero cauſas politicas attinet, an videlicet in genere tali Cæſareo partu qualiscunque protractus infans legitimam ſucceſſionem in bona matris poſtulare (*b*) poſſit; aut quod talis partus Cæſareus proſit patri ad ſucceſſionem ab inteſtato in bonis (*c*) uxoris &c. tunc illæ ad Forum Medicum decidendæ haud ſpectant; id tantum a Medicis judicandum erit, an talis embryo protractus corpore perfectus fuerit, vel minus: neque æque alia aut plura de partu Cæſareo in cauſis & caſibus forenſibus proferri debent, quoniam hic titulus presſius ad artis medicæ tractationem pertinet; unde reliquæ præmiſſæ conſiderationes ad doctrinam de partu legitimo & illegitimo propius ſpectant.

(*a*) *vid. Lutherus in Geneſ. XVII. v. 14. p. 153. XIX. 14. p. 218. Quenſtedt. Syſtem. Theol. Part. 4 c. 5. p. 164. ſq (de infantum ethnicorum ſine baptiſmo defunctorum Theologi optima ſperant. vid. Spener* Ubereinſtim. mit der Augſpurgiſchen *Confeſſion. p. 138. ſq. Balduinus in Caſ. Conſcient. L. 2. c. 2. caſ. 1. c. 4. caſ. 10.* Speners Theologiſche Bedencken *Iter* Theil *p. 243. & ſeqq. & c. 2. art. 5. ſect. 1. p. 128.* Dann ob wohl mich deſſen verſichert halte, wo ſolche arme Kinder, entweder ehe ſie noch getauffet werden können, hingeriſſen oder durch andere Schuld davon abgehalten werden, daß der himmliſche Vater deſſen, daran ſie keine Schuld haben, ſie nicht entgelten laſſe, ſondern in ihnen unmittelbar, was ihnen nöthig iſt, würcke; ſo achte ich doch deren Verantwortung ſchwer, die ſie daran verhindert haben: & *ibid. p* 160. Der Heilige Geiſt würcket den Glauben in den Kindern, ſonderlich die ohne Tauffe ſterben, und alſo auch das Waſſer Bad im Wort nicht erreichen, ohne das Wort oder einiges Mittel, auf eine ihm allein bekannte Art. 4ter Theil *p.* 76. Ob wohl die Leibes-Früchte nicht würcklich durch die Tauffe in den Gnaden-Bund und in den Leib Chriſti einverleibet ſind, gehören ſie doch nicht allein unter die Zahl derer, die der HErr JESUS mit ſeinem Blut erlöſet und erkaufet hat, ſondern was der Chriſten Kinder anlanget, ſehen ſie der Eltern wegen in dem nechſten Recht ſolcher Aufnehmung. item Wiedergeburt, Nachleſe *p.* 21. 39. & Glaubens-Troſt Domin IV. Adventus.

Nothwendig- und Möglichkeit des thätigen Christenthums. Festo Trinit. p. 69. Ejusd. Franckfurtisches Denckmahl. 2. Pr. p. 79. Ejusd. Erste Geistl. Schrifften p. 911. Denenjenigen welche ohne ihre Schuld der Heil. Tauffe entrathen müssen, mag solcher Mangel nicht schädlich seyn: daß wir also die todtgebohrne oder sonst ohne die Tauffe unverschuld gelassene Kinder der Ursachen halben aus der Seligkeit nicht ausschliessen dürffen, indem nicht der Mangel, sondern die Verachtung der Sacramenten verdammlich ist. Ejusd. Catechism. Predigt. Conc. 59. p. 407. 408. Ejusd. Catechismus quæst. 992. Dannhauer Catech. Milch. P. V. p. 908. 909. D. Heinr. Müller Evangelische Schlüß-Kette F. Annunc. P. 8. Conc. 29. p. 841. Mar. Conc. 1. p. 1095. Gerhard. Loc. Theol. de Baptismo multique alii.

(b) *Hanc quæstionem ventilavit Wildvogel de Jure Embryon.*

(c) *Renatus Choppius de Privileg. rustic. L. 3 c. 8. Museus de Auctorit. Hippocr. in Juris studio c 2. §. 6. Caranza de part. nat. & legit. cap. 6. Sect. 1. n. 13. seq. p. 421. seq. Partus Cæsarei disquisitio, in quantum ad Medicinam Forensem spectat, commendatur a Zacchia L. 9. tit. 2. q. 1.*

Casus I.

Veronica virgo XXIV. annorum, cholerico-sanguinei temperamenti, corpore robusta & integra, subinde etiam florida sanitate prædita, ab Opificiario juvene perinde animo & corpore maturo atque vivaci in matrimonium ducta, brevi post nuptialia festa matura si non præmatura graviditatis signa prodidit, sub qua imprægnatione ipsa in eodem corporis robore perstitit, & satis vegete usque ad exitum VII. mensis vitam transegit: hoc ultimo vero tempore partu corripiebatur & quantum ipsa quidem tradidit inopinato & præmaturo: enixa tamen est infantem sanum licet corpore tenerum: cæteroquin quoad membra reliqua integrum nihilque dubii præsentantem: ex eo hæc fœmina in suspicionem incidit, de præmature violata castitate: & cum actio contra illam instituta fuerit, illa in suam defensionem accusavit (1) gravem ante partum terrorem, quo perculsa fuit, quem tamen non nisi in thesi testari potuerat; deinde 2) provocavit ad singularem nati teneritudinem, (3) in suam rem duxit septimestris partus legitimitatem, (4) & quod nihil rarum sit, fœminas post VII. menses peperisse, & quod propterea ipsi eadem ratio idemque jus concedi debeat, (5) accusavit denique primum puerperium cum commentario, quod sæpe contingat, ut ad completum terminum primam imprægnationem fœminæ non perducant, ex eo quæritur:

An fœmina quæstionis secundum prædictas circumstantias frui possit Jure legitimationis partus septimestris.

Epicri-

Epicrisis in Casum I.

(1) *Fraudulenta Septimestris partus simulatio*, *seu septimestris partus illegitimus*, est thema hujus casus. (2) Accusatio terroris est ferme commune refugium fœminarum ex illicita & incasta cohabitatione præmature parientium, ita ut plane aliquando vel mus pusillus pro terroris illius causa accusetur: (3) & quamvis terror omnino ad præmaturum partum disponat, tamen cum eodem convenire debent, circumstantiæ illius partus intricati, perturbati & difficilioris, deinde signa in nato infante obvia, an illa æque cum præmaturo partu conspirent: (4) utrumque deficit in præsenti casu cumprimis in infante omnia completa & legitime constituta observentur: (5) unicum signum distinctæ teneritudinis in nato videtur militare pro integritate fœminæ suspectæ: sed cum eidem reliqua perfecta membra infantis contrarientur, ita perinde illius valor infringitur: (6) præcipue cum hæc teneritudo non præmaturum partum, sed alias magis evidentes causas agnoscat *a*) quia sub imprægnatione & gestatione corpus matris magis obesum redditum fuit, unde fœtui sufficiens nutrimentum denegatum erat, ut propterea tenellulum corpusculum ipse obtinuerit: *b*) quia utplurimum primiparæ, utpote in actu gestationis nondum exercitatæ, tenerum pariunt infantem; (7) hinc possibilitas partus septimestris in aliis fœminis obvia minime ad hanc fœminam applicari potest: (8) & quod primiparæ aliquoties ad completum gestationis terminum fœtum non asservent, id non potest applicari ad præsentem robustam animi & corporis viribus sufficienter instructam fœminam, præcipue si conciliatur integritas infantis & promtus reliqui partus successus (9) quare communia talia refugia, quæ astuta Veronica quæsivit, minime pro legitimo partu militant.

Casus II.

Euphrasia mulier honesta nunc quatuor puerperiis legitime soluta, animo & corpore integra, quinta jam vice imprægnatam se esse annotavit, quæ prægnantia in sextum mensem perduravit, quo tempore tres infantes hujus familiæ morbillis corripiebantur, quibus diu noctuque mater gravida sollicite & cum multa animi afflictione ac virium enervatione adstiterat: sed cum infantes integram iterum sanitatem recuperaverint, ipsa denique hæc gravida mater cum eodem morbo afflicta fuit, in quo sub gravi acuta febre per menstruum spatium periculose ægrotaverat: obtenta tamen per Dei gratiam sanitate hactenus embryonem in utero eadem haud senserat, ita ut de illius obitu sollicita & ærumnosa fuerit, donec initiante IX. mense lenem & debilem motum ipsius iterum perceperat: præteriere vero non modo novem completi men-

menſes, ſed adhuc decimus menſis circumactus fuit ſub fruſtranea partus expectatione: undecimus etiam menſis initia capeſſiverat: quare in hac cura & afflictione exiſtens hæc fœmina a Medico ſequentes quæſtiones decidendas requirebat:

1) An hæc ſit certa partus retardatio?
2) Unde illa dependeat?
3) Annon ſecura quædam adminicula ad invitandum partum adhiberi queant?
4) Quænam illa præcipue eſſe poſſint?

Epicriſis in Caſum II.

1) Hujus caſus thema eſt: *Partus Undecimeſtris legitimus ab animi & corporis morbo cauſatus.* 2) Hæc integritas nititur honeſtate Euphraſiæ, quæ in legitimo matrimonio conſtituta erat, deinde nititur etiam vera notitia de medio geſtationis tempore, quo ipſa conceptum ſuum primo motu leniori qualificatum fuiſſe ſenſerat gravida, 3) ab hinc ſex completi menſes præterlápſi fuerant, donec morbus ſatis laborioſus & difficilis conſecutus eſt: 4) hanc retardationem comprobat non modo reliqua teneritudo hujus fœminæ, ſed præcipue ingens animi afflictio, mœſta & contriſtata de periculoſo omnium infantum morbo, 5) ſiquidem in negotio generationis quam notiſſimum eſt, quomodo angor gravidarum valde impediat promtum formationis in utero ſucceſſum, adeo, ut communiter ſub tali affectu formati infantes corpore etiam valde graciles viribusque admodum debiles exiſtant: 6) accedit inſuper propria morboſa afflictio hujus gravidæ, ſub qua & ipſe fœtus certo certius eodem morbo laboravit, quam obſervationem multæ aliæ, quæ de morbis fœtus in utero diſſerunt, comprobant & teſtantur: 7) ſub hac domeſtica ærumna, in qua proprium corpus ſalvari & ab imminente mortis periculo liberari debuerat, neque nutritorium officium in matre neque ulterior fœtus formatio continuavit, unde tamdiu utrumque negotium ceſſavit, donec poſt menſtruum ſpatium mortis periculo ſuperato in priſtinam integritatem & ſanitatem reverſa fuerat Euphraſia: 8) & hoc tempus quod a Morbona geſtationis negotio ſurreptum fuerat, poſtea per naturalem retardationem partus compenſabatur, adeo ut illud prægreſſæ ægrotationis tempus non geſtationis termino, ſed potius morboſæ periodo tribuendum ſit: 9) ne vero in hoc turbato ordine hactenus afflicta gravida ſuccumbat, ipſi ſuccurrendum eſt roborantibus, animi recreatione, corporis neceſſaria quiete, temperatis inſeſſibus & fomentis nervinis atque uterinis, & leniſſima interna partus promotione, præcipue per remedia, quæ ſimul nervina virtute prædita ſunt.

CAPUT

CAPUT VIII.

DE

PRIMOGENITURA ET ASSIMILATIONE PARENTUM.

§. I.

QVam varii ſint ſtatus hominum ad multiplices alterationes & controverſias diſponentes in Foro communi, diverſi teſtantur caſus: & cum perinde de *Primogenitura* inter gemellos & adhuc numeroſiores partus aliquando lites occurrant, quæ Medicis æque ac JCtis componendæ & decidendæ committuntur: ea propter hoc ordine nunnullas conſiderationes de Primogenitura, quæ ad Forum Medicum ſpectant, annotabo: mox vero illa ſterilis & nulla vera ratione decidenda (ſi ſuperfœtationem eximo) occurrit quæſtio: an ille primogenitus dicendus ſit, qui prior ordine concipitur (*a*), an vero ille, qui prior paritur? cui inutili dubitationi ſequentes circumſtantiæ obloquuntur (1) quod nullus Medicorum per juramentum credulitatis, tanto minus ex ſcientia & peritia evincere & teſtari queat, quisnam gemellorum, trimellorum, quadrimellorum tempore prius conceptus (*b*) fuerit! (2) deinde prior conceptus ob varias intervenientes rationes aliquando corpore infirmior eſſe poteſt, ut propterea haud neceſſario prior ille conceptus reliquos robore & corporis firmitate ſuperare debeat, quippe quam circumſtantiam pro Primogenitura militare aliqui hariolabantur; 3) imo prior ad partum, iterum per cauſas intercurrentes poſtea poſterior evadere poteſt, quo multum etiam facit obſtetricum imperitia: (4) ſicut naturaliter embryones differunt robore corporis, ita naturaliter prior conceptus debilior eſſe poteſt, ſicut ſatis frequenter primiparæ, ſi uniparæ fuerint, tenerum infantem pariant: ex quibus animadverſionibus colligo, quod Medici nullo ſolido potiantur fundamento, quo ex nudo conceptu Primogenituram decernere queant.

(*a*) *conf. Zacchias L.* 9. *tit.* 12. *Q.* 1. *n.* 1.
(*b*) - . - - *l.c.n.* 11.

§. II. Quando vero de Superfœtatione quæſtio eſt, annon prior conceptus corpore firmior, poſterior vero imbecillior exiſtat, tunc quidem non niſi affirmativa ſententia hæc quæſtio reſolvi poteſt: attamen ſubinde ſcire convenit 1) quod ſuperfœtatio rara ſit, 2) quod hic caſus non aliter quam

de-

decretive & definitive decidi poſſit, niſi ubi partus pluribus diebus imo plane ſeptimanis differant, 3) quod cautela uſurpanda ſit, ne partus uno, altero & tertio die inter gemellos diſtans confundatur, ſiquidem aliquando prior gemellorum debilior per partum excludi poteſt, poſt tot dies vero alter firmior, ubi minime ultimo ulla ratione, nedum ſenſu etiam medico primogenitura tribui poteſt: quare cum ſecundum prædictam ſpeculationem de priori conceptu tot difficultates, errores atque dubia occurrant, ita alio ſenſu (*a*) primogenitura accipienda & cum certiore & ſolidiore fundamento decidenda erit.

(*a*) *conf. Maſcardus de Probationibus concl.* 1146. *n.* 31. *Muſæus de Auctorit. Hippocrat. in Jur. ſtudio c.* 2. §. 9.

§. III, Alium primogenituræ ſenſum ſubminiſtravit occaſione diverſarum hiſtoriarum S. Codex (*a*), ubi præcipue primæ aperturæ uteri mentio occurrit, (das zum erſten die Mutter bricht) quemadmodum etiam inter Hebræos (*b*) alio quodam ſenſu accepta fuit primogenitura; JCti (*c*) itaque recte illum Primogenitum vocant, qui totus prior in lucem editus, non qui ad aliquam partem prius conſpicitur: unde illi nullum habent reſpectum ad priorem conceptionem (*d*) & hoc jus (*e*) primogenituræ hodienum ferme per totam Europam multum valet, ut propterea illius declaratio non modo neceſſaria ſit, ſed & hodienum haud amplius difficilis exiſtat: interim inter JCtos movetur quæſtio, an in caſu dubio (*f*) primogenitura adjudicanda ſit illi, qui jam in poſſeſſione eſt, aut qui pulchrior, prudentior, corpore firmior & viribus fortior ac robuſtior exiſtit, quæ hæſitatio atque deciſio magis JCtis relinquenda, quia ad Medicum Forum non pertinet; quod enim Fidelis (*g*) opinionem attinet, quod in illuſtribus familiis primogeniti imbecilli aut fatui naſcantur, raro experientiæ reſpondet.

(*a*) *Geneſeos* 38. *v.* 27. *& ſeqq.*

(*b*) *vid. Buxdorff in Lexic Talmuth voc* פרה. *Lundius* in Jüdiſchen Heiligthümern L. 3. *c.* 44. *n* 7. *p.* 622. *&* 623. *dicit:* Wenn Zwillinge gebohren wurden, ſo war der erſte der Erſtgebohrne: ſtreckte einer von den Zwillingen den Kopff erſt heraus, und zog ihn hernach zurücke und ſtarb, der andere aber kam glücklich heraus und ward gebohren, der war der Erſtgebohrne nicht, weil er die Mutter nicht zuerſt gebrochen. *conf. Zacchias* L. 9. *tit.* 12. *Qu.* 1. *n.* 5.

(*c*) *vid Muller de Jure Prægnant. c.* 3. § 9. *Zacchias l. c. n.* 4.

(*d*) *vid Mangilius de Imputationibus in legitimam & Trebellianicam Qu.* 86. *n* 19. *Jeſeph in fin. de V. S. in repertorio fori moralis. Baldus in* L 19 *Cod. de Jure Primogenit. Anchoranus Conſil* 82. *n.* 8. *Lecirier de Jure Primogenit.* L. 1. *qu.* 1. *n.* 6. *Tiraquellus de Jure Primogenit. qu.* 1. *n.* 8. 9. *Muſæus*

fæus de Anctorit. Hippocr. in Juris Stud c. 2. Hoockœnius Epistol. Med. 17. *Molina de Primogenit. Hispanor.* L. 3 c 1. n 4. *Hoffmann de Insign. puerp: temporibus c.* 2. §. 35. *p.* 61. *Zacchias* L. 9 *per totum Tit.* 12. *de Primogenitis, qui etiam qu.* 1. *n.* 9. *dicit: Primogenitus tantum est ac primo natus.*

(*e*) *conf. Rumelius ad Auream Bullam diss.* 6. *thes.* 2. *Ludolphi Introduct. Jur. primogenit. Parte generali ri p* 32. *Samuel Reyherus de Jure Primogeniturœ. Nicol. Betsius de Consuetudinibus & pactis illustrium familiarum. Didacus de Simancas. Didacus Ludovicus a Sima. Christianus de Baz. de Tenuta. Didacus a Saa, qui posteriores de Primogenitura Hispanorum scripserunt. conf. Goldastus Freher. Mylerus de Principibus & Statibus Imperii P.* 1. *c.* 21. *Hoffmann. l. c. c* 2 §. 36. *Musæus l. c.*

(*f*) *vid. Tiraquellus l. c. qu.* 17. *Zacchias l. c. qu.* 5. *Musæus l. c.* §. 9. *Wildvogel de Jure gemellorum c.* 2 §. 9. *Muller de Providentia majorum. Tilesius de quæstione, cuinam ex gemellis, quorum primogenitura dubia est, jus succedendi in imperiis individuis competat. Hoffmann. l. c.* §. 37. *Coccejus in Zacchiæ l. c.*

(*g*) *Rel. Med* Lib. 3. *Sect.* 2. *c.* 8 *p.* 380.

§. IV. Interdum etiam desideratur, ut probatæ obstetrices masculis gemellis de primogenitura legitimo partu editis testimonio quodam succurrant (*a*): quando vero contingit, ut gemelli ex utero matris per cæsareum partum exsecentur, tunc denuo quæritur, cui horum gemellorum jus primogenituræ (*b*) competat? in hoc casu neutri competere, rationes etiam medicæ suadent: ubi secundum JCtos per sortem potius illa primogenitura erit definienda & decidenda: dum enim haud constat, qui in legitimo, partu primatum tenuerit, (siquidem neque in hoc casu robur prævalens unius infantis exsecti pro firmo judicio ferendo valet) ita vel in dubio tali casu jus primogenituræ plane non attenditur, sed suspenditur, vel per sortem eligitur, vel utrique simul conceditur, uti alias in casibus dubiis electio per sortem institui solet.

(*a*) *vid. Simon Præs. Acad. P.* 1. *disp.* 15. §. 8. *Menochius de Præsumt* L. 2. *Præsumt.* 51. *n.* 1. & 30. *Carpz. in Jurispr. Forens. P.* 3. *const.* 15. *def.* 18. *Bartius in L. de ætate n.* 7. *ff. de minor.*

(*b*) *Tiraquellus in Jure Primogenit. Caranza de part. nat. & legit. cap.* 6. *Sect.* 1 *n.* 18. *seq. Lincker in Decis. cent.* 8. *decis.* 781. *Wildvogel de Jure Gemellorum c.* 2. §. 10. *Muller de Providentia Majorum c.* 4. §. 12. *Hoffmann. l. c. c.* 2. §. 37.

§. V. Altera tractatio concernit *Assimilationem* infantum, quæ interdum æque in Foro Medico & Juridico ventilatur, an, & in quantum videlicet infantes præcipue patri, aut interdum utrique parentum personæ facie

præcipue assimilatus observetur, quæ indagatio imprimis necessaria videtur, quando maritus de fide conjugis suæ dubitat, neque natum infantem a se genitum reputat, quando hæc paterna similitudo deficere videtur, deinde quando post obitum patris puerpera in suspicionem cadit, annon natus infans ab alio, quam defuncto natus fuerit: porro quando suspicio suppositi infantis decidenda occurrit, cujus considerationis jam in præcedentibus mentio facta fuit. Medicis itaque proponitur quæstio, an hæc similitudo, aut dissimilitudo aliquid probare possit? ubi ordinarie quidem infantes parentibus & facie & nonnullis aliis membris assimilantur, ut exinde aliquod fundamentum demonstrationis seligere liceat, quamvis non semper nati, infantes æque patri similes esse debeant, siquidem sæpissime contingit, ut infans quoad sexum matri, quoad faciem vero patri similis sit, & vice versa: quando vero infans neque patri neque matri quoad faciem similis conspicitur, tunc major oritur suspicio, quæ in hoc casu potiori fundamento gaudet: nam hæc similitudo concurrentibus aliis indiciis præsumtionem filiationis (a) inducit.

(a) *vid. Mohedanus in decis. Rotæ Romanæ decis. 2. n. 97. Caranza de part. nat. & legit cap 20. qu. 5. n. 44. p. 699. & n. 60. p. 702 hic author etiam dicit l. c. similitudo licet sufficiens non sit ad probandam filiationem, conducit tamen multum in decisione quæstionis, an ad primum vel secundum virum partus sit referendus. Gratianus disceptat. forens c. 567. n. 29. Marta vol 153 n. 3. Musæus de Auctorit. Hipp. in Iuris Stud. c. 2. § 10.*

§. VI. Quamvis quidem infantes usitatius parentibus suis assimilentur, tamen etiam aliquando contingit, ut iidem neque patris neque matris similitudinem, etiam in legitimo conjugio, ubi nequidem inter conjuges aliqua suspicio occurrit, præ se ferant, de quo casu dicunt: das Kind sey gantz aus der Art geschlagen: deinde etiam in hac assimilatione multum valet imaginatio, adeo, ut quandoque infantes diversis picturis etiam demortuorum similes redditi conspiciantur: siquidem historiæ leguntur, quomodo infantes picturis Sanctorum, quos gravidæ antea sub adoratione cum fixa attentione intuebantur, assimilati fuere, imo quomodo infantes consanguineorum (a) similitudinem retulerunt, unde jam ab exemplo hominum experimenta in animalibus brutis instituta fuere, ut illa ex conspectu expositorum pictorum brutorum & subinde concurrente imaginatione æque talia colore maxime diversa bruta generentur, quorum picturæ & imagines propositæ fuerant. (b)

(a) *Timæus a Guldenklee Respons. 54 p. 969. dicit: novi ipse fœminam honestam, quæ utero gerens de industria fratrem, quem habebat elegantis formæ sæpius & intentis oculis contemplabatur, non alia de causa, prout ipsa fatebatur, quam ut similem ederet, id quod etiam factum est. Conf. Horstius Operum tom. 1. p. 454. sq. diss. de causis similitudinis & dissimilitudinis in fœtu.*

fœtu. Fienus de viribus imaginationis Qu. 13. Concl. 40. p. 111. seq. Lutherus in Genes. XXX. 39. p. 655. 656.

(*b*) *vid. meus tract. epistolicus de admirandis animæ præcipue humanæ effectibus.*

§. VII. Quando itaque hæc assimilatio sæpius vi (*a*) imaginationis nititur, (licet alii similitudinis ad parentes primarium & principale agens imaginationem haud esse adserant (*b*) ita ut hæc observatio notissima sit in doctrina imaginationis gravidarum; tamen magna etiam in judiciis inde ferendis circumspectione opus est, ne in hac observatione fraudulentæ fœminæ & corrupti defensores privilegium iniquitatis quærant, quoniam cum tali observatione facile argumentatio vitiosa & malitiosa ad omnes etiam actu pravos casus institui potest: ob id Medici & Judices Civiles prudenter vigilent, ne decipiantur: neque huc generalis hominum (*c*) similitudo, quæ datur, quadrat: attamen ex attenta & prudenti collatione plurium circumstantiarum, in hac alias difficili decisione, paulo facilior erit indagatio, quamvis propterea non absoluta in hoc Scrutinio certitudo promitti queat: quando vero natus infans minus fidæ alicui personæ, quæ ex concurrentibus aliis circumstantiis in suspicionem incidit, similis est, tunc omnino major præsumtio valet de adulterio, unde in tali casu omnes morales, medicas & politicas circumstantias colligere præstat, licet varii dissimilitudinis signum tanquam dubium (*d*) explicaverint: interim etiam cavendum est, ne quælibet iniquitas & malitia sub tegmine imaginationis defendatur, alias ex imaginatione fœminæ etiam concipere possent (*e*) sicut æque falso (*f*) de æthiopicis (*g*) fœminis dicitur, quod sine maris coitu concipere queant.

* Woher es komme, daß ein Kind seinem Vater, Mutter oder andern Bluts-freunden ähnlich sehe, vid. Welschens Heb Ammen Buch P. 1. c. XI.

(*a*) *Hanc efficaciam imaginationis in assimilandis & dissimilandis infantibus, referente Timæo a Guldenklee Responso 54. sub tit. de similitudine natorum ad parentes, testantur, Quintilianus. Plutarchus, Augustinus, Hieronymus, Fernelius, seorsim vero Aristoteles Problemat. sect. 10. problemat. 12. Plinius histor. natural l. 7. c. 1. Avicenna fenestr. 21. l. 3. tract. 1. c 2 Fernelius Physiol. l. 7 c. 12. Laurentius de formatione fœtus l. 8. qu. 21. Codronchius in Methodo testificandi c. 17.*

(*b*) *Caranza de partu naturali & legitimo. cap. 17. p. 657.*

(*c*) *Quod inter homines generalis detur similitudo demonstrauit. Rejes qu. 54. qui varias licet erroneas similitudinis infantum causas attulit.*

(*d*) *vid. Menochius de arbitrariis judicum quæst. l. 2. cas. 89. n. 19-22. 29. 97. & 98. conf. Mascardus de Probationibus vol. 1. concl. 787. n. 129. & concl. 793. n. 9.*

(*e*) *Talem casum allegat, Bartholinus cent. 6. histor. 61.*

(*f*) *Hanc traditionem refellit, Rejes qu. 41. p. 498.*

(g) *juxta Pomponium Melam l. 3. c. 10. Sinibaldus Geneanthr. lib. 1. tr. 3. c. 4. seq. disserit, an animalia sine coitu concipere possint. Galenus lib. 2 de semine, fœminas sine maris a ceutu generare posse, absurdum esse credit: conf. Rejes qu. 45. p 553.*

§. VIII. Præter hanc externam assimilationem nonnulli etiam hanc similitudinem ad internum statum extendunt, videlicet an cum tempore infans patri quoad mores similis evadat, imo etiam quoad morbos & prævalentes alias qualitates (*a*)? interim aliqui adhuc illam quæstionem resolvere laborarunt, quomodo infans ex adultero natus, non adultero sed matris marito similis (*b*) fiat? ubi auctores tamen causam imaginationis admodum restringunt: communiter itaque in hoc Scrutinio intelligitur similitudo quoad externum statum, figuram, delineationem, colorem, molem &c. corporis: neque æque tres illæ similitudinis species, quas allegat Zacchias (*c*) inter duos homines: hominem & brutum, animal & animal. Hoc loco attendendæ sunt, qui subinde externam & internam similitudinem describere laboravit (*d*): attamen ex accidenti imaginationem pro causa assimilationis admisit. (*e*)

(*a*) *Musæus de auctoritate Hippocratis in Juris studio l. c. de hoc dicit requisito: similitudo hæc interna præcipue ubi fuerit complicata cum externo similitudinis charactere, magnam ad probandam filiationem momentum affert. conf. Zacchias l. 1. tit. 5. qu. 1. n 20. qu 2. n. 13. q. 3. n. 27 qu. 4. n. 26-28. Caranza de Partu naturali & legitimo cap 20. n. 52. p. 700.*

(*b*) *Ex Bauhino hoc allegavit Zacchias l 1. tit. 5. qu. 4. Sed recte etiam ipse dicit qu. 5. n. 18. quod multa in imaginationem rejiciantur, quorum culpa nulla imaginatio est, unde idem auctor l. c. qu. 1. n. 30. 34. 36. & sqq. impugnat sententiam, quæ imaginationem pro similitudinis causa ponit. conf. Caranz. l. c. c. 17. p. 657.*

(*c*) *Zacchias l. c. qu. 2. n. 1-4. conf. Caranza. l. c. n. 46. p. 699 triplicem quandam speciem ex Galeno lib. 2. de semine c. 2. 5. sub suffragio Laurentii anat. lib. 8. c. 5. qu. 20. & Fernelii Physiolog. lib. 7. c. 12. allegat, videl: speciei, sexus & effigiei sive formæ individualis.*

(*d*) *vid. Zacchias l. c. qu. 3. n. 7. & 9.*

(*e*) - - - *l c. qu. 3. n. 33.*

§. IX. Quod similitudinem morum, de qua modo dictum fuit, attinet, tunc ex observatione significandum est, quam sæpe infantes degenerent, & quoties sapientes parentes interdum fatuos generent infantes (*a*), ut propterea etiam hæc assimilatio suas exceptiones patiatur: sicut vero alias filiationis probatio difficilis est, ut propterea quidam (*b*) conjecturam similis aut dissimilis effigiei aut nullius aut levis ponderis esse existimaverint: ita JCti (*c*) dicunt,

cunt, quod similitudo non faciat, quem præsumi esse filium eius, cui est, similis: interim hæc similitudo cum aliis signis circumspecte conciliata, utique eximiam præsumtionem filiationis suppeditat (*d*): & quamvis aliquando imaginatio ad hanc similitudinem contribuat, tamen illa pro universali canone & fundamento hujus assimilationis constitui & agnosci haud potest, ut itaque prudentis Medici sit, hunc concursum imaginationis, ut antea monitum fuit, bene discernere; neque antiquorum sententia, de præpollente activitate seminis, quam quidam (*e*) arguunt, hanc assimilationem, illustrat & defendit.

(*a*) *conf. Alexander in problemat. l.* 1. *problemat.* 28. *Aristoteles dixit in Rhetorica: interdum ingeniosa ingenia degenerant & ex sapientibus oriuntur filii furiosi. vid. Lottichius l.* 4. *obs.* 1. *Tiraquellus de lege Connubiorum l.* 13 *n.* 154. *Rejes qu.* 76. *Zacchias l.* 1 *tit.* 5. *q.* 3. *n.* 37.

(*b*) *Menochius de Arbitr. judic. quæst. l.* 2. *cent* 1. *cas.* 89. *n.* 97. *& sqq. Mascardus de probat: vol* 2. *concl.* 792. *n.* 10. *Farinacius de falsitate & simulatione oper. Crim. part.* 6. *qu.* 150. *n.* 258.

(*c*) *vid Menochius l c. Mascardus l. c. n.* 10. *Zacchias l. c. qu.* 4. *n.* 1-3.

(*d*) *vid. Zacchias l. c qu.* 4. *n* 4-7. *De reliquo talem casum forensem de similitudine natorum cum parentibus ex Timæo a Guldenklee profert. Valentini in Corp. Jur. med-leg. ff. part.* 1 *sect.* 1. *cas.* 38. *p* 50. *&* 51. *Et hanc doctrinam de similitudine & dissimilitudine natorum proprio studio tractat Zacchias l.* 1. *tit.* 5.

(*e*) *Fort. Fidelis Relat. med. lib.* 3. *sect.* 3. *cap.* 4. *p.* 405. *sect.* 8. *c.* 4. *p.* 498. *Langius Lib.* 1. *Epist* 10.

Casus.

Inter alia naturæ admiranda merito meam contemplationem occupavit eximia illa dissimilitudo faciei, quæ innumerabili hominum numero contingit, cum ratio humana tam facile haud valeat, assequi, unde per tot hominum myriades tot variationes faciei occurrere queant: in hac consideratione hactenus occupatus, mihi domesticus quidam casus ansam subministravit, ut tuam mentem atque eruditam decisionem mihi declarandam humaniter expetam: Natus mihi est ante X. annos filius, qui etiam hactenus in vivis conservatus est, qui neque externis neque internis signis aut patri aut matri similis est, ut talem variationem magis mirari, quam ulla ratione assequi valeam, siquidem nihil quicquam alterius suspectæ circumstantiæ intercedit: & dum mihi ex historia naturali æque constat, quomodo alibi etiam in numerosiori familia aliquando idem singulare eveniat, ita merito ambigo qualem hujus declinationis causam accusare debeam, & cur non idem sæpius

quam

quam quidem communiter obſervatur, contingat: & cum hæc obſervatio mihi ſubtilioribus rationibus niti videatur, iterato officioſe abs Te peto, ut ſententiam de tali caſu, & ſtatu mecum communicare haud deſiſtas. Vale!

Epicriſis.

(1) *Diſſimilitudo nati cum parentibus naturalis & legitima*: hæc quæſtio eſt vi hujus epiſtolii decidenda. (2) Generalis diſſimilitudo, quæ inter homines occurrit, ſatis manifeſta eſt, quam eruditi non modo, tanquam aliquid ſingulare, attenderunt, ſed & vario modo explicarunt & applicarunt, vid. *Elsholz. in Anthropom. Porta in phyſiognomia, Merbitzius de varietate faciei humanæ, Rejes in Camp Elyſ.* (3) quod vero aſſimilatio infantum cum parentibus aliquando fallat & deficiat, non æque rariſſimum eveniens eſt, ſed in variis fœcundis familiis obſervatur, 4) hic enim eſt aliquando naturæ humanæ defectus, ut ſui ipſius in variis negotiis obliviſcatur, adeoque longe alio modo & proceſſu res ſuas aſſequatur; (5) unde in negotio generationis quandoque plane peregrinæ & ex viciſſitudine rerum humanarum quaſi corraſæ ideæ intercurrunt, ſecundum quas deinde quaſi peregrinum corpus ſtruitur; (6, & ſi a perverſa idea plane monſtroſæ generationes proveniunt, quidni ab eadem idearum varietate extraneæ ſimilitudines provenire poterunt? (7) unde quandoque cohabitatio conjugum indifferens, ſine affectu ſuccedens, aut cum averſione contingens, hujus diſſimilitudinis facilis cauſa eſſe ſolet: (8) quo ſpectat ipſa firma recordatio præcipue in matre contingens, de peregrino & extraneo objecto aliorumque hominum vultu: 9) quemadmodum interdum odia, diſſidia aliaque animi pathemata, ut & perturbatio mentis per diverſas domeſticas & civiles cauſas hanc diſſimilitudinem tueri poſſunt: (10) inde etiam evenit, ut in tales diſſimiles infantes ſub ejusmodi anomaliis genitos, non tantum propter diſſimilitudinem, ſed propter perdurans & velut reviviſcens illud confuſum pathema, quoties videlicet talis diſſimilis vultus in conſpectum parentum pervenit, amor parentum haud transeat, ſed ut potius aliqua interna averſione parentes tales infantes intueantur & proſequantur: (11) accedit & illud, ut quandoque infantum facies inſigniter, a variolis, morbillis vermium afflictione, alioque arduo morbo eminenter mutetur, ipſique priſtinam ſuam faciem penitus amittant: (12) inde ſequitur, quomodo diſſimilitudo aliquando legitima & naturalis ſit, pro qua decidenda prudentes tamen Medici requiruntur, ſiquidem huc lepida quædam dogmata phyſica & mechanica aut anile & ridiculum commentum & aſylum illud harmoniæ præſtabilitæ nihil quicquam rationalis adjumenti & ſubſidii promittunt.

CAP.

CAPUT IX.

DE

FOETV VIVO MORTVO ET INFANTICIDIO.

§. I.

PRæſens diſquiſitio de fœtu vita prædito, in lucem edito, aut ante partum demortuo, ſatis ſæpe in cauſis forenſibus indaganda & decidenda eſt, præcipue vero in caſibus imputati Infanticidii vel confirmandi vel declinandi: hæc quæſtio itaque prius Medicis inquirenda proponitur, an videlicet fœtus vivus per partum excluſus, an vero in utero mortuus fuerit, & an ſigna atque cauſæ illius mortis tam ante quam poſt, evidentia, ſolida & certa produci queant *(a)*, ne ejusmodi caſus in dubio, ubi ſemper in mitiorem partem præſumendum eſt, relinquantur: hinc tanto majori attentione & circumſpectione in inquirendis & decidendis talibus caſibus opus eſt: ſubinde vero etiam Medicis illa præcautio commendari debet, ne ab aſtutia ſuſpectarum fœminarum ſuorumque defenſorum ſe occæcare patiantur, neque frivolis, lubricis aut dubiis opinionibus ut & falſis explicationibus, incongruis præſumtionibus, ſpeculativis interpretationibus, medica Scrutinia offendentibus, fidem dent, cum ſatis ſæpe talium caſuum defenſores, contra accuratiſſimas etiam denunciationes & deciſiones medicas quicquam excogitent & effingant, quod excipere contendunt, adeoque interdum præter ullam neceſſitatem & ſine ſolido quodam fundamento, ut tantum ſuo officio ſatisfaciant, dubia moveant & obloquantur. *(b)*

(a) *Zanger in quæſt. c. 2. n. 77. dicit; indubitata eſſe debet probatio, quæ capitalem requirit ſententiam, ut luce meridiana clarior, hinc in dubio ſemper in mitiorem partem eſt præſumendum. Et dum Theſſaurus in deciſ.* 13. *dicit, quod partus meretricius præſumi debeat, quod ſit mortuus editus, hinc in illius dijudicatione tanto major prudentia neceſſaria eſt.*

(b) *vid. hujus jurisprudentiæ medicæ caput ultimum, in quo iniqua Advocatorum ſtratagemata etiam in hoc caſu proponuntur.*

§. II. In hac itaque diſquiſitione mox in limine ſciendum eſt, quod inſpectio & inquiſitio medica de fœtu vivo & mortuo inſtituta, quatenus cum deciſione conjuncta eſſe debet, juſto & maturo inſuper tempore ſuſcipienda ſit: nam ſi corpus delicti i. e. infans natus jam ante plures dies in lucem editus, aut clanculum projectus, vel alia ratione humo mandatus & ſepultus eſt,

nunc post notabilem temporis moram iterum effoditur, tunc difficilis, anceps, dubia, imo aliquando impossibilis est dijudicatio, omnesque impensæ frustraneæ sunt, quoniam facile falsa pro veris signis & consectaria putredinis pro causis & indiciis mortis declarari possunt. Subinde vero cardinalis nunc occurrit quæstio, an indicia pateant, ex quibus judicare liceat, quod fœtus vivus fuerit exclusus? pro qua quæstione decidenda, altera inservit connexa quæstio, annon aliquæ circumstantiæ occurrant, quæ ad morbos & mortem fœtus in utero disponunt? in qua posteriori ventilanda, sequentes circumstantiæ advertendæ sunt: an videlicet fœmina suspecta (1) animo & corpore valde debilis sit: (2) an in eadem gravia animi pathemata intercurrerint: (3) an ab eadem madicamenta quædam suspecta usurpata fuerint: 4) an illa aliquas violentias inopinatas in abdomine & utero perpessa sit: 5) an forte arduo quodam morbo ipsa laboraverit, aut 6) diuturnam famem perpessa, aut 7) graves hæmorrhagias experta sit, quippe quæ circumstantiæ de morte fœtus in utero aliquod testimonium perhibere possunt.

§. III. Hisce signis porro annumerari debet 8) an fœmina quæstionis durioribus laboribus (*a*) addicta fuerit: 9) an multa saltatione (*b*) embryo debilitatus fuerit: 10) an irregulare vitæ genus & quidem admodum distinctum præcesserit (*c*): 11) an sub graviditate talis fœmina in proprio suo corpore magis robusta reddita fuerit, quam emaciata, nam sub hac circumstantia infantes valde debiles & teneros si non plane mortuos, fœminæ pariunt: 12) an talis fœmina alias insigniter valetudinaria fuerit: 13) an ipsa hæc fœmina a matre nata, quæ aliquoties vel mortuum fœtum peperit, vel valde difficulter enixa est, ut hoc loco aliquid hæreditarii præsumi queat: 14) an illa fœmina proxime ante partum frequentes & vehementes coitus admiserit: 15) an valde stricto & arcto amictu usa fuerit: 16) an nimium & cum præjudicio plethorica sit, 17) an sub graviditate nimium albo laboraverit fluore: 18) an sub perpessis morbis sub prægnantia male curata fuerit: 19) an infans natus, frigidus aut calidus fuerit, nam si magis frigidus fuit, major præsumtio illius mortis adest; (*d*) & quæ forte aliæ adhuc circumstantiæ in hac consideratione obtingunt.

(*a*) *vid Ammann. med. crit. p.* 547. & *sqq.*
(*b*) *conf.* Welschens Hebammen-Buch *P.* 1. *c.* 9 *p.* 201. *P.* 2. *c.* 10. *p.* 376.
(*c*) *Quibus post partus conceptionem nihil adversi accidit, illarum partus vitales fieri ex Hippocrate advertit Caranza de partu naturali c. XI. n.* 32. *dicit. Harprecht in Respons.* 33. *n.* 18. & 19.
(*d*) *Valentini Corpus iur. med. leg. ff. P.* 2. *sect.* 7. *cas.* 24. *p.* 525.

§. IV.

§. IV. Proinde etiam vitam nati infantis ſufficiens illius corporis firmitas teſtatur: quoad colorem vero omnino circumſpectione opus eſt: licet enim ordinarius color defuncti infantis, qui antea extra uterum vixit, ſignum etiam in hoc caſu fidum ſit, tamen infans per difficilem partum adeo alteratur, ut colore livido & variegato, velut ſugillationibus præditus compareat: quemadmodum vero in externo corpore nullus rubor in demortuis adeſt, ita tamen internæ partes hoc rubore præditæ eſſe debent: proinde ſanguis in infante ſufficienter rubicundus æque illius vitam teſtatur: porro ſi partus fuit facilis; ſi ante partum gravida motum infantis ſenſit & de hoc ſigno vel ſponte, vel coacte confitetur; ſi nulla vitia in corpore infantis obtingunt, quæ a cauſa morboſa derivari poſſunt; ſi vaſa ſanguifera ſufficienter ſanguine impleta ſunt; ſi funiculus umbilicalis integer, albicans & bene cohærens *(a)* eſt; ſi ſecundinæ adhuc præſentes, ſanguine impraegnatæ & vivido colore præditæ, neque lividæ aut putridæ fuerint; ſi fœtus hoc funiculo umbilicali non ſuſpenſus & cum collo irretitus fuit; ſi ordinario etiam rigore emortuali præditus; ſi pulmones in dilutiorem colorem inclinant & non valde rubicundi ſunt, ſicut *Galenus de Uſu Partium* ſentit, qnod pulmones in fœtu ſint rubri, denſi & ponderoſi, in infante vero vivo nato albi rari & leves, quam aſſertionem alii medici etiam commendant *(b)*: ex quibus commemoratis ſignis judicari poteſt, quod fœtus vivus excluſus fuerit. quæ ſigna quando ſingula aut plurima adſunt, tanto certius de vita infantis teſtimonium perhibent.

(a) *Funiculus umbilicalis vero brevi poſt partum eſt obſervandus, alias ſi natus infans aliquandiu acri liberiori una cum hoc funiculo expoſitus fuit, tunc ille candidum ſuum colorem amittit & flaccidus atque flaveſcens evadit. conf. Valentini in Corp. Juris med. legal. ff. P. 2. ſect. 7. caſ. 22. Reſponſ. pag 519*

(b) *Craanen tr. de hom. c. 30. p. 255. dicit: ſi aliquis lobus colorem dilutiorem magis habeat præ aliis, i. e. ad albedinem magis accedentem, hoc eſt indicium magnum & certum, aerem ejus ſpatia occupare.*

§. V. Seorſim vero in hac exploratione, an fœtus vivus natus fuerit, paſſim inter Medicos & JCtos illa quæſtio occurrit, an experimentum cum pulmonibus inſtitutum, quando in aquam projecti, non in illius fundum immergunt & decidunt, ſed eidem innatant, infallibile teſtimonium de vita fœtus extra uterum ſit, & quod fœtus aerem inſpiraverit: hoc experimentum præcipue illi Medici magnifaciunt, qui phyſicis experimentis nimium fidunt, hinc tales Medici illius experimenti certitudinem acerrime defendunt: ut ut vero hoc experimentum certo probat, quod fœtus aerem inſpiraverit, tamen

quoad

quoad illius ſpecialem explicationem omnis prudentia adhiberi debet : (α) quod itaque illud experimentum attinet, tunc illius fidem & certitudinem varii teſtantur (a) contra vero alii probe annotarunt, quibus defectibus, declinationibus, æquivocationibus & variationibus illud ſubjectum ſit, ita ut fœtus adhuc in vtero exiſtens, quando orificium internum apertum eſt, inſpirare & ante partum tamen proinde emori poſſit, imo vt fœtus extra vterum cum capite adhuc vivus propendere & aerem ante abſolutum partum inſpirare queat, attamen ſub partu perinde vita privari poſſit (b). Hinc fœtus pulmones, in vtero mortui, aquæ ſupernatare poſſunt (c), ſicut infantes valde debiles aliquando pariuntur, qui non inſpirarunt, & quibus aer inflatur, vt quaſi ad vitam reducantur & excitentur (d): ita porro obſervatio conſtat, de pulmonibus fœtus in vtero materno extincti, ex parte aquæ innatantibus, ex parte ſubſidentibus (e): Quando infans natus, mox poſt partum ſuffocatur, vt in pulmonibus magna ſanguinis ſtagnatio reperiatur, tunc pulmones ob gravitatem in aquam decidunt; ob id aliqui hujus experimenti declinationem & fallaciam in nonnullis caſibus explicarunt (f). Proinde alibi occurrit hiſtoria pulmonis infantis per XIIX. horas extra vterum viventis in aqua (g) ſubmerſi: nihilominus inter eruditos Medicos æque ac JCtos frequens hujus experimenti occurrit mentio (h): & licet in quibusdam caſibus illud experimentum caute explicari debeat, tamen concurrentibus aliis circumſtantiis ad decidendum partum vivum omnino admitti & propter alios defectus, quos prudens Medicus bene diſcernere poteſt, neutiquam rejici debet: quando vero hoc experimentum ſuſcipitur, tunc pulmones minime cum putredine infecti eſſe debent (i), quoniam hæc corruptio, etiam ſi minor fuerit, multas turbas dat, partes relaxat, aeris ingreſſui anſam præbet & ſubinde fidem huius experimenti corrumpit: neque etiam ad idem experimentum pulmones ſcirrhis oppleti recipi debent: inde contingit, vt ſi providus Medicus ſingulas circumſtantias bene attendit, etiam commode & cum ſolido & certo quodam fundamento de vita aut morte fœtus teſtari queat.

α) *conf diſp. mea de Pulmonum Subſidentium experimenti prudenti applicatione.*

(a) *conf. Rheyerus in A. N. C Dec. I. An. 7. obſ. 202 Bartholinus de pulmonibus ſect. 2. p. 29. Swamerdam de Reſpirat c. 5. §. 2. 3. p. 38. Kyperus l. 1. Medicar. Contradict. c. 23 §. 53. Deuſingius in Microcosm. ſect. 6. Malachias Thruſton de Reſpirat. ſect 22. p. 85. Ammann. in Prax Vuln. Lethal. Decad. 6. hiſt. 1 Blankard in Collect. Med. Phyſ. cent. 5. obſ. 92. Stalpart van der Wiel P. 2. obſ. Rarior. obſ. 32. Ettmuller inſtit. medic §. 148 Highmorus, Harvæus, Schreierus, in ſua Apologia, referente Valentini ff. Med Legal P 2. ſect 7. caſ. 9 Vater diſp. de infanticidii imputati ſignis diagnoſticis th. XIII, XIV. Spigelius, Schœpffer de pulmone infan-*

fantis natante vel submergente, Zellerus in disp. ejusdem thematis aliique.

(*b*) *vid. Schenck. l. 4. Cardanus in tract de subtilitate id de se testatur: Vaterus in disp. de infanticidii imputati signis diagnosticis Coroll. 12. 13. asserit: Pulmones infantis recens nati in aqua subsidentes non sunt infallibile signum fœtus mortui in lucem editi, nec ab infanticidii suspicione liberant, nisi alia signa concurrant: neque innatatio eorum in aqua infallibile infanticidii testimonium præbet, nisi alia plura signa consentiant. Joh. Maur. Hoffmannus in Idea Machinæ humanæ. sect. 16. § 5. p. 148.*

(*c*) *Testante Owerkamp Oeconom Animal. c. 12. p. 268. Diemerbrock. anatom. l. 2. c. 13. Hellwig Casuum & Observat. part. 2. p 116.*

(*d*) *Valentini l. c. Bohnius de Off. M. D. p. 666. 667. & in Examine Vuln. Lethal. p. 177. & 178.*

(*e*) *conf. A. N. C. Cent. 9. obs. 30. Harprecht in Respons. Civil. & Crim. Respons. 32. n. 83. sqq. p. 458. recenset casum de infante, qui post tres hebdomadas e puteo protractus est, cujus unus lobus aquam decidit, reliquum vero pulmonum super aquam natavit.*

(*f*) *vid. Bohnius de Offic. Med Dupl. P. 2. c. 6. p. 662 & sqq. in Examine & Renunciat Vuln.* Lethal *p. 171. sqq. Hellwig in cas. & obs. P. 1. cas. 2. A. N. C. Dec. 3. an. 1. obs. 104. conf. Schoepffer l. c. cap. 1. n. 29. sq.*

(*g*) *conf. A N. C. cent. 1. obs. 121.*

(*h*) *vid. Schurigius in Sialogia c. 7. p. 390. & sqq. Thomasius* in Gedancken und Erinnerungen über allerhand auserlesene Juristische Händel ister Theil ister Handel *cui tit. Defension* wegen einer Frauens-Person, die wegen Kinder-Mords verdächtig war, *vbi hujus experimenti mentio occurrit p. 70. & sqq. Berger in delineatione Jur. Crim. p. 60. & sqq. Ludovici in C. C. C. art. 35. p. 51. & 52. Heil in Judice & Defensore Crim. p. 505. Schöpffer l. c. Zeller in disp. de pulmonum infantis in aqua subsidentia. Hellwig l. c. p. 17. 19. 20. 27. 119. Muys in Chirurg. Ration. decad 5. obs. 2. Ammannus prax. vuln. lethal. decad. 6. hist 1. Stalpart van der Wiel l. c. Blancard l. c. Valentini l. c. cas. 8. Taury in anatom. p. 97. Paulini philosophi* de Lust-Stunden *P. 2. c. 24.* und *philosophi*scher Feyerabend *c. 79. Harprecht l. c. Respons. 33. n. 10 11.*

(*i*) *vid. Bohnius in Examine Vuln. Lethal. p. 175. & de Offic. Med. Dupl. l. c. p. 664. Schurigius l. c. Vater. disp. de infantic. imputati signis diagnosticis th. XV. Erndel in Itinerario Anglico & Batavico p. 82. Pulmones cum putredine infectos æque infantem in utero demortuum esse probare posse asserunt Langius & Rivinus. vid. Schoepffer l c. n. 26. seq. Quod non omnes pulmonum partes in aqua æqualiter fluctuent, aut in eandem submergantur, testantur Bohnius in Examen Vuln. Lethal. p. 180 & Craanen de homine c 30. p. 253. & sqq. qui posterior p. 254. hæc disserit: contingit sæpe, ut quamvis infans vivus nascatur, statim ejus pulmo aere totaliter infletur, sed secundum aliquam ejus partem; etsi quamvis quædam pars, ad quam aer non pertingit, fundum petat in aquam conjecta, non tamen sequitur, infantem esse mortuum in lucem editum: hinc omnes lobi veniunt contrectandi & singuli in partes conscindendi, quæ successive in aquam*

quam conjiciantur, & si omnes fundum petant, judicium est certum, fœtum in utero mortuum esse; posset enim, ut infans per momentum respiraverit, & sic omnes lobi non possunt aere repleti esse, sed aliqua illorum pars, quæ aquæ supernataret, interea dum maxima pars pulmonis fundum peteret, & sic Judex, si vellet a potiori judicium ferre, falleretur; hinc Medicus, qui sæpe his in casibus advocatur in consilium, sese prudenter gerere debet, & quam primum deprehendat aliquam partem pulmonis aere inflatam & aquæ innatantem, certo pronunctare poterit, fœtum per aliquod momentum aut exiguum temporis spatium extra uterum vixisse & respirasse &c. & porro ex Anatomicorum suffragio p. 255. asserit, quod superior lobus dexter pulmonis primo inflетur, quo etiam in experimento cum pulmonibus instituto advertere jubet. Quomodo hoc experimentum cum pulmonibus instituendum sit, allegat ex Clariss. Dethardingii relatione Schoepffer in disp. cit. præfat. conf. Zeller & Seyler l. c.

§. VI. Præterea nunc in ordine quædam de FOETU in utero MORTUO indaganda erunt, quæ tanquam in opposito ex prædictis judiciis facile erunt agnoscenda: ex illis vero proxime seorsim quædam significare lubet; illa tamen adhuc subest difficultas, ut, quando fœtus brevi post obitum suum ex utero excluditur, vix ulla in illo compareant ad certas decisiones idonea indicia: in hoc vero Scrutinio ante omnia sciendum, quod mortui fœtus partus, teste communi observatione & unanimi ferme Medicorum consensu, valde difficilis sit, ut tam brevis & facilis illius successus præsumi haud queat: (*a*) perinde etiam fœminæ suspectæ omnino illa signa sufficienter testari debent, quæ mortem fœtus in utero confirmare possunt, de quibus signis Auctores passim consulendi erunt, (*b*) siquidem ex præcedentibus nonnullas tales causas allegavimus, quæ ad provocandam fœtus mortem contribuere solent: quando etiam contingit: ut fœminæ suspectæ illud refugium producant, quasi fœtus brevi ante partum ob intercurrentes causas mortuus sit, tunc utique tamdiu hæc excusatio suspecta est, donec evidentissima signa hanc suspicionem declinaverint: hæc ipsa vero signa partim ex causis ad mortificationem contribuentibus, quales in præcedentibus indicatæ fuerant, colligenda sunt; partim ex alterationibus, quæ in gravidis mortuum fœtum gestantibus occurrunt, agnosci debent: sed cum utplurimum in suspicione Infanticidii fœminæ suspectæ fœtus mortem vel brevi ante partum vel sub partu contigisse asserant, ita de præsenti ad posteriorem circumstantiam animus magis erit applicandus.

(*a*) *vid. disp. mea de fœtu mortuo. Valentini Novell. cas. 47. Resp. Fac Med Giessenæ, Hipp. de Nat. Pueri §. 68. De fœmina cujus singuli fœtus sexto cum dimidio Mense in utero moriebantur. Mauriceau Cent. 3. obs 283.*

(*b*) *Ettmüllerus in Prax. Med. de morb. infant. c. de fœtu mortuo. Sennertus sub*

eodem

eodem titulo. Rod. a Castro de Morb. Mulier. Lib. 4. c. 2. Schurigius in Chylologia p. 864. §. 8. Disp. mea de fœtu Mortuo.

§. VII. Quoniam itaque variæ circumstantiæ in observatione medica occurrunt, quæ mortuum fœtum testari possunt, ita etiam sollicitus & conscientiosus Judex in Foro Civili a Medicis solide instruendus est, ut in casu necessitatis illas circumstantias, quæ fœtum in gravida mortuum confirmant, attendat: sunt vero tales circumstantiæ sequentes 1) quando gravida non amplius sentit motum fœtus in utero, (*) 2) quando animus gravidæ anxius, torpidus & abjectus deprehenditur, 3) quando abdomen concidit & irregulari situ in inferiorem regionem decumbit, 4) quando venter laxior & flaccidior est, 5) quando abdomen præter modum in unum latus declinat & sub mutato situ in alterum decidit, 6) quando gravida molem ponderosam & molestam in abdomine sensit (*a*), 7) quando mammæ flaccescunt & pendulæ redduntur, 8) quando irregulari horrore anxie gravidæ affliguntur, 9) quando facies præter modum pallet & oculi concidunt ac turbidi evadunt, 10) quando ad externum contactum fœminæ frigidæ deprehenduntur, 11) quando gravidæ subito & iterato cum angente phlogosi corripiuntur, 12) quando tales fœminas etiam repetita lipothymia corripit.

(*) *Mauriceau Cent. 1. obs. 33. de partu fœminæ, quæ putabat, fœtum quem per biduum ante partum non sensit, mortuum esse, qui tamen vivus fuit.*

(*a*) *Garmann. de Miracul Mort. l. 2. tit 3. §. 33. ubi plures allegantur Auctores.*

§. VIII. Hisce signis porro annumerari debet 13) quando ante partum vel sanguis magna copia effluit, vel 14) fœtida aliaque tetri coloris materia, 15) quando angustiæ præcordiales corripiunt, 16) si aliquando cordis palpitationes affligunt, 17) si plane anomala febrilis commotio invadit, 18) si confusæ capitis temulentæ afflictiones concurrunt, 19) si gravis virium dejectio suboritur, 20) si perversi conatus vomendi insultant, 21) si gravidas in interiori uteri parte offendit sensus, quasi elabentis uteri, 22) aut si frustulum umbilicalis funiculi ex utero elabitur, 23) si mœconium ex vtero effluit, (*) 24) si ipse fœtus partu exclusus cute flaccida & rugosa præditus est, 25) quando irregularis status excretionum ordinariarum in gravida occurrit, velut stranguria, aut suppressio alvi & urinæ, 26) quando insolitæ maculæ in superficie corporis gravidæ efflorescunt, 27) si etiam insoliti pedum tumores superveniunt, & denique 28) partus futurus ipse valde difficilis est: 29) quando ante infantem secundinæ expelluntur, (**) quales similes & plures alios characteres passim Auctores recensent (*a*): & licet alias fœtus mortui signa satis sint intricata, tamen quando varia horum prædictorum signorum in

uno

uno ſubjecto coincidunt, tunc eo firmius atque certius judicium de morte formari poteſt.

(*) *Contrariam hiſtoriam recenſet Mauricean. Cent.* 3. *obſ.* 324.

(**) *Paræus de hom. Generat. c.* 25. *Bauhinus in Præfat. ad tract. Franc. Roſſeti de Partu Cæſareo. quod ſignum exceptionem patitur, ſi fœtus ſine umbilico, pariter vid. A. N. C. Dec. II. an. VII. obſ.* 209. *p.* 395. *Wiel obſ. rar. Part. Poſt. I. obſ.* 32.

(*a*) *vid, Hippocrat. de Superfœtatione, Rod. a Caſtro de Morb. Mul. lib.* 4. *c.* 2. *Sebizius Exercit. Med. p.* 604. *Mauriceau l.* 2. *de Morb. Gravid. c.* 12. *Barthol. cent.* 5. *hiſtor.* 78. *Bohnius de Renunciat Vuln. Lethal. p.* 171. *Sennertus, Bonetus, Etmullerus in Practicis ſuis ſcriptis, ubi de fœtu mortuo agunt.*

§. IX. Quando vero jam fœtus in lucem editus, ſubinde etiam de illius vita & morte dubitatur & ambigitur, tunc nonnulla alia ſigna, quæ fœtus in utero mortem teſtantur, ex ipſo fœtu annotanda & indicanda erunt: 1) ſi fœtus per partum excluſus non rigidus eſt, 2) ſed cutis ipſius laxa, 3) immo rugoſa, 4) flaveſcens & liveſcens exiſtit; 5) ſi totus habitus adeo immutatus eſt, ut magis adulti hominis, quam embryonis figuram præſentet, 6) ſi abdomen præter modum eſt collapſum 7) ſi jam initia putrilaginis conſpiciuntur, 8) ſi maculæ lividæ & ſtigmata in cute varii coloris obſervantur, 9) ſi cutis facile dehiſcit & cruor tetri coloris e variis corporis regionibus putidus & putridus emanat, 10) ſi præcipue circa umbilicum putredo eminens deprehenditur, 11) ſi funiculus umbilicalis flaccidus, flaveſcens, rugoſus, liveſcens & velut colliqueſcens conſpicitur (*a*), 12) ſi fontanella nimium delapſa eſt 13) ſi fœtus loco emortualis rigoris quaſi cachecticus & oedematoſus apparet, 14) ſi anus dehiſcit & aperta eſt; 15) ſi fœtus mox poſt partum *frigidus* eſt (*a**) interim etiam evenit ut fœtus breviter ante partum mortuus nulla eminentia corruptionis ſigna afferat (*b*).

(*a*) *conf. Zittmann. Med. Crit. cent.* 4. *caſ.* 35. *Bohn. in Exam. Vuln. Lethal. p.* 170. *Valentini Corp. Jur. med. legal. ff. Part.* 2. *ſect.* 7. *caſ.* 22. *reſponſ. p.* 519. *Vateri diſp. de infanticidii imputati ſignis diagnoſticis. th. XI.*

(*) *Ammannus Prax. vulner. leth. dec.* 6. *hiſt.* 1. *p.* 404. es wird keine todte Geburt warm, ſondern allezeit kalt geſunden, es wäre dann daß ſolche *in ipſo enixus momento,* ſtürbe.

(*b*) *conf. Bohnius loco citato. De ſignis ex fœtu obſervandis vid. Vateri diſp. de infanticidii imputati ſignis diagnoſticis th. X.*

§. X. In hoc Scrutinio, an fœtus in utero aut poſt partum mortuus ſit, in conſiderationem duci meretur illa ICtis æque ac Medicis nota obſervatio, quando in præſumto corpore delicti Spuma ante aut circa os, vel in aſpera arteria, circa fauces aut in iiſdem reperitur, an videlicet hoc fidum ac ſuffici-

ens

ens sit signum suffocati infantis, quod aliqui (*a*) pro tali signo habere malunt: interim vicissim plurimi (*b*) hoc fallax, æquivocum & minus sufficiens signum esse declarant, quoniam hæc spuma etiam ex aliis causis, quam ex præsumta suffocatione provenire potest: rectius itaque hæc spuma ante os deprehensa cum fœtu, vivo quidem nato, cohæret, interim in Foro Civili etiam Prætori cautelæ (*c*) subministrandæ sunt, ne in decidenda hac spuma dubiis rationibus fides tradatur: quare in infantibus natu majoribus (*d*), aut ante aliquot dies & menses natis, talis spuma suffocationem quidem indicat, attamen denuo cautela est observanda in indaganda hac suffocatione, an ex morbo prægresso, an vero ex aliqua violentia illata ortum traxerit.

(*a*) *Spumam circa os pro signo fœtus in utero materno demortui habuit ille Medicus, cujus mentionem facit Ammannus in Prax. Vuln. lethal. Decad. 6. histor.* 8. *conf. ipsius Med. Crit. p.*453.

(*b*) *vid. Bohnius de Off. Med. Duplic. P.* 2. *c.* 6. *p.* 672. 673. *Exam Vuln. lethal. p.* 189. *Schurig. in Sialog. c.* 7. *p.* 387. *seqq. ubi nonnulli casus recensentur, in quibus ex morbosa afflictione talis spuma provenire potest. conf. ibid. p.* 392. & 395.

(*c*) *conf. Schurig. l. c p.* 398. 399. *qui proinde hanc spumam in recenter natis pro dubio suffocationis signo habet, vid. p.* 399. & 400.

(*d*) *vid. Schurig. l c. p.* 400. *Paræus de Renunciat. p.* 655 *in Oper. in fol. Fortunatus Fidelis in relat med. L.* 4. *Sect.* 4. *c.* 2.

§. XI. Quam intricata vero est indagatio Infanticidii (*) quoad diversum ipsius modum, eo magis interest, ut Judices (*a*) de differenti tali modo, quo infantes interfici solent, quoad principaliora signa instructi sint; unde jam in ordine aliqua annotabimus, quæ propius ad hanc disquisitionem spectant: (1) Ita enim fœtus vivus interfici potest antequam respiret (*b*), quando ipso partu arbitrarie impedito adeo enervatur, ut deinde sub eodem pereat: & licet hoc tentamen aliquando cum damno & periculo vitæ parientes sub tali desperatione suscipiant, tamen hæc mortificina ex instituto & culpa parientium evenire potest, ut fœtus sub partu extinguatur: quale exemplum aliquando occurrit, quanto fœtus cum capite plus una vice per internum uteri orificium penetravit, qui tamen iterum retrorsum trahitur, videlicet sub repentinis suspiriis, profundis inspirationibus, impatientibus ejulatibus & immoderata jectigatione (*c*): interim in hac observatione aliquando fabulosæ historiæ (*d*) recensentur, quæ ab aliis fide dignis observationibus discerni debent, quando videlicet embryo per modum abortus ex utero exturbatus, sed iterum in uterum repressus & ad justum terminum partus gestatus recensetur.

(*) *Obstetrices quid de infanticidio testari queant. Ammannus Irenico qu.* 17. *p.* 122.

(*a*) *vid.*

(a) *vid. Bohn. in Examin. Vuln. lethal. p. 184. Vateri disput. de infanticidii imputati signis diagnosticis.*
(b) *Bohnius de Off. Med Dupl. P. 2. c 6. p. 667. & 668.*
(c) *conf. A. N. C. Dec. 1. An. 1. obs. 62. Dec. 3. An. 5. in append. p. 149.*
(d) *Bartholinus de insolitis partus viis c. 2. Ita etiam aliæ puerperæ sine ullo animo occidendi sub partu immorigeræ, impatientes, imperitæ & morosæ ad talem retractionem fœtus intra uterum ansam dare & subinde partum præsentem difficilem reddere, se ipsas vero una cum fœtu suo vivo in utero in periculum vitæ conjicere possunt. conf. Plinius Histor. Natural. L 7. c. 3.*

§. XII. Quomodo porro (II) ante partum sine medicamentis (*a*) fœtus in utero interfici possit, jam in præcedentibus dictum est, conf. cap. 6. §. 7. (III) proinde tamen sub partu embryo facili negotio vita sua privari potest, quando jam respiravit, videlicet si cum capite ex interno uteri orificio penetravit, & tunc malitiosæ fœminæ subito femora comprimunt, adeoque tenerum caput violenta compressione concutiunt & contorquent, ut bregmatis ossa & simulac vasa sanguifera dilacerentur & lethalis sanguinis extravasatio provocetur: quare in ejusmodi infantibus natis, sectione decenti indagatis, deprehenduntur ossa cranii compressa, fontanella distorta, cerebrum conquassatum, disruptum & divulsum, sanguis extravasatus (*b*) &c. (IV) Si vero infans natus jam sepultus & post notabilem temporis moram e terra iterum effossus fuit, tunc de alia violentia ipsi illata, aut de illius perfectione haud aliquid firmi, solidi & indubii indicari & judicari potest, licet Kerckringius in Osteogenia fœtus & Coiterus (*c*) ex sceleto infantis decidendi ansam præbere velint, an infans abortus, an vivus natus & perfectus fuerit, in qua circumstantia nihilominus multæ difficultates occurrunt, quæ præcipue per gradus variante teneritudine infantis nituntur.

(a) *conf. Bohn Exam. Vuln. lethal. p. 161.*
(b) - - - *l. c. p. 188.*
(c) - - - *de Ossibus fœtus abortivi & infantis. Eyssonius de Ossibus Infantis cognoscendis &c.*

§. XIII. Proinde non rarum est, ut (V) infantes violento modo suffocentur, dum illorum os vel cum terra, vel fimo, panno, stramine, foeno, manu (*a*) &c. obturatur, vel lectis opprimitur, vel crassioribus integumentis, culcitris, tegmentis & stragulis arctius obruitur, aut quando infantes sub ejusmodi pannosis & lineis tegumentis, vestimentis &c. occultantur: in quo casu varia occurrunt & recensentur signa (*b*), præcipue in suffocato infante deprehenduntur facies turgida, labia hiantia, lingua inter labia prominens; turgida & livida, colli & humerorum livor, venæ capitis inflatæ, ali-

quando maculæ lividæ in facie & collo (*c*): (licet hæ non quidem ſemper præſto ſint) porro obſervatur ſpumeſcens mucus circa os, nares & aſperam arteriam, ſanguis e faucibus & naribus aliquando exſtillat, pulmones conſpiciuntur lividi, cor vero ſanguine turgidum & inflatum eſt, & ſubinde inſolita coagulatio ſanguinis & vaſorum ſanguiferorum intumeſcentia, maxime in pulmonibus & corde obſervatur; interim interdum funiculus (*d*) umbilicalis fœtum ſtrangulare poteſt, unde quando circulus lividus in collo conſpicitur, omnino ſuſpicio ſubeſt, annon a funiculo umbilicali id contigerit: (VI) quando vero infans cum fumo ſulphuris ſuffocatus eſt, tunc præter jam nominata ſuffocationis ſigna obſervantur in pulmonibus lividæ ſtaſes ſanguinis, ipſe ſanguis eſt nigricans & variæ lividæ maculæ in-& externe viſui ſe offerunt.

(*a*) *Harprecht in Reſponſ. Crim. & Civ. reſp.* 34. *n.* 10. *& ſeqq.*

(*b*) *vid. Bohnius in Exam. Vuln. lethal. p.* 186. *Paræus de Renunciat. p.* 845. *loquitur de infantibus non recenter natis: ſi antea perbelle habeat infans; ſi querulus non erat; ſi os & nares nunc ipſi mortuo ſpuma turgida madeant: ſi facies non quidem pallet, ſed violacei & tanquam purpurei eſt coloris; ſi mox infante diſſecto pulmones ſpuma velut vaporulenta turgeant reliquis viſceribus ſanis, ſuffocati & ſtrangulati impetu aliquo externo infantis argumentum eſt.*

(*c*) *Ammannus Med. Crit. p.* 455. *dicit, quod maculæ lividæ in collo & facie ut & œdematoſus tumor non ſemper in ſuffocatis infantibus præſto ſint.*

(*d*) *vid. Bohnius in Examin. Vuln. lethal. p.* 179. *&* 180.

§. XIV. Præter hactenus commemoratos modos Infanticidii (VII) inducuntur ſubinde natis infantibus aliæ nunc ſubtiles & obſcuræ, nunc craſſæ & manifeſtæ violentiæ, velut fontanellæ violenta depreſſio, quam teſtatur inſolitus illius delapſus; (licet hic etiam a cauſa morboſa ortum trahere poſſit, ut propterea in illius dijudicatione prudentia opus ſit) concurrens ſuggillatio, tam in cute, quam ſub eadem fontanella, & vaſorum cerebri gravis inflatio aut concurrens ſanguinis extravaſatio: huc etiam pertinet, quando (VIII) longior acus in hanc fontanellam (*) infligitur, aut in tempora, aut prope aures, aut in nucham, ubi occiput colli vertebris inſidet, in quibus locis deprehenduntur veſtigia puncturæ, ſanguinis ſtaſes, extravaſationes internæ, ſugillationes ut & livores: (IX) ſic Infanticidium contingit cum violenta compreſſione (*a*), præcipue vero ſterni, ubi ſub inſtituta inſpectione conſpectui ſe præbent pectus latum, depreſſum, laxum, mobile, fragile, coſtæ fractæ, livores & ſtigmata in thorace, & intrinſecus in pulmonibus & corde talia obſervantur phœnomena, quæ in infante ſuffocato antea com-

Bb 2 memorata

memorata sunt, perinde etiam linguæ inturgescentia & prominentia in hoc casu aliquando simul concurrunt.

(*) *Exempla hujus infanticidii allegat Rudinus Dec.* 1. *Mag. illic. p.* 176.

(*a*) *vid. Harprecht Respons. Crim. & Civ. respons.* 36. *n.* 3. & 4.

§. XV. Quando (X) Infanticidium commissum fuit cum violenta contusione capiti aut abdomini illata, tunc se manifestant externæ sugillationes, internæ fracturæ, livores, extravasationes sanguinis, stases, partium compressiones, dilacerationes & contorsiones, siquidem percussiones abdominis alias causæ mortis esse possunt etiam in natu majoribus (*a*): aliquando vero maculæ & sugillationes, quæ in infantibus observantur, etiam a vehementioribus coarctationibus & pressionibus abdominis prægnantis provenire possunt (*b*), unde etiam neque omnes ictus (Schläge) gravidis illati fœtui communicantur, nisi fuerint vehementiores, anterioribus aut lateralibus abdominis gravidæ regionibus inducti (*c*): quandoque porro difficilis partus ad tales externos livores contribuit, & quoniam quoad ejusmodi sugillationes non nudis externis signis fidendum est, propterea etiam interna reliqua signa concilianda sunt: interim perinde Infanticidium cum contusione capitis committi solet (*d*), licet quidem nuda levis depressio cranii non semper lethalis sit (*e*), quando vero ejusmodi violationes & contusiones capitis a delapsu & præcipiti casu infantis extra uterum in terram provenire possunt, ita in hoc casu & Medici & Judices & defensores omnem cautelam observent, nec non singulas circumstantias bene concilient, ne sub hoc refugio omnis violenta manus infanticidii vindici sanguinis aut vindictæ judiciali eripiatur.

(*a*) *vid. A. N. C. cent.* 1. *obs.* 182. *cent.* 10. *obs.* 20.

(*b*) *Ammannus Prax. Vuln. lethal. decad.* 6. *histor.* 1. *Valentini in Corp. Jur. Med. Leg. ff. P.* 2. *Sect.* 7. *cas.* 24. *respons. p.* 526.

(*c*) *vid. Bohnius de Off. M. D P.* 2. *c* 6. *p.* 659.

(*d*) *Zittmann. Medic. Crit. cent.* 5. *cas.* 8 *p.* 1125. *cent.* 6. *cas.* 41. *p.* 1538.

(*e*) *vid. Bohnius de Off. M. D. P.* 2. *c.* 6. *p.* 673.

§. XVI. Frequens insuper Infanticidii modus est, (XI) quando a neglecta deligatione funiculi umbilicalis, ut & intermissa separatione secundinarum, aut disruptione illius funiculi ex instituto commissa, infans natus vita privatur, quam lethalitatem unanimi ore Medici (*a*) testantur & JCti (*b*) approbant: ejusmodi infantes utplurimum exsangues (*c*) sunt: Interim hæc disruptio funiculi umbilicalis interdum citra intentionem a difficili & immoderato partu aut extractione imprudenti fœtus ex utero, ut & a repentino & præcipiti casu infantis extra uterum, von Abstürtzen und Abschiessen der Kinder, contingere (*d*) potest, in qua circumstantia rite inquirenda, applicanda

& oc-

& decidenda iterum Medici & Judices politici circumſpecti ſint, ne fœminæ ſuſpectæ cum ſuis defenſoribus denuo aliquod glaucoma effingant & proferant.

(*a*) *conf. Bohnius in Exam. Vuln. lethal. p.* 185. 190. *Zittmann in Med. Crit. cent.* 2. *caſ.* 20. *p.* 409. *Ammann. in Med. Crit. p.* 455. 547. & *ſeqq. it. Prax. Vuln. leth dec.* 6. *hiſt.* 8. *Welſchius Prax. Vuln. lethal. cap.* 5. *p* 54. 55. *Valentini Corp. Jur. Med. Legal. ff. P.* 2. *Sect.* 7. *caſ* 21. *conf. A. N. C. dec.* 2. *an.* 7. *obſ.* 193. *Stahlii judicium, quod apud Valentini l. c. p.* 521. *de caſu illic recenſito occurrit: neglectam deligationem vaſorum umbilicalium per ſe lethalem eſſe, accedente inſuper violenta diſruptione, extra omne dubium eſt locatum; an autem rea eandem ex proæreſi & animo occidendi neglexerit, vix credo.*

(*b*) *vid. Ludovici in C. C. C. art.* 35. *p.* 50. *Schœpfer de hæmorrhagia Vulneratorum c.* 4. *n.* 26-33.

(*c*) *Harprecht Reſponſ.* 32. *n.* 84. *talem caſum allegat.*

(*d*) *conf. Bohnius in Exam. Vuln. lethal. p.* 185. & 186.

§. XVII. Neque quidem (XII) infrequens eſt ille Infanticidii modus, quando nati infantes in aquam projiciuntur & immerguntur, aut alia violenta mortificina affliguntur, ubi ex ſignis ſuffocationis aut alterius violentiæ inſpectio de corpore delicti inſtituenda eſt: (XIII) denique Infanticidium eſt, ſi infanti mox poſt partum conveniens & neceſſarium regimen denegatur, quando ipſe vel clanculum deponitur (*a*), vel occluditur, vel auræ liberiori exponitur & minime obtegitur, ut ſine ulla adbibita ope in ſqualore ſuo perire & ſuccumbere debeat (*b*): hinc ICti (*c*) decreverunt, quod is, qui per negligentiam cauſam mortis dedit, a parricidio immunis non ſit: aut quod gladio punienda ſit mater, quæ infanti non ſubveniendo eum in ſqualore & ſtercore mori (*d*) ſinit: quia vero inter occidere & opem denegare ICti diſtinguunt, ita ex hac ratione aliquando pœnæ mitigationem decernunt: ſimiliter infantem occidit, quæ eundem in cloacam (*e*) projicit, quales caſus (*f*) & qualia judicia paſſim a Medicis & JCtis allegantur.

(*a*) *Schœpfer. de Hæmorrhagia vulneratorum c.* 4. *n.* 35. *ſeq.* & 46. 48. *De iniqua liberorum expoſitione diſput. Frauendorffii de crimine expoſit. infantum vid Stryk Uſ. modern. lib.* 48. *tit.* 5 §. 15. *tit.* 8. §. 12-14. *Brunnemann Proceſſ Inquiſ c* 9. *n.* 72.

(*b*) *conf. Bohnius in Exam. Vuln. lethal. p.* 191.

(*c*) *vid. Decianus in Tract. Crim L.* 9. *c.* 13 *n.* 35. *Carpzov. in Prax. Crim. P. I. q. XI n* 28.

(*d*) *vid. Carpzov. in Juriſpr. Forenſ. P.* 4. *conſt.* 4. *def.* 5.

(*e*) *vid. Carpzov. in locis allegat.* & *def.* 6. *n.* 34. *Schœpfer. de Hæmorrhagia Vul-*

neratorum c. 4. n. 45. Acta Berolin. decad. 2. vol. 2. p 71.

(*f*) *De infante probabiliter enecato & in cloacam rejecto vid. Valentini in Corp. Jur. Med. Leg Novellor. cas. 46. p. 305. conf. Harprecht. Respons. 33. præcipue n. 121. & seqq Stephani in art. 131. C. C. C. p. 162.*

§. XVIII. In arduis vero ejusmodi casibus Medici in corpore delicti legitime inquirendo accurati, attenti, solliciti & perspicui sint (*a*), ne ipsis ullum dubium moveri queat, ne contra ipsorum depositionem defensores excipiant; neve Judices illorum denunciationes rejiciant aut enervent: corpus enim delicti omnium criminalium processuum quasi basin constituit & lapidem angularem, dixit quidam (*b*) JCtus, propterea inspectio illius corporis delicti valde necessaria (*c*) est; interea tamen aliquando Infanticidia ex melancholia occurrunt, quales casus (*d*) passim allegantur, ubi iterum cautela commendanda est, ut periti Medici in consilium vocentur, ne ejusmodi fœminæ melancholiam simulent: ita etiam inter ICtos quæstio & decisio occurrit, quomodo cum epilepticis (*e*) infanticidis procedendum sit.

(*a*) *Valentini in Corp. Jur. Med. leg. Part. 2. Sect 7. §. 2. 3. p. 490. 491.*

(*b*) *Harprecht Respons. Crim. & Civ respons 36 n. 35 respons 32 n 95.*

(*c*) *vid. Item respons. 36. num. 45. & seqq. p 494. Stryck. de Jure Sens. diss. 1. c. 1. n. 24. & seqq. conf. ipsius verba: ulterius qualitates corporis delicti &c. prædictus Harprecht respons. 36. n. 63 sqq. & per totum indicat, quomodo Judices contra inspectionem & depositionem Medici & Chirurgorum exceperint.*

(*d*) *vid. Zittmann. Med. Crit. cent. 1. cas. 92. cent. 4. cas. 54. Valentini Corp. Juris Med. Legal. ff. P. 1. Sect. 2. cas. 7. p. 61. Carpzov. Prax. Crim P. 3. q. 145.*

(*e*) *vid. Harprecht respons. 28. p. 407.*

§. XIX. Quodsi vero e corpore delicti evidentia signa haud elucescant, tunc perinde Medicus singularem observet inspectionem, ne ad sinistra judicia ansam præbeat, cum in ambiguis rebus absolutum judicium haud competat, ut propterea in dubio mitiorem sententiam eligendam esse ICti (*a*) judicent: quando porro puella de partu clam occiso suspecta est, tunc matura inspectio illius ab obstetricibus (*b*) instituenda erit; interim fœmina infantem mortuum se peperisse dicens, hoc sufficienter probare debet: quod si non poterit, secundum decretum ICtorum torturæ (*c*) submittitur: proinde infans culpa matris mortuus præsumitur, si mulier sola remotis aliis mulieribus in puerperio laboravit (*d*); interim aliqui asserunt, quod sola graviditatis occultatio ad pœnam mortis dictandam haud sufficere debeat (*e*): porro ICti dicunt, quod maturus partus in dubio semper vivus in hunc orbem processisse præsumatur (*f*), licet ex præcedentibus nostris considerationibus variis dubitationibus declinandis occasio subministrata fuerit.

(a) *vid.*

(a) *vid. Lex 32. in f. & Lex 42. ff de pœnis. Menochius de Præsumt. L. 5. præs. Cumanus Consil. 134. col. fin. vers non autem: Jac. Schult. in additam. Mod. Pistor. Carpzov. Prax. Crim. P. 1. qu. XI. n. 30. Clasenius ad art. 31. p.* 151.

(b) *Secundum C. C. C. art. 35. conf. in hunc art. Stephani, Clasenius, Ludovici in Notis suis. Campegius de testibus reg 393. Mascardus de Probat. vol. 2. concl. 1410. n. 15. & 16. Menochius L. 6. præsumt. 89 n. 12. Stryk. de Jur. Sens. disp. 1. c. 1. n. 49. Simon Præs. Acad. P. 1. disp. 15. thes. 32. Zanger in quæst. & tortura reorum c. 2. n. 169. Jac. Schultius in l. c. P. 3. qu. 130. n. 78. & P. 4. q. 142. n 11. Carpzov. in Prax. Crim. P. 3. qu. 122. n. 22, Manzius in Comment. rational. in Crimin. Sanct. Carol. art. 35. n. 7. & seqq. ubi auctor dicit: Nihilominus tamen, quia hoc loco agitur de magno præjudicio & lascivarum puellarum sæpe magnus est numerus, quæ si omnes torturæ subjici deberent; vix funiculi & tortores sufficerent; ideo ne cui injuria fiat, & veritas nihilominus indagari possit Imperator hoc medium præscribit, ut aliqua talis, in qua illa omnia, de quibus dictum est, deprehenduntur, a mulieribus in arte peritis, velut obstetricibus vel aliis honestis matronis in locis occultis inspiciatur. Valentini in Corp Jur. Med. Leg. authent. cas. 4. p. 457. De obstetrice ex inspectione oculari impraegnationem præteritam asserente, vid. Valentini l. c. ff P. 1. Sect. 1. cas. 18 p. 19. Ammann. Irenic. p. 115. 122.*

(c) *vid. Carpzov. Prax Crim. P. 1. qu. 15. n. 40. Harprecht respons. 32. n. 44. & seqq. Stephani & Clasenius in art. 134. C C. C. Stryk. de Jure Sens diss. 1. c 1 n. 25. & 26. dicit: communis ejusmodi bestiarum, in propria viscera sævientium exceptio est, se abortum esse, fœtum non omnino perfectum fuisse: quare inspectionem nati infantis necessariam esse præcipit:* addit porro: *deinde inspectio necessaria est, ut constet de indiciis violentiæ, nam se mortuum edidisse partum itidem constanter asserere solent, quam exceptionem probare debet inquisita, alioquin torturæ subjici poterit; si clam uterum gestaverit, & in loco solitario enixa fuerit per C. C. C. art. 131. & Matth. Stephani in Notis. Carpzov Prax. Crim qu. 122. n. 25. & 26. Ad torturam num indicium præbeat in casu infanticidii intumescentia & decrescentia uteri, nec non pallor in facie, vid. Clasenius in art. 35. p. 182. An uteri detumescentia sit indicium ad torturam vid Struv. de indiciis c. 2. n 9.*

(d) *vid. Carpz. Prax. Crim. P. 1. qu. 15. n. 49. Thessaurus decis 13. n. 4. Menochius de arbitr judic. quæst. L. 2. cas 357. & quos plures allegat Carpzov. Harprecht respons. 34. n. 98. 101. 102 testatur, quod mulier partum, studio remotis aliis mulieribus, enixa, in maximam infantis dolose peremti suspicionem se conjiciat n 93 vero dicit, quod sola graviditatis occultatio ad pœnam mortis dictandam haud sufficiat Mantzius l. e. art. 36. n. 6. Carpzov. Prax Crim. P. 3 qu. 122. n. 25. & 26. Stephani in C. C. C. art. 36. p. 64 Zanger de quæstion. s. tortura reorum c. 2. n. 62. 171. ex clandestino enim actu dolus & malus animus agentis præsumitur, vid. Clericus 20. distinct. 81. L. 54. ff. de Adm. Tut. Jac. Otto in Corp. Jur. Crim. p. 172.*

Brun-

Brunnemann. in Proceſſ. Inquiſ. c. 8. membr. 5. n. 5. Harprecht reſponſ. 32. n. 17. & ſeqq. n 48 & reſponſ. 33 n. 60. p. 466. n. 104. 105 p. 469. De partu clandeſtino C. C. C. art. 131. dicit: So ein Weibes Bild ein lebendig, gliedmäßig Kindlein, das nachmals todt gefunden, heimlich gebohren und verborgen hätte, und ſo dieſelbe erkundigte Mutter deshalb beſprochen wird, Entſchuldigungs-weiſe fürgiebt, als dergleichen je zu Zeiten an uns gelanget, wie das Kindlein ohne ihre Schuld todt von ihr gebohren ſey &c. & porro: Doch ſo ein Weibes Bild ein lebendig, gliedmäßig Kindlein alſo heimlich träget, auch mit Willen allein und ohne Hülffe anderer Weiber gebieret, welche ohnehülffliche Geburth mit tödtlicher Verdächtigkeit geſchehen muß *&c. ubi ad verba:* **Mit Willen**, *ita commentatur Ludovici p. 173. præſumitur autem, quod voluntario clam peperit, ſive facile vel obſtetricem vel alias mulieres nanciſci potuit: quando fœminæ ſufficienter teſtari non poſſunt, quod mortuum peperint infantem, ipſis fidendum non eſſe, dixit præcedens articulus.*

(*e*) *vid. Harprecht reſponſ. 34. n 93.*

(*f*) *Vt ex Baldo Tuſchio loquitur Berlichius P. 4 concl 7. n. 24. Habn. ad Weſenbeccium Tit. de Stat. homin. n 3. ad verba: poſtquam nati. Gabriel in Commun. Concluſ. Tit. de Præſumt concluſ. 16. n. 6. Maſcardus de Probat. concluſ. 1146. Paſcianus tract. de Probat. L. 2. c. 7. n. 17. in additam. Lit. C. Cavarruvias Variar. Reſol. L. 2. c. 7. verſ. ſic crebiore calculo. Carpzov Jurispr. Forenſ. P. 3. conſtit. 17 def. 20. n. 4. Harprecht reſponſ 32. n. 81. & ſqq.*

§. XX. Utut vero ad certiorem & ſolidiorem Infanticidii commiſſi demonſtrationem interdum inſpectio ventris ſuſpectæ perſonæ admodum neceſſaria eſt, tamen nuda, aut tranſitoria, aut ſuperficiaria abdominis inſpectio in præſenti caſu minime ſufficit (*a*): quando etiam fœminæ ad avertendam infanticidii culpam ſæpius eo provocant, quod motum fœtus in utero non ſenſerint, ex quo embryonem in utero mortuum eſſe aliis perſuadere volunt, tunc iterum Judices & Medici in hac circumſtantia circumſpecti eſſe debent, ut huic denunciationi præmaturam fidem dent: quodſi enim multa alia ſigna fœtus in utero mortui demonſtrari haud poſſent, qualia in præcedenti annotavi, tunc ejusmndi infirmæ denunciationi & excuſationi fidere non convenit (*b*): quando denique fœminæ pro avertenda culpa ex proæreſi intermiſſæ deligationis aut commiſſæ diſſectionis funiculi umbilicalis ad perpeſſam lipothymiam vel epilepſiam provocant, aut ipſius fœtus vehementem & impetuoſum motum accuſare laborant, quo ipſe funiculum hunc dilaceravit, aut ignorantiam ſuam de deligando funiculo confiteantur (*c*), tunc iterum quoad priores circumſtantias provida indagatio a Medicis & Judicibus Civilibus inſtituenda eſt, quoad ultimam cauſam vero adhuc ſuſpicio remanet, ſiquidem non tam facile adeo enormis & validus fœtus motus, niſi cer-

tiora

tiora suppeditentur signa & testimonia, præsumi potest (*d*): denique ad Infanticidii commissi signa conferenda pertinet lactis præsentia in mammis (*e*) nec non signa prægressi partus, genitalium cruentatio &c. (*f*) & has singulas scitu omnino dignas observationes & meditationes in casu infanticidii conscientiosus & prudens Medicus in Medicina Forensi ex arte cognitas & perspectas habere debet.

(*a*) *vid Harprecht Respons.* 32. *n.* 91. *p.* 459. *ubi dicit:* Benebenst einer solchen blossen Befühlung, ob eine der Schwängerung halber verdächtige Weibes-Person sich gebunden oder nicht, *ad legalem & sollicitam prægnantiæ indagationem* durchaus nicht genugsam oder *sufficient* ist. *conf. caput inferius XVII.*

(*b*) *conf. Harprecht l. c. n.* 54. *& seqq.*

(*c*) *Schoepffer de Hæmorrhagia Vulneratorum* c. 4. *n.* 29. 30.

(*d*) *vid. Harprecht. resp.* 32. *n.* 62. *seqq.*

(*e*) *An lactis præsentia sit indicium in puncto infanticidii ad torturam. Struv. de indiciis cap.* 2. *n.* 8.

(*f*) *Vateri disp. de infanticidii imputat. signis diagnosticis thes.* 8. 9.

* *An uteri detumescentia sit indicium ad torturam in puncto commissi abortus? Struv. de indiciis c.* 2. *n.* 9.

Casus I.

Seja, eines Tagelöhners Tochter, von 22. Jahren, gesunder Natur, iedoch fast einfältigen Sinnes, und zu schweren häußlichen Arbeiten gewohnt, ist von einer gemeinen Mannes-Person zum Beyschlaff beredet und dahero auch geschwängert worden, welche impraegnation sie nicht verhälet, sondern in selbiger gantz kund und offenbar bis zur heran nahenden Geburths-Zeit avanciret: Diese war 14. Tage vor ihrer erfolgten Geburth, da sie in damaligen Winter von einem Brunnen zu einer bevorstehenden Wäsche mit 2. höltzernen Gefässen Wasser holete, auf dem Eise, wie es viele gesehen und bezeuget haben, nicht allein heftig gefallen, sondern mit dem Leibe gewaltig auf die Schärffe eines derselben Gefässe aufgeschlagen, daher sie nicht nur hefftig erschrocken, sondern auf dem äussern Leibe von dem Fall nebst grossen Schmertzen mit einem braunen und blauen Flecken bezeichnet worden, wie sie dann von der Zeit an gantz ungewöhnlich über Mattigkeit, Hertzens-Angst, fliegende Hitze, anwandelnde Ohnmachten geklaget, dabey auch bemercket hat, daß das Kind in ihrem Leibe, so vorher sich munter und frisch gereget, nicht nur allein gantz schwach geworden, sondern auch wider alle Gewohnheit gezittert habe, ja endlich gar nicht mehr zu fühlen gewesen: Bald hierauf hätte sich die Geburths-Zeit ein-

gefunden, da diese Person zwar heimlich, iedoch sehr langweilig und gefährlich gebohren, also daß sie auch nach erfolgter Geburth sehr erkrancket ist: Da aber das Kind todt gewesen, so hat disfals ein Verdacht auf diese puerperam fallen wollen, ob sie nicht vorsetzlich des Kindes Todt befördert habe: An dem Kinde aber ist zu sehen gewesen: 1) über dem gantzen Leibe eine flaccescentia, 2) eine braun und blaue Farbe, 3) an dem Kopff eine depressio cranii, 4) der funiculus umbilicalis schien gantz gelb, grün und wie faul. Hieraus entstehet diese Frage:

Ob diese Seja billig mit dem Verdacht eines infanticidii zu belegen oder davon zu befreyen sey?

Epicrisis in Casum I.

1) *Partus fœtus mortui imputatum infanticidium excusans & declinans*; 2) id testatur totus conspectus relationis historicæ secundum sua signa antecedentia, concomitantia & consequentia: 3) ad antecedentia pertinet (*a*) animus fœminæ accusatæ & suspectæ simplex & ab omni malitia & astutia alienus, (*b*) tempestiva & constans confessio, tam prægnantiæ in genere, quam appropinquantis partus, ut & fœtus ante casum vivi & post illum mortui; (*c*) ipse casus aliorum testimoniis probatus & propria suggillatione in ventre fœminæ confirmatus; (*d*) concursus talium pathematum, quæ fœtum morientem & mortuum comitari solent, (*e*) maxime vero insolita morbosa afflictio, quæ ante partum adhuc contigit & ex infausto lapsu ortum traxit. 4) Quod vero concomitantia signa attinet, tunc quidem partus in solitudine factus fœminam præsentem quadantenus suspectam reddere posset; sed quia omnia signa contrarium edocent, ita simplicitati animi & adversæ valetudini fœminæ magis indulgendum est: interea mortuum fœtum probant *a*) ipse partus difficilis, *b*) ipse fœtus cum omnibus suis signis, quæ prægressum lapsum matris & perpessam lethalem contusionem, deinde quæ etiam mortem & initiantem putrefactionem testantur. 5) Consequentia signa denique ex gravi morbo, qui post partum puerperam invaserat, colligi possunt, siquidem prægressus periculosus lapsus, laboriosus & difficilis partus & adversa valetudo in hac consequente ægrotatione se concentrant, insuperque mortem fœtus in utero confirmant.

Casus II.

Ursulina, eine listige und freche Bauren-Dirne von 20. Jahren, welche fleißig in dem Gast-Hofe ihres Dorffes bey dem Tantz sich finden lassen,

lassen, auch mit einem daselbst einquartirten Soldaten allzufreundlich umgegangen, wurde zu einer Zeit berüchtiget, daß sie schwanger ginge, auch deswegen von manchen Bekannten zur Rede gesetzt, welches sie aber kühn und verwegen allezeit geleugnet, und den Mangel ihrer Monatl. Reinigung zur Ablehnung solches Verdachtes vorgeschützet: Diese hatte nicht allein bey solchen Umständen in ihrem vorigen Wandel sich nichts geändert, sondern bey ziemlich erträglicher Gesundheit am Leibe und Brüsten zugenommen, daß man desto mehr eine kränckliche Zurückbleibung derer mensium in Zweiffel zu ziehen Ursache gefunden hätte; Nach geraumer Zeit beklagte sich diese Person über eine Colic, die sie von einem jungen Bier bekommen zu haben, vorgab, bey welcher kräncklichen Bezeigung sie doch nichts gebrauchen wolte, sondern unter dem Vorgeben, sich abzuwarten nnd in die Wärme zu bringen, gantz allein in eine Kammer sich verfüget, da sie bey etlichen Stunden sich aufgehalten, auch nachher sich wieder unter die Hauß-Leute gemacht, denen es bedüncket, daß ihr Leib nicht die vorige Gestalt und Grösse hätte, obwohl derselbige noch ungewöhnlich erhoben war, und als sie dißfalls befraget worden, hat sie zur Nachricht ertheilet, wie sie iederzeit ein Küssen auf dem Leibe getragen, so sie auch noch trüge, sonderlich da durch die überstandene Colic sich ihre lang verhaltene Zeit wiederum eingefunden hätte; Als sie aber bey solcher Begebenheit, wegen eines gebohrnen Kindes beschuldiget worden, hatte sie solcher Anschuldigung trotzig widersprochen, nachdem aber 3. Tage darauf unter einen Hauffen Mist und Gesträuch ein vergrabenes Kind gefunden worden, so hat sich der Verdacht auf diese Person vermehret. An dem Kinde hatte man folgendes bemercket: 1) daß der Hals krumm gestanden und die vertebræ colli dislocirt gewesen; 2) daß der funiculus umbilicalis abgerissen und unverbunden gewesen; 3) daß äusserlich das Kind gantz blutig ausgesehen; 4) daß auch das Kind starck und vollkommen gewesen, und also nicht zu früh gebohren; 5) daß inwendig wenig Geblüth bey dem Kinde befunden worden; 6) daß die pulmones überhaupt auf dem Wasser geschwummen; 7) daß dem Kinde die Augen meistens offen gewesen: Als nun hierüber obgedachte Person zur inquisition gekommen, hat sie zwar endlich die geschehene Geburth zugestanden, iedoch vorgegeben, daß sie das Kind vor der Geburth nicht im Leibe gefühlet, und also vermuthlich dasselbe vor der Geburth im Leibe müste verblichen seyn: Nechsthin, daß sie unter der Geburth die böse Seuche bekommen, und als sie wieder davon sich erholet, das gebohrne Kind ihr gantz unwissend woher es

es gekommen, mit zerrissener Nabel-Schnur gefunden, aber ohne Leben, welche Zerreissung vermuthlich der heftigen Bewegung des Leibes unter der epilepsie zuzuschreiben sey, da sie denn hernach aus Furcht und Scham das todte Kind an denselbigen Ort getragen und verborgen hätte: Wie sie nun an dieses Kindes Tode nicht schuld seyn will, so fliesset aus allen obberührten Umständen die quæstio legalis:

Ob das corpus delicti 1) lebendig oder todt gewesen? 2) Ob die inquisitin des Todes Ursach sey? 3) Ob man dem Vorgeben derselben zu trauen, daß sie mit einer epilepsie gebohren habe?

Epicrisis in Casum II.

1) *Infanticidium malitiosum & culposum, per luxationem capitis & neglectam deligationem funiculi umbilicalis commissum.* 2) Hoc crimen data opera & animo occidendi commissum fuisse omnes insuper circumstantiæ satis valide & solide testantur, 3) imprimis vero indoles & vitæ genus in fœmina quæstionis: deinde etiam pertinax & fraudulenta prægnantiæ abnegatio & occultatio & cum hac conveniens clandestinus partus ejusdemque dissimulatio. 4) In ejusmodi casibus vero familiare refugium fœminarum malitiosarum & de imprægnatione suspectarum est vitiosus mensium status ad quem provocant: & si partum peractum amplius negare haud possunt, tunc supervenit tertium refugium, quasi sub partu aut lipothymia, aut epilepsia correptæ fuerint, ipsisque neque scientibus neque volentibus, tanto minus cooperantibus contigerit, de quo jam eædem accusantur: 5) & quoniam hæc adeo notoria suspecta sunt refugia, ita & ipsa contra suspectas fœminas satis potenter testantur: 6) interim circumstantiæ, quæ in fœmina quæstionis & corpore delicti occurrunt, satis evidenter voluntarium hoc infanticidium confirmant: 7) quod fœminam concernit, tunc ex illius sanitate atque robore facile colligere licet, quod fœtus vivus per partum exclusus fuerit, siquidem nulla indicia contrarium testari possunt: 8) in fœtu vero omnes allatæ circumstantiæ idem comprobant: id quod facile rerum medicarum peritis ex relatione inclarescit: 9) quod vero denunciatam epilepsiam attinet, tunc fœmina suspecta omni teste destituta, cum in propria causa testari non non possit, illam certificare minime potest, cumprimis dum eadem mox post partum iterum comparere & domesticis negotiis indulgere voluit; interea tamen de perpesso partu interrogata callidam & suspectam illius occultationem continuavit: 10) & licet quidem fœminæ sensibiliores & teneriores aliquan-

aliquando ſub partu aut animi deliquia aut motus ſpasmodico-convulſivos experiantur, tamen ex hac obſervatione ad præſentem caſum ita promiscue non valet conſequentia.

CAPUT X.

DE

MORBORUM SIMULATIONE ET DISSIMULATIONE SIVE DE MORBIS VERIS ET FICTIS.

§. I.

PRæſens ſcrutinium de morbis preſſius ad Forum Medicum pertinet, quare in variis caſibus JCti *(a)* præcipiunt, quod Judices politici Medicos in conſilium vocare debeant, ut morbum verum & ſimulatum inquirant, dijudicent & detegant: Morbum enim alleganti, fides non eſt adhibenda, niſi ex medicorum aſſertione conſtiterit *(b)*: talis ſimulatio morborum adeo familiaris eſt, ut vel teneris *(c)* aliquando morbum affectare in more poſitum ſit, unde omnis morbus, cui fides non habetur, vocatur die Schul-Kranckheit: quemadmodum vero *(d)* non omnis talis fictio aliqua petulantia, ſed & dolo malo & pravis reſpectibus nititur, ob id Medicis committitur indagatio morbi, an ſit verus, an fictus, qua proinde Judices etiam certius niti poſſunt: in hac vero morborum evolutione & indagatione non modo intereſt, ut Medicus in arte exacte peritus, certus & doctus, ſed & ut ſimul conſcientioſus ſit, ne ipſe figmentum figmento addat, & falſo teſtimonio ſimulationem pro vera cauſa roboret, nec non ut in præſenti caſu etiam prudens moraliſta ſit, dum ex fundamentis moralitatis ſimulationis larvam etiam ſubtrahere & tanto magis veritatem & ſinceritatem tueri poteſt.

(a) *vid Wildvogel diſp. de Arbitrio judicis circa torturam c.* 7. *§.* 7. *p.* 43.

(b) *dixit Stryk. de Jure Senſ. diſp.* 1. *c.* 1. *§.* 39. *p.* 42.

(c) *Riedlinus Lin. Medic. An.* 1. *Januar. obſ.* 17. *p.* 20.

(d) nicht iſt alle *Simulatio* unrecht. *Dannhauer.* Catech. Milch. *Part. I. p.* 410. *de ſimulatione mala agit. p.* 411. *Lutherus Exod. XI.* 23. *p* 534. *b.* Es iſt nicht eine Lügen, wann ſich einer anderſt ſtellet, denn es an ihm ſelbſt iſt; aber wenn einer anderſt fürgiebt denn es iſt, und Betrug da iſt, da iſt Lügen *ſq.*

 §. II.

§. II. Primo itaque loco agendum erit de Morbis fictis (*) aut simulatis, qui externis tantum morbosis similitudinibus atque indiciis, aut confusis, irregularibus & transitoriis alterationibus, aut plane fraudulentis larvis & technis se produnt: qualia signa vel ob commodum vel ob dolum assumuntur & propalantur: commodum respicit vel alicujus damni & calamitatis declinationem vel commiserationis & beneficiorum conciliationem & acquisitionem, vel quietis impetrationem & laborum evitationem, vel periculorum fugam, vel negligentiæ protectorium, vel similes casus: fraudem vero quod concernit, tunc morbi ficti pro scopo habent immunitatem a carceribus, liberationem e vinculis, præservationem ab inquisitione & defensione judiciali, quando in aliquo reatu comprehensi, de perpetrato crimine rationem reddere, aut de aliorum factis testari debent: vel pro scopo habent deceptionem aliorum, quando nonnulli incarcerati alios adsidentes & custodes securos reddere volunt, ut tanto facilius fuga se salvare queant: vel falsum miraculum & præjudicium, quo nonnulli divina & supernaturalia attributa adfectant, vel inspirationes divinas vel prophetias &c.; accedit, quomodo nonnulli fictis morbis aliquod vituperium evitare gestiant, velut fœminæ imprægnationem illicitam & inhonestam, aut partum minus honestum variis morbis occultare, vel amissam virginitatem sub glaucomate morbosorum pathematum excusare non erubescunt.

(*) *de Morbis fectis vid. Pigræg in Epit. Med. & Chir. p.* 508. *Sever. de eff. med. p.* 133. *Galenus quomodo morbum simulantes sint deprehendendi.*

(**) *Diversos tales modos proposuit Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu. I. n.* 1.

§. III. Quod vero subordinationem Adjunctorum in aliquo officio publico attinet, quos in numerum harum causarum refert Zacchias, quæ morbis fingendis adhibentur, tunc illa magis inter Catholicos, quam alterius religionis homines in more posita est, alias illi, qui alicui officio præpositi sunt, quando valetudinarii existunt, facilius robur & sanitatem, quam morbum, affectant & fingunt, nisi aliud quoddam commodum in familiam transiens intercedat, ut filius vel filiæ sponsus aut maritus patri substituatur: sicut vero peritis & prudentibus ingeniis facile simulatio & affectatio morum & morborum innotescit, ita ad explorandam & declarandam certitudinem atque veritatem vix arduum est, fucatos mores & morbos detegere: quemadmodum plurimi morbi simulari haud possunt, ut propterea Medici & JCti de eo maxime solliciti existant, quinam morbi simulari vel non simulari (*a*) queant.

(*a*) *conf. Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu. I. n.* 4. 5.

§. IV.

§. IV. Generaliora vero adminicula, quibus mediantibus morbi fucati & simulati inquiri possunt, ex vera morborum historica notitia seligenda sunt, inde etiam fluit, quam facile illi Medici decipi possint, qui confusa doctrina signorum præditi sunt: Seorsim vero inquirendum est 1) an ætas, sexus, temperamentum, vires, vitæ genus &c. cum hoc affectato morbo congruant: 2) an antecedentes & reliquæ causæ huic morbo quadrent: 3) an morbus essentialia signa illo ordine, qui ipsi competit, possideat: 4) an prægnantes circumstantiæ adsint, quæ morbum hunc affectatum esse, præsumere faciunt: 5) an alias animus ægroti dolosus & astutus sit: 6) an morbus præsens illorum classi adnumerandus sit, qui simulari possunt: 7) ubi Medici & Judices simul circumspecti esse & curatius inquirere debent, an ejusmodi suspecti homines nihil commiserint, ingesserint, sibi procuraverint, aut annon aliqua experimenta fecerint, unde ad provocationem hujus morbosi simulacri concludere queant: 8) an morbus sua congrua tempora & symptomata servet: 9) an externa cum internis signis & 10) animus cum morbo rite respondeant.

§. V. Porro scrutari & sedulo exquirere convenit 11) an pulsus huic morbo sit adæquatus, quem Medicus indiscreto tempore & in diversis corporis regionibus explorare debet: 12) ex urina quidem fallax provenit judicium, nisi præsenti morbo, qui simulatus creditur, etiam peculiaris & certa urinæ mutatio familiaris sit: sicut alioquin Auctores (*a*) annotare solent, quibus dolosis modis pulsus, facies & urina alterari queant: 13) interest etiam, ut omni tempore horum ægrotantium affectantium actiones curatius observentur, quia simulatio facile se prodit, dum talis morbidarum afflictionum mutatio aliquando obtingit, quæ tamen illo tempore vel non potest vel non debet evenire, sicut alias moralis etiam simulatio inconstans est: 14) præstat etiam expiscari, an appetitus, somnus & alvus respondeant affectato morbo: 15) an simulantes ægroti lubenter medicamenta ingerant, & quænam horum sit operatio: 16) an etiam facile tales morbi medicationi adhibitæ obtemperent (*b*).

(*a*) *Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu.* 2. *n.* 8-11. *in qua quæstione ventilatur, qua ratione deprehendantur, qui morbum simulant. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib.* 2. *Sect.* 2. *c.* 2. *p.* 208. 213.

(*b*) *Velut testimonio ulcerum fictorum probavit Zacchias l. c. Qu.* 3. *n.* 7. *Mictio cruenta, qui simuletur. Fort. Fidelis Relat. Med. lib.* 2. *sect.* 2. *c.* 2 *p.* 208.

§. VI. Præterea in hac indagine ulterius observare & conciliare decet, 17) an morbida quædam emaciatio, quæ huic affectato morbo adæquata est, una concurrat: 18) an causæ, quæ tales morbos provocare possunt & solent,

certo præcurrerint, ut etiam in historia causarum sinceritas & veritas affulgeat: 19) an præcipue illi fucati & affectati morbi hisce temporibus ordinarie exacerbentur, quibus propter alias causas, quæ simulationem pro fundamento habent, non obtingere deberent; v. g. si tunc dolores asperiores finguntur, quando inquisitus ad judiciale examen provocatus, aut si tunc majori auditus gravitate laborant, quando ad interrogata respondere debent: 20) an morbus simulatus post usum alicujus remedii, huic morbo alias directe contrarii, inscio tamen ægrotante, deterioretur, quod stratagema medicum est: 21) denique in hoc scrutinio illud experimentum in subsidium duci potest, ut aliquando nuda territione, (etiamsi morbus id non postulaverit) crudele remedii genus seligatur, licet non applicetur, attamen ut simulator illius remedii periculosum, molestum & dolorificum operandi modum intelligat, quod remedium si ipse cum distincto animi affectu abhorruerit, facile indicium insuper suppeditabit, an morbus sit verus, an vero fictus.

Fort. Fidelis l c. cap. 3. quibus rationibus morbum simulantes deprehendi possint. Rod. a Castro in Med. Polit. lib. 4. c. 9. Qua ratione morbum simulantes deprehendi queant?

§. VII. Quod vero nunc seorsim nonnullos morbos attinet, quos fraudulenti & malitiosi homines simulare solent, tunc Auctores (*a*) a celebritate & solennitate speciminis morbosi ordine primo de FEBRIUM æmulatione & simulatione tractare solent; quamvis vero febris exquisita & typica nunquam per modum similitudinis, rectius vero perfecta febris cum pravis experimentis excitari queat, tamen simulatio febris facile patebit, & ita quidem aliquando antiquiores (*b*) Medici monuerunt, ut febris accendatur & excitetur: neque quidem rarum est, in hominibus plethoricis & floridioris corporis, ut per calida quævis remedia, maxime per vinum generosum, præcipue aromatisatum, crocatum, per juscula talia vinosa, salia volatilia, olea ætherea & destillata tale incendium in massa sanguinea irritetur, uti Auctores (*c*) nonnulla alia media pro febrili simulacro excitando allegare sciunt, quorum varia tamen nondum satis probata sunt: quodsi enim vera febris haud ex protervia & fraude animi excitata fuerit, tunc facilius confusi tales orgasmi cessant; quid? quod diversa concurrentia signa satis confusa ex artefacta febre & dolo malo provocato tali affectu oriuntur, quæ legitimo & spontaneo febris ortui & schemati contrariantur: siquidem de reliquo perito & prudenti Medico difficile haud erit, ex solida febrium theoria veram & fictam febrem discernere.

(*a*) *conf. Zacchias L. 3 tit. 2. qu. 3.*
(*b*) *vid. Hippocrates L. 2. Epidemiorum.*
(*c*) *Zacchias l. c.*

§. VIII.

§. VIII. Interdum Medico Simulatio EPILEPSIÆ (a) dijudicanda offertur; quam callide vero nonnulli ſciant, talem terribilem imitari morbum, eo major prudentia obſervanda, quoniam facile & JCti & Medici decipi poſſunt: optimum fuerit, ſi ipſe peritus & attentus Medicus talem ſuſpectum inſultum & paroxyſmum epilepticum ſuis advertere poſſit oculis: interim teſtes minus periti & probati perinde facile decipi poſſunt: & licet nonnulli in hac ſimulatione artus vehementer concutere & convellere, clamitare, oculos diſtorquere, pollices comprimere & ſpumam ex ore exprimere aſtute ſciant, tamen reliqua huic affectui familiaria præcedentia, concurrentia & conſequentia ſigna indagare convenit, an videlicet vertigo, oculorum caligo, aurium tinnitus, rigor membrorum, anxietas ſingularis, cordis vibratio, eximia faciei quoad colorem & lineamenta mutatio, pulſus variatio, pollicum validiſſima contractio, oculorum rigida apertio & velut contractio, ſubſequens ſitis, inſolita quædam excretio, laſſitudo gravis &c. concurrant, ubi ex hiſce & variis adhuc aliis ſignis bene exploratis & conciliatis facile fucus ſignificari poterit: qualia tamen ſigna non medicus ægrotis, ſed hi medico recenſere, inſuper in genere medicus ex illis percontari debet, quæ præter illa, proxime convulſivum morbum denotantia, alia adhuc experiantur pathemata: ita nonnulli homines non niſi ſedentes aut circumſpecte concidentes ſimulato hoc affectu corripiuntur: alii capiti & reliquis corporis partibus valde parcunt, ne convellente commotione iisdem vim inferant: alii linguam valde cuſtodiunt & obſervant, ne illam violent: alii plane ſuſpecto & irregulari tempore hoc affectu corripiuntur: quidam præter modum aliquandiu ab hoc affectu immunes permanent, donec nonniſi ſuſpecta occaſione ab eodem comprehendantur: ita facile patefiet, quomodo tales fraudulenti homines veri epileptici ſchematis haud perfecte gnari in variis circumſtantiis impingant & dolum ſuum ſignificent.

(a) *De epilepſiæ ſimulatione conf. Bohnius de Officio Med. Dupl. Part. 2. cap. 6. p. 676. 682-684. Zacchias L. 3. tit. 2. Qu. 6. n. 6. Valentini Corp. Jur. Med. Leg. ff. P. 1. Sect. 3. caſ. 10. p. 98. Authent. caſ. 10. p. 482. ubi Tit. Inquiſita Epileptica de morbi ſimulatione ſuſpecta vid. Zittmann. Med. Crit. Cent. 5. caſ. 42. p. 1202. an motus epileptici veri an ſimulati ſint, qui ipſe auctor Cent. 6. caſ. 54. p. 1582. epilepſiæ veræ & fictæ ſigna producit. Lentilius Eteodr. med. pr. p. 1060. de mendicis Epilepſiam ſimulantibus.*

§. IX. Interdum in Caſibus Forenſibus occurrit etiam SYNCOPES Simulatio (a): aſt in hac ſimulatione perinde facile fucus manifeſtus reddi poteſt; etenim pulſum cordis, motum in arteriis celare, refrigeſcere, rigeſcere, frigido ſudore perfundi, impalleſcere, tota facie adeo emi-

 nenter

nenter mutari, aliquandiu refpirationem reprimere & retinere, factu & creditu difficillimum eft: neque porro APOPLEXIA ullo certo figno fimulari poteft, nifi PARALYSEOS fimulationem quidam affumere & oftendere queant: fiquidem arbitraria illa paralyfis, quam homo pro lubitu (*b*) fibi arceffere iterumque ad fanitatem redire poterit, rariffimis exemplis annumerari debet: proinde tamen Auctores (*c*) & fimulatæ PARESEOS mentionem faciunt, vt & apoplexiæ fcrutinium allegant (*d*), quando ad fternutatoriorum oblationem, quæ & apoplexiam & epilepfiam facile prodere poffunt, provocant.

(*a*) *vid. Zacchias L.* 2. *tit.* 3. *Qu.* 6. *n.* 1. 2.

(*b*) *Auguftinus de Civitate Dei L.* 14. *Rhodiginus Antiqu. Lection. L.* 20. *c.* 16. *Rejes Qu.* 50. *p.* 632. & *Qu.* 81. *n.* 1. 2. *Nierembergius Curiof. Philof. L.* 2. *c.* 13.

(*c*) *vid. Bohnius de Officio Medici Duplici Part.* 2. *cap.* 6. *p.* 685.

(*d*) *Zacchias l. c n* 3. 4. 5.

§. X. Medicis indaganda quandoque proponitur DOLORUM Simulatio, quæ fatis frequens eft, quales dolores varii fraudulenti homines fatis callide æmulari folent, ut facile ipfis fides dari queat, quoniam illorum fucatus fenfus non in ingenuos fenfus cadit, ita ut de illorum fenfu judicare haud facile liceat: vnde talem aftutiam, quæ circa dolores committitur, variis confiderationibus paffim Auctores (*a*) proponunt: aliquando enim dolor accufatur & fimulatur, ubi nullum externum fignum tanquam comes dolorum obfervari poteft: ob id provide in caufam & hiftoriam dolorum inquirere convenit, & quidem an illi dolores fint a congeftione, an ab inflammatione, a fpasmis, partium extenfionibus, rheumatismis, fecesfione humorofa acri, irritatione &c. quare in capitis, inteftinorum, ventriculi, renum, viarum urinariarum dolores curatius inquirere, imo infuper indagare convenit, annon aliquando adfint dolores imaginarii (*b*); attamen etiam circumfpectio habenda eft, ne indiscriminatim tales dolores abnegentur, quoniam aliquando veri tales dolores occurfant, qui tamen nullis externis fignis fe produnt: ubi iterata vice vera morborum cum doloribus complicatorum notitia commendanda eft: & ita facile diverfæ inclarefcent circumftantiæ, quæ dolorum figmenta aperient: prudens itaque Medicus ex moralibus & vitalibus refpectibus nonnullas inveniet occafiones, quomodo talem fucum detegere poffit: Neque exempla ABORTUS fimulati (*c*) deficiunt.

(*a*) *conf. Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu.* 4. *Fort. Fidelis Relat. Med. Lib.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 3. *p.* 212.

(*b*) *vid. Zacchias l. c. n.* 27. *Disput. Meæ de Valetudinariis imaginariis & de Doloribus.*

(*c*) *Borellus Cent.* 4. *obs.* 79.

§. XI. Quandoque homines plane aliquam AMENTIAM, vel FVRIBVNDAM vel MELANCHOLICAM, nunc mitiorem, nunc graviorem simulant, cujus simulationis perinde Auctores (*a*) reminiscuntur: quilibet vero præsumitur sanæ mentis esse, donec probetur contrarium, unde in hoc casu probandum est, quod tales simulatores sint sanæ mentis: vicissim ille semper pro insano præsumitur, qui semel talis fuit, ubi nequidem illis fidendum est, qui semel insani fuerunt, & nunc ad aliqualem mentis integritatem redire videntur, quæ intervalla facile mutantur, siquidem hæc circumstantia non modo Medicis affatim cognita est, sed & a JCtis (*b*) allegatur & ventilatur: quanquam vero amentiæ simulatio valde ominosa est, siquidem famam hominis admodum denigrat, tamen illi, qui arduum periculum superare & emergere volunt, tunc transitoriam maculam haud metuunt: hinc exempla (*c*) simulatæ amentiæ in historia divina ac profana, antiqua & recenti vulgo allegari possunt; causæ vero hujus simulationis, quas perinde passim commemorant Auctores (*d*) etiam diversæ sunt, quæ ad faciliorem simulatæ amentiæ propalationem inservire possunt.

(*a*) *conf. Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu.* 5. *Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part.* 2. *Cap* 6. *p.* 681. 684. *Zittmann in Med. Crit. Cent.* 3. *cas.* 56. *cent.* 4. *cas.* 63 *cent* 5. *cas.* 3. *De melancholia num ficta & simulata sit, Valentini in Corp. Jur. Med Leg. ff. P.* 1. *Sect.* 3. *cas.* 8. *Fort. Fidelis l. c. p.* 212. *Borellus Cent* 3. *obs.* 30. *Lentilius Eteodr. med. pract. p.* 665. *sq.* 654. 699. 645. 641. 634. 631. 620. 692. *sq.*

(*b*) *vid. Thomasius Disp. de Præsumtione furoris & dementia* §. 11-13.

(*c*) *vid. Zacchias l. c. n.* 2. *Cardanus de Sapientia L.* 3.

(*d*) *vid. Zacchias l c. Thomasius l. c.* §. 13. *qui dicit: causæ simulati furoris variæ esse possunt, vel ut evitetur majus periculum immineus; vel ut delinquentes pœnas & carceres effugiant; vel ut quis securius aufugere possit a loco, ubi vel ob delicta, vel alias ob causas metuit incarcerationem.*

§. XII. Quando itaque amentia inquiri debet, tunc utique Medici consulendi (*a*) sunt, quando vero consanguinei aliquem ob amentiam accusant, cautus omnino esse debet Judex & Medicus, ne ob majorem & eminentiorem moralem dementiam consangvinei (*b*) alios homines ratione privatos aut mente captos ex falsa aliqua imputatione declarare velint, ut accusatus suis bonis frui haud queat, adeoque in consanguineos majus commodum redundet: quare cum maxima circumspectione indaganda erit hujus accusationis veritas: in indaganda vero vera insania Medico perito &

 pru-

prudenti haud difficile committitur negotium, quoniam varia ſigna occurrunt, ex quibus vera & ficta dementia discerni poteſt; attamen prima & lenia ſtultitiæ initia non pro ipſo perfecto morbo haberi debent, ſiquidem interdum homines, qui alias magnam ſapientiam affectant, moralem amentiam committere ſolent (*c*): tales ſimulatores itaque callide iterum cicumveniendi ſunt, ut variis occaſionibus explorentur, ipſisque adſiſtentes homines attenti & prudentes conſtituantur, præcipue inquirendum eſt in actiones talium ſimulatorum, an reſpondeant ſpeciei delirii, id quod facile Medicus dijudicare poteſt: haud tamen neceſſe eſt, ſpecialia ſigna discretionis proponere, quoniam facile periti, ſed prudentes etiam Medici ex hiſtoria Melancholiæ, Maniæ, Hydrophobiæ, Erotomaniæ, Moroſeos &c. ſimulatum affectum indagare poſſunt: ubi etiam ebrietatis ratio habenda eſt, quæ amentiam æmulatur, ne ebrii pro ſimpliciter furibundis declarentur: ſciat etiam & attendat artifex, quibus adminiculis ad tempus ratio humana corrumpi queat, ſicut Narcotica hoc efficere poſſunt: & uti diverſa talia ſubjecta diverſas mentis aberrationes tranſitorias cauſantur, hinc etiam Medicus cognita hac circumſtantia juſte præſumere poteſt, vnde ſimulata (*d*) talis amentia aliquando provocata fuerit.

(*a*) *Ut recte monuit Excell. Thomaſius in Diſp. cit.* §. 16.

(*b*) *vid. Celeb. Thomaſius l. c.* §. 17.

(*c*) *Laudatus illuſtr. Thomaſius dicit p.* 15. *loc cit. Experientia teſtatur, quod avari dum ſunt divites & potentes, ſæpe (etiamſi eruditione & doctrina famam ſibi acquiſiverint) ſoleant maxima cum jactantia, admixtis multis palpabilibus mendaciis, landes ſuas, non ſine maximo legentium vel audientium tædio decantare; adverſarios item ſuos, etſi alias virtuoſos & innocentes, crudeliter perſequi, aut certe inimicitiam* diſſimulantes, *ſub prætextu, quod mere paſſive ſe gerant, per inſidias & literas occulto iis nocere: tales autem affectus & claſſes ſtultitiæ moralis, ſæpe ſunt præludia furoris & morbi cerebrini: Interim tamen cum præludia talia & indicia morbi futuri, non ſint ipſi morbi, i. e. cum rationis quidem debilioris non autem corruptionis aut privationis indicia præbeant; inde nimis præcipitanter ageret judex, ſi ejusmodi ſtultos (inprimis eruditos) pro furioſis declaret: hactenus laudatus Thomaſius.*

(*d*) *vid. Sylvaticus de his, qui morbum ſimulant, cap.* 10.

§. XIII. Interdum homines IMBECILLITATEM VISUS, Loquelæ & AUDITUS (*a*) ſimulant, alii ULCERA modo INTERNA (*b*), modo EXTERNA (*c*), dum vel ſanam corporis partem multis linteaminibus involvunt, quæ craſſa & mendicis (*d*) vſitata eſt ſimulatio; vel alias fraudes uſurpant (*e*), vbi aliquam partem cum cauſtico ſubjecto excoriant & ad illam humorum affluxum provocant: unde quidam ſignificant, quomodo

modo fucatum tale ulcus inquirendum ſit (*f*) quidam etiam Herniam (*) ſimulant. Malitioſæ indolis maximeque deteſtandi homines ſunt, qui OBSESSIONEM dæmoniacam ſimulant: qualis caſus ſane multam afflictionem & Judicibus Civilibus & Medicis parit: ſiquidem nonnulli ſuperſtitioſi, creduli & fatui ſimplices homines in papatu lucri cauſa talem obſeſſionem ſimulare obſervantur; vnde ejusmodi caſus magna cum prudentia inquirendi & decidendi (*g*) ſunt: ſi itaque ipſi Medici interdum aberrare poſſunt, ut morbum naturalem pro dæmoniaco habeant, quales varii in obſervationibus (*h*) eruditorum occurrunt, ſi dæmoniaci ſimulati (*i*) annotantur, ſi porro imaginarii (*k*) dantur obſeſſi, hinc tanto majori circumſpectione opus eſt: quod enim veræ obſeſſionis vera ſigna attinet, tunc æqua illa valde ambigua ſunt, vt varia illorum a cauſa naturali provenire queant: (**) aſt futurorum inconſueta & plane ſingularis prædictio, notitia rerum, quæ foris & alibi eveniunt, non facile naturali virtute evenire poteſt: an vero dæmoniaci aliorum cogitationes ſciant, id omnino nego, haud enim immediate in animum hominis introſpicere poteſt diabolus, ſed Deus, licet diabolus mediate (*l*) hominum cogitationes explorare queat: ſiquidem neque boni Angeli hominum cogitationes immediate agnoſcunt (*m*): porro linguarum exoticarum inopinata & extemporanea elocutio (***), inſolitum corporis robur, miræ agitationes & geſticulationes corporis, ſtupendæ vociferationes etiam a cauſis naturalibus provenire (*n*) poſſunt: interim non nego, ſed utique concedo, quod talia ſigna etiam in obſeſſione vera obtingere queant: & ſi exempla occurrunt, ubi infantes ſpectra & lemures (*o*) ſimularunt, quidni adultiores & aſtutiores talem obſeſſionem ſimulare poterunt: quando denique nonnulli obſeſſionem per actus ad aliquod tempus continuatos probandam eſſe præcipiunt, tunc perinde æquivocum hoc ſignum eſt, quod æque per fraudem aliquandiu exerceri poteſt; hinc iterato in obſeſſione exploranda multam attentionem & prudentiam commendo.

(*a*) *vid. Valentini in Corp. Jur. Med. Leg. Authent. caſ.* 9. *p.* 480. *Miles ſe mutum fingens Gokelius Cent* 2. *conſ.* 31.

(*b*) *vid. Valentini l. c. de Simulata Phthiſi.*

(*c*) *vid. Zacchias L.* 3. *tit.* 2. *Qu.* 3. *n.* 4. *Riſt.* ins. Monats Geſpr. *p.* 36. *refert. de mendicis, quod cum herba Ranunculi pratenſis ad pedes applicatâ excoriationem provocent, aliosque decipiant, quaſi pars affecta cancro laboret. De Mendicantium vaframentis, adulterino brachio, cancro mammarum, ulcere tibiæ, Elephantiaſi ſimulatis. Camerarius Memorabilium Medicinæ Centur. X. particula* 67 - 69. *de Claudicatione a mendico ſimulata per verbera curata. vid. Riedlinus Lin. Med. An. V. Menſ. Decembr. obſ.* 1. *p.* 1276. *ſq.*

(d) Von falschen Bettlern und ihren Bübereyen *pecul. tract. hist.* 10. & 11. *p.* 130. *sq.* *Damhouder prax. crim. cap.* 110. *n* 56. *Joh. Olorinus in Ethographia mundi, parte* 4. *cap.* 17. *p.* 523. *Fort. Fidelis Relat. Med. l.* 2. *sect.* 2. *cap.* 4.

(e) *Paræus lib.* 24. *cap.* 18.

(f) *conf. Zacchias l. c n.* 6. & 7.

(*) *vid. Riedlinus in Itinere Medico p.* 77.

(g) *Huc valet monitum* Dorschæi, *qui in disp. de Satanica obsessione qu* 5. *dicit: quicunque dæmonia in obsessis explorare tenentur, complexionem hominis inquirant, circumstantias probe ponderent & maturum judicium ferant: in judicio de dæmoniacis magna requiritur cautio, omnium autem maxime circumstantiæ probe sunt ponderandæ, ne maniam pro obsessione venditemus, quia hic magna datur convenientia &c. conf. Freudius* in Gewissens Fragen von Besitzung des bösen Geistes. *Fort Fidelis l. c. cap.* 5. *Riedlinus Lin. Med. An.* 6. *mens. Jun. obs.* 27. *p.* 704. *Dæmoniacam se fingentis dolus egregie deprehensus.*

(h) *consentiente Dethardingio disp. de Obsessione eademque spuria.*

(i) *vid. Borellus cent.* 4. *obs.* 47. *Riedlinus Lin. Med. An.* 6. *Junio obs.* 27. *p.* 704. *iter med. p.* 38. 39.

(k) *conf. Act. Erud. Lips. an.* 1704. *mens. Oct p.* 436.

(**) *De signis obsessionis dicit Leutilius in Eteodr. med. pract. p.* 693. *obsessionis nulla sunt indicia (loquitur de fœmina obscure ægrotante) nec horrenda Symptomata, nec exoticæ linguæ, nec futurorum præsagia, nec arcanorum manifestationes.*

(l) *vid.* Speners Glaubens-Lehre *p.* 344. 345. & *p.* 305 *dicit:* Der Satan kan tief bey uns einsehen als ein subtiler Geist und alter *Physicus,* der auf alle Bewegung des Gemüths an den Bewegungen des Geblüths innerlich genau Achtung geben, und daraus was in der Seele sey, abnehmen kan; so viel listiger kan er seine Angriffe anstellen. Lauterkeit des Evangel. Christenth. *Part.* 1. *p* 508.

(m) Speners Glaubens-Lehr *Festo Mich. p.* 1219. & im Anhang *p.* 61. *Ejusd.* Lauterk. des Evangel. Christenth. *Part.* 1. *p.* 417.

(***) *exempla obsessorum ex quibus Diabolus peregrinas linguas locutus, astute disputavit &c. allegant: Dannhauer* in absags Brieff *p.* 40. 41. Grundmanns Geschicht Schule. 49. *Bodini Dæmonol. L.* 3. *c* 6. *p.* 189. *a. b.*

(n) *vid. Mea Disp. de Mensium anomaliis convulsivis, & Philosophi*sch und *Medici*nische Schriften *obs. de occultis animæ humanæ effectibus.*

(o) *vid.* Speners *Theologi*sche Bedencken *P.* 4. *p.* 169. *Thomasius* in seinen Gedancken und Erinnerungen über allerhand *Philosophi*sche und *Juristi*sche Händel, der 13. Handel.

(p) *In decisione* 54. *Rotæ Romanæ n.* 5. *De Signis corporaliter obsessorum vid. Gerbers* Geheimniß des Reiches GOttes *Domin. Oculi p.* 606-608.

§. XIV. Proinde etiam ECSTASIS (*a*) simulationi subjecta est; caveant vero malevoli cavillatores, veræ pietatis adversarii & fucati atque simulati

lati

lati Christianismi patroni & asseclæ, ne ingenuum ardorem in Christianismo sub larva falsæ & fictæ Ecstaseos denigrent & diffament, contumeliosisque nominibus sordidæ plebi usitatis offendant: tales de ecstasi vera & falsa æque ac cæcus de coloribus judicant, nisi quædam pro suo more & captu aliunde transscribant, alia lepida e fungoso suo cerebro proferant & ventum vendant, quales propterea merito communi applausu & fama dicuntur die Windmacher: datur vero ecstasis naturalis (*b*), imo voluntaria (*c*), unde infero, quod, cum homines cum ecstasi simulata fraudem committere queant soleantque, magna iterum attentione & prudentia tales casus observandi & annotandi sint.

(*a*) *De qua agit Zacchias l. 3. tit. 2. qu. 6. n. 7. & 8.*

(*b*) *Hujus mentionem facit Garmann. de Miracul. Mort. dissert. prælimin. sect.* 1. *§. 29. & sqq.*

(*c*) *vid. Garmann. l. c §. 34. Augustinus de civitate Dei l. 14. c. 24. Rod a Castro de Meteoris microcosm. l. 2. c 9. Cardanus de Varietate rerum l. 8. c. 34. & contradict. l. 2. tract. 2. contradict. 7. Rejes qu. 81. n. 1. Wilhelmus Davisson in Prodromo Commentarii in Petri Severini idea Med. philosophica c. 5. Tertullianus in Lib. de Anima. Plinius l. 7. c. 57.*

§. XV. Morbosis simulationibus annumero etiam simulationem, SUDORIS, quæ ab aliis tanto citius & facilius fieri potest, qui pro arbitrio & voluntate sudare possunt, quales casus licet perinde rariores existant, tamen a nonnullis Auctoribus (*a*) allegantur: licet succulenta & laxioris habitus corpora vel post levem corporis motum, vel post ingesta sudorifera æque facile conspicuo & largo perfundantur sudore: ita perinde alibi simulatæ LEPRÆ (*b*) mentio occurrit: quid quod HYSTERICÆ PASSIONIS (*c*) simulatio allegatur: denique in titulo simulationis etiam auctores (*d*) reminiscuntur VIRGINITATIS simulatæ, sed dum hujus circumstantiæ jam in præcedentibus mentio facta fuit, ita non est, cur hic eidem repetendæ immorer: interim supra dictum fuit, quomodo callidæ quædam fœminæ amissam virginitatem celare, & cum dolo quodam occultare queant, quando balnea, suffimigia, pessaria & fomenta fortius adstringentia usurpant, sicut Hoechsteterus loco superius allegato talem casum proponit: hoc vero loco quæstio oritur, an Medicus talem fucum detegere queat? & quamvis quidam (*e*) ad hanc explorationem balnea emollientia commendent, tamen hæc haud fidum lapidem lydium constituunt, quoniam eadem balnea etiam in innocente & integra virgine genitalia emollire & relaxare possunt: nisi itaque ex reliquis virginitatis signis, quæ superius cap. III. enarrata fuerant, videlicet ex Hymenis, caruncularum myrtiformium & nympharum notis aliqua

aliqua indicia in contrarium produci queant, ſane difficilis erit hujus ſimulationis propalatio & manifeſtatio. Interdum etiam homines NAUSEAM a MEDICAMENTIS ſimulant (*f*) aut plane DYSENTERIAM: (*g*) dantur etiam ficti ancillarum morbi (*h*) imo plane mortis ſimulationes. (*i*)

(*a*) *vid. Auguſtinus de Civitate Dei l.* 14. *c.* 23. *Fienus de Viribus imaginationis concl.* 19. *p.* 44. *Bartholinus in Act. Haſſn vol.* 4. *obſ.* 82. *Garmann. de Miracul. mort. l.* 2. *tit.* 6. *§.* 68. Meine *philoſophiſche* und *mediciniſche* Schrifften von der Seele. *Part. II.*

(*b*) *Talem ex relationibus publicis allegat, Valentini, in Corp. Jur. Med. Leg. Authent. introduct. §.* 10. *p.* 452. *Riedlinus Lin. Med. An.* 6. *Aug obſ.* 19 *p.* 927.

(*c*) *vid. Valentini Corp. Jur. Med. Leg. P. I. ſect.* 1. *caſ. XI. p.* 100. *ex Ammann. Med. Crit. p.* 158. *ubi poſterior Auctor provocat ad Rod. a Caſtro Politic. Medic. c.* 14 *p.* 251. *qua ratione paſſionem hyſtericam ſimulantes deprehendi queant.*

(*d*) *Hujus ſimulationis mentionem facit Zacchias l.* 3. *tit.* 2. *qu.* 8. & 9.

(*e*) *vid. Zacchias l.* 3. *l. c. qu.* 7. *n.* 5. *Mortuum ſe ſimulans Coelius Rhodiginus Lect. antiqu. lib.* 20. *cap.* 16.

(*f*) *Riedlinus Lin. Medic. An.* 1. *Sept. obſ.* 24. *p.* 304.

(*g*) *Polyb. l.* 6. *Stratag. Sennertus de dyſent. c.* 4. *t.* 3. *Camerar, Syllog. Mem. Cent.* 17. *partic.* 32.

(*h*) *Riedlinus Lin. med. An.* 4. *Sept. obſ.* 11. *p.* 748.

(*i*) *de mortis ſimulatæ medela A. E. L. An.* 1708. *Apr. p.* 176. *Lanciſius de mortibus ſubitaneis cap.* 14. *§.* 2. *p.* 45.

§. XVI. Ultimo loco adhuc reminiſcor Simulationis PRÆGNANTIÆ, quo præcipue aliquando menſium retentio (*a*) inſervire poteſt: interim ex veris graviditatis ſignis facile fictam impprægnationem inquirere & examinare licet; quemadmodum ex variis phænomenis Auctores (*b*) hoc Scrutinium ducere ſolent: itaut multæ etiam præſumtiones occurrant, ex quibus dubius hic caſus decidi poteſt, ubi ſimul inſpectio ventris gravidæ omitti haud debet; hinc ſigna antecedentia, concurrentia & conſequentia in hoc caſu rite inquiri & conciliari debent: ſicut itaque hactenus variorum ſimulatorum morborum mentio facta eſt, ita ſimul hæc conſideratio alibi (*c*) ex inſtituto commendata proſtat. Eſt itaque ſimulatio dolus (*d*), quæ etiam ex ſolis indiciis & conjecturis probari poteſt (*e*), quæ quando in fraudem & præjudicium alterius committitur, non ſolum punibilis eſt, ſed falſitati æquiparatur & pœna falſi (*f*) punitur: ſimulationes vero ſubinde vel concludentibus probationibus. vel gravibus & urgentibus præſumtionibus probandæ, ſunt (*g*), quo etiam plures (*h*) præſumtiones pertinent: & licet ſimulatio, quæ nemini præjudicium adfert, non prohibita (*i*) eſſe videatur, tamen plurima

rima simulatio minime virtutibus accenseri potest, quia contra fidem & candorem animi est. (*k*)

(*a*) *conf. A. N. C. Dec.* 1. *an.* 3. *obs.* 218.
(*b*) *vid. Zacchias l.* 3. *tit.* 2. *qu.* 8.
(*c*) *Joh. Baptista Sylvaticus de iis, qui morbum simulant. Pigræus in Epit. Med. & Chir. p.* 508. *Severinus de efficaci medic. p.* 133.
(*d*) *Carpzov. Jurispr. Forens. P.* 2. *const.* 1. *def.* 2. *n.* 4.
(*e*) *Idem l. c. n.* 5.
(*f*) *Farinacius Consil. l.* 2. *consil.* 133. *n.* 33.
(*g*) *Idem l. c. consil.* 188. *n.* 28.
(*h*) *Idem l. c. n.* 29.
(*i*) *Vti docet Farinacius l. c. consil.* 133. *n.* 3.
(*k*) *De simulatione vid. Dannhauer Colleg. Decalog. disp.* 6. §. 4 *p.* 438. *sq.* Ob Simuliren oder dissimuliren einen Christen erlaubt. Speners Theol. Bedenck. *Part. II. cap.* 3. *art.* 4. *sect.* 2. *p.* 395. *seq.*

§. XVII. Postquam hactenus fundamenta ad cognitionem simulatorum morborum pertinentia tradidi, ita nunc in ordine aliqua de MORBORUM DISSIMULATIONE erunt proponenda: Dissimulatio vero vocatur abnegatio, celatio, aut occultatio illius, quod tamen actu adest: propterea sæpius doloso animo morbus dissimulatur, qui tamen in aliquo subjecto vere præsens est, adeoque in præsenti consideratione negatio aut dissimulatio pari passu ambulant: interim non in omni casu hæc dissimulatio æque fraudulenta est, quando videlicet propriæ famæ conservationem, attamen sine damno & præjudicio tertii, pro scopo habet: hujus dissimulationis casus itaque, qui ad Medicum Forum pertinent, multiplices sunt: vel enim contagiosi morbi celantur, ne personæ infectæ a cœtu, socialitate aut officiis suis removeantur & excludantur: vel occultantur morbi sordidi & impuri, ne fama dispendium patiatur, neve remotio a conjuge & officiis publicis consequatur; vel celantur tales morbi, ne spes impetrandæ promotionis ad honores, dignitates, beneficia & pinguia matrimonia exspiret; siquidem ad has classes diversi alii casus referri possunt, qui in Praxi Forensi variis modis, temporibus & occasionibus occurrunt.

* *De morbos dissimulantibus vid. Zacchias l.* 3. *tit.* 2. *qu.* 10.

§. XVIII. In hac disquisitione vero non quidem ipsos morborum characteres significare necesse esse existimo, quippe quæ tractatio e medico foro & doctrina Pathognomonica rectius seligenda erit: illud solum indicare consultum duco, ut diversos morbos illorumque status & gradus significem, qui passim dissimulari solent: familiare itaque est, ut INITIANTES ET INGRUENTES MORBI CONTAGIOSI, MALIGNI, GRASSANTES

occultentur; quo diversæ SPECIES PESTIS, PETECHIÆ & MORBI EPIDEMICI, variis nationibus aliquando evenientes, pertinent: Medicis itaque peritis, probatis, fide dignis & a morosis præjudiciis liberis, minime vero Chirurgis, hæc inquisitio committenda est, ne morborum confusionem committant, sed ut priores vanum aliquando terrorem excutiant: maxime vero refert anni tempora, tempestates, ventorum mutationes, diætam, hominum corpora, quatenus impura & cum pravis succis prædita sunt, nec non hominum commercia, imo aliquando medicamina examinare: quod enim hanc ultimam annotationem attinet, tunc per medicamenta calefacientia facile variis temporibus & occasionibus affectus acuti benigni, in malignos converti possunt & solent, & qui mitius maligni fuere, illi per ejusmodi remedia & similia regimina in majorem & periculosiorem malignitatis gradum conjiciuntur.

(*) *Totum hunc titulum de Peste & Cantagio fusius tractavit Zacchias l. 3. tit. 3. Fort. Fidelis Relat. Medic lib. 1. sect. 3.*

§. XIX, Sed quæ ad avertendam Pestem, ne ex uno in alterum transferatur locum, spectant, hodienum etiam Politicis satis nota sunt: inter alias naturales & humanas cautelas arcendi præcipue sunt advenæ a locis infectis emigrantes, ne locum purum & ab infectione adhuc liberum subito ingrediantur: siquidem vulgo terminus XL. dierum a Judicibus & sanitatis curæ atque studio præpositis constitutus est, quo termino suspecti peregrinantes suam legitimitatem & integritatem testari debent (*a*): subinde maxima cautela adhibenda est quoad transportationem supellectilis, vestimentorum, lectorum, tegumentorum, laneorum, lineorum, lanuginosorum, pilosorum, plumaceorum, sericeorum & illorum quæcunque facile infectionem assumunt & aliquandiu asservant, quæ propterea vocantur Gift fangende Sachen (*b*): qualis consideratio peritis medicis minime ignota esse potest, cum Loimiatri eandem multis modis tractaverint. (*c*)

(*a*) *conf. Cæsalpinus l. 3. c. 52. Septalius l. 4. c 7. Prævidellus de Peste & ejus privilegiis Part. 4 partic. 21. Follerius in apparatu ad Instruct. Urban. de Custod pestis n. 171. Zacchias l. 3. tit. 3. qu. 4. n. 26. & 27.*

(*b*) *conf. Zacchias l. c. n 29.*

(*c*) *conf. Rauchinus de purgatione rerum infect. Anisæus de præservatione a Peste. Augenius de modo præservandi a peste. Bauhinus, Diemerbroeck, Ellain, Frambesarius, Gomezius, Lancelottus &c. qui de peste egerunt.* Bresslauische Geschichte der Natur und Kunst *passim. Ewich de officio fidelis & prudentis magistratus tempore pestilentiæ rempublicam a contagio præservandi. Mulingii* Pest-Reglement: *Strauss de Jure arcendi ob metum pestis. Ripa, Prævidellus, Naldelius Lonicerus, Fioravanti, Berger, Camerarius. aliique.*

§. XX.

§. XX. Proinde satis sæpe *Affectus venerei* occultari solent, in quorum indagatione cavendum est, ne veram hanc infectionem Medici cum acrimonia humorum aut impuritate succorum confundant: alias sub hoc pallio atque asylo facile omnis vera infectio venerea excusari & abnegari posset: abstineant itaque prudentes Medici a moroso præjudicio & affectata auctoritate, ne ex occoecato suæ Theoriæ amore affectus ex Scorbuto , acrimonia Sanguinis , acido hypochondriaco & contagio venereo evenientes , crasse commisceant: quoniam vero Scorbuti & venereæ luis signa quadantenus conveniunt, ita utriusque vera historia etiam differentiam specialem (*a*) utriusque affectus suppeditabit: idem etiam sentiendum est de SCORBUTO: sicut præcedentis & hujus affectus indoles facilius propalari potest, modo omnia phænomena cum suis causis bene ponderentur ita porro LEPROSUS Affectus & LUES VENEREA sub tegmine Scabiei occultari solet, ut propterea Lepræ & Luis Venereæ recognitio (*b*) in foro medico instituatur ; quomodo etiam suspectæ fœminæ Mensium defectum , aut etiam illorum successum dissimulent, ex variis deceptionibus abunde patet.

(*a*) *conf. Stahl diss. de Scorbuti & Luis venereæ diversis signis & medicinis. Sic Zacchias l. 3, tit. 2. qu. 10. n. 6. nonnullos infectionis venereæ characteres annotavit.*

(*b*) *Tales casus refert. Valentini in Corp. Jur. Med. leg. ff. Part. I. Sect.* 3. *cas.* 1-7. *inclus. Ammann Med. Crit. p.* 13. *& sqq.*

§. XXI. Quemadmodum itaque neminem affectata & fictitia impedimenta excusare debent (*a*), ita aliorum morborum dissimulatio omni modo abroganda est, & sic porro nonnulli in genere adversam valetudinem dissimulant : huc etiam spectant occultationes VARIARUM DEFORMATIONUM & insignem rei mutationem adferentium morbosarum afflictionum, velut *debilitatis sensuum in & externorum, claudicationis, Epilepsiæ lunaticæ, Colicæ convulsivæ, involuntariæ mictionis, halitus fœtidi, ulcerum corporis, fluoris albi &c* quibus afflictionibus forte fœmina aut masculus laborans sponsam aut sponsum sibi associat, quæ dissimulatio si manifestatur omnino aliquod repudium concedit, ut quasi ex Lege Ædilitii edicti redhibitio institui queat (*c*): ita porro PRÆGRESSA DEFLORATIO quandoque dissimulari solet , sicut in præcedentibus, ubi de Virginitatis simulatione dictum fuit, hujus circumstantiæ mentio occurrit.

(*a*) *conf. L.* 2. *§ ult. ff. si quis caut. & L* 2. *§. subvenitur ff. ad SCtum Syllan. L. & qui data opera ff ex quib. caus. major.*

(*b*) *Hujus varias indagationes suppeditat Zacchias l.* 3. *tit.* 2. *qu.* 10. *n.* 7. *Lancellotti*

ti instit. jur. can. lib. 2. tit. 10. §. 25. cum not. Thomasii n. 331. seq. p. 831. sq.

(c) *conf. Boehmer disp. de Repudii probatis causis. Zacchias l. 2. tit. 3. per singulas quæstiones, ubi thema edicti ædilitii commode ad præsentem considerationem applicari potest. Gerhardus loc. de conjug n. 167 conferantur quæ in præcedentibus de hac materia proposita fuerant: tales enim morbos sponsalia solvere, concedunt ICti: minus vero thorum, nisi infectionis metus probatus sit. vid. not. Thomasii in Lancell. l. c. pag. 832. n. 332. 333.*

§. XXII. Denique hoc loco ad minimum ipso titulo reminiscor DISSIMULATÆ PRÆGNANTIÆ, cujus etiam passim in præcedentibus mentio facta fuit & quæ facile propalari potest, si graviditatis signa exacte constant (*a*): interea etiam ingravidatio per inspectionem ocularem aliquando determinari (*b*) debet: neque etiam graviditas & mensium obstructio confundenda est (*c*): sic interdum fœminæ dolores ad partum spectantes dissimulant, quæ occultatio utique culposa (*d*) est: aliæ fœminæ aliquando puerperium dissimulant (*e*), quando colicam, diarrhœam, mensium impetuosam eruptionem &c. accusant, interea clanculum pariunt, sub proposito, ut natus infans doloso vel malitioso scopo occultari & seponi queat; imo contingit, ut sub tali dissimulatione diarrhœæ fœminæ suspectæ natum infantem in cloacam projiciant (*f*): denique etiam mentio occurrit Simulatæ Mortis (*g*), & Mictionis cruentæ (*h*) ita, ut simulatio & dissimulatio per varios casus indaganda & decidenda occurrat, quos ipsos in hoc capite annotare & pertractare placuit.

(*a*) *conf. Zacchias l. 3. tit. 2. q. 10. n. 8. & 9. Sylvaticus de his qui morbum simulant, c. 18. Puella graviditatem dissimulans, & hydropem simulans. Mauriceau Cent. 2. obs. 161. Gravida pro hydropica habita. Mauriceau Cent. 3. obs. 320. 623.*

(*b*) *vid. Valentini in Corp. Jur. Med. Leg. P. 1. p. 18. cas. 17.*

(*c*) - - - *l. c. P. 1 sect. 2. cas. 2. pag. 56. A. N. C. Dec. 1. an. 3. obs. 218.*

(*d*) *vid. Harprecht Respons. Crim. & Civ. 32. n. 67. & sqq.*

(*e*) - - - *l. c. respons. 33. n. 118. p. 470. & sqq.*

(*f*) *vid. Stephani in C. C. C. art. 131. p. 162. ait: Sed quid dicendum de muliere, quæ ventris doloribus impulsa latrinam accesserit & partum in cloacam effuderit, asserens, se nescivisse, quod esset prægnans. Hippol. de Marsil. in sua Practica §. postquam n. 23. 24. dicit: eam mulierem habere contra se vehementes præsumtiones juris & facti: & talem mulierem attenta tamen qualitate delicti & mulieris publice esse fustigandam & in perpetuum exilium dandam statuit Cacheranus decisione 60. in fine*

(*g*) *Mortis Simulatio quomodo detegenda vid. Lancisius de Mortibus Subitaneis pag. 55.*

(*h*) Bo-

(*b*) *Borellus Cent.* 3. *obs.* 30.

Casus I.

Vir juvenis XXIV: annorum Sanguineo-Melancholicus, formosus & quoad externum adspectum sanus, animo tamen valde sensilis, jam ab aliquo tempore præter omnem expectationem de variis morbosis afflictionibus conqueritur, præcipue vero de angore præcordiorum, cordis palpitatione, eximia debilitate in capite, virium imbecillitate, torpore animi, tremore membrorum, ita, ut ad negotia sua ineptum se prodat: interea color faciei nullam adversam valetudinem comprobat, subinde hic juvenis sufficienti appetitu instructus est & cæteroquin satis bene dormit: interim quamprimum de graviori aliorum hominum morbo, aut de alterius morte confabulari percipit, ipse confestim velut per modum paroxysmi hactenus suam recensitam ægritudinem experitur & sub illa admodum solitudini indulget: hic status cum adeo intricatus sit, ut alii de illius certitudine dubitent, ita sequentes quæstiones decidendas proponunt:

1. An hic sit verus, an vero simulatus morbus?
2. Quibus mediis vel huic vero, vel simulato morbo subvenire consultum sit?

Epicrisis in Casum I.

1) *Adversa valetudo ex Sanguinis nimia copia & irregulari motu orta, per nimiam vero sensibilitatem personalem & imaginationem enutrita.* 2) Quamvis quidem adspectus morbosus communis index sit adversæ valetudinis, tamen in variis subjectis sub vivaci adspectu latet anguis in herba. 3) Ratio temperamenti, vitæ genus solitudini deditum & reliqua sensibilitas generice testantur dispositionem & calamitatem talem morbosam, 4) & quamvis cordis palpitatio, membrorum tremor & animi angor una cum virium jactura per imaginationem augeantur, tamen illa pathemata in hoc casu utique morbosa quadam causa vera & non simulata nituntur: 5) interea tamen ob rationem timidi temperamenti, mortem metuentis animi, valde sensibilis indolis & ob fixam atque inquietam recordationem morbosi status præsens hæc adversa valetudo indies augetur & nisi mature & prudenter tractetur, facile omnem solitam curam respuit: 6) exinde sequitur, hunc morbum ex una parte esse verum & non simulatum, ex altera vero parte imaginarium, haud vero absolute talem: 7) quare minime convenit, cum sola imaginationis cura, hunc affectum aggredi, siquidem major additur afflicto afflictio, si ipsius afflictio in dubium vocatur. 8) Ratione curæ itaque & plenitudini molestæ & irregulari motui saguinis subveniendum est, remotive evitando omnia externa & in-

terna quæ ſanguinem valde commovent & corpus admodum irritant; poſitive moderata & opportuna imminutione ſanguinis, ut & remediis ſelectis temperantibus ſuccurrendo, diætam diluentem & temperatam ordinando, nec non moderata exercitatione corpus afficiendo, quemadmodum temperatarum thermarum uſus in hoc caſu perinde commendandus eſt: 9) imaginationi vero ſubveniendum eſt non moroſa repugnantia & cavillatione, ſed prudenti & opportuna ægrotantis invitatione ad gratas converſationes, compellationes, delectationes, peregrinationes &c. quæ tamen minime huic ſubjecto per vim obtrudi, ſed ita dirigi & ordinari debent, ut ſemper in illo ſubjecto tranquillus & placidus adſit aſſenſus.

Caſus II.

Ludimagiſter annorum XXXVI cum vetula ſua conjuge haud matrimonium placidum & pacificum, ſed admodum turbulentum & jurgioſum ſervans, in ſuſpicionem aliorum de aliquo morbo ſuſpecto & impuro inciderat, quem ex illius tetro inſolito adſpectu, fœtido halitu, perverſo appetitu, veſpertinis inquietudinibus, ſomno perturbato, alternante efflorefcentia fœda ſcabioſa hariolabantur & licet ipſe haud tales morboſas circumſtantias confiteretur, tamen alii homines, qui cum eodem proximius converſabantur, tacite ex illo morboſum hunc ſtatum obſervare poterant, imprimis quod appropinquante nocte ille vir non ita alacris animo fuerit, inſuperque aliquoties caput cum faſciola ligaverit, ſicut illi ſolent, quibus caput dolet: accedit & illud, quod ipſius conjux indicaverit, maritum ſuum in corpore aliquot nodulis inſtructum eſſe, qui vero de hoc ſtatu quæſitus, bonam potius valetudinem teſtatur, & cum forte ipſe remotionem ab officio ſuo pagano præſtimuerit, ita pro meliori certitudine rei acquirenda, quæritur,

1. An hic vir pro ſano vel ægroto declarandus ſit?
2. Qualis morbus in eodem præſumi debeat?
3. An & quibus auxiliis a tali morbo liberari queat?

Epicriſis in Caſum II.

1) *Infectio venerea diſſimulata*, 2) quam teſtantur cauſæ politicæ & medicæ: quod priores attinet, pro illis militant (*a*) vetula conjux (*b*), laſcivus maritus (*c*), minus pacificum matrimonium (*d*), morbidus adſpectus & conjuncta confeſſio bonæ valetudinis, quæ utraque haud bene congruunt, (*e*) diſcrepans ſtatus ſubjecti, quoad actiones animi & corporis, ſecundum

quem

quem matutinis horis agilior, veſpertinis vero mutatus ab illo deprehenſus fuit (*f*), inſolita conamina circa veſtitus mutationem, quo præcipue pertinet nocturna capitis deligatio. 3) Quod vero medicas cauſas attinet tunc illam infectionem veneream comprobant (*a*) adſpectus morboſus (*b*), veſpertina inquietudo (*c*) ſomnus perturbatus (*d*), fœda Scabies (*e*), noduli in corpore (*f*), occulta cephalalgia; unde utique judicare licet, quod 4) hic vir (*a*) pro ægroto habendus ſit (*b*), quod morbus conſiſtat in infectione venerea (*c*), quod tanquam venerea afflictio tali cura, quæ huic infectioni reſpondet, tractandus ſit.

CAPUT XI.

DE

MORBORUM ET MORTIS RECOGNITIONE.

§. I.

IN Foro Civili occurrunt aliquando illi caſus, ut Medicus de nonnullorum hominum intricatis & ſuſpectis morbis judicium ferre debeat præcipue vero 1) qualis ſit morbus ſpecie ſua & indole, 2) in quo gradu conſtitutus ſit, 3) an ipſe ſit malignus, 4) an incurabilis, 5) an lethalis, 6) an quosdam homines ad certa officia inhabiles reddat (*a*), 7) an adeo comparatus ſit, ut repudiis & diuortiis juſtam cauſam dare queat, 8) an ad aliquam pœnam declinandam ſufficiens & verus ſit? 9) an quædam adverſa valetudo publico alicui officio dedecori ſit, v. g. ſi perſona Eccleſiaſtica morbo venereo infecta eſt, aut externo aliquo ulcere laborat, aut aliis nauſeam & ſcandalum moveat, adeoque ipſa publicis functionibus inhærere non queat: 10) an per morbos ratio & memoria ita debilitari queat, ut quis ad actiones humanas ineptus reddatur (*b*); qualis morborum indagatio præcipue locum habet in decidendis repudiis (*c*), unde in ejusmodi caſibus periti Medici conſulendi ſunt: & quando quidam JCtorum (*d*) dicit, quod Medicis credatur, etiam ſi non reddant ſui dicti rationem, tamen primo Medicis juratis tantum creditur (*e*), deinde omnino competit ſui deciſi rationem ſolidam addere, ut eo certius Judex Medici recognitione niti queat.

(*a*) *vid. Zacchias l. 8. tit. 1 qu. 3.*
(*b*) *vid. Zittmann. Med. Crit. cent. 6. caſ. 78.*
(*c*) *Carpzov. in Jurispr. Eccleſ. l. 2. tit. 10. def. 180-183.*

(*d*) *Ma-*

(*d*) *Mascardus Vol.* 2. *de probat. concluſ.* 1037. *n.* 15.
(*e*) *Idem l. c. n.* 34.

§. II. Quando itaque Medici periti judicia ſua de morbis ferunt, ita deinde ſtatur illorum judicio ſuper morbis & vulneribus (*a*), adeo ut etiam unico Medico, ſi peritia ſua inclaruit, fides detur (*b*); ita etiam perinde alicujus ægritudo Medicorum teſtimoniis quandoque probari debet (*c*), adeo ut ulterius etiam Medicus tam de morbi ſpecie, quam illius cauſa interrogari poſſit; quamvis quidam (*d*) aſſerat, quod Medicus ſi examinatus ſuper cauſam mortis, deponit mortuum eſſe apoplexia, non interrogari poſſit, quid ſit apoplexia, dum ex perito Medico fruſtra tale quid interrogatur, hinc peritis Medicis ſtandum eſt de cauſa obitus (*e*), aut infirmum fuiſſe vel non fuiſſe ſanæ mentis (*f*); interim inter ſe diſcordantibus Medicis magis illis credendum eſt qui curæ adhibiti fuere infirmi, quam illis qui eundem non curarunt (*g*): quare Criminaliſtæ illam quæſtionem proponunt, an & quando probent Medici periti deponentes ſuper infirmitate alicujus, quem non viderunt, nec (*h*) curarunt, in quali poſteriori ardua functione & occaſione Medici periti omnino valde circumſpecti eſſe debent, quo conſcientioſum judicium ferant, ne nudis præſumtionibus nitantur, ſed omnium circumſtantiarum conciliationem prudentem & ſollicitam inſtituant & quantum fieri poteſt certos ſe reddant.

(*a*) *vid. Mascardus de Probat. Vol.* 2. *Concluſ.* 1034. *vol.* 3. *Concluſ.* 1169. *n.* 1. 2.
(*b*) *Idem vol.* 3. *concluſ.* 1169. *n.* 21. & 26.
(*c*) *Idem vol.* 2. *concluſ.* 1037 *n.* 3.
(*d*) *Idem vol.* 1. *concluſ.* 430. *n.* 4.
(*e*) *conf. Farinacius deciſ.* 345. *n.* 5.
(*f*) *Idem Conſil.* 146. *n.* 1.
(*g*) *Idem Conſil* 146. *n.* 1. & *deciſ.* 365. *n.* 5.
(*h*) *Idem deciſ.* 346. *n.* 5.

§. III. Requiruntur itaque Medici ad diverſos ANIMÆ æque ac CORPORIS MORBOS indagandos, v. g. de *Melancholicis*, *furibundis* &c. hinc quidam (*a*) JCtorum quæſtionem ventilat, an Medicis credendum ſit, an teſtator fuerit furioſus, an ſanæ mentis? qualis caſus occurrit, ſi moribundus in alterius præjudicium teſtimonium erigit, quando ipſe jam cum delirio correptus eſt, quale teſtimonium ipſe haud conſtituerit, ſi ſanæ mentis fuiſſet: ita ſentiendum eſt de Melancholicorum & ſimilium hominum culpoſis actionibus, quas ipſi non commiſerint, ſi integra præditi fuerint ratione: ita aliquando nonnulli homines teſtimonium, quod in publicis judiciis perhibere debent, ob adverſam valetudinem detrectant, qui propterea exami-

examinandi sunt, annon morbum (*b*) simulent, ut propterea morbo detenti per procuratorem comparere teneantur (*c*): interdum in hominibus luis venereæ præsentia examinanda est (*d*): aliquando occurrunt casus, an patiens melancholia, an morbo ex incantatione laboret (*e*), siquidem in variis patratis criminibus melancholiæ præsentia inquiri debet (*f*); perinde interdum melancholici sibi imaginantur, quod pactum cum diabolo iniverint (*g*). In quo ultimo casu medici cum prudenti animi moderamine singulas circumstantias inquirere, conciliare & dijudicare debent.

(*a*) *Mascardus Vol.* 2. *conclus.* 1037. *n.* 10.

(*b*) *conf. Farinacius de Testibus p.* 274. *n.* 26.

(*c*) *Zittmann. Med. Crit. Cent.* 2. *cas.* 29. 87. *Cent* 3. *cas.* 9. 82. *Cent* 4. *cas.* 8. 79. *Valentini in Corpor. Jur. Med. Leg ff. P. I Sect.* 3. *cas.* 6. 7.

(*d*) *Ammann. Med. Crit. p.* 166. *cas.* 21 *cum responso & p.* 265.

(*e*) *Incendiarius an Melancholicus, vid. Zittmann Med. Crit. Cent.* 4. *cas.* 69. *cent.* 5 *cas.* 15. *Blasphemans num Melancholicus, vid Zittmann. Cent.* 4. *cas* 77. *Mulier sacra turbans num melancholica, Zittmann Cent.* 5. *cas.* 29. *De melancholica pro incendiaria habita, vid. Valentini ff P.* 1. *Sect.* 2. *cas.* 5. *Fœmina, quæ in delirio infantem recens natum occidit, Stryk. Us. modern. lib.* 47. *tit.* 1. *§.* 14.

(*f*) *vid. Zittmann cent* 2. *cas.* 22. *De melancholico se maleficum putante, Valentini ff. Sect.* 2. *cas.* 3. & 4.

(*g*) *conf. Farinacius l. c. n.* 2.

§. IV. Proinde in variis aliis criminibus velut infanticidiis aut aliis homicidii speciebus Medici interdum requiruntur, an ex melancholia aut mamania tale quid ortum sit (*a*): & secundum hæc medicorum scrutinia atque decisa JCti deinde in melancholicorum pœna melius deliberare possunt (*b*): quandoque occurrunt recognitiones hominum *Lepra* (*c*) suspectorum, nonnunquam de suspicione *Philtri* (*d*) propinati recognitio Medici requiritur, ut & de *Potionatione* sive *veneni* propinatione (*e*): alibi de *Scorbutica infectione* judicandum est: interdum de *prægressis morbis contagiosis*, venereis, gonorrhœa & fluore albo virulentis, aut an gonorrhœa virulenta (*f*) an inveterata (*g*) sit, judicium formari debet: neque tantum de morborum specie medici quandoque decisa sua sistere debent, sed & de illorum gradu (*h*) & statu, an curabiles vel incurabiles sint: aliquando Medicus suum judicium ferre debet, *an quis absque periculo in carcere detineri* (*i*) *queat*; sic quidam (*k*) seorsim explicant, quæ Medicus de incarceratorum infirmitate deponere debeat & an aliquis sine vitæ dispendio in carcere asservari possit: alibi casus de mutilatis dijudicandis occurrunt (*l*). Si vero in hoc passu fidus & ingenuus Medicus, neque cum incarcerato dolose colludat: alias si affectatus patiens

e carcere dimissus, fuga se salvat, merito talis Medicus locum illius transfugæ in carcere supplere posset.

(*a*) *De melancholia infanticidium committente, vid. Zittmann cent. 1. cas. 92. cent. 4. cas. 54. Uxoricidium ex raptu melancholico-maniaco, vid. Zittmann. cent. 2. cas 66. Mania Uxoricidæ an simulata, vid. Valentini Corp. Jur. Med. Leg. ff. P. 1. Sect. 3. cas. 9. p. 95. Ita Zittmann cent. 5. cas. 62. proponit casum, an amens sit fanaticus.*

(*b*) *vid. Harprecht. Respons. Crim. respons. 26. ubi casum de mariticidio in uxore melancholica capitaliter punito profert.*

(*c*) *vid. Valentini l. c. cas. 1-5. Ammann. Med. Crit. cas. 4. p. 19. & seqq.*

(*d*) *vid. Valentini l. c. cas. 20. Zittmann. cent. 5. cas. 88.*

(*e*) *vid. Valentini l. c. cas. 27-30. Zittmann cent. 1. cas. 40.*

(*f*) *Zittmann Med. Crit. cent. 6. cas. 61.*

(*g*) *Idem cent. 5 cas. 40.*

(*h*) *Quod de morborum gravitate Medici aliquando judicare debeant, vid. Zacchias L. 2 tit. 2. qu. 4. n. 2.*

(*i*) *Zacchias L. 6. tit. 2. Qu. 2. n. 20.*

(*k*) *Idem l. cit. n 21-24.*

(*l*) *Valentini Corp. Jur. med. leg. Pandect. Pars 2. sect. 2. cas. 1.*

§. V. Insuder quandoque Collegiis Medicis examinandæ & decidendæ offeruntur ALIORUM CURATIONES tam pharmacevticæ, quam chirurgicæ (*a*), ubi morborum recognitio interdum requiritur, quando quidam morbi perverse tractati fuere v. g. quando affectus scorbuticus pro venereo habitus & tractatus est; aut syncope pro apoplexia; aut asthma convulsivum pro catarrho suffocativo, aut scorbutus pro purpura, aut flatulentia pro malo hypochondriaco, aut tussis inveterata pro phthisi, inde evenit, ut post obitum patientis lites moveantur & Facultatis Medicæ decisiones desuper requirantur: tale quid etiam sæpe in Foro Chirurgico occurrit: hinc illæ acclamationes & accusationes: Er hat mich nicht recht curiret! hat mich verwahrloset! hat mich zum Krüppel gemacht &c. & cum aliquando morbi ex animi affectibus, maxime ex ira orti, veneni propinationem æmulari soleant, ita in hoc casu Medicorum judicium requiritur: præcipue vero omnibus attentis & a philavtia aliisque præjudiciis liberis Medicis constat, quoties morbi biliosi veneficium quoddam in suspicionem trahere soleant, id quod varii Medici satis solide annotarunt: hinc in hac morborum recognitione desideratur exacta notitia historiæ & differentiæ morborum, ut & assidua inquisitio & conciliatio causarum naturalium, videlicet ætatis, sexus, temperamenti, virium, sensibilitatis, vitæ generis, consuetudinis hæreditariæ dispositionis, educationis &c. ut & causarum antecedentium occasionalium &c. provide indagare convenit, quoniam alias facile Medici in hac recognitione hallucinari possunt, præprimis si falsis theorematibus occœcati fuerint.

(*a*) Ta-

(a) Talia curationum examina variis casibus recensentur a Zittmanno cent. 1. cas. 44. 57. Cent. 4. cas. 99. Cent. 5. cas. 97. De erroribus eorum, qui medicinam faciunt Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 2. sect. 8.

§. VI. Dum autem dictum fuit, quod interdum de aliorum curationibus judicia instituenda sint, ita non raro evenit, ut Clerici morbis curandis manum admoveant, sed & persæpe morbos corrumpere soleant, hinc de talibus corruptis morbis Medici sententiam ferre debent: alias quidem Clericis minime concessum est Medicinam exercere (a); interim quando in aliquo loco vel nullus Medicus præsto est, vel plane imperitus & heluo, qui raro sobrius depiehenditur, aut quando medicaster adest, qualibus alii homines vitam suam minime concredere possunt, tunc sacerdotes in eodem loco viventes & melius de re medica instructi, quando antea prædictas circumstantias loco convenienti denunciarunt, in tali necessitatis casu, dum peritiores Medici deficiunt, Praxin, attamen cum multa circumspectione exercere possunt, (*) & si morbi chronici fuerint, alios peritos Medicos alibi degentes in consilium vocare debent, ut meliori conscientia hac ratione subvenire queant (b): abstineant vero Clerici a nudo ausu medico, quando interdum scripto quodam medico instructi & innixi temere & sine aliquo judicio præscriptis remediis & formulis utuntur, sed certius abutuntur & loco christianæ officiositatis improba pericula per mortes faciunt.

(a) *vid. Bœhmer in Jure Eccles. L. 3. tit. 50. §. 16. seq. Rhetii disp. de Medicis cap. I. §. 8.* Speners letzte Theologische Bedencken *Part. 2. p. 101.* Ob ein Prediger ohne Nachtheil seines Amtes *Medicinam practiciren* könne? *quam quæstionem negative decidit, sex argumentis demonstrat, & inter alia dicit:* Der sel. *D. Dannhauer* in seiner *Catechismus*-Milch *P. 2. Concl. 39. p. 326.* zehlet dieses unter die Arten des Diebstahles, wenn man die Schrancken des Berufes überschreitet, und dem Nechsten sein Stück Brodt vor dem Maul abschneidet. *Arnoldus Mengering in Informatorio Conscientiæ Dom. 24. Trinit. Qu. 4.* gestattet denen Predigern *Praxin Medicam* in Flecken und Dörffern, da man im Nothfall keinen *Medicum* und Apotheck haben kann. *Conf. D. Gerhard in Loco de Ministerio Ecclesiæ Tom. 6. p. 172. Necessitatis & charitatis officio lex non potest statui: si quis arte medica præstare aliquid* solide *potest, succurrat ægrotanti proximo, non spe lucelli, sed affectu charitatis, quando alius, cui corporis cura legitime demandata est, haberi nequit. conf. Eckhardus in Pastore conscientioso. Dannhauer in Theolog. Conscient. Tom. I. Part. 2. Spec. Dialog. 3. p. 1048. Balduinus c. 4. Coloss. qu. 1. quos omnes allegat B. Spenerus. Alio tamen loco hic author dicit videl. in Consil. Theol. Latin. Part. 3. c. 6. art. 1. distinct. 3. n. XXXIII. p. 399. a. Cum medicina ejusmodi donum videatur, cujus non universa plenitudo uni ordini collata sit, sed illud in varios sparsum, pro cœlestis patris arbitrio, quantumvis præoptarim omnia ordine agi & vocationis*

tionis

tionis & specialis publica authoritate & lege ordinatæ cancellos servari: vix tamen ausim omnem libertatem aliis adimere qui professione medici non sunt, aliorum valetudini consulendi. In der Wittenbergischen Kirchen-Verfassung *extant hæc verba:* Sie mögen neben Verrichtung ihres Berufes auch *Medicinam* lesen, und ihren guten Freunden und Nachbarn zu Nutz gebrauchen, aber ohne Erlaubniß der geschwornen Land-Aertzte nicht öffentlich *profitiren*, noch der *Practique* nachziehen.

(*) *vid. Gerbers Histor. regenit. Part. IV. c. 20. p. 513-515. Utr. de jure communi clericis liceat exercere Medicinam & hoc deroget illius præstantiæ aliquid. Bravo de Medicinæ dogmaticæ præstantia. p. 98. seq. Judicium de Pastoribus Medicinam exercentibus. Lentilius Miscell. Med. Pract. p. 608-617.*

(*b*) *Conf. pluribus Speners* Theologische Bedencken *P. 1. p. 754. & seqq.*

§. VII. Maxima proinde cautela observanda est in morborum scrutinio, qui per intervalla exacerbationes suas patiuntur, ut sunt affectus melancholici, spasmodici convulsivi, habituales, hæreditarii, prægressa vulnera capitis, curati affectus paralytici, morbi obscuri, morbi peregrinantium, qui subito tabellarios invaserunt & sensu atque loquela ipsos destituerunt &c. in quorum omnium morborum decisione judicio opus est: huc pertinent illa momenta, quæ ex Ebrietatis recognitione ad Forum Politicum spectant (*a*): imo huc referri merentur morbi, qui vocantur permanentes i. e. quorum cura sperari & promitti non potest, de quibus tamen aliquando Medici judicium deponere debent, quaudo v. g. hoc morbo detenti matrimonium inire constituunt, velut homines hæmoptyici, melancholici, epileptici, (licet casus epilepsiæ per matrimonium solutæ recenseantur (*b*):) hectici phthisici, paralytici, internis & externis sensibus ægrotantes, herniosi, uteri & ani procidentia laborantes, corruptis morbis detenti, spasmodicis & convulsivis affectibus afflicti (*c*) &c. huc pertinent involuntaria urinæ excretio, pollutiones, vitia mensium, ulcera diuturna, œdemata &c. qui singuli morbi sub censuram & decisionem Medici in variis casibus veniunt, ut recognitionem suam (*d*) sistant: quod vero morborum recognitionem attinet, qui a tortura subeunda homines liberant, de illis proximo capite agendum erit: denique morborum indagatio etiam necessaria est in hominibus, qui magis ex imaginatione ægrotant (*e*), aut qui ex amore in morbosam afflictionem incidunt.

(*a*) *vid. Zacchias L. 2. tit 1. Qu. XI.*

(*b*) *Valentini in Corp Jur Med. Leg. ff. P. 1. Sect 3. cas. 32. A. N. C. Cent. 1. obs. 23*

(*c*) *De quibus morbis illorumque judicio vid. Zacchias L 8. tit. 1. Qu. 3.*

(*d*) *conf. quæ Zacchias toto Lib. 8. de hac consideratione ex parte lectu digna & utilia profert.*

(*e*) *vid. Mea disp. de Valetudinariis imaginariis.*

§. VIII.

§. VIII. Inter omnes illos casus, in quibus Medici ad nonnullorum morborum recognitionem requiruntur, maxima difficultas occurrit in illis morbis, qui *Veneficio* sive *Incantamento*, *Fascino*, aut *Sortilegio* adscribi solent: in quibus dijudicandis magna omnino opus est prudentia, sepositis quidem præjudiciis, superstitionibus & credulitatibus, sed exclusis etiam Neotericorum Scepticismis & subtilioribus, ut sibi persuadent, Philosophiis: Sermo itaque hoc loco est de morbis a diabolo & illius technis provocatis, adeoque extra consuetum naturæ ordinem & ut ajunt supranaturali vi ortis: principalis quæstio est, an diabolus non modo in corpus operari, sed & in eodem varias causas morbosas provocare possit? quod utrum possit, non habeo cur dubitem, siquidem ipsi potestas cum corpore coeundi non denegata est: & qui potest majus, potest etiam minus; sed diabolus animum corrumpere potest, quidni corpus? proinde mox huic quæstioni ad latus ponitur altera, an diabolus utpote spiritus agere possit in corpus? quam quæstionem iterum affirmative decido: siquidem huc usque nondum solida ratio in contrarium prolata fuit: datur enim utique commercium inter spirituale & corporale, aut actio spiritus in materiam: porro quæritur, annon tales affectus, qui diabolo adscribuntur, mere naturali ratione & via ordinaria evenire queant? id quod nego, si de illis casibus intelligitur, qui absolute ad fascina referri merentur, cum nondum hactenus solida & rationali demonstratione probatum fuerit, quod tales casus illo supposito ordine naturali contingere queant, soleantque. (*)

(*) *An dæmones corpora humana morbis affligant? Langius Lib. 2. Ep. 34. de Fascino ib. Ep. 36.*

§. IX Interea vero non singuli casus, qui diaboli machinamentis imputantur, vera sunt incantamenta, sed in hac disquisitione frequens fucus & fabula occurrit, imo multa hominum fatuitas & crassa superstitio cooperatur: propterea vero non sequitur, quasi omnes casus ab omni incantamento liberi sint; unde in hoc scrutinio & judicio prudentia opus est: & sane ut cum Senecæ verbis eloquar, multos absolveremus, si cœperimus ante judicare, quam irasci: quando vero varii casus adeo misere & lepide torquentur, tunc sane reliqua dubitatio, an dentur morbi ex fascino, ridicula evadit: neque etiam alicujus (*a*) Auctoris adsertum eo extendendum est, ac si talis dæmoniaca magia nulla esset: neque alterius (*b*) opinio calculum & applausum meretur, qui omnes tales morbos ex Cacochymia deducere mavult, quasi hæc causa esse possit tot absurdorum, quæ e corpore afflictorum educuntur.

(*a*) *vid. Naudæi Apologia, cui Tit. Apologie pour touts les grands personnages, qui ont eté faussement soupçonner de Magie.*

(*b*) *He*

(b) *Hic Positonius fuit. conf. Philostorgus Cappad. Histor. Eccles. L. 8. c. 10. & Jac. Gothofredus diss. in Philostorgium p. 341.*

§. X. Quo vero Medici de talibus morbis prudens judicium ferre queant, ita ipsis antea probe perspecti esse debent morbi corrupti, ex animi pathematibus nati, ex mensium vitiis orti, a vermibus provocati, hæreditarii, præmature suppressi, aut retropulsi, ab animo pravo & confuso geniti & enutriti, ut & varii spasmodici & convulsivi &c. quoniam sæpe tales morbi pro veneficiis declarantur, quando naturalibus causis suas origines debent: neque etiam vires imaginationis adeo extendendæ sunt, ut ad Paracelsi fabulam omnes reliquos casus, de quibus juste dubitare convenit, an via communi & naturali decurrant, sub hoc pallio quidam occultare haud erubescant: quid quod nimiam & sane ridiculam ambitionem atque affectatam prudentiam oleret, si singulorum animadversiones, quotquot de morbis ex fascino disserunt, pro superstitione affirmaremus, & si nostra nobis tantum placerent: non enim tantum cœca superstitione obnubilati ethnici & Papiculæ tales morbos agnoverunt, sed & Christiani & prudentes Medici illos observarunt, ut reliqua infirma argumenta, aut quandoque sophismata vix ulteriori attentione digna censeri queant: quod vero e multis historiolis paucæ respondeant veritati, negandum haud est: de reliquo satis multa & probata testimonia (a) de talibus morbis passim occurrunt.

(a) *Ingens Series Auctorum, qui incantamenta admittunt & observarunt, proponitur a Zacchia L. 2. tit. 2. Qu. 2. ferme per totum conspectum & L. 7. tit. 4. Qu. 4. n. 2-5. & 7. cum notis Francii p. 660. Conf. A. N. C. Dec. 3 An. 1. obs. 3. ubi ex variis argumentis existentia veneficiorum & eorum læsiones ex permissione divina demonstrantur. Dec. 2. An. 1. obs. 37. cent. 1. p. 197. in append. Varia Symptomata ex injectis per incantationem materialibus Dec. 2. An. 1. obs. 140. Ita lectu digna est observatio Dec. 3. An. 1. obs. 125. de brachio fascinato, ut & obs. 166. de membri virilis ab Amasia veneficio retracti, felici in integrum restitutione. conf. An. 2. obs. 112. De Veneficio admirando obs. 204. De fascinationis rarioris exemplis An. 7. obs. 66. in qua nonnulla continentur, quae ad praesentem considerationem spectant, in scholio p. 3. & seqq. An. 10. in append. p. 165. & seqq. vid. Mea Pathologia & Praxis de Morbis ex Fascino, nec non tract. de Anima Part. priori. Mercklinus de Morbis ex Incantamentis. Schackius de Probatione criminis magiae. Daemonis fraudes in decipiendis ac obsidendis hominibus Gokelius Cent. 2. cons. 45. 46. Mag. Guilielm. Henric. Becker de Controversiis praecipuis Balthas. Becker. quondam motis. Valentini in Corp. Jur. Med. Leg. ff. P. 1. Sect. 3. cas. 13-16. p. 101-113. Salmuth. Cent. 3. obs. 34. Borellus Cent. 1. obs. 91. Cent. 4. obs. 22. Bartholinus Cent. 1, histor. 52. Bohnius de Off. M. D. P. 2. c. 6. p. 654. ubi etiam docet, quomodo depositio de maleficio sive fascino comparata esse debeat. Guldenklee Cas.*

Med.

Med. L. 7. de Morbis Venenat. & Malign. Beniuenius Obs. Med. c. 8. Henricus ab Heer Obs 8. & 13. Gregorius Horstius Epistol. L. 1. Sect. 7. Sennertus Praxeos L. 6 P. 9. c. 3-5. Heintze de Incantationis circa morbos efficacia. Marquartus de Morbis ex incantatione factis. Jordanus de eo, quod divinum aut supranaturale est in morbis humani corporis. Schenck. L. 7. de Venenis tit. de praestigiis obs. 1-12. conf. Femoris tumor a fascino Wolffii Obs. Chirurg-Med L. 1. obs. 15. De reliquo conf. Westphali Pathologia daemoniaca. Quid de Maleficiatis judicandum vid. Casp. Bravo Consultat. Med. 1. p. 228. seq. Rod. a Castro Med. Polit. lib. 4. c. 1. de fascinatione.

§. XI. Quamvis vero Magiam Naturalem minime negem, quæ partim variis materialibus naturalibus mediis administratur, partim etiam per sympathiam (*a*) & antipathiam exercetur, partim per imprecationes, quales vulgo appellare solent besprechen oder beschreyen. ad effectum & successum suum deducitur, tamen morbi ex fascino dæmoniaco provenientes negari minime possunt, siquidem ad ejusmodi veneficia præstanda etiam referri merentur Exorcistæ, qui cum verbis, sigillis, & characteribus damna struunt: unde neque prudens & conscientiosus Medicus (*b*) ejusmodi sigillis & characteribus in Praxi medica fidem dare debet: eo referuntur etiam Præstigiatores, Haruspices, Lamiæ, Sagæ ac Striges, Necromantici &c. quales homines passim describuntur: & licet aliqui crimen magiæ negare (*c*) velint, ita ut quidem ex nonnullis rationibus justam causam hujus negationis habere possint, quo etiam pertinet, quomodo ex nuda pilorum & fasciculorum pilosorum detectione in corpore non statim ad fascinum argumentari liceat, tamen alia ponderosa argumenta absolutam quandam negationem infringunt, ut itaque illi, qui de crimine Sortilegii (*d*) reali agunt, perinde justam causam habeant: in hac vero consideratione subinde JCti desiderant, ut corpus delicti (*e*) sufficienter sistatur: ex singulis vero hisce meditationibus palam est quanta prudentia, continentia & peritia in ejusmodi casibus decidendis instructus esse debeat Medicus.

(*a*) *Tales casus magiae per Sympathiam recenset Valentini in Corpore Jur. Med. Leg. Novell. cas. 49-51. & p. 318. seqq. in append. primo, de variis sagas concernentibus quaestionibus.*

(*b*) *conf. quæ differit Rejes Camp Elys Qu- 22. 23. 28. 29.*

(*c*) *Tales sunt: Joh. Franciscus Ponzinibius de Lamiis tom. 2. fol. 136. 137. Wierus de Præstigiis dæmonum. Antonius von Dalen in Comment. de Miraculis & de Idololatria & superstitione. Beckers* Bezauberte Welt. *Webster* von der Zauberey *Reich de Crimine Magiæ. Illustr. Thomasius in not. ad Lancellottum lib. 4. tit. 5. §. 2. n. 234 p. 1987. dicit: Dari magos, veneficos, sortilegos, nemo dubitabit, sed cum notum sit, sub voce magorum & sagarum hodienum communiter non solum apud Pontificios, sed etiam apud Pro-*

Protestantes intelligi homines, qui cum diabolo pacta faciunt, vel cum eo concumbunt, & vero recta ratio dictat, persuasionem hanc esse tantum non sensui communi adversam, inde tentavi jam anno 1701. ut in disp. de crimine magiæ, docere, hanc sententiam pertinere ad crassissimas Papatus reliquias nec tale crimen magiæ dari, adeoque processus etiam nostros adversus tales magos ac sagas magna emendatione habere opus. conferantur reliqua hujus notæ. Negantes Crimen Magiæ vero refutasse sibi videntur Carpzov. Prax. Crim. P. 1. Qu. 48. n. 15. & seqq. Schackius in loco superius cit.

(*d*) *vid. Carpzov. l. c. per quæst. 48. Gilhausen in arbore criminali c. 2. tit. 17. p. 66. 67. Grillandus in tract de Sortilegiis & in Malleo maleficiatorum. Gödelmann. de Veneficiis & Lamiis. Clasenius in art 109. p. 404. & seqq. De crimine veneficii, quod puer septennis & puella octennis cum matre confessi, sed sub perplexis variationibus revocaverant, egit Harprecht in Consil. Tubingens. p. 143. & seqq. qui auctor etiam non negat, quod tempestates viribus magicis produci queant. p. 152. & seqq. dicit vero iste auctor, quod in abstruso tali crimine, quando hominibus & jumentis damnum illatum fuit, requiratur, ut certum corpus delicti sistatur: quomodo vero corpus delicti indagari debeat, monstravit Stephani ad art. 52. C. C. C. p. 80. ubi dicit: Si magus Sortilegus, lamia veneficia incantationes confiteantur, iisdem de circumstantiis, quæ jam fere indicatæ sunt, interrogari poterit, ita ut non obiter ac superficialiter, sed exacte de hoc enormi crimine constare possit: hæc vero peculiariter subjungenda: quomodo & quando & quibus characteribus, signis, verbis, morticinis, sacrificiis, venenis, liquoribus, pulveribus, suffitibus aliisque rebus adhibitis incantarit: & si quæ defodisse humum, aut sibi superesse ex iis rebus dixerit, quibus in fascinis usi sunt, ea rosodi & investigari debent &c. &c. conf. art. 109. cum notis Stephani, Clasenii, Mantzii, Ludovici.*

(*e*) *Clasenius dicit p. 230. In iis, in quibus relinquuntur aliqua vestigia reorum confessioni per torturam expressæ non simpliciter creditur, nisi postmodum quoque constiterit de corpore delicti. & p. 231. addit: Judex accurate inquirere tenetur, numquid etiam illud, quod tortus est confessus, in rei veritate ita se habeat.*

§. XII. Præter morbos aliquando recognitio in variis casibus subinde de MORTUIS instituitur, & quidem an homines, qui pro mortuis habentur, tales vere fuerint (*a*) quemadmodum gravi syncope correpti, qui tamen adhuc vivi sunt, pro mortuis interdum reputantur, sicut varia exempla (*b*) passim recensentur: quare antiquiores Medici, utpote Galenus, nonnulla experimenta (*c*) commendarunt, quæ cum ejusmodi hominibus, qui pro mortuis habentur, institui debent. Requirit talis cognitio utique magnam circumspectionem, præcipue in affectibus syncopticis, hystericis, apoplecticis hemiplecticis, lethargicis, asthmate convulsivo correptis &c. ubi ex vera horum

horum morborum cognitione deinde accuratum judicium formari potest, an vere mortui sint, qui pro talibus nunc æstimantur.

(*a*) *Fidelis Relation. Medic. Lib.* 4. *Sect.* 1. *c.* 1-6. *Lancisius de mortb. subitan. c.* 14. §. 3. *p.* 45. *vbi fictorum mortuorum calliditas detegitur ib. c.* 15. *de difficultate inveniendi signa, quibus dignoscantur, qui natura, non arte pseudo-mortui occurrunt. cap.* 16. *de signis, quibus pseudo-mortui a vere mortuis distingui possint. cap.* 17. *de signis, quibus repentina mors dignosci potest*

(*b*) *conf. Mea disp. cui tit. Memento mori!* §. *ult.* & *disp. de Resuscitatione semi-mortuorum.*

(*c*) *vid. Zacchias L.* 4. *tit.* 1. *quæst. XI. n.* 54.

§. XIII. Contingit itaque, ut de illis, qui in aquam delapsi & brevi post protracti fuerant, quæstio (*a*) instituatur; an vere mortui fuerint ejusmodi homines (*b*): porro de nonnullis in aqua repertis quæstio movetur, an vivi in aquam projecti fuerint, & forte in illam se ipsos præcipites dederint, an mortui in eandem translati fuerint (*c*): & licet homines, qui vivi in aquam delapsi, non ex ingluvie (*d*) aquæ, sed ex suffocatione moriantur, cum utplurimum vel nihil, vel parum aquæ in iisdem reperiatur, tamen de illis, qui vivi in aquam demersi fuerant, apparent signa convulsionis, lingua interdum prominet aut intra dentes detenta hæret, oculi semiclausi & digiti contracti sunt, spuma quadantenus ex ore effluit, narium pinnæ præter solitum sunt contractæ, labia oris inflata, interdum digitorum extremitates excoriatæ & attritæ, quandoque maculæ in exteriore corpore perspiciuntur, abdomen est inflatum, anus nonrigide occlusa, genitalia contracta aut retorta, dentes arctissime contracti & os contortum, qualia prægressarum convulsionum sunt indicia: tumidum reliquum est caput ex suffocatione; interne in pulmonibus reperiuntur signa suffocationis, aliquando tamen modica colluvies aquæ, quandoque intestina e genuino suo situ sunt devoluta, parum aquæ reperitur in ventriculo, nisi ejusmodi homines in extremis angustiis illam ingurgitaverint, quod tamen haud semper occurrit: contraria vero signa obtingunt in cadaveribus, quæ mortua in aquam præcipitata sunt, in quibus laxitas cutis, tumor universi corporis exterioris a ralaxatione & colliquatione, signa eminentis corruptionis, sub defectu prædictorum indiciorum præsto sunt; quamvis & hæc modo recensita signa in hominibus non oriantur, qui vivi in aquam delapsi sunt, quando diu in eadem delituerint.

(*a*) *conf. Mea Praxis Extemp. c.* 7. *de Aqua submersis. Bohnius de Vulnerum lethal. examine p* 192-195. *Feltmann. de Cadav. inspic. Cap.* 21.

(*b*) *Prax mea extemp. l. c. Feltmann. de Cadav. inspic c.* 22. *De externis suffocationis indiciis vid Fort. Fidelis Relat. Med. Lib.* 4. *Sect.* 4. *c.* 2. *p.* 585.

(c) *De talibus signis egit Paræus in tract. de Renunciationibus. Rod. a Castro in Med. Polit. lib. 4. c. XI. Testificandi ratio in iis, qui aqua fuerant suffocati. De suffocatis adhuc viventibus Marc. Donatus hist. med mir. Lib. 7. c. 10.*

(d) *vid Mea Praxis Extemp. l. c. Bohnius l. c. p. 193. 194 Zacchias L. 5. tit. 2. Q. XI. n. 4. Valentini Corp. Jur. Med. Leg Novell cas. 16. & p. 106. & seqq. Beckeri tractat. de Submersorum morte sine pota aqua. Act. Berol. decad. 2. vol. 3. p. 38. n. 1.)*

§. XIV. Accedit quandoque casus, ut de *Suspensis* Recognitio instituti debeat, an vivi, an mortui suspensi fuerint, an homines ex melancholia laqueo se jugulaverint, an alii homicidæ ad hanc imitationem antea alia mortis specie, præcipue suffocatione, ejusmodi homines interfecerint & deinde laqueo suspenderint, ut alii sibi persuadeant, quasi ejusmodi suspensi proprio instinctu vita se privaverint, propptereaque ut Avtochiri aut melancholici considerari debeant; quales casus in lupanaribus, imo variis aliis, occasionibus evenire solent, sicut in genere de laqueo suspensis & strangluatis Auctores (a) differunt: vivi itaque suspensi habent vestigia funis in collo constricti, circulo aiiquo sublivido, suggillato, imo rima & fissura arctius intra cutem penetrante & circumducta, ut & quandoque plane alicubi in collo incisa, (der Strick hat eingeschnitten) circa hanc funis lineolam & circulum reliqua cutis est contracta, rigida, imo irregulariter rugosa: lingua est tumida, intra dentes depressa, livida, aut dentibus incisa, aut contorta, adest spuma ante os, aut spuma in faucibus sanguinolenta, aut mucilago sanguinolenta e naribus effluit: oculi quidem concavi, sed præter solitum tumidi sunt & semiclausi, rarius etiam cartilagines glottidis & epiglottidis depressæ, distortæ, laceræ & contritæ sunt: vertebræ colli præcipue tunc luxatæ reperiuntur, quando ejusmodi homines sub manibus alterius, aut carnificis suspensi fuerant, qui pro acceleranda suffocatione caput antrorsum deprimere solet, ut propterea colli vertebræ luxentur: labia sunt tumida & livida, totum corpus æqualiter riget, digiti sunt contracti & in apicibus lividi, imo brachia & crura aliquando sunt livida, in pulmonibus præcipue deprehenduntur signa strangulationis, ut & in corde & dextro illius imprimis ventriculo, nec non in cerebro signa vel extravasati sanguinis observantur, vel vasa sanguifera valde turgida sunt, Diaphragma in suspensis utplurimum versus thoracem retrahitur (b) & quæ alia ex attenta observatione anatomica (c) in hominibus vivis suspensis conspiciuntur & colliguntur, quæ tamen in mortuis suspensis haud reperiuntur: & quæ ex vestigiis illorum, de quibus suspicio adest, quod alios laqueo suspenderint, colligenda sint indicia, æque authores annotant (d).

(a) conf.

(a) *conf. Paræus l. ante c. Mea Praxis Extemp. c. 8. de laqueo ſtrangulatis.*
(b) *vid. A. N. C. Dec. 1. an. 2. p. 62.*
(c) *conf. Bohnius de Renunciationibus Vuln. lethal. p. 195. usque 197. pluribus. Zacchias l. 5. tit. 2. Qu. XI. n. 6. Feltmann de Cadavere inſpic. c. 20. §. 3 4.*
(d) *Feltmann de Cadaver. inſpic. c. 20. §. 7. ſqq.*

§. XV. Præterea occurrunt caſus hominum repente Suffocatorum, de quibus Recognitio ſuſcipitur, an videlicet illi violenta (a) morte ſuffocati & enecati, an vi ſupranaturali jugulati, an a cauſis naturalibus ſubitanea morte ſuppreſſi fuerint, v. g. quando a carbonum (b) vaporibus ſuffocati ſunt, quo etiam pertinet, quando homines ex aliis (c) inimicis metallicis vel alterius ſpeciei vaporibus extincti fuerunt: non minus Recognitio aliquando habenda eſt de hominibus ſub crapula mortuis: ſicut plurimi, qui ebrietatem explicant, etiam mortis ex crapula reminiſcuntur, quemadmodum ex ebrietate mori (d) inauditum haud eſt: ſic aliquando Recognitio mortis inſtituitur, de hominibus in via publica, vel intra mœnia mortuis repertis, an apoplexia, an alia actuali, an violenta morte (e) ſuccubuerint; ſic hominum fulmine in via regia, agris, campis &c. percuſſorum Recognitio quandoque ſuſcipitur, quorum ſigna etiam paſſim tractantur (f): denique de cadaverum Recognitione in Foro Medico & Politico agitur, quando in illis vulnera reperiuntur, de quibus quæritur, an vivo, an mortuo homini inflicta fuerint (g): ita vulnera, quæ vivis hominibus illata ſunt, deprehenduntur adhuc rubicunda, cruenta & labiis tumidis atque lividis prædita, vaſa ſanguifera vero ſunt flaccida & depleta: qui vero mortuus vulneratus eſt, in illo vaſa adhuc ſanguine ſufficienter oppleta ſunt: deinde ſanguis qui ex vulnere exprimi poteſt in illo, qui vivus vulneratus fuit, quadantenus rubicundus eſt, minus vero in mortuo (h). Quandoque medicus de incarcerato mortuo, an præſumatur culpa cuſtodis obiiſſe, in conſilium vocatur (i) ſicut medicorum dicto ſtatur, an incarceratus vulneratus diſceſſerit ex vulnere, an cuſtodum culpa vel negligentia (k). Ex quibus ſchematibus facile liquet, quoties ejusmodi caſus occurrant, in quibus Recognitio de Morbis & Morte neceſſaria eſt.

(a) *Signa obſervata in eo, qui per vim ſuffocatus eſt, recenſet Zacchias l. 5. tit. 2. Qu. XI. n. 6*
(b) *De talibus defunctis vid. Pardus l. c. Mea Praxis Extemp. caſ. XII, de Noxa e Vaporibus inimicis. Hiſtoire de l'Academie de Science An. 1710. p. 21. ſqq. Reusnerus obſ. med. 150.* Breßl. Geſchichte der Natur und Kunſt der XII. Verſuch. *p. 729. præter illos auctores, quorum in Prax. Extemp. mentionem feci. Et hanc conſiderationem quadantenus illuſtrat Zacchias l. 2. tit. 2. q. XI. & l. 5. tit. 2. q. 12. n. 6.*
(c) *Agricola de Re Metallica l. 6. p. 172. 173. Garmann. de Miracul. Mort. l. 2. tit.*

tit. 1. §. 27. Bayle de Vi acris elastica, experiment. 41. p. 312. Bresl. Geschichte 2. Versuch. *p. 210. Rejes Qu. 65. n. 24 & 28. Mea Praxis Extemp. cas. 13.*

(d) *conf Mea Prax. Extemp. cas. 13. Barthol. cent 6. histor. 16. Schenckius l. 1. de Ebrietate obs. 3.*

(e) *vid. Casus in Ammann. Prax. Vuln. lethal. Decad. 3. histor. 4. Valentini in Corp. Jur. Med. Legal. ff. P 1. sect. 3. cas. 12. Bonetus Sepulchret. anat. Lib. 1. Sect. 2. obs. 15. p. 88. 89. Act. Berol dec. 1. vol. 4 p 80. an mortua in campo reperta plagis ceciderit nec ne? & p 91. mortuæ repertæ qualis probabilis mortis causa.*

(f) *Zacchias lib. 5 tit. 2. qu. X. Feltmann de cadav. inspect. cap. 20. §. 5. Praxis med. extemporanea cas. 4. Fulminis ictu percussi vid. Zacch. l. 5. tit. 2. qu. XI. Feltmann de cad. insp. c. 20 §. 5. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 4. sect. ult. cap. 1. p. 594.*

(g) *conf. Paræus l. c. Bohnius l. c. p. 197.*

(h) *conf. Zacchias l. 5. tit. 2. Qu. XI. n. 1. 2. 3. & l. 4. tit. 1. qu. XI. n. 30. & seqq.*

(i) *Farinacius Opp. Crim. qu. 24. n. 54. seq.*

(k) *Mascardus de Probat. Vol. 2. conclus. 1037. n. 6. ita allegatur quæstio legalis in Ammanni Praxi vuln. leth. Decad. 6. hist. 10. & exinde a Valentini in Corp. Jur med. leg. ff. Part. 1. sect. 2. c. 26. p. 81. an incarceratus a catena carpentaria tam arcte abdomini injecta mortuus sit, nec ne? id quod Facultas Lipsiensis adfirmavit.*

Casus I.

Mysta quidam temperamenti sanguineo-melancholici annorum XXIV. a teneris annis frequentes experiebatur narium hæmorrhagias, quæ vero circa XIIX. ætatis annum non modo minuebantur, sed tandem penitus cessabant: hanc cessationem excipiebant deformantes varosæ efflorescentiæ faciei, ita ut tandem prædicto XXIV. anno ætatis, dum ipse nunc in officio ecclesiastico constitutus fuerat, tumorem rubicundum in sinistra pinna narium susceperit, qui successive in ominosam molem concrevit, adeo, ut nunc cum lunæ mutatione mox decresceret, mox accresceret: hæc deformatio admodum hunc Mystam angebat, adeo ut ipse cancrosam corruptionem metueret, ex qua tandem ad officium suum inhabilis redderetur: utebatur interea ipse diæta lauta, plena, spirituosa cum potu vinoso: sub hoc angore vero ipse Medico cuidam sequentes decidendas proposuit quæstiones:

1. Quorsum hæc deformitas referri mereatur?
2. Cui causæ originem debeat?
3. An ipsum ad officium ecclesiasticum inhabilem reddat?
4. An aliqualis spes restitutionis affulgeat?
5. Et quibus auxiliis demum huic malo subveniendum sit?

Epi-

Epicrisis in Casum I.

1) *Sarcosis in naribus personæ ecclesiasticæ aliis scandalosa, sed in se inoffensa.* 2) Personæ, quæ in officiis publicis constitutæ sunt, facile aliis præjudicantibus hominibus cum leni morbo, in externos sensus incidente, scandalosæ, utut sæpe citra culpam, evadunt. 3) Præsens affectus originem suam debet magis vitiosis motibus, quam principali causæ materialis culpæ: 4) imprimis vero facies utpote pars largiori lymphæ affluxui obnoxia irregularibus ejusmodi concretionibus aut excrescentiis verrucoso-glanduloso-carnoso-fungosis est exposita. 5) Ad præsentem sarcosin, quæ sanguinolenta concretio est, disposuit (*a*) in genere abundantia sanguinis (*c*), suppressio præcedentis salutaris narium hæmorrhagiæ (*d*), multiplex externa offensio, quæ ulteriorem affluxum humorum ad hanc excretionem conservavit & confirmavit (*e*), anxia & constans imaginatio de tali affectu (*f*) perennans sanguinis accumulatio & incongrua commotio. 6) Interea hoc concrementum ita constitutum est, ut nihil maligni, contagiosi & terribilis occurrat qualitatis, siquidem a causa pura & honesta ortum & hactenus sustentatum est, licet propter externum conspectum aliis hominibus offensam parere potuerit: 7) Unde pro hac afflictione utique datur remedium, modo ad veram originem & mali causam illud dirigatur; 8) hactenus enim propterea malum hoc magis increbuit, quia α) vera illius causa non sublata β) quia illud malum magis per topica remedia irritatum; γ) & quia cura ad motuum vitia minime directa fuit. 9) Ob id sanguinis superflui ratio est habenda, quo ipse rite ventiletur; unde jam Zacutus Lusitanus in Medicorum Principum historia L. 1. ad tales præternaturales protuberantias capitis hirudines commendavit partim pro scopo sanguinem imminuendi, partim motus derivandi: 10) deinde in hoc casu talia adminicula motus revellentia ab intra, posthac affluxum humorum discutientia & leniter etiam repellentia interne & externe usurpanda sunt, una cum assidua ordinatione motus temperantium auxiliorum & hac methodo talis offensio & deformatio radicitus fuit sublata. Dolor insignis capitis & præcordiorum ex occursu duorum funerum ac inde orto terrore Gabelchoverus Cent. 5. cur. 66.

Casus II.

Prudentia, eine Jungfer von 19. Jahren, eines stillen und wohlgesitteten Gemüths, wohlbegabten und zierlichen Leibes, auch wohlbegüterten Zustandes, wurde an eine Person verheurathet, welcher man sonst

 nicht

nicht viel Lobwürdiges zum Ruhme] nachsagen konte: Nachdem diese Prudentia 2mal gebohren und bisher ihre Kinder lebendig behalten, ist sie unvermuthet in eine verwirrete Kranckheit gefallen, welche ihren Anfang mit Frost und Hitze auch grosser Hertzens-Angst genommen, wobey sich aber sonderlich ein heftig reissender und brennender Schmertz in dem rechten Arm, welcher Tag und Nacht anhielt, eingefunden: Hiernechst entstunden Ohnmachten, abwechselnde Verwirrung des Gemüthes, grosse Verstopffung des Leibes und Urins, kalte Angst-Schweisse, Hertzpochen und Convulsivische Bewegungen, bis sich unter beständiger Verharrung und täglicher Anwachsung obgedachten Schmertzens an benantem Orte, eine rothe Geschwulst äusserte, welche auch nach langer Zeit endlich zur Oeffnung gebracht wurde, aus welcher zuerst eine stinckende Materie mit vielen Püschlichen Haaren gekommen, bis die folgende Tage mit beständiger Veränderung unter gantz genauer Aufsicht glaubwürdiger und kluger Personen aus benanter Oeffnunge bald kleine Fasciculi von Bändern unterschiedener coleur, bald Stecknadeln, bald abgebrochene Spießgen Glases, bald zerkrümelte Kohlen, auch zerschnittene Leder-Stücklein herausgebracht wurden, über welchen betrübten und verwirreten Casum diese einzige Frage zu entscheiden, vorgelegt worden:

Ob dieser Casus blossen ordentlichen natürlichen Ursachen oder vielmehr einer so genanten Magischen Kraft zuschreiben sey?

Epicrisis in Casum II.

1) *Abscessus ex fascino ortus adeoque haud naturali, sed dæmoniaco-magicæ causæ adscribendus;* 2) hunc testantur varii respectus præcipue mala indoles personæ, quæ de illato fascino in suspicionem incidit, deinde ipsa confusa matrimonii & mutui consortii ratio, 3) maxime vero corruptus & confusus morbi status in fœmina alias honestæ & tranquillæ indolis ac cæteroquin sana, in qua pravi succi haud facile præsumi poterant: 4) accedit & illud, quod hic morbus nullis ordinariis remediis obtemperaverit, sed indies majoribus & gravioribus Symptomatibus accreverit; 5) omnium maxime vero ipse abscessus hanc incantationem testatur, e quo talia subjecta protracta fuerant, quæ nulla alia & naturali ratione in corpore generari possunt, & quæ tamen nulla fraude in abscessum translata fuerant: 6) quamdiu itaque nulla solida ratione & citra usum lepidæ phantasiæ paralleli effectus a naturali ordine demonstrari non possunt, tamdiu prævalet decisum, quod hic sit *Abscessus ex fascino, conf. Pathologia mea Sect. XI. p. 421. sq.*

Casus

Casus III.

Studiosus in Academia vivens XIIX circiter annorum melancholico-sanguineus, aliquando intererat convivio, quod Conterranei instituerant in quo vivus & integer bono & largo appetitu alimenta & potulenta ingesserat: solus vero noctu sub declaratione, quod in hospitium suum se transferre velit, a reliquis discessit amicis: proximis vero diebus nullibi ipse comparuit, licet a suis Commilitonibus anxie conquisitus fuerit, usquedum post 4. aut 5. hebdomadas e flumine, quod hucusque glacie obductum, nunc vero iterum sub tepidiori aura apertum & reclusum fuerat, protractus est, ubi mox post extractionem ita apparuit, quasi praecedenti die in illud flumen praeceps datus fuerit: facta apertione & inquisitione, reperiebantur illa alimenta & potulenta, quae in praedicto convivio assumserat, de reliquo neque externe, praeter exiguas & paucas vix notatu dignas maculas, quicquam suspectum conspici potuit, unde quaestio instituta fuit:

An hic studiosus vivus, an mortuus in aquam projectus fuerit?

Epicrisis in Casum III.

1) *Vivus ex funesta occasione citra praegressam violentiam in aqua suffocatus.* 2) Id confirmat defectus signorum, quae alias violentiam produnt & praesentia ciborum brevi ante hanc suffocationem ingestorum: 3) hinc suffocatus & defunctus externo conspectu adhuc integer comparuit, quamvis brevi post ob aeris tepidi accessum tumor praejudiciosus & maculae praedictae comparuerint, quae tamen antea defuerunt, adeoque mutationis statui adscribi merentur, quando hic defunctus antea diu in aqua delituit, nunc vero variis commotionibus & aeris accessibus subjectus fuit: 4) quod vero tamdiu illaesus citra corruptionem in aqua latitaverit, frigori, quod illo tempore satis rigidum fuerat, adscribi debet; neque denique scrupulum movet, quod infelici tali casu suffocatus, tamdiu in aqua exstiterit, siquidem exempla similia non desunt, ubi submersi aeque per longum temporis spatium in aqua detenti fuerant, 6) quemadmodum in praesenti casu maturiorem investigationem & explorationem suffocati impedivit conglaciatio fluminis, qua vero remota mox postea cadaver repertum fuerat. Unde omnes circumstantiae militant pro vita suffocati confirmanda aliaque violentia declinanda. *conf. A. N. C. Dec. 1. An. 6, obs. 130. Aqua submersorum historiae dijudicatae, concilietur obs. 89. 192.*

CAPUT XII.

MEDICA TORTURÆ CONTEMPLATIO.

§. I.

De Tortura non nisi in illo casu Medici in Foro Civili sua communicare debent judicia, quando de subjectis, hoc tormento afficiendis, dubitatur, an propter diversas causas sine eximio & evidenti vitæ ac sanitatis dispendio quæstionem sustinere queant: brevibus interim in limine hujus considerationis significo, quod hæc afflictio, quæ cum tortura alicui additur, satis gravis sit (*a*), quam acerbitatem hujus tormenti varii describunt, & multi (*b*) hanc torturam aut hoc veritatem extorquendi medium improbant atque confessiones per tormenta extortas fallaces (*c*) nuncupaverunt; siquidem varii alii (*d*) contra torturam sentiunt; interea illa habetur pro remedio subsidiario (*e*) & extraordinario: ut ut vero originem torturæ non ex Jure divino, sed ab ethnicis quidam (*f*) petendam significent, tamen illam adhuc inter Christianos observandam reliqui JCtorum consentiunt & seorsim torturæ usum ab iniquitate vindicatum plane alius (*g*) exponit, imo ex abusu torturæ proinde illius usum tollendum non esse, cum aliud non supersit remedium, plurimi (*h*) judicant.

(*a*) *Propterea Joh. Grevius in tract. Tribunalis Reformati ex propria experientia hujus calamitatis gravitatem explicavit eandemque exterminavit: & ita etiam Wesenbeccius in Oeconomia Juris dicit: tormentum est inventum diabolicum ad excruciandos homines de tormentis infernalibus allatum; conf. Joh Ludov. Dietherr in Supplem. Spec. Speideliani Vocabulo Tortura, & Stephani ad art. 58. n. 4. ex Zangeri quæst. f. Tortura reorum c. 1. n. 1. dicit: nihil tam severum, tam crudele & inhumanum esse videtur, quam hominem conditum ad imaginem Dei tormentis lacerare & quasi excarnificare. Ant. Matthæi de Criminibus ad tit. ff. de quæst. Cap. 5.*

(*b*) *Vt Augustinus de Civitate Dei l 19. c. 6. qui dicit: hic torquemus homines, ne insontes moriantur, vt magis nos eorum misereatur, quam si morerentur: adeo graviora sæpe sunt tormenta, quam mors: perinde e theologis Mayfartus* in der christl. Erinnerunge, wie das abscheuliche Laster der Hexerey auszurotten *c. 17. p. 134. Mengering* in Evangelischem Gewissens-Recht *p. 1011. 1012. Loccenius in Synopsi Juris Suec. pag. 604. torturam improbant. conf. Ant. Matthæi de Criminibus ad tit. de quæstionibus cap. 5.*

(*c*) *L. 1. quæstion. 23. ff, de quæstion. Spenerus theologische* Bedencken 1. Theil *c. 2. art. 6. sect. 13. p. 228. 229. & sect. 14. p. 232.* letzte *theologische* Bedencken

den 1. Theil *p.* 430. 431. *Ziegler Disceptationum selectarum thema* 47. *de torturis seu quæstionibus cap.* 2. *p.* 1524. *Thomasii disp. de Tortura ex foris Christianorum proscribenda* § 9. *Ejusd. Programmata n.* 27 *p.* 576. *sq. quem incertum effectum etiam testatur, Bodinus de Vsu & abusu torturæ th* 4. *p.* 9. *Augustus Nicolai tract. an quæstione per tormenta criminum veritas elucescat. Carpzov Prax. Crim. P.* 3. *Qu.* 117. *n.* 5. *dicit: hoc indagandi criminis genus res fragilis & periculosa, quæ veritatem sæpius fallit: conf. Zanger. l. c. c.* 1. *n.* 2. *P. Hofft. Hist. Belgic. Lib. X. Joh. Grevius in tribunali reformato Lib.* 1. *c.* 6. *lib.* 2. *c.* 4. *Valentini Corp. Jur. Med. Leg. Novell. cas.* 17. *p.* 132.

(*d*) *conf. Antonius Matthæi in tract. de Criminibus ad tit. ff. de quæst. c.* 5. *l.* 48. *tit.* 16. *p.* 801. *An tormenta legitimus veritatis indagandæ modus sit, vid. Harprecht Respons. Crim. & Civil. respons* 46. *n.* 33 *Tractat cui Tit. Effigies justitiæ, quæ in publicum prodiit An.* 1699. *Schalleri diss. de Tortura in Christiana Republ. non exercenda Oldekop. Obs. Crim. tit.* 4. *obs.* 1. *p.* 215. & *obs.* 37. *p.* 319. *Cason de Tormentis c.* 1. *n.* 10. *Ita Cicero in Oratione pro Cluent. dicit: in quæstionibus non id agi videtur, vt verum inveniatur, sed ut aliquid falsi dicere cogantur, qui torquentur: hinc Vlpianus L.* 1. §. 23. *ff. de quæst. ambigit dum dicit: etenim res fragilis est tortura & periculosa & quæ veritatem fallit. An tortura sit toleranda in rebus publicis, præcipue Christianorum? Stryk. Us. modern. lib.* 48. *tit.* 18. *n.* 1.

(*e*) *Hinc Mascardus de Probat. vol.* 3. *concl.* 1385. *n.* 3. *dicit, quod tortura non debeat inferri, nisi in subsidium. conf. Mantzius in Summa processus Criminal. c.* 5. *de tortura n.* 7. *p.* 23. *Thomasii disp. cit.* §. 5. *p.* 11. *Ludovici* in der Einleitung zum peinlichen Proceß *c.* 9. §. 3. *dicit:* Es kommen alle Rechts-Gelehrten darinne überein, daß die *Tortur* ein *subsidiarium* und *extraordinarium remedium* sey, und daß folglich darzu ein Richter nicht schreiten könne, wofern es nicht die äusserste Noth erfordert. *Clasenius ad art.* 69. *p.* 294. *D. König in Consc. Cas.* 2. *p.* 56. *Oldekop. in caut. crim. Syllog. tit.* 4. *c.* 1. *n.* 7. *Waldschmid Pythonissa Endorea Conc. XIV. p.* 352. *sq. Tortura est subsidiarium tantum remedium inquirendæ veritatis. Brunnemann. Process. inquis. c.* 8. *membr.* 5 *n.* 11.

(*f*) *Bodinus disp. cit.* §. 2. 3. *Tabor de quæst. & Tortura c.* 2.

(*g*) *Joh. Voet in Comment. ad ff. p* 1118.

(*h*) *conf. Carpzov. Prax. Crim. l. c. n.* 8.

§. II. Hæc Tortura quæ in Jure Civili κατ᾽ ἐξοχὴν Quæstio (*a*) vocatur, licet aliqui (*b*) adhuc inter Quæstionem & Torturam distinguant aut quæ examen rigorosum (*c*) nominatur, unde etiam capitalium criminum Prætores Quæsitores (*d*) appellabantur, pro differentia graduum diversimode a Medicis dijudicatur: describuntur vero tales gradus a plurimis Criminalistis (*e*) ita ut quinque solennes ejusdem recenseantur gradus (*f*): proponuntur vero a nonnullis (*g*) horum graduum ordines, quod sint 1) Minæ de torquendo, 2) conductio ad locum tormentorum, 3) spoliatio & ligatura 4) ele-

vatio in equuleo, 5) quaſſatio (*b*): ſecundum hos gradus Medici inquirunt, quinam homines pro diverſis his gradibus ſubeundis idonei vel inidonei judicari queant (*i*); facile vero concludere licet, quæcunque ſubjecta gradum territionis aut comminationis ſubire non poſſunt, illa neque ſummum gradum torturæ perferre poſſunt; hæc territio a criminaliſtis diſtinguitur in Verbalem & Realem: illa eſt, quando Judex Serioſa admonitione & comminatione ſubeundæ torturæ confeſſionem ex reo obtinere annititur, & quando jam aliqualis præparatio ad ſuſcipiendam hanc torturam inſtituitur: hæc vero, quando præter illam præparationem carnifex inquiſitum apprehendit, ac ſi nunc illum torturæ actu ſubmittere vellet, ipſa tamen tortura non in reo exercetur (*k*), ſed cum de hac re Medicis non competat pluribus diſſerere, niſi ipſis placuerit, hæc aliunde hiſtorice recenſere, ita & ego ab illa explicatione, toties propoſita & JCtis relinquenda, hoc loco abſtineo, ne ex prædictis Auctoribus illas circumſtantias nuda transſcriptione mutuare videar, interim in compendio aliquas hujus conſiderationis notas allegare placuit.

(*a*) *vid. Tit. ff. & Codic. de quæſtione. Carpzov. Prax. Crim. q.* 117. *n.* 18.
(*b*) *vid. Carpzov l. c. n.* 15. & 16.
(*c*) *Tiranquillus Ambroſius de Proceſſu informativo. l.* 4. *c.* 1. *in rubrica.*
(*d*) *vid. Roſinus Antiquit. Roman. l.* 9. *c.* 6. §. 18. & 21.
(*e*) *vid. Carpzov. l. c. n.* 30-37. *Julius Clarus lib. Receptarum ſentent. l.* 5. §. *ult. q* 64 *n.* 31. *Farinacius qu.* 37. *n.* 40. *Brunnemannus in Proceſſu inquiſitionis c.* 8. *membr.* 5. *n.* 42. *Stephani in notis ad C. C. C. ad art.* 58. *Bocer tract. de Quæſtione & Tortura. c* 5. *n.* 23. *Ludovici in proceſſu Crim. c.* 9. §. 29 & *ſqq. Zacchias l.* 6. *tit.* 1. *qu.* 2.
(*f*) *vid. Carpzov. l. c n* 43.
(*g*) *Tales ordines Clarus l. c. proponit, quales allegant Stephani l. c. n.* 3. & *Zacch. l. c. n.* 3.
(*h*) *De prioribus torturæ gradibus dicit Stephani: & licet videatur quod minæ de torquendo, conductio ad locum tormentorum, ſpoliatio & hujusmodi, non poſſint proprie dici ſpecies torturæ, nihilominus ſecundum aliquos talis metus & ſuſpicio torquendi æquiparatur torturæ.*
(*i*) *Sigillatim hoc negotium pertractavit Zacchias l. c. Qu.* 2 & *ſqq. Fort. Fidelis Relat. Med. lib.* 2. *Sect.* 3. *tract. mens de Torturæ Subjectis aptis & ineptis.*
(*k*) *Claſenius in C. C. C. art.* 58. *p* 234. *Brunnemann. l. c.*

§. III. Ex hiſce diverſis tormentorum gradibus minimum horum, videlicet territionem, exceptis gravidis, ferme omni ſubjecto concedunt JCti (*a*): quo vero rectius conſtet, quænam ſubjecta magis aut minus ad perferendam torturam habilia ſint, ita ordo nunc requirit, ut has qualitates generales & perſonales brevibus pervolvam, ſiquidem Medicis competit de hac quæſtione ſolidam deciſionem ſubminiſtrare, quo judicio deinde Judices

Civi-

Civiles firmius niti possunt: primo itaque ante XIV. ætatis annum, adeoque *ante terminum pubertatis subjecta cum tortura non afficienda* esse quidam (*b*) præcipiunt, quamvis impuberes etiam sine præjudicio ætatis, nisi aliæ intercedant circumstantiæ, territionis gradu omnino affligi queant (*c*): proinde pubertati proximiores citra ætatis obstaculum pœna ferulæ adverti posse (quam vocant ein Stock-Schilling) JCti (*d*) dictitant: de infantibus enim torquendis neque quidem unquam vel prudentibus Medicis vel JCtis cogitatio in mentem incidit, unde ne quidem talis quæstio movenda; ut ut vero vulgo impuberes a tortura eximuntur (*e*), tamen ejusmodi homines, qui ante pubertatis terminum robur corporis sufficiens & necessarium acquisiverunt & ad aliqualem rationis usum pertigerunt, nisi stupido & rustico animo polleant, æque torturæ subjici possunt: maxime vero ad torturam subeundam corporis robur aut firmitas, non vero prævalens & præmatura Sapientia (*f*) requiritur: si enim in tali statu ejusmodi subjecta intellectum ad crimen committendum habent, habebunt etiam sane eundem ad crimen confitendum.

(*a*) *Vt explicavit Zacchias l. 6. tit. 2. Qu. 2. n. 4. Cujus ætatis homines ad tormentum duci queant Fidelis Relat. Med. lib. 2. sect. 3 c. 2.*

(*b*) *vid. Tabor de quæst. & tortura c. 5. §. 26. p. 56. Carpzov. Prax. Crim. P. 3. Qu. 118 n. 10. & sqq. Pubertati proximos regulariter torturæ non subjici, testatur Zieglerus disceptationum selectarum themate 28. §. 30. p. 946. & them 47. cap. 4. §. 2. p 1533. Brunnemann Process. inquis. c. 8 membr. 5. n. 35.*

(*c*) *vid. Carpzov. l. c. n. 14.*

(*d*) *vid. Zanger de quæst. & tortura c. 1. n. 35. Tabor de quæstione & tortura c. 5. §. 27. p. 60.*

(*e*) *conf. Zacchias l. c. qu. 4. n. 2. & 3.*

(*f*) *conf. Zacchias l. c. n. 4. NB. In hunc Titulum de Tortura conferatur Fort. Fidelis in Relationibus Medicorum lib. 2. sect. 3. de tormentis sustinendis.*

§. IV. Sicut respectu ætatis post acquisitam pubertatem nulla æque intercedit difficultas, quin consequentes ætates torturæ submitti queant, ita proxima occurrit quæstio, AN SENES quæstioni SUBJICI POSSINT? quod enim puberes sive XXV. annis minores torqueri possint, testantur auctores (*a*), Senes vero decrepiti (*a**) qui animo & corpore infirmi sunt, neutiquam torturæ subjectum constituunt, si non Judices fallacem confessionem percipere & senes in vitæ pericula conjicere malint (*b*), judicandum itaque est de Senum infirmitate, non vero de senectute promiscue (*c*): quando vero senes quadantenus viribus instructi sunt, tunc illos leniter torquere quidam (*d*) admittunt, & admitti illi etiam possunt; alias vulgo de immunitate Senum a tortura disseritur (*e*): si itaque senes adhuc viribus nonnullis gau-

dent, neque aliæ causæ obsistunt, tunc vigorosa talis senectus minime torturam declinare potest: sed ne hæsitatio in senectutis termino occurrat, tunc pro diversitate circumstantiarum nunc ante nunc post LX ætatis annum senectus dijudicari potest (*f*): quando vero senes ita debiles sunt, ut ex dictata & indicata tortura in magnam animi afflictionem & tristitiam conjiciantur, quæ senibus valde inimica (*g*) est, tunc tortura illis minime applicari potest: quodsi etiam morbo oppressi fuerint, tunc torturæ haud sunt subjiciendi, ita neque talis senectus, quæ ipsa morbus vocatur, promiscue torturæ tradi potest.

(*a*) *vid. Tabor de quæst. & tortura c. 5. §. 28.*

(*a**) *Ziegler discept. select. them. 47. c. 4 §. 2. p. 1533. Brunnemann in Process. Inqvis. cap. 8. membr. 5. n. 27. Tortura in vetula concessa. Riedlinus Lin. Med. An. 1. Octobr. obs. 24. p. 348.*

(*b*) *Tabor l. c. Carpzov. Prax. Crim. P. 3. Qu. 118. n. 34. & seqq. Cason de Tormentis c. 10. n. 12. Ægidius Bossius de Tortura n 19. Zanger de quæst. & tortura c. 1. n. 38. Jod. Damhouder in Prax. Rerum Crim. c. 41. n. 6.*

(*c*) *vid. Zanger l. c. c. 1. n. 39. Hunnius de quæst. thes. 2. litt. E.*

(*d*) *vid. Fariuacius Qu. 41 n. 29. Zanger de quæst. & tortura c 1. n. 40. Riedlinus in lineis medicis An. 1 Mens Octobr lin. 24. p. 348. Ziegler l. c. dicit: quod si tamen ætas senilis haud sit decrepita, non excipit quidem reum ab omni torturæ genere: prodest tamen inculpato ad hoc, vt moderatior de eodem haberi debeat quæstio, secundum judicis prudentis arbitrium. Quatenus senes sint torquendi vid. Harprecht respons. 28. p. 407. n. 22. qui senibus territionem admittit, quamvis Carpzov. Prax. Crim. P. 1. Qu. 16. n 11. territionem proprie non torturam esse adserat, quæ tamen sententia ad senes applicari haud potest, quibus propter animum senilem utique territio species torturæ est: huc pertinet Constitutio* der Bayrischen *Malefiz*-Ordnung *P. 3. art. 9.* Alte Leute von 60. und 70. Jahren soll man peinlich nicht fragen, sonderlich wenn sie sehr schwach und abgekommen sind; jedoch da sie noch in ziemlicher Stärcke, kan man sie ring *torquiren*, und mit solcher Bescheidenheit, daß es ihnen an ihrer Gesundheit und Leben nicht schade. *Interim Mascardus de Probat. vol. 1. concl. 353 n. 23. dicit, quod modice tortus non possit dici tortus, conf. Harprecht consil. 8. n. 69. id tamen ad senes referri haud potest, vt antea notatum. Zanger de quæst. cap. 1. n 40.*

(*e*) *vid. Zacchias l. 6. tit. 2. qu. 4. n. 5. & 6. Fort. Fidelis Relat. Medic. lib. 2. sect. 3. cap. 2. p. 230.*

(*f*) *Huc pertinet, quod Zacchias Lib. 6. tit. 2. Qu. 2. n. 13. dicit: quia tamen robur virium non ex annorum numero in particularibus mensurari potest, & hominum conditio est diversa, idcirco hæc Judicis arbitrio relinquenda, videlicet an Senes torturae submitti queant. conf Carpzov. Prax. Crim. P. 3. Qu. 44. n. 13. Menochius do Arbitr. judic. quæst. L 2. cas. 59. n. 3. Zanger l. c. c. 1. n. 39.*

(*g*) *Re-*

(g) *Referente Zacchia l. c. Qu. 2. n. 12. & Ranchino de Morbis Senum Sect. 1. cap. ult.*

§. V. Præterea SURDOS & MUTOS a natura tales torquendos non esse significarunt JCti (*a*), præcipue illos, qui simul intellectus defectum patiuntur (*b*): si tamen ejusmodi homines sanæ mentis sunt & scripta legere aut scribere possunt: tunc scriptis interrogari & respondere possunt (*c*), & in hoc casu omnino torturæ subjici valent: quid vero de illis judicandum sit, qui linguam sibi studio amputarunt, ne torturam subire debeant, perinde JCti (*d*) differunt: neque porro FATUI, STUPIDI AUT MENTE CAPTI tortura affligi possunt (*e*), quod itidem DE PERSONIS PERFECTA MELANCHOLIA laborantibus valet (*f*), licet mitior (*g*) melancholia a mitiori gradu torturæ non sit penitus exemta: neque etiam FURIOSI torqueri debent (*h*) COECI vero a tortura exemti esse non possunt, modo sanæ mentis (*i*) sint; & licet homo prodigus furioso æquiparetur, tamen ipse a tortura propter suam prodigalitatem liber esse haud potest (*k*).

(*a*) *vid. Stryk. de Jure Sensuum disp. 4. cap. 5. n 26. seq. Zanger. de quæst. & tortura cap. 1. n 44. Brunnemann. in Processu inquisitionis c. 8 membr. 5 n. 33. Farinacius Qu. 41. n. 89. Struv. de Jure miserabilium Part. 4. cap. 3. §. 5.*

(*b*) *conf Carpzov. Prax. Crim P. 3. Qu 118 n. 21. Tabor de tortura c. 5. §. 29. Ziegler. discept. select. th 48. de pœnis thes. 67. p. 1634. 1635.*

(*c*) *conf. Carpzov. l. c. n. 22. & 23. Zanger c. 1. n 46 qui dicit: interrogatio potest fieri scripto, responsio voce, si quis surdus sed non mutus est. Franciscus Brunus de indiciis & tortura qu. 4. n. 25. Wildvogel de arbitrio Judicis circa torturam c. 7. § 10.*

(*d*) *Huc reminiscor illius animadversionis, quam Stryk. l. c. n. 31. & 32. proponit, quando dicit: Quid autem, si torquendus nec surdus nec mutus linguam sibi amputaverit, ne per torturam interrogari possit? exempla talium hominum exstare testis est Zwingerus Theatr vitae human. vol. 8. L. 5. verbo tormentum p 2161. & seqq. certe si scribere posset, adhuc tortura haberet locum: alias pro confesso eum habendum esse post Carrerium in Prax. Crim. de Indiciis §. tertium indicium in fine n. 33 statuit Just. Oldekóp. Obs. Crim. tit. 4. obs. 42 n. 3. quod intelligo, si fere plene convictus fuerit.*

(*e*) *Carpzov. l. c. n. 6 & 16. Zanger c. 1. n. 43.*

(*f*) *Carpz. l. c. n. 18. & 19. Theodoricus in Colleg. Criminal. cap. X. de pœnis ach. 4. n. 27. Ziegler discept. select. them. 48. de pœnis th. 64. p. 1630. 1631. Brunnemann in Process. Inquis. cap. 8. memb. 5. n. 33.*

(*g*) *conf. Zittmann Med. Crit. cent. 3. cas. 56. cent. 4. cas. 63. cent. 5. cas. 3. An melancholici torquendi sint, vid. Wildvogel de arbitrio judicis circa torturam c. 7 §. 8. Menochius de Arbitr. judic. quæst. cas 325. n. 11.*

(*h*) *vid. Grillandus de Quæst. quæst. 6. n. 7. Zanger l. c. c. 1. n. 23. Ob id occisio a furiosis*

a furiosis facta non punitur vid. *Willenbrand. disp. de homicidiis permissis & impunitis. cap. 3. §. 2.*

(i) *conf. Carpzov. l.c. n. 25. Zanger. c. 1. n. 48. Stryk. de Jure Sensuum disp. 2. c. 5. n. 13. Wildvogel de arbitr. judic. circa torturam c. 7. §. 9.*

(k) *conf. Carpzov. l. c. n. 27.*

§. VI. In vlteriori indagatione subjectorum ad subeundam torturam aptorum sciendum porro est, quod non promiscue æqualis torturæ gradus dictari queat, sed quod ipse variare possit pro differentia virium (*a*) & valetudinis atque sensibilitatis personarum, hinc porro sciendum, quod VALETUDINARII & DEBILES (*a**) non facile torqueri queant, licet inter JCtos (*b*) aliqui differant, quomodo cum valetudinariis moderatus torturæ gradus institui queat, qui tamen antea peritorum Medicorum judicium requirunt (*c*): & licet ejusmodi homines vim majoris torturæ non perferant (*d*), possunt tamen, si ratio morbi concedit, terreri (*e*); quod vero IPSOS MORBOS attinet, ob quos homines torqueri non possunt, tunc illorum varii sunt: & ita *Epilepsia* affecti non sustinent torturam (*f*), vbi tamen requitur, vt antea bene exploretur, annon simulata (*g*) fuerit Epilepsia, preinde vero JCti etiam edisserunt, quousque epilepsia laborantibus parcere conveniat: neque in *Apoplexiam, Hemiplexiam, Paralysin* inclinantes, aut *Vertigine caduca* afflicti, torturam subire possunt, ni sub hac hujus morbi periculosa invasio metuenda sit.

(*a*) *Manzius ad art. 58. C. C. C. n. 9. dicit: Nobis hoc loco satis est scire, quod non omnes uno modo æqualiter sint torquendi, sed aliqui gravius, aliqui levius, & quod ad qualitatem personæ sit respiciendum, an sit robusta an fortis, an vero delicata & debilis, an minor, an major, an senex, an juvenis, an sana, an infirma, an timida, an versuta. Jus Bavaricum artic. 9. tit. 3. Rosbach. c. 23 n. 3. Farinacius Qu. 38 n. 33.*

(*a**) *Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 2. Sect. 3. cap. 9. Brunnemann Processf. Inquisf. cap. 8. memb. 5 n 27. conf cum n. 29.*

(*b*) *vid. Carpzov Qu. 118. n. 34. & 46. Tabor de Quæst & tortura p. 62. Zacchias L. 6. tit. 2. Qu. 4. n. 15. Quomodo cum valetudinariis moderatus torturae gradus institui queat ex variis testimoniis Harprecht demonstravit Respons. 28. p. 409. n. 16. & seqq. ubi variorum authorum mentio occurrit.*

(*c*) *vid. Harprecht respons. 28. n 25. & 26.*

(*d*) *Stephani in notis ad art. 59. C. C. C.*

(*e*) *conf. Tabor l. c.*

(*f*) *Harprecht respons. 28. & p. 407. l. c. n. 12. significat, quomodo Epilepticæ fœminae proportionata tortura adjudicari queat: conf. totum illud Respons. in quo explicatur, quod & quando epilepticus torqueri possit. Wildvogel de arbitrio judicis circa torturam c. 7. §. 7. p. 42. & 43. Zittmann Med. Crit.*

Crit. cent. 6. caſ. 54. Fidelis Relat. Med. lib. 2. Sect. 3. c. 7. Brunnemann de Leg. 7. ff. de quæſtion. epilepticis parcendum eſſe dixit : ſed Harprecht. l. c. n 30. p. 409. edocet, quousque illis ſit parcendum.

(g) *Wildvogel l. c. commendat cautelam quoad illos, qui epilepſiam ſimulant, & addit p. 43. hæc verba: Hinc arbitrio Judicis commiſſum eſſe credimus; ut ante omnia Medicos conſulat, qui an morbus verus an ſimulatus ſit, curate inquirant. Ita in Reſponſ. Lipſienſ. a Zittmann. l. c. p. 1582. propoſito nonnulla ſigna, quibus epilepſia inquiri debet, allegantur, conf. etiam Carpzov. l. c n. 50.*

§. VII. Præter hactenus commemoratas cauſas & circumſtantias, Torturam declinantes, porro etiam *Hernioſi* (*a*) tali laborant afflictione, vt citra periculum quoddam torturam in corpore ſuo graviorem ſuſtinere haud facile queant: quamvis aliqui (*b*) moderatam torturam, attamen ſine damno adminiſtrandam illis concedant, ſiquidem levis tortura præſente levi hernia non æque magnam noxam adferre ſolet, attamen ad ſcalarum tormentum ſubeundum, penitus inepti ſunt hernioſi, cum ob extenſionem corporis & conjunctam dolorum vehementiam atque concurrentem angorem facile minor hernia exprimi & amplificari poteſt: inſuper etiam ***Phthiſici, Hectici, Hæmoptici*** (*b**), ***Syncoptici, Gibboſi, Vomica Pulmonum laborantes. Aſthmate*** (*c*) ***gravi humoroſo & ſpaſtico afflicti, Tuſſi corrupta detenti, Polypo cordis affecti, Cordis palpitatione, Hypochondriaco - hyſterica afflictione moleſtati***, haud congruum torturæ ſubjectum conſtituunt, in quibus ob angorem animi, dolorum gravitatem & ipſius corporis ex tormento accidentem offenſionem facile prædicta mala adeo ſimultaneo impetu exacerbari poſſunt, vt majus inde emergat periculum: ita porro valde *Obeſi* (*d*) ad torturam ſubeundam non ſunt diſpoſiti, quoniam ex tortura facile apoplecticis, ſuffocativis affectibus aut interno & externo ſphacelo ſubjiciuntur: ita homines ***grandiori Struma*** præditi, ſub tormento extendente, in ſcala facile ſuffocantur.

(*a*) *Fidelis Relat. Medic. Lib. 2. Sect. 3. c. 7.*

(*b*) *vid. Carpzov P. 3. Qu. 118. n. 49. Eyſelius in diſp. de Morbis, ob quos rei ad torturam fiunt inhabiles §. 10.*

(*b**) *Fort. Fidelis l. c. c. 6.*

(*c*) *conf. Zittmann cent. 2. caſ 2. Zacchias L. 6. tit. 2. quæſt. 4. n 14. Fidelis Relat. Med. Lib. 2. Sect. 3 c 6. quænam pectoris vitia a tormento excuſant.*

(*d*) *conf Zacchias l. c. Fidelis Relat Med. lib 2. Sect. 3. c. 3.*

§. VIII. Subinde *Arthritici & Podagrici* etiam congruum torturæ ſubjectum haud ſunt, & licet quidam (*a*) referant, quod per torturam ejusmodi patientes a ſuo malo liberati fuerint, tamen incertitudinem hujus pro-

promissi alii (*b*) alio & contrario probant exemplo ; minime enim perferunt fidiculas, extensionem & forcipes ferreos, ni malum exacerbari debeat: Quidam (*c*) etiam illos a tortura immunes declarare volunt,qui *Fonticulos* in brachiis gestant, licet alibi (*d*) demonstretur, quomodo hæc immunitas accipienda & limitanda sit, adeo vt non æque multum fonticulorum præsentia valeat, ad declinandam torturam, ni alia adversa valetudo concurrat. Deinde *Aridura*, *Contractura*, *Tabe*, *Ulcere quodam chronico aut vulnere* (*) *laborantes*, *Venereo contagio* infecti & valde oppressi, adeoque si hæc lues in majori gradu (*e*) constituta fuerit, [vbi propterea mitior (*f*) hujus mali gradus exemtus est,] torturæ subjici haud possunt: non minus qui *Fractura* (*g*) recenter in aliqua corporis regione curata præditi sunt, minime extensionem super scalam perferunt, quia facilius eadem innovatur & majus inde malum provocatur.

(*a*) *vid. Hildanus cent.* 1. *obs.* 79. *Zacchias L.* 6. *tit.* 2. *Qu.* 4. *n.* 10. *Ammann. Med. Critic. p.* 159. *ubi simul provocat ad Horne Microtechnen.*

(*b*) *conf. Valentini Novellarum cas.* 7. *qui ad Bohnii Spec.* 2. *Medic. Forens. provocat. Ammann. in Med. Crit. qui eandem quæst. attingit: an tortura podagricis & arthriticis sit remedium? p* 159 *dicit: torturam pro remedio Medico non licet substituere, si patienti autem libet, adeat ipse carnificem.*

(*c*) *vid. Fidelis Relat. Med. Lib.* 2 *Sect.* 3. *c* 8. *Bernhardus ad Ambrosini Procescessum informativum L.* 4. *c.* 2. *n.* 13 *in fine.*

(*d*) *Wildvogel de arbitrio judicis circa torturam c.* 7. *§* 6.

(*) *Riedlinus Lin. Med. An.* 2. *Octobr. obs.* 23. *p.* 511. *Tortura a vulnere olim abdomini inflicto impedita.*

(*e*) *Zacchias L.* 6 *tit.* 2. *Qu.* 4. *n.* 11. *Cognitio an fœmina quædam ob ulcera pedum relegari queat. Lentilius Eteodromo p.* 246.

(*f*) *conf. Decianus in Practica interrogat. reorum c.* 2. *n.* 112. *Farinacius Qu.* 38. *n.* 33.

(*g*) *Fort. Fidelis Relat. Medic. Lib.* 2. *Sect.* 3. *cap.* 8.

§. IX. Quicunque insuper gravi & periculoso affectu *Calculoso* laborant, illi tortura affici haud debent, quoniam cum hac facile periculosus paroxysmus nephriticus excitatur: Neque etiam *Vulnerati* torquendi sunt (*a*), præcipue si vulnus fuerit gravius: quod si vero levius fuerit, tunc ad leviores torturæ gradus subeundos ejusmodi homines non indispositi sunt: Quicunque porro in articulationibus laborant fungosis concrementis, illi æque minus graviores tormentorum species perferunt: sic homines, quibus *collum est perbreve, tumidum*, thorax vero angustus & compressus, extensionibus corporis per torturam sustinendis haud habiles sunt (*b*): neque *cachectici, scorbutici, œdematosi, chlorosi, ictero, viscerum obstructionibus gravibus laborantes*, torturam subire possunt, nisi ex justa circumstantiarum exploratione

tione

tione aliquando forcipes ferrei talibus ſubjectis admitti queant: *fœminis etiam menſtruatis* tamdiu parcendum eſt, ne huic menſium negotio aliqua periculoſa perturbatio inferatur (*c*): *quæcunque etiam fœminæ ex menſium vitiis valde ſpasmodicis convulſivis, hyſtericis, aſthmaticis &c. affectibus ſubjectæ ſunt,* non torqueri debent: ita etiam *fœminæ prodigis hæmorrhagiis uterinis obnoxiæ* præter leviſſimum torturæ gradum torquendæ non ſunt: denique *graviori affectu hyſterico afflictæ* ad torturam ſubeundam idoneæ haud ſunt, quoniam non modo concurrens afflictio animi, ſed & corporis calamitas ex tortura eveniens præſentem Morbum graviter adaugere poteſt.

(*a*) *vid. Zacchias L. 6. tit. 2 Q. 4. n 12. Claſenius ad art. 59. p. 246. Brunnemann in Proceſſu Inquiſitionis cap. 8. memb. 5. n. 28. dicit: Vulneratus etiam licet torqueri poſſit, ita tamen torquendus eſt, ne damnum corpori inferatur per art. 59.* So der Beklagte gefährliche Wunden oder andere Schäden an seinem Leibe hätte, so soll die Peinliche Frage dermassen gegen ihn vorgenommen werden, damit er an solchen Wunden oder Schäden am wenigsten verletzet werde. *De capite vulneratis non torquendis vid. Fidelis Relat. Medic Lib. 2. Sect. 3 cap. 7. p. 240.*

(*b*) *vid Zacchias l. c. n. 4. Fort Fidelis Relat. Med. Lib. 2. Sect. 3. c. 5.*

(*c*) *Zacchias l. c. Qu. 2. n 9. & 10.*

§. X. Communi etiam conſenſu *Gravidæ* (*a*) nullo torturæ gradu afficiendæ ſunt, ob juſtum metum conſequentis abactionis, quæ per animi & corporis concurrentem afflictionem facile provocari poteſt; unde etiam nonnulli quæſtionem parallelam ventilant, an gravida incarcerari, ad juramentum præſtandum cogi, relegari (*b*), fuſtigari, vltimo ſupplicio affici queat. (*) Neque etiam Puerpera (*c*) brevi poſt puerperium vllo gradu torquenda eſt, ni illius vita & ſanitas in eminens aliquod periculum incidat: unde XL. dies poſt puerperium conceſſi fuerant, intra quos ipſa iterum neceſſarias vires recuperare poſſit: a nonnullis proinde *Lactantes* (*d*) a tortura immunes declarantur, ne per hanc afflictionem debito ſecretionis lactis ſucceſſui impedimentum offeratur, aut ipſa qualitas lactis valde turbetur, ut utroque modo dehinc lactans infans in varia damna incidat: interea alii (*e*) in certis caſibus nihilominus lactantibus torturam indicari poſſe decernunt: interim Medicis etiam competit in torturæ ſcrutinio explorare, annon mulier prægnantiam mentiatur (*f*); Quando vero rei ſub tormento deficiunt, quomodo tractandi ſint (*g*); proinde Medici indicent, ſicut etiam illorum judicio ſtatur, an tortus obierit ob immoderatam torturam, nec (*h*) ne: quid vero ſentiendum ſit de remediis (*i*) ſive narcoticis, ſeu aliis ad ſuſtinendos torturæ gradus, &

 ſuppri-

supprimendam confessionem, non est præsentis fori, licet illorum efficacia ad inducendam talem narcosin negari haud possit.

(a) *conf. Zacchias L. 6. tit. 2. Qu. 5. & Qu. 4. n. 19. Fidelis Relat. Medic. lib. 2. sect. 3. c. 4. Farinacius Qu. 38. n. 84. Tabor de tortura c. 5. §. 30. p. 63. Menochius de arbitrariis judicum quæst. Qu. 86. n. 12. & seqq. Carpz. Prax. Crim. P. 3. Qu. 118. n. 51. & seqq. Stephani in art. 58. C C. C. n. 4. Ulpianus L. 3. ff. de pœnis. L. Imperator 18. ff. de statu hominis n. 2. Zanger de quæst. c. 1. n. 41. Paulus L. 1. Sententiarum tit. 13. §. 5. Jus Boruss. P. 3. L. 6. tit. 3. A 7. §. 2. Ziegler disceptationum selectarum them. 47. cap. 4. p. 1594 §. 3. Muller. de Jure Prægnant. c. 4. §. 8-11. & 14. Wildvogel de Jure Embryonum c. 4. thes. XI-XVII. Caranza de Partu nat. & legit. c. 2 §. 4. n 25. 26. Hoffmann de Insignioribus puerperii temporibus c. 1. §. 8. & seqq. Prægnantes etiamsi ante paucos conceperint dies & ex coitu illicito imprægnatæ fuerint, torqueri non possunt. Bechmann de Privilegiis mulierum §. 57 addit vero hic author p 106. in puncto territionis, non cuilibet mulieri gravidam se esse dicenti fides adhibenda, sed Judex si dubitet, illam censuræ obstetricum & medicorum juratorum submittere, ac secundum illorum effatum sententiam formare debet. Zaunschliefer de Jure graviditatis & gravidarum thes. 32. ubi inter alia dicit: gravida non potest torqueri, imo nequidem terreri, sive gravida sit diu, sive ante paucos dies, sive sit ex matrimonio legitimo, sive ex concubitu illicito Helmontius tract. de nexu sensitivæ cum mente §. 14. Eyselius disp. de morbis, ob quos rei ad torturam fiunt inhabiles §. 5. & 6. Hoffmann l. c. c. 1. §. 22. p. 14 dicit: si dolo malo judex prægnantem torturæ subjecerit, homicida est, & arbitrarie puniendus, nisi ignorantia concurrat, inductus imperitia Medici; aut obstetricum, quo casu judex absolvendus, licet gravida eapropter abortum fecerit. Clasenius ad art. 59. p. 246. Manzius ad art. 59. n. 3. p. 248. Prægnans nullo supplicio supponenda. Hertling. de ventre illiusque jure §. 10. p. 21. 22. Brunnemann Process. Inquisit. cap. 8. memb. 5. n. 29.*

(*) *Lutherus in Genes. 38. v. 24. p. 88. a.* Juda hat über Thamar, daß sie solte verbrannt werden, ein betrübtes und gräuliches Urtheil gefället, die doch mit schwehren Leibe gegangen, so man ihrer doch um der Frucht willen solte verschonet haben. Es sey dann, daß dieß der Gebrauch gewesen, daß sie im Gefängniß verwahret und behalten worden sey, biß daß sie gebohren hätte: Ist aber die Frucht zugleich mit der Mutter gestraffet worden, so ist es warlich ein überaus hartes Gesetz gewesen.

(b) *nec relegari potest, quando partui periculum imminet. Caranza l. c. n. 30. 31. Bechmann de Privilegiis mulierum p. 107. 108.*

(c) *Zacchias L. 6. tit 2. Qu 2 n. 8 Qu. 4. n 19. & 20. Farinacius Quæst. Crim. Qu. 41. n. 97. Bocer de tortura cap. 4 n. 29. Theodoricus in Colleg. Crim. c. 9 Carpzov Prax. Crim. P. 3. def. 118. n. 57. Harprecht respons. crim. 33. n. 159. Gomez Variarum Resolution. tom 3. c 13. n. 3. & 4. Tabor de tortura c. 5. p. 63. Zanger de Quæst. c. 1. n. 19. Bechmann de Privilegiis mulierum §. 57. p. 105. Stock in Pract. Crim. c. 29. n. 4. Puerpera*

pera intra 6 Septimanas potest torqueri, si periculum in mora, data interim alia infanti nutrice Hertling. de ventre illiusque jure §. 10. p. 22. Brunnemann Processf. Inquis. c. 8 membr. 5. n. 30.

(*d*) *vid. Carpzov. l. c. n. 60. Farinacius Qu. 41. n. 80. Zacchias L. 6. tit. 2. Qu. 4. n. 21. Fidelis Relat. Med. lib. 2 sect 3. c. 4. Wildvogel de arbitrio Judicis circa torturam c. 7. §. 5. Bechmann de Privilegiis mulierum §. 54. p. 106. Brunnemann. l. c. n. 31.*

(*e*) *Brunnemann ad* L. 3 *ff. de pœnis existimat, quod si periculum in mora fuerit, alteri nutrici infans tradi debet, ut hæc mulier tortura affici queat: non tamen torqueri debet, si nutrix filio non invenitur Caranza l c. n. 28 Carpzov. l. c n. 60. significat, quod sine habito respectu infantis aliquando lactanti tortura indicanda sit. vid. Hoffmann l. c. c. 1. §. 12. p. 14. & 15. Interim ob favorem infantis matribus aliquando tortura remittitur. vid. Brunnemann. in processf. inquisit c. 8. membr. 5. n. 31.*

(*f*) *vid. Carpzov. l. c. n. 63. Cason in tract. de tormentis c. 10. n. 6. & 7. Farinacius Qu. 41. n. 85.*

(*g*) *Zacchias L. 6. tit. 2. Qu. 6. n. 4.*

(*h*) *vid. Farinacius Oper. Crim. de indiciis & tortura L. 1. tit. 5 Qu. 37. n. 141.*

(*i*) *conf. A. N. C. Dec. 2. An. 8. obs. 88.*

§. XI. Dum hactenus de variis hominum conditionibus & qualitatibus actum est, ob quas illi promiscue torturæ subjici haud possunt, ita ex præcedenti tractatione facile colligere licet, quod secundum medica principia sentiendum sit de pœnis, quibus prædictarum qualitatum personæ affligi possunt, in quantum eædem vel differendæ, vel etiam mitigandæ sunt: ita partui vicina (*a*), si prægnanti & fœtui ex itinere (*b*) periculum imminet, non indiscriminatim relegari potest: ita neque prægnans pœna corporis afflictiva velut fustigatione, abscissione digitorum, amputatione manus, inustione stigmatis &c. affici potest, sed privilegio dilationis (*c*) gaudet: imo prægnans ad mortem condemnata, dilatione supplicii gaudet, quia filius pro matre puniri non debet (*d*), proinde exsecutio pœnæ corporalis reo ægroto indicta usque ad ipsius convalescentiam differri debet (*e*) quod vero minus valet de mortis pœna, cum qua ICti accelerandum esse præcipiunt, ut patiens moriatur (*f*): interea aliquando pœna propter morbum mitigari (*g*) aut executio pœnæ in morbis mox curabilibus differri (*h*), ultimi supplicii pœna tamen ægrotis non remitti potest (*i*); sic in ætate tenera (*k*), aut pupillis (*l*), imo senectute (*m*) quandoque mitigatio pœnæ locum invenit, sicut passim ICti (*n*) de mitigandis pœnis ob diversas causas differunt.

(*a*) *vid. Muller de Jure Prægnant. c. 4. thes. 12. Wildvogel de Jure Embryon. c. 4. §. 14. Brunnemann ad L. 18. ff. de statu hominis. Struv. de jure miserabilium Part. 1. c. 2. §. 16. 17. Stryk. Us. Modern. Lib. 48. tit. 19. §. 9 p. 846. Brunnemann Processf. Inquis. cap. X. n. 8.*

 (*b*) *Hahn*

(b) *Hahn ad Wesenbeccium tit. de statu hominis n. 3. Richter decis. 1. n. 35. & decis. 7. n. 3. Caranza de Part. nat. & legit. cap. 2. §. 4. n. 30. 31 Hoffmann de insignioribus puerperii temporibus c. 1. §. 10. vid. supra §. 10. lit. b.*

(c) *vid Carpzov. Prax. Crim. P. 3. Qu 37. n. 27. Bart ad L. 7. de statu hominis. Muller l. c. thes 13. Hoffmann l. c. § XI. Wildvogel l. c. §. 13. Caranza de partu naturali & legitimo c 2. §. 4 n. 29. De pœna gravidæ vid. Harprecht respons. 14. p. 271. n. 370. 371. in prægnante pœna corporis afflictiva differenda, etiamsi unius dici prægnans, vel in ipsa custodia imprægnata sit, quod ultimum de pœna mortis præcipue intelligendum. Bechmann. de Privilegiis mulierum p. 107. §. 58.*

(d) *vid. Covarruvias Variarum Resolut. L. 4. c. 4. L. 26. ff. de pœnis. Fusius hanc quæstionem ventilat Hoffmann. l. c. §. 14. Carpzov. l. c. n. 22. & 29. & Qu. 144. n 55. Caranza l. c. cap. 2. §. 4. n. 22-24. p. 208. Wildvogel l. c. §. XI. Muller l. c. §. 14. Zaunschliefer de Jure gravidarum th. 32.*

(e) *vid. Carpzov. l. c n. 31. Stryk. Us. Modern. l. c. Brunnemann l. c. n. 9.*

(f) *Carpzov. l. c. n. 34.*

(g) *Idem l. c. Qu. 44. n. 41-47.*

(h) *Idem l. c. Qu. 44. n 53.*

(i) *Idem l. c. Qu. 44 n. 52.*

(k) *Idem l. c. Qu. 43. n. 3. & 4. & per totam quæst.*

(l) *De mitigatione pœnæ in pupillo, qui homicidium aut furtum commisit. Struv. de Jur. miserabilium Part. II. cap. 2. §. 2. Senes an mitius puniendi Ziegler discept. select. them 48. de pœnis. th. 65 p. 1632.*

(m) *vid Carpzov. l c. Qu. 44.*

(n) *vid. Tiraquellus de pœnis temperandis, ubi 64. causas profert. Menochius de arbitr jud. qu. Cent. 4. cas. 329. n 1. Damhoud. Pr. Crim. c. 84. n. 24. Farinacius de pœnis temperandis Prax. Crim. L. 3. Gomez. var. resol. Tom. 3 c. 1. n. 68. Carpzov. Pr. Crim. Part. 3 Qu. 43. n. 2. Willebrand. de homicidiis permissis & impunitis. cap. 3. §. 2.*

Casus.

Quando occasione artic. LIX. C. C. C. de Subjectis etiam inter ICtos differitur, quæ sine eximio vitæ detrimento torturæ submitti possunt, & inter alia Clasenius not. in hunc artic. p. 246. dicit: tortura ita comparata esse debet, ut tortus salvus etiam supplicio servetur, & hoc extenditur ad alios valetudinarios & infirmos, qui vel omnino non sunt torquendi, vel ita leviter, ut nullum inde vitæ aut corporis sentiant periculum: ita varii casus in ejusmodi subjectis observandi occurrunt, in quibus ipsorum vitæ sub torturæ pœna dictata ratio haberi meretur, ubi quidem sciendum, quod homines flexili & sensibili animo præditi, non facile res suas ad illud extremum devenire permittant, ut per medium torturæ confessio ex illis extorquenda sit, quare non-

nonnullæ intricatæ circumſtantiæ a Medicis in tali paſſu explicandæ ſunt: 1) quando quædam perſonæ lipothymicis afflictionibus corripiuntur, quomodo veritas & certitudo illius indagari queat, ut ex juſta cauſa illis pœna torturæ dictari non queat: propterea ratio etiam habenda eſt valetudinarii ſtatus, unde 2) quæritur, an morbis corruptis 3) habitualibus, 4) hæreditariis, 5) imaginariis, 6) animi etiam morbis afflicti torqueri queant, ut & 7) an perſonæ corpore tenero præditæ, ſine damno torturam pati poſſint, nec non an 8) fœminæ, quæ facile in anomalicum menſium ſtatum incidunt, aut 9) an mares ſub hæmorrhoidum fluxu ſine eximio detrimento torqueri queant, non minus 10) an homines certis paroxyſmis confuſæ & corruptæ rationis laborantes (quales vulgo melancholici eſſe ſolent) quando jam ratio integra eſt, tortura affligi poſſint; quarum quæſtionum reſolutio cum cauſis perſpicuis in hac torturæ indagandæ conſideratione deſideratur.

Epicriſis.

Quod multæ cauſæ homines a diverſis torturæ gradibus liberos declarent, ex præcedentibus liquet: ſed cum in præſenti monito adhuc quædam ſpeciales cauſæ occurſent, brevis etiam illarum mentio facienda erit. Sunt itaque

1) Lipothymiæ veræ & non ſimulatæ, eximia cauſa a torturæ quolibet gradu præſervans, cum angor animi & dolores corporis facile conſueta talia animi deliquia majori gradu prædita provocare queant, ex quibus alterationibus proinde pro diverſitate individuorum facile alia vitæ præjudicioſa conſectaria provenire poſſunt.

2-4) Quia *Corruptorum morborum* non minus *habitualium* ut & *hæreditariorum* magna vis eſt, ut non modo contumacia, ſed & gravitate & pernicie ſua facile emineant, ita hiſce affectibus oppreſſis nova ſuperveniens adflictio ex tortura emergens, tanto magis illos morbos confundere, exacerbare, & ad funeſtos eventus diſponere ſolet, quoniam alias illi morbi tota ſua indole perquam intricati ſunt. Et cum ipſa tortura ejus valoris ſit, ut morbos excitare queat, ubi nondum morbus adeſt, ob id eadem in hoc ſtatu eo minus locum invenit; *Brunnemannus* dicit in *Proceſſu Inquiſitionis cap. 8. membr. 5. n. 31. in omnibus, qui debilitate vel morbo chronico laborant, tortura vel territio ſaltem periculoſa eſſe poteſt.*

5) Quod vero *Imaginarios morbos* attinet, modo de illis etiam certi ſint Judices, ne quisquam tales morbos ſimulet, tunc & illi perinde admodum diverſi ſunt, quoniam a tali ſubtili & intima cauſa ſuſtentantur. Et

cum ipsa tortura admodum imaginationem adficit, ita eadem ejusdem efficaciæ est, ut consuetos morbos imaginarios non modo acerbiores, sed & periculosiores reddat. Hinc vel lenissimus torturæ gradus nihilominus gravissime imaginationem adficere, allicere & inquietare potest.

6) *Animi* vero *morbi* communi ferme Medicorum suffragio perinde valde refractarii, confusi, pertinaces & periculosi sunt, quoniam causa morbi immaterialis est, & subinde ardua & sontica occasione excitata, ita ut in consueta sua indole iidem tam facile Medicis adminiculis non obtemperent, adeoque verius & citius magis increbescant, quam decrescant; & cum tortura magna animi & corporis sit offensio, ita etiam eadem eximia causa pro morbis hisce deterioribus existit, cum qua ita adflicti homines adfici haud queunt.

7) Tortura in se spectata requirit utique corpus robustum, quare impuberes adhuc a tortura liberi dijudicantur, quamdiu tali corpore præditi non sunt. Quæcunque itaque personæ corpore delicatiori, molliori & teneriori instructæ sunt, illæ quidem leniores torturæ gradus, minime vero graviores subire possunt, ne periculosa vis fragili huic corpori inferatur.

8) *Mensium status* & ipse perquam sensibilis & intricatus est, quare jam quidam adseruerunt, quod tempore Mensium fluentium tortura locum haud inveniat. Stante hoc decreto, tanto minus tortura illis fœminis dictanda erit, quæ ex vero & certo ad anomalum Mensium statum proclives sunt. Et cum tortura satis crassa & periculosa Anomaliarum Menstruarum provocatio certius metuenda erit.

9) *Hæmorrhoidalem fluxum* quod concernit, tunc ipse perinde valde sensibilis est, qui a levi, tanto magis gravi & contraria causa lædi & in suspectum ac perniciosum morbum conjici potest. Unde etiam huic fluxui utique parcendum est, ne præter expectationem tales homines valde offendantur.

10) Denique *perversa ratio* & *insanus animus* corpus etiam reddit insanum, unde tales homines animo turbato præditi tortura adfici haud possunt, licet aliquo tempore meliori mentis integritate præditi sint: siquidem hanc superveniens tortura facile corrumpere potest, ut nunc, quando tortura suscipitur, mens denuo vacillet, adeoque non modo scopus torturæ annihiletur, dum amentes homines nihil certi & veri confiteri possunt, quorum etiam confessione stare & niti haud decet, sed ex hac subitanea mentis perturbatione grave animi & corporis damnum provenire potest.

CAPUT XIII.

DE

HOMICIDIO PER VENENA.

§. I.

IN Medicina Forensi non infrequens est occupatio, qua recognitionem & decisionem prætores expetunt, quando Homicidium cum Veneno malitiose commissum fuit: quæ species Homicidii licet quoad externas circumstantias, ut sibi occæcati & rudes homines persuadent, adeo crassa & evidens haud videatur, tamen ille, qui veneno aliquem occidit, æquali pœna mortis plectendus judicatur, ac si quis propriis manibus aliquem occidisset (*a*), quemadmodum passim JCti hujus criminis gravitatem (*b*) demonstrant & quod veneficium proditionis crimen (*c*) sit, significant: unde hoc delictum adhuc gravius (*d*) judicatur, quam aliquem gladio interficere: vocatur itaque Veneficium, quo quis alterum dolo malo & deliberato animo ope veneni interficit (*e*), aut quo quis alterum veneno necat: quo itaque solida ratio de veneficio reddi queat, prudentis (*) omnino Medici est, ut ex singulis circumstantiis judicet, an ab extra venenum sit illatum, an vero intrinsecus talis effectus ortus sit, qui quadantenus cum veneficio analogus esse potest: propterea etiam Juris naturæ est, sub victu ab omnibus rebus venenatis sollicite abstinere (*f*).

(*a*) *vid. Farinacius Qu. 22. Oper. Crim tom. 5. n. 1.*

(*b*) *Carpzov. Prax. Crim P. 1. Qu. 20. ab initio & n. 10. Menochius de arbitr. judicum quæst. cas 359. Petrus Gregorius Lib. 36. Syntagm. Jur. univers. cap. 18. Decianus in tract. Crim. Lib. 9. c. 21. Zacchias Lib. 2. tit. 2. Qu. 1. n 5. Schœpfer de hæmorhagia vulnerator. c. 3. n. 81. Kornmann. de mirac. mort. Part. X. c. 28. de Veneficiis.*

(*c*) *Carpzov, l c. n. 12. Zacchias lib. 5 tit. 2. qu. 7. n. 2. De interfectione per venena Stryk. Us. modern. lib. 48. tit. 8 §. 17. ubi B. Author etiam dicit: Qui non quidem homines, sed tamen bruta veneno malo occidunt, gladio puniuntur, si magnum damnum datum & aliquot pecora interfecta.*

(*d*) *Lex. 1. de Malef. & Mathem. addit Clasenius ad art. 37. p. 187. quia non tam facile illud vitari potest, sicuti alter evadere potest mortem aut periculum vitæ, qui contra aggressorem se poterit defendere telo conf. Mantzius in hunc artic. p. 127 n. 1. 2. Philo-Judæus apud Annac. Robertum Rerum Judaicarum lib. 1. c. 4 Kornmann. mir. mort. Part. X. c. 28.*

(*) *Lentilius Eteodr. med. pract. p. 598. multi e vulgo, si quid insoliti accidit, statim venenis adscribunt, præc. si quem sibi male cupere suspicantur: hic cautum in assensu se medicus præbeat, ne facile, nisi re intime perspecta, de veneno*

neno pronunciet, nisi litibus, imo processibus criminalibus implecti velit, quod expertus testor.

(*e*) *vid. Clasenius l.c.*

(*f*) *Ziegler disceptationes selectae them. 46. de jure victualium. n. 66. seq. pag. 1433.*

§. II. In hac Veneficii indagine quidam (*a*) tot dubia & ambiguitates proponit, quæ judicem Medicum valde timidum, incertum, imo confusum reddere possunt, unde vera veneficia pro falsis & falsa pro veris facile declarari, adeoque hæc doctrina a malevolis interpretibus quaquaversum torqueri potest; quare in hoc judicio neque timide neque audacter procedendum, sed omnia prudenter concilianda esse, judico: multum vero huic disquisitioni impedimento est Theoria de Cacochymia, de Scorbuto, de acrimonia sanguinis, de succis putridis &c. siquidem facile nugax ingenium, ludicra phantasia & falsæ præsumtiones ex privatis theoriis haustæ vera veneficia in falsa mutare possunt: interim ante omnia Medicis sollicite commendanda est ingenua notitia de dyscrasia humorum vera & minus ficta aut hypothetica, ut & de efficacia animi pathematum in corpus humanum, de morbis contagiosis, de affectibus biliosis, de morbis spasmodicis & convulsivis, de causis ad morbos subitaneos disponentibus &c.

(*a*) *Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part 2. c. 6. p. 643. & seqq.*

§. III. Præterea Medicis commendanda est observatio nexus causarum, ne ex remotis proximas, ex mediatis immediatas sibi fingant, adeoque in decidendis Veneficiis graves confusiones committant: & dum Medicis creditur, an veneno, an alia de causa quis interierit (*a*), ita etiam illis incumbit, solidam de suspecto veneficio rationem reddere: unde ipsi antea sciant, quæ sint venena, quales illorum sint effectus & quomodo aliæ ambiguæ circumstantiæ a veris veneni signis discerni debeant, ut propterea Venerariorum (quos ita nominant Authores (*b*) illos, qui potionati sunt, aut quibus venenum oblatum fuit, adeoque hominem animo deliberato cum veneno occidunt, sed & illos, qui eum in finem illud præparant, asservant & distrahunt vera indoles significetur.

(*a*) *Juxta Mascardum de Probat. Vol 2. concl.* 1037. *n. 7. Carpzov. Prax. Crim. Qu. 21. n. 7. Zacchias l. 2. tit. 2. qu. 1. n. 1.*

(*b*) *vid. Zacchias l.c. n. 19. Clasenius artic. 37. p. 187.*

§. IV. Quod discrepationem illam attinet, an detur venenum, tunc huic resolvendæ hoc loco non immorabor, quia ad Medicinam Forensem haud pertinet, siquidem magis antiquorum litigiis quæstio & dubitatio de existentia veneni annumeranda est: Illud itaque sensu medico venenum vocatur, quod mixtioni corporis humani vivi subitaneam dissolutionem affert (*a*);

ubi

ubi perinde eſt, an partes ſint fluidæ, an ſolidæ, quæ huic inverſioni & deſtructioni ſubjiciuntur: fruſtra itaque eſt principalius vel ex ſola nervorum offenſione veneni efficaciam derivare, quoniam quædam venena ſubtiliſſime in humores operantur, eorumque mixtionem cum mortifero effectu alterant: & ſi aliorum venenorum indolem examinaverimus, tunc etiam quædam obſervantur, quæ nimia humorum coagulatione velut ſimul & ſemel motus vitales impediunt & opprimunt: quare venenum ſenſu generico vocari poteſt tale ſubjectum, quod in parca quantitate oblatum corporis animalis vivi partes fluidas & ſolidas harumque mutuam relationem & commotionem adeo alterat, ut repentina putrefactio conſequatur.

(a) *Avicenna referente Boueto in Polyalthe l 5. c. 35. p. 526. dicit: Venenum eſt, quod corrumpit complexionem humanam non ſola qualitate, ſed proprietate. Kircherus in Mundo Subterr l 9. c. 1. dicit: Veneuum eſt res non naturalis, quæ, quomodocunque corpori humano admoveatur, naturam illius malignitate ſua tota ſubſtantiae diſſimilitudine corrumpit & deſtruit: De diverſis veneni ſignificationibus & definitionibus vid. Zacchias l. 2. tit. 2. Qu. 1. n. 21 - 27. Quid Venenum & variæ illius differentiæ Bravo Conſultat. Med. VI. §. 2. p. 268. De veneni varia acceptione A N C. Cent. 8. p. 211. app. de Natura veneni, huius differentia & effectu Marc. Marci a Kronland Phil. Vet. reſtit. Part. IV. Sect. 3. p. 428. ſq. De Venenis per os aſſumptis idi ib. Subſect. 3. p 455 ſq.*

§. V. Proprie itaque venenum dicitur de tali ſubjecto. quod lethalem effectum habet, licet quidam venenati ab effectu & eventu mortifero, Deo annuente, liberati fuerint: haud vero omne illud proprie venenum appellari meretur, quod ſucceſſivos pernicioſos exſerit eventus, niſi latiori ſignificatu talia ſubjecta aliqui venenorum claſſi annumerare malint v. g. philtra, quæ deliria conſequentia cauſantur, medicamina quæ ſucceſſivam tabem & adverſam valetudinem provocant &c. neque hoc loco ſermo eſt de talibus venenis, quæ per modum contagii communicantur & ad morbos malignos diſponunt; ſed de illis agendum erit venenis, quæ cum animo occidendi clanculum alicui propinantur, quorum effectus etiam utplurimum lethalis eſt: ſiquidem de iis conſtat, quod in parca etiam quantitate ingeſta magnam vim habeant (a): & licet nonnulli, quibus venenum propinatum fuit, e mortis faucibus erepti fuerint, tamen ex ejusmodi caſibus lethifera venenorum vis (b) negari haud poteſt.

(a) *vid. Sennertus Inſtit. Med. lib. 1. part. 2. c. 12. Galenus de Simplicibus l. 5. c. 18 Rejes qu. 63. p 831.*

(b) *conf. Reſponſ. quod allegat Zittmann Med. Crit. Cent. 3. caſ. 86. p. 829. ubi verba extant:* Der *Medicorum Obſervationes* anlangend, ſo iſt zwar an dem, daß etliche von beygebrachten arſenico wieder geneſen, alldieweilen aber die individua und circumſtantiæ hierinnen ſehr zu variiren pflegen, alſo iſt aus

 der-

dergleichen *observationibus, quoad casum præsentem pro avertenda lethalitate simplici* nichts zu nehmen.

§. VI. Quemadmodum vero Veneficia non infrequentia, subinde quandoque venenorum signa satis æquivoca sunt, ita tanto major circumspectio adhibenda est, ne in tali decisione neque nimis timide neque nimis audacter judicium formetur. Inter illas vero difficultates, quæ in Veneficii scrutinio Medicos vexant, præcipue illa nominanda est consideratio, quæ versatur circa venenum in corpore humano genitum, quatenus hoc differt ab altero, ab extra videlicet corpori illato. Quare Medici hanc quæstionem (*a*) vulgo movent? An venenum in corpore generari possit? Siquidem quidam hominis naturam invehunt & accusant, quod tot venenosa generarit (*b*): quicunque itaque prædictam quæstionem adfirmative decidunt; illi humores putridos, acidos, melancholicos, hypochondriacos, scorbuticos, acres, austeros, salsos, fœculentos, biliosos & similes significare & accusare sciunt (*c*). Interim etiam Medici veneni dati & innati Signa difficilia & in discretione gravia esse adseruerunt (*d*), quamvis alii ***certam talem cognitionem*** veneni interni arguant (*e*).

(*a*) *Venenum quomodo ingeneretur monstravit Nathanael Hodges in Loimologia conf Zacch. lib. 2. tit. 2. qu 5. & 8. item quæst. 6. n. 1. Petrus Garcias disp. 66. de locis cap. 6. Rejes Camp. Elys. qu. 64. p. 847. sqq. & p. 852. sqq. Rodericus Castrensis in tract quæ ex quibus lib. 2. cap. 7. Zacut. Lusitanus Med. Princ. Hist. lib 1. hist. 52 lib. 2. hist. 20. Idem in Pr. admirand. lib. 3. obs. 132. Ardonys Pisaurensis de venenis lib. IX. sect. 1. cap. 3. & sect. 1 c. 1. 2. Petiscius de venenis n. 6. sub titul: an venenum in corpore humano gignatur? Vaterus de venenis & Philtris §. 7. de aura venenata in corporibus nostris genita vitam de medio tollente Panarolus Pentec. 1. obs 24. De possibilitate & dignotione nativi veneni vid. Bravo Consultat. Med. VI §. 5. p. 272.*

(*b*) *Janochius de Manectis lib 2. de dignitate & excellentia hominis.*

(*c*) *Cæsalpinus Prax. lib 3. cap. 7. & 47. Codringius meth. testif. c. 6. Fort. Fidelis Relat med. l. 4. sect. 3. c. 3. Valentini medic. nov-antiqu. p. 541.*

(*d*) *Rejes qu 64. Bohnius de offic. Med. Dupl. Part. 2. c. 6. p. 643. Bossius in Practica Criminali.*

(*e*) *Zacchias lib. 2. tit. 2. quæst. 6. n. 22 Galenus de loc. aff. lib. 6. c. 5. Fort. Fidel. l. c. p. 576 seq. Morbos, qui ab interno veneno generantur, explicat. Zacchias l. c. n 12. 13.*

§. VII. In tali itaque Casu præstat singulas caussas antecedentes exacte perquirere & subjectorum ætatem, temperamentum, vitæ genus, diætam; statum valetudinarium aliaque prægressa (*a*. provide attendere & conciliare, siquidem subito lethifera caussa in corpore suboriri potest, quæ deinde perperam cum veneficio confunditur. Proinde etiam Medici caussas subi-

ſubitaneæ mortis naturales probe perſpectas habere debent, nec non prægreſſa animi pathemata, vires hominum &c. prudenter dijudicare; ſiquidem affectus cholerici (*b*) perinde quoad varias circumſtantias cum veneficio convenire ſolent. Tanto minus vero a repentina cujusdam ſubjecti morte ad abſolutum veneficium promiſcue argumentari licet, quoniam illius cauſæ interdum plane naturales (*c*) eſſe poſſunt. Neque Symptomata inſolita & vehementia, licet aliquando ſatis ſuſpecta ſint, ſemper veneni ſignum conſtituunt.

(*a*) *Bohnius de Off. Med. dupl. part.* 2. *cap.* 6. *p.* 651. *ſqq.*
(*b*) *Rejes qu.* 64. *pag.* 854. *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part.* 2. *cap.* 6. *pag.* 646.
(*c*) *Zittmann Med. Crit. cent.* 11. *caſ.* 74. & *Cent. IV. caſ.* 97. *Vaterus diſp. de venenis p.* 7. 8. *Quod ſola mors ſubitanea non ſit indubitatum veneficii indicium vid Stryk. de Jur. Senſ. diſp.* 6. *cap.* 4. *n.* 30.
(*d*) *Bohnius loc. cit. p.* 650.

§. VIII. Quam multiplex venenatio ſit, plurimi, qui de venenis ſcripſere (*a*), adnotarunt; hinc etiam ab extra ſubtili plane modo corpori ſano lethiferum venenum inſinuari poteſt: ſiquidem communis mos eſt ſub victu & potu tale venenum communicare. (*b*). Quo magis vero varii Medici venenorum ſigna incerta, dubia, & æquivoca declarant, eo magis in tali negotio circumſpecte verſari convenit; ſiquidem peritia & prudentia facilius tales difficultates & ambiguitates ſuperare poteſt. Imprimis vero ſubtilis extranea venenorum communicatio ſatis intricata eſt, quemadmodum veſtes (*c*) veneno infici poſſunt, ut & libri, chartæ, litteræ, ſubſellia, ocreæ (*d*): hinc alii de venenis, quæ tactu & olfactu (*e*) inficiunt, differunt, alii teſtantur, quod omnes homines per omnes ſenſus (*f*) venenari poſſint; quod venena cum Clyſteribus, balneis & ſuffimigiis inſinuari queant: quod concubitus venenatus eſſe valeat; quod dentur arma venenoſa (*i*), ut proximius vulneribus venenum inſinuetur: in quibus caſibus corpus delicti non facile invenitur, ut propterea effectus teſtetur de ſua cauſa, & indagatio circumſpecta eſſe debeat. Unde ſi in ſubjecto nihil in contrarium reperitur, & ſymptomata veneno competentia obſervantur, facilius judicium de veneficio ferri poteſt. Neque talem deciſionem offendere & impedire poteſt, quando hiſtoriolæ (*k*) circumferuntur de hominibus per uſum venenoſorum venenatis redditis, aut de hominibus veneno nutritis (*l*) aut quod venenoſa ſubjecta aliquando ſine noxa comeſta fuerint; aut ſi quæſtio proponitur; an ex veneno corpus nutriri poſſit (*n*)? Et licet non omnibus omnia venena

ſint

ſint (*o*), tamen a potiori facile liquet, quænam ſubjecta homini mortifera exiſtant.

(*a*) *Zacchias lib. 2. tit. 2.*

(*b*) *Idem loc. cit. Rejes qu. 63 64. Mea Prax Extemp. caſ.* 15. *de intoxicatione pomorum & fructuum Valentini Corp. Jur. med. leg. Part.* 1. *ſect.* 5. *caſ.* 9. *p.* 190. *ſq.*

(*c*) *Arduinus lib* 1. *de venenis cap.* 8. *Guainerius de venenis cap.* 12. *Ponzettus lib.* 7 *cap* 2. *Rejeſius quæſt.* 61. *pag.* 801. 802.

(*d*) *Nicolus Florentinus Sermon* 4. *Tract.* 4. *cap.* 5. *Guainerius de venenis cap.* 1. 2.

(*e*) *Zacchias lib.* 2. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 11-13. *Schenkius lib.* 7. *de venenis.*

(*f*) *Zacchias loc cit. n.* 17.

(*g*) *Schenkius loc. cit.*

(*h*) *Idem loc. cit Horſtius de malitioſa ſcarificatione.*

(*i*) *Zacchias lib.* 5. *tit* 2. *quæſt* 7. *n.* 4. *Fort. Fidel Rel. Med. lib.* 4 *ſect.* 3. *c.* 2 *p.* 575.

(*k*) *Rejeſius quæſt.* 61. *p.* 817. 818. 833. & *qu.* 63. & 96 *pag.* 2109. *Plinius lib.* 2. *cap* 2 *Zacch. lib.* 2. *tit.* 2. *qu.* 5. *n.* 8. *Garmannus de miracul. mortuor. lib.* 2 *tit.* 2. §. 65.

(*l*) *Zacutus Luſitanus M. P. H. lib.* 1. *hiſt.* 26. *quæſt.* 16.

(*m*) *Garmann loc. cit* §. 63. *A N C dec.* 1 *an.* 2. *obſ.* 205. *Mea Prax. Extemp. caſ* 17. 20. *Cicuta ſine noxa comeſta Rejes qu.* 63. *p* 816. *A. N C. dec.* 1. *An.* 4. *obſ.* 106. *De arſenici eſu innoxio Cardanus lib.* 2. *contradict. tr.* 2. *cap.* 7

(*n*) *Rejeſius quæſt.* 63. *Petiſcius de venenis n.* 7.

(*o*) *Bohnius de Offic Med dupl. part.* 2 *cap.* 6. *p.* 638. *Rejeſius quæſt* 63 *p.* 818. 819. & *quæſt.* 43. *p.* 517. *Bartholinus Act. Hafniens vol.* 2. *obſ.* 20 *A. N. C dec.* 1. *an.* 2. *p.* 127. 395. *an.* 4. *obſ.* 207. *ibid. Cent.* 1. *pag.* 189. *in append.*

§. IX. Medicis itaque incumbit, ut venenoſorum ſubjectorum qualitates exacte cognitas ſibi reddant, quo deinde ſolidum judicium de illis formare queant. Ubi haud requiritur, ut ſubtiliter de illorum particulis diſſerere ſciant. Sufficit, ſi illorum relationem ad corpus humanum vivum, quoad familiarem effectum, perſpectam habeant; ſiquidem quoad illorum principia & mixtionem adhuc inter ipſos Medicos lis eſt. Et quemadmodum communiter de venenis dicitur, quod ſapore & odore ſint horribilia & adverſa (*a*), tamen etiam auctores dulcium (*b*) venenorum mentionem faciunt. Aſt haud multam attentionem meretur, quando venenum in bonum & malum diſtinguitur (*c*). Quare cum illis conſentio qui proprie & in communi loquendi modo venenum pro malo *d*) accipiunt, licet quædam ſubjecta, quæ medicamentorum claſſi adnumeranda ſunt, æquales cum quibusdam venenis affectus habeant, dum cauſtico ſuo Sale viſcera admodum arrodunt & humores

mores vehementer colliquant ac resolvunt; quod de nonnullis purgantibus & diureticis valet, quæ ipsa etiam ea propter in arte Medica usurpanda haud sunt: quoniam vero illa ad veneficia vulgo non adhibentur, ita etiam de iisdem hoc loco haud mihi sermo est.

(*a*) *Galenus lib* 4 *simpl. cap.* 15. *Zacch. lib.* 2 *tit.* 2. *qu.* 4. *n.* 7. *idem quæst.* 7. *n.* 9. & *Consult* 25. *n.* 11. *Rabbi Moses de venenis Tr.* 2. *cap.* 1. *Sennertus Pr. lib* 6. *part.* 5. *cap.* 3 *An venena sint pravi odoris? vid. Cardanus, Mercurialis, Guainerius, ubi de venenis agunt. Fort. Fid. Rel. med. l.* 4. *sect.* 3. *c.* 2. *p.* 572.

(*b*) *Rejesius qu* 64 *p.* 851.

(*c*) *JCti, occasione ubi Ulpianus venenum malum adpellat in Leg.* 9. *ff.* § 1. *ad Leg. Aquil eandem distinctionem inter venenum bonum & malum admittunt. vid. Clasenius all artic.* 37. *C. C. C. pag* 188. *§.* 2. *Stryk. de Jur. sens. disp.* 6 *cap.* 4 *n* 35. *Carpzov. Pr Crim. part.* 1. *qu* 20 *n.* 2. *Zacchias lib.* 2. *tit* 2. *qu.* 1. *n.* 12-14 *Bonetus Polyalth. l.* 5. *cap.* 35. *p.* 527. *Feltmann de Cadav. inspic. cap.* 24 *§.* 2. 3.

(*d*) *Zacch. l. c. n.* 16. *Feltmann l. c.* §. 5.

§. X. Prout venena differunt quoad genus & speciem, dum alia ad minerale, quædam ad animale, nonnulla ad vegetabile regnum pertinent, ita Medico interest, ut diversorum venenorum conditiones, vires & effectus recte agnoscat, quo in casibus judicialibus non modo ex veris & certis fundamentis significare queat, an venenum alicui propinatum fuerit? sed & qualis forte veneni species usurpata sit? Licet aliquando cognosci quidem possit, hominem a veneno propinato mortuum fuisse, quamvis veneni species significari non semper possit (*a*). Deinde variæ venenosorum subjectorum species (*b* varias etiam adflictiones causantur. Ita enim v. g. e vegetabilibus eminet Aconitum s. Napellus, Cicuta, Esula, Elleborus albus, Euphorbium, Hyosciamus, Mandragora, Solanum furiosum, Datura, Cataputia, Turbith, Fungi venenosi &c. E mineralibus Spiritus acidi corrosivi, larga quantitate ingesti, subjecta antimoniata corrosiva, butyrum antimonii, crocus metallorum, Arsenicum, Cadmia fossilis, Auripigmentum, Mercurius sublimatus, aut male præcipitatus, aut minus rite dulcificatus, varia cruda & imperfecta subjecta mineralia cuprea &c. Ex animalibus Cantharides, Araneus, Serpentes e locis calidioribus advecti, Viperæ, Scorpiones, Tarandulæ, animalia rabida, ipse homo iracundus & furiosus, cujus morsus æque perniciosus est; quæ diversæ species venenorum diversos effectus lethiferos exserunt, Et cum pro differentia locorum diversæ tales species propinantur, ita ad minimum generica (*c*) venenorum indoles cognita esse debet.

 (*a*) *Zacch.*

(*a*) *Zacch. lib. 2. tit. 2. qu. 6. n. 20. 21.*
(*b*) *Wepferus Tr. de Cicut. aquat. illud diversis historiis testatus est. F. Fid. l. c. c. 2.*
(*c*) *de Venenis consulantur Dioscorides, Cardanus, Mercurialis, Ardoynis, Baccius, Fonseca, Forestus, Schenckius, Kircherus, Joel, Libavius, Naudæus, Paræus, Ponzettus, Bonctus, Wepferus, Wedelius, Scharffius aliique, qui magnum venenorum Catalogum texerunt, illorumque facultates explicarunt.*

§. XI. Ea insuper in venenorum Scrutinio attendenda est observatio, quod non modo illa subitaneam lethiferam efficaciam exserant, sed & quod aliqua illorum minori quantitate successive propinata etiam successivam mortificinam exequantur: quod præcipue valet de Arsenico, Auripigmento, spiritibus corrosivis, pulveribus successionis &c. Dantur proinde talia subjecta perniciosa, quæ ad imitationem venenorum effectum lethiferum in longius differunt tempus: qualia præcipue sunt Saturnina, id quod multi etiam testantur (*a*) Deinde de nonnullis venenis constat, quod, licet illorum mortifera vis superata fuerit, annua tamen ferme recidiva (*b*) ex iisdem provenerit: Id quod etiam passim auctores, qui de Hydrophobia, Lycanthropia, Tarantismo egerunt, testantur. (*c*)

(*a*) *Cardanus contradict Med. lib. 2. tr 5. contradict. 9. idem de venenis lib. 1. cap. 25. Marcellus Donatus Histor. mirabil lib. 6. cap 1. Amatus Lusitanus Cent. 2. cur. 65. Rejes qu. 63. n. 10. p. 831. Sennertus Instit. Medic. lib. 2. part 2. c. 12. Peculiari quæstione hanc considerationem evolvit Zacchias lib. 2. tit. 2. quæst. 10 conf. Petiscius de venenis n. 10. Joubertus Paradox. 3. lib. 27. Galeotus de promiscua disciplin cap. 12. Ponzettus de venenis lib. 1. cap. 13. Gellius noct. attic. lib. 6 cap. 4 Paræus de venenis cap 3. Matthiolus, Vidus Vidius, Valeriola & plures alii, quos nominat Schenk. lib. 7. de venenis sub titul. definiti temporis venenum obs. 1. Vaterus loc. cit. §. 23.*
(*b*) *A. N C Dec. I. an. 4. obs. 127.*
(*c*) *Mea Prax. Extemp. Rejes qu. 61. n. 34. Paræus lib. 20. c 14. Nicolaus Florentinus serm. 4. Tr. 4. c. 15. Fracastor. lib 2. de morbis contagiosis. Forestus lib. 10. obs. 28. Schenck ubi de hydrophobia agit.*

§. XII. Quam copiosa penus talium subjectorum est, quæ virulenta qualitate corpori humano inimica sunt, tam major in Medico prudentia & peritia desideratur, ut illorum relationem ad corpus humanum recte intelligat; quandoquidem communi adserto adfirmari solet, quod venenum haud detur absolutum, sed relativum, quia uni amicum esse aliquando deprehenditur, quod alteri inimicum existit. Hæc vero consideratio non nimis late & laxe accipienda est, ne in illos incidamus scopulos, ut confidenti ausu

ex

ex venenis ſalutifera efficiamus ſubjecta. Et quando a nonnullis adſeritur, quod venena, ſpecie diſcrepantia, diverſam relationem ad varias corporis partes habeant, ut quoddam venenum cor, aliud cerebrum, alterum hepar (*a*) &c. invadat: tunc & hæc meditatio perinde circumſpecte applicanda eſt. Non quidem negari poteſt, quod venenoſa ita dicta ſubjecta variantem relationem habeant ad varias partes, velut narcotica in genus nervoſum, cantharides in renes, quædam vegetabilia in humores, Scorpiones, Tarandulæ & miaſma canum rabidorum, in M. S. alia ſubjecta incraſſando, coagulando, alia cum narcoſi ſenſus obruendo operentur, ſicut ultimæ efficaciæ ſunt Datura, Cicuta, Napellus, Mandragora, Opium, Hyoſciamus, Solanum, Lolium; (*a**) ita quædam vegetabilia Sale cauſtico prædita ſunt, mediante quo proxime in partes teneras membranoſas operari ſolent, veluti Ellebor. alb. Cataputia, Colocynthis, Tithymalus, Napellus, Euphorbium, *Fungi venenati* (*b*) &c. Hæc tamen obſervatio non ex opinionibus & ſpeculationibus, ſed accuratis hiſtoriis & exemplis duci & deinde attente applicari meretur.

(*a*) *De Saint Romain in Phyſica Scholaſticis tricis liberata Act. Erud. Lipſ. Ann* 1684. *Menſ. Aug.* 365.

(*a**) *Fort. Fidelis Relat. Med. lib.* 4. *ſect.* 3 *c.* 2. *p.* 572. 573.

(*b*) *Schenk. lib* 7. *de venenis. Zacchias lib* 2. *tit.* 2. *qu.* 2. *ubi de venenorum diviſione & variis illorum effectibus diſſerit.*

§. XIII. Placet itaque hoc ordine atque loco communia illa venena recenſere, quibus malitioſi homines alios potionare & interficere ſolent. Deinde communes venenorum effectus ſignificabo, ut ex juſta quarumlibet circumſtantiarum conciliatione, prudens Medicus fide dignum judicium formare queat. Quo loco etiam indicandum eſt, quomodo quidam (*a*) antiquiores, & ex illorum mente nonnulli recentiores dijudicationem veneficii admodum difficilem æſtimaverint; quoniam nimium humorum corruptionibus immerſi fuerant, ex qua hypotheſi deinde in exceſſu peccarunt, quando potionatos cum morboſis naturalibus adflictionibus confuderunt, & ſæpe præter neceſſitatem ex præoccupatione ſua internæ cauſæ tribuerunt, quod externæ adſcribendum fuerat, & quanquam aliquando ſigna arduorum morborum cum indiciis veneficii conveniant, media tamen incedendum eſt via, ne promiſcue nimium vel veneficiis vel corruptis tribuatur humoribus, alias aſtutus defenſor hiſce priſcorum ſententiis innitens, ſub aliquo titulo & prætextu quælibet aperta veneficia dubia reddere poteſt. Quare in hoc ſcrutinio Medicus non timide, non negligenter, non audacter procedere debet.

(*a*) *Dioſcorides de Venenis lib.* 6. *in præfat. cognitionem veneni negavit; conf quæ ſupra* §. 2. *monita ſunt.*

§. XIV.

§. XIV. Quod nunc ipsas Venenorum Species attinet, tunc eo referri meretur *Cadmia fossilis* s. *Cobaltum* s. Koboldt oder Fliegen und Ratten-Pulver, Pferd-Gifft (*a*), quod subjectum & metallis & animalibus infensum est; siquidem ipsas mineras arrodit, quasi ab apibus perforatæ fuerint, quales mineras metallicas vocant: ausgesogne Ertze. Hinc ex hoc Cobalto Arsenicum & amylum illud cæruleum s. Smaldum die blaue Farbe oder blaue Stärcke conficitur. Quid quod Zwelferus ex hoc subjecto spiritum extreme corrosivum separavit. Hujus Cadmiæ corrosiva vis superat Mercurii sublimati efficaciam, dum illa thecas suas papyraceas corrodit, quod hic minus efficere solet. Totam itaque arsenicalem mineram illud Cobaltum constituit, ex quo cum Cineribus clavellatis & silice calcinato conficitur ille pulvillus cæruleus Smaldum, cujus perniciem etiam (*b*) Auctores testantur. Quod vero primum ex hac minera ustulata & liquata exspirat, Arsenicum (*c*) constituit. Continet itaque hoc Cobaltum Sal extreme corrosivum; de cujus lethifera vi ne dum quidem auctores hæsitant; siquidem variis exemplis Veneficium cum tali subjecto commissum probari potest.

(*a*) Pferd-Gifft *nominatur a Mathesio in Sarepta p.* 430. *qui refert, quod ab exhalatione & fumo Cobalti nec non sabuloso vapore* von Staub *metallifossores occidantur, & quod aquæ hoc Cobalto imbutæ ut præpotens corrosivum manus & pedes corrodant.*

(*b*) *De Smaldi pernicie vid. A. N. C. Dec. I An. II. obs.* 78. *Valentini C. I. M. L. authentic. cas.* 15. *pag.* 490 *seqq.*

(*c*) *Erkerus Aul. subterran. Kunkelius art vitriar. Neri & Merretus, Marxius* in der Material-Kammer. *Valentin. Musæo-Musæor pag.* 37. *Albini* Meißnische Berg-Chronick. *XVII. Titul p.* 139. 140.

§. XV. Proximum venenum est *Arsenicum*, sive album s. rubrum, sive flavum fuerit, quod pro validissimo (*a*) veneno habetur, licet de illius lenta (*b*) operatione & (*c*) vi infracta, & quod in parca quantitate propinatum cachexiam, phthisin, hecticam & contracturam causetur (*d*); æque testimonia quædam prostent. Brevi tamen temporis intervallo (*e*) lethiferum suum effectum exserit; quamvis pleno (*f*) ventriculo sumtum adeo non noceat ac jejuno. Et sicut illud interne (*g*) usurpatum evidentem suam noxam exserit, ita etiam illius externum (*h*) noxium usum auctores comprobant. Et hoc Arsenicum caustico suo sale repente corrosivum effectum in partes, quas proximius attingit, transfert, adeoque subitanea lethifera qualitate gravissima pathemata (*i*), quorum inferius mentio injicienda erit, provocat, ut proinde accelerata & miseranda mors consequatur.

(*a*) *Zacchias*

(a) *Zacchias lib. 2. tit. 2. quæst. 3. n. 2. Cæsalpinus de Metallis lib. 1. cap 29. De noxa arsenici vid A N. C. Dec. III An. X. obs. 220. & Cent. X. obs. 35. Arsenici devoratio Ido Wolfius obs. med. chir. Lib. 1. obs. 33.*

(b) *A. N C. Dec. II. An. VIII. obs. 218.*

(c) *Ibid. Cent. III obs. 15. Cent. 5 obs 51.*

(d) *Guldenklee lib. 7. cas. XI. Amat Lusit. Cent. 5. cur. 65. Gockel de Venen. c. 13. Sennertus Prax. lib. 6. Part. 6. c. 9.*

(e) *Mercurialis de Veneno. Sennertus Prax. lib 6. part. 6. c. 9. Forestus lib. 30. obs. 5. 8. & idem lib. 18. obs. 28. Amatus Lusitanus Cent 2. curat. 65. Wepferus de Cicut. Aquat. p. 289. Borellus Cent. III. obs. 36 Cent. IV. obs. 19. Hildanus Cent. 6. obs. 80. Salmuth Cent. I. obs. 10. Schenck. lib. VII de Venenis ex fossilibus. Wedelius, Bonetus, Sennertus, Castellus, Schrœderus. Ettmullerus aliique. Conf. ejusmodi Casus Forenses de Veneficio cum arsenico Valentini C. J. M. L. ff Part. I. Sect. III. cas. 21-25. Zittmannus loc. cit. Cent. V. cas 46. Salmuth Cent. 2. obs. 96.*

(f) *Wepfer de Cicut. Aquatica cap. 21. histor 5. Henricus ab Heer observ. 16. Zittmann. Med. Crit. Cent 6. cas. 10.*

(g) *Zacchias lib. 2. tit. 2 qu. 3. 16. Fort. Fidel. de Relat. Med. lib. 4. Sect. 3. c. 2. autochiria c arsenico albo commissa & observata sub sectione.* Bresl. Gesch. 33. Vers. *p.* 337.

(h) *Ammanni Med. Crit. pag 371. Franciscus Alphanius de Peste, Massaria de Peste lib. 2. Hildanus de Gangræna & Sphacelo. Deusingius de Peste histor. 44. & 99.*

(i) *Ammannus Med. Crit. p. 373. Valentini Pand. Med. leg. Part. 1. Sect. 3 p. 377. Tulpius lib. 3. cap. 41. 43. Guldenklee lib. 7. cas. XI.*

§. XVI. Porro potentissimum Venenum est *Mercurius Sublimatus* (*a*), qui tamen non omnibus cognitus est, unde rarius ad veneficia usurpatur. Est tamen vehemens corrosivum, cum quo etiam imperiti & temerarii Barbitonsores & Balneatores aliquando sub frivola opinione ferendæ medelæ truculentos provocare solent effectus, quales perinde imperiti venefici propter suam temeritatem justam omnino promererentur pœnam. Alias quidem vix ullus de virulentia hujus Subjecti dubitat, adeo ut etiam Topicus (*b*) ipsius usus perniciosus sit, licet alia historia testetur, quomodo Mercurius Sublimatus devoratus, remediis iterum curatus (*c*) fuerit. Proinde etiam exempla constant, ubi Mercurius minus rite præcipitatus instar veneni (*d*) operationem dedit; sicut mihi ipse talis casus innotuit. Subinde etiam Mercurius vitæ aliquando Mercurius mortis (*e*) evadit; quemadmodum Mercurius dulcis minus rite paratus (*f*) æque noxam adfert, qui tamen rite præparatus & perite usurpatus non nocet (*g*). Quod vero Mercurium currentem attinet, tunc perperam ipse, si genuinus & purus est, venenis adnumeratur, (*g**) licet antiquiores Medici ex minus perspecta illius indole &

ſamoſo illo productо (quod eminentiori ſenſu inter veteres Mercurius nominabatur) quale non aliud, quam Sublimatus erat, hoc argentum vivum venenis (*h*) adnumeraverint. Unde Joel (*i*) dicit: quod tunc argentum vivum calidum ſit venenum, ſi de Mercurio præcipitato aut ſublimato intelligitur; quamvis illud alias pro frigido veneno habeant. Multiplex vero argenti vivi uſus internus ſub perita artificis manu etiam ipſius innocentiam teſtatur: interim in manu imperiti æque Mercurius currens, interne uſurpatus, noxam cauſſari poteſt. Tanto certius vero Mercurius vivus vitæ infenſus eſt, ſi in fumum diſſipatur & ita inſpiratur, ubi aſthma lethale paralyſin, catarrhum ſuffocativum, tremorem membrorum ſimilesque repentinos morbos infert, quemadmodum incauta inunctio,cum incongruo regimine conjuncta, æque repentinam noxam inferre ſolet, ut ſub ſalivatione homines, qui refrigerium internum vel externum admiſerunt, morte ſubitanea extincti fuerint. Denique variæ obſervationes Practicæ comprobant, quomodo uſus Mercurii internus aut externus in ſcorbuticis,hypochondriacis, bilioſis & cacochymicis ſubjectis varias noxas dederit.

(*a*) *Virulentiam Mercurii ſublimati teſtantur Schenck lib.* 7. *de venenis & foſſilibus, titul. de Sublimato, & quæ ex Wepferi Cicuta Aquatica cap.* 21. *allegat Bonetus in Polyalthe lib.* 5. *cap.* 35 *pap.* 560 562 *vid. Franciſcus Joel in Praxi. Valeriola lib. I. obſ.* 6. *Sylvius in appeud. Tr.* 3 *§.* 265. *De Mercur. Sublim. efficacia lethali in canibus vid. Bonetus loc. cit. p.* 560. *Ita Valentini C. J. M. L. Pandect. Part.* 1. *Sect.* 3. *caſ.* 27. *& Sect* 6. *cap* 25. *de veneficio imputato per Mercurium Sublimatum diſſerit. An Mercurius ſublimatus ſit venenum extemporaneum Ammanni Irenicum qu.* 27. *p.* 191. *Mercurii ſublim noxa Ido Wolffii obſerv med. chirurg. Lib* 2. *obſ.* 1. *p* 173.

(*b*) *Ex Kunkelio Bonetus loc. cit. pag* 554 *allegat. Neque funeſta exempla attentis Medicis incognita eſſe poſſunt, ubi uſus Mercurii ſublimati Chirurgicus peſſimos effectus cauſatus eſt, videlicet periculoſas inflammationes, gangrænam, ſphacelationem, ulcera maligna, ſpaſmos, confuſas febres, extremos angores, lipothymias, intenſiſſimos dolores &c.*

(*c*) *A. N C. Dec. II. An. VIII. obſ.* 65. *Gockelius Cent.* 1. *conſ.* 80. *Valleriola obſ.* 7. *Lib.* 1.

(*d*) *Mercurius minus præcipitatus inſtar veneni operatur vid. Schenck. lib.* 7. *tit. de Sublimato*

(*e*) *Williſius in Pharmacia rationali Sect.* 2. *cap.* 1. *A. N. C. Cent.* 3. *obſerv.* 187.

(*f*) *Bonetus loc. citat. pag.* 561. *idem Medicina Septentrional. Volum.* 2. *pag.* 375. *quem effectum varii alii Caſus in Praxi Medica occurrentes illuſtrant. De Mercurio dulci ad ʒß. aſſumto cauſa mortis vid. A. N. C. Dec.* 2. *An.* 10. *obſervatione* 14.

(*g*) *Zacch. lib.* 2. *tit.* 2. *qu.* 9. *n.* 13.

(g*) *de Mercurii vivi usu interno non lethali A. N. C. dec. 3. an. 10. obs. 256.*
(h) *Zacchias loc. cit. quæst. 4. n. 31. seqq.*
(i) *Referente Boneto loc. cit. pag. 519.*

§. XVII. Præterea *Spiritus Acidi minerales*, magna aut notabili quantitate simul & semel ingesti ob corrosivitatem suam mortis causa evadunt, quamvis quidem tam facile, alteri inscio tanta illorum quantitas propinari haud possit, tamen autochiri cum ejusmodi corrodente stygio liquore lethum sibi causari possunt: id quod etiam contingit, si homines mente capti, aut ebrii, aut somnolenti talem spiritum ingerunt (*a*). Ast successiva aut modica Spiritus Vitrioli assumtio tam promiscue pro causa mortis declarari non potest; qualem decisionem de illethalitate illius spiritus recenset ex Responsis Facultatum Halensis & Rinteliensis Valentini (*b*): alio enim sensu alii auctores (*c*) ejusdem Spiritus noxam significant, cum circumstantiæ varient rem. An vero argumenta contra prædictas Facultates aliter sentientium & condemnatio ad mortem illorum, qui Spiritum Vitrioli exhibuerant, secundum prædictum casum ullum valorem ad confirmandam lethalitatem hujus Spiritus habeant, dijudicent, qui possunt. Equidem horum contrasentientium vim & rationem probandi satis prægnantem & solidam nondum perspexi. Unde meum calculum prædictis addo Facultatibus: siquidem successiva acidorum ingestio cum simultanea & larga ingurgitatione confundenda minime est.

(a) *Joel in Pr. Med. Forestus lib. 16. obs. 99. Wedelius amœnitat. mater. med. p. 399. Sennertus Pr. Med. lib. 6. part. 6. cap 7. Bonetus Med. Septentr. Vol 2. pag. 374. idem in Polyalthe lib. 5. cap. 35. pap. 551. Mea Prax. Extemp. Cas. 25. ubi plura allegantur testimonia. Seidelius de morbis incurabilibus pag. 13. idem valet de oleo Vitrioli, vid. Schenck. lib 7. tit. de Vitriolo. Tulpius lib. 3 cap. 43. Corrosivorum noxa. Ido Wolffius observ. med. chir. Lib. 2. obs. 3. p. 181.*
(b) *Valentini Novell. Casu 29. pag. 211. 214. Spir. acidi ventriculo non nocent. A. N. C. Dec. 1. an. 3. p. 223.*
(c) *Bartholinus Centur. 5. histor. 53. Zacchias lib. 6. tit. 1. quæst. 2. n. 7. Guldenklee lib. 7. cas. 12.*

§. XVIII. *Antimoniata* Septica remedia imperita manu, tantoque magis cum animo occidendi oblata æque venenorum (*a*) vices supplere possunt, per se vero Antimonium crudum, nisi in majori quantitate exhibeatur, aut citra peritam relationem ad ætatem, Subjectum, Temperamentum, Sexum, vires, affectum &c. ordinetur, non nocet. Et quæ alibi pro antimonii denigratione (*b*) generali proferuntur, illa ad imperitum ejus usum pertinent: siquidem omne medicamen tali modo imperite usur-

patum, venenum (*c*) fieri poteſt. Quam caute vero vitrum & ſulphur antimonii, nec non crocus metallorum in Medicina adhiberi debeant, omnes periti Medici ſciunt, neque ullis teſtimoniis opus eſt. Hinc exemplum conſtat, de infelici uſu Antimonii diaphoretici minus rite præparati (*d*), ex quo tormina ventris, anxietates, ingens ſitis, ardor, vomitus, alvi fluxus cruentus, lipothymiæ, extremitatum refrigerationes, convulſiones & pulſus intermittens ortum traxerunt. Et quanquam antimonio ordinarie nullum arſenicum (*e*) inexiſtat, tamen aliquando impurum etiam reperitur antimonium, quod ex accidenti de arſenicali inquinamento participat. Qualia vero incommoda prædicta Antimonii ſubjecta adferant, perinde Auctores (*f*) teſtantur.

(*a*) *Hinc in Exemplo Zittmannus Med. Crit. Cent. V. Caſ.* 46. *pag.* 1208. *ex reſponſo refert, quod gr. x. vitri antimonii in ſubſtantia propinata, etiam poſſent mortem cauſſari.*

(*b*) *Zacch. lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 9. *n.* 14. 15.

(*c*) *Id quod etiam judicandum de illis Caſibus, quos Schenck profert lib.* 7. *de venenis ex foſſilibus, titulo de Stibio ſive antimonio.*

(*d*) *Valentini C. J. M. L. Anthentic. Caſ.* 14. *pag.* 489.

(*e*) *Wedelius Amœnit. Mater Med. pag.* 302.

(*f*) *Wepferus de Cicut. Aquat. pag* 271. *unde Bonetus in Polyalthe lib.* 5. *cap.* 35. *pag.* 552. *dicit: Antimonium vel intempeſtive vel non rite præparatum," intra corpus aſſumtum, laborioſiſſimas & vomitiones & alvi dejectiones cum" ſumma anguſtia infert. Ego addo: & ſi in tali operatione apta corpora" offendit, tunc illa plane jugulat. Huc vero pertinent corpora plethorica, cacochymica, ſanguine ſpiſſo prædita, valde ſenſibilia, tenera & debilia, in excedentes & confuſos motus inclinantia, multa bile in primis viis turgida, Menſium & hæmorrhoidum vitiis laborantia &c.*

§. XIX. Venenoſis Subjectis ſubinde merito annumeratur *Auripigmentum*, quod quidem non cum Arſenico flavo confundendum, ſed ſecundum Beccherum, Kircherum, Albinum aliosque pro nativo quodam ſubjecto habendum eſt: ſiquidem in metallifodinis Misnicis interdum reperitur, ubi mineræ Cobalticæ inveniuntur. Et quamvis Auripigmentum ſubinde cum Sandaraca & Riſigallo æque minus confundi debeat, tamen in Medicina Forenſi eo non advertitur, ſed potius quæritur: An illud ſubjectum perniciosum ſit? Quod vero jam actu damnum dederit & inſtar veneni effectum perniciosum ediderit, in variis caſibus Medicis demonſtratum eſt (*a*). Neque etiam ratio deeſt, ubi ex inimica Sulphuris in Auripigmento hærentis qualitate ſatis ſolide & ſufficienter demonſtrari poteſt, quod auripigmentum corpori humano valde perniciosum ſit, proptereaque venenorum numero

mero inſeri & accenſeri mereatur: quemadmodum ex eo minime virulentia in auripigmento in dubium vocari poteſt, quia non tanto gradu, ac arſenicum nocet, aut quia de copioſo ſulphure participat. Nam & ipſum hoc crudum & copioſum ſulphur corporis integritati inimicum eſt, quod de ſimilibus ſulphuribus metallicis in genere valet (*b*), cujusmodi ſpecimen in ſulphure illo crudiori antimonii habemus. Neque argumentatio valet: ſi auripigmentum aliquando cani nullam attulit noxam, ergo homini non eſt perniciosum. Si auripigmentum moloſſo non nocivum eſt, ergo etiam catello non erit nocivum. Si in minori quantitate damnum non dedit, ergo non dabit in majori &c. Contra vero experientia docet, quod auripigmentum ad ʒij-iij cani jejuno ſtomacho oblatum perinde valde infenſum ſit.

(*a*) *Borrichius Med. Septentr. Vol.* 2. *pag.* 370. *Zittmannus Med. Crit. Cent.* 1. *caſ.* 62. *Wepferus de Cicut. Aquat. pag* 282. *ſeqq. Foreſtus lib.* 17. *obſ.* 13. *A. N. C. Dec.* 3. *An.* 6. *obſ* 137. *Schenck. lib.* 7. *de venenis & foſſilibus tit. de auripigmento obſ* 1. *Welſchius de rationali vulner. lethal. judicio pag.* 194. *Valentin. Pand. Part.* 1. *Sect.* 3. *Caſ.* 26. *Fuchſius de Compoſit. medicamentor. pag.* 353. *Ludovici in pharmacia modern. ſecul. accommodata. Ettmuller Comment. ad Schrœder. Wedel in Amoenitat. Mat. Med. Vaterus, Jonſtonius, Zacutus, Prævotius, Athanaſ. Kircherus Mund. ſubterr lib.* 9. *ſect.* 2. *cap.* 2. *dicit: novi pictores, qui eo, quod inter pingendum penicillum auripigmento infectum ore, ex mala conſuetudine, diutius detinuiſſent, horrendos & plane exitiales morbos incurrerint. conf. Sect.* 3. *c.* 2.

(*b*) *Kircherus loc. cit. lib.* 9. *Sect.* 2. *cap.* 1. & *Sect.* 3. *cap.* 1. 2. *Conſentientibus plurimis Chymicis.*

§. XX. De Cryſtallis Lunæ, Lap. infernal., Butyr. Antimonii, aliis Chirurgorum corroſivis, Crocis Veneris & ſimilibus æruginoſis ſubjectis multa hoc loco inſerere vix neceſſe eſt: cum horum ſubjectorum externus effectus corroſivus facile teſtetur, quod internus illorum uſus eo citius perniciosus ſit, eademque propterea venenoſorum numero adſcribi mereantur. Quare æruginoſa ſubjecta Auctores (*a*) male commendant: ſiquidem Venerea remedia mox periculoſam nauſeam, extremas cardialgias, ſuſpectos vomitus, aliaque prava excitant pathemata. Saturnina remedia, licet non confeſtim perniciem ſuam exſerant, tamen perinde gravia damna corpori minantur, dum non modo aliquando corroſiva virtute prædita, periculoſiſſimos ſpasmos, tormina & inde orientes ſanguinis ſtaſes, quid quod conſequentes inflammationes, gangrænam & ſphacelum in ventriculo & inteſtinis cauſantur, ſed & alibi pertinaces viſcerum occluſiones provocant, ex quibus neceſſariarum functionum naturalium in abdomine ſucceſſus ſufflaminatus, viſcerum obſtructiones invitantur, ut tandem tabes, hectica, aridura, paralyſis & miſeranda

 mors

mors (*b*) consequatur. Huc pertinent illi opificiarii, qui fumos Saturni & Lithargyrii multum ingerunt mit Verglöttung der Gefässe, ut ita talia Saturnina interne & externe noxam (*c*) parare soleant. Perniciosum etiam internum est subjectum Saccharum Saturni, quod nullus circumspectus Medicus adhibere solet; quantum vero damni interne adhibitum illud adferat, attentis, peritis & circumspectis artificibus incognitum esse haud potest.

(*a*) *De Ærugine Franciscus Joel dicit: intra corpus assumta ærugo perniciosa infert Symptomata. Statim enim guttur constringit, arterias pulmonum obstruit, vias respirationis intercipit, violenter suffocat & extinguit, in ventriculo autem existens violentas excitat vomitiones. Conf. Bonetus in Polyalth. loc. cit. pag.* 555 556. *ubi de venereis hisce subjectis tractat.*

(*b*) *Mea Prax. Extempor. Casu ultim. de vinis fucatis,* Gülden-Klee *lib.* 7. *casu* 10.

(*c*) *Bonetus loc. citat. p.* 558.

§. XXI. Præter hæc venenosa Subjecta ad minerale Regnum spectantia, dantur etiam diversa ex *Vegetabili* Regno provenientia, quæ interdum malo animo & dolo aliquando ex inscitia offeruntur & ingeruntur. Huc pertinet Aconitum & Napellus, quorum noxam Auctores (*a*) passim explicant. Causatur vero tale subjectum lethalia symptomata, & licet per initia gustui aliquam dulcedinem adferat, mox tamen causticam suam testatur acrimoniam; siquidem abhinc fauces & ventriculus adustione quadam corripiuntur, labia intumescunt, lingua & facies inturgecunt, oculi prominent, corripit pectoris gravitas, strangulatio, summa anxietas, cordis compressio, partium tremor, vertigo, dolor totius corporis osteocopus, sudor frigidus, pulsus intermittens, syncopes, horror, mania, lethargus aut convulsiones, vomitus, diarrhœa, labia & lingua inflammantur atque intumescunt, oculi protuberant, aliquando corpus instar hydropicorum inflatur & livido colore defœdatur (*b*), accidit quandoque vomitus sanguinis (*c*), & si ejusmodi homines mortis periculum evadunt, hectica (*d*) supervenit. Quod vero historias (*e*) illas attinet, quæ referunt, quod cum Napello homines quidam nutriti fuerint, illæ adhuc accurata & perspicua indigent interpretatione.

(*a*) *Valentini Corp. Jur. Med. Leg. Pandect. Part.* 1. *Sect.* 6. *cas.* 26. *Sennertus Pr. lib.* 6. *Part.* 7. *cap.* 3. *Wepferus de Cicuta Aquat. cap. XI. de napello pag.* 176. *seq. Matthiolus in Dioscoridem lib.* 4. *cap.* 73. *Jonstonius Tavmatograph. Class.* 5. *cap.* 30. *fol.* 212. *Schenk. lib.* 7. *de venenis ex plantis obs.* 7. & *titul. de radicibus obs.* 4. *Camerarius in Sylloge memorabil. Cent.* 3. *pag.* 62. *sqq. A. N. C. dec.* 1. *an.* 2. *obs.* 42. *cum scholio.* (*Napelli odor etiam perniciosus declaratur ibidem. obs.* 78. *pag.* 148.) *Bonetus in Polyalthe loc. cit. p.* 566. *sqq. Zornius Batanol. Med. Fort. Fidel. Relat. Med. l.* 4. *sect.* 3. *c.* 2. *p.* 573.

(*b*) re-

(b) *referente Francisco Joel in Praxi.*
(c) *Bonetus Medicin. Septentr. vol. 2. p.* 356.
(d) *Bonetus Polyalthe loc. cit. p.* 567.
(e) *Rejesius quæst.* 63. *p.* 823.

§. XXII. Deinde inter venena vegetabilia eminet etiam Socratis venenum, quod *Cicuta* audit & quæ inter veteres cum Napello (*a*) confunditur. Speciale tamen venenum vegetabile eſt, licet ſuccum cicutæ innoxie hauſtum quædam referant hiſtoriæ (*b*): interim alii ipſius virulentiam (*c*) ſufficienter comprobarunt. Comitantur vero cicutæ ingeſtionem convulſiones, urinæ immodica excretio, vehementiſſimi conatus vomendi, faucium ſtrangulatio, ſingultus, extrema anguſtia, rubor & inflatio faciei, vertigo & horrenda temulentia, ardor ſummus ventriculi, inflatio abdominis, delirium ebrioſum: Differunt tamen ſymptomata pro differentia ætatis, ſexus, temperamenti, aliarumque ſpecialium circumſtantiarum, ut plenior hiſtoria ex Wepfero colligi poteſt. Denique in variis ſubjectis hæc cicuta etiam narcoticam (*d*) efficaciam exſeruit.

(*a*) *Rejesius Camp. Elyſ. quæſt.* 63. *p.* 823.
(*b*) *A. N. C. dec.* 1. *an.* 4. *obſ.* 106. *Rejes. l. c. p.* 816. *Galenus lib.* 3 *ſimpl. c.* 18. *Renealmus obſervat. Medic.* 3. & 4
(*c*) *Wepferus de Cicut. Aquat. Cardanus de Venenis lib.* 1. *cap.* 2. *Scheukius lib.* 7. *de venenis & plantis obſ.* 4. 5. *Sennertus Pr. lib.* 6. *part.* 7. *cap.* 6. *Tragus de Stirpibus l.* 1 *c.* 159. *Wedel. de Medicamentor. facult. lib.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 10. *Hellwig. in Diſp. de Antim Cicut. &c. cap.* 2. *Fort. Fidel. loc. cit.* Breßl. Geſch. 19. Verſ. *p.* 285. *Ido Wolfius obſ. med. chir. Lib.* 1. *obſ.* 34. *p.* 111. *Cicuta incautius in cibum adhibita.*
(*d*) *Simon Pauli de febribus malignis n.* 2. *ſqq. Amatus Luſitanus Cent. V. curat.* 98. *De delirio ex uſu Cicutæ vid. Kircherus de peſte ſect.* 2.

§. XXIII. Præterea Mandragora, Datura, Opium crudum Hyoſciamus, Solanum &c. Senſus & motus obnubilant, & in ſubjectis Plethoricis, aut quæ irregularibus ſanguinis commotionibus obnoxia ſunt, peſſimos immo aliquando lethiferos effectus edunt, præcipue vero hæ inimicæ Species confuſum ſoporem & miras mentis alienationes ſummas anguſtias inquietudines &c. poſt ſe trahunt, ut ubique periculoſiſſimi inde oriantur effectus. Deinde Regnum vegetabile tales etiam poſſidet ſpecies, quæ cauſticos ſuccos continent, quibuscum perniciem ſuam exſerunt, ut ſunt: Linaria, Eſula, Euphorbium, Gum. Guttæ, Jalapp. Colocynthis, Catapuria, Arthanita, Anthora recens, Squilla recens, Mezereum, Laureola, Scammonium crud. Elleborus albus, Fungi venenoſi (*a*), Et quot non perinde venena ex animali Regno prodeunt? Quid hominis irati morſus

ſus adferat damni, æque hiſtoriæ (*b*) teſtantur; quæ ex Serpentum, Viperarum, Bufonum, Araneorum, Canum & Luporum rabidorum, Cantharidum relatione ad hominem damna eveniant, paſſim explicatum eſt. (*c*)

(*a*) *De talibus fungis venenoſis ſeorſim egerunt Dodonæus Lib.* 15. *c.* 24. *Schenck lib.* 7. *loc. cit. ubi plures alios allegat auctores. Cardanus de tuenda Sanitate lib.* 2. *cap.* 47. *Botallus in appendice ad lib. de Medici & ægrogrum munere. De fungo ſtrangulatorio. Foreſtus lib.* 10. *obſ.* 116 *Zornius Botanol. Medicæ, Sennertus Pr. lib.* 6. *part.* 7. *cap* 2. *Vidus Vidius de Curat. generatim lib.* 2. *cap.* 3 *Bonetus in Sepulcret. Anat lib.* 4. *ſect.* 10. *obſ.* 5. *pag.* 463. *Ex uſu talium fungorum proveniunt pericula ſuffocationis aut Strangulationis, ventriculi inflatio, Singultus, ventriculi & inteſtinorum tormina, color externus pallidus, Urinæ ſuppreſſio, ſuperficiei rigor & ſudor frigidus, pulſus debilis & inæqualis, Syncopes, convulſiones, ſopores, deliria. conf. Fort. Fidel. l. c.*

(*b*) *Hildanus cent.* 1. *obſ.* 84. *cent.* 4. *obſ.* 87.

(*c*) *Mea Prax. Extemp. ſub pecul. titul. Schenck. lib.* 7. *de venenis ex animalibus Bonetus in Polyalthe lib.* 5. *cap.* 37. *Rejes quæſt.* 61. 63. *Zacchias lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 9. *n* 12. *Sennertus Pr lib.* 6. *part* 8. *ubi de venenatis animalibus diſſerit. Vaterus diſſert. de venenis §.* 22. *Fidelis l. c. p.* 572.

§. XXIV. Priusquam de Veneficiis Judicium formetur, præſtat magno ſtudio omnes circumſtantias ſollicite inquirere, inprimis vero ſubjecti ægrotantis aut defuncti 1) ætatem. 2) ſexum, 3) temperamentum, 4) vires, 5) vitæ genus, 6) Senſibilitatem, 7) ſtatum corporis, an ejusmodi homines ſani, an valetudinarii antea fuerint? (Siquidem in valetudinariis veneni dignotio difficilis (*a*) eſt) 8) quo tempore diei venenum alicui propinatum fuerit? (9) quamdiu quisquam venenum in corpore continuerit? 10) an ante veneni aſſumtionem nihil morbidi ſenſerit? 11) quantum temporis poſt venenum hauſtum præterlapſum ſit, ubi ſuſpecta ingruerunt ſymptomata? 12) quantum quisquam aſſumſerit de cibo aut potu venenoſo? 13) qualem guſtum perceperit de potu venenato aut cibo? 14) quomodo poſt hauſtum venenum talis homo tractatus fuerit? 15) an aliquid poſt aſſumtum venenum hauſerit? 16) quodnam illud fuerit? an calidum, an frigidum? an Aqua an Vinum, an Spiritus ardens, an Lac? &c. 17) an mox poſt venenum aſſumtum, medicamenta uſurparit: 18) qualia illa fuerint? 19) quo vehiculo venenum alicui propinatum fuerit? 20) an ſubjectum illud plethoricum fuerit? 21) an cholericum, aut cacochymicum? 22) an cum, ſub, aut ſine animi pathematibus cuidam venenum propinatum fuerit? 23) quamdiu potionatus poſt aſſumtum venenum ægrotaverit & vitam protraxerit? 24) de quibus pathematibus ex præſumto veneficio ortis

ipſe

ipſe maxime conqueſtus fuerit? 25) ſub quibus pathematibus ipſe mortuus ſit? 26) an ante veneni propinationem ipſe ex alia occaſione gravioribus animi affectibus commotus fuerit, velut ira, terrore aut gravi ærumna? 27) quale regimen ipſi poſt propinatum venenum adhibitum fuerit? 28) an ante præſumtum veneficium talis homo errorem quendam in diæta commiſerit? 29) an præcipue ante tale præſumtum veneficium de quibusdam abdominis adflictionibus conqueſtus fuerit? quæ deinde aliquo modo cum ſymptomatibus, ex veneficio derivatis, convenire poſſunt? 30) an venenatus vomitum expertus ſit? 31) qualem ipſe materiam evomuerit? (b) 32) & denique, an ſub hac adflictione peritum Medicum an Medicaſtros, aliaque confuſa adminicula adhibuerit?

(a) *Bohnius de offic. Med. dupl. part 2. p. 652. De morte ex adverſa valetudine & non a veneficio imputato Fiſcher reſponſ. pract. & forenſ. 27.*

(b) *Fort. Fidelis Relat. Med. l. 4. ſect. 3. c. 2. p. 574.*

§. XXV. Qnod vero nunc generalia ſigna attinet, quæ Intoxicationem ſive venenationem aut potionationem produnt, tunc in vivo homine ſequentia annotanda ſunt, (*) 1) aliquando ſapor adverſus occurrit (ut in præcedentibus monitum) illius eſculenti aut potulenti, cum quo venenum communicatum fuerat. 2) ardor in faucibus & Oeſophago. 3) aut faucium & gulæ ſingularis ariditas & aſperitas, 4) ſtrangulatoria faucium conſtrictio. 5) extrema anguſtia. 6) adverſiſſima nauſea cum ſumma cardialgia conjuncta. 7) ventriculi ardor urens. 8) ventriculi dolores morſicantes. 9) inteſtinorum crudeliſſima tormina, dilacerationem aliquam comminantia. 10) conatus anxii vomendi. 11) vomitus dolorifici & cum extremis anguſtiis conjuncti. 12) internus urens ardor. 13) ſitis inextinguibilis. 14) alvi contumaciſſima occluſio. 15) Urinæ pertinax ſuppreſſio, 16) Singultus. 17) Suffocativa diaphragmatis conſtrictio, 18) extrema reſpirandi difficultas. 19) periculoſa & ſuſpecta tuſſis, ſubitanee ingruens 20) dejectio alviblioſa, aut 21) cruenta cum extremis doloribus lancinatoriis conjuncta, 22) teneſmi pertinaces ac confuſi.

(*) *De veneni ſignis in iis, qui adhuc vivunt, Rod. a Caſtro Polit. Med. lib. 4. cap. 10.*

§. XXVI. Hiſce accedunt 23) ominoſa inflatio abdominis, quaſi rupturam comminans. 24) Syncopes. 25) Subito & inopinato tota rerum facies cum potionato tali homine mutatur, ut in extremo vitæ periculo verſetur. 26) ructus fœtidi: 27) materiæ tetræ evomitio. 28) extremorum rigor & frigus. 29) Sudor frigidus. 30) inflatio colli & faciei. 31) oculorum protuberantia. 32) oculi torvi. 33) vultus moroſus & terribilis. 34) facies pallida

 35) pul-

35) pulsus debilis, depressus, confusus, inæqualis, intermittens. 36) Linguæ inflatio 37) faucium & linguæ inflammatio & denigratio. 38) vertigo extrema. 39) miculæ & scintillæ ante oculos obversantes. 40) deliria, 41) convulsiones 42) extrema virium prostratio. 43) tremor cordis & membrorum. 44) aut partium paralysis. 45) stupor mentis. 46) labiorum nigredo.

Quæ sint communia venenorum indicia ante obitum, quæve cujusque propria vid. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 4. sect. 3. c. 2. p. 571. sq. De signis veneni vid. Bravo Consultat. Med. VI. §. 3. p. 270. De veneno ope dæmonis communicato suspicio. ibid. §. 4. p. 271.

§. XXVII. Huc spectant præterea 47) intumescentia corporis externi. 48) efflorescentia macularum lividarum & variegatarum in corpore externo. 49) oscitationes suspectæ. 50) Livor ungvium. 51) hebetudo sensuum. 52) Cordis palpitatio 53) Hæmorrhagiæ. 54) ardor Urinæ 55) torpor & somnolentia. 56) extrema aliquando inquietudo, daß sich die Krancken vor Angst nicht zu lassen wissen, 57) venarum in capite livor & intumescentia. 58) confusi motus febriles. 59) partium repentina contractura 60) Hypercatharses & Hyperemeses. 61) Renum dolor. 62) Obmutescentia. 63) Constrictio pectoris. 64) ventriculi rosiones perpetuæ 65) vox murmurosa. 66) facies livida & œdematosa. 67) oculorum contorsio. 68) illorum prolapsus. 69) fœtor e corpore adhuc exspirans. 70) ptyalismus mox post assumtum venenum occursans. 71) fervor & ardor interdum ex ore exspirans 72) digitorum contractio, 73) labiorum tremor (*a*), & denique 74) confessio venenati, quod cum cibo aut potu aliquid virulenti acceperit (*b*).

(*a*) *de talibus signis Welschius in rationali vulnerum examine cap. 17.: in quo de signis lethalitatis in iis, qui veneno extincti sunt, differit, dicit: p. 185. quæ, si absque manifesta caussa, & occasione provenerint, veneni suspicio est.*

(*b*) *Vti occurrit in Casu Ammanni Med. Crit. cas. 60. p. 369.*

§. XXVIII. Hactenus recensita signa, in subjectis adhuc vivis observanda & concilianda sunt, quæ vero proinde pro diversitate specierum virulentarum & personarum potionatarum discrepant. Neque quidem singula hæc signa in singulis adesse solent, sed tantum illa ex singulis observationibus collecta ad judicium, de veneficio formandum, inserviunt. Quare prudentiæ, peritiæ & attentioni Medici relinquitur, ut ex justa talium signorum conciliatione & relatione exactum deinde decisum de suspecto veneficio instituat. Quemadmodum multi probati viri generalia talia venenorum signa describunt. (*a*). Allegantur tamen passim particulares Casus (*b*), qui aliquo modo ab una & altera prædictarum circumstantiarum discrepare videntur, uti etiam alicubi quæstio ventilatur (*c*): an veneni indicia in ægroto & de-

& defuncto se prodere debeant? Proinde specialia venena etiam specialia causantur Symptomata (*d*), id quod ex parte ex præcedentibus patet. Attamen in decidendo veneficio præter prædictas cautelas etiam præstat, signa antecedentia, concurrentia, præsentia & consequentia prudenter conciliare, neque illa separatim, sed collective (*e*) dijudicare. Denique passim tales illati Veneficii casus legales recensentur. (*f*)

(*a*) *Zacchias lib. 2. tit. 2. quæst. 6. & 7. & Consil 12. n. 2. 3. Fortunatus Fidelis relat. med. lib. 4. sect. 3. cap 2. Sennertus Pr. lib. 6. part. 5. c. 3. & lib. 3. part. 2. c. 2. Rejes Camp. Elys. juc. qu. 63. & 64. n. 18. Welschius in rational. vulner. lethal. exam. cap. 17. Amannus Pr. vuln. lethal. decad. 6. histor. 2. Bartholinus cent. 2. histor. 18. Salmuth cent. 1. obs. 9. Ballonius Paradoxo 14. Bohnius de offic. med. dupl. part. 2. c. 6. p. 643. 644. 653. Bonetus sepulcret. anatom. lib. 3. sect. 7. obs. 2. 4. 17. Valentini Pandect. part. 1. sect. 3. cas. 18. & Novell. cas. 17. De Heredia in Tribunali Medico-Magico stat. 13. artic. 6. Cardanus, Mercurialis, Ardoynis, Guainarius, Ponzettus & qui passim de venenis egerunt.*

(*b*) *De arsenico sine inflammatione necante confer. Zittmannus Med. crit. cent. 3. obs. 126. De veneficio sine intumescentia corporis & externis signis in avtochiro post graves vomitus brevi demortuo vid. Zittmannus cent. 4 cas 9. De veneficio arsenicali ex cruentatione cadaveris ad præsentiam suspecte præsumte vid. Valentini Novell. cas. 17.*

(*c*) *Zittmannus loc cit. p. 1443.*

(*d*) *Zacchias lib. 2. tit. 2. quæst. 6. n. 9. Fort. Fidel. l. c.*

(*e*) *Welschius, qui antecedentia & præsentia signa annotare jubet in rationali vuln. lethal judicio cap. 17.*

(*f*) *Valentini pandect. part. 1. sect. 3. cas. 21-30. Ammannus med. crit. cas. 60. p. 386. sqq. Harprecht consil. crim. consil. 29. p. 466. de crimine uxoricidii per venenum. E JCtis de signis veneni porrecti agit Feltmann. de Cadav. inspic. c. 23.*

§. XXIX. Ordo nunc requirit, ut illa signa, quæ in defunctis potionatis observantur, & sub justa conciliatione ad accuratum judicium formandum pertinent, commemorem. Horum signorum etiam sequentia sunt adnotanda 1) quando in ventriculo insolita materia, quæ pro veneno propinato, adeoque corpore delicti habetur, invenitur. 2) Quando cum tali materia experimenta instituuntur, ut vel animali alicui ad devorandum præbeatur (*a*), indeque etiam illud brevi emoritur, vel quando illa materia pro arsenico habetur, adeoque patellæ, ferro aut prunis candentibus injicitur, ubi non modo cæruleam flammam emittit, sed & odorem acidulum alliaceum spargit, aut si auripigmentum fuerit, ut illud sulphurea flammula similique odore se prodat. 3) Quando in defuncto observantur fauces, oesophagus, ventriculus, pylorus & intestina erosa, inflammata, maculis lividis nigricantibus pur-

pureis conſperſa, aut 4) ſphacelata, fœtida, quæ facile a ſe invicem divelli poſſunt 5) quando, in iisdem liquamen fœtidum, lividum aut flaveſcens reperitur.

(a) *Fort. Fidelis Relat. Med. l. 4. ſect. 3. c. 2. p. 574. Quæ poſt obitum aſſumti Veneni indicia præbeantur, Fort. Fid. Relat. Med. l. 4. ſect. 3. c. 3. De veneni ſignis in mortuis, Rod a Caſtro l. c.*

§. XXX. Huc porro ſpectat 6) quando abdomen eſt valde inflatum, ut rupturam comminetur. 7) quando inteſtina flatibus valde ſunt repleta. 8) quando univerſum corpus horrendum in modum intumeſcit, ut ſimul tota figura humana (*a*) evaneſcat. 9) conſpiciuntur etiam variæ maculæ diverſi coloris in ſuperficie corporis. 10) maxime vero in dorſo, pedibus & circa præcordia lividæ, nigricantes (*b*) tales maculæ adparent. 11) Quando cadaver non modo varium colorem adſumit, ſed & in putrilaginem ſubito ruit, & deteſtandum fœtorem (*c*) ſpargit: accedit 12) extrema corporis laxitas & colliquatio, cum putrido fœtore (*d*) conjuncta, aliquando œſophagus, ventriculus & inteſtina præter modum corrugata & quaſi aduſta ſunt: 13) ungues poſt mortem nigricant (*e*), immo 14) facile avelli poſſunt 15) ut & capilli ex omnibus locis, ubi antea hæſerant, excidunt, aut facili opera evelli poſſint, ſicut & illi, qui potionationem ſuperarunt, depilationem (*f*) talem experiuntur.

(a) *Garmannus de mir mort. l. 1. tit. 8. § 8. Bartholinus cent. 2. hiſt. 18. & Act. Hafnienſ. vol. 4. obſ. 36. Binninger cent. 4. obſ. 100.*

(b) *Garmannus lib. 2. tit. 1 §. 17. ſqq.*

(c) *Galenus de loc. affect. lib. 6. cap. 5.*

(d) *Galenus de medicament ſimpl. facult. lib. 3. cap. 18. Cardanus de venenis lib. 3 cap. 13.*

(e) *Cardanus loc cit.*

(f) *referente Nicolo & Ponzetto. conf. Rejes qu. 64. p. 849. Zacchias lib. 2. tit. 2. qu. 7. n. 39 & conſil. 13. n. 18.*

§. XXXI. Prioribus ſignis adhuc annumerari debent. 17) Si in ventriculo aliquando reperitur *perfecta perforatio* (*a*) 18) ſanguis in univerſo corpore coagulatus, nigricans, fœtidus aut plane corruptus eſt. 19) reperitur in pericardio liquamen flaveſcens atque fœtidum. 20) Reliqua interiora corporis viſcera eminenti putrilaginis gradu ſunt obſita, 21) ut & maculis nigricantibus 22) aut puſtulis & hydatidibus cum flaveſcente fœtido liquore refertis prædita, 23) cor conſpicitur flaccidum, 24) ſanguis in ventriculis cordis ater & valde coagulatus (*b*) eſt, 25) hepar eximia nigredine obductum 26) loca genitalia ſunt tumida & nigricantia (*c*) 27) aliquando in ventriculo adhuc ingeſtum venenum (*d*) reperitur, ex quo tanto certius ad veneficium

tale

tale concludere licet, quamvis non ſemper neceſſe ſit, ut hoc venenum in ſubſtantia reperiatur, modo plurima reliqua ſigna concurrant: ſiquidem tale venenum, quando multi vomitus præcurrunt, exigua adhuc quantitate in ventriculo remanere ſolet, quæ portio inter plicas & rugas ventriculi & inteſtinorum abſorberi (e) poteſt, 28) aliquando obſervatur ſingularis corrugatio membranarum, præcipue ſi Aqua fortis, oleum vitrioli &c. magna quantitate ingeruntur, immo 29) eſchara (f) in ventriculo, œſophago & inteſtinis flaveſcens & nigricans aliquando occurrit. aliquando hæ partes a ſucceſſiva eroſione eximie teneræ ac graciles redditæ comparent, ut facillime diſcerpi queant. 30) emanat ſæpius ex ore fœtidum liquamen. 31) ſupervenit quandoque diſruptio abdominis aut variarum regionum in ſuperficie corporis. Denique 32) conſpiciuntur nonnunquam veſicæ majores in peripheria cum humore flavo & atro refertæ. Et de talibus etiam hactenus commemoratis ſignis varia occaſione Auctores (g) differunt. Reliqua vero experimenta, quæ paſſim recenſentur (h), non ſemper fide digna ſunt.

(a) *reminiſcor hujus caſus, ubi cum celeberrimo D. D. Stahlio Ann.* 1702. *aderam viſitationi & ſectioni fabri ferrarii, chronico morbo defuncti, cui ante aliquot annos propinatum fuerat venenum, quod vero ipſe ſine vitæ diſpendio ſuperaverat. Abhinc vero usque ad finem vitæ valetudinarius fuerat: In illius ventriculo & quidem circa pylorum aderat foramen magnitudine peripheriam ternarii æquans, cum ſatis robuſto callo præditum, ex quo cibi multi intra abdominis cavitatem effluebant, variisque confuſis ſymptomatibus morboſis anſam præbebant. Quæ ægrotatio ſicut ab ingeſto veneno ortum traxerat, ita hoc foramen repertum huic veneno adſcribi debet. conf. A. N. C. dec.* 1. *an.* 2. *obſ.* 229. *de foramine in ventriculo demortui reperto.*

(b) *Foreſtus lib.* 30. *obſ.* 1.

(c) *Salmuth. Cent.* 1. *obſ.* 10. *Zittmann Med. Crit. Cent.* 1. *caſ.* 62.

(d) *Garmannus de mir. mort. lib.* 2. *tit.* 1. §. 20. 21.

(e) *hinc Vaterus diſp. de venenis* §. 20. *dicit: uti quidem ex veneni inventione, de potionatione nullum amplius dubium remanet, ita tamen a defectu illius ad negationem potionationis concludere non licet. Tantillum enim Auripigmenti, Mercurii ſublimati, Opii, aut ſimilium inter ventriculi rugas & magmata facile occultatur, nulla prorſus arte ſeparandum aut evolvendum.*

(f) *Cardanus de venenis lib.* 3. *c.* 13.

(g) *Sennertus Pr. lib.* 6. *P.* 5. *qu.* 5. *c.* 4. *Garmannus l. c. l.* 2. *tit.* 1. §. 17. *ſqq. Rejes Camp. Elyſ. qu.* 64. *n.* 21. *Ammannus Prax. vuln. lethal. dec.* 5. *hiſt.* 10. *Welſchius in rational. vuln. lethal. judic. cap.* 17. *Bohnius de Offic. med. dupl. part* 2. *cap* 6. *p.* 644. *Zacchias lib.* 2. *tit.* 2. *qu.* 7. *n.* 30-36. *Valentini C. J. M. L. ff. Part.* 1. *ſect.* 3. *caſ.* 19. *p.* 117. *Mea Prax. Extemp. caſ.* 15. §. 5. 6.

(*b*) *v. g. quod Cor venenatorum comburi haud valeat; quod bruta talia cadavera non arrodant &c. vid. Zacchias & mea Prax. Extemp. loc. cit. Fort. Fidelis Relat. Med. lib.* 4. *ſect.* 3. *c.* 4.

§. XXXII. Quam grave itaque eſt veneficii crimen, eo magis caute cum venenoſorum ſubjectorum venditione procedere convenit. Unde conſtitutiones & Ordines pharmaciarum id communiter præcipiunt, ne eminentius venenoſa facile diſtribuantur & vendantur: ſiquidem Pharmacopæi in promeritam pœnam (*a*) incidunt, qui contra talia decreta ſuperiorum peccant. Immo pœna Legis Cornel. (*b*) tenetur, qui hominis necandi cauſa venenum plane confecit. Quid quod ICti (*c*) decernunt, quod Medicus, qui filio venenum dedit, ut patrem occidat, ultimo etiam ſupplicio adficiendus ſit. Et quoniam cum variis ſic dictis remediis, aliquando æque perniciosi provocantur effectus, qui quandoque venenorum operationibus admodum quadrant: hinc pharmocopæi talia medicamina non promiſcue (*d*) vendere debent, ſicut in genere illi ſuſpectis perſonis nihil, quod aliquo modo in perniciem trahi poteſt porrigere debent. (*e*) Quod inter alia etiam de medicamentis abortum (*f*) provocantibus valet. Proinde notandum eſt, quod ICti non modo medicorum indiciis & judiciis de veneficiis nitantur, ſed quod pro ſuo foro peculiaria (*g*) adhuc indicia obſervare & commendare ſoleant, de quibus vero nobis agere haud convenit. Quod denique morbos attinet, qui venenum ſuperatum excipere ſolent, tunc de illis agere hoc loco non confert, licet paſſim hactenus recenſiti Auctores, qui de venenis ſcripſerunt, illorum etiam mentionem injiciant. Unde præmiſſæ conſiderationes ad Forenſem Veneficii tractationem ſatisfaciunt.

(*a*) *talem Indicram veneni propalationem & venditionem prohibet artic. C. C. C.* Es ſollen auch die Obrigkeiten an jeden Orten die Apothecker und andere, ſo Gifft verkauffen, oder damit handthieren, in Gelübd und Eyd nehmen, daß ſie niemand Gifft verkauffen noch zuſtellen ohne Anzeigung, Vorwiſſen und Erlauben derſelben Obrigkeit. conf. Stephan. in hunc *loc. p.* 66 & *Manzius in eundem locum p.* 129. *n.* 17. *dicit: quamvis pharmacopœis non ſit vetitum pharmaca bona & mala, immo ipſa etiam venena habere, nihilominus quia propter periculum caute eſt agendum, non debent ea indifferenter diſtribui, aut aliis, quam iis, qui ea ad ſalutem comparare poſſunt, divendi. Addit ipſe auctor n.* 18. *quinam de punitione illorum egerint, qui contra prohibitionem venena vendunt. conf. quæ de hac venditione venenorum diſſerit in hunc artic. Claſenius pag.* 189 190. *Carpz. in Pr. Crim. quæſt.* 20. *n.* 4-7. *Zacchias lib.* 2. *tit.* 2. *quæſt.* 12. *ſub titul. quorum præcipue venenorum commercium interdicendum? Beyer in delineatione Jur. Crim. ad hunc artic.* 37. *dicit. perſonis ignotis & ſuſpectis venenum tradere non licet, notæ vero perſpectæque honeſtatis viris, quoties ipſi oblato Chirographo & indicata*

dicata causa venenum petunt, absque magistratus præscitu gratificari permissum est. Quo spectat adsertum Ludovici in hunc artic. p. 59. hodie præscitus & consensus magistratus non semper præcise exigitur, quod etiam nimis difficile esset. Interim tamen venena illis saltem vendenda, qui probæ & emendatæ vitæ, & hoc nomine pharmacopœis noti sunt. Ergo si famulæ & ancillæ venena emere volunt, schedulam a Domino conscriptam producere tenentur, quamvis & in hoc Casu cauti esse debeant pharmacopœi, ne decipiantur. Huc usque verba Auctoris, qui insuper provocat ad Decretum ordinis politici Ducatus Magdeb de an. 1688. cap. 25. §. 49. conf. Königl. Preußl. *Medicinal*-Ordnung §. 12. p 9. die Apothecker sollen ohne Gutbefinden und Wissen derer *Medicorum* keine *purgantia*, *vomitoria* oder treibende starcke *Medicamenta* oder *Opiata*, vielweniger Gifft aus ihren *Officinen* verkaufen oder abfolgen lassen bey hoher und unausbleiblicher Bestraffung. *id repetitur p. 25.* in der Apothecker Ordnung §. 2. & p. 30. §. 8. *conf. verba p. 30.* Die *Venena* und Gifft mit sich führende *materialia. Ex his liquet, quod maxima cautela pharmacopœis, materialistis, aliisve mercatoribus sit injungenda quoad præsentem circumstantiam. Neque etiam illi extra culpam sunt, qui cum aliorum evidenti periculo suspectas opiatas formulas ex fœda & consueta pleonexia sine ullo conficiunt judicio. Rod. a Castro Med. Polit. lib. 4 c. 10 p. 256. Brunnemann Process. Inquis. c. 9. n. 68. Stryk. Us. modern lib 48. tit. 8. §. 17.*

(b) *Carpzov. Prax Crim P. 1. qu. 7. n 8.*

(c) *Farinacius quæst. 120. n. 142.*

(d) *Ammannus med. crit cas 6. cum respons. & discursu. Beyer loc. cit. pag. 61. §. 35.*

(e) *Ammannus loc. cit. p. 31. 412. 415. Valentini Corp. Jur. med. legal. part. 1. sect. 6. cas. 15.*

(f) *Valentini loc. cit. & Cas. 14.*

(g) *Farinacius Oper. Crim. Tom. V. qu. 122. n. 62. sqq & n 90. Stephani ad artic. 37. p 65. Clasenius ad hunc artic. p. 187. Carpzov. Prax. Crim quæst. 122 n. 15. Zanger de quæst. sive Tortura reorum cap. 2. n. 172. Mantzius ad artic. 37. p. 127. 128. Stryk. de Jur. sens. disp. 6. cap. 4. n. 29. 30.*

Casus I.

Vir animo & corpore robustus XL annorum, Melancholico-Sanguineus, integra sanitate præditus, inprimis bono appetitu gaudens, proptereaque in diæta plena vitam transigens ex peregrinatione aliquando redux, prandio ad palatum suum, uti antea ordinato, ita nunc parato, famelicum ventriculum satis avide opplebat, in quo cum Gallinis coctis radices, quas ipse alias singulari affectu appetebat, pastinacæ, non quidem in excessu, attamen pro ratione adpetitus & reliqui instituti prandii assumsit. Nihil interea intercurrit,

rit, quod forte ſuſpicionem extremæ oppletionis ventriculi & conjunctæ crapulæ cauſari potuerat. Interea confecto prandio & circumacta hora gravi corripiebatur capitis adfectu temulento, plane inſolito, qui in vertiginem, cum ſoporoſo ſtupore conjunctam, inclinabat; acceſſit gravis cardialgia, moleſtia ructuum, morſicans ventriculi ſenſatio, tremor membrorum, ſudor frigidus, ſumma anguſtia, palpitatio cordis, pallor & rigor peripheriæ corporis, ſubitanea oculorum mutatio, murmura in abdomine, inflatio ventris, adeo ut ob ſubitaneum talem periculoſum ſtatum de vita admodum ſollicitus eſſet; ſiquidem nulla æque culpa in quantitatem cibi & potus nimiam conjicienda, occurrebat. Unde adflicti viri conjux & culinæ proſpicientes ſamulæ, de qualitate præparatorum ciborum ſollicitudinem gerebant; quemadmodum facile hariolabantur, quod repentina talis mutatio poſt prævium integræ ſanitatis ſtatum a prandio prægreſſo deduci queat. Ea propter adflicti domeſtici & in conſilium accerſitus Medicus non modo in cauſam ſubitaneæ ægritudinis ſed & in promte ferendam medelam animum inflectebant. Præcipue vero miſere adflictus patiens adverſum ſaporem de comeſtis radiculis ſenſerat, quem ex ſingulis reliquis alimentis & potulentis adhuc accurate discernere poterat, qui ſapor ſeſe cum ructibus ſemper lipothymicum paroxysmum minantibus & ſenſuum obnubilationem inferentibus exſerebat. Unde quæſtio movetur:

1) Quænam hujus ſubitaneæ ægritudinis cauſa ſit agnoſcenda?
2) Et quænam ejusdem repentinæ adflictionis cura ſit ſuſcipienda?

Epicriſis in Caſum I.

1) *Comeſtio radicis Hiosciami loco paſtinacæ pernicioſa.* 2) Hanc radicem aliqua quantitate comeſtam ſanitati inimicam eſſe præſens teſtatur caſus, 3) præcipue cum nullæ aliæ cauſæ vel antecedentes, vel concurrentes in ſuſpicionem venire poſſent, quibus hæc morboſa calamitas adſcribi queat, 4) Accedit & illud, quod adflictus patiens ſub morboſo ſuo ſtatu præcipue comeſtæ radicis adverſitatem ſenſerit. 5) Hæc radix palmario ſuo principio de ſulphure ſubtili fragrante vaporoſo, attamen adverſo participat, quare vel ipſa animalia herbarum eſculento ordinarie fruentia inter proxime progerminantes ſalubres herbas hunc Hiosciamum fugiunt. 6) Sicut vero talia Subjecta vaporoſa, præcipue caput turbant, & nervoſis partibus admodum inimica ſunt; ita in hoc Caſu præcipue caput ſuas calamitates patiebatur, temulento, vertiginoſo, ſoporoſo & tremulo ſenſu, unde totum reliquum corpus diverſis irritis commotionibus adflictum fuerat. 7) Et hæc principia ſubito ſeſe expandunt, atque corpori ſe inſinuant, quæ ſuis effluviis ab extra olfactui adverſa ſunt, hinc accedente calore in ventriculo æque facile idem

per-

perniciosum principium sese reliquo corpori insinuare, ejusque sensibilissimæ parti maximam molestiam creare potest & solet. 8) Hanc Hyosciami radicem fuisse, brevi post sub ulteriori indagatione cognitum redditum fuit, dum imperita famula rustica ex agro minus culto & errore loci, ad quem pro colligenda pastinaca demissa fuerat, collem Hyosciamo repletum conquisiverat, hujusque radices collegerat. 9) Hinc illæ lacrymæ atque series reliquarum morbidarum calamitatum, quæ sese cum spontaneo vomitu exoneraverant, quibus peractis gravis angustia cum reliquis arduis symptomatibus imminuta fuerat. 10) Statu ita præsente ordinabantur liquida, gelatinosa, placidum vomitum (qui etiam ad vota consequebatur) facilitantia. Deinde propinabantur temperata analeptica, stomachica & diaphoretica: postea vero in usum trahebatur Clyster emolliens & remissius carminativus: ab extra etiam adplicabantur moderata stomachica: capiti imponebantur mitiora cephalica & resolventia: denique commendabatur ad pauculum temporis spatium abstinentia a cibis solidis. Et tali ratione præsens patiens brevi, nimirum intra triduum, ad pristinam sanitatem rediit.

Casus II.

Faber murarius ad tingendum domicilium se præparavit, & eo necessariam supellectilem coemit: inter alia vero ad conficiendum flavum & viridem colorem aliquot auripigmenti frustula adportavit, quæ ipso absente illius filiolus VI. annorum invenit & pro more infantili aliquam illius portionem lingendo & deglutiendo assumsit, sed brevi post præter omnem opinionem suorum parentum epileptico insultu correptus fuit, quo cessante de summa virium prostratione, extremis angustiis, intensissimis abdominis doloribus, vanis conatibus ad vomendum & exonerandam alvum, ventris inflatione, sudore frigido, succutientibus singultibus, & aliquali ptyalismi gradu correptus fuit, interim neque vomitus, neque alvi apertio successit: interea ipsius adflicti parentes inveniunt Scatulam Auripigmenti laceram atque illius copiam deficientem; hinc inducti, ut exquirerent, an hic puerulus aliquid illius devoraverit, cui interrogato ipse annuens, simul addiderat, quod non modo sapor hujus Sacchari viridis (sicut alias ejusmodi infantilia condimenta saccharata varii coloris, rother, gelber blauer Zucker confici solent) adversus fuerit, sed & ipsi brevi post comestionem varia tormenta procuraverit. Sub hac extremitate & necessitate adflicti parentes subito Medicum consulebant, illiusque opem postulabant.

Epicrisis in Casum II.

1) *Auripigmenti pernicies in homine tenerioris ætatis* hoc casu probatur. 2) Quod valet de uno sub æqualibus circumstantiis, illud valet de altero; quare natu majores, nullo potiuntur privilegio contra perniciem auripigmenti. 3) Vnde in adultioribus aliæ interdum interveniunt circumstantiæ, quæ idem periculum atque damnum hujus Subjecti perniciosi promovent. 4) Neque enim corpus robustum simpliciter efficaciæ subjecti alicujus virulenti resistit, licet effectus venenosus non semper adeo subitaneus existat. Interim pro diversitate individuorum concurrunt circumstantiæ, quæ aliquando eundem lethiferum effectum accelerant. 5) Quemadmodum pro maiori & minori copia ingesti huius virulenti subjecti tanto certius & citius illius vis perniciosa demonstrari potest. 6) Etenim si in aliquo casu nullæ aliæ causæ manifestæ occurrunt, quibus ejusmodi perniciosus effectus adscribi potest, tunc omnis culpa cadit in assumtum tale virulentum subjectum. 7) Præsumtiones enim, refugia & ex nuda opinione fluentes quæstiones, nihil in contrarium demonstrare possunt: v. g. si forte in præsente casu quisquam præsumere vellet, forsitan puer antea in ventriculo vel acidos vel crudos vel lacteos humores continuit, aut vermibus laboravit, aut aliquam proclivitatem in epilepsiam habuit &c. quæ dubia cum nihil probent, propterea otiosis & speculativis ingeniis relinquenda. 8) Evenit vero, vt post evacuatum auripigmentum tota hæc tragœdia cessaverit, unde forte palam erit, ut illi, qui crassis effectibus delectantur, haud dubium ultro movere queant, quomodo hæc morbosa adflictio non ab alia incerta & præsumta, sed hac certa causa provenerit. 9) Propinatum fuerat puero decoctum leniens, oleosum cum aliquo Syrupo mitius ad vomitum juvante, inde strenuo Saburram viridem & tetri fœtoris evacuavit. Ordinatum etiam fuerat clysma lenitivum cum tantillo Theriacæ mixtum. Porro continuabantur decocta gelatinosa involventia & suspectam acrimoniam delinientia, vnde vomitus porro citra Stimulum ulteriorem repetebant; mox ordinabantur potiones leniter carminativæ & sedativæ, sed ab omni acrimonia ingredientium liberæ: conjungebantur antispasmodica & antepileptica. Sic eventus funestus evanuit.

Casus III.

Fœmina maritata in matrimonio minus pacifico sub multis animi turbis vitam transigens annorum XXXII. Melancholico-Cholerica, aliquando in eximium terrorem cum tacita iracundia mixtum incidit, quæ brevi post vehementem cardialgiam, animi perturbationem, extremam pectoris oppres-

sio-

ſionem, metum ſuffocationis, morſicantes dolores ventriculi, impetuoſos conatus vomendi, ominoſum membrorum tremorem, oculorum caliginem, extremitatum rigorem & horrorem, pulſum intermittentem & debilem, oculos velut confractos experiebatur, ita ut illius mors ſubitanea jam expectaretur. Inde alii homines inducebantur, ut ex matrimonio turbulento ſuſpicarentur, ac maritus hujus adflictæ veneficium aliquod in ſua conjuge commiſerit, quare confeſtim Medicus peritus conſulebatur, ut ante omnia huic extreme ægrotanti perſonæ promto & efficaci auxilio ſubveniat, deinde vero æquum & fundatum judicium deponat, an hæc fœmina etiam vere ſecundum ſuſpicionem potionata ſit?

Epicriſis in Caſum I.

1) *Repentina motuum vitalium anomalia ex complicato affectu animi excitata*, hujus Caſus principale thema eſt, ut adeo falſo veneficium accuſetur. 2) Etenim adfectus ſimultanee invadentes & cum veneficiis quadantenus analogi non ſtatim eo abſolute ſunt devolvendi. 3) Siquidem in præſente caſu & Sexus & Temperamentum & turbulentum matrimonium irregularibus & corruptis ejusmodi motibus admodum favent. 4) Cumprimis variis hominibus conſuetum ſit, poſt prægreſſa tam iracunda, quam terrifica animi pathemata non modo ſubitaneas alterationes, uti totius corporis, ita præcipue circa præcordia experiri, ſed & ſeorſim vel conatibus vel actualibus eructationibus emeticis & catharcticis adfligi. 5) Talia morboſa pathemata eo graviora evadunt, quo magis plures illorum ſpecies uno ingruunt tempore, ſiquidem vel unica tantum ſpecies ſonticis damnis provocandis ſatisfacit. 6) Sequior præcipue Sexus alias valde proclivis eſt in intricatos, corruptos & excedentes motus, qui cum multorum Symptomatum complicatione ſeſe produnt, quod tanto magis valet de temperamentis alias contumacibus, moroſis, præcipitibus & immoderatis. 7) Et hæc conſideratio mechanicis Medicis valde eſt incognita, quoniam plus favent materiarum viribus, quam animarum moribus; i.e. morum explorationi & conciliationi in foro Medico. 8) Hæc motuum irregularitas in præſenti caſu ſeſe ſpasmodicis ſpeciminibus in ventriculo, inteſtinis & diaphragmate ſiſtit, quemadmodum ordinarie terror & ira talibus conſtrictionibus partium internarum anſam præbent. 9) Quibus motibus itaque leniendis, temperandis & ſecure ſedandis prudens artifex operam dare debet, excluſis tamen quibusvis medicaminibus, evacuationes immodice excitantibus & motus ultro irritantibus.

CAPUT XIV.

DE

HOMICIDIO MALITIOSO PER MANUM ET INSTRUMENTA VIOLENTA.

§. I.

IN præcedentibus varii Homicidii modi paſſim propoſiti fuerant, unde nunc de maxime manifeſta occidendi ratione agendum erit. Et licet non ſemper ad homicidium pertineat, ut ex inſtituto & propoſito unus alterum interficiat & propterea JCti (*a*) inter homicidium ſimplex & deliberatum ſive præmeditatum diſtinguant, quales occiſores deinde ſicarii vocantur, qui prævia animi deliberatione occidunt (*b*): tamen & illi homicidium committunt, qui ſine animo occidendi, quamvis cum intentione offendendi (**) & lædendi ſub rixis, jurgiis & iracundiæ calore, talibus diſſidiis & altercationibus interſunt, quales occaſiones tamen evitari poſſent, ut ad moderamen inculpatæ tutelæ provocare in tali caſu irritum eſſet, & propterea ſecundum legem divinam homicidium adeo late ſumi haud poſſit: hinc illi, qui ſine ulla culpa & ex improviſo ſub propria vel alterius minus circumſpecta actione & relatione alium interfecerant, Legibus divinis non abſolute liberabantur, ſed inter Iſraelitas ſex refugii Civitates ſive Aſyla ordinata fuerant, quo ſe vertere poſſet, qui nolens alium occidit, donec ſummo Sacerdote, mortuo ipſi iterum in patriam redeundi conceſſum fuerat: quale delictum quidem DEUS impunitum eſſe voluit, ſed nihilo minus ſub talibus arduis circumſtantiis juſto omnino zelo advertit (*c*).

(*) *B. Arndtius Poſtill Evangel. XV. Conc. Paſſ. p. 521. a.* Blut-Sachen ſind ſchwere Sachen, darum ſich die Obrigkeit wohl fürſehen ſoll, daß ſie nicht geſchwinde fahren, und ſoll *juſtitiam cum charitate*, Gerechtigkeit mit Liebe üben, der Chriſtlchen Liebe und Barmhertzigkeit nicht vergeſſen, den *Proceſs* Chriſti, der die Sünder will bekehret haben, bedencken, und nicht allezeit nach heydniſchen Recht fahren. Gerechtigkeit und Barmhertzigkeit ſoll bey einander ſeyn.

(*a*) *Carpz. Pr Crim Part.* 1. *Qu.* 7. *n.* 1.

(*b*) *Artic.* 137. *C. C. C. exprimit* ein fürſetzlicher muthwilliger Mörder.

(**) *Illud etiam doloſum eſt homicidium, ubi homicida habet animum ſaltem vulnerandi, vel percutiendi eo inſtrumento, quo mors inferri poteſt. Brunnemann. Proceſſ. Inquiſ. c.* 9. *n.* 54. *Berger Supplem. ad Electa Juriſpr. Crimin. Part. II. obſ.* 101. *p.* 291.

(*c*, *Car-*

(c) *Carpzov. loc. cit. qu. 3. n. 2. dicit: percutiens animo vulnerandi, vel quovis modo lædendi æque in dolo eſt, ac ſi animum occidendi haberet.*

§. II. Hoc itaque loco ſermo inſtituendus erit de Lethalitate Vulnerum & quidem latiori ſenſu, ubi per Vulnera (*a*) non modo illas manifeſtas & communi ſenſu acceptas cruentas continui læſiones intelligo, ſed etiam alias violentas offenſiones, quæ plagis aut verberibus, ictibus, caſibus, contuſionibus, jactibus, pedum calcitrationibus & ſimilibus violentiis committuntur, quales violentæ læſiones æque homicidiorum cauſſa eſſe ſolent, ut propterea ſub vulnerum titulo Medici (*b*) has offenſiones etiam una tractare ſoleant. Et de ſingulis hisce Homicidii ſpeciebus mihi hoc titulo & ordine diſſerendum erit, in quantum illæ partim ſignificandæ, partim illarum lethalitas eruenda & exponenda erit.

(*a*) *Secundum Martianum in Commentar. Hippocrat. Epidem. ſect. 5. lib. 6. Meibomius diſp. de Vulneribus lethalibus §. 4.*

(*b*) *Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 10. Welſchius ration. vulner. lethal. jud. cap. 16. Bohnius exam. vuln. lethal. Sect. 1. cap. 1. pag. 9. Wedel. de fundamentis lethalitatis vuln. §. 5.*

§. III. Subjiciuntur itaque tragici tales caſus Medicorum deciſioni, ita ut in crimine Homicidii de vulneris lethalitate ante omnia conſtare debeat (*a*). Hinc Medici bona ſcientia & peritia (*b*) in talibus caſibus inſtructi ſint. Quare communi JCtorum conſenſu ſuper vulneris letbalitate Medicis & Chirurgis, ceu in arte peritis credendum & ſecundum ipſorum judicium, an occiſus ex vulnere deceſſerit nec ne, ut reo deinde vel ordinaria vel extraordinaria pœna dictetur, procedendum eſt (*c*). Requiritur itaque ad vulneris inſpectionem præcipue Medicus, quæ illo abſente haud fieri poteſt (*d*): unde etiam in talibus caſibus magis duobus aut tribus Medicis creditur (*e*), quam X aut XX teſtibus non Medicis: haud tamen illa ſententia adprobanda & defendenda eſt, quod magis Chirurgi quam Medici judicio de vulneris lethalitate credendum ſit (*f*). Unde rectius Medicorum prærogativa in judicando & deponendo præ Chirurgis (*g*) defenditur. Deinde in tali caſu Medicis & Chirurgis vel duobus (*h*) creditur; ſiquidem eo etiam perſonæ juratæ (*i*) neceſſariæ ſunt. Quodſi vero jam Medici & Chirurgi in publico officio conſtiterint & ſemel juraverint, tunc non tenentur ad quemlibet viſitationis & deciſionis actum juramentum innovare (*k*) & repetere. Præterea etiam Medicus ſit perſona publicis privilegiis ad artem Medicam pertinentibus, inſtructa, ſiquidem non promiſcue adſertio illa vera eſt, quod Medicis etiam non Doctoribus, modo Medici nomen teneant (*l*) credendum ſit, quando adſerunt vulnus fuiſſe lethale. Deinde etiam Chirurgis peritis (*m*) magis creditur, quam nudis Barbitonſoribus.

(a) *Farinacius Consil.* 171. *n.* 13. *Carpzov Decis. Saxon. Decis.* 197. *n.* 18. 19.

(b) *Farinacius quæst.* 127 *n.* 120. 122. *Mascardus de Probat. vol.* 3. *conclus.* 1175. *n.* 41-43. *Clasenius ad artic.* 147. *pag.* 634. *n* 3.

(c) *Ludovicus Carrerius Pr. Crim. Tr.* 3. *de homicid* §. *igitur excusatus* XI. *n* 17. L. *VI. C. de re militar* L. *I. pr. ff. de ventre inspiciendo.* L. *XI.* § 1. *Cod. de Advoc. divers. jud.* . *Rutger Ruland. de Commissar. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 14. *Stryk. de Jur. Sens. dissert.* 1. *cap.* 2. *n.* 20. *Harprecht Responsor Crim. respons.* 36 *n.* 60-62. *Ægyd. Bossius Tr. de homicid. n* 115. *Menochius de arbitr. jud. quæst lib.* 2. *cas.* 275 *n.* 11. *Gomez. variar. resolut. Tom.* 3. *cap.* 3. *n.* 8. *Pacianus de Probat. lib.* 1. *cap* 47. *n.* 10. *Mascardus de Probat. Vol.* 2. *conclus.* 1037. *n.* 5. & 1175. *n.* 1. *Farinacius consil.* 171 *n.* 7. 28. & *quæst.* 127 *n.* 101. *Carpzov. Pr. Crim. Part. I. qu.* 26. *n* 23-28 43 44. *Clasenius in art.* 149. *p.* 644. *Zacch. lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 7. *Celsus lib.* 5. *cap.* 26. *Bohnius de renunc. vuln. lethal. cap.* 1. *Sect.* 1. *pag.* 5. *Willebrand de permissis & impunitis homicid. cap.* 1. §. 5. *Rhetius disp. de Medicis cap.* 3. §. 6.

(d) *Zacchias Lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 1. *n.* 2.

(e) *Farinacius quæst.* 127. *n.* 116. *Carpzov. loc. cit. n.* 43. *Zacchias l. cit. n* 4. *Imo ubi plures desunt Medici, ibi etiam unius testimonio creditur. vid Rhetius dissert. de Medicis cap.* 3 §. 7. *Ubi plures Medici non haberi possunt, etiam unus sufficit Berger Jurispr. Crimin Part* 1. *membr.* 3. §. 5. *p.* 94.

(f) *Quæ Mascardi est de Probationibus Vol.* 3. *conclus.* 1175. *n.* 40.

(g) *Bohnius de renunc. vuln. lethal. Sect.* 1. *cap.* 1 *pag.* 5-8.

(h) *Carpzov. loc. cit. n* 34. *Si duo medici haberi nequeant, etiam unus sufficit, vid Stryk de Jur. Sens. disp.* 1. *cap.* 2. §. 22. 23. *seq. conf.* §. *infer.* 4. *lit. i.*

(i) *Carpzov. loc. cit. n* 38. *Artic.* 149. *C. C. C.* & *Clasenius pag.* 644. *n.* 4.

(k) *Schœpfer de hæmorrhagia vulneratorum n.* 61. *cap.* 2. *Mascard. de Probat. vol.* 2. *concl.* 1039. *n.* 36. *Clasenius in Artic.* 147 *pag.* 634 *lit. C.* (*qui tamen vult, quod Chirurgi jurati esse debeant:* & *ad art.* 149 *p.* 644. (4) *jurato vinculatos urget medicos* & *chirurgos.*) *Ludovici in artic.* 147. *pag.* 208. *verbo:* Wund-Aertzte. *Carpzov. Pr. Crim. n.* 40. *loc. cit. Brunnemann in Processu civil. cap.* 20. *n.* 56. *Stryk. de Jure Sens. dissert.* 1 *cap.* 2. *n.* 30. *seqq. Farinacius quæst.* 171. *n.* 118. *Ammannus in prolegom. prax vuln. lethal.* §. 8. *Welsch rat. vuln. leth. jud. cap.* 15. *pag.* 121. (*qui posterior dicit:* An ad singulos inspectionis actus jurare oporteat, non diceremus, multo minus ipse facerem: cum nec judex, qui eum requirit & inquirit, nec advocatus, qui defensionem in se suscipit, nec qui sententiam dicunt, ad singulos actus jurati sint: unde si fides habetur his: cur non & eadem habenda est medico; præsertim si iste vir bonus, eruditus, in arte sua expertus ac conscientiosus sit: *Feltmann de cadav. inspic. c.* 50. *Wedel de fundam lethal. vuln.* §. 3. *Stryk. Us. modern. lib.* 48. *tit.* 8 §. 2.

(l) *Farinacius quæst.* 127. *n.* 105. *Mascardus Conclus.* 1139. *n.* 11. *Contrarium vero testantur ipse Farinacius loc. cit. n.* 106. 107. *Steph. in artic.* 147. *p.* 180. *Welsch. loc. cit. cap.* 15. *pag.* 120.

(m) Fa-

(m) *Farinacius quæst.* 127. *n.* 107. *conf. infra in cap. de inspectione Medico-Legali.*

§. IV. Neque tamen necesse est, ut illi Medici, qui de lethalitate vulnerum judicare volunt, etiam illius vulneris curam & medelam direxerint, quamvis Medicis discordantibus, magis illis credendum esse, quidam judicent, qui vulneratum curarunt (*a*), quam reliquis, qui eundem non curarunt. Ast ne in illos, qui vulneratum curarunt, suspicio cadat, quasi deinde in propria causa testentur, & ipsi proinde de vulneris lethalitate mitius judicare videantur, præstiterit tunc omnino aliis hoc judicium committere (*b*), ne in illos suspicio imperitiæ & antipraxeos devolvi queat. Quare alii etiam Medici, de facto & de vulnere certificati perinde de illius letbalitate (*c*) judicare possunt. Deinde Medicis peritis discordantibus in eorum relatione illis magis creditur, qui meliorem & solidiorem reddunt rationem, quam illis, qui vel nullam vel debiliorem (*d*) suppeditant causam. Imo Medicis dissentientibus super lethalitate vulneris, illis creditur, qui numero plures (*e*) sunt. Si vero dissentientes Medici numero & peritia æquales fuerint, tunc illis credendum esse quidam judicant, qui vulnus magis in periculoso loco fuisse attenderunt (*f*). Hinc etiam Medicorum relatione statur super qualitate armorum (*g*), quibus aliquis vulneratus est. Est vero inspectio defuncti omnino necessaria (*h*): nam si illa, quæ ad corpus delicti prrtinet, omittitur, tunc minime de lethalitate vulneris judicium formari potest. Deinde in casu necessitatis solus fide dignus, peritus ac idoneus Medicus (*i*) absente etiam Chirurgo illam inspectionem administrare potest, uti talem inspectionem a solis Medicis & Chirurgis, absentibus etiam personis Judicialibus factam (*k*), legitimam esse quidam pronunciarunt, quamvis contrarium alii sentiant (*l*).

(*a*) *Farinacius qu.* 127. *n* 127.

(*b*) *Bohnius de renunc. vuln. leth. Sect.* 1. *cap.* 1. *pag.* 9.

(*c*) *Farinacius Consil.* 171. *n.* 8. & 23. *qui etiam quæst.* 127. *n.* 109. *adserit, quod Medici possint judicare super lethalitate vulneris etiam inspecto solo cadavere.*

(*d*) *Farinacius quæst.* 127. *n.* 142 *Stryk de Jure Sens. disp.* 1. *c.* 2. §. 21. *si medici inter se discordes, quos Judex sequi debeat. Feltmann de cadav. inspic. c.* 43. *p.* 168 *seq Stryk. Us modern. lib.* 48. *tit.* 8. §. 3. *Quid si medici inter se dissentiant? Ubi eodem* §. *asseritur, quod judicium Medicorum imperitorum probationem in contrarium non excludat, sed quod illud retractari & a peritioribus Medicis aliud judicium comparari queat.*

(*e*) *Farinacius loc. cit. n.* 141. *Stryk de Jur. Sens. disp.* 1. *cap.* 3. *n.* 19.

(*f*) *Farinacius loc. cit. n.* 150.

(*g*) *Idem loc. cit. qu.* 127. *n.* 115.

(*h*) *Carpz.*

(*h*) *Carpzov. in Pr. Crim. qu.* 26 *n.* 29. & *n.* 50. *seqq. Clarus* 5 *recept. sent* §. 51. *qu.* 4. 5. *Feltmanni de cadav. inspic. c.* 3. §. 2. *seq. C. C. C. artic.* 149. *Hinc Clasenius in hunc artic. pag* 642. *dicit: nam si illa inspectio, quæ tamen ad corpus delicti spectat, omittatur, ob defectum certæ scientiæ, an vulnus fuerit lethale vel non, pœna ordinaria adhiberi nequit, quippe quæ nunquam decerni potest, nisi ubi constiterit de vulneris lethalitate, de qua tamen Judex certus esse non potest, nisi facta prius diligenti inspectione cadaveris. vid. Stryk. de Jur. Sens. disp.* 1. *cap.* 1. *n.* 20-24. *Welsch de rat. vuln. leth. jud. cap.* 15. *p.* 153 *seqq. Bohnius de renunciatione p.* 61. *de off. med. dupl P.* 2. *c* 4. *p.* 586. *NB. De Inspectione Vulneris occisi Stryk. Us. Modern Lib* 48 *tit.* 8. *n.* 2. *Inspectio occisi non est negligenda. Brunnem Process. Inquis. c.* 7. *n.* 16. 17-20. *Inspectionis defectus an liberet reum a pœna, si intra aliquot horas aut paucos dies moriatur? Brunnemann Process Inquis. cap.* 7. *n.* 20. *Alii in sectione cadaveris omissa defensionem collocant, Brunnemann c.* 9. *n.* 67. *Nonnulli hic urgent sectionem corporis, etiamsi illico mortuus sit vulneratus, quod supra refutavi. Inspectio sine omni mora facienda, Brunnem. Process. Inquis. cap.* 17. *n.* 20. *præcipue, si fama fert, aliquem veneno extinctum fuisse. ibid n.* 21. 22.

(*i*) *Bohn. de renunc. vuln leth. Sect.* 1. *cap.* 1. *pag.* 8. *Ammannus Pr. vuln lethal. prolegom.* §. 8. *conf. praced. th.* 3. *Welschius relation. vuln. leth. judic. c.* 15. *p.* 121. 122. *Feltmann de cadav. inspic. cap.* 3. §. 9. *p.* 14. & *cap.* 42. *p.* 165. *conf. c.* 48.

(*k*) *Ludovici ad artic.* 149. *pag.* 210. *ad verba:* samt zwey Schöpffen *Werner part.* 3 *obs.* 152. *Inspectio etiam fieri potest absente Judice & Scabinis, tantum a peritis Medicis & Chirurgis, conf. Bergeri Jurispr. Crimin. Part. I, Membr.* 3. §. 5. *p.* 94. 95.

(*l*) *Feltmann de Cadav. inspic. cap.* 40. & 41.

§. V. Proximum nunc est, ut significem, quid sensu genuino, perspicuo & simplici in foro Politico æque ac Medico Lethale (*a*) & non Lethale dicatur? Optime itaque inter vulnera *Absolute, Simpliciter, Per se,* κατ᾽ ἐξοχὴν (quod unum idemque denotat) & deinde ex *Accidenti* lethalia distinguitur: siquidem vulnera etiam ex necessitate lethalia simpliciter lethalibus adnumerantur. *Absolute* lethale dicitur vulnus, quod sive adhibita, sive non adhibita arte Medica nihilo minus nunc confestim, nunc post aliquam moram temporis funestum eventum naturali ratione nancisci debuit, & quod nulla opera humana, citra ullum alium intervenientem casum curari potuit, quod itaque ex aliqua necessitate citra aliquem commissum errorem mortem secum adfert & infert (*b*). Unde, quando vulnus lethale fuit, licet imperitus adhibitus fuerit vel Chirurgus vel Medicus, imo licet læsus sese male gesserit, tamen percussor ordinaria pœna puniendus est (*c*); Tale vulnus, quod per se lethale est, iterum a quibusdam distinguitur in vulnus absolute tale, sive quod

quod ex nuda aliqua naturali necessitate mortem causatur, & in vulnus utplurimum lethale, quod posterius exemplis quibusdam sanatum demonstrari potest, sed quod ipsum tamen communiter cum lethifero eventu se determinat. Et cum ejusmodi casus valde rari sint, ut videlicet tales læsiones sanatæ fuerint, hinc a potiori fit dijudicatio, quæ propterea in classem absolute lethalium, quo magis inclinant, etiam referri debent, ni prudens Medicus exquisito judicio evidentes circumstantias in contrarium proponere queat. Quod vero interdum quidam homines talibus curati fuerint vulneribus, nihil absolute probat, quod simile vulnus in altero non lethale fuerit: hinc a vulnere restituto & curato (*d*) haud valet argumentatio ad vulnus defuncti (*e*). Quare vulnera ut plurimum lethalia etiam (*f*) revera lethalia dicuntur, & lethalitas haud ita strictissimo sensu accipi debet, quasi nullus unquam a tali vulnere vel arte, vel Natura curatus, sed ab omni tempore oppressus & enecatus fuerit, ut propterea nullum exemplum in contrarium produci queat.

(*) *Vulnera utplurimum lethalia accensenda sunt vulneribus per se lethalibus, Ammanni Parænesis* Lib. 5. *Part.* 2. *Sect* 1. *p.* 320. *seq.*

(*a*) *De hac Lethalitatis acceptione vid. Zacch lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *Fortunatus Fidelis relat medic. lib.* 4. *Sect.* 2. *cap* 2. *Ammannus Pr. vuln. leth. proleg.* § 11-13. *Welsch. rat. vuln. leth jud. cap.* 1 *Bohnius renunc. vuln. leth. sect.* 1 *cap.* 2 *pag.* 19. *seqq. Idem de Offic. Med dupl part.* 2. *cap.* 5. *pag.* 615. *Ita vulnerum lethalium Sciagraphiam edidit Maximilianus Preuss referentibus Act. Erud. Lips. An.* 1712. *Mens. August p* 356. *confer. Sebitzius & Suevus, qui vulnerum lethalium tractationem ediderunt. Sedes divisionis vulneris lethalis & illethalis ex Jure civili & criminali traditus conf. Kleinii disp. de in- & exculpatione vulnerati moribundi cap.* 1. *n.* 58. *Horstius dicit in Ep. Sect.* 17. *p.* 485. *Vulnera sunt vel lethalia vel periculosa, vel minime periculosa: ubi varios hujus differentiæ testes authores allegat.*

(*b*) *Ex Sennerti sententia, an vulnus tale actu lethale fuerit, ex eventu maxime judicandum: hoc est omne vulnus, quod in certo aliquo individuo parti vel nobili, vel ad vitam tamen simpliciter necessariæ inflictum est, & ex quo brevi horarum vel paucarum dierum spatio & nullo circa externa insigniter commisso errore moritur vulneratus, in isto individuo ἐξ ἀνάγκης θανάσιμον & necessario, simpliciter & absolute lethale esse concludo & statuo: sunt verba Welschii rat. vuln. leth. jud. c.* 16. *p.* 178. 179.

(*c*) *Clasenius ad artic.* 147 *pag.* 635. 636. *Zacchias lib.* 1. *tit.* 1. *qu.* 3. *n.* 1. *Plaga capitis lethalis* mit einem Grab-Scheid, *cum fissura cranii, festuca interioris laminæ, læsione piæ & duræ matris, ut & medullaris cerebri substantiæ, ad tertium ventriculum penetrante, cum multis foraminulis duræ matris complicata, quam plagam, licet adhibitus chirurgus non dextre tractaverit, lethalem tamen declaravit Fischer respons. pract. & Forens. cons.* 32.

(*d*) *Welsch. rat. vuln. leth. jud. cap.* 16. *p.* 177. *seqq. Ammannus Pr. vuln. leth. prolegom.* §. 15. *seqq. Bohnius exam. vuln. leth. Sect.* 1. *cap.* 2. *pag.* 24.
(*e*) *Welschius rat. vuln. leth. jud. c.* 16. *p.* 176-179.
(*f*) *Bohnius loc. cit. pag.* 22. 23. *idem de Offic. Med. dupl. Part.* 2. *c.* 5. *p.* 615. *De vulnerum lethalium sanatione vid. Bohnius exam vuln. leth. loc. cit. pag.* 25. 26. *Idem de offic. med. dupl. part.* 1. *cap.* 2 *pag.* 23.

§. VI. Quando itaque in eventu infelici magis exitus, quam voluntas & cogitatio inspicitur (*a*): ita eximia conscientiosi Medici sollicitudo esse debet, quo perspicuas læsionum differentias proponat & observet. Discrimen enim inter vulnus per se & absolute lethale (*b*) haud tantæ dignitatis est, ut eximias difficultates solvat, quod potius variis confusionibus & hæsitationibus ansam præbet. Quare (*c*) differentia inter vulnera semper & utplurimum, aut absolute & communiter lethalia & Medicis & Judicibus civilibus magis perspicua est. Nimis (*d*) præcipitanter vero concluditur: quia quædam vulnera utplurimum lethalia sanata fuere, ita possibile esse, lethaliter vulneratum a vulnere liberari & sanari posse; quæ argumentatio a possibili multas parit confusiones; ex hac enim possibilitate omnia vulnera a lethalitate immunia declarari possunt. Sicut vulnus per se & per accidens lethale sibi invicem opponitur, ita porro intercedit cognitio vulneris insanabilis (*e*), in quantum illud a simpliciter lethali differt: quare non ex consecutione funesta & eventu lethali (*f*) læsio pro absolute & simpliciter lethali declarari meretur, sed provide indagandum & judicandum erit, quod illa læsio absolute mortis causa fuerit, & quod non alia intercurrerit causa, quæ mortem provocavit. Et quamvis vulnus quoddam arte curari nequeat, tamen ejusmodi vulneratus diu adhuc vitam protrahere & interdum plane ex alia causa, quam insanabili vulnere, succumbere potest: ut propterea quoad insanabilem talem læsionem mitior prævaleat sententia.

(*a*) *Stryk de Jur. Sens. dissert.* 10. *cap.* 6. *n.* 45. *Schœpfer. de hæmorrh. vulnerat. cap.* 4. *n.* 89.
(*b*) *Hanc discrepantiam profert Bohnius de Offic. Med. dupl. part.* 2. *cap.* 5. *pag.* 616. 617. *Idem in Exam. vuln. leth sect.* 1. *cap.* 2. *p.* 21.
(*c*) *Vulnera de necessitate lethalia, quæ sint, explicavit Zacch. lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 5. & 23. *Vulnera utplurimum lethalia quæ sint? vid. Zacchias loc. cit. n.* 6. 24.
(*d*) *Idem loc. cit. n.* 7. *sqq.*
(*e*) *Differentiam inter insanabile & absolute lethale vulnus proposuit Bohnius exam vuln. lethal. sect.* 1. *c.* 2. *p.* 19. 20.
(*f*) *Fort. Fidel. Relat Med. lib.* 4. *sect.* 2. *cap.* 2. *p.* 527. *sq.*

§. VII. In Decisionibus Forensibus læsionum argumentatio a possibili haud multum valet, quia (*a*) Auctores ipsi confitentur, quod ex omnibus vul-

vulneribus homines mori poſſint. Proinde vero ratio habenda etiam eſt vulneris, quod ex ἀδυναμία artis lethale redditur, quale eo ipſo etiam lethale evadit; quia artis acceſſus præcluſus eſt. Interim ſi vulnus fuerit levius, & arti eo denegetur aditus, tunc omnino mitior prævalet ſententia. Ne itaque ſub hoc prætextu omnia reliqua, aperte lethalia, vulnera, defendantur, neceſſe erit, ex reliqua vulneris conſtitutione hunc nodum ſolvere. Ita enim levius vulnus pulmonum, ventriculi, inteſtinorum, glandularum internarum &c. quo non datur acceſſus, funeſte ſe terminare poteſt, cujus lethalitas omnino reſtringenda eſt, ne ad craſſa illa lethalia referatur vulnera (*b*): in hac enim cauſſa læſionum decidendarum bona ſcientia, accurata peritia, & ingenua conſcientia requiritur, ne cum ſanguine humano ludicre procedant Medici, neque connivendo & præter neceſſitatem ſcrupuloſe præſumendo & præſupponendo, neque etiam audacter judicando.

(*a*) *Zacchias lib.* 15. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 16.

(*b*) *Bohnius exam. vuln. lethal. ſect.* 1. *c.* 2. *p.* 28. *quod nempe aliquando vulnera ratione partis adfectæ illethalia, tamen lethalia fiant. Quomodo ab exiguis vulneribus ac minime lethalibus interire homines contingat. Fort. Fidelis Relat. med. l.* 4 *ſect.* 2. *cap.* 8. *De dubiis quibusdam cur ex levi vulnere quidam moriantur, ex graviori vero convaleſcant, Suevus de Inſpect. vuln. P.* 1. *c.* 2.

§. VIII. Quando itaque quædam læſio adeo manifeſta, cruda & craſſa eſt, ut ne quidem ſingularis indagatio neceſſaria videatur, ex qua violatione ſpecialiori quisquam obiit, tunc talem læſionem abſolute & ex neceſſitate lethalem vocant, quæ vero craſſa diſtinctio prudentibus & exercitatis Judicibus & Medicis non adeo neceſſaria eſt. Denique ex accidenti læſio lethalis vocatur, quando ob imperitiam Medici & Chirurgi, ob ſupervenientia inconſueta & minus eſſentialia, ſymptomata, ob perſonales læſi circumſtantias, ob malum regimen, & negligentiam, ob ſupervenientem morbum, ab accedens animi pathema &c. (*a*) percuſſus ſuccumbit, ſicut vulneratus, qui nullum vel imperitum adhibuit Medicum, ſua culpa occidiſſe (*b*) præſumitur: unde etiam Medicorum dicto ſtandum eſſe judicant: an vulneratus deceſſerit ex vulnere, an cuſtodum culpa vel negligentia (*c*). Tandem etiam periculoſa vulnera a lethalibus cujuscunque conditionis ſedulo diſcernenda ſunt, ne inconſiderate & præcipitanter lethalibus adſcribantur, ſiquidem horum periculoſorum vulnerum & talium læſionum multa exempla Sanationis occurrunt, quæ differentia propterea in hoc vulnerum ſcrutinio ſedulo obſervanda eſt.

(a) *tales rationes ex Medici & Chirurgi culpa evenientes allegavit Zacchias l. 5. tit. 2. qu. 3. n. 9. Bohnius exam. vuln. lethal. passim: Schœpffer de hæmorrag. vuln. cap. 4 n. 199 sqq. Fortunatus Fidelis relat. med. lib 4 sect 2. cap 7. quomodo statuendum sit vulnerisne, an aliarum rerum culpa hominem interiisse. Stryk. Us. Mod lib. 48 tit 8. §. 6. Hort. Ep. Sect. 17. p. 486. n. 7.*

(b) *Mascardus de probat. conclus. 1038. n. 2. Vol 2.*

(c) *Idem l. c. concl. 1039. n. 6. Ex læsi culpa quomodo lethalia fiant vulnera vid. Schœpffer de Hæmorrhagia Vulneratorum cap. 4. n. 58-85. de qua circumstantia inferius pluribus agendum erit.*

§. IX. Quo magis arduum est hoc negotium, quando læsionum violentarum *(a)* lethalitas aut illethalitas decidenda occurrit, eo major circumspectio observanda est, ita ut Medicus perinde in hoc casu omnium ad studium & stadium medicum pertinentium disciplinarum & artium gnarus sit. Quare non sufficit ut tantum Anatomiæ & Chirurgiæ peritus existat, sed & ut reliquam corporis humani constitutionem probe perspectam habeat: ob id ad dijudicandas læsiones corpori vivo illatas requiritur 1) provida ipsius vulneris & læsionis externa exploratio quoad qualitatem & quantitatem *(b)*, quoad gravitatem aut levitatem. 2) attenta partis læsæ observatio, an nobilis aut ignobilis, an proximius aut remotius ad functiones vitales talis pars necessaria sit *(c)*? 3) accurata vulneris indagatio, an partes organicæ, an vasa humoribus vehendis dicata, an partes carnosæ, membranosæ, nervosæ, tendinosæ, osseæ læsæ fuerint *(d)*? Quare etiam JCti & alii vulnera distinguunt *(e)* in offene Wunden, Fleisch-Wunden, Kampfer-Wunden, Beinschrödtigen und Lähmden. 4) Sollicita armorum & instrumentorum observatio & conciliatio cum illata læsione, quoniam Medicorum relatione etiam statur super qualitate armorum *(f)*, quibus quis vulneratus fuit. 5) Exacta inquisitio constitutionis corporis in læso, quoniam ex hujus culpa illethale vulnus reddi potest lethale *(g)*. 6) an læsus alias valetudinarius fuerit? quoniam talis morbosus status hic multum ad vulnerum & læsionum deteriorationem *(h)* contribuit: hinc JCti hoc thema proponunt: Quali teneatur pœna, si quis morbosum vel ægrotum vulnere non lethali occidat? *(i)* Et quidam adferunt quod infirmum percutiens, licet vulnus non lethale fuerit, illo moriente de homicidio teneatur. *(k)*

(a) *quomodo in lethalitatem vulneris inquirendum sit, inter ICtos Carpzov. decis. Saxon. 197. n. 20. indicavit. Quid in uno quoque vulnere in genere sit considerandum vid. Sueuus de Inspect. Vuln P. 1. c. 3. de qua circumstantia in posterioribus, pluribus agendum erit.*

(b) *Zacchias lib. 5. tit. 2 qu 6. n. 4. De vulnere nimis angusto & nimis magno ex ICtis vid. Schœpffer de Hæmorrhag. Vuln. c. 3. n. 224. 232.*

(c) Zac-

(c) *Zacchias l. c. n. 1 - 3.*
(d) *Idem loc. cit qu. 2. n. 12.*
(e) *Carpzov. Prax. Crim Part. 2. qu. 99. n. 21-25. Ammannus Med. Crit. p 148. 149. De differentia vulnerum inter JCtos recepta vid. Bergeri Electa Jurispr. Crim Part. 1. membr. 3. §. p. 89.*
(f) *Farinacius quæst. 127. n. 115. & qu. 126. n. 117. Zacchias l. c. qu. 6. n. 9. 11. Mascardus de probat conclus. 1073. n. 9. Damhouder Pr. Crim. c. 69 n. 2. Carpzov. Pr. Crim. Part. 1. qu. 3. n. 4. 5. Fortunatus Fidelis Relat. med. l. 4. sect. 2 c. 4. Quæ arma ad occidendum idonea sint exposuit Carpzov. loc. cit. n. 11-13. & per totam quæstionem Haud tamen ad hanc lethalitatem declarandam instrumenti lædentis nuda conditio sufficit. vid. Bohnius exam. vuln. lethal. sect. 1. c. 3 p 66. Arma tamen utique in vulnerum judicio esse advertenda vid. ibid. p. 67. Feltmann de cadav inspic. c. 56. §. 6. sq.*
(g) *Zacchias l. c. qu. 3. n 13*
(h) *Idem loc. cit. n. 14. Welsch. rat vuln. leth. jud. c. 14. p. 99. Bohnius exam. vuln. leth. sect. 1. cap. 3. p. 46. 47. Smetius in miscell. lib. 10. p. 561. Bonetus in sepulcreto anatom. lib 4. sect. 3. obs. 15.*
(i) *Schœpfer de hæmorrhag vuln. cap 3. n. 102.*
(k) *Zacchias loc cit. qu 6. n. 16.*

§. X. Subinde in hoc læsionum Scrutinio exploranda etiam est 7) ætas læsi, siquidem in infantibus & senibus vulnera periculosiora sunt. (*a*) An vero mulieres graviora perferant præ viris vulnera (*b*), hactenus experientia nondum comprobavit. 8) præterea etiam virium (*c*) ratio habenda est; cum debiliores facilius sub leviori vulnere succumbant. Et licet fœminæ a nonnullis, viris non censeantur debiliores (*d*), tamen variis argumentis illarum infirmitas demonstrari potest. 9) Considerari etiam debent status subjecti plethoricus 10) personalis sensibilitas, & mollities animi atque corporis, 11) concursus animi pathematum, 12) vitæ genus anteactum 13) prægressæ circumstantiæ in læso an compotationes multæ, rixæ, æstuosæ corporis commotiones &c. fuerint; 14) (*e*) morbi proxime prægressi, aut 15) qui modo supervenerunt, 16) primus status percussi, posteaquam ipsi læsio illata fuit 17) proximus status, qui læsionem indies comitabatur. 18) regimen, diæta & cura, quæ læso adhibita fuerant. 19) Causæ, quæ forte intervenerunt, & aliquam alterationem læsioni attulerunt. 20) tempus quamdiu læsus post illatam percussionem vitam protraxit.

(a) *Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 2. n. 8. Bohnius exam. vuln. lethal. sect. 1. c. 3. p. 45. 46. Schœpfer de hœmorrhag. vuln. c. 3. Meibomius disp de vulneribus lethalibus §. 15.*
(b) *Vt refert Zacchias loc. cit. n. 29.*
(c) *Bohnius loc. cit. p. 49. Schœpfer l. c. n. 83. & 100. Ob virium robur nonnulli diu-*

diutius vivunt in morbis lethalibus, quam deberent vid. Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 12. n. 18. Meibomius l.c.

(*d*) *Schœpfer loc.cit.n.* 100. 101.

(*e*) *vid. Meibomius* §. 16. 17.

§. XI. Adnotari porro debet 21) Tempus, quamprimum post læsionem læsus curæ commissus fuerit? 22) qualem se post illatam læsionem gesserit læsus; siquidem vulneratus mortuus, non ex vulnere illato mortuus præsumitur, quando in ipsum vel ejus custodes aut Medicos aliqua culpa aut negligentia conferri potest. (*a*) Neque ex vulnere talis præsumitur mortuus, qui post receptum vulnus per aliquot dies sua faciendo negotia obambulaverit (*b*). Hinc etiam quidam judicarunt, non teneri vulnerantem de homicidio si læsus post triduum (*c*) surrexerit & obambulavit 23) an læsus antea anomalis commotionibus sanguinis, aut plane irregularibus moliminibus hæmorrhagicis obnoxius fuerit? 24) an aliqualis imperitia præsumatur in illis, qui læso succurrerunt? 25) nominandi etiam sunt accidentales effectus, qui magis animi pathematibus, quam percussioni adscribi debent, velut si quis ex ira cum apoplexia corripitur, aut ex terrore & timore interit. (*d*) 26) indicandum etiam est, quænam morbosa alia labes præter læsionem in percusso defuncto reperta fuerit, ut colligere inde liceat, an hæc labes mortem procuraverit? an vero ex sola læsione (*e*) mors orta fuerit? 27) quali corpore percussus instructus sit, an obeso, an gracili, an puro, an cacochymico &c. quemadmodum vulnera hydropicorum (*f*), non facile curari posse adseritur 28) accedit commemoratio status læsi, an hic status post læsionem in deterius, an vero nunc in melius, iterumque in pejus mutatus fuerit? & quæ forte hujus mutationis causæ & circumstantiæ indicari possint? 29) si gravidæ læsæ fuerunt, significandum erit, quamdiu prægnatio duravit 30) requiritur etiam probatio, quod vulnus cum alterius ense factum, si ensis reperitur sanguine adspersus & per peritos observatur respondere vulneri illato (*g*) 31) huc pertinent individuales cujusvis læsi circumstantiæ, quoniam ex illis illethale vulnus aliquando lethale fieri potest. 32) in vulnerum exploratione bene etiam in demortuis indagandum est, in quo corporis situ aut positu læsus constitutus fuerit, dum vulnus ipsi inflictum erat, (*h*) 33) denique huc spectat consideratio vulneris, an sit simplex an qualificatum, an cum instrumento valde acuminato aut venenato (*i*) an cum magna contusione partis inflictum sit (*k*) an vulnera sint numerosa? unde quidem pluribus vulneribus læsus homo brevi moritur, licet nullum vulnus sigillatim consideratum in se lethale sit, quæ tamen omnia simul sumta mortem adferunt.

(*a*) *Ma-*

(a) *Mascardus conclus.* 1077. *n.* 14. *Clasenius in Part.* 147. *p.* 635. *n.* 2.
(b) *Farinacius consil.* 171. *n* 45. *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 3. *n.* 3.
(c) *Zacchias loc. cit. qu.* 6 *n.* 18. & *quæst* 12. *n.* 22-26.
(d) *Zacchias l* 5. *tit.* 2. *quæst.* 12 *n.* 22. 26. *Schœpfer de hæmorrhag. vulnerat. cap.* 3.
(e) *Bohnius exam. vuln. lethal sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 46. 47.
(f) *Forestus lib.* 6. *obs. chirurg.* 8.
(g) *Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part.* 2. *c.* 1. *p.* 535. *Clasenius de art.* 149. *p.* 645. *Mascardus vol.* 3. *conclus.* 1175. *n.* 12. *Bertazolius consult. decisiv. consil.* 116. *n.* 15.
(h) *Garmannus de mirac. mort. lib.* 1. *tit.* 5. §. 75. *Bohnius renunc. vuln. lethal. p.* 30. 43.
(i) *idem loc. cit. sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 39. *De vulneribus venenatis vid. Zacchias loc. cit. qu.* 7. *quæ circumstantia inferius fusius occurrit adnotata.*
(k) *Carpzov. Prax. Crim. P.* 1 *qu.* 25. *n.* 41-44. *Schœpfer de hæmorrhag. vuln. c.* 3. *n.* 233. *seqq. Amannus Med. Crit. p.* 282. *dixit: lethalitas vulneris non solum ex læsione unius partis principalis, verum etiam ex læsione plurium & minus principalium æstimari debet. Ita vulnera illethalia numero tamen copiosa propter hanc copiam lethalia reddita censentur in A. N. C. Cent.* 3. *obs.* 4. *p.* 7. *Quando Bartholinus in Act. Hafniens. vol.* 2. *obs.* 91. *reminiscitur XXIII. cum cultro ancillæ simul inflictorum, sed feliciter sanatorum vulnerum, tunc hic casus non promiscue inservit defensoribus vulnerantium, quasi ab uno exemplo ad omnia argumentari liceat, quæ conclusio a particulari ad universale nullibi locum invenit. De reliquo in hac.* 33. *notas confer. Celsus lib.* 5. *c.* 26. *Welsch. rat. vuln. lethal. jud. c.* 14. *Bohnius exam. vuln. lethal. sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 67.

§. XII. Quod præterea vulnerum lethalitatem attinet, tunc quidam vulnera ad indolem morborum acutorum (*a*) referunt: unde etiam aliqui (*b*) ex hac ratione vulnerum criticam solutionem expectant & concedunt. Ex hoc etiam fundamento fluit, cur terminus IX dierum lethali vulnerum decursui constitutus fuerit, quoniam in acutis morbis perinde nonus dies admodum ominosus est. (*c*) Equidem criseos considerationem ad vulnera applicandam esse non censeo, siquidem cum illorum directorio natura hominis tam accurate procedere non potest, ac cum morbis, qui comparative exquisitius motibus naturæ obtemperant: dumquidem vulnera inter se admodum specie discrepant, & infrequens criseos eventus pro norma vulnerum æstimandorum constitui vix potest, hanc criseos indolem in vulneribus non attendendam esse dictitat ratio, firmat observatio, & confirmat Auctoritas (*d*), licet Hippocratis (*e*), adsertum quod magna vulnera habeant suos decretorios dies instar morborum acutorum, veritati non satis respondeat. immo cum ipsi percussi differant ætate, temperamento, robore & variis aliis circumstantiis

tiis, quid quod ipſius læſiones, nunc majori nunc minori qualitate & gravitate, ita unum idemque vulnus tribus perſonis eodemque loco inflictum æque lethale eſſe poteſt & ſolet, licet unus primo, alter ſecundo, ultimus tertio moriatur die. Unde nulla exquiſita vis & ratio in tempore & in die conſtitui poteſt.

(a) *Welſch. rat. vuln. lethal. jud. cap. 16 p. 161. confer. de hac. obſ. Zacchias lib. 5. tit. 2. qu 5 n. 12. Wedel diſp. de fund. lethal. vuln. §. 9. Cardanus commentar in Hippocr prognoſt.*

(b) *Welſchius loc. cit. p. 163. 164.*

(c) *idem loc. cit. p. 164. 165. Hoc thema ex inſtituto ventilavit B Wedelius diſp. de efficacia dierum criticorum in vulneribus de lethalitate dubiis.*

(d) *Wedelius loc. cit. §. 22. p. 31. dicit: cum natura vulnerum ab indole morborum acutorum alieniſſima ſit, & in illis nihil occurrat, quod ad criſeos naturam ullo modo accedere videatur, abſurdum certe eſſe in determinanda vulnerum lethalitate dubia ad acutorum terminum reſpicere velle. Videtur tamen Auctor in diſp. de fund. lethal. vuln. §. 9. iterum contrariam proponere ſententiam.*

(e) *Hippocrates prohæret lib. 2. §. 23. & in Coacis prænot. Libr. de capit. vuln. & de morbis popularibus lib. 4.*

§. XIII. Sed quod nunc tempus ita dictum decretorium concernit, tunc ICti (*a*) diverſas fovent ſententias, ſicut deinde Medici (*b*) illas ex parte repetere, ex parte etiam illuſtrare ſolent. Indicant quidem nonnulli ICti, quod ex vulnere mortuus ſit, qui mox poſt illius inflictionem vita privatus eſt (*c*); hinc etiam Medici illa vulnera, pro ſimpliciter lethalibus habent, quæ paucarum horarum vel dierum ſpatio neceſſario ægro mortem adferunt (*d*), nec ulla arte ſanari poſſunt (*e*), quamvis ita abſolute præceps mortis conſecutio non ſtatim lethalitatis ſignum ſit, neque mors retardata illethalitatem vulneris (*f*) abſolute ſignificet & confirmet. Unde ex ſubitanea morte, cujus diverſæ poſſunt eſſe cauſſæ, non promiſcue vulnus pro abſolute lethali declarari debet, proptereaque omnis circumſpectio in decidendo tali caſu obſervanda erit. Quoad tales dies criticos (*g*) aut tempus illud decretorium ſciendum eſt, quomodo, quidam tres, alii quinque, alii etiam octo dies conſtituant, intra quos læſus moriens ex illata læſione mortuus præſumi debeat. Ita quidam de vulneribus capitis (*h*) judicant, quod ad 40mum diem, aut 46um, illorum vulnerum periculum ſe extendat. Quare promiſcue quidam ICtorum (*i*) hunc 40mum diem pro decretorio æſtimarunt. Quod vero reliquos longiores terminos (*k*) attinet, tunc illi plane nullum fundamentum in Medicina habent, quoniam lethalibus vulneribus in genere nullus certus terminus conſtitui poteſt; ſiquidem lethale vulnus eventu ſuo lethali præter

omnem

omnem opinionem aliquando in longiorem moram ſe protrahere ſolet, & illethale vulnus breviori temporis ambitu lethale fieri poteſt. Interim quidem a potiori & frequentiori judicium formando vulnus lethalem nanciſcitur eventum.

(*a*) *Farinacius in Pr. Crim. P.* 5. *qu.* 127. *n.* 31. *ſqq. Menochius de arbitr. judic. qu. caſ.* 275. *n.* 2. *Maſcardus de prob. vol.* 3. *concl.* 1079. *n.* 4. 5. *Carpzov. Prax. Crim. P.* 1. *qu.* 26. *n.* 19.

(*b*) *Zacchias l.* 5. *tit.* 2. *qu* 5 *n.* 1. 2. *Wedel de fundamentis lethalitatis vuln.* §. 9. *Fidelis Relat. Med. lib.* 4. *ſect.* 2. *c.* 10.

(*c*) *Menochius de arbitr. jud. qu. lib.* 2. *caſ.* 275. *n.* 2. *Boer deciſ.* 323. *n.* 18. *Carpz. l. c. n* 19. *Stryk Uſ. Mod. lib* 48. *tit.* 8. §. 5.

(*d*) *Zacchias l. c. n.* 13. *Sennertus Pr. lib* 6. *P.* 4. *c.* 3.

(*e*) *Bohnius exam. vuln. lethal. ſect.* 1. *c.* 3. *p.* 63.

(*f*) *Idem loc. cit. p.* 64.

(*g*) *Horum dierum criticorum reminiſcuntur Farinacius & Carpzovius loc. cit. Schœpfer de Hæmorrhag. vuln. c.* 2 *n.* 98. *usque* 107. *Zacch. loc. cit. n.* 2. 3. *qui ad Cauliacum & Marcellum Donatum provocat, qui talium dierum criticorum mentionem faciunt.*

(*h*) *Zacchias loc. cit & qu.* 9. *n.* 7.

(*i*) *Claſenius ad artic.* 147. *p.* 636. *n.* 2. *Stephani in hunc art. p.* 180. *qui utrique auctores adhuc plures alios recenſent, qui de hac præſenti materia tractarunt.*

(*k*) *Zacchias loc. cit. qu.* 5. *Carpzov. loc cit.*

§. XIV. Quando nunc ad generalia ſpecimina cauſſarum & indiciorum lethalitatis progredior, tunc quidem JCti (*a*) pro ſuo foro peculiaria quædam ſigna obſervant, quorum aliqua quadantenus a Medicis ſcrutiniis diſcrepant, ex quibus vulnerum lethalitatem dijudicare ſolent. Interim ſecundum Medica fundamenta ſequentes cardinales & generales aphoriſmi annotandi ſunt. 1) Omnes læſiones, quæ organum corporis abſolute ad vitam animalem neceſſarium intime & graviter offendunt, lethales ſunt (*b*). 2) Omnes læſiones, quæ fundamentalem curam, vitæ conſervationem concernentem, abſolute reſpuunt, ſunt lethales. 3) Omnes læſiones, quæ proxime functiones vitales abſolute tollunt, ut nullo ſubſidio reparari queant, lethales ſunt. 4) Omnes læſiones, quæ ſubitaneam & incompeſcibilem ſanguinis profuſionem poſt ſe trahunt, lethales ſunt. 5) Omnes læſiones, quæ virium, ad vitam abſolute neceſſariarum, directam & irreparabilem jacturam adferunt, lethales ſunt. (*)

(*) *vid. Meibomius l. c.* §. 29.

(*a*) *Farinacius qu.* 127. *n.* 38. *ſqq. Carpzov. Pr. Crim. p.* 1. *qu.* 26. *n.* 19-22. *Boer deciſ.* 323. *Finkelthuſius obſ.* 61. *n.* 11. *ſqq. Feltmann de Cadavere inſpi-*

inspiciendo cap 55. *Schœpfer in Synopsi jur. priv. Rom. & Forens. ad tit. ff. ad L. Corn. de sicariis n.* 34 *Redekerus disp. de vuln thes.* 4. 5 6. 13.

(c) *Wedel de fundament. lethal vuln.* §. 18 19. *NB. Suevus de inspectione vulnerum Part.* 1. c 4. *lethalia vulnera fieri dicit* 1) *ob partium nobilitatem*, 2) *ob supervenientia symptomata* 3) *ob adjunctam hæmorrhagiam* 4) *ob curandi adynamiam*, 5) *ob necessarium rerum defectum*, 6) *ob ægri inobedientiam & intemperantiam*, 7) *ob negligentiam & imperitiam chirurgi*, 8) *ob corporis impuritatem* 9) *ob rerum vulnerantium venenositatem. Fortun. Fidel. vero Relat. Med. lib.* 4. *sect.* 2. *c.* 2. *p.* 528. 529. *a partium ratione lethale vocat vulnus: præcipue lethalia nominat vulnera, quæ nobilioribus partibus sunt inflicta, quæ consolidari nequeunt, quæ partibus valde sensibilibus illata & cum enormi hæmorrhagia prædita sunt.*

§. XV. Prædictis generalibus regulis adhuc sequentes adnumerandæ sunt. 6) Omnes læsiones, specie quidem illethales, magnitudine tamen & numero ita qualificatæ, ut neque natura, neque ars illas redintegrare possit, ea propter etiam lethales existunt. 7) Omnes læsiones, quæ per solam Naturæ Energiam reparari non possunt, attamen artis accessu destitutæ sunt, etiam eo ipso lethales sunt v. g. internæ dilacerationes vasorum sanguiferorum etiam minorum (*a*). 8) Omnes læsiones, quæ proxime lethalia & cum morte exeuntia, antea vero nulla arte emendanda symptomata post se traxerunt, velut læsiones nervorum, quos graves convulsiones, gangræna, sphacelus sequuntur, lethales sunt (*b*); licet quidem convulsiones non semper absolutum & indubium lethalitatis (*c*) signum sint, modo eadem tempestive remittant & curæ medicæ obtemperent 9) Omnes læsiones, quæ instrumenta ad nobilium organorum functionem absolute necessaria penitus destruunt, velut nervum cordis & ventriculi &c. absolute lethales (*d*) sunt. 10) Omnes læsiones, quæ graves contusiones & conjunctas simultaneas motuum abolitiones cerebri & majorum ramorum nervosorum partiumqne nervosarum complectuntur lethales sunt. (*e*) Hinc solitariæ cerebri concussiones, nuchæ violentæ contusiones, ubi primus exitus propaginum nervearum e cerebro in spinalem medullam occurrit, aut contusiones plexus sic dicti membranosi aut nervosi diaphragmatis, lethales observatæ & judicatæ sunt. 11) Omnis læsio mox quoad primum suum statum atque conspectum periculosa, quando conveniens & sufficiens opitulatio Medica adhibita fuit, neque læsus ullo modo aliquem errorem sub cura commisit, proinde vero per momenta percussio inflicta deterioratur, lethalis est. (*f*)

(*a*) *Schœpfer de Hæmorrh. vuln c.* 3. *n.* 217 *sqq.*
(*b*) *Bohnius exam. vuln lethal. sect.* 1. *c.* 3. *p.* 68 69.
(*c*) *A. N. C. dec.* 2. *an.* 1. *obs.* 29. *p.* 69. Guldenklee *lib.* 7. *cas.* 37. *Cabrolius obs.* 16.
(*d*) *Bohnius loc. cit. p.* 69.

Wedel

(e) *Wedel de fundament. lethal vuln. §. 15.*
(f) *Bohnius renunc. vuln leth. sect. 1. cap. 3 p 59 60.*

§. XVI. Quemadmodum verò jam sufficienter cognitum est, quomodo ex vulnere illethali lethale fieri queat (*a*): ita præcedenti considerationi mox ad latus ponere lubet principales illas causas, quæ ex Accidenti læsiones inflictas lethales reddere solent. Hæc Accidentia sunt discernenda I. Respectu ipsius læsionis. II. Respectu læsi. III. Respectu læsionem tractantium & curantium. IV. Respectu externarum circumstantiarum. Quod Imo læsiones attinet, tunc ex accidenti variis eædem modis lethales fiunt 1) quando stases, tumores, inflammationes & corruptiones ipsis superveniunt. 2) Quando illis festucæ aliaque irritamenta conjunguntur, quæ non tempestive reperiri & separari possunt, ut interea spasmi (*b*), convulsiones, stases, secessiones humorosæ, inflammationes & corruptiones oriantur. 3) quando inflictæ læsiones quadantenus sensibiles partes attingunt, unde graviores dolores, humorum adfluxus, stagnationes, stases, inflammationes & corruptiones eveniunt. 4) Quando subito irregulari motu spasmodico aut convulsivo læsiones tales sive cruentæ sive incruentæ constringuntur, ut accessus sufficiens præcludatur. Inde vero confestim gravia symptomata accidunt. Interim lethale est vulnus, quod quidem nimis angustum est, sed quod etiam nulla arte dilatari potest (*c*). 5) Quando læsio cum magno dolore & qualificato adfectu inflicta, præter consuetudinem gravioribus humorum adfluxibus & motuum alterationibus obruitur.

(*a*) *Fort. Fidelis Relat. med. l. 4 sect. 2. c. 2. & 8. Welsch. rat. vuln. lethal. jud. c. 14.*
(*b*) *Vulnus ex spasmo lethale vid. Hoechsteterus Decad. 5. p. 613-614.*
(*c*) *Schœpfer de Hæmorrhag. Vuln. cap. 3. n. 226. NB. Quomodo statuendum sit, vulnerisne an aliarum rerum culpa hominem interiisse. Fort. Fid in Rel. med lib. 4. sect. 2 n. 7.*

§. XVII. Præterea ex accidenti læsiones lethales fiunt, quando 6) illis alii morbi, velut febres, convulsiones, hæmorrhagiæ &c. (*a*) qui cum læsione nullum proximum nexum habent, accidunt. 7) quando ex concurrentibus & præcurrentibus animi affectibus, læsioni se jungunt morbi lethiferi, 8) quando læsio ita constituta est, ut adhibita etiam ope Medica pathemata aliunde supervenientia periculosa sufficienter emendari non possint. 9) quando personalis sensibilitas, debilitas, aut alia causa ex consuetudine & hæreditaria dispositione eveniens, vulnus leve & illethale reddit lethale, 10) quando prægressæ compotationes, exæstuationes, &c. illatam levem aut periculosam læsionem deteriorant, 11) quando morbosus status læsi leviorem læsionem

exaſperat, 12) quando ſtatus cacochymicus, plethoricus &c. læſionem deteriorat, 13) quando aliquando occultæ qualitates i. e. aliæ & ſecundariæ læſiones cum principali offenſione concurrunt, quæ non confeſtim in ſenſus, neque mox in ullam ſuſpicionem cadunt & quæ ſucceſſive primariam læſionem demum lethalem reddunt, 14) quando ex læſione leviori proxime adjacentibus nobilioribus partibus tales offenſæ accidunt, ut ex harum offenſionum cauſa, non vero ex vulnere, læſus moriatur.

(a *Si quis ex febre ſuperveniente, aut epilepſia moritur. vid. Schœpffer de hæmorrhag. vuln. cap.* 3. *n.* 119. *ſqq.* & *n.* 139. *Si læſus ex vulnere non lethali ob inopiam Medici & chirurgi hæmorrhagia moritur. vid Schœpffer loc. cit. n.* 266.

§. XVIII. Prioribus circumſtantiis porro annumerari debet, 15) quando per leviorem læſionem gravior morbus, qui jam in læſo emicabat, excitatus fuit, & qui ipſe morbus priorem læſionem adeo exaſperavit, ut percuſſus magis ex morbo, quam ex læſione vitam perdiderit. 16) quando læſio quædam ex conſenſu vel motus vel particularis functionis novam aliquam & illam quidem lethalem ſuſcipit qualitatem, 17) quando læſio talem attigit partem, ad quam antea motus irregulares congeſtorii, inflammatorii, &c. cum ſuis conſectariis tranſierunt, 18) quando læſio partem offendit jam morboſa qualitate adflictam, quæ poſterior priorem facile lethalem reddere poteſt, 19) quando læſio alias illethalis alicui ſubjecto inflicta eſt, in quo alias mitiores corporis offenſiones in deteriorem ſtatum degenerare ſolent; ſicut tales hominum naturæ paſſim occurrunt, ut torpor magis naturæ in tali ſtatu accuſari mereatur, licet peculiaris ratio ætatis haud intercurrat, quæ hujus torporis cauſa eſſe poſſit, ita ut hæc conſideratio involvat defectum naturalem (*a*) in negotio nutritionis & conſolidationis, ex quo poſthac tales lethales eventus in præſenti caſu emergunt. 20) quando alicui læſioni pro ratione & conditione partis læſæ brevi tempore ſuperveniunt lethiferæ corruptiones ulceroſæ, fiſtuloſæ, ſine intermedia inflammatione & ſuppuratione. Quas præcipuas cauſas ex accidenti evenientis lethalitatis commemorare placuit; & licet illorum reſpectuum adhuc plures exiſtant, tamen illi ex antecedentibus & conſequentibus ſuppleri, aut ad generales haſce Claſſes duci poterunt.

(*a*) *Welſchius rat. vuln. leth. jud. c.* 14. *p.* 100.

§. XIX. In IIda circumſtantia proxime annotandæ ſunt illæ cauſæ, quibus ex *culpa* & occaſione *læſi* illethalis percuſſio lethalis reddi ſolet, inter quas ſequentes palmariæ advertendæ ſunt. 1) quando læſus inflictam læſionem

nem negligenter æſtimat, adeoque tempeſtivam curam reſpuit (*a*). Interim ſi vulnus per ſe lethale eſt, tunc vulnerati malum regimen, negligentia aut imperita cura percuſſorem non defendit (*b*). Si vero vulnus indifferens fuit & vulneratus ſua negligentia vel ex mala cura periit, tunc læſor non tenetur de defuncto (*c*). 2) quando læſus neque ullum Medicum neque peritum artificem (quod perinde eſt) (*d*) adhibet, neque in diæta, regimine & cura rite obtemperat, ſed eminentes errores committit, quod tamen legitime teſtari convenit, ſiquidem notabilis error eſſe debet, qui in hac cauſa audiendus (*e*). 3) quando læſus alia immoderata actione, animi affectibus, velut ira & venere (*f*), aut terrore (*g*), ut & nimia mentis inquietudine, & imaginaria perturbatione ſe enervat & confundit, ſuamque læſionem propterea exacerbat. 4) quando læſus præmature ſe ſubducit curæ & tunc temporis varia committit, quæ læſioni præjudicant, licet vulnere lethali exiſtente nulla temporis ratio habeatur (*h*); tamen ſi læſus brevi poſt percuſſionem ſurrexit & obambulavit, tunc culpa in percuſſum & non in percuſſorem redundat (*i*), neque etiam prematuræ ſymptomatum remiſſioni abſoluta fides danda eſt, quamvis hanc admodum quidam attendant & inculcent (*k*). 5) quando læſus ex anteacta mala vita adverſam valetudinem ſibi contraxit, ut præſens offenſio illethalis inde lethalis reddita fuerit, adeoque culpa adverſæ magis valetudini, quam percuſſioni ſit adſcribenda (*l*); interim aliqui volunt percutientem infirmum, quamvis læſio non lethalis fuerit, illo moriente de homicidio teneri (*m*). Proinde ſi læſus antea valetudinarius fuit, percuſſio vero lethalis, tunc morbus præcedens hanc lethalitatem non minuit aut ſolvit. (*n*)

(*) *Meibomius l. c.* §. 19-22.

(*a*) *de variis cauſis quibus ſua culpa læſus vulnus lethale reddere poteſt. vid. Schæpffer de hæmorrhagia vulnerator. cap.* 4. *n.* 58. 84. *Ad præſentem vero circumſtantiam conf. Welſchius rat. vuln lethal. jud. c.* 14. *p.* 98. 99. *Claſenius in artic.* 147. *C. C C. p.* 635. *n* 2. *Stephani in hunc. artic. p.* 180.

(*b*) *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 3. *n.* 1. *Schæpffer l c. c.* 4.

(*c*) *Zacchias loc. cit n.* 4. *Stryk. Uſ. Mod lib* 48. *tit.* 8. §. 6.

(*d*) *Zacchias loc. cit. n* 10. *& ſeqq.*

(*e*) *Farinacius qu.* 126. *n.* 25. *Zacch. loc. cit. n.* 11. 12.

(*f*) *Schæpffer loc. cit. cap.* 4. *n.* 80-82. *cap.* 3. *n.* 140.

(*g*) *Idem loc. cit. cap.* 3. *n.* 168. 182. 184. *Welſchius ration. vulner. jud. cap.* 14. *pap.* 102.

(*h*) *Zacchias loc. cit. quæſt.* 5. *n.* 7.

(*i*) *Idem loc. cit. quæſt.* 6 *n.* 18-19.

(*k*) *Menochius de arbitr jud. quæſt. conſil.* 275. *n.* 9. *Damhouder Enchirid. rerum crim. cap* 77. *n.* 10. *Contrarium vero docent Fort. Fidelis relat. med. lib.* 4. *Sect.* 2. *c.* 4. *Zacchias loc. cit. qu* 6. *n.* 19. 20.

(l) *Welschius loc. cit. cap.* 14. *pag.* 99. 100. *Bohnius renunc. vulner. lethal Sect.* 1. *cap.* 3. *pag.* 49.
(m) *Galenus de causis procatharct. cap.* 2, *Zacchias loc. cit. quæst.* 6. *n.* 16.
(n) *Bohnius loc. cit. pag.* 47 *seqq.*

§. XX. Hisce circumstantiis adhuc aliæ adnectendæ sunt, & quidem 6) quando læsus proprio ausu suæ offensioni & percussioni aliqua adminicula adhibuit, quæ tamen læsioni minus quadrabant, ut ipse propterea propriæ suæ mortis faber censendus sit. 7) Aut quando prius ad inflictam plagam domestica aliaque minus idonea usurpavit tentamina, & tandem in summo periculo adeoque serius peritiores in arte in consilium duxit. 8) Quando læsus qualicunque ratione morbum sibi consuetum illo excitavit tempore, quo periculosa quædam percussio ipsi fuit illata, tunc culpa cadit in læsum & morbum, minus vero in læsionem & percussorem. 9) Quando læsus præter periti artificis ordinata auxilia etiam alia incongrua medicamina adhibet, quæ non modo priora adminicula in salutari suo effectu turbant, sed & una læsionem offendunt. 10) Quando læsus personales suas morbosas adflictiones non denuntiat, quarum tamen ratio habenda fuisset, si læsionis eventus lethalis declinari debuisset & potuisset. 11) Quando læsus nonnullas circumstantias occultat, quæ sub læsione contigerunt, quales tamen iterum pro meliori notitia Medici & Chirurgi significandæ fuissent. 12) Quando denique læsus morose celat, quæ sentit, ubi specialissime doleat &c. adeoque sua culpa periculosa symptomata nunc imminentia actu invitat, de quo dicunt: er hat sich selbst verwahrlost: ut serius tandem artifex huic circumstantiæ Medicinam parare debeat.

§. XXI. Quod IIItium jam concernit respectum, tunc judicandum erit, quomodo ex illorum culpa, qui læso quoad curam aliamque opitulationem adsistere debent, illethalis læsio iterum lethalis redditur, tunc notandum 1) quando accersitus Medicus serius læso succurrit (*a*), aut 2) quando ulla alia ratione imperite læsum tractat, vel malas medicationes committendo, vel incongrua regimina permittendo, vel plane contraria suadendo & adhibendo. 3) Quando præcipue necessarias operationes omittit, vel serius committit; testimonio retardatæ trepanationis in nonnullis læsionibus capitis, quæ licet tardius aliquando adhibitæ salutares aliquando observatæ fuerint (*b*), tamen exinde nulla regula duci potest, ut vicissim tempestive usurpatæ certius aliquam opem promittant. 4) Quando Medicus internam directionem corporis quoad singulos respectus, cuilibet læsioni competentes, negligit, & tantum externis læsionum tractationibus nititur. 5) Quando Medicus non exactam rationem & conciliationem ætatis, virium, temperamenti

sexus,

ſexus, ſenſibilitatis, conſuetudinis, ſtatus plethorici, puritatis corporis, hæreditariæ diſpoſitionis &c. inſtituit, & periculoſas læſiones indiscretim tractat.

(*) *vid Meibomius l c. §. 23-28.*

(*a*) *De vulnere culpa Medici & Chirurgi lethali vid. Welſchius rat. vuln. leth. jud. cap. 14. p. 98. 99. Bohnius exam. vuln. leth ſect 1. cap. 2. p. 15 Schœpffer de Hæmorrhag. Vulneratorum cap. 4 n. 99-105. Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 3. n. 9.*

(*b*) *Bohnius loc. cit. Sect. 1. cap. 3. pag. 65.*

§. XXII. Prædictis circumſtantiis ad præſentem reſpectum pertinentibus, annumerandum eſt porro 6) quando Medicus vel nimis timide, aut nimis temere, ſive nimis negligenter læſionem tractat, indeque vel connivendo & indulgendo vel periculoſe experimentando & excedendo variis pernicioſis conſectariis anſam præbet. 7) Quando in læſionibus inflictis Medicus ſupervenientium anomalorum motuum nullam rationem habet, ſed cum nudis materiarum perverſis qualitatibus pugnat, eo ipſo vel perverſis motibus indulget, vel uberiorem anſam præbet, ut illi præſentem læſionem exaſperent. 8) Quando artifex ipſum læſum nimis ſecurum reddit, quo minus ille periculi æſtimationem habeat, & ſibi convenienter parcat, ſed varia ex Medici vel conniventia, vel conceſſione committit, quæ lethalem eventum procurare poſſunt. 9) Quando Medicus loco principalioris curæ nudis tantum ſymptomatibus leniendis operam impendit, interea vero primariam cauſam negligit. 10) Quando alia obſtacula externa, quæ quidem ad proximam curationem læſi non pertinent, interim ſub moderamine & arbitrio Medici ſtant, aut plane non, aut non tempeſtive artifex removet, ut illa exitum lethalem demum cauſari queant. 11) Quando Medici in periculoſis læſionibus vel nimis potentia, vel valde æquivoca medicamina uſurpant, quæ facilius ſiniſtrum, quam ſalutarem effectum cauſari ſolent. 12) Quando reliqui adſiſtentes & læſo proſpicientes minus curate ſuo funguntur officio, perinde vel permiſſive & omiſſive peccant, ut deinde in eosdem culpa infauſti eventus devolvi queat. 13) Quando læſus ex hæmorrhagia in animi deliquium incidit & in illa a læſore derelictus eſt (*a*) Et quemadmodum hæc conſideratio cum Chirurgia Medica maxime connexa eſt, ita ex eadem ſpecialiſſimæ cautelæ colligi debent.

(*a*) *Schœpffer de Hæmorrhagia Vulneratorum cap. 4. n. 22. ſeqq.*

§. XXIII. Denique IVto aliquando plane cauſæ extraneæ & craſſius accidentales læſionem quandam lethalem reddere ſolent (*a*), & quidem 1) quando cum inſtrumento valde acuminato levis etiam infligitur læſio, cui gra-

gravia superveniunt symptomata, velut immoderati & contumaces humorum adfluxus, stagnationes, inflammationes, spasmi, gangræna & sphacelus, quæ lethalem sortiuntur eventum. 2) Quando forte aliunde priori læsioni alia læsio supervenit, quæ illam adeo deteriorat, ut tandem lethalem exitum nanciscatur, licet per se lethalis haud fuerit; v. g. si leviter vulneratus gravi lapsu vulnus contundit, aut alibi non vulneratam corporis regionem periculosa violat contusione, ut leve vulnus deterioretur & funestus eventus consequatur (*b*). 3) Quando læsus post inflictam læsionem non tempestive vel curæ congruæ vel apto regimini traditus est, ut ita mox ab initio in deteriorem statum illa læsio delapsa fuerit. 4) Quando post læsionem illatam percussus diutius auræ frigidiori expositus fuit, ut frigus potius percussionem & offensionem lethalem reddiderit (*c*). 5) Quando percussus in loco admodum suspecto asservatus fuit, v. g. in cella potatoria, subterranea, in squalidis, frigidis & humidis stabulis, carceribus &c. ut aura frigida & humida grave illud & lethale damnum læsioni attulerit.

(*a*) *Welschius rat. vuln. leth. jud. cap.* 14. *pag.* 102-104. *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu* 2. *n.* 30. *& qu* 3. *n.* 9.
(*b*) *Schœpffer de hæmorrhagia vulneratorum cap.* 3. *n.* 277. *seq.*
(*c*) *Welschius loc. cit. pag.* 104.

§. XXIV. Præterea ad hanc circumstantiam referri meretur 6) quando interdum tempestates insalubres eminentiores intercurrunt, quæ non modo ad sani hominis, sed tanto magis ad læsi gravem contribuunt alterationem. 7) Quando ipsa Climatis (*a*) ratio aliquando læsionum alterationem adjuvat. 8) Quando inopinati casus interveniunt, qui in læso jam quadantenus convalescente gravem alterationem causantur, velut terror, ira, gravis tristitia, ærumna, insomnia terribilia. 9) Quando aliunde alii morbi concitantur, qui præviam læsionem adeo exasperant, ut lethalem exitum nanciscantur. 10) Quando læsus sub inflicta percussione ex improviso in aliud damnum incidit v. g. quando sub cursitatione & fuga se exæstuat, aut in aquam frigidam delabitur, aut quando vulneri ex accidenti immiscentur impuritates aut subjecta incongrua, velut vitra, arenulæ vel diffractæ cuspides ab instrumento lædente &c. ut ipsa læsio inde deterioretur. 11) Quando ab extra etiam læsio nimio calore irritatur, ut vehementes humorum adfluxiones eo provocentur, indeque varia periculosa, imo lethalia oriantur pathemata. 12) Quando qualicunque incongrua commotione, & adplicatione pars læsa offenditur, ut tempestiva & necessaria emendatio succedere haud possit. 13) Quando cum læso homines infecti alii & impuri conversantur, ut exinde accidentales labes superveniant (*b*). An vero præsentia fœminarum Mensium fluxu (*c*) laborantium

tium percuſſis noxam adferat, non aſſeverari poteſt, & quod vulnus præſente candela (*d*) accenſa deterioretur, æque nullo nititur fundamento.

(*a*) *Bohnius renunc. vuln. leth. Sect. 1. cap. 3. pag. 52.*
(*b*) *Welſchius loc. cit. pag. 103.*
(*c*) *Idem loc. citat.*
(*d*) *Ut voluit Paracelſus in Chirurgia.*

§. XXV. Sed cum ſæpius ex Symptomatum gravitate læſiones quædam lethales judicari poſſint, ita quoad illa nihilominus magna circumſpectio obſervanda eſt. Communiter quidem ominoſa talia ſymptomata periculoſis læſionibus ſupervenientia lethalitatem illuſtrare & confirmare adjuvant (*a*). Hinc JCti etiam ex dolorum ſupervenientia, lethalitatem judicare volunt (*b*), & de vulnere lethifero dicunt, quod plus tendat ad mortem quam evaſionem (*c*); interim ſola ſymptomatum dijudicatio lethalitatem haud teſtatur. (*c**) Lethalis quidem læſio utplurimum lethalibus ſe prodit ſymptomatibus: licet graviſſimis accidentibus, haud demum lethalis reddatur (*d*), quæ tota ſua indole jam lethalis eſt. Rariſſimum etiam eſt, ut læſio lethalis nullis lethalibus ſymptomatibus ſeſe exhibeat, unde quidem ex abſentia ſymptomatum periculoſorum de lethalitate percuſſionis aliqui tamdiu ambigunt (*e*), ſiquidem negari etiam haud poteſt, quomodo aliquando, licet raro, contingat, ut præter omnem opinionem percuſſi ſuccumbant, quorum tamen conſervatio ob ominoſorum ſymptomatum abſentiam ſperata & promiſſa fuerat. Præſtat itaque in ſymptomatum ſcrutinio ſollicite indagare, an illa ab inflicta læſione, an vero aliunde & ex accidenti eveniant? Si enim illa a læſione provenerint, tunc utique lethalitatem confirmare juvant (*f*).

(*) *vid. Meibomius l. c. §. 33. 34. 48. ſeq.*
(*a*) *Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 6. n. 24.*
(*b*) *Maſcardus de probat. concluſ. 1073. n. 8. Menochius de arbitr. jud. quæſt. caſ. 275. n. 5. Carpzov. Pr. Crim. Part. 1. qu. 26. n. 20.*
(*c*) *Carpz. loc. cit. n. 3. 4. 25. 26.*
(*c**) *Fort. Fidelis Relat. Med. 4. Sect. 2. c. 2.*
(*d*) *Bohnius renunc. vuln. Sect. 1. cap. 3. pag. 53.*
(*e*) *Bohnius lot. citat.*
(*f*) *Hoc ſcrutinium fuſius monſtravit Bohn. l. c. pag. 54. De ſymptomatibus talibus egit e JCtis Feltmann de cad. inſpic. c. 57.*

§. XXVI. Præterea in lethalitate decernenda ratio habenda eſt individualis (*a*) conſtitutionis ſubiectorum læſorum, quando in illis præter ordinarium modum arteriæ nimis ſuperficialiter in aliquo loco poſitæ ſunt, quæ propterea facilius emortuali plaga offendi poſſunt; quando cranium, coſtæ, oſſa nimis tenera ſunt, ut facilius periculoſam rupturam & fiſſuram nanciſcantur;

tur; quando viſcera interna præter ſolitum magna ſunt, ut facilius lædi posſint; quando in aliqua regione aut parte corporis extraordinariæ excretiones reperiuntur, quæ ab extra offenſæ lethales hæmorrhagias, humorum adfluxus aut corruptiones poſt ſe trahunt: quando (*b*) gravida verberibus adfligitur, ut fætus vita privetur, indeque prægnans non propter verbera, ſed propter fœtum mortuum una ſuccumbat: quo pertinet Lex Moſaica de fortuita læſione gravidæ, ut fœtui damnum inferatur Exod- XXI, v. 22. 23. Inde (*c*) JCti homicidia diſtinguunt, dum aliud doloſum & voluntarium, aliud culpoſum, aliud caſuale, aliud neceſſarium adpellant, & illud, quod mere caſuale aut fortuitum ex actu licito eveniens eſt, nulla pœna puniendum eſſe dixerunt (*d*). Nominant vero Caſuale homicidium, quod ſit actus, qui citra concurrentem dolum, vel etiam culpam caſu quodam inopinato, & qui præviderit non potuit, contingit, ut inde alicui homini vita adimatur (*e*). Secundum prædictas circumſtantias vero læſio aliquando per ſe lethalis declaranda eſt, quandoque vero ex accidenti lethalis evadit.

(*a*) *Bohnius renunc. vuln. leth. Sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 44. 45.
(*b*) *Claſenius artic.* 133. *pag.* 560. *Lancelotti inſtit. jur. canon. lib.* 4. *tit.* 10. §. 1. *cum nota Thomaſii n.* 360. *p.* 2090.
(*c*) *Willebrand de homicid. permiſſo & impunit. in Præloq. Stryk. Uſ. modern. L.* 48. *tit.* 8. *n* 9. 10.
(*d*) *Carpzov. Defin Forenſ. Part* 4 *Conſtit.* 8. *defin.* 6. *n.* 3. *Idem Deciſ Saxon. deciſ.* 296. *n.* 22 *ſeqq. Idem Prax Crim. Part.* 1. *qu.* 5. *n.* 30. *Damhouder Pr. Crim. cap.* 85. *in fine. Boſſius titul. de homicid. n* 66. *Müller ad Struv exercit.* 49. *lib.* 48. *tit.* 8 §. 54. *lit.* γ. *C. C. C. artic.* 146. *Ziegler disceptationum Selectarum thema XV. de caſu fortuito* §. 35. *p.* 525. *Lancelotti Inſtit. Jur. Canon. lib.* 4. *tit.* 10. §. 4. *cum not. Thomaſii ad h.* §. 374. *p.* 2096. *Brunnemann Proceſſ. Inquiſ. cap.* 9. *n.* 56. *Stryk. Uſ. modern. l. c.*
(*e*) *Claſenius ad artic.* 146. *C. C. C. pag.* 628. *Ita vulnus caſuale eſt illud, quod allegatur in A. N. C. Dec. II. An. IV. obſ.* 167. *de vulnere ſub barbæ tonſione inflicto, gangrænæ mortisque cauſa. De requiſitis caſualis vulneris vid. Willebrand. l. c. cap.* 3. §. 7.

§. XXVII. Ex prædictis itaque facile patet, quomodo homicidium ſecundum unumquodque individuum dijudicari debeat, cujus vita nunc & perſonalis corporis conſtitutio pari paſſu ambulant: nulla enim ex arte Medica abſoluta menſura (*a*) læſionis, quando lethalis aut illethalis eſſe debet, dari & conſtitui poteſt, ſed habent inſuper ejusmodi læſiones relationes ad perſonales etiam qualitates & circumſtantias. Læſio ipſa vero neque ex nuda magnitudine decidenda eſt, licet major illius extenſio utique præ minori magis pro perniciosa declarari queat: tamen quoad externum conſpectum quandoque exigua læſio mortem cauſari ſolet (*b*). Quare Medici anguſta & præclu-

clusa vulnera constanter pro ominosioribus habent, ad quæ artis aditus non facile patet, & subinde communiter periculosiora accedunt symptomata. Interim etiam qualitatem, quantitatem, latitudinem, longitudinem & profunditatem læsionum attendendam esse, præter Medicos subinde JCti (c) præcipiunt.

(a) *Vulnera non mole sed virtute æstimanda sunt, dicit Wedelius de fundam. lethal vulner.* §. 12. *Vulnera non infliguntur ad mensuram Ammannus Prax. vuln. leth. prolegom.* §. 2. *conf. Alexand. in consil.* 79. & 119. *Vol.* 7.

(b) *Wedel. loc. citat.*

(c) *Carpzovius Pr. Crim. Part.* 1. *qu.* 26. *n.* 20.

§. XXVIII. Pro informatione itaque atque notitia Judicii Civilis placet aliquot characteres periculosæ & facile in lethalem eventum transeuntis læsionis significare; quamvis in præcedentibus quædam huc pertinentes animadversiones propositæ fuerint, ubi de generalibus lethalitatis causis & regulis actum fuit. Læsio itaque pro lethalitate citius inferenda, illa est idonea 1) quæ cum instrumentis manifeste crassis (a) & ad mortem inferendam indubiis committitur. 2) Quæ ipsa in se spectata adeo enormis est, ut nulla ratione dubitandi opus sit: v. g. Si cor est transfossum, si jugulum aut collum est discissum, si cranium est conquassatum, si viscus internum nobile eminenter disruptum, aut vas sanguiferum capax internum læsum est &c., quam lethalitatem aliqui primi modi (b) nominant. 3) Quæ simultaneum extreme periculosum effectum post se trahit, quoad singulas ad vivum hominem pertinentes functiones. 4) Quando læsio est inaccessa (c) attamen gravis, & quoad reliquas circumstantias periculosa. 5) Quando inflicta læsio adhuc cum alia gravi partis offensione complicata est: v. g. quando præter vulnerationem cerebri simul gravis contusio (d), dilaceratio & alienorum subjectorum velut festucarum, globulorum &c, insertio contingit, & sic quoad reliquas partes. Interim aliquando nudæ cerebri commotiones ex accedenti (e) & quandoque propter trepani intermissum usum lethales evadunt, siquidem mature extravasatus sanguis educendus est.

(a) *Hinc ex instrumento JCti judicia formare solent vid. Stephani in artic. C. C. C.* 146. *pag.* 197: Si baculo quis percusserit, & secuta est mors, percutiens non præsumitur animum occidendi habuisse: *adeoque culpa, non dolo homicidium factum esse censetur. Et Clasenius pag.* 585. Instrumento periculoso aliquem malitiose percutiens ordinaria gladii pœna punitur. *Licet etiam interdum cum subtili instrumento læsiones lethales infligi queant, teste experientia & ex illa Ammanno in Pr. vuln. leth. p.* 394. *De Instrumentis, ex quibus animus occidendi præsumitur Berger Elect. Jurisprudentia Criminalis Part. I. Membr.* 3. §. 4. *p.* 92. 93.

 (b) *Car-*

(b) *Cardanus in Comment. ad Hippocr. prognost. 38. p. 584.*
(c) *Wedel de fundament. lethal. vuln. §. 14. Ammannus Prax. vuln. lethal. dec. 4. hist 3 pag. 281. Bohnius Exam. Vuln. lethal. Sect. 2 cap. 1. pag. 95.*
(d) *Wedel. loc. cit. §. 15. Welschius in ration vuln. lethal. judic. c. 3. p. 31. Bohnius loc. cit. p. 97. 100. Mitior tamen contusio non est lethalis confer. Bohnius loc. cit. pag. 82.*
(e) *Bohnius loc cit. pag. 105. Bonetus Sepulcret. Anatom. lib. 4. Sect. 3. obs. 4. §. 5. usque ad finem. Circumstantiæ, quæ ad peritum trepani usum ia talibus casibus spectant, exponit Bohn. l. c. pag. 107. seq.*

§. XXIX. Prædictis characteribus de Lethalitate læsionum testantibus annumerandæ etiam sunt sequentes aliæ circumstantiæ & quidem 6). Quando læsio in aliquam regionem & partem nobilem profundius penetrat. 7) Quando etiam illa admodum sensibiles adfligit partes. 8) Quando læsio necessarium adfectæ partis motum adeo enervat, ut restitutio difficilius expectari possit. v. g. quando pars quædam enormiter conquassata, contusa, dilacerata, adusta, contorta &c. est, ut neque natura, neque arte vel læsio, vel supervenientia symptomata facile emendari queant. 9) Quando læsio cum instrumentis valde acuminatis inflicta fuit. 10) Quando cum instrumentis admodum obtusis illata fuit, quæ tamen læsio cum alia ante nominata partis conjuncta offensione contusoria, distensoria, dilaceratoria &c. contigit. 11) Quando læsio cum instrumentis venenatis vehementius & profundius (*a*) facta fuit, siquidem superficialis talis læsio non promiscue lethalis (*b*) declarari potest: unde vulnera venenata feliciter curata leguntur (*c*). 12) Huc pertinent læsiones sclopetorum, quæ vulgo dicuntur: Schuß-Wunden, & quæ in Chirurgia Medica communiter pro periculosioribus habentur. 13) Quando post illatam violentiam gravia sequuntur symptomata, nulla vero eminens externa læsio interdum occurrit.

(a) *De vulneribus venenosis e Medicis vid. Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 7. Ex JCtis conf. Schœpffer de hæmorrhag. vuln. cap. 4. n. 4. usque 19. Vulnus femoris globo venenato inflictum subito lethale vid.* Gülden Klee *lib. 6. Cas. 40.*
(b) *Welsch. rat vuln. leth. pag. 167-170.*
(c) *Forestus lib. 6. observat. 10.*

§. XXX. Accedunt & reliquæ animadversiones 14) quando læsiones quædam tam cito neque arte neque natura in primis suis initiis mitigari possunt, quin confestim ad lethiferum effectum & eventum properent, quamvis sine mora periti artifices ipsarum auxilio præsto fuerint. 25) Quando incompescibile sanguinis profluvium subito inflictam excipit læsionem, ubi arteria vel vena magna vulnerata fuit. (*a*) 16) Quando læsiones in nobilem quidem partem translatæ, sed adeo angustæ sunt, ut iterum necessarius aditus

tus deficiat: interea intrinsecus in læsione talia damna oriuntur, quæ accelera- tam causantur mortem: hinc vulnera rotunda iterum periculosiora æstimantur quam alia. 17) Quando læsio attigit partem, ex qua alius humor adfluit, qui illam læsionem brevi adeo deteriorat, ut lethalis consequatur effectus, testimonio læsi hepatis cum læsione cystidis. 18) Quando læsio alicujus partis sensibilissimam illius attigit regionem, ut propterea periculosissima imo lethalia mox superveniant symptomata, v. g. si diaphragmatis plexus membranosus aut sic dictus tendinosus, vel partium nervi præcipui læduntur, qualem posterioris conditionis læsionem læthalem periti annotant Medici (*b*). 19) Quando læsionem capitis mox suspecta excipiunt pathemata, utpote vomitus, convulsiones, aphonia, rationis & sensationis abolitio, stridor dentium. 20) Quando denique alias læsiones quascunque subito gravia comitantur symptomata, ut deliria, convulsiones, animi deliquia, febres anomalæ, vehementes spasmi, subitanea virium prostratio, pertinaces ordinariarum functionum retentiones & confusiones, aut symptomaticæ prodigæ evacuationes &c. Ex quibus singulis characteribus prudens judex læsionis periculum in lethalitatem magis inclinans agnoscere potest. Et hæ etiam generales sunt considerationes ad præsentis thematis indagationem, quæ deinde ad speciales diversas læsiones ab attento animo facile adplicari possunt.

(*a*) *Wedel de fund. lethal vuln.* §.4.
(*b*) *Bohnius exam. vuln. lethal. sect.* 1. *cap.* 3. *pag.* 68. 69. *NB. De signis vulnerum lethalium in qualibet parte vid. Fort. Fidelis in Relationibus Medicorum* Lib. 4. *Sect.* 2. *cap.* 4.

§. XXXI. Præmissis generalioribus præparationibus, ad præsentem tractationem de homicidio violento spectantibus, nunc ad speciales lethales (*a*) læsiones significandas accedo; haud tamen tantum hoc loco de vulneribus, sed & de aliis lathalibus læsionibus agendum erit, sicut JCti vulnera & verbera distinguunt (*b*). Huc itaque spectat, si homines alapis, pugnis, flagellationibus, ictibus, jactibus & verberibus similibusve offenduntur violentiis: Ita etiam pedum calcitratione & manuum percussione mors inferri potest (*c*); siquidem jam JCtis constat, quæ damna cum pugno aut manu contracta (mit voller Faust) adferri possint, unde illum, qui alium cum pugno percussit, ut moriatur, a pœna ordinaria homicidii immunem quidem declararunt (*d*): interim (*e*) quidam adserunt, quod pugnus sæpe plus offendat, propter fortitudinem corporis, pugnum inferentis, quam gladius. Alapam itaque sensu Iuridico graviorem læsionem quam vulnus esse, quidam docent (*f*). Nominant vero alapam ictum porrecta manu faciei incussum (*g*); Colaphum cum pugno (*h*); Talitrum dicunt illisionem digiti in nasum, einen

Nasen-Stüber, sicut de Tiberio Suetonius dicit, quod ipse cum talitro quemquam vulnerare potuerit. Ictus fustium fiebat baculis sive fustibus non denudato corpore (prügeln); Flagellatio vero fiebat corpore denudato (stäupen (i).) Addunt perinde quidam cautelam, quod constare debeat, mortem ab ictu pugni provenisse & non a casu percussi cum capite in lapidem (k). De reliquo vero etiam simplices capitis læsiones nunquam contemnendæ sunt (l): attamen judicio opus est, si homines sine vulnere verberibus percussi intereunt (m).

(a) *De lethalitate vulnerum egerunt Fallopius, Paræus, Hildanus, Tagautius, Sennertus, Schitzius, Corbæus. Suevus, Fidelis, Ammannus, Welschius & Bohnius: e JCtis vid. Feltman. de Cadav. inspic. cap.* 55.

(b) *Carpzov. Pr. Criminal. quæst* 99. *part.* 2. *n.* 20. *quare Matth. Coler. part.* 1. *decis.* 161. *n.* 57. *& Schneidewinus in Commentar. ad instit § sed & L. Cornel. n.* 5. *institut. de injur. verbera vocant vulnera non sanguinolenta; sicut vulnus sine sanguine esse posse refert Zacchias lib.* 5 *tit.* 2 *qu.* 10. *n.* 1. *Ita etiam homicidia dolosa absque armis demonstravit Carpzov. Pr. Crim. Part.* 1. *qu.* 3. *n.* 28. *seqq.*

(c) *Decianus in Tr. Criminal. lib.* 9. *cap.* 18. *Clarus in Practica §. homicidium. n.* 4. 8. *Carpzovius Prax. Crim. quæst.* 3 *n:* 34.

(d) *Mascardus de Probat. vol.* 1. *conclus.* 97. *n.* 28. *& Vol.* 2. *conclus* 864. *n.* 4. *Stryk disp. de Alapa. Carpzov. loc. cit. n.* 42. 43. *Idem loc. cit. n.* 38. *qui etiam n.* 44. 45. *interpretatur locum Numer.* 35 *v.* 21. *Si per odium hominem quis impulerit, aut cum esset inimicus, manu percusserit, & ille mortuus fuerit, porcussor homicidii reus erit &c. vid. Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 10. *n.* 6. *Berger in Electis Jurispr. Crim. Part.* 1 *Membr.* 3 *§.* 4. *p* 93. *dicit: quoties alter alterum vehementer manibus ac pugnis contundit, aut manu contracta, sive pugno* mit voller Faust *alteri colaphum infringit, toties necessario & immediate inde consecuta morte, gladio plectitur: quoties autem alter alteri alapam ducit, i. e. palma s. manu vacua* mit flacher Hand *percutit, toties morte consecuta, extra ordinem punitur plerumque relegatione perpetua, quia tum percussus ex aliis potius symptomatibus supervenientibus mortuus præsumitur.*

(e) *Carpzov. loc. cit n.* 39. *Farinacius qu.* 125. *n.* 366.

(f) *Stryk. de alapa cap.* 4. *n.* 2.

(g) *Idem loc. cit. cap.* 1. *n* 5.

(h) *Gothofredus ad L. XVI. ff. de pœnis lit.* X. §. 6. (9)

(i) *Stryk. loc. cit. n.* 15.

(k) *Carpzov. loc. cit. n.* 40.

(l) *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 9. *n.* 9. *Fort. Fidelis Relat. Med. l.* 4. *sect.* 2. *c.* 6. *Panarolus Pentecoste* 3. *obs.* 30. *Welschius in rational. vulner. leth. judic. p.* 19. *Ammannus Med. Critic. p.* 76. 81. 95 196. 581. 585. *Bohnius exam. vuln. lethal. sect.* 2. *cap.* 1. *p.* 75. *qui sect.* 1. *cap* 3. *p.* 66. *fallacem instrumentorum conciliationem dijudicat in determinanda vulnerum lethalitate. Addit*

dit vero: cum a ſolo manus ictu ſive inflicta alapa contuſiones capitis & ἐν κεφάλῃ commotiones deplorandas aliquando evenisse præter practicorum teſtimonia frequens confirmat experientia. *conf. inferius* §. 38. *lit. a*)

(*m*) *Fort. Fid. Relat. Med. l.* 4. *ſect.* 5. *c.* 1. & 2.

§. XXXII. Quod vero ſeorſim ALAPAM concernit, tunc illam interdum lethalem (*a*) fuiſſe, varia comprobant teſtimonia, licet quandoque etiam ex accidenti (*b*) lethalis eventus inde provenerit. Hæ tamen lethiferæ Alapæ diſtinctæ ſunt ab illis, ubi aliquando principes & nobiles Germaniæ miniſtris ſuis, perfectam ætatem adeptis, impacta alapa jus geſtandi gladium conceſſerunt, additis verbis: die leide von mir und keinen mehr; unde & ortum traxit, eine Reiter- oder Rittermänniſche Ohrfeige, conf. Beſoldus in Theſauro Pract. voce: wehrhaft machen. Obtinet hic mos etiam apud mechanicos beym Geſellen-Machen. (*c*) Ad lethales capitis læſiones pertinent etiam reliqui violenti ictus & plagæ capiti illatæ, & quando ejusmodi offenſiones abſolute lethales ſunt, tunc communiter cauſſa lethalitatis eſt gravis contuſio cerebri (*d*), indeque eveniens vaſorum ſanguiferorum dilaceratio & conſequens ſanguinis extravaſatio, quam propterea ſedulo indagare convenit, licet aliquando repentina animi alteratio vel iracunda vel terrifica ejusmodi ſubitaneæ mortis ex tali offenſione provenientis cauſa eſſe ſoleat; quando vero aliæ læſiones per ictum aut plagas capiti inferuntur, tunc vel grandis depreſſio cranii vel fiſſura & contrafiſſura incurabilis cranii, vel enormis ſtaſis ſanguinis, vel ejusdem extravaſatio (*e*) vel multiplex cranii contuſio & conquaſſatio, vel cerebri divulſio & contritio, vel feſtucarum profunda impreſſio in intimiorem cerebri ſubſtantiam, vel numeroſa talium feſtucarum inſertio in eandem, quæ ita occulta eſt, ut arte corrigi non queat; vel enormis cerebri compreſſio vel cerebelli extrema contuſio, vel nervorum vehemens concuſſio & conquaſſatio contingit. Et licet quandoque talis offenſio ex joco, ſub ebrietate nonnunquam in rixas abeunte, ortum traxerit, tamen occiſorem id non liberare a pœna homicidii ordinaria explicarunt JCti (*f*), qui etiam indicant, quod non omnis ebrietas a delicto excuſet (*g*) cum & impetu delinquatur. Proinde JCti illam quæſtionem ventilant: an uxor propter alapam acceptam poſſit divortium petere (*h*)? ſicut etiam ab aliis ICtis judicatur, quod quando ex alapa quis in lethalem narium hæmorrhagiam incidit, hoc vulnus ex accidenti lethale habeatur. (*i*)

(*a*) *Fort. Fidelis Relat. Med. lib* 4. *ſect.* 5. *c.* 2. *p.* 593. *A N. C. dec.* 1. *an.* 2. *obſ.* 9. & 122. *an.* 7. *obſ* 207. *Bartholinus cent.* 5. *hiſtor.* 34. *Act. Hafnienſ. vol.* 1. *p.* 86. *Hippocrat. de morbis vulg. ſect.* 21 *text.* 10. *Benivenius de abditis obſerv. med. cap.* 110. *Camerarius memorabil. med. Cent.* 10. *obſ.* 43.

43. *Hildanus Cent. 6. obs. XI. Henricus ab Heer obs. 12. Welschius rat vuln. leth. jud. cap. 16. p. 166. sqq. Valentin. novell. cas. 41. Schenk. lib. 1. de apoplex. ab externis obs. 5. Blegny Zod. Gallic. an. 4. Mens. Febr. obs. 5. Zittmann Med. Crit. Cent. 5. cas. 24. 30. cent. 3. cas. 36. Ammannus Prax. vuln. lethal. dec. 5. hist. 9. qui ibid. epilepsiæ a Colapho in nucham ortæ mentionem facit. Bonetus sepulchret. anat. Lib. 1. Sect. 2. obs. 19. p. 93. & lib. 4 sect. 3. obs. 29. n. 1. p. 372. in quo casu nullum signum læsionis in cerebro repertum fuit, & maritus, qui alapam uxori inflixit, innocens declaratus fuit. conf. porro Zacch. lib. 5. tit. 2. qu. 10. n. 3. & qu. 9. n. 9. Franckenau dissert. de alapa §. 23. & 24. Welsch. loc. cit cap. 14. p. 100. 101. De alapa causa mortis in puero Cacochymico. Præterea de alapa lipothymiæ causa vid A. N. C. dec. 1. an. 2. obs. 122. De Colapho epilepsiæ causa vid Ammannus Pr. vuln. leth. dec. 5. hist. 9. p. 395. De Vetula ex scuticæ minoris ictu Apoplectica, Valentini Corp. Jur. med leg. ff. Part. 2. sect. 1. cas 9. De apoplexia ex percussione in facie cum pugno vid. Horatius Augenius lib. 9. epist. 2. n. 20. Hildanus Cent. 5. obs. 85. cent. 6. obs. 11. De apoplexia ex ictu capitis vid. Fontanus discurs. 6. De apoplexia ex cerebri contusione vid. Horstius lib. 2. obs 5. De apoplexia ex jactu teli supra caput vid. Forestus lib. 10. obs. 79. De capitis vulnere ictibus inflicto, absolute lethali vid. Act. Berol. dec. I. vol. 8. p. 69 71. De vulnere scutica capiti inflicto lethali Ammannus Pr. vuln. leth. dec 5. hist. 9. De morte ex percussione pinnæ narium vid. Salmuth. Cent. 2. obs. 23. De morte ex plaga cum pugno in faciem Valeriola lib. 3. ennarrat 8. De ictu capitis lethali ob fractam laminam secundam illæsa prima vid. Bonetus sepulcret. anatom. lib. 4. sect. 3. obs. 10. n. 1. 2. p. 334. De ictu supra dextrum supercilium lethali ob sanguinem in occipitio effusum inter meninges collectum, unde secuta vicini cerebri corruptio vid. Bonetus loc. cit. n. 1. §. 336. quam observationem de lethalitate plagarum capiti inflictarum omnes ferme Medici & Chirurgi experti testari possunt. Et tales sunt violentiores capitis contusiones, quam ille colaphus a vento inflictus, cujus Villemot in nova explicatione motus planetarum & ex eodem Act. Erud. Lips. an. 1709 mens. August. p. 369. mentionem faciunt. Alapæ mortiferæ mentionem inter ICtos fecit Feltmann de Cadav. inspic. c. 55. §. XI. Homicidium per Alapam Acta Berolin. decad. 2. vol. 3. p. 50. sq.* Breßl. Gesch. 17. Vers. *p. 181. Wepferi observ. Med. Pract. obs. 4. p. 7. vid. Moroni Directorium sub tit. Mors. Mortuus Alapa.*

(b) *Zittmannus Cent. 3. cas. 58. ubi casum proponit, an Colaphus ante XIX. dies inflictus mortis causa fuerit (quod illo responso negatur, & Cent. 4. cas. 81. an alapa ante XII. septimanas inflicta pleuritidis insequentis causa sit? quod etiam negatur. Et Cent. 5. cas. 36. mors ab alio accidenti & gravi magis lapsu, quam alapa orta demonstratur. Et Cent. 6. cas. 66. mors non ab alapa sed a pleuritide derivatur. Contusiones alias capitis per accidens lethales recenset Bonetus Sepulchret. Anatom. lib. 4. sect. 3. obs. 4. n. 5. usque ad finem. puella pugno ad tempora cæsa facta Epileptica, Langius Lib. 1. Epist. 10.*

(c) *Sunt verba Strykii in disp. de Alapa cap. 3. n. 3. In confirmatione papali etiam alapam confirmando infligunt, posteaquam ipsum cum balsamo inunxerunt, testi-*

testimonio quod ob Christum ad patiendum obstricti sint. Speners Lauterk. des Evangel. Christ. *Part. II. p.* 851. 852.

(*d*) *Ammanus Pr. vuln. leth. decad.* 2 *hist.* 7. *p.* 184. *sqq. decad.* 6 *p.* 445. *Welschius rat. vuln. leth. jud. cap.* 3. *p* 34. 37. *Zittmannus cent.* 3. *cas.* 44. *Contusio capitis letbalis post trimestre ob copiam puris supra meninges & cerebrum effusi recensetur a Marchettis obs.* 15. *Contusio capitis ob cranii fracturam & depressionem ex accidenti lethalis, quia huic læso auxilium ferri potuit commemoratur a* Güldenklee *respons.* 12.

(*e*) *Welschius loc. cit. c.* 3. *p.* 34-37. *Bonetus sepulcret. anatom. lib.* 4. *sect.* 3. *obs.* 33.

(*f*) *Carpzov. definit. Forens. part.* 4. *constit* 10. *defin.* 10.

(*g*) *L. perspiciatur XI. ff. delinquitur* 2. *de poenis.* Römisch Käyserl. Maj. und des heiligen Reichs R iter Bestallung *artic.* 50. Es soll in allen Mißhandlungen, so voller Weise durch Herren, Junckern, Knechte, Groß oder Klein Hanß geschehen, und strafbar seyn, die Trunckenheit zu keiner Entschuldigung oder Milderung der Strafe angezogen oder angesehen werden, sondern vielmehr solche Verbrechung desto schärfer und schwerer, auch gedoppelt (*saltem in militibus*) gerechtfertiget und gestrafet werden. *Tabor in armament. Justinian. commentatio de admenatione.* §. 15. *p.* 196. *sq.* Königl. Preuss. erklärtes und erneuertes Patent wider die Selbst-Rache, *injurien*, Friedes-Stöhrungen und *duelle*: Insonderheit aber haben diejenige sich vor andern hierbey in acht zu nehmen, welche den Trunck nicht vertragen können, und wenn sie sich damit überladen, zu *Querelen* und Zänckereyen geneigt seyn und Ursach geben. Denn ob zwar bekannt, daß in denen Rechten zu Zeiten und in gewissen Fällen die übermäßig Trunckene denen *Furiosis, mente captis*, Wahn und Unsinnigen gleich geachtet und die *ordinaire* Strafen in solchem Ansehen *mitigiret* werden, so sollen doch diejenigen dergleichen *mitigation* und Linderung nicht zu gewarten, noch sich damit zu *flattiren* haben, welche vorsetzlicher Weise dieses Laster begehen, und sich dadurch in dergleichen *Brutalit*äten und unanständigen verbothenen Händeln desto mehr aufmuntern und erhitzen. *Dannhauer* Catech. Milch *P I p.* 287. Wer im Trunck unrecht thut, ist doppelter Strafe werth. & *P. V. præf col.* 12. *in foro conscientiæ*, im Gewissens-Gericht gilt die Folge gar nicht: ich habs in Trunckenheit gethan, und also in der Unwissenheit, darum soll man mirs zu gut halten. *Ebrii an mitius puniendi Ziegler discept. select. them.* 48. *de pœnis th.* 72 1639. *seq. An profunda Ebrietas in homicidio commisso excuset Brunnem. Proc. inquis. c.* 9. *n.* 63. *De Ebrio delinquente vid. Stryk. Us Modern. l.* 47. *tit.* §. 17.

(*h*) *Stryk disp. de Alapa c.* 2 *n.* 9. *p.* 13. *ubi respondetur: Si præter meritum alapam, præcipue cruentam acceperit, vel cum vestigiis digitorum & innocenter verberata justam petendi divortii causam habet p* 14. *Unde maritus, qui modum castigationis excedit, carcere, relegatione, aut fustigatione puniri potest ib.*

(*i*) *Schoepffer de Hæmorrhag. vuln. c.* 3. *n.* 26. *sqq. conf. Ordo provincial. Sax. de an.* 1555. *tit:* was zum Ober-Nieder- und Erbgericht gehöret. *Verba:* Was

über kleine und geringe Fälle seyn, die sollen in die Erbgerichte gerüget und durch dieselbe gestrafet werden, als nemlich Haar-Raufen, Schläge, die nicht tödtlich seyn, noch Lähmde bringen, daraus auch keine Wunde wird, als braun und blau, Nasenbluten, Maulschellen, Zähnbluten ꝛc.

§. XXXIII. Quamvis quidem plagæ incruentæ non facile lethiferis læsionibus accenseantur, adeoque passim accidentalis (*a*) quarundam talium plagarum lethalitas recenseatur, imprimis quando instrumentum, cum quo illæ commissæ fuerant, non lethale fuit, tamen aliqui existimant, quod animus occidendi in illarum decisione non observetur; quæ ultima tamen causa haud magni valoris est, siquidem non semper homicidia ex animo occidendi dijudicari solent: (quo pertinet ille casus, si dentibus quis alterum mordet, ut mors consequatur, quod extraordinaria pœna, si vero cum animo occidendi fecerit (*b*), ordinaria locum habeat) tamen interdum verbera etiam directe mortem causantur (*c*). Quando itaque plagæ corporis lethales fiunt, tunc vel internæ partes una graviter offenduntur & contunduntur, ut repentina & magna stasis humorum cum enormi inflammatione aut subitanea putrida corruptione consequatur; vel illarum partium functio principalis repente aboletur, ut præcox vitæ amissio conjuncta sit; aut illarum substantia & structura simul læditur, velut crepatura. dilaceratione aut ruptura, incurabilis extravasatio contingat, vel vasa sanguifera capacia disrumpuntur, unde lethalis profusio sanguinis evenit, vel partes profundius læduntur, ut subitanea extrema alteratio consequatur: interim etiam graves plagæ curatæ leguntur (*d*).

(*a*) *Zittmannus Med. Crit. Cent.* 2. *caf.* 45. *cent.* 5. *caf.* 74. *Valentin. C. J. M. L. ff. P.* 2. *sect.* 5. *caf.* 2. *Puerulus post duras acceptas plagas intra paucos a læsione dies mortuus. Gockelius Cent.* 2. *caf.* 87.

(*b*) *Schoepffer de hæmorrhag. vuln c.* 3. *n.* 196-202.

(*c*) *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 10. *n.* 8. *Bohnius renunc. vuln lethal. p.* 166. *seqq. Saltzmann obs. anatom. p.* 7. *Bonetus sepulchret. anatom. l.* 4. *sect.* 3. *obs.* 27. *n.* 7. *Cædes ex percussione inverso flagello facta* mit einem umgewandten Geisselstecken, *vid. Harprecht consult. crim.* 29. *p.* 574. *Mors a percussione ventriculi Zittmannus Cent.* 1. *obs.* 182. *Mistichellus Tr. apoplexia lib* 1. *cap.* 6. *Cranii per acceptas plagas enormis læsio, cum fissura & sanguinis extravasatione intra cerebrum conjuncta lethalis. Gockelius cent.* 2. *cons.* 29. *Mors inopina uxoris an scutica inflictis plagis imputanda Zittmann cent.* 6. *caf.* 32. *qui casus negativa deciditur sententia.*

(*d*) *Miles in diribitorio quadraginta plagis ad necem usque fustibus stipatus, feliciter restituitur. Gockelius consil. cent.* 1 *cons.* 18. *Vidus Vidius allegante Augenio Epist. & consil. medicin. Lib.* 9. *Ep.* 2. *n.* 20. *dicit : Si quis gravi aliquo ictu fuerit vulneratus in capite, credibile est os vel fissum, vel collisum esse, si homo in terram conciderit.*

§. XXXIV.

§. XXXIV. In prædictis itaque casibus Medici probe omnes circumstantias in corpore delicti & defuncto quoad læsionem & instrumenti conditionem annotare & referre debent, præcipue an pars læsa forte antea alia quadam morbosa qualitate prædita fuerit (*a*)? an forte in aliquo viscere læso antea morbidus infarctus præsto fuerit, ut talia viscera altius in superficiem externam protuberent. Interim in lethali tali partium crepatura communiter observatur eminens fissura cum magna sanguinis extravasatione conjuncta; subinde etiam in talium plagarum relatione, accurate significandum est, quid alioquin in tali defuncto, quoad partis læsæ magnitudinem & colorem, quoad læsionis qualitatem & gradum repertum fuit, ut & quæ specialia vasa sanguifera læsa fuere, aut qui morbi præcesserunt &c. id quod præcipue ad lienis rupturam, in foro Medico obviam, adplicandum est. Interim si percussus corpore & sanitate antea integer fuit, nunc vero inflictas plagas mors brevi excipit, justa tunc absolutæ lethalitatis suspicio adest. Præterea sciendum, quod fortiores plagæ, contusiones & ictus *Diaphragmati* inflicti sæpe lethales sint, præcipue quando tendinosum plexum offendunt: unde exempla subitaneæ mortis inde ortæ constant (*b*), dum repentinæ vel convulsivæ diaphragmatis constrictiones inspirationem intercipiunt vel simultaneæ paralyses ipsius respirationem necessariam deserunt & destituunt, licet etiam aliquando talis contusio diaphragmatis ex accidenti lethalis sit. (*c*) Tanto magis vero tales diaphragmatis contusiones absolute lethales evadunt, si una vasa interna sanguifera dilacerata fuerint. (*d*) Ita plures tales contusiones corporis lethales per violentos casus ab alto ortæ ab Auctoribus (*e*) recensentur.

(*a*) *De Liene Scirrhoso extra costas protuberante vid. Ammannus Prax. vuln. leth. dec. V. hist. 4. p. 352. sqq. ubi lien præter solitum magnus repertus fuit. conf. Bohnius exam. vuln. lethal. p. 168. Lethalem percussionem pectoris ob vitiosam viscerum constitutionem recenset Martinus Bogdanus apud Bartholinum Cent. 4. epist. 11. Lethales Lienis crepaturas testatur Tulpius & Fontanus & ex hisce Bohnius sect. 2. cap. 5. p. 156 renunc. vuln. Bonetus sepulcret. anatom. lib. 4. sect. 3. obs. 29. n. 9. cum scholio. Valentini novell. Med. cas. 44. de homicidio ictu scuticæ peracto & ruptura lienis.*

(*b*) *Bohnius l. c. sect. 1. c. 1. p. 10. sect. 2. c. 4. p. 138. Welschius rat. vuln. leth. jud. c. 9. p. 71. Valentini C. J. M. L. Pandect. P. 2. sect. 4. cas. 12. Novell. cas. 43.*

(*c*) *Zittmannus Cent. 5. cas. 45.*

(*d*) Güldenklee *responso 15. Bonetus sepulcret. Anatom. lib. 4. sect. 3. obs. 27. §. 10. p. 372.*

(*e*) *Bonetus l. c. obs. 28. 29.*

§. XXXV. Proinde contusiones, quæ *Nuchæ* infliguntur, facile lethales fiunt, dum non modo magnos nervos e cerebro in spinalem medullam & reliquum corpus exeuntes vehementer contundunt, sed & facile mortiferam sanguinis extravasationem intra cerebrum caussantur. *(a)* Haud vero veritati congruit adsertio, quod fœminæ multo graviores ictus & vulnerationes patiantur & ab his facilius se extricent, quam viri. *(b)* Quod vero reliquas leviores externas plagas attinet, tunc illæ quidem sæpe illethales *(c)* observantur, attamen quandoque per se mortiferum *(d)* sortiuntur eventum, quamvis aliquando plane sint incruentæ; quæcunque enim verbera cum gravi ossium fractura conjuncta sunt, quæ universo externo corpori illata sunt, quæ partes etiam carnosas valde comminuerunt, conquassarunt, & ossa insuper valde percusserunt, adeoque motum fibrarum necessarium in partibus adfectis aboluerunt, enormem stasin sanguinis intulerunt, ut subitanea putrida corruptio insequatur, illa omnino per se lethalia existunt. Quod etiam valet de violentis pedum calcitrationibus quæ conjunctæ sunt cum disruptione partium internarum, unde herniæ prolapsiones uteri, vomitus cruentus, mictus cruentus, dejectio alvi cruenta &c. oriuntur, adeoque lethalitatem suam facile testantur *(e)*; de quo casu dicunt: **es sey einem etwas im Leibe zersprenget.** Hinc quandoque stupra violenta non sine vitæ periculo ob talem violentiam fœminæ illatam succedunt. De qua circumstantia supra, ubi de stupro egi, mentio facta fuit. Nec desunt exempla, quæ mortem ex stomachi percussione probant. *(f)*

(a) *Bonetus Sepulcret. anatom. l. 4 sect. 3. obs. 29. §. 2. Bohnius exam. vuln. lethal. sect. 2. cap 2 p. 111-114. Ammannus Pr. vuln. leth. dec. 3. histor. 6. p 235. seqq. Paræus lib. 15. cap. 17. Valentini C. J. M. L. Pandect. Part. 2. sect. 2. cas. 37. p 410 & idem loc. cit. cas. 38. 39. Plagæ nuchæ inflictæ, non modo periculosæ, sed sæpe lethales sunt. Valentini l. c. cas. 36. 39.*

(b) *Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 2. n. 29. cujus circumstantiæ jam in præcedentibus mentio facta fuit.*

(c) *Valentini C. J M. L. Pand. Part. 2. sect. 5. cas. 2. Bohnius exam vuln. leth. sect. 2. cap. 5. p. 166.*

(d) *Verbera mors secuta ob sanguinem per habitum corporis & viscera effusum ut & inter cranium & duram matrem vid.* **Saltzmann** *obs. anatom. p. 7. Bohnius loc. cit..*

(e) *Bohnius loc. cit. p. 167.*

(f) *A. N. C. Cent. 8. obs. 12. De abdominis percussione lethali vid. A. N. C. Cent. 10. obs. 20*

§. XXXVI. Ex hisce liquet, qnod externæ etiam tales plagæ variis modis lethum adferre possint, soleantque. Interea Medici expiscantur,

qui-

quibus indiciis violenta tali percuſſione enecati agnoſci poſſint (*a*)? ſiquidem adhuc vivis pro exploranda cranii fractura percuſſis aliquid ſolidi intra maxillas ad mordendum præbetur, ex quo illi ſtrepitum & dolorem in loco diffracto experiuntur. Deinde etiam lethales tales eſſe plagas, varia indicant ſigna, videlicet in vivis ſubitanea virium proſtratio, animi deliquia, deliria, aphonia, mentis impotentia, vomitus, convulſiones, dejectiones alvi involuntariæ, ſpuma ante os, inſolitæ ſanguinis dejectiones, extremæ anguſtiæ, ſchemata apoplectica & paralytica, inſenſibilitas, ſingultus &c. Ex quibus quædam, licet non ſingula ſimul ſemper concurrant, lethalem talium percusſionum eventum comitantur. Porro & ante & poſt obitum percuſſorum ſæpe vibices ſive ſuggillationes conſpiciuntur. Unde quidam quæſtionem movent: an ex ejusmodi maculis & ſuggillationibus præcedens violenta percuſſio indicari poſſit (*b*): ſed quamvis eiusmodi maculæ ſuperficiales ex variis aliis cauſis ortum trahere poſſint, tamen prudens Medicus & Chirurgus facile etiam maculas a morbo & violenta percuſſione ortas diſcernere poterit. (*c*) Nam quæ a violenta tali cauſa proveniunt, eminentiores & graviores ſunt, licet etiam imaginatio ejusmodi maculis & ſtigmatibus provocandis inſerviat (*d*), evidenti teſtimonio nævorum maternorum ex gravidæ imaginatione provenientium. Interea hæ obſervationes non ludicre & petulanter in abuſum ducendæ ſunt, ne vibices, quæ ex violentis verberibus ortæ, ab iniquo interprete & defenſore pro imaginariis habeantur, ubi prudens Medicus facile talem errorem ſignificare poterit.

(*a*) *De hac re egit Fort Fidel. relat med. L.* 4. *ſect.* 5. *c.* 12.
(*b*) *Hanc. quæſt ventil Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 10 *n.* 12. *ſeqq.*
(*c*) *Zacchias l. c. n.* 15.
(*d*) *A. N. C. dec.* 1. *an* 2. *obſ.* 138. *Mea diſp. de valetudinariis imaginariis* §. 8. *& de Phantaſiæ luſu, uſu & abuſu in Medicina.*

§. XXXVII. In hac Plagarum incruentarum conſideratione porro notare convenit, quod interdum tales percuſſiones nullas externas conſpicuas reliquias poſt ſe trahant, & effectus talium læſionum nihilo minus lethalis eſſe poſſit ſoleatque. Et ſi non æque numeroſæ, ſed pauciores, gradu tamen adeo enormes alicui inflictæ fuerint plagæ, ut confeſtim percuſſus moriatur, tunc aliquando externe nulla verberum veſtigia occurrunt, quia ob repentinam mortem in parte percuſſa nulla talis particularis ſtagnatio contingere potuit, quin confeſtim univerſus ſanguinis motus ceſſaverit. Hinc intrinſecus lethiferi plagarum effectus obſervantur. Si itaque incruentæ plagæ lethales eſſe & fieri per ſe & abſolute poſſunt, quidni cruentæ percuſſiones pro ratione circumſtantiarum ſæpe tanto certius lethalem exitum nanciſcantur?

Et cur non ad lethalem exitum ex ſua quidem natura proveniant percuſſiones cum oſſium fracturis & ſecedentium feſtucarum inſinuatione in proximas partes nervoſas, tendinoſas, vaſculoſas abeunte conjunctæ? unde vel externæ hæmorrhagiæ, vel dolores vehementes & connexi immoderati humorum adfluxus, ſtagnationes, ſtaſes, impetuoſæ inflammationes, gangrænæ, ſpaſmi, convulſiones, aut corruptiones conſequuntur, ut adeo reliquæ ex plagis ortæ, ſed connexæ, læſiones abſolutam illam lethalitatem cauſentur. Neque tantum cum ejusmodi incruentis plagis homicidia committuntur, ſed &, ſi quis alterum in fluvium præcipitaverit (*a*), aut fauces alterius compresſerit, illumque ſuffocaverit (*b*), aut ſi quis annoſæ matris impatiens ei piſa in ſcala projicit, ut annoſam cervicem frangat (*c*). Et hæc quoad plagas haſce mortem cauſantes in Medicina forenſi notanda ſunt.

(*a*) *Schœpffer de Hæmorrhag. vuln. cap.* 3. *n.* 147.
(*b*) *ibid. n.* 150. *ubi Auctor dicit: quid refert, an manu fortiori an reſti gulam alicui frangas?*
(*c*) *ibidem n.* 151.

§. XXXVIII. Ab ejusmodi plagis incruentis nunc ad *Vulnera Lethalia* inquirenda & exponenda progredior, adeoque tam conſueto ordine, quam urgente dignitate rei primo de *Vulneribus Capitis* agam. In hac indagatione iterum antea de extraneis magis vulnerationibus diſſerere placet, & deinde reliquas læſiones, quæ intimius penetrant, explicabo. Nullam capitis læſionem parvi pendendam (*a*) eſſe, ſuperius monitum fuit: unde non abſolute vulnera capitis tantum ex magnitudine æſtimanda ſunt, ſiquidem exilia etiam vulnera interdum lethalia evadunt (*b*). Interim viciſſim alia vulnera capitis, etiam quandoque magna ſanata paſſim recenſentur (*c*), quamvis ab ejusmodi caſu non ad univerſale concludere liceat (*d*). Vulnera itaque in capite, quæ tantum cutem attingunt, imo penetrant & cranii exteriorem aut intimiorem laminam offendunt, ſi ſimplicia fuerint & nihil aliud coincidat, per ſe lethalia haud ſunt (*e*). Quando vero vulnus cranii aut capitis qualicunque modo negligitur, tunc omnino mortis cauſa evadit (*f*). Quodſi vero viciſſim vulnera capitis per cranium penetrent, feſtucas numeroſiores aut grandiores in cerebri ſubſtantiam vel ſuperficialem, tanto magis profundam una dimiſerint, quæ eximi non potuerant, tunc utique abſolute lethalia evadunt. Ita etiam vulnera cranii, quæ in cerebro magnam ſanguinis profuſionem cauſantur, ut ſanguis extravaſatus nulla arte & ope educi posſit, perinde per ſe lethalia ſunt, quia ſubitaneam cerebri corruptionem poſt ſe trahunt. Sicut itaque in obſervatione Medico-Chirurgica, ut & in Caſibus Forenſibus exempla lethalis cranii vulneris occurrunt (*g*), ita viciſſim alia

ex-

exempla vel illethalium, vel ex accidenti lethalium (*h*) talium vulnerum prostant, præcipue vero capitis vulneribus inter alia offendicula etiam aeris accessus inimicus est (*i*): denique vulnera, quæ suturas attingunt, periculosiora sunt, quam alia (*k*). Tandem etiam signa vulnerum capitis annotare convenit (*l*).

(*a*) *Vid.* §. 31. *hujus capitis sub lit.* (*l*). *item ex Zacchia, Welschio, Fideli, Bohnio: Consentiunt Hildanus, Aquapendens, Paræus, Fallopius, Sebitzius & Ammanus Pr. vuln. leth. pag.* 18. *qui dicit: in omni capitis vulnere, levissimo quamvis, pessima semper debemus præsumere, quoniam internam læsionem ante sectionem nemo potest certo scire. Vid. etiam Valentini C. J. M. L. Pand. Part.* 2. *Sect.* 2. *Cas.* 1. *in respons. pag.* 343. *Consentiunt etiam ferme plurimi periti Chirurgi. Diemerbroeck obs.* 50. *in annot. dicit: contusiones & vulnera capitis nunquam flocci facere oportet, non raro enim perspicacissimos etiam oculos fallunt, ita ut quæ omni periculo vacare nonnunquam videntur, ægros in maximum vitæ discrimen inducant: vidimus interdum ægros, qui post decimum, imo post decimum quartum ac vigesimum ab ictu capitis diem vel levissimum vel nullum malum senserunt, & tandem tamen ex improviso apoplexia, convulsionibus, aliove gravi morbo correpti præter expectationem vitæ suæ finem imposuerunt. Conf. Valleriola c.* 5. *app. ad loc. comm. & Diemerbroeck. obs* 51. *Horst. obs. sing. L.* 2. *obs.* 1. *resol. Hippocr. Lib. de vuln cap. scribit: Vulnera capitis lethalia fiunt, aut propter cerebri & illius membranarum divisionem, aut propter commotionem substantiæ cerebri, aut quod vehementia contusionis aliquæ venæ in cerebro fuerint abruptæ, ac inde sangvis effusus & putrefactus intulerit mortem aut quod icta una parte in alia illi opposita os fissum fuerit.*

(*b*) *Blegny Zodiac. Gallic. An.* 1681. *p.* 126. *Parvum vulnus capitis circa suturas ob neglectionem lethale. Hildanus Cent.* 1. *obs.* 2. *Bohnius exam. vuln. leth Sect.* 2. *cap.* 1. *p.* 74. 75. *Cerebri vulnera lethalia esse dixit Hipp. Sect.* 6. *aph.* 18.

(*c*) *Vulnus capitis insigne non lethale Blegny Ao.* 1680. *Mens. Febr. p.* 39. *Vulnus capitis cum deperditione cerebri non lethale Blegny loc. cit. Mens. Martii p.* 154. *Borellus Cent.* 1. *obs.* 88. *Bardili Patholog. exercit.* 4. *Corollar.* 4. *Cardanus in aphor. pag.* 625. *Crucius Cent.* 2. *pag.* 160. *Frankenau Satyr.* 7. *pag.* 130. *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *n* 23. *cum notis Frauci, ubi etiam ad Sennertum & Horstium commentator provocat. Gloxin in Triga discurs. Medic pag.* 10. 11. *Saltzmann. in disp. de mira cranii fractura in homine per* 40 *annos superstite; Blegny Zodiac. Gallic. Ao.* 1682. *Mens. Februar. observat.* 12. *pag.* 36. *Vulnus capitis cum cranii depressione & fractura gravi feliciter sanatum Blegny loc. cit. An.* 1681 *pag.* 8. *Vulnus capitis cum contusione, depressione & fractura cranii, nec non cum deperditione substantiæ cerebri & læsione arteriæ sanatum vid. Blegnii An.* 1681. *Mens. Jun obs.* 2. *p.* 77. *Schenckius lib.* 1. *de vulneribus capitis. Vulnus capitis cum duplici fractura cranii sanatum Blegny loc. cit. Mens. Octobr. obs.* 6 *pag.* 126.

126. *Vulnera cerebri profunda sanata Ammannus Med. Crit. pag. 97. Vulnus capitis per cranium & duram meningen penetrans consolidatum A. N. C. Dec. 2 An 5. p. 428. Vulnus capitis & pedis sanatum A. N. C. Dec. 1. An. 3. obs. 310. Vulnera cerebri possunt consolidari vid. A N. C. Dec. 3. An. 1. obs. 154. in schol. Vulnus capitis magnum sine magnis symptomatibus sanatum A. N. C. Dec. 3 An. 4. obs. 54. Vulnus capitis, e quo cerebri substantia prodiit, cum convulsionibus & aphonia conjunctum, tamen curatum, Dec. II. An. I. obs. 29. Vulnus capitis grave feliciter curatum Dec. 1. An. 2. obs. 119. Cerebri graviores plagæ curatæ vid. Berengarius de fractura cranii cap. 13. Coiter obs. Anat. Chirurg. pag. 111. Vulnus sclopetarium cerebri profundum sanatum Diemerbrœk. obs. 42. cum annotatione. Vulnus juxta suturam spuriam temporum non lethale vid. A N. C Dec 2. An 8. obs. 139. Vulnus cerebri profundum feliciter curatum A. N. C. Cent. 6. obs. 100. pag. 421. Vulnus cerebri curatum Act. Erud. Lipsiens. An. 1683. Mens. Aug pag. 322. Vulnus ossis bregmatis atque utriusque meningis percuratum Hildanus Cent. 5. obs. 24. Vulnus gravissimum capitis sanatum Hildanus Cent. 4. obs. 1. Vulnus faciei admirandum felici successu curatum Hildanus Cent. 3. obs. 24. Vulnera capitis curata Cumanus obs. 47. 58. & Borellus Cent. 1. obs. 47. Gockelius Cent. 2. cons. 42. Camerarius in Sylloge memorabil. cent. 10 pag. 37. Valeriola lib. 5. obs. 9. Schenck lib. 1. de vuln. cap. abs. 1. 7. & 8. De fissura cranii & vulnere capitis tempestivo trepani usu curatis Diemerbrœck obs. 51. 54. Duo vulnera capitis per bombardam manuariam duobus globis cum fractura cranii ac cerebri & meningum læsione inflicta, feliciter curata. Gockelius decad. 4. obs. 7. Aliud vulnus capitis cum fractura cranii ac læsione meningum & cerebri curatum ib obs. conf. Fort. Fidelis Lib. 4. Sect. 2. c. 3. p. 532 seq. Horst obs. sing.* Lib. 2. *obs. 1. resol. p. 73.*

(d) *Wedel de fund. lethal. vulner §. 27. 28.*

(e) *Bohnius exam vuln leth. Sect. 2. cap. 1. p. 76. Ammannus Med. Crit. p. 522.*

(f) *A N. C. Dec. I. An. III. obs. 199. Hildanus Cent. 1. obs. 21. Fissura cranii ob intermissam maturam trepanationem lethalis Diemerbrœck obs. 50. Vinitor vulnere in capite secundum ossa bregmatis accepto a lapide incusso, sine fractura scissurave aliqua convulsus & resolutus moritur XIV. die, inventa sanie sub meningibus. Valleriola Lib. III. obs. 8. ubi author concludit: contusa vulnera capitis periculosiora quam quæ cum fractura.*

(g(*Zittmannus Med. Crit. Cent. 1. cas 48. Gockelius Cent. 2. cons. 47. de fractura cranii cum magna extravasatione sanguinis intra cerebrum.*

(h) *Vulnus capitis cum fractura cranii ex usu Veneris lethale recensetur ab Hildano Cent. 1. obs. 19. Vulnus capitis ex superveniente ira lethale ibid. obs. 17. Vulnus capitis in sene ob immoderatam diætam lethiferum Rumlerus observat. 77. p. 44. Vulnus occipitis lethale ob errores varios ab ægro commissos, Ammannus Med. Crit. p. 290. Bonetus Sepulcret. Anat. lib. 4. Sect. 3. obs. 17. pag. 384. Vulnus capitis leve ob cerebri sphacelationem lethale Bonetus loc. cit. observ. 18. Ex accidenti lethalia vulnera capitis recensentur in Actis Berolinensibus Dec. I. vol. 2. pag. 101. vol 4. pag. 77. Vulnus cranii illæsis menin-*

ningibus non lethale vid. Gülden-Klee *respons. I. Vulnus cranii utramque laminam penetrans cum magna cranii parte effracta non lethale. Idem lib. 6. cas. 36. Vulnus cranii cum fissura illegitime tractatum ex accidenti lethale Gockelius Cent. 2. cons. 23.*

(*i*) Gülden-Klee *respons. I. dicit: in capite vulnerati plerumque occumbunt, quando aeri frigido se exponunt.*

(*k*) *Suevus de inspect. vuln. Part. II. cap. 1.*

(*l*) *Berengarius de Fractura Cranii Part. II. cap. 1. p. 9. seq.*

NB. Capitis vulnera, cujus notæ esse censeantur. Fort. Fidelis in Relationibus Medicorum Lib. 4. Sect. 2. cap. 6.

§. XXXIX. Vulnera capitis, cum gravi contusione cerebri conjuncta in subjectis vel teneris, vel debilibus, vel senilibus utique hoc ipso respectu lethalia sunt: proinde vulnera capitis cum tali contusione conjuncta, licet non fracturam cranii connexam habeant, attamen ubi interna vasorum sanguiferornm ruptura & sanguinis intimior extravasatio contigit, quæ nulla arte curari potuit, utique lethalia sunt. Interim sæpe, ut in antecedentibus modo monitum fuit, tempestiva (*a*) & perita trepanatio ejusmodi periculum & lethalem eventum præoccupare & avertere potest, quamvis tamen talis trepani usus etiam non ubique locum inveniat. Vulnera capitis cum gravi cranii depressione conjuncta, absolute lethalia sunt, si ex defuncti sectione deprehenditur, quod depressio illa cerebrum valde compresserit, sanguinis motum per cerebrum valde impediverit, magnam sanguinis stasin invitaverit & præcocem corruptionem post se traxerit. Vulnera capitis cum intricatis, occultis & obscuris læsionibus complicata, quæ exercitatissimus artifex neque præsumere, neque manuali opera tractare potuit, æque per se lethalia declaranda sunt, quia humana potestas ejusmodi læsionibus subveniendi in tali casu evilescit.

(*a*) *Indicatio apertionis cranii statim in principio locum habet, ubi aliquid eximendum, alias non Horst. Ep. Sect. 17. n. 5. p. 486. Idem dicit Meningum inscisio necessaria si subito vomitus vel delirium superveniat, & si dolor loci Scotomia, vertigo, narium stillicidium &c. adsint.*

De Vulnere capitis cum fractura cranii lethali vid. Gockelii cons. Cent. 1. cons. 15. Valida contusio & concussio capitis & cerebri lethalis ib. cons. 17.

§. XL. Quando fissuræ & festucæ cranii profunde (*a*) aut plane ad basin cerebri penetrant, ubi nulla trepanatio locum invenit, tunc læsio iterum per se lethalis est (*b*). Suturarum vero fissuræ in se spectatæ & simplices non sunt lethales. (*b**) Neque læsio cranii cum consequente fungosa concretione in vulnere lethalis est, modo manus periti artificis accessum inveniat, aut aliæ circumstantiæ, quæ alias talem læsionem lethalem reddere possunt, haud

 con-

contrarientur. Vulneratio capitis cum levi depreſſione calvariæ non eſt lethalis. Læſio capitis conjuncta cum interioris (*c*) laminæ (ſalva externa) fiſſura & transfudatione ſanguinis in interiorem capitis cavitatem, ſuperveniente corruptione, lethalis eſt, quia adfectus adeo intricatus exiſtit, ut raro Chirurgis & via & ratio pateat, huic malo ſubveniendi. Contrafiſſuras equidem lethales declaro (*d*) ob defectum occaſionis, quia artifici via patet, ubi adflictioni ſubveniendum eſſet, nam locus contrafiſſuræ non certo conſtat, unde ex incerto fundamento operari nullius prudentis viri eſt. Levis vero contrafiſſura lethalis haud eſt. Hinc variæ occurrunt rationes, ob quas ejusmodi eminens contrafiſſura lethalis redditur, dum ſanguinis conjuncta extravaſatio, feſtucarum complicata inſertio in cerebrum, ipſius fiſſuræ corruptio & adjacentium partium connexa corruptela lethum proxime conſequentem cauſantur (*e*).

(*a*) *Welſch. rat. vuln. leth. jud. cap. 3. p. 33.*

(*b*) *De ejusmodi circumſtantiis vid. Bohnius renunciatione vulnerum lethal. ſect. 2. cap. 1. pag. 79. ſeqq.*

(*b**) *Vulnera Capitis ad Suturas periculoſiora æſtimat, quam extra illas Suevus de Inſpect. Vuln. Part. II. c. 1. p. 29. Horſtius refert Ep. Sect. 17. p. 485. n. 3. Vulnera cum fractura cranii ſi non adſit ſymptoma ſuperveniens & actiones adhuc conſtent. Tantum periculoſa non autem lethalia pronuncianda.*

(*c*) *Lamina interna findi poteſt, ſalva externa: vid. Fallopius de vulneribus capitis cap. 13.*

(*d*) *De contrafiſſura ab omni ferme tempore inter Medicos actum fuit, cujus reminiſcuntur Hippocrates de cap. vuln. text. I. Celſus lib. 7. cap. 4. Fallopius, Foreſtus, Aquapendens, Scheuck, Tulpius, Nicolaus Florentinus, Plazonus, Pavius, Bohnius l. c. pag. 83. ſeqq. Dionis, Wedel. de Contrafiſſura, Saltzmann de Reſonitu, Berengarius de fractura Cranii Part. II cap. II. p. 19.*

(*e*) *Si quis percuſſus in anteriori parte & vaſa rumpantur in poſteriori nunquam ſanatur, vid. Fallopius de vulner. cap. 14.*

§. XLI. Vulnera capitis cum pauca extravaſatione ſanguinis etiam in ſuperficiem cerebri & circa meninges, conjuncta, non ſunt lethalia, quia cum matura trepanatione ſanguis ille evocari poteſt (*a*). Neque æque mitior depreſſio & fractura cranii abſolute lethalis eſt (*b*), niſi aliæ concurrant circumſtantiæ. Quod vero CEREBRI vulnera attinet, tunc illa non ſemper ſunt lethalia (*c*), & quædam illorum ex accidenti (*d*) demum lethalia ſunt, ſiquidem duræ & piæ meningis ſimplicia vulnera etiam non lethalia ſunt (*e*), niſi aliæ incurabiles læſiones, videlicet ſinus falciformis (*f*), vaſorum magnorum &c. dilacerationes, copioſi ſanguinis extravaſationes, cere-

bri vehementes contusiones una contigerint: Interim graves cerebri contusiones tanto magis cum subsidentia magna cranii, ejusque fractura & festucarum profunda insertione intra cerebri substantiam &c. conjunctæ, absolute lethales sunt (g); haud tamen mitiores cerebri vulnerationes & dilacerationes lethiferæ existunt, modo illæ non profunditatem attingant: Hinc in præcedentibus varia vulnera ipsius etiam cerebri illethalia (h) commemorata fuere. Vulnera Cerebri corticalia & superficialia (i) haud per se lethalia sunt, nisi etiam corticalis substantiæ majores & graviores læsiones inferantur, quæ tunc perinde lethales existunt (k): omnia vero cerebri vulnera sunt periculosa (l): quemadmodum etiam attenti medici signa & symptomata læsi cerebri allegare solent (m), passim etiam exempla fracti vel contusi cranii ex casu seu vulneratione violenta cum læsione & ablatione portionis cerebri multi authores commemorant. (n) quod vero vulnera capitis cum cerebri læsione conjuncta consensionem c. hepate habeant, quia in talibus demortuis ab aliquibus (o) apostemata in hepate inventa fuerant, nulla ratione nullaque constanti observatione nititur.

(a) *Wedel de fundament. lethal vuln. §. 15.*

(b) *Hinc Ammannus Pr. vuln. leth. Decad. I. hist. I. p. 1. seqq. allegat vulnus capitis cum subsidentia & fragmentis laminæ internæ per accidens lethale: conf. Valentini Pand. part. 1. Sect. 2. cas. 2-8.*

(c) *A. N. C. Dec. 2. An. IV. obs. 129. Welschius rat. vuln. leth. jud. p. 19. Ammannus Pr. vuln. leth. pag. 2. 7. 17. idem Med. Crit pag. 76 81. 82. Rhodius Cent. I. obs. 32. Vulnera cerebri periculosa quandoque curata sunt: Suevus de Inspect. vuln. Part. II. c. 1. ubi varia allegantur testimonia. Læso cerebro aut etiam portiuncula illius amissa non ex necessitate mortem consequi vid. Hildanus Cent. 1. obs. 13. Vulnus cranii cum utrinsque meningis & cerebri læsione non lethale vid.* Güldenklee *lib 6. cas. 36. Fidelis Relat. Med. Lib. 4. Sect. 2. c. 3. p. 532 seq. Horstius adserit Ep. Sect. 17. p. 485. n. 2. Vulnera cerebri non sunt absolute lethalia nisi propter magnitudinem. Ubi multos consentientes authores allegat.*

(d) *Zittmannus Med. Crit. Cent. 3. cas. 16. & 83. Fischer respons. Pract. & forens. cons. 35.*

(e) *Hæc propterea Bohnius in renunciat. vulner. lethal. Sect 2. cap. 1. pag. 85. pro ambiguis declarat. Cerebrum cum meningibus vulneratum & sanatum vid. Valentini in Corp. Jur Med. Legal. Novell. cas. 36. pag. 243. & Pandect. Part. 2 Sect. 1. introduct. §. 4. & cas. 9 - 11.*

(f) *Valentini Pand. Part. 2. Sect 1. cas. 12. 13.*

(g) *Welschius rational. vuln. leth. jud. cap. 3. pag. 33. sq. Zittmannus Med. Crit. Cent. 2. cas. 54. Bohnius in Exam. vuln. lethal. loc. cit. pag. 83. Valentini Pandect. Part. 2. Sect. 2. cas. 24. 28. 29. 30. Ammanni Prax. Vuln. leth. decad. 6. hist. 6. & 7.*

(*h*) *Quo spectat historia in A. N. C. Cent.* 10. *obs.* 2. *Ammannus Pr. vuln. leth. decad. II. hist.* 3. *p.* 275. & *idem Dec.* 6. *hist.* 6. *pag.* 461 *sub titulo uxoricidium* mit einem Spinn Rädlein. *Vulnus substantiæ Cerebri curatum. Horst. Ep. Sect.* 17. *p.* 495. *Cabrolius observ. variar.* 43. *A. N. C. dec.* 1. *an.* 2. *obs.* 119.

(*i*) *Valentini Corp. Jur. Med.* Leg. *Pandect. Part* 2. *Sect.* 2. *cas.* 15 - 19. & *in Introduct.* §. 1. *Vulnus ad cerebri corticem penetrans ex accidenti lethale vid. Zittmann. Med. Crit. Cent.* 3. *cas.* 16.

(*k*) *Bohnius Exam. vuln. leth. Sect.* 2. *cap.* 1. *pag.* 93. 94.

(*l*) *Id omnes testantur periti Medici & Chirurgi vid. Suevus de Inspect. Vuln. Part. II c.* 1.

(*m*) *Suevus l. c. p* 40. *seq. Fidelis Relat. Med. lib.* 4. *Sect.* 2. *cap.* 4 *p.* 543. *Hellwig observ.* 20. *in schol. p.* 64. *Cerebri læsionem sequuntur plerumque symptomata periculosa: nimirum fluxus sanguinis per aures & nares, vomitus biliosus, mentis stupor, balbuties, loquelæ amissio, epilepsia, icteritia, paralysis, convulsio, rigor, febris, vacillatio imaginationis, ratiocinationis & memoriæ, vultus torvitas, oculorum huc & illuc cita motio, delirium tertia vel quarta die, aliquibus distensio nervorum & plerique ante mortem fascias, quibus caput deligatum fuit, dilacerant, ac vulnus nudum frigido aeri objiciunt. De differentia adipis & cerebri vid. ibid. apud Hellwigium p.* 63.

(*n*) *Hellwig. obs.* 20. *Schenck Lib.* 1. *obs.* 67. *Horst. obs. sing.* 2. 5. 6 *Lib.* 2. *Forestus Lib.* 40. *obs.* 36. *in schol. Bartholinus Ep. med. Cent.* 1. *ep.* 93.

(*o*) *Hellwig. obs.* 20. *p.* 66 *sq.*

§. XLII. Profunda vero Cerebri & medullaris illius substantiæ vulnera eminentiora per se lethalia sunt (*a*), nisi aliquando medullari substantiæ punctim inflicta vulnera admodum exigua fuerint; interim etiam aliquando minores (*b*) tales vulnerationes per se lethales existunt. Deinde vero historiæ constant, ubi quandoque profunda (*c*) cerebri vulnera illethalia fuerunt, quæ propterea quoad singulas circumstantias sollicite exploranda sunt; sicut etiam subjecta, quæ cerebro vulnus intulerunt, ut globuli plumbei aut fragmenta diu sine effectu lethali cerebro aliquando inhæserant (*d*). Proinde vero vulnera cerebri superficialia, quæ vasa sanguifera valde lacerarunt, quæ sinus duræ matris eminenter læserunt, adeoque gravem & incompescibilem Hæmorrhagiam post se traxerunt, absolute lethalia sunt. (*e*). Huc pertinet vulneratio & læsio, undecunque orta, plexus choroidei, quæ perinde absolute lethalis est (*f*): haud enim undique extravasatus sanguis per trepanationem & meningum incisionem educi potest, hinc sanguis collectus occlusus & detentus absolute lethalem effectum post se trahit (*g*). Quando porro alia periculosa cerebri vulnera cum gravi illius commotione conjuncta sunt, tunc utique utplurimum lethalia existunt (*h*): quando etiam vulnera in intimiores ventriculos cerebri penetrant, tunc communiter per se lethalia

lia ſunt (*i*), licet in anteriorem ventriculum levis illata læſio aliquando a lethalitate immunis (*k*) fuerit; quemadmodum vitioſa diæta hujuscemodi vulneris poſterioris conditionis, lethalitatem procuravit (*l*): unde etiam de tali, vulnere curato (*m*) teſtimonia occurrunt, quæ vero caute ſunt dijudicanda & conferenda, ne ex illis ludicra & abſoluta applicatio ad omnia intimiora capitis vulnera formetur.

(*a*) *Wepfer de Apoplexia pag.* 228. 345. *Welſch rat. vuln. leth. jud. pag.* 22. 23. *Celſus lib.* 5. *c.* 26. *Fallopius de vuln. cap.* 6. *Bonetus Sepulcret. Anat. lib.* 4. *Sect.* 3. *obſervat.* 3. *n* 11. *pag* 315. *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2 *qu.* 2. *n.* 23. *Bohnius renunc. vulner. leth. Sect.* 2. *cap.* 1. *pag.* 93. 94. *Vulnus graviſſimum capitis per cranium, meninges, ad ipſum cerebrum penetrans mortemque octavo die inferens vid. A. N. C. Dec.* 3. *An.* 1. *obſ.* 124. *Vulnus capitis ob læſionem ſubſtantiæ cerebri lethale vid. Diemerbroek lib.* 3. *cap.* 5. *Fidelis Relat. Med. Lib.* 4. *Sect.* 2. *c.* 3. *p.* 532. *ferme cerebri vulnera promiſcue lethalia vocat.*

(*b*) *Bohnius loc. cit. Welſch. loc. cit. pag.* 22-24.

(*c*) *Confer. varia illa teſtimonia, quæ in præcedentibus recenſita fuere.*

(*d*) *Veslingius Syntagmat. cap.* 14. *de Cerebro*

(*e*) *Bohnius loc. cit. pag.* 87. 88. 94. *Welſchius loc. citat. pag.* 21-24.

(*f*) *Bohnius loc. cit. pag.* 94. *Welſch. loc. cit. pag.* 21-25. *ſeqq.*

(*g*) *Bohnius loc. cit. pag.* 89.

(*h*) *Idem loc. cit pag.* 94.

(*i*) *Hildanus Cent.* 4. *obſ.* 2. *Foreſtus lib.* 6. *obſ. Chirurg.* 2. *ubi dicit. quod vulnera cerebri non ſit neceſſario lethalia, niſi ſint maxima, aut ad baſin cerebri penetrent, ſive cum aliis morbis juncta fuerint. Addit etiam: Cerebrum itaque inſigniter & ad ventriculos usque vulneratum ſanari rariſſimum & pene incredibile eſt. Confer. Obſerv Med. Foreſti lib.* 9. *obſ.* 36. 37. Gül. Welſch *reſponſ.* 18. 19. *Henricus ab Heer obſervat.* 22. *Bohnius & Welſch. loc. cit.*

(*k*) *Ita Valentini recenſet vulnus cerebri profundum, quod in ventriculum anteriorem penetravit ex errore Chirurgi lethale in Pandectis Part.* 2. *Sect.* 2. *caſ.* 20.

(*l*) *Valentini loc. cit. caſ.* 21. 22.

(*m*) *Schenckius lib. I. de Vulneribus capitis, titulo de vuln. ventric. cerebr. obſ.* 1.

§. XLIII. Sunt itaque læſiones in interiores ventriculos cerebri abeuntes omnino per ſe lethales (*a*), licet aliquando eventus lethalis quantisper retardetur (*b*). Deinde vulnera cerebri ſclopetaria, præcipue ſi profundiorem hujus partis regionem attingant, lethalia ſunt (*c*): quantum enim hæ vulnerationes contuſione, laceratione, conquaſſatione, diſtractione, aliquando etiam aduſtione qualitatem ſimplicioris vulneris ſuperent, in Chirur-

gia Medica ſatis manifeſtum eſt (*d*). Præterea vulnera, quæ vel cæſim vel punctim immediate in baſin cerebri infliguntur, aut lateraliter capiti immittuntur, communiter lethalia ſunt (*e*), dum in talibus læſionibus illa adminicula, quæ periculoſis vulneribus adplicari poſſunt, non facilem aut ſufficientem locum inveniunt. Quod CEREBELLI vulnera attinet, tunc illa ut plurimum lethalia ſunt, ſiquidem cerebellum, tanquam pars baſilaris nobiliſſimorum nervorum & connexarum nobiliſſimarum functionum longe minimum læſionum perferre haud poteſt (*f*). Hæ enim cerebelli læſiones variis modis qualificatæ ſunt, adeoque quæ cerebri læſionibus citius & certius lethales exiſtunt; ſiquidem cum cerebello reliquum corpus quoad vitales functiones magis cohæret, quam cum cerebro, quemadmodum facilis multiplicium vaſorum ſanguiferorum in hac regione contentorum læſio lethalitatem confirmat. Eapropter etiam incruentæ cerebelli læſiones æque facile lethales evadunt.

(*a*) *Welſchius rat. vuln. leth. jud. cap.* 3. *p.* 27. *A. N. C. Dec.* 1. *An.* 9. *obſerv.* 124. *Hildanus Cent.* 2. *obſ.* 25. *Act. Berol. Dec. I. vol* 2. *pag.* 117. *Zittmannus Cent.* 6. *caſ.* 37. *Cent.* 3. *caſ.* 20. 29. 96. *Cent. I. caſ.* 48. *Cent.* 4. *caſ.* 43. 47.

(*b*) *A. N. C. Dec.* 3. *An.* 1. *obſ.* 85. *Cent.* 10. *obſ.* 6. *Hildanus & Act. Berol. loc. cit.*

(*c*) *Welſchius l. c. cap.* 3 *pag.* 30. *Bohnius l. cit. Sect.* 1. *cap.* 1. *pag.* 13. *Valentini Pand. Part.* 2. *Sect.* 2. *cap.* 23.

(*d*) *Plazonius de Sclopetariis Vulneribus. Vulnus faciei a ſclopeto inflictum ob læſionem meningum & ſiniſtri cerebelli principii necroſin, lethale, vid. Binninger Cent.* 5. *obſ* 50.

(*e*) *Tale vulnus ſupra oculum cum fractura in ventriculum cerebri ſuperiorem penetrans lethale deſcribit Blegny Zod. Gall. An.* 1682. *p.* 34.

(*f*) *Hippocrates Sect* 6. *aphoriſm.* 18. *Bohnius exam. vuln. lethal. Sect.* 2. *cap.* 1. *p.* 93. 96.

§. XLIV. MEDULLÆ SPINALIS læſiones maxime vero vulnera, quæ cerebello proximiora & transverſim inflicta ſunt, lethalia exiſtunt (*a*), quod etiam intelligitur de vulnere in Nucha transverſim majori inflicto: ob talem enim læſionem inferiorum nobilium partium functiones ſubito exſpirant, adeoque mortem accelerant. Minora vero talia vulnera, & quæ citra magnam contuſionem illata fuerant, ſubinde magis longitudinalia, quam transverſalia exiſtunt, haud abſolute lethalia ſunt. Tanto certius vero medullæ ſpinalis læſiones lethales fiunt, quando ſimul aliæ partes nobiles vulneratæ ſunt (*b*), quæcunque etiam vulnerationes cum ſclopeto & gravi dilaceratione medullæ ſpinali inflictæ ſunt, illæ etiam communiter lethales evadunt, id quod

quod etiam de inferiori regione illius medullæ valet (*c*), quando tales graves læsiones prædictarum qualitatum eidem illatæ fuere; hinc facile ominosa superveniunt pathemata. Quodsi etiam sonticæ puncturæ in quolibet medullæ spinalis tractu eximios offenderunt nervos, tunc perinde lethalis exinde provenit læsio (*d*): siquidem connexæ functiones vitales in inferiori corporis regione subito cum mortifero effectu turbantur. Attamen in inferiori loco medullæ spinalis vulnera non necessario ubique lethalia sunt (*e*), nisi prædictæ concurrant qualitates; siquidem etiam varia testimonia passim occurrunt de sanatis aut non absolute lethalibus medullæ spinalis vulneribus (*f*); denique signa vulneratæ medullæ etiam ab authoribus (*g*), enarrantur.

(*a*) *Celsus lib.* 5 *cap.* 26. *Welsch. ration. vuln. leth. jud cap.* 3. *pag.* 37 - 40. *Bohnius renunc vuln. leth. Sect.* 2 *cap.* 2. *p.* 114. *Forestus obs. Chirurg. lib.* 6. *obs.* 4. *Fallopius de vuln. in gener. cap.* 4. *Valentin. Pand. Part.* 2. *Sect.* 2. *Cas.* 32 - 35. *Idem Sect.* 3. *Cas.* 9. *pag.* 420. *Ammannus Pr. vuln. lethal. p.* 63. 66. 68. 243. *Sennertus Prax. lib.* 5. *part.* 4. *cap.* 3. *Tulpius lib.* 3. *cap.* 27. *Wedel de fund. leth. vuln.* §. 23. *Zacch. lib.* 5. *tit* 2. *qu.* 2. *n.* 24. *Suevus de Inspect. vuln. Part. II. c.* 2. *Fidelis Relat. Med. Lib.* 4. *Sect.* 2. *c.* 3. *p* 538. *Riedlinus observ. Chirurg rar. obs.* 15. *p.* 11. *Spinæ dorsi fractura a lapsu lethalis.*

(*b*) *Saltzmann obs. anat pag.* 14. *qui lapide in temporibus leviter vulneratus obiit, Langius Lib.* 1. *Epist.* 10.

(*c*) *Bohnius loc. cit. Sect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 115. 116.

(*d*) *Bohnius loc. cit. pag.* 114.

(*e*) *Sennertus Pr. lib.* 6 *part.* 4. *cap.* 3. *Ammannus Med. Crit. p.* 311. *Zittmannus Cent.* 3. *cas.* 34.

(*f*) *Schenk. lib.* 1. *de vuln. cap. titul. varia alia ad cerebrum pertinentia obs.* 5. *Zittmann loc. cit Bartholin. Cent* 3. *hist.* 9. & *Spicileg.* 2. *ex vasis lymphaticis. Valentini Corp. Jur. Med. Leg. pand. part.* 2. *sect.* 3. *cas.* 9 *in respons. pag.* 420. *Quod quædam vulnera medullæ curari possint, testantur Fallopius de vuln. cap.* 2. *Sennertus Pr. lib.* 1. *part.* 4. *cap.* 5. *Aquapendens Chirurg. lib.* 2. *cap.* 4. *Barbette Chirurg lib* 2 *part.* 2. *cap.* 1. *Welschius rat. vuln. leth jud. cap.* 3 *Pfitzer de vulner. lib.* 2. *cap.* 4.

(*g*) *Fidelis loc. cit. p* 545. *Suevus loc. cit p.* 44.

§. XLV. Quod præterea MUSCULI TEMPORALIS & regionis temporum plagas & vulnera attinet, tunc eadem interdum satis ominosa & periculosa (*a*) existunt, quæ læsiones tamen, in se spectatæ, haud æque promiscue (*) tantum minantur periculum, nisi ossis squamosi gravis fractura, festucarum insertio in inferiorem & intimiorem cerebri regionem, eximia cerebri contusio, vasorum sanguiferorum perniciosa dilaceratio, & conjuncta sanguinis extravasatio contigerit, ita ut nulla via pateat auxiliis necessariis ferendis, aut si hujus musculi inferior, quippe magis nervosa pars læsa fuerit-

rit (**) in quo casu tunc ejusmodi læsiones etiam per se lethales redduntur (*b*). Neque etiam desunt observationes, quibus lethalitas nonnullarum talium læsionum confirmari potest (*c*), quamvis vicissim aut illethales (*d*), aut ex accidenti lethales, aut miraculose sanatæ (*e*) tales plagæ & contusiones temporum recenseantur. Interim levioribus aliquando læsionibus suspecta symptomata supervenire solent (*f*): exinde liquet, quomodo æque judiciose tales læsiones indagari & dijudicari debeant.

(*a*) *Zacchias lib. 5. tit. 2. qu. 2. n. 23. Hildanus Cent. 2. obs. 8. de vulneribus temporum periculosis & lethalibus vid Suevus de Inspect. vuln. Part. II. cap. 3. quare vulnera in temporibus periculosa. Langius Lib. 1. Epist. 10. Riedlinus observat. chirurg. rarior. obs. 4. p. 6. Mors vehementem musculi temporalis & ossium nasi percussionem excipiens. Hellwig obser. 21. & additam. Schroeckii ad hanc observ. p. 70. sq.*

(*) *Schroeckius in addit. ad obs. 21. Hellwigii p. 73. ait: quamvis periculosæ sint istæ læsiones & vulnera lethalitatem tamen propterea, si debite tractentur, non necessario conjunctam habent. &c. vid. Veslingius Syntagm. anat. c. 13.*

(**) *vid. Hellwig obs. 21. p. 69. Bartholin. anatom. reform. Lib. 3. c. 11.*

(*b*) *confer quæ de illethalitate & lethalitate complicata hujus læsionis proponit Bohnius exam. vuln. leth. sect. 2. cap. 1. p. 76-78. Percussio temporum lethalis. Hellwig. obs. 21. p. 68.*

(*c*) *Rumlerus obs. 2. Schneider de vuln. oss front. vulnus temporis sinistri penetrans per os, meninges in substantiam cerebri lethale vid. Smetius lib. 10. p. 560. Vulnus in altero temporum lethale ob fissuram in opposito latere Fontanus adnotat. in cap 1. epitom Vesalii. Vulnus capitis in osse frontis cum fissura cranii simpliciter lethale vid.* Güldenklee *respons. 13 Casus musculi temporalis cum duplici contrafissura lethalis vid. Fontanus loc cit. Fissura ossis temporum lethalis Kerkringius obs. anatom. 70. Barthol. Cent. 5. hist. 5. Contusio temporis sinistri ob sanguinem extravasatum lethalis Bonetus sepulcret. anat. lib 4. sect. 3. obs. 4. §. 4 p. 319. Mors a percussione temporis ob compressum cerebrum ab osse depresso l. c. obs. 3. §. 6. p. 313. Vulnus temporum, quod ad cerebrum penetravit ob apostema cerebri secutum lethale. Bartholin. Cent. 2. hist. 34.*

(*d*) *Valentini Pandect. P. 2 sect. 2. cas. 9. & 34. Temporis dextri vulnus ex accidenti lethale ob læsionem duræ matris male curatæ Salmuth. Cent. 1 obs. 17. Vulnus temporis dextri ex accidenti lethale Ballonius Epidem. & Ephemerid. l. 2. p. 251.*

(*e*) *Panarolus Pentec. 1. obs. 8. de vulnere per medium sinistri temporis ingrediente & per sinistrum oculum egrediente sanato. Temporum vulnera sanata. Schroeckii additam. ad obs. 21. Hellwigii p. 73.*

(*f*) *De vulnere cutis circa suturam Lamdoideam cum febre conjuncto vid. Rossius obs. 7.*

§. XLVI. Præterea sub censuram atque scrutinium Medicum veniunt VULNERA FRONTIS, quæ in se spectata, & si simplicia fuerint, haud

haud *(a)* abſolute lethalia exiſtunt, niſi iterum ad interiora & profundiora, ſubinde etiam nobiliora cerebri loca penetrent: hinc auctores paſſim lethalium (*b*) frontis vulnerum mentionem faciunt. Proinde etiam VULNERA OCULORUM an lethalia ſint, an illethalia, ſub quæſtionem veniunt quæcunque enim Oculorum læſiones tantum organi ſubſtantiam concernunt, neque aliorſum penetrant, illæ lethales haud ſunt: quare paſſim talia oculorum vulnera illethalia & ſanata (*c*) commemorantur, licet quandoque cum ejusmodi vulneribus etiam gravia ſymptomata (*d*), unde ipſa periculoſa etiam ſunt, complicata fuerint. Quando vero tales vulnerationes per orbitam in intimiorem cerebri ſubſtantiam penetrant, ibique varias ſuas læſiones exſerunt, tunc utique abſolute lethales evadunt, quemadmodum hiſtoria Medica varia talia exempla (*e*) communicat. Ita etiam NARIUM vulnera per ſe illethalia ſunt, qualia propterea conſolidationi (*f*) facilius obtemperant; ex accidenti (*g*) vero aliquando lethalia fiunt. Sic porro LINGUÆ vulnera per ſe non ſunt lethalia (*h*), id quod ex multiplici narium & linguæ amputatione inclareſcit: quando vero inflictæ vulnerationes linguam profundius penetrant, aut arteriæ intimius hærenti, læſionem inferunt, ut incompeſcibilis Hæmorrhagia inde proveniat, aut nervi, qui ex quinto pari proveniunt, quorum rami ac duram matrem, pericranium, tempora, oculos nares & dentes abeunt, nec non intercoſtalem conſtituunt, (*) tunc iterum talis læſio lethalitatem inducit. Denique in hac vulnerum Capitis indagatione notandum, quod graviores capitis offenſiones cujuscunque etiam ſpeciei periculoſa ſubinde comitari ſoleant ſymptomata *(i)*, velut vomitus ſimplex & bilioſus, anxii conatus vomendi, ſenſuum obnubilatio, maxime oculorum caligo, ſopor, ſtertor, aphonia, apoplexia, paralyſis, convulſio, delirium, lethargus, febris confuſa, fluxus ſanguinis e naribus, auribus & faucibus &c.

(*a*) *Illethale frontis vulnus recenſent; Act. Berol. dec.* 1. *vol.* 4. *p.* 90. *quam obſervationem etiam referunt Act. Erud. Lipſ. Supplem.* 7. *ſect.* 5. *p.* 221. *confer. Foreſti obſ Chirurg. Cent.* 6. *obſ.* 15. *Vulnus in fronte ex vehementi contuſione per accidens lethale Gockelius Cent.* 1. *conſ.* 76.

(*b*) *Vulnus frontis lethale ob utramque diploen diffractam in puella bienni vid. Bonetus Sepulcret. anat. lib.* 4. *ſect.* 3. *additament. obſ* 10. *p.* 380. *Marchetti obſ. Med Chirurg.* 15. *Jacotius in comment ad Aphorism.* 3. *lib.* 1. *Coacis prænot. Hippocrat. mentionem facit vulneris cum tridentis acuto radio in ſuperiori oculi dextri palpebra ſub ipſo ſupercilio oculi, bulbo haud læſo, ex quo læſus mortuus, ubi mortis cauſa fuit interna ſanguinis extravaſati corruptio conf. Bonetus loc. cit. obſ.* 17. §. 5. *p.* 345. *Punctura oſſis frontis ob læſas meninges lethalis Bartholinus Cent.* 5. *hiſt.* 70. *Vulnus frontis infra or-*

bitam

bitam oculi ob læsionem ossis cribrosi, dextri cerebri ventriculi, & sanguinis ad basin usque ac cerebellum effusionem vid Wepferus de Apoplexia histor. XI. Fractura ossis frontis ob secutam cerebri suppurationem lethalis vid. Tulpius lib. 4. cap. 1. Vulnus in palpebra superiori in duram meningem penetrans ob excitatum in cerebro apostema lethale Bonetus sepulcret. anatom. lib. 4. Sect. 3. obs. 5 §. 3. Vulnus exiguum frontis lethale ob rimulam in osse & secutam cerebri phlegmonem Valeriola lib. 5. append. loc. comm. Vulnus exiguum frontis lethale ob puncturam utriusque meningis & secutum abscessum, Smetius miscell. lib. 10. p. 578. Vulnus frontis lethale ob contrafissuram in occipitis osse Lossius obs. med. lib. 1. obs. 1. Ossis frontis fissura a Casu in occiput lethalis vid. Bonetus loc. cit. obs. 11. §. 9. p. 339.

(c) *A. N. C. dec. 1. an. 9. obs. 193. dec. 2. an. 4. obs. 21. an. 5. obs. 55. an. 8. obs. 99. an. 10. obs 182. Hildanus cent. 1 obs. 26. Tulpius lib. 1. cap. 30. Zittmannus Med. Critic. cent. 2. cas. 33. Bartholinus cent. 2. histor. 71. Panarolus Pentec. 1 obs. 8. Gockelius cent. 1. cons. 19. Paræus lib. 9. c. 6. Riedlinus observ Chir. rar. obs. 16. p. 11. Horst. P. 2 L. 4. obs. sing. 6. Langius Lib. 1. Epist. 7. Quid sentiendum sit de ratione temporis, si vulnerati cito vel tardius moriuntur, an exinde signum lethalitatis colligi possit. Meibomius de vulneribus lethalibus §. 29-32. Si post longam temporis moram æger moriatur, licet eo vulnus causam dederit, lethale tamen vulnus non potest judicari Meibomius ibid. §. 35.*

(d) *Allegant A. N. C. cent. 3. obs. 55 vulnus oculi exiguum cum paralysi & delirio stipatum, & Joannes Matthæus obs. Med cas. 7. & ex illo Bonetus loc. cit. obs. 17. §. 3. p. 345. vulnus oculi externum ab insultu epileptico ex accidenti lethale Paræus lib. 9 c. 6. Suevus de Inspect. vuln. Part. II. c. 4.*

(e) *Ruyschius obs. anat. Chirurg. 54. Bartholinus cent. 2. hist. 71. Borellus cent. 2 obs. 19. Ballonius de Convulsionibus p 37. Sennertus Prax lib. 4. part. 3. Rhodius Cent. 1. obs 78. A N. C. dec. 1. an 8 obs. 83. Rossius obs. 9. Act. Berol. dec. 1 vol. 4. p 76. Bonetus l c. p. 344. 345. 380. Zittmannus Med. Crit. cent. 1. cas. 56. Welschius ration. vuln. lethal. jud. c. 3. pag. 27. reminiscitur vulneris intra nasum & sinistrum oculum lethalis. Vulnus prope oculum punctim inflictum in substantiam cerebri penetrans, lethale Gockelius cent 1. cons. 82. Bonetus sepulchreto anat Lib 1. Sect. 2. obs. 8. p. 83. vulnus punctim inflictum infra sinistri oculi orbitam prope nasum. & obs. 7. p. 8. 82. Lapidis ictus supra supercilium sinistrum.*

(f) *A. N. C. cent. 8 obs. 90*

(g) *Henricus ab Heer obs. 12. & ex hoc Bonetus l. c. p. 345. obs. 18.*

(h) *Ita linguæ vulnera sanata recensentur ab Hildano cent. 1. obs. 26. & A. N. C. dec 2. an. 9 obs. 223.*

(*) *Riolanus anthropogr. lib. 4. c. 8. dicit: adverte diligenter in Sectione frenuli, ne substratos & vicinos linguæ nervos attingas, quibus ictis repentinas convulsiones supervenisse vidi. Lethalis ligamenti sub lingua Sectio A. N. C. Cent. 5. obs. 65.*

(i) *Hippocrat. sect. 7. aphorism. 58. Galenus in Comment. ad hunc loc. Celsus lib.*

lib. 8. cap. 4. Bohnius exam vuln. lethal. sect. 2 c. 1. p. 98. & Welschius l. c. ubi de vulneribus capitis disserit.

§. XLVII. Posteaquam hactenus de Lethalitate vulnerum Capitis actum fuit, ita supplementi loco hoc ordine vulnerum *Nervorum (a)* reminiscor, quorum quædam omnino per se lethalia interdum observantur, quando illa principalioribus nervis inflicta fuerant & quando tales nervi vel penitus dissecti, vel alioquin gravi & transversali offensione incisi sunt, unde vel subito lethales convulsiones superveniunt, vel principalium organorum functio repente abolitur, velut, si cordis, pulmonum & similis dignitatis nervi adeo læsi fuerint, ut motus harum partium confestim cesset, propterea que mors inevitabilis consequatur. Hinc in confirmanda lethalitate vulnerum cerebri Auctores rigorose ad nervorum offensionem provocant (*b*), quamvis causa, qua Spirituum animalium offensionem denuntiant, veritati consona haud sit. Decisio vero lethalitatis vulneris nervi, illos præcipue respicit nervos, qui eminenti aut unico tantum ramo ad aliquam partem tendunt, deinde qui ad internas maxime partes pertinent; præterea qui ad nobilia organa vitalia (*c*) spectant, sicut alias vulnera nervorum periculosa esse *(d)* mitiori etiam sententia judicantur. Quod vero nervos artuum attinet, tunc illorum læsiones & plenariæ dissectiones periculosæ quidem, sed non absolute lethales sunt, ni alia insanabilia superveniant pathemata: quare Auctores commemorant tales nervorum læsiones modo illethales & sanatas (*e*), modo ex accidenti lethales .*(f)*, modo etiam lethales- *(g)*.

(*a*) *De illis fusius egit Bohnius Renunc. vuln. leth. sect. 1. cap. 3. p. 68. & sect. 2. cap 2 p 116. sqq. Suevus de Inspectione vulnerum P. II. c. 22.*

(*b*) *Welschius rat. vuln leth. jud. c. 3. Rossius consultatione 4. 5. de vuln. nervor. Sebizius, Bohnius aliive.*

(*c*) *Valentini C. J. M. L. Pand. P. 2. sect. 6. introd. §. 2.*

(*d*) *Paræus lib 8. cap. 1. de vuln. in genere.*

(*e*) *Forestus obs. Chirurg. lib. 6. obs. 19. Vulneratio manus sinistræ non lethalis, licet arteriæ & nervi ex toto incisi fuerint. vid. Güldenklee respons. 2. Qualis casus etiam mihi aliquando contigit.*

(*f*) *Vulnus nervorum ex actu venereo lethale vid. Hildanus Cent. 1. obs. 22.*

(*g*) *Lethalis nervorum Punctura allegatur a Foresto loc. cit. obs. 7. in scholio. Punctura brachii lethalis ob læsum cum vena nervum vid. Suevus de inspectione vuln. leth. & sanabil. P. 1. §. 2.*

§. XLVIII. A capite nunc ad COLLI Vulnera progredior, in quo loco iterum variæ partes, quæ ad lethalitatis & illethalitatis scrutinium & decisionem spectant, considerari merentur, seorsim quidem vasa sanguifera tam arteriosa quam venosa, Aspera Arteria & Oesophagus. Quando itaque

talia vulnera tantum partibus carnosis illata fuerunt, aut tantum minores surculos venosos, immo etiam arteriosos, sed exteriores, quo arti patet accessus, attigerunt, tunc illa per se lethalia haud sunt, unde venarum jugularium externarum (*a*) læsio etiam non absolute lethalis est; quid quod recensentur aliquando vulnera colli profunda non lethalia. (*b*) Quando vero magna vulnera arteriis, aut etiam venis jugularibus infliguntur, aut internæ arteriæ violantur, ut vehemens sanguinis profluvium cohiberi nequeat, tunc iterum talis læsio absolute lethalis est (*c*). *Asperæ Arteriæ* vulneratio non semper lethalis est, & aliquoties curatur *(d)*; si vero talis transversalis incisio magna fuerit, aut vasa sanguifera simul valde læsa fuerint *(e)*, aut præter asperæ arteriæ læsionem, adhuc aliæ colli periculosæ vulnerationes concurrant, tunc una læsio alterius lethalitatem promovet, & accelerat; moderata tamen asperæ arteriæ incisio, testimonio bronchotomiæ & hominum, qui aliquando per abscissionem juguli avtochiriam intendunt, sed iterum sanantur (quale exemplum etiam mihi constat) illethalitatem suam comprobat. Si vero in jugulo magna uulneratio transversalis asperæ arteriæ inflicta fuit, tunc aer inspirari non potest, & subitanea consequitur suffocatio. Si porro in cavitate thoracis aspera arteria proximius circa ingressum in pulmones læsa fuerit, tanto magis cum eximia offensione, tunc artificiali ministerio talis læsio incurabilis adeoque absolute lethalis est. *(f)* Hinc in Medicina Forensi communiter de Lethalitate & Illethalitate asperæ arteriæ disseritur *(g)*. Ita etiam GULÆ sive *Oesophagi* vulnus leve, simplex, manifestum, & quo manus artificis pervenire potest, lethale non est *(h)*. Magnum vero, profundum, transversale, latitans cum vasorum sanguiferorum aut nervorum accurrentium læsione conjunctum, utique absolute lethale est. (*i*)

(*a*) *Bohnius renunc. vuln. lethal. sect.* 2. *cap* 3. *p.* 118. *Suevus de inspect. vuln. Part. II. c.* 5. *Vulnus collo cum globulis plumbeis scissis inflictum lethale Gockelius. Cent.* 1. *cons* 21

(*b*) *A. N. C. Dec.* 1. *an.* 4 *obs.* 39. *Vulnus juguli citra læsionem vasorum non lethale vid Act. Berol. dec.* 1. *vol.* 4 *p* 92.

(*c*) *Ita vulnera majora œsopagi, ventriculi & venarum jugularium lethalia vocat Forestus l.* 6 *obs. chirurg.* 4 *in schol. proinde etiam arteriarum minorum plenariæ dissectiones, quando arti accessus denegatur, perinde absolute lethales sunt. Valentini Pand. P.* 2. *sect.* 2. *cas.* 41. *Et interdum læsiones jugularibus venis inflictæ lethales dijudicantur a Foresto loc. cit. Hildano Cent.* 4. *obs.* 2. *Bohnio l. c. sect.* 1. *cap.* 3. *p* 33. *Hinc vulnera majora jugularium venarum & carotidum arteriarum lethalia vocat Welschius in rat. vuln leth. jud. c.* 4. *p.* 46. *Suevus l. c. & colli vulnus cum globulo sclopeti ob vasorum sanguiferorum dilacerationem & vertebrarum colli contusionem lethale recenset Wedel de fundamentis vulnerum lethalium. §.* 23.

(*d*) *Vul-*

(*d*) *Vulnus asperæ arteriæ infra laryngem, sauciatis simul carotidibus & jugularibus vasis feliciter sanatum recensetur in Act. Erud. Lips. an. 1699. Mens. Febr. p. 74. De vulnere asperæ arteriæ sanato vid. Tulpius l. 1. c. 50. & Bohnius l. c p. 120. Schol. Schroeckii ad obs. 63. Hellwigii. ubi plures authores allegantur. De exsectione cartilaginis scutiformis in Trachea non lethali Rumlerus obs. 80. Vulnera asperæ arteriæ aut ex accidenti aut per se lethalia fieri vid. Suevus de inspect. vuln. Part. II. c. 6. Fort. Fidelis Relat. Med. l. 4. sect. 2. c. 3. p. 540.*

(*e*) *Timæus a Guldenklee respons. 14.*

(*f*) *Bohnius l. c. p. 121.*

(*g*) *Valentini Novell. cas. 89. p. 283. Vulnera asperæ arteriæ internæ & externæ simpliciora & mitiora pro illethalibus habet Welschius l. c. c. 7. p. 62. sqq. quod vero minus judicat de vulneribus talibus cum vasorum sanguiferorum vulneratione complicatis p. 63-65. Fort. Fid. Relat. l. c. de signis læsæ asperæ arteriæ Fidelis ib. p 545.*

(*h*) *De vulnere gulæ restituto vid Schenk. lib. 3. de oesophago & gula. titul. de intemperie & tumoribus œsophagi obs. 6. de differentia œsophagi vulnerum lethalium & illethalium egit Suevus de inspect. vuln. P. 2. c. 17.*

(*i*) *Bohnius l. c. p. 121. 122. A. N. C. dec. 2. an. 3. obs. 43. Welschius ration. vuln. leth. jud. cap 8. p. 66-68. Forestus l. 6. obs. chirurg. 4. De gulæ vulnere vid. Pigræus in epitom. Medicin & Chirurg. p. 376.*

§. XLIX. Ad *Thoracis* vulnera indaganda nunc devenio, in qua regione præcipue Cor & Pulmones sese scrutinio nostro subjiciunt, quibus principalioribus partibus adnumerantur vulnera venarum, arteriarum, nervorum & ductus thoracici in hac regione occurentium, nec non læsiones externo thoracis ambitui illatæ, quibus partibus an & qualia lethalia & illethalia infligi possint vulnera communiter Medici scrutantur. Exordior itaque de CORDIS lethalibus & illethalibus vulneribus differere, quæ communi quidem judicio pro lethalibus (*a*) declarantur: interim etiam illethalium (*b*) cordis vulnerum auctores mentionem faciunt, quæ vel apici cordis, neque profundius intra cor inflicta sunt, vel quæ nullum vas sanguiferum offenderunt, aut quæ sine alia præjudiciosa qualitate & percussione illata sunt & ubi subjecta paulo robustiora fuere. Quando vero vulnera in hoc loco vel paulo majora sunt, vel intimius in substantiam cordis penetrant, vel intra ventriculos perveniunt, vel etiam auriculas offendunt, vel vasa coronaria, vel vasa ventriculorum attigerunt, tunc absolute sunt lethalia (*c*). Et talia cordis vulnera comitantur repentina & gravis sanguinis profusio, vel extra thoracis vulnus, vel intra thoracis cavitatem, repentina virium prostratio, extrema anxietas, sudor frigidus, lipothymiæ, syncope, facies hippocratica, pulsus inæqualis, intermittens, debilis, asphyxia & tandem sequitur mors (*d*).

Et licet aliquæ historiæ testentur, quod quædam subjecta post inflictum cordi vulnus adhuc per aliquam notabilem temporis moram (*e*) vitam protraxerint, tamen hæc circumstantia haud illethalia illa vulnera reddit. Quod vero *Pericardii* vulnera concernit, tunc illa, si non intimius penetrarunt, non absolute sunt lethalia, præcipue si minora (*f*) fuerint; majora vero ob prava consectaria functionum læsarum æque lethalia fiunt (*g*), minime vero ob contenti liquoris extravasationem, sed quia pericardium tendinosa membrana est, facile convulsivi superveniunt motus, qui cordis motum suffocant.

(*a*) *Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 21. *Welschius rat vuln. leth. jud. c.* 4. *p.* 42. 43. *Bohnius exam. vuln. leth sect.* 2. *c* 4. *p.* 126. *Wedel de fund. leth. vuln.* §. 20. *Ammannus Pr. vuln. leth. Dec.* 2. *hist.* 3. *Suevus de inspect. vuln. P.* 2. *c.* 9. *Forestus lib.* 6. *obs. Chirurg.* 2. *consentientibus etiam reliquis expertis Chirurgis. Fort. Fidelis Relat. Med. lib.* 4. *sect.* 2. *c.* 3

(*b*) *Blegny Zod. Gall. an* 1681. *Mens. Jun. obs.* 23. *p.* 139. *Schenk. lib.* 2 *de cordis vuln. obs.* 1 *Bartholinus dissert de latere Christi. p.* 135. 136. *Cabrolius observ.* 26. *Borellus Cent. I. obs* 88. *A. N. C. Dec* 2. *an.* 6. *obs.* 77. *De vulnere in cordis cono sanato vid Wolfius obs. Med Chirurg lib.* 1. *obs.* 21.

(*c*) *Bohnius loc. cit. p* 126 128. 131. *Welschius. Ammannus, Wedel loc. cit. Ammannus Med Crit. p* 341. *Zittmannus Med. Critic Cent.* 1. *obs.* 67. *Blegny Zod Gall. an* 1680. *p* 97. 126. 139. 156. *Bonetus sepulcret. anat. lib.* 4. *sect.* 3. *obs.* 23. *Bartholinus Cent.* 1. *hist.* 77. *Tulpius lib.* 2. *cap.* 18. *Schenk. de vuln. cordis lib.* 2. *obs.* 2. 3. *A. N C. dec.* 2. *an.* 2. *obs.* 188. *an.* 3. *obs.* 93 113. 114 *Cent* 1. *obs.* 18. *Rhodius Cent.* 2. *obs.* 39. Güldenklee *lib.* 6. *cas.* 38. *Garmannus de mirac. mort lib.* 2. *tit.* 5 §. 28. *Rejes. qu.* 32. *Valentini in Corp. Jur. Med. Legal. Pand. P.* 2. *sect.* 3. *introduct.* §. 4. & *cas.* 7. 8 & *part.* 2. *sect.* 1. *cas.* 2. *Hellwig obs. Med.* 68. *Act. Berol. dec.* 1. *vol.* 4. *p.* 81. *De vulnere cordis lethali illæso pericardio vid. Bonetus sepulcret. anat. lib.* 4. *sect.* 3. *additament. obs.* 1. *p.* 375. *Vulnera cordis, quæ ventriculos penetrant, sunt lethalia. A. N. C. dec* 1. *an.* 3. *obs* 263.

(*d*) *Welschius rat. vuln. leth. jud. cap.* 4. *p.* 45. *hinc Garmannus in A. N. C. dec.* 2 *an.* 3. *obs.* 114 *talium symptomatum sedulam adnotationem & conciliationem commendat. Fortunatus Fidelis Relat. l c. c.* 4. *p* 543. *Suevus de Inspect. Vuln. Part.* 2. *c.* 9. *p.* 75.

(*e*) *Tales casus allegat Schenk, Rhodius, Blegny, Garmann, Tulpius, A. N. C. Rejesius, quo pertinent. Bartholinus anat. reform. l.* 2. *cap.* 6. *Diemerbroek anat. l.* 2. *c.* 6. *Paræus & Sennertus ubi de vulneribus cordis agunt, Bohnius loc. cit. p.* 127-129. *Henricus ab Heer obs.* 11. *Zwinger Theatr. vit. hum.* **Breßl. Geschichte** *IV.* **Versuch** *p.* 996. *Panarolus Pentecost* 5. *obs.* 45. *Riedlinus Lin. Med. An.* 6. *Sept. obs.* 2. *p.* 985 *de Cordis vulnere post integrum biduum mortem inferente.*

(*f*) *Valentini Corp. Jur. Med. Leg. Pand. P.* 2. *sect.* 3. *cas.* 6. *Welschius loc. cit. pag.* 18. *qui ad Benivenium de abditis morborum causis c.* 65. & *Sebitzium*

exam.

exam. vuln. Part. 2. caſ. 68. provocat. Hinc Rhodius Cent. 2. obſ. 38. ſanatum tale vulnus commemorat. de vulnere Pericardii illethali vid. Suevus de Inſpect. vuln. P. 2. c. 8. ubi etiam diſſerit, quomodo talia vulnera per accidens lethalia fiant.

(*g*) *Bohnius loc. cit. p. 130. 131. Valentin. l. c. introd. §. 3. De conculcatione corporis a rheda lethali ob vim pericardio & pulmonibus illatam vid. Bonetus ſepulchret. anatom. l. 4 ſect. 3. obſ. 27. n. 8.*

§. L. Ad PULMONUM vulnera indaganda nunc progredior, quæ licet a quibusdam pro periculoſis & plerumque lethalibus declarentur (*a*), tamen non ſemper abſolute lethalia ſunt, ſiquidem varia exempla illorum illethalitatem, & ſanationem (*b*) teſtantur, ita ut aliquando vaſcula ſanguifera una læſa fuerint & vulnus tamen curatum ſit, qui caſus tamen minime ad promiſcuos uſus defenſoribus inſerviunt. Et licet quandoque quædam pulmonum vulnera ſucceſſive in phthiſin (*c*) imo aliquando ex vulneratorum culpa in ſumme periculoſum & pectoris fiſtuloſum ſtatum immutata fuerint, ex quo deinde homo ſuccubuit, propterea tamen ipſum vulnus pro abſolute lethali declarari haud poteſt. Quando vero pulmones profundius & gravius, immo quandoque cum dilaceratione vulnerati, ſi vaſa majora (*d*) ſanguifera in iisdem læſa, ſi una adhuc aliæ partes violatæ, ſi etiam paulo minora, ſed numeroſiora vaſa læſa ſunt, tunc tale vulnus omnino abſolute lethale eſt; ſiquidem enormis & repentina ſanguinis profuſio ſubitanea vulnerati enervatio & læſæ partis præceps corruptio, nec non irreparabilis virium, ad convaleſcentiam neceſſariarum, defectus hujus momentaneæ mortis evidens cauſa evadunt, ut proterea tanto minus de lethalitate ejusmodi læſionis dubitandum ſit. Signa vulneratorum pulmonum paſſim etiam authores recenſent. (*e*)

(*a*) *Hipp. Sect. 6 aph. 18. Galen. in comment. in hunc aph. Avicenna quarto cap. de diſrupt. & extr. ſagitt. Celſus lib. 5. c 26. conf. Diemerbroek obſ. 88. in annotat. Franc. Joel. in chirurg. ſpeciali p. 229. 269 Suevus de inſpect. vuln. Part. II c 7. ubi diſſerit, cur ægrius pulmones coaleſcant: ſubinde etiam ſigna ſauciatorum pulmonum indicat.*

(*b*) *Bohnius exam vuln. leth ſect. 2 c. 4. p. 132. 133. Zittmannus Med. Crit. Cent. 1. caſ 12. 13. A N. C. dec. 1. an. 3. obſ. 189. & an. 4. obſ. 115. & dec. 2. an. 10. obſ. 102. cui titulus: vulnus pulmonum magnum cum arteriæ venoſæ particula rejecta, ſanatum Et obſ. 141. cum inſcriptione: vulnus thoracis cum pulmonis læſione globulo ſclopeti inflictum feliciter curatum, & Cent. 9. obſ. 71. de vulneribus pulmonum brevi ſanatis. De vulnere pulmonum ex accidenti ob retardatam curam & neglectum regimen lethali. Valentini Pand. P. 2. ſect. 3. cap 1. - De vulneribus ſanatis vid. Rhodius Cent. 2. obſ. 5. Hildanus Cent. 2. obſ. 32. & Cent. 3. obſ. 36. Cent. 1. epiſt. 52 Reusnerus obſ. 135. Schenk de vulneribus thoracis lib. 2. obſ. 10. Wedel de fundam*

leth.

l.th. vuln. § 24 *Rolandus Parmensis Prax. lib.* 3. c. 25. *Theodoricus lib.* 2. c. 17. *Gemma lib.* 1. *cosmocrit. c.* 6. *Vallerioia l.* 4. *obs.* 10. *Diemerbroek obs* 38. *qui posterior agit de vulnere gravi pulmonum cum sclopeto inflicto & sanato, quale vulnus etiam proponit Tubrmannus in epist. ad Greg. Horstium sect.* 19. *lib.* 1. *Vulnus pulmonum sclopetarium curatum Diemerbroek. obs.* 88 *Fontanus observ. & curat medic. lib. I p.* 11. *Platerus observ. p.* 735. 736. *Valeriola lib.* 4. *obs* 10. *Sennertus Prax. lib.* 5. *part.* 4 c 3 *Glandorpius spec. chir. obs* 24. *Zittmann. Med. Crit. Cent.* 1. *cas.* 12. 13. *Forestus lib.* 6. *obs. chir.* 4. *Greg. Horstius lib* 3. *obs.* 11. *Pechlinus in histor. vuln. thorac. Bartholinus hist. anat. Cent.* 5. *hist* 96. *Scultetus armam. chir obs* 43. *Tulpius lib* 2. *cap.* 17. *A N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 189. *Dec.* 3. *An.* 1. *obs.* 141. *Bohnius de off. med. dupl. Part.* 1. *c.* 2 *p.* 23. *exam. vuln. leth p.* 132. *seq. Güldenklee Cas. medicin. lib.* 6. *cas.* 39. *Rolandus chirurg. lib.* 3. *c.* 25. *Nic. Massa, Arcæus, Fallopius &c. De vulnere pulmonum non lethali A. N. C. Dec.* 2. *An.* 2. *obs.* 37. *De vulneribus pulmonum sanatis vid. Suevus de inspect. vuln. Part II. c.* 7. *p.* 56. *seq. Horst. Ep. sect.* 19 *p.* 512 *de vulnere pulmonum cum globulo trajecto curato.*

(*c*) *A. N. C. Dec. I. an* 8. *observat.* 61 *Forestus Cent.* 6 *obs chirurg.* 4. *Schizius exam vuln. Part. dissimilar. Part. II.* §. 63. *n. IX.* (*conf.* §. 52. *lit. c. not*)

(*d*) Hippocrates 3. *Coac. prænot. text.* 388. *Celsus lib.* 5. *cap.* 26. *Welschius rat. vuln. lethal. jud. cap.* 6. *pag.* 59. *seqq. Bohnius loc. cit. pag.* 132. *Forestus lib.* 6. *observat. chirurg.* 4. *in schol Güldenklee responso* 16. *Valentini loc. cit. cas.* 3-5. *Wedel l. c. Zittmannus Med. Crit. Cent.* 1. *cas.* 20. 31. *Cent.* 2. *cas.* 49. *Vulnus arteriæ pulmonalis lethale describit Zittmannus Cent.* 2. *cas.* 49. *Si pulmones cum uno majori aut pluribus minoribus globulis plumbeis sclopetariis perfoduntur & dilacerantur, lethalis inde provenit offensio, vid. Valentini Pand. Part.* 2 *Sect.* 3. *cas.* 4. *Act. Berol. vol.* 8. *p.* 63. 64. *Vulnus pulmonum, venæ pulmonalis & asperæ arteriæ subito lethale proponunt A. N. C. Cent.* 7. *obs.* 58. *De vulnere diaphragmatis & pulmonum lethali egit Zittmannus Cent* 2. *Cas.* 31. *Vulnus thoracis per nerveam diaphragmatis substantiam & sinistrum lobum pulmonis penetrans secundo demum mense lethiferum recenset Hildanus Cent.* 2. *observ* 33. *Vulnus pulmonum & oesophagi lethale commemorat Bontius in Medicina Indor. obs.* 12. *conf. etiam Bonetus Sepulcret. Anatom. lib.* 4. *Sect.* 3. *observ.* 24. *p.* 359. *Vulnus sclopeto inflictum, scapulam, pectus & pulmones penetrans, lethale. Gockelius Cent.* 1 *cons.* 69. *De lethalibus pulmonum vulneribus vid. Fort. Fidelis Rel Med L* 4. *Sect* 2. *c.* 3. *p.* 535. *Musitanus tr. chir. p* 30. *Munick Chirurg. p.* 202.

(*e*) *Fort. Fidelis l. c. cap.* 4. *p.* 544. *Suevus l. c. p.* 62.

§. LI. Quod verò *alia vulnera Thoracis* attinet, tunc in Scriptis Medicorum & Chirurgorum varia recensentur, quæ curata (*a*) fuere, aut quæ ex accidenti (*b*), aut alia causa (*c*) lethalem eventum nacta sunt, imo quæ plane in diuturnum (*d*) temporis ambitum protracta fuere, quales tamen

casus

casus iterum minime promiscue defensorum usibus inserviunt; siquidem probe antea omnes circumstantiæ conciliandæ sunt, antequam adplicatio ad singulos casus instituatur. Et hæc quidem de vulneribus thoracis intricatioribus, quæ utplurimum cavitatem pectoris penetrarunt, dicta sunto. Quando porro *Vena subclavia, mammaria, & Vena azygos* læduntur, tunc ob privationem auxilii, quo funesta hæmorrhagia compesci debeat, vulnera illa per se lethalia (*e*) evadunt: hisce lethalibus vulneribus annumerantur tales vasorum intercostalium (*f*) læsiones, quæ magnam sanguinis profusionem intra thoracis cavitatem inferunt, qui sanguis non facile per paracentesin educi potuit. Præterea si *nervi* per thoracem transeuntes & ad cordis ac pulmonum actiones pertinentes, eminenter læduntur, aut plane discinduntur, tunc perinde talis vulneratio iterum per se lethalis est (*g*).

(*a*) *Schenck de vuln. thorac. lib.* 2. *Bartholinus Cent.* 2. *histor.* 59. *Pigræus Epistol. Chirurg. & Med. p.* 380 381. *Hildanus Cent.* 2. *obs.* 33. *Cent.* 3. *obs.* 36. *A. N. C. Dec.* 1. *An* 7. *obs.* 41. *Dec.* 3. *An.* 10. *obs.* 225. *Horstius lib.* 3. *obs.* 13 *& lib.* 4. *obs* 55. *Forestus lib.* 6. *obs. Chirurg.* 16. 17. *Vulnus thoracis penetrans cum egressa pulmonis portiuncula sanatum Ruyschius Obs. Anat. Chirurg.* 53.

(*b*) *A. N. C. Centur.* 10. *observat.* 7.

(*c*) *Vulnus pectoris in Cacochymo lethale Welschius observ. Med. Dec.* 9. *Curatione* 5. *Mors ex adversa morbosa causa interna, & non a levi thoracis vulnere causata Valentini Pand. Part.* 2. *Sect.* 3. *cas.* 2.

(*d*) *Vulnus pectoris cum læsione pulmonum trium annorum spatio percuratum A. N. C. Dec.* 1. *An.* 3. *obs.* 189.

(*e*) *Welschius rational. vuln. leth. jud. cap.* 4. *p.* 46. *Talem casum etiam allegat Bonetus Sepulcret. anat. lib.* 4. *sect.* 3. *obs.* 24. §. 2. *& ex illo Bohnius exam. vuln. leth. Sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 31. 32. 132.

(*f*) *Bohnius loc. citat.*

(*g*) *Bohnius Sect.* 2. *cap.* 4. *p.* 138. *vide quæ supra* §. 47. *de nervorum læsionibus monita fuere.*

§. LII. An porro *Ductus Thoracici* dilaceratio lethalis sit (*a*), æque hoc titulo & ordine sub quæstionem venit. Hanc læsionem exacte determinare & in vivo adhuc corpore significare utplurimum difficile, aliquando plane impossibile est. Neque quidem a solo hoc vulnere confestim læsi succumbunt, sed diu adhuc vitam protrahere possunt, quoniam succus nutritius per venas meseraicas & portæ venam quadantenus in hepar transferri & ulterius corpori communicari solet. Et licet successive ob impeditam & imminutam sufficientis lymphæ translationem in sanguinem, tabes & atrophia increbescat, ut & ob hanc læsionem extravasatio lymphæ & consequens

hydropicus ſtatus oriatur , aut lympha extravaſata in corruptionem delabatur, quæ poſtea teneriores partes valde offendit, quid quod quamvis ob perturbatum lymphæ motum ſucceſſive etiam ſtatus cacochymicus, quin ipſa hectica, ex ſingulis vero prædictis cauſis tandem certius mors conſequatur, tamen equidem hujus ductus ſolitariam læſionem haud pro abſolute lethali æſtimo *b*), licet illa curari nequeat, & ſucceſſive mortem inferat: Interim alias Medici non promiſcue læſiones incurabiles pro abſolute lethalibus habent, neque huic læſioni cauſæ mortis proxime, ſed remote, adſcribenda eſt, unde etiam mors non tam cito conſequitur, ſubinde in Medicina Forenſi auctores retardata conſectaria ab ipſa genuina vulnerum indole conſtanter diſcernunt (*c*): quare abſceſſus retardatos a cerebri vulnere evenientes, phthiſin a pulmonum læſione provenientem, aut fiſtulam a tali vulnere exorientem ſemper mitius dijudicant, quia mors non proximius læſionis eſt effectus. Quando vero præter ductum Thoracicum ſimul aliæ partes vulneratæ fuere, tunc pro differentia circumſtantiarum etiam judicium diſcrepare poteſt.

(*a*) *De Ductus Chyliferi læſione vid. Bonetus Sepulcret. anat. lib.* 4. *ſect.* 3. *obſ.* 24. §. 5. *pag* 360. *Differentiam læſi ductus thoracici illuſtrat hiſtoria morbi Lichtſcheidiani in Act. Berol. vol.* 3. *p.* 137. *obvia.*

(*b*) *Pro abſoluta tali lethalitate militat Bohnius Exam. vuln. leth. Sect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 135. 136.

(*c*) *Covarruvias de Homicid. relect. Part.* 2. §. 1. *n.* 1. *dicit: quæ conſequuntur non ex ipſo facto tanquam unica cauſa, ſed acceſſione, non imputantur facinori. conf. ſupra* §. 50. *lit. c.* & §. 57.

§. LIII. Quod denique *externa Thoracis vulnera* attinet, tunc illa rarius quidem ſub cenſuram veniunt, quia pro externa adeoque illethali vulgo habentur læſione, ut deinde ad minimum ex accidenti lethalia (*a*) evadant talia vulnera. Aſt, ſi hæc vulnera grandiora & cum coſtarum diffractione, vaſorum ſanguiferorum per hunc externum ambitum diſcurrentium eminenti dilaceratione, cum magna thoracis denudatione & apertione, ut aura in interiorem thoracis regionem penetrare poſſit, cum muſculorum multorum, reſpirationi inſervientium, læſione conjuncta fuerint, tunc omnino per ſe fiunt lethalia (*b*), præcipue dum reſpirationis motum ſubito ſufflaminant; ſuffocationem accelerant, enormem ſanguinis profuſionem provocant, ſubitaneam virium proſtrationem invitant, aliaque lethalia ſymptomata repente cauſantur; id quod etiam judicandum eſt, de gravi coſtarum fractura (*c*), quamvis mitior talis fractura per ſe non lethalis ſit (*d*): Interim particularia, neque adeo eximie qualificata, thoracis & ſuperioris dorſi vulnera aliquando curari poſſunt (*e*), quid quod chirurgici caſus teſtantur, quod ſpinæ dorſi Luxatio lethalis aliquando evadat (*f*).

(*a*) *Vul-*

(*a*) *Vulnus pectoris ex accidenti lethale non cavitatem penetrans, ubi vulneratus a læsione aphonus factus & paulo post mortuus est. vid. Bonetus Sepulcret. anat. lib. 4. sect. 3. obs. 7. pag. 379.*
(*b*) *Bohnius exam vuln. lethal. Sect. 2. cap. 4. p. 123.*
(*c*) *Bohnius loc. cit. pag. 124. Vulnus thoracis lethale ob costæ læsionem, Guarinonius Consult. 140. Bonetus Sepulchret. anat. loc. cit. obs. 12. p. 381.*
(*d*) *Sennertus Prax. lib. 5 part. 4 cap. 17.*
(*e*) *Hildanus Cent. 6. obs. 78. de vulnere scapulæ ex ictis sclopeti curato.*
(*f*) *Gockelius Decad. 2. obs. 10.*

§. LIV. *Septum transversum*, quod Thoracem & abdomen distinguit, est DIAPHRAGMA, cujus vulnera perinde omninosa sunt, & ut communiter Anatomici hujus partis substantiam in carneam & nerveam discernunt (*a*), ita vulnera carneæ substantiæ vulgo periculosa, nerveæ vero lethalia (*b*) declarantur. Interim etiam majora & numerosa carneæ substantiæ vulnera æque ac minora nerveæ lethalis esse solent (*c*): haud tamen indiscriminatim minora Diaphragmatis vulnera pro lethalibus haberi merentur (*d*), quod observationi attentæ non respondet; siquidem sanatorum etiam Diaphraphragmatis vulnerum exempla proponuntur (*e*); tanto facilius vero Diaphragmatis vulnus lethale redditur, etiamsi in carneam illius partem inflictum fuerit, quando per illud frustulum ventriculi aut intestini in cavitatem thoracis penetrat, ibidemque citius inflammationem aut corruptionem assumit. Sed dum vulnera Diaphragmatis raro solitaria sunt, ita tanto facilius lethalitas demonstrari potest, si aliæ nobiles partes simul læsæ fuerint (*f*). Et quando quidam (*g*) vulnera in parte nervea Diaphragmatis non semper lethalia esse existimat, tamen pro salvanda hac adsertione sane levissima & minima requiruntur vulnera. Alias gravia signa & symptomata diaphragmatis sonticam læsionem comitari & significare solent (*h*).

(*a*) *Hanc distinctionem Bohnius Sect. 2. cap. 4. pag. 137. Renunc. vuln. lethal. carpit, & mere carneam illius substantiam esse supponit: tamen secundum receptam priorem sententiam præeunte Galeno in Comment. ad Sect. 6. aphor. 18. & method med. lib. 5. ut & Foresto lib. 6. observ. Chirurg. 3. nec non Hollerio in Comment. ad prædict. aphorismum vulnera secundum carneam & nerveam Diaphragmatis substantiam distinguuntur.*
(*b*) *Welsch. rat. vuln. leth. jud. cap. 9. pag. 70. Wedel de fundam. leth. vuln. §. 24. Suevus de Inspect. vuln. Part. II. c. 10. qui vulnera in carnosam substantiam diaphragmatis inflicta æque periculosa nominat. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 4. Sect. 2 cap. 3. pag. 537.*
(*c*) *Bohnius loc. cit. pag 30. & 137. 138. Valentini Pandect. Part. 2. Sect. 3. cas. 10. de Vulnere Diaphragmatis in substantia carnosa lethali.*
(*d*) *ut Zacchias fecit lib. 5. tit. 2. qu. 2. n. 24.*
(*e*) *Schenck. de Diaphragmat. vuln. lib. 2. obs. 1. Glandorpius Spec. chirurg. obs. 27. Hollerius in Hipp. lib. 6 aph. 18.*

f) *Wedel loc. cit. §. 30. p. 19. Zittmann Cent. 2. Caf. 31. Ammannus Med. Crit. pag. 280. feqq. A. N. C. Dec. 2. An. 6. obf. 181. Act. Erud. Lipf. An. 1721. Menf. Jul. pag. 319. Valentini Pand. Part. 2. Sect. 3. caf. 3. Sect. 4. caf. 1. Hildanus Cent. 2. obf. 32. Tulpius lib. 2. cap. 18. Schenk. loc. cit. obferv. 2. Zwinger Theatr. vitæ hum. vol. 2. lib. 2. pag. 579. Scultetus Obf. Chirurg.*

(g) *Sennertus Prax. lib. 5. Part. 4. cap. 3.*

(h) *Hæc defcripfit Welfchius loc. cit. pag. 70. 71. Suevus de Infpectione Vulnerum Part. II. c. 10. p. 79. feq. Fidelis l. c. cap. 4. p. 545.*

§. LV. Ad tertiam nunc corporis cavitatem progredior, & in illa mox de VENTRICULI Vulneribus differo: in horum dijudicatione refpiciendum eft ad illius partis fubftantiam & ufum. Quoad fubftantiam ratio habenda eft vaforum fanguiferorum, nervorum & differentis ftructuræ nervofæ; quoad ufum vero ad concurfum variorum fymptomatum gravium, velut fpasmorum, convulfionum, inflammationum & fupervenientis fubitaneæ fphacelationis animus advertendus eft. Non quidem defunt exempla vulnerum ventriculi curatorum & illethalium (*a*) tamen nihilominus viciffim facile ventriculi vulnera lethalia evadunt, & quidem fua indole & qualitate, præcipue, quæ magis nervofis illius regionibus, utpote circa finiftrum & dextrum orificium intimius inflicta funt, quibus citius funefta fuperveniunt fymptomata. (*b*). Quæcunque etiam ventriculi vulnera magna & in fenfibilioribus talibus locis ab utroque latere perducta, aut in eximias nervorum propagines translata, aut vafis fanguiferis ominofis, copiofis & magnis illata funt, illa utplurimum per fe lethalia exiftunt, & quamvis interdum adferatur, quod vulnera ventriculi fundo inflicta facillimæ fint confolidationis (*c*), tamen huic teftimonio tam facile fides non eft adhibenda, quoniam perinde fundo ventriculi illata vulnera abfolute lethalia effe poffunt & folent (*d*). Vulnera vero, quæ non penetrant in cavitatem ventriculi, neque æque vas eminens illius fanguiferum violant, ubicunque fuerint, non funt lethalia, nifi fimul nervum eximium violaverint. Vulnera, quæ fuperiorem aut lateralem (*e*) ventriculi partem, ab orificiis adhuc diftantem, attigerunt, per fe non lethalia funt. Quare vulnera fundi ventriculi pro ratione concurrentium circumftantiarum difcernenda funt.. Et talem lethalitatem horum vulnerum adjuvat debilius naturæ robur in individuo. Neque a cultrivororum (*) exemplo ad abfolutam illethalitatem vulneris ventriculi argumentari licet; fiquidem duo cum faciunt idem, non idem exiftit; & propterea varia teftimonia lethalium talium ventriculi vulnerum paffim proferuntur (*f*). Vulnerati ventriculi figna proferunt etiam authores (*g*).

(a) Boh-

(a) *Bohnius Sect. 1. cap. 3. pag. 30. Sect. 2. cap. 5. p. 139. Renunc. vuln. leth. Huc spectat vulnus ventriculi transversim inflictum & sanatum, cujus reminiscitur Wolfius Observ. Chirurg. Med lib. 1. observ 27. conf. Blegny Zodiac. Gallico An. 1681. p. 206. Galenus Comment. lib. 6. aphorism. 18. Vega in eundem locum. Fallopius de Vulneribus cap 12. Schenk. de vuln. ventricul. lib. 3. observat. 12. A. N. C. Dec. I. An. X. obs. 131. Dec. 2 An. 1. obs. 26. cum scholio An. V. obs. 1. An. VIII. obs. 167 quæ agit de læsionibus ventriculi punctim vel cæsim factis, feliciter sanatis & Cent. 10. obs. 20. & in append. De Vulnere ventriculi sanato. Riedlinus observ. chirurg. rar. obs. 5. p. 7 Vulnera ventric. ex se non semper sunt lethalia Welschius Cent. 2. cons. 3. Vulnus ventriculi cum enormi sanguinis vomitu stipatum non lethale, lethale autem, ubi multus sanguis cum contentis ventriculi in cavitatem abdominis fuit effusus, conf. Act. Erud. Lipsiens. An 1699 Mens. Febr. p. 53. Hildanus Cent. 4 obs. 2. Valentini Corp. Jur. Med. Leg Pand. Part. 2. Sect. 4. Cas. XI p. 449. De vulnere ventriculi ex accidenti lethali vid. Valentini l. c. cas 12. secundum responsa Facultatis Giessens. p 449. 451. Levia vulnera ventriculi illethalia esse testatur Suevus de Inspect. vulner. Part. II. c. 18. Marcell Donatus Lib. 5. c. 4. De vulneribus ventriculi lethalibus & illethalibus vid. Fort. Fidelis Relat. Med Lib. 4. Sect. 2. c. 3. p. 533.*

(b) *Talia Symptomata commemoravit Welsch rat vuln. leth jud. cap. 10. pag. 74. 75.*

(c) *Sebitzius de Inspectione vulner. §. 56.*

(d) *Bohnius exam. vuln leth. Sect. 2. cap. 5. p. 141. Welsch. loc. cit. p. 73. Henricus ab Heer obs. 25. Amatus Lusitanus Cent. 1. curat. 67. Ventriculi vulnus totam ejus substantiam ex utroque latere penetrans lethale, Gockelius Cent. 1. cons. 81.*

(e) *Valentini Pandect. Part. 2 Sect. 4. cas. XI.*

(*) *De cultrivoro Borussico vid. Daniel Beccarus tr. sing. Regiomont. edit. Joh. Jessenius tr. c. Duricani Liddelii tr. de aureo dente & Erycius Puteanus vid. Helmontius tr. de inject. material. §. 6.*

(f) *Vulnera ventriculi non omnia lethalia esse, ni locum nervosum attingant, testantur A. N C. Dec. 2. An. 5. obs. 1. Vulnus ventriculi solitarium lethale vid Zittmann Med. Crit. Cent. 1 cas. 51. & 86. Vulnus ventriculi duplex lethale commemoratur in A N. C. Cent. 5. obs. 33. Alia ventriculi vulnera lethalia enarrantur ibidem Cent. 9. obs 91. & a Foresto lib. 6. Obs. Chirurg. 5. & in scholio. Ammanno Prax. vuln. leth dec. 3 hist. 5. p. 531. seqq. in Ejusdem Med. Crit. p. 362-365 Sennerto Prax. lib. 5. part 4. cap. 3 Suevo de inspect. vulner. lethal. & sanabil. Part. 2 cap. 18. Valentini Pand. Part. 2. Sect. 4. cas. 10. Ventriculi vulnus post biduum lethale describit. Riedlinus Lin. Med. An. 5. Octobr. obs. 14 p. 1088. Vulnus ventriculi tum ob magnitudinem, tum ob conjunctam vasorum violationem absolute lethale vid. Güldenklee respons 19. Vulnus ventriculi, intestini duodeni, & hepatis cum sclopeto inflictum lethale, Gockelius Cent. 1. Cons 72. Vulnus ventriculi in genere lethale nominat Celsus Lib. 5. c. 26. præeunte Hipp. Sect. 6. aph. 18.*

 (g) *Suevus*

(g) *Suevus l.c.p.* 117. *Fidelis l.c. cap* 4. *p.* 544.

§. LVI. Excipiunt nunc INTESTINORVM Vulnera & discernenda & decidenda, quæ in genere quidem cum ventriculi vulneribus pares tenent qualitates: etenim dum intestina valde sensibilia, & sua textura nervosa atque tenera sunt, ita parum perferre possunt, adeoque facile judicare licet, quid de illorum vulneribus sentiendum sit. Prostant quidem exempla de curatis intestinorum vulneribus (*a*), nec non de mira vulnerum intestinalium concretione cum externo abdominis vulnere (*b*), & futura excretione fœcum ex eadem apertura, ut & testimonia vulnerum intestinalium ex accidenti (*c*) lethalium: tamen illa vulnera, quæ vel in cavitatem intestinorum, vel utrumque latus transversaliter penetrant, vel plura intestina simul offendunt, vel nervosam illorum partem & vasa sanguifera violant, vel locum, ubi ars succurrere non poteſt, attingunt, sive intestina tenuia sive crassa fuerint, sive vulnera magna, sive mediocria extiterint, nisi hæc valde levia fuerint, absolute lethalia existunt (*d*); & licet crassa intestina minus, quam tenuia, sensibilia sint, tamen vulnera paulo maiora & intimiora, illis inflicta, æque per se lethalia evadunt. Quemadmodum etiam transversaliter inflicta vulnera deteriora sunt (*e*), tamen reliqua sive obliqua sive longitudinalia intestinorum vulnera perinde absolute lethalia fieri solent. Proinde crassorum intestinorum vulnera minora, æque minus lethalia existunt (*f*). Et hæc eximia proclivitas talium vulnerum in lethalem eventum prædictæ singulari intestinorum sensibilitati, ut & proclivitati in facilem corruptionem, nec non periculosorum symptomatum concursui adscribi meretur, qualia symptomata & signa vulneratorum intestinorum etiam alibi allegantur (*g*).

(*a*) *Cattierius obs.* 5. *Tulpius lib* 3. *cap.* 20. *Riolanus in append observ. Simon Pauli in Tr de Febribus. Paræus lib.* 24. *cap* 19. & 33. & *lib.*9.*cap.* 33. *Valeriola lib.* 4. *obs.* 9. *Albucasis lib.* 2. *cap.* 58. *Hildanus Cent.* 5. *obs.* 74. & *Epistol.* 95. *Hollerius obs.* 17. *in Comment. Sect.* 6. *aphor.* 18. *Schenck. de intestinor. vuln. lib.* 3. *obs.* 2. 3. & 13. *Gemma lib.*1. *cap.*6. *A.N.C Dec.*1. *An.*3. *obs* 186. & 176. *An.* 10. *obs.* 122. *Dec.* 2. *An.* 1. *obs.* 20. *Bohnius de Renunciat. vuln. leth. pag.* 145. *Heurnius in Comment. in aphorism.* 18. *Sect.* 6. *Valentini Corp. Jur. Med. Legal. Pand. Sect.* 4. *Part.* 2. *Cas.* 12. *pag.* 454. *Suevus Insp. vuln. leth. Part. II. c.* 19. *Riedlinus observ. chirurg. rar. obs.* 13. *p.* 10.

(*b*) *A.N.C. Dec.* 1. *An.* 10. *obs.* 121. *Act. Erud. Lips. An.* 1682. *Mens. Jul. pag.* 221. *Vulnus intestini coli cicatrice coalitum recenset Tulpius lib.* 1. *cap.* 20.

(*c*) *De vulnere intestinorum crassorum, omenti & mesenterii ex accidenti lethalium vid. Ammannus Med. Crit. pag.* 333. *seqq. Tale vulnus, quod per totum*

tum

tum intestinum rectum penetravit, & transversali quidem ictu ex accidenti lethale (quod equidem pro absolute lethali æstimaverim declaratum recensetur apud Zittmannum *Med. Crit. Cent.* 1. *cas.* 4. *sicut cas* 8. *vulnus intestini crassi non simpliciter lethale recensetur.*

(*d*) *Welschius rat. vuln. leth. jud. cap. XI. p.* 78. *seqq. Bohnius loc. cit. Sect.* 2. *cap.* 5 *p.* 144. *seqq. Ammannus prax. vuln. leth. p.* 305-308. 311. 312. & *in Med. Crit. p.* 575-577. *A N. C. Dec.* 3. *An.* 10. *obs.* 235. *Forestus lib.* 6. *Obs. Chirurg* 5 *in schol. Zittmannus Med. Crit. Cent.* 2. *Cas.* 95. & 98. Gülbenklee *respons.* 17. *Salmuth. Cent.* 1. *obs.* 18. *Valeriora lib.* 2. *obs.* 8. *Bonetus Sepulcret. anat. lib.* 4. *Sect.* 3. *obs.* 25. *§.* 9. *p* 391. *De lethali transfossione ilei intestini cum globulis plumbeis ogunt Act. Berol. Dec.* 1. *vol.* 4. *p.* 83. & 84. *De intestini jejuni laceratione integro abdomine lethali vid. Bonetus loc. cit. p.* 391. & *obs.* 26. *p.* 339. & *obs.* 27. *p.* 404. *De vulnere intestini recti & membranosæ vesicæ partis lethali vid. Zittmannus. Med. Crit. Cent.* 3. *cas.* 10. *De vulnere ilei lethali ex Ammanni Med. Crit. egit Valentini Pand. Part.* 2. *Sect* 4. *cas.* 18. *Tenuium intestinorum vulnera lethalia exemplis legalibus allegat Valentini loc. cit. cas.* 15-18. *Vateri disp. de lethalitate vulnerum in intestinis. De vulnere intestinorum tenuium & crassorum, nec non renis sinistri undecimo die lethali Valleriola. Lib. II. obs.* 8.

(*e*) *Sennertus Prax. Part.* 4. *lib.* 5. *cap.* 3.

(*f*) *Valentini loc. cit. cas.* 11-14.

(*g* *Fidelis l. c. cap* 4. *p.* 545.

NB. De Vulneribus intestinorum vid. Suevus de Inspect. Vuln. Part. II. c. 19. *Fort. Fidelis l. c. cap.* 3. *p.* 537.

§. LVII. Intestinorum vehiculum est MESENTERIUM, quod quidem rarissime solitarie læditur, nisi simul aliæ partes, maxime intestina vulnerentur; in quo posteriori casu Lethalitas facilius inclarescit; ast si nuda membranosa mesenterii substantia læsa fuerit, tunc minime talis vulneratio lethalis est, siquidem neque functionum repentina sufflaminatio inde provenit, neque periculosorum symptomatum subitaneus concursus imminet, neque etiam partis adflictæ momentanea corruptio metuenda est. Proinde etiam talia vulnera haud lethalia evadunt, quando præter membranosam mesenterii substantiam, simul glandulæ mesenterii, aut vasa lymphatica, vel primi, vel secundi ordinis læsa fuerint. Enim vero licet complicatam harum partium læsionem successive vel Hecticus vel Asciticus status excipiat, eapropter tamen illæ læsiones rigorosa sententia ethales declarari haud possunt (*a*): quod enim post longam moram ex vulnere evenit, illud non debet stricta sententia vulneri imputari (*b*), sed prævalet in tali casu mitior adsertio: habent enim tales eventus funesti cum aliis simpliciter illethalibus vulneribus aliquid commune, e quibus perinde aliquid funesti etiam citra culpam læsi & artificis evenire potest. Quando vero in Mesenterio capacia vasa venosa, aut numero-

rosæ venulæ, aut arteriæ læduntur, tunc simpliciter lethale inde oritur vulnus (*c*), sicut majores rami plexus nervosi læsi lethalia causantur symptomata (*d*). Deinde vulnera Mesenterii, quamvis solam membranosam substantiam attigerint, lethalitatem involvunt, quando simul intestinum quoddam læsum fuit (*e*); siquidem vulnera mesenterii parti membranosæ illata alias quidem periculosa sunt (*f*).

(*a*) *Bohnius Exam vuln. Sect.* 2. *cap.* 5. *p.* 148. 149.
(*b*) *Conf. supra* §. 52. *lit. c.*
(*c*) *Bohnius l. c. Ammannus Prax vuln. pag.* 27. 28. 36. *idem in Med. Crit. p.* 332. & 335. *dicit: mesenterii vulnera, ipsa experientia teste, feliciter quotidie curantur, si modo vasa majora & intestina salva sint, prout multa, si opus foret, produci possent exempla vid. Welsch pag* 83.
(*d*) *Valentini Pand. Part.* 2. *Sect.* 4. *introd.* §. 5 & *cas.* 14.
(*e*) *De vulnere abdominis lethali ob pertusum ileum intestinum, copiam sanguinis intra abdomen effusi, & mesenterium perforatum egit Bonetus Sepulcret. Anat. lib.* 4. *Sect.* 3 *obs.* 25. §. 9. *De vulnere mesenterii, intestinorum crassorum, & omenti ex accidenti tantum lethali egit Ammannus Med. Crit. pag.* 333. *seqq.*
(*f*) *Welschius loc. cit.*

§. LVIII. Quodsi porro RECEPTACULUM CHYLI læsum fuerit, ut magna & subitanea lymphæ extravasatio, insuper accelerata mors superveniat, tunc talis læsio ob concurrentes alias circumstantias per se lethalis declaranda est. Simpliciter vero, solitaria, & paucorum (*a*) vasorum lymphaticorum vulnera non sunt lethalia, id quod etiam valet de glandularum mesenterii læsionibus hujus conditionis. Neque PANCREATIS vulnera absolute lethalia sunt, nisi valde magna, aut arteria pancreatis eximie læsa aut abscissa fuerint; alias huic solitariæ læsioni haud gravia superveniunt symptomata. Ita porro OMENTI vulnera per se non sunt lethalia (*b*), si tantum membranosam substantiam concernunt: unde etiam sine damno & cum vitæ salvatione omenti frustula ex abdominis vulnere egredientia, cito vel reprimenda, vel præmissa circumspecta vasorum sanguiferorum (ne enormis & funesta consequatur Hæmorrhagia) deligatione (*c*), ne putrilago immineat, discindenda sunt. Quando vero conspicua & numerosa vasa læduntur, ut enormis sanguinis extravasatio consequatur, aut quando simul intestina vulnerantur, tunc talis læsio non modo periculosa, sed & lethalis fieri solet. ABDOMINIS vulnera quod concernit, tunc quædam illorum, licet non penetrent, curatu tamen sæpe sunt difficilia (*d*); Quamvis vicissim vulnerum abdominis vel altius, vel utrinque penetrantium, attamen curatorum (*e*), varia testimonia prostent; ita enim contingit, ut divina plane providentia

ta-

tales abdominis transfossiones nobilia viscera, aut non *(f)* aut parum attingant, adeoque *(g)* sine lethali decurrant eventu. Sicut porro historiæ vulnerum abdominis non lethalium, aut ex accidenti lethalium, aut omnino lethalium *(h)* prostant.

(*a*) *De vulnere Vasorum Lymphaticorum, Glandularum Mesenterii, Pancreatis, vid. Bohnius Renunc. Vuln. leth. sect* 2. *cap.* 6. *p.* 148. 149. *Valentini Pandect P.* 2. *sect.* 4. *introd. §.* 5. *& cas.* 14.

(*b*) *Bohnius loc. cit. p.* 149. 150. *Ammannus Med. Crit. p.* 129. 135. 346. *Welschius ration. vuln. leth. jud. cap.* 13. *p.* 90. *Suevus de inspect. Vuln. P. II. c* 20 *Illethalem omenti & intestini conjunctam vulnerationem recenset Valentini loc. cit. cas.* 12. 13.

(*c*) *Hippocrates sect.* 6. *aphor.* 58. *Forestus lib.* 6. *obs. Chirurg* 7. *Bohnius l. c. Valentini loc. cit. cas.* 12. 13.

(*d*) *Act. Erud. Lips. an.* 1687. *Mens. Jul. p.* 397.

(*e*) *Forestus lib.* 6. *obs.* 8. *A. N. C. Cent.* 9. *obs.* 70.

(*f*) *Act. Erud. Lips. an.* 1721. *Mens. Jul. p.* 319 *Ictum sclopeti abdomen & intestinum ileum penetrantem commemorat Hildanus epist.* 95. *Vulnus hypochondrii dextri cæsim inflicti, nihilque præter cutim & musculos abdominis lædens non lethale describit* Güldenklee *resp.* 18. *Vulnus abdominis non lethale refert Rumlerus obs.* 39.

(*g*) *Ammannus Med Crit. p.* 226 232.

(*h*) *Forestus l.* 6. *obs. chirurg.* 2.

§. LIX. Sequitur nunc Scrutinium vulnerum HEPATI inflictorum. Hæc pars ratione multiplicium functionum, vitæ inservientium, Cerebri & cordis officium superat (si fabulam illam de spiritibus omitto) posteriores vero hæ partes vicissim nobilitate & æstimatione (*a*) Hepar superare solent. Quod si vero structuram hepatis consideraverim, quæ quidem plurimum, sed non penitus, vasculosa est, tunc utique hæc pars propter hanc vasculosam substantiam iterum aliquam prærogativam tuetur; siquidem nulla pars in toto corpore tanto vasorum sanguiferorum numero gaudet: Si itaque talium intimius latitantium vasorum læsiones secundum communem Medicorum adsertionem & assensum non modo periculosæ, sed & facile lethales existunt; ita perinde facile concludere licet, quid de Hepatis offensionibus sperandum, aut metuendum sit. Neque quidem desunt exempla, quibus aliquando illethalitas & sanatio talium plagarum & vulnerationum demonstratur, (*b*) licet profundæ (*c*) læsiones Hepatis eo non facile referri queant, sed tantum de superficialibus ejusmodi offensionibus observationes valeant. Quare non nisi levia & punctim inflicta, ac vasa sanguifera non attingentia vulnera Hepatis illethalia (*d*) existunt. Lethalia vera sunt plurima Hepatis vulnera (*e*), & ea præsertim, quæ paulo intimius substantiam hepatis

penetrant, quæ cæsim inflicta sunt & simul vasa sanguifera violarunt, adeoque lethalem Hæmorrhagiam post se trahunt, quæ eminens vas sanguiferum, vel Venæ Cavæ, aut Venæ Portæ, aut arteriarum ramulos simul attigerunt, & quæ vesiculam felleam una offenderunt, ut bilis effluat, quæ reliqua vulnera valde irritat, adeoque repentinam sphacelationem caussatur :- quæ lethalitas tanto certior & citior est, quo magis aliæ nobiles partes simul violatæ sunt: denique inter authores *(b)* signa etiam læsi Hepatis commemorantur.

(a) *Stahlii progr. de æstimatione partium & læsionum, dissertationi de Inflammationis vera patholog annexum.*

(b) *Quamvis Hippocrates Hepatis vulnera lethalia pronunciaverit, tamen hoc adsertum non absolutum, sed limitandum esse dicit Ammannus Med. Crit. p.* 350 *Talia exempla illethalium & sanatorum vulnerum Hepatis ex Bertino, Hildano, Cent.* 2. *obs.* 37 *Quercetano, Foresto, Lib.* 6. *obs.* 3. *Glandorpio Spec chir obs* 33 *proponit Bohnius exam vuln. leth Sect.* 2. *c.* 5. *p.* 150. 151. *conf A. N. C. dec* 2. *an* 5. *obs.* 9. & *Cent.* 10 *obs.* 49. *De vulnere abdominis cum abscissione Hepatis portionis, curato vid Hildanus Cent.* 1. *obs.* 34 *conf. Bonetus Sepulchret. anat lib.* 4. *sect* 3. *obs.* 25. §. 8. *Schenkius lib.* 3. *de Vulner. Jecor. obs.* 1-6. *Ægineta lib.* 6 *c* 28. *Ammannus Med Crit. p* 344. *idem Pr. vuln leth. p.* 29 30. 37. *Sebitzius & Suevus de inspect. vuln P. II. c.* 12. *p* 91. *sq.*

(c) *Ammannus Med. Crit. p* 350. *dicit:* Exempla *quibus, profunda etiam Hepatis vulnera non fuisse lethalia, volunt demonstrare, interdum fidem, immo veritatem superant, imprimis si vulneratus non dissecetur Quomodo enim de læsionis profunditate certus esse possum, nisi inspexero partem* læsam. *Quare idem auctor p.* 351. *omnia Hepatis vulnera non indiscretim lethalia, sed valde superficialia exemta esse allegat, id quod etiam Sennertus asseveravit. De Vulneribus Hepatis profundis lethalibus vid. Suevus de inspect. vuln. Part. II cap* 12.

(d) *conf. Bohnius loc. cit. p.* 150. 151. *Welschius in ration. vuln. leth. jud cap.* 5. *pag.* 50. *Valentini Corp. Jur. Med.* Leg. *Pandect. Part.* 2. *sect.* 4. *cas.* 3. 4.

(e) *Ammannus Med Crit. p.* 350. *Bohnius loc cit p.* 150-153. *qui dicit Hepate vulneratum eluctari rarissimæ observationis est. vid. etiam Welschius loc. cit. p.* 50. 51. *Ammanni Prax. vuln. p.* 30 37. *A. N. C. Cent.* 1. *obs.* 19. *Act. Erud. Lips. an.* 1721. *Mens. Jul p.* 319 *Hildanus Cent.* 4. *obs.* 2. *Tulpius lib.* 2. *c.* 26 *Glissonius in Anatom Hepat c* 9. *Forestus lib.* 6. *obs chirurg.* 3. *qui de vulneribus Hepatis circa Venam Cavam & Portæ judicat, quod necessario sint lethalia. Vulnus mediam Hepatis substantiam, intestinum colon, & arteriam magnam penetrans absolute lethale describunt Act Berolinens. dec.* 1. *vol* 8 *p.* 61. 62 *Punctura ensis partem convexam Hepatis, tunicam communem Vesicæ Felleæ, duplicaturam Peritonæi partemque carnosam Diaphragmatis & vasa intercostalia transfodiens absolute lethalis ibid. p.* 66.

p. 66. 67. De vulneribus Hepatis & Venæ Cavæ absolute lethalibus Güldenklee resp. 20. Vulnus Hepar & truncum Venæ portæ transiens per se lethale describunt Breßlauische Geschichte 8te Versuch. *p. 604. conf. etiam Schenk. loc. cit. obs. 7. Valentin. loc. cit. cas. 2. 5. Zittmannus Cent. 1. obs. 95. Cent. 2 cas. 43. 78. 81. Cent. 4. cas. 94. Borellus Cent. 1. obs. 88. Bonetus sepulchret. anat. lib. 4. sect 3. obs. 25. §. 3. & obs. 27. §. 3. Fort. Fidelis Relat Med. lib 4 sect. 2. c. 3. p. 534. Vulnus hepatis, Splenis, orificii ventriculi sinistri, diaphragmatis lethale Act Berol. dec. 2. Vol. 2 p. 62.*

(*f*) *Suevus de inspect. vuln. P. II. c. 12. p. 94. Fidelis l. c. c 4. p. 544.*

§. LX. Quando VESICULA FELLEA insigniter vulneratur (*a*), vel *Ductus Choledochus & Hepaticus* discinduntur, tunc læsio hæc absolute lethalis est, licet quidem talis vulneratio raro solitaria sit, ni simul aliæ partes violentur, ubi tanto certior & citior iterum eminet & imminet lethalitas, quæ lethalitas vero non tam a successivo (*b*) effectu vitæ contrario, (quando bilis amplius ad intestina non confluit, indeque chylificatio & legitima intestinorum abstersio sufflaminatur) derivanda est, qui retardatus esset effectus adeoque iterum mitiori sententia talis casus decidendus esset; sed lethalitas ab ipsa bile extravasata deduci debet, quæ partes teneriores & sensibiliores valde irritat, excoriat, subinde contrarios, periculosos motus provocat, & alia complicata vulnera adeo depravat, ut non modo nulla artificiosa opitulatio locum inveniat, sed facile funesta corruptio consequatur; siquidem concentrata & oleosa bilis immediate Massæ Sanguineæ interfusa nullum balsamicum, sed potius contrarium effectum communicat.

(*a*) *De vuln. vesic. fell. vid. Bohnius sect. 2. c. 5. p. 153. 154. Ammannus Prax. vuln. leth. dec 3. histor. 10. Bonetus Sepulchret. anat. lib. 4. sect. 3. obs. 27. §. 3. Act. Hafniens. Bartholin. Welschius ration. vuln. leth jud. cap. 5. p. 50. 51.*

(*b*) *Vulnera vesiculæ felleæ non quidem subito, sed successu temporis necant, Forestus lib. 6. obs. chirurg. 5. dicit.*

§. LXI. Quod vero nunc læsiones LIENIS concernit, tunc illæ quidem neque nobilitate, neque sensibilitate visceris nituntur, sed potius ex illius structura decidi merentur. Est enim Lien pars mollis, laxa, multo sanguine prædita, copiosis arteriis, & non paucis etiam venis referta, ceteroquin celluloso-fibrosa, quæ facile offendi, lacerari & vulnerari potest. Et licet Lien quadantenus sub superiori parte costarum ultimarum, sive spuriarum aliquo scuto & protectorio gaudeat, tamen illius situs ita constitutus est, ut facile in postica hypochondriorum regione lædi queat. Quare ob teneritudinem suam & planiorem situm sub generalibus abdominis integumentis facile dilacerari, contusione disrumpi, aliaque offensione violari potest.

Lepida enim minimeque est attendenda argumentatio, ab artificiali excisione Lienis in brutis suscepta (*a*) ad illethalitatem violentæ læsionis Splenis in hominibus. Et dum aliquando Lien morbosis Infarctibus & Scirrhis subjectus est, ut eapropter externa quædam læsio non modo eundem facilius offendat, sed & periculosius adfligat, immo ex accidenti lethalem eventum nanciscatur; hinc in quolibet casu in ejusmodi morbosas adflictiones, sicuti Lienis, ita aliorum viscerum sollicite inquirere convenit. Et quando testimonia de vulnere Lienis curato (*b*) prostant, tunc sane talia vulnera æque levia esse debent (*a*), ac cordis & hepatis. Levia interim admodumque superficialia Lienis vulnera illethalia existunt, quæ vero vicissim in substantiam hujus visceris penetrant, tanto magis, quæ vasa illius sanguifera valde offendunt & quæ simul alias partes lædunt, illa æque certo & cito ac alia, absolute sunt lethalia. Repentina enim sanguinis profusio, quæ nulla arte coerceri potest, ut & ejusdem extravasati sanguinis collectio in abdomine, & præcox, quæ supervenit putredo, hujus lethalitatis evidens & demonstrativa caussa est. Quare repentina aliquando mors Lienis læsionem sequitur. Hinc passim auctores talia lethalia (*d*) Lienis vulnera allegant; sicut exempla læsionum Lienis ex accidenti (*e*) lethalium etiam inter Medicos constant. Et tales lethales Lienis offensiones etiam a contusionibus, plagis & casibus evenire possunt & solent, ita ut interdum extrinsecus nullæ suggillationes (*f*) conspici queant. Proinde vero tales plagæ æque lethales (*g*) esse solent, ac cruentæ vulnerationes, ubi utplurimum in subjectis ab incruenta Lienis plaga demortuis tumidus venter, a sanguine, extravasato natus, observatur, insuperque etiam sæpius extrinsecus vibice in sinistro hypochondrio, tanquam indices inflictæ plagæ conspiciuntur. Allegant etiam authores signa vulnerati Lienis, quæ conferenda. (*h*)

(*a*) *Bohnius Renunc. vuln. leth. Sect.* 2. *cap.* 5. *p.* 155. 156. *Ammannus Prax. Vuln. Leth. Dec.* 4. *hist.* 5. *p* 292. *Bonetus sepulchret. Anatom. lib.* 4. *Sect.* 3. *obs.* 29. §. 8. *p.* 375. *in schol.*

(*b*) *Forestus lib.* 6. *obs. chirurg.* 6.

(*c*) *De Lienis vulneribus, quod æque lethalia sint, ac cordis vulnera, testatur Ammannus Pr. vuln.* Leth. *p.* 357. *qui auctor propterea Lienem æque ad vitam necessarium reputat, ac Cor, & Welschius cap.* 5. *p* 51. 52. *rat. vuln. leth. jud. ex Sennerto Pr. lib.* 5. *P.* 4. *c.* 3. *idem judicium de Lienis vulneribus ac de Hepatis læsionibus format.*

(*d*) *vid. Celsus lib.* 5. *c.* 26. *Sebitz. exam. vuln. p.* 3. §. 109. *seqq. Ammannus Pr. Vuln. Leth. Decad.* 5. *hist.* 4. *Bohnius & Welschius loc. cit. Suevus de Inspectione vuln. P.* 2. *cap.* 13. *p.* 95. *A. N. C. Cent. X. obs.* 84. *Zittmannus*

Cent. 3.

Cent. 3. caſ. 59. 94. 54. in quo ultimo recenſetur, quod Lien in altero latere ubi læſio non fuit, colore diſcrepaverit, & ſubinde valde laxus, (ſehr mürbe) *fuerit,* daß nach einer kleinen Bemühung dergleichen Spaltungen könten *imprimiret* werden. *De qua circumſtantia in reſponſo judicatur p 725.* Wiewohl auch gar wohl seyn kan, daß *magnitudo lienis aucta, & friabilitas ejusdem ſubſtantiæ extraordinaria,* deren gleichfalls im *Atteſtat* gedacht worden, von dem bißherigen *febre chronica tamquam cauſa interna* verursachet worden, und dahero gedachtes *Viſcus* durch die äusserliche *Violenze* der Schläge desto leichter verletzet und zerrissen werden mögen ꝛc. *De vulnere & ruptura Lienis per ſe lethali vid. Zittmannus Cent. 6. caſ. 76. Qualificatum & compoſitum Lienis vulnus, ubi aliæ partes ſimul læſæ fuerant, recenſet Ammannus Med. Crit. p. 280 ſqq. Plaga ſiniſtri hypochondrii ob læſionem Lienis & corruptionem partium adjacentium lethalis Gockelius Cent. 2. conſ 20. Fidelis Relat. Med. lib. 4. Sect. 2. c. 3. p. 541.*

(*e*) *Valentini C. J. M. L. Pand. P. 2. Sect. 4. caſ. 8.*

(*f*) *Bohnius loc. cit. Sect. 1. c 1. p. 12. & 14. & Sect. 2. cap. 5. p. 156. idem de Officio Med. Dupl. P. 2. c. 4 p. 590. A. N. C. Dec. 3. an. 2. obſ. 24. Fortunatus Fidelis l. 4 Sect 5. c. 1.*

(*g*) *Tulpius lib. 2. cap. 29. Nicolaus Fontanus Epitome Veſalii p. 22. A. N. C. dec. 3. an. 2. obſ. 24. & 70. Cent. 1. obſ. 108.*

(*h*) *Suevus de Inſpect. vuln P. 2. c. 13. p. 98.*

§. LXII. Nunc RENUM Vulnera ſub examen vocanda ſunt; hæc ſi levia & ſuperficialia fuerint, utique illethalia exiſtunt (*a**): ſi vero intimius penetraverint, aut vaſa emulgentia eminenter læſerint, aut ad pelvim plane pertigerint, tunc non modo ob gravem Hæmorrhagiam & ob ἀδυναμίαν artis, ſed & ob ſupervenientia repentina periculoſa ſymptomata lethalia (*a*) redduntur. Quod enim quædam renum vulnera ſanata (*b*) fuerint, tamen ab hoc exemplo haud abſoluta illethalitas vulnerum renum confirmari poteſt: accedit & illud, quomodo tales Renum læſiones ob continuum ſeri Urinoſi adfluxum ægrius curari queant, adeoque leviora talia vulnera citius in deteriorem ſtatum degenerare ſoleant. Recenſentur præterea ſigna vulnerum renibus inflictorum (*b**), URETERUM læſionem quod attinet, ſive illa transverſaliter, ſive ſecundum longitudinem fibrarum inflicta fuerit, tunc equidem magis Welſchii, quam Bohnii accedo judicio, quomodo videlicet tales Vulnerationes magis in illethalitatem, quam lethalitatem inclinent; cum primis ſucceſſiva ſeri urinoſi extravaſatio, non præcocem perniciem adferat, ipſa ſubinde Vrina in prima ſua ſecretione dilutior, aquoſior & temperatior ſit, neque confeſtim adeo meticuloſa irritamenta cauſetur, proinde ſerum illud extravaſatum, ſi non penitus reſorberi, tamen colligi poteſt, ut tumorem abdominis quidem conſtituat, ex quo vero tam ſubitanea mors metuenda

tuenda haud eſt: & tandem in tali neceſſitate functio illius Renis, qui cum læſo uretere cohæret, ceſſare, & in altero adhuc integro Rene suppleri & augeri poteſt, qualis functionum mutatio, pro diverſitate adflictionum & neceſſitatum urgentium, Naturæ in aliis caſibus uſitata eſt. Quoniam itaque in Ureterum læſionibus magis ſpes prævalet, quam metus urget, propterea illarum læſionum illethalitas facilius illuceſcit. Et quando vulnera pulmonum illethalia cum tempore phthiſin & mortem poſt ſe trahere poſſunt & ſolent, quæ propterea haud pro abſolute Lethalibus æſtimantur: hinc vulnera Ureterum, quæ cum tempore tumorem quaſi hydropicum & viſcerum eliquationem & corruptionem, tandemque mortem poſt ſe trahunt, ob talem conſecutionem haud rigoroſe pro abſolute lethalibus declarari merentur.

(a*) *Suevus de Inſpect. Vuln. P. II c. 14.*

(a) *Bohnius Exam. vuln. leth. Sect. 2. cap. 5 p. 156. 157. Welſchius Rat. Vuln. Leth. jud cap. 12. pag 85. 86. Foreſtus lib. 6 obſerv. Chirurg. 5. Suevus loc. cit. Fidelis Rel. Med. lib. 4. Sect. 2. c. 3. p. 541.*

(b) *Schenk de Vuln. Ren. lib. 1. obſ. 1. ex Fallopio; ut & Foreſtus & Bohnius loc. cit.*

(b*) *Suevus l. c. p. 100 Fidelis l. c. cap. 4. p. 546.*

(c) *De Vulner. Ureter. vid. Welſchius loc. cit. pag 86. Bohnius loc. cit. p. 157 158.*

§. LXIII. In ordine nunc ſequuntur VESICÆ URINARIÆ Vulnera, quæ pro diverſitate ſtructuræ in hac Veſica obvia, diverſimode dijudicantur. Vulgo enim diſtinguitur Veſica pro hoc ſcopo quoad Regionem in Fundum & Cervicem, & ratione ſubſtantiæ in partem Membranoſam & Carnoſam. Sicut vero hæc veſica ubique membranoſa eſt, ita tamen circa collum illius tunicæ craſſiores ſunt, quam in fundo, adeoque, in hoc fundo ſenſibilior eſt; ob id læſiones in fundo inflictæ utplurimum lethales eſſe obſervantur, quæ vero circa cervicem occurrunt, illæ haud adeo facile lethales evadunt, attamen graviores, majores, & cum eminenti vaſorum ſanguiferorum læſione complicatæ vulnerationes colli veſicæ æque aliquando lethales (*a*) evadunt; id quod teſtimonio minus peritorum lithotomorum comprobari poteſt. Sunt interim quidam, qui vulnera veſicæ circa fundum aut ad latus inflicta, ſi non abſolute lethalia pronunciant, tamen difficilioris curationis eſſe, & gravia ſymptomata inferre declarant (*b*) quemadmodum viciſſim vulnera veſicæ illethalia & ſanata (*c*) ab obſervatoribus recenſentur. Et quemadmodum omnia Veſicæ vulnera ægrius coaleſcunt, inſuperque artis aditus admodum præcluſus eſt, hinc ſemper quælibet talia vulnera periculoſa exiſtunt, & ſi quædam illorum ſanantur, ratio utique habenda eſt ætatis, virium & conditionis inflicti vulneris. Interim periculoſorum ta-

lium vulnerum ſanatio non declinat lethalitatem aliorum hujus veſicæ vulnerum, quæ facilius & ſymptomatum gravitate & mortis acceleratione ſe prodit: refugium ad Lithotomiam quod concernit, ex quo veſicæ vulnera pro illethalibus æſtimari poſſent, tunc illud adeo firmum non eſt, quoniam non modo artifices conſcientioſi hanc operationem utpote ambiguam aggrediuntur, ſed plures homines ex hac operatione ſive perite ſive imperite adminiſtrata ſuccumbunt: denique in hac lethalitate agnoſcenda & confirmanda, attentione & judicio opus eſt: Signa denique vulneratæ veſicæ perinde enarrantur (*d*).

(*a*) *Bohnius Renunc. Vuln. Sect.* 2. *c.* 5. *p* 158-160. *Welſchius rat. vuln. leth. jud. p* 88-90. *Zacchias lib.* 5. *tit* 2. *qu.* 2. *n.* 24. *Valentini Corp. Jur. Med. Leg. Pand part.* 2. *Sect.* 4. *caſ.* 19. *Zittmannus Med. Crit. Cent.* 3 *caſ.* 10 43. *Gockelius Cent.* 1. *conſ.* 74. *Veſicæ inter luctandum ruptio lethalis Gockelius Cent* 2. *conſ* 40. *Riedlinus obſerv. Chirurg. rar. obſ.* 19. *p.* 12. *de. Veſicæ ruptura a ſaltu lethali.*

(*b*) *Ruyſch. obſerv. anat. chirurg.* 75.

(*c*) *De vulnere Veſicæ in parte carnoſa non lethali egit Zittmannus Cent.* 3. *caſ.* 11. *De illethalibus & ſanatis talibus vulneribus confer Ruyſch. loc. cit Salmuth. cent.* 2 *obſ.* 44 *Tulpius lib.* 4 *c.* 30. *Cattierius obſ.* 4. *A. N. C. dec.* 1. *an.* 9 *obſ* 85. *Vulnus veſicam utrimque penetrans brevi ſanatum allegatur in A. N. C. cent.* 9 *obſ.* 68. *ſed quoad hanc hiſtoriam dubitationes adhuc moveri poſſent: ex quibusnam ſignis illa perfecta transfoſſio judicari potuerit, ut non hæc obſervatio pro præſumtione minus fundata habeatur? Vulnus veſicæ ex accidenti lethale allegatur ibidem cent.* 9. *obſ* 69. *Veſicæ ſectionem non eſſe lethalem quinque hiſtoriis comprobavit Schenckius lib.* 3. *de vuln. veſicæ. Foreſtus lib* 6. *obſ chirurg.* 6. *dicit: Veſicæ vulnera, niſi fuerint majora, aut in parte ejus membranoſa inflicta, mortem non inferunt, & Bohnius loc. cit. teſtatur, quomodo contigerit, ut vulnera fundo veſicæ inflicta aliquando lethalia fuerint. De vulneribus veſicæ lethalibus & illethalibus atque ſanatis vid. Suevus de inſpect. vuln. P.* 2. *c.* 15. *Fidel. Rel. l.* 4. *Sect.* 2. *c* 3. *p.* 538.

(*d*) *Suevus l. c. p.* 105.

§. LXIV. Progredior jam ad *Partium Genitalium* violentas læſiones (*a*), quæ legalibus deciſionibus ſubjiciuntur; hæ in maribus obviæ per ſe quidem non aliter lethales ſunt, niſi interne vaſa ſpermatica ſimul eminentius violata fuerint, ut ob incoercibilem Hæmorrhagiam & irruentem putridam corruptionem tale vulnus reddatur lethale. Alias, ſi ejusmodi vulneratio tantum externas attigit partes, & arti Medicæ ac Chirurgicæ ad illam acceſſus patet, tunc læſio talis haud abſolute lethalis eſt. Hinc varia conſtant exempla penis per caſus violentos & morbidos ſine vitæ damno ablati (*b*). Poſſunt vero tunc quidem tales ablationes funeſtum eventum nanciſci

ciſci, quando ob retardatam tempeſtivam & neceſſariam deligationem Hæmorrhagia mortifera conſequitur. Quod porro *partes Mulierum Genitales* attinet, tunc vaginæ quidem vulnera non lethalia ſunt, qualia etiam curata (*c*) recenſentur. Uteri vero vulnera ſolitaria rariora ſunt, & ſi uterus leviter aut mediocriter vulneratus, neque in eodem ſimul vas ſanguiferum ſingulare læſum eſt, tunc tale vulnus haud lethale exiſtit, (*) quod ſi vero illud majus & ſimul vaſa ſanguifera eminenter læſa fuerint, tunc omnino talis violatio per ſe lethalis evadit: ſi vero *Gravidæ uterus* læditur, tunc talis læſio vel periculoſa, vel plane funeſta eſt; periculoſa, ſi etiam mitior fuerit, quoniam ad ſtupendas Hæmorrhagias diſponit, dum hoc tempore vaſa ſanguifera in utero ſanguine valde turgida ſunt, inde etiam facile lethalis ſanguinis profuſio oritur. Deinde levis etiam vulneratio uteri in prægnante ad Embryonis mortificinam & conſequentem periculoſam abactionem diſponit, ut ex abortu & præmaturo intricato partu mulier pereat: qui reſpectus propterea ſollicite annotandi, conciliandi, & dijudicandi ſunt. Quod ſi vero vulnus uteri in gravida gravius fuerit, tunc illud & Gravidæ & Embryoni mortale evadit. Et ſi ipſe *Embyro* vulneratus fuit, tunc vulnus punctim illatum fœtum quidem interficit, matri vero, ſi vaſa ſanguifera uteri læſa non ſunt, neque confeſtim gravia ſymptomata ſuperveniunt, illethale eſſe poteſt: quando vero ex conſequente abactione fœminæ mors accidit, tunc hæc eidem vulneri haud ſimpliciter imputanda eſt: Quando porro cæſim aut latiori enſe vulnus inflictum eſt, tunc & matri & fœtui vulnus uteri lethale evadit. (*d*) Haud tamen iterum quoad hanc conſiderationem ab artificiali (*e*) uteri exciſione ad abſolutam illethalitatem vulneris uteri concludere licet, cum præcautiones artificiales non cum violenta læſione confundi debeant.

(*a*) *de vuln. part. genit. vid. Welſchius loc. cit. p.* 90.

(*b*) *Frankenau Satyr. Med. VII p. m.* 113-117. *Simon de Impot. Conjug. cap* 3. *theſ.* 2 *n.* 18. *conf. etiam illa, quæ ſuperius in Cap. de impotentia natural. de caſtratione dicta ſunt.*

(*c*) *A. N. C. cent.* 5. *obſ.* 56. *Salmuth. cent.* 3. *obſ* 67. & *tale grave vulnus vaginæ uteri cum fruſto ligni inflictum, ſed curatum, mihi etiam conſtat. Vulnus in collo uterino curatum. Horſt. P.* 2. *L.* 4. *obſ. ſing.* 5.

(*) *de Uteri vulnere non lethali vid. Riedlinus Lin. Med. An.* 3. *Octob. obſ.* 12. *p.* 688.

(*d*) *Vulnus uteri & fœtus vid. Bohnius Sect.* 2. *cap.* 5. *p.* 160. 162. *Welſchius p.* 90-92.

(*e*) *Talia exempla recenſet Frankenau Satyr. Med.* 2. *p.* 41. 42. *De uteri vulneribus lethalibus & illethalibus vid. Suevus de Inſpect. vuln. P. II. c.* 16.

§. LXV. In

§. LXV. In præſenti tractatione de vulnerum lethalitate proinde VASORUM UMBILICALIUM vulnera in natu majoribus inquiri & dijudicari ſolent, quæ minus per ſe in lethalem eventum inclinant, licet exempla in contrarium proferri videantur. (*a*) Quod etiam LIGAMENTI MEMBRANOSI læſionem attinet, tunc illa vix abſolute lethalis eſt, teſtimonio rupturarum, a caſu, calcitratione pedum, violenta abdominis preſſione, tam in illis perſonis, quæ alvo duriori, quam, quæ partu difficili laborarunt, ortarum, ut propterea Hernia umbilicalis conſequatur, quo referri meretur Punctura Umbilici, quæ quandoque arte chirurgica ſuſcipitur. Venæ vero umbilicalis officium in hominibus natis vix ullum eſt, adeoque illius læſio haud lethalibus adſcribi meretur offenſionibus; unde etiam quidam talem læſionem, ſi non penitus pro illethali declarant, tamen judicium de hujus vulneris lethalitate in ſuſpenſo relinquunt. (*b*) Quando vero quidam lethalitatem vulnerum umbilico inflictorum defendunt, tunc illam ex nervorum (*c*) læſione deducere ſatagunt, qui in umbilicum abeunt: interim, quia tales nervi valde exiles ſunt, ita ab illorum læſione non facile, neque ſemper, lethalis metuendus eſt effectus. Quod denique illam relationem (*d*) attinet, quaſi homines, qui vivi excoriati fuere, haud maturius mori potuerint, niſi ſecto umbilico, tunc de veritate hujus hiſtoriæ merito dubitandum eſt. (*e*)

(*a*) *Ex Hildano cent.* 1. *obſ.* 53. *& Boneto in Sepulcret. anat. l.* 4. *ſect.* 3. *obſ.* 25. *§* 16. *p.* 365. *qui reminiſcuntur vulneris lethalis ob diſciſſam venam umbilicalem.*

(*b*) *velut Bohnius Exam. Vuln. Leth. ſect.* 2. *cap.* 5. *p.* 154. 155.

(*c*) *referente Zacchia lib.* 5. *tit.* 2. *qu.* 2. *n.* 25. *Arcæo de curat. vuln. lib.* 2. *c.* 2. *& Fortunato Fideli Relat. Med. lib* 4. *ſect. c.* 2.

(*d*) *quam recenſet Zacchias l. c. ex Leone Africano, Scaligero &c.*

(*e*) *id quod etiam urget Bohnius loc. cit.*

§. LXVI. Ad reliquorum VASORUM SANGUIFERORUM vulnera inquirenda & decidenda me converto. Quando itaque in intimioribus corporis cavitatibus vel eminens truncus ſanguiferus, vel ramus conſpicuus læſus fuit, tunc ob repentinam & ſtupendam ſanguinis profuſionem, ut & ob ἀδυναμίαν artis tale vulnus abſolute lethale evadit. (*a*) Interim ſunt, qui vaſorum ſpermaticorum vulnera tantum periculoſa (*b*), ſed non lethalia nuncupant; quamvis illis equidem aſſentiam, qui talia vulnera mortiferis (*c*) læſionibus annumerant. Idem etiam judicandum eſt de majoribus ramis venoſis & arterioſis in externo corpore læſis, quando illi nulla arte tractari poſſunt, velut paſſim lethalia talia vulnera recenſentur (*d*): Interim viciſſim teſtimonium producitur de arteria inciſa & ſponte conſolidata (*e*),

uti

uti perinde similium vulnerum illethalium, ex accidenti lethalium & sanatorum exempla varia proponuntur *(f)*. Hinc in discernendis talibus vulneribus omnes circumstantiæ bene sunt inquirendæ & ponderandæ, insuperque observandum, an ejusmodi læsioni necessarium auxilium adhiberi potuerit, & adhibitum etiam fuerit, an vero minus? unde judicium de lethalitate ejusmodi læsionis facilius formari poterit.

(a) *id probant varia testimonia vid. Sennertus Prax. lib. 5. Part. 4. cap. 3. Bonetus Sepulchreto anat. lib. 4. sect. 3. obs. 25. §. 18. 19. pag. 366. & obs. 27. §. 6. Pavius anatom. obs. XI. Bohnius Exam. vuln. lethal. sect. 2. cap. 5. pag. 163. 164. Welschius Ration. vuln. leth. jud. cap. 4. pag. 46. seqq. 50. 52-54. Valentini Pandect. Part. 2. sect. 4. cas. 20. agit de Vulnere abdominis cum læsione Venæ & Arteriæ Magnæ lethali, & Forestus lib. 6. obs. chirurg. 21. allegat Vulnus Arteriæ Magnæ lethale, nec non vulnus Venæ Cavæ & intestinorum lethale. Vasa jugularia sclopeto vulnerata lethalem constituunt læsionem. Gockelius cent. 2. cons. 26. Suevus Inspect. vuln. P. 2. c. 11. Fort. Fidelis Relat. Med. lib. 4. sect. 2. c. 3. p. 539. seq.*

(b) *Velut Welschius loc. cit. pag. 90.*

(c) *Bohnius loc cit. pag. 164.*

(d) *Welschius loc. cit. cap. 14. pag. 115-117. Bohnius loc. cit. Sect. 1. c. 3. pag. 33. seqq. De vulnere femoris lethali egit Ammannus Med. Crit. pag. 275. Tibiæ leve vulnus ob Hæmorrhagiam incompescibilem lethale describit Bonetus Sepulchret Anat. lib 4. sect. 3. addit. obs. 2 pag. 375-376. De Arteria Crurali læsa & morte post 14mum diem consequente egit Bonetus loc cit. obs. 20. p. 385. De vulnere Venæ Cruralis in regione femoris lethali, disserit Zittmannus Cent. 5. cas. 99. Vulnus trunci Cruralis Venosi & Arteriosi Iliaci lethale commemorat Zittmannus Cent. 2. cas. 96. Arteriæ Cruralis vulnus lethale describit Zittmannus Cent. 3. Cas 47. 57. Vulnus Venæ & Arteriæ Cruralis lethale idem commemorat Cent. 4 Cas. 11. & 50. Vulnus Carotidis internæ & spinalis medullæ circa vertebram colli lethale Idem enarrat Cent. 1. cas. 49. De fractura & fissura cranii cum suffusione piæ matris & ruptura Arteriæ Carotidis absolute lethali egit Zittmannus Cent. 5. Cas. 86. De lethalibus vasorum læsionibus vid. Valentini Pand Part 2. Sect. 6 per integrum & Sect. 5. cas. 7. & 8. Conf. A. N. C. Dec. 1. An 2. obs. 161.*

(e) *Talem casum proponit Merclinus in Casibus incantationum pag. 25.*

(f) *Femoralis Arteriæ & Venæ Vulneris incerta lethalitas ob inspectionem 14 diebus post mortem demum factam, explicatur a Zittmanno Cent. 2. cas. 60. Vulnus Venarum Cruralium ex inscitia Chirurgi lethale proponit Zittmannus Cent. 4. cas. 92. Cruralis trunci cum osse femoris sclopeti explosione facta concussio per accidens lethalis vid. Zittmannus Cent. 5. cas. 61. Vulnus Venæ Cruralis per accidens lethale Zittmannus Cont. 5 cas. 95. Vulnus Vasorum Crural. non lethale Zittmannus Cent 5. cas. 19. Vulnus in curvatura brachii, ubi venæ & arteriæ concurrunt curatum vid. Forestus lib. 5. observat. chirurg 21. Vulnus manus sinistræ non absolute lethale, licet arteriæ*

teriæ & nervi ex toto incisi fuerint, recenset Gülbenklee *respons.* 2. *Vulnus carpi & venæ medianæ difficulter sanatum Hildanus Cent.* 4. *obs.* 57. *De vulnere cubiti sinistri & brachii ex accidenti lethali vid. Valentini Pand. Part.* 2. *Sect.* 5. *Cas.* 3. 4 *De Vulneribus venarum crassarum & arteriarum maiorum vasorum vid. Suevus de Inspect. Vuln. Part. II. cap. XI.*

§. LXVII. Supereſt, ut adhuc PARTIUM EXTERNARUM Vulnerationes examinem: hæ quidem ſi vaſa ſanguifera magna & intricata non violaverint, raro pro lethalibus habentur, quoniam non modo ars facile iisdem ſubvenire poteſt, ſed & graves partium externarum vulnerationes ſanatæ (*a*), & craſſæ membrorum amputationes illethales multis comprobantur exemplis. Quare muſculoſarum partium vulnera communiter pro illethalibus habentur (*b*); neque biceps musculus, quem dicunt die Mauß, lethalem ſubit vulnerationem (*b**): Interim quodvis quidem tale vulnus etiam ex accidenti (*c*) lethale fieri poteſt; haud tamen facile, DEO benedicente, ſub manu periti & providi artificis tale vulnus lethale fieri ſolet. Lethalia vero viciſſim talia externa fiunt vulnera, ſi cum nimia partium dilaceratione, intricata vaſorum ſanguiferorum violatione (*d*), magna ſanguinis extravaſatione, coagulatione, & in certa loca, e quibus tam ſubito educi haud poteſt, collectione, ut propterea præceps conſequatur putredo, proinde ſi cum oſſium conjuncta gravi fractura, cum complicata nervorum inciſione, & eximia tendinum læſione (*e*) inflicta ſunt, ut confeſtim lethalia ſuperveniant ſymptomata, aut tam ſubito artifex ſuccurrere haud queat, quam talia pathemata irruant, adeoque tota læſio repente in pravum ſtatum degeneret. Unde in obſervatione Medica exempla lethalium (*f*) & ex accidenti (*g*) lethalium talium vulnerum occurrunt; quemadmodum etiam JCti (*h*) quæſtionem de vulnere brachii aut pedis non lethali, ubi læſus tamen moritur, ventilant. Inde vero conſtat, quomodo vulnera in certis caſibus externo corpori inflicta, etiam abſolute lethalia eſſe poſſint. Id quod etiam valet, ſi numeroſa talia vulnera ſimul alicui infliguntur, ut ob repentinum ſanguinis diſpendium, quod tam cito nulla arte evitari poteſt, læſus ſuccumbat; uti hæc vulnera collective ſumta, omnino lethalem conſtituant violationem, de qua conſideratione jam in præcedentibus actum fuit. Et dum in antecedentibus de nervorum vulneribus etiam mentio facta fuit, ita adhuc moneo, quomodo vulnera non ſemper ex magnitudine, aut exilitate menſuranda & dijudicanda ſint, ſed quod ubique omnes circumſtantiæ provide conciliari debeant. Unde etiam obſervationes conſtant, quomodo cum acu (*i*) mors provocata fuerit. Juncturarum denique læſiones facile periculoſæ aut ex accidenti etiam lethales fiunt (*k*).

(a) *Vulnus penes Rascetam manus transversim inflictum & sanatum describit Forestus lib. 6. obs. chir. 13. Vulnus pedis grave sanatum ibid. observ. 18. Vulnus in cubitu brachii sinistri cum incisione nervorum curatum ibid. obs. 19 Vulnus dorsi profundum & occultum facillime sanatum ibid. obs. 24. Vulnus cruris sanatum Rumlerus obs. 47. Vulnus tendinis musculi lati sanatum ibid in notis ad observat. 37*

(b) *Ammannus Med. Crit. pag 350. 352. Welschius rat. vuln. leth. jud. cap. 14. p. 95-97. Bohnius Exam. vuln. lethal. Sect. 2. cap. 6. pag. 165. Valentini Corp. Jur. Med. Leg Pand. Part. 2. Sect. 5. introd. §. 2 6.*

(b*) *Suevus de Inspect. Vuln. Part. II. c. 21. Welschius rat. vuln. leth. jud. c. 16. p. 165.*

(c) *Id fusius exposuit Welschius loc. cit cap 14. De vulnere femoris punctim inflicto ex accidenti lethali. Gockelius Cent. 1. cons. 73. Vulnus cum fractura tibiæ & fibulæ ob corpus cacochymicum lethale. Gockelius Cent. 2. cas. 61. 62.*

(d) *Carpi vulnus lethale ob arteriam substratam per longitudinem divisam Bonetus Sepulchret. Anat. Lib. 4. Sect 3. obs. 19. §. 4. pag. 346. Gockelius decad. II. obs. 2.*

(e) *De vulnere tendinum supra genu lethali vid. Ammannus Med. Crit. pag. 66.*

(f) *Zittmannus Med. Crit Cent. 5. cas. 56.*

(g) *Idem Cent. 2. Cas. 44. Forestus Lib. 6. obs chirurg. 1.*

(h) *Schœpffer de Hæmorrh. vuln. cap. 3 n. 72-78.*

(i) *Quomodo cum acu inter os occipitis & primas cervicis vertebras infixa lethale vulnus provocatum sit, aut alio modo provocari possit vid. A. N. C Dec. 1. An 3 obs. 314. Bohnius Renunc. Vuln. Leth. pag. 70. De hac specie homicidii actum etiam fuit superius in capite de infanticidio. Conf. Schœpffer loc. cit. cap. 3. n. 145. 146.*

(k) *Suevus de Inspect. Vulner. Part. II. cap. ultimo 23.*

§. LXVIII. Posteaquam hactenus doctrinam de *Læsionibus Lethalibus & Illethalibus* sufficienter pertractavi, ita paucis adhuc addere lubet, quid sentiendum sit de CRUENTATIONE OCCISI CORAM OCCISORE? Ex hac observatione ortum traxit Jus inter Germanos notum, quod vocatur Jus Feretri, sive Sandapilæ, das Baar-Recht, sicut passim auctores (a) hujus observationis reminiscuntur, inter quos pro & contra disseritur, & quantum huic phænomeno credendum sit, ventilatur, quod videlicet hæc cruentatio in foro pro aliquo indicio admitti aut non (*) admitti possit; interim secundum plurimorum consensum, me assentiente, hæc Cruentatio dubium est experimentum & indicium, quemadmodum etiam inter ipsos adfirmantes & hoc signum admittentes, quoad palmarias circumstantias magna occurrit discrepantia (b) Et quamvis hæc Cruentatio rarius contingat, &, si accidit, illius diversæ naturales (c) causæ recenseantur, neque facilis via pateat, ut

ut ex vero in tali phænomeno miraculum quoddam accusare possimus, tamen propter alias concurrentes circumstantias ex vultu alterato (*d*) illius, qui occisor præsumitur esse, dum cadaver tangit, aliqui hunc contactum in foro admittere volunt, id quod quidem in illo casu locum invenire potest, ubi homicida non duræ cervicis & tenacis animi est; siquidem de reliquo in tali casu omnis prudentia observanda erit, ne vel superstitio, vel præjudicium, vel aliud dubium judicium atque decisum formetur & committatur, qui singuli respectus itaque ad præsentis capitis commendationem spectant.

(*a*) *Reygerus in Thesaur. Jurid. voce sanguis n.* 6. *item Mullerus & Oelsnerus de jure Feretri egerunt. De hac Cruentatione cadaverum vid. Zacchias lib.* 5. *tit.* 2. *Qu.* 8. *Rejes Camp. Elys. Qu.* 33. *Valleriola Lib.* 2. *obs.* 9. *allegat talem casum, ubi ad demortui conspectum, is qvi vulnus lethale intulit, deductus fuit, qui ubi coram stetit, mox e vulnere atque e naribus demortui sanguis cum sonitu & spuma sanguini intermista, fluere coepit. Exempla cruentationis defuncti ad contactum hominum de homicidio suspectorum vid. Lentilius Eteodr. p.* 275. *Garmannus de mir. mort. lib.* 2. *tit.* 7. *Bohnius de Offic Med. dupl. Part.* 2. *cap.* 5. *pag.* 625. *Valentini Corp. Jur. Med. Leg Pand. Part.* 1. *Sect.* 6. *cas.* 26. *pag.* 237. 238. *Lentilius Miscell. Med. Pract. p* 480. *Geuderi disp Greg. Horstii tr. de naturali conservatione & cruentatione Cadaverum Kornmanni mirac. mort. Part.* 9. *c.* 23-27. *A. N C. Cent.* 5 *obs.* 94. *Voigt de stillicidio ex interempti hominis cadavere: submersorum & interemptorum corpora sanguinem profundere Mizaldus Memorab. Cent.* 1. *aph.* 4. *E JCtis vid Feltmann de Cadavere inspic. cap.* 59. *Carpzov. Pr. Crim. Quæst.* 122. *n.* 36. *Besoldus thesaur. pract voce* Baar-Recht. *Clasenius C C. C. artic.* 33 *pag.* 176-179. *Speidelius in notabilibus p* 98. *Stephani in artic.* 33. *C. C. C pag* 61. *Schottelius de singul. & antiqu. in German. juribus cap.* 3. *n.* 4. *§.* 21. *seqq. Doepler* im Schau-Platz der Leibs- und Lebens-Straffen *cap* 1. *§.* 155. *pag.* 42. *Stryk. de Jur. Sens. diss.* 7. *cap* 3. *n.* 1-17. *Idem in Usu Moderno L.* 48. *tit.* 18. *§.* 7. *Brunem. Proc Inquis c.* 7. *n.* 30 *p.* 54. 55. *Schæpffer de Hæmorrh. vuln. cap.* 1. *n.* 52. *usque ad finem. Hundshagen de Stillicidio Sanguinis in homin. violenter occisi cadavere conspicuo: an sit sufficiens præsentis homicidæ indicium? Et multi alii auctores, qui a modo allegatis passim recensentur. Cruentatio cadaveris an certum infanticidii sit indicium Vateri disp. de infanticidii imputati signis diagnosticis. Quid judicandum de jure Feretri vid A N. C. dec.* 3. *An.* 1. *p.* 68. Der lustige *Jurist p.* 345. *Kirchmaier de Cruentat. cadav. Libavius tract. II. Physic. de cruentatione Cadaverum. Horstius decepsis de naturali conservatione & Cruentatione cadaverum Schottus Magia natural. Part.* 4. *l.* 5. *Syntagm.* 2. *c.* 4. *Delrio in Comment. sup octav Senec v.* 117. *disquisit. Magic. lib.* 1. *c.* 3. *qu.* 4. *lib.* 4. *c.* 4. *qu.* 5. *Sect.* 1. *Mynsicht* Schau-Platz denckwürdiger Geschichte *tit.* 1. Harsdörfer Schau-Platz jämmerlicher Mord-Geschichte *p.* 443. *Pfauzius de fluxu sanguinis e corpore occisi ad præsentiam occisoris. Disp. mea de Hæmorrhagiis*

morrhagiis mortuorum §. 10-12. *Dannhauer* in der Catechismus Milch 1. Theil *p.* 245. rechnet dieß *experiment* unter die Versuchungen GOttes. *de Hæmorrhagia cadaverum Marc. Marci a Kronland. Phil. vet restit. P. IV. Subsect.* 3. *p.* 401.

(*) *Dannhauer* in Catech. Milch *Part. II. p* 210. *illud experimentum pro superstitioso declarat, & provocat ad Brochmandum loc. de Lege Sect.* 4. *qu.* 6. *p.* 137. 2. *Sam.* 3. *v. ult. conf. Dannh. l. c. P. IV. p.* 17. die *cruentatio cadaverum* oder der Blut-Fluß so von einen getödeten Leichnam, in Ansehen oder Gegenwart des Thäters oder Mörders sich bißweilen erzeiget, mag wohl ein göttlich Wunderwerck seyn, aber dieweil dessen der Richter nicht unfehlbahr gewieß, so kan er darauf nicht fussen. *Dannhauer* achtet in der Catech. Milch *Part.* 8. *p.* 25. diese *cruentation* vor etwas übernatürliches.

(*b*) *Zacchias loc. cit. n.* 2-7. *Garmann l c.* §. 96-99.

(*c*) *Propterea Bertazolius conclus.* 320. *dixit: quod non temere huic indicio fides sit adhibenda propter naturæ vicissitudinem & mutabilitatem, causarumque & casuum incertitudinem ac varietatem.*

(*d*) *Stryk. de Jur. Sens. l. c. n.* 15. *dicit; Quamvis non infallibile indicium effusio sanguinis sit, non tamen a Judice plane negligenda hæc tactura, quippe hac ratione, dum in conspectum cadaveris reus deducitur ac sanguinem leviter stillare videt, sæpiuscule commovetur, ut ita ulteriori inquisitioni Judex possit supersedere: imo diligenter a Judice inspiciendus vultus est, qua facie reus cadaver tangat, ac tactum adspiciat, communiter in vultu se produnt male feriati. Hactenus verba Strykii. Ouid. l.* 2. *Metamorph. Heu quam difficile est, crimen non prodere vultu. Monita quædam ad Judices & JCtos circa cruentationem cadaverum. Rejes Camp. Elys. juc. qu.* 33. *p.* 402. *quale cadaveris cruentatio præstet indicium ad torturam. Bravo Consultat. Med. IV. p.* 258. *seq. An cruentatio cadaveris occisorem occultum vel latitantem manifestet, & an exinde certa indicia ad Torturam desumi possint. Ammanni Irenicum qu.* 24. *p.* 169. *Fort. Fidelis p.* 225. *Sanguinis profluvium ex cadavere enecati hominis an certo experimento reum indicet. Zwingerus dissert. select, p.* 34-37. *Sanguis post quintum diem a morte præternaturaliter ad mulieris famosæ tactum fluens, cum judicio Medici A. N. C. dec.* 3. *an.* 7. *obs.* 111. *Ast si in aliquo, qui occisor esse præsumitur, naturalis pusillanimitas aut mollities animi est, tunc ipse in actu tali solenni, quando occisum attingit, alterationem aliquam, utpote innocentem perpeti potest. Quare etiam in hoc scrutinio iterum circumspectio observanda est.*

CAPUT

CAPUT XV.

DE

HOMICIDIO ARTIFICIOSO SIVE MEDICO.

§. I.

Cum hactenus de diversis Homicidii speciebus dictum sit, ita brevibus adhuc illius Homicidii mentionem facere placet, quod sub prætextu privilegii atque artis interdum committi solet, adeoque sub certa interpretatione *Homicidium Artificiosum* sive *Medicum* vocari potest: quemadmodum vulgo junioribus & novellis Medicis ex stylo Helmontiano adscribitur, quod prius gibbosa reddere debeant cœmeteria, priusquam certitudinem in arte Medica acquirant, man müsse für einen jungen Medicum einen neuen Kirch-Hof bauen, oder, ein junger Medicus würde wohl gut werden, wenn er erst einige nach dem Kirch-Hoff geliefert &c. Hinc Medicus novellus imperitus (*a*) præsumitur, & si vera est imperitia, culpæ omnino (*b*) adnumeratur, unde vulgo occidisse dicitur, qui mortis causam (*c*) præbuit. Et itaque Homicidii crimen est, hominis (*d*) peccare salute; siquidem homo sacra res jam per lusum & jocum (*e*) occiditur, unde & ipsi Medici passim satis rigorose imperitiam Medicam (*f*) redarguunt; ob hanc etiam causam leges & constitutiones ex instituto de pœna Medici, qui medicamentis occidit (*g*), tractant. Et quamvis nomine Medicorum non veniunt (*h*) circumforanei, tamen etiam ejusmodi Leges una circumforaneos complectuntur (*i*): quare etiam JCti, uti quidam in genere de homicidio impunito (*k*) agunt; ita seorsim de punibili (*l*) Medico homicidio differunt.

(*a*) *Vid. Mascardus de Probat. vol.* 3. *conclus.* 1039. *n.* 28. *Pacianus de Probat. lib* 1. *cap.* 47. *num.* 28.

(*b*) *Lex* 132. *ff de R. J. Peter Muller Part. posth. disp. de divers. R. J. disp.* 9. *ad leg.* 132. *pag.* 165.

(*c*) *L. ita vulneratus* 51. *in princip. ff. ad L. Aquil. Nihil interest occidit quis, an causam mortis præbeat. dixit. Ulpianus L.* 15. *ff ad* Leg. Cornel. *de Cornel. de Sicar.*

(*d*) *Ut dixit: Magnus Aurelius Cassiodorus lib.* 6. *variarum form.* 19.

(*e*) *Dixit Seneca Epistol.* 95.

(*f*) *Rejes Camp. Elys. Quæst.* 6. *Valentini de officioso medicorum homicidio.*

(*g*) *Vid. Artic.* 134. *C. C. C. L.* 6. *§.* 7. *π. de Offic. Præsid. L.* 3 *§.* 1. 3. *π. ad L. Jul. de Sicar. L.* 3. *§.* 1. 3. *π. de extr. cogn.*

(h) *Rhetius disp. de Medicis cap.* 1. §. 3.

(i) *Vi prædicti articuli C. C. C. ubi verba:* und in diesem Fall soll allermeist Achtung gehabt werden auf Leichtfertige Leute, die sich zu Artzneyen unterstehen, und es mit keinem Grunde gelernet. *Homicidium utroque casu culposum fieri potest: 1) si quis rei illicitæ operatur: 2) si quis in re licita debitam diligentiam non adhibet. Lancelottus instit. jur. canon. lib.* 1. *tit.* 25. §. 9. *not. Thomasii in hunc loc ad* §. 9. *p.* 351.

(k) *Vid. C. C. C. art.* 150. *Carpzov. Prax. Crim. Qu* 18. *n.* 34. *seqq. Qu.* 28. *n.* 21. & *seqq. Qu.* 29. *n.* 39. *seqq. Qu.* 32. *n* 14. *seqq.* & *num.* 37-41.

(l) *Clasenius in Artic.* 134. *pag.* 562. *Stephani in hunc artic. pag.* 164. 165. *Rhetius disp. de Medicis cap.* 2. §. 22-24. *Carpzov. Pr. Crim. Qu.* 15. *n.* 24. *Sode de delictis a Medico commissis.*

§. II. Hoc delictum, quo Medici rarius quidem dolo, frequentius vero culpa peccant, adeo innotuit, ut vulgo in Medicinæ opprobrium illud Philemonis dicterium apud Stobæum, quod etiam Ulpiano adscribitur, objiciatur: quod soli Medico & Advocato impune occidere liceat, aut quod Plinius de Medicis conclamavit: quod per aliorum mortes pericula faciant (*a*). Peccant itaque Medici vel culpa vel dolo: quoad culpam vel illorum negligentia, vel imperitia accusatur (*b*); dolo vero peccant, quando vel curam protrahunt, ut propterea etiam pœna ipsis constituatur (*c*), vel quando malo proposito & data opera vel sanum vel ægrum interficiunt, ubi habentur als fürsetzliche Mörder, qui tanquam latrones capitaliter puniendi (*d*) sunt; imo peccant, quando ægrotum etiam dolose deserunt, cui desertioni iterum capitalis pœna dictatur, quando cum illo animo (*e*) facta est, ut æger moriatur. Et licet hi dolosi errores rariores sint, tamen eo graviores existunt, ut propterea duplicatam promereantur pœnam, dum hæc sacra ars in tam detestandum abusum trahitur, ut quæ vitæ & sanitati emolumento & subsidio esse debet, in illius perniciem atque detrimentum adhibeatur.

(a) *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part.* 1 *cap.* 1. *pag.* 11. *qui etiam in Exam. Vuln. Lethal. Sect* 1. *cap.* 3. *pag.* 60. 61. *de imperitia Chirurgor. culposa agit. Vid. etiam Stahlii disp. de Erroribus Med Pract.*

(b) *Conf. præc.* §. 1. *lit. i. locus ex Thomasii not. in Lancelottum.*

(c) *De Pœna Medici curam protrahentis egit Rhetius Disp. de Medicis cap.* 2. §. 20. *Quomodo Medici imperitia culposa coerceatur vid. B. Strykii Us. mod. Lib.* 9. *tit.* 2. §. 19.

(d) *Clasenius in Artic.* 134 *p* 566.

(e) *Schœpffer de Hæmorrhagia Vulneratorum cap.* 3. *num.* 149.

§. III. Quamvis vero errores Medici culposi satis frequentes & conspicui sint, qui cum sanitatis & vitæ dispendio innotescunt, tamen dolendum est, quod raro in illos inquiratur (*a*), & postularet utique reipubl. salus

lus, ut aliquando Medici de culposa curatione, imperitia & reliqua sciola & fatua garrulitate cogniti ad rationem reddendam provocarentur & promerita pœna adverterentur, adeoque damna sæpius emergentia evitentur; ita enim contingeret, ut non quilibet idiota, aut ignavus opificii sui desertor, vel otiosus barbitonsor, vel ab officio remotus maleficus Pastor, vel similis furfuris homo ad Medicinam confugeret, & sub tegmine privilegii varia homicidia committat. Et quemadmodum fœminis regulariter non convenit officium Medici (*b*), tamen & fœminæ & matres contra omne jus Medicastrorum classi se associant, & varia damna struunt; unde quodlibet ferme opificium suum habet promachum Medicastrum, velut Medicum Batuatorem, ein medicinischer Klopf-Fechter, uti quandoque otiosus & ambitiosus sartor, cui acus gravis videtur, & quem tædet ferramentum planatorium trahere, Medicinam exercet, homines decipit & variis periculis ansam dat, ut propterea tam honesta ars, ob fœdos ejusmodi hircos, qui vineam salutiferæ artis irruunt, in despectum veniat.

(*a*) *Ita Glettius in Jurispr. terribili tom. I part. 2. cap. 4. §. 3. num. 10. pag. 257. dicit: hodie delicta Medicorum raro in jus vocantur, vel quia sunt tam frequentia, ut non expediat Censuræ fori esse obnoxia, ne tribunalia non minus, quam sepulchra iisdem oppleantur; vel quia indecens videtur, venia non impetrata in jus illos vocari, quos honorare jubemur, si non propter neces, saltem necessitates, vel quia imperitia Medicorum existimatur inemendabilis; vel quia jus occidendi homines longo usu præscripserunt. vid. Stryk. Us. mod. loc. cit.*

(*b*) *Rhetius Disp. de Medicis cap. 3. §. 4. Possitne medicus ob male administrata remedia in jus vocari & pœna aliqua affici. Rod. a Castro in Med. Polit. lib 3. c. 23.*

§. IV. Augiæ sane stabulum purgare videri possem, si exquisito studio omnes illas occasiones recensere, in me susciperem, quibus homicidia artificiosa commiti solent: interim quilibet conscientiosus, prudens, attentus & peritus Medicus observat, indicat & deplorat talia famigerata detrimenta; & optandum esset, ut stricto jure & rigore sine ulla æstimatione personarum, honorum, familiarum, consanguinitatis, & cujuscunque alterius tituli & vituli tenor articuli 134. C. C. C. observetur, quia de corio humano luditur: Sæpe enim adflicta & interdum satis benigne operosa natura humana non modo cum arduo morbo, sed & cum imperito Medico pugnare debet, ut hac ratione contra duplicatum hostem, qui mortificinam causari potest, eadem certamen suum strenue exercere teneatur. Inde etiam contingit, ut satis sæpe piscator ictus sapere discat, & ex periculis sub cæca empiria factis cautius mercari studeant temerarii tales gladiatores Medicastri: Medicus enim

tenetur Lege Aquilia, si susceptam curationem cum dispendio infirmi dereliquerit, aut medicamentum sanitati exitiosum imperite propinaverit *(a)*. Quoniam vero quilibet in arte sua peritus esse vult, ita arduum videtur, decernere, quis umquam sua imperitia damnum dederit, siquidem in hoc mundo ferme plurima illicita facta huc illuc suum inveniunt patrocinium: ast quemadmodum etiam subtili modo adflicti patientes destrui & corrumpi possunt, ita tamen hodienum sub aliqualem censuram veniunt crassa Medicorum delicta, quamvis passim exclamationes & querimoniæ illæ circumsonent: der Medicus hat mich verderbet, ich bin nicht recht curiret oder geheilet, von dieser oder jener Artzeney habe ich diese Kranckheit (*b*) &c.

(a) *Sunt verba Gletti in Jurispr. terrib. loc. supra cit.*

(b) *Conf. mea Disp. de Abstinentia a Medicis & medicamentis. E probatis Theologis judicavit* Ungeschickte sollen in der Medicin nicht practiciren Spener Laut. des Evangelischen Christenth. *domin. 24. Trinit. p. 601. Idem in Consiliis Theologicis p. 3. c. 6. art. 1. p. 399. dicit: eos publice coerceri vellem, qui suæ imperitiæ exemplis noxiis documenta dedissent. Idem author de erroribus Medicorum ita scribit in tract.* von innerlichen Frieden *p. 201.* Wir sehen, wie manchmahl die *Medici* in ihren Curen fehlen, und die *Patienten* mit vergeblichen, ja öfters wie der Ausgang giebet, ob schon guter Meinung schädlichen Artzeneyen marteren. *Palm.* unerkannte Sünden *Part. II. Conc. 30. p. 908.* Man kan zu den unerkannten Todtschlag rechnen die unvorsichtigen Aertzte und Apothecker, die aus Versehen Gifft für Artzeneyen verkauffen, dadurch andere ums Leben gebracht werden, denn diese Unvorsichtigkeit ist höchst sündlich und strafbar. *conf. etiam p. 909. & p. 917.* Viele Leute verliehren darüber ihr Leben, daß sie von jedermann Artzney nehmen und alles gebrauchen, was ihnen von unverständigen und gewinnsichtigen Leuten wird vorgeschrieben. Meinet ihr aber es besinnen sich solche unverständige Aertzte, sie laden viel Blut auf sich, sie müssen auch von so manchen Todtschlage, den sie auf eine so gottlose Weise begehen, an jenem Tage schwere Rechenschafft geben? mehrentheils bilden sich solche Leute ein, sie müssen dadurch erst lernen und sich eine Erfahrung erwerben, daß sie viele hinopfern, da es gewiß ein kostbahres Lehr-Geld ist, wann andere mit ihren Leben bezahlen müssen. Ein betrübter Umstand, das wird man finden, diejenigen erkennen diese Art des Todtschlages am wenigsten, die sich am meisten dadurch versündigen.

§. V. Ex Hippocratis monito & candida indicatione temeritas & timiditas Medici talia solennia vitia sunt, quæ multis damnis insuperque plane Homicidiis artificiosis ansam dare possunt; quo etiam merito Medicorum negligentia referri meretur, ex quo non raro funesti effectus provenire solent. Et licet timiditas Medicorum adhuc aliqualem bonam indolem denotet, ita vicissim temeritas & negligentia justam animadversionem atque pœnam

nam promeretur. Et si in talibus Casibus justa dictitaretur pœna, sane in futurum annales funebrales DEO benedicente erunt compendiosiores: insuper vero Medicastri, qui Medicorum titulo obambulant, a suo errore abstinebunt: Sed ubi quæso initium capessendum fuerit, ut citra ullius injuriam in specie de Homicidio Medico agatur? A me quidem longissime absit, ut illius offendam personam, siquidem mihi cum re, minus vero cum persona agendum est, ac si brevi commentario prædicto articulo C. C. C. succurrerem. Veri enim, periti, prudentes, conscientiosi & ingenui Viri mecum consentient, quod sæpe impunita talia Homicidia, rigorosa animadversione digna, committantur, ut nihil de perniciosis circumforaneis, qui olim extrema prosecutione (*a*) digni deprædicabantur, hoc loco inseram; neque mihi ulterius de illo doloso & malitioso conatu sermo est, ubi Medici conceptionem impediunt & pocula abortionis propinant (*b*); neque de illo nefando tentamine hoc loco dissero, ubi Medicus ex instituto & data opera atque animo occidendi quemquam interficit: neve hac occasione de perniciosa Medicorum negligentia ago (*c*); sed potius mihi sermo est, de artificiosis Homicidiis (quoniam prædicta utplurimum sunt malitiosa) ubi sub tegmine artis diversi homines vita privantur.

(*a*) *De circumforaneis dicit Willebrard. Disp. de Homicidiis permissis & impunitis, circumforaneos & vagos milites propria auctoritate occidere licentia est.*

(*b*) *De qua re supra sub suis titulis actum fuit, & quod crimen explicat Rhetius disp. de Medicis cap. 2. §. 24 qui adserit, quod spem hominis extinguens homicidium fecisse dici debeat. conf. L. 8. ff. ad L. Cornel. de Sicariis. L. 38. §. qui abortionis. L 39. ff. de pœnis C. C. C. artic. 131. 132. Impediens conceptionem vel abortum punitur ut homicida; secus si id casu fieri contingat. Lancelottus instit. jur. canon. lib. 4. tit. 10. §. 6. Qui causa libidinis fœminæ aliquid propinat, quo minus generare possit vel concipere, ut homicida puniendus est: vid. not. Thomasii ad Lancelottum lib. 4. tit. 10. §. 7. pag. 2099. 2100.*

(*c*) *De hac re actum fuit in disp. meis de Relig. Medici & Conscient. Medica.*

§. VI. Latissimus sane hic patet campus, ubi varii commemorari possent casus ad præsentem titulum referendi, ut tumulis sepultorum inscribi queat: Siste viator, & memento interdum splendide, artificiose, & per manus Medicorum impunite occidi & mori! Dictum quidem antea fuit, quod mihi hoc loco non sermo sit de Medicastris & veræ Medicinæ penitus imperitis, quos singulos ego pro perniciosis & in republ. nullo modo tolerandis homicidii Medici committendi efficacissimis & certissimis habeo instrumentis, sed potius de illis, qui majori sorte jure atque splendore Medicæ arti operam dant, & nihilominus aliquando imperite artem Medicam exercent, qui propterea

ea ſecundum cautelas Medicorum peritorum & examinandi & dijudicandi erunt: hæc peritia vero non in populoſa praxi & adfectata experientia conſiſtit; ſiquidem quandoque ſub ſuccincta praxi bonus dormitat Homerus: interim pro gravi injuria atque delicto haberi poſſet, ſi Medicus de homicidio accuſaretur, inprimis, cum notorium ſit, quomodo etiam Medici ſuos errores colorare, excuſare & juſtificare ſciant. Interim tamen in hoc paſſu ipſum factum vero ſuo titulo erit nominandum, licet non æque homicidium proæreticum in Medicos, ex imperitia occidentes, devolvi queat: & quemadmodum non omne Homicidium cum animo occidendi committitur, quin rectius etiam tales Medici ſalutem quidem ægrotorum pro ſcopo habeant, tamen, ſi imperitia culpæ adnumeratur, tunc Medicorum errores ægrotorum vitam deſtruentes utique homicidii culpoſi claſſi adnumerari poſſunt; minime itaque ejusmodi errores illa pœna digni ſunt, uti Remus Rotæ ſupplicium illi adjudicat Medico, qui conſulto cum pernicioſis medicamentis aliquem interficit, qui, propterea tamquam latrones puniuntur; interim priores, qui ex imperitia, ægrotantem jugulant ex Lege Aquilia tenentur. (*a*)

(*a*) *ut fuſius explicat Claſenius in artic.* 134. *C. C. C. p.* 564. *ubi inter alia addit auctor: quid ſi tamen Medicus iſte, ob inopiam damnum & intereſſe reſarcire nequeat, tum pro qualitate perſonæ, & magnitudine damni, relegatione & incarceratione, quandoque etiam fuſtigatione puniri poteſt, non vero morte.*

§. VII. Recte itaque tales caſus imperitæ & pernicioſæ curæ, æquis, peritis, prudentibus & conſcientioſis viris & Collegiis indagandi & decidendi committuntur, ne ex aliquo affectu & reſpectu conſanguinei, aſſeclæ, diſcipuli, clientis, lucri, damni, odii &c. contraria formentur judicia. Proni itaque in comittenda Homicidia Medica ſunt, quicunque audaci raptu & fiducia indiſcriminatim potentioribus utuntur medicamentis & marſupia ſua draſticis, emeticis & purgantibus onerata circumgerunt; & quemadmodum quodcunque medicamen ſub manu periti artificis dirigi debet, ita cum omnibus fortius evacuantibus remediis caute procedendum eſt. Equidem vomitoriorum & purgantium uſum, non rejicio, ſed tantum vulgarem & temerariam illorum ordinationem improbo & pro via ad Homicidium Medicum habeo. Quando etiam Medici & Chirurgi aliquod negotium in ſe ſatis intricatum & ominoſum ſuſcipiunt, in quo tamen nullam peritiam nacti ſunt, ſed tantum cum periculo diſcere cupiunt, aut, ut genuino termino eloquar, periculum facere haud verentur, ſi poſtea tale tentamen mortaliter decurrit, tunc ſane ejusmodi experimentatores in ſæpe citatum articulum 134. C.C.C. referendi (*a*) ſunt. Huc etiam pertinent illi, qui cum remediis minus tutis

minus-

minusve probatis, negotia sua tractant, adeoque ex inopia solidioris artis antiquis suis experimentis nituntur (die von ihren alten Gebräuchen und Formuln nicht abzubringen sind) & qui citra ullam methodum observatam, aut ullum judicium crude & crasse in sanitatem & vitam humanam grassantur.

(a) *vid. Clasenius in hunc artic. p. 565.*

§. VIII. Praeterea illorum hoc titulo mentio facienda est, qui non aeque Medice aut artificiose quemquem interficiunt, tamen hominum sanitates adeo destruunt atque corrumpunt, ut inposterum ob malam talem medicationem non modo in perpetuam adversam valetudinem conjiciantur, sed & ea propter etiam citius morti tradantur, de quo casu dicunt: er hat mich ungesund gemacht oder übel curiret und zum Krüppel gemacht, quales Medici propterea iterum ex Lege Aquilia tenentur: & talia testimonia sane non exigua passim in sinistra Febrium praecipue intermittentium & Haemorrhagiarum cura nec non in foro Chirurgico occurrunt. Proinde aliquoties cum Medicamentis universalibus, heroicis, mercurialibus, metallicis, subtilioribus chymicis, concentratis, calefacientibus, commoventibus, adstringentibus & narcoticis Homicidia Medica committuntur; siquidem cum talium remediorum usu perquam facile securi & temerarii Medici impingunt. Et quot non infelices & manifesti errores in foeminarum morbis committuntur, qui lethali eventui ansam praebent, ubi discreta foeminarum indoles facile obruitur & incongruis ausibus Medicis destruitur; quo praecipue pertinent vomitoria, adstringentia & Venae sectiones ex incongruis corporis regionibus; quibuscum Medicis operationibus aliquoties funesta experimenta instituuntur: & quae non interdum periculosa tentamina cum male Menstruatis, Gravidis & Puerperis suscipiuntur, praecipue quando illis ejusmodi vehementes & incongruae evacuationes ordinantur, unde adflictae foeminae, si non repente, tamen pedetentim in mortis portas transferuntur.

§. IX. Et quanta non passim eximia & funesta damna provocantur, cum minus perita & audaci Haemorrhagiarum, nec non moliminum haemorrhagicorum curatione? adeo ut talis mortificina non quidem semper praesentanea, sed successiva esse deprehendatnr, eoque ipso observetur, quod non modo in Gallia usitatum fuerit successionis pulverem ordinare, sed quod etiam Germani Medici hoc artificium mortiferum & quidem in substrato Casu cum liberali adstringentis pulveris usu exercere sciant, id quod licet in posteriori casu non quidem dolose succedat, tamen imperite adeoque haud citra culpam contingit: ex quibus hactenus indicatis speciminibus te-

ſtari volui, quoties Artificioſum Homicidium committi queat; ſiquidem hoc thema per omnes morborum ſpecies deduci poteſt, ubi in Praxi Medica vulgo de juvantibus & nocentibus, videlicet de Cautelis practicis, tractatio occurrit: inde facile eluceſcit, quod prætextus artis nullo modo legibus, cenſuris atque promeritis pœnis eximi debeat. Et ita etiam committi poteſt Homicidium Medicum, quando temerarii Medici homines ſenſibiles, immorigeræ indolis, impatientes, nec non debiles, aut anomalis adfectibus ſubjectos, aut ex ſalutarium Hæmorrhagiarum turbis ægrotantes male curant & ſua culpa e minori majus malum & periculum provocant, ut hæredes defuncti talem Medicum multis ſuſpiriis & exſecrationibus proſequantur, quales audaces Medici infrunite in vitam humanam graſſantur, neque multum ſiniſtros eventus æſtimant, tanto minus conſcientiæ ſibi ducunt, ſed re ita peſſime confecta, cum illa exclamatione, levi tamen animo, ſolamen miſeris dare contendunt: wir müſſen alle ſterben, non attendentes, quod ſub manibus & culpa Medici mori nullibi expreſſe deſtinatum & decretum ſit, ni huc ſiniſtra interpretatione applicare placuerit Syr. 38. v. 15. Wer vor ſeinem Schöpfer ſündiget, der muß dem Artzt in die Hände kommen, ſed non ut medicus alterum occidat.

§. X. Præter hactenus recenſitas occaſiones, ad Homicidia Medica viam parantes, præterea notandum eſt, quod Medici in negotiis ſuis inconſtantes, multis alienis & diſtractis rebus implicati, impatientes maxime vero intemperantiæ & crapulæ inhærentes, facile Homicidium Medicum committere ſoleant, quod ultimum deteſtandum vitium hactenus paſſim multorum non modo periculoſorum, ſed lethiferorum caſuum anſas dedit, ut propterea ejusmodi heluones Medici merito nota publica & mitra potatoria ut vulgo vocant, einen Bier-Wiſch, ſignificandi ſint, quo alii cavere diſcant, ne in ejusmodi potatoris mortiferas manus incidant. (*a*) Porro etiam facile Homicidia Medica committunt, qui vim vi pellere audent ſub ſigillo & ſymbolo; quod Medicus aliquid tentare, neque adeo timidus eſſe debeat, cum interdum audaces fortuna adjuvet: unde illi, qui in morbis, multum caloris inferentibus, ſimul calida ordinant, aut ubi evacuationes ſponte ſuccedunt, ſimul remedia, evacuationes ſtimulantia, ordinant, aut ubi motus generice ſuperflui ſunt, illos adhuc provocant, aut quando motus deficiunt, narcoticis remediis ægrotanti ſuccurrunt &c. facilius artificioſa talia, ſed ex craſſa imperitia fluentia Homicidia committunt; ſubinde etiam illi, qui per contraria operantur & promiſcue calorem frigore, ſpasmos anodynis & relaxantibus &c. curare geſtiunt, præcipites ſunt in Homicidia committenda: quemadmodum porro illi qui tantum ſymptomatibus leniendis & ſopiendis

pri-

primariam dant operam, quando adhuc principalis morbi caussa in corpore ægrotantis in maximo vigore est, quæ proinde intacta relinquitur, facile aperta Homicidia medica exercere solent.

(*a*) *vid.* Speners Lauterk. des Evangelischen Christenthums *Dominica XXIV. Trinitat. p.* 602.

§. XI. Neque illi Classem hactenus commemoratarum caussarum & occasionum ad Homicidia Medica contribuentium excidunt, qui vires necessarias in aliquo morbo magis opprimunt, propterea que caussæ morbosæ & mortiferæ patrocinantur, si non dolo, tamen ignorantia, propterea que etiam culpa; qui morbos salutiferos ex ignorantia ita confundunt & opprimunt, ut salutaris effectus & eventus propter Medici culpam, haud obtineatur: qui morbos regulares ita confundunt, ut ob sequentem ataxiam in lethalem eventum non modo inclinent, sed etiam irruant; quod propterea in arduo morbo adflicto adflictionem majorem addunt; qui morbum adhuc eradicabilem, e fundamento non tollunt, sed tantum per ambages tractant & in varias consequentes corruptiones conjiciunt; qui sine ulla methodo remedia obtrudunt & tantum suis communibus formulis & medicaminibus confidunt; qui cum medicamentis numerosis & contrariæ virtutis sæpe mutant, adeoque hominum Naturas turbant & opprimunt; qui ægrotantibus ex diæta necessaria adminicula denegant, velut, potum sufficientem, quando sanguis est spissus & calor præternaturalis est magnus, ut propterea ejusmodi ægrotantes siti pereant (*a*); qui subjectis debilibus enervatis & qui per ætatis, sexus, & temperamenti aliarumque circumstantiarum rationem virium defectu laborant, aut facile necessariis viribus destitui possunt, ulterius motus enervantia & supprimentia sine ulla ratione & discrimine ullo propinant, velut opiata in infantibus & senibus; qui præcipue in gravidis & puerperis periculosa, incerta, dubia, & ambigua experimenta suscipiunt, quæ proxime consequente sinistro effectu se comprobant; qui ægrotantes jam aperte exhaustos solennioribus evacuantibus, utpote venæ sectionibus, vomitoriis, purgantibus aliisve hujus qualitatis ausibus adgrediuntur &c.

(*a*) *vid. Panarolus Pentecoste* 4. *obs.* 8. *cui titulus anno* 1649. *infiniti ægroti propter quorundam Medicorum crudelitatem siti exusti & enecati.*

§. XII. Quando porro sic dicta venena ad committenda Homicidia inserviunt, ita varia remedia, incongrue adhibita, cum venenis analogum effectum habere solent, ut propterea imperiti Medici ab Homicidio Medico committendo minime sint exemti (*a*); & quamvis remedia inconsulto adhibita non tam crasse perniciosum effectum exserant, tamen sive subtiliter sive

crasse

crasse quisquam alterum interficiat, perinde est. Sic etiam facile contingit; ut cum minus probatis, sed modo inventis & interdum cum imperita confusione rerum sic dictarum medicamentosarum atque obscura larva chymica, atque sciolo & imprudenti ausu & pruritu Chymiatrico, qualis illis ingeniis familiaris est, qui operationes & ostentationes Chymicas sub sincero pallio affectant, paratis medicamentis interdum mortificinæ Medicinæ committantur, siquidem ejusmodi remediis, ne frustraneus sit labor, præter omne meritum fastuosæ laudes adscribuntur, quæ ipsa adplicatione nullo effectu se comprobant adeoque sæpe irreparabilibus damnis ansam præbent. Et quid facilius ad Homicidia Medica vitam facere solet, quam si salutares evacuationes turbantur, negligenter promoventur, aut plane supprimuntur, quæ modo citius, modo tardius perniciosas suas consecutiones in lethalem denique eventum abeuntes inferunt, cujus tragœdiæ omnino malus ille artifex inventor & auctor est, qui antea ejusmodi evacuationes male curavit. Præcipue etiam illi apertum Artificiosum Homicidium committunt, qui morbos salutares(*b*) pro perniciosis non modo æstimant, sed etiam tractant, adeoque ex malo tali judicio, salutarem eventum destruunt & sua culpa naturam opprimunt atque perniciosum exitum producunt.

(*a*) *Willenbrand de homicid. permiß & impunit. cap* 1. § 5. *dicit: Lex Cornel non habet locum, nisi homo vere occisus, hoc autem sive gladio sive fuste vel alio telo vel manibus vel qualiter fiat, perinde est.*

(*b*) *quales sint morbi salutares vid. Disp. mea de Morborum salubritate.*

§. XIII. Eo certius etiam atque citius Homicidiis Medicis exercendis idonei sunt, qui præter generalia refugia & ignorantiæ asyla in re Medica nihil certi, veri atque fidi proferunt, sed acrimoniam sanguinis, impuritates succorum, scorbutum, spirituum animalium defectum aut tumultum, genus nervosum læsum, vasorum obstructionem, fermentum peregrinum, effervescentias, & similium fabellarum alias declamant; inde enim evenit, ut posthabita vera morbi causa promiscue remedia usitata & pro confuso more recepta obtrudantur, quæ si divina interdum benedictione præcavente non confestim nocent, tunc quandoque desperatæ suscipiuntur curæ, vel salivationes, vel balnea sive calida, sive frigida vel denique universalia, die vor alles helfen sollen, vel in extrema necessitate remedia, quibus imperiti tales artifices jus vitæ & necis adscribunt & quæ sunt hujus furfuris alia, quibus aliquando temerarii & garruli impostores Medici tam infrunita audacia tantas adscribunt laudes, ut si alii hisce portentosis jactationibus obloquantur, frivole ipsi regerant: sie hätten davon die Erfahrung und bedürfe es hierüber keines raisonnirens. Quod vero modo de universalibus remediis dictum fuit,

ita

ita ſane illi Medici, qui iisdem multam dant fidem, admodum ſuam teſtantur imperitiam, ſiquidem morborum & ægrotantium ſubjectorum & cauſarum morbificarum & multiplicium aliarum intercurrentium circumſtantiarum diverſitas, facile horum remediorum fidem annihilat, quæ propterea tam cæco adfectu uſurpata, facile ad Homicidia Medica committenda viam parant.

§. XIV. Deinde paſſim ab ipſis Medicis quædam medicamina pro mortiferis declarantur, ut propterea vitæ & ſanitati ſuæ operam dans de talibus auxiliis valde ſollicitus ſit, priusquam illorum adplicationem & uſum in ſuo corpore admiſerit, quæ vulgo ſecundum Gehennæ ſtilum adpellantur grauſame mediciniſche Mord-Mittel, quo Venæſectiones, ſcarificationes, purgationes & alia adhuc ipſe refert. Sicut vero in manu imperiti quodvis remedium mortificinæ perficiendæ inſervire poteſt, ita aut moroſi aut rigoroſi animi index eſt, promiſcue talia auxilia lethiferis inſtrumentis Medicis annumerare velle, viciſſim levioris animi character eſt, indiſcriminatim has operationes Medicas commendare velle: quare circa ſalubrem illorum uſum omnino peritia & circumſpectio requiritur; neque quidem ex mea parte diffiteor, quod, ſi tantum hoc loco Venæſectionis mentionem facere lubet, illius ordinatio in ſubjectis & ætate & reliquis viribus valde teneris atque exhauſtis, aut diuturnis prægreſſis morbis enervatis magis pro acceleranda morte quam procuranda ſanitate inſerviat. (*a*) Inde etiam contingit, ut aliquando ejusmodi ſubjecta dum modo ex vena inciſa ſanguinem emittunt, una animam emittere ſoleant. Idem etiam evenit, ſi ſubjectis ex nimia ſanguinis copia & lauta diæta ægrotantibus venæſectionis congruus uſus abominabilis redditur & auſtere interdicitur, ut propterea ſubitanei mortiferi adfectus intermiſſæ Venæ ſectionis lethalitatem comprobent. Ita etiam vomitoria, ut in præcedentibus monitum fuit, non raro, ſub imperita manu lethalibus effectibus anſam præbent, ut modo contraindicationes Therapiæ Medicæ pro regula ſelecta & ſecura commendari & proponi mereantur; hinc etiam Caſus in Praxi Medica æque minus incogniti ſunt, ubi ægrotantes ſub ipſa vomitoriorum operatione expirarunt.

(*a*) *Sydenhamii Opp. Med. p.* 30.

§. XV. Præter hactenus commemoratas & commendatas circumſtantias adhuc deciſioni Medicæ ſubmittenda eſt illa quæſtio: annon Homicidium Medicum ipſe committat, qui morbo incurabili adflictum, vel temerariis, minus probatis & ambiguis remediis adgreditur, vel talibus medicaminibus ſub ejusmodi intentione eundem tractat, ut morboſæ ſuæ calamita-

tis citiorem finem nanciscatur: daß man seines Elendes und Jammers ein Ende mache. Parallelus est casus, quem JCti decidere solent, si ad mortem condemnatus ab alio, quam cui executio judicii demandata fuerat interficitur, quod hic certo respectu Homicidium committat? Quemadmodum enim talis aggressor, cui non officium interficiendi concreditum est, pœnam non excidit: ita Medicus, non vices interfectoris, sed tutoris & defensoris exercere debet, qui, si contrarium fecerit, minime culpam excidit, sed potius de homicidio Medico tenetur. Porro quæritur an Homicidium sit, si Medicus anceps adhibuerit remedium, cujus effectus lethalis est? Ubi equidem minime extra culpam declarandus erit Medicus ob suam temeritatem, dum remedium minus probatum, de quo propterea magis malus, quam bonus præsumitur effectus, ludicre adhibuit, quapropter lethalis ille eventus omnino Medico imputandus est; eandem censuram meretur, si quis cum aliquo subjecto temerario ausu primum in homine experimentum (quod in genere fallax est) fecerit, quale cum mortifero effectu se exserit; si Homicidium Medicum committunt, qui solennes & eximiis alterationibus introducendis capaces evacuationes sine congrua temporis distantia & uno velut die instituunt, velut Venæ sectiones & Purgationes, aut Catharses & Diaphoreses aut per similem aliam mutationem. Sic etiam Homicidiis Medicis patrocinantur, qui salutares evacuationes, sive criticas, sive periodicas, sive alias, temere supprimunt, qui adfectus partium externarum, velut spasmodicos, inflammatorios, exanthematicos, ulcerosos &c. ad interiora, qualicunque modo repellunt, ut satis sæpe abhinc momentanei lethiferi proveniant effectus; Et quis enarret omnes illas occasiones, quæ ad Homicidia Artificiosa committenda satis frequentem ansam parare solent. Brevi tantum hac delineatione demonstrare volui, quam sæpe & quam facile occasio suppetat Medice Homicidia committere, ut propterea quilibet medico studio operam dans maxima circumspectione in negotiis suis utatur, ne ob ægrotantium frivolam destructionem in conscientia sua gladio & rota dignus declaretur, neve ipse unquam ut Medicus Cain innocentem suum fratrem & proximum splendide & artificiose interficiat. Quæ singula in abstracto & in thesi sine ulla adplicatione, offensione atque injuria dicta sunto: & hoc verbum qui capit capiat,

Christiana admonitio ad Medicos vid. Speners Lauterk. des Evangel. Christenth. *domin.* 24. *Trin. p.* 600-602. Gerbers unerkannte Sünden *Pars I. c.* 62.

CAPUT

CAPUT XVI.

DE

AVTOCHIRIA MEDICA.

§. I.

POsteaquam hactenus varia Homicidiorum specimina explicata fuere ita nunc de Propricidio, sensu Medico accipiendo, sive de Autochiria Medica brevibus adhuc disserere cogito, quo titulo de tali casu mihi sermo erit, ubi quidam homines, Medicorum Consiliis & auxiliis indigentes, ob causam ad forum Medicum spectantem, mortem sibi contrahunt & accelerant: Politico aut civili quidem sensu Avtochiri dicuntur, qui propriis & voluntariis ausibus atque manibus sese occidunt (*a*); nihilo minus JCti distinguunt inter illos, qui cum & sine animo fraudulento mortem sibi accersunt (*b*); cum quibus posterioribus merito commiseratio habenda erit (*c*): generice quidem Avtochiri vocantur, qui propriis suis manibus aliquid operantur (*d*): interim sensu usitato Avtochiria accipitur de mortificina, quæ in proprium suum corpus exercetur; & dum Propricidium ex variis causis ortum trahit, hinc nonnulli de licitis & illicitis Avtochiriæ speciebus disseruerunt (*e*): Interea tale Propricidium & jure Naturæ & divino & civili (*f*) omnino prohibitum est, quicquid Stoicorum Philosophia in contrarium sentiat, quæ minus sobriis, sed ethnicis principiis enutrita tale crimen pro virtute heroica commendare non erubescit.

(*) *conf. in hunc. tit. de autoch. med. Palms* unerkannte Sünden der Welt *P. II. Conc.* 29. *p.* 863. von dem unerkannten Selbst-Mord.

(*a*) *Sicut Carpzov. Prax. Crim. Part.* 1. *qu.* 2. *n.* 25. *Avtochirorum Numero adscribit, qui sibi ipsi manus inferunt, aut se in flumen, aut puteum præcipites dant, venenum ingerunt, aut se suspendunt, & n.* 29. *dicit: quod Avtochiri insontes propterea haud sint, sive hoc fecerint conscientia perpetrati criminis, metuve subeundæ pœnæ, sive tædio vitæ, sive doloris impatientia, vel ex desperatione, furore, ebrietate, pudore contracti æris alieni &c.*

(*b*) *Carpzov. loc. cit n* 30.

(*c*) *vid. Simon Præsid. Academ. Part. I. disp.* 1. *cap.* 4. §. 23. *p.* 65. *& Carpzov. loc. cit. n.* 30.

(*d*) *conf. Acta Apost. c.* 27. *v.* 10. *Nostris ipsi manibus armamenta navis abjecimus, ubi vox* αὐτόχειρες *adhibetur.*

(*e*) *ita ex Platone Olympiodorus in Commentario in Phædonem quinque licitæ Avtochiriæ species recenset, referente Sfortia Pallavicino de bono lib.* 4. *cap.* 7. *Plotinus contra, lib.* 9. *Æneid. I. solam insaniam pro licita Avtochiriæ causa profert, sicut etiam Rachelius disput: de morte voluntaria thesi ultima, &*

Simon Præſid. academ. part. 1. cap. 4. §. 23. Varios tales caſus proponunt, in quibus licitæ & illicitæ Autochiriæ inquiſitio & deciſio occurrit.

(f) *Simon præſid. academ. loc. cit. §. 23. & diſput. 3. cap. 2. §. 8. 13. & 15. An quis ſibi ipſi bona cum conſcientia poſſit inferre manus violentas. König Caſ Conſc. VI. p. 48.*

§. II. E numero illarum cauſſarum, quæ ad Avtochiriam contribuere ſolent, vulgo JCti etiam morbi impatientiam & dolorum gravitatem commemorant, quam ad illam certam voluntatis electionem referunt, qua ſponte mors provocatur (*a*), illum vero qui ex morbo, quo ratio ſana turbatur, vim ſibi infert, a crimine Avtochiriæ abſolvendum eſſe, quidam judicant (*b*); neque tantum telis, præcipiti ſaltu, ſpiritus eliſione, venæ inciſione, ſubmerſione, veneno, laqueo homines ſe interficiunt (*c*), ſed etiam inedia (*d*), quod propricidium ἀποκαρτέρησιν (*e*) nominant; unde liquet, quam variæ circumſtantiæ etiam in titulo de Avtochiria ſub deliberationem & deciſionem Medicam venire ſoleant; Et quamvis Avtochiri Medici non ſemper deliberato animo & ex malitioſo inſtituto mortem ſibi concilient, tamen haud vereor hoc loco adſerere, quod tales Avtochiri Medici, de quibus mihi impræſentiarum ſermo erit, illorum claſſi annumerari mereantur, qui velut mente capti violentas ſibi inferunt manus, quoniam ejusmodi ſubjectis bono ſæpe conſilio periculum, in quo verſantur, indicatur, quod tamen nullo modo evitare ſtudent, ſed malo & immorigero animo periculoſos effectus atque eventus ſibi contrahunt.

(a) *Claſenius in artic.* 135. *pag.* 567. *Rachelius de morte voluntaria §.* 19. 45. 47.

(b) *Puffendorf. de Jure Nat. & Gent. lib. 2. cap. 4. §. 5. Simon Præſid. Academ. Part. I. diſp. 2. cap. 2. §. XI.*

(c) *Ut Rachelius loc. cit. §. 13 recenſuit.*

(d) *Quale exemplum Cicero Tuſculanar. quæſt. lib. I. enarrat. conf.* Breßl. Geſchichte von dem Hollſteiniſchen *Chiliaſten* der 40 Tage und 40 Nacht gefaſtet, aber bey Endigung derſelben ſeinen Geiſt aufgegeben im 9ten Verſuch *pag.* 963. *Similis caſus contigit in Finnia in Abo ubi certus officialis militiæ propoſuit, per 3 hebdomadas jejunare, qui tamen decimo nono die mortuus: quem tanquam avtochirum in loco ordinario coemeterii ſepelire noluerunt. Judicium de extraordinario jejunio. B. Speneri* letzte Theol. Bed. *part. 3. cap. 6. art. 3. Sect. 71. p. 524. ſeq.*

(e) *Rachelius. loc. cit. §.* 14.

§. III. Quando itaque præſenti titulo nonnullas Avtochiriæ Medicæ ſpecies proponere cogito, ita hoc thema duplici membro commendare lubet, ut primo de *Avtochiria Medici*, deinde de *Avtochiria Medica* aliquot ſpecimina ſignificem. Quod itaque primo *Avtochiriam Medici* attinet, tunc per illam

illam intelligo, quando Medicus naturalis suæ debilitatis & corporis imbecillitatis probe conscius, citra ullam prægnantem causam & necessitatem tantis se Medicis atque Chymicis submittit laboribus, ut ex provida naturalium circumstantiarum conciliatione facile judicare possit, quod cum talibus suis viribus minus respondentibus laboribus, certius & citius non modo in sanitatis detrimentum, sed & vitæ damnum se conjiciat, qui tamen sub instituta tali virium exploratione & congruo vitæ genere observato diutius in aliis negotiis DEO & proximo inservire potuit: quodsi enim majori corporis & virium robore præditi alii Medici talibus laboribus operam dare poterunt, ut propterea proximi usui atque commodo nihil derogetur, si corporis debilioris Medicus, aliis robustioris naturæ subiectis talem occupationem commiserit, tunc bona utique conscientia ardui tales labores corpore firmiori committi possunt, siquidem per divinam sapientiam dona animi & corporis diversimode distributa & partita sunt. Inde etiam evenit, ut Medici, qui vel generali, vel hæreditaria dispositione imperfecta sanitate præditi nihilominus multum intricatis chymicis laboribus operam dare volunt, vitam sibi omnino abbrevient, qui de meliori utique edocti, dum vires suas ad tales labores, interdum minus ingenua intentione, vel acquirendæ gloriæ, vel philargyriæ admodum adstringunt, eo ipso itaque Avtochiri Medici evadunt.

Conf. Rod. a Castro in Medico Politico Lib. 3. c. 14. 15. 17. 18. 19. Disp. mea de abstinentia Medici ab ægrotis.

§. IV. Ita enim huic titulo præcedentis considerationis illi adnumerari merentur, qui periculosis alchymicis ausibus operam dant, & interdum sub aliqua pleonexia & Chrysopoeia suas opes, suam sanitatem, suam vitam, imo aliquando suam animam perdunt, propterea que qualificati Avtochiri Medici evadunt, in quos cadit epitaphium: Ein Laborant, der sich zu Schanden, arm und todt laborirt. Porro huius prioris census Avtochiri Medici fiunt, qui ex individuali & naturali vitæ & sanitatis suæ cognitione exploratum habent, quam facile ipsi Epidemicis invasionibus sint subjecti, ita ut ipsi semper inter priores existant, qui morbis grassantibus expositi esse deprehenduntur: quando itaque tales Medici se promiscue malignis morbis concredere volunt, idem tunc faciunt, ac si Curtius pro populo Romano in abyssum igneum præcipitem se dedisse fertur, non enim in potestate Medici est, ut naturalem suam sensibilitatem abneget, emendet, aut plane melioret, ut propterea malevoli & invidiosi homines stupido judicio indiscriminatim talium Medicorum naturalem debilitatem cum metu mortis confundant: sicut enim vir prudens DEO & proximo inserviens, subinde etiam conscientiæ puritatem con-

conſervans, & a vana terreſtris opulentiæ cupidine liber, mortem non timet, ita vitam ſuam non ludicre, aut ex avaritia, ut ſplendidam liquidationis ſchedulam, lucri cupidine accenſus fingere & pingere poſſit, periculo exponit, præcipue cum caſus non ſint rari, ut hac vili æſtimatione propriæ ſuæ ſanitatis atque vitæ non modo proximo nullum acceſſerit auxilium, (ſi forte prætextus ille, quaſi quis in commodum proximi ſuam ſanitatem & vitam impendere teneatur) ſiquidem alii naturali æſtimatione talibus periculis ſubeundis magis robuſti & firmi videntur; ſed & ſubinde Medicus aut cum ſuo patiente, aut brevi poſt ejus obitum ſimul eodem morbo expirat: qui itaque alicui manifeſto periculo ſe concredit, ille etiam ſub eodem facile ſuccumbit: qui ſub ſcrutinio & collatione ſuarum virium imminens periculum agnoſcit: ille temere huic periculo ſe ſe ſubjicere non tenetur, ni ſtricta & exacta vocatio & mandatio divina & humana eundem eo urgeat; alias ipſe levi animo vitam & ſanitatem ſuam vilipendit ac loco ſoſtri pro ſtudio & labore medico, mortem ex olla vorare tenebitur, hacque ratione Avtochiriam committet: Interea optime de ſuo corpore, quid valeant humeri, quilibet judicare poterit Medicus, neque æque huc requiritur ex proæreſi ſuſceptum Propricidium, cuius Claudianus reminiſcitur, ubi Medicus ſponſam peſte corruptam & in extremo vitæ periculo conſtitutam frequentius hac intentione viſitaverat, ut ſi illa e vivis diſceſſerit, ipſe etiam ex intimo amore in eandem accenſus, una cum illa animam efflaret: ſufficit interim, ſi Medicus prædictarum qualitatum in majori vitæ periculo ſe verſari ſciverit quando volens lubensque illis ſe ſubmittit, quod ponderatis omnibus circumſtantiis, ex regulis Juris naturæ decidendis, Avtochiriam Medici committat.

Conf. in hunc §. diſp. mea de abſtinentia Medici ab ægrotis & Speners Theol. Bedencken Erſter Theil *p.* 561. Speners Lauterkeit des Evangel. Chriſt. 1 Theil *domin.* 25. *Trinit. p.* 622. Sonderlich aber iſt das ſicherſte Mittel der Orten, wo ſolche Strafen nunmehro mit Gewalt einbrechen, die Flucht. Da gilts, wer fliehen kan, und nicht entweder ſein Amt und andere Pflicht, ſo ſein Gewiſſen verbindet, ihn zurück hält, oder ſonſt ihm die Flucht abgeſchnitten iſt, derſelbe fliehe, ſo bald und ſo weit er kan, und dancke GOtt, wo er ihm ſein Leben zur Ausbeute giebt. *ſeq.* & *Domin. XIV. Trinit. p.* 366. Wer an gefährlichen anſteckenden Kranckheiten lieget, oder dergleichen Schaden hat, der iſt vor GOtt verbunden, daß er ſeines Nechſten Schade ſo viel möglich iſt, und mit der äuſſerlichen Nothdurfft die ihm von andern noch gereichet wird, willig zu frieden ſey, und nicht eben fordere, daß ihm ſo bequem gewartet werde wie andere von deren Pflege andere keine Gefahr nicht haben: Dann verbändet die eine Seite der Liebe, daß ſie den andern in ſeiner Nothdurfft nicht gar hülff- und troſtloß laſſen, ſo verbindet die Liebe auch hinwiederum ihn, daß er der andere ſo viel möglich ſchone, daß ſie von ihm

nicht

nicht Schaden nehmen, und deswegen lieber manches entrathe. *in Genes. c. 31. v. 19. p. 671. a* Niemand soll ihm Gefahr auf seinen Halß laden, sondern soll sich vor Gefahr hüten. *B. Arndtius in Postilla Evangelica domin. 25. Trinit. Conc. 1. p. 1225.* Wir lernen, daß ein Christ wohl fliehen mag aus solchen grossen Land-Plagen, Hunger, Krieg und Pestilentz, wo ihn zwey Dinge nicht verhindern, sein Amt und seines Glaubens-Bekänntniß; dann wer die Mittel verachtet die GOtt zeiget sein Leben zu retten, der versuchet GOtt. *Speneri* Leichen-Predigten *XII.* Theil. 5. Pr. *p.* 120. 121. Wo Wege übrig sind ohne Verletzung GOttes den Leiden zu entgehen, oder es abzuwenden, wäre es eine Versuchung GOttes sich solcher Mittel nicht zu gebrauchen. *Idem* Buß-Pr. 3. Th. 14. Danck-Pr. *p.* 168. *ad fin. n.* 2. Wie dann in Augenscheinlicher Gefahr allen denen, welchen es so gut werden kan, und die nicht durch absonderliche Verbindung Aemter und dergleichen zu bleiben gehalten sind, aufs Beste sich zu retten und zu fliehen nicht allein erlaubt sondern auch so ferne geboten ist, als jeglicher sein Leben durch GOtt-gefällige Mittel aufs Beste, als er kan zu erhalten, verpflichtet ist. *Lutherus ait in Genes. XIII. 8. 9. p. 53.* GOtt will nicht daß jemand an seinen eigenen Leibe ein Mörder werden solle, sondern will daß man demselben schonen, ja auch darnach regieren und sich halten soll, damit er seinem Beruff und Dienste des Nechsten genugsam seyn kan. *& in Genes. XXII. ab init.* Ich rathe euch, so eine Pestilentz vorhanden ist, ein jeder so da will, sich von hinnen weg machen, und sonderlich die so sonst feig und furchtsam seyn: dann solchen saget auch die Heil. Schrifft: *Deut. XX. 8.* daß sie aus den Feldlager entweichen sollen, damit sie der Brüder Hertzen nicht ungetrost und zaghaftig machen. *Conf. Dannhaueri* Catech. Milch. *Part. II. p. 10. 11. & Part. III. p.* 409. Ists Noth Zwang und Beruff, so bedencke dich nicht lang, wo nicht so bleib davon, versuch GOtt nicht, gieb dich nicht muthwillig in Gefahr. *& p.* 410. sonst wo die *Vocation* nicht hinträgt, wo auch der Noth Zwang nicht vorhanden, da heist es: Gehet aus von Babel: weit davon ist gut für den Schuß. *& loca illico ex Luthero allegata. Lancisius de noxiis paludum effluviis Lib. I. Part. 2. c. 7. p. 133. 134. loquitur: tutissimum est præsidium quod ab Hipp. de Nat hom. nig. subinde a Cornelio Celso Lib. I. c. ult. atque a Galeno de Libr. propr. c. 2. commendatum, jocose postmodum a Cupivaccio, aliisque traditum est iis, qui se a pestiferis malis ob coeli inclementiam tutari conservarique cupiunt: Scilicet fugiendi statim locum ubi pestilentia grassatur. Vocant autem recentiores ejusmodi remedium pilulas de tribus, quippe ternis conflatas adverbiis, cito, longe, tarde; quæ sane lenivit, atque perstrinxit Carmine vincentius Alzorius a Cruce Provvidenza Methodica per præserversi dalla peste p. 99. inquiens: cede cito, longinqvus abi, serusque reverte. Lutherus in Genes. XL. 15. pag. 127. a.* Wir sollen uns selbst kein Unglück oder Gefahr auf laden, sondern wenn wir ohngefehr oder nach GOttes Willen betrübet oder geängstiget werden. alsdann sollen wir mit beständigen Hertzen alles Unglück leiden. Doch also daß wir gleichwohl keinen guten Rath und ordentliche Hülffe nicht verachten. Dadurch wir können erlöset werden: denn das heisset GOtt versuchen,

chen, warum man die Mittel so GOtt hat fürfallen lassen, dadurch uns möchte geholffen werden, verachten und deren nicht gebrauchen wollen: das heisset sich selbst tödten und umbringen.

§. V. Quod vero secundo loco *Medicam Avtochiriam* attinet, tunc illa duplici modo peragi potest, vel committendo, vel omittendo. Committendo illa perpetratur, quando nonnulli homines præter urgentem necessitatem semper medicamenta ingerunt & cum illorum usu magis naturam suam destruunt, quam erigunt, magis turbant, quam levant, die sich recht muthwillig zu todte artzeneyen, qui, licet sub spe & scopo utilitatis & salubritatis indies remedia ingerant, tamen adeo illorum usui inhærent, ut velut mancipia medicamentorum sine illis vivere non possint, qui etiam aliorum dehortationibus, quod videlicet talis medicamentorum incongruus usus magis perniciosus, quam fructuosus sit, haud obtemperant, sed sibi persuadent, si non indies medicamenta ingerunt, quod tunc vel facilius & citius morbosis invasionibus subjiciantur, vel majora adversæ suæ valetudinis accrementa experiantur (*a*); Tanto magis etiam illi vires suas enervant, qui indies confortantia adsumunt, & hac mollitie & indulgentia ordinarias naturales suas vires admodum corrumpunt, confundunt & debilitant, ut propterea maturius succumbant. Præterea etiam illi vitam suam abbreviant, qui sæpius præter necessitatem diversas evacuationes sonticis alterationibus inserendis idoneas suscipiunt, velut emeses, catharses & sanguinis subtractiones, quales evacuationes dum vires humanas valde enervant, ita eo citius vitæ jacturam post se trahunt. Quicunque itaque de hoc damno admoniti, nihilominus malis suis moribus & consuetudinibus insistunt, illi omnino talem Avtochiriam Medicam committunt.

(*a*) *vid. Disp. mea de Valetud. Imaginariis.*

§. VI. Huic numero Avtochirorum Medicorum etiam illi accensendi, qui ex mera vana persuasione splendidis arcanis, universalibus & panaceis se concredunt remediis, quive quoties novum tale prodigium propalatur & schedula quadam pro Agyrtarum more divulgatur, subito eo tamquam ad sacram cofnugiunt anchoram, & sub præcipiti tali usu communiter noxam sibi inferunt, & de tali malefido ausu admoniti & æqua dehortatione informati minus sobriis auscultant consiliis, sed plebejis suis confidentiis atque opinionibus tenacissime indulgent: proinde illi avtochiriam committunt, qui suo remedio ingesto, temerario ausu medico se jugulant (*a*). Porrro etiam illi vitam sibi abbreviant, qui jam in valetudinario statu versantur, & tamen cum maxima impatientia morbosæ suæ adflictionis omnigenam aut absolutam desiderant curationem: es müsse besser oder schlimmer werden, donec interdum

dum ſub hac immoderata & impatienti diverſorum & contrariorum auxiliorum adplicatione, ſi non volentes, tamen in tantum delinquentes & aberrantes pereunt; aut qui morbos ſuos incurabiles hecticos, phthiſicos, hypochondriacos, conſummatos & corruptos, ut & podagricos & aſthmaticos confirmatos contra aliorum & peritorum ſinceram dehortationem ambiguis & periculoſis ſubmittunt experimentis, videlicet ſalivationibus, purgationibus, ſympatheticis curationibus, ſubterranearum aquarum uſibus &c. Sub quibus etiam pereunt, qui aliquando ſerius deplorant, quod aliis cordatis conſiliis non annuerint; hinc illo æquivoco ſe erigere ſciunt ſolatio: ſie hätten mit dieſem oder jenem hazard zwar Hülfe geſuchet, aber nicht vermuthet, daß es alſo ablauffen werde &c. Qui ipſi etiam, quando bonis conſiliis obtemperaverint, paulo diutius DEO adſiſtente vitam ſuam protrahere potuiſſent: porro etiam aliquando ex proterva temeritate Avtochiria Medica committitur, quando quidam homines proprio auſu in quacunque morboſa ſenſatione diverſa medicamina ex pharmaciis conquirunt, & nunc pulverem emeticum, nunc bezoardicum, jam radicem Jalappæ, Sem. Cataput, &c. deſiderant & devorant, indevero in periculoſos, ſi non lethales interdum caſus incidunt.

(a) *Mortua ex ſuo remedio aſſumpto Bartholinus Act. Hoffn. Vol. 2. obſ. 93. de Experimento lethali in ſe ipſo temerarii Empirici Balneatoris vid. obſervatio mea in A. N. C. Cent. 3 obſ. 100. aut* meine Philoſophiſch- und *Medici*niſche Schrifften *p. 552. ſeq.*

§. VII. In præſenti Avtochiriæ Medicæ disquiſitione merito proximo loco illos reprehendo homines, qui recens natos infantes etiam citra neceſſitatem & tantum ex prava conſuetudine cum medicamentis, purgantibus, expectorantibus, bezoardicis, cordialibus adgrediuntur, v. g. mit Bezoar-Pulver, pulvere Marchionis, pannonico rubro, Kinder-Theriac, ſpermate ceti, Lacritzen-Safft, Clyſtiren, & ſimilibus. Ubi mox a teneris adeo naturæ infantum confunduntur, ut proxime citius in plures morboſas, imo mortiferas calamitates conjiciantur; Hæc effœminata conſuetudo meretur utique rigoroſam animadverſionem, ſiquidem tali præmatura, minusve neceſſaria medicatione citius infantes ſuccumbunt, notorio illo exemplo, quod infantes familiarum illuſtrium ob talem ſollicitam, ſed minus providam medicationem citius e vivis diſcedant. Porro etiam illi titulo Avtochiriæ Medicæ accenſendi ſint, qui non modo multum i. e. frequenter, ſed & qui multa & varia medicamentoſorum ſubjectorum genera ingerunt. qui etiam varios Medici & medicaſtrorum nomine famigeratos conſulunt, omniumve opinioni & perſuaſioni ſe exponunt, adeoque ſub maxima inconſtantia modo hunc, modo illum in conſilium vocant, & ita non ſub unius, ſed ſub plurium manibus ſuc-

cumbunt, ut ita de talibus non modo illud valeat, quod de Imperatore dicitur: quod multitudo Medicorum illum perdiderit, ſed quod ſub vana ſpe ſanitatis a Medicis occidi voluerit *(*)*.

(*) *Huc pertinet effatum Angeli Politiani lib. I. epiſtol. ad Nicolaum Leonicenum: Doleo generis humani vicem, quod in ſe graſſari tamdiu impune triſtem hanc inſcitiam patiatur, atque ab his interdum vitæ ſpem pretio emat, unde mors certiſſima proficiſcatur: quis enim videat, plus eſſe a Medico quam a morbo periculi! ſiquidem & morbus alius pro alio curatur, & alia pro aliis remedia adferuntur.*

§. VIII. Præter hactenus nominata Avtochiriæ Medicæ ſpecimina, commiſſionis peccato propetrata, illa etiam hoc loco nominanda & indicanda ſunt, quando nonnulli homines ſollicite informati & admoniti mala diæta ſanitatem ſuam non modo corrumpunt, ſed & vitam ſuam abbreviant, pravo ſuo adpetitui majori adfectu inhærentes, quam ſalutaribus conſiliis auſcultantes, plebeja illa exclamatione freti: ich eſſe was mir ſchmecket, und leide was ich kan; qui ipſi frivole in vitæ diſpendium ſe conjiciunt, quibus tamen fido & tempeſtivo conſilio vitæ periculum ſignificatum fuit *(*)* evidentius etiam illi Avtochirorum Medicorum numerum augent, qui ſub gravi iracundia præ furore animique incontinentia mox aliqua ingerunt, quæ ipſis valde ſunt pernicioſa, qui ingenua dehortatione a tali conatu avocati, nihilominus in alios invehendo exclamant: wenn ſie nur den Todt hinein fräſſen oder ſöffen, quod etiam aliquando ad furibundum ipſorum votum & propoſitum ita evenit: Avtochiri & illi commiſſionis vitio evadunt, qui exceſſivo potu vel ſimul vel ſemel ſe jugulant *(a)*, vel ſucceſſiva crapula animam & corpus perdunt, adeoque diætæ regulis tamquam furibundi & in propria viſcera ſævientes non obtemperant, ubi merito pravus ille uſus & abuſus ardentium potuum taxandus eſt, quocum multi homines ſanitatem & vitam ſuam deſtruunt *(b)*, qui ab aliis de imminente periculo ingenuo animo admoniti, magis peſſimæ ſuæ conſuetudini indulgent, & hac ratione Avtochiri evadunt, in quos omnino Avtochirorum pœnam exercere conveniret, ut alii ſanitatem & vitam tanquam pretioſum donum divinum, in digniori æſtimatione habere diſcant.

(*) *Speneri* Thätige Chriſtenth. *domin. I. Trinit. Part. 2. p. 82. 83. Dannhauer* Catech. Milch *Part. II. p. 143. Lutherus in explicatione Pſalm 90. v. 10. Opp. Lipſ P. VI p. 335. b.* Wir würden das Ziel des Lebens, welches dieſer Moſis ſacht, gewißlich erreichen, wo wir mäßiger lebeten und unſer Leben nicht mit übrigen Freſſen, Sauffen und Schwelgereyen verkürtzeten: Die Alten haben in groſſer Mäßigkeit gelebet, darum ſind ſie auch fein bey ihrer Nahrung geblieben, und zum rechten natürlichen Alter gekommen; welches uns

auch

auch nicht fehlen würde, wo wir dermassen auch lebeten. Aber es ist über-aus mit uns, das Zehren ist zu groß und übermächtig Fressen, Sauffen, *banquetiren* und Wohlleben hat kein Maaß, kein Ziel, kein Ende mit uns, niemand will ihn etwas mangeln lassen, jedermann will in Uberfluß leben: darum müssen wir Noth wegen an Gut verderben und ehe am Leibe schwach und kranck werden und vor der Zeit sterben.

(a) *Tale exemplum ex Theatr. Europ. in Relat. curios. Happelius part. 5. pag. 62. recenset; qualia exempla & mihi sine & dubio aliis satis cognita erunt.* Wer sich selbst um seine Gesundheit bringt, ist ein Mörder an sich selbst. Speners Glaub. Lehr Anhang *p.* 297. Man sehe sich vor, daß nicht einem sein Todes-Ziel näher herbey rücke, weil einmahl solches offt geschieht: man hüte sich also vor der Gefahr, vor Unmäßigkeit, Zorn oder dergleichen, nicht anderst, als ob unser Ziel gerad in unsern Händen stünde, und wir es nach Belieben erlängern könten; dann ob wohl solches nicht ist, sondern du das Ziel nicht überschreiten kanst, wann du es recht erreichet, so kanst du doch, wo du nicht allen Fleiß thust, dein Leben zu verlängern, eben damit es verkürtzen, und demnach das Ziel nicht erlangen: Wo aber solches geschiehet, daß du dein Leben auf eine dergleichen Art versäumest und abkürtzest, ist die Verantwortung scharff, dann damit bist du GOtt in das Amt gefallen, und hast dir das Ziel gesetzet, da du es bey dem hättest bleiben lassen, und das erreichen sollen, welches er dir einmal gestecket. Speners Lauterk. des Evangelischen Christenth. *Tom. I. dom.* 16. *Trinit. p.* 451. Die wissentliche Schwächung der Gesundheit ist auch im Fall des Fastens eine Art des Selbst-Mords, und sind wir bey unserm Gewissen verbunden, alles dasjenige, was in unserm Willen steht, zu vermeiden, wodurch das Leben abgekürtzet, die Gesundheit geschwächet, und wir also GOtt und dem Nächsten länger oder ungehinderter zu dienen, gehindert werden. Speners Theol. Bedencken II. Theil. *Art.* 1. *Sect.* 4. *cap.* 3 *p.* 13. *Delicatis & luxuriosis cibis quidam vitam sibi abbreviant.* Gerbers unerkannte Sünden. *Part. I. cap.* 69. *Part. II. c.* 30. *p.* 859. *Lutherus in Genes c* 34. *v.* 1. 2. *p.* 764. *b.* jetzt leben die Leute so gar unmäßig, daß sie so Fressen und Sauffen, daß es über die Maaße ist, damit wir unsre Leiber, gleichwie mit grossen Carthaunen selbst verderben, & *Dannhauer* Catech. Milch *P.* 8. *Conc.* 33. *p.* 911. Mancher Mensch führet ein unordentlich wüstes und wildes Sau-Leben, frist und säufft was ihm schmeckt, hält keine *diæt*, braucht keine Artzeney, verkürtzt ihm also selbst das Leben.

(b) *Avtochiriam ex nimio Spiritus vini abusu allegat Valentini Corp Jur. Med. Leg. Pand. Part.* 1. *Sect.* 5. *cas.* 8. *Conf. Prax. mea extemp. cas* 9. *Gerber l c.*

§. IX. Perpetratur etiam Avtochiria Medica omittendo sive negligendo & respuendo talia adminicula, quæ sanitatem & vitam tueri possunt, & quidem interdum nimia abstinentia a cibo & potu, vel ex tenaci & avaro, vel etiam immorigero & moroso animi adfectu, ut propterea varia damna œconomiæ vitali superveniant, quæ tamen congruo & legitimo tali-

 um

um ad naturalem vitam pertinentium mediorum uſu ſalvari & confirmari potuerit; præcipue vero homines, qui neceſſarium & ſufficientem potum negligunt, quibus tamen tempeſtive hujus neglectus damnum indicatum fuit, quales tenaces animi ſæpe ex nuda moroſitate debitum potulentorum uſum reſpuunt, & interdum ex conſuetudine potus deſiderium plane amittunt, quid quod ab illo poſtea ægrius ſe habere ſentiunt, ejusmodi homines præcipue hypochondriaci, melancholici, ſplenetici, morbis chronicis laborantes & qui viscerum abdominis obſtructione adflicti eſſe deprehenduntur: omittendo etiam vitam ſibi abbreviant homines, qui in morbis adeo ſecuritati & neglectui ſtudent, ut non niſi ad ſummum faſtigium morbo progreſſo & in extremis periculis conſtituti, tandem & tunc etiam ſerius Medicum peritum convocent, quo tempore cauſa morbi eousque accrevit, ut facile ſubjugari & a corpore removeri haud queat, qui tandem ſerius ſecuritatem & immorigeram ſuam indolem communi illa exclamatione deplorare ſciunt, wenn ſie ſich nur ehender einem geſchickten Manne vertrauet hätten! qui ipſi etiam tacite confitentur, quod proprii ſui periculi fabri exiſtant. *(a)*

(*a*) *Lutherus Tom. IX Altenb fol.* 1237. *b.* GOtt hat den Leib gegeben, nicht daß wir den ſelbſt tödten ſollen mit Hunger und vielen Wachen ſondern ſollen ſein warten, mit Eſſen, Trincken, Kleidung, Schlaffen und mit Artzeneyen wie Paulus Coloſſ. 2. die Heuchler ſtrafft, die ihres eigenen Leibes nicht verſchonen: Wie dann ich vor Zeiten auch ein ſo ſchändlicher Todtſchläger und Verfolger geweſen bin meines eigenen Leibes, denn ich faſtete betete und wachete und macht mich ſelbſt matt und müde über mein Vermögen: das heiſt ſich ſelbſten tödten, und umbringen. *Id. in Geneſ. c.* 43. *v.* 1-5. *p.* 239. *a. b. conf.* Gerbers unerkannt. Sünden *Part. I. cap.* 70. 71.

§. X. Denique etiam illi homines omiſſionis peccato Medicam committunt Avtochiriam, qui ab omni medicamento in morboſis ſuis adflictionibus ex eodem vel tenacis avaritiæ, vel refractariæ moroſitatis*(a)* argumento abſtinent, & ſolius Naturæ medelam temere & frivole, indiſcriminatim etiam in periculoſis morbis expectant. Quæ dum in tanta adflictione omni ope externa deſtituta ſuccumbit, Avtochiriæ maculam commiſſæ minime excuſat atque delet: ita etiam homines ſive in libertate civili, ſive in carceribus viventes, adverſa tamen valetudine correpti, ex aliquo moroſo vitæ tædio ab omni auxilio abſtinentes, tanquam Avtochiri, ſalutaria adminicula reſpuentes, vitam ſibi abbreviant: porro quidam homines, qui ex nuda aliqua immorigera repugnantia & pervicaci moroſitate a certis tantum medicamentorum ſpeciebus citra idioſyncraſiæ cauſam & culpam abſtinent, quales tamen ſpecies ipſis abſolute ſalubres eſſent, hac ipſa ſua culpoſa repugnantia Medicam Avtochiriam exercent, de quibus vulgo dicitur, ſie hätten ſich muthwillig verwahrloſet,

loset, & qui ipsi etiam suam morositatem testantur, quando exclamant: sie wolten lieber sterben, als dieses oder jenes gebrauchen. Et in talem Medicam Avtochiriam, ex omissionis culpa succedentem, inprimis inclinant, ægrotantes morosi, avari, immorigeri, animi tenacis, eigensinnige, nimis verecundi, morbos suos occultantes, nimis impatientes, audaces, die es auf Leben und Tod lassen ankommen, ut & frequentius fœminæ &c. Neque ultimo illi penitus ab hoc titulo exemti sunt, qui pro sanitate tuenda & restituenda præscriptam methodum medicam negligunt & pro lubitu medicamentis modo utuntur, modo abutuntur, modo plane illorum usum omittunt, wie es ihnen einfällt und beliebet, neque peritorum Medicorum consiliis exacte obtemperant, sed suas epicrises perniciosas intermiscent: Quæ singula momenta, tanquam titulis suis ad præsentem Avtochiriæ Medicæ disquisitionem pertinentibus, annotare placuit, quemadmodum mihi persuadeo, quomodo quilibet prudens practicus varia alia argumenta, ad hanc tractationem spectantia, suppeditare possit.

(*a*) *vid Spencri* Buß-Pred. 1 Theil 21. Pr. *p.* 465. *ubi inter alia dicit:* Hast du nun aus Fahrlässigkeit oder Eckel, den man ja sonst endlich wo man nur will, überwinden kan unterlassen, dessel[ie] vermittelst göttlichen Segens zu erhalten, so hast du GOtt davor eben so wohl Rechenschafft zu geben, als hättest du dir mit den Messer die Gurgel abgeschnitten, oder dich mit einen Strick erhenget welches ja jeder erkennet Sünde zu seyn. *Loquitur vero B vir. de conservatione vitæ per medicamenta Confer. ib.* & *p* 466 *plura. conf. locus parall.* 24 Pr *p* 523 *Ejusd.* Catechism. *qu.* 225. Catechismus Predigt *in V præceptum Conc. XII p* 80. *Dannhauer* Catechism. Milch 1 Theil *p.* 56. bist du kranck so ist GOttes geoffenbahrter Gebotes Wille, du solst dich selbst nicht tödten, du solt Artzney gebrauchen, ob gleich GOttes Schluß-Willen nach, du die Schuld der Natur bezahlen, und sterben müssest. *Idem ib p.* 244. rechnet die Unterlassung der Artzeneyen in Kranckheiten unter göttliche Versuchungen. *Idem p.* 352. *Part II. p* 14. 143 *Part. IV. p.* 429. hinweg mit der gottlosen Rede, so mich GOtt will länger hier haben, so werde ich wohl leben, und gesund werden, ob ich gleich brauche Artzney oder nicht & *p* 440 441. *Part. IV. p.* 562. 563. Also schneiden noch heut zu Tag ihrer viel ihnen selbst deß Lebens Faden ab, durch unmäßiges Leben, Verachtung der Artzney, durch selbst Hand-Anlegung rc. *Part. VII. p.* 143. Nach dem geoffenbahrten und bezeichneten Willen fordert er von einem *Patient* n d e Cur und Artzeney, daß er nicht ein Mörder an ihn selbst werde, ob er aber von der Kranckheit würde wieder *convalesciren*, heil und gesund werden, das behält GOtt in seinen geheimen Rath, und wie er es dem *Patienten* mit klaren Worten nicht zugesaget, also hat er ihm auch solcher massen nichts verneinet und abgeschlagen.

(*b*) *Non minus illi avtochiri evadunt, qui nimiis vigiliis vires naturales enervant*

& *mor-*

& *mortem accelerant.* *Speneri* Lauterkeit des Evangelischen Christenth. *Domin* 4. *Epiphan. p* 312. dahin auch gehört, wo man Tag und Nacht mit Hinderniß des Schlaffes über Vermögen arbeitet: Wie nun dergleichen an Gesundheit und Leben Schaden kan, so werden solche Leute dadurch Märtyrer ihrer Sünden. *Gerber* in unerkannten Sünden *Part.* 3. *cap.* 5. *p* 68. *dicit:* Die wissentliche Schwächung der Gesundheit ist eine Art des Selbst-Mordes.

Vid. *Gerbers* Unerkannte Sünden *Pars I. cap.* 70. von Verachtung der Artzeney in Kranckheiten: & *cap.* 21. Von der Eigenwilligkeit der Krancken. & *Part. II. c.* 30. *p.* 869. *Speners* Lebens-Pflichten *Dominica XXIV. Trinit.* *Idem* Leichen Predigten 1 Abtheilung *IV.* Predigten *p.* 107. Nicht allein das Leben selbst und die Gesundheit, (da ich mich versündigte wo ich auch um eine viertel Stunde dasselbe mit muthwilliger und nicht aus Noth oder Unmöglichkeit gezwungener Unterlassung und Verachtung der Artzeney, und Mittel, oder mit Unmäßigkeit, wissentlich verkürtzete) sondern es nicht von GOtt selbst uns entzogen wird, oder es zu erhalten nicht mehr in unsern Kräfften steht.

CAPUT XVII.

DE

INSPECTIONE MEDICO-LEGALI.

§. I.

HActenus principales titulos ad Jurisprudentiam Medicam pertinentes quoad sua præcipua fundamenta pertractavi; quoniam itaque Medico interest, ut de propositis casibus solidum judicium formet, ita accurata exploratio & Inspectio omnium circumstantiarum, quæcunque Medico honesto & prudenti scitu necessariæ sunt, adhuc requiritur; & quamvis in quolibet titulo hujus requisiti mentio facta fuerit, tamen hoc loco uno ordine & velut recapitulando hanc animadversionem ad Medicinam Forensem necessariam commendare lubet, ut, quæ ad Inspectionem Medico-Legalem pertinent, perspecta & cognita reddantur, siquidem quoad subjecta, quoad objecta & quoad modum varia observanda occurrunt, in quibus facile quisquam impingere potest, ut deinde non modo inspectio Legalis in dubium vocari, sed & reliquum judicium suspectum reddi queat, Et quemadmodum satis sæpe ejusmodi errores committuntur, qui deinde solidum decisivum & definitivum judicium impediunt, Advocatis vero defensoribus variis dubiis & vexis tam inveniendis & formandis, quam fingendis & gloriose proferendis ansam

ansam præbent, hinc in hac circumstantia hoc loco omnem præcautionem commendare lubet.

§. II. Varia itaque Medico adspicienda, referenda & decidenda proponuntur subjecta & objecta, quorum nunc brevibus mentionem facere placet: primo itaque loco Medicus aliquando externa inspectione *Ætatem* dijudicare debet, quando illius notitia a Judice civili in variis casibus necessaria est, siquidem alias judicium de ætate ad Medicum forum pertineat (*a*), licet quidem in genere quandoque ex visu ætas determinetur (*b*). Habet vero hoc ætatis scrutinium locum in honestis etiam ac pudicis causis, ut non æque loca, quæ verecundia & honestas occultare jubet, vi hujus tituli inspicienda sint; unde ad probabilem ætatis explorationem etiam externarum partium observationes sufficiunt. Et quamvis aliquando notabilis variatio occurrat, dum juvenes maturius senescunt, & senes quandoque juvenili vultu præditi sunt, aut dum certæ nationes in tenera ætate virilem vultum adsumunt, quod præcipue valet de Incolis septentrionalium locorum, nec non in orientalibus & meridionalibus regionibus habitantibus, non modo exteras partes terræ inhabitantibus, sed & in Hungaria, Italia, &c. degentibus, tamen in ejusmodi casibus, illius momenti ratio ineunda & observanda est, quodnam vel raro occurrit, vel alicui provinciæ familiare est, licet ceteroquin in Juvenibus virili adspectu præditis semper aliquid juventutis vel in corpore vel in actione adsit, id quod etiam de Senibus Juvenili facie instructis valet, ut in judicio formando aliquæ certæ & solidæ circumstantiæ inde hauriri possint,

(*a*) *vid. Zacchias lib.* 1. *tit.* 1. *qu.* 1. *n.* 1.
(*b*) *vid. L.* 32. *pr. de minor. L.* 3. *C. si min. si maj. dix.*

§. III. Est mihi itaque in hac consideratione sermo de proximiori Germanorum natione, quatenus horum Ætas scrutinio & judicio Medici aliquando subjicitur; ubi tamen iterum differentia quoad Temperamenta, provincias, vitæ genus, educationem, familias, diætam, hæreditariam dispositionem, clima &c. occurrit, secundum quam animadversionem & discrepantiam quædam individua præmaturius robustiori, compactiori & firmiori instruuntur corpore, ut propterea in prædictas circumstantias providus Medicus antea curatiori studio inquirere debeat, ne deinde loco solidi judicii sordidum præjudicium committat. In genere quidem in ætatis inquisitione & decisione observare convenit, 1) Rationis gradum & maturitatem. 2) Vultum quoad singulis suas partes, cutis æque ac aliarum partium statum, ut & coloris conditionem, quatenus præcipue hic naturali statui conformis esse debet. 3) Loquelam, an mollis & tenera, an vero aspera & dura sit. 4) Corporis firmita-

mitatem. 5) Pilorum densitatem aut mollitiem. 6) Cutis lenitatem ac rigorem. 7) Actionum qualitatem, an magis an minus seriosæ & attemperatæ sint. 8) Morbosas alicujus subjecti adflictiones, quatenus ad certas ætatum periodos referri possunt. 9) Judicium individui, quam facile aut difficile de diversis obviis rebus formetur &c. Et licet adeo exacte certus ætatis annus significari haud possit, tamen attentus Medicus utplurimum proximius de ætate judicium formare (*) potest.

(*) *Hinc Stryk de Jur. Sens. dissert. 1. cap. 1. §. 58. dicit: Id tamen judicium ex adspectu desumtum operatur, ut tamdiu pro eodem stet præsumtio, donec contrarium fuerit evictum. conf. etiam num 56. 57.*

§. IV. Quoad Inspectionem Legalem sciendum porro est, quod illa tempestive ordinanda sit, quoniam incuriosa cunctatio sæpius in variis casibus multis difficultatibus ansam præbet; siquidem illa indicia, quæ opportuno tempore investigata evidentius adverti & annotari potuerant, nunc serius instituta Inspectione in longe aliam faciem transseunt; quod præcipue valet de Inspectione hominum, jam aliquandiu sepultorum, iterumque effossorum, ut & quando quorundam hominum Morbi Paroxyzantes inquirendi, extra paroxysmos sub scrutinium vocantur, aut quando patratum Stuprum post notabilem temporis moram inquiritur: vel quando Virginitas læsa serius exploratur, ut & quando commissus Abortus & prægressus Partus tardius inquiritur (*a*), aut quando homo Veneno interemtus pluribus post mortem horis & diebus demum exploratur & inspicitur (*b*); in quo ultimo casu utique occasio præceps est, quemadmodum in aliis parallelis casibus citius tales alterationes supervenire possunt atque solent, quæ ex retardata Inspectione nullam positivam decisionem patiuntur.

(*a*) *Conf. Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part. 2. cap. 4. pag. 586 & Caput hujus Jurispr. Med. superius 3. §. 10. lit. r. Cap. 10. de morb. & mortis recognit. passim.*

(*b*) *Conf. Strykius de Jur. Sens. dissert. I. cap. 1. num. 27. pag. 37. Inspectio sine omni mora facienda Brunnemann Process. Inquis. cap. 7. n. 21. præcipue si fama fert aliquem veneno fuisse extinctum n. 21. 22. Requisita circa Inspectionem veneno extincti ibid. n. 22.*

§. V. Requiritur itaque porro Inspectio & decisio Medici de *nato Infante*, & quidem ratione ætatis, si forte dubiæ intercurrunt circumstantiæ, annon Suppositus forte fuerit infans? Sicut etiam alibi in Androgyno inspiciendum & judicandum est, quisnam prævaleat sexus (*a*): imo *Hermaphroditi* natu majores etiam Inspectioni sunt obnoxii, præcipue vero in illo casu, quando

quando matrimonium inire cupiunt (*b*): huc porro pertinet Inſpectio de *Monſtris*, an ad humanum genus pertineant, an aliorſum transferri mereantur (*c*)? Sic Inſpectio a Medico inſtituitur de *Potentia & Impotentia naturali*, cui Inſpectioni in caſu neceſſitatis mares & fœminæ citra læſionem honeſtatis ſubjiciuntur, ubi pro differentia caſuum ad talem Inſpectionem ſuſcipiendam ad mares viſitandos periti & jurati mares; ad fœminas vero uſitatius quidem peritæ & juratæ fœminæ, ſed aliquando etiam dubiorum illorum caſuum conſcii mares admittuntur (*d*), ſicut quandoque ad morbos impuros & venereos detegendos in utroque ſexu talis Inſpectio quandoque neceſſaria eſt. Et talis Inſpectio ventris (*) aliquando locum habet in perſonis maritatis; ubi quandoque quæſtio movetur, an fœmina, an vero mas prius Inſpectioni ſe ſubmittere teneatur (*e*), ubi utique ex majori vel minori præſumtione culpæ, hæc præcidentia decidenda erit. Et in ejusmodi caſibus non tantum ocularis Inſpectio, ſed pro circumſtantiarum varietate & neceſſitate interdum manualis operatio locum habet (*f*); in qua tamen exploratione verecundia & honeſtas obſervanda (*g*) eſt. Et licet primario fœminis inſpiciendis probatæ & peritæ fœminæ atque obſtetrices adhiberi debeant, tamen in variis caſibus, ubi variarum fœminarum notitia inſufficiens videtur, etiam probatorum Medicorum & Chirurgorum concurſus requiritur & admittitur (*h*): proinde aliquando inſpectio requiritur ad ſtuprum & Sodomiam (*i*), quo hæc ſcelera detegantur & promerita poſthac pœna advertantur.

(*a*) *L. 10. ff. de Stat. hom. Caranza de Part. legit. cap. 17. num. 66. ſeqq. Strykius de Jure Senſ. diſſert. 1. cap. 1. n. 59-62. Conf. cap. præced. 2. §. 31. lit. h. & §. 32. lit. d.*

(*b*) *De qua circumſtantia ſuperius actum fuit ſub titulo Hermaphroditorum. p. 50. ſeqq. lit. h. vid. etiam Simon. in Præſid. Acad. Part. I. Diſp. 12. de oculata fide. cap. 2. pag. 535.*

(*c*) *De qua re ſuperius cap. 5. actum fuit.*

(*d*) *De hac conſideratione conf. cap præced. 2.*

(*) *De ventris inſpectione vid. B. Stryk. Uſ. Mod. Lib. 25. tit. 4. n. 1. ſeq. p. 377.*

(*e*) *Hanc quæſtionem ventilat Strykius de Jure Senſ. diſſert. 1. c. 1. n. 55.*

(*f*) *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap 4. pag. 607. 608.*

(*g*) *Bohnius loc. cit. pag. 584 585.*

(*h*) *Bohnius loc. cit. pag. 585 & 586. Rambdohr de Inſpect. ocular. Kornmann de Jure Virgin. cap. 8. pap. 40. Pacianus de Probat. lib. 2. cap. 2. n. 33. Tuſchius in Pract. concluſ. lit. P. concluſ 280. num. 70. de inſpiciendis Virginibus. Stryk. de Jur. Senſ. diſſert. 1. cap. 1. n. 49. & cap. 2. n. 39. Conf. cap. præced. 3. §. 10.*

(*i*) *Conf. cap. ſup. 3. th. 15-18.*

Ad hunc §. conferatur cap. 2. §. 8. cum ſuis notis. & c. III. §. 10. cum ſuis notis.

§. VI. Inſpectio Medicorum Legalis locum etiam habet in Gravidis, præcipue de Abortu & Infanticidio ſuſpectis, quo tales fœminæ, quæ gravidæ deprehenſæ, majori ſollicitudine obſervari & occaſiones ad horrenda infanticidia præoccupari queant (*a*); præterea interdum Gravidarum Inſpectio admittitur, quando incarcerata ob mitigationem carceris aut dilationem pœnæ afflictivæ imprægnationem confitetur & ſubinde Inſpectioni ſe ſubmittit; aut quando vidua facta a defuncto marito ſe imprægnatam denuntiat; quam Graviditatem vero alii in dubium vocare volunt; unde talis fœmina tempeſtive juratarum & peritarum mulierum Inſpectioni ſe ſubjicit: vel quando poſt divortium fœmina a priſtino ſuo marito ſe Gravidam eſſe ſignificat (*b*); admittitur etiam tempeſtiva Ventris Inſpectio in fœminis Stuprum paſſis, de qua circumſtantia ſupra, ubi de Stupro (*) actum fuit, ſermo occurrit. Porro talis Inſpectio deſideratur in fœminis, quæ pepererunt, aut in quibus Abortus prægreſſus præſumitur, præcipue doloſus & nefandus, ubi tempeſtiva talis Inſpectio omnino multum ad veritatem indagandam & confirmandam contribuit, de quibus circumſtantiis ſuperius peculiaribus ſuis titulis actum fuit (*c*): hinc etiam aliquando talis Inſpectio ventris ad Abortum inveſtigandum in fœminis defunctis & de abactione perpeſſa ſuſpectis inſtituitur, quando in talium fœminarum genitalibus ſigna quædam fide digna inveſtigantur, ut firmum inde judicium formari queat: quemmadmodum huc requiruntur illa ſigna, quæ ſuperius ad partus prægreſſi explorationem ex genitalium externo coonſpectu tradita fuere: in ipſo utero vero adhuc manifeſta erit illius inſolita magnitudo & amplitudo, nec non conſpectui ſe offerent veſtigia avulſarum ſecundinarum una cum inſolita cruentatione, quæ ſub ſingulorum indiciorum conciliatione facile ab Hæmorrhagia Uteri morboſa discerni poterit: ſicut huc etiam inquiritur inveſtigatio vaſorum ſanguiferorum ad uteri ſubſtantiam pertinentium quoad ſuam magnitudinem, nec non ventris reliqui concurrens flaccescentia rite dijudicanda erit (*d*) &c.

(*a*) *Conf.* Königl. Preuß. *renovirtes* und geſchärfftes *Edict* wegen des Kinder-Mords *ſub dato* Berlin den 24 *Novembr.* 1723. *in quo continentur hæc verba:* Wir befehlen auch hiermit denen Eltern, Herrſchafften und Hauswirthen gnädigſt und ernſtlich, daß ſo bald ihnen von ihren *reſpective* Kindern, Dienſtboten und Eingemietheten das Gerüchte von derſelben Schwangerſchafft vorkommen, und einige Anzeigungen dazu vorhanden ſeyn ſolten, ſie ſolches ſo fort jedes Ortes Obrigkeit bey namhaffter Strafe anzuzeigen ſchuldig ſeyn ſollen; damit dergleichen berüchtigte Perſonen dem Befinden nach entweder beſichtiget, oder doch von der Obrigkeit nachdrücklich verwarnet, oder zu Verhütung des zu befahrenden Kinder-Mordes andere zulängliche Verſehung gethan werden könne. *vid Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menſchen. *Part.* 2. *cap.* 1.

(*b*) De

(b) *De Inspectione Gravidarum vid superius cap XI. §. 22. Strykius de Jure Sens. dissert. 1. cap. 1. n 45. seqq. De inspectione impraegnatae, aut quae peperit vid. Bohn. de Offic. Med Dupl. Part. 2. cap. 4. p. 597 598.*

*) *p. 70. seq.*

(c) *In ventre inspiciendo obstetrices juramentum, si non veritatis, tamen credulitatis, praestare debent. Hertling de ventre illiusque jure §. 7. qu 1. Ad probandam praegnantiam mulieris, duae, tres quinque requiruntur obstetrices ib. qu. 2. An obstetricibus affirmantibus, aliquam esse virginem, magis credendendum sit quam totidem negantibus ib. qu. 3*

(d) *Confer: Acta Berolinens. Dec. 1. Vol. 2. p. 116. & Disp. Waldschmidii de abortus facti signis in matris, praesertim defunctae, partibus generationi inservientibus reperiundis.*

§. VII. Praeter praedictas circumstantias tempestiva Inspectio etiam necessaria est, ubi *Legitimus partus* occurrit & patratum *Infanticidium* praesumitur (*a*); unde liquet, quam frequentes sint casus, in quibus ventris inspectio locum invenit, licet antiquae solennitates, quae olim in actu inspiciendi ventris in usu fuerant, hodienum non amplius usu receptae sint, sed in desuetudinem venerint (*b*): deinde etiam ulterius Inspectio Legalis requiritur in *infantibus recens natis*, an sit maturus, an vero immaturus? ita interdum Inspectio postulatur, quando scelestissimi homines cum cadavere foeminino coitum iniverant (*d*), licet in tali casu demonstratio admodum imperfecta & fallax & in talibus casibus Medici tantum juramentum credulitatis praestare (*c*) possint. Sic etiam Inspectio postulatur, ubi homines morbos simulant & dissimulant, ut Medici de in- & externis indiciis & circumstantiis, ad quamlibet morbi speciem pertinentibus, majorem certitudinem (*f*) acquirant. Huc etiam spectant homines, quibus Venenum clanculum propinatum fuit, aut qui ipsi Veneno se interficere susceperant, ut adhuc ex indiciis & statu aegrotorum medici certam quandam speciem facti colligant, & posthac vel convalescente vel succumbente tali venenato subjecto judices civiles de statu rei certiores reddere queant, praecipue ut signa in corpore defuncti obvia cum antecedentibus indiciis bene concilientur, indeque tanto certius judicium formetur (*g*).

(a) *Vid. cap. superius de infanticid. nec non C. C. C. artic. 35. verba:* soll sie durch verständige Frauen an heimlichen Städten, als zu weiterer Erfahrung dienstlich ist, besichtiget werden. *Conf. Clasenius in hunc art. pag. 183. ubi loquitur de inspect. a peritis mulieribus instituenda, & Stephani pag. 63. Stryk. de Jur Sens. Diss. 1. Cap. 1. num. 49. seqq. idem in Us. mod. L. 25. tit. 4. §. 2. ut & cap. superius 6. §. 6.*

(b) *Stryk. de Jur. Sens. loc. cit. num. 44. & de Us. mod. Lib. 25. tit. 4. §. 1. seq.*

(c) *Stryk. loc. cit. num. 40. p. 42. & cap. superius de Partu legit. & illegit.*

(d) *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap. 4. pag. 598. Kornmann mirac. mort.*

Part. 9. cap. 41. de pœna coeuntis cum mortua. Garmannus de mirac. mort. lib. 2. tit. 2. §. 43. Diemerbroek de Peste lib. 4. hist. 7. Helmontius in Alphabet. Natur. colloq. 5. pag. 44. Schurigius Spermatol. cap. 5. §. 69. p. 297. 298. Feltmann de Cadaver. inspic. cap. 33. §. 1. 2. 3. Simon Præsid. Acad Part. 1. disp. 14. cap. 2. thes. 4. num 17-21. Ziegler discept. select. them. XI. de eo, quod justum est, circa mortuos thes. 46. p. 460.

(e) *Stryk. de Jur. Sens. disp 1. cap. 2. num. 29. Tamen, ut cum verbis Strykii eloquar, ob incertitudinem & periculosam experientiam Lex non debet dare occasionem perjurii.*

(f) *Conf. Cap. superius de Morbis veris & fictis. Stryk. de Jur. Sens. Disp. I. cap. 1. num. 39. p. 41. 42.*

(g) *De inspectione hominis veneno interemti conf. Stryk. loc. cit. n. 27. & talis inspectio non est differenda: vid. ibidem num. 27. p. 37. Brunnemann loco supra §. 4. lit. b. allegato. Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part. 2. cap. 4. p. 600-603. 596. Feltmann de Cadav. inspiciend. cap. 24.*

§. VIII. Porro Inspectio Medicorum requiritur etiam in personis, quæ *Quæstioni* sive *Torturæ* subjici debent, & quæ ad declinandam illam ad varias, vitam ac sanitatem concernentes circumstantias provocant, qualis provocatio in quantum fundata & veritati consona sit, Medici judicio submittitur; de qua consideratione superius in *Medica torturæ contemplatione cap. XII. p.* 231. actum fuit: Subinde interdum Inspectio *Incarceratorum* desideratur, an videlicet morbo aliquo, quem significant, actu laborent, an etiam ille morbus ita constitutus sit, ut duriores carceres in mitiorem immutari, an penitus e carceribus ejusmodi homines dimitti queant, ni in vitæ periculum incidant. (*a*). Ubi ob levem quidem causam incarceratus ex levi etiam infirmitate, quæ tamen vera & non ficta est, e carcere dimitti potest (*b*), qui vero ob gravem causam in carceres projectus est, ille ex levi infirmitate non potest dimitti (*c*). Gravis tamen morbus, qui cum eminenti vitæ periculo conjunctus est, omnino aliqualem remissionem & relaxationem carceris admittit (*d*), modo crimen non sit capitale aut corporaliter punibile, aut non nimis atrox; in quo casu incarceratum dimittendum haud esse JCti præcipiunt (*e*).

(a) *Zacchias lib. 6. tit. 2. Qu. 2. num. 20. & 21.*

(b) *Ibidem num. 22.*

(c) *Ibidem num. 23.*

(d) *Ibidem num. 25.*

(e) *Quod ex Farinacio Zacchias loc. cit. allegat. De Inspectione incarceratorum vid. Bohnius de Offic Med. Dupl. Part. 2. Cap. 4. pag. 605. Stryk de Jure Sens disp. 1. cap. 1. num. 38. 39. pag. 41. Rutger. Ruland de Commissar. Part. 2. lib. 4. cap. 9. n. 7.*

§. IX. Medica Inspectio quandoque etiam ad *Vincula* dijudicanda desideratur, annon illa incarcerati corpori omninosam perniciem comminentur

tur, quare brachia pedes & reliqua loca corporis adſpici debent, an illa antea aliqua imbecillitate & labe laborent, ob quam tales vinculorum ſpecies perferri haud poſſint. An porro ejusmodi partes, vinculis ligatæ, tumidæ, excoriatæ, inflammatæ aliisque p. n. qualitatibus præditæ ſint; an vincula nimis conſtricta, nimis dura, nimis ponderoſa & nimis aſpera ſint; an jam a vinculis actualis parti læſio inflicta ſit, vt propterea vincula relaxanda, aut mitius adplicanda, aut tamdiu removenda (*a*) ſint? Dum porro interdum fraudulenti *mendici morbos mentiuntur*, hocque modo aliis eleemoſynas emungere ſolent, ita ad detegendam hanc fraudem illi quandoque indagationi & Inſpectioni Medicæ & Chirurgicæ ſe ſubmittere debent (*b*). Inſuper quandoque inſpiciendi ſunt *Carceres*, an ſalubres an vero inſalubres & incarcerati vitæ inimici, aut plane lethiferi ſint; cum enim Carceres utplurimum ſint Cuſtodia & non pœna (*c*), hinc illorum etiam ratio habenda eſt, ne pœnam alicui adferant, ubi cuſtodiæ vices tenere debent (*d*).

(*a*) *Sicut in L. 1. C. de Cuſtod. reor. moderamen quoad vincula ordinatur. De inſpectione talium catenarum, fibularum & vinculorum vid. Rutger Ruland. de Commiſſar. Part. 2. lib. 4. cap. 9. Stryk. de Jur. Senſ. diſp. 1. cap. 1. n. 37. Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part. 2. cap. 4. pag. 605. 606.*

(*b*) *Vid. Fritſch in Tr. ad L. Un. de validis mendicantibus c. 13. n. 4. & ſq. Damhouder in Prax. Crimin. rer. cap 112. n 55. Stryk. de ſaccularis & directariis c. 3. n. 32 & de Jure Senſ. diſp. 1. cap. 1. n. 80. Conf. ſupra cap. X. §. 13. lit. (d).*

(*c*) *Ut fuſius explicarunt Stryk de Jur. Senſ. loc. cit. n. 31. 32. Stephani in artic. XI. C.C.C. num. 6. pag. 24. Claſenius in hunc loc. pag. 77. 78. & artic. 157. p. 677. Menochius de arbitr. jud. quæſt. caſ. 305. n. 2.*

(*d*) *Hinc Strykius loc. cit. num. 32. dicit: Neceſſum ergo eſt, ſive pœnæ, ſive detentionis cauſa, quis ſit incarceratus, ita conditionatus ſit carcer, ne vel pœna delictum excedat, vel ipſa cuſtodia & detentio in pœnam convertatur: vel enim ſqualore enormi, vel inſectorum venenatorum frequentia, facile gravior ipſi incarcerato carceris quam mortis pœna eſſe poteſt: hactenus Strykius. Carceres enim ſubterranei utplurimum ſunt inſaluberrima receptacula ob defectum aeris purioris, ob collectionem expirationum pravarum ex ipſo incarcerato & ob ſubterranea effluvia, fœtida, impura & ſqualida. De tali carceris ſcrutinio egit etiam Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part. 2. cap. 4. p 604. & ex hoc Valentini in Corp Jur. Med. Leg. Pand. Part. 1. Sect. 5. caſ. 6. conf. ſupra cap. XI. §. 4 lit (i).*

§. X. Varii inſuper occurrunt caſus, in quibus Inſpectio Legalis neceſſaria exiſtit, aliquando enim inſpicitur fœmina *ſub partu mortua*, an fœtus Cæſareo partu ſalvari potuerit (*a*), quæ tamen Inſpectio multis dubiis & oblocutionibus expoſita eſt: ia præterea dijudicatio *Monſtroſarum* generationum

onum prævia Inſpectione, a Medicis inſtituta, nititur: non minus Inſpectio hominum *ægrotantium* in via publica repertorum ad Medicos defertur. Huc etiam pertinet Inſpectio, *Atretarum*, nec non hominum *male curatorum* &c. præcipue vero ad *Infanticidium* decidendum Medici Inſpectio requiritur, ut partim de corpore delicti, partim de ſuſpecta puerpera aliqua inclareſcant indicia, quæ certitudinem formandi judicii confirmant: qualem Inſpectionem in ultimo caſu varii etiam urgent (*b*): præcipue vero hæc Inſpectio ocularis in caſu *Homicidii* & inflictæ lethalis læſionis admodum neceſſaria eſt (*c*), quam propterea prudentes Medici nullo modo negligere, aut levi animo & manu tractare debent, quoniam in tali caſu exquiſita perſpicua & ſufficiens indiciorum exploratio & relatio neceſſaria eſt: Hinc etiam ob defectum in tali inſpectione ſæpius occurrentem judicia admodum impediuntur, & quo minus definitiva ſententia declarari queat, offenduntur.

(*a*) *Vid. Feltmannus de Cadavere inſpiciendo cap.* 27.

(*b*) *Vid Stryk. de Jure Senſ. diſp.* 1. *cap.* 1. *n.* 25. *ſeqq.* & *in Uſ. Mod. l. c. Bohnius de Offic. Med. Dupl. Part* 2. *cap* 4. *pag.* 595 596.

(*c*) *De cujus Inſpectionis neceſſitate actum fuit cap. ſuper.* 14. §. 4. *lit. h.* & *de tali Inſpectione vulneris conf. Welſch. rat. vuln leth. jud. p.* 117. *Bohnius de Renunc. Vuln. leth. pag.* 10. *ſeqq. de Offic. Med. Dupl. Part.* 2. *cap.* 4. *p.* 594. *ſeqq. Stryk. de Jure Senſ. diſp.* 1. *cap.* 1. *num.* 20. *ſeqq.* & *in Uſ. Mod. Lib* 48. *tit.* 8. *n.* 2. *Brunnemann Proc. Inquiſ. c.* 7. *n.* 16. 18. 20. 26. *Carpzov. Prax. Crim. Part.* 1. *qu.* 26. *n.* 30. *ſeqq. Claſenius in artic.* 149. *pag.* 641. *Stephani* & *Ludovici in eundem articul. Feltmann de cadav. inſpic. Hertius de inſpectione oculari. Harprecht Reſponſ. Crimin.* 36. *n.* 89-95.

§. XI. Hactenus de variis Caſibus, in quibus judicialis Inſpectio neceſſaria eſt, actum fuit, jam vero ſeorſim de requiſitis ad Inſpectionem Legalem pertinentibus & maxime in cauſa peracti Homicidii obſervandis paucis agere placet. Quando itaque in tali caſu Legalis eſſe debet Inſpectio, tunc illam Judex civilis inſtituere & ordinare debet; quemadmodum & illi pœna decreta eſt, quando cadaver inſpicere negligit (*a*): propterea ejusmodi actui judiciali ipſe etiam Judex cum aliis in officio publico civili & judiciali conſtitutis perſonis adeſſe debet (*b*): & ſi communiter quidem judicis præſentia ad ſolemnem talem actum requiritur, ego tamen crediderim, quod contra Legitimitatem hujus inſpectionis a ſolo Medico & Chirurgo jurato, perito probato & fide digno in caſu neceſſitatis factæ nihil excipiendum ſit; ſi videlicet ob caſum neceſſitatis perſonæ Judiciales reliquæ comparere haud poſſunt, extra quem caſum tamen pro ſolemniore fide & auctoritate illæ perſonæ reliquæ ad talem actum utique neceſſariæ ſunt. Proinde viciſſim in nullo caſu

ta-

tales perſonæ judiciales per ſe Inſpectionem Legalem ſuſcipere poſſunt, ſed ubique Medicos & Chirurgos eo requirere & invitare debent, ita ut non reus, ſed Judex illos convocare debeat (*c*), qui hac ratione ordinarie & legitime requirendi ſunt, ut propoſitam Inſpectionem ſub hac auctoritate inſtituant, ne contra ipſos deinde exceptio & dubium moveatur, quando vel ſe ipſos ejusmodi actui immiſcuerunt, & minus denominati judicium ſuum deponunt adeoque proprio auſu illum actum ſuſceperunt vel qualicunque alia ſuſpecta ratione ſe obtruſerunt.

(*a*) *Vid. Feltmann de Cadaver. inſpic cap. 63.*

(*b*) *De neceſſitate præſentiæ judicis, Scabinorum duorum & actuarii ad talem actum egit Feltmann de Cadav. inſpic. cap. 3 § 9. p. 13. 14. Stryck. de Jure Senſ. diſſert. 1. cap. 2. num. 18. pag. 64. 65. Carpzov. Prax. Crim. Part. 1. qu. 26. num. 32. Claſenius artic. 149. num. 2. 3. pag 643. Welſch. de rat. vuln. leth jud. cap. 15. pag 129. Unde etiam Feltmannus de eadem inſpectione cap. 56. adſerit, quod Medicorum judicio nulla ſit habenda fides, ſi judex ex præſcripto legis non inſpexit Cadaver; cui tamen quadantenus repugnat, quod Ludovici in artic. 149. commentatur ad verba:* ſamt zweyen Schöpfen, *ubi dicit: Sed, quid ſi inſpectio a ſolis Medicis & Chirurgis absque præſentia perſonarum Judicii facta? Domini Scabini Lipſienſes & JCti Witebergenſes exiſtimant, eam inſpectionem nihilominus legitimam eſſe, prout refert. Dom. Wernher Part. 3. obſ. 152. tutius tamen eſt, ut in regula maneamus.*

(*c*) *Ut monuit Feltmannus loc. cit. cap. 40.*

§. XII. Requiruntur itaque ad talem actum judicialem, cujus hactenus mentio facta fuit, viri periti, rei Medicæ & Anatomicæ probe gnari, ceteroquin in arte Medica & Chirurgica verſati (*a*); hinc nudi Barbitonſores ab hoc actu excluduntur (*b*). Et licet hodienum ad talem Inſpectionis actum unus Medicus, unusque Chirurgus recipiantur (*c*), qui etiam, ubi plures deſunt (*d*), aut qui ipſi fama & peritia inclareſcunt, ſufficere poſſunt, tamen in illis locis, ubi plures Medici & Chirurgi probati & periti obtineri poſſunt, etiam cum fructu plures requiruntur & convocantur, præcipue vero, ut ſolidior ſententia de vulnere formetur (*e*). Haud vero numeroſiores accerſendi ſunt Medici, quia facile in diſcrepantes abeunt ſententias & judicium Civile ſuis controverſiis magis confundunt, quam adjuvant (*f*) hinc a quibusdam (*g*) duo, ſi haberi poſſunt, deſiderantur Medici; & quoniam utplurimum primæ relationes aut denunciationes Medicæ aliis Medicorum Collegiis & Facultatibus committuntur, hinc hodienum ad talem actum unus Medicus & Chirurgus fide dignus & probatus recipitur. Quod vero Medicorum requirendorum Characterem attinet, tunc illi publicis privilegiis præ-

diti

diti ſint, ſive Doctores ſive Licentiati legitimo modo promoti & non bullati, ſive probati practici & Facultatum Medicarum ſuffragio atque ſymbolo inſtructi alii examinati (*h*) Medici, minime vero imperiti & empirici (*i*): Sicut inſuper viri honeſti (*k*) atque probi neque intemperantiæ & crapulæ dediti ne ſub tali mentis vitio graves errores committant, & judicium inſuper decipiant.

(*) *Medici non Doctorati medicorum Doctoratorum inſignia geſtantes incidunt in pœnam falſi Maſcardus Vol.* 2. *Concl.* 1037. *n.* 14.

(*a*) *Ammannus Prax. Vuln. leth præfation. de Conſcient. Med. idem in Prolegom.* §. 6. & *ſeqq. Welſchius rat. vuln leth. jud. cap.* 15. *p* 120-124. *Bohnius Renunc. vuln. leth Sect.* 1. *cap.* 1. *pag.* 5. 11. 12. *Stryk. de Jur Senſ. diſp.* 1. *cap.* 2 *num.* 19. 20. *Pacianus de Probat. lib.* 1. *cap.* 47. *n.* 149. *Alexander ab Immola Lib.* 2. *Conſil.* 148. *num.* 1. *Claſenius artic.* 147. *p.* 634. *n.* 3. *Feltmann de Cadav. inſpic cap.* 49. §. 3.

(*b*) *Stryk. de Jur. Senſ. diſp.* 1. *cap.* 2 *n.* 19. *Feltmann de Cadav. inſpic. cap.* 49 §. 11. 12. *Welſchius Rat. Vuln. Leth. jud. cap.* 15. *p* 122-124. *Bohnius Exam. Vuln. Leth. Sect.* 1. *cap.* 1. *p.* 6.

(*c*) *Stryk. de Jure Senſ. diſp.* 1. *cap.* 2. *num.* 22.

(*d*) *Ut ſupra in cap. XIV. monitum fuit.*

(*e*) *Feltmann de Cadav. inſpic. cap.* 48. §. 1-5.

(*f*) *Feltmann loc. cit. cap.* 42. §. 8.

(*g*) *Ibidem* §. 9. & *Claſenius ad artic.* 144. *pag.* 634. *lit.* (*b*).

(*h*) *Welsch. loc. cit. cap.* 15. *Zittmannus Med. Crit. Cent.* 2. *caſ.* 60.

(*i*) *Feltmann loc. cit. cap.* 44 *p.* 171. & *cap.* 46.

(*k*) *Idem loc. cit. cap.* 37. §. 1-3.

§. XIII. Haud tamen ad Inſpectionem & Sectionem Legitimam & Legalem ſuſcipiendam ſolus Chirurgus ſufficit, (*) ſi Medicus in aliquo loco etiam probatus & peritus convocari poteſt; tanto minus vero ad talem actum imperitus admittatur Chirurgus: ſi vero Medicus deeſt, adeſt tamen peritus Chirurgus, tunc & ille (*a*) ſolus, præſentibus tamen aliis judicialibus perſonis, aut fide dignis teſtibus, viſitationem ſuſcipere poteſt; attamen judicialis deciſio de lethalitate & illethalitate læſionis Medico transmittenda eſt. Alias quidem non facile ſolis Chirurgis tale viſitationis & ſectionis officium committi debet, quia rariſſime inter noſtrates ipſi ſatis exacte rei anatomicæ gnari ſunt, & facilius inter ſecandum vulnera faciunt, quam inquirunt (*b*). Multo minus Chirurgi læſionem quandam decidere poſſunt, quæ deciſio propterea primario Medicis committenda & commendanda (*c*) eſt: unde quandoque ſoli Medici de vulnerum lethalitate teſtari (*d*) poſſunt, ni intricati caſus chirurgici occurrant, ubi peritorum etiam chirurgorum teſtimonio opus eſt: An vero in quolibet Sectionis & Inſpectionis caſu Medici & Chirurgi requiſiti no-

vo

vo & iterato juramento obligari debeant (*e*), paſſim Auctores ventilant (*f*). Neque quidem Medici & Chirurgi jam in publico officio conſtituti & jam ſpeciali quodam juramento vinculati, novo juramento in unoquoque caſu obligari poſſunt (*g*): licet illud juramentum, quod Medici in publicis ſuis Doctoralibus promotionibus præſtant, & Chirurgi, quod tunc deponunt, quando in Collegia ſua recipiuntur, ad talem actum non ſatisfaciat.

(*) *Schroeckius in Schol. ad obſ. 68. Hellwigii p. 224 ſq. Ronſſeus Ep med. 12. Suevus præf. de inſpect. vuln. Ammannus Medic. Crit. diſcurſ. ſuper caſ 10. Welſch. de ration. vuln. judic. Zacchias Qu. med. leg. Lib. 5. tit. 2. qu. 1. §. 2. 3. 4.*

(*a*) *Feltmann de Cadav. inſpic cap. 49. Ammannus Prax. Vuln. Leth. decad. 2. hiſt. 3. pag. 170. Welſchius Rat. Vuln. Leth. jud. cap. 15. pag. 124.*

(*b*) *Bohnius Exam. Vuln. Leth. Sect. 1. cap. 1. p 5. 6. idem de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap. 4. pag 593. ſeqq. Ammannus Prax. Vuln. Leth. Prolegom. §. 8.*

(*c*) *Feltmann loc. cit. cap. 49. Bohnius loc. priore citat. pag. 7. Zittmann Med. Crit. Cent. 2. caſ. 34. De illegali depoſitione a Pharmacopœo & Chirurgo facta vid. Valentini Corp. Jur. Med. Legal. Pandect. Part. 2. Sect. 1. Caſ. 2.*

(*d*) *Ammannus loc. cit. Bohnius l. c. pag. 8.*

(*e*) *Quia C. C. C. art. 149 ſecundum verba:* die dann zuvor dazu beeydiget werden ſollen, *jubet.*

(*f*) *De qua circumſtantia ſuperius cap. 1. §. 28. lit. a. & cap. 14. theſ. 3. lit. k. actum fuit.*

(*g*) *Stryk. de Jur. Senſ. diſp. 1. cap. 2. n. 28-32. Idem in Uſ. Mod. Lib. 48. tit. 8. §. 2. Carpzov. Prax. Crim. Part. 1. qu. 26. n. 38. 39.*

§. XIV. Medicus itaque, qui ad talem Inſpectionem Legalem requiritur & Anatomiæ peritus eſt, ipſe in majorem fidem viſitationem adminiſtret (*a*), neque illam præſenti Chirurgo committat, niſi hic exacte etiam in Anatomia practica inſtructus ſit, ut tantum Medicus hujus Chirurgi inquiſitioni & Sectioni aſſidue auſcultet, ubi in quibusdam locis Chirurgi Anatomiæ practicæ ſufficienter gnari ſunt: neque æque ad talem Inſpectionis actum illi Medici & Chirurgi neceſſario requiruntur, qui antea læſi curæ adſtiterant (*b*). Multum vero refert, quo Inſpectio opportune, id eſt, cito inſtituatur, priusquam defuncti cadaver aliqua putredine alteretur, ut vera læſionis qualitas amplius obſervari haud queat (*c*). Haud tamen adeo exacte ſeptem horæ poſt obitum læſi determinandæ ſunt, ubi inſpectio inſtitui debet: unde tempeſtiva talis indagatio ſufficit (*d*), quæ pro ratione tempeſtatis, corporis defuncti vel obeſi & valde plethorici, vel cacochymici, nec non pro ratione ordinatorum multorum & calefacientium remediorum &c. erit

 deſti-

destinanda & suscipienda, siquidem pro differentia talium circumstantiarum modo citius, modo tardius defunctorum cadavera in putrilaginem ruunt. Denique etiam non tantum Medici & Chirurgi, sed & personæ Judiciales ad talem actum requisiti detectam læsionem attente observare & annotare debent (*e*).

(*a*) *Bohnius Exam. Vuln Leth. Sect.* 1. *cap* 1. *p.* 11. 12.

(*b*) *Bohnius loc cit. p* 9 *vid. Cap. præced XIV. thes.* 4. *lit. a. b.*

(*c*) *Felzmann de Cadav. inspic. cap.* 52 & 54 *ut & cap. XI.* §. 1. 2. *ubi rationes politicæ hujus circumstantiæ allegantur. Conf. etiam Bohnius loc. cit. pag* 10. & 11. *idem de Offic. Med. Dupl. Part.* 2 *cap.* 4. *pag.* 582. 584. *Welsch rat. vuln. leth. jud. cap.* 15. *p.* 119. *Brunnemann Proc. Inquis. cap.* 7. *n.* 21.

(*d*) *Feltmann de Cadav. inspic. cap.* 52. §. 2. 3.

(*e*) *Id quod Welschius & Feltmannus loc. cit. urgent, quo illorum oculari testimonio etiam Medicorum Inspectio confirmetur.*

§. XV. In tali Inspectione observandus est locus, in quo cadaver repertum (*a*) fuit; deinde ipsa inspectio in loco idoneo instituatur, ne quicquam legitimæ & sufficienti læsionis investigationi impedimento sit. Sit itaque locus lucidus, neque nimia spectatorum præsentia turbatus & obscuratus (*b*): nunquam vero talis Inspectio negligatur, quamvis ex signorum externorum scrutinio facile læsionis lethalitas compareat, quodsi enim talis Inspectio neglecta fuerit, tunc postea, si adhuc de tempore esse occasio reputatur, defunctus sepultus denuo effodi & dehinc demum visitationi subjici debet, alias enim reus morte puniri non (*c*) potest: Quapropter ordinarie ante sepulturam hæc Inspectio tempestive suscipienda est: neque propterea illa omitti debet, etiamsi subito post inflictam læsionem percussus succubuerit & vitam amiserit; alias reorum defensores varias vexas struunt & dubia movent, quas neque Judex neque Medicus solvere & evertere possunt. Et licet aliquando pœna ordinaria locum inveniat, si in homiue brevi post læsionem mortuo sectio neglecta (*d*) fuit, (quamvis hujus adsertionis contrarietas etiam constet (*d**): attamen omnem dubitationem legitima talis Inspectio intercipit (*f*). Interea subitanea mors sani antea hominis ex inflicta læsione consecuta, haud dubitationi ansam præbere potest, ut propterea Inspectio minus necessaria esse reputetur (*g*), quia in rebus claris conjecturis haud opus est.

(*a*) *Feltmann de Cadav. insp cap.* 53. §. 7.

(*b*) *Bohnius de Offic Med. Dupl. Part.* 2. *cap.* 4. *p.* 595.

(*c*) *Feltmann loc cit. cap.* 61. *Carpzov. Pr. Crim. qu.* 26. *num.* 23. *Damhouder Pr. Criminal. cap.* 75. *num.* 1. *Farinacius Pr. Crim lib.* 1 *tit.* 1. *qu.* 2. *num* 5. *Clasenius artic.* 149. *pag.* 643. *De inspectione Sepulti Valentin. Pand*

Part. 2.

Part. 2 Sect. 1. cas. 7. Stryk. in Us mod. Lib. 48. tit. 8 §. 2. p. 77. dicit: Si cadaver ex negligentia jam sepultum, effodi iterum solet, si nondum putrefactum v. Brunnem. Proc. Inquis. c. 7. n 30.

(d*) *vid. Stryk Us. mod. Lib. 48. tit 8. §. 5.*

(d) *Referente Bohnio in Exam. Vuln. Leth. Sect. 1. cap. 1. pag. 3.*

(e) *Feltmann loc cit. cap. 62. § 6.*

(f) *Idem loc. cap. 54 §. 4. seqq.*

(g) *Idem cap. 62. §. 7.*

§. XVI. Quod præterea ipsam Inspectionem administrandam attinet, tunc varii (*a*) eandem explicant, seorsim vero ante sectionem requiritur armorum exploratio & relatio ad inflictam læsionem (*b*), proinde etiam accurata extranea læsionis (& quicquid alias notatu dignum in externo conspectu occurrit) observatio: exploratio vero cum specillis caute instituatur, ne foramina & vulnera inde oriantur, ubi antea nulla fuerant (*c*). Neque in nuda stili immissione intra vulnus acquiescendum est, alias juste legalitas sectionis & inspectionis in dubium vocatur (*d*). Et licet sæpius læsiones internarum partium nullis externis vestigiis se se prodant (*e*), eo major tamen attentio, industria & circumspectio in interno scrutinio adhiberi debet: Quæ vero in inflictæ læsionis provida interna & externa absterfione, longitudinis, latitudinis & profunditatis exploratione & annotatione, extravasati sanguinis circumspecta remotione *e**, cauta ipsius læsionis indagatione, accurata partium organicarum & vasorum sanguiferorum læsorum inquisitione, sollicita adventitiarum & ab Inspectione & Sectione aliquando provenientium dilacerationum, læsionum, separationum & incisionum, præcipue vasorum sanguiferorum observatione & discretione, nec non quæ in perspicua læsionis inquisitæ & repertæ demenstratione, ut illam personæ judiciales ad talem actum constitutæ manifeste observare & evidenter agnoscere possint, quæ porro in legitima dissecti cadaveris reliqua tractatione & occlusione cum filamentis, ut commode sepulturæ tradi possit, scitu necessaria sunt, alibi (*f*) succincte & accurate expositum est, neque ullum prudentem & accuratum Medicum Anatomicum latere potest.

(a) *Welschius rat. vuln l. th. jud. cap. 15. pag. 126. Stryk. de Jur. Sens. disp. 1. cap. 2. num. 33. seqq. Clasenius ad artic. 149 pag. 644 645.*

(b) *Caput Superius 14 thes. 12. lit g. Welschius cap. 15. p. 126. Quia etiam in genere teli rationem reddere debet Medicus! Feltmann de cadav. inspic. cap. 56.*

(c) *Bohnius de Offic. Med dupl. Part. 2. cap. 4. p. 592. idem de Renunc. Leth. vuln. Sect. I. p. 11. 12. Ammannus Med Crit. p 232. Stryk. de Jur. Sens. disp. 1. cap. 2. num. 34. Ludovici in artic. 149. pag. 210. 211. Schæpffer de Hæmorrhagia vulneratorum cap. 2. num. 85. 86.*

(d) *Valentini Corp. Jur. Med. Leg. Pand. Part. 2. Sect. 1. Cas. 6. pag. 302. ex*

Am-

Ammanni Med. Critica. Welschius cap. 15. pag. 127. 128. Stryk. de Jure Sens. disp. 1. cap. 2. num. 34.

(e) *Ut supra cap 14. monitum. conf. etiam Bohnius Exam. vuln. leth. Sect. 1. cap. 1. p. 12. 14. idem de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap. 4. pag. 590. seqq. Fortunatus Fidelis Relat. Med. Lib. 4. Sect. 5. cap. .1. Welschius cap. 15. pag. 127.*

(e*) *Sanguis extravasatus, qui reperitur sub inspectione occisi, non ponderari & mensurari debet. Ammanni Paraenesis Lib. V. Part. II. Sect. 1. cap. 1. pag. 323. seq. Meibomius disp. de vulneribus lethalibus §. XI.*

(f) *Welschius loc. cit. pag. 126-129.*

§. XVII. Quando itaque evidenti signo lethalis læsio sese conspectui offert, tunc non æque necesse est in totum reliquum corpus scrupulose scrutari (*a*), ni vulneratus valetudinarius fuerit, ut in causam reliquæ adversæ valetudinis prudens Medicus inquirere necesse ducat (*b*). Quando vero plures læsiones inflictæ fuere & in una inquisita lethalitatis causa non comparet, tunc reliquas regiones corporis vulneratas continuata cura & circumspectione inquirere convenit (*c*). Et si contigerit, ut quisquam pluribus vulneribus percussus fuerit, tunc unum lethale vulnus repertum ad lethalitatem indicandam & confirmandam sufficit; quamvis a provido Medico reliquorum vulnerum inspectio propterea minime negligatur. Quodsi etiam alicujus læsionis lethalitas vasorum sanguiferorum violatione nitatur, tunc præstat accurate indagare & perspicue significare, quæ, quot & quantum talia vasa vulnerata fuerint, ne deinde in decidenda tali plaga ullum dubium remaneat. Tanto majori vero attentione læsiones a sclopetis (*d*) inflictæ inquirendæ sunt, quoniam illæ diversis singularibus qualitatibus sese comprobant: hinc succincta tali delineatione facile patet, quanta prudentia atque dexteritate talis Inspectio administrari debeat, ne ullo modo justitia atque judicium civile impediatur.

(a) *Vid. Bohnius Exam. Vuln. Leth Sect. 1. cap. 1. pag. 16. idem de Offic. Med. dupl. Part. 2 cap 4. p. 582. seqq.*

(b) *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap. 4. p. 590. idem Exam. Vuln. Leth. sect. 1. cap. 1. p. 12.*

(c) *Bohnius de Offic. Med. dupl. Part. 2. cap. 4 p. 589. 590.*

(d) *Idem loc. citat. pag 594. 595. & in Exam. Vuln Leth Sect. 1. cap. 1. pag. 13.*

§. XVIII. Facta itaque Legali, legitima & sufficienti Inspectione & inquisitione, postea requiritur, ut de læsione solidum & justum formetur judicium; ubi iterum in Medicis judicibus peritia, conscientia & prudentia requiritur (*a*); siquidem in tali casu Medicus neque timidus, neque audax esse debet; proinde etiam neque connivendo, scrupulose præsumendo, otiose spe-

ſpeculando & curioſe ac ſubtiliter meditando delinquere convenit, ſiquidem non ludicre ullius capitalis & adflictiva pœna promovenda, neque etiam promerita & juſta pœna ſub larvata & ſcrupuloſa deciſione avertenda erit. Ad tale deciſum vero formandum non tantum Medicus, ſed & Chirurgus, qui Inſpectioni adfuit, requiruntur, ſiquidem alias Chirurgi vulnerum curæ provident (*b*), & de illorum levitate aut gravitate æque judicare poſſunt. In caſu neceſſitatis vero aliquando Medicus ſolitarius, attamen fide dignus atque probatus, ſine Chirurgo deponere & judicium ſuum offerre (*c*) poteſt, quamvis non æque illi Medici & Chirurgi ad deponendum requirantur, qui vulnerati curæ præpoſiti fuerant (*d*), aut ſe obtruſerant. In renunciatione ipſa vero obſervent deponentes, ut omnes circumſtantias ordinate, perſpicue, ſufficienter, ſolite & ſine ambiguitate proponant, ne defenſores hisce relationibus & judiciis obloqui & Medicorum adſerta enervare valeant (*e*).

(*a*) *Quo valet illud, quod ex Sebitzio in Prodromo Exam. vuln. Part.* 3. *theſ.* 4 5. *Feltmannus de Cadavere inſpic. cap.* 24. §. 19. *p.* 97. & *Welſchius cap.* 15. *p.* 159. *proferunt. Oportet hoc in caſu animum habere ab omni adfectu & perturbatione liberum ac vacuum, credendo DEUM Cardiognoſten nobis adeſſe & factorum noſtrorum animique inſpectorem eſſe oculatiſſimum: ſicque contra veritatis & æquitatis legem ſententiam tulerimus vindicem ſeveriſſimum; Sin vero pro veritate ſteterimus, fautorem & remuneratorem beniguiſſimum: magnum quippe crimen eſt & impietatis pleniſſimum, eum, qui a mortis pœna liberari poteſt, falſo & iniquo teſtimonio reum facere: peccatum maximum ſervare velle illum, quem ob vulnus illatum lethale, homicidarum pœna Leges damnarent. Ammannus in Prax. vuln. leth. prolegom.* §. 5. *dicit: Hæc doctrina de vulneribus requirit Medicum ab omnibus præjudiciis, hypotheſibus & caſuum identitate liberum; nam concernit ſanguinem humanum. conf. elenchus, quem proponit contra imperitos inſpectores Welſchius rat. vuln. leth. jud. c.* 15. *p.* 121. 129-131. & 159.

(*b*) *Welſchius loc. cit p.* 123. *Carpzov. Pr. Crim. Part.* 1. *quæſt.* 26. *num.* 43. *Feltmann de cadaver. inſpic cap.* 49. § 5. *p.* 186.

(*c*) *Bohnius Renunc. Vuln. Leth. Sect.* 1 *cap.* 1. *p.* 8.

(*d*) *Idem loc. cit. pag.* 9. & *caput ſuper* XIV. *theſ.* 4.

(*e*) *Welſch loc. cit. pag.* 133. 153. *ſeqq Bohnius de Offic Med. dupl. Part.* 2. 6 4. *pag.* 594. *qui irritas inſpectiones & deciſiones taxat in Exam vulu leth Sect.* 1. *cap.* 1. *p.* 4. 5.

§. XIX. In tali depoſitione Medica, cujus hactenus mentio facta fuit, præterea aliæ circumſtantiæ annotandæ ſunt, quarum jam ſupra mentio facta (*a*) fuit, quæ præcipue concernunt ſubjectum vulneratum, inſtrumentum lædens, ipſam læſionem, una cum adhibita cura atque regimine vulnerati: Tali itaque ratione præoccupatur & intercipitur Advocatorum dubitatio; in

terpellatio, interlocutio & ſterilis interdum diſputatio: Caveant vero deponentes Medici ſollicito ſtudio, ne præter urgentem neceſſitatem ſuis denunciationibus dubia aut propoſitiones & caſuum ſpecimina inſerant, quæ æquivocis, obſcuris & fallacibus judiciis, minus neceſſariis hæſitationibus & ſuſpectis oblocutionibus anſam præbere poſſunt (*b*). Interea tamen in ejusmodi caſibus prudentes Medici ab omni temerario judicio ſollicite abſtineant (*c*). Proinde vero conſcientioſus Medicus (ut aliquoties monitum fuit, non nimis ſcrupuloſus, aut timidus ſit, neque tergiverſetur. Obſervent vero inſuper prima ſua depoſitione atque deciſione, requiſiti Medici omnem circumſpectionem, quia adhuc variæ circumſtantiæ in prima & generali inquiſitionis facie deficiunt, quæ demum ſub ſpeciali proceſſu inquiſitionali magis inclareſcunt, totumque caſum illuſtrant. Attamen quandoque in cauſis valde intricatis, ambiguis atque dubiis judicium ſuum ſuſpendere & ad ſuperius Collegium provocare licet (*d*). Conſultius vero fuerit, quantum circumſtantiæ permittunt, ſi avtoptus Medicus de læſione inflicta providum judicium formare poterit: quamvis Medici & Chirurgi minime cogi queant, ut ſuam opinionem de vulneribus proferant (*e*). Et hæc de Inſpectione læſi & vulnerati hoc loco dicta ſufficiant.

(*a*) *Vid. Cap.* 14. *theſ.* 9-11.

(*b*) *De quibus refert reſponſum apud Zittmannum in Med. Critic. Cent. IV. caſ.* 47. *p.* 929. Es wäre zu wünschen, daß man in Aufsetzung solcher Besichtigungs Berichte mit seinen dubiis oder opinionibus circa lethalitatem lieber an sich hielte, als zu ungegründeter Defension des rei auf solche Weise fundamentorum artis ignaris gewünschte Gelegenheit an die Hand geben möchte.

(*c*) *Fienus in Semiotica Part.* 1. *Sect.* 4. *cap.* 1. *dicit: Si Medicus nimis temere judicat, reus eſt ipſemet mortis & ſupplicii vulneratoris: conf. Bohnius de Offic Med. dupl. Part.* 2. *cap.* 4. *pag.* 588. 589.

(*d*) *Wedel diſp. de fund. lethal. vuln. theſ.* 7. *Bohnius Exam. Vuln. Sect.* 1. *cap.* 3. *pag.* 73.

(*e*) *Durandus Specul. Juris titul. de requiſit. conſil. num.* 7. *verſu: Et num quid: conf. Feltmann de Cadav. inſpic. cap.* 50. *num.* 10.

§. XX. Poſteaquam hactenus variorum caſuum memoriam injeci in quibus Inſpectio Medica Legalis neceſſaria eſt, ita paucis adhuc illius caſus recordor, ubi quandoque ſic dicti Recutiti, de quibus ſupra jam mentio facta (*a*) fuit, a Medicis & Chirurgis inſpici debent, qui ſimulato & ficto ſuo præputio integritatem religionis Chriſtianæ teſtari & ſuſpicionem Judaismi præcipue declinare cogitant: ſicut genitalium inſpectio, ut ſuperius hoc capite jam indicatum fuit, etiam in variis aliis caſibus, quandoque neceſſaria eſt. Quandoque a Medico deſideratur inſpectio hominum utriusque ſexus, de quo-

quorum formositate in diversis casibus judicium & testimonium perhibendum est (*b*): etenim aliquando virginis in matrimonium ducendæ formositas in dubium vocatur, an naturalis an arte facta sit, quandoque fœminæ ætatem suam provectiorem juvenili fuco & pigmento venundare haud erubescunt, aliquando deformantes faciei cicatrices, maculas, nævos , varos, protuberantias occultare student, interdum in fœminarum facie post sponsalia peracta ominosa tubercula, nodi concrementa verucosa & ulcuscula oriuntur , quæ pristinam pulchritudinem non modo defœdare, sed & majorem deformationem metuendam significare solent, ut propterea sponsalitia iterum dissolutionem admittere videantur : quo itidem pertinet cicatricum inspectio & dijudicatio in personis publico alicui officio præpositis occurrentium, unde quandoque scandala quædam metuenda sunt , id quod præcipue in Sacerdotibus obtingit, qui actibus Sacramentorum administrandorum publice inserviunt in quibus externa & visibilia talia præjudiciosa signa æque aliquando medicorum scrutinio submittuntur : siquidem interni nonnullorum talium præconum nævi , quando avaro fervent affectu, impura & sordida ardent libidine,- in scortatione, adulterio, intemperantia, scandalosa conversatione versantur, infrunita lasciva facie præditi, profani 2 Tim. 3. v. 2 voluptatum magis, quam Dei amantes sunt, v. 4. qui insinuant se in domos & captivant mulierculas (virgines, imo ancillas) oneratas peccatis, ductas concupiscentiis variis v. 6. qui sunt amasii, qui aphrodisia carmina pingunt &c. &c. ad medicum forum non spectant, sed divino judicio relinquendi sunt. (*c*). Denique interdum in foro publico contingit, ut Inspectiones & Conciliationes calceorum cum vestigiis (*d*) instituantur, quæ licet non æque Medicis demandentur, attamen cum interdum talia vestigia ad varia malitiosa experimenta adhibeantur, quando illa in caminum suspenduntur & ordinario fumo imprægnantur, wenn eine Fuß-Spuhr aufgenommen und im Rauch aufgehangen wird, cum quo malo animo instituto experimento alterius damnum & pernicies ad minimum intenditur: ita aliquando de tali casu a Medicis fide digna judicia (*e*) desiderantur, an talia experimenta fido aliquo nitantur fundamento, quæ decisa æque provida esse debent, ne ex præjudiciis & superstitiosis atque falsis opinionibus vera quædam asserta formentur. Ex quibus singulis jam affatim liquet, quam sæpe Medici periti ad Legales inspectiones subeundas promti & parati, imo quanta dexteritate in illis administrandis instructi esse debeant, quo ridiculæ quandoque defensorum vexæ obtusis suis telis auctoritatem hujus Inspectionis nullo modo enervare aut suspectam reddere queant.

(*a*) Ca-

(a) *Caput.* 2. §. 24.

(b) *Fort. Fidelis Relat. Medic. Lib.* 2. *Sect.* 1. *per singula capita pag.* 101. *seq.*

(c) *Speners* Theol. Bed. *Pars II. c.* 3. *art.* 1. *Sect,* 23. *p.* 101. Wir Prediger haben uns hertzlich darüber zu erfreuen, wo GOtt solche Liebe in unserer Zuhörer Hertzen giebt, daß wo sie uns irgend straucheln sehen, sie uns mit Liebe erinnern; da hingegen die unordentliche Ehrerbietung und Scheue, welche viele gegen uns tragen, und daraus uns nicht, was ihnen an uns mißfällig ist, zu sagen getrauen, auch uns selbst vielen Schaden thut, und uns um den Nutzen bringet, daß wir zu unserer eigenen Besserung von anderer Erinnerung schöpfen sollen u. s. f. *Conf. ib. art.* 3. *sect.* 3. *p.* 282. & *Part.* 3. *cap.* 6. *art.* 2. *sect.* 3. *p.* 792. *Quomodo Sacerdotum scandalosum vitæ genus aliquo modo corrigendum sit vid. Spener.* Theol. Bed. *Pars I. cap.* 2. *art.* 6. *sect.* 36. *p.* 319. *seq. de corrupto statu inter sacerdotes vid. Speneri* Lauterkeit des Evangel. Christenth. *P. I. Fest.* 2. *Paschat. p.* 701. *Pia monita ad fructuosam & conscientiosam administrationem sacerdotii Ecclesiastici vid. Speneri Præfatio dedicatoria ad tract.* von der Natur und Gnade. *item* letzte Theol. Bed. *Part.* 2. *cap.* 3. *art.* 2. *sect.* 6. Von der Bestrafung eines Predigers durch einen Zuhörer. *pag.* 59. *ibid. art.* 3. *sect.* 2. *p.* 98.

(d) *Stryk. de Jur. Sens. disp.* 1. *cap.* 1. *num.* 22. *sqq.*

(e) Es wurde J. F. S. Schuld gegeben, daß er 14. Tage vor Ostern *anno* 1715. *sec. fol.* 3. *lit. b. Act* in der Nacht den Meister und Glaser J. W. ein Fischer-Netz entzwey geschnitten, worauf J. L. K. die Fuß-Spuhr dessen, der das Netz zerschnitten, gesandt, und in den Rauch aufgehangen: es wäre aber 14. Tage vor Michaelis S. erkrancket, und den Freytag vor Weyhnachten 1716. *secund. fol.* 1. *lit. b.* gestorben. Seine Kranckheit war nicht beschrieben, ohne daß der *Chirurgus B.* nach *fol.* 11. *lit. a. attestiret*, daß er bey dem S. habe eine grosse Beule auf der rechten Seite nahe unter der Leber gefunden, welche endlich aufgegangen, woraus gar ein Stück gefallen in Grösse einer Faust, da man die grosse Fäulnis gesehen, daß auch die Leber ist gantz verfaulet, und als schwartz anzusehen gewesen, und das Netz (oder *Omentum*) wie ein verbrannter Lappen geschienen.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem der Löbliche Schöppen-Stuhl alhier uns einige Acta inquisitionalia contra J. L. K. in puncto magiæ naturalis zugesendet, und zu wissen verlanget: Ob ein Mensch den andern durch Aufhebung des Fuß-Spuhres und desselben Aufhängung im Rauche natürlicher Weise an seinem Leibe schaden könne, so geben wir hirauf nach reiflicher Erwegung der Sache, zur Antwort, daß dergleichen keinesweges geschehen könne, massen weder a priori durch deutlich und gegründete Vernunft-Schlüsse aus principiis physi-

Physicis vel Medicis deducirt werden kan, daß dergleichen Verfahren einige connexion und Würckung in dem menschlichen Cörper haben könne, noch auch a posteriori oder ab effectu evidenti und zuverlässig dargethan werden kan, daß jemals aus dergleichen Unternehmen ein gewisser und beständiger Effect oder Schaden am Leibe oder Gesundheit derer Menschen erfolget wäre. Dieses aber stehet nicht zu leugnen, daß wol zuweilen aus der magia naturali einige schädliche Würckung am menschlichen Cörper kommen können, welche aber vornehmlich von einer hefftigen mit Furcht und Angst begleiteten impression, absonderlich wenn man in Erfahrung gekommen, daß man dergleichen unzuläßige Dinge vorgenommen habe, ihren Ursprung nehmen. Was aber gegenwärtigen Casum betrifft, so ist auf keine Weise darzuthun, daß der verstorbene J. F. S. durch dergleichen Aufhängung des Fuß-Spuhres im Rauche eine Kranckheit oder tödtlichen Schaden überkommen; dann der morbus, warum er gestorben, ist ein abscessus musculorum abdominis, welcher endlich in eine putrefaction oder sphacelationem partium internarum gegangen, und gar eine grosse stagnationem oder stasin sanguinis & humorum zum fundament hat, welcher von dergleichen aberglaubischen Handel keinesweges dependiret, wozu noch kommt, daß er mit dieser Kranckheit schon behaftet gewesen, ehe er noch das geringste erfahren, daß solches gegen ihn vorgenommen seye. Uhrkundlich haben wir dieses auf Verlangen ausgestellte Gutachten mit unserm gewöhnlichen Insiegel bedrucken lassen.

Halle den 27. Februar.
1716.

CAPUT XVIII.

DE

INIQUIS ADVOCATORUM STRATAGEMATIBUS IN CASIBUS MEDICIS LEGALIBUS.

§. I.

Cum plurimi Casus, qui Medicorum decisioni committuntur, etiam in Advocatorum manus perveniant, qui licet Clientibus patrocinium præstare debeant (*a*) tamen non semper legitime officio suo funguntur, imo plane aliquando prævaricatores evadunt (*b*): hinc vicissim quandoque variis confusionibus & justitiæ, corruptionibus ansam præbent, ut propterea minime sacerdotes justitiæ, sed magis tutores iniquitatis adpellari mereantur, hinc placet adhuc nounullas tales Advocatorum quorundam iniquitates indicare, quo Judices & Prætores civiles illorum tricas, technas & falsas machinationes evitare, & vicissim Medicorum peritorum decisione firmius niti queant. Quod enim Advocati quandoque tales fallacias committant, jam ab ipsis JCtis monitum (*c*) fuit. Et quamvis defensio (ad quam magnam Dianam Advocati plenis buccis convocant & provocant) omnibus concessa (*d*) sit, ita ut illa nec a Papa nec Imperatore aliove Principe nec Consuetudine nec Statutu tolli posse credatur (*e*), tamen Advocatus desperatæ causæ defensionem non suscipiat (*f*).

(*a*) *Secundum Leg.* 2. 7. & 8. *Codicis de postul.*

(*b*) *Laurentius Valla lib* 6. *eleg. c.* 50. *Prævaricatorem in genere dicit, eum esse, qui a præscripto officii sui deflexit atque aberravit. de Rabulis prævaricatoribus vid. Ziegler discept. select them.* 3. *cap.* 25. *Dannhauer* Catechism. Milch *Part.* 3. *p.* 169. Regenten, Richter, *Referenten, Advocaten,* Fürsprecher, auch Kläger, Beklagte und Zeugen, die der Gerechtigkeit Gewalt thun, sind nicht *Sacerdotes,* sondern *Stupratores justitiæ,* nicht Rechtsgelehrte, sondern Rechtsschänder. *conf.* 171. *ubi de officio pravorum Advocatorum agitur. Sine causi dicis satis felices olim fuere, futuræque sunt urbes ait Columella Lib.* 1. *conf. Ludov. Vit. Lib.* 7. *de caus. corrupt. art. in fin.*

(*c*) *De quibus egit Ziegler de Rabulistica,* & *Thomasius in not. ad* Lancelotum. *Conf. index: verbis: Advocatus & Rabulistica. Mengering in Horologio cap.* 3. §. 12. *dicit:* Habt ihr schon zu einer *Advocatur* an diesem oder jenem Ort keinen Cörperlichen Eyd geschworen, ey so sollt ihr doch nun als ein redlicher Mann und gewissenhafter Christ euch dabey erweisen und verhalten, und nicht als ein frecher und unverschämter Zungen-Drescher bezeigen, und alles *quid pro*

quo,

quo, was euch ins Maul kommt, oder in Bart kriegt, bejahen oder *defendiren*, bestreiten und verfechten, und ins Gelach hinein reden und plaudern, daß ihr selbst in eurem Gewissen strafen und unrecht sprechen müsset. *Hinc Zieglero de arte Rabulist. cap.* 1 *pag. m.* 6. *sqq. nonnulli Advocati dicuntur:* Zungen-Drescher. & *Gail in Tr. de Aresto cap.* 9 *num.* 17. *inductos Advocatos nominat* Gerichts-Plauderer. *Thomasius* in seinen Juristischen Händeln *Part. I.* 9ter Handel *pag.* 160. *sqq. dicit:* Es ist wahr, daß die *Advocaten* nach dem jetzigen Zustand des teutschen Rechts der darin eingeführten Gerichts-Processe unentbehrlich sind, und daß ein ehrlicher und aufrichtiger, jedoch vernünftiger *Advocat* nicht allein ein grosses Kleinod des gemeinen Wesens ist, sondern auch dabey in einem geehrten und vergnügten Zustand seyn kan, &c. Aber es ist auch nicht zu läugnen, daß es auch in dem edlen *Advocaten* Stande greuliche Zungen-Drescher gebe: *in quo loco Authore distinguit* zwischen tummen und klugen Zungen Dreschern. *Confer etiam* Trautmann *de Stratagematibus Advocatorum præcipue* §. 10. & *sqq. ubi aliqua occurrunt, quæ ad forum Medicum quadantenus referri possunt, ubi Author Advocatorum iniqua & illicita Stratagemata in processu Criminali exponit. Quo pertinet quod in C. C. C. artic.* 150. *continetur:* So geschicht auch viel, daß Richter und Urtheiler die Missethäter begönstigen, und ihre Handlung darauf richten, wie sie ihnen das Recht zu gut verlängern, und wissentliche Ubelthäter darnach ledig machen wollen: vermeinend vielleicht etliche einfältige Leute, sie thun wohl daran, daß sie denselben Leuten ihr Leben retten, sie sollen wissen, daß sie sich schwerlich damit verschulden, und sind den Anklägern derohalben vor GOtt und Welt Wiederkehrung schuldig, dann ein jeder Richter und Urtheiler ist bey seinem Eyd und seiner Seelen Seligkeit schuldig, nach seinem besten Verständniß gleich und Recht zu richten; *quod effatum merito etiam ad Advocatos adplicari potest. Ziegler in Rabulistica cap* 2. §. 2. *de iniquis Advocatis disserit: qui docuerunt linguas suas loqui mendacium, diserti adversus justitiam eruditi pro falsitate: sapientes sunt, ut faciant malum eloquentes, ut impugnent verum, ut ait Bernhard. lib.* 1. *de consid. ad Eugen c.* 10. *Scrivers* Neue Creat. *Domin. Oculi p.* 306. Mancher gottloser Jurist sitzet und schreibet an seinen ungerechten Händeln und der Satan stehet ihm zur Seiten und bläset ihm allerley Findten und listigen Gifft ein. *Dannhaueri* Catech. Milch *Part. II. p.* 384. Wenn man allen bekannten *Rabulis* solte das Recht anthun, welches vor Zeiten die alten (*vid.* Gottfried 4. Monarch. *p.* 71.) Teutschen ergehen lassen, nach der *Varianischen Victorie* wider etliche Zungendrescher, deren etlichen die die Augen ausgestochen, etlichen die Hände abgehauen, einem das Maul zugenehet, daß er nicht mehr waschen solte, einen andern der sonderlich beschwätzt gewesen die Zunge aus den Halß geschnitten, und als solche ein Teutscher in der Hand gehalten, sprach er: nun must du aufhören zu schwätzen, du böse Schlange, so würde manchen das Handwerck erleyden *Part.* 3. *p.* 177. *Part. IX. p.* 481. *nominat idem author tales iniquos advocatos*, der Rechtsgelehrten Mißgeburth, *Rabulas* und Zungen-Drescher, und in Erkl. des 19. Ps. *conc.* 18. *p.* 266. Testaments-*Codicill* werden durch silbersüchtige und am

güldenen Fieber liegende *Jurgisten* durchlöchert. *ibid. conc.* 23 *p.* 334. warum geschiehets, daß manche Testaments-Worte, welche so klar sind, als ob sie mit der Sonnen Strahlen selbst geschrieben worden, doch von den zanck- und silber-süchtigen *Rabulis* verkehrt und verdrehet werden. *Lutherus in Micham c.* 3. *v.* 11. *Edit. Lipſ. Opp. P. VIII. p.* 384. *b.* aber wer könte der Juristen List und Betrug alle erzehlen: wiewohl aber einen nichts so sehr bekümmert, als das einer in guter und gerechter Sache muß unterliegen und das Urtheil verlieren, um anderer Leute Untreu und Unverstandes willen: (denn die sündigen auch greulich, die sich zu solchen wichtigen Händeln lassen gebrauchen, und haben vorher nicht gelernet, was dazu zu wissen vonnöthen ist) doch weil das Gerichte des HErrn, so muß man die unbillige Gewalt verbeissen, und die Rache darüber dem lieben GOtt befehlen, der zu seiner Zeit von solchen Geitzwänsten, die das Recht verachten und dem Rechte eine wächserne Nase drehen, auf daß sie die armen Leute können in ihrer Sache betrügen, schwehre Strafe genugsam fordern wird. *Idem in Habac. c. I. v.* 4. Zu unsern Zeiten thun die scharfen Juristen mit ihren strengen Recht, wenn sie böse lose Sachen haben und doch den Rechte eine solche Nase machen daß die Sache recht und gut werden muß. *Luther.* Erklär über das achte Gebot von falschen Zeugniß geben. *vid. Opp. ejus Lipſ. add. Pars IV. p.* 80. 81.

(*d*) *Secundum Carpzovium Pr. Crim. Part.* 1. *qu.* 28. *num.* 2. *ſeqq.*

(*e*) *Secundum Hyppolitum de Marſiliis in Practica Crimin.* §. *quoniam, num.* 67. *Farinacium quæſt.* 125. *num.* 12. 13. 17. *Tuſchium Tom. I. practicar. concluſ. lit. D. concluſ.* 130. *num* 8. 13. *Berlichium part.* 4. *concluſ.* 12. *num.* 10. 11.

(*f*) *Lex* 14 §. 1. *C. de Judic. Hinc Holtermann in Diſp. de nequitia Advocator.* §. 18 *p.* 14. 15. *dicit quando ergo reipubl. intereſt, ut delicta manifeſta notoria & indubitata ocyus puniantur. O. C. art.* 16. *Peccat Advocatus, qui criminoſum ut innocentem defendit, & Judex, qui frivolas & abſurdas exceptiones admittit. Oldenkopp. Obſerv. Criminal. tit.* 1. *obſ.* 10. 11. 13. *Non peccat, qui injuſtitiam cauſæ deprehendens, eam, etiamſi in litis progreſſu, deſerat. Et Claſenius in artic. C. C. C* 150. *pag.* 651. *dicit: A ſupplicio mortis eum liberare, qui mortem eſt promeritus, eſt graviter peccare, & alterius delictum ejusque reatum in ſe derivare. Zieglerus loc. cit. cap* 8. *p.* 92. *dicit: Finis advocati eſt notante Lancelloto Polito de offic advoc. c.* 1. *ut tenuiores a potentioribus defendantur, ut injuriæ a locupletibus, quibus obeſſe non debet invidia, propellantur, ut ſolvantur innocentes, ut noxii meritis pœnis damnentur, ut ſuum tandem quisque judicium æquitate ac poteſtate retineat. In hoc enim conſiſtit advocati, ut non magis juris conſultus, quam juſtitiæ ſit. Conf. plurib. ibid. author. cap.* 8. *ſub tit. cauſarum injuſtarum Patrocinium. Admonitio ad Advocatos. vid. B Speneri* Gebet Danielis, Anhang in der Predigt über Judith. *V.* 32. 33. *p.* 433. 434. Buß-Pr. 3. Th. 25. Pred. *p.* 316. 317.

§. II. Quando itaque Advocati vulgo defenſionem accuſatorum hominum neceſſariam eſſe reputant, & interdum hanc defenſionem in ſacro codice (*a*) demandatam eſſe ſignificant: ita non deſunt exempla, ubi viri ingenui

nui mox inane hujus defensionis fundamentum indicant, quamvis viciſſim alii gloriæ ſibi ducant, ſi ſub qualicunque larva peſſimam etiam cauſam & caſum defendere poſſunt, & ſubinde pro bono opere & prægrandi ſcientiæ & prudentiæ Juridicæ ſpecimine æſtimant, ſi manifeſtum furem a laqueo, apertum latronem a rota, & qualificatam infanticidam a gladio & equuleo liberare poſſunt: in hoc negotio pro defenſione ſua meliori omine atque effectu gerenda varii ad inventionem boni doli provocant, ſub quo ominoſo & ſpecioſo titulo interdum malæ fraudes & iniquæ technæ committuntur; interim prudentia ingenui Advocati minime coufundenda eſt cum dolo, ſiquidem in omni defenſione Advocatus prudens & conſcientioſus varias difficultates ſuperare laboret, quas tamen non æque doloſe aut bono dolo evertere debet; quamvis quidem viciſſim nonnulli occurrant, qui talem bonum Advocatorum dolum acriter defendunt (*b*). Interim mihi cauſa conſcientiæ eſſe videtur, ut, qui ſemel caſum & divino & civili & naturali jure decretum ac judicatum agnoſcit, illum contra meliorem ſcientiam & conſcientiam nihilominus defendat & inſulſis, contortis & fatuis rationibus aliud judicium atque decretum extorquere laboret.

(*a*) *Ubi Proverbior.* 24. *v.* 11. *extat:* Errette die, ſo man tödten will, und entzeuch dich nicht von denen, die man würgen will. *Lutherus in Geneſ.* 39. *v.* 25 *p.* 88. Derhalben können ſie (Juda und Thamar) keinerley Weiſe entſchuldiget werden: wiewohl die Sünde Judä etwas geringer iſt. Wo aber ein rechtſchaffener Redner darzu gekommen wäre, der ſich der Thamar angenommen, ihre Sache rechtlich auszuführen, der hätte dieß noch etwas heftiger und gröſſer machen können.

(*b*) *Albinus in ſuo defenſo delinquente pag.* 25. *dicit: Neque propterea Advocato objiciendum eſt:* daß er deßhalben ein gewiſſen loſer Mann ſeye, der allen Schelmen und Dieben dienen, und ſie durch leichtfertige Griffe von Galgen und Schwerdt *liberire.*

§. III. Quantum præterea Advocati interdum iu ſuis defenſionibus juſtum & æquum magis corrumpant & confundant, quam promoveant & defendant, probatu haud difficile erit, unde & ipſi JCti ſtratagemata illicita & iniqua reprehendunt, quemadmodum non parum ad obſcuras tales defenſiones illa licentia omnes indiſcriminatim defendendi contribuit, ſiquidem mihi in caſibus manifeſtis defenſionem talem, qualem quidam arguunt, aut neceſſariam aut utilem eſſe, haud videtur, qualis intricata & incongrua defenſio interdum ab illis ipſis deinde deploratur, quibus ejusmodi defenſores efficacem & exoptatam opem protervo promiſerant animo; quare illi miſere decepti & a defenſoribus ſuis corrupti poſtea nimias impenſas, apertam defraudationem, animi corruptionem, conſcientiæ ſtigmata, & vanam remoram,

ram, quæ ab Advocatis defenſoribus cauſata fuerat, adflicto deplorant animo, ſiquidem in tali paſſu ſæpe famoſum illud: Si feciſti, nega (*), interdum pro fundamento defenſionis conſtituitur.

(*) *De hoc dicit Porſtius in Theolog. Viatorum Practic. lib.* 3. **Betrachtung** 25. *pag.* 1366. **Nichts iſt dem Menſchen nach dem Fall natürlicher, als das Gott und Gewiſſen-loſen Juriſten eigene** *Principium: Si feciſti. nega Conf. Ziegler. loc. ante cit.*

§. IV. Utplurimum vero in ſuis defenſionibus Advocati Medicorum relationes & deciſiones invadere, arrodere, enervare & aliter interpretari ſolent, interdum vero plane inutili garrulitate, vana verboſitate (*a*), & infrunito animo præter meritum illas deſtruere & detorquere haud erubeſcunt (*b*): hinc aliquando illi adeo miſeras conficiunt defenſiones, ut circumſtantiarum confuſiones, relationum iniquæ corruptiones, aliorum caſuum irritæ & ſtupidæ adplicationes aut diverſæ rerum contorſiones, quid quod frivolæ alienarum circumſtantiarum ex omni terræ angulo corraſiones facile elucefcant; hinc JCti (*c*) pro principio & fonte errorum in judicando allegant (1) ignorantiam diſtinguendi caſus obvenientes ex ſuis circumſtantiis. (2) Adfectationem clementiæ, ſive ſtudium liberandi captivum; id quod etiam commode de defenſoribus valet. Quare probati & prudentes Medici ſatis ſuperque norunt, quam lepidæ & iniquæ quandoque illæ ſint epicriſes, quæ in talibus defenſionibus Medicorum relationes & judicia invadentibus & offendentibus obſervantur (*d*).

(*a*) *De Verboſitate Rabularum vid. Ziegler. diſcept. ſelect. them.* 3. *cap.* 19.

(*b*) *De quibus etiam valet, quod Holtermann de nequitia advocatorum theſ.* 17. *eloquitur: Non etiam debent nimia verboſitate ac inepta perplexitate jura ſuorum Clientum proponere, tædioſis repetitionibus chartas implere, ut ob majorem quaſi laborem pinguius exigant honorarium, aut multis aut parum ad rem facientibus allegationibus eruditionem ſuam oſtendere, ut lis protrahatur, expenſæ cumulentur, aures & oculi judicis offendantur*, **ja es kann zum öftern kein Bote die** *Acten* **tragen, ſondern haben dabey zum Fortbringen einen Schaub Karren nöthig.**

(*c*) *Vid. Claſenius in artic.* 150. *C.C.C. pag.* 650.

(*d*) *Welſch. Rat. Vuln. Leth. jud. cap.* 16. *pag.* 170. 176. 177. *ubi inter alia continentur hæc verba:* **Hierbey wünſchende, daß dergleichen** *contra principia Medica,* **in Sachen, ſo Menſchen Blut betreffen, handlenden** *Defenſoribus,* **oder dero** *Conſulenten* **und Rathgebern einſten durch Obrigkeitliches Einſehen ſo begegnet würde, daß ſie in Zukunft von dergleichen** *attentatis* **abſtünden.** *Ita etiam Bohnius paſſim in Exam. Vuln. Lethal. iniquas tales defenſiones & vexas nonnullorum Advocatorum taxat.*

§. V.

§. V. Quoniam itaque nonnullorum Advocatorum machinationes contra Medicorum fidem, ſcientiam, peritiam & dexteritatem variæ ſunt, ita ingenui Medici ea propter etiam ſincera admonitione a talibus inſidiis erunt præſervandi, ne falcatos tales illorum Advocatorum ungues experiantur. Quare I) bene ſibi proſpiciant Medici in caſibus, vel ad forum Politicum jam ſpectantibus, vel eo deferendis, quo legitime requiſiti ſint, adeoque ſub auctoritate judicii juſta ſua deciſa intrepide formare poſſint, quo minus deinceps defenſores ex hoc loco topico quidquam contra ipſorum fidem excipere queant: etenim hoc aſylum iniquitatis non infrequens eſt, ubi inter alia quorundam defenſorum glaucomata aliquando oblocutio formatur, quaſi Medicus non ordinarie requiſitus, adeoque ad depoſitionem factam haud ſufficiente fide inſtructus ſit: proinde etiam prudens Medicus provideat, ut legitimo charactere ad talem actum neceſſario præditus exiſtat, ne ſub defectu alicujus publicæ adprobationis iterum defenſor aliqua contra ipſius privilegia, jura, immunitates & ſubinde etiam ſcientiam & experientiam excipiat, cujusmodi oblocutioni etiam illi & ex juſta quidem cauſa expoſiti ſunt, qui ſine ullo publico ſymbolo ad praxin Medicam ruunt & convolant, vel per varias perverſas etiam vias phyſicatum quendam obtinent, adeoque & Medicis & Advocatis anſam de ipſorum capacitate dubitandi præbent: id quod tanto magis illi Medicorum titulo ſuperbientes capiant, qui Empiricorum cohorti adſcribi merentur, & qui vel ſub operatorum circumforaneorum manuductione vel Chirurgorum illicitis & temerariis auſibus aliquid audacter experiri & cum aliorum morte pericula & experimenta facere, cæco didicerunt conatu, contra quos poſterioris Claſſis Medicaſtros utique Advocati juſtam excipiendi cauſam inveniunt: interim ne probati Medici ejusmodi temerariis oblocutionibus Advocatorum expoſiti ſint, tunc & ipſi ſibi proſpiciant, ne ex ulla cauſa, quidquam contra illorum fidem & relationem quisquam excipere queat. Deinde etiam ſollicite provideant, ne quidam cauſidici probatorum etiam Medicorum fidem impugnent, quando forte nullo juramento ad talem actum ſufficienti atque idoneo inſtructi ſunt, ubi Licentiati & Medicinæ Practici nunquam aliquo juramento obligati deprehenduntur, Doctores vero primo ſuo Doctoratus juramento præſtito, haud ſufficienter ad ejusmodi actus Legales ſe comprobare poſſunt, ſiquidem illud juramentum ſe magis ad commune artis Medicæ negotium, quam ad privatos tales caſus, ſeorſim tractandos, extendit: quare tales Medici, qui quoad hunc reſpectum aliquem in ſe deprehendunt defectum, tempeſtive ſe præmuniant, & judicis ac prætoris politici cura in legitimam auctoritatem ad talem actum ſe conſtituant.

§. VI.

§. VI. Præterea etiam II) prudens Medicus caſum, ad quemcunque etiam ipſe requiſitus fuerit, quod omnes circumſtantias antecedentes, præſentes & conſequentes principales & ſecundarias, eſſentiales & accidentales accurate, perſpicue & ſufficienter adnotet, ſine ulla confuſione, negligentia & præcipitantia, aut levi æſtimatione, ne minorem circumſtantiam obliteret, neve iterum in iniquam cujusdam Advocati cenſuram incidat: referat vero ſingulas hasce circumſtantias ſimplici, perſpicuo & minus æquivoco ſtilo, ut veritas facti evidens & indubia ſit, neque mox phænomena altioris indaginis præmature exaggeret, aut minoris momenti præcipitanter opprimat, ſed ſine ullo adfectu, prout virum prudentem decet, qui intra tot diſcrimina malorum quorundam Advocatorum tanquam agnus inter lupos verſatur, ipſam rem pro ſcientia & conſcientia ſua denotet; ita ut nullas frivolas præſumtiones & opiniones inſerat, neve hiſce in reliqua ſua deciſione innitatur; alias facile etiam ingenui Advocati illorum præſumtionem, quæ nihil probare poteſt, merito deſtruunt, & contra totam reliquam deciſionem ſancte proteſtantur; quodſi vero prudens Medicus ſpeciem facti ingenue recenſuerit, tunc ex illis infallibilibus ſignis confidenti animo, obloquente licet toto malorum Advocatorum inferno, deciſionem ſuam rationalem & probatam ſubnectere poteſt.

§. VII. Porro providi Medici, qui malorum Advocatorum Stratagemata eludere geſtiunt, III) hanc etiam curam ſibi demandatam obſervent, ut rationes dubitandi & decidendi evidentes, prægnantes, ſolidas, bene cohærentes, atque ad præſentem caſum rationaliter adplicatas proferant, ne lubrico & ſalebroſo nitantur fundamento, quod aſtutus & ſophiſta Advocatus facile diruere & ad abſurdum ducere valet; quare Madici probati a vanis ſententiis, lepidis adſertis & effœminatis theorematibus, caute abſtineant, ne Judicis & Advocatorum ludibrio indiſcriminatim ſe exponant; neque etiam dubiam ſuam mentem præſumtione minus fundata, aut illa otioſa & ominoſa declaratione prodant, puto hoc, puto illud; multo minus medicus in deciſione ſua inſtabilis & mutabilis ſit, ut nunc aliquid adſerat, mox limitet, tandem plane iterum abneget: Caveat etiam, ne præcipiti & præmaturo aliquo judicio aliquid adſtruat, de quo poſtea exclamare teneatur: *non putaram;* ſiquidem huc etiam valet, quod *Scipio Africanus* dixit: *Turpe eſt in re militari dicere non putaram*, quales dubias & fugaces propoſitiones & deciſiones acerrime invadunt, & crudeli ſtilo dilaniant, tales Advocati, de quibus mihi hoc titulo ſermo eſt; ſiquidem reliquis ingenuis & conſcientioſis juſtitiæ ſacerdotibus ſua laus ſuusque honor manet (*): exinde itaque liquet, quam multum referat, ut Me-

di-

dici fide digni ſua judicia firmis & ſolidis rationibus ſtabiliant, quibus Advocatos admodum altercantes facile convincere, eorumque objectiones ita tempeſtive enervare valent, ut poſtea æquus judex facile ex defenſione vanitatem & verboſitatem intercurrentem aſſequi poſſit.

(*) *Conf. Ziegler. loc. cit cap.* 1.

§. VIII. Præter hactenus commemoratas cautelas, quæ ingenuis Medicis contra iniquorum Advocatorum ſtratagemata inſerviunt, IV) notandum eſt, ut in Homicidii cauſa Medici læſos tam vivos, quam defunctos, accurate ſuis relationibus deſcribant, & quoad illas circumſtantias, quæ in præcedente & XIV. capitibus commendata fuerant, exacte & diſtincte judiciis civilibus exponant, præcipue vero corpus delicti perſpicue & ſufficienter proferant, quoniam facile Advocati defectus quosdam, in Medicorum relationibus obvios, accuſare ſolent: præoccupent itaque talia iniqua refugia prudentes Medici, & condigne commemorent, quæ ad læſionem, læſum ſubjectum, læſionis inſtrumentum, læſi curam & regimen &c. pertinent, neque præmature judicium quoddam de caſu legali forment, donec omnes tales, conſideratu dignas circumſtantias, propoſuerint; multo minus in caſibus dubiis, æquivocis utantur terminis, aut judici anſam præbeant, ex adhibita ominoſa vocula de lethalitate aut illethalitate præjudicium quoddam capeſſendi, unde poſtea cavillator Advocatus ſua defenſione ambiguam talem enunciationem temere laceſſere & audaci ſtilo deſtruere haud erubeſcit. Proſpiciat itaque ſibi cordatus Medicus ſollicita læſi inſpectione & læſionis depoſitione, ne negligentiæ, præcipitantiæ & alterius vitii culpa in eundem convertatur: quare etiam in caſibus intricatis aliorum probatorum Medicorum conſilia atque ſuffragia admittat, quo minus deinde aſtutus & garrulus quidam Cauſidicus obloquendi & artis fidem enervandi ullam occaſionem inveniat.

§. IX. Inſuper etiam & Judici Civili & Medico ingenuo ſcire intereſt V) quomodo ſæpe ejusmodi Advocati, de quibus hoc capite mihi ſermo eſt, non raro in defenſionibus ſuis tantum ex frivola & ridicula phantaſia judicent, quaſi Cardinale criminalium defenſionum argumentum ſit, aſtuta imaginatione quædam invenire & urgere, quæ ad caſum præſentem minime pertinent; unde interdum lepida talia advocatorum ingenia per omnes ferme inventionum phantaſticarum circulos vagantur & multa ſupponunt, quaſi res ſic aut aliter accidere potuerit, quales præſumtiones tamen nulla ratione nullave fide in ipſis actis fundatæ eſſe obſervantur; hinc ipſi varia fingunt, neque ſua figmenta ſublimioris Auctoritatis Collegiis proponere erubeſcunt, ſicque

Fff faciem

faciem rei atque ſtatum proceſſus in alium ordinem convertere contendunt: Etenim familiaris talium Advocatorum mos eſt, inutilibus vexis, vanis logomachiis atque æquivocationibus ludicris ſuas accumulare defenſiones; unde in rebus, alias evidentibus, ubi contra ſpeciem facti & corpus delicti nihil objicere poſſunt, vana nihilque ſignificantia dubia movere, ſicque judicis animum præoccupare & diſtrahere ſolent, quales vanas præſumtiones, ſuppoſitiones & dubitationes nullibi fundatas, ipſi judices politici neque attendere, neque ſuper illas altiorum Collegiorum deciſa deſiderare poſſunt & debent,' cum vel ipſi ſufficienter cognoverint, quod ejusmodi defenſionum momenta fatuis & lepidis ſtratagematibus Advocatorum (dumme oder liſtige Advocaten-Streiche) accenſeri mereantur.

§. X. Quando hactenus iniqua machinamenta Advocatorum in caſibus Medicis Legalibus indicavi & aperui, ita præterea eo referre poſſum VI) illam quorundam lepidam phantaſiam, quando in cauſa potentiæ & impotentiæ naturalis, abortus, ſterilitatis, partus, infanticidii &c. Advocati in cælibatu viventes, adeoque neceſſariarum circumſtantiarum, ad prædicta negotia ſpectantium, plane ignari & imperiti, vel ex falſis narratis, vel præjudiciis & propriis, quæ ſibi formant, figmentis, varia glaucomata producunt, inſuper caſus ſubſtratos, miſere torquent & lepida ingenioſitate reſolvere conantur, dum loco rationalis defenſionis ad vanas & nullibi fundatas cauſas provocant, ſeque prudentibus Medicis, quorum judicia infringere conantur, deinde etiam circumſpectis arbitris & prætoribus civilibus ludibrio exponunt, & otioſa ſua garrulitate nullibi in ejusmodi caſibus fidem ſibi conciliant: Etenim in ejusmodi cauſis non lepidis & ex petulantia genitis narratiunculis, ſed veris factis fidem dare convenit: quare interdum imperiti tales Cauſidici aut rerum actores de talibus caſibus, ut cœcus de coloribus judicant, & ſi vel præcoci raptu atque fugitivo oculo auctorem, qui de talibus mulierum adfectibus diſſerunt, introſpiciunt, tunc vel in ſimiles Medicorum controverſias ſe miſcent, quas controverſas ſententias pro demonſtrationibus producere contendunt, vel plane confuſa & ad præſentem caſum minime pertinentia argumenta obganniunt, ſicque Medicorum adſertis aliquando magis abutuntur, quam judicioſe utuntur, ut propterea aliquando melius famæ ſuæ conſulerent, ſi ſua negotia tractarent, & peritorum Medicorum bene fundata judicia non ut aſtutus Sorex arroderent (*).

(*) *Si Rabularum allegationes ex JCtorum ſcriptis plerumque inanes & jejunæ ſunt, ſecundum Zieglerum loc. cit. cap. 22. tanto magis hoc valet de medicorum allegatis.*

§. XI. Ejusdem tenoris est etiam VII) quando nonnulli Advocati defensiones suas ex parte variis sophismatibus & rationis lusibus colorant, dum Medicorum observationes illudere & enervare contendunt; sicut enim expertis Medicis in more positum est, Casus Forenses aliis bene cohærentibus casibus practicis illustrare & confirmare, qui propterea loco argumenti probantis, aut articuli probatorialis in foro Medico & Politico inserviunt, ita quidam astuti advocati e re sua esse videntur, quo tales casus variis falsis interpretationibus infirment, & vim probandi eo ipso declinent, diversa callida dubia contra ipsos moveant, & sic arbitrum judicem in hac re erectis naribus circumducere & a vero concluso avertere adnituntur; utut quidem ridiculos & omnem sobriam rationem superantes & excidentes casus Medicus prudens demonstrationis loco nunquam proferre debet, ne ex justo momento prudens & æquus Advocatus inter loquendi & dubitandi occasionem nansciscatur, tamen cum aliquoties contingat, ut in casibus fide dignis nihilominus callidi Advocati sub quocunque ratiocinii prætextu obloqui soleant, & hac ratione observationem Medicam, quæ iniquis defensoribus grande obstaculum est, quod omnibus viribus evitare & evertere adnituntur, in dubium vocant: ita & æquis arbitris judicibus & prudentibus Medicis interest, quo minus ejusmodi Phasmata & Gasmata Advocatorum, quæ vulgo nominant Windmacherey, attendant, quin rectius dictatores civiles & prudentes judices adnitantur, quo in futurum tales circulatores Advocati meliori fide & dexteritate omissis talibus glaucomatibus & sophismatibus sua negotia tractare discant.

§. XII. Admonendi præterea sunt prudentes & conscientiosi Judices civiles, ne VIII) promiscue Advocatorum testimoniis & allegatis (*), quibus interdum contra Medicorum fidem & relationem uti haud erubescunt, quæve suis defensionibus magna sæpe ostentatione & adfectato strepitu inserunt, fidem & assensum præbeant: Ita enim evenit, ut nonnulli Advocati Medicis armis contra Medicorum prima decisa pugnare contendant, hinc undique varia corradunt, & colligunt passim sæpe cohærentia Medicorum suffragia eademque in suam rem misere crinibus, ut ajunt, trahere, deprehenduntur, quales allegati casus, Medicorum judiciis oppositi, sæpius quoad essentialia & principalia crinomena a casu controverso & substrato differunt. Et licet aliquando nonnulli Advocati de rudi & externa convenientia quorundam casuum contenti esse malint, tamen sub solidiori scrutinio instituto eximia discrepantia facile elucescit, ut propterea confusa talia allegata & iniquæ applicationes nullum plane probandi valorem obtineant, sed potius malum defensoris animum prodant, qui si non cum confusis ejusmodi testimoniis dolose

 pro-

procedere susceperit, tamen circumstantias magis judiciose explorare & conciliare deb uerit: quare interest, ut, si nonnullæ defensiones splendidis talibus aliorum Medicorum observationibus & decisionibus luxuriant, antea aliorum peritorum Medicorum docimasia atque judicium expetatur, siquidem illud etiam superiorum Collegiorum Medicorum officium est, ut defensorum Advocatorum argumenta & prolata testimonia accurata judicii trutina examinent, illosque nodos perspicue solvant, qui alias animum judicis Forensis adhuc in dubio persistere concedunt; siquidem nonnullorum casuum Medicorum convenientia & discrepantia provide inquirenda & significanda est, quam decisionem Advocatis utpote harum rerum, extra ipsorum forum subsistentium, imperitis demandare, aut illorum arbitrio relinquere minime decet.

(*) *Conf. supra §. X. lit.* (*a*)

§. XIII. Similem censuram meretur etiam ille nonnullorum Advocatorum error, quando IX) in variis causis, decisionibus Medicis subjectis, ex diversis argumentis, experimentis & observationibus casus substratos defendere conantur, insuperque non modo fugitivo oculo Medicinas Forenses & dictatorem illum Zacchiam perlustrant, sed & clanculum alios quandoque Medicos de tali casu consultant, imo ab illis rationes dubitandi subministrandas, desiderant: Ibi aliquoties contingit, ut, sicut figulus figulum odit, ita unus Medicus ad alterius vexam interdum ridicula & nihil probantia argumenta insusurret, & clanculum sub pallio Advocati cooperetur & suam comœdiam ludat, quæ deinde defensores quidam stilo Advocatis usitato colorare & tamquam oraculum, ex tripode dictum, urgere sciunt, uti perinde facile liquet, quomodo ejusmodi advocati Medicis argumentis militantes, alieno vitulo arare soleant, quales dubitationes non modo substratos processus admodum confundunt & retardant, sed & æquum judicium impediunt & offendunt, imo reos aliquando ita corrumpunt, & contumaces reddunt, ut ex hac Pandoræ pyxide multa alia mala evolent; ubi iterum minime improbo, ut ingenuo animo Medicorum primæ relationes & decisiones provide ponderentur, & an non aliqua præjudicia illis intermixta sint, solide examinentur & concilientur: interim a tali utpote necessario atque æquo, utili & licito conatu discerni debent illi actus illiciti atque vexæ, aut aperta quandoque nonnullorum Advocatorum stratagemata, quibus tantum causam justam confundere & variis tricis alios circumducere ipsi haud verentur.

§. XIV. Inprimis vero in advertendis & admittendis Advocatorum defensionibus magna cautela observanda est, ne X) defensores ex casibus rarissimis subito regulas & fontes probandi & argumentandi constituant, quales

les casus si tam communem adplicationem permitterent, omnino omnes infanticidas, homicidas, adulteros, stupratores & similis surfuris homines defenderent & pro innocentissimis declarari permitterent. Sic enim vulnera lethalia essent rarissima, quoniam ex similibus casibus mirabili ratione curatis ad illethalitatem læsionis argumentari liceret. Et ita fœminæ Vto mense parientes nullo modo castitatis classem exciderent, quia circumferuntur de quinquemestri partu vitali historiolæ; perinde fœminæ Xmo, XImo, & sicut elephantes, XIImo mense imo bienni temporis spatio parientes essent utique honestæ, quoniam dantur casus paralleli: Non minus fœminæ ex aere & imaginatione imprægnari possent, ut & signa læsam virginitatem denotantia facile Mensium vitiis adscribi possent &c. In talibus itaque casibus judices circumspecti bene Advocatorum talium machinamenta observent, neque vitiosis ejusmodi argumentationum saltibus aures præbeant, sed firmiori fide & sinceritate ex illo, quod communius evenit, judicium formare sciant: quo loco non possum non, quin aliquos defectus adnotem, qui in rarioribus ejusmodi casibus quandoque occurrunt, ut ob insufficiens illorum scrutinium & examen deinde mirabilia inde formentur phœnomena, quæ tamen quandoque alia & levi quidem causa nituntur, quando plures oculi, qui plus vident, quam unus, tales casus introspiciunt; quare consultius fuerit, si rarissima talia exempla minime pro aliquo argumento aut nervo probandi adhibeantur.

§. XV. Aliquando etiam evenit, ut quidam Advocati suis defensionibus XI) casus plane fictos & magis entia imaginationis intermisceant, quibus culpam a reo avertere & velut ex justa causa honestam & bene fundatam defensionem gerere contendunt: quales casus minus dabiles, uti periti Medici facile advertunt; ita nullus Advocatorum proferre debet, ne evidenti sua calliditate prudentium & probatorum virorum ludibrio se exponat: etenim in casibus forensibus sollicito studio illud etiam advertere convenit, quod facti, haud vero quod possibile est: caveant itaque ingenui Medici ab Advocatorum hujus sortis syllogismis modalibus, quando concludunt: die Sache hätte ja so oder anders seyn können, & hoc ipso frivolo dubio plane alienam suæque intentioni conformem faciem casui substrato conciliare laborant: quare raro ejusmodi præsumtionibus medicis, ab Advocatis, excogitatis, fides tribuenda erit, quoniam illæ ex eodem fundamento genitæ sunt, quod in omni causa cuilibet reo defensio concedenda sit, adeo, ut ne quidem diabolo (*) ejusmodi advocati defensionem abnegent: inde vero palam est, quanta sæpe iniqua tormenta diversis infligantur casibus forensibus, cum ejusmodi oppositis

ſitis & ſub larva veritatis corruſcantibus caſibus fictis,quos in arduis & publicis negotiis producere, tales Advocati pudori & turpitudini ſibi ducere debent.

(*) *Docente Carpzovio in Prax. Crim. Part.* 3 *Qu.* 105. *n.* 23.

§. XVI. Tanto minus vero ſacerdotio juſtitiæ, æquitati & honeſtati reſpondet, quando XII) nonnulli Advocati ſibi pro regula defenſionum ſuarum gerendarum conſtituere vellent, ut promiſcue medicorum ſenſa atque judicia carpant, cavillentur, & leonino dente arrodant (*), adeo, ut ne quidem aliorum Medicorum prudentiæ, ætati, dexteritati, peritiæ & auctoritati & conſcientiæ parcant, ſed garrula ſua lingua, quicquid in buccam venit, obloquantur, quaſi caſus forenſes & in illis occurrentes defenſiones ſint neceſſariæ occaſiones infrunitarum oblocutionum & cavillationum; unde evenit, ut quandoque quidam nugatores petulanti & atroci ſtilo bonos ceteroquin Medicos cavillentur, atque odioſa impudentia ſterilem & fumantem ſuum animum prodant: cum tamen etiam prudentiæ regula ſit, quando interdum referentes & deponentes Medici a veritatis ſemita aberrarunt, ut miniſtri juſtitiæ & ſacerdotes æquitatis a vanis minusve honeſtis cavillationibus abſtineant, proinde magno ſtudio res ad præſentem caſum ſpectantes, ſerioſe & judicioſe tractent, neque ulterioribus confuſionibus atque diſſidiis anſam præbeant, ne præſentem proceſſum magis difficilem reddant atque corrumpant, neve æquum arbitrum magis moleſtent & defatigent, quando ex hoc iniquo accidenti corvus corvum dealbare, & malus Advocatus imperitum Medicum laceſſere impudica temeritate haud veretur.

(*) *Rabulæ cavillationibus operam dant vid. Ziegler. l. c. cap.* 12. *Cavillationis vero eadem, quæ calumniæ, ratio eſt: ibid.* §. 12.

§. XVII. Et ne aliquo modo Medicorum nomen tenentes huic corroſivo Advocatorum quorundam veneno ſe ſubjiciant, ita XIII) magna circumſpectione Medici utantur, ne ejusmodi caſus inquirendos & decidendos in ſe ſuſcipiant, quibus ſufficienter dijudicandis pares ipſi haud ſunt, & potius peritioribus talia ardua judicia relinquant: proinde vero illi Medici, qui mox ab initio ad ejusmodi caſus forenſes requiſiti fuerant, magnam circumſpectionem adhibeant, quo præſentes circumſtantias provide conquirant, attente connectant, & compoſito animo dijudicent, ne præcipiti quodam auſu mox judicium quoddam forment, quod in ulteriori proceſſus inquiſitione ex variis aliis circumſtantiis & argumentis deinde enervatur, ut poſtea illos Medicos hujus præcipitati judicii merito pudeat: equidem ſatis

ſuperque conſpexi, quod primæ Medicorum relationes, velut Advocatorum meta ſint, quo tela ſua dirigere ſolent: ſi itaque deciſa medica pro reo accuſato ſunt, tunc multis Advocatis in more poſitum eſt, ut iterum hoc Medicorum vitulo ambitioſe arent, omnemque bonum eventum neque Deo, multo minus æquo Medici judicio, ſed ſibi ſoli, quaſi nos poma natamus, adſcribant: quodſi vero Medici quamvis ex vero & juſto contrariam propoſuerint ſententiam, tunc interdum quidam Advocati infernum iniquæ ſuæ garrulitatis atque offenſionis in bonum Medicum effundunt & ſtolido quandoque impetu innocentem Medicorum ſententiam inſultant & dilaniant.

§. XVIII. Denique hoc ordine in numero errorum, qui a nonnullis Advocatis in caſibus forenſibus quandoque committi ſolent, ille etiam animadverſionem meretur, quando XIV) illi Advocati in defenſionibus ſuis omnem culpam ab illata læſione devolvere & in peregrinas & accidentales cauſas transferre annituntur, ita, ut aliquando plane ipſos Medicos innocentes accuſare non erubeſcant, & ſicut cœcus de coloribus, ita illi de Medicorum adhibitis conſiliis & auxiliis judicare ſoleant, aut interdum læſi malum regimen & effictos atque præſumtos errores urgere & ſignificare minus vereantur: unde quandoque ſymptomatibus adſcribunt, quod tamen proxime ab inflicta læſione derivari meretur (*); qui eximius error, ſollicita cura evitandus eſt, quoniam utplurimum proceſſum inquiſitionalem valde confundit, tempus præter neceſſitatem retardat & impenſas accumulat, ut propterea ejusmodi citra rationalem & juſtam cauſam obloquentes Advocati ad illas impenſas reſtituendas teneri queant: & ſane citius interdum tales proceſſus inquiſitionales confici poſſent, ni varia ex hactenus recenſitis ſtratagematibus Advocatorum ſpecimina intermiſcerentur, quod etiam hoc loco valet da illa confuſione inter læſionem & ſupervenientia ſymptomata, ex quo fere topico loco nonnunquam Advocati ſtringens argumentum ſuæ defenſionis petere ſolent, qualem tamen errorem prudens Judex facile perſpicere poterit, cui animus defenſoris apertus atque cognitus eſt, & qui de rebus atque ſubſtratis caſibus medicis ingenuo magis animo judicare & Advocati refugia penetrare valet,

(*) *vid. Bohnius Exam. Vuln.* Leth. *Sect.* 1. *cap.* 3. *p.* 53.

§. XIX. Plura addere non placet, cum hactenus recenſita ſtratagemata ſufficienter cordatos Medicos de machinamentis quorundam Advocatorum

rum certiores inſuperque cautos reddere queant, quo alias illuſiones & elenchi fallacias ſollicite evitare queant ; neque quidem hoc titulo celebri Advocatorum ordini ullam offenſam atque injuriam inferre vel volui, vel potui, ſiquidem ingenuorum & conſcientioſa prudentia præditorum Advocatorum honeſtas per ſe eminet & inclareſcit , quare tantum de vanis illis Advocatorum monſtris & portentis, quæ juxta ſtilum Ziegleri blaterones , nugatores, Rabulæ, Zungen-Dreſcher, vocantur, aliqua hoc capite proponere mihi animus fuit, piis ſubinde votis optans, ut in arduis ejusmodi negotiis omnia candide, ingenue atque prudenter adminiſtrentur, ne ulla culpa vel in Judicem, vel referentem Medicum, vel Advocatum defendentem coram cœleſti tribunali conjiciatur, neve in illo ſummo judicio illorum anima pro aliis aſſumatur , ſiquidem in quacunque cauſa legali magna dexteritas & conſcientiæ ſinceritas erit exercenda, qua ipſa etiam meditatione præſentem meam Jurisprudentiam Medicam obſigno, & cum ſigillo pii voti exhibeo, ut ſummus rerum humanarum arbiter hasce meditationes ſua benedictione illuſtrare & comitari velit, quo ipſius gloria amplificetur, jus & juſtitia in his terris ſublevetur & humana ſalus promoveatur , id quod, ſicut omnium actionum humanarum, ita etiam hujus meæ oppellæ ingenuus ſemper eſt.

FINIS.

JURISPRUDENTIÆ MEDICÆ

PARS POSTERIOR

PRACTICA SIVE CASUISTICA ET FORENSIS.

CASUS I.

DE IMPOTENTIA VIRILI IMPUTATA, SED NONDUM ABSOLUTA.

Königl. Preußl. zur Hochlöbl. Juristen wie auch Medicinische Facultät der Universität Halle, Hochwohlverordnete Herren Senior und andere Doctores.

Hoch-Edle, Veste und Hochgelahrte,
Insonders Hochgeehrte Herren.

Es fällt ein zweiffelhafter und seltener Casus vor: Titius heyrathet Marcellam eines honetten Mannes Jungfer Tochter, ihres Alters von 17. Jahren: Er lebet nunmehro mit ihr in die anderthalb Jahr im Ehestande, und bestehet Marcella beständigst darauf, daß ihr Mann in so langer Zeit ihr nicht ein eintziges mahl ehelich beygewohnet. Die Sache ist beym Consistorio ad instantiam der Ehefrau zum Proceß gediehen, und wie Titius der Mann bey einem Verhör hoch theuer versichert, daß er præstanda zu præstiren vermögend sey, und es ihm an Natur-Kräfften nicht ermangele, so wurde verabscheidet, daß Marcella vorkommenden Umständen nach schuldig sey, sich zu dem Kläger als ihren Ehemann so fort zu begeben, und demselben ehelich beyzuwohnen. Dieses thut sie, weilen ihr Mann den sub lit. A. beykommenden Bericht eines gewissen Collegii Medici bey

dem Verhörs-Termin producirt. Weilen aber Marcella sich nach wie vor von ihrem Mann hintergangen befunden, so hat sie sub lit. B. eine neue Klage wieder ihn übergeben. Die Sache kam abermahl zum Verhör, vermöge Protocolli sub lit. C. Da wurde im Geistl. Consistorio verabscheidet, Marcella solte die wieder ihren Ehemann eingeklagte impotentiam beweisen. Den Beweiß hat Marcella per supplicam sub lit. D. Per ocularem inspectionem angetreten. Das geistliche Consistorium scheinet Bedencken zu tragen, das gebetene commissoriale zu veranlassen, obgleich in puncto Juris ausser Streit, daß das probandum der Impotenz durch eine Besichtigung erweißlich zu machen, und scheinet es daher zu rühren, weilen Consistoriales dubitiren, ob salva honestate das gebetene Examen zu veranlassen, und zu practiciren sey, Marcella als ein Blutjunges Frauenzimmer befindet sich in denen aller bedrängtesten Umständen, gleichsam eine todte Bild-Säule in der Welt zum Ehemann zu haben. Sie bittet demnach eine Hochlöbl. Iuristische wie auch Medicinische Facultæt gantz gehorsamst um ein Belehrungs-Urtheil über nachstehende Fragen.

1) Ob nicht impotentia eines Ehemannes ad coeundum per ocularem inspectionem denen Rechten nach, bewiesen werden müsse?
2) Ob nicht salva honestate, wieder einen so genannten Ehemann von Medicis und Chirurgis ein solches Examen vorzunehmen, und zwar dahin, ob er auch erectionem Penis præstiren können?
3) Will Marcella, um denen Doctoribus und Chirurgis allen zaghaften Zweiffel wieder die Ehrbarkeit zu benehmen, belehret seyn: Auf was Art und Weise ein solches tentamen vorzunehmen, daß erectio carnis aufzubringen?
4) Weilen es auch daran nicht genug, sondern die gantze Sache hauptsächlich auf den coitum und emissionem seminis ankömt, sie will Marcella belehret seyn: wie und von was für Persohnen, Männlichen oder Weiblichen Geschlechts, diese Besichtigung vorzunehmen? Insonderheit aber, auf was für Art und Weise zu exploriren, daß semen ejaculiret werde.

Mit

Mit einem Worte Marcella findet sich von ihren Ehemanne betrogen, sie kan ihm in solchem Leb- und Ehelosen Zustande nicht gut seyn, noch für Augen sehen, dannenhero sie in ihrem zeitlichen Unglücke bey klugen verständigen und weisen Männern nicht unbillig guten Rath und Rettung durch ein Collegialisches Responsum und zwar mit allegatis Doctorum und darin enthaltenen præjudiciorum suchet, und darum inständigst bittet, verharrende.

Eines Hochlöbl. und Hochgelahrten Decani, Senioris **und anderer** Doctorum.

Ehrendienstwilligste
MARCELLA.

Lit: A.

Nachdem das K. Ober-Consistorium in Eheklage Sachen Marcellæ mit ihrem Ehemann Titio, und da sie vermeinte Ursach zu glauben zu haben, daß ihr Ehemann zur ehelichen Beywohnung nicht allerdings tüchtig seyn müste, und dahero die Besichtigung wieder ihn zu verordnen inständigst gebeten, wozu sich auch gedachter ihr Ehemann Titius willig declariret, erkant und verabscheidet, daß solche Inspection bewerckstelliget werden solle, zu solchem Ende auch von beyderseits Partheyen nahmentlich vorgeschlagen Endes unterschriebene Medicus und Chirurgus de dato d. 2. hujus dazu requiriret, und deren Pflicht-mäßigen Bericht, wie sie die Sache befunden, und ob etwa ein Mangel der Natur oder Untüchtigkeit zur gehörigen Leistung der ehelichen Pflicht, darunter zu erkennen, oder aber nichts an denselben auszusetzen sey, als haben Endes bemeldte requirite Medici und Chirurgi nach gestern Abend beschehener Insinuation heutigen 4. Decembr. nach verrichteten Mittags GOttes-Dienst in des K. M. C. gewöhnlicher Stube sich versamlet und an dem dahin vorbeschiedenen Titio die ocular Inspection verrichtet, da sich denn befunden, daß an dem Männlichen Geburts-Gliede, im gerigsten kein Mangel oder Fehler zu erkennen, sondern solche so wohl in ihrer gebührlichen Confirmation als Grösse und Vollkommenheit, auch ohne Anzeige einiger Ungesundheit oder Beschädigung verhanden, wobey auch Er Titius auf sein Gewissen befraget, bejahet und ausgesaget, daß er nicht allein in Ehebette, bey seiner Ehefrau, sondern auch ausser dem, vielfältig stimulum car-

nalem & erectionem membri virilis empfunden und noch empfinde, auch zu verschiedenen mahlen im Schlaff spontaneam ejectionem seminis erfahren. Welchem allem nach denn kein Anzeigen oder Merckmahl zu erkennen, daß einiger Mangel der Natur oder Untüchtigkeit zur Leistung der ehelichen Pflicht an ihm zu finden, sondern darunter an ihm allen sichtbaren und vernehmlichen Umständen nach, nichts auszusetzen sey. Welches wir hiedurch und Krafft dieses Pflicht-mäßig und wohlbedächtlich also atestirn und mit Unserer eigenhändigen Unterschrifft und bedruckten gewöhnlichen Signet bestätigen Datum d. 4. Decembr. 1720.

Lit. B.

Nachdem mein Martinus Titius in puncto impotentiæ conjugalis besichtiget, und darauf recohabitatio erkennet worden, so habe ich mich am 19. Decembr. a. p. wieder zu ihm begeben. Der Beklagte hat aber das debitum conjugale nicht nur nicht præstiret, sondern und zwar erst etliche Tage nachher vorgewandt: Er wolte concubitum nicht so geschwinde, præstirem, weil ich noch jung wäre. Als ich aber darauff bestunde, so hat er zwar zu etlichen mahlen und zwar zu verschiedenen Zeiten, concubitum tentiret, aber ob er gleich iedesmal bey nahe 2. Stunden damit zugebracht und dabey sich und mich auf das äusserste maceriret hat, dennoch nicht einmal erectionem carnis, geschweige denn copulam carnalem effectuirt.

Nachdem ich darauf dem Beklagten vorgehalten: daß er sich zwar movirt, aber nichts promovirt hätte, so hat er sich selbst mit einem vitio naturæ excusiret, und dabey gesaget: Ich wäre seine Frau und müste schweigen, wofür er mir schencken würde, was ich haben wolte. Er hat auch in dieser einseitigen Absicht mich mit etwas beschencket und mehrere Versprechung gethan, dagegen habe ich zu denen Meinigen sagen sollen: Ich wäre mit ihn zu frieden, wie ich mich aber dazu nicht verstunde, so fing er wieder an von unziemlichen Dingen zu reden und vorzunehmen. Er hat seine impotentiam conjugalem auch selbst bekant, indem er gegen mich gesprochen; Es wäre sehr gut gewesen, daß nur darüber, ob er rein wäre? nicht aber darüber, ob er erectionem carnis hätte, Besichtigung wäre gehalten worden, sonst würde er sich absentiret haben, dabey aber sich allerley Bedrohung vernehmen lassen. Nach diesen hat er abermals sich gerühmet, nunmehro wolte er præstanda præstiren, bishero hätte er es nicht thun wollen, um nur die Meinigen in ihrer unwahrhafften Beschuldigung

zu überführen, wie es aber zur That gekommen, hat er abermals præstanda nicht præstiren können, deswegen ist selbst sein B. mit meinem V. und seinen Freunden am verwichenen Tage zum Beklagten gegangen um denselben zur Raison zu bringen, er ist aber nicht dazu zu bringen gewesen, sondern hat abermals noch selbigen Abend præstanda zu præstiren versprochen, aber auf den Abend wieder dilation gebeten, und doch einmal wie das andere nichts præstiret, daß nichts anders geschlossen werden kan, als daß die vormahlige Besichtigung nicht behörig gehalten, der Beklagte ad debitum conjugale præstandum impotens, und also die Ehe hinwieder zu scheiden ist. Dahero gehet an ‒ ‒ mein allerunterthänigstes Bitten, den Beklagten zur Verhör citiren zu lassen, und zu permittiren, daß ich mich pendente lite zu Abwendung besorglichen Unglücks wieder zu den Meinigen begeben möge, die ich verharre

MARCELLA.

Lit. C.

Als Beklagter in puncto impotentiæ besichtiget und ad relationem Recohabitatio erkennet, hat Klägerinn d. 19ten Decembr. p. sich wiederum zu Beklagten begeben; Beklagter aber hat das debitum conjugale nicht præstiren können, ob er gleich öffters concubitum tentiret, und iedes mal fast 2. Stunden lang damit zugebracht und dabey so wol sich als die Klägerin erbärmlich maceriret, Beklagter hat noch niemals erectionem, geschweige copulam carnalem præstiren können, da Klägerin schon fast an die anderthalb Jahr mit ihm getrauet, und Reus sie nicht ein eintziges mahl ehelich beygewohnet, weshalb Beklagter zum Ehestande gantz untüchtig, und ist Klägerin von ihm hintergangen worden, Medici & Chirurgi haben zwar dem äusserlichen Ansehen nach, da sie von keiner Betastung referirt, bey dem Beklagten keinen defect verspühren wollen allein die quæstio ist super impotentia locandi weshalb ein genaueres Examen insonderheit dahin anzustellen, ob Beklagter erectionem membri virilis habe, und urgentissimæ præsumtiones sich hervorzeigen, daß Reus auch emissionem seminis præstiren könne.

Beklagter excusirt sich gegen Klägerin mit einem vitio naturæ, hat ein und ander Geschenck ihr jüngsthin offeriret, sie solte ihn doch und die Seinigen nicht in Schimpff bringen, sondern schweigen, Klägerin aber kan ohne Verletzung ihres Gewissens in solchem Blendwerck vom Ehestande nicht leben, und nun fänget Beklagter schon an ungedultig zu werden. rc.

Be-

Beklagter referirt daß weder das matrimonium pro nullo zu declariren, noch auch ein ander weiters Examen Statt habe, denn ob wol Beklagter mit der Klägerin darin betrogen, daß da Anfangs ihres Ehestandes sie ihm die Cohabitation geraume Zeit unter dem Vorwand ihrer Jugend versaget, nachhero aber sogleich nicht satt noch genug kriegen können, und ein hauffen latein gewust, daß Beklagter sich darüber verwundert, und Klägerin condemniret wurde, da sie von Beklagten weggelauffen, sich so fort wieder zu ihm zu begeben, Er, ohngeachtet es nicht schuldig, dennoch sich besichtigen zu lassen declariret, auch die Medici von seiner potentia attestirt, so ist alles falsch, was Klägerin gesaget, Beklagter weiß nicht, welcher Asmodi dahinter stecke, Klägerin redet wieder ihr Gewissen, daß Beklagter nicht toties quoties mit ihr cohabitiret, sie hat allerhand Præcaution genommen, daß man keine vestigia in dem Bette finden sollen ꝛc.

Klägerin kan aber eidlich erhalten daß er niemahlen den concubitum præstiret.

Ich will den mir per sententiam vom 24. Aprill A. C. wieder meinen Ehemann Titium eröffneten Beweiß seiner Impotenz, wie Rechtens, per ocularem inspectionem zu rechter Zeit antreten und meiner Seits zween Medicos, nemlich Herrrn N. und einen Chirurgum nahmentlich, N. zu dieser Besichtigung in Vorschlag gebracht haben, mit aller demüthigster Bitte, solche dazu dergestalt allergnädigst dazu zu confirmiren, daß sie ihren Pflichten nach alles Fleisses untersuchen sollen: Ob nicht an meines Mannes membro virili ein Mangel der Natur oder impotentiæ coeundi anzutreffen, daß er zum Ehestande für untüchtig zu halten. Insonderheit aber, ob er erectionem membri & emissionem seminis præstiren könne? und davon umständlich zu berichten, und weilen sich mein Mann hochtheuer vermessen, er habe mir zu verschiedenen mahlen ehelich beygewohnet, ich aber vergewissert bin, daß er mir nicht ehelich beygewohnet, noch an mir kein signum violatæ virginitatis anzutreffen. So will mich auch ad magis eruendam veritatem impotentiæ mariti mei, der ocular Inspection zween Wehmüttern unterwerffen und dazu die Frau N. und die Fr. N. in Vorschlag bringen mit allergehorsamster Bitte, denenselben inspectionem mei ventris zu committiren, und daß sie ihren Pflichtmäßigen Bericht davon abstatten sollen; verharrende

MARCELLA.

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Wittebergensis.

**Wohl-Edler und Wohlgelahrter
Günstiger Herr und Freund!**

Als derselbe in einem Schreiben sub dato d. 26. Maj. a. c. nebst Beylagen sub lit. A. B. C. D. an uns berichtet, was massen Titius Marcellam eines honetten Mannes Jungfer Tochter ihres Alters von 17 Jahren geheyrathet und mit derselben nun in die anderthalb Jahren in der Ehe gelebet, ihr aber in solcher langer Zeit nicht ein eintziges mahl ehelich beygewohnet, oder beywohnen können, dahero als sie sich eine Weile von ihm absentiret, vermöge ergangener Consistorial-Verordnung aber wiederum zu demselben begeben, und desselben Beywohnung verlanget, Er dennoch ungeachtet, aller seiner vielen, und wiederhohlten Bemühungen, weder erectionem membri sui, vielweniger copulam carnalem effectuiren können, ob er gleich iedes mahl bey nahe 2. Stunden damit zugebracht, und dabey sich und Marcellam aufs äusserste macerirt hat. Dahero sie darüber und insonderheit über folgende Fragen unser collegialisches Judicium cum allegatis Doctorum testimoniis verlanget:

1) **Ob nicht** salva honestate **wieder so genanndten Ehemann ein solches** Examen **von** Medicis **und** Chirurgis **vorzunehmen, dadurch zu erfahren, ob derselbe** erectionem penis præstiren **könne.**

2) **Will** Marcella **um denen** Doctoribus & Chirurgis **allen zaghafften Zweiffel wieder die Ehrbahrkeit zu benehmen, belehret seyn, auf was Art und Weise ein solches** tentamen **vorzunehmen, daß die** erectio carnis **aufzubringen.**

3) **Weilen es auch daran nicht genug, sondern die gantze Sache auf den** coitum **und** emissionem seminis **ankömt, so will** Marcella **belehret seyn, wie und von was vor Persohnen Männlichen und Weiblichen Geschlechts**

schlechts die Besichtigung vorzunehmen, insonderheit auf was vor Art und Weise zu exploriren, daß semen ejaculirt werde.

So geben wir darauf nach reiflicher Erwegung aller in solchen Schreiben und Beylagen angeführten Umständen zur Antwort, und zwar was die

1) Erstere Frage betrifft, weilen die von Marcella beständig negirte erectio membri ihres Ehemannes anders nicht als mediante inspectione oculari bewiesen werden kan, und finis conjugii primarius, sine debita unione & copula organorum genitalium maris & fœminæ seminisque masculini intra vaginam vteri immissione nicht zu erhalten, so ist gar kein Zweiffel, daß wieder solchen Ehemann, der binnen anderthalb Jahren seiner Ehefrau nicht ein eintziges mahl ehelich beywohnen können, eine geziemende Visitation und Inspection ob nemlich derselbe die negirte erectionem penis præstiren könne oder nicht, vom erfahrnen, gewissenhafften und unpartheyischen Medicis und Chirurgis, auch wol von einem gantzen Medicinischen collegio salva omni honestate vorgenommen werden könne und müsse. Sed inspectio fiat pro honestatis & verecundiæ exigentia a Medicis & chirurgis probis, honestis & rerum harum peritis, vsque non juvenibus. Vid. Böhnius de officio Med. p. 584. Zittmannus in Medicina Forensi Centur. III. Casu XXX. Amman. Med. critic. casu XV. Hostiensis de Dispensatioue Impuber. rubr. 2. n. 4. Actis de Priuileg. infirm. Part. I. rubr. 49. n. 40. bey solcher geziemenden Visitation und Inspection kan auch

2) Das Membrum des Beklagten nicht allein nach allen requisitis quoad magnitudinem, figuram & situm von denen Medicis & Chirurgis genau examiniret, sondern auch von ihme selber oder seiner Ehefrauen, illæsa honestate & pudicitia wol moviret und excitiret werden, ob dadurch die erectio & rigiditas ad copulam conjugalem necessaria aufzubringen. Impotentia virorum coeundi simulata & dissimulata a Medicis cognosci potest & debet inspectione & aliis signis simul concurrentibus monet Zach. Quæst. Med. Legal. T. III. Decis. VI. & VII. Honestati ac verecundiæ litant, qui cum actio de Priuilegiis infirm. p. 1. rubr. 40. n. 40. & Lib. 1. De ventre

tre inſpiciendo, & Tiraquell. de Leg. connub. L. 4. fœminas quidem non niſi a fœminis viros a viris nudandos & inſpeciendos monent. Eo ipſo tamen nihil impedit; quin fœminis ob imperitiam non ſatis ſcite ac perite teſtificantibus Medicorum inſpectio ſurrogetur, judice Bohn. L. c.

3) Weilen aber auch die erectio membri nicht genug, ſondern die gantze Sachen auf den coitum und emiſſionem & imiſſionem ſeminis virilis in partem muliebrem ankömmet, ſo kan auch ſolches wol ſalve honeſtate & verecundia hier geſchehen, wenn auf vorerwehnte Art die erectio membri bey Titio erhalten würde, derſelbe auch ſo fort, ſolches der Marcellæ, jedoch einem neben Gemach, ohne anderer Gegenwart, alſo applicirte, das entweder Marcella die immiſſionem ſeminis ipſius empfinden oder ſolcher doch in vagina uteri ipſius befunden werden könne: Allermaſſen auch in fœcundo coitu ſemen maris tantum circa uteri orificium internum effundiret wird, und der meiſte Theil deſſelben bald wiederum abgehet, oder in rugis vaginæ behängen bleibet, ad validitatem enim matrimonii non ſufficit coitus, ſed ſeminandi ſeu ſemen immittendi potentia ſimul requiritur, quæ niſi ex aliis ſignis conſtet Hoſtienſis L. c. aliique pro hac atteſtanda in conſpectu Matronarum peritarum coitum celebrare jubent, notanter autem dicitur niſi ex aliis ſignis de potentia aut impotentia coeundi conſtet. Alias omnino ad ſententiam juſtiniani pudori parcere & honeſtatem ſervare decet. Uhrkundlich mit unſerm Facultät-Inſigel beſtättiget Wittenberg d. 10. Iun. 1721.

Decanus Senior und übrige Aſſeſſores
der Mediciniſchen Facultät daſelbſt.

Reſponſum Facultatis Medicæ Halenſis.

Aus denen an Unſere Facultät überſchickten Actis und darin enthaltenem Caſu haben wir erſehen, wie ſich Marcella über ihren Ehemann Titium den ſie im 17ten Jahre ihres Alters ſich ehelich antrauen laſſen, hierinnen ſonderlich beklaget, daß nachdem ſie bereits mit demſelben anderthalb Jahr im Eheſtand gelebet, ſie von ihrem Manne nicht

einer eintzigen ehelichen Beywohnung in dieser Zeit genossen, dahero sie bewogen worden an den Unvermögen ihres Mannes zu solchem ehelichen Beyschlaff zu zweiffeln, weswegen sie denselben aus dem gewöhnlichen Grund, daß er nicht præstanda præstiren könne, belanget; Da nun Titius dieses nicht an sich kommen lassen wollen, noch an nöthigen Natur-Kräfften zu dieser Handlung einige Ermangelung zu verspühren eingeräumet, so wurde Marcella sich zu demselbigen wieder zufügen und des ehelichen Actus abzuwarten, beschieden, besonders ihr Mann sich einer visitationi medicæ unterworffen, und einen favorable scheinenden Bericht vorgezeiget, welcher Pflicht-mäßig bezeiget das Titius an seinen partibus genitalibus gar keinen Mangel habe, sondern vielmehr in nöthiger conformatione externa und Grösse, auch vollkommener Gesundheit ohne einige Beschädigung befunden worden, dabey noch Titius bey seinem Gewissen bejahet, wie er nicht nur allein in seinem Ehebette, sondern auch ausser dem vielmahlige stimulos carnales und erectionem membri empfunden habe und noch empfinde, auch zu unterschiedenen mahlen pollutiones nocturnas verspühret, des wegen er einiger Untüchtigkeit beschuldiget zu werden, abzulehnen gesuchet; Nachdem nun hingegen Marcellâ nicht nur beständig bey ihrer erstern Anklage beharret, sondern auch noch umständlich referiret, wie Titius nach wiederholtem Versuch des ehelichen Beyschlaffs niemals etwas effectuiren, sondern nach 2stündiger Macerirung Frucht- und Krafft-loß abstehen müssen. Titius hingegen wieder Marcellam vorgiebt, wie vielmahl er gantz vollkommen derselben beygewohnet, so suchet jene dadurch ihre Klage zu rechtfertigen, wenn sie einestheils referiret, wie ehemahlen Titius ihr ein anwandelndes vitium naturæ geständig gewesen, anderntheils wie sie sich selbst mit ihrem Leib einer Visitation zu überlassen declariret um bey befundener illæsa virginitate ihres Mannes Entschuldigungen abzulehnen und zuvernichten: Gleichwie nun diese Erklährung zu desto gewisserer Entscheidung dieses gegenwärtigen Casus vieles contribuiren würde, auch derselbigen Erfüllung allerdings nöthig wäre, so suchet doch Marcella an Seiten des Titii einen mehreren und gewissern Beweiß seines vorgegebenen Vermögens in ehelichen Beyschlaff, besonders da sich Titius einer anderweitigen oder wiederholten Besichtigung entziehen will; deswegen sie von unserm Collegio über 4. vorgelegte Fragen belehret zu werden, verlanget, welche nachdem sie von

uns

uns collegialiter überleget sind, anbey folgender massen beantwortet werden.

1) Ob nicht Impotentia eines Ehemannes ad coëundum per ocularem inspectionem denen Rechten nach bewiesen werden müsse?

So ist dieses nach Beypflichtung aller Casuisten in foro medico bey diesem Fall allerdings gebräuchlich und nöthig, daß man zuvörderst auch nach geschehener genugsamen Besichtigung, und aller übrigen dahin zielenden Untersuchung, aus der angemerckten Beschaffenheit derer partium genitalium urtheilen lerne, ob ein Mann ad coëundum impotens seye, und woher allen Falls diese impotentia rühren möge: Sintemahl in Ermangelung dieses scrutinii, so ferne es vielleicht nicht vollkommen verrichtet wird, sich öfters diejenigen Ursachen entziehen, durch deren Erkäntniß bisweilen eine naturalis impotentia durch zeitige und nützliche Hülffs-Mittel könte curiret werden, *vid. Paul. Zacchias Qu. med. leg. lib. 3. tit. 1. qv. 3. n 1. 2. Zittmannus Med. Crit. Cent. 3. Cas. 31. Lentilius Miscell. Med. Pract. Tom I. p. 386. Miscell. Act. Nat. Cur. Dec. I. an. 8. obs. 94. Valentini Nouellæ Med. Legal. Cas. 10. p. 249. Bohnius de officio med. dupl. Part. 2. c. 4. sub tit. ad marginem inspectione mediante deponitur de homine vivo; honestatis ac verecundiæ semper ratio habeatur:* quo loco plura testimonia allegantur. Und gleichwie zuweilen einige äusserliche uud sichtbahre Kennzeichen und Ursachen, die impotentiam virilem offenbar machen, so ist um so viel mehr nöthig zu Förderung der Wahrheit und eines gegründeten Urtheils, zur Ablehnung alles Mißverständnisses und zur Erfindung einer heilsamen Cur, womit manchmahl solche impotentia virilis abgewendet werden kan, daß dergleichen Besichtigung, so offt als sie hiezu nöthig seyn mag, vorgenommen werde, besonders die Medici forenses hierinnen übereinkommen, quod impotentia arte medica reparabilis non dissoluat matrimonium *vid. Paulus Zacchias qu. Med. leg. libr. 3. Tit. 1. qu. 1. n. 21.* Dieserhalb kan sich Titius solcher angesonnenen inspectioni oculari nicht entziehen, desto weniger als sich Marcella an ihrer Person gleichfalls solcher Besichtigung freywillig an verpflichtete Weibes-Personen überlassen will, um Ihrer seits sich zu legitimiren, daß an ihrem Leibe kein vitium naturale, welches

die Eheliche Beywohnung hindern könte, zu befinden, auch an ihr annoch illæsa virginitas zu erkennen sey.

2) Ob nicht salva honestate, wieder dergleichen Ehemann, von Medicis und Chirurgis ein solches Examen vorzunehmen, und zwar dahin, Ob er auch Erectionem penis præstiren könne?

Auch diese Frage kan nicht anders als schlechterdings bejahet werden, indem es so wol der Vernunfft, als auch der Billigkeit und Rechten gemäß, daß man durch dergleichen Untersuchung so wol die Sache selbst in gewisse Erfahrung gebracht, als auch derselben wahre Ursachen gefunden, und nach der Beschaffenheit entweder ein nöthiger Schluß gefasset, oder ein heilsamer Rath ertheilet werde: und dieses läufft in solchen Umständen und Absichten um so viel weniger wider die Erbarkeit, als dergleichen examen nicht nur Titio und Marcellæ nützlich, sondern auch zuvörderst zur Entscheidung aller Controversien absolut nöthig ist, welches dahero um so viel weniger wieder die regulas decori & honesti pecciret, indem ein solch examen gantz besonders und mit aller præcaution angestellet wird.

3) Auf was Art und Weise ein solches Tentamen vorzunehmen sey, daß erectio carnis aufzubringen?

So geben wir zur Nachricht, daß es bey beschuldigter impotentia so wol männlichen als weiblichen Geschlechts keines weges zulänglich sey, wenn die partes genitales der äusserlichen Beschaffenheit nach ohne Wandel und Fehler befunden werden, sondern daß es bey denen viris allerdings darauf ankommet, ob sie ad copulam carnalem so wol per convenientem membri erectionem, als auch spermatis bene præparati emissionem ihre Fähigkeit erweißlich machen können; Und da nun Titius es bishero beständig negiret, daß er hierinn einen Mangel habe, so wird derselbe mit Zuziehung vereydigter Medicorum es auf diejenige Art vorzunehmen und anzustellen haben, wodurch derselbe sonsten vermeinet, daß dergleichen Probe am leichtesten und ehesten nach Beschaffenheit seines Naturells geschehen könne; welches hernach durch solche Personen bezeuget werden muß, ob dieser Versuch zu einigen effect gekommen sey, und da hiezu besonders ein mäßig warmer fotus partium genitalium

dienlich

dienlich seyn wird, wie denselben unter andern *Ettmüllerus* recommendirt und sich dabey auf ein exemplum beruffet, so in *Miscell. Act. Nat. Cur. Dec. I. an. 6. 7. obs. 179.* zu lesen, so würde dasselbe experimentum auch in diesem casu zur Beförderung der Probe zu conciliiren seyn.

Endlich verlanget 4) Marcella belehret zu seyn, wie und von was für Personen männlichen oder weiblichen Geschlechts die Besichtigung des Titii vorzunehmen: insonderheit aber auf was für Art und Weise zu exploriren, daß semen eiaculiret werde?

Auf welche Frage, wir vorläuffig bey der vorhergehenden Frage und Antwort, einige Nachricht ertheilet; Insonderheit ist hiebey zu bemercken, daß diese Besichtigung am füglichsten durch verpflichtete Medicos zu verrichten, welche auch als beglaubte Zeugen bey dieser vorgenommenen Untersuchung zu gebrauchen sind. Auch würde in diesem Fall nicht undienlich seyn, wenn Titius zur Beförderung dieser Probe, so ferne er einige imbecillitatem an sich verspürete, ein adminiculum neruinum & leniter diureticum, nach Erforderung seines Naturells gebrauchete: Alldieweilen aber vom gedachten Titio und seiner natürlichen Beschaffenheit gar keine Nachricht ertheilet worden, so kan man auch keine speciällere Erklärung ertheilen, wie dieser actus möchte befördert werden: indessen mag auch bey diesem casu nicht uneröffnet bleiben, wie allerdings nöthig wäre, genauer zu inquiriren, ob dergleichen Schwachheit und Unvermögen, so ferne dieselbe bey den Titio erweißlich gemachet, nicht von einigen natürlichen Ursachen herrühre, welche alsdenn, wenn sonst Titius nach seinen übrigen actionibus moralibus und vitalibus gesund und munter sich befindet, auch noch am Alter vigoreus und nicht sehr entkräfftet, durch dienliche Mittel und göttliche Hülffe könte curiret werden. Uhrkundlich haben wir dieses unser in Ratione, Experientia & Authoritate medica gegründetes Urtheil ausfertigen, auch mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bestätigen wollen. Halle d. 30. Julii. Anno. 1721.

Re-

Responsum Facultatis Juridicæ Halensis.

Als uns dieselbe eine speciem facti nebst Beylagen sub A. B. C. D. und einigen Rechts-Fragen zugesendet, und unser rechtliches Bedencken ihr darüber zu ertheilen gebeten. Demnach erachten wir Ord. ꝛc. nach deren Verles- und Erwegung in Rechten gegründet und zu erkennnen zu seyn.

Hat dieselbe im 17ten Jahre ihres Alters sich mit Titio verpflichtet. Dieweil aber die anderthalb Jahr über, da sie mit demselben im Ehestand gelebet, er nicht ein eintziges mahl, ihrem Vorgeben nach das debitum conjugale præstiret, und sie der gäntzlichen Meinung ist, daß besagter Titius zu solchem Werck gantz untüchtig sey, als hat dieselbe beym Ober-Consistorio deshalb Klage erhoben, nichts destoweniger aber, weil Titius diese imputirte impotentiam keinesweges an sich kommen lassen wollen, und bey angestellter Besichtigung, wie aus dem sub A. beygefügten Attestato Medico zu ersehen, kein Natur-Mangel an denen partibus genitalibus befunden worden, den Abscheid erhalten, daß sie vorkommenden Umständen nach schuldig sey, sich zu Titio als ihrem Ehemann, so fort zu begeben, und demselbeu ehelich beyzuwohnen. Hat dieselbe zwar solchem Abscheid so fort gebührende Parition geleistet, und sich hinwiederum zu ihrem Manne begeben, nach dem aber dieser auch dieses mahl præstanda zu præstiren sich unvermögend befunden, und sie so wohl als sich selbst mehrmals etliche Stunden lang vergeblich gemartert, so ist sie von neuen Klage zu erheben, und nach zu erkantem Beweiß ad ocularem inspectionem novam zu produciren bewogen worden, wobey sie aber zugleich, daß erectio carnis & ejaculatio seminis mit untersuchet, und nicht allein auf die äusserliche integritatem partium genitalium gesehen werden müsse, erinnert hat. Dieweil aber hochgedachtes Ober-Consistorium dergleichen explorationem pro impudica zu halten, und dahero dieselbe zu veranlassen Bedencken zu tragen scheinet, als will dieselbe erstlich berichtet seyn.

Ob nicht impotentia coeundi eines Ehemannes per ocularem inspectionem den Rechten nach bewiesen werden müsse?

Ob

Ob nun wohl 1) ausser allen Zweifel zustellen, daß öffters das Unvermögen eines Mannes aus innerlichen Ursachen, welche kein objectum sensus seyn können, entstehen könne, inmassen die Natur-Kündiger und Medici durch die Experientz gnugsam dargethan, daß öffters die Schwachheit der Nerven, der Mangel der Lebens-Geister, die allzuwässerige Beschaffenheit des Liquoris seminalis und andere dergleichen Ursachen concurriren. Bey welchen Umständen an den äusserlichen partibus genitalibus kein Mangel erscheinen, und mithin die inspectio ocularis vergeblich seyn würde. Hiernächst zum 2) die inspectio an sich selbst ein medium probandi fallacissimum seyn kan, weil Schamhafftigkeit Furcht und andere dergleichen Affecten gar leicht verhindern möchten, daß ein Ehemann, wenn er auch im übrigen weder innerlich noch äusserlich einen Mangel an sich hätte, bey einem solchen Actu seine potentiam zu legitimiren nicht fähig wäre. Wie denn der berühmte Paullini und andere Medici solche Exempel anzuführen wissen, daß einige, welche sonst in thoro ihre bravour gnugsam erwiesen, dennoch wenn sie in actu illicito versiret, aus Scham und Furcht das Werck nicht vollbringen können. Daher es denn fast das Ansehen gewinnen möchte, als ob die impotentiam viri zu beweisen, die inspectio corporis vor ein zulänglich Mittel nicht zu achten sey. Dennoch aber, und dieweil (1 aus der gesunden Vernunfft bekant ist, daß auch die innerliche Beschaffenheit, so fern dieselbe einen äusserlichen Effect produciret, ein objectum sensus seye, und wenigstens ex effectu gesehen werden könne. Und aber die Erfahrung lehret, daß die innerliche habilitas ad venerem auch äusserlich bey gewissen den Medicis am besten bekanten Umständen per erectionem carnis & evibrationem seminis sich hervor thun müsse. Daher denn, wann in beyden Stücken dergleichen Effectus auf keine Art und Weise zu erhalten, nicht ohne Grund geschlossen wird, daß solche innerliche Capacität dem subjecto ermangele. Hiernächst zum 2) der von Paullini angeführte Casus an sich selbst inter rariores zu zehlen, und ohn Zweifel nur in subjectis admodum timidis (unter welche ob auch Titius zu zehlen sey, vorher zu exploriren seyn würde) sich begeben möchte. Im übrigen aber 3) die Rechts-Lehrer, daß auch die impotentia virilis per inspectionem ocularem zu explorien sey, einmüthig davor halten.

Masc. de probat. vol. 2. concl. 817.
Beust. de matr. P. 3. c. 14. p. 120.
Stryk de Jure sens. diss. 1. cap. 1. n. 54. 55.

Als halten wir davor, daß auch inspectione oculari die impotentia allenfalls bewiesen, und wenn sich einiger Mangel befinden solte, Marcella ad juramentum suppletorium admittiret werden müsse.

Auf die andere Frage:

Ob nicht salve honestate wieder einen so genanten Ehemann von Medicis und Chirurgis ein solches Examen vorzunehmen, und zwar dahin, ob er auch erectionem penis præstiren könne?

Ob schon die inspectio pudendorum schon ihrem Nahmen nach, etwas ungeziemendes in sich zu fassen, und der natürlichen Schamhafftigkeit zu wieder zu seyn scheinet, und dannenhero der Käyser Justinianus selbst die inspectionem pudendorum ad explorandam masculorum pubertatem a veteribus adhibitam abgeschaffet wissen will, quia id indignum existimat castitate suorum temporum.

pr. tit. quib. mod. tut. fin.

Dennoch aber und dieweil naturalia an sich pro turpibus nicht zu achten, wenn sie nicht auf eine verbothene Art, oder andern zum Aergerniß gebraucht werden. Und aber aus solchem principio auch die inspectio & exploratio partium occultarum & tentata erectio penis, eben so wenig an sich schändlich ist, weil sonst auch nicht einmahl ein Medicus bey einen Patienten salva honestate dergleichen Theile in Augenschein nehmen könnte. In gegenwärtigem Fall aber und da solche ocularis inspectio nicht aus einer unordentlichen Begierde und Wollust, sondern ex studio veritatem explorandi angestellet wird, dieselbe um so viel weniger, pro inhonesta erhalten werden kan, jemehr auch alles Aergerniß dabey vermieden, und dieselbe remotis arbitris und inpræsentia paucorum artis peritorum vorgenommen werden wird. Endlich aber dieselbe, wenn nicht auch zugleich auf erectionem penis mit gesehen werden solte, abermal vergeblich seyn würde. Als sind wir der Meinung, daß dergleichen inspectio, wenn auch potentia erigen-

gendi membrum exploriret werden muß pro inhonesta nicht zu achten sey.

Auf die dritte Frage.

Auf was Art und Weise solches tentamen vorzunehmen, daß erectio carnis aufzubringen?

Ertheilen wir zur rechtlichen Antwort. Ob wohl sonst in andern Fällen da die inspectio ventris erfodert wird, die Jura die Art und Weise wie solche inspectio anzustellen, sorgfältig vorschreiben.

L. I. §. 10. ff. de ventr. insp.

Dennoch aber und dieweil dergleichen solennitäten weder heute zu Tage gewöhnlich, noch auf gegenwärtigen Casum zu appliciren sind, auch allhier ohne dem nicht die Frage von gewissen Solennitäten, sondern de mediis erectionem penis procurandi die Frage ist, welche media nicht die Jura, sondern die Medicin an die Hand geben muß, wie denn auch in dem Responso Medico hiezu allbereit einige Anleitung gegeben worden: Als sind wir der Meinung, daß besagtem Responso medico, und insonderheit demjenigen, was in dem daselbst allegirten Actis naturæ curiosorum Dec. 1. anno 6-7. obs. 179. vorgeschlagen wird, in gegenwärtigem Fall nachzugehen, und bey der inspection darnach zu procediren sey.

Auf die vierdte Frage:

Wie und von was vor Persohnen Männlich oder Weiblichen Geschlechts diese Besichtigung vorzunehmen, und auf was für Art und Weise Titius zu exploriren, daß semen ejaculiret werde?

Erachten wir vor Recht. Ob wohl sonst bey Besichtigung des Weibl. Geschlechts nicht nur geschwohrne Weh-Mütter, sondern auch in gewissen Fällen, und wenn ihnen eine genugsame Wissenschafft nicht zuzutrauen ist, erfahrene Medici und Chirurgi, und mithin Leute beyderl. Geschlechts adhibiret zu werden pflegen.

Pacian. de prob. P. 2. c. 2. n. 33.
Stryk de jur. sens. Diss. 1. c. 2. §. 39.

 Hier-

Hiernechst auch es scheinen mögte, daß in præsentia fœminæ der verlangte effect desto leichter zu hoffen.

Demnach aber und dieweil eines theils die Ursach warum in inspectione fœminarum nicht allezeit die Wehe-Mütter allein adhibiret werden können, bey Besichtigung derer Mannes-Personen cessiret, immassen zwar solche Frauens ohne Beyrath derer Medicorum gar leicht fehlen, die Medici aber auch ohne Zuthuung der Frauens-Personen de impotentia viri urtheilen können, zudem auch mit der verecundia sexus sequioris es nicht überein kommen würde, wenn man demselben solche inspectionem & explorationem zu verrichten anmuthen solte. Endlich auch ohndem die Medici am besten wissen, wie nicht nur erectio penis, sondern auch ejaculatio seminis zu erhalten sey. Wozu auch in dem Resp. medico abermahls einige Anleitung gegeben worden.

Als sind wir der Meinung, daß einige erfahrne Medici und Chirurgi solche inspectionem zu verrichten, und dabey abermals dasjenige, was ihnen in dem resp. medico an die Hand gegeben wird, und was sonst den principiis medicinæ nach, in solchen Fällen zu thun seyn möchte, genau zu beobachten, und wie sie alle Umstände befunden, pflichtmässigen Bericht abzustatten haben. V. R. W.

Epicrisis in Imum Casum.

REbus sic stantibus nondum absoluta Impotentia naturalis in hoc casu decerni potest, ni solidiores rationes mariti frigiditatem testentur: organa enim genitalia, quæ integra sunt & ad actum cohabitationis quadantenus capacia, languore quodam, undecunque provocato, laborant, qui exploratis reliquis circumstantiis forte corrigi & in naturale robur, quod generationis actui convenit, converti potest: etenim si forte maritus adhuc annis vegetis & reliqua bona sanitate instructus est, tunc de restitutione in integrum vix despero: evenit enim ut aliquando ex prægresso & perpesso sensibili genitalium partium refrigerio, ex illarum frequenti & vehementi contritione & contusione sub equitatione, aut ex præmaturo juvenum coitu, aut libidinosis juventutis vitiis, ut & ex adhibitis medicaminibus diureticis & aphrodisiacis, nec non ex frequenti usu experimentorum crapulam avertentium, ex perpessis copiosis pollutionibus nocturnis, ex præmatura genitalium partium irritatione & coactione ad seminis profluvium &c. talis transitorius languor ortum trahat, cui si matura & congrua medicina paratur, omnino exoptata convalescentia inde sperari poterit: hanc vero impedit, qualiscunque sensibilis animi perturbatio, siquidem in simillimis casibus magis odium mariti erga conjugem, quam amor accenditur; quale odium vel integrum & perfectum virum enervare & languidum reddere potest: unde mihi visum fuit, quo

cum

cum aliqua patientia & moderamine languidus hic maritus erigi & dirigi debeat: Et quamvis mariti exploratio an rigido & non frigido ed coeundum membro præditus ſit, denegari quidem & improbari haud poſſit, tamen videntur mihi in tali tentamine nonnullæ intercedere difficultates, quæ præter culpam mariti accuſationem magis aggravare, quam mitigare & emollire poſſent: etenim an vir, de cujus potentia naturali dubitatur, & qui de impotentia judiciali actione accuſatur, ſub vario animi affectu coram peregrinis perſonis membri, per quod vir eſt, erectionem perficere poterit, valde dubito; & ſi vel parum verecundiæ ipſi ineſt, tunc hæc ipſa pudicitia libidinem attemperat, & priorem ſcopum obtinendæ obrigeſcentiæ ſufficientis membri virilis eludere valet: Quando etiam forte aliqualis illius membri rigiditas obſervatur, tunc eo major ſpes impetrandæ confirmationis affulget: An vero conſilium de probanda virilitate idoneum illud ſit, quod dubius vir, aut maritus de potentia ſuſpectus coram aliis rigiditatem membri teſtari, & confeſtim in proximo loco cum conjuge cohabitare & ſeminis communicationem probare debeat, valde dubito, ſiquidem forte hoc teſtimonium variæ cauſæ morales æque ac phyſicæ enervare & deſtruere poterunt: ad illuſtranda varia monita ad hunc etiam caſum referenda videantur *Speneri* Theolog. Bedenck. *Pars II. cap. 4. ſect. 18.*

CASUS II.

INFRUCTUOSA SEMINIS COMMUNICATIO IN GRAVIDA.

Es hat ein gewiſſer Ehemann, nahmens Titius ſich unterfangen, mit einer leichtfertigen Dirnen und öffentlichen proſtibulo (welche vorhero mit einem andern zu thun gehabt, von ihm geſchwängert worden, und tempore concubitus nicht länger denn 18. Wochen annoch zu gehen gehabt, darauf 2. Kinder friſch und geſund zur Welt gebohren,) ſich fleiſchlich vermiſchet, alſo und dergeſtalt, daß ſie beyde die That nicht leugnen; dieſer Titius auch nicht abredig, daß er den ſemen mit ihr vermiſchet. Wann nun aber die Herren ICti einſtimmig dafür halten, daß derjenige qui aliqua cauſa impeditus, ſemen non immiſerit conſequenter neque delictum conſummauerit, mit der ordinairen Strafe zu verſchonen; einige derer Herren Medicorum dargegen auch dieſe Meinung haben, daß bey einem ſchwangern Weibe oder Dirnen, wegen verſchloſſener Mutter, beſonders wenn ſie nicht länger denn 18. Wochen mehr zu gehen, keine immixtur ſeminis

mehr

mehr geschehe; noch selbige mehr imprægniret werden könne; mithin ich ex rationibus medicis & physicis dieser quæstion, permixtion und prægnation halber etwas genauer informiret seyn mögte; Als ergehet an Ew. Magnificenz, Hoch-Edelgeborne, Hocherfahrne und Hochgelahrte Herrl. mein dienstgehorsames Bitten, mich dieser quæstion cum rationibus dubitandi & decidendi, physicis & medicis, gründl. zu belehren. Uberbringer dieses, ist beordert pro studio & labore nach beschehener Anzeige in allen Richtigkeit zu machen; ich aber beharre vor hochgeneigte und schleunige Willfahrung allerseits

F. den 4ten Januar.
1722.

CAJUS.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

CAjus hat in einem an unsere Facultät überschickten Schreiben referiret, wie Titius ein Ehemann mit einer gemeinen Hure einen vollkommenen Beyschlaff gepflogen, welche nach 18. Wochen 2. frische und gesunde Kinder gebohren; da nun Cajus ex sententia JCtorum, quod qui aliqua causa impeditus semen non immiscuit, neque delictum consummavit, cum ordinaria pœna non sit advertendus & puniendus, und hingegen ex asserto Medicorum, quod post medium gestationis tempus ob uteri occlusionem nulla seminis commixtio succedat, in einigen Zweiffel gesetzet ist, so hat selbiger über solchen Umstand von unsern Collegio einige Information erfordert. Absonderlich diese Frage zu erläutern vorgelegt.

Ob bey einem Weibe welche schon eine lange Zeit gravida ist, noch cum fructu und mit einer zur conception gehörigen Würckung das semen communiciret werde, oder ob solche communicatio seminis bey solcher Zeit sterilis und infructuosa sey?

Hierauf geben wir zur Nachricht, daß nach einmahliger conception eine weitere communicatio seminis weder nöthig noch kräfftig sey! und ob wohl unter denen Medicis Forensibus aus der observatione Hippo-

pocratis von der Superfœtatione viel redens und discurirens ist, so fält doch ein solcher Casus nicht nur selten vor, sondern es kan auch die materie de Superfœtatione auf des Titii Casum nicht appliciret werden: Ja ob wohl des Hippocratis Meinung von der Verschliessung der Mutter nach geschehener Conception nicht allzurichtig ist, da auch nach solcher erstern Conception nicht allein bißweilen Superfœtationes erfolget, sondern auch bey vielen gravidis nach solcher Conception ein und mehrmahlen die Menses continuiren, so können doch solche Umstände der Haupt Quæstion nichts præjudiciren, wie dieses an unterschiedenen Orten Drelincurtius, Harvæus, Schwamerdamius, Regnerus de Græff in tractatibus de Foetu, de Generatione, de organis Mulierum &c. &c. an und ausgeführt: da nu 1) die Superfœtatio nicht so gemein gemacht werden kan, sondern als ein seltener Casus anzusehen, da auch 2) nach einer einmahligen Conception es der Ordnung der Natur gemäß ist, nicht mit einer neuen und spätern Conceptio die erste zu turbiren. 3) Da auch so vielmahl ohne alle Frucht nach geschehener Conception das sperma bey Eheleuten communiciret wird. 4) Da ferner die gemelli an der maturitate corporis einander gleich sind; Da bey obig gedachter Weibes Persohn schon über die Helffte die beyden Kinder getragen worden. 6) Da diese beede Kinder frisch gesund und ratione temporis einander nicht ungleich gewesen. 7) Da gegen der Helffte der imprægnation und nach solcher Zeit der uterus gewöhnlich etwas genauer verschlossen wird 8) da um so viel weniger bey einer gravida, gemelli schon ex prima conceptione vorhanden, theils eine Superfœtatio 9) theils in folgenden Zeiten eine fructuosa seminis communicatio kan præsumiret oder erweißlich gemacht werden: 10) weil ohnedem die Natur bey einer schon längst mit gemellis imprægnata ihre genugsame occupation hat, dahero auch nicht von einen semine, so lang hernach beygebracht ist, alteriret werde, auch diejenigen motus, welche ad formationem fœtus gehören, ad præsentem embryonem dirigiret sind, so urtheilen wir aus solchen Gründen, daß das Semen, welches nach so langer Zeit bey einer gravida insinuiret wird, quoad consequentem effectum infoecundum und bey solchen angeführten Umständen nützlich sey: Dahero auch manche fœminæ, wenn sie einmahl concipirt haben, von fernere communicatione seminis empfindliche Passiones ausstehen müssen;

sen: Uhrkundlich haben wir dieses unser in Ratione & Observatione Physica Anatomica und Medica gegründetes Urtheil mit unserm Facultäts-Siegel bekräfftiget und ausgefertiget. Halle den 16. Januarii Anno 1722.

Epicrisis in Casum IIdum.

NEgotium generationis est Mysterium in natura: tantum vero liquet, quod cum semine Patris comminicetur causa illa, quæ corpus struit, & illa causa est immateriales & rationalis. Principalissime in hoc processu divina concurrit directio & potestas, alias talis communicatio fieri haud posset: equidem ex variis argumentis adseverare possem, quod non cum qualibet seminis emissione, illa spiritualis causa propagetur, sed quod sæpius illud semen sine hac causa generante profundatur, ob id ex parte non omnes concubitus est fœcundus; quid quod ex probabili argumentor, quod in maribus torpidi, timidi, abjecti, segnis, aversantis, a carnali libidine alieni animi ut plurimum nudum sperma sine hoc principio generante profundatur, (id quod quidem adsertum aliqua demonstratione indigeret, quam vero pluribus argumentis, si occasio postularet & necessitas hoc loco requireret, subministrare possem) hinc melancholici & phlegmatici mares, aut quibus alias capita sunt confusa, minus fœcundi sunt. Unica itaque communicatio principii illius formantis satisfacit ad impraegnationem, quando præcipue ex parte matris concurrunt illæ circumstantiæ, quæ conceptionem admittunt & adjuvant, haud vero excludunt & respuunt; quid vero dissensus matris in negotio generationis extinguendo valeat, passim a me, præcipue in Physiologia demonstratum fuit: Quando itaque conceptio unica contigit, tunc principaliora ad generationis processum requisita sufficiunt, ne ob singularem, consuetam & valde raram libidinem internam fœminæ, serotinus quidam ac secundus conceptus superveniat, qui superfœtationis nomine venire solet; Quodsi itaque rarus ille effectus secundæ conceptionis sive superfœtationis evenerit, tunc partus duplicatus & tempore & robore separatus atque discretus hanc præsumptionem testari debet: Duo aut plures mares non possunt per naturam rei unius prolis parentes esse; quare unicus sufficit pro tali imprægnatione perficienda: Quodsi etiam fœmina quædam semel conceperit, tunc alter congressus vel cum priori mare continuatus vel cum alio minus fœcundus existit, quoniam iam actus ille conceptionis legitime & naturaliter præcessit: Hinc fœmina a primo marito imprægnari potest, licet hic post paucos dies emoriatur, & vidua mox clanculum cum alio perfecte cohabitet; unde infans, qui futuro partu excluditur, posthumus est caveant vero astuti defensores ne hanc observationem illotis arripiant manibus & rabulisticis suis artificiis intermiscere audeant, quoniam adhuc varia sontica momenta in hæ consideratione inseri & commendari possunt: Et si nunc primo fœcundo coitu illud principium formans legitime communicatum & conceptum fuerit, tunc alia vice, imo brevi post denuo ab alio individuo mare in muliebria propagatum, aut rectius translatum tale principium, minime de novo imprægnat, quia ordini naturæ repugnat:

nat: aut enim cum priori & ratione temporis maturiori illo principio coalescere deberet postliminio communicatum illud principium, ut deinde ardua decisio ventilanda esset, an hic an ille infantis parens sit dijudicandus? aut novam individualem impraegnationem causari debuerit, quod posterius ipso eventu, judiciose explorando decidi poterit. &c. &c.

CASUS III.

GEMELLI PRÆMATURE NATI A SVSPICIONE ILLICITI CONCVBITVS CONDITIONATE LIBERATI.

Relatio Historica.

Vidua fabri ferrarii N. quodam Conjux, annorum XXVII, tenerrimae texturae, nuptias secundas celebrat die 4. Maj. Anni currentis MDCCXXIII. cum juvene athleticae constitutionis, fit grauida, (procul dubio coitu primo) a tempore vero impraegnationis nec non gestationis morbidam semper prae se tulit faciem, de apparatu necessario neutiquam sollicita; Festo Omnium Sanctorum dum Sacra colit in Templo RR. PP. Soc. Iesu, Sutor quispiam sibi vicinus epilepsia vehementi corripitur, gravidam torvis distortisque oculis intuetur, cadit in terram, tremit, ejulat &c. Haec stertore & terrore enormiter perculsa domum properat, subito sentiens dolores grovativos & pressorios in spina dorsi, lumbis & inguine ad tempus puerperii usque minime cessantes. Mirum profecto, quod non instanti foetum excluserit! Quinta Novemb. nocte gemellipara confestim facta est, cum prostratione virium adhuc continuante; Ratione praefixi termini egregie huc quadrare existimavi, imo allegavi verba Hippocr. libr. de septimestr. p. m. 167. quae ita sonant: Septimestres autem nascuntur diebus centum & octoginta duobus &c. Item p. m. 178. ait: Caeterum decimestres, --- fiunt velut ex dimidio anno

 septi-

ſeptimeſtres &c. &c. Ergo juxta calculum Hippocraticum 29½ dies pro uno menſe computando, XXVII. hebdomadæ fere interceſſerunt, dies 185. Vid. Ammanni Medic. Critic. p. m. 32--58 &c. &c. Fatetur porro conſcientioſe obſtetrix, utrumque funiculum umbilicalem maximam partem ſphacelatum fuiſſe, exinde vero ſana ratio rectiſſime ſubſumit: ſi diutius in utero materno retenti fuiſſent, ambo etiam certo cretius ſepulchrum ibidem inueniſſent, proptet nutrimentum prorſus denegatum, hinc Natura vigilans in tempore ſalvos merito enixa eſt. Partum quod ſpectat, uterque puer gracilis eſt, valdeque imbecillis, capita ſunt piloſa, *veſtigia unguium exigua, ſonum edunt felium* more, & quamdiu vivere poſſint, tempus docebit, juxta illud Hippocr. p. m. 168. Sunt autem ex his ſeptimeſtribus, qui etiam ſuperſtites manent, ex multis pauci.

Et hæc ſunt quæ erundæ & ſtabiliendæ veritatis ergo Ampliſſ. Facultatis Medicæ Ventilationi atque Deciſioni ſubmitto enixe rogans, ut benigno reſponſo dignari velint.

Dab. S. A. 1723. die
2. Decemb.

Reſponſio Facultatis.

Es iſt an unſere Facultät aus Edenburg in Nieder-Ungarn ein gewiſſer Caſus berichtet, und über denſelben ein gegründetes Gutachten erfordert worden: gleichwie wir aber die eingelauffenen Brieffe Collegialiter communiciret und darüber deliberiret haben, ſo wurde von uns angemercket, daß eine junge Wittib von 27. Jahren, zarter Leibes-Conſtitution, ſich am 4. Maji. verwichenen 1723ten Jahres aufs neue mit einer jungen und geſunden Perſon wieder verehliget, auch ſo gleich ſich ſchwanger befunden haben ſoll, und in ſolcher Schwangerſchafft bis über die Helffte ordentlich beharret, bis am 1. November nehmlich am Feſt Allerheiligen dieſelbe in einen heftigen Schrecken gerathen, und ſo gleich im Rücken Lenden und Schoos des Unterleibes ohngewöhnliche Schmertzen empfunden habe, welches bis dahin beſtändigſt angehalten, als am 5. Novembr.

Novembr. dieselbe mit zweyer Söhnlein Geburt entbunden worden; da nu diese Geburt in Zweifel will gezogen werden, ob auch einige erhebliche und gewisse Beweisthümer erhellen möchten, dahero man solche gebohrne Kinder in den periodum septimestris partus bringen, und diese Ehe-Leute wegen des beschuldigten frühzeitig und unerlaubten Beyschlafes vertheidigen und schützen könnte, so haben wir zwar weiter bemercket daß 1) die gebohrnen Kinder sehr schwach, zärtlich und klein gewesen, welches auch wohl bey Zwillingen fast was gewöhnliches zu seyn pfleget: 2) daß dieselbe anbey auf dem Kopff mit Haaren versehen waren, 3) daß sie nach der Geburt einen schwachen Laut von sich vernehmen lassen, 4) gleichwohl nicht allein gesund gebohren worden, sondern auch bis den 27. Dec. an ejusd. gelebet haben; wann auch hinzukommt, daß was 5) Hippocrates von partu septimestri geschrieben, theils auf diesen casum der nicht vollkommen septimestris ist, theils auf einen einfachen embryonem und nicht auf Zwillinge sich nicht erstrecken möchte, 6) nachgehends die Partus semestres, ultra semestres, ante septimestres, und perfecte septimestres überhaupt sehr anstößig und vielen Zweifel unterworffen sind: Aus welchen Umständen man leicht urtheilen solte, daß diese Kinder aus einem unziemenden, frühzeitigen und strafbaren Beyschlaff gezeuget worden: so haben wir doch auch mehrere andere Kennzeichen in diesem casu angemercket, welche ein ander Urtheil fast leichter erweißlich machen können; nehmlich daß 1) auf einen hefftigen Schrecken diese Geburt unvermuthet und mit unausgesetzten Schmertzen erfolget, deßwegen schlechterdings vor eine frühzeitige Geburt zu erkennen sey: 2) daß bey diesen Kindern kleine vestigia unguium sollen befindlich gewesen seyn: 3) daß die Haut derselben äusserst zart gewesen, dergestalt, daß man selbige leicht habe verletztn können: 4) auch fontanella so groß und offen gewesen, daß man leicht darunter die Bewegung des Gehirnes wahrnehmen können: 5) daß alle suturæ cranii sehr mercklich von einander gestanden: 6) daß die Kinder nicht einmahl schreyen können, sondern nur einen kleinen Thon von sich hören lassen: Dahero, wann auch noch einige folgender indiciorum an denen quæstionirten Kindern wahrzunehmen, daß die Finger an Händen und Füssen unvollkommen, daß cranium gantz weich, die übrigen Knochen am Leib laxa und imperfecte connexa, gewesen, die Kinder nicht wohl haben saugen und schlucken können, der Leib insonderheit

derheit sehr zart und fast durchsichtig geschienen, der Mastdarm wieder seine gehörige Art eröffnet gewesen, die Kinder wegen grosser Unvollkommenheit anfänglich keine gewöhnliche excretiones gehabt, auch bishero mit mehrerer Sorg und Zärtlichkeit, als sonst bey Zwillingen zu geschehen pflegt, haben gewartet werden müssen, rc. so können wir in diesem Fall wohl darinnen beypflichten, daß der partus dieser Kinder legitimus und intra sextum & septimum Mensem naturalis und honestus sey: und kan bey dieser Geburt auch nicht geleugnet werden, was nach vieler Medicorum Zeugniß, insonderheit des *Spigelii in Epist. de incerto tempore Partus* und *Roder. à Castro de Nat. Mul. Lib. 3. c. 14.* Beweiß, observiret worden, daß ein Knäblein geschwinder in Mutter-Leib gebildet wird, und folgends ehender einige firmitatem corporis auch bey seiner frühzeitigen Geburt haben könne; wie es dann an unterschiedenen Beweißthümern nicht fehlet, welche so gar Partum semestrem pro vitali und legitimo achten. *conf. Rejes Camp. Elys. qu. 90. n. 5. 6. Valentini Corp. Jur. Med. leg. ff. Part. I. Sect. I. Cas. 26. seq. p. 29. seq. Schenkius obs. Med. de Partu vitali sexto Mense lib. 4. obs. 1. Renatus Choppinus de privil. rustic. lib. 3. c. 8. n. 5. Tim. à Guldenklee Respons. 23.* bey welchem viele andere authores angeführet werden, *Ammanus Med. Critica p. 6. 7. 12. 13. Claudius Giardinus tr. de Partu dierum 171.* wohin derjenige casus zu mehrerer Erleuterung dienet, welchen *Zittmannus Med. Critic. Cent. 1. cas.* 15. de partu inter 5. & 6. Mensem legitimo & vitali anführet; dahero *Carpzovius in Jurispr. Eccles. lib. 3. tit. 13. def. 227. n. 4.* partum quinque & semestrem bisweilen pro legitimo auch in *Jurispr. forens. Part. 3. Constit. 17. def. 18. item Stryck. de success. ab intest. cap. 2. §. 11.* semestrem partum paulo perfectiorem pro legitimo gestatten und behaupten wollen; weßhalben wir auch unter obigen Anmerckungen, wo dieselbe zum Theil an diesen gemellis sich ereignet und bewiesen haben, solchen Kindern die legitimitatem nicht absprechen, indessen aber ohne einige Ausnahme behaupten können, daß dieser partus præmaturus und durch den Schrecken übereilet sey, welches unser in Historia Naturali, Ratione und observatione gegründetes decisum, wir mit unserer Facultät Insiegel ausfertigen und bekräfftigen wollen. Halle den 7. Januarii An. 1724.

EPI-

Epicrisis in Casum III.

QUanti valoris sit Terror ad Abortum & præmaturum Partum provocandum, quotidiana comprobant exempla. Quo maioribus difficultatibus & alterationibus Gemellorum gestatio & partus obnoxius est, eo etiam facilius & efficacius animi pathemata in quocunque statu Gemellos, in utero adhuc occlusos, alterare solent. Gemelli vero legitimo partu exclusi, eximiam differentiam à monotoco obtestantur, siquidem non modo corpore teneriores, sed & viribus imbecilliores existunt, ut propterea plures gemellorum præmature é vivis discedant, quam inter vivos diu durent: hinc etiam non raro gemelli tardius ad aliquale corporis robur perveniunt, sed & reliquis ad internorum & externorum sensuum complementum pertinentibus requisitis difficilius & serius instruuntur; plus vero in attributis corporis statum & vitæ œconomiam concernentibus aliquamdiu languescunt: Communiter itaque gemelli, legitimo partu nati, corpore suo imperfectiores comparent, qui tamen, quoniam gemelli sunt pro perfectis declarari merentur: neque quidem necesse est, ut per se gemelli præmaturo excludantur partu, sed potius evenit, ni aliæ contrariæ causæ intervenerint, ut aliquo termino paulo diutius ipsi gestentur, adeoque temporis ratione suppleatur, quod quoad alios quosdam respectus & requisita deficit: hinc gemelli, præmature nati, eo evidentiora præcipitati sui partus signa obtestari debent; quæ ipsa etiam haud indagatu & cognitu difficilia existunt; interim teneritudo corporis & debilis clamor etiam gemellis, naturali & legitimo partu exclusis, sæpe familiaris existit: Initians putredo funiculi umbilicalis in casu præsenti, testatur quidem præmaturam secundinarum avulsionem prægresso terrore causatam, quod signum vero non indiscriminatim partum præmaturum confirmat, siquidem naturali partus tempore ob præcipitatam secundinarum ab utero separationem ante legitimam fœtus exclusionem, quando aliquamdiu & fœtus cum secundinis detinetur, funiculus umbilicalis aliqua superficiali putrilagine obduci & alterari solet: Quod itaque in præsenti casu præmaturus contigerit partus, ob alias in relatione historica occurrentes causas palam est: an vero ille partus adeo eminenter præmaturus sit, ex aliis etiam circumstantiis judicare conveniet. Conf. Speneri Letzte Theol. Bedenck. Part. II. cap 4. Sect. 7 p. 170. vornehmlich daß man, wo es zweiffelhafftig, und der Sechste Monat vollendet ist, nicht ferner nachforsche, oder öffentliche Erwehnung davon thue, sondern es dabey lasse, da die Gesetze solche Geburt richtig erklären, und damit der Kinder, (die sonst ihr Lebelang viele Hinderniß in allerley Dingen davon haben, Ehre geschonet werde.

CASUS IV.

CONCREMENTUM UTERINUM SALUTARITER EXPULSUM, ET FALSO PRO ABORTU HABITUM.

Species Facti.

Eine Frau von 24. Jahren, (Temperamenti Phlegmatico Sanguinei) eine Frießländerin, und also harter Natur, hat in ihrem unverheyratheten Stande viele anomalias mensium gehabt, zuweilen auch etliche Wochen ja Monath lang, Fluore albo benigno laborirt, selbe ist jetzt seit einem halben Jahr im Ehestande, in demselben haben sich die menses gehöriger massen eingestellet, daß sie währender solcher Zeit, da sie menstruata gewesen, keine Muthmassung de graviditate haben können, nach diesem aber so bleiben die menses in die 6. Wochen aus, es gehet aber zuweilen währenden diesen 6 Wochen, ein liquor serosus instar loturæ carnium von ihr, dabey ist ihr öffters sehr übel und vor Speisen eckelhafft (interdum actuales vomitus sunt subsecuti) bis sie von ohngefähr irgendwo eine Braunschweigische so genandte Mett-Wurst zu sehen kriegt, von dieser geniesset sie ein ziemlich groß und dick fast einer Hand langes Stück, ein paar Tage hernach bekömmt sie gegen Abend um 7 Uhr, nach vorgegangenen heftigen Schmertzen aller Glieder, insonderheit im Kopff und Rücken, einen starcken anderthalb Stunden währenden Frost, worauff eine bis Mitternacht daurende starcke Hitze erfolget, den darauf folgenden Tag befindet sich die Patienten ziemlich, am dritten Tag aber stellet sich das Fieber Abends um 7. Uhr wieder ein, und verhält sich wie der erste paroxysmus. Bey so benandtem Zustande hat ein Apothecker der Patientin allerhand Mixturen auch, ich weiß nicht eigentlich aus was vor speciebus bestehende, Pulver verordnet, weil es aber hiernach sich nicht bessert, sondern der paroxysmus febrilis vielmehr stärcker wird, so consulirt die Patientin allererst einen Medicum promotum, dieser nachdem er sich aller Umstände genau erkundiget, verordnet ihr pulveres temperantes ex anatica portione Nitri dep. Ar. can. dupl. Oc. cancr. c. acido citr. sat. antim. diaph. & gr. ij. cinab. nat. præparat. pro dosi, welches Pulver sie versus Paroxysmum nehmen soll, währender Hitze recommendirt er ihr ein decoctum ex hordeo C. C. rasp. & Passul. min. zu trincken, bey abnehmender Hitze hat sie einmahl nehmen müssen Essent. Alexipharmac. Stahlii cum anat. port. ess. scord. remixtam 40. gtt. die vacuo verò Essent. Carminativam, (ad modum essent. amar. Hallens.) das Fieber anticipirt hierauf und kömmt wol 4 Stunden früher, als sonsten, weil nun bey so

benand-

benandten Umständen höchstnöthig befunden ward, die primas vias zu evacuiren, die Patientin aber durch aus keine Pillen, Pulver oder decoctum laxans nehmen wollen, so verordnet der Medicus folgendes:

Rec. MPill. Balsam. Stahl.
Extr. Panch. Croll. ana gr. x.
Solv. in aqua Card. ben. ℥v.
adde Tartari solut. ʒj. diagryd. gr. j.

M. D. S. am guten Tage auf einmal zu nehmen, hiernach hat die sonst ziemlich schwer zu bewegende Patientin s. v. wol 18. sedes gehabt, und ist ihr ungemein viel zäher Schleim abgegangen, befindet sich darnach von dem Drücken im Magen sehr erleichtert, des Abends aber etwas matt, der darauf andern Tages folgende Paroxysmus febril. stellet sich auch weit gelinder, als der letztere ein, Frost, Hitze und Kopff-Schmertzen sind nicht halb so starck, den abermal folgenden guten Tag befindet sie sich wieder wol, da aber der Paroxysmus sich wieder einstellen soll, bekömmt sie heftige Rücken-Schmertzen, und nachdem ihr sehr viel Geblüt abgegangen, erfolget ein vermeinter Abortus, so ohngefehr als ein Hüner Ey groß gewesen seyn soll, man hat eigentlich nichts distinctes dran observiren können, stehet es also dahin, ob es ein rechter fœtus, oder nicht vielmehr eine Mola gewesen, welches ratione Temparementi wohl zu vermuthen ist, so bald dieses von ihr gewesen, ist das Fieber ausgeblieben, und hat sich die Patientin täglich gebessert.

Ob bey so bewandten Umständen dieses ein wahrhafftiger abortus, und ob der abortus durch oben erwehnte solutionem Pill. cum tart. solut. &c. oder nicht vielmehr durch die üble Diæt der Patienten, und das darauf erfolgte hefftige Fieber verursachet sey?

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus dem an unsere Facultät jüngsten übersendeten Casu haben wir ersehen, welchergestalt eine Frau Temperamenti Phlegmatico-Sangvinei von 24. Jahren vor ihrem Ehestand mit vielen Unordnungen ihrer Monatlichen Reinigung, ja so gar eine Zeitlang mit dem weissen

Fluß

Fluß beschwehret gewesen: nachdem sich dieselbe in Ehestandt begeben, so hatten sich die Menses ordentlich eingefunden; nach einer Zeit aber haben sich diese unter einer vermutheten Schwangerschafft verlohren, welche auch bey 6. Wochen ausgeblieben, indessen aber ein Liquor serosus wie Fleisch-Wasser ex locis uterinis von ihr gegangen: nachdem unter solchem Umständen diese Persohn einen Excess mit Geniessung eines grossen Stückes Braunschweigischer Mettwurst begangen, wurde sie mit einen dreytägichen Fieber befallen, an welchem sie erstlich von einem Apothecker mit Mixturen und Pulver curiret wurde, da es aber hierauf sich nicht gebessert, sondern das Fieber sich verstärcket, wurde ein Medicus promotus hierüber consuliret, der dem Fieber mit gehörigen præcipitantibus, digestivis, diluentibus, abstergentibus alexipharmacis uud roborantibus begegnet, dabey am guten Tag eine Laxation verordnet aus MP. Stahl. Extr. Panch. Croll. aa. gr. X. solv. in aqv. Card. ben. ℥v. add. Tart solut ʒj. diagryd. gr. j. worauf die sonst ziemlich schwehr zu bewegende Patientin, welche sonst auch von dauerhaffter Natur gewesen, 18. Sedes bekommen, dadurch sehr viel zäher Schleim abgeführet worden: nach solcher erfolgten evacuation befande sie sich zwar im Magen sehr erleichtert, aber hernach etwas matt. Dannoch war den folgenden Tag der paroxysmus gelinder; an statt deß nechstfolgenden Paroxysmi (da sie biß dahin sich ziemlich wohl befunden) bekam sie einen mit Rück-Schmertzen verknüpfften Ausbruch des Geblüts per uterum, wobey ein concrementum indistinctum in der Grösse eines Hüner Eyes von ihr gegangen: nach welchem Abgang das Fieber nicht nur allein aus geblieben, sondern sich die Patientin täglich gebessert: Hierüber sind aus gegenwärtigen beschriebenen Casu unseren Collegio folgende zwey Fragen zu beantworten übergeben worden, welche wir nicht allein collegialiter communiciret, sondern auch unanimi consensu dergestalt decidiret:

Erstlich ob dieser Abgang ein wahrhafftiger abortus gewesen?

Worauf wir antworten daß derselbe vor keinen gewissen Abortum könne declariret werden, und zwar aus folgenden Ursachen 1) weil an demselben nichtes eigentliches und förmliches wahrzunehmen gewesen, welches doch 2) hätte seyn können, da die Patientin schon über 6. Wochen gravida præsumiret worden, wobey nur zu conciliiren, was die Autho-

thores in der historia formationis fœtus in utero hierüber vor Anmerckungen geben, da nur kürtzlich auß deß *Mangeti Theatro Anatomico Lib. 2. Part. 2. c. 3. tab. 79. fig. 3. 4.* anzuführen allwo einiger embryonum von 25. und 40. Tägen Meldung geschiehet, daran man nach der observatione deß Bidloo alles deutlich erkennen können: 3) Daß sich gleichwohl unter der vermeinten Schwangerschafft ein solch ungewöhnlicher effluxus liqvoris serosi & cruenti eingefunden, welcher bey einer ordentlichen conceptione nicht leicht seyn können oder sollen: 4) Weil diese Person ehedem mit allerley solchen morbis uterinis behafftet gewesen, welche einer wahrhafften impraegnation sehr praejudiciren: 5) Weil das temperamentum bey dieser Frau zu falsis concrementis und secessionibus humorosis uterinis sehr disponiret ist: 6) Weil nach erfolgter Ausführung dieses spurii conceptus der Zustand sich täglich gebessert, welches bey einem vero abortu unter obbenannten Umständen, so geschwind nicht geschehen mögen. 7) Weil bey dieser Person so wohl als unter der Ehe vielmahlige alieni affluxus und incongruæ secessiones in & ad uterum vorgegangen, die den ordentlichen statum conceptionis turbiret, und zu solchen falsis concretionibus Ursach geben: Woraus wir urtheilen daß dieses kein *verus Abortus*, sondern ein *spurius conceptus* oder *concrementum uterinum tunicaceum* gewesen.

Zum andern: **Ob der vermeinte Abortus durch oberwehntes Medicamentum Laxans, oder nicht vielmehr durch andere Umstände verursachet worden?**

Hierauf zu antworten, so setzen wir unser voriges decisum zum Grunde und behaupten ferner daß ein solches concrementum uterinum nothwendig habe müssen außgeführet werden, woferne nicht diese Patientin mehrern und grössern Kranckheiten wäre unterworffen worden: Da nun aber in diesen Casu das Fieber seinen hefftigen Succeß gehabt, anbey so wohl mit innerlichen als äusserlichen commotionibns spasticis eine nöthige Ausführung der febrilischen Materie gesuchet worden, so ist das Fieber an sich selbst als diejenige Ursach mit anzusehen, welche bey dieser Gelegenheit dieses beschwerliche Gewächs austreiben helffen, besonders die primæ regiones, als die confinia uteri mit dergleichen motibus præparatoriis und excretoriis in diesem casu occupiret waren;

ren;

ren: und gleichwie die bisher zurückgehaltene materia febrilis von ziemlicher Quantität in ventriculo und intestinis gelegen, so hat das verordnete medicamentum catharcticum nicht nur allein diese materiam zulänglich und hauffig ausgeführet, sondern hiernächst zur Befreyung von diesem concremento uterino ex accidenti gedienet: Dahero es auch erfolget, daß da ausser solchen Umständen bey dieser Frau eben dieses medicamentum nicht so viele evacuationes alvinas würde verursachet haben, es nunmehro mit einem verdoppelt heilsamen Effect operiret, sintemahl es die copiam materiæ febrilis principalis ausgestossen, und dieses üble Gewächs aus dem utero zugleich fortgeschaffet, gleichwie der heilsame Erfolg des ausgebliebenen Fiebers und der erlangten Gesundheit dieses unser decisum bekräfftigen und legitimiren: Dieses unser in ratione & experientia gegründetes Urtheil haben wir hiemit auf Verlangen ausfertigen und mit unserm Siegel und gewöhnlichen Unterschrifft bestätigen wollen. Halle den 4. Junii Anno 1721.

Epicrisis in Casum IV.

SPurii Conceptus, qui vulgo nominantur eine böse Frucht in historia naturali rari haud sunt, qui ut plurimum consistunt in frusto tunicaceo, magnitudine discrepante prædito, adeo ut mihi talia irregularia concrementa magnitudinem oui anserini æquantia innotuerint, quæ intrinsecus cum liquamine mucilaginoso gelatinoso obscure pellucido, flavescente & rutilante, cum nonnullis filamentis & vasculis sangviferis referto oppleta fuetant: Et licet Molatica concrementa, quæ alterius constitutionis sunt, in virginibus etiam obtingant, tamen talia tunicacea frusta ex prægresso coitu ortum trahunt; & dum plus una vice in tali spurio tunicaceo conceptu etiam vasa sangvifera reperi, ita non sine solida ratione judico, quod ovulum maternum sit primum rudimentum ad tale consequens concrementum idoneum: adeo ut quidem conceptio regulariter facta mihi videatur, sed dehinc vera fœtus formatio evanuerit & mox in primis suis limitibus subtili modo expiraverit: Ad talem spuriam conceptionem tam melancholici, quam phlegmatici temperamenti conjuges utriusque sexus proclives sunt, quemadmodum illam etiam inopinata animi pathemata, illo tempore, quo conceptio contingit, obvia, causari possunt & solent: Præsente tali falso conceptu signa imprægnationem quadantenus certiorantia, usitatiora & securiora valde ambigua, irregularia obscura & confusa sunt, adeo ut repetiti dolores spasmodici circa uterum insultent; proinde etiam communiter eminentia molimina, menstruam purgationem concernentia, interveniunt, quæ cum anomola purgatione uterina se sistunt: In præsenti casu seorsim prægressæ anomaliæ Mensium, Menses decolores, irregulares congestiones ad uterum abeuntes & fluor

fluor albus legitimam conceptionem promittere haud potuerunt, ni antea per congrua auxilia singulis hisce obstaculis aliqua medela conciliata fuerit: unde mirum esse haud potest, cur sub tantis anomalis qualitatibus ob conjunctum sanguineum temporamentum conceptio quidem contigit, quæ vero tam ob rationem temperamenti alterius conjuncti, quam prædictarum circumstantiarum falsa & spuria fuit. Neque quidem prudenti medico suspecta talia impraegnationis signa plane incognita esse possunt, quin ad minimum ipse de vera, & continuante graviditate dubitandi justam inveniat causam, quodsi enim in virginibus, quæ circa Mensium negotium varias ataxias expertæ fuerant, motus illi regulares usque in subsequens matrimonium perdurent, tunc utplurimum supervenientem impraegnationem variæ turbæ comitari solent. Inutile itaque hoc frustum tunicaceum mature expelli debuit; quæ evacuatio dum in præsenti casu accidentali plane modo contigit, minime abortus provocati titulo inseri debet, siquidem circumstantiæ perspicue testantur, quomodo natura exoptata quasi occasione oblatum sive evacuans remedium, in præsenti afflictione spurii conceptus arripuerit, & obtento mitiori ad evacuandum stimulo, efficaciori dein conatu tam febrilem materiam, quam alterum inutile uteri concrementum numerosioribus dejectionibus eliminaverit, sicque salubri effectu, scopum, utrique afflictioni respondentem, impetraverit.

CASUS V.

INFANTICIDIUM A CONFRACTO CRANIO, DISRUPTO FUNICULO UMBILICALI ET SUFFOCATIONE IN AQUA ORTUM.

Relatio Medica.

DEn 5ten Martii 1722. haben wir Endes unterschriebene auf Befehl E. Hoch-Edlen und Hochweisen Rathes der Königl. Residence N. uns auf das hiesige Rathhaus begeben, um daselbst eines neugebohrnen todt gefundenen Kindes Section beyzuwohnen.

Aeusserlich sahe man keine Verletzung, ausser, daß die Nabel-Schnur so kurtz abgeschnitten war, daß sie nicht wohl hätte können gebunden werden.

Wie man die Brust öffnete, sahe man gleich an denen Lungen, daß

selbige noch wenig von der Lufft ausgedenet waren; wie man auch einen lobum pulmonis in einem Eymer mit Wasser warf, ging selbiger gleich zu Grunde, kam doch wieder in die Höhe, schwamm eine gute Weile empor, senckete sich darauf aber wieder bis fast auf den Boden des Gefässes. Der andere Lobus aber blieb auf dem Grunde liegen.

Hierauf separirte man mit aller Sorgfalt die integumenta communia des Hauptes, da sich dann alsofort mitten auf dem Haupte doch ein wenig nach dem hinter Haupte zu gar viel extravasirt Geblüt, welches die ossa bregmatis meistens gantz bedeckte, zeigte. Als man nun auch das Pericranium separiret, und das darunter liegende cranium von dem extravasirten Geblüte gereiniget, fand man verschiedene fracturas ossium parietalium: deren eine fast in der Mitten der suturæ sagittalis ihren Anfang nahm, quer über das os bregmatis der rechten Seite ging, und fast bis an die suturam lambdoideam penetrirete; gleich an diesem Bruche ein wenig zur Seiten versus os occipitis fand sich die zweyte fractur, und schien, als wenn allhier das cranium mit einem Nagel oder spitzigem Instrument durchstossen wäre. Doch fand man bey nochmahliger Durchsuchung derer integumentorum communium, an selbigen nicht die geringste Læsion: Die dritte fractur nahm in sutura lambdoidea sinistri lateris ihren Anfang, ging durch einen Theil ossis bregmatis lincker Seits, und terminirte sich in der sutura spuamosa. Der vierdten Fractur Ursprung war in der sutura sagittali, ging durch ein Theil ossis bregmatis der lincken Seite, und endigte sich in vorbeschriebenen dritten Bruche.

Da man auf das zerbrochene Cranium ein wenig drückete, quoll durch die fracturas ein Hauffen extravasirt Geblüt, welches sich intra Cranium & Meninges noch mehr zeigete; Als man die ossa Cranii von einander separirte.

Aus obigen Umständen erhellet, daß dieses Kind lebendig zur Welt gekommen. Denn obgleich das beschriebene experimentum mit denen Lungen einen an der Wahrheit dieses asserti solte zweiffelnd machen: so bezeiget solches doch das häufig extravasirte Geblüt an denen Orten, wo das Cranium lædiret war; sintemahlen unmöglich ist, daß wenn das Cranium auf obig beschriebene Art wäre nach des Kindes Tode lædiret worden, sich an ietzt bemeldtem Orte so viel extravasirt Geblüt hätte finden können. Wenn dahero alle erwähnte Umstände

wohl

wohl bey mir erwäge, so bin überzeuget, daß das Kind zwar lebendig zur Welt kommen, alsobald aber nach der Geburth, ehe es auch zur völligen und freyen Respiration kommen können, durch das Eindrücken des Kopfes sey vom Leben zum Tode gebracht; welche Meinung nach besten Wissen und Gewissen hierdurch habe communiciren sollen. H. den 6ten Martii 1722.

E. L. E. Dr. W. Chir.

Illustratio Relationis præcedentis Medicæ

Es ist zwar eine schwere Sache, positive zu sagen, ob das, den 5ten Martii 1722. auf hiesigem Rathhause secirte Kind, die fracturas Cranii durch Handanlegung seiner gottlosen Mutter oder nur durch den blossen Fall, so das Kind bey der Geburth, aus der Mutter in den Nacht-Stuhl, der Mutter Aussage nach, soll gethan haben, empfangen;

Wenn man jedennoch genau alle Umstände consideriret, als:

1. Daß ein Kind natürlicher Weise iederzeit mit dem hinter Theil des Hauptes zu erst zur Welt kommt, folglich auch selbiges am meisten müste gelidten haben; dieses aber in gegenwärtigem Casu ohnversehret, die ossa bregmatis hingegen gantz zerbrochen gewesen.

2. Die Situation, so das Weibes-Stück bey der Geburth auf dem Nacht-Stuhle muß gehabt haben, nothwendig erfordert, daß das Kind nicht immediate aus der Mutter auf den Boden, des in den Nacht-Stuhl stehenden Eymers schiessen können, sondern es hat des Kindes Kopf, so bald er nur aus der Mutter Schoos kommen, nothwendig die Seiten, jetzt erwähnten Eymers berühren, und folglich bey Vollendung der Geburth nach Gerade an den Eymer hinunter glitschen müssen; daher auch ohnmöglich mit solcher force dahin können protrudiret werden, daß die im Bericht erwähnte fracturæ dadurch verursachet werden können, sonderlich, da

3. Die ossa infantum so weich sind, und so leichte weichen, daß ihnen nach proportion alle grosse Gewalt muß angethan werden, ehe selbe auf solche Art, wie bey diesem Kinde geschehen, solten können gebrochen werden;

 So

So halte ich davor, daß dieses Kind ohnmöglich die mehr erwähnten fracturas, durch den Fall so es aus der Geburth in den Eymer des Nacht-Stuhls gethan, bekommen.

Es kan aber wohl seyn, und ist wahrscheinlich, daß das Kind durch die unordentliche Geburth, sonderlich wo in dem Nacht-Stuhle, wie verlauten will, solte Wasser gewesen seyn, ist betäubet worden, nachgehends aber die Mutter aus Beysorge, daß es wieder zu sich selber kommen möchte, ihm vollend den Rest gegeben. Welche meine Meinung nach bestem Wissen und Gewissen habe communiciren sollen. H. den 23ten Martii 1722.

E. L. E. Dr

Auf Begehren eines Hoch-Edlen und Hochweisen Rathes der Königl. Residence N. habe hiermit nach meinem besten Wissen und Gewissen den von mir unterschriebenen Bericht wegen des in Herrn H. Hause todtgefundenen Kindes erläutern, und insonderheit, ob die in dem Bericht angeführte Verletzungen des Kindes haben können entstehen von der Mutter vorgewendeten gewaltigen Heraus-Schuß des Kindes in den Nacht-Stuhl, auf welchem sie gesessen, meine Meinung von mir geben solle. Es ist im geringsten nicht zu zweifeln, daß das von der Inquisitin gebohrne Kind lebendig zur Welt gekommen, weil die lebhaffte, nicht denen todtgebohrnen Kindern gewöhnliche coleur dieses Kindes; die rothe natürliche Farbe des funiculi umbilicalis; das in grosser Menge, bey der section observirte extravasirete Geblüt unter denen verletzten Theilen; und das (zwar nicht untriegliches und allezeit recht gewisses) experiment, der in das Wasser geworfenen Lungen, selbiges genug erweisen. Denn obgleich die Lungen nicht haben gantz im Wasser hoch oben schwimmen wollen, so sind sie doch, insonderheit der eine Lobus, wie aus dem Bericht zu sehen, nicht gantz unten geblieben. Dahero denn zu schliessen, daß zwar das Kind lebendig gebohren, und also die von der Lufft, bey der Respiration einiger massen ausgedähnten vesiculæ pulmonales, das corpus der Lungen, insonderheit den einen Lobum einiger massen in Wasser oben erhalten; allein selbiges so gleich durch die ihm zugefügte Gewalt hat müssen sterben, dahero den die noch nicht völlig ausgedähnten Vesiculæ, die Lungen auch nicht haben können gantz völlig oben erhalten. Dennoch aber aus diesem das Leben,

des zu der Welt gebohrnen Kindes gewiß zu schliessen ist. Das aber sollten, die dem Kinde auf dem Kopffe im Bericht angeführte gegebene Verletzungen von dem vorgewandten gewaltigen Hervorschuß des Kindes entstanden seyn, scheinet nicht wohl möglich zu seyn; theils wegen der schon in dem erläuterten Bericht des Herrn Stadt Physici D. E. von ihm angeführten Gründen; theils wegen der geuauen Befestigung des Kindes an den uterum. Denn indem das Kiud durch den funiculum vmbilicalem, der natürlicher Weise, nicht über 17. Zoll lang ist, an die placentam uterinam, durch selbige an den uterum selbst biß nach der Geburth befestiget; so hätte von diesem gewaltigen Herausschuß des Kindes der demselben diese Verletzungen auf dem Boden des Nacht-Stuhls geben können, nothwendig der funiculus umbilicalis, oder die placenta uterina von dem utero selbst müssen abgerissen werden, welches aber doch nicht geschehen, weil sonst das Kind nicht dahin hat, wegen der Kürtze des funiculi umbilicalis kommen können. Ist also zu muthmassen, daß die Mutter bey der Geburth mit beyden Händen dem Kinde den Kopff eingedrücket; zumahlen ihr bösser Vorsatz daraus zur Genüge erhellet, daß sie dem Kinde die Nabel-Schnur so nahe am Leibe hat abgeschnitten, daß sie nicht hat können ligiret werden. Da dann, wenn vorhero dem Kinde der Kopff nicht wäre eingedrückt gewesen, doch selbiges wegen der durchgeschnittenen, nicht gebundenen vasorum vmbilicalium ex profusione sanguinis hätte sterben müssen.

N. den 2ten April.
1722.

W. Chir.

Defensions-Schrifft.

Ew. Hoch-Edelgebohrn. auch Hoch- und Wohl-Edle und Hochgelahrte Herren, saget Inquisitin A. M. S. in gebührender submission demüthigsten Danck, daß Sie Rechts-geneigt geruhen wollen, Ihr ad deductionem innocentiæ einen Defensorem zu geben, und da sich die Inquisitin allenthalben unschuldig weiß, so werde ich als derselben von diesem Hochlöblichen judicio constituirter Defensor gemüßiget, ihre innocenz in gegenwärtiger Deduction darstellig machen,

machen, nicht zweiffelnd, es werde summus & justissimus judex der armen und bedrängten inquisitin Unschuld selber an das Licht stellen, und solte ich auch etwa wieder Verhoffen, einige indicia und Umstände, welche zur Unschuld und Defension der inquisitin etwas contribuiren können, übergehen, und ohn attendiret lassen, implorire ich hiemit nobilissimum Dominum Judicem mir solche in causa hac dubia & periculosa zu communiciren, in Betracht hierinn vor mich und die inquisitin selber die jura das Wort sprechen.

Prout probant

Bart. & Alex. in Libr. 4. §. hoc autem judicium de damno inf.

So viel nu dasjenige, was zu der vorgenommenen inquisition Anlaß gegeben betrifft, so bestehet solches in nachfolgenden:

Daß a) Inquisitin ihre Schwangerschafft solle verheelet haben, und daß dieselbe ohne Beyseyn anderer Weiber gebohren.

b) Daß hernachmals das gebohrne Kind, in des Diaconi H. Hause, todt unter einem Bette gefunden worden, und

c) Daß nach geschehener Section so wol der Herr Stadt-Physicus D. E. als auch der Chirurgus W. wiewohl præsumtive in ihren attestatis und Berichten sub num. Act. II. 24. & 26. statuiret, als ob das Kind von der Mutter ertödtet, ja gar bey der Geburt dem Kinde mit beyden Händen den Kopff eingedrücket.

Videatur attestatum chirurgicum sub num. actor. 26.

indem der chirurgus die accusatam auch hiedurch noch mehr graviret, daß ihr böser Vorsatz hieraus zur Gnüge erhellete, daß sie dem Kinde die Nabelschnur, so nahe an dem Leibe hätte abgeschnitten, daß selbige nicht hätte können ligiret werden, da denn, wenn vorher dem Kinde der Kopff nicht wäre eingedrücket gewesen, daß selbiges wegen der durchgeschnittenen und nicht gebundenen vasorum umbilicalium ex profusione sanguinis hätte sterben müssen.

d) weilen Inquisitin num. Act. 20. ad Art. 39. gestanden und ausgesaget, daß Sie willens gewesen, das Kind nicht vor die Leute zu bringen, nnd eod. Num. Act. ad Art. 66. deponiret, daß wenn das Kind gleich wäre lebendig gewesen, so hätte Sie sich doch vorgenommen

nommen

nommen gehabt es umzubringen. Und dieses ihr Geständniß eod. num. Actor. Artic. 123. & 124. wiederholet.

e) indem Inquisitin auch ad Artic. 135. gestanden, daß das Kind noch warm gewesen, wie sie es in die Matte gewickelt; sie habe das Kind zwar nicht getödtet, iedoch könte es durch ihre Schuld und Versehen seyn zu Tode kommen.

Was nun den ersten Punct belanget, daß nemlich Inquisitin ohne eines Menschen Beyseyn, gebohren und ihre Schwangerschafft gegen einige verheelet, so gewinnet es zwar allhie das äusserliche Ansehen, als ob sie dadurch nicht wenig graviret wird, allein daß dadurch das corpus delicti infanticidii noch lange nicht dargethan und auch erwiesen sey, partum vivum ex utero matris prodiisse, in solchen wird Dominus Judex mit mir auch einig seyn. Denn hat gleich Inquisitin ihre Schwangerschafft verheelet, ist dennoch solches nicht gegen alle geschehen, indem ex Art. 24. & 28. gar klar zu Tage lieget, daß wie sie an den Brüsten besichtiget worden, *inquisitin*, der Frauen auf den Fuß getreten, und zu ihr gesaget, Sie möchte doch nichts davon sagen, wodurch denn eo ipso dieselbe gegen die Frau ihre Schwangerschafft allerdings an den Tag gegeben, welches noch mehr hieraus zu schliessen, da Sie solche gar sehr angelegen, nichts davon zu sagen, welches alles inquisitin sonst nicht nöthig gehabt hätte.

Daß selbe aber gegen ihre Eltern und nahe Bluts-Freunde verheelet, daß sie schwanger sey, solches ist so wenig ex dolo, als malitia geschehen, in Betracht Stadtkundig, daß solche gar böse und schnöde Leute seyn, auch sonsten die Inquisitin wol nicht als ein Kind tractiret und gehalten, welches noch mehr ex Art. 126. abzunehmen, dahero die imprægnation ex mero metu gegen dieselben verschwiegen und verborgen gehalten, und also bey diesem auftretenden Umständen inquisitinne ob metum eines doli nicht könne beschuldiget werden.

Cum enim metus talis a dolo plane excusat prout probat Gaillus de pp. LL. 610. n. 34. & videre est ex arg. L. 11. §. ff. de pœna.

Andern Theils und wenn gleich unschuldige inquisitin, ohne Beyseyn anderer Weiber gebohren, ist dennoch daraus die rechte Qualität, daß sie

animum occidendi gehabt haben solle, nicht zu schliessen, anerwogen dieses ohne ihre Schuld geschehen, dieselbe als eine primipara und in dergleichen Sachen gantz unerfahrne Person ohnmöglich wissen können, wie nahe ihre Geburts-Zeit gewesen und ob sie all eben an demselbigen Tage gebähren sollen. Zwar hat die Rea Art. 50. deponiret bey dem Weggehen gegen jemand gesaget zu haben: Sie könte wegen Leib und vieler Rücken-Pein nicht sitzen. Aber es ist dennoch gar wahrscheinlich und glaublich, daß wenn Inquisitinne solte gewust haben, daß dieses indicia der gar nahe seyenden Geburt wären gewesen, selbige gegen die Thileschen von ihren Leib- und Rücken-Schmertzen gar nichts würde gesaget haben, sondern vielmehr an demselbigen Morgen, nicht zur Arbeit gekommen seyn, oder aber gleich anfangs sich nach H. Hause auf des Schultzen Stube heimlich begeben haben, noch weniger aber würde inquisitin, wenn sie um ihren Zustand genauere Wissenschafft gehabt, intendiret haben, diejenigen grossen Zimmer, auf welchen sie niedergekommen, zu scheuren und zu reinigen, als zu welchen gewißlich keine geringe Arbeit hätte angewendet werden müssen, und Rea gar leicht erachten können, daß sie zu solcher Arbeit bey oder nach ihrer Geburt gar nicht geschickt, wenn sie anderst gewußt, oder nur geglaubet, daß sie partui proxima gewesen.

Zwar hat dieselbe auch ad Art. 51. deponiret: Sie habe deswegen die Ursache ihres Weggehens nicht offenbaret, weilen keiner wissen solte, daß sie ein Kind kriegen wolte.

item ad Artic. 52.

Sie hätte auch wohl gewust, daß ihr dahin keiner folgen würde. Allein hieraus folget dennoch nicht, daß inquisitin gewust oder geglaubet, daß sie alleben an demselben Morgen mit einem Kinde niederkommen würde und da solches ex actis nicht zu beweisen, ist auch ohnmöglich der inquisitin vollkommentlich beyzumessen und aufzubürden, daß dieselbe clam & sine interventu aliarum muliercularum mit Fleiß gebähren wollen, und wenn man ja, alle diese ihre Geständnisse auf das allergenaueste und schärffeste gegen sie ausdeuten wolte, würde dennoch weiter nichts, denn nur ein blosses indicium und præsumtio auf inquisitin können gebracht werden;

Daß sie den Willen gehabt heimlich zu gebähren,

und also hiebey unter andern auf die quæstionem ankommen,

Ob inquisitin desfals könne in ein oder anderm passu condemniret werden.

Sed ad hoc respondetur quod non ita strictissimi juris sit.

Quod super indiciis aut ex præsumptionibus nemo veniat condemnandus.

L. absentem ff. de pœn.

L. 1. in fine ff. de quæst.

L. Singuli C. de Accusat.

atque D. Bart. in L. fin. Cod. Tit. quantumque etiam fortia sint & in criminalibus indicia, vel præsumptiones debent esse luce meridiano clariores per jura notissima

welchen dennoch billig beyzufügen:

Quod quævis præsumtio pro inquisito in meliorem partem debeat assumi L. 1. ff. pro socio.

Barbos. voc. delictum axiom. 16.

Aus welchen angeführten Umständen dennoch ferner hervortritt, daß inquisitin in mera & totali ignorantia facti gewesen, und ohnmöglich wissen können zu welcher Stunde und Zeit sie wohl eigentlich gebähren sollen, daher de jure ejusmodi & totalis ignorantia unschuldige inquisitin gäntzlich excusirt und von allen übeln præsumptionibus noch mehr entbindet und desfals ohnmöglich straffbar angesehen werden kan, per notoria. Und wer weiß, daß inquisitin die Zeit und Stunde ihrer Geburt, deren sie als primipara gantz unwissend gewesen, wissen können, ob sie diese gefährliche Sache und worauf sie sich ob animi perturbationem & metum erga parentes & consanguineos niemahls recht besinnen und begreiffen können, alleine würde unternommen haben, wenigstens ist dieses so gar dubiös und da dessen solches der unschuldigen inquisitin ex articulis & actis nicht zu überführen, daß auch nobilissimus Dominus Judex diesen Punct de jure nicht füglich ohn attendiret lassen kan, da inquisitin vor sich hat, quod omne dubium excludat delictum.

Besold. p. 5. Cons. 243. n. 42. & cons. 199. n. 46.

ferner und auch aus diesen angeführten Umständen, quod dubium etiam excludat omnem pœnam.

testante Mev. ad jus Lubec. L. 2. T. 3. A. 3. n. 50.

Wenn denn nu also ferner ex hisce jam deductis gar klar zu Tage leuchtet, daß

a) inquisitin nicht in culpa sey, daß Sie allein gebohren.
b) aus allen angeführten Umständen nicht der allergeringste dolus wieder sie abzunehmen, wie auch daß sie ihre Schwangerschafft gegen alle und iede verheelet.
c) daß bey derselben eine pura ignorantia in allen Stücken gewesen.
d) Dubium & animi perturbatio noch hinbey tritt.

So ist auch dieses ohnstreitig und gewiß, daß auf inquisitinnen so wenig ein delictum als dolus könne gebracht werden.

Ut enim delictum commissum dicatur & torturæ aut pœnæ locus sit, necesse est, ut dolus intervenerit & aliquid immediate contra leges susceptum sit.

Struv. Jur. Rom. Germ. L. 3. Tit. 23. aph. 1.

cum itaque nullum adest delictum, nullum quoque locum invenit tortura vel pœna, per jura notissima.

Fallen also diejenigen indicia hiedurch, welche nach der peinlichen Hals-Gerichts-Ordnung art. 131. eine Weibs-Person zur tortur graviren sollen, gäntzlich hinweg und füget man denn diesen noch ferner bey, daß inquisitin Stadt-kündiger massen sich iederzeit gar ehrbar und ihrem Stande nach honett aufgeführet, und daß dieselbe nur bloß dolo & insidiis des Corporal H. zu Falle gebracht und geschwängert worden, und dieser dieselbe als ein einfältiges und junges Mägdlein mit vielen Versicherungen angelocket und überredet, daß er sie dem nächst ehligen und freyen wolte, damit er nur seinen gottlosen Willen erfüllet bekommen, so tritt auch dieser Punct noch alle übele indicia und præsumtiones, welche auf inquisitinne können gebracht werden, gäntzlich darnieder.

Cravetta conf. 145. in fin.
Tusch. Tom. 3. Lit. F. concl. 69. n. 17.

wie denn auch solches in gar weitläufftigen und wohlgegründeten terminis unter andern berühmten JCtis behauptet.

Mich. d. cap. 10.

Quod

Quod bona fama & vita ante peracta tantæ sit potentiæ, ut indicia quoque, per se ad torturam sufficientia & sufficienter probata etiam urgentissima vincat, cogatque judicem &c.

Bey dem zweyten Puncte und welcher ad inquisitionem keine geringe Anlaß gegeben, wird wol zu untersuchen seyn, ob das todt gefundene Kind auch lebendig zu der Welt gekommen, oder aber ob es in utero matris schon todt gewesen.

Der Medicorum attestata sub num. Art. 11. 24. & 26. wollen nu zwar auf einige Weise behaupten, daß die Frücht lebendig zur Welt gekommen sey. Alleine durch nachfolgendes das contrarium zu zeigen, wird wenig Mühe haben. Anerwogen offt besagte, doch gantz unschuldige inquisitin ad Art. 56. deponiret:

a) Als sie den Schlüssel mit der Gabel gereiniget, hernächst sey sie wiederum hinauf gegangen, zwey bezogene Stühle zu rechte gesetzet, umb das Bette darauf zu legen, weilen sie aber eben die Decke darauf geleget, wäre viel Geblüte von ihr gegangen, und sey ihr angekommen, daß sie auf den Nacht-Stuhl gehen müssen; als sie sich darauf gesetzet, wäre das Kind von ihr gegangen.

Ferner num. Act. 25. ad art. 1. 2. 3. & 4. deponiret die beschuldigte Anna Maria St.

b) Daß sich so wenig vor als nach der Geburt, das von sie gekommene Kind gereget oder beweget.

Nächst diesen so ergeben acta inquisitionalia, daß die Bade-Mutter Schnellen ad protocollum ausgesaget:

c) Sie habe von inquisitin die Nachgeburt abgenommen, welches denn nicht so gleich, sondern etliche Stunden nach ihrer Niederkunfft gewesen.

Ja was noch mehr, so hat Niemand in des Diaconi H. Hause das zur Welt gekommene Kind schreyen hören, oder weinen.

d) Welches denn nicht undeutlich zu erkennen giebet, daß das Kind nicht lebendig müsse an des Tages Licht gekommen sey, welchen

e) noch beytritt, daß testantibus attestatis Medicis die Pulmones auf dem Wasser nicht oben geblieben, sondern untergegangen.

Und da diese ietzt vorangeführte indicia ob nehmlich nicht partus in utero matris schon erstorben sey gewesen, schlechterdings per Medicorum sententias muß decidiret und ausgeführet werden, will ich auch selbigen

solches überlassen, jedoch aber ist mir dieses ex Medicorum sententia nicht unbekant.

Daß diejenigen Weibes-Personen jederzeit einen solchen tenesmum maxime urgentem bey sich finden, welche ein todtes Kind gebähren wollen, als welcher ingens tenesmus oder dringen, ad depositionem alvi pro signo certo fœtus mortui gehalten wird, ingleichen daß das Geblüt und Wasser vorhero von Inquisitin gegangen, dieses noch mehr bekräfftiget, daß wo das Kind nicht schon wircklich todt gewesen, doch nach und nach abgestanden.

Ferner. Daß der Inquisitin Aussage nach, sub num. Art. 25. ad artic. 1. 2. 3. 4. das Kind so wenig vor, in, als nach der Geburt sich gereget, dasselbige auch keine Stimme oder Girren welches sonsten die Leute im Hause müsten gehöret haben von sich gegeben.

Ingleichen daß die puerpera oder inquisitin die Nachgeburt *testantibus* retroactis und der Bade-Mutter Aussage nach noch bey sich gehabt, die doch sonsten, wenn der partus sanus gewesen mit gehen müssen. Nebst welchen vielen argumentis pro fœtu in utero matris jam mortuo billig die subsidentia pulmonum, daß des Kindes Lunge im Wasser bey der Probe zu Grunde gegangen in Consideration kommen muß. Zumahlen die Doctores Medici und Physici dieses Indicium auch alleine pro indicio mortis in utero halten.

Etmüller in synopsi Phys. §. 148. & parte instit. Med. Physic. c. 11. & 25.

Und obschon, wenn ein Kind das Leben mitbringet, aber bald verscheidet, die erste schwache und nicht oft geschehene Athemholunge nicht gleich eine zur Schwimmunge nöthige Expansion verursachet: auch wohl pulmones untergangen, da der fœtus schon gelebet, und einen Ejulatum von sich gegeben, wie zwar ex aliorum ratione bey Zellero in disput. de pulmon. in aqua subsid. conclus. 3. Ex Amman. in Praxi vuln. lethal. p. 419. 431. zu finden, auch Bohinus in specim. III. Medicin. forens. §. 41.

So-

Saget, daß man eine puerperam infanticidii nicht so fort ob subsidentiam illam, absolviren könne, weilen solch indicium nicht infallible sey, zumahlen auch ein Kind, in und nach der Geburth, ehe es Athem hohlet, ertödtet werden könne, so gehet dennoch solch indicium regulariter an, und ist nicht zu verachten, wenn es schon unter so viel unzähligen Exempeln etwa ein oder andermal fallire, wo aber solche Umstände, nnd zwar dermassen wichtige als denen vorgehenden, und mit einlauffenden, darneben wie diesfals sich befinden, da geben so wol diese der subsidentia pulmonum, als die Subsidenz jenen das Gewichte, daß man an dem Todt eines solchen fœtus in utero nicht zu zweifeln hat.

Ja was noch mehr und so diesen Beytritt, so hat die Bade-Mutter Schnellen sub num. actor. 3. deponiret, daß dem Ansehen nach das Kind gedämpffet, da es im Gesichte braun und blau, allein dieses graviret Inquisitin nicht, sondern dient vielmehr zu derselben Defension, in Betracht der Medicorum sententia nach, dieses ein gar starckes indicium fœtus jam mortui, und daß nehmlich vor andern daraus abznnehmen, daß die bey der Mutter erstorbene Geburth schon angefangen zu faulen, am wenigsten würde man auch anderst nichts sagen können, denn daß die puerpera oder Inquisitin eine starcke præsumtion und deren viele in grosser Anzahl pro innocentia, daß sie dem Kinde gar kein Leid zugefüget, vor sich habe und des wegen nimmermehr zu verantworten wäre, eine solche incusatam, tot præsumptionibus innocentiæ munitam auf die tortur, rem in se quam maxime fragilem zu werffen und ihr Leben welches so dann bloß von dergleichen Tortur dependiren muß, in eine solche Wagnüsse zu bringen.

Es werden also per supra jam deducta die von dem Herrn Physico Dr. E. und Stadt Chirurgo W. erstattete Berichte auf einmahl gantz nud gar unterdrücket und entkräftet, und kan also wenig daraus bewiesen werden, daß das Kind lebendig zur Welt gekommen, als auch daß die Mutter wie derselben gar unbilliger Weise beygemessen, dem Kinde solte Hand angeleget haben.

Wiewol ich will den ungestandenen Fall setzen, auf keinerley Weise und Wege aber, es mag auch seyn wie es wolle, etwas præjudicirliches dadurch einzuräumen desuper protestando, es wolte Inquisitin, oder ich als deren Defensor dieses eintzige an uns kommen lassen.

Daß

Daß das Kind in Mutter Leibe nicht schon todt gewesen, so würde ja dennoch daraus auf keinerley Weise ein Infanticidium dolosum können erzwungen werden, in Betracht und gar reiflicher Erwegung Inquisitin probabiliter als eine primipara nicht gewust oder wissen können, daß der Leib und Rückenschmertzen eigentlich die Wehen und solche Indicia der gar nahe seyenden Geburt gewesen, noch weniger aber ist der Inquisitin wissend gewesen, was der Ingens tenesmus oder dringen ad depositionem alvi bedeutet, wie denn auch solches noch mehr ex actis sich gar klärlich eräussert, sondern sie ist propter ingentem tenesmum auf den Nacht-Stuhl gegangen, nicht aber hac intentione, daß sie etwa vermeinet gehabt, darauf ein Kind zu kriegen, oder daß solches von ihr schiessen sollen und ist denn gleich die Frucht, des Herrn Stadt Physici und Chirurgi Meinunge nach (welcher ich aber dennoch keinesweges will beygepflichtet haben) lebendig und nicht in utero martis erstorben gewesen, so hat es dennoch allerdinges durch den vehementen Schuß, aus der Mutter Schoß in den Nacht-Stuhl das Leben einbüssen müssen. Ob auch gleich vorangezogene Attestata Medica einhellig behaupten, daß wegen der kürtze des funiculi umbilicalis das Kind mit einer solchen force bis auf den Boden des Nacht-Stuhls nicht können protrudiret werden, auch daß es sonsten immediate aus der Mutter auf den Boden des im Nacht-Stuhl stehenden Eymers nicht schiessen können, sondern daß des Kindes Kopf, so bald er nur aus der Mutterschoß gekommen, nothwendig die Seiten jetzt erwehnten Eymers berühren &c. uti sonant verba attestati Medici sub num. Actor. 24. Denn es ist gar wahrscheinlich und wohl gewiß, daß wenn ja das Kind wegen kürtze der Nabelschnur den völligen Schuß bis auf den Boden des Nacht-Stuhls nicht thun können, dennoch selbiges mit einer grossen Gewalt die Seiten des Eymers oder Nacht-Stuhls berühren müssen, als welches mit des Herrn Stadt Physici Berichte sub num Actor 24. wol überein kömmt, oder aber ob es nicht vielmehr mit dem Kopffe auf die Kandte von dem Eymer geschossen und dadurch die in offt angezogenen Berichte erwehnete fracturas bekommen.

Denn führet der Chirurgus W. in seinem Berichte sub num. act. 26. an und zwar nachfolgende Worte.

So hätte von diesem vorgewandten gewaltigen Herausschuß des

Kin-

Kindes der demselbigen diese Verletzung auf dem Boden des Nachtstuhls geben können, nothwendig der funiculus umbilicalis, oder die placenta uterina von dem utero selbsten müssen abgerissen werden rc.

Dieses jetzige nun kömt mit dem noch mehr überein, was ich schon angeführet, in Betracht, daß wenn der Nacht-Stuhl so hoch, daß wegen kürtze des funiculi umbilicalis, das Kind nicht auf den Boden können kommen, nothwendig dasselbe mit keiner geringen Force und Gewalt, die Seiten des Eymers und Nacht-Stuhls, oder die Kandte von dem Eymer müsse berühret haben, anderster und wenn es den Schuß ohn Anstoß und Verhinderung gleich austhuen können, nothwendig wegen der Tieffe der funiculus umbilicalis hätte zerreissen müssen, wie Herr W. in seinem vorangeführten Berichte selber attestiren muß.

Solchen tritt nun noch dieser Umstand bey, welcher nebst denen andern nicht wenig zu erwegen. Daß wie Inquisitin das Kind in den Nacht-Stuhl schiessen lassen, sie nach solchem sich erhoben, und nach einem Messer gegriffen Art 69. woraus denn auch nothwendig dieses folget, daß sie das Kind müsse hinter sich her und in die Höhe gezogen haben, weilen es an der Nabel-Schnur noch befestiget gewesen, und als Inquisitin mit dem Messer selbige abgeschnitten, hat auch das Kind in dem Hin unterfallen, und da es auf den Kopf gestürtzet, ebenfals Schaden nehmen können. Und wenn denn auch ferner das Kind zu der Zeit, wie sie es aus dem Nacht-Stuhl nach sich gezogen, noch gelebet hätte, würde es gewißlich einem Laut von sich gegeben haben, muß es also auch vorher schon nothwendig und ehe demselben die Nabel-Schnur abgeschnitten worden, seyn todt gewesen und also dem ohngeachtet den Kopf und das Gehirne noch mehr einstürtzen und zerbrechen können.

Noch weniger aber mag hieraus ein gewisses Indicium können genommen werden, daß das Kind auf dem Kopfe extravasirtes Geblüte gehabt, solches auch nothwendig müsse gelebet haben, wie es zur Welt gekommen, in Betracht man ja nicht wissen kan, wie kurtz oder lang vor der Geburt solches in utero matris abgestanden, anderntheils dasselbe in der Wärme, verstehe in Mutterleibe, geblieben, also auch nicht wol möglich gewesen, daß das Geblüt so fort erstarren können, und indem das Kind aus der Mutterschoß den gewaltigen Schuß gethan, sich auch gar füglich unter die fracturas extravasirtes Geblüte setzen können, welches

G den

dennoch kein certum indicium, daß necessario der partus müste lebendig zur Welt gekommen seyn.

Dieses seyn nun gleichwol solche Vorstellungen, welche illustrissimus Dominus Referens nicht verwerffen wird, und bin ich der ohnvorgreiflichen Meinunge, daß wenn ich nicht zum Defensore sondern zum Fiscal selber in dieser Sache wäre constituiret worden, daß ich dennoch dem ohngeachtet dabey und absonderlich bey diesem Puncte wenigstens eingestehen und zugeben müste, daß Inquisitin nicht allein eine wohlgegründete Præsumtion vor sich hat, dem Kinde, daß wenn es ja lebendig bey ihr gewesen, nicht das geringste Leyd zugefüget zu haben, noch daß sie an dessen Todt könne schuldig genennet werden, sondern auch daß dieses eine præsumptiva probatio sey, und dahero die Inquisitin so wenig, die von denen Medicis erstattete Berichte, als sonsten einige in actis vorgekommene Umstände graviren könten, erwogen versehenen Rechtens,

Quod etiam præsumtiva probatio, tollat probationem contrariam, quamvis concludentem & plenam.

Farin. qu. Crim. 86. n. 76. Menoch. Libr. 5. præs. 3. n. 50.

Als welchen unter andern beypflichtet der

L. fin. C. de probat.

Kœpen. Dec. 1. concl. 8. n. 13. Hondedeus vol. 2. Cons. 84. n. 33.

Corn. Hatta, Cravetta, Besold. p. 6. Conf. 290. n. 20.

Und daß also die gantz unschuldige Inquisitin bey diesen auftretenden Umständen und vor die wohlgegründeten Indiciis pure zu absolviren, ut videre est, ex L. 5. pr. ff. de pœna & probante Besold. p. 5. Cons. 243. n. 42. & Cons. 196. n. 46.

Wobey noch ferner der Inquisitinnen zu statten kommen muß, daß wenn sie auch gleich ein und andere übele Indicia oder præsumtiones in puncto infanticidii gegen sich haben solte, dennoch deswegen auch zu nichts condemniret werden könne.

Quod super indiciis aut ex præsumtionibus nemo criminaliter condemnari possit.

L. absentem ff. de pœnis.

L. 1. in fine ff. de quæstionibus.

L. singuli C. de accusat. atque D. Bart. in lege fin. Cod.

Tit.

Tit. quantumque etiam fortia sint, quia in criminalibus indicia vel præsumptiones debent esse luce clariores, per vulgata.

Auch keineswegen also auf die Tortour könne geworffen werden.

prout probat Damhouderus in sua Praxi rerum criminalium capite XXXV, n. 7.

Ad tertium punctum dann ferner zu schreiten, so erhellet zwar so viel ex actis & attestatis Medicis, daß Inquisitin dem Kinde die Nabelschnur kurtz abgeschnitten, gleichwie aber nicht erwiesen daß das Kind ex utero matris lebendig zur Welt kommen, sondern vielmehr per ante deducta dargethan, daß es schon vor der Geburt müsse erstorben gewesen seyn, Inquisitinne auch wenigstens probationem præsumptivam vor sich hat, dem Kinde gar kein Leid zugefüget zu haben, so wird auch solches factum dieselbe nicht graviren können und wenn ich auch gleich eingestehen wolte, de quo tamen solennissime protestatur, daß das Kind noch in utero matris gelebet,

Denn zuerst ist ex Medicorum attestato sub n. Art. 11. ersichtlich.

daß die Nabelschnur nur so weit abgeschnitten gewesen, daß sie nicht wol hätte können gebunden werden.

Wodurch aber absolute nicht gesaget, oder attestiret wird, daß sie auch so kurtz abgeschnitten gewesen, daß sie auch gar nicht hat können gebunden werden.

Zweytens ist Acten kundig, daß das Kind gar keinen Laut von sich gegeben, noch sich sonsten gereget, als wie Inquisitin die Nabelschnur abgeschnitten, ist dahero ohne alle Contradiction gewiß, daß es schon müsse eo tempore todt gewesen seyn.

Drittens Inquisitin als eine primipara auch nicht gewust, noch verstanden, wie sie mit dergleichen Sachen umbgehen müsse, zumahlen sie in der grössesten Noth & animi perturbatione gewesen und mit dem Gebähren genug zu thun gehabt, und ob sie gleich bey solchen Umständen & in summa animi perturbatione dem schon todten Kinde die Nabelschnur abgeschnitten, dennoch einiger Schuld nicht fähig.

Arg. L. 7. ff. ad L. Cornel. de
L. 3. §. 1. ff. de off. præs. vigil.
L. 4. ff. de off. præs.

L. 2. in fin. ff. de term. mot.
L. 5. §. fin. ff. de pœn.

mag auch bey diesen genug seyn, daß Inquisitin probabiliter geglaubet, daß sie zu demmahlen nicht gebähren würde, wie unter andern ex num. Actor. 3. ex depositione illius entgegen die Bademutter zu ersehen und genug daß man sie nicht zu überführen vermocht, daß sie heimlich habe gebähren wollen.

Viertens auch zuvörderst ausgemacht werden müste, daß das Kind das Leben gehabt und durch Verbindung der Nabelschnur hätte gerettet werden können.

Anlangend den vierten Punct, so ist es zwar an dem, daß die bedrängte auch gantz verstöhrte und fast aus sich selbst und von Sinnen gekommene Inquisitin ad Art. 39. und sonsten hin und wieder sich heraus gelassen, wie daß sie in willens gehabt, das Kind nicht vor die Leute zu bringen, alleine man erwege doch der gesunden Vernunfft nach, ob es wol möglich sey, daß Inquisitin ein solches wol anderster denn aus einer puren Verzweifelung und Melancholey und um ihres Lebens nur abzukommen gesaget haben könne, in Betracht dieselbe von ihren Eltern, bis auf den Tod so zu reden gehasset, von allen ihren nächsten Anverwandten verstossen und also bey und nach diesem höchst unglückseligen Zustande nicht weiß, zu weme sie sich wenden soll und kan, also nicht zu verwundern, wenn ein solch Mensche aus äusserster Noth und Verzweifelung um sich selber um das Leben zu helffen, dergleichen aberwitzige Dinge vorbringet. Demnach auch den ungestandenen Fall gesetzet, es hätte Inquisitin dieses ihr Geständniß bey voller gesunder Vernunfft und ausser aller Verzweifelung gethan, so lasse ich dennoch dahin gestellet seyn, wie weit solches punible könne genennet werden, anerwogen es nebst andern allhier auf die Quæstion aukommen würde, wie weit INTENTIO & CONATUS straffbar zu nennen sey, da es nur in sola cogitatione bestanden.

Cogitatio seu intentio agendi in sola cogitatione consistens nec ordinaria delicti pœna, nec extraordinaria puniri debet cum pœnam non mereantur.

L. 18. ff. de pœn.

Neque potestas Magistratus, ad ea, quæ mente solum concepta in actum plane non prorupere, sese extendat.

Sva-

Svarez de L. 3. C. 13. hinc a Gell. noct. attic. Libr. 7. in judicium facta non voluntates vocari scribit.

& quibus etiam convenit Doctrina Grotii de J. B. & P. L. 2. Cap. 20. §. 18.

Actus mere interni, etiamsi casu aliquo puta per subsecutam confessionem ad notitiam aliorum perveniant, puniri ab hominibus non possunt, quia, ut alibi diximus, naturæ humanæ congruum non est, ut ex actibus mere internis, jus aut obligatio inter homines nascatur.

welchen noch beyzufügen der L. 25. ff. de O. & B.

Diesem nächst nu ist ferner wohl zu erwegen und zu beherzigen, daß Inquisitin stupidi intellectus, ja stupidissimi cerebri sey, als welches unter andern ex artic. 39. & 66. klärlich abzunehmen, anderster ja nicht glaublich, noch im geringsten zu præsumiren, daß sie conatum & intentionem würde ausgesaget und gestanden haben, welches sonsten nicht leichtlich ein Inquisit thun wird. Und da denn unschuldige inquisitin in statu naturali stupida, kan auch ein iedweder ermessen, wie wüste, dumm und verrücket Inquisitinnen Kopff, bey diesem sie betroffenen unglückseligen Zustande, als da sie von alle den Ihrigen gäntzlich verlassen und verstossen, noch mehr geworden sey, und gar nicht gewust, was sie vorgenommen und gesaget habe. Wie nun in civilibus kein stupidus vor sich sine curatoris interventu zu contrahiren sufficient geachtet wird, propter defectum intellectus.

vid. Dn. Stryck. Sect. 1. cap. 2. §. 11. de cautel. contract. necessar.

Also kan auch ein solcher in criminalibus sich noch weniger obligiren propter identitatem rationis, siquidem non minus delinquendo quis contrahit ac obligatur, quam cum alio contrahendo

L. 20 ff. de pœn.

Carpz. p. 2. qu. 54. n. 51.

& ex delicto nascitur obligatio

Schneider. ad t. de obligat. quæst. ex delict. nasc. n. 2.

Und bleibet auch dabey daß in ejusmodi casu & statu rerum voluntas sit difficilis probationis

Menoch., de A. J. Q. Cas. 116. n. 18. & conjecturis cognocenda.

Menoch. Caſ. 196. n.33.

Da aber gleichwol voluntas in deliberatione animi beſtehet,

Corn. Conſ. 77. n. 9. Lib. 4.

und in homine ſtupidi intellectus ſeu ſtupidi cerebri vielmehr eine confuſio, quam deliberatio anzutreffen.

Dan. Sennerti Med. Pract. L. 1. p. 2. Cap. 6. p. 317.

Nam ſtupiditas eſt ſymptoma imminutæ phantaſiæ & ratiocinationis, adeo ut homo ſtupidus parum aut male judicet, quia gradu ſaltem differt ſtupiditas a delirio.

Sennert. d. l. Cap. 5. p. 292. 293.

So wird bey inquiſitin deliberata voluntas nicht zu finden ſeyn, und noch vielweniger proæretica voluntas nocendi, denn wenn dieſes geweſen, müſte dieſelbe auch neceſſario drauf gedacht und bey ſich beſchloſſen haben gehabt, auf was vor Art und Weiſe ihre intention geweſen, das Kind umzubringen, wovon aber der art. 128. uns ein gar klares Zeugniſſe vor die Augen leget, daß nemlich die Inquiſitin, auf was Weiſe ſie das Kind umbringen wollen, niemals eine Gedancke gehabt. Und bin ich mehr denn zu gewiſſe überführet, daß wenn Inquiſitin ſich ſchuldig gewuſt, dem Kinde nur das allergeringſte Leyd zugefüget zu haben, ſie auch ob ſtupiditatem intellectus cerebri alles Haar klein würde heraus geſaget haben, und kan alſo Inquiſitin in hoc puncto nu und nimmermehr auch einmal überführet werden, daß deliberata & proæretica voluntas bey ihr geweſen, ſondern alles nur auf bloſſe Muthmaſſungen, (wenn man Sie ja graviren wolte) hinauslauffet.

ubi autem alia conjectura capi poteſt, quam delicti, illa capi debet,

Mundius conſil. 15. vol. 1. n. 65.

& ex præſumptionibus nemo condemnari poteſt.

Guazzin. 33. Tit. e. C. 1. n. 15.

in Dubio etiam judex ſemper illam eligere debet partem, quæ eſt minus oneroſa

L. ex his ff. quæſt. in fraud. credit.

Decius Conſil. 611. n. 1.

Quia melius eſt nocentem dimittere, quam innocentem damnare

L. 5. ff. de pœn.

Mundus Conſil. 22. n. 80. vol. 1.

Es

Es leget sich also auch ex jam deductis excellentissimo Domino Judici gar klar vor die Augen, daß die arme inquisitin circa hoc punctum auf keinerley Weise punible sey, sondern stricto jure zu absolviren.

Den Fünfften und letzten Punct, und welcher vermuthlich ad inquisitionem mit Anlaß gegeben, paucis zu berühren, so ermesse ich nicht, daß solcher inquisitinnen bey vorgekommenen und angeführten Umbständen graviren könne.

Denn obgleich dieselbige in Art. deponiret, daß das Kind noch warm gewesen, wie es von ihr gekommen, und jedoch durch ihre Schuld und Versehen könte zu Tode gekommen seyn, so thut dennoch solches gantze Geständniß nicht das allergeringste zu dieser Sache, anerwogen solche confessio de rebus incertis & dubiis ist:

Et confessio similiter facta de rebus incertis & de quibus non immerito quis dubitare potest, officit nemini, quod in rebus dubiis, propensiorem esse conveniat, ad absolutionem quam ad condemnationem, communi.

L. Arrianus ff. de obligation. & Actionibus.

In Betracht in summa animi perturbatione & consternatione Inquisitinne und da sie auch in dem allergrösten Schmertzen gewesen, so daß dieselbige von ihren eigenen Sinnen nichts gewust, wie ex artic. 106. deutlich zu ersehen, auch ohnmöglich wissen können, ob das Kind warm oder kalt gewesen und indem solches ex utero matris zur Welt gekommen, und in dem warmen Geblüte eine kleine Weile gelegen, auch nicht wohl möglich seyn können, daß es solte Eyß-kalt gewesen seyn. Ex Artic. 91. ist noch mehr vor andern zu ersehen, daß inquisitin gantz ausser Sinnen muß gewesen seyn, indem dieselbe an solchen Orte ad interr. deponiret:

Das Kind wäre drange unter das Bette gegangen.

ad Art. 93.

Sie könne aber nicht sagen, ob es etwas daranne gedrückt, oder nicht,

ex interrogat. ad Art. 95. aber:

Daß die Matte nicht gantz mit den Kinde unter dem Bette gestecket, indem des Cantzellisten Magd solche hervorragen sehen, und ohne force herausgezogen.

Ist

Ist also ohnmöglich, daß da das Kind mit der Decke ohne force heraus gezogen, auch drange können hinunter gegangen seyn, indem auch das Bette der Masse noch mehr denn einen Mann Spann hoch von der Erde, und also das Kind nicht können gedrücket werden, überdem denn auch zu der Zeit, wie es inquisitin unter das Bette gestecket, kein Leben mehr in demselbigen gewesen Art. 88. sonsten dasselbe nothwendig einen Laut müste von sich gegeben haben, als es in das Tuch gewickelt und auf die Matte geleget worden Art. 82. noch weniger gewust, ob es von der Seite mit dem Kopff oder Füssen zuerst unter das Bette gekommen Art. 95.

Auch mag bey solchen Umbständen inquisitin am geringsten nicht graviren ob sie gleich ad interrog. artic. 80. ausgesaget, sie habe das Kind von sich auf die Matte geworffen, weilen das Geblüte noch so starck von ihr gegangen, daß sie sich nicht bücken und das Kind hinlegen können, denn dieses Puncts wegen habe ich inquisitinne selber vernommen, da sie mir denn gezeiget, daß sie die Hände kein halb virtel hoch von der Erde gehabt, wie sie das schon todte Kind auf die Matte geleget, folglich also dasselbe keinen Schaden nehmen können und wenn denn auch solcher Wurff mit einiger force oder Gewalt geschehen, solches an des Kindes Leibe bey der Section wäre wahrzunehmen gewesen seyn.

Es wiederholet also schließlich der inquisitinnen A M. St. bestellter Defensor, was vorher zu ihrer Defension angeführet, und submittiret dabey in dem Namen GOttes zu einem gnädigen Urtheil.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus dennen mit unserer Facultät communicirten Actis Inquisitionalibus wieder A. M. St. haben wir so wohl nach dem gantzen Inhalt des geführten Protocolli, als auch ins besondere aus der Inspectione und Relatione Medici & Chirurgi ersehen, wie gedachte inquisitin den 5. Martii c. a. ein vollkommen dick und voll Mädgen nach Protocoll 3. heimlich gebohren nach Protoc. 18. &. 20. Art. 44. 45. 51. 52. 55. 123. und wegen eines begangenen Infanticidii eine starcke Præsumtion auf sich geladen, deswegen von uns die Haupt-Frage zu decidiren erfordert worden,

Ob

Ob mit gewissen Grund und Wahrheit könne aus dem corpore delicti und denen dabey vorkommenden Umständen behauptet werden, daß nicht nur dieses Kind lebendig zur Welt gebohren, sondern nechsthin an demselben eine offenbahre Gewalt verübet sey?

Nachdem wir also alle bey diesem Casu angezeigte Indicia reiflich erwogen, so befinden wir, daß solches Kind 1) am Leibe vollkommen gewesen, 2) nechsthin anselbigem kein Merckmahl einiger putrefaction wahrgenommen worden, 3) zumahl dasselbe annoch eben denselben Tag seciret wurde, an welchem es zur Welt gebohren ist, 4) auch zu wiederholten mahlen von der Inquisitin, insbesonders aber ad articulos bekant ist, daß ihr Kind ohne sonderliche Empfindung von ihr gegangen, nach Protocoll 13. & 18 & 20 Art. 76. Protoc. 25. Art. 3. dahero kein schwehrer Partus, ob es gleich primus gewesen, zu præsumiren: 5) ist dieses Kind in der Geburt von der Gebährerin in einen blechernen Nachtstuhl gefallen, 6) welcher einer Hand hoch vorhin mit Wasser gefüllet war, nach Protocoll 18. &. 20. art. 60. 7) Doch sind anbey gleichwohl in gantzen Actis keine Umstände referiret, woraus man auf des Kindes Todt vor der Geburt, schliessen könne: 8) ist gedachter Nachtstuhl von dem Geblüt, welches von der primipara gegangen, fast voll worden, darin dieses Kind gelegen nach Protocoll. 18. 9) habe das Kind nicht lange im Nachtstuhl gelegen nach Protocoll. 20. art. 82. 10) gesteht auch Inquisitin, daß das Kind nicht lange todt gewesen, weil es nicht lange im Nachtstuhl gelegen nach Protocoll. 20. art. 135. 136. 11) übrigens ex Actis bekant, daß als das unter das Bett gesteckte Kind hervorgezogen worden, selbiges noch warm gewesen Protocoll 9. 13. 15. 20. art. 135. 12) habe Inquisitin das Kind so bald aus dem Nachtstuhl gezogen und da es noch mit der Nabelschnur an ihrem Leib connectirt, solchen Funiculum umbilicalem so nahe an des Kindes Leib abgeschnitten nach Protocoll 3. daß kaum solcher Funiculus hätte verbunden werden können: 13) Hierauf habe sie nach Protocoll 18. und 20. art. 80. dieses Kind mit Gewalt auf die vor sich gelegte Matte geworffen, 14) gestehet dieselbe, daß sie in Geschwindigkeit ihr Kind einzuwickeln nicht behutsam mit selbigem umgegangen, nach Protocoll 13. & 18. 15) wäre auch willens gewesen, dem Kind Leides zu thun oder umzubringen, nach Protocoll

tocoll. 18 & 20. art. 66. 124. ob gleich nach Protoc. 13. die Inquisitin vorgegeben, daß sie nicht willens gewesen dem Kind Gewalt anzuthun. 16) hätte sie das Kind mit Macht unter das Bett gestecket nach Protocoll 18. 17) gestehet auch freywillig nach Protocoll 20. daß dieses Kind durch ihre Schuld und Versehen zu todt kommen: 18) ist ex inspectione facta referiret, daß das Kind mitten auf dem Haupt gegen das occiput viel extravasiret Geblüt unter der calvaria gehabt, am cranio aber eine vierfache fractura zu sehen gewesen, deren eine transversaliter über das rechte os bregmatis gegen die suturam lambdoideam gegangen, die andere aus diesem Bruch gegen das os occipitis sich gelencket, unter dem Schein als ob daselbst etwas spitziges durch gedrungen; Die dritte ging ex sinistro latere lambdoideæ suturæ, durch einen Theil ossis bregmatis derselben Seiten und endigte sich in der sutura squamosa; die vierdte fing sich in der sutura sagittali an und penetrirte zum Theil das sinistrum os bregmatis, bis in vorgedachte dritte fractur 19) hierbey wurde angemercket, daß die Lungen wenig von der Lufft angefüllet waren, dahero ein lobus pulmonum nachdem er ins Wasser geworffen wurde, anfänglich niedergesuncken, aber alsdann wieder in die Höhe geschwummen und endlich wieder untergesuncken, der andere Lobus aber gantz zu Boden gesuncken. Gleichwie aber in der specie facti dieses die haupt Umstände sind, darauf sonderlich zu reflectiren, so erkennen wir 1) das dieses Kind noch unter der Geburt gelebet, auch etwas weniges Othem geholet, welche Inspiration aber wegen geschwinden Abgang des Kindes von der Gebährerin und Einfall in das Wasser des Nachtstuhls gehemmet und unterbrochen worden, dahero die Lungen im Wasser ungleich geschwommen: so beweiset auch das Leben des Kindes unter der Geburt, die baldige Geburt selbst, welche mit einer todten Furcht weder bey Personen, die öffters gebohren, noch vielweniger bey primiparis pfleget vereinbaret zu seyn: hiezu kommt, daß das Kind vollkommen, fett und dick gewesen, daß das Geblüt noch an dem Kind in einer frischen extravasatione befunden worden und daß in gantzen Actis kein indicium vorhanden, woraus man auf den Todt des Kindes sowohl vor als unter der Geburt folgern könte, vielmehr aus der gesunden constitution der Inquisitin und der leichten Geburt das Gegentheil zu schliessen, auch ist um so viel weniger auf eine præjudicirliche Verschliessung und angustatios derer partium uterinarum bey der primipara zu argumentiren.

ren, weil die Geburt bald und ohne sonderliche Empfindung oder Pein erfolget. Endlich gestehet die Inquisitin nach Protoc. 20. art. 136. daß das Kind nicht lange habe todt seyn können, weil es nicht lange im Nachtstuhl gelegen. 2) Nechsthin ist es nicht unwahrscheinlich, wann das Kind so schleinig und zwar keine halbe viertel Stunde lang, als die primipara auf dem Nachtstuhl gesessen, nach Protoc. 20. art. 57. von der Inquisitin in den Nachtstuhl geschossen, daß es hefftig auf die Schärffe des blechernen Gefässes mit dem Kopf transversaliter habe stürtzen und da ohne dem bey solchen Kindern das cranium schwach und in vertice noch unverschlossen ist, daß dahero durch solchen Fall mit einmahl das cranium habe zerquetschet werden und folgends davon so vielfältige irregulares fracturæ, welche meistens die ossa bregmatis betreffen, haben entstehen können, wann zumahl das Kind mitten auf dem Kopff und noch dazu auf die Schärffe des Randes am Blechernen Gefäß abgestürtzet, auch allenfalls die Gebährerin mit starcker Expression den heftigen Abfall des Kindes mag befördert haben: von welcher hefftigen Zerquetschung des Kopffes und dem darauf erfolgten Abfall in das Wasser des Nachtstuhls, dieses Kind im Gesicht mag braun und blau worden seyn, wie es im Protocoll. 3. angemercket. Hierbey würde man auch genauer zu untersuchen haben, ob auch mit solcher Gewalt dieses Kind von der Gebährerin geschossen, welches zwar die schnelle und dringende Geburt wahrscheinlich, jedoch nicht völlig erweißlich machen kan, dahero man in Ermangelung solches Erweises nicht anders muthmassen könne, als daß an diesem Kinde durch die Inquisitin eine andere Gewalt verübet und durch solche das Kind zum Tode befördert worden: 3) Ob nun wohl durch diese Zerquetschung des cranii und cerebri dieses Kind nothwendig sterben müssen, so hat anbey auch dieser Todt erfolgen müssen (wann gleich am Kopff keine solche læsion geschehen wäre,) wann nach Aussage der Bade-Mutter Protocoll. 3. die Nabelschnur so dichte am Leib abgeschnitten, daß sie nicht einmal hätte können zugebunden werden, dahero das Kind sich nothwendig und unvermeidlich zu todte bluten müssen: 4) Ferner hat zur Tödt- und Erstickung des Kindes (wann obgedachte Zerdrückung des Gehirns nicht geschehen wäre) nicht wenig beytragen können, daß solches Kind einige Zeit im Nachtstuhl, der mit Wasser und Blut angefüllet gewesen, gelegen, auch so gar nach abgeschnittener Nabelschnur wieder hineingefallen ist: 5) Bey solcher læsion des Kopffs hat noch

weiter diese einmahlige Zerquetschung das gewaltige Hinwerffen des Kindes auf die Matte nach Protocollo 18. und 20. art. 80. vermehren können, absonderlich wann das Kind auf den Kopff gefallen: endlichen und 6) mag die gedränge und gewaltige Versteckung des Kindes unter das Bett auch etwas beygetragen haben, wann dieselbe dergestalt geschehen, wie sie von der Inquisitin nach Protocoll. 18. gemeldet worden: allein weil eines Theils die Höhe des Bettes von dem Fuß-Boden hiezu nicht convenabel, daß das Kind mit solcher Gewalt habe hinunter gedrückt seyn müssen, andern Theils auch die Aussage art. 95. Protocolli 20. einen beystimmigen Zweiffel verursachet, so mag dieser 6te Puuct der Inquisitin nicht zu statten kommen: sondern auf die übrigen Umstände wie sie abgefasset, gesehen werden: Dieses unseres in Ratione & Experientia gegründetes Decisum und Urtheil haben wir nicht allein auf Erfordern ausfertigen, sondern auch mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftigen wollen. Halle den 10. Junii An. 1722.

Epicrisis in Vtum Casum.

IN hoc Casu multiplex causa, mortem natæ provocans, concurrit, adeo ut vel una & altera ad hunc lethiferum effectum satisfecerit: sonticæ enim illæ calvariæ fracturæ, cum gravi cerebri contusione conjunctæ, ad interitum inferendum, capaces satis fuere: etenim quando infanti sub partus actu nunc constituto eminentes tales violentiæ infliguntur, tunc tanto facilius & certius, non modo periculosi, sed plane perniciosi inde metuendi & expectandi sunt effectus: omnis enim partus qualitercunque etiam legitime & facile succedit, & parientem fœminam & enixum infantem admodum enervat, quodsi itaque præter talem ordinariam debilitatem alia violentia supervenerit, tunc tanto facilius iterum in lethalem exitum casus degenerare potest & solet: Accedit vero in præsenti casu, quomodo sub hac lethali capitis læsione natus infans cum capite in vas substratum, aqua plurimum repletum præceps factus fuerit; & licet nata puella non admodum diu in tali vase delituerit, tamen ob prægressam enormem & lethalem capitis contusionem & confractionem eo certius iterum mortificina & suffocatio infantis supervenire debuit, quo minus posterioribus hisce suffocationis periculis in aqua resistendi, vires necessariæ præsto fuerint: Præterea vero supervenit absolute lethalis illa strictissima funiculi umbilicalis dissectio, unde repentina & incoërcibilis mortifera contigit hæmorrhagia: quidquod nimis proximæ & abbreviatæ hujus funiculi deligationes ab imperitis obstetricibus factæ similem interdum eventum causantur, ut ligaturæ inopinato erumpant, & parilem lethiferam sanguinis profusionem post se trahant: Singulis hisce mortiferis causis annumerari debet violenta illa projectio infantis in pavimentum, post prægressas violentias

lentias perpeſſas, a matre puerpera commiſſa, quæ, etiamſi caput ſemel læſum non ulterius offenderit, tamen nunc in extremo periculo verſantem infantem novo periculoſo ſupplemento ad interitum citiorem promovit: neque quidem a tali mortificina eximi poteſt concurrens vel depoſitio vel depreſſio hactenus minus humaniter tractati infantis, infra ſpondam, quod ſtilo JCtorum idem eſt ac infantem ſub ſqualore negligere, & negligentia hac deſerere atque interficere: Inde liquet quod præſens Infanticidium ſit exacte & notorie qualificatum, quamvis primiparam quisquam excuſare poſſet, quaſi ipſa inſcia & nolente, minusve concurrente ſub præcipiti partu nata puella in ſuppoſitum vas æneum prolapſa fuerit, aut quaſi ex inſcitia mater natæ filiolæ tam arcte funiculum diſſecaverit; ſiquidem reliquæ circumſtantiæ non facile probabilem admittunt excuſationem, ni præcedentes una confirmare & doloſum infanticidium comprobare adjuvent: an vero doloſum hoc fuerit infanticidium, meum non eſt judicare; ſuffecerit demonſtraſſe, quod a talibus cauſis natus infans per neceſſitatem naturalem vita privari debuerit. Notatu digna vero eſt circumſtantia, quæ ſub experimento cum pulmonibus inſtituto in hoc caſu contigit; inde illa conſideratio fluit, quod hoc experimentum minime promiſcue applicari queat, ſed quod variantes circumſtantiæ annotari, conciliari, applicari & diiudicari debeant: quod enim in præſenti caſu levis, brevis & pauca inſpiratio aeris ſucceſſerit, non modo externus conſpectus docuit, ſed & titubans illa fluctuatio in aqua confirmavit, ſiquidem vel uno loco veſicularum pulmonalium inflatio modica contigit, aliis vero locis adhuc illæ cellulæ occluſæ fuerant, unde modo pulmones fluctuabant, modo ob reliquam ponderoſitatem & inflationis defectum iterum in fundum aquæ concidebant: ex ſimili etiam inæquali pulmonum inflatione interdum evenit, ut unum pulmonum fruſtulum aquæ innatet, alterum vero in aquam delabatur, ex quali phænomeno minime abſolutam reſpirationem in dubium vocare decet.

Reſponſum Facultatis Juridicæ Halenſis.

An den Rath nach H.

d. 19. Jun. 1722.

Auf geſchehene Denunciation, gehaltene Regiſtraturen daraus verfaſſete Inquiſition-Articul A. M. St. darauff erſtattete Antwort, und was ſie zu ihrer defenſion ad Acta gebracht, erkennen Bürgermeiſter, und Rath der Stadt H, auf vorgehabten Rath auswärtiger Rechts-Gelehrten vor Recht:

Daß wofern Inquiſitin, nachdem durch ihre gethane Bekäntniß bereits ſo viel ex actis erhellet, daß ſie die Todes-Straffe ſchwerlich entfliehen werde, in Güte die an ihrem Kinde gebrauchte Gewalt nicht geſtehen

will, sie alsdenn durch den Scharff-Richter zu solcher Bekäntniß zu zwingen, und zu solchem Ende die Tortur über die Fragen,

1) Ob das Kind nach der Geburt nicht gelebet,
2) Ob sie nicht an demselbigen Gewalt gebrauchet.
3) Wie sie solche verrichtet.
4) Ob sie nicht zu dem Ende dem Kinde die Nabelschnur so kurtz abgeschnitten, daß es davon sterben solle.

an ihr zu exequiren, wenn nun ihre hierüber erstattete Antwort gebührend ratificiret worden, so ergehet alsdenn ihrer Person und Bestraffung halber ferner was recht ist.

Rationes decidendi.

Ob wol eines Theils erscheinen will, als wenn bereits in actis aus der Inquisitin Bekäntnis so viel erhellet, daß so fort mit der Todes-Straffe gegen sie verfahren werden könne, zumal sie bekant, daß sie ihre Schwangerschafft vor allen heimlich gehalten, und zu dem Ende den Ort, wo sie das Kind gebohren, erwehlet, damit sie solches heimlich gebähren, beyseite und umbringen möchte, und diesen Vorsatz iuxta artic. 123 seqq. beständig geführet, auch ad Art. 140. sich ferner erkläret, daß ob sie zwar das Kind nicht umgebracht, dennoch solches durch ihre Schuld und Versehen zu Tode gekommen, dabey sie auch nicht allein gestehet, daß sie dem Kinde die Nabelschnur so nahe am Leib abgeschnitten, daß solches nicht verbunden werden können, und der Medicorum Bericht nach das Kind ohnedem sterben müssen, wenn sie es gleich nicht getödtet, überdem auch der Medicorum Bericht nach offenbare Kennzeichen einer verübten Gewalt an des Kindes Kopffe anzutreffen, quibuscumque autem modis mortem infantis sui mater procuraverit ultimo afficienda est supplicio.

Carpz. pr. crimin. qu. 9. n. 46.

Andern Theils der Defensor unterschiedliches zu der inquisitin defension anführet, und absonderlich urgiret, daß ob sie gleich vorhero den Vorsatz gefasset haben möge, das Kind umzubringen, sie doch solches

nicht

nicht bewerckstelliget, und keine Gewalt an dem Kinde gebrauchet, sondern nachdem sie als eine primipara nicht verstanden, daß wie sie sich auf den Nacht-Stuhl gesetzet, das Kind von ihr gehen würde, das Kind ohne alle Schmertzen von ihr gegangen, in den Nacht-Stuhl gefallen, und davon ersticket, auch eben die befundenen fracturæ in cerebro dadurch entstehen können, daß das Kind in Herabschiessen, an den Ecken des blechern Nacht-Becken sich gestossen, und dahero die Verwundung entstanden, im übrigen die inquisitin das Kind bald herausgezogen, und weil sie kein Leben in ihm verspühret, solches eingewickelt und unter das Bette verstecket, ihr auch dabey, daß sie des Kindes Nabelschnur zu kurtz abgeschnitten, als einer Unverständigen nicht beyzumessen, noch zu glauben sey, daß sie solches animo occidendi infantem gethan, weil sie damahls in statu perturbatæ mentis gewesen, endlich noch gezweiffelt werden möchte, ob das Kind gelebet, nachdem aus den attestatis Medicorum erhellet, daß die pulmones anf dem Wasser nicht oben geblieben sondern untergangen, woher ein wahrscheinlichs argumentum, infantem iam in utero mortuum fuisse genommen wird, allenfalls also es scheinen will, daß die inquisitin nicht so wol in dolo als in culpa sey.

D. A. D. 1) Aus der Medicorum Bericht so viel erhellet, daß das Kind vor und in der Geburt gelebet haben müsse, also wohl mehr als zu klar ist, daß solches aus der inquisitin eigenem facto das Leben eingebüsset, wie sie denn solches bey der Erklährung ad art. 140. nicht gäntzlich in Abrede seyn möge. 2) die inquisitin auch darneben gestehet, daß sie ihre Schwangerschafft heimlich gehalten, den Ort wo sie gebohren, zu solchem Ende erwehlet, damit sie heimlich solches gebähren, und das Kind bey Seite bringen möchte, ja 3) hinzuthut, daß sie den beständigen Vorsatz gehabt, das Kind ums Leben zu bringen, und zu solchem Ende die Schwangerschafft verheelet und heimlich gebohren, 4) sich auch offenbare Kennzeigen einer geschehenen Gewalt an des Kindes Haupte befinden und nach der Medicorum Bericht nicht anders zu vermuthen sey, als daß die inquisitin solche Gewalt an dem Kinde verübet, zumahl daß die fracturæ in cerebro aus dem Herabschissen im Nachtstuhl entstanden, ex judicio medico nu nicht probable ist, vid n. act. 24. & 26. solches auch 5) die Rechte bey solchen Umbständen allerdings vermuthen, und daraus dolosum infanticidium arguiren,

per

per Art. 131. Constit. Crimin. Carol.

6) diesemnach ihrem Vorgeben, daß sie an dem Kinde keine Gewalt verübet, wenig Glauben beyzumessen, da sie 7) überdem nicht in Abrede ist, daß sie das Kind auf dem Nacht-Stuhl gebohren, und solches in denselben, welcher mit Wasser und Blut angefüllet gewesen, hineinfallen lassen, und nachdem sie das Kind aus dem Nacht-Stuhl hervorgezogen, solches nach ihrer Aussage ad art. 50. auf die Decke geworffen, ja die Nabelschnur so kurtz abgeschnitten, daß sie nicht verbunden werden können, darauf das Kind eingewickelt und unter das Bette gestecket, welches solche actus sind, woraus ihre boßhaffte intention zur Genüge erhellet, endlich 8) das argumentum ex delapsu pulmonum desumtum von der hiesigen Medicinischen Facultät in ihrem Gutachten zur Gnüge abgelehnet, und das Gegentheil, daß das Kind in ipso partu gelebet haben müsse, gezeiget ist, im übrigen obwol bereits hieraus so viel erhellen möchte, daß die inquisitin wohl schwerlich die Todes-Straffe entrennen werde, zu solchem Ende auch in dem Urthel solches angefüget, und bey der Vorstellung ante torturam ihr solches beweglich zu Gemüthe zu führen, anbey ernstlich zu erinnern, daß sie ihre Qual durch ferners hartnäckigtes Leugnen nicht vergrössern noch verlängern möge, demnach in genere poenæ capitalis es viel darauf ankommen wird, ob sie Gewalt an dem Kinde gebraucht, und wie sehr wahrscheinlich ist, dem Kinde den Kopff eingedrücket, solches mit Gewalt vorsetzlicher Weise hingeworffen, auch aus gottlossem Vorsatz zu dem Ende die Nabelschnur so kurtz abgeschnitten, daß es davon sterben möge; und weil sie solches hartnäckig leugnet, man sicherer und denen Rechten gemässer zu seyn erachtet, die tortur zuvörderst nach Anweisung des 13. art. der Peinl. Hals-Gericht wird ihr zu erkennen, und sie dergestalt zur Bekäntniß der gestaltlichen Wahrheit zu bringen, und ist weil bedencklich gefallen, den gradum torturæ in dem Urthel zu exprimiren und solche hieher reservirt, dieselbe dergestalt an ihr zu exequiren, daß sie ziemlicher massen, und also im ersten und andern Grad der Peinigung auf die vorgeschriebene Fragstücke gepeiniget, ihre darauff erstattete Antwort darauff registriret, zu dem Ort gebracht, und ihr den andern oder dritten Tag ausser dem Ort der Peinigung ad ratificandum vorgehalten werde.

So hat geschehener massen erkant werden müssen.

CA-

CASUS VI.

INFANTICIDIUM PER COMPRESSIONEM PECTORIS ET CONSECUTAM SUFFOCATIONEM COMMISSUM.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es hat der Löbl. Schöppenstuhl allhier an unsere Facultät die Acta Inquisitionalia wider A. J. K. in puncto infanticidii übersendet und unsere Meinung hierüber erfordert: Diesemnach haben wir nach genauer reiflicher Collegialischen Untersuchung befunden daß bey gegenwärtigem Casu die Sache auf zwey haupt Umstände ankomme, Erstlich ob das Kind lebendig zur Welt gebohren, hernach ob an demselben einige Gewaltthätigkeit ausgeübet worden; beedes ist gar leicht aus den Actis zu erweisen: dann was das Erste belanget, ob das Kind nach der Geburt lebendig gewesen, so ist das vielmahlige Geständniß der Inquisitin aus fol. 18. art. 54. 61. fol. 19. art. 69. fol. 20. art. 87. fol. 37. art. 122. 134. genugsam zu ersehen; dahero es keines weitern Erweises nöthig; Zumahlen die geschwinde Geburt bey dieser primipara nicht leicht eine todte Frucht ominiren lässet, auch sonst wohl alle Umstände, so vor der Geburt und nach derselben zu observiren sind, diese Wahrheit genugsam bestättigen; Das andere betreffend, ob an diesem lebendig gebohrnen Kinde eine Gewalt gebraucht sey, so kommen hierbey abermal zwey unwiedersprechliche Gründe vor, deren ersterer sich wiederum auf die freywillige Bekäntniß der Inquisitin beziehet nach fol. 31. 32. der andere aber ist um so viel offenbarer aus dem attestato Medico zu nehmen, woraus erhellet daß das Kind durch eine violente Compression getödtet worden, da nicht nur allein die Brust mit dem Sterno heftig hineinwärts gedrücket ist und zugleich die Bewegung des Hertzens opprimiret wurde, wodurch eine gewaltthätige Erstickung verursachet ist, sondern auch der Kopf und Hals mit denen vertebris colli und superioribus costis zusammen gequetschet und an die Brust

eingebogen worden, dahero hauptsächlich bey dem neugebohrnen Kinde durch dergleichen gewaltige Hemmung des fortlauffenden Geblüts und angefangenen respiration eine baldige Erstickung erfolget, dessen das extravasirte Geblüt, so wohl am Kopf als an der Brust ein offenbahres Zeugniß giebt: Hiernächst haben die Theile selbst als der Kopf, die Brust, die vertebræ und costæ solche gewaltige extension und compression bey einem so zarten Kinde ausgestanden, daß auch dadurch die gedachte Erstickung befördert und beschleiniget wurde, wie dann an vielen solchen Theilen das observirte geronnene Geblüt alles dieses erläutert und beweiset: wozu noch kommt, daß die partes lincker Seits mehr solche Violenz ausgestanden, welches so wohl ältere als neuere Medici vor noch gefährlicher, wie bey einem erwachsenen, destomehr aber bey einem so zarten subjecto ansehen und ausgeben: und nachdem die zwey haupt regiones am menschlichen Leibe, nehmlich der Kopf und die Brust mit solcher violenz sind tractiret worden; so erkennen wir, daß wegen solcher gebrauchten Gewalt, das Kind nothwendig sterben müssen: Uhrkundlich haben wir diese unsere Meinung hiermit erstatten und mit unserm gewöhnlichen Facultäts Siegel bekräftigen wollen. So geschehen Halle den 9. Januarii 1729.

Epicrisis in VItum Casum.

ALia in hoc Casu Infanticidii occurrit causa, quæ admodum enormis, præsentanea & manifesta est: neque tantum simplex, sed complicata illa existit: Compressio enim thoracis, qua sternum in interiorem pectoris partem depressum est, vario modo lethiferum effectum exserit, quo cor & pulmones in sua functione gravissime opprimuntur, maxime vero crassa & simultanea progressus sanguinis sufflaminatio provocatur; quæ noxa eo citius & certius in infante recens nato & propterea debili excitatur: hæc eadem sterni & costarum compressio una masculos thoracis, qui respirationem instrumentaliter ex parte adjuvant, graviter violavit, ut læso in iisdem libero motu, eo citius subinde suffocatio promota fuerit: quod si enim in uno horum musculorum spasmus aut inflammatio etiam in subjecto robustiori fuerit, tunc eximia difficultas & angustia respirandi perpetuus comes est; unde ex ejusmodi circumstantiis facile patet argumentatio ad præsentem casum: Deinde accedit violenta illa capitis & colli versus thoracis anteriorem partem facta compresio, sub qua præcedens pectoris oppresio aggravata fuit, ut instar carnificinæ infans strangulatus & suffocatus fuerit; hæc enim posterior violentia ex una parte vasa capitis arteriosa & venosa valde irregulari tensione & compressione offendit, liberumve motum

tum

tum sanguinis per illa extreme turbavit, unde eiusmodi stagnationes & extravasationes sanguinis in capite ortum traxerant: hunc effectum lethiferum acceleravit nervorum proxime e capite exeuntium violenta distensio & irregularis contorsio, unde subitanea paralysis universalis consecuta est; ut nihil de vertebrarum perniciosa luxatione hoc loco inseram: interim ex hactenus recensitis circumstantiis facile patet, quomodo in hoc casu plures mortiferæ causæ concurrant, adeoque effectus & eventus lethalis unice & absolute ab illis causis derivari debeat, id quod vel leviter in anatomico physiologico-pathologicis dogmatibus instructus agnoscit: Quod vero ipsam apertam & repetitam confessionem inquisitæ & reæ infanticidæ attinet, tunc reminiscor illius famigerati Processuum Inquisitionalium impedimenti, quo defensores Advocati interdum tales ingenuas & spontaneas confessiones admodum contorquent & aliter interpretantur, adeo ut ipsi mallent, quo nunquam inquisitæ talem confessionem protulerint; hinc accusant quandoque præter necessitatem fœminarum fatuitatem, perturbationem mentis, perhorrescentiam, simplicitatem, ac si affirmativa responsione, interrogata, affirmationem requirentia & expectantia, excipere debeant; interdum comminationes & admonitiones personarum judicialium inculpare solent &c. & ex hoc casu dabili, omnes vere reas defendere multi haud verentur: ob id vero spontanea inquisitarum professio in medicis casibus interdum ad meliorem & certiorem decisionem forensem causam præbet. Infanticidium infanti insidendo, cumque totis viribus comprimendo allegavit Carpzov. Prax. Crim. Qv. 9. n. 52. infantis collum s. cervicem infringendo ib. n. 56.

CASUS VII.

DE INFANTICIDIO CUM NEGLECTA DELIGATIONE FUNICULI UMBILICALIS ET COMPRESSIONE CRANII PATRATO.

Nachdem auf Seiner Hoch-Fürstl. Durchleucht. Herrn Herrn Moritz Wilhelm Hertzog zu Sachsen rc. Höchstseligsten Andenckens, hohen Special-Befehl Acta Inquisitionalia wider A. B. G. sonst Königin genannt in puncto eines beschuldigten und durch Verwahrlosung verübten und beförderten Todtes eines neu gebohrnen Kindes an unsere Facultät geschicket worden, um hierüber unsere Meinung zu verneh men, so haben wir nach richtiger, genugsamer und reiflichen Durchgehung derer Acten befunden, daß das Kind an sich selbst vollkommen und von der Geburt gesund auch nach derselben lebendig gewesen,

auch wie dasselbe ohne einige gefährliche und lang anhaltende, sondern baldige Geburt, von einer Mutter, welche mehrmahlen gebohren, zur Welt gebracht sey, ohne daß vor geschehener Geburt entweder einige Verwahrlosung oder zufällige unvermuthete Gewalt des Kindes Schwachheit oder Tod befördert zu haben aus denen Actis zu ersehen nnd zu schliessen, noch vielweniger dergleichen an dem Kind selbst wahrzunehmen gewesen sey: Da nun aber nach dem mehrmahligen und freywilligen Bekäntniß gedachter inquisitin mit vollkominenem Verstand das Kind lebendig befunden worden, auch dessen übrige vollkommene Constitution nicht præsumiren lässet, daß dasselbe vor oder unter der Geburt gestorben wäre, sintemahl sich solche Kinder mit besondern signis zu distinguiren pflegen, dergleichen bey diesem Kinde nicht vorgekommen sind, hiernechst auch das experiment mit denen auf das Wasser geworffenen Lungen, richtig gewesen, so können alle solche Umstände zulänglich des Kindes Leben nach der Geburt behaupten, ohne sich auf einige Muthmassungen zu gründen: Da aber im Gegentheil laut des attestati Medici an diesem lebendig gebohrnen Kinde ersehen worden, daß erstlich die Nabelschnur unverbunden gewesen, hernach von der inquisitin mit Willen und Vorsatz unverbunden gelassen, ferner daß lincke os bregmatis mit einer Depression unter das rechte gedrücket war, auch lincker Seits zwischen der dura und pia matre unter dem osse bregmatis ein kleiner Löffel voll extravasirten Geblüts, wie auch dergleichen zwischen dem cerebro und cerebello angetroffen worden, so ist unter solchen gar wichtigen Anmerckungen eines Theils diese sonderbahre Læsion des Kopffes, andern Theils die unverbundene Nabelschnur wohl zu considerіren, dergestalt daß wir hieraus dieses gründliche Urtheil fällen, wie nicht nur solche angezeigte læsio capitis bey Kindern absolut lethal, sondern wie auch die unterlassene Verbindung der Nabelschnur eine absolute Ursach des Todtes gewesen sey: und ob zwar bey erwachsenen Personen depresso cranio noch einige Hülffe zu hoffen, so ist doch auf ein neugebohrnes Kind gar keine Application hieraus zu machen, besonders die extravasatio intimior zwischen dem cerebro & cerebello auch bey erwachsenen den Tod zu causiren pflegt, daß demnach bey diesem corpore delicti viele haupt-momenta concurriren, welche zu Behauptung der absoluten Lethalität überflüßig zulänglig sind, sintemahl auch geringere Verletzungen des Kopfes bey solcherley Kindern heftige Convulsiones, ja den Tod zu verursa-

ursachen vermögend sind, welche eventus bey erwachsenen Personen nicht so leicht zu erfolgen pflegen und dahero von einem Alter auf das andere nicht mag oder kan gefolgert werden; allermassen neugebohrne Kinder an sich selbst sehr schwächlich sind und nicht allein bey denselben in solchen Verletzungen des Haupts die ordentlichen Mittel nicht adhibiret werden können, sondern auch wegen schneller Schwachheit und darzuschlagender euserst gefährlichen symptomatum der herannahende Todt allen Effect heilsamer Mittel præcludiret. Urkundlich haben wir dieses unser erfordertes Gutachten über gegenwärtigen Casum abgefasset, mit nöthigen rationibus ex experientia medica versichert und mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftiget. Halle den 10. Decembr. 1718.

Responsum Facultatis Juridicæ.

Als derselbe uns die wieder A. B. G. in puncto infanticidii in zwey unterschiedenen Voluminibus ergangene Inquisition Acten, nebst dem was deren Defensor fol. 52. & seq. zu ihrer fernern Defension übergeben, zugeschicket; Demnach ꝛc. Das auch in dieser Defension etwas, so der Inquisitin zu statten kommen möchte, nicht ausgeführet worden, dannenhero ohne fernern Auffenhalt der Gerechtigkeit das vol. 1. fol. 93. seq. befindliche Urtheil an ihr gebührend zu vollstrecken, V. R. W.

CASUS VIII.

INFANTICIDIUM A CALCITRATIONE CAPITIS ET ABRUPTIONE FUNICULI UMBILICALIS CAUSATUM.

Hoch-Edle, Veste und Hochgelahrte,
Insonders Hochgeehrte Herren.

Nachdem Herr Lic. C. F. L. Defensorio nomine der in Hafft propter inculpatum infanticidium sitzenden Inquisitin

C. L. beykommende Anfrage, vermittelst eines Præsentations-Schreibens bey uns übergeben und unserer Hochgeeherten Herren Responsum Medicum darüber einzuholen, gebeten, als haben wir darinnen nicht entstehen wollen; und gelanget an unsere Hochgeehrte Herren unser dienstliches Bitten gegen die Gebühr, so wir mit Danck erstatten, uns damit fordersamst zu willfahren und die anbeykommende Anfragen, nebst begefügten Attestatis sub A. & B. uns mit ad acta zu remittiren, die wir dagegen mit angenehmer Freundschafft zugethan verharren

Unserer Hochgeehrten Herren

Halle den 20. Julii 1717.

Dienstwillige
Rathsmeistere und Rathsmanne
der Stadt Halle.

C. L. eine wegen beschuldigten Kinder-Mords in Hafft sitzende Inquisitin hat sich im vorigem Jahre von J. einem Knopffmacher-Gesellen sub spe promissi matrimonii schwängern lassen, und den 25. Decembr. a. p. zu Nacht ein Kind ohne Beyhülffe eines Menschen gebohren, welches den 26. Decembr. d. a. des Morgens in ihrer Lade todt liegend gefunden worden: als nun nach geschehener Denuntiation die Inquisitin in gefängliche Hafft gebracht und das todte Kind dem gewöhnlichen Medico und Chirurgo zur Section übergeben worden, haben selbige in ihrem Sections-Bericht sub A. ihr Judicium medicum dahin ertheilet, daß das Kind kurtz nach der Geburth müsse gelebet haben, übrigens könten die an dem Kinde befindliche læsiones gar wohl in difficili partu ex compressione cranii sonderlich bey denen primiparis entstehn, auch bey unrechter Bewegunge gar leicht die Nabelschnur dem Kinde etliche mahl um den Hals geschlagen und solches damit suffociret werden. Die Inquisitin so hierauf so wohl summarisch als ad Art. Inquisit. befraget worden, hat jederzeit den Vorsatz beständig geläugnet, das Kind umzubringen und daß sie demselben die Nabelschnur abgeschitten habe, hingegen so viel gestanden, daß sie dem Kinde die Nebelschnur in

in der Angst mit den Füssen abgetreten und selbiges, da es noch ein wenig gelebet und gequäcket, unter dem Bette liegen lassen, damit es darunter ersticken solte, worauff ihr per sententiam Scabinorum die scharffe Frage zuerkannt worden: **Ob sie nicht den ausdrücklichen Vorsatz gehabt, das Kind zu tödten, und deßhalben die Nabelschnur nicht verbunden, das Kind mit den Füssen von sich getreten habe, und solches unter dem Bette liegen lassen, damit es ersticken möchte?** Nachdem nun bey Eröffnunge dieses Urtheils und Ermahnunge zur gütlichen Geständniß die Inquisitin die vorsetzliche Ermordung des Kindes beständig geleugnet, unterdessen aber so viel von neuen gestanden, daß sie das Kind deswegen eine Weile unter dem Bette liegen lassen, damit es erstincken möchte, wenn es von dem Tritt nicht todt geblieben, haben ihr die Herrn Scabini das Leben abgesprochen. Alldieweiln aber aus vielen Umständen nicht undeutlich erhellet, daß die Inquisitin mehr geständig gewesen, als sie gethan hat, anerwogen (1) Selbige nicht allein bey Herannahunge ihres Todes denen Herren Predigern eröffnet, sondern auch darauf ad Acta gestanden hat, daß ihr Geständniß von vorsetzlicher Erstickunge des Kindes metu Torturæ, welche man ihr so grausam vorgebildet, geschehen wäre, indem sie niemahlen einen bössen Vorsatz wieder des Kindes Leben gehabt, welchem auch adminiculiret, daß sie ihre Schwangerschafft ante partum gestanden, und neben einer andern Magd im Bette gebohren hat. Insonderheit aber (2) zu consideriren ist, daß Inquisitin, besage derer Acten tempore partus solche Angst und Schmertzen ausgestanden, daß sie nicht gewust was sie gethan, mithin auch von diesem facto keine gewisse Nachricht geben können, zumahl da (3) die Inquisitin sonsten mit dem morbo Epileptico behafftet gewesen, welcher nach dem Attestat sub B. sie nicht allein durante paroxysmo vom Verstande gebracht, sondern auch derselben ausser dem offt nur angewandelt hat, daß man es an ihr mercken, und ihre Rede zu solcher Zeit nicht wohl verstehen können, woraus nicht unbillig vermuthet wird, daß diese böse Kranckheit in dolore partus sich wieder eingefunden, und der Inquisitin so wenig Verstand gelassen habe, daß sie von denen Umständen der Geburth keine wahre und beständige Nachricht geben kan. Endlich auch (4) die Abtretung der Nabel-Schnur und derselben Schlingung um des Kindes Halß, wie auch die Verletzung des Cranii an dem Kinde, so von der Inquisitin nicht vorsetzlich geschehen, schon an sich lethal

seyn

seyn mag, dergestalt daß die vorgegebene Erstickunge unter dem Bette überflüßig und nicht zu attendiren ist, weilen das Kind auch ohne selbige gestorben wäre; als ersuchen wir unsere Hochgeehrt. Herren dienstl. um Dero gegründete Meinung und Judicium Medicum fordersambst darüber zu eröffnen:

(I.) Ob nicht in dolore partus die der Gebährerin anklebende Epilepsia sich wieder einzufinden pflege, und dahero wann solches bey der Inquisitin geschehen, derselben den Verstand und die Gedancken benommen habe, so daß sie nachhero von der Geburth nichts gewisses berichten können.

(II.) Ob nicht die währender Geburth durch unrechte Bewegung sich um des Kindes Halß geschlagene Nabel-Schnur desselben Suffocirung verursachet habe? Oder

(III.) Ob nicht wenigstens der Todt des Kindes durch Abstossung der Nabel-Schnur und per læsionem cranii, welche in difficili partu, sonderlich bey den primiparis zu entstehen pflegt, zumahlen wenn die Geburth nicht sitzend sondern liegend geschicht, nothwendig erfolgen müssen, und also des Kindes Leben nicht erhalten werden können, ob es gleich aus dem Bette zur Respiration geleget worden wäre rc. rc.

H. d. 20. Julii
A. 1717.

Dienstschuldigster

C. P. L. L.

A. Be-

A.

Bericht H. D. S. Stadt-und Land-Physici.

DAs todt gefundene Kind ist (I) dessen Cadaver zeitig, it. an Haut, Nagel und Haaren vollkommen befunden worden. (II) War die Nabel-Schnur dem Kinde von der rechten nach der lincken Seite zu zweymahl dergestalt fest um den Halß geschlungen, daß die vestigia davon gar deutlich an dem Halse zu sehen gewesen, was aber die Extremität der Nabel-Schnur anlanget, so konte man gar eigentlich wahrnehmen, daß solche nicht gewöhnlicher massen durch einen Schnitt gelöset, sondern abgerissen gewesen. (III) fande sich in occipite Daumens breit hinter dem lincken Ohr in pericranio ex stasi humorum eine suggillatio serosa in Grösse eines zwey drittels Stücks, welche nach separireten pericranio noch eigentlich zu sehen gewesen, massen dann sich solche instar gelatinæ in Pericranio zeigeten, auf dem cranio aber funden sich hin und wieder einige rothe Flecken von geronnenen Geblüte. (IV) Zeigete sich nach eröffnetem Cranio universa cerebri substantia röthlich und gleichsam als mit Blut gefärbet, die darinnen befindliche vasa sanguifera sehr aufgeschwollen, über dem Cerebello aber und zwischen denen Ventriculis cerebri aliquid sanguinis extravasati & seri rutilantis, woraus zu urtheilen, daß wegen vorhergegangener starcker compression oder contusion das gantze Haupt und insonderheit die in cranii pomœriis befindliche partes vitales vel potius ad œconomiam animalem pertinentes eine tödtliche commotion müsse erlitten haben, wie aber solches eigentlich zugegangen, davon kan ich nicht urtheilen, weiln wohl ehe in partu sonderlich difficili ex compressione cranii durch langes Innestehn in specie bey denen primiparis dergleichen læsiones nicht nur entstehen, sondern auch die Nabelschnur bey unrechten Bewegungen dem Kinde etliche mahl um den Hals kan geschlungen und damit suffociret werden: Daß nun oberwehntes Subjectum zeitig und vollkommen müsse gewesen seyn, auch in und kurtz nach der Geburth müsse respiriret und gelebet haben, solches bezeuget die nach eröffnetem Bericht ausgeschnittene und auf das Wasser gelegte Lunge, welche wegen der per Inspirationem schon würcklich empfangenen Lufft auf dem Wasser frey geschwummen und nicht untersincken wollen.

Unsere freundliche Dienste zuvorn, Edle, Wohl-Ehren-Veste, Hoch-und Wohlgelahrte, Hoch-und Wohl-Weise, Hoch- uud Vielgeehrte Herren und Gute Freunde.

Auf angebrachte Rüge, gehaltener Registraturen, abgefassete Inquisitionales, darauf gethane Antwort, einiger Zeugen summarische Aussage, auch verstattete und angebrachte Defension, C. L. angeschuldigten vorsetzlichen Kinder-Mords betreffend: So uns dieselben in dem hierbey zurückgehenden Volumine Actorum zugesendet und sich darüber des Rechten zu belehren geboten.

Erkennen Wir Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle, nach deren Verles- und Erwegung vor Recht:

Hat Inquisitin gestanden und bekandt, daß nachdem sie mit einem Knopffmacher-Gesellen Nahmens J. fleischliche Unzucht getrieben und von ihm schwanger worden, sie jüngsthin zwischen den 25. und 26. Decembr. 1716. des Nachts gegen 3. bis 4. Uhr eine uneheliche Tochter zur Welt gebracht habe, allermassen auch dieselbe todt in der Inquisitin Schlaf-Kammer und Lade, mit einer grünen zeugenen Schürtze eingewickelt, darbey noch ein Lappen so voller Blut gewesen, gefunden. Hierauf von den Gerichten aufgehoben, auf das Rathhaus gebracht, und daselbst von dem verpflichteten Stadt-Physico und Chirurgo seciret worden sey.

Ob nun wohl Inquisitin bey der ersten summarischen Verhör dabey beständig geblieben ist, daß sie das Kind umzubringen keinen Vorsatz gehabt, welche Erklärung in gleichen terminis sie bey anderweitigen gerichtlichen Befragungen zu zweyen unterschiedenen mahlen wiederholet, auch bis dato darauf beharret, daß sie ihr Kind muthwillig nicht umgebracht, sondern was hierunter geschehen, aus grosser Angst geschehen sey. Hiernechst sie ihre Schwangerschafft pure oder gäntzlich gegen ihre Frau, alwo sie ietzt gedienet, oder gegen C. E. T. die neben ihr daselbst in Diensten gestanden, nicht abgeleugnet, noch verhälet haben will, vielmehr daß sie nie in Gedancken gehabt, das Kind heimlich zu gebähren, oder hinweg zu bringen vorwendete, imgleichen daß sie die eigendliche Zeit ihrer Niederkunfft, indem Stuprator vielfältig mit ihr zu thun gehabt,

ihrer Frau nicht sagen, noch daß jene ihr so nahe sey, wissen können, ferner daß Inquisitin ohne Beyhülffe gebohren, keinen gewissen Schluß, daß sie auch heimlich gebähren oder das Kind vertuschen wollen, inferiret, inmassen die Frau im Hause und andere Leute mehr um ihre Schwangerschafft gewust, die T. welche zugleich auf Inquisitin Acht zu haben befohlen gewesen, neben ihr im Bette an der Seiten gelegen, und die Zeit der Niederkunfft sich sehr genahet, mithin das heimliche Gebähren ihr so wenig profitabel seyn können, als das intendirte heimliche Wegtragen und Begraben ihres Kindes, überdas das Attestatum Medicum, wie eigentlich die von dem Kinde erlittene tödtliche commotion und befundene læsion des Cranii zugegangen, gewiß nicht definiret, vielmehr daß solche in partu difficili ex compersſione Cranii durch langes Innstehen speciatim bey primiparis sich ereigen könne, oder auch durch die Verwickelung der Nabel-Schnur um des Kindes Hälßgen dieses ersticket worden, in dubio vor die Inquisitin Vermuthung machet. Weiter diese die Nabel-Schnur für Angst abgetreten, und wie man vernünfftig damit umgehen, sie ablösen und wohl verbinden müsse nicht gewußt haben will, auch daß sie das Kind nur darum, weil sie es für todt gehalten, unter dem Bette so lange liegen lassen, vorgiebt, imgleichen die anfängliche Verheelung der Geburt gegen ihrer Frau mit der grösten Furcht vor deren vermuthlichen Zorn darüber, wie auch die Anlegung so vieler ihre Röcke mit der damahligen Kälte zu entschuldigen nimmet. Endlich überhaupt Inquisitin für eine Person nicht richtigen Verstandes daher auch ihre vielfältigen contradictorische Reden hergeflossen, angegeben werden wollen, einfolglich da hier kein homicidium dolosum, ja nicht mahl culposum verhanden wäre, daß Inquisitin ultra purgatorium, oder höchstens ultra Territionem nicht graviret sey, es scheinen möchte.

Dennoch aber und dieweil dieselbe, daß ihr zur Welt gebohrnes Kind gelebet, imgleichen, daß es sich gereget, es auch schreyen und quacken gehöret, in Abrede nicht seyn können, allermassen auch, daß der partus zeitig und vollkommen gewesen, auch in und nach der Geburt respiriret und gelebet haben müsse, der verpflichtete Medicus und Chirurgus deutlich bezeugen. Hiernechst bey der Section an dem occipite und pericranio eine suggillatio serosa in Grösse eines zwey drittheil Stücks, welche nach separirten Pericranio noch eigentlich zu sehen ge-

wesen,

wesen, ingleichen auf dem Cranio sich hin und wieder einige rothe Flecken vom geronnen Geblüt gefunden, aus welchen und anderen angemerckten signis mehr benannten periti in arte urtheilen, daß wegen vorhergegegangenen starcken compression oder Contusion das gantze Haupt des Kindes und insonderheit die in Cranii pomœriis befindlichen partes vitales eine tödtliche commotion erlitten haben müssen, insonderheit Inquisitin, als sie ad art. inquisit. abgehöret worden, daß sie ihr Kind hinunter von sich getreten, und mit den Füssen ums Leben gebracht, habe ausdrücklich bekennet, ingleichen auch, daß sie es ohngefehr eine Stunde unter dem Bette und zwar zu dem Ende liegen lassen, daß wenn es ja vom Treten nicht recht todt geblieben, doch unter dem Bette mit ersticken möchte, wormit die Vermuthung in dubio, als ob ihr Kind entweder ex partu difficili, der hier auch nicht einmahl erwiesen, oder exsuffocatione von der umflochtenen Nabelschnur den Tod gehabt, so fort hinweg fällt. Ferner Inquisitin nicht allein ohne Hülffe andere Weiber gebohren, da sie doch die zur Seite liegende T. gantz leichte ruffen, oder wecken können, sondern auch ante partum ihre Schwangerschafft selbst ihrer Mutter, auch eine lange Zeit ihrer Frau, bis sich die offenbaren Zeigen davon gewiesen, verheelet; in gleichen es der T., die sie darum befraget, rotunde nicht gestehen, noch sich von ihr, als dieselbe auf Befehl ihrer Frauen der Stärcke ihres Leibes, sich erkundiget, nur angreiffen lassen wollen, überdis auch post partum, daß sie ein Kind gehabt, niemand wissen lassen, vielmehr an ihre ordentliche Arbeit, ja noch in die Kirche gewesen, und durch Anlegung vieler Röcke, auch mit Vorwenden, daß jetzo wie vor 14. Tagen wieder Fleisch-Wasser von ihr gegangen, und andere nichtige prætexten ihre Frau selbst zu hintergehen hierunter intendiret, bis diese sie endlich bey dem Arm ergreiffen, nach der Kammer mit zu gehen, die Lade aufzuschliessen, und das todte Kind heraus zu langen genöthiget hat: Weiter Inquisitin solches auch heimlich hinweg zu schaffen und zu begraben gewilliget gewesen ist, bey welchen sehr viel concurrirenden Indiciis juxt. constitut. Carol. Art. 131. auf die Peinlichkeit gesprochen werden muß, gestalt selbige weder durch die vorgegebe von der Inquisitin in partu erlittenen Angst, noch vor ihrer Frauen gehabte grosse Furcht, noch angeführte Stupidität, davon auch vielmehr das contrarium ex depositione G. W. erhellet gebühr-

lich

sich elidiret werden mögen, so sind dieselben wohl befugt, wann Inquisitin auf nachfolgende Fragen:

1) Ob sie nicht ihr Kind vorsetzlich ermordet? und
2) Selbiges zu dem Ende von sich hinunter getreten, auch
3) Unter dem Bette liegen lassen, daß wenn es ja vom Treten nicht recht todt geblieben, doch unter demselben vollend ersticken möchte? ingleichen
4) Ob sie nicht vorsetzlich dem Kinde die Nabelschnur mit den Füssen abgetreten, und hernach solche unverbunden gelassen, damit es sterben müssen?

in der Güte nichts richtiger bekennet, selbige dem Scharff-Richter dergestalt zu untergeben, daß er sie ausziehe, entblösse, zur Leiter führe, ihr die Daumen-Stöcke anlege, damit zuschraube, auch wenn dieses nicht fruchtete, sie mit den Banden schnüre. Wann nun alles, das dabey vorgehet fleißig niedergeschrieben seyn wird, ergehet auf anderweitigen transmission der Acten hierunter ferner, was sich zu recht gebühret.

Von Rechtswegen.

Uhrkundlich mit unserm Insiegel versiegelt.

Königl. Preußl. des Hertzogthums
Magdeburg Schöppen zu Halle.

Unsere freundliche Dienste zuvorn, Edle, Wohl-Ehren-Veste, Hoch- und Wohlgelahrte, Hoch- und Wohl-Weise, Hoch- und Vielgeehrte Herren und gute Freunde.

Als Uns Dieselbe, die wieder C. L. wegen angeschuldigten vorsetzlichen Kinder-Mords ergangene und hierbey zurück kommende Inquisitions-

tions-Acta anderweit zugesandt, und sich des Rechten darüber zu belehren, gebothen;

Demnach erkennen Wir Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle nach deren Verlef- und Erwegung vor Recht.

Hat Inquisitin, nachdem ihr unser voriges Urtheil albereit publiciret gewesen und ihr Tages darauf dessen Inhalt nochmahlen, nebst beweglichen Zureden vorgehalten worden, in Güte gestanden und bekandt, daß sie das Kind zu dem Ende unter dem Bette liegen lassen, daß wenn es ja vom Treten nicht recht todt geblieben, doch unter demselben vollends ersticken möchte;

Ob nun wohl dieselbe im übrigen beständig darbey bleibet, daß sie das Kind vorsetzlich nicht ermordet, noch zu solchem Ende vor sich hinunter getreten, auch nicht mit Vorsatz die Nabel-Schnur mit den Füssen abgetreten, und unverbunden gelassen, daß es sterben sollen, sondern daß dieses alles nur aus Angst und Unwissenheit geschehen sey, vorgiebet, daher, daß auf die Vollstreckung der im vorigen Urtheil erlaubten Tortur zu erkennen gewesen, es scheinen möchte, massen denn, wenn Inquisitin den Vorsatz das Kind umzubringen nicht gehabt, es auf eine blosse Verwahrlosung hinaus lauffen würde, weshalben die pœna capitalis nicht statt findet.

Demnach aber und dieweil Inquisitin ad Act. Inquis. 40. zugestehet, daß noch den Abend vor ihrer Niederkunfft ihre Frau sie erinnern lassen durch die Amme und Haus-Magd, wann ihr etwa nicht wohl wäre, sie es ja sagen lassen möchte, gleichwohl aber solches verheelet, da ihr doch zu der Zeit schon nicht wohl gewesen, auch ungeachtet sie juxta Art. 70. über eine Stunde in Kindes-Nöthen zugebracht, dennoch die Haus-Magd, welche bey ihr in einem Bette geschlaffen, nicht aufgewecket, sondern als das Kind lebendig von ihr kommen, solches mit Füssen unter sich getreten, und nachgehends über eine gantze Stunde unter dem Bette liegen lassen, und zwar zu dem Ende, daß es darunter ersticken möchte, wenn es ja vom Treten nicht recht todt geblieben, und dann Inquisitin fol. 396. ferner gestehet, daß das Kind, nachdem sie es getreten gehabt, noch gelebet und sich gereget habe, woraus, daß dasselbe unter dem Bette folgends ersticket sey, unstreitig folget, daher wenn schon Inquisitin anfangs und ehe sie das Kind bekommen, den Vorsatz nicht gehabt haben solte, dasselbe

selbe zu ermorden, sie doch in- und nach der Geburt anders Sinnes worden, wie ex responsione fol. 19. & ad art. 87. und fol. 37. und insonderheit aus dem letztern Bekäntnis ad art. 3. fol. 85. erhellet, die pœna capitalis aber auch Statt findet, quando homicidium non quidem ex proposito & animo deliberato occidenti committitur, ex actu tamen doloso immediate sequitur, vor dergleichen zu achten, wann Inquisitin das Kind mit den Füssen unter sich getreten, und solches unter dem Bette um deshalben liegen lassen, daß wenn es nicht vom Treten todt geblieben, unter demselben ersticken möchte, so ist dieselbe zwar mit der auf der Kinder-Mord gesetzten ordentlichen Straffe der Säckung zu verschonen, jedoch aber, wenn sie vor gehegtem hochnothpeinlichen Halsgerichte bey diesem ihren Bekäntnis verbleibet, mit dem Schwerd vom Leben zum Tode zu bringen. V. R. W.

Urkundlich mit unserm Insiegel versiegelet

Königl. Preußßl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis

Nachdem ein Hochweiser Magistrat alhier, uns die Acta Inquisitionalia wider C. L. in puncto inculpati infanticidii, nebst einigen Fragen so von dem Defensore aufgesetzet, zugesendet, und darüber unser in der scientia und experientia medica gegründetes Bedencken requiriret, so haben wir zu desto gründlicher Beantwortung, derer drey vorgelegten Fragen, nach reiffer und genugsamer Uberlegung aller concurrirenden Umstände in dieser so wichtigen, und in manchen Stücken intricaten Sache, einen zu diesem Zweck zielenden Vorbericht zu ertheilen vor nöthig erachtet: Wie erstlich vielmahls manche schwangere Personen, gar schnell unbereitet und unversehens mit denen Geburts-Schmertzen befallen werden: Wie auch so dann manche Weibes-Personen, bevor sie einmal gebohren, gantz unbelehrt und unwissend befunden werden, wie sie sich bey der Geburt aufführen sollen, oder ob das Kind an einer Nabelschnur, und durch diese an eine Affterbürde hange, oder

oder wie hernach, wann sie dieses in Abwesenheit anderer hülflichen und geschickten Handleistung, sehen, so wohl die Nabelschnur in Ansehung gegen das Kind, als auch gegen sich selbst tractiren und befreyen sollen. Wozu noch kommet, wie es vielfältig geschehe, daß unter der Geburt die spasmi und dolores so hefftig zusetzen, daß die Gebährerin vor Angst nicht nur allein ihrer Fähigkeit des Verstandes beraubet, sondern in derselben zu gewaltigen und unbändigen stossen und treten verleitet werden, ohne daß sie sich dabey in ihrem Verstand recht begreiffen möchten, dahero dann vielfältig durch andere Anwesende, mit aller Sorgfalt vorzukommen ist, daß nicht unter solchen Umständen, so wohl dem Kind als der Gebährerin einiges Unheil begegnen möge. Nach diesen Anmerckungen ist nun allerdings glaublich, daß die Inquisitin unversehens fol. 27. art. 33. fol. 28. art. 42. und schnell mit denen Geburts-Schmertzen befallen sey, dahero sie in solcher Angst nicht nur gebohren, sondern da sie aller Hülffe beraubet, sich bey der Geburt sehr ungeberdig aufgeführet habe, auch nicht gewust, wie die Nabelschnur von der Affterbürde zu liberiren fol. 32. art. 83. oder im übrigen zu verbinden sey, in welcher Angst und Unwissenheit sie dann selbst nicht ohne Gefahr ihres eigenen Leibes und Lebens solche Affterbürde bey sich behalten, biß dieselbe aber, nachdem sie aus der Kirche gekommen, erst von ihr gegangen, ohne daß sie gewust, daß es die Affterbürde gewesen, so sie vor ein stück geronnen Geblüt geachtet fol. 34. Wie dann noch ferner zu glauben, daß die Inquisitin unter der Geburt nicht gewust, wie sie sich dabey bezeuget, fol. 31. art. 73. 76. sondern in derselben Angst theils das Kind ihr ohnwissend von sich getreten, und violenter lædiret, theils auch ohne Vorsatz die Nabelschnur zerrissen, welches dann mit ihrer beharrlichen Aussage übereinstimmt. fol. 33. art. 92. fol. 5. 6. 18 .fol. 32. art. 82. 83. 84. 87. fol. 35. 37. 38. 39. fol. 85. art. 2. 4. fol. 86. art. 2. fol. 102. 103. 121. Es ist aber doch gleichwohl nicht positive zu behaupten, daß die Inquisitin, weiln sie sonst mit der Epilepsie behafftet gewesen, währender Geburt damit befallen worden sey: ob sie sich zwar fol. 131. darauf beruffet, und auf die Möglichkeit eines solchen Concursus, die wir zwar nicht leugnen, sich beziehet: indessen lehret es aber auch die Erfahrung, daß bey solcherley Weibs-Personen, welche ehemalen der Epilepsie unterworffen gewesen, bey ereigneter Geburt, wo nicht wiederum Motus epileptici, doch wohl noch hefftigere Motus spasmodici, unter wel-

welchen der Verstand meistens vergehen kan, sich einzufinden pflegen. Und da diese Inquisitin zwar mehrmahl bekennet, daß unter dieser Absicht, sie den Vorsatz gehabt, das Kind unter dem Bette erstickten zu lassen, weiln es doch ohne dem nicht lebendig bleiben würde fol. 35. welche Aussage sie hernach zwar wieder revociret fol. 120. 122. so kan man doch dabey auch nicht determiniren, ob dieselbe zur selben Zeit bey völligem Verstand und Besinnung gewesen, oder ob sie noch in grosser Angst und Confusion gestanden (worauf sie sich zwar öffters beruffet. fol. 18. 30. art. 63. 65. 73. NB. fol. 31. art. 31. fol. 32. art. 84 89 92. fol. 37. &c.) indem in denen Actis viele Umstände, die pro und contra ventiliret werden können, vorkommen. Worauf wir dann die uns vorgelegte Fragen, aus denen bisherigen nöthigen Anmerckungen also beantworten und zwar wann erstlich gefraget wird:

Ob nicht dolore partus die der Gebährerin anklebende Epilepsia sich wieder einzufinden pflege und dahero wann solches bey der Inquisitin geschehen, derselben den Verstand und Gedancken benommen habe, so daß sie nachhero nichts gewisses von der Geburt berichten können?

So behaupten wir aus beständiger Erfahrung, derer alten und neuen Medicorum daß sich die Motus Epileptici bey Gebährerinnen, desto eher aber bey primiparis, mit Benehmung ihres Verstandes und Gedancken ereignen und recuriren können: ja daß auch schon scharffe spasmi, welche unter der Geburt concurriren, vermögend sind den Verstand zu perturbiren.

Bey der andern Frage?

Ob nicht die währender Geburt durch unrechte Bewegung sich um des Kindes Hals geschlungene Nabel-Schnur desselben Suffocirung verursachet habe?

Antworten wir, daß zwar bey der Geburt solches nicht wohl, aber nach erfolgter Exclusion des Kindes möglich sey, daß der Hals des Kindes mit der Nabel-Schnur habe verschlungen werden können, auch vermuthlich unter starckem stossen und treten der Füsse der Gebährerin eine solche

Ver-

Verschlingung und Zuschnierung dieser Nabel-Schnur (wie diese dann in der That also befunden worden) habe geschehen und die Erstickung befördert werden können.

Bey der dritten Frage?

Ob nicht wenigstens der Tod des Kindes durch Abstossung der Nabelschnur und per læsionem cranii, welche in difficili partu sonderlich bey denen primiparis zu entstehen pfleget, zumahlen wann die Geburt nicht sitzend, sondern liegend geschiehet, nothwendig erfolgen müssen, und also des Kindes Leben nicht erhalten werden können, ob es gleich ausser dem Bette zur respiration geleget worden wäre?

So erkennen und behaupten wir, daß ohne äusserliche Violenz dergleichen læsio cranii & cerebri bloß a difficili partu, er mag liegend oder stehend geschehen, nicht leicht erfolge, indessen daß das Kind von der Verstrickung des Halses mit der Nabel-Schnur und wie diese unverbunden blieben, wie auch das cerebrum und cranium so evident comprimiret, und eine extravasatio des Geblüts dadurch causiret worden, nothwendig habe sterben müssen, es mögte nun die Inquisitin alsdann den Vorsatz gehabt oder nicht gehabt haben, das Kind im Bette liegen zu lassen, damit es vollends ersticken möge, welches alles wir wohlgegründet über gegenwärtigen Casum und dahin geleitete Fragen benachrichtigen wollen. Uhrkundlich.

Unsere freundliche Dienste zuvorn Edle, Wohl-Ehrenveste, Hoch- und Wohlgelahrte, Hoch- und Wohlweise, Hoch- und Vielgeehrte Herren und gute Freunde.

Als Uns dieselbe, die wider C. L. wegen begangenen Kinder-Mords, ergangene hiebey zurückkommende Acta samt demjenigen, was ihre Mutter ihrentwegen gesuchet, zugesandt, und darüber unsere Rechts-Belehrung ihnen zu ertheilen gebeten; Demnach erkennen Wir

Königl.

Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle, nach deren Verles- und Erwegung vor recht.

Ob wohl von Inquisitin Mutter oder vielmehr deren angegebenen Curatore angeführet wird, daß dieselbe keinen Vorsatz gehabt, das Kind zu tödten, solches auch nicht von dem Bette ersticket sey, und sich desfals auf das Medici und Chirurgi Attestat beruffet, über diß angeführet, daß durch die harte Bedrohung sie wohl zur bekäntniß eines mehrern können gebracht werden, deswegen, und weil ihre Tochter mit der Defension wieder das letzte Urtheil nicht gehöret worden sey, wieder die angeordnete Execution protestiret und mit ferner Defension admittiret seyn will, zugleich auch an S. Königl. Maj. und dero Landes Regierung allerunterthänigst appelliret.

Als dieweil aber Inquisitin, wie allbereit in Unserem vorigen Urtheil angeführet, das Kind mit den Füssen unter sich getreten, die Nabel-Schnur unverbunden gelassen, auch da solches nachdem noch gelebet und sich gereget, ohngefähr eine halbe Stunde unter dem Bette liegen lassen und zwar zu dem Ende, das es davon ersticken möchte, dieselbe auch bey letztem Verhör den 26. Maji. a. c. der Mutter Vorgeben widerspricht, und nochmahlen in güte gestanden, daß sie das Kind ersticken lassen und solches gar wohl retten können, es aber nicht angreiffen wollen. Gestalt sie auch bekennen müssen, das ihr durch Urtheil nicht zu viel geschehen, dahero wenn sie schon dem Kinde die Nabel-Schnur nicht um den Hals geschlagen noch solches mit Fleiß getreten, sie dennoch solches liegen lassen, daß es sterben müssen, dergestalt, was in dem Attestato des Medici und Chirurgi de læsione, und das diese in partu geschehen könten, enthalten, wegfället, vornehmlich wenn sie nicht läugnen mögen, daß das Kind post partum annoch gelebet. Diesem nach ob sie gleich keine Hand an das Kind geleget, gleichwohl dadurch, daß sie ohne jemandes Beyseyn gebohren, und ungeachtet sie eine Stunde in Kindes Nöthen zugebracht, doch die bey ihr im Bett schlaffene Kinder-Magd nicht aufgewecket, vielmehr das von ihr gebohrne Kind unterm Bette mit der Intention, daß es vollends ersticken solte, liegen lassen, woraus ihr animus dolosus selbsten abzunehmen, hingegen die vorgeschützete Bedrohung weder beygebracht noch a legali Judice zu præsumiren, über dieses die Inquisitin allbereit mit ihrer Defention weitläufftig gehöret worden: So ist bey diesen Umständen die Mutter we-

gen der Inquisitin weiter nicht zu hören. Weilen aber dennoch dieselbe auf S. Königl. Maj, und Dero Landes-Regirung allerunterthänigst provociret und appelliret: so sind die Acta zuförderst nebst allerunterthänigstem Berichte, an Höchstbesagte Königl. Maj. und Dero Landes Regierung einzusenden, auch ist bis zu Einkommung allergnädigster Resolution mit der Execution einzuhalten. V. R. W. Urkundlich mit Unserm Insigel versiegelt.

Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle.

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis

Edle-Wohl-Ehrenveste Hoch-und Wohlgelahrte Hoch-und Wohlweise Herren.

Als Uns dieselbe die Inquisitions-Acta, so wieder E. L. in puncto infanticidii ergangen, zugeschicket, und unser Bedencken über folgende Frage verlanget:

Ob die fol. 20. beschriebene Læsiones in capite dergestalt beschaffen, daß davon das Kind also bald sterben müssen, oder ob dieses deren ungeachtet noch ein Weilgen leben und allererst unterm Bette per suffocationem umkommen können?

So geben wir denselben hierauf diesen Bescheid; daß zwar die Contusion, so sich als ein Zweydrittel Stück groß, Daumens breit, hinter dem lincken Ohr befunden, imgleichen das Geblüt und serum rutilans, so über dem Cerebello und zwischen denen ventriculis cerebri gelegen, so viel anzeiget, daß dem Kinde Gewalt geschehen sey. Gleichwohl ist diese nicht so beschaffen, daß selbiges also bald davon müsse gestorben seyn. Und es also wohl möglich, daß es noch eine kurtze Zeit nach beygebrachter beschriebenen Contusion gelebet, und vollends unter dem Bette ersticket worden. Dieses ist es was wir denselben in Antwort nicht bergen wollen Leipzig den 17. Septembr. 1717.

Decanus Senior nud andere Doctores, Assessores hiesiger Medicinischer Facultät.

Re-

Responsum Scabinatus Lipsiensis.

Unser freundlichen Dienst zuvorn, Ehren-veste, Groß-Achtbahre, Hoch-und Wohlgelahrte, Hoch-und Wohl-Weise Günstige Herren und gute Freunde.

Als dieselbe Uns was zu E. L. Defension in Schrifften übergeben worden, und einer Medicinischen Facultät Gutachten, samt denen dießfals ergangenen Acten und einer Frage, zugeschicket und sich des Rechten darüber zu belernen, gebethen haben:

Demnach sprechen wir Churfürstliche Sächsische Schöppen zu Leipzig darauf vor Rechten.

Ob wohl Inquisitin, daß sie das von ihr gebohrne Kind vorsetzlich ermordet, mit Willen im Bette getreten, oder an demselben die Nabel-Schnur in der Meinung, daß es sich verbluten solle, unverbunden gelassen, anderweit so wohl vor Gerichte, als vor den Geistlichen, welche sie zum Tode bereiten sollen, geläugnet, und was das hin und wieder gethane Geständniß, wegen der Absicht, warum sie das Kind nach dem Tretten unter dem Bette liegen lassen, anlanget, von denen Defensoren, daß solches von Inquisitin als einer minderjährigen unverständigen blöden Weibes-Person aus Irrthum und Furcht der Marter geschehen, vorgegeben, und vielmehr behauptet werden wollen, daß Inquisitin bey ihrem damahligen Kreusten und grosser Angst ausser sich selbst und in dem Zustande gewesen, daß sie weder damals noch ietzo wissen können, was sie gethan oder thun sollen. Allermassen besage des Medicinischen Gutachtens fol. 147. seqq. daß dergleichen primiparis, zumahlen wann selbe mit der Epilepsie behafftet, sich mehrmahl zuzutragen pflege, also, daß allenfalls das infanticidium nur pro culposo, weshalben nicht auf die Todes-Straffe zu erkennen, angesehen werden möchte: und da auch darauf, daß Inquisitin das Kind zu dem Ende, damit es vollends ersticken solle, unter dem Bette liegen lassen, gesehen, und dieses factum pro doloso insonderheit angenommen werden soll, dennoch, ob das Kind wahrhafftig davon oder von dem vorher aus Versehen geschehenen gewaltsamen Tritte und dadurch verursachten tödlichen læsionibus,

 oder

oder auch von dem Verbluten durch die unverbundene Nabel-Schnur gestorben sey, allerdings ungewiß bleibet, und überdis aus angezogenem Medicinischen Gutachten fol. 150. erhellet, daß, wenn auch das Kind vom Tritte nicht so fort gestorben, und ausser dem Bette zur respiration geleget worden wäre, dennoch dessen Leben, in Ansehen der bereits gehabten Beschädigungen, dadurch nicht erhalten werden können. Dieweil aber dennoch Inquisitin, als sie fol. 120. & seqq. vor Gerichte in Gegenwart derer Prediger nochmals vernommen, und ihr ohne eintzige Bedrohungen in aller Güte die Wahrheit zu sagen, zugeredet worden, zwar Anfangs den Vorsatz das Kind zu ermorden, durchgehends geläugnet, und die vormals gehabte Furcht vor der Marter, davon doch niemahls an ihr vollstrecket worden, abermahls vorgeschützet, endlich aber doch fol. 122. b. seqq. anderweit bekennet, wie sie das Kind, nach dem sie es von sich getreten gehabt, liegen lassen, und dorbey gedacht, du darffst es doch nicht sehen lassen, es mag sterben, ingleichen, sie hätte es wohl retten können, aber aus Angst, daß sie es nicht sehen lassen dürffte, nicht angreiffen können, und ferner: Sie habe, als sie das Kind liegen lassen, gedacht, ich darff es nicht sehen lassen, wilst es lassen sterben und es in die Lade legen, und als sie, daß sie es noch mahl sagen solle, erinnert worden, sie wäre in der Angst gewesen, und es liegen lassen, daß es sterben solte, und darbey solte es bleiben: Und da dieses ihr Bekentniß mit ihrer vorher fol. 19. 32. b. 37. b. 85. b. 103. so offt wiederholten Aussage übereinkommt, deshalben sie auch den Todt verdienet zu haben fol. 102. a. b. selbst erkennet, derer Defensoren disfals gemachter Zweifel, von welchem nicht erscheinet, daß er von Inquisitin selbsten nach der Zeit approbirt wäre worden, um so viel weniger in Consideration kommen kann: noch aus der Inquisitin Verhalten, vor, bey, und nach der Geburt einiger Unverstand oder Blödigkeit wahrzunehmen, sondern vielmehr an dessen Statt dieselbe überall eine grosse Verwegenheit boshafftig gefasseten Vorsatz, auch so gar mit Gefahr ihres eigenen Lebens und Gesundheit, dasjenige, was doch guten Theils bereits bekant gewesen, dennoch zu läugnen und mit allerhand Vorstellung zu vertuschen, von sich spüren lassen, wobey sie sich noch so wohl in Acht zu nehmen gewust, daß auch die neben ihr geschlaffene Magd, von allem, was geschehen, nichts gemercket, bis erst des Morgens darauf die Wahrzeichen vom Geblüte gesehen wor-

worden, wie denn auch Inquisitin aller und ieder Umstände, die sich bey und nach der Geburth von Stunden zu Stunden, bis sie um 5. Uhr aufgestanden, ereignet, ja auch derer Gedancken, die sie bey iedem Actu insonderheit gehabt, sich gantz unterschiedlich zu erinnern weiß; Dannenhero dasjenige, was bey andern mit der Epilepsie würcklich behafteten elenden Weibes-Personen bey schweren und lang anhaltenden Kreysen dann und wann geschiehet, anhero gar nicht zu appliciren, ja da Inquisitin selbst nicht vorgiebet, daß ihr ein dergleichen Paroxysmus bey der Geburth, oder auch ausser dem von etlichen Jahren her angewandelt, und wie solchem nach der Inquisitin vorangezogenes Geständnisses, eines auf ihres lebendig gebohrnen leiblichen Kindes Tod abgesehenen facti dolosi seine Richtigkeit hat: also gnug ist, daß hierauf solch Kind, welches der Inquisitin Deposition nach fol. 39. nachdem sie es getreten gehabt, sich nochmals etwas gereget, hernach von ihr im Bette, und von denen übrigen dazu gekommenen Personen in ihrer Lade, darein sie es verschlossen, todt angetroffen worden: Gestalt die Erstickung unter dem Bette, alwo das Kind in seiner Unreinigkeit liegen bleiben müssen, nicht nur vor sich selbst eine zulängliche causa mortis ist, sondern auch an diesem Kinde solcher Tod um so viel eher erfolgen müssen, da dasselbe durch das Treten u. Zerreissung der Nabelschnur bereits entkräfftet gewesen, also, daß wo ja dieses gestandene vorsetzliche factum der Inquisitin den Tod nicht allein verursachet, doch selbiges zum wenigsten eine concausa gewesen; worbey auch das, was wegen des desperaten Zustandes, darin das Kind in Ansehung der vorher erlittenen læsionen seines Lebens halber sich ausser dem befunden, angezogen wird, Inquisitin nicht zu statten kommen kan, in Erwegunge, daß auch derjenige, der einen tödtlich verwundeten Menschen vorsetzlich ermordet, als ein Todschläger zu bestrafen, und dieses um so viel weniger Zweiffel hat, wenn auch die vorhergegangene Verwundung von eben der Person hergerühret: Im übrigen auch die Medicinische Facultät alhier zu Leipzig in Ihren ertheilten Gutachten, vor gar wohl möglich hält, daß das Kind noch eine Zeit, nach Beybringung der im Sections-Berichte beschriebenen Contusion gelebet, und vollends unter dem Bette ersticket worden, nach mehrerm Inhalt der zugeschickten Inquisitions-Acten. So haben E. L. Defensores in denen übergebenen Defensionen etwas, so derselben zu statten kommen möchte, nicht ausgeführet;

führet; derowegen das fol. 88. befindliche Urtheil an derselben nochmahls zu vollstrecken.

Von Rechts wegen.

Zu Uhrkund mit unserm Insiegel versiegelt.

Chur-Fürstl. Sächsische Schöppen
zu Leipzig.

Epicrisis in hunc Casum VIII.

QUoniam commune refugium fœminarum de infanticidio commisso suspectarum & accusatarum nec non defensionem innocentiæ illarum in foro politico gerentium advocatorum est, I) quod primiparæ requisitorum partus imperitæ sint, neque dolo neque culpa, sed sola ignorantia peccent, 2) quod aliquando subitaneo partu obruantur, ut neminem in subsidium vocare queant: 3) quod ita derelictæ & aliorum ope destitutæ sæpe quicquam sine dolosa intentione committant, quod infanti perniciosum esse potest: 4) quod ob dolorum & angustiarum vehementiam incongruo situ, immoderata jectigatione, violenta pedum compressione, impatienti calcitratione, spasmorum aut convulsionum concursu citra voluntatem & animum occidendi infanti vis illata fuerit: 5) quod ob difficilem & periculosum partum infanti contra intentionem puerperæ violentia inflicta sit: 6) quod vel a natura, vel ob varias circumstantias antecedentes & concurrentes stupida & infatuata sit de infanticidio suspecta fœmina: quod exempla constent, quomodo vel gravidæ vel puerperæ in amentiam delapsæ sint, ob quam quicquam committunt, quod classi homicidii impuniti adscribi mereatur: 8) quod ex colli convolutione cum funiculo umbilicali suffocatio infantis originem traxerit: quod ex subitaneo delapsu infantis extra uterum in terram, capitis lethalis contusio & cranii depresſio orta sit & 10) quod fœtus in utero mortuus sit, hinc singulæ hæ circumstantiæ, quæ aliquando veræ, quandoque fictitiæ esse possunt, sedulo explorandæ, neque morose abnegandæ, neque rigorose præsumendæ & supponendæ sunt: Quod vero seorsim involutionem recens natorum infantum in linteamina & vestimenta attinet, tunc interdum præcipitanti & minus deliberato judicio indiscriminatim infantis suffocatio urgetur, quæ sub laxiori convolutione & obtectione, ni aliæ violentæ & incongruæ circumstantiæ coincidant, tam facile haud succedit: etenim dum in recens nato infante adhuc viæ illæ, quæ sanguinis progressui extra pulmones citra respirationem in utero contingenti, inserviunt, patulæ sunt, (quæve post partum tam subito haud occluduntur, quin per illas aliquandiu in casu necessitatis iterum sanguis eo ordine, ac in utero sanguinis progressus per hæc loca observabatur, circulare queat, adeo ut nonnulli non sine

prægnan-

prægnanti ratione de illis, qui ostreis perlarum in fundo maris inveniendis aut aliis per naufragia deperditis & submersis bonis investigandis & reperiundis nuda inundatione operam dant, judicent, quod a teneris frequenti adhibita illorum immersione in undas hæ viæ patulæ servatæ fuerint, per quas citra respirationis usum, sanguinis in utero materno commeare sueverat, ut propterea in profundo maris respiratione tam diu illi carere queant, quam diu sub illa mora sanguis per has vias nunc extraordinarias commeatum suum servare potest) ita moderata involutio infantum recens natorum tam facile illorum suffocationem causari non potest; quemadmodum satis sæpe sollicitæ matres suos infantes citra suffocationis consecutionem spissis etiam lectis & tegumentis involvere solent: Quod vero præsentem casum attinet, an recens natus infans sub lecto famulæ domesticæ, stantibus prædictis circumstantiis tam facile suffocari potuerit, ob sequentes rationes admodum dubito. 1) quia ejusmodi famulæ spissis & ponderosis lectis ein Gesinde Bette non sunt instructæ: 2) quia infans non admodum diu sub lecto delituit: 3) quia anni tempus, quo infans ab inquisita enixus fuit, videlicet Mensis Decembris nullo calore ad suffocationem disponente instructum fuerat, 4) quia laxior consueta obtectio nullam suffocationem facile causatur, 5) quia homines natu majores interdum citra suffocationem per integram horam sub spissis, duris & ponderosis lectis asservantur, quo sudor eliciatur: Exinde infero & commendo, ut caute circumstantia de laxiori infantum recens natorum involutione ponderetur, quia facile in tali casu contra rationes physicas & medico anatomicas impingendi datur occasio: firmior vicissim talium infantum involutio aut cum lectis suscepta compressio, utique suffocationem post se trahere potest & solet.

CASUS IX.

INFANTICIDIUM AMBIGUUM.

Relatio & Depositio Medici.

Auf Erfordern eines Hoch-Edlen Judicii der Uckermärckischen Haupt-Stadt P. bin ich F. S. Med. D. und Physicus Anno 1719. den 18ten Januarii Vormittags um 10. Uhr nebst dem Stadt-Chirurgo G. M. und zweyen Wehe-Müttern, nehmlich M. L. gebohrne R. ihres Alters 57. Jahr, und mit S. F. gebohrne W. ihres Alters 38. Jahr in die Gerichts-Stube geruffen, daselbsten habe ich gefunden eine ledige Person A. S. S. ihres Alters 24. bis ins 25. Jahr, auf welche Verdacht eines gehabten Kindes war: deshalben man denn ad inspectionem corporis schreiten muste, welches sie nicht in der Gerichts-Stuben, aber wohl in ihrem Hause geschehen ließ; so fande sich bald, daß die beyden Brüste voller frischen Milch waren; Gedachte Person wolte sich nicht weiter besichtigen lassen, sondern gestand frey, sie

hätte ein vollkommen Kind gehabt, es wäre aber bald gestorben, so hätte sie es in dem Mist gegraben. Hirauf wurde A. S. S. in ihrem Hause befohlen in Gegenwart eines Hoch-Edlen Judicii den Ort zu zeigen, wo das Kind begraben wäre; So fand sichs unter dem Hause im Keller in der Erden gantz nackend verscharret; Nachdem das todte Kind von den Wehemüttern gereiniget, wurde es des Nachmittages um 2 Uhr in Gegenwart eines Hoch-Edlen Judicii in der Gerichts-Stube von mir, dem Stadt-Chirurgo M. und unterschiedlichen andern Chirurgis, wie auch von denen beyden gedachten Wehe-Müttern besichtiget uud also befunden; Es war ein Mädgen vollkommener Statur und eine complete Geburt. Das Gesichte war gantz roth und sonderlich die rechte Backe hart gleichsam mit Blute angelauffen. Das Haupt wurde so, wie gebräuchlich, eröffnet, und über dem gantzen Cranio bis nach dem Nacken zu alles mit Blute angelauffen gefunden. Das Cranium an sich selbsten war vollkommen starck, und die Suturæ so wohl gefüget, daß auch keine fontanella, wie sonsten noch bey andern Kindern, zu sehen war, und wie man das Cranium eröffnete, so sahe man daß die Meninges allenthalben mit geronnenen Blute angefüllet waren. Am Halse zur lincken Seite nach dem Nacken zu war ein dicker Strich eines Fingers lang und von Dicke eines Feder-Kiels oder eines Sack-Bandes; die Musculi cervicis waren mit Blute unterlauffen; die Nabelschnur war eines Fingers lang über den Bauche abgerissen und nicht ligiret. Da nun die Brust uud der Leib eröffnet wurde, so fand man daß das Hertze in ambobus ventriculis mit geronnenem Geblüte angefüllet, die übrigeu viscera waren insgesamt sehr gut und wohlgestalt anzusehen. Ausgedachten Umständen erhellet also Sonnen-klar, daß partus dergleichen violentiam nicht in utero materno von sich selbsten bekommen, sondern daß demselben nach der Geburth, oder da es schon eine Zeitlang an des Tages Licht gewesen, allererst dergleichen Gewaltthätigkeit muß zugefüget seyn, davon es nothwendig hat sterben müssen.

P. 1719. d. 20. Jan. quod conscientiose attestatur

(L. S.) F. S. D. Phys. Ordin. Primislauiensis.
(L. S.) G. M. Stadt-Chirurgus.

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Francofurtensis.

DEmnach uns der Medicinischen Facultät allhier die Acta Inquisitionalia contra A. S. S. in puncto infanticidii von hiesiger Löblichen Juristen-Facultät zugesandt, und unser Judicium Medicum cum rationibus dubitandi & decidendi darüber requiriret worden.

Ob nehmlich ex inspectione & relatione medica erweißlich gemacht und dargethan werden könne, daß der partus entweder todt zur Welt gekommen oder vivus a causa violenta externa getödtet worden?

So haben wir den Casum allen und ieden Umständen nach, reiflich und Collegialiter bey uns erwogen, und halten dafür, daß obwol, wahrscheinlich genug zu seyn scheine; daß der partus vivus müste zur Welt gebohren seyn, indem die Mutter gesund und starcker Leibes Constitution beschrieben worden, auch ohne jemandes Assistentze und Hülffe das Kind in kurtzer Zeit gebohren hat, selbiges auch an sich allen seinen Gliedmassen noch vollkommen gewesen, so daß man keine Zeichen eines in Utero verstorbenen partus daran verspühret, so können wir aus diesem dennoch nicht schlecht hin, des Kindes Todt der puerpuræ beymessen. Ferner obschon in der Relatione medica evidentia Signa einer äusserlichen zugefügeten Violenz vorhanden seyn, als da seynd die ungebundene Nabel-Schnur, des Kindes Kopf in- und äusserlich, tam supra quam infra Cranium die musculi cervicis mit geronnenem Blute unter- und überlauffen. Das Gesichte roth und besonders die rechte Backe mit Blut gleichsam hart angelauffen, die ossa Cranii dergestalt dichte an einander geschoben, daß auch keine Fontanella zu sehen gewesen; Am Halse zur lincken Seiten nach dem Nacken zu eines Federkiehls dicker und eines Fingers langer Strich; so fehlet es doch ebenfals so weit, daß wir die Ursache dieser äusserlichen bemerckten und beschriebenen Violenz rechtmässig und nach unseren Pflichten und Gewissen der Mutter imputiren können, daß wir vielmehr præsumiren, die puerpera, als eine primipara, sey in Ansehunge der ungebundenen Nabel-Schnur der Sachen nicht kundig, sondern gantz und gar unwissend gewesen; der

Partus sey vielleicht, weil sie stando und ohne Beyhülffe einer Wehe-Mutter gebohren, durch Kraft und Stärcke der Natur von ihr zur Erden gestürtzet, und dadurch eine gewaltige contusion ex accidenti verursacht worden, dergestalt, daß leichtlich dahero der Kopf in- und äusserlich mit Blut unterlauffen, die übrigen Phœnomena im Gesichte entstehen, und also der partus terræ allisus ohne einigen Laut oder Geschrey sterben können. Daß man aber aus dem Strich am Halse urtheilen wolte, als ob der Partus erdroßelt und quasi per laqueum suffociret worden; solches scheinet dahero zweiffelhaft zu seyn, weil dergleichen Strich sonsten um den Hals ringes herum hätte müssen observiret werden, und folget auch dahero noch lange keine inundatio sanguinis supra meninges. Dahero wir dieses alles nicht zwar Apodictice, sondern statu conjecturali nur per conjecturam beurtheilen, weil wir kein formale judicium medicum ex transmissa relatione medica formiren können, gestalten selbige illegalis, insufficiens und mit vielen Alienis angefüllet ist, die zur Sache gar nicht gehören. Verwundern uns auch nicht wenig, daß der dortige Medicus, da er alle viscera thoracis & Abdominis sana und in ambobus ventriculis cordis grumosum sanguinem gefunden, daß vulgarissimum experimentum cum pulmonum subsidentia in aquis nicht instituiret, auch weder wie die neuere Königl. Criminal-Ordnung vermag von dem Hochlöbl. Collegio Medico zu Berlin ein Attestat beygeleget, noch, ehe er zu diesem Actu obductionis geschritten, deshalb specialiter vereydiget worden. Welches alles, daß es unser der Medicinischen Facultät alhier beständige Meinunge sey, wir hiermit kräfftigst attestiren und mit unserm gewöhnlichen beygedruckten Insiegel bestätigen. Geschehen Franckfurth an der Oder den 12. April 1719.

(L. S.) Decanus Senior cæterique Doctores & Professores Facultatis Medicæ Francofurtanæ.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Als Unserm Collegio von einem Wohl-Löblichen P. Stadt-Gericht die Acta Inquisitionalia wider A. S. S. in puncto

cto eines vermutheten und beschuldigten Kinder-Mords zugesandt worden, um hierüber Unser Bedencken zu vernehmen, so haben wir diese sämtliche Acta insgesamt fleißig durchlesen und reiflich erwogen, dabey auch so wohl aus der Relatione Medica, als übrigen Anmerckungen ersehen, daß gedachte S. eine junge gesunde und wohlgewachsene Person durch eine ordentliche Geburt eines vollkommenen Mädgens genesen, wie es so wohl das Attestatum Medici nach fol. 30. als auch der Inquisitin eigenes Bekäntnis nach fol. 63. qv. 143. bekräfftiget: Nachdem dieses Kind den vierdten Tag nach erfolgter Geburt besichtiget worden, so hat man observiret, daß das Gesicht gantz roth, besonders der rechte Backen hart, gleichsam mit Blut angelauffen gewesen; über dem Cranio biß nach dem Nacken zu, wurde alles mit Blut angelauffen befunden; Das Cranium war anbey vollkommen starck, und die suturæ so wohl gefüget, daß keine Fontanella zu sehen gewesen: so waren auch die Meninges allenthalben mit geronnenem Geblüt angelauffen: Hiernechst ist am Halse zur lincken Seite nach dem Nacken zu, ein dicker Strich eines Fingers lang, und eines Federkiels oder Sack-Bandes dick, zu sehen gewesen: Die Musculi Cervicis waren mit Blut unterlauffen, die Nabelschnur, war eines Fingers lang über den Bauch abgerissen, und nicht verbunden: die beyden Ventriculi Cordis sind mit geronnenem Geblüt angefüllet erfunden: die übrigen Viscera aber, haben keinen Mangel gehabt: aus dieser Depositione Medica und denen übrigen Umständen fliessen diese zwey Haupt Fragen, welche aus gewissen und vernünfftigen Medicinischen Gründen zu decidiren seyn möchten.

Erstlich, ob dieses Kind nach der Geburt gelebet, oder vor- und unter der Geburt gestorben?

Zum andern, ob an demselbigen einige Gewaltthätigkeit verübet worden?

Was die erste Frage betrift, so lässet sich dieselbe pro und Contra decidiren, denn es kan vermuthlich seyn, daß das Kind nach der Geburt gelebet, weil 1) die Geburt an sich, bald und behend erfolget, 2) weil in sämtlichen Actis keine expresse Kennzeichen vorhanden, daß die Geburt mit viel unziemlichen Bewegungen der Gebährerin erfolget. 3)

Weil ausser denen Zeichen am Kopff, sonst am übrigen Leib nichts Veränderliches ersehen worden: Da es sonst gemeinlich zu geschehen pfleget, daß solche Kinder, welche entweder vor- oder unter der Geburt sterben am Leibe blau und unscheinbar werden: 4) würde die Geburt selbst nicht so bald erfolget seyn, wo das Kind vor der Geburt noch gestorben wäre rc. rc. Jedoch kan es auch aus unterschiedenen Umständen præsumiret werden, daß dieses Kind unter der Geburt gestorben sey, wann zumahl die Gebährerin sub partu sich ungebärdig mag aufgeführet, und mit unmäßigen Bewegungen sich ermüdet haben, welches sonst denen primiparis in solchen ängstlichen Umständen gar gewöhnlich ist: Auch ist in so weit aus denen Actis bekant, daß die Inquisitin nach fol. 50. qv. 65 ausser dem Bett gebohren und nach fol. 48. qv. 51. 52. die Geburts-Schmertzen verhalten, auch sonst keine Hülffe gehabt. Und in dem nun gedachte Inquisitin beständig läugnet, daß das Kind nach der Geburt solte gelebet haben, hingegen der Medicus zu seiner Defension fol. 172. 173. bezeuget, daß die Lungen Probe mit diesem Kind angestellet, und die Lunge gnugsam oben schwimmend gesehen worden, (ob zwar dieser Haupt-Umstand unbillig in der relatione medica vergessen) auch sonst keine Indicia vorhanden, daß dieses experiment unrecht verrichtet sey, so kan man hieraus wohl folgern, daß das Kind unter der Geburt müsse lebendig gewesen seyn; daher es der Inquisitin wissend seyn muß, ob es todt auf die Welt gekommen, sintemahl es auch noch unter der Geburt, wann es gleich schon einige mahl respiriret, da es mit dem Kopff ausser dem Utero gestanden haben mag, hat sterben können, worüber die Inquisitin nähere Nachricht wird zu ertheilen haben: Absonderlich ob noch kurtz vor der Geburt, oder wohl unter derselben, des Kindes Bewegung verspühret worden? Am unglåublichsten aber ist in diesem Casu, daß das Kind wegen obberührter Ursachen noch in utero materno mag gestorben seyn.

Was die andere Frage betrifft, so sind die Indicia ebenermassen zweydeutig, indem einmahl wohl præsumiret werden kan, daß an dem Kind eine gewaltthätige Hand angeleget worden, und zwar durch eine verursachte Erdroßlung; Deren Kennzeichen seyn können, die grosse Stangnation des Geblüts, so wohl in- und ausser dem Kopff, als auch in Hertzen selbsten, (ob es zwar kein geringes Versehen in der Depositione Medica ist, daß die nähere Beschaffenheit derer Lungen nicht deutli-

licher und eigentlicher, ja mit gar keinem Wort beschrieben: Als woraus auch eine geschehene Strangulation hätte gar sicher erkennet und beurtheilet werden mögen,) hernach ist præsumirlich, daß der Strich am Hals von einer gewaltigen Strangulation hergekommen sey, und hat an demselben Ort die feste und gewaltigste Zuschnürung geschehen können, wo dieser Strich hernach ersehen worden, deswegen auch am übrigen Hals ein solcher Strich nicht wahrzunehmen gewesen: dazu komt noch, daß in gantzen Actis keine Meldung geschiehet, ob von der Inquisitin unter der Geburt das Kind abgeschossen, und mit dem Kopff auf den Boden gefallen sey? so hätte auch das Kind, wann es nach der Geburt das Leben gehabt, wegen unterlassener Verbindung der Nabelschnur nothwendig sterben müssen, worinnen aber die Inquisitin nach fol. 54. qv. 95. gestehet, daß sie von der Bindung der Nabelschnur zwar reden hören; Hingegen nach fol. 55. ihre Unwissenheit in Verbindung der Nabelschnur vorstellet: Es sind aber gleichwohl ohngeachtet solcher Indiciorum, dennoch præsumtiones in Contrarium vorhanden: dann es ist möglich, daß unter einer ungeberdigen Geburt, eine Gebährerin ihrem Kinde wieder alles Wissen und Willen eine tödtliche Læsion beybringen könne; sintemahl eine Zusammendrückung der Beine zu der Zeit, wann das Kind in vollem Durchbruch gewesen, eine solche Zerqvetschung des Kopffes und eine damit verknüpffte Stagnation des Geblüts, ja eine tödtliche Hemmung des sich Circulirenden Geblüts verursachen können: Hernach kan man nicht in völliger Abrede seyn, ob nicht wegen der Vergrabung des Kindes, einige äusserliche Veränderung eines unterlauffenen Geblüts vorgegangen, die man auch einer Suffocation sonst zuschreiben und beymessen könte.

Wann dann nun gegenwärtiger Casus solcherley Zweydeutigkeiten und Schwierigkeiten unterworffen, so können wir kein absolutes und decisives Urtheil fällen, woraus die übrige Justiz möchte subleviret werden, und haben wir nach unserm Wissen und Gewissen gegenwärtige Haupt Momenta pro und Contra vorstellen wollen, wodurch wir Unsere Meinung über gegenwärtigen Casum entdecket und dieses Unser Collegialiter abgefastes Bedencken mit Unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftiget. So geschehen Halle den 31. August. 1719.

Re-

Responsum Facultatis Juridicæ Halensis.

Als dieselbe uns angebrachte Rüge, gehaltene Registraturen, verfaßte Inquisitional-Articul, A. S. S. darauff erstattete Antwort einiger Zeugen eydliche Aussage, nebst demjenigen, so besagte St. zu ihrer Defension in Schrifften übergeben, wie auch denen übrigen ergangenen Acten zu gesendet ꝛc. Demnach ꝛc.

Wird inquisitin beschuldiget, daß sie das von ihr in Unehren erzeugte Kind ertödtet habe. Ob sie nun wohl dessen nicht geständig, auch sonst keiner von denen Zeugen, ausser dem Stadt Physico D. S. gehöret haben will, daß die inquisitin gestanden habe, daß das Kind lebendig zur Welt gekommen: ferner auch die hiesige Medicinische Facultät nicht absolute behaupten will, daß ermeldetes Kind gewaltsamer Weise ums Leben gebracht worden.

Demnach aber, und dieweil 1) die inquisitin ihre Schwangerschafft in der Zeit heimlich gehalten, sie auch 2) im Anfange geläugnet, daß sie ein Kind zur Welt gebohren, welches sich doch hernach anders befunden, 3) sie bey der Geburth gantz alleine gewesen, folglich alle indicia, welche in der Peinlichen Hals-Ger. Ordn. art. 131 erzehlet werden allhier concurriren, wozu 4) kömmet, daß der Stadt Physicus Doctor S. vermittelst ausgesaget, wie nehmlich die inquisitin gegen ihm gestanden, daß das Kind lebendig zur Welt gekommen sey, 5) die hiesige Medicinische Facultät die Sache in dubio lässet, und selbst dafür hält daß es einig und allein auf der inquisitin Wissenschafft ankomme;

So erscheinet daraus allenthalben so viel, daß wofern die inquisitin ihr Bekäntniß im Guten nochmahls nicht richtig thun will, die Gerichte so dann wohl befuget sind, sie dem Scharff-Richter zu untergeben, daß er sie angreiffe, entkleide, ihr die Daumen-Stöcke anlege, und zuschraube, sie mit denen Bande schnüre, ihr die Beinschrauben anlege und zuschraube, sie auch, wo dieses nicht fruchtet, an der Leiter mäßig aufziehe, wobey sie befraget wird:

Ob sie nicht ein lebendiges Kind zur Welt gebohren? ob sie nicht selbiges ertödtet habe? wie solches geschehen, und wer ihr darbey geholffen?

Wann

Wann nun ihre hierauf erstattete Antwort mit Fleiß niedergeschrieben, und zu denen Acten registriret, selbige ihr auch den andern und dritten Tag darauf an Gerichts-Stelle ad ratificandum wieder vorgehalten wird, so ergehet sodann, ihrer Person und Bestraffung halber, ferner was Recht ist, V. R. W.

CASUS X.

INFANTICIDIUM DUBIUM.

Magnifici Hoch-Edle, Hochgelahrte und Hocherfahrne, Hochgeehrteste Herren,

Es hat ein einfältiges Bauer-Mensch zu Freyroda, M. K. im vorigen Jahre sich mit einem Soldaten fleischlich vermischet, ihrem Vorgeben nach aber nicht gewust, daß sie von ihm schwanger sey, gestalt sie dann auch zuvorhero an ihrem fluxu menstruo geraume Zeit laboriret und dahero ihre Eltern in denen Gedancken gestanden, daß auch die währender ihrer Schwangerschafft weggebliebene Monathliche Reinigung von dieser ihrer ehemahligen Kranckheit herrühre. Am abgewichenen 20sten Augusti dieses Jahres überfallen dieses Mensch hefftige Schmertzen, dergestalt, daß es, ihrer Relation nach, ihr in dem gantzen Leibe nicht anders als kleine Knöpffgen unter entsetzlicher Angst herum gelauffen, dabey ihr angekommen, s. v. ihre Nothdurfft zu thun, um derer willen sie sich hinter dem Back-Ofen an ihres Vaters Hause begeben und nach Gewohnheit derer Bauers-Leute niedergekauert, auch solche würcklich verrichtet, in währendem Actu ejaculandi turpia, sey ein Kind weiblichen Geschlechts unter hefftigen Schmertzen von ihr geschossen, welchem sie ihrem Geständniß nach ein wenig Erde in den Mund gestecket, daß es nicht schreyen solle, solches so dann unter einige alte Dach-Schöben verstecket und indem sie sich, (weiln von denen ihrigen gleich niemand als die Mutter zu Hause, diese aber in der Scheune gewesen und also die Tochter nicht wahrgenommen,) weder rathen noch helffen können, das Kind solcher gestalt liegen lassen, sich aber in ihr Bette reteriret. Es hat aber diese Geburth eine, in dem nechst angelegenen Bauer-Hofe gestandene

Bauers-Frau wahrgenommen, welche so gleich, nachdem sie die K- mit blutigen Beinen aus dem Hause nach dem Hofe zu, lauffen sehen, über die Leinwand herüber und an den Orte, wo das neugebohrne Kind gelegen, gesprungen, welches sie so gleich aufgeraffet und mit ihrem Finger dem Kinde in den Mund gefahren um die darinnen befindlich gewesene Erde herauszuräumen, hat auch das Kind sofort in die Stube getragen und auf den Tisch geleget, wozu gegen Abend die Kinder-Mutter geholet worden, worauf des andern Tages vor Mittage gegen 10 Uhren das Kind gestorben. Bey der Section nun haben die darzu adhibirte Medicus und Chirurgus nach beyliegendem Berichte befunden, daß äusserlich am gantzen Leibe nichts lædiret gewesen, ausser daß man gesehen, das Kind hätte aus der Nasen geblutet, sonsten sey alles vollkommen, auch die Frucht an sich selbst eine vollkommene Geburth, auch die Nabelschnur recht abgebunden gewesen, nach Oeffnung des Unter-Leibes wären alle Viscera desselben recht natürlich befunden worden, als aber die Haut von der Brust absepariret gewesen, hätten sie befunden, daß die Musculi intercostales inflammiret, und in Cavitate thoracis rechter seits extravasirt sinceres Geblüte ein Löffel voll zu befinden gewesen, wie denn in Oesophago zwey Stückgen alter Strohhalm eines etwas länger als anderthalb Zoll, das andere aber etwas kürtzer, danebst auch etwas Sand und Erde befindlich gewesen. Nun wollen zwar die zur Section gebrauchte Medicus und Chirurgus diese Zufälle vor absolute lethal halten, indem sie solches daher schliessen, daß was die Inflammationem musculorum intercostalium anbelanget, das Kind dahin starck müsse seyn gedrücket worden, daß also durch die starcke alteration und hefftiges Drücken die vasa capillaria gerissen und das Geblüte dadurch evacuiret worden, welches denn in erwehnter Cavität unmöglich habe können zertheilet, viel weniger auf eine andere Arth weggebracht werden können; Alleine es haben dabey besagte Medicus und Chirurgus apodictice nicht angegeben, daß sie würcklich den Orth gefunden und gesehen, wo die Vasa capillaria in cavitate thoracis zerrissen gewesen und ob sie auch würcklich zerrissen gewesen; ingleichen haben sie nicht angeführet, woher das Drucken gerühret und wodurch es verursachet worden seyn möchte. Dieweilen aber gleichwohl die Zerreissung derer vasorum capillarium von dem Medico und Chirurgo nur bloß vermuthet wird, hingegen in causa sanguinis alle möglichste Behutsamkeit anzu-

anzuwenden und die lethalität mit aller accuratesse und Gewißheit zu untersuchen ist; Als werden Ew. Magnif. und Hoch-Edl. Herrl. über nachstehende Fragen Dero Information hochgeneigt zu ertheilen unterdienstl. ersuchet.

1) Ob nicht bey der vorgehabten Section des Medici und Chirurgi Schuldigkeit gewesen wäre in Cavitate Thoracis und circa vasa capillaria fleissig nachzusehen und zu visitiren, Ob diese letztern würcklich und an welchem Orthe, auch wie weit sie zerrissen gewesen?

2) Ob nicht das Attestatum Medicum, weiln, daß dieser Punct darinnen expresse untersuchet worden zu seyn nicht angeführet werden mögen, sondern die Zerreissung derer Vasorum capillarium nur vermuthet werden will, sehr ungewiß und vielen Dubiis unterworffen sey?

3) Ob nicht möglich sey, daß ein Kind, indem es vaginam uteri, zumahlen bey einem Erstlinge, passiret, und in dem Casu, da keine Kinder-Mutter vorhanden, sondern eine NB. unerfahrne puerpera sich selbst gelassen ist, von dieser ohne ihr Verschulden in ipso durante parturiendi actu auf solche Masse, wie in dem Attestato Medico angegeben oder auch auf andere Arth, gedrucket werden könne?

4) Ob nicht das Kind, wenn es behörig gewartet und ihm die Erde und Körner mit warmer Milch ausgeflösset worden, vor dergleichen Zufällen bewahret, und daher beym Leben erhalten werden können?

5) Ob nicht möglich sey, daß das Kind, weiln es nicht gesäubert und ihm die Erde aus dem Mäulgen durch warme Milch oder sonst nicht geräumet worden, also selbiges kein Nutriment bekommen, durch Erbre-

chung oder andere Symptomata sich etwas im Leibgen zersprengen und also die Extravasirung des Geblüts selbst verursachen können?

6) Ob nicht möglich, daß indem die Bauer-Frau mit ihrem starcken Finger einem so zarten und so zu reden, noch gantz rohen Kinde in den Halß gefahren, die im Oesophago gefundene beyde Stroh-Hälmergen und wenigen Sand und Erde tieffer hinunter gestossen haben können.

7) Ob nicht möglich sey, daß eine zumahlen unerfahrne und zu vorher an ihrem fluxu menstruo laborirende Weibs-Person schwanger seyn und, solches doch nicht wissen können?

Allermassen nun Ew. Magnif. und Hoch-Edl. Herrl. hochvernünfftiges Medicinisches Bedencken über alle diese Fragen von Punct zu Punct mit Beyfügung derer erforderlichen rationum decidendi & dubitandi auch allegat. Doctorum mir aus-, und so viel möglich diese Sache zu beschleunigen bitte, also erstatte ich dafür willigst die Gebühren und beharre mit allem Respect

Ew. Magnif. Hoch-Edl. Herrl.

L. den 11. Novembr. 1721.

Dienstschuldigster

D. C. F. K.

Als Defensor M. K.

Medicinischer und Chirurgischer Bericht.

Aeuserlich war am gantzen Leibe nichts lædiret, ausser daß man sahe das Kind hätte aus der Nasen geblutet, sonst war alles vollkommeu, und war die Frucht an sich selbst eine vollkommene Geburt, auch war

war die Nabelschnur recht abgebunden. Nach Oeffnung des Unterleibs wurden alle Viscera dasselben recht natürlich befunden. Nachdem aber die Haut von der Brust abſepariret war, befunden wir, daß die Musculi intercostales auf beyden Seiten inflammiret waren und als das Sternum ab, die Pulmones aber rausgenommen wurden, fanden wir in cavitate thoracis rechter Seits extravaſiret ſinceres Geblüte einen Löffel voll. In Oeſophago funden wir nicht allein zwey Stücken alte Strohhalm eines etwas länger als anderthalb Zoll, das andere war etwas kürtzer, ſonſten funden wir unterſchiedlichen Sand und Erde, unter welchem Sand und Erde zwey Sandkörner jedes einer Linſe groß waren, ingleichen funden wir im Munde dergleichen Sand und Erde auch, und war der Mund wie auch der Oeſophagus überall damit beſchmieret; Befundenen Umſtänden nach iſt alſo leicht zuerachten, daß dergleichen grobe Materien als Erde, Sand und Stroh, wenn ſelbige in Oeſophago ſtecken, eine groſſe Alteration in einen ſo zarten Cörper machen, daher auch eine ſtarcke Hæmorrhagia narium & oris darauf erfolget. Was die Inflammationem muſculorū intercoſtalium anlanget, muß das Kind dahin ſtarck ſeyn gedrucket worden, daß alſo durch die ſtarcke Alteration und hefftige drücken die vaſa capillaria in cavitate thoracis geriſſen und das Geblüte dadurch evacuiret worden und weil doch das Geblüt in erwehnter Cavität nicht hätte zertheilet, vielweniger auf eine andere Art weggebracht werden können, über dieſes auch eine ſo ſtarcke Hæmorrhagia Narium & oris und zwar nach Auſſage der Weh-Mutter auf ein halb Nöſſel Blut geſchehen ſey, als hat abſolute das Kind daran ſterben müſſen. D. den 25. Auguſt. 1721.

(L. S.) D. J. C. A. Phyſicus.

(L. S.) J. S. F. verpflichteter Amts Chirurgus.

Reſponſum Facultatis Medicæ Halenſis.

Als den an unſere Facultät von dem Herren Defenſore M. K. überſchickten Schreiben und beygelegten Atteſtato Medici & Chirur-

rurgi haben wir ersehen, wie gedachtes Bauer-Mensch am 20. Augusti an ihres Vaters Hause hinter dem Backoffen unter hefftigen Schmertzen und entsetzlicher Angst bey Verrichtung ihrer Nothdurfft, ein Mägdlein, welches von ihr geschossen, lebendig und vollkommen gebohren, deme sie so gleich, daß es nicht schreyen sollen, ein wenig Erde in den Mund gestecket, dasselbe hernach unter einige alte Dachschüben verstecket, und daselbst liegen lassen; worauf so fort eine benachtbarte Bauers-Frau dem Kinde zu Hülffe gekommen, mit dem Finger in Mund gefahren und die Erde heraus zu räumen gesuchet, alsbald das Kind in die Stube getragen und gegen den Abend die Kind-Mutter dazu geholet, hernach des folgenden Tages vormittag gegen 10. Uhr gedachtes Kind gestorben, an welchem unter angestelter Section befunden worden, daß die Nabel-Schnur verbunden, äusserlich aber nichts lædiret gewesen, sondern das Kind aus der Nasen geblutet; nach geschehener Absonderung der Haut von der Brust, sollen auf beyden Seiten die musculi intercostales inflammirt gewesen, auch nach abgenommenen Sterno und ausgeschnittenen Pulmonibus, in dextro latere cavitatis thoracis ein Löffel voll extravasirtes Geblüt angetroffen worden seyn: In Oesophago wurden einige Strohhälmichen, Sandsteinigen und Erde gefunden: Uber gegenwärtige Beschaffenheit sind von obgedachtem Herrn Defensore einige Fragen vorgelegt und derselben Beantwortung von unserer Facultät erfordert, welche wir bey Collegialischer und reiflichen Untersuchung, folgender massen abgefasset.

1) Ob nicht bey der vorgehabten Section des Medici und Chirurgi Schuldigkeit gewesen wäre, in cavitate thoracis und circa vasa capillaria fleisig nachzusehen und zu visitiren, ob diese letztern würcklich, auch an welchem Orte und wie weit sie zerrissen gewesen?

Hiebey können wir nicht anderst, als die Unvollkommenheit und Unzulänglichkeit des Attestati vorstellig machen, indem 1) die regio inflammata nicht genugsam beschrieben. 2) Die Beschaffenheit derer Costarum, ob sie eingedrücket, nicht angemercket. 3) die Vestigia extravasationis gar verschwiegen. 4) In der aspera arteria nichts untersuchet, noch 5) die innere Beschaffenheit derer pulmonum gemeldet

6) der

der Kopf in gar keine Untersuchung genommen worden: wobey billig an der aspera arteria und pulmonibus zu observiren gewesen wäre, ob etwas von der Erden dahjnein gekommen und eine extravasatio sanguinis daselbst erfolget, oder ob auch am Kopf einige contusio geschehen sey, welche sich wohl zutragen können, wenn das Kind unter einer ängstlichen und unvorsichtigen Geburt hefftig auf den Kopf gestürtzet: Dahero auch die nachfolgende Frage.

2) Ob das Attestatum Medicum, weil dieser Punct expresse untersuchet zu seyn, nicht angeführet worden, sondern die Zerreissung derer vasorum capillarium nur vermuthet werden will, sehr ungewiß und vielen dubiis unterworffen sey?

Gar leicht und gründlich mit Bejahung zu beantworten; indem einmahl bey andern schwehren Geburten und compressionibus fœtus sub partu, dergleichen ruptura und extravasatio öfters geschehen müste und könte, welches so schlechthin nicht behauptet werden kan; hernach müste eine gar enormis compressio concipiret werden, welche eine solche innere disruption und damit verknüpffte extravasationem sanguinis verursachen solte: Alsdenn ist gar wahrscheinlich, daß als das Sternum ab, die pulmones aber herausgenommen worden, auch solche Separation nicht ohne alle Profusion des Geblüts geschehen kan, das extravasirte Geblüt in cavitate thoracis mehr daher entstanden, als von einer vermutheten compressione.

3) Ob nicht möglich sey, daß ein Kind, indem es vaginam uteri, zumahl bey einer primipara passiret, und in dem Casu, da keine Kinder-Mutter vorhanden, sondern eine unerfahrne puerpera sich selbst gelassen ist, von dieser ohne ihr verschulden in ipso durante parturiendi actu auf solche masse wie in dem Attestato Medico angegeben oder auch auf andere Art gedrücket werden könne?

So

So ist es gar erweiß- und glaublich, daß von unerfahrnen puerperis unter grosser Angst und Schmertzen allerley schädliche und gefährliche Verletzung dem Kind können wieder alle Intention der Gebährerin in Abwesenheit anderer Hülffs-Personen beygebracht werden, da theils unter der Geburt solcherley gefährliche Compressiones geschehen, theils das Kind mit grosser Gefahr des Lebens von der Gebährerin auf den Erdboden stürtzen können; ob aber diese Umstände, sämtlichen auf diese M. K. deswegen so schlecht hin zuziehen, können wir nicht behaupten: zumahl ihre vorgegebene Unwissenheit und Einfalt aus andern Kennzeichen muß erweißlich gemacht werden: Es ist zwar nicht zu leugnen, daß dergleichen Positur, darinnen die K. ihr Kind gebohren, zu einer leichten und geschickten Geburt nicht dienlich gewesen, weil aber uns keine mehrere Umstände davon wissend, so können wir andere Exempla hieher nicht appliciren.

4) Ob nicht das Kind, wenn es behörig gewartet und ihm die Erde und Körner mit warmer Milch ausgeflösset worden, vor dergleichen Zufällen bewahret und dahero beym Leben erhalten werden können?

Hierauf kan keine positive Bejahung ertheilet werden; denn wenn dem Kinde von solcher Erde etwas in die Lunge gekommen, wenn das Kind solte hefftig auf den Kopf gefallen seyn, wenn es sich schon sehr starck solte verblutet haben, wenn die Nabelschnur etwas spät wäre verbunden worden rc. so hätte wol mit Milch in etwas der Mund können gereiniget werden, ob aber deswegen das Kind hätte können beym Leben erhalten werden, können wir so völlig und gewiß nicht erhärten, sondern es bleibt in suspenso und dubio: Denn wo dergleichen Umstände, welcherley nur jetzo von uns angeführet sind vorgefallen wären, so würde um so viel weniger die Conservation des Kindes zu hoffen gewesen seyn.

5) Ob nicht möglich sey, daß das Kind, weilen es nicht gesäubert und ihm die Erde aus dem Mäulchen durch warme Milch oder sonst nicht geräumet worden, also selbiges kein nutriment bekommen, durch Erbre-

chung

chung oder andere symptomata sich etwas im Leibgen zersprängen, und also die Extravasirung des Geblüts selbst verursachen können?

Dabey erkennen wir allerdings, daß da dem Kinde zuerst der Mund mit Erde zugestopffet, hernach dasselbe so heimlich hinweg gestecket und durch ihre Mutter deseriret worden, eine schnelle suffocation angeschienen, welche auch würde erfolget seyn, woferne nicht die Nachbarin dazu gekommen, und in etwas dem Kind im Mund Lufft gemacht hätte: indessen aber hat durch hefftiges Würgen und Pressen, so unter der Gefahr der Erstickung ohnfehlbar bey dem Kinde vorgegangen, so wol das Nasenbluten, als die stagnatio sanguinis in pectore gar leicht erreget werden können, welches alles aber von Verstopffung des Mundes herrühret; und obgleich etwas von der Erde in dem Munde geblieben, so hat doch solches so leicht bey dem Kinde nicht ausgestösset werden können, als bey einem erwachsenen uud verständigen Menschen, der sich mit ausgurgeln des Halses noch ehender zu helffen würde gewust haben: Hiezu kömmt daß da dieses Kind in einige alte Dachschoben und also unter das Stroh gestecket wurde, destomehr diese Erstickung und Quaal des Kindes befördert worden, indem es aller freyen und nöthigen Luft auf doppelte Weise entnommen worden.

6) Ob nicht möglich daß indem die Bauer-Frau mit ihrem starcken Finger einem so zarten Kinde in dem Hals gefahren, die in oesophago gefundene Strohhälmchen und wenig Sand und Erde tieffer hinunter gestossen haben könne?

Es ist dieses ohnedem gar leicht zu begreiffen, daß indem die Nachbarin diesem Kinde schleunige Hülffe schaffen und dem verstopfften Mund eröfnen wollen, etwas von dieser Erde und Sand in den Oesophagum mag gebracht seyn, welches aber dem Kinde den Tod nicht befördern mögen, indem so wenige und kleine Körner in Oesophago keine causam oder Beschleunigung des Todes geben, wenn nicht dergleichen in aspera arteria wäre entdecket und angemercket worden.

 7) Ob

7) Ob nicht möglich sey, daß eine zumahlen unerfahrne und und zuvor an ihrem fluxu menstruo laborirende Weibes-Person schwanger seyn und solches doch nicht wissen können?

So erkennen wir wohl, daß bisweilen nach unterschiedenen Umständen dergleichen turbæ mensium eine würckliche Schwangerschafft verheelen können, ob aber eine ledige Weibes-Person, welche sich mit einem Soldaten fleischlich vermischet, so gar unerfahren zu achten sey, daß sie sich gar keiner Schwangerschafft bey aller vorfallenden ohngewöhnlicher Veränderung ihres Leibes möchte befürchtet haben, lassen wir anderweitiger Untersuchung anheim gestellet seyn, welches wir auch dieses Ortes nicht entscheiden mögen, als uns die speciale Umstände dieses perturbati fluxus menstrui nicht eröffnet. Zum wenigsten achten wir es vor einen sehr dubieusen casum, daß bey dergleichen circumstantiis eine Weibes-Person von ihrer Schwangerschaft gar nichts solte gewust haben.

Ob nu aber wol einige Umstände dem Bericht des Medici und Chirurgi zuwiederlauffen, so ist doch 1) die Verstopffung des Mundes mit Erde bey dem Kinde 2) die Versteckung unter die Dachschoben sehr nachtheilig. 3) Ist nicht bemeldet, wo, wann und von wem dem Kinde die Nabelschnur verbunden worden: ist solche von der puerpera gleich nach dem partu geschehen, so ist dieselbe nicht vor unerfahren zu achten. Ist aber solche Verbindung nach der Geburt unterlassen und eine Zeitlang nachher verrichtet worden, so hat auch die vorhergeschehene grosse Verblutung nebst andern Ursachen zu des Kindes Tod contribuiret 4) ist endlich von dem Zustand des Kindes, nachdem es von der Nachbarin aufgenommen und ins Haus gebracht worden, bis zu dessen Tod nichts specielles referiret worden, ob es sehr schwach, ob es sich vorher aus der Nabelschnur nicht verblutet, ob es ängstlich Athem geholet ꝛc. Welches unser wohlgegründetes decisum wir über die uns vorgelegte Fragen hiemit ausfertigen, Uhrkundlich aber mit unserm Facultäts-Siegel und Unterschrifft bekräfftigen wollen. Halle den 11. Decembr. Anno 1721.

CASUS

CASUS XI.

INFANTICIDIUM PER DEPRESSIONEM FONTANELLÆ ET ABRUPTIONEM FUNICULI UMBILICALIS PERACTUM.

Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edle, Vest- und Hochgelahrte, Insonders Hochgeehrteste Herren.

Denenselben überschicke hierbey verschlossen, die vor dem hiesigen Königl. Amte wider A. M. S. ergangene in 96. vollgeschriebenen Foliis bestehende Acta Inquisitionalia mit dienstlichem Ersuchen, solche Collegialiter zu erwegen und dero in arte medica gegründetes Gutachten:

Ob nemlich das von der Inquisitin gebohrne Kind lebendig oder todt zur Welt gekommen?

Nebst Remittirung derer Acten auch diesem Schreiben selbst unter der Facultät Insiegel und Bezeugung, daß das Gutachten daraus abgefasset, vor die Gebühr fordersamst zu eröffnen, auch mit der ersten Post, so ferne das Gutachten so bald nicht ertheilet werden könte, ohnschwer Nachricht zu geben, ob und wann die Acta bey ihnen eingelauffen, Der ich dargegen beharre.

C. den 23ten Novembr.
1724.

Excerpta Actorum.

A. M. S. eine Dienst-Magd ihres Alters 19. Jahr hat den 2ten Septembr. Anno 1724. Abends einen starcken Frost bekommen, fol. 8. B. fol. 12. A. welcher bis dem 3ten Ejusd. angehalten, da sie endlich früh um 4. Uhr starckes Schneiden im Leibe bekommen und so bald darauf alleine auf ihrer Kammer ein vollkommen Knäblein geboh-

bohren, fol. 6. a. b. fol. 12. a. b. welche Geburt sie anfänglich, ihrer Frauen, bey welcher sie in Diensten gestanden, da diese zu ihr so bald früh auf die Kammer gekommen und das Vieh zu melcken ermahnet, mit Vorschützung, daß sie das Frieren hätt, geläugnet, mit welcher Antwort sich zur Zeit die Frau abweisen lassen und indessen selbst dieser Arbeit nachgegangen: Indem sie aber nach einer kleinen Weile wiederum zu ihrer Magd auf die Kammer gegangen und von dar einen Eymer abholen wollen, hat sie gefunden, daß in dem Eymer viel Blut gelegen, worüber sie erschrocken und daß es hierbey nicht richtig wäre, gesaget, sofort aber zu ihrer Magd Pathe, dieselbe herzuzuruffen, gelauffen, nach deren Zurückkunft sie ihre Magd nochmahl wegen einer vorgegangenen Geburt befraget, gleichwie sie die vorhergegangene Schwangerschafft auf vielfältiges Befragen ihrer Frauen geleugnet fol. 66. art. 14. & interrogat. 3. art. 5. 6. 9. 10. Hierauf hat endlichen diese Magd aus ihrer Kammer das gebohrne Kind in ihrer Schürtze zu der Frauen ins Hauß gebracht und gesagt, daß hier ein Kind sey, aber es wäre todt fol. 1. davon auch diese puerpera aussaget fol. 42. art. 88. das wisse sie gewiß, daß damahls, als sie das Kind ihrer Frauen bald nach der Geburt gebracht, es nicht lebendig gewesen. Indessen hat diese puerpera vorgegeben, als ob sie ihre Schwangerschafft ihrer Pathe zugestanden, welche Pathe es aber verneinet, nach fol. 68 a. interrog. 2. & b. interrog. 5. fol. 69. interr. 9. 10. & art. 5. 7. von ihrer Geburt erzehlet sie, daß das Kind auf einmahl mit dem Kopf und Schultern aus dem Leibe gekommen, worauf sie sich helffen wollen und dasselbe bey den Schultern mit force gar aus dem Leibe gezogen, fol. 6. a. fol. 43. art 97. unter welchem heraustrecken des Kindes es erfolget, daß sie das Kind an das Fußbret gestossen, fol. 9. a. fol. 12. a. b. fol. 44 art. 99. fol. 45. art. 197. es scheinet aber daß sich selbige hier contradicire nach fol. 6. a. b da sie aussaget, wie sie das Kind an den Kopf nicht gefasset, und nach der Geburt dasselbe mit dem Kopf zum Füssen gelegt, wobey auch die Nabelschnur von der Affter abgerissen sey; welche sie nicht verbunden, weil sie will gesehen haben, daß das Kind tod, keinen Othem gehohlet, fol. 6. b. auch nicht geschryen noch sich gereget, fol. 43. art. 94. -- 96. da sie auch bedencklich fol. 44. art. 103 saget: sie meine, das Kind habe nicht gelebet, Nachdem nun kurtz nach der Geburt ihre Pathe auch herzugekommen, welche nebst ihrer Frauen ihr dieses Vergehen vorgehalten und zu Gemüthe ge-

geführet, so hat sie zur Antwort gegeben, was mehr daraus zu machen wäre, sie solten nur diese That verschweigen, sie wolte das Kind vergraben, fol. 2. a. was ihnen mit einer Hand voll Blut gedienet wäre, fol. 48. b. fol. 69. art. 13. 14. welches auch diese Weiber eydlich ausgesaget, fol. 69. art. 12. fol. 67. art. 12. Nach der Geburt ist diese puerpera gantz gesund gewesen, fol. 2. a. und sofort gefänglich eingezogen worden, den Tag bald nach der Geburt fol. 2. a. und obwohl ihre Pathe sie unter ihrer Schwangerschafft zweymahl besichtiget und aus wahrgenommenen Merckmahlen der nassen Brüste sie der Schwangerschafft beschuldiget, so hat doch diese Person die Schwängerung allzeit abgeläugnet: wenn aber solche impraegnation von ihrer Frauen ihr vorgerücket worden, so hat sie sich unter andern damit entschuldiget, wie sie ihre menses hätte. Es gedencket aber ihre Frau, daß sie ihre Hembden mit Kalbes-Blut besudelte, fol. 2. a. fol. 39. art 53. 54. welches aber diese Magd anders vorgiebt, als ob sie das Kalbs-Blut auf Verordnung eines Chirurgi als eine äusserliche Medicin habe brauchen wollen, fol. 5. b der Chirurgus aber leugnet solches von ihm verordnet zu seyn fol. 15. b. An dem Kinde hat man noch selbigen Tages gefunden, daß es auf dem Haupt dem Ansehen nach mit einem Finger-Nagel gedruckt worden, wie es auch an vielen Orten blau gewesen, fol. 2. b. Als hierüber noch eben denselbigen Tag der Geburt die Inquisitin befraget wurde, so saget sie: daß sie 4. Tage vor der Geburt mit einem Korb Rüben gefallen, welcher ihr forn auf den Leib gekommen, fol. 4. b. und deswegen einige Zeugen angiebt, fol. 7. fol. 8. a. die Zeugen, welche beeydiget worden, fol. 94. 95. & 96. confirmiren zwar den Fall, doch daß sie auf ein Knie zu sitzen kommen und den Korb auf den Nacken behalten, dahero sie sich ohne grosse habende Mühe selbst aufgeholffen. fol. 18. 19. Es will auch Inquisitin ihren Fall beständen, fol. 49. a. und wie sie davon einen Fleck auf den Leibe bekommen und Schmertzen empfunden, ibid. deswegen will sie den blauen Fleck auf des Kindes Kopff diesem Fall zuschreiben, fol 7. a. fol. 8. a. meynt auch, es könte seyn, daß sie das Kind starck an die Schultern bey den Herausziehen gedruckt, davon die blauen Flecken herkämen will aber dem Kind am Kopffe nichts gethan zu haben wissen. Gleichwie aber dieses Mahl auf des Kindes Kopff geschienen mit der Inquisitin Finger-Nagel gleich zu kommen, als sie denselbigen mit dem Mahl probiren müssen, fol. 9. A. so saget sie auf weiteres Befragen, es sey

 ihr

ihr, so bald das Kind von ihr gewesen, wie eine Ohnmacht zugestossen, darauf sie sich kurtz wieder erhohlet, und da sie an dem Kinde kein Leben gefühlet, habe sie es auf dem Kopff gedruckt fol. 12. B. fol. 44. art. 101. fol. 45. art. 107. sagt auch, wenn das Kind geschryen oder gezuckt, so würde sie es nicht so hart angegriffen haben, fol. 14. b. Sie gab auch vor, daß sie nach dem Fall das Kind nicht mehr gefühlet, fol. 8. a. b. vor der Geburt aber wäre kein Geblüt von ihr gegangen fol. 96. a. daß aber das Kind todt wäre, will sie einer Schubkarre, womit sie gefahren, auch weiter beymessen, fol. 43. art. 93. Indessen gestehet sie, daß sie die Intention gehabt, das Kind vollends vom Leben zu helffen fol. 13. a. fol. 14. a. b. fol. 44. art. 103 104. wiederspricht sich aber fol. 45. art 108. Ubrigens hat sie, nachdem sie vorhero schon manches gestanden, fast wieder läugnen wollen, fol. 54. b. wie aber das corpus delicti in der Sectione erfunden worden, wird aus derselbigen erhellen. conf. fol. 50.

Relatio Medica

Auf Requisition des K. P. Ambts C. haben wir Endes Unterschriebene, Medicus und Chirurgus heute unten gesetzten Dato im Beyseyn Herrn Ambts-Actuarii F. it. des Richters aus der Vorstadt R. imgleichen des Richters A. und des Schöppen H. C. aus der B. Vorstadt vor C. aspiciret, seciret und inspiciret A. M. S. Kind männliches Geschlechts, welches der Aussage nach den 3. Septembr. A. c. des Morgens frühe um 4. Uhr von ihr im Bette soll gebohren seyn. Bey der Aspection dieses fœtus fanden wir denselben gantz vollkommenen absque ulla putredine. Die beyden Schultern und Achseln waren gantz braun, auf dessen Fontanella war zu sehen ein brauner Strich, als wenn er mit eines Daumens-Nagel eingedrücket wäre, auch war alles mit extravasirten Geblüthe unter der Schwarten angefüllet, welches sich auch unter derselben häuffig fande. Ferner befunden wir auch, daß die Nabelschnur abgerissen und der Nabel nicht verbunden war; Nach Eröffnung der Suturen, war cerebrum überall mit extravasirten Geblüthe angefüllet. Aperto thorace flosse extravasirtes Geblüth, ohngefehr wohl 3. Löffel voll hervor, Pulmones waren á prægressa respiratione levigati und schwummen auf dem Wasser, die übrigen viscera waren alle in statu natu-

naturali. Wenn denn A. M. S. selbst gestanden, daß sie aus Unversehen das Kind mit den Köpffgen an des höltzernen Bettes Bret oder Pfosten gestossen, welches Anstossen wohl nicht wird geringe gewesen seyn, so ist dadurch ruptura venarum in cerebro verursachet worden, worauf denn nothwendig der Todt erfolgen müssen. Zu geschweigen des umbilici non deligati, welches eben mäßig per se & absolutè vor lethal zu halten, welches wir mit unserer eigenhändigen Unterschrifft und gewöhnlichen Petschafften hiermit attestiren.

M. d. 4. Septembr.
1724.

D. J. W. M. Phys. Provinc.

A. G. R. Chirurg. Jurat.

Monita Defensoris.

Weilen aus denen mir abermahls zugefertigten inquisitions-Actis erhellet, daß vornehmlich Cardo rei darinnen beruhe,

Ob das von der Inquisitin gebohrne Kind lebendig oder todt zur Welt gekommen sey?

Das letztere aber zu statuiren folgende starcke und fast gewisse præsumption ex Actis herfürleuchten, wenn nemlich 1) Sonnen-klar, daß Inquisitin ohngefehr 4 Tage ante editum partum vel abortum mit einem Trage-Korb voll Rüben einen gefährlichen Fall gethan. Wovon Inquisitin gleich im Anfange und daß ihr dieser Korb voll Rüben auf den Leib gefallen, fol. Act. 4. fac. 6. wornach sie fœtum die Zeit weiter nicht gefühlet, fol. Act. 8. umständlich aussaget. Denn Fall selbsten auch 2. Zeugen fol. Act. 18. & 19. bezeugen. Auf welchem Fall Inquisitin auf dem Leibe einen schwartzen Flecken bekommen und ihr gantz schlimm geworden, ihr es auch nach dem Hertzen gestochen. juxta depos. fol. act. 49. Bey welchen Umständen nicht schwer zu urtheilen, wie es möglich sey, daß fœtus per accidens absque culpa matris per lapsum & hinc undique causatum motum violentum adjuvante mole in

dorso

dorso habe Gewalt leiden, und bey demselbigen das in der Section fol. 50. & 51. gefundene extravasirte Geblüt gekommen seyn können.

2) Hierbey zu erwegen die besondere Umstände der Geburt, da dieser fœtus so lange capite & humeris zur Welt gewesen, und doch nicht anders als mit starckem Extrahiren vollends hat separiret werden können. juxta Deposit. Inquisitæ fol. 6. & 12. welches denn von einem lebendigen Kinde nicht zu præsumiren.

3) Und hierzu kommet der ante partum bey der Inquisitin sich eingefundene Frost, wovon Denunciantin gleich anfangs fol. act. 1. meldet, welches Inquisitin bey der Section auf Befragen des Herrn Land-Physici fol. act. 8. fac. 6. Jmgleichen bey dem Verhör am 13. Septembr. fol. act 12. und daß ihr dabey ein Schneiden im Leibe angekommen ibidem umständlich wiederholet. Welches starcke und gewisse præsumtiones seyn möchten, daß die Frucht vor der Geburth in Mutterleibe schon müsse todt gewesen seyn.

Jm Gegentheil proba pulmonum in aqua natantium, wobey fol. 40. b. Melduug geschiehet, bekandter massen bey denen Herrn Medicis gantz fallibel befunden wird. Gleichwohl aber kein Recht-Collegium hierunter was gewisses möchte sprechen können, wann nicht vorher ein unpartheyisches Collegium Medicum sein Decisum darüber ertheilet. Als werde gemüßiget, bey dieser Leib und Leben betreffenden Sache alle præcaution zu gebrauchen, Ew. Hoch-Edelgebohrnen ꝛc.

Dienst-freundlich ersuchend 1) zuförderst Denunciantin M. L. Frau über den Punct, ob Inquisitin den Morgen, da sie das Kind gebohren, frühe sich darmit entschuldiget, nicht auf den Thie Melcken gehen zu können, weilen ihr so wäre, als wenn sie das Frieren kriegen wolte, eydlich zu vernehmen; Jmgleichen 2) M. L. des Tuchmach rs M. Ehefrau ihrer fol. Act. 18. und M. R. Wittib ihrer fol. Act. 19. gethane summarische Aussage eydlich bestärcken zu lassen. Und nechst diesem 3) die Inquisitions-Acta an eine Medicinische Facultät zu senden und ohnpartheyisch erkennen zu lassen: Ob aus oben allegirten, und aus denen Actis sich herfürthuenden Umständen nicht dafür zu halten und abzunehmen, daß die von der Inquisitin A. M. S. zur Welt gebrachte Geburth in Mutter-Leibe, und ehe sie noch gebohren schon todt gewesen sey.

Ich

Ich referire mir hiernächst alle rechtliche Defensions-Mittel, und implorire hierüber prænob. Jud. officium verharrend

W. d. 7. Novembr.
1724.

Defensor.

P. S. Möchte der Umstand, ob nemlich Inquisitin verspühret habe, daß nach eingetretenem Frost vorher, ehe das Kind zur Welt gekommen, Geblüte von ihr gegangen, denen Herren Medicis ein grosses Licht geben: derohalben ersuche auch hierüber ante transmissionem Actorum die Inquisitin zu vernehmen und deren Aussage ad Acta zu bringen.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem E. Löbl. Amt C. an unsere Facultät Acta Inquisitionalia eingesendet, anbey unser in arte Medica gegründetes Urtheil hierüber erfordert, so haben wir bey gepflogener völligen und reiflichen Durchgeh- und Uberlegung derselben vernommen, daß A. M. S. den 2. Sept. an. curr. abends mit einem Frost befallen worden, fol. 8. b. fol. 12. a. welcher bis folgenden morgen früh um 4. Uhr angehalten, da sie unter einem schneidenden Schmertzen in ihrem Leib auf ihrer Kammer und zwar in ihrem Bette in Abwesenheit anderer, obwohl kurtz vorher ihre Frau bey ihr gewesen, jedoch dieser unwissend, ein vollkommenes Knäblein in nicht gar langer Zeit gebohren, welches sie hernach ihrer Frauen todt zugetragen und von demselben vorgegeben, daß es entseelet zur Welt kommen sey: Gleichwie aber diese heimliche Geburt nach allen ihren Umständen sehr verdächtig ist, mithin an der Inquisitin Vorgeben billig gezweiffelt wird, so kommet auch dießfalls die bekannte Frage nach denen in Actis enthaltenen Umständen zu entscheiden vor:

Ob das von der Inquisitin gebohrne Kind, lebendig oder todt zur Welt gekommen sey?

Hierauf ertheilen wir zu nöthiger Nachricht, daß es anfangs zwar das Ansehen haben möchte, wie dieses gebohrne Kind entweder vor oder unter

der Geburt verstorben sey, wann hierbey folgende Umstände oder vermeinte Beweiß-Gründe angemercket werden, daß 1) sich die Geburt mit ohngewöhnlichen Frieren angefangen, welches auch eine præsumtionem fœtus mortui machen könnte, indem sonst dergleichen alteration bey einem noch im Mutterleib verblichenem Kind einzutreffen pfleget: 2) wornebst ins besondere die Inquisitin angezeigt, wie sie vier Tag vor geschehener Geburt mit einem Korb Rüben also gefallen, daß ihr der Korb vorn auf den Leib gekommen, fol. 4. b. worüber sie auch einige Zeugen angegeben, fol. 7. 8. welche auch einen geschehenen Fall bestärcken fol. 18. 19. 3) ja daß Inquisitin nicht allein diesen Fall behauptet sondern noch erläutert, wie sie davon einen schwartzen Flecken auf den Leib und manchen Schmertzen überkommen fol. 49. a. 4) hierzu kommt, daß Inquisitin noch weiter mit Angebung einer andern Zeugin die Schuld des Ablebens ihres Kindes im Leib einem Schudd-Karne, womit sie gefahren, beymessen will. fol. 43. art. 93. 5) Gleichwie sie nach obbenanntem Fall das Kind im Leibe nicht weiter gefühlt zu haben, vorgiebet fol. 8. a. b. 6) Dahero bey der Geburt sich selbst ängstiglich helffen und mit dem Kind abtrecken, ja dasselbe mit Gewalt von sich reissen müssen: 7) daß hierauff sie wie eine Ohnmacht bekommen wollen fol. 12. b. und also damahls vom Kinde nicht viel mag gewußt haben: 8) Gleichwohl habe sie wahrgenommen, daß dieses Kind todt gewesen, keinem Othem von sich gegeben fol. 6. nicht geschrien und sich nicht gereget fol. 43. art. 94-69 9) dahero sie gewiß gewußt, daß das Kind damahls, als sie es ihrer Frau in die Stube getragen und auf die Lade nicht gar sachte hingelegt, nicht lebendig gewesen fol. 42. art. 88. 10) so scheinet auch die Geburt daher etwas schwer gewesen zu seyn, weil sie solche Gewalt gebrauchen müssen, daß darüber die Nabel-Schnur von der Affter abgerissen sey fol. 6 b Welche Umstände also zwar der Inquisitin zu statten zu kommen scheinen, daß das Kind todt möchte zur Welt gekommen seyn: Es sind aber hiernechst folgende anderweitige Umstände genau zu bedencken welche ehemahls zu einem andern Schluß füglich Gelegenheit geben: dann 1) ist der verdächtige Fall also eydlich bezeuget fol. 94. 96. daß Inquisitin auf ein Knie zu sitzen kommen und den Korb auf dem Nacken behalten, dahero sie sich ohne grosse habende Mühe selbst aufgeholffen fol. 18. 19. Solcher Gestalt ist der Fall nicht von der Beschaffenheit gewesen, daß er zur würcklichen Ertödtung des Kindes etwas beytragen kön-

können: anbey kan die Beruffung auf den Schuddkarren nichtes erweißlich machen, daß dem Kind dadurch einige Gewalt zugefüget sey: 2) ist der Frost kein solch signum, so nur allein bey einem fœtu mortuo sich äussert, sondern es werden auch wohl viviparæ damit befallen: 3) hat Inquisitin vor der Geburt keinen Abgang des Geblüts verspühret fol 96. a. und wann auch gleich unter den Frieren einige solche Zeichnung wäre geschehen, so würde solche dem Kind so fort nicht præjudiciret haben: 4) ist die Geburt doch nicht so schwer anzusehen, als sie in Abwesenheit ihrer Frau, nachdem diese vorher früh bey ihr gewesen und auf eine kleine Zeit, das Vieh zu beschicken von ihr gegangen, gebohren: 5) würde es mit einer todten Frucht nicht so schleunig zugegangen seyn, daß daß Kind mit dem Kopff und Schultern so gleichsam auf einmahl herausgefahren fol. 6. a. 6) ist das gewaltige Herausziehen des Kindes an den Leib also beschaffen gewesen, daß einem lebendigen Kinde dadurch nothwendig Schaden zugefügt werden mögen, deßwegen auch Inquisitin einräumet, daß die blauen Flecken am Kinde davon möchten hergekommen seyn: fol. 6. es hätten auch solche suggillationes welcherley am Kinde befindlich gewesen, nicht geschehen können, wann das Kind vorher in Mutter-Leib verblichen wäre, da ohnedem im Kind alle humores stehen blieben: 8) ist die gewaltige Abreissung der Nabel-Schnur nebst denen übrigen concurrirenden Umständen also beschaffen, daß das Kind desto schleuniger hat sterben müssen; 9) hat Inquisitin keine würckliche Ohnmacht gehabt, sondern nur bekommen wollen: 10) ist Inquisitin nach der Geburt dergestalt gesund gewesen, daß man dergleichen Zustand nicht mit einem partu mortui embryonis reimen kan: 11) saget Inquisitin fol. 44. art. 102. bedencklich: Sie meyne das Kind habe nicht gelebet: hingegen hat sie mit Wahrheit sagen können, daß damals das Kind nicht mehr gelebet, als sie es ihrer Frauen zugetragen: 12) ist das gebohrne Kind vollkommen, hingegen mit keiner Spuhr der anfangenden Verwesung versehen gewesen, welcherley an einem in Mutter-Leib verblichenem Kind ehender und gewöhnlicher wahrzunehmen: 13) bezeuget die viele extravasation des Geblüts so wohl unter der Calvaria, als unter dem Cranio, damit das cerebrum uberall distinguiret und bezeichnet war, daß nicht allein dem Kind Gewalt angethan, sondern daß solches auch geschehen, da das Geblüt annoch in seinem Lauff und folglich das Kind noch im Leben gewesen: 14) welche Gewalt dem Kind mit Eindrückung fontanellæ zugefüget, die mit dem

Finger-Nagel der Inquisitin nach geschehener Probe fol. 9. a. so auch von derselben bekannt wird fol. 12. b. fol. 13. e. fol. 44. art. 101. verübet, wie sie dan fol. 45. art 107. gestehet, es sey ein Verblenden des Teufels gewesen, daß sie das Kind mit dem Daumen auf das Haupt gedruckt: 15) ist das gantze Tractament des Kindes unter und nach der Geburth ungebührlich und höchst nachtheilig gewesen, da Inquisitin dasselbe dergestalt aus ihrem Leib gezogen, daß es mit dem Kopff wieder das Fuß-Brett des Bettes gestossen fol. 9. a. fol. 12. a. b. fol. 44. art. 99. fol. 45. art. 107. doch will sie bey dem Ausziehen das Kind nicht am Kopff angefasset, sondern dasselbe nachher mit dem Kopff zu den Füssen geleget haben fol. 6. a. b. gleichwie sie auch das todte Kind nicht sachte vor ihre Frau auf die Lade gelegt: 16) wann auch mit allen übrigen Umständen verglichen wird, daß die Lunge auf dem Wasser geschwommen, so kann in diesem casu auch solches indicium vom Leben des Kindes ein Zeugniß erstatten, sonderlich da 17) nach fol. 8. b. die pori pulmonum voller Blut befunden worden, welches nicht anders als auf vorhergegangene respiration des Kindes hat erfolgen mögen, daß das Blut in die substantiam pulmonum gedrungen: 18) da auch nach eröffnetem thorace 3. Löffel voll extravasirtes Geblüt hervorgeflossen, so mag solches weder dem angegebenen Fall, noch einer schweren Geburt, sondern gläub- lich- und erweißlicher einer andern äusserlichen Gewalt zugeschrieben werden, indem das Bezeigen der Inqnisitin unter der Geburt durchgehends ungeschickt und nachtheilhafftig gewesen: 19) und da keine offenbahre Ursachen aus denen Actis erhellen, woher der Todt des Kindes vor der Geburt mag entstanden seyn, sintemahl die Inquisitin vor der Geburt allzeit gesund gewesen, so sind auch aus denen Actis keine Ursachen zu ersehen, daher, ausser einer andern Gewalt, der Todt des Kindes unter der Geburt zu leiten seyn könte, daß demnach keine andere Ursach als die von der Inquisitin dem Kinde beygebrachte Gewalt, anzugeben übrig ist: 20) Wann dann ferner hinzu kommt, wie Inquisitin nach fol. 13. a. intention gewesen, daß Kind vollend vom Leben zu helffen, nach fol. 14. a. daß ihr zu dem Mord zu begehen niemad gerathen, sonder nach fol. ibid. b. sie solches vielmehr aus ihrem eigenen Trieb und auf Verblendung des Satans gethan nach fol. 44. art. 103. 104. ihre Gedancken gewesen, wann ja noch Leben darinnen gewesen, daß Kind zu tödten (ob sie gleich allen vorigen Aussagen wiederspricht fol. 45. art. 108.) wie auch

ferner Inquisitin ihrer Frau die impraegnation und partum, ihrer Pathe und Muhme aber iederzeit die Schwängerung geleugnet fol. 66. art. 14. & inter. 3. art. 5. 6. 9. 10. fol. 68. a. int. 2. & fol. ibid. b. int 5. fol. 69. int. 9. 10. & art. 5. 7. anbey heimlich gebohren, wie auch ihre Frau und Pathe gebeten, daß sie diese ihre Geburt verschweigen möchten, sie wolle das Kind begraben, was ihnen mit einer Hand voll Blut gedienet wäre fol. 2. a. fol. 48. b. fol. 69. art. 13. 14. fol 69. art. 12. fol. 67. art. 12. ohne was sie mit Simulirung ihrer Mensium unter ihrer Schwangerschafft begangen; So kan aus allen solchen Umständen und Kennzeichen wohl nicht anderst geschlossen werden, als daß dis gebohrne Kind müsse lebendig zur Welt gekommen seyn, nachmahls aber von erlittener Gewalt insonderheit auf den Kopf aus heftiger Zerdrückung fontanellæ und des Gehirns mit seinen empfindlichen membranis und Blutgefässen, dahero eine solche offenbahre extravasirung und endliche Hemmung der zum Leben gehörigen Bewegung, des Geblüts entstanden, nicht weniger von anderwärtiger gewaltiger Herausziehung des Kindes aus dem Leib, desselben Anstossung an das Fußbret, Abreissung der Nabel-Schnur müsse gestorben seyn, wie solches alles aus genau untersuchten und conciliirten Actis deutlicher erhellet. Dahero wir diß unser in arte Medica gegründetes Urtheil hiermit auf Begehren ausfertigen und mit unsers Collegii und Facultäts Insiegel bestärcken wollen. Halle den 28. Novembr. 1724.

Epicrisis in Casum XI.

UT nefandi ac crudelis Infanticidii diversi sunt modi, ita quidam magis sunt manifesti, alii vero plus intricati atque occulti existunt: dum vero communia hæc infanticidarum refugia sunt, quod infans natus vita privatus sit, hinc in causa infanticidii defendendi & decidendi familiaris illa proponitur quæstio, an vivus an mortuus in lucem edidus sit infans: communiter suspectæ fœminæ provocant ad partum præmaturum, adeoque secundum obsoletam traditionem, minus vitalem, ad gravem lapsum & abdominis contusionem, ad partum difficilem, ad lipothymiam & epilepsiam sub partu ortam, ad inscitiam, quomodo recens natus infans tractandus sit, ad repentinam infantis projectionem & prolapsionem extra uterum, ad retardatam detentionem infantis in interno uteri orificio, unde ipse quidem inspirare potuit, sed qui nihilominus citra puerperæ culpam obiit &c. quo aliqui talium suspectarum fœminarum, stuporem, consternationem, angustias, tremorem, animi confusionem

annumerare solent: leve itaque est negotium ut defensores ex hisce titulis infanticidas speciose excusent, præcipue si adhuc aliqua affingunt, quæ non sunt facti, si quædam aliter interpretantur, si alia citra necessitatem præsumunt, sicque interdum in causis admodum manifestis & palpabilibus adhuc de corpore delicti ambigunt & mitiorem semper sententiam urgent: ne vero ipsi nihil egisse videantur, tantum agunt, quousque possunt, interim varii cordati Advocati præsciunt, quod sua defensione inquisitas suas saluare haud possint: ast quoniam interdum dubii casus occurrunt, qui omnino circumspectionem requirunt, ita providi & conscientiosi defensores optimam eligunt viam, quando peritorum medicorum judicia colligunt, neque vanis & lepidis cavillationibus operam & tempus perdunt. Inter illos modos, qui ambiguiatati expositi sunt, quibus infanticidia committuntur, merito *Fontanellæ* læsio nominanda est: hæc enim a malitiosis puerperis vel contunditur, vel deprimitur, vel compungitur: quod Fontanellam attinet, illam quadantenus explicarunt *Eussonius de ossibus infantis p. 16. sq. Bartholinus lib. 4. de ossibus c. 6. Hornius Microcosm §. 42. Hoffmannus de suturis Cranii, Detharding de Fontanella Infantis &c.* ipse locus est valde sensibilis, unde extra casus violentos hæc fontanella cum aliis sensibilibus partibus communes habet qualitates, siquidem in periculosis ægrotationibus & summis virium prostrationibus cum malo prognostico collabitur, aperto quodam testimonio, quod neque in cerebro, neque connexis proximis sensibilibus partibus aliqualis vigor amplius adsit: sub hac fontanella vero non modo cerebri substantia, suis membranis comprehensa, sed & vasa multa sanguifera arteriosa & venosa constituta sunt, quare fortiori illius depressione non modo sensibiles cerebri membranæ extreme alterantur, sed & ipsum cerebrum funesto effectu comprimitur, ut repentina quædam paralytica motuum resolutio consequatur, id quod tanto citius & certius in Infantibus ob eximiam sensibilitatem ipsorum contingit: quando porro per partum in infante humores valde commoventur & inturgescunt, ut proinde infantes sani ordinate intensiori rubore obducti post partum conspiciantur, hinc evenit, ut vasa sanguifera, tanto magis in capite tumidiora & sanguine intensius oppleta sint, quando insuper naturali partu capite decumbente infans excluditur, ut propterea iterum humores copiosius intra caput decumbant: ob id etiam evenit, ut fortius depressa Fontanella velut apoplecticus in infantibus concitetur affectus, quo subito sensus & motus perit, ut propterea neque ejulatu neque corporis motu vitam quandam testari queant: hinc non modo in superficialibus & proximis cerebri locis, quæ violenta talis compressio offendit, eminens sanguinis stagnatio & extravasatio conspicitur, sed & sub attenta inquisitione talis funesta stasis & extravasatio intimiores cerebri regiones afficit, quando itaque talia cruenta vestigia sub Fontanella conspiciuntur, necessario requiritur, quo humores antea in motu fuerint, ut adeo vivus ex ejusmodi stigmatibus demonstrari possit infans: nam vita privato infante, humores subsistunt, subito aliqualem coagulationis gradum induunt, neque ejusmodi distinctæ stagnationi & extravasationi expositi sunt: Et dum ejusmodi evidentes sanguinis extravasationes ab alia contusione aut auctali lapsu & præcipitatione extra uterum in pavimentum proxime in verticem facto originem trahere possunt, ita in hoc casu ordinarie concursus suturarum & ossium in Fontanellæ depressione sua, distorsione,

ſione, contorſione aut aliquali complicatione & fracturæ ſpecimine teſtabitur ſpeciem violentiæ: notatu vero in hoc caſu digna fuit obſervatio, quod circa fontanellam circulus lividus comparuerit ut verba in Actis teſtantur, oben auf dem Haupt blat ein ſchwartzer runder Bogen: quæ macula utique de centrali & proæretica Fontanellæ depreſſione teſtimonium perhibet: infans quidem in hoc caſu, ſi vera eſt inquiſitæ confeſſio neque clamorem, neque motum edidit: interim defectus clamoris non ſemper certum mortis eſt indicium, ſiquidem multi infantes ſine ejulatu pariuntur, quod proinde motus manifeſtus defuerit, etiam non abſolutam mortem confirmat, nam qui perpendit, quomodo ſub partu infans tractatus fuerit, facile concipere poterit, cur ipſe in tantam imbecillitatem delapſus fuerit: Deinde paucis adhuc hic caſus mihi occaſionem præbet diſſerendi de livoribus & maculis aut ſuggillationibus, quales aliquando in infantibus reperiuntur: ejusmodi vibices probe diſcerni debent ab illis ſtigmatibus & maculis, quæ ab initiante nunc putredine proveniunt: quando itaque tales livores a nuda ſanguinis ſtaſi dependent, hinc quæſtio movetur, an fœtus, qui præſumitur ante partum mortuus, exqualicunque rudiori tractatione, extenſione, contuſione, lapſu &c. tales ſuggillationes ſuſcipere poſſit? equidem id nego: ubi enim jam actualis ſtaſis & motuum vitalium ceſſatio adeſt, ibi vis particularis læſionis ceſſat ad ejusmodi ſigna producenda: quando vero ſuſpectæ fœminæ eo refugium ſuum quærant, quod infans ſub partu aut proxime poſt ipſum mortuus ſit, tunc ipſæ ſolidiora ſuæ denunciationis argumenta proferre tenebuntur: quoniam infantes adeo facile & ἀπὸ μηχανῆς haud vita privantur, ut præſumtio commiſſi infanticidii validior ſit, quam nuda provocatio ad fœtum mortuum, tanquam commune, adeoque ſuſpectum aſylum talium clandeſtinarum puerperarum: quæ enim ſemel mala eſt, ſemper talis præſumitur. Et quando fœminæ alias robuſtæ, animo & corpore firmæ, ſanæ, duriores, brevi & levi partu liberatæ, cæteroquin poſt puerperium vegetæ ſunt, tunc de illarum partu fœtus mortui merito dubitandum eſt, ſiquidem cauſæ, quæ ad fœtus interitum contribuerunt, talem integritatem haud admittunt, ſed convenientem alternationem in matre puerpera provocant, quæ cum defuncto embryone evidentius quadrat.

CASVS XII.

INFANDICIDIUM EX OMISSA DELIGATIONE ET LIBERATIONE FUNICULI UMBILICALIS ET ACCEDENTE SQUALORE, IN QUO INFANS RELICTUS.

Hoch-

Hoch-Edle, Veste, Hocherfahrne, Hochgelahrte, Hochgeehrten Herren.

Es wird von dem Defensore S. F. welche wegen heimlicher Gebährung und Kinder-Mordts in inquisition gerathen, in Zweiffel gezogen, ob das gefundene todte Kind lebendig zur Welt kommen. Weil nun vor Abfassung einer Sententz nöthig erachtet worden über diesen Umbstandt ein Responsum Collegii Medici einzuholen; Als ersuchen Wir Unsere Hochgeehrte die hierbey kommende Inquisitions-Acta collegialiter wohl zu erwegen und Dero in arte Medica gegründetes Gutachten mit Beyfügung derer rationum Uns zu ertheilen:

Ob bemeldter Inquisitin zur Welt gebohrnes Kind nach der Geburth gelebet habe?

Wir sind übrigens Unsern Hochgeehrten Herren bey aller Gelegenheit zu dienen willig. H. den 20. Septembr. 1713.

Ober-Burgermeistere, Rathsmeistere und Rathmanne der Stadt H.

Inspectio & Relatio Medici & Chirurgi.

Auf Requisition Eines Hoch- und Wohl-Edlen Magistrats allhier habe heute dato subscripto in Gegenwart derer Königl. Preußl. Herren Assessorum des hiesigen Schöppen-Stuhls auch übrigen Herren Deputirten eines Hoch- und Wohl-Edlen Magistrats ich Endesgenandter mit Zuziehung des Chirurgi ordinarii ein vor ohngefehr drey Wochen gebohrnes und in einem Keller so lange vergrabenes Kind, so ein Mädgen gewesen, besichtiget und solches

1) so wol quoad staturam, als auch an Haut, Haare und Nägeln vollkommen und zeitig befunden.

2) waren exteriori corporis habitu, propter cadaverosam corruptelam,

ruptelam, weilen das Subjectum schon fast 3. Wochen vergraben gelegen, keine signa einer ab extra erlittenen Gewalt zu ersehen.

3) Zeigte die mit der Lunge auf dem Wässer gemachte Probe, ungeachtet das Hertze nebst der glandula thymi noch an derselben hinge, daß das Kind nach der Geburt gelebet und da

4) Dem Kinde die Nabelschnur nicht behörig gelöset und verbunden worden, auch demselben vieles Geblüt dadurch entgangen, welches annoch in denen Tüchern, darin es gelegt worden, befindlich gewesen, also ist kein Zweiffel, daß dieses kleine subjectum theils an der Verblutung, theils auch wegen von der Mutter ihm versagten Pflege müsse crepiret und gestorben seyn, welches hierdurch so wol unter mein, als auch des Chirurgi eigenhändigen Unterschrifft und vorgedrückten Petschafft ad Acta berichten wollen. So geschehen Halle am 7. August. 1723.

J. C. S.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem E. Löbl. Stadt Magistrat allhier an unsere Facultät die Acta Inquisitionalia wider S. F. welche wegen eines heimlich gebohrnen nachmals vergrabenen Mägdleins sich eines begangenen Kinder-Mords verdächtig gemachet, übersendet, aus denenselben gründlich zu untersuchen, ob bey dem corpore delicti auch unter und nach der Geburt das natürliche Leben vorhanden gewesen oder ob nicht gedachtes Kind, wie vermuthet werden will, todt zur Welt gebohren sey, so haben wir ietzt besagte Acta collegialiter reiflich und völlig eingesehen, untersuchet und daraus folgende offenbahre und unwiedersprechliche Umstände, welche meistentheils aus der Inquisitin freywilligen Aussage, dann auch aus der relatione Medici bey vollbrachter Besichtigung des Kindes fliessen, angemercket; Wie 1) die Inquisitin von einem einmahligen Beyschlaff geschwängert zu seyn nicht vermeinet und dahero sich keiner Geburt vermuthend gewesen, nach fol. 18. art. 16. 17. 19. fol. 19. art. 27. 28. noch vielweniger sich einer baldigen Geburt befürchtet nach fol. 19. art. 29. fol. 20. art. 35. 2) gleichwie sie in ihrem Schwangergehen ihre ordentliche Dienste ohne erhebliche kränckliche und bedenckliche Zufälle, davon die gantzen Acta nichtes besagen, verrichten können, daß sie dahero 3) den 21. Julii a. c.

früh um 2. Uhr einen Anfang der Geburt-Schmertzen, die sie doch nicht davor gehalten, empfunden nach fol. 20. art. 33. wodurch sie auf den Nacht-Topff getrieben wurde, sich aber wieder zu Bett gelegt und nachdem sie nicht darin bleiben können sich 4) gegen 3. Uhr auf den nechst an ihre Cammer befindlichen Abtrit begeben und daselbst ohne grosse Mühe kaum einer viertel Stunde lang ein Kind gebohren nach fol. 20. art. 34. fol. 21. art. 42. 43. 5) daselbst sie noch fol. 22. art. 44. 45. 46. 47. bemercket, daß das Kind lebendig und ein Mägdlein gewesen, daß es auch sich mit Händen und Füssen gereget conf. fol. 8. 6) worauf sie das Kind in ein Tuch geleget, welches nur einfach um das Kind über den Kopf geschlagen war und dasselbe neben sich und ihres Herrn Kind ins Bette gelegt nach fol. 6. b. fol. 22. art. 50. 53. -- 57. jedoch vor Angst nicht vernommen ob das Kind einen Laut von sich gegeben nach fol. 22. art. 49. nachmahls aber wäre gedachte Inquisitin wieder eingeschlaffen nach fol. 7. bis sie von ihrer Frau gegen 5. Uhr an ihre Arbeit geruffen worden nach fol. 7. da sie 7) das Kind aus dem Bette aufgenommen und gefühlet, daß es noch warm gewesen, auch wie sie vermuthet, sich noch gereget habe, so dann dasselbe in ihre Lade eingeschlossen nach fol. 7. 24. art. 62. - 64. worauf sie 8) so gleich an ihre Arbeit in Garten gegangen, und gegen 8. Uhr wieder nach Hauß gekommen und in ihrer Lade wahrgenommen, daß ihr gebohrnes Kind kalt gewesen, welches sie auch nachmals Abends um 7. Uhr in Keller vergraben nach fol. 7. 25. art. 69 - 75. 9) Bey vorhergegangener Geburt ist nach ihrē Bekäntnis nicht viel Geblüt auf den secret von ihr gegangen nach fol. 8. b. 10) gleichwohl hat sie dem Kinde die Nabelschnur nicht gelöset und verbunden nach fol. 22. art. 51. welches auch bey der inspectione Medici also befunden worden nach fol. 11. 13. hat auch bey dem Kinde die Affter gelassen nach fol. 8. 9. und dabey ist 11) ersehen worden, daß, ohne dem Kind sonst eine Gewalt gethan zu haben, nach fol. 8. 26. art. 81. 82. das Tuch, worin das Kind eingewickelt gelegen, voller Geblüte gewesen nach fol. 11. 13. 24. art. 65. 12) bey der Sectione Medica aber wurde angemercket, daß da das Kind schon dritthalb Wochen vergraben war, die äusserlichen Gliedmassen deswegen ohne einiger endeckten Gewaltthätigkeit in einer Fäulnis gestanden: dannoch habe man observiret, daß es ein vollkommen Kind war, dem obgedachter massen die Nabelschnur nicht verbunden gewesen, und nachher die Lungen welche annoch mit dem Hertzen und der glandula Thymi verknüpffet, auf dem Wasser geschwommen haben nach fol. 11. 13. Wann nun ietzgedachte Umstände wohl erwogen werden, so kan man folglich nicht anderst urtheilen als daß der

der Inquisitin Kind lebendig und gesund zur Welt gebohren sey und zwar aus folgenden Ursachen 1) weil nach obiger n. 2. nichtes in contrarium aus den Actis erhellet, darnach man auf einige Weise dem embryoni einige Schwachheit oder Ersterbung beymessen könnte. 2) Weil eine so leichte und baldige Geburt erfolget, welche bey einem verstorbenen fœtu ohngewöhnlich ist conf. Christoph. Völker in der neu eröffneten Hebammen-Schul Part. 1. c. 16. p. 39. 3) weil auch so gar nach der Geburt die Inquisitin ihre Arbeit verrichten können, welches wiederum bey einer todten Frucht nicht gewöhnlich: 4) Weil das Tuch, worein das Kind gehüllet gewesen, voll Geblüt war, da doch nach n. 9. nicht viel Geblüt von der Gebährerin auf dem Abtritt gegangen und hingegen von einer todten Frucht dergleichen Abgang des Geblüts nicht zu vermuthen stehet: 5) Weil das gebohrne Kind von der Geburt an, bis es in die Lade verschlossen, und also 2. Stunden warm gewesen: da eben nicht aus ermangelden Schreyen des Kindes auf dessen vorhergegangenen Todt zu folgern, sintemahl viele lebendige Kinder ohn schreyen gebohren werden; Hernach auch aus den Actis nicht schlechterdings erweißlich, daß das Kind gar keinen Laut habe von sick ergehen lassen conf. fol. 22 art. 49. 6) Weil die so vielmahlige und mit guter Fassung des Gemüths geschehene Bekäntnis des nach der Geburt lebendig gewesenen Kindes, vorige Beweißthümer bestärcket: 7) Weil die angestelte Probe mit denen Lungen (ob sie gleich in manchen Fällen allerley Unrichtig- und Unzulänglichkeit unterworffen, dahero auch gar behutsam und vernünfftig vorzunehmen ist, insonderheit da sie keinen völligen Beweiß, sondern ein documentum subsidiarium ertheilet) bey angestelter Vergleich- und Verbindung mit angeführten Gründen und Ursachen, wo nicht allein vor sich selbst, unser obiges decisum von dem lebendig gebohrnen Kinde, doch allen vorigen dahingehenden Beweiß erhärtet und bestärcket; dahero ausser diesem unserem Urtheil, wir aus denen Actis nicht ersehen, daß mehrgedachtem Kinde eine gewisse Gewalt angebracht, sondern dasselbe aus unterbliebener Verbindung des funiculi umbilicalis und übriger nöthiger Wartung, welche neugebohrnen Kindern gebühret, es mag nun solche aus Unwissenheit, Unerfahrenheit oder andern Ursachen herkommen seyn, zu seinem Todt befördert worden: welches unser in ratione, observatione und gegenwärtigen Acten gegründetes Gutachten wir mit unserm Facultäts Siegel ausfertigen und bekräftigen wollen. Halle den 29. Sept. 1723.

NB. Uber diesen Casum conferire man Harprecht Responsa criminalia & civilia resp. 32. & 34.

Epicrisis in XIImum Casum.

INfanticidia variis modis committuntur, quos in ſerie expoſuit Carpzovius Prax. Crim. Qv. 9 n 46. ſeqq. ex ejusmodi modis aliqui adeo inhumani, crudeles & beſtiales ſunt, ut magnis cruciatibus puerperæ ſuos interficiant natos; quamvis aliqui mitiores eſſe videantur: hujus qualitatis eſt, ſi mulier recens natum infantem deponit neque neceſſario fovet regimine, ut, licet violentæ manus cum cruenta mortificina active & poſitive infanti haud fuerint illatæ, tamen eidem ad vitam conſervandam neceſſaria adminicula denegentur, quando ipſe ſub ſqualore, aut ob frigus vel ob aëris interceptionem &c. &c. perit: quo commode applicari poteſt, quod de partu quidem expoſito C. C. C. art 132. continet: Stirbt aber das Kind von ſolchem Hinlegen, ſo ſoll man die Mutter nach Gelegenheit des gefährlichen Hinlegens an Leib oder Leben ſtraffen: Præſens caſus continet clandeſtinam depoſitionem & occultationem recens nati infantis cum omiſſa funiculi umbilicalis deligatione: Quemadmodum vero in cauſa infanticidii vel ipſæ inquiſitæ, vel defenſores illarum commune refugium de interitu nati ante partum inquirunt & protrahunt, ita cardinalis ſæpiſſime in ejusmodi caſibus ventilanda occurrit quæſtio, an infans vivus in lucem editus fuerit; quæ propoſita quæſtio in præſenti caſu etiam agitata & deciſo congruo inſtructa eſt: duo vero conſideranda occurrunt, quæ infantis nati obitum promoverunt, unum ex neceſſitate, alterum ex accidenti: Prius eſt, dum infans brevi natus cum ſuis ſecundinis & funiculo uno nexu ſine convenienti deligatione & ſeparatione depoſitus fuit, una vero lethale ſanguinis exterminium ſive profluvium contigit: poſterius conſiſtit in illa clandeſtina nati depoſitione; quo majori jure, ſine aliqua limitatione in cauſa expoſiti partus Ictti allegare ſolent, videlicet, quod dans operam rei illicitæ teneatur de omni eo, quod ſequitur, præter illius intentionem & voluntatem, ut merito in hoc caſu de morte depoſiti infantis teneatur mater: Inter alias etiam circumſtantias, quæ mortem hujus infantis ante partum haud probant, ipſe facilis, levis & brevis teſtatur partus, ſiquidem referentibus, docentibus & confirmantibus Guillemeau, Mauriceau, Dionis & Welſchio, qui de partu diſſerunt, mortui fœtus partus ut plurimum aut difficilis aut plane periculoſus eſt.

CASUS XIII.
INFANTICIDIUM PROBABILE,
SED ADHUC DUBIUM.

Ew. Hoch-Edl. überſende ich anbey die vor allhieſigem Königl. Ambte wieder S. E. K. in puncto præſumti Abortus aut Infanticidii, ergangene Inquiſitions Acta, mit dienſtlicher Bitte, ſolche Dero rühmlichen Fleiſſe nach durch zu leſen und wohl zu erwegen, auch mir darüber Dero Rechtſpruch und Urthel cum rationibus decidendi

decidendi gegen Erlegung danckbahrlicher Gebühren zu ertheilen, worgegen ich allstets verharre

Umbt L. den 13. Novembr. 1724.

Dienstergebener J.

Relatio Medici.

Auf Requisition des K. P. Amts L. haben wir zu Ende unterschriebene Medicus und Chirurgus den 18. hujus auf dem Amte und in Beyseyn des Hn. Amts-Justitiarii, N. N. und derer 2. Gerichts-Schöppen, Herr Burgmeister N. N. und Herrn Rathmann N. N. aspiciret, seciret und inspiciret N. N. Kind, weiblichen Geschlechts, und selbiges befunden, wie folget: Es wurde das Särglein, in welchem das Kind geleget und versiegelt war, vorgebracht, wie solches eröffnet, fand sich in demselben ein länglich runder Klumpe über und über mit Erde bedecket, so der Aussage nach 14. Tage in der Erde verscharrt gewesen seyn soll, wie solches aus einander gemachet war, lag das Kind gantz zusammen gedruckt in demselben und hatte die Fäulung dermassen überhand genommen, daß Epidermis überall separiret und das gantze Leibgen von einer totalen Fäulung eingenommen war mit grossem Gestancke, die Gliedmassen waren alle vollkommen, die Finger und Zehen hatten ihr völlige Nägel, das cerebrum war durch die putrefaction gantz aus einander getrieben, die suturen weit auseinander separiret, in thorace & abdomine war alles in der grösten Fäulung, nachdeme die pulmones herausgenommen und auf dem Wasser geworffen, blieben sie oben, umbilicus reperiebatur non deligatus und die Schnur dichte an denselben abgerissen. Wir halten dann davor, daß dieser partus lebendig zur Welt gebohren sey, wie er aber ums Leben kommen, wird die Mutter am besten darthun können, zu dessen Todt aber umbilicus non deligatus viel contribuiret hat, welches wir mit unserm eigenhändigen Unterschrifften und gewöhnlichen Pettschafften hiermit attestiren wollen, N. den 19 Septembr. 1724.

(L. S.) N. N. D. Land-Physicus.
(L. S.) N. N. geschwohrner Chirurgus.

Defensio pro obtinenda absolutoria armer Inquisitin N. N. in puncto occultati uteri & partus & inde præsumti infanticidii.

P. P.

Nachdem in gegenwärtiger Inquisitions-Sache obrubricirte Inquisitin nunmehro gestanden, daß sie am 5ten Septembr. a. c. ein Kind zur Welt gebracht und solches, weil es todt zur Welt kommen, im Garten verscharret, das Kind auch an dem verscharreten Orte gefunden worden: So kommt es nunmehro lediglich darauf an, ob Inquisitin von der Inquisition und zu præsumirenden infanticidio so gleich zu absolviren und wegen der verheelten Schwängerung und partus mit einer arbitrarischen Straffe zu belegen, oder ob nicht vielmehr vermöge des Artic. 131. der Peinlichen Halß-Gerichts-Ordnung Inquisitin erst mit der Tortur zu belegen und durch selbige ihr Vorgeben, daß das Kind todt zur Welt kommen, erhärten müsse, was nun das Letztere anlanget, so scheinet wieder sie insonderheit und daß erst auf die Tortur zu erkennen sey, gar sehr zu militiren, weil

1) Herr D. und Land-Physicus N. fol. 41. 42. aus verschiedenen Ursachen dafür hält, daß der partus lebendig zur Welt gebohren sey, und
2) daß Inquisitin so wohl die Schwängerung als die Geburt heimlich gehalten.

Wannenhero es auch angeführter Peinlicher Hals-Gerichts-Ordnung art 131. das Ansehen gewinnen will, daß erst auf die tortur zu erkennen sey; alleine, gleichwie angeregter articul præsupponirt, daß die Geburt zeitig gewesen und zu rechter Zeit geschehen, die Gebährerin zur Zeit der Geburt anderer Weiber hülffe haben können, solche aber studio unterlassen habe, auch andere requisita mehr, weshalb denn in fine citati articuli gar heilsamlich wird verordnet, daß wo eines solchen Weibes Schuld oder Unschuld halber gezweifelt würde, so dann die Richter bey denen Rechts-Verständigen erst Raths pflegen solten: So wird sich auch ex subsequentibus verhoffentlich so viel zu Tage legen, daß in diesem casu auf die Tortur nicht, absonderlich da dieselbige an sich res fragilis, quæ sepæ veritatem fallit, cum quidam tanta sint impatientia, vt quodvis mentiri, quam tormenta pati velint.

L. 1. §. 23. ff. de quæst.

son-

sondern allenfalls nur auf ein purgatorium zu sprechen sey; Was nun 1) des Herrn Land-Physici D. N. Attestat fol. 41. & 42. anlanget, so könte zwar Desensor mit leichter Müh ausführen, daß dessen Attestata überhaupt schlechten Glauben meritiren, in massen leicht ein Casus in terminis angeführet werden könte, da ein gewisses Collegium Medicum von dessen ausgestelltem Attestato ein schlechtes Urtheil und zwar, daß darinnen nicht das geringeste judicium medicum zu finden sey, gefället hat; Alldieweilen aber die pro vitalitate partus angezogene rationes an sich so beschaffen, daß selbige nicht das geringste fundament haben, so will Defensor das übrige mit Stillschweigen übergehen und nur das ietzige Attestat und die pro vitalitate partus angeführte momenta kürtzlich examiniren. Diese sollen nun seyn,

a) daß das Kind die Gliedmassen vollkommen gehabt.

b) die pulmones, als sie auf das Wasser geworffen, oben blieben, und

c) umbilicus non deligatus, sondern die Schnur dichte an demselben abgerissen gefunden worden.

Gleichwie aber an dem ersten noch gar sehr zu zweifeln, da nach Answeisung der Acten partus octimestris gewesen, dieser partus aber von denen meisten Medicis pro non vitali & immaturo gehalten wird, auch zur Vollkommenheit mehrere signa als angeführet, gehören, wie solches der K. P. Rath und Stadt Physicus Herr D. N. in beyliegendem responso Medico A. mit vielen allegatis beweiset, auch auf des Herrn D. N. attestat nicht allzuvielzubauen, da eines Theils solches der Chirurgus nicht mit unterschriben auch nicht so gleich in loco, sondern nachhero erst in N. und da er das Kind nicht mehr vor sich gehabt, gefertiget worden; So ist auch dieses, daß der partus vollkomen befunden seyn soll, ohne diß kein gewisses fundament, daß selbiger gelebet haben müsse, weil viel tausend Kinder, sie mögen volkommen seyn oder nicht, wohl täglich in der Welt, wo nicht in Mutter-Leibe schon umkommen, dennoch todt gebohren werden und inter ipsum partum sterben, als hierauf nicht die geringste reflection zu machen ist. Das andere fundament, daß die pulmones auf dem Wasser geschwommen, ist schon von allen bewährten Medicis verworffen und bewiesen worden, daß dieses Experiment gar betrüglich sey, denn muß dann eben die Luft per respirationem in die Lunge kommen und kan denn ein Kind nicht eher zu respiriren anfangen, denn allererst post partum, da es wircklich schon gebohren und zur Welt gekomen? Es kan ja ein Kind, wenn es nur in der Geburt

stehet,

stehet, schon Lufft schöpffen, und also wenn es gleich inter ipsum partum verstirbet, müste dennoch aus sothanen Principio nachgehends die Lunge dieses todt zur Welt gekommenen Kindes schwiemmen. Und kan denn nicht ferner einem schon im Mutterleibe todt gewesenen Kinde der Wind in die Lunge durch das Mündgen geblassen werden? andere Dinge und Ursachen, welche der Herr Rath N. in beyliegendem Responso wider die Lungen-Probe sub n. 4. weitläufftig angeführet und bewiesen, vorietzo zu geschweigen, wie er denn sub n. 5 gar wohl anmercket, daß die Lunge propter fermentationem putredinosam nicht sincken können, quando quidem in mediis eorum penetralibus fermentum aerem generat, und dahero die Lunge oben bleiben müssen.

Es wird dahero, da die Lungen-Probe von denen meisten und bewährtesten Medicis in Zweiffel gezogen und verworffen wird, auch Herr D. N. einräumen muß, daß alles schon in der Fäulung gewesen und die Fäulung keine submersion permittire, sich hiebey weitläuftiger aufzuhalten unnöthig seyn. Dieses aber findet Defensor bey der Lungen-Probe noch anzuführen vor nöthig, daß die Probe nicht einmahl gehörig verrichtet, indem 1) mit keinem jota berühret noch annotiret worden, was eigentlich vor eine Quantität Wassers dazu genommen, da doch hier alles genau annotiret werden sollen, weil dißfalls so wohl excessu als defectu sehr leichtlich zu irren, und wenn die rechte Quantität Wassers nicht genommen, die Probe nicht einmahl eintreffen kan.

Schreyer in sua defensione, so er anno 1699. solcher Probe halber herausgegeben, pag. 17. 18. 19.

2) Die Lunge nicht bloß gantz, sondern ferner auch Stück-weise aufs Wasser geschnitten und die Schwimmung derer partium versuchet werden sollen, damit man recht observiren können, worauf die Schwimmung eigentlich angekommen.

Vid Responsum, quod reperitur penes Schœpfferum in dissert. de pulmone infantis natante vel submergente. C. I. n. 15.

Weil vielmahls sich zuträgt, daß nur einige an der Lunge befindliche vesiculæ, welche ihre besondere caussas haben und nicht die Lunge selbst zu schwimmen pflege, so daß, wenn solche vesiculæ eröffnet, die Lunge so dann vielmehr wieder zu Boden sincket.

Das dritte Fundament, woraus Herr D. N. vitalitatem partus judiciren wollen, bestehet darinnen, daß umbilicus nicht deligatus, sondern

dern die Schnur dichte an demselben abgerissen befunden worden. Allein, wie per deligationem funiculi umbilicalis einem Kinde das Leben wohl erhalten, aber nicht gegeben werden kan; So ist es gewiß ein sehr schlechtes Argument weil der umbilicus nicht deligatus befunden worden, ergo muste das Kind gelebet haben. Denn da es sich gar öffters zuträget, daß Kinder todt zur Welt gebohren werden und selbigen durch Verbindung der Nabelschnur kein Leben gegeben wird: So kan auch die unterlassene deligatio funiculi umbilicalis certitudinem vitæ wohl nimmermehr ausmachen, so lange richtig bleibet und die tägliche Erfahrung lehret, daß viel tausend Kinder todt zur Welt kommen und es der Verbindung der Nabelschnur bey selbigen nicht gebrauchet. Ausser dem hat der Herr Rath N. in beyliegendem Responso sub n. 6. gar umständlich deduciret, daß es nicht anders seyn können, als daß die verwelckte Nabelschnur, so ohne dem Schlaffwelck gewesen, ob ponderis gravitatem, kurtz vom Leibe des Kindes abreissen müssen, wie man sich dann brevitatis studio auf angeregtes Responsum hiermit beziehet. Wie nun ex deductis zur Gnüge erhellet, daß des Herrn D. N. Attestat auf gantz irrigen principiis beruhe, auch die Nabelschnur nicht einmahl seciret und examiniret worden, da doch solche vor allen andern partibus angesehen und observiret werden sollen.

Schœpffer cit. loc.

Also infantem fuisse vivum, nicht das geringste hinreichende oder wahrscheinliche indicium vorhanden, vielmehr der Herr Rath N. ex principiis medico-pathologicis in beyliegendem Responso ausgeführet, daß dieser partus pro immaturo & præternaturali zu achten und dieser fœtus ante partum schon verschieden, und probabiliter todt zur Welt müste gebohren seyn und demnach was wunderliches seyn würde, wenn man aus des Herrn N. Attestat das fundamentum certitudinis vitæ nehmen wolte, cum tamen a Juris Consultis, quoties Medici inter se dissentiunt, licet in utramque partem rationes probabiles & concludentes adducant, mitior sententia pro inquisita eligenda, quia in pœnis semper benignior sententia accipienda.

L. 49. de R. J. in 6to.

adeoque in dubio novem potius nocentes a capitis pœna absolvendi, quam unicus ad mortem condemnandus.

L. 5 pr. ff. de pœn.

Hierzu kommt, daß bey der Section sich nicht das geringste Zeichen eines

actus mortiferi befunden, also des Herrn Rath N. Meinung dadurch um so vielmehr bestärcket wird, so wird sich nun quoad quæstionem 2dam leicht ergeben, daß propter occultationem partus & uteri und da Inquisitin gar ein vieles vor sich hat, woraus ihr Vorgeben, daß der partus todt zur Welt kommen, wahrscheinlich gemacht wird, auf die Tortur nicht, sondern allenfals nur auf ein purgatorium zu sprechen sey, inmassen einem Judici allerdings oblieget, dahin zu sehen, damit die Inquisitin durch die Tortur und unleidliche Schmertzen nicht zu einem wiedrigen Bekäntnis und Gestehung einer That, wovon sie doch den Acten nach vermuthlich unschuldig ist, gebracht werde, absonderlich da kein Actus mortiferus sich bey der Section gefunden und also auch kein eigentliches corpus delicti vorhanden, weswegen auch die Herrn Juris Consulti Wittebergenses, wenn gleich Inquisitin das Kind umgebracht zu haben gestanden, bey der Section jedoch sich kein actus mortiferus hervorgethan, lieber auf pœnam extraordinariam, als die Tortur gesprochen haben, cum tutius esset, ab ultimi supplicii pœna recedere & extra ordinem reum punire, quam conscientiam suam ancipiti periculo exponere, si forte partus numquam vixerit, aut saltem mortuus jam fuerit, antequam eum enixa esset mater.

Conf. Wernheri Obs. sel. p. 4. obs. 4. n. 110. seqq. it. supplem. noua ad hanc observ. vol. 7. p. 427. ibique præiud. Berger. p. 2. supplem. ad electa iurispr. Crimin. p. 340. & 353.

Da nun aber in præsenti casu Inquisitin beständig negiret, daß der partus gelebet, auch dadurch verschiedene Umstände ihr Vorgeben probabel macht, der Medicus Herr Rath N. in beyliegendem Responso aus allen Umständen auch selbst nicht anders iudiciren kan, als daß der partus todt zur Welt kommen, also es an dem animo enecandi & occidendi partum schlechterdings ermangelt; so würde gewiß etwas hartes seyn, wenn man bey dieser zweiffelhaften Sache, welche die peinliche Hals-Gerichts-Ordnung art. 131. in fin. selbst auf Erkäntnis der Urthels-Fasser stellet und die Tortur deshalb zu verordnen bedencken genommen, doch auf ein solch medium eruendæ veritatis erkennen wolte, allermassen es allerdings res conscientiæ und zu besorgen ist, daß Inquisitin aus Furcht und Schmertzen ein mehrers, als sie gethan, bekennen dürffte. Absonderlich belieben die künfftigen Herren Urthels-Fasser wohl zu erwägen, was Inquisitin fol. 24. b. von einem gethanen Fall angeführet, daß sie nemlich die gantze Treppe

pe

pe rücklings herunter und weil ihr der Rock hängen blieben, darauf vollends mit dem Gesicht auf die Erde gefallen, daß darauf juxta 25. b. gleich das Geblüte von ihr gegangen und juxta artic. inquis. 18. fol. 33. b. Sie auch nicht mehr gefühlet, daß das Kind sich bey ihr gereget, woraus sehr propable wird, daß das Kind damahls geblieben, welches auch der Herr D. N. in beyliegendem Responso ebenfals pro causa mediata proximiori hält und der Meinung ist, daß dieser Fall des Kindes Todt vornehmlich verursachet habe. Und ob gleich eingewendet werden möchte, daß dieses Vorgeben nicht gläublich wäre, sondern Inquisitin solches etwa nur erdichtet, so ergiebt sich doch aus der Registratur vom 26. cit. fol. 47. daß Inquisitin dieses nachhero nicht erdichtet, sondern gegen N. N. noch vor ihrer Niederkunfft schon erwehnet habe; wie denn diese auch solches eydlich ausgesaget hat, wannenhero auf diesen Umstand vornehmlich zu reflectiren seyn wird. Und wann auch Inquisitin fol. 23 & 27. sich vorgenommen, die rechte Wahrheit zu bekennen, auch selbst fol. 17. aus freyen Willen, des Voigts Frau die wahre Beschaffenheit der Sache entdecket, solche auch nachhero bey dem summarischen Verhör so wohl als bey dem Examine ad articulos inquisitionales in allen Stücken wiederholet und nicht variiret, also, daß sie ihre Aussage aufrichtig gethan, aus allen Umständen zu schliessen: So werden die Herrn Urthels Fasser ferner zu attendiren belieben den fol. 18. angeführten Umstand, daß das Kind gantz kalt gewesen, sich nicht gerühret oder gereget, sie auch kein Leben bey ihm verspüret, ob sie es gleich bis den andern Tag bey sich gehabt, woraus dann, und weil das Kind gantz kalt gewesen, nothwendig folgen muß, daß solches kein Leben mehr gehabt, sondern allem Vermuth nach bey dem Fall von der Treppe, und da es ohne diß nur partus octimestris & immaturus gewesen, geblieben seyn müsse. Worzu kömt, daß das Kind gar nicht geschryen, da doch jeden bekant, daß gleich alsofort ein Kind, so bald es sich nur erhohlet, zu schreyen anfange, ja so gar in extrema uteri parte, ehe es noch einmahl wircklich zur Welt kommet, schon schreyen könne.

Bohn. de offic. medic. dupl. p. 2. c. 6. p. 667.

Demnach, da auch das Schreyen in præsenti unterblieben und sonst so viele wichtige Umstände in contrarium pro mortis præsumtione, alhier vorhanden, ohnmöglich auf eine Tortur erkant und Inquisitin dadurch zu einem wiedrigen Bekäntnis forciret werden kan, sondern es muß billig hier der gelindeste Weg erwählet und allenfals auf ein purgatorium, oder so gleich auf pœnam arbitrariam propter occultationem partus & uteri erkant werden.

Ob nun wohl vermöge allgemeinen Edicts von Kinder-Mord de dato den 30. Aug. 1720. hier die Landes-Verweisung auch fustigatio statt findet, wenn die Schwängerung und Geburt heimlich gehalten wird: So wird doch hiebey Inquisitin zu statten kommen, daß der partus immaturus und nur octimestris gewesen, Inquisitin des Nachts um 11. Uhr von den Wehen übereilet worden, auch ehe sie sich es vermuthet, das Kind von ihr gegangen, also sie niemand dazu ruffen können, über dis juxta responsionem ad art. 34. & 45. Inquisitin in den Gedancken gestanden, daß, weil das Kind todt von ihr gegangen, es nichts zu bedeuten haben würde, sonsten aber, wenn das Kind lebendig gewesen, sie solches schon angeben wollen, als kein dolus hier vorhanden und der armen Inquisitin Simplicität hierunter etwas nachzusehen, auch alles dieses solche Umstände, welche ad mitigationem pœnæ etwas beytragen müssen: So verhoffet Defensor, es werde Straffe gnug seyn, wenn Inquisitin mit der pœna carceris auf 14. Tage oder 4. Wochen beleget werde, da zumahlen sie die Beschaffenheit der Sache gegen des Voigts Frau, von freyen Stücken und ohne Zwang offenbahret und dieses auch ad mitigationem pœnæ etwas attribuiret.

In welcher Hoffnung Defensor diese seine kurtzgefaste Deduction schliesset, super petitis & omni meliori modo petendis nobile futurorum Dnn. sententionantium officium imploriret, und da nöthig, armer Inquisitin fernere Nothdurfft reserviret ꝛc. ꝛc.

A.

Als von dem hiesigen Regierungs-Advocato Herrn N. N. Ich Endes Benannter von dem von N. N. am 29. Aug. a. c. gebohrnen partu zu N. ob derselbe vitalis vel mortuus gewesen? und ob bey demselben violentia aliqua a parturiente oder von jemand anders in vel post partum vollbracht worden? ex actis meine in fundamentis Medicinæ gegründete Meinung zu ertheilen erfordert worden, so habe, weilen es Menschen-Blut betrifft, obgemeldetem Herrn Advocato N. damit an die Hand zu gehen nicht ermangeln sollen: Worauf denn voraus zu setzen ist, daß (1) wenn ein Kind legitimo partus tempore gesund und vollkommen gebohren seyn soll, so gehören nach aller approbirten Lehre darzu 40. volle Wochen cum aliquot dierum latitudine & ita finem noni & initium decimi mensis solaris constituunt. Da nun Inquisitin in der Inquisiti-

sitions-Frage deponiret und bekennet, daß sie mit N. 3. Wochen vor Weyhnachten vorigen Jahres, welches circa octavum diem mensis Decembris a. p. gewesen, concubitum gehalten und am 29. Aug. 1724. Ihr die Geburts-Stunde angekommen sey, so macht solches 8. Monath und 14. Tage aus, mangeln also de legitimo partus tempore noch 2. Wochen und etliche Tage, ist also dieser partus ein partus octimestris gewesen: Partus vero octimestris wird von den meisten Medicis pro non vitali & immaturo partu gehalten.

Videatur α) Medicorum Antesignanus & Princeps Hippocrates operum suorum sect. III. lib. de partu octimestri ita differens: At vero, quod ad partum, qui octavo mense editur, attinet, fieri non posse assevero, ut duas continenter consequentes afflictiones pueri perferant, ideoque eos, qui octavo mense nascuntur, minime superesse.

β) Item vid. Drelincurtius in dissert. sua de partu octimestri, an sit vitalis vel non? ubi ita docet: partus octimestris est lethalis, qua abortivus est mensis noni, auch

γ) Welschius in seinem Heb-Ammen-Buche cap. 7. pag. 91. & 92. in mea editione & cap. 8. pag. 98. da er also statuiret; daß fast alle Kinder, so im 8. Monath gebohren würden, stürben und nicht lebhafft seyn könten, dabey er auch die rationes weitläufftig mit anführet und mit ihm darinn Avicenna & Albertus Magnus übereinstimmet, auch

δ) Ettmüllerus Tom. 2. p. 1101. Cap. de partus læsionibus: Fœtus septimo & octavo mense nati, sæpius moriuntur & ut plurimum sunt lethales, quia abortivi sunt.

Weil nun dergleichen casus bey der Inquisitin geschehen, so ist leichtlichen von diesem partu die Conclusion zu machen, dazu sonder allen Zweiffel (2) der sehr schwere Fall, so die Inquisitin 8. Tage ante partum von der Treppen gethan, sehr vieles contribuiret hat, denn nachdem sie, wie sie deponiret, auf der Treppe ausgeglitschet und von oben bis unten auf dem Rücken herunter gefallen und auf das Gesichte zu liegen gekommen wäre, hätte sie nicht nur von dem Moment an continuirliche grosse Schmertzen gehabt im Rücken, sondern wäre ihr auch das Geblüte continuo fluxu

 starck

starck abgegangen, daß sie auch ein Tuch vor dem Unter-Rock deßhalb vorbinden müssen, welcher ihr hernach in der Eile zu Aufhebung des Kindes zu statten kommen und sie gar keine Bewegung im Leibe von dem Kinde mehr empfunden habe, welche letztern beyde ein gewisses Indicans abgeben, daß das Kind in Mutter-Leibe entweder sehr kranck und schwach oder gewiß ante partum, oder doch in partu verstorben seyn müsse, indem per fluxum sanguinis continuum alle Nahrung dem Kinde entzogen worden, wozu denn kömmt

(3) daß zu zweiffeln, ob das Kind seine rechte Vollkommenheit gehabt, indem zwar einige signa davon in dem Attestato Medico angegeben worden, alleine weilen noch andere und mehrere signa ex physiologia dazu gehören, so werden die angegebene vor insufficient zu achten seyn, u. ob man

(4) an einem fœtu ein gewisses signum vitalitatis post partum daher nehmen könne, weil die Lunge post partum aerem admittiret und dahero auf dem Wasser schwimme, weil das Kind respirirt, fœtus als vitalis post partum gewesen seyn müsse, solches signum vitalitatis aber, daß die Lunge auf dem Wasser schwimme, wird sehr in Zweiffel gezogen und bestehet bloß auf Muthmassungen, kan solches also pro certissimæ vitæ post partum indice nicht passiren u. kein unfehlbarer Beweiß daraus genommen werden, weil, wie die vortrefflichsten und erfahrensten Medici confirmiren, ein Kind in Mutter-Leibe schon, nachdem es sich von seinen Einhüllungen Chorion und Amnion befreyet, Athem holen könne, zu geschweigen der vielen andern observationen, da die Kinder in Mutterleibe ante partum geschryen, geweinet und sonsten einen Thon von sich gegeben, da sie ja nothwendig in Mutterleibe ante partum haben respiriren und ihre Lunge auf dem Wasser habe schwimmen müssen, wie solches mit besondern Bedacht ausgeführet haben Sebitzius, Ammanus in Medicina Critica, Bohnius de lethalitate vulnerum & Zittmannus in Medicina sua forensi in einem Responso Facultatis Medicæ Lipsiensis Centur. V. ad Casum 65. in puncto infanticidii, daß die supernatatio pulmonum in aquam injectorum nicht für ein absolutum indicium infantis vivi in lucem editi gehalten werde, sondern dasselbe auch ante partum respiriren und dennoch ante enixionem oder auch inter pariendum noch sterben könne. Dazu denn noch kömmt.

5) Daß in relatione medica attestiret worden, daß alles in thorace & abdomine in der grösten Fäulung, so von der fermentatione putredinosa entstanden, nun ist ex physicis bekannt, daß keine fermentation

tion eine submersion permittire, sondern alles in die Höhe treibe, dahero nothwendig die schon 14. Tage lang bloß in der Erden gelegene und in der gährenden Fäulung bestehende Lunge gewiß schwimmen und nicht sincken kōñen, ist also die supernatatio der Lunge nicht a respiratione post partum facta, sondern a fermentatione putredinosa hergekommen, daß endlichen 6) Funiculus umbilicalis non deligatus gewesen, hat wohl nicht anders seyn können, indem da 1) das Kind probabiliter wegen obangeführten Ursachen in Mutterleibe schon todt oder sehr schwach gewesen, und die Nabelschnur bey denen todten Kindern gantz welck, schlapp und gelb aussiehet 2) da Inquisitin gehend und über die Hoff-Schwelle schreitend, in Ohnmacht sinckend und niederfallend gebohren, so ist das Kind von ihr cum κλύνω quasi und mit Gewalt weggeschossen und auf die Erde gefallen. 3) Da die Nachgeburt noch in Muterleibe zurück geblieben, in utero fest gesessen und angewachsen gewesen, und 4) da Inquisitin sich wieder erholet und aufrichten wollen hat die verwelckte Nabelschnur, so ohne dem schlaff und welck gewesen ob ponderis gravitatem von der Erde in die Höhe ziehend nothwendig kurtz vom Leibe des Kindes abreissen müssen, wie solche Abreissung der Nabelschnur von denen Heb-Ammen oder Wehemüttern gnugsam attestiret werden kan und sich öffters zuträgt, und da 7) der Inquisitin nach dem gethanen Fall, als von einer caussa mediata proximiori continuirlich das Geblüte abgegangen und sie keine Bewegung vom Kinde mehr gefühlet, so muß gantz gewiß entweder das Kind, wie oben erwehnet, ob alimenti defectum schon in Mutterleibe verstorben, oder sehr kranck und schwach gewesen seyn, so inter pariendum dann, wie die tägliche Erfahrung lehret, gar leichtlichen verscheiden können.

Wenn man nun alle diese Umstände genau und mit allem Fleiß betrachtet, und insonderheit den gethanen schweren Fall der Inquisitin und den darauf erfolgten fluxum sanguinis nach denen principiis medico-pathologicis erweget, so lässet sich daraus nicht anders judiciren und schliessen, als daß dieser partus pro immaturo & præternaturali zu achten und dieser fœtus ante partum schon verschieden und probabiliter todt zur Welt müsse gebohren seyn, welches Requisitus hiermit übergeben und ex fundamentis Medicinæ von sich stellen wollen.

M. den 4. Novembr.
1724.

N. N.

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es hat ein löbl. Schöppen-Stuhl alhier zur Förderung seines rechtlichen Spruches über die Acta Inquisitionalia wieder S. E. K. in puncto eines vermutheten Kinder-Mords, unsere Facultät vorher hierüber zu consuliren vor nöthig erachtet,

Ob der Inquisitin zur Welt gebohrnes Kind, lebendig oder todt von ihr gekommen:

Hierauf haben wir die Acta collegialiter erwogen und ausser denen ad speciem facti gehörigen Umständen ersehen, wie zweyerley attestata Medica nicht allein dabey befindlich, sondern auch dieselbe wegen ihrer widrigen Meinungen derer Herren ICtorum Urtheil verhindern und schwer machen können, sintemahl nach desjenigen Medici Ermessen, welcher die inspectionem verrichtet, das gebohrne Kind vor, in, und nach der Geburt soll gelebet haben, nach des andern Medici Gedancken hingegẽ solches Kind vor der Geburt gestorben seyn soll, dahero allerdings bedencklich fallen möchte, welchem von beyden beyzupflichten seyn dürffte: und ob gleich der erstere daher majorem fidem vor sich haben möchte, weil er das corpus delicti unter seinen Händen und inspection gehabt, so sind doch billig alle hierbey concurrirende Umstände in eine reifliche und wohlbedächtige Uberlegung zu ziehen: Es könnte dahero nicht ohne alle Wahrscheinlichkeit in diesem Casu die Geburt eines lebendigen Kindes behauptet werden, wann sonderlich folgende Actenmäßige Umstände zu erwegen stehen, erstlich 1) weil das gebohrne Kind keines weges ad octimestrem partum zu ziehen, sondern nach geführten richtigen calculo der Zeit ordentlich in der 40sten Wochen gebohren worden, dañ wann 3. Wochen vor Weynachten vorigen Jahres der erste Beyschlaf oder fleischl. Vermischung von der Inquisitin mehrmahlen zugestanden wird, so ist zwischen den 5. u. 11ten Decembr. 1723. die erste Woche zu rechnen, worauf nach fol. 18. b. 24. b. 25. a. Actorum (welcher Zeit Rechnung sich wiederum fol. 33. art. 19. wiederspricht) die Geburt nicht den 29. Aug. sondern den 5ten Sept. 1724. erfolget, dannenhero dieser partus legitimus und completus (ohne des Stupratoris Aussage hierbey zu Hülffe zu nehmen, welcher nach fol. 45. a. vermeint, daß sein coitus mit der Inquisitin länger als 3. Wochen vor Weyhnachten geschehen) nach der Inquisitin Aussage selbst ist. 2) Hiernechst ist die alte tradition, de octimestri partu non

vitali nunmehro wegen ihres Ungrundes in keine weitere Consideration zu ziehen, kan auch wegen des ersten puncti diesem casui nicht zu statten kommen, 3) hat das Kind nach der Inquisitin Geständnis sich noch 8. Tage vor der Geburt gereget und also gelebet. 4) auch seine völlige Gliedmassen und zu einem sonst lebendigen Kind gehörige vollkommene Leibes-Beschaffenheit gehabt: 5) ist dieses Kind mit einmahl und binnen einer kurtze Frist ohne einige Beyhülfe gebohren worden, welches sonst bey einer todten Leibes-Frucht nicht zu geschehen pfleget. 6) hat die Inquisitin in ihrer Aussage wegen der Geburt so wohl, als wegen des Kindes so offenbahr variiret: jene betreffend, so wäre das Kind von ihr gefallen, da sie in Hoff gehen und über die Schwelle schreiten wollen und sie darauf in eine Ohnmacht gefallen seyn soll fol. 17. 18. conf. mit fol. 33. 34. art. 19. welches mit ihrer Aussage nach fol. 25. 71. b. da das Kind unter der Ohnmacht von ihr gegangen seyn soll, nicht übereinstimmet: das Kind hingegen belangend, so hätte sie gefühlt nach fol. 18. daß dasselbe kalt gewesen; nach fol. 72. a. aber hievon nichts wissen wollen. Wie auch, daß, als sie nach der Ohnmacht sich aufgerichtet, das Kind auf die Erde gefallen wäre fol. 25. a. b. nach fol. 19. a. hätte das Kind bey ihr gelegen, als sie wieder zu sich selbst kommen fol. 18. a. als sie sich wieder erholet, hätte sie sich nach dem Kind umgesehen und gesehen, daß es auf den Rücken gelegen: conf. fol. 35. art. 30. 7) wozu noch der Inquisitin so vielmahliges Läugnen und falsches Angeben, so aus denen Actis sattsam erhellet, da sie ihre imprægnationem verheelet, die stuprationem nach allen ihren Umständen falsch denunciret, den geschehenen partum verläugnet, der Wehe-Mütter Besichtigung widerspricht und also nach fol. 37. art. 36. - 40. mit Abläugnen durchzukommen vermeinet: 8) anbey kan sie ihren vorgegebenen Fall von der Treppen nicht erweißlich machen nach fol. 48. b. ohne daß sie selbigen den folgenden Tag hernach jemand soll geklaget haben, nach fol. 50. a. 9) Gleichwie sie sonst nach geschehenem Fall ihre Beschwernisse und besorgliche Zufälle niemand geklaget, noch Hülffe oder Rath gesuchet: 10) auch nach der Geburt so fort ihren Geschäfften abgewartet; indem sie den nächsten Tag nach geschehener Geburt der Arbeit auf dem Feld nachgegangen, allwo die Affter erst von ihr gekommen fol. 25. 36. art. 35 und hernach über nichtes sonderliches sich beklaget, so sonst bey dergleichen Geburten fœtus mortui einzutreffen und vorzukommen pfleget, ohne daß sie noch diejenigen Wehen verspühret, welche zur Austreibung der Affter gehörig waren; 11) hiernächst hat sie noch nicht zulänglich erläutert, wo das frisch geronnene Geblüt

 blüt

blůt, so in ihres Vaters Kuh-Stall unter der Krippen in einem gegrabenen Loch gefunden worden nach fol. 11. hergekommen, welches man bey obbenanten Umständen so leicht vom Kind als von ihr entflossen zu seyn vermuthen kan: insbesondere 12) an dem Kind der funiculus umbilicalis dichte am Leib abgerissen gewesen, von dessen separation die Inquisitin doch nichtes wissen will: anbey ohngewöhnlich die suturæ weit auseinander gegangen; welches, da es nicht von der Fäulniß herzuleiten, um so viel leichter einer Gewaltthätigkeit zugeschrieben werden kan: 14) So hätten sich auch ferner, wann das Kind von der Geburt gestorben wäre, ausser dem angegebenen Blut-Fluß, noch viel andere sichere Merckmahle an der Inquisitin äussern mussen, wovon aber die Acta gar nichts erweisen: 15) sonderlich würde sich die Milch in Brüsten nicht so reichlich bey der Angeklagten gefunden haben, nach fol. 15. 16. wann das Kind annoch in Mutter-Leib verblichen wäre; gleichwie vielmehr in solchem Fall die Brüste flaccesciren und die Milch sich verseiget und verlieret: 16) wozu kommt, daß insgemein sich solcherley verdächtige Weibes-Personen, die ihre Schwängerung und Geburt verheelen, oder heimlich gebähren, bey derselben vorfallenden Entdeckung, auf erlittene Epileptische oder lypothymische Anfälle unter der Geburt, beruffen und sich unter solchen prætext retiriren: 17) will es nicht glaublich seyn, daß, wann dieses Kind nicht vor der Geburt verstorben, es erst unter der Geburt, welche doch so geschwind und ohne einige Beyhülfe erfolget hätte sterben, auch daß, so ferne dasselbe unter solcher Geburt allererst gestorben wäre, bey damahliger Jahres-Zeit unter der Ohnmacht der Inquisitin es so bald hätte erkalten können, da sie noch Nachts um 11. Uhr unter den Wehen in der Stube auf der Lade gelegen fol. 33. art. 19. und nachdem sie sich wieder von der Ohnmacht im Hoff erhohlet, hätte es gleich 2. Viertel auf zwölff geschlagen. Allen solchen Beweiß-Gründen ohngeachtet, so ist doch auch ferner zu erwegen wie 1) die Inquisitin sich vornehmlich zu ihrer Rettung auf einen schweren Fall von der Treppe, welcher 8. Tag vor der Geburt geschehen seyn soll, bey ihrer Aussage beruffet, welcher, wann er erweißlich kan gemacht werden, zu einiger alteration der Mutter und des Kindes vieles beytragen können, ob aber derselbe eben zur Ertödtung des Kindes annoch in Mutterleib geholffen, wegen ermangelnder anderer Umstände nicht entschieden und behauptet werden kan: 2) wann die Inquisitin zulänglich bestärcken kan, daß auf solchem erfolgten Fall acht Tage vor der Geburt nach ihrer Aussage das helle Geblüt häuffig von ihr gegangen, so könte auch daher auf eine grosse Entkräfftung

und

und wohl völlige Ersterbung des Kindes vor oder unter der Geburt geschlossen werden: 3) und da die angestellte Lungen-Prob bey dem in der Verwesung gestandenen corpore delicti nichtes erweiset, auch der abgerissene funiculus umbilicalis, wann das Kind vorher gestorben wäre, nichts bekräfftigen könte, nechsthin die vollkommene Leibes Beschaffenheit denen ersteren punctis nicht zu wiedersprechen vermag, so könte daher kein unfehlbares Zeugniß pro vita natæ genommen werden: 4) da auch das corpus delicti bey der inspectione in der Verwesung gestanden, so können gar leicht solche Zeichen aus der putrefactione entstanden seyn, welche man auf eine Gewaltthätigkeit hinwieder deuten möchte, so in diesem casu füglich von der Abfaulung des funiculi umbilicalis mag verstanden werden; 5) so ferne auch könnte erweißlich gemacht werden, daß inquisitin nach ihrer Aussage fol. 19. 25. 34. 35. nicht gewust wie das Kind von ihr gekommen, so würde man auch ehender die Ersterbung des Kindes, welche ihr ohnwissend geschehen, begreiffen und erkennen können. Wann also bey so gestalten Umständen weder schlechthin geläugnet werden kan, daß das Kind lebendig zur Welt gebohren, noch auch unfehlbahr behauptet werden mag, daß es vor oder unter der Geburt gestorben sey, so können wir ausser bemerckten und aus denen Actis fliessenden momentis keine weitere subsidia ad eruendam veritatem an die Hand geben, indem wir beeden categorischen judiciis derer in Actis deponirenden Herren Medicorum nicht beytreten können, sondern die Entscheidung im Zweiffel lassen müssen, ohne daß wir auf beyden Seiten einige trifftige Umstände angezeignet, welche denen übrigen Herren Urtheils-Verfassern zur Nachricht überlassen werden: Dieses Unser in re medica gegründetes Ermessen haben wir demnach mit Unserer Facultät Insigel übergeben und bestärcken wollen. Halle den 24. Novembr. An. 1724.

Præparatio ad Judicium Scabinatus Halensis Juridicum.

Dieweil bey gegenwärtigem Casu es vornehmlich auf die Frage ankomt.

Ob der Delinquentin am 29. Aug. a. c. zur Welt gebohrnes Töchterlein lebendig, oder todt, von ihr gekommen sey?

und dann hierunter die beyden adhibirten periti in arte medica, Herr D. N. Und der Herr Rath de N. sich gar sehr contradiciren, massen jener juxt. fol. 42. das erste, dieser aber juxt. fol. 69. das andere souteniret,

 gleich-

gleichwohl uns hauptsächlich daran gelegen, daß wir vorher certioriret werden, utra harum opinionum juxta regulas artis medicæ sit securior? ehe wir auf einen höhern, oder geringern grad der Tortur contra Reaten mit Bestand erkennen mögen, so halte unmaßgeblich dafür, daß man zuförderst diese acta in die hiesige Wohl-Löbl. Medicinische Facultät ein gebe und ums födersamste Information über obigen Punct Ansuchung thun lasse. Denn daß der Herr Defensor der Inquisitin gar mit dem purgatorio durchzuhelffen meinet, ist meines wenigen Erachtens nicht gegründet, da 1) selbige vor, in, und nach der Geburt den actum beständig celiret, ja 2) ihre Schwangerschaft fol. 6. in den Gerichten, auch da ihr die beyden Kind-Mütter juxt. fol. 7. das Contrarium in die Augen gesagt, und die Milch aus ihren Brüsten vorgezeiget, dennoch geleugnet, mit Vorgeben, daß nur vor 4. Wochen etwas starckes Geblüte von ihr gegangen, nicht aber etwas, so eine Frucht seyn sollen und weiter wüste sie von nichts, ob sie recht schwanger gewesen oder nicht, wobey sie fol. 10. nachmahls geblieben, item fol. 16. alles Zuredens ungeachtet, gleichwohl 3) fol. 17. seq. daß sie würcklich ein Kind gehabt, bekennen müssen, auch es in ihrem Garten vergraben, allwo es auch 4) juxt. fol. 20. von den Gerichten gefunden und inspiciret worden 5) graviret Inquisitin daß juxt. reg. jur. fol. 11. in ihres Vaters Kuh-Stall am 14. Sept. a. c. unter der Krüppen ein gegraben Loch gefunden worden, worinnen frisch geronnen Geblüt gewesen, ingleichen, 6) daß Rea ad art. 18. fol. 39. gestehen müssen, daß das Kind in ihrem Leibe sich gereget und also gelebet, auch ob sie wohl hinzu setzet, daß sie 8. Tage vor der Geburt von einer Treppe herunter gefallen, und hernach das Kind sich bey ihr nicht gereget habe, item fol. 25. daß sie, da ihre Wehen angetreten und sie hinaus auf den Hof gehen wollen, sie über die Schwelle hinaus gefallen sey, mithin das Kind ad A. 30. da sie sich aus ihrer Ohnmacht wieder erholet, todt vor ihr liegen gesehen habe, so ist doch solchen ihren blossen Fürgeben nicht stracks zu gläuben, sondern sie muß juxt Art. 131. C. C. diß sub tortura erhalten, es ist auch 7) unerwiesen, daß der partus octimestris und immaturus gewesen seyn soll, den obgleich Rea vorgiebt, daß der erste Concubitus 3. Wochen oder 3tehalbe Woche vor Waynachten juxt. fol. 23. gehalten sey, so sagt doch der Stuprator fol. 41. es deuchte ihn, daß es länger vorher geschehen als 3. Wochen vor Waynachten 1723. wozu kömmt 8) das juxta. fol. 41. (des Kindes Gliedmassen vollkommen bey der Inspection gefunden worden, endlich 9) nach ihrer eignen Aussage Inquisitin ad art. 10. der Lügen ad art. 15. 16. 17.

der

der geflissenen Verhölung ihrer Schwangerschafft vor jederman, auch so gar ihren Vater ad art. 21. 22. 23. 24. 25. 26. & 27. ebenfals der Verhöhlung, daß sie ein Kind gebohren, oder gebähren wollen, vor jedermann, auch vor ihrem Vater it. ad fol. 38. 39. 40. offenbahren gebrauchten Unwahrheiten schuldig und daher ad purgatorium daß sie das Kind nicht umgebracht sondern selbiges todt zur Welt gekommen sey, nicht zulassen, sondern nachdem die Facultas Medica entweder Herr D. M. oder Herr N. von M. attestatum und judicium Medicum approbiren wird, eine proportion des gradus Torturæ der Inquisitin von uns zu erkennen sey.

CASUS XIV.

PUERPERII JUSTA SUSPICIO.

Magnifici, Hoch-Edle, Veste und Hocherfahrne
Hochgeehrteste Herren,

Ew. Magnificenz und Hoch-Edl. ersuche gehorsamst auf beygelegte 3. Fragen deren Judicium Medicum cum rationibus & allegatis Doctoribus & autoribus gegen die Gebühr, welche der expresse Bothe danckbarlich bezahlen soll, des förderlichsten, weil periculum in mora, auszustellen, ich werde allstets davor verharren

Ew. Magnificenz

Sign. F. den 10. August.
1719.

Dienstwilligster

G. B.

Species Facti.

Caja als eine ledige iederzeit fromm erzogene und Gottsfürchtig gelebte Weibes-Person von 16. Jahren, schwartzbrauner Coleur, sehr vollblütig, und also sanguineo-cholerici temperamenti ist von ihrer Jugend

gend biß in das 16. Jahr allezeit bey starck gewürtzten und vornehmlich allerley Wildprets-Speisen erzogen und aufgewachsen, bekommet von Erkältung oder aus andern Symptomatibus, weil sie niemals ihre Zeit recht gehabt, eine starcke Blutstürtzung, daß so wol per nares & vomitum auch per fluxum mensium immodicum das Geblüte von ihr etwa auf einmahl ein und eine halbe, das andere mahl 1. Kanne und zwar sehr schön roth von ihr geflossen, worauf Caja den andern und 3ten Tag sich dergestalt wieder wohl befunden, daß sie nicht nur zur Kirche, sondern auch mit ihrer Frau Großmutter spatziren gegangen; in etlichen Tagen darauf wird, weil sie eine Blutstürtzung gehabt, auf einer vollkommen wahnsinnigen Weibes-Person dummes Gewäsche wider Cajam denunciret, daß sie eines Kindes genesen, da doch vorhero der Cajæ niemand keine Schwangerschafft angesehen; diese auch niemals mit verdächtigen Manns-Personen converſiret, am allerwenigsten aber das corpus delicti bey ihr oder nur ein vestigium corporis delicti gefunden worden: dessen ungeachtet ist von dem Judice auf die Inspectionem corporis getrungen und Caja mit Gewalt ohne Zuziehung eines Medici und geschwornen Chirurgi zur Besichtigung gezwungen und von der einen Wehmutter der halben Hand tieff nach eydlicher geschwornen Zeugen Aussage in deren Leib der Visitation hinein gearbeitet, hernach aber von den Wehe-Müttern folgendes angeben worden, daß Caja

1) In ihren beyden Brüsten Milch gehabt, davon sich auch etliche Tropffen, so wäßrich mit gesehen, gezeiget, auch ihre Brüste gantz lappicht, wie bey einer Frau, die ein Kind gehabt hätte, gewesen.

2) Am Leibe einen grossen schwartzen Strich vom Nabel herunter: wie eine Frau, die schon eines Kindes genesen, gehabt hätte, ihr Leib auch schleppicht gewesen, wiewohl Caja deshalben vorgegeben, daß sie in 4. Tagen nicht gegessen hätte.

3) In der Geburt hingegen zwar ihre Monats-Zeit, jedoch nicht recht, sondern wie eine Frau die nicht richtig wäre, gehabt hätte, gestalt es grausam gerochen und endlich

4) Die Geburt noch nicht recht wieder geschlossen gewesen wäre, womit auch der andern beyden Weh-Müttern Relation übereinstimmet, ausser daß die eine beym andern Puncte, daß Cajæ Leib fleckicht und lappicht und nicht wie ein Jungfer-Leib beschaffen gewesen wäre, und beym 3ten daß ihre Geburt, wie bey einer Frauen, die ein Kind gehabt hätte und ungesund werden wolte, gewesen. Die andere aber beym 1. Punct, daß die

War-

Wartzen an denen Brüsten geschienen, als wenn das Kind schon getruncken, oder sie etwa selbst die Milch ausgedrucket hätte, annoch hinzugesetzet, alle 3. aber aus diesen allen geurtheilet, daß Caja keine Jungfer mehr sey, sondern ein Kind gehabt hätte.

Dannenhero nunmehro diese 3. Fragen entstehen, welche medice zu decidiren seyn?

1) Ob derer Medicorum Meynung hierinnen gegründet, daß ohne vorhergegangene Imprægnation eine ledige Weibes-Person eine Blutstürtzung so wohl 1) per nares, 2) fluxum mensium immodicum, 3) per pulmones 4) vomitum 5) alias corporis partes, e. g. Labia, aures haben könne, und daß diese Casus vornehmlich bey jungen Weibes-Personen temperamenti sanguineo-cholerici prædominantis, diætæ aromaticæ universæ & vino assvetis von öffteren und profunden lasciven Gedancken, hefftigen Bewegungen und Gebrauchung vehement treibender Mittel entstehen.

2. Ob die von denen 3. Weh-Müttern bey Cajæ observirten von ihnen aber unter sich selbsten variirende indicia infallibiliter wahr seyn, daß Caja keine Jungfer seyn könne und ein Kind gehabt haben müsse.

Daß diese Fragen von denen Medicis negative beantwortet werden, erscheinet aus folgenden, weil 1) bey Caja keine weisse Milch, sondern nur ein wässerichtes Wesen oder serum angetroffen worden, dieses aber ex praxi wohl bekandt, daß nicht nur etliche Weibes-Personen, wenn sie anfangen schwanger zu gehē das gantze tempus gestationis über ziemlich weise Milch in mammis haben, sondern es beweisen es auch die Autores fide digni teste Hippocr. ipso Sect. 5. a. 39. & Schenkio obs. 1. 2. sub tit. de mamillis, daß extra gestationis tempus cessante menstruo fluxu bey etlichen Milch in Brüsten gefunden worden, ja es bekräfftigen nebst diesem Thom. Barthol. Cent. 1. Hist. Anat. 27. wie nicht weniger Salmuth Cent. 1. obs. 9. daß dergleichen bey vollkommenen Jungfern in ziemlicher Quantität sey befunden worden. Es ist auch so viel das andere phœnome-

menon betrifft, keinesweges universaliter zu schliessen, daß eben allezeit und bey allen post partum die Brüste schlappicht, sondern mehrmahl gantz voll und dicke zu seyn pflegen. Was aber 2) den an Cajæ Leib befundenen schwartzen Streiff anbelanget, ist dieser um so weniger pro indicio, daß Caja ein Kind gehabt habe, zu halten, weil die Wehe-Mütter sich selbst contradiciren, indem die eine von langen schwartzen Streiff, die andere nur von Flecken referiret, über dis ex praxi medica bekandt, daß Weiber, welche 6. 7. Kinder glücklich gebohren, niemahls dergleichen schwartzen Streiff gehabt haben. Was endlich das 3te und 4te indicium anbelanget, so wird von denen Medicis vorgegeben, daß gar offte bey Weibes-Personen die contenta uterina in statu præternaturali, zumahlen wo schon dispositio nativa pravorum humorum oder acquisita a præcedaneo morbo, a fluore albo oder decoloratione mensium & inflatione matricis vorhanden gewest, zumahlen wenn tempore mensium sich Caja nicht reinlich halten können, da durch bey Caja nicht allein dergleichen cadaverosus fœtor als auch apertura orificii uteri interni sich möchten ereigenet haben.

testante Ammanno in Medicina Critica.

Mithin wird gefraget, ob obige medicinische rationes fundiret, daß der Wehe-Mutter angegebenen indicia und Aussagen, zumahlen sie contrair, in Ermangelnng stärckerer indiciorum, daß Caja ein Kind solle gehabt haben, nicht sufficientia auch nicht infalibiliter vera seyn.

Endlich wird 3) gefraget, **Ob derer Medicorum Meynung gegründet, daß, wenn eine Weibes-Person suppressione mensium laborire, gar leicht melancholia entstehen und solche aus deren actionibus judiciret werden köñen?**

Pro affirmativa wird von denen Medicis angeführet, daß ex suppressione mensium viele üble symptomata v. g. respiratio difficilis & anhelosa cum suffocationis metu, totius corporis langvor, gravitas pedum, pulsatio & tensio lumborum, dolores dorsi & capitis, perpetuus timor, inflationes ventris, inquietæ noctes & dies entstehen können.

test. Hippocr. in aph.

Præsertim quando sanguis in uterum incumbens, si vias reperit minus idoneas, necessitate quadam in alias partes nobiliores & rario-

res

ris texturæ regurgitare cogitur, ſic ſæpe ebulliens in vaſis & ab utero exire neſciens, maximo in pulmones impetu deſpumat, illisque tuſſim & difficilem reſpirationem infert non ſine tabis metu juxta teſt: Salmuth Cent. 2. obſ. 18. ſive cerebrum aggreditur, unde Epilepſia, Apoplexia, Mania & Melancholia, quam bis ex hac cauſa obſervavit D. Decker vid. not. ejusd. Prax. Barb. annexas, ſiquidem genus nervoſum ad motus convulſivos & ſpaſmodicos concitat. Uber diß ſi virgines jam nubiles factæ fuerint, veneris ſpe flagrant, prurigineque quodam ardente titillantur, turgeſcens enim ille liquor genitalis dulcem hunc ſenſum deſideriaque venere invitis etiam ipſis ſpontaneo motu excitat. Et licet virgines tales omnem amorem flocci pendant, usque tamen iterum inſurgit ut tandem ſocietatem cum ſolitudine, conſtantiam cum metu, hilaritatem cum triſtitia & riſum cum lacrymis & gemitu commutent, imo tot & tanta pericula malaque ſibi fingant, & violentas manus ſibimet ipſis inferre ſatius eſſe judicent, quod malum in Medicorum ſcriptis Melancholia uterina vocatur conf. C. J. Langii Diſſert. de virgin. valetudinaria. Aus dieſem erhellet klårlich, daß gantz wohl ex ſuppresſione Menſium Melancholia entſtehen kônne.

Reſponſum Facultatis Medicæ Halenſis.

Nachdem Unſerm Collegio ein Caſus mit drey beſondern Fragen zugeſchicket worden, um hierůber deſſen Meinung zu vernehmen; ſo haben wir denſelben Collegialiter wohl eingeſehen und reiflich erwogen. Da eine gewiſſe ledige Weibes-Perſon von 16. Jahren temperamenti ſanguineo-cholerici, welche in einer guten diæt gelebet, jedoch dabey ihre Menſes niemahls recht gehabt haben, hiernåchſt mit unterſchiedlichen vicariis Hæmorrhagiis und inſolitis menſtruis purgationibus behafftet geweſen ſeyn ſoll, beſchuldiget worden, als ob ſie eines Kindes geneſen; wie dann hierůber drey Weh-Můtter eine Beſichtigung vorgenommen und darinnen einmůthig geurtheilet, daß Caja, als dieſe ledige Weibes Perſon, keine Jungfer mehr ſey, ſondern ein Kind gehabt håtte, jedoch wegen eines und des andern Umſtandes, aus keinen ſonderlichen erheblichen Kennzeichen diſſentirten: vornehmlich aber iſt befunden worden, daß Caja in beeden Brůſten eine wåſſeriche Milch, hernach auf den Leib einen ſchwartzen Streiff oder Flecken gehabt, dabey iedoch der Leib gantz ſchlappicht geweſen:

sen; nechsthin wurde in der Geburt übelriechendes Geblüt, auch endlich der uterus offen und nicht recht verschlossen befunden, wie dann die Wehe-Mutter einer halben Hand tieff in den Leib arbeiten können, dabey noch die Brüste sollen geschienen haben, als ob bereits ein Kind daran getruncken, oder aus denselben Milch gedruckt wäre: Da nu mannicherley Umstände hierinnen vorkommen, welche eines theils die suspicion, als ob Caja ein Kind gehabt, stärcken, andern Theils aber aus einigen observationibus können zweydeutig gemacht werden, dergestalt daß solcherley Kennzeichen bey einer unverletzten Jungfrauschaft sich bisweilen geäussert, so sind uns folgende Fragen vorgetragen worden, welche wir auch nach Beschaffenheit gegenwärtigen Casus und wie es die beygebrachten Observationes verstatten, beantworten.

Erstlich, **Ob derer Medicorum Meinung gegründet, daß ohne vorhergegangene impraegnation eine ledige Weibes-Person eine Blutstürtzung, so wohl per nares, fluxum mensium immodicum, per pulmones, vomitum, aliasque corporis partes haben könne und daß dieser Casus vornehmlich bey jungen Weibes-Personen, temperamenti sanguineo-cholerici diætæ aromaticæ & vinosæ von öfftern und profunden lasciven Gedancken, hefftigen Bewegungen und Gebrauchung vehement treibender Mittel entstehen könne?**

Worauf wir in so ferne mit ja antworten, daß solcherley vicariæ Hæmorrhagiæ nach einhelliger Ubereinstimmung antiquorum & recentiorum Medicorum unter solchen concurrirenden Umständen zu geschehen pflegen; jedoch dergestalt, daß nicht alle solche Arten der Verblutungen zu einer Zeit und in einer Person zugleich erfolgen, um so vielweniger aber, wann aus den Magen oder Lungen solche Blut-Stürtzung ergangen, würde sich eine Person so bald recolligiren können, daß sie den andern oder dritten Tag sich wieder eines freyen Ausgangs anmassen und vertrauen dürfte, ohne sich in eine neue Gefahr zu übergeben: welches um so viel weniger hätte geschehen mögen, wann aus so unterschiedenen Oertern zugleich dergleichen Blut-Stürtzung vorgegangen wäre.

Was

Was die andere Frage betrifft: **Ob die von denen 3. Weh-Müttern bey Caja observirten, von ihnen aber unter sich selbst variirenden Indicia infallibiliter wahr seyn, daß Caja keine Jungfer seyn könne, und ein Kind gehabt haben müsse?**

So gestehen wir gerne, wen diese indicia, welche in gegenwärtigem Casu vorkommen, einzeln vorgenommen, betrachtet und mit rarioribus observationibus compariret werden, daß dieselbe so dann keine infallible deflorationem behaupten: Dann was die in denen Brüsten erfundene wässerichte Milch betrifft, so ist zwar wahr, daß unter denen observatoribus solche einzele Historiæ vorkommen, von welchen gar recht *Christoph. a. Vega in Comment. ad Hippocr. Lib. 5. aph. 39.* sagt: *fit, quamquam raro* simili tamen ratione, mensibus suppressis - - ut sanguis delatus ad mammas coquatur, & in lac transeat, und *Bartholinus* schreibt in *Anatomia Lib. 2. cap. 1.* quam ob rem etiam in virginibus, & mulieribus non gravidis aliquando (licet raro fiat) lac generari potest, und *Craanen in Tract. de homine cap. 165. p. 727.* auf die quæstionem, an lac. in mammis repertum, sit signum indubitatum amissæ virginitatis: zur Antwort ertheilet: *respondemus: sepissime & plerumque ita obtinere &c.* es sind zwar dergleichen exempla nicht unbekant, deren theils in der an uns geschickten Anfrage allegiret, theils bey dem *Rhodio Cent. 2. obs. 37. A. N. C. Dec. 3. an. 4. obs. 107. de lacte in virgine 17. annorum reperto,* auch in *Jouberto Lib. 5. error. pop. c. 3. Laurent. Anatom. Lib. 9. cap. 2. qv. 2. Zacchia quæst. Medico Legal. Lib. I. tit. 3. qv. 1. Diemerbroc. Anatom. Lib 2. cap. 2. Bartholino in l. c.* anzutreffen; jedoch gehören solche Casus unter die rariores observationes: anbey kan aber auch nicht gefolgert werden, daß eine wässerichte Milch kein indicium impraegnationis sey, sintemahl aus der Erfahrung bekant, daß das so genante Colostrum nichts anders als ein solch serosum lac sey. Wann auch die lappichten Brüste bloß an sich observiret werden, so können sie eben so wenig ein infallible indicium impraegnationis & praegressi partus seyn: ob zwar hinwiederum wohl bekant und nicht zu leugnen, daß viele gravidæ solcherley lappichte Brüste haben und der observationi gemäß, daß mehrmahls nach der Geburt erst die Brüste erfüllet werden: So mag auch der schwartze Streiff vom Nabel herunter eben kein unläugbares Zeichen der Schwangerschaft seyn, obgleich hinwiederum viele Weiber ante partum sol-

solchen blauen Streiff, an der linea alba, wegen ungewöhnlicher extension des Leibes bemercket. Dergleichen Art auch andere suggillationes in cute abdominis gravidarum sind: So dann kan auch bey Weibes-Personen welche impuros humores haben, destomehr aber wenn eine kränckliche disposition vorhanden, eine fœtida purgatio menstrua erfolgen, ohne daß eine imprægnation geschehen seyn müste: auch hat wohl ex excessivo fluxu uterino Menstruo eine ungewöhnliche Eröffnung partium uterinarum sich begeben können: jedoch wann z. E. überhaupt, eine Person ein gesund und gut Temperament hat, in einer guten Diæt stehet nnd derselben ohne Schaden sich bedienet, auch keine sonderlich merckliche morbida indispositio vorhanden, welche könte deutlich beschrieben werden, ferner wo hefftige treibende Mittel gebraucht werden, wo lascive Gedancken vorhergegangen, (welches alles aus der ersten quæstione allegirt wird) destomehr aber und besonders, wo alle vorberührte Umstände in einer Person zusammen kommen und hiernechst dreyer Wehmütter zum theil eydliches attestatum beystimmet, so mögen freylich sonderbahre Kennzeigen vorhanden seyn, daß entweder ein abortus oder vollkommener partus geschehen: zumahlen die Spuhren in genitalibus, die ohngewöhnliche apertura & amplitudo, das übelriechende wässrichte Geblüt, der schlappe Leib, die milchichten Brüste in solchen concursu ein genugsames Zeichen auf den partum & lochiorum fluxum geben: als hingegen in solchen Observationibus, welche von einzelen dergleichen obberührten Umständen vorkommen, keine Meldung geschiehet, daß ausser einem Umstand die übrigen concurriret wären: da man sonst gar leicht eine solche suspicion decliniren könte, wann man solche einzele Observationes und Umstände alle auf ein subjectum appliciren dürfte, vielmehr wird dieser Schluß um so viel gründlicher seyn, wenn ex mensium turbis nuda lactis præsentia, und sonst keine mehreren indicia fontica vorhanden, daß eine solche Person desto leichter ausser aller Beschuldigung seyn könne. Was endlich die dritte Frage belanget,

Ob derer Medicorum Meinung gegründet, daß wann eine Weibes-Person suppressione Mensium laboriret, gar leicht Melancholia entstehen und solche aus den actionibus judiciret werden könne?

So antworten wir, daß allerdings eine solche conversio und consecutio mor-

morbi geschehen könne, worinnen die Experienz und die Einstimmung derer Medicorum ein genugsames Zeugniß abstatten *conf. Borell. Cent. 2. obs. 30. Forestus lib. 28. obs. 3. in Scholio Lib. 10. obs. 24. Primerosius: Platerus. A. N. C. Dec. I. an. 9. & 10. obs. 58 Bartholinus Act. Haffn. Vol. 4. obs. 95. Conringius de Melancholia* & plures alii: die indicia aber einer solchen Melancholiæ entdecken sich gar leicht, sintemahl sich so wohl der Leib als das Gemüth verändert erweisen, und allerhand kränckliche Zufälle sich nach und nach dabey einfinden: dieses unser in ratione, collatione circumstantiarum und experientia fundirtes Gutachten, haben wir hiermit auf diese vorgelegte drey Fragen eröffnen wollen. Uhrkundlich wir dasselbe mit unserm gewöhnl. Facultäts-Siegel und Unterschrifft bekräftiget. So geschehen Halle den 18. Augusti 1719.

Epicrisis in XIIImum Casum.

Signa virginitatis admodum ambigua, propterea vero non absolute fallacia sunt, unde providam & attentam conciliationem atque dijudicationem requirunt: idem etiam valet de Partus prægressi signis investigandis & decidendis: Etenim in ejusmodi casibus commune iterum vel suspectarum fœminarum, vel promachorum Defensorum occurrit refugium, quo aut ad adversam aliquam valetudinem, aut ad extraordinaria & rara naturæ phœnomena provocant, hosque respectus illotis aliquando manibus ad omnes casus applicant: In præsenti casu plurima recensita signa, quæ prægressum partum testari debent a morboso tali statu facile deduci possunt, sed quia talis morbosus status ex relatione historica & facti specie non satis manifestus est, ita illa vix pro fundamento reliquorum suspectorum signorum haberi potest; imprimis dum a contraria parte æque exempla practica in medium proferri possunt, quomodo fœminæ gravidæ eximiis narium hæmorrhagiis, hæmoptyicis profusionibus, hæmorrhoidalibus evacuationibus, vomitibus cruentis minus perniciosis correptæ fuerint, conf. A. N. C. dec 1. an. 1 obs. 96 an. 6. obs 63 an 10 obs 6 & 29. Cent. 1 p. 116, 117. & obs 114 Bartholinus Cent 1. hist 19 Cent 3. hist 13. Salmuth Cent. 3 obs 36. Cent. 2 obs. 54. conf. é meis Philosophisch und Medicinischen Schrifften observationes huc pertinentes. Quod vero infrequentiores illos casus attinet, quibus aliqui integritatem virginalem confirmare contendunt, tunc ex illis nulla constituenda est regula, neque eosdem cœco raptu promiscue applicare convenit: Etenim Hippocratis observatio Sectionis V. aph 39. quam Celsus lib. 2. c 8 repetit, quod mulieri, quæ nec prægnans est nec peperit, lac habenti, menstrua deficiant, judiciose explicari & applicari debet, ne e tali rariori phœnomeno ordinarium contingens supponatur: alias huic observationi iterum opponi posset contraria alia, quod videlicet sub menstrua purgatione etiam in gravida nihilominus lac intra mammas secerni queat, quale exemplum mihi innotuit: frequentiores itaque sunt aliæ vicariæ hæmorrhagiæ aut molimina hæmorrhagica ex insolitis viis eluctantia, quæ Mensium suppressionem sequuntur, quam lactis æmula secretio: Interim in fæminis

nis libidinosis & plethoricis ob Mensium obstructionem talis similitudo impraegnationis cum vicaria & subsidiaria lactis secretione obtingere potest, imo etiam solet: Sed quoniam in praesenti casu plures respectus, ut in responso medico demonstratum fuit, coincidunt, ita ultima haec exceptio perinde firmo quodam argumento illibatam virginitatem testari & suspicionem partus declinare haud potest. De reliquo Haemorrhagiarum ex omnibus corporis excerniculis evenientium, reminiscuntur Matth. de Gradibus Practicae Part. 1. c. 35. Casp. Wolphius de observ. propr. Schenckius Lib. 3. de venis & sanguine obs. XI. meine Philos. und Medic. Schrifften p. 580.

CASUS XV.

PUERPERII FALSA SUSPICIO.

Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edle, Veste, und Hochgelahrte, Hochzuehrende Herren.

Ew. Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edl. und Hochgelahrte Herren belieben aus beykommenden Actis zu ersehen, welchergestalt auf dem Fürstl. Heu-Boden hieselbst im Monath April a. c. ein fast vermoderter Cörper eines Kindes gefunden, und was vor eine general-inquisition dadurch veranlasset worden. Als nun einige dabey vernommene Persohnen, wie aus dem den 18. und 23. Maj. a. c. gehaltenen Protocollo zu ersehen, nach einer gewissen ihnen vorgehaltenen Frage, auf die notorität dessen, was im Herbst vorigen Jahres allhie passiret, sich beruffen, und hierunter auf niemand anders als des C. H. Ehefrau gezielet, als welche, nachdem sie in Abwesenheit ihres zu W. damahls in Diensten gestandenen Ehemannes einen hohen Leib bekommen, und durch eine vorgegebene starcke Blutstürtzung, da der Mann ein viertel Jahr sich wieder bey ihr aufgehalten, auf einmahl davon befreyet, auf Herrschafftlichen Gnädigsten Befehl denen dero Zeit sich geäusserten Umständen nach, durch zwo beeydigte Wehemütter: Ob etwa Geburts-Zeichen an ihr zu finden besichtiget worden. So hat man nöthig befunden, die damals ergangenen Acta, denen in diesem Jahre gehaltenen registraturen beyzufügen, und gleichwie der Durchlauchtigste Fürst mein gnädigster Herr mir befohlen, diese Acta insgesamt, an Ew. Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edl. und Hochgelahrte Herren zu verschicken, und dieselbe zu ersuchen. Sie wollen solche mit gewöhnlichem Fleiß zu lesen und zu erwegen, auch darauf ihre in Rechten gegründete Meinungen über folgende Puncta als:

1) Ob

1) Ob daraus so viel zu befinden oder solche Anzeigung darinn enthalten, daß gegen die H. wegen des Kindes so unterm Heu versteckt gefunden, mit der special inquisition auch gefänglicher Hafft zu verfahren.
2) Wohin oder zu welchem Zweck solchenfals die inquisition, nachdem der gefundene Cörper, wie der Fürstliche Leib- und Land-Medicus, Herr D. S. bezeuget, nicht mehr so beschaffen gewesen, daß ex ejusdem inspectione geurtheilet werden könne, ob das Kind eines natürlichen oder gewaltsamen Todes gestorben hauptsächlich zu richten? oder im Fall
3) Die gedachte special-inquisition denen Rechten und Acten nach nicht statt hätte, was so dann bey der Sache nunmehro ferner zu thun?

durch ein cum rationibus dubitandi & decidendi versehenes informat, umb die Gebühr anhero zu eröffnen belieben, also habe sothanem gnädigsten Befehl ein untertänigstes Genügen zu thun, und vor angeführte Bitte Ew. Hoch-Edelgeb. Hoch-Edl. und Hochgelahrte Herrn hiemit geziemend gelangen zu lassen nicht ermangeln sollen, welchem auf gnädigsten Befehl noch anfüge, daß falls dieselbe etwa nöthig finden, wegen eines oder des andern in Actis vorkommenden Umbstandes, sonderlich aber wegen des judicii derer zu obgedachter Besichtigung adhibirten Wehemütter einiger Medicorum Sentiment zu vernehmen, sie darüber mit dortiger Hochlöblichen Medicinischen Facultät zu communiciren, und damit auch diese wegen ihrer Mühe contentirt werden mögen, die Gebühr darnach einzurichten, ihnen gefallen lassen wollen. In Erwartung e Rechts-geneigter Willfahrung verharre ich stets mit schuldigster Hochachtung

Ew. Hoch-Edelgebohrn. Hoch-Edl. und Hochgelahrte Herren

B. den 12. August. 1722.

gehorsamster und ergebenster Diener
F. T. W.

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es erhellet aus denen mit unserer Facultät communicirten Actis, wie des C. H. Ehe-Weib C. E. gebohrne G. wegen eines begangenen adulterii und daraus entstandenen Geburt sey verdächtig gemacht worden: Wann aber zur Untersuchung und Rettung der Wahrheit, derjenige Umstand, woraus eine Geburt geschlossen werden könnte, an uns gelanget, so haben wir alles reiflich erwogen und aus obgedachten Actis ersehen, daß die verdächtig gemachte Person solte am 2. Septembr. a. c. zwischen den Mond- und Dienstag ein Kind zur Welt gebohren haben, wie selbige nach der Aussage ihres Ehemannes nach fol. 10. und 13 seit dem 7ten Aug. 1721. an einer obstructione mensium laborirt, welches von denen Eltern gemeldter H. fol. eod. & 19. bestätiget wird; dahero dieselbe einen erhabenen und einer Schwangerschafft ähnlichen Leib bekommen; daß solche endlich deswegen nicht zwischen obbenannten Mond- und Dienstag, sondern Dienstags um 9. Uhr nach fol. 16. zu erkrancken angefangen, dabey eine heftige Blutstürtzung bekommen und unter selbiger ein Gewächs von Adern und gantz verfaulet einer Hand lang von ihr gegangen, nachhero von zwey beeydigten Bademüttern besichtiget worden, welche Pflichtmäßig deponiret, daß diese Person kurtzens kein Kind zur Welt gebracht, da sie den Leib befunden, wie er seyn muß, auch in den Brüsten, welche gantz klein und schlapp gewesen, gar keine Milch zu sehen und zu spühren gewesen, als hingegen sonst, wann diese Person gebohren, dicke und mit Milch angefüllte Brüste gehabt: So ferne nun diese Umstände erwogen werden, so fliesset hieraus diese Frage,

Ob solche Zufälle bey dieser Person einer Schwangerschafft und würcklich erfolgten Geburt, oder einer langen Verhaltung und hefftigen einmahligen Ausbrechung der Monathlichen Reinigung können zugeschrieben werden?

Wir erkennen demnach, daß dieser Casus unter oberzehlten Umständen allerdings einer solchen langen Verhaltnng und einmahligen heftigen Ausbruch der Monatlichen Reinigung möge beygemessen werden: indem es aus überflüßiger Erfahrung bekant und gewiß 1) daß solche obstructiones nicht allein bey verheyratheten sondern auch unverheyratheten Personen zu dergleichen Austreibung des Leibes disponiren; 2) daß solche ohngewöhliche Erhebung

hebung des Leibes, welche aus dergleichen Verhaltung entstehet, öffter-mahlen eine Schwangerschafft simuliret: 3) Daß dieses um so viel leichter geschehe, wann in utero solche molæ und concretiones fungosæ polyposæ & vasculosæ vorhanden sind: 4) daß bey diesem letztern Umstand eine solche obstructio & retentio Mensium nicht nur ein Jahr, sondern wohl viel länger anhalten könne: 5) daß wann endlich dergleichen Verhaltungen ausbrechen, nicht nur heftige und überflüssige Blutstürtzungen erfolgen, sondern 6) auch folgends solche Klumpen geronnenen Geblüts, nach fol. 13. nebst dem verhaltenen Gewächs ausgestossen werden; 7) daß diese H. ein gantzes Jahr vor diesem Ausbruch in dergleichen obstructionem Mensium verfallen, welcher terminus nicht mit einer Schwangerschafft kan confundiret werden; 8) daß dieselbe sich im Gesicht sehr verändert habe und eine üble Farbe gehabt, nach fol. 3. und 8. welches ehender mit obberührter obstructione als der præsumirten ingravidatione zu vergleichen: 9) daß nach solchen plötzlichen Ausbrüchen so lang verhaltener Mensium, der vormahlige tumor ventris wieder geschwind sich verlieren könne und pflege: 10) daß auch gleichwol von zwey verpflichteten Bade-Müttern keine gewisse Kennzeichen einer kurtzens geschehenen Geburt angegeben oder angemerckt sind: sondern 11) vielmehr die Brüste also befunden worden, wie sie sonsten ordentlichen Gebährerinnen gantz ungewöhnlich zu seyn pflegen: aus welchen sämtlichen Umständen und Ursachen Wir unser obberührtes Urtheil erweisen und Uhrkündlich mit Unserm Facultäts-Siegel hiermit bestätigen. Halle den 28. Aug. An. 1722.

Epicrisis in Casum XVmum.

EX illis indiciis, quæ de Graviditate testari debent, plurima in se & solitarie considerata, admodum æquivoca sunt: inter illa seorsim Mensium retentio & conjuncta abdominis intumescentia conspicua sunt signa, quarum circumstantiarum præsentia haud promiscue imprægnationem confirmat, illarumque consequens evanescentia minime indiscriminatim aut abortum aut partum significat: satis enim frequenter cum Mensium plenaria retentione, aut aliquali imminutione aut inordinata progressione talis abdominis ominosa concurrit inflatio, ut non modo virgines, bonæ notæ, interdum tali morboso pathemate afflictæ conspiciantur, sed & aliæ cælibes personæ ex eadem causa per plures annos tumidum præ se gerant ventrem, ita ut una eadem concurrant morbida pathemata, quæ alias anomalum Mensium statum comitari solent: Hæc inflatio partim a copiosa sanguinis retentione in abdomine (quam suo stilo exprimunt fœminæ, verhaltenes Geblüt, medici vero aliter interpretantur) partim a concursu flatulentiæ, quæ communiter talem morbosum statum stipare solet, partim denique ab aliqua superveniente viscerum abdominis, quin ipsius plane uteri,

atonia & conſequente eadem expanſione vaperoſa oritur: tanto magis vero talis ſuſpecta intumeſcentia contingit, quando ſimul in utero molaticum concrementum continetur, adeo ut mihi ejusmodi ſpecimina morboſa numeroſiora cognita ſint, ubi fœminæ ſub ſpe ingravidationis tales molas ad ordinarium & naturale partus tempus geſtarunt, donec tranſacto hoc termino de valetudinario ſuo ſtatu in magnam ſollicitudinem conjectæ fuerint: Proinde vero rationi non modo conforme, ſed & obſervatione ſufficienti exploratum eſt, quam ſæpe vel ſimplices retentiones menſium tandem iterum impetuoſe perrumpant & poſthac enormi ac prodigo ſanguinis profluvio priſtinum ſuum defectum ſuppleant: id ipſum tanto certius evenit, quando ſimul in utero Mola aliquamdiu aſſervata fuit; ſicut itaque ad Molarum geneſin ex parte Menſium ſuppresſio occaſionem præbere ſolet, ita erumpentibus Menſibus cum Molæ comitatu alterationes conſequentes eo eminentiores exiſtunt, ut fluxus ſanguinis uterinus eo vehementior exiſtat, quem proinde præcedentis inflationis detumeſcentia citius & evidentius excipit, quales caſus mihi uti aliis attentis practicis abunde innotuere, adeo ut nulla difficultas ſub juſta conciliatione circumſtantiarum in decidendo tali caſu intercedat: confer. Lentilius Miſcell. Med. Pract. p. 530. de Menſibus retentis & cum mola ſubito perruptis. Et quoniam in hoc caſu mentio infantis reperti plurimum putrefacti occurrit, ita nonnulli medici quæſtionem movent, an non ex oſſibus abortus quidam agnoſci & diſcerni queat, conf. Volcheri Coiteri tract. de oſſibus fœtus abortivi & infantis.

Reſponſum Facultatis Juridicæ Halenſis.

Richtl. Bedencken nach B. an den Juſtitiarium.

Als derſelbe uns acta inquiſitionis generalis, ſo wol als auch dasjenige, was wieder C. E. H. ergangen, in 2. Voluminibus, welche hiebey wieder zurück gehen, nebſt dreyen Fragen zugeſchicket. Hat ſich zu N. eine halbe Meile von B. ein Kind im Korbe angebunden gefunden, als auch in B. die Kinder auf dem Heu-Boden geweſen, haben ſelbige gleichfals ein todtes Kind, welches unter dem Heu gelegen, angetroffen, wovon man aber, wie lange es unter demſelben gelegen, ſo genau nicht erkennen können. Iſt C. E. H. unpäßlich worden, und als man nach ihrer Kranckheit gefraget, hat ſich gefunden, daß dieſelbe einen hohen Leib gehabt, dahero viel geronnenes Geblüt von ihr gegangen. Daraus denn die Rede entſtanden, als wenn ermeldtes Eheweib ein Kind zur Welt gebracht und ſolches auf die Seite geſchafft, ſolchem nach derſelbe auf 3. unterſchiedliche Fragen Unſer rechtliches Bedencken verlanget, und zwar anfangs,

Ob aus denen Acten ſo viel zu befinden, daß wieder die H. mit der ſpecial-inquiſition zu verfahren?

Ob

Ob es nun wol scheinen möchte, daß man hieselbst in causa homicidii versiret oder procurati abortus, mit hin um so viel ernstlicher dahin zu sehen, daß die böse That entdecket und bestraffet werden möge, nachgehends die H. gleichwol eine solche Person, welche nicht nur allein eines unkeuschen Lebens beschuldiget, sondern auch dafür gehalten würde, daß ihr erstes Kind pro partu adulterino geachtet, von dem Manne aber nachhero für das seinige agnoscirt worden, ferner von ihrem ärgerlichen Leben und verdächtigen Umgang das Pasquill so wol als der befundene Brieff Zeugniß geben können, über dieses zu gleicher Zeit die H. einen hohen Leib gehabt und solchen verlohren danebst viel Geblüt von ihr gegangen, welches als ein Zeichen einer Geburt anzunehmen, und da selbige von keinen Kinde wissen wollen, davor zu halten sey, daß sie ihr Kind weggebracht und wol gar sich solches unter denen 2. gefundenen Kindern befinde. Dieweilen aber anfanges, je grösser das Verbrechen, je mehrere Behutsamkeit man zu gebrauchen, unschuldige Leute, und ohne genugsamen Grund in die inquisition zu bringen, und an ihren Ehren und guten Leumund zu kräncken, nachgehends so viel das Pasquill betrifft, dem Richter vielmehr obgelegen wäre, auf den autorem desselben zu inquiriren, als dieserhalben einen ungegründeten Verdacht auf die diffamirte Person zuwerffen, in mehrerer Erwegung, daß auch was von dem Brieff, so wohl als auch ratione partus illegitimi angeführet worden, mit nichtes erwiesen folglich um so viel bedencklicher ist durch dergleichen Gewäsche unter Eheleuten Zwistigkeit und besorgliches Unglücke anzurichten, absonderlich aber so viel den hohen Leib der H. betrift daß von hiesiger Medicinischen Facultät so wol ertheiltes attestatum als auch die Aussage der Wehemütter die ermeldete H. von allen verdacht eines gebohrnen Kindes freysprechen zu geschweigen, daß indem die H. mit ihren Manne darüber keine Zwistigkeit, um so viel weniger zu glauben, daß selbige heimlich gebohren, und dadurch sich selbsten eines commissi adulteri verdächtig machen wollen, wie denn was von denen gefundenen Kindern in actis vorkommet, nicht den geringsten Verdacht auf die H. machet, indem das unter dem Heu gefundene Kind, schon eine ziemliche Zeit darunter gelegen, folglich um so viel minder mit der H. letzten Kranckheit einige connexion haben mag: als halten wir davor, daß die inquisitio specialis wieder die H. keines weges statt habe. Welchenfalls denn die andere Frage selbsten wegfället,

Worauf nehmlich solchenfalls die inquisitio zu richten?

Ob gleich, wen auch ein Kind todt zur Welt kommet, die heimliche Gebart und Verschweigung der Schwangerschafft Verbrechen gering ist, dieserwegen eine special inquisition anzustellen, darzu sich aber im gegenwärtigen Falle, als in der ersten Frage gezeiget worden, nicht der geringste Grund findet; drittens wird gefraget:

Was denn, im Fall die special-inquisition nicht statt hätte bey der Sache nunmehro zu thun?

Ob es nun wol scheinen möchte, daß gleichwol bey obbemeldten Umbständen unter der Hand mehrere Erkundigung einzuziehen, und dahin zu sehen, daß mehrere media an den Tag kommen, welche die H. weiter graviren möchten. Dieweilen aber in dieser Sache bereits mehr als die Rechte zulassen wieder die H. verfahren worden, indem keine zureichende indicia vorhanden gewesen, die H. bey ihrer Kranckheit dergestalt zu überfallen, und in die inquisition zu ziehen, der judex sich auch hierin wohl in acht zu nehmen, das die inculpirte oder derselben Ehemann und Vater und Angehörige dergleichen nicht pro injuria aufnehmen, den Richter dieser Ubereilung wegen injuriarum belangen, und dieserwegen gebührende Satisfaction suchen, in mehrerer Erwegung, daß vielmehr den Gerichten obliegen will, auf die autores des Pasquilles und eingegebenen Brieffes ex officio zu inquiriren, und dergleichen, wie es die Rechte erfordern, andern Calumnianten zum Exempel, zu bestraffen. Letztens durch das atteſtatum Facultatis medicæ aller Verdacht wieder die H. nicht allein völlig gehoben und destruiret, sondern auch die Unmöglichkeit ex rationibus naturalibus dadurch bewiesen ist, daß der H. keine Geburt eines Kindes beygemessen werden möge: Als ist denen Rechten und beschaffenen Umständen nach wieder die H. weiter nichts vorzunehmen, sondern selbige vielmehr von aller inquisition loßzusprechen und zu entbinden. V. R. W.

CASUS XVI.

VERA INFECTIO VENEREA FALSO IMPUTATA COITUI CUM CONJUGE MENSTRUATA PURA.

Auf Ansuchen Tit. Herrn E. auf dem Goldschmiede Jüngs-Hause habe mich zu seiner Befreundtin, des C. Ehefrau begeben müssen, als welche den 19. Jul. Nachts um 1. Uhr von ihrem Mann mit einen Strick (ihrer Aussage nach) erbärmlich, und fast über menschlich ist geschlagen worden. Von ihren Füssen an, bis an die Lenden ist nichts als ein Streich bey dem andern; die Arme, den Rücken und die Brust hat er dabey auch nicht vergessen. Summa der gantze Leib, und alle geschlagene Oerter sind suggilliret, und fast schwartz gefärbet; In der lincken Seite klaget sie bey dem Osse Sterni & annexis Costis über mehrere Schmertzen, und scheinet einiger Tumor sich allda zu zeigen. Es kan seyn, weil es pars proxima mammæ lateris sinistri, daß es sich alldar propter substantium glandulosam empfindlicher zeige, doch kan man noch nicht wissen weil heute schon der 6te Tag a læsione, ob dieser Tumor ab humoribus & sanguine stagnante nicht etwas solte nach sich ziehen, indem sie a die & tempore læsionis keinen Menschen hat haben können, der ihre Noth ihren Freunden hat ansagen können. Indessen præscribiren und appliciren wir, ich der Medicus und der Chirurgus die innerliche und äusserliche hierzu nöthigen Medicamenta und werden nichts, was hierbey zu observiren nöthig ist, verabsäumen, N. den 24. Jul. 1722.

N. N.

Daß ich an dem C. G. da er an einer Gonorrhœa Virulenta und an einem Bubone an der lincken Schaam Seite laborirte, curiret, solches thue ich hiermit glaubwürdig attestiren.

M. Anno 1723. den 7. Augusti.

J. L. Chirurgus.

Hoch-Würdige und Hoch-Wohlgebohrne Herren Gnädige Herren!

DAß Ew. Hochwürden und Gnaden Dero C. L. G. wider die von seinem Eheweibe M. E. B. gegen ihn angebrachte Denunciation und darauf formirte Inquisition, seine Defension gnädigst vergönnet, gebühret mir defensorio nomine gehorsamsten Danck hiermit abzustatten, mit geziemender Bitte Ew. Hochwürden und Gnaden geruhen gnädigst beygehende Defension ad Acta zu nehmen, und daferne dieselben den Denuncianten wieder verhoffen zur Remotion ab Officio, und einen ordentlichen Inquisitions-Process gravirET zu seyn vermeinen solten, in Conformität der Königl. Preußl. Criminal Ordnung Acta ad Exteros zum Spruch Rechtens zu verschicken, und insonderheit die künfftigen Herren Urtheils-Fasser zu vermögen daß sie ante ferendam sententiam von einer Medicinischen Facultät ein Gutachten darüber

1) Ob das Attestatum des Barbier-Gesellens L. fol. 26. Actorum fide dignum sey?
2) Oder ob nicht vielmehr die von Denuncianten ad articulos Inquisitionales 51 52. 53. & 54. fol. 44. & 45. eingestandene Maladie aus einem fluore albo von des Denuncianten eigenem Eheweibe herrühren könne, mithin keine Lues venera gewesen?

Nebst Zufertigung derer Actorum Inquisitionalium und dieser Defension einhohlen sollen. Dafür beharre ich consueta sub imploratione, und eventualer reservation fernerer Defension

Eur. Hochwürden und Gnaden

N. den 31. Augusti 1723.

Gehorsamster

J. G. R. Adv. Def.

NAchdem C. L. G. vor einiger Zeit an einem bösen Halse curirt, ihme auch einige Medicamenta als zu laxiren, und zu schwitzen gegeben,

ben, er aber dieser wegen ein Atteſtat von mir verlanget, ob ſolche Kranckheit aus einer übelen Conduite, und liederlichen Leben entſtanden? So atteſtire hiermit, daß dieſer Zufall aus keinen liederlichen Leben entſtanden, desgleichen auch ihn niemahls an einer verdächtigen Kranckheit unter Händen gehabt, welches wohlbedächtig hiermit bezeugen wollen. So geſchehen in N. den 28. Auguſti 1723.

P. E. Chir.

Artic. 50.

Ob Inquiſit ſich vom Feldſcherer L. curiren laſſen?	Ja.

Artic. 51.

Woran? Wenn?	Als er ſeine Frau faſt ein Jahr gehabt, und wäre es Martini 1720. geweſen, er hätte eine Beule an der lincken Seite an der Lende forne am dicken Fleiſch gehabt, daran hätte ihn L. curiret, die Beule hätte er davon bekommen, weilen er ſeiner Frau, als ſie eben ihre Menſes gehabt, unvermerckt beygewohnet, und nach kurtzer Zeit gleich Schmertzen im Leibe gehabt, auch ſich es nachhero bald geäuſſert.

Artic. 52.

Ob es nicht eine garſtige Kranckheit, die Frantzoſen geweſen?	Nein es wäre keine garſtige Kranckheit geweſen.

Artic. 53.

Ob nicht Inquiſit einen Bubonem an der lincken Scham-Seite gehabt?	Eine Beule habe er gehabt, wie er bereits geſaget. Es wird hierbey Inquiſitin des Chirurgi Atteſtat vorgeleget.

Artic.

Artic. 54.

Und an der Gonorrhœa virulenta laboriret?

Durch das Membrum sey Materie von ihm kommen, als ihm L. Pflaster auf die Beulen geleget, so selbige zertheilet.

Artic. 55.

Ob ihn nicht noch ein anderer in der Cur gehabt, und wer? und woran?

Den Barbir N. habe er verwichene Fasten auch gebraucht, weil es ihm auf der Brust gelegen, und einen bösen Hals gehabt, hätte er ihm in den Halß sprützen und was zu purgiren geben müssen und wäre ihm die Häke und Mandeln geschworen gewesen.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es hat E. Hochwürdiges Capitul des hohen Stiffts zu M. an unsere Facultät die Acta wieder den D. K. daselbst C. L. G. gesendet, über zwey Fragen welche fol. 47. von dem Defensore gedachten D. K. aufgeworffen worden, unser in ratione und experientia gegründetes Urtheil zu vernehmen; Wir haben also nach Collegialischer Communication aus denen Actis ersehen, wie bemeldter G. mit seinem Weib bishero eine böse und unfriedsame Ehe geführet, welche er laut des attestati medici nach fol. 13. erbärmlich und fast übermenschlich geschlagen, dahero auch dieselbe dahin gebracht, daß sie nach fol. 21. b. und 23. b. von ihrem Ehe-Mann ausgesaget, wie er von Anfang, da sie ihm geheyrathet, mit einer venerischen Kranckheit behaftet gewesen, auch zu Begläubigung ihrer Aussage sich auf die verunreinigte Wäsche, nicht weniger auf den Gebrauch allerley zu solcher Maladie gehörigen Instrumenten, auch auf des bißher gebrauchten Chirurgi Zeugniß, so fol. 26. beygeleget ist, ja durch ihre gantze Aussage auf einen verdächtigen Umgang ihres Mannes mit andern Weibes-Personen sattsam beruffet; wie dann dieser ihr Mann fol. 45. art. 53. 54. selbst bekennet, daß er eine Beule in inguine gehabt, und den Ausfluß einer Materie aus dem membro virili nicht leugnen könne, welches er zwar

nach art. 52. vor keine garstige Kranckheit erkennet, besonders aber diesen verdächtigen Fluß in art. 54. indirecte dem Pflaster des Chirurgi beymessen, juxta verba, durch das Membrum sey Materie von ihm kommen, als ihm der Chirurgus L. Pflaster auf die Beule geleget, in art. 51. aber seine Ehefrau graviren will, als wenn er von derselben diese Beule in der lincken Seite an der Lenden bekommen, da er währenden ihres fluxus Menstrui ihr beygewohnet: woraus gar leicht erhellet, wie dieser Beklagte auf allerley Weise, solche angebrachte aber noch nicht abgelehnte Beschuldigung zu drehen gesuchet: wann nun Beklagter zwar seinen exceß der Schläge, womit er sein Weib beleidiget, in Actis gestehet, auch wohl leicht begreiflich, daß dergleichen Verletzung nicht von einem einfachen Strick hergekommen sey, so suchet nunmehro besagter Beklagter sich einigen Verdachtes und Beschuldigungen mit folgenden Fragen zu entledigen.

1) Ob das Attestatum des Chirurgi fol. 26. fide dignum sey?

Hierauf erkennen wir, daß zwar einige Einwürffe, welche Defensor wieder diesen Chirurgum anbringet nach fol. 51. 52. ihren Grund in so weit haben, wie keinesweges denen Chirurgis, innerlichen Curen sich anzumassen, erlaubet sey, und wie dergleichen Feldscherer wieder die hohen Königl. Verordnungen leider mehrmals sich vergehen, daß doch hiernechst einmahl diesem Chirurgo in seinem Attestato Glauben beyzumessen, wie des C. L. G. Beschwehrung allerdings Gonorrhœa virulenta und bubo venereus gewesen, allermassen die Erkänntnis dieser Kranckheit, nach ihren Kennzeichen weder Chirurgis unbekannt seyn kan, noch mit derselben innerlichen Cur zu confundiren, daß auch nachmahls gedachtem Chirurgo ohne Grund beygemessen wird, als hätte er diese Kranckheit luis venereæ beschuldiget: dahero wir aus mancherley Umständen fidem attestati bekräftigen, und solche Kranckheit vor eine venerische Beschwehrde halten, welches ausser denen indiciis morbi, der beschuldigte Umgang mit verdächtigen Weibes-Personen noch mehr erhärtet, als welcherley Umstände gewöhnlich solche Inficirung zu verursachen pfleget. Dahero auch vielmehr das attestatum fol. 57. wieder, als vor den Beklagten ist, weil bey solcher venerischen infection vielfältig dergleichen Kranckheiten am Halse sich äussern, und solchergestalt das letzte Zeugniß vermöge des Zusammenhangs aller Umstände, den Beklagten nicht justificiren oder vor reine sprechen kan.

2) Ob nicht vielmehr des denunciati maladie, von fluore albo seines Ehe-Weibes herrühren könne?

So kan nicht unberühret bleiben, wie die falsche Præsumtion von fluore albo in gantzen Actis nicht gegründet und dessen nirgends, als in dieser Frage Meldung geschehe, dahero auch mit einigen Grund die Klägerin keinesweges zu beschuldigen ist: Falls aber die Frage dahin gehet, wohin sie der Beklagte nach fol. 44. art. 51. ziehen kan, ob diese Maladie solchen einmahligen Beyschlaff durante Mensium fluxu könne zugeschrieben werden: so ist zwar aus älterer Medicorum als, *Avicennæ, Averrhoes, Mercurialis, Nancelii Trachyeni (conf. P. Zacch. qv. med. leg. Lib 7. tit. 3. qv. 3. n. 11.)* Meinung so viel bekannt, daß dergleichen eheliche Beywohnung schädlich seyn kan, dahin auch mag gezogen werden was *Warlitz de morb. biblicis p.* 374. aus dem *Frankenau* anführet, nehmlich *quod excessus venereus cum propria uxore morbi gallici causa fuerit:* dannoch können beyde Observationes dem Beklagten nicht zu statten kommen, indem derer vorangeführten älteren Medicorum Muthmassung, sich auf die falsche Meinung gründet, quod sanguis Menstruus sit virulentus; nechsthin ist es rarissimus casus, daß a conjuge menstruata pura ein Ehemann wäre inficiret worden, wo auch endlich dergleichen infectio erfolgte, so würde entweder das Eheweib sonst eines sehr unreinen Geblüts, oder wohl gar einer vorhergehenden venerischen Unreinigkeit zu beschuldigen seyn, welcherley Anmerckungen aber auf keine Weise auf gegenwärtige Klägerin zu appliciren sind: gleichwie der andern Observation sich laut derer Acten der Beklagte nicht anzumassen hat; allermassen nach der Denunciation der Klägerin fol. 22. b. erhellet, daß der Beklagte von Anfang, da sie ihn geheyrathet, schon eine solche venerische Unreinigkeit an sich gehabt, welche nachher mehr und mehr zugenommen, anbey die Klägerin sich auf das Zeugnis ihres Mannes fol. 23. a. daß sie in der Liebe sehr kaltsinnig sey, und davon wenig Empfindung habe, beruffet, dahero auch der Erfolg solcher Maladie nicht einem, mit diesem Eheweib übermäßig gepflogenen Beyschlaff mag zugeschrieben werden; gleichwie viele andere aus denen Actis concurrirende Umstände der Denunciantin zu ihrer eigenen purification zu statten kommen, und solche imputation ablehnen: wann aber hingegen bey keiner Gelegenheit von einer angesteckten und unreinen Persohn das contagium leichter und geschwinder als durch den Beyschlaff kan communiciret werden *conf. Zacchias Consilio 36. n. 5. quæst. med. legal. lib. 3. tit.*

3. qv.

3. qu. 6. n. 7. 25. 26. Thom. Campanella Medicinal. l. 6. cap. 20. artic. 4. p. 521. Valentini Corp. jur. med. legal. ff. introd. P. 4. Sect. 3. lin. 16. Stryck de dissol. sponsal. Sect. 2. §. 44. Böhmer de repud. probat. causis §. 16. p. 41. so hat sich allerdings nach fol. 23. *b.* die Klägerin wegen ihrer Gesundheit zu besorgen, damit sie nicht mit gleicher Kranckheit möchte angestecket werden: dieses unser in ratione und observatione gegründetes, auch aus denen Actis erläutertes, und erwiesenes Urtheil haben wir mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel ausfertigen und beständen wollen. Halle den 23. Novembr. Anno 1723.

Epicrisis in Casum XVItam.

QVando morosi & repugnantes peccatores in eximia scelera delabuntur, tunc culpam sæpe in Deum conjiciunt, qui hanc afflictionem & crucem ipsis decrevit & intulit, vel Diabolo tantum adscribunt, qui ipsos seduxisse accusatur, vel aliorum seductioni imputant, eo ipso se utpote puros & innocentes declarant: hæc observatio sicut in foro Theologico occurrit, ita parallela experientia in foro Medico contingit & quidem præcipue in casibus veneream infectionem concernentibus, ubi nonnulli fascinationem accusant, aliqui in alios culpam derivant, ex quibus in se propagatam referunt talem impuritatem, seorsim vero compotationem cum aliis, aut quod in eundem locum secretiorem conscenderint &c. allegant, nonnulli occultam dolosam communicationem hujus mali ab aliis clanculum perpessam enarrant & denique illi, qui in matrimonio versantur homines, plane quandoque in conjugem culpam devolvere haud erubescunt: Præsens casus versatur circa refugium ultimi argumenti, quod ex illa communi persvasione ortum traxit, quasi fœminæ menstruatæ sint impuræ & morbidæ, vnde vi legis Mosaicæ ejusmodi fœminæ immundæ (æque ac mas qui pollutionem perpessus est) & morbo sibi consveto & naturali afflictæ dijudicatæ & habitæ sunt: hæc sententia in forum medicorum propagata fuit, quare per consequentem, minus tamen exacte verum & firmum, commentarium, virulentiæ macula in mensium negotium derivata fuit, ita ut quidam asseruerint, quod illi, qui contra prohibitam legem cum Menstruata fæmina carnali coiverant copula fœda infecti fuerint Lepra, quæ Lepra vero, quia aliquid affine cum venerea infectione habet, ita hodienum a minus peritis creditur, quod cohabitatio cum menstruata fœmina venereum miasma excitet & communicet. Ut ut vero sub qualicunque theoretico prætextu hoc assertum defendi posset, tamen illud adeo absolutum & universale haud est: equidem minime nego, quod omnis menstruus sanguis aliquid impuritatis contineat, quam ex commixto liquore genitali hoc tempore nanciscitur: tamen illa impuritas propterea non statim venereum inquinamentum provocare debet: & si ex ejusmodi impuro coitu Lepra ortum traxit, tunc sane omnes circumstantiæ adeo discrepant, ut generalis inde regula & applicatio minime formari possit: Si enim transgressio legis peccatum, Lepra vero ex parte pœna peccati est secundum Num. 12. v. 10 2. Reg. 5. v. 27. (unde quia Lepra mundificatus fuerat, debebat afferre sacrificium pro reatu ein

Schuld-Opffer, Levit. 14 v. 12. 13.) ita lepra potuit etiam particularis divina pœna prædicti sceleris & impuri coitus esse: Proinde etiam concedo, quod menstruus sanguinis in una fœmina præ alia ratione reliquæ prædominantis dyscrasiæ humorum, impurior esse queat, qualis deinde sub tali coitu genitalibus marium partibus extrinsecus communicatus in aliis corporibus æque impuris aliquam labem, attamen haud exquisitam veneream excitare solet, ut exinde in partibus masculorum genitalibus ardores, congestiones, intumescentiæ, rubores, tumores, nodosæ stagnationes, verrucosæ excrescentiæ, imo suspectæ ulcerationes oriantur, quæ singula tamen a perfecta venerea labe libera & immunia tam diu manent, donec specialiora specificæ hujus infectionis proferantur indicia: Quod si itaque prædictæ circumstantiæ cum præsenti casu comparentur, tunc sane judicium haud erit difficile, quo minus a coitu cum conjuge quæstionis menstruata infectio venerea derivari possit: Et si rationi & observationi haud contrariatur, quod ex nimio veneris usu venereæ etiam luis infectio ortum trahere possit (quam observationem testantur *Nic. Massa de morb. gallico cap. 2. Sim. Pistorius Positione de malo franco tr. 5. Valesius in 3. Epidem. com. 22. Zacutus Lusitanus M. P. H. lib. 1. qv. 36. hist.)* tamen stantibus circumstantiis in prædicto casu neque hæc observatio eo applicari potest. Plura de immunitate lascivorum marium, qui cum menstruatis suis conjugibus cohabitant, hoc loco addere haud ulla requirit necessitas; quare una alterave observatione practica præsentem casum illustrare volui.

CASUS XVII.

IMPUTATA INFECTIO VENEREA DUBIA.

Tit.

Aus beykommenden fasciculo Actorum, werden Ew. Hoch-Edlen Hochachtbahr. Herrl. mit mehrern ersehen; welchergestalt vor weniger Zeit bey uns verlauten wollen, als ob der hiesige Gerichts-Diener, J. D. Z. nebst den Seinigen mit einer gefährlichen Kranckheit solte behafftet seyn? Alldieweil nun bey selben zum öfftern viele bürgerl. Personen, wegen ein u. andern Begünstigung zum Gehorsam müssen gebracht werden; als haben wir vor nöthig befunden, zur Conservation des boni publici, die Anstalt zu machen, und hiesigem Land- und Stadt-Physico, H. D. J. C. S. dahin zu vermögen, daß er mit Zuziehung eines Chirurgi sich der Sachen unterziehn, und wie sie die Kranckheit befunden, ihren gründlichen Bericht erstatten sollen. Wie nun dieses bewerckstelliget worden; hat so wol der Herr Stadt- und

und Land = Physicus, H. D. S. als auch der HerrChirurgus, J. G. S. alhier fol. ihren Bericht abgestattet, und ihre Meynung dahin uns eröffnet, daß diese befundene Kranckheit beym Gerichtsdiener mit allem Rechte ein morbus gallicus zu nennen sey. Nachdem nun dieser Gerichts-Diener Z. hierauf, zum Herrn D. R. G, Med. Pract. sich gewendet; will besagten Herrn D. G. fol. angebrachte Meynung dahingehen, daß die Kranckheit nur ein Scorbut sey; welche Meynung aber obgedachter Herr D. S. fol. wiederleget. Damit wir nun zu einer gewissen Meinung uns entschliessen können; So ergehet an Ew. Hoch-Edl. und Hochachtbahr. Herrl. unser dienstliches Suchen und Bitten, Selbe wollen hochgeneigt geruhen, diese Sache wohl und reiflich zu überlegen, und dero Mediciniſches Gutachten, cum rationibus dubitandi & dicidendi, in forma probante, umb die Gebühr, uns zukommen zu lassen; Wormit wir verharren

G. den 10ten Julii.
1721.

Actum G. in Curia den 9. Jun. 1721.

NAchdem verlauten will, daß der Gerichts-Diener J. D. Z. mit einer üblen Kranckheit soll behafftet seyn, und zur Conservation des boni publici von nöthen seyn will, daß dieserwegen eine Untersuchung geschehen möge; Als wurden dem Herrn Land = und Stadt - Physico ordinario Herrn D. J. C. S. vornehmen des Raths aufgetragen, daß er mit Zuziehung eines Chirurgi sich der Sachen unterziehen, und wie derselbe die Kranckheit bey dem Gerichts-Diener Z. und den Seinigen befinden wird in einem Bericht in forma probante zu weitern Nachricht ausstellen solle. Actum ut supra

J. S. S.

II.)

NAchdem J. D. Z. hiesiger Gerichts-Diener mit seinem gantzen Hauß sich in Verdacht gebracht, als ob er und seine Angehörigen mit einer ansteckenden u. verdächtigen Kranckheit behafftet seyn; so ist ein Hoch-Edl. u. Hochw. Rath hiesiger Stadt bewogen worden, uns Endes bemeldte ordentlich zu requiriren den obgedachten J. D. Z. mit den Seinigen ihrer Kranckheit halber zu befra-

befragen, und nach Nothwendigkeit zu besichtigen, auch davon unsern gewissenhafften Bericht und Gutachten de morbo abzustatten; solcher Erforderung nun zu Folge haben wir mit den Gerichts-Diener Z. nach gethaner Befragung derer Zufälle, welche er bey sich befindet, da er ausser der neulichen im Rathhause gethanen Aussage, als er zugestanden, wie es ihm in den Gliedern schwehr läge, nichts geklaget, besichtiget und befunden, daß, wie an der Stirne, also auch in cute capitis capillosa und Genicke collectiones nodosæ waren, ferner circa anum condylomata und an den dicken Beinen Flecken vom geheilten Ausschlage, mitten an dem membro virili und scroto ein klein ulcus zu sehen. Eines Hochweisen Raths Verordnung weiter Genüge zu thun haben wir dessen Ehe-Weib examiniret, welche im Halse ein klein Beulgen hinter der rechten Mandel, als eine Hasel-Nuß groß hatte, redet ein wenig heiser, klagete auch über einen fluorem album, welcher den Umständen nach virulentus ist, nach diesem redeten wir auch mit des Gerichts-Dieners Schwester, so noch unverheyrathet ist, welche auch einen trocknen erhabenen Ausschlag über dem lincken Auge an der Stirne, am meisten aber um das Kinn hatte, den Gaumen funden wir exulceriret, dabey redete sie etwas heisser: weil die Mutter des Z. nicht zu solcher Untersuchung der Kranckheit kommen wollen, hat sie der Her Chirurgus S. allein zu Hause gesprochen, und befunden, daß sie um den lincken Mund einen erhabenen Ausschlag als Wartzen habe, wie denn endlich auch das kleine Kind nicht befreyet, sondern am Munde ausgeschlagen gewesen. Dieses ist alles, was wir an obgedachten Personen befunden und zu betrachten haben. Hiervon nun unser Guttachten zu ertheilen, so geben alle wohl erwogene Umstände an den Tag, daß diese Kranckheit mit allem Recht ein morbus Gallicus zn nennen sey, welches wir unter unserer eigenen Hand und Petschafft wohl bedächtig hiermit zu berichten vor nöthig erachten. Gegeben den 11. Jun. 1721.

J. C. S. D.
Land- und Stadt-Physicus.

J. G. S.
Chirurgus.

DEmnach J. D. Z. Gerichts-Diener allhier uns zu Ende gesetzen wehmüthig ersuchet, seinen Leib in genauen Augenschein zu nehmen, wohl zu untersu-

tersuchen, ob er die Kranckheit, davon er beschuldiget würde, am Leibe würcklich habe, und deren mit Grunde der Wahrheit beschuldiget werden könnte? auch darüber unser schrifftliches Judicium ihm auszustellen: Weil nun dieses sein Suchen der höchsten Billigkeit gemäß auch unsere Schuldigkeit ihm hierinnen zu willfahren, erfordert als haben wir selbigen heute unten gesetzten Dato denudato corpore genau angesehen, und folgendes an ihm befunden:

1) Sahe man einige rothe groß und kleine platte Flecken an der Stirne, und rechten Seite der Backen, dergleichen auch auf dem Haupte unter den Haaren nebst wenigen Grindchen gespühret wurden.

2) In dem Munde war nichts, ausser einiger tumor an den Backen, wo die Flecken sich zeigeten, zu spühren; die Stimme war rein, ohne alle Heyscherkeit, auch kein Gestanck aus den Munde zugegen.

3) Das Scrotum und membrum virile war vollkommen rein, auch war keine Geschwulst, keine Geschwüre an der Eychel zu sehen, keine Entzündung, kein Merckmahl eines Drüppers, kein bubo vorhanden, in summa so beschaffen, als ein gesunder Mensch an diesen Theil beschaffen seyn kan.

4) An den Füssen sahe man auch Flecken, welche denen an der Stirne und Backen ähnlich waren dergleichen auch auf dem Rücken hier und dar sich zeigeten.

5) Wurden circa orificium ani einige harte condylomata, ohne einige Entzündung und Schmertzen gefunden, welche aber derselbe allbereit bey 12. bis 13. Jahren nach seiner Aussage gespühret habe, als welche im zunehmenden Monden zu- im abnehmenden Monden aber abzunehmen pflegeten, auch mannigmahl sich gar verlohren hätten. Uberdis ist derselbe völlig activ in seiner Verrichtung, spühret keinen Abgang, weder in actionibus vitalibus noch animalibus.

Aus vorstehenden und nachfolgenden wohl erwogenen Umbständen kan nicht absehen, wie der arme Mann eines Contagii venerei zu beschuldigen sey, vielmehr halte diesen morbum vor einen radicatum Scorbutum, und dis hauptsächlich unter andern auch daher, weil dessen Vater, welchen wohl gekennet, auch etliche mahl in der Cur gehabt, mit dergleichen Ausschlag dann und wann beleget gewesen, und er also dieses malum, als eine hæreditarium besitzet, und weil auch zum Grunde des cotagii venerei præsentis gesetzet werden will, das die Geschwister, Mutter und Frau inficiret sich befindeten, so will sagen, daß dieses ehr vom scorbuto, als welcher höchst con-

contagiös, vid D. D. G. W. Wedel. diss. de morbo contagioso Cap. 2. 12. als von der Lue venerea, die nicht so wohl per contagium, als vielmehr per concubitum zu inficiren pfleget, den so schreibet D. Joh. Helfrig Jungh in Medic. præs. secul. accommod. Part. II. Sect. I, Cap. 22. p. m. 741. quod venereum virus propagari possit per oscula, bibitiones cum infecto, impuræ cloacæ insessum, &c. hoc illorum ratione inventum esse credo, quibus honorem manere volumus, daß aber Beschuldigter mit Mutter und Schwester dergleichen solte celebriret haben, will von ihm als einem Christen nimmermehr hoffen, vielweniger statuiren. So schreibet auch über diß nur berühmter Medicus D. Johann Helfr. Jünk. c. 1. p. 742. Quod incipientis Luis venereæ signa haud dentur, nisi accedat Patientis confessio de inpuro coitu. So ja aber denen signis etwas zutrauen, so sind die gemeinsten ulcera venerea, urinæ ardor, dolor ossium, gonorrhœa virulenta, cum pruritu, lentigine, inflatione, ulcera, penis & pudendorum tubercula, crusta instar variolarum in facie, pudendis, & reliquo corpore, tumores inguinum, bubones venerei pone aures, & sub mento, testium capillorum defluvium &c. vid. cit. Wedel in exercitat. semiolog. pathol. cap. 19. pag. 212. dergleichen keines bey dem Beschuldigten zufinden; Uberdiß sind lues venerea und scorbutus morbi admodum harmonici, ut Oedipo ad eum explorandum opus sit, vid Joh. Dolæ Encycl. med. domagt. Lib. III. cap. 14. pag. 746. Nam si ullus morbus, sagt er ferner, larvatus incessit, hic præcipue (seu lues venerea) illud nomen meretur, citato loco & pag. Was die condylomata betrifft, welche hier das meiste zu sagen haben mögten, so ist unter denen Medicis ausgemacht, daß nicht alle condylomata ex miasmate venereo ihren Ursprung nehmen, sondern auch ex sanguine scorbutico herkommen, vid sæpius cit. Wedel. Colleg. path. semiol-therap. M. S. S. part. I. p. m. 337. ex plicarum intestinalium naturalium præternaturali intumescentia herstammen, vid. Rosin. Lentil. Miscell. med. pract. p. m. 277. *a*. So machet auch Carolus Musitanus in seinen Chirurgischen und Physicalischen Schrifften Cap. 66. p. m. 539. einen Unterscheid unter condylomatibus und spricht bey der Cur derselben: wo aber kein venerisch Wesen bey diesen Gewächsen ist, so kann man sie unvermerckt verzehren, statuiret also tecte auch condylomata, so ausser der lue venerea entstehen können. D. Stephan. Blancard. in seiner belägerten und entsetzten Venus schreibet diese venerische condylomata lediglich der scharffen materiæ zu, so

aus

aus denen membris genitalibus herauszufliessen pfleget; weil aber bey diesem Patienten keine genorrhœa virulenta vorhanden, so können auch solche davon nicht herstammen, sondern müssen einen andern Ursprung haben, vielmehr wolt ich solche dem vielen Rennen und Lauffen, so dessen Amt mit sich bringet, zuschreiben, da vi attritus partis affectæ sanguis fœculentus crassus häuffig invitirt wird und also causam horum tumorum allerdings abgeben kann. Zu mehrer Bekräfftigung haben wir dieses in fundamentis medicis & chirurgicis wohlgegründetes Judicium mit eigenen Händen unterschrieben und besiegelt. G. den 25ten Junii 1721.

R. G. D.

J. W. B. Chirurgus.

Wohl-Edle, Hoch- und Wohl-Weise, Hochgeehrte Herr Burgemeister, Syndice und sämmtliche Herren des Raths.

Hochzuehrende Herren *Collegen*

Ich übergebe mit schuldiger Dancksagung zurücke des Herrn D. G. wieder meine Besichtigung des Gerichts-Dieners und seiner Angehörigen verfertigte Schrifft. Bitte nochmahlen der Stadt Wohlfahrt halber auf des Z. Unkosten Einer Medicinischen Facultät zur Erkänntniß zu überschicken, und solche Einrichtung und Verfügung zu machen, damit ich ins künfftige von solchen Schrifften verschonet bleibe, und wenn Zweiffel entstehen solte, auf desselben, welchen es angehet, Unkosten zu verschicken; wie ich mich geneigter Willfahrung versehe, als verbleibe

Eines Hoch-Wohl-Edlen, Hoch- und Wohlweisen Raths

Meiner Hochgeehrteste Herren *Collegen*

G. den 5. Jul. 1721.

Dienstschuldigster
J. C. S. D.

Es hat Ein Wohl-Edler, Hoch- und Wohl-Weiser Rath hiesiger Hochfürstl. Sächs. Stadt G. mir eine Schrifft communiciret, welche Herr D. G. Medicinæ Practicus allhier, ich weiß nicht aus was Absehen wieder meine und des Herrn Chirurgi S. auf Obrigkeitlichen Befehl gethane Besichtigung des Gerichts-Dieners Z. und seiner Angehörigen verfertiget, zu mehrerer Beglaubigung nebst Herrn Chirurg. B. (welcher nicht gewust, daß schon die Besichtigung von mir geschehen) unterschrieben und besiegelt, auch einem Hoch- und Wohlweisen Raths-Collegio übergeben lassen. In dieser Schrifft, ungeachtet er gewust, daß ich mit Herr S. die Besichtigung gehalten, (indem er durch den Gerichts-Diener im Rathhause um die Communication meines von der Besichtigung ertheilten Berichts anhalten lassen, darwieder ich aber protestiret) hat er Erwehnung gethan, wie er mit Herr B. die Besichtigung vorgenommen, und zuletzt den Beschluß gemacht, daß sein Judicium (welches er ohne Verlangen des Wohl-Edlen Raths-Collegii gegeben) in fundamentis medicis & chirurgicis wohl gegründet sey, und consequenter meines nicht, welches er auch anstatt einer Hochlöbl. Medicinischen Facultät, welcher ich mich gerne unterwerffe, in allen wiederleget. Dahero wird mir es nicht können verarget werden, daß ich ich in Christlicher Bescheidenheit meine Gegen-Antwort an einen Hoch- und Wohlweisen Rath übergeben; und auf Z. Unkosten in Einer Hoch-Löbl. Medicinischen Facultät zum Ausspruche zu verschicken, dienstlich ersuche. Daß ich meine Antwort ertheile, so hat Herr D. G. in seinem Berichte vorgestellet, daß rothe, groß und kleine Flecken an der Stirne rc. zu sehen gewesen. Dieses scheinet meinem und des Chirurgi Hn. S. Berichte zuwieder zu seyn, allein, wenn man die unterschiedene Zeit beyder Besichtigungen consideriret so ist es nicht, wann wieder in 14. Tagen noch eine Besichtigung geschehen solte, würde der Gerichts-Diener vermuthlich noch reiner aussehen, man kann vom 10. Jun. an, da ich die Visitation übergeben, bis zum 25. Jun. viel abheilen; dieses hätte Hn. D. G. wohl einfallen können, zumahlen er wohl wird auf der Gasse die Menschen vor meiner Besichtigung gesehen haben, ich habe es auch nebst Hn. S. Stadt-Chirurgus, und Hn. R. observiret, es ist ja so arg gewesen, daß Ein Wohl-Edl. Rath ist bewogen worden, mir und Hn. S. (weil der Gerichts-Diener wieder Hn. S. protestirte, und zwar ohne Grund) die Besichtigung aufzutragen; wenn ich weiter die Sache soll vorstellen, so ist verdächtig gewesen, daß er die Besichtigung weiter hinaus zu verschieben, sich etliche mahl bemühet, wie mir und denen Herren Chirurgis bekannt, daß ausser dem tumor am Backen, und zwar inwendig, (wie mir Hr.

B. mündlich referiret,) keine Heiserkeit und Gestanck aus dem Munde zu mercken gewesen, ingleichen keine Gonorrhœa virulenta &c. Hierauff antworte mit dem Franc. dele. Boe. Sylvio, quoad symptomota, aliquando plura, aliquando pauciora observantur, & quidem pro personarum affectarum temperamento vario luis contractæ modo diverso, quin ejusdem duratione & tractatione diversa, nec dissentit B. Etmüllerus, in Operibus med. Part. 2. p. 520. es ist auch nicht stets eine gonorrhæa dabey, wie nicht allein soll weiter dargethan werden, sondern auch solches D. Lentilius erfahren, vide Miscell. Med. pract. p. 538. daß das scrotum und membrum virile kein klein ulcus gehabt, stösset meinen Pflichtmäßigen Bericht nicht umb, es kann auch zu glauben seyn, daß kein ulcus an dem Scroto und perinæo zu sehen gewesen, daß es in den 15. Tagen auf äusserliche aufgelegte Sachen heilen kann, es müsten aber zum wenigsten vestigia daran vorhanden seyn, Hr. B. hat mir den 4. Jul. referiret, daß an dem membro virili macula gewesen, dergleichen wir mehr am Leibe gefunden, hingegen hat Hr. D. G. es in dem Berichte negiret, so frage ich, was ist von Hn. D. G. Berichte zu halten? auf des Dieners angeführte Aussage, daß die Condylomata in ab- und zunehmenden Monden ab- und zunehmen, antworte ich gar nicht, warumb ist ihm denn diese Entschuldigung nicht bey meiner Besichtigung beygefallen. Ist ihm doch bey H. D. G. nicht einkommen, daß es ihm in Gliedern schwehr liege; hingegen gestand er solches vor dem öffentlich im Rathhause, und Raths-Collegio, als er wegen seiner Unpäßlichkeit befraget ward, allein Hr. D. G. setzet in seinem Berichte, daß er völlig activ in seinen Verrichtungen sey, und verspühre keinen Abgang in Actionibus vitalibus auch animalibus. Hierbey will man nun behaupten, daß der Gerichts-Diener keines contagii venerei zu beschuldigen sey, sondern vielmehr einen scorbutum radicatum und hæreditarium besitze, und daß ich nebst dem Herrn Chirurgo gemeinet, die Mutter, Ehe-Frau und Schwester wären auch inficiret, das wäre auch von dem Scorbuto, als welcher höchst contagiös. Hierauff antworte, daß Hr. D. G und Hr. B. Besichtigung unvollkommen ist, weil sie gedachte Personen nicht besichtiget, noch besichtigen lassen, man muß nicht aus einigen sondern aus den meisten Signis schliessen; daß scorbutus contagiosus und offt hæreditatius sey, ist zwar bekandt, und D. G. W. Wedel ausser angeführtem Orte auch in Exercitat. Semiol. Pathologic. c. 48. p. 130. & Evgalenus obs. 59. p. 398. Sennertus de scorbuto. E. S. Mollenbroccius de varis p. 30. Rolfincius l. 3. epat. affect. c. 12. p. 252. Willisius c. 2. & Scorb. p. 151.

Charleton de scorb. c. 2. D. Junker Conspect. med. Theor. Pract. 460. 464. es stehet aber in Herr D. Wedels angeführter diss. de morbo contag. c. 2. p. 12. nicht dabey höchst ansteckend, und bleibet wohl dabey, scorb. non tam insigniter contagiosus est. Contagium Luis venereæ longe severius est wie D. Junckerus in Conspectu Medicinæ cum præfatione Herr Hoff-Rath Stahls p. 460. anführet, in folgenden Zeilen will Herr D. G. statuiren, daß Lues venerea nicht so wohl per contagium, als vielmehr per concubitum zu inficiren pflege, berufft sich aber nicht auf seine Experientz, sondern auf Lic. Junckens Autorität. Es muß wohl Hr. Lic. Juncken (wie er sich selbst in seinen Büchern nennet) bey dieser Meinung nicht verblieben seyn, daß es nicht a solo coitu impuro herkomme, indem er in praxi medica, p. 653. schreibet: ut plurimum impuro coitu communicatur, es stehet hingegen nicht, semper a solo coitu impuro dependet, wie denn auch Drelincurtius gemeinet, daß es allein von unreiner Beywohnung herkomme; Wie dem allen aber, so findet man dennoch die meisten Autores darinnen einstimmig, daß, obschon die lues venerea frequentissime & familiarissime per cohabitationem contagiosam cum persona impura auf den Hals gebracht würde, sie dennoch durch andere Dinge ohne Beyschlaff einem Menschen kan zugezogen werden, und die Folge nicht allzeit ist, daß einer mit einer inficirten Person zuthun gehabt, dem dieses Ubel zustösset, und Tachen. c. 15. Hippocrat. Chym. Cornarius obs. 25. Sebitz. spec. med. pract. 9. c. 2. & morbo contag. Horst. part. 2. obs. 11. Renealm. obs. 56. fol. 41. & 52. Riverius cent. 2. obs. 95. cent. 4. obs. XCX. p. 653. Item observat. commun. p. 415. §. p. 679. Brassavola de morb. Gallic. Claudius de ingress. ad infirm. Ballon. in Cons. Fallop. Tr. peculiar. Forestus obs. 2. lib. 32. in Scholiis Botallus. de lue venerea p. 472. Verducks Chirurgische Schrifften parte 2. c. 40. p. 264. Simon Jacot. obs. 16. Samuel Formius obs. 51. Pruelle prax. med. 403. Tom. Obser. 2. Horst. lib. 7. obs. 3. Paul. Zacchias in Quæst. med. legal. p. 31. Schenck. obs. med. de lue venerea, Sydenham de lue venerea quæst. 2. p. 66. & 67. Horstius l. 7. obs. 8. Hildanus cent. 1. obs. 100. Paul. de Sorbait. Prax. med. p. 253. Ettmüllerus opera in 4to p. 1. c. 2. p. 521. & in Fol. Tom. 2. p. 520. Carolus Musitanus in Chirurgia Tom. 4. de lue venerea f. 2. C. 31. C. Blancardus in der belägerten und entsetzten Venus p. 12. 13. 19. Caspar Reies in Elys. Jucund. quæstion. camp. quæst. 60. §. 4. p. 776. D. Georgius Franckius diss. de Syphilide Thes. 11. 12.

13. D.

3. D. Maibomius in diff. de lue venerea §. 17. D. G. W. Wedel in Compendio Prax. clinic. secundum Casus Timæi, a Güldenklee L. 7. p. 177. & Exercitat. semiot. patholog. C. 78. p. 212. D Valentini Praxis med. parte 2. C. 89. & 90. D. Junckeri Conspectus medicin. p. 490. D. G. W. Wedel in diff. de lue venerea c. 3. item in diff. de contagio & morbis contagiosis c. 2. p. 12. diese disp. hat der Herr D. G. allegiret das Cap. und 12. Blat, aber nicht diese Observation, man lese auch nur was p. 24. 25. stehet, D. Ulau observationes clinic. a Viro Excellentissimo privatis prælectionibus quondam traditæ. p. 132. meine wenige Experientz noch beyzusetzen, so berichte, daß als ich vor 30. Jahren in Leipzig studirte, fand sichs, daß in dem Hause, in welchem ich meine Stube und Tisch hatte, eine unreine Kinder-Frau ins Hauß kam, die bey der Amme in einem Bette schlaffen muste, in kurtzen brach es aus, daß die Amme und das stillende Kind angestecket waren, da doch der Amme und dem Kinde anfänglich nichts gefehlet. Vor 10. Jahren ward ein Krüger mit seinem Weibe in Gubischen Kräyse also angestecket, der Krüger reiset mit seinem Weibe auf ein ander Dorff dieses Kräyses, zu seines Weibes alten Eltern, welche von einen unreinen Soldaten waren angestecket worden, durch die Betten bekommt es auch der obgedachte Krüger, nebst seinem Weibe, als sie nach Hause kommen und des Krügers Eltern, so bey Jahren sind, mit ihme umgehen, wie sie haben keine Gonorrhœam gehabt, aber condylomata und andere Zufälle, den sie auch inficirt, der Stadt Chirurgus Saur, hat sie alle glücklich curiret, welcher dieserhalb mit mir conferiren muste. Also ist billig und recht, wie Herr D. Franc. in differt. de Syphilide Thes. 12. schreibet, injurii semper mihi visi sunt, qui nullos ex his promiscue commisseratione dignos existimant; Wir haben in unserm Bericht keine Ursache angeführet, woher diese Kranckheit kommen haben niemand beschuldiget, indem es auch von andern Ursachen entstehen kan, circa cohibationem veneream; daß der Herr D. G. meinet, die lues venerea wäre anfänglich schwehr zu erkennen, das läugnet man nicht, man weiß auch wohl, was vor signa luis venereæ vorhanden sind, und dürfften nur die von mir angeführten Bücher nachgeschlagen werden, in gleichen Bonetus in Thesaur. med. Practico Tom. 3. §. 16. p. 483. §. 17. p. 484. daß inter Scorbutum & luem veneream eine Analogia sey, kan man nicht in Abrede seyn, es soll solches auch Eugalenus Poterius de Scorbuto D. Joh. Bapt. Verduck Chirurgische Schrifften parte 2. C. 40. p. 261. Ammanni Paræneſis p. 179. ingleichen Herr Hoff-Rath

Stahl in diss. de Scorb. & luis venereæ diversis signis, und D. Juncker in Conspect. medicinæ p. 460. beweisen; die maculæ sind in Scorbuto, hingegen in lue venerea collectiones nodosæ, & siccæ, wie bey dem Gerichts-Diener, seiner Schwester und Mutter, auch dem Kind, die Muter ist als Wartzen am Munde ausgeschlagen, wie Herr N. und Herr S. berichtet haben, Herr N. hat ein Wohl-Edler Rath zu erst in die Bitteley geschicket, und darnach auch Herr S. weil sie zur Besichtigung in Herrn S. Hauß nicht kommen wollen. In Scorbuto ist das Zahnfleisch angegriffen, und die dentes cariosi vorhanden, bey des Z. Schwester aber war das Zahnfleisch gut aber der Gaumen erodiret, und redet heiser, in lue venerea, uvula,. tonsillæ, nares, ossa palati sind ulceroso ardore, arrosione, erosione, angegriffen, dieses Mensch hat sich die alte Geschwärn von E. Hochweisen Rath abgeschickte Bade-Mutter nicht wollen am Leibe besichtigen lassen, die EheFrau hat obgemeldte Bade-Mutter am Leibe rein befunden, uns aber hat sie den fluorem album gestanden, als wir sie examinirten, auch daß die materia gelb sey, von Schmertzen in dem Schooß, Unterleibe, schneidenden Wasser &c. wolte sie nichts gestehen, ob sie es mit Fleiß verschwiegen, ist uns unwissend, wir haben auch dißfalls in unsern schrifftlichen Gutachten nicht allzusehr auf den fluorem album gesehen, diese Leute gestehen keine Zufälle zu, weil sie es nicht haben wollen, daß man es luem veneream heisse. Dieses Eheweib hat im Munde ein klein Beulgen hinter der rechten Mandel gehabt, und heiser geredet, wie wir in dem Bericht gemeldet. Daß sie nicht ausgeschlagen defendirt sie nicht, hæc labes per longum tempus has partes privatim quasi obsidere solet, sine ulteriori per reliquum corpus progressu, quam primum autem Gonorrhœa & fluor albus inconcinne tractatur, & hac ratione humores impetuosius commoventur, inquinamentum illud satis prompte per reliquum corpus dissipatur. vid. D. Juncker Conspect. Medicinæ cum præfatione Excellentiss. Stahlii p. 488. des Gerichts-Dieners weiter zugedencken, sonst ohne Grund, daß ich allein auf die Condylomata gesehen, denn die Condylomata sind, wie bekant, venerea & maligna & benigna, monentibus D. Zwingero in Theatro Prax. Med. parte 1. p. 263. & Doct. Dolæo in Encyclop. Chirurg. p. 712. 719. 900 - 901. 903. sondern auf den harten nodosischen Ausschlagen auf der Stirne, cute capillosa und Genicken, auf das ulcus an dem membro virili und scroto, und da condylomata dazu kommen, so muß man diesen Zufall von den signis nicht gantz ausschliessen, ich will nicht verwerf-

werffen des Herrn D. Wedels Meinung, daß auch a scorbuto die condylomata zu weilen entstehen, doch kan auch nicht behauptet werden, daß sie ein gewisses signum scorbuti sind, indem ich es in keinem Autore finde da sie mit unter denen signis scorbuti gesetzet sind. Es folget ferner nicht weil keine Gonorrhæa vorhanden, können die Condylomata nicht a lue venerea seyn, contrahuntur etiam in locis, in quibus lue conspurcatus in podice ventrem exoneravit. vid. Musitani Chirurg. Tom. I. cap. 65. pag. 295. davon auch die oben gedachte casus conf. Georg. Horstius casu 3. l. 7. Man will auch behaupten, daß das starcke Lauffen schuld bey dem Diener habe, wie starck das Rennen und Lauffen dieses Dieners sey, will ich nicht anführen, es ist der gantzen Stadt bekannt, daß es noch wohl hingehet. Wie müssen nicht Bothen viel Meilen fast wöchentlich lauffen, und kriegen diesen Zufall nicht. In denen Büchern, so von diesem Affect gehandelt, findet man keinen Casum vom lauffen, wäre es also gut gewesen wenn Herr D. G. seine eigne oder anderer Medicorum Observationes beygefüget hätte; Nachdem nu Herr D. G. vorgegeben, daß bey dem obgedachten Gerichts-Diener ein scorbutus radicatus und hæreditarius sey, so kan ich vermögend meiner Pflicht nicht anders melden, als daß die Cur mißlich stehet, und die Unkosten meistens vergeblich sind, denn obschon in prognosi de scorbuti cura nach Willisii Rath man behutsam zu sehen hat, weil oft desperate Personen curiret worden, da schlechte Hofnung gewesen, vid. Tr. de scorbuto c. 6. p 374. dessen ungeachtet es stehet auf gutem Grunde, daß ein eingewurtzelter scorbut und wenn er noch dazu hæreditarius ist, schwerlich aus dem Grunde ohne recidiv gehoben wird. conf. Pauli de scorbuto in Praxi Medic. Tr. I. c. 60. p. 159. Willis. de Scorbuto l. c. p. 375. D. Waldschmidii opera l. 4. cap. 3. p. 331. D. G. W. Wedel. diss. de scorbuto cap. 9. p. 28. D. Zwingerus l. c. pag. 433. D. D. Albini diss. de Atherapevsia morborum §. 9. p. 12. Rodericus a Castro in Med. Politic. l. 3. c. 18. p. 175. Blancardi Praxis p. 352. Dolæi Encyclopedia Medic. Pract. 1. Lib. 4. c. 12. p. 634. Herr Hoff-Rath Stahls dissert. de hæreditaria dispositione ad varios affectus §. 78. p. 49. Ich frage billig, werden denn ihm die herbæ scorbuticæ helffen, so in lue venerea behutsam oder gar nicht statt finden, monente excellentissimo Stahlio, ich hätte gerne geschwiegen, und nicht geantwortet, wenn nicht die Wohlfahrt der lieben Bürgerschafft darunter versirete, also bin ich gemüßiget worden, diese Verantwortung zu thun, ich überlasse es ferner, Einem Hoch- und Wohl-Weisen

Rathe,

Rathe, ob sie künfftig diesem Medicinæ Practico Herr G. verstatten wollen, mich ferner bey solchen Begebenheiten anzugreiffen, ich versichere, daß wenn ich es an Eine Hochpreißl. Ober-Amts Regierung solte gelangen lassen, daß sie eines geschwornen Medici Gutachten würden nicht so schlechterdings verwerffen lassen, von einem andern, der keinen Beruff dazu hat, und gar wohl weiß, daß dieser Mensch seine Kranckheit zu verbergen gesucht, da er es doch nicht dürffte thun. Weil auf unterschiedliche Art ein Mensch ohne Schuld kan angestecket werden. Von der Krätze ist es gar zu bekannt, warum will man es denn von dieser Kranckheit läugnen? Der Schluß ist nicht richtig, dieser hat mit einer venerischen Person getruncken und mit sie umgegangen, und es nicht bekommen, ergo ist es nicht angesteckend; ich mag mit Fleiß niemand anführen, wer diesen Schluß gemacht, bekannt ist es, wenn die Angesteckte auf dieser Seite, daran er seines Mundes Feuchtigkeit hanget, küsset, trincket, der andere den Krug umdrehet, so kan es nicht so leichte anfallen; also ist es auch mit Kleidern, einige läugnen, daß eine Ansteckung dadurch geschehe. Der Herr Hoff-Rath Stahl hat selbst observiret, daß ein Knecht von den Stiefeln seines Podagrischen Herrn das Podagra bekommen, vid. D. Junckers Conspectus Med. p. 626. ich habe selbst dergleichen Exempel annotiret: gehet nu dieses in Podagra an, warum nicht in lue venerea? Dieses ist meine bey andern vorgefallenen Verrichtungen beschleunigte Beantwortung auf die wieder mich, wie wohl unverdienet, übergebene Schrifft das Herrn D. G. welche hiemit unter meiner eigenen Hand eilfertig ausgestellet. G. den 13. Jul. 1721.

J. C. S.

Med. D. Land- und Stadt physicus.

Actum G. in Curia d. 8. Julii. 1721.

Wurde auf Ansuchen Hn. D. J. C. S. des Raths, und verordneten Stadt- und Land-Phisici geschlossen, daß so wol desselben, als Herrn D. G. Schrifften, des hiesigen Gerichts-Dieners J. D. Z. verdächtigen Ausschlag betreffend prout jacent auf eine Medicinische Facultät versendet, und zur conservation des publici angefraget werden solte, ob angeregte Kranckheit Lues venerea oder nur scorbut sey? Actum ut supra.

S. F. L.

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem von Einem Wohl-Edlen Rath der Stadt G. unserer Facultät ein fasciculus Actorum mit zweyerley relationibus medicis übersendet und dadurch berichtet worden, wie der dasige Gerichts-Diener J. D. Z. in Verdacht gekommen, als ob er nebst seiner Mutter, Frauen, Schwester und Kind mit einer venerischen Kranckheit behafftet wäre, auch deswegen nöthige Vorsorge geschehen, damit diese Beschuldigung gründlich untersuchet, und alsdenn alle nöthige Verfügung gemacht werde; So haben wir alle vorkommende Umstände reifflich erwogen und bey der Haupt-Untersuchung zuförderst befunden, welchergestalt in dieser Sache zweyerley und quoad essentialia gantz unterschiedene Besichtigungen, nebst denen darüber ausgefertigten relationibus medicis, einander wiedersprechende decisa medica angemercket, deren ersteres zwar etwas zulänglicher und wahrscheinlicher, das andere aber nur einseitig und unvollkommen zu seyn scheinet: Indem aber von unserer Facultät über diesem Zweiffel ein in Ratione & Experientia, besonders aber in vera Luis Venereæ diagnosi & applicatione gegründetes Urtheil auf gegenwärtigen casum erfordert worden so ermessen wir billig in dieser Sache mehreren Grund einzuziehen, als die differenten relationes medicæ erläutern können, um dadurch Einen Wohl-Edlen Rath besagter Stadt mit mehrerer Gewißheit von diesem casu controverso Nachricht zu ertheilen, hernach das judicium beyder variirenden relationum medicarum behutsamer zu erwegen, und denen darunter begriffenen Patienten, weder zu viel zu imputiren, noch viel weniger zu conniviren. Wenn denn solchergestalt es vor allen nöthig gewesen, bey denen sämtlichen interessirten Patienten genugsame Untersuchung angestellet zu haben, darinnen hingegen die letztere relatio unvollkommen und nicht genugsam characterisiret, die erstere aber, ob zwar umständlicher, doch in etwas abgebrochen und zweydeutig ist, dergestalt daß die beschriebene signa auch wol auf eine grosse impuritatem lymphæ und acrimoniam seri, nicht so leicht aber auf einen wahren und vollkommenen Scorbutum könten appliciret werden, besonders noch einige derer in der ersten relation angegebener pathematum, nicht allerdings verificiret sind, so haben wir vor nöthig ermessen, bevor über diesem zweydeutigen Casum ein positiv- und decisiv Urtheil gefället werde, folgende Fragen an denen beschuldigten Patienten zu untersuchen, anzuzeigen und vorzulegen: 1) Welche Person unter diesen Krancken mit dieser Maladie den Anfang gemacht, 2) mit welchem Signo sich zuerst solche Kranck-

 heit

heit geäussert. 3) Ob nicht bey derselben Person sich eine nach und nach angewachsene Unreinigkeit und von allem venerischen inquinamento befreyete cacochymia gezeiget, 4) in welcher Diæt und übrigen Lebens-Art sich die sämtlich beschuldigten Personen befunden. 5) Ob fluor albus virulentus acris gewiß vorhanden, 6) ob die ulcera sicca oder manantia, fœtida oder communia gewesen, 7) ob die angemerckten superficiales capitis stagnationes humorosæ wahrhafte und von aller inflammatorischen Commotion unterschiedene tumores nodosi gewesen, 8) ob die befundenen ulcera bald und leicht auch wol sponte zugeheilet, oder ob sie noch länger angehalten. 9) ob dieselbe tieffer und weiter um sich gefressen, eine übelriechende und übel gefärbte materiam abgesondert, 10) ob sich keine Schmertzen am Kopf und in Gliedern geoffenbahret, welche insbesondere zur Nachts-Zeit ihren neuen Anfall und Anwachs genommen, 11) ob auch wol bey denen ulceribus einige Kennzeichen vorhanden, daß die nahgelegenen ossa mit inficiret worden, 12) ob nicht einige dieser krancken Menschen vorher mit andern durch das malum venereum angesteckten Personen umgegangen und sonderlich nähere Gemeinschafft gepflogen, 13) ob bey mehrgedachten befundenen ulceribus sich eine verdächtige Härtigkeit und viele brennende und fressende Schmertzen, eingefunden, 14) ob die Heischerkeit bey denen Patienten angehalten und zugenommen, 15) ob die Patienten an übrigen Functionibus keinen Mangel haben, 16) wie lange diese Leute an diesem malo laboriret, und ob sie dabey viel gebraucht, sonderlich Schweiß- und austreibende Medicamente. 17) Ob sie an einem tieffen dumpffigten Orte ihre Wohnung haben. 18) ob der Ausschlag auf starcke Erhitzungen und Bewegungen bey einigen erfolget, und ob sie dem Brannteweín-Trincken ergeben. 19) ob in membro virili ein verum ulcus vorhanden, oder gewesen, und wer solches zugeheilet. 20) wie lange die condylomata ani gedauret, und woher sie entstanden. 21) Ob die Persohnen blaß von Farbe, müde und träge zur Arbeit seyn? 22) und welche Veränderungen endlich nach denen zweyen Besichtigungen sonsten bey diesen Patienten vorgegangen. Solten nun nach diesen Anfragungen genauere und deutlichere Anmerckungen und Erklärungen folgen, so würde alsdenn mit mehrerm Grund von dieser Kranckheit ein Urtheil können gefället werden; Uhrkundlich haben wir diese unsere ertheilte Antwort mit dem gewöhnlichen Facultät-Siegel bekräftigen wollen. Halle den 28. Julii 1721.

Epi-

Epicrisis in Casum XVIItum.

IN rebus ambiguis non prœstat præjudiciosas sententias ferre: in manifestis vero non præter necessitatem ot osa dubia formare decet, alias quilibet morbus sub alia larva accusari aut defendi posset

Quo ies infectio venerea sub Scorbuti, cacochymiæ, acrimoniæ & impuritatis humorum &c pallio celari soleat, passim constat, & si omnibus fides esset habenda, sane venerea infectio imposterum esset non ens & prævalerent prædicta morborum monstra, quæ sæpe medicorum asyla sunt.

Ex unius hominis infecti conservatione & defensione non multorum damna sunt invitanda, quodsi vero unus pro immundo declaratus & ut talis legitime curatus fuerit, tunc & ille & alii salvantur.

Si infectione venerea infectus pro scorbutico declaratur, qualis tamen non est, & pro tali curatur, tunc occasio subministratur ut ob malam curam ille perdatur & opprimatur, adeoque ex falsa hypothesi facile homicidium medicum ortum trahere queat:

Numerosa subjecta ætate, sexu, temperamento diversa una eademque impuritatis humorum specie laborare posse rarissimum est: non rarum tamen est, talia subjecta venereo inquinamento corripi

An fluor albus, ulcera in genitalibus, ulcuscula in faucibus, raucedo, bubonodei tumores in ullo magis ad venereæ infectionis, quam scorbuti indolem pertineant, facile dijudicare licet.

Cogniti mihi etiam sunt casus, ubi a nutrice infecta, infans lactans venereo inquinamento contaminatus fuit, a quo infante deinde mater & alii infantes infecti fuerant. In præsenti casu vero ob nonnullas ambiguitates securiorem & mitiorem viam seligere Facultati placuit.

CASUS XVIII.

VENEREA INQUINATIO JUSTE SUSPECTA.

Tit.

N. S. ein Pachter eines gewissen Orts, ist in Ruf kommen, als wann er die Frantzosen hätte, weshalber in das Löbl. Amt zu N. vorfordern und mittelst Zuziehung des zu selbigem verpflichteten Chirurgi, eines in Kriegsdiensten sich zuvor befundenen Feldscherers, ohne Adhibirung des ordentlichen Land-Physici und anderer Personen besichtigen läst, da dann nach beschehener Besichtigung Chirurgus requisi-

tus,

tus ex his rationibus, daß weilen er 1) bey S. einen trockenen Husten 2) Ausmagrung seines Leibes, massen er zuvor corpulent gewesen, 3) Hauptschmertzen, Klingen in Ohren, angetroffen, er sonst 4) nicht wohl höre, und 5) um die Augen einen gelblichten Zirckel habe, das lincke Auge aber hefftig inflammiret sey, als wann es mit Blut unterlauffen wäre, und er damit nicht wohl sehen könne, sonst sich 6) Haar-ausfallen des Hauptes bey ihm ereigne, 7) Flechten und Flecken vom Halse biß unterm Leib, an Dickbeinen alle voll theils juckender platte, wie auch zugeheilte aschenfarbige und dunckelbraune, auch röthliche erhobene trockene Flecken 8) am Scroto nasse, maturirende, garstige breite Flatzschen und Feigwartzen 9) Chancre an der glandula des membri virilis habe, dabey die Vorhaut ein wenig aufgeduntzen sey 10) so im Hintern oder Affter rund herum Wartzen, sonst 11) nächtliche Unruh, keinen Schlaff, Hitze übern gantzen Leib habe, auch 12) gantz desperat im Reden wäre, selbst klagete Er wäre traurig, verdrossen, er wolle ein Pferdt nehmen, und davon reuten in Krieg, über dieses gegen Chirurgum 13) gestanden, daß er Beulen im Schooße nebst dem Tripper gehabt, weiter vorgebende, er habe mit einem Manne, der mit dem morbo Gallico behafftet gewesen, gegessen, getruncken, bey ihm geschlaffen auch habe er nach geendigtem coitu mit seinem Weibe, welche gleich ihre Menses gehabt, Materie durch die Harnröhre, überhaupt aber gesunden, wie er dieses schon 2. Jahr am Halse gehabt, geschlossen, ergo habe S. ein Mann von 41. Jahren die Frantzosen, oder, wie Chirurgus S. die eigentliche Worte, laut unterm 22. Sept. 1718. geführten Gerichtl. Registratur unter die Augen gesaget: Er habe die venerische Seuche allerdings an sich. Da nun aber im Gegentheil Stadt-Physicus D. N. vermittelst von sich gestelltem Attestato höchlich bezeuget?

> Daß zwar nicht zu läugnen, wie (S.) morbus scorbutus, maxime inveteratus isque malignus gewesen, und ob ihm gleich beygemessen werden wollen: Er sey mit den Frantzosen behafftet, so müsse er (Physicus) weiln patiens keine signa diagnostica von besagtem morbo Gallico, welche hauptsächlich in nächtlicher Unruhe, Reissen derer partium musculosarum &c. bestünde, gehabt, ex consequentiæ necessitate schliessen, daß Patient von der Frantzosen-Kranckheit frey zu sprechen, und ihm solche im geringsten nicht beyzumessen sey,

Wie sich denn Patient, so gleich, da Chirurgus requisitus ihn besichtiget, ferner weit durch einen andern examinirten Chirurgum um eben solche Zeit, wenige Tage drauf privatim besichtigen lassen, welcher in judicio beschworen

daß

daß er zwar an S. Leibe scorbutsche Flecke, wegen vieler Schärffe und Säure gefunden, wie in malo scorbutico gewöhnlich, und an dem membro virili einen rothen Fleck, weiter aber nichts gefunden, könne also das malum mit guten Gewissen nicht dem morbo gallico zuschreiben, in dem er weder Gonorrhoeam virulentam, weder Feig-Wartzen noch Bubones finden können.

Dahero Zweiffel entstehen will, 1) ob Chirurgus requisitus, der Feldscheer infallibiliter, Krafft der von ihm angegebenen rationen auf morbum Gallicum inferiren, und das Fundement 2) seines Attestats und gerichtlich beschehene Deposition, auf des Patientens Aussage juxta rat. 12. seqq. in præsenti malo setzen können? ob 3) nach den vom Chirurgo requisito angezeigten Signis nicht vielmehr von einem morbo scorbutico zu attestiren gewesen? ob 4) einem zum Gerichte verpflichteten Feldscheer und Chirurgo die Macht zustehe, in dergleichen morbis Gallicis ein glaubwürdiges Attestat von sich zu stellen? Worinnen 5) die Form von dergleichen Besichtigung ad dignoscendum morbum Gallicum bestehen solle und müsse? ob 6) das Attestat eines geschwornen Stadt-Physici, jenes des verpflichteten Feldschers seinem, nicht zu præferiren? und ob dieser 7) in seiner Profession, als gewiß zu beurtheilen? Wann er in Gerichten, den 22. Sept. 1718. dem Patienten unter die Augen saget:

Er habe die venerische Seuche allerdings an sich,

In dem hierauf untern 24. Sept. Ejusd. an. unter eigner Handes Unterschrifft und Siegel von sich gestelten Attestate aber von sich schreibet:

Es erhelle aus obigen Signis klärlich daß dieses malum allerdings venerisch und NB. ein Anfang vom morbo Gallico sey?

Gelanget also an meine Hochgeehrteste Herren und vornehme Gönner mein unterdienstliches Bitten, dieselben geruhen dieses alles, Dero höchstrühmlichem Gebrauch nach, massen solch Informat nicht das erste, so bey denenselben einholen lasse) collegialiter genau zu erwegen, und informiren mich allenthalben cum rationibus solidis, gegen das schuldige Honorarium, so der Z. Post zu melden, fördersamst gründlich, der ich allstets mit Ergebenheit bin

Meiner Hochgeehrtesten Herren und vornehmen Gönner.

Z. den 24. Novembr.
1718.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es ist an unsere Facultät ein Casus Medicus, der in diagnosi zweifelhaft und streitig, um unser Gutachten und Erklärung über ein und andere vorgelegte Fragen zu vernehmen, übersendet worden. Ein Mann Nahmens S. wird von einem erforderten und verpflichteten Chirurgo nach von ihm geschehener Visitation aus vielen, so wohl zweydeutigen, als richtigen und gewissen Umständen und Kennzeigen beschuldiget, daß er mit dem Morbo Gallico inficiret sey, worüber er auch ein ordentliches Attestat von sich gestellet hat: wieder dieses Urtheil werden hingegen zwey wiedersprechende andere Attestata angeführet, deren das erste von dem Stadt-Physico D. N. verfertiget, ohne daß in dem an uns gesandten Bericht, angezeiget würde, ob auch von gedachtem Stadt-Physico eine eigene nöthige Besichtigung vorgenommen worden, welches doch von dem andern obloquenten, einem examinirten Chirurgo, ist gemeldet worden, der zugleich sein Urtheil beschworen. Da nun beede letzere behaupten, daß gedachter S. an dieser beschuldigten Kranckheit nicht laborire, sondern vielmehr mit einem grossen und eingewurtzelten affectu scorbutico behafftet sey: so findet sich unter beyderley Partheyen eine offenbahr dissentirende Meinung: Nun ist zwar nicht zu läugnen, daß sie zuweilen beede morbi, so wohl jener Gallicus, als dieser Scorbuticus, in einerley Gestalt verstellen, daß man einen vor den andern ansehen und ausgeben möchte: jedennoch finden sich auch solche signa discretionis, die eines jeden besondere Art und Gegenwart anzeigen: Was nun die gründliche Beurtheilung dieser controvers betrifft, bey welcher sich zwar der erste Chirurgus, so ohne dem ein Feldscherer gewesen, mit mehrern Umständen erkläret, so kömt es auf eine dritte unpartheyische Besichtigung und Untersuchung an, bey welcher fleißig zu beobachten, ob der Patient mit den chancres behafftet, Gonorrhœam virulentam und Bubones gehabt, um die genitalia und Affter mit ohngewöhnlichen Wartzen und Feigwartzen versehen: übernatürliche Unruhe, Hitze und Schmertzen, sonderlich am Kopff und Gliedern klage: welche Kennzeichen, so sie sich ordentlich finden liessen, würde alsdann des ersten Chirurgi Urtheil nicht zu wiedersprechen, sondern vielmehr zu bekräftigen seyn, absonderlich wann die Gonorrhœa und Bubones entweder zur Zeit der von ihm geschehenen Besichtigung vorhanden gewesen, oder vohero durch üble Diæt und Aufführung des Patienten, auch durch Verwahrlosung wären zurück getrieben worden; Solte es aber an allen solchen Umstän-

ständen fehlen, so ist freylich bey dem Patienten eine grosse depravatio humorum und inquinatio scorbutica zu beschuldigen, welche sich mit äusserlichen Flecken, abnehmen des Leibes und der Kräffte, Verfallung im Gesicht, jücken auf dem Leib 2c. bey dem Patienten äussert, und hieraus können die uns vorgelegten dubia leicht solviret werden. 1) Daß der erste Chirurgus bey Befindung derer ad luem veneream gehörigen und von ihm angezeigten und uns widerholten signorum, mit Fug und Recht auf diesen morbum concludiren können, sintemahl solche Umstände um so viel gewisser den affectum quæstionis behaupten, als sie zu desselben wesentlichen Beschaffenheit gehören. 2) dahero dann auch die ratio 13. absonderlich prægnantes sind, welche eine venerische Inficirung bestättigen können: 3) deshalben erachten wir, wann die vom ersten Chirurgo bemeldte signa sämtlich eintreffen, daß der Affectus mehr wegen deß contagii venerei, als inquinamenti scorbutici verdächtig sey: 4) auch erkennen wir, daß ein zum Gerichten verpflichteter und erfahrner Chirurgus und Feldscherer ein glaubwürdiges Zeugniß von dergleichen affectu venereo geben könne, sintemahl heut zu Tag solcherley Maladien öffters und ehender an einen erfahrnen Chirurgum gelangen, als hingegen dergleichen inficirte Personen einem Medico Doctori sich zu entdecken, ein Bedencken tragen, ja da sonst in solcher wichtigen Kranckheit, wegen besonderer Umstände und Symptomatum ein Medicus Practicus auch einen geschickteu Chirurgum mit zu hülffe nimt, der bey solchen Fällen dessen abwarte, was in seine Profession läufft: 5) und ob zwar von einem Chirurgo in dergleichen Zustand kein so förmliches Attestat kan prætendiret werden, so ist doch hiebey nöthig, daß er diejenigen Stücke genau beobachte und deponire, die zu Bestättigung seines Urtheils nothwendig gehören, und welche sich bey einem Patienten würcklich befinden, oder doch mit in die Kranckheit hinein lauffen, dabey er sich aber andere Critisirung, die ausser seinem Begriff und Profession sind, zu enthalten hat: 6) Solte hingegen ein geschwohrner Stadt-Physicus darinnen gewiß seyn, daß eines verpflichteten Feldscheerers Attestat nicht nach denen haupt und wesentlichen Umständen eintreffe und zulänglich sey, jener aber so wohl aus der visitatione oder inspectione als auch hernach aus ordentlicher applicatione ein besseres belehren und darthun können, so wäre allerdings eines solchen geschwohrnen Stadt-Physici Attestat, des verpflichteten Feldscheerers Zeugnüß vorzuziehen; 7) dahero dann gedachter Feldschehrer, wann alle bißher erforderte Umstände, ad morbum venereum gehörige und von ihm angezeigte Signa richtig und wahrhafftig befun-

den

den werden, in seiner Profession, so fern sie zu Entscheidung dieses casus nebst seinen Umständen gehören, vor gewiß zu beurtheilen seyn mag. Welches Wir hiemit auf Verlangen, in der uns vorgelegten Ordnung derer vorgefallenen Zweiffel eröffnen und mit Unserm Collegialischen Consensu bestättigen wollen. Urkündlich haben wir dieses abgefasset und mit Unserm gewöhnlichen Facultät-Siegel bekräfftiget.

Halle Mense Decembr.
1718.

CASUS XIX.

MORS A BILE CORROSIVA ORTA ET MALE VENEFICIO IMPUTATA.

Tit.

Denenselben überschicken wir hierbey verschlossen sub lit. A. B. die vor uns verhandelte Inquisitionis-Acta wieder D. K. M. L. Wittwen in puncto Veneficii, davon Generalia in 49., specialia in 31. foliis bestehen, mit gebührendem Ersuchen, solche Collegialiter nebst adhibirung der Löbl. Medicinischen Facultät wohl zu erwegen, und uns dero Rechtl. Gutachten cum rationibus dubitandi & decidendi nebst remittirung der Acten, auch diesem Schreiben selbst, unter der Facultät-Insiegel und Bezeugung, daß daraus das Urtheil abgefasset, vor die Gebühr fordersamst zu eröffnen und mit nächster Post zu remittiren. Wir verbleiben

Ew. Hoch-Edlen

A. S. den 24ten Decembr.
1723.

Dienstwilligste

Richter und Schöppen des L. Gerichts
vor A. S.

Auf

Auf Verordnung eines Hoch-Edl. Raths dieser Stadt haben wir zu Ende unterschriebene den 18ten Octobr. 1723. in der Wicken vor dem Frauen-Thore den Cörper eines Mannes, Nahmens M. L., so am verwichenen Mitttwoche, war der 13te Octobr. von seiner Ehefrauen, D. K. eine Suppe bekommen, und nachdem er von derselben genossen, sich bald darauf geleget, grosse Angst empfunden, sich erbrechen wollen, kläglig geberdet, auch gesaget: Ich muß innerlich verbrennen, und den 15 hujus mit dergleichen Umständen gestorben, besichtiget, und an demselben folgendes wahrgenommen;

1) Daß das Cadaver einem ungemeinen unleidlichen Gestanck von sich gegeben; dahero dann dasselbe aus der Stuben in die freye Lufft zur Section bringen lassen müssen

3) Daß aus der Nasen eine ziemlich röthliche Materie geflossen, dergestalt das die Leichen-Tücher davon über ein viertel Elle lang um den Halß und Brust, auch unter dem Haupte, als er aus dem Sarge genommen, angefüllet worden.

3) War sonderlich die Brust und der Unter-Leib sehr auf geschwollen, und sahe der gantze Leib schwärtzlich-braun und grünlich aus.

4) Als der Unter-Leib eröffnet worden, fand man das intestinum jejunum als einer halben viertel Elle lang so schwartz wie Dinte; ingleichen waren die gantze Leber, das Mesenterium und die pulmones so wohl äusserlich als innerlich von gleicher Farbe mürbe, und so zu sagen vermodert.

5) Der heraus genommene Magen war äusserlich durchgehends bräunlicht anzusehen und ziemlich ledig; die wenigen Contenta aber waren grünlicht: innenwendig war der Magen überall inflammiret auch versus pylorum schwärtzlich angelauffen; Allhier liessen sich auch viele kleine und grosse Blasen sehen, gleich als wenn man sich verbrannt hat, oder ein Vesicatorium gebrauchet.

6) Daß Hertz war flaccid und beyde Ventriculi waren mit schwartzem und geronnenem Geblüt angefüllet.

Weil nun dem Verstorbenen nach der genommenen Suppe gleich übel geworden, er grosse Angst empfunden, einen conatum vomendi gehabt, über extreme innerliche Entzündung geklaget und am dritten Tag verstorben, bey der Section sich auch flacciditas Cordis, eine grosse putrefactio, und summa citaque viscerum corruptio itemque inflammatio ventriculi gefunden, davon der ungewöhnliche fœtor und intumescentia cadaveris

 zeu-

zeuget: So ist nicht ohne Grund muthmaßlich zu schliessen, daß derselbe nicht so wohl ex interna & præternaturali corruptione vitiosorum humorum, sondern vielmehr a causa externa violenta seu veneficio und zwar unserer Meinung nach ab arsenico citrino factitio sein Leben geendiget habe. Wovon wir demnach etwas gewisses zu determiniren E. Hoch-Löbl. Medicinischen Facultät anheim stellen. S. den 19. Octobr. 1723.

B. M.
Med. D. und Stadt-Physicus.

J. S. E.
Chirurg. Civitatis.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus denen Actis, welche E. Löbl. A. Gericht vor N. St. mit unserer Facultät zu communiciren verlangt, haben Wir nach Collegialischer reiflicher Untersuchung ersehen, wie M. L. daselbst Mittwochs den 13. Octobr. an. præt. in eine schwere, ängstliche und bedenckliche Kranckheit gefallen, an welchem Tag ihme sein Weib D. K. eine Suppe zubereitet, davon er auch etwas genossen und den fernern Anwachs seiner Kranckheit nach solchem Genuß gespühret, dergestalt, daß er anfänglich geklaget, als ob ihme etwas auf der Lufft-Röhre läge, welches ihm den Othem benähme, und grosse Angst verursache nach fol. 13. qu. 5. fol. 15. a. fol. 17. a. 18. qv. 7. auch eine grosse aversion vor allem Trincken bey dieser Kranckheit empfunden nach fol. 2. a. b. fol. 4. a. b. 13. qu. 4. 15. a. b. 17. a. 18. qv. 8. 24. Vol. II. qu. 1. Dabey die übrige Angst in solchem hefftigen Grad sich vermehret, daß er über innerliches Brennen sich beklagt nach fol. 1. und sich laut aller Aussage sehr ängstiglich und jämmerlich bezeiget, welcher auch viele Neigung zum Brechen gespüret nach fol. 1. auch denselben Mittwoch etwas grüne Galle von sich gebrochen nach fol. 15. a. in welcher Kranckheit ihme allerley gebraucht, als Brandtwein, Philon. Romanum Vol. II. fol. 8. b. item ein Tranck von Agtstein, von welchem allen es sich nicht verbessern wollen, sondern hierauf folgenden Freytag den 15. Octobr. kurtz nach Mittag der Tod erfolget; Gleichwie aber diese schmertzhaffte, ungewöhnliche und verwirrte Kranckheit, nebst dem schleunig hierauf erfolgten Tod, zu einigem Verdacht Gelegenheit gegeben, so ist der Defunctus den Tag nach seiner Beerdi-

erdigung und also den vierdten Tag nach seinem Tod, nehmlich den 18. Dito wi-der aus gegraben und ordentlich besichtiget worden, dabey man laut des Sections-Berichtes observiret hat: 1) Wie der Verstorbene hefftig gestuncken. 2) Der Ober-und Unter-Leib sehr auf geschwollen gewesen. 3) Der gantze Leib in der putrefaction gestanden, dahero er schwärtzlich braun und grünlicht ausgesehen. 4) Daß Intestinum jejunum, die Leber, daß Mesenterium und die pulmones gantz sphacelirt und mürbe gewesen. 5) Der Magen überall inflammirt, und bey dem Pyloro sphaceliret war. 6) In dem Magen hatte man eine grünliche Materie gefunden. 7) Um den Pylorum zeigten sich einige Blasen, und 8) war das Hertz flaccid und mit schwartz geronnenem Geblüt angefüllet. Aus diesen Umständen allen hat man nicht allein vermuthen wollen, daß diesem Defuncto ein Gifft bey gebracht worden, sondern man hat auch insonderheit auf diejenige Suppe einen Verdacht gezogen, welche ihm von seinem Weibe gereichet worden, wannenhero aus denen Actis von Uns zu decidiren ist:

Ob mit sichererm und gründlicherm Erweiß diese Kranckheit, und der darauff erfolgte baldige Tod einer natürlichen Ursach, oder hingegen einem beygebrachten Gifft zuzuschreiben seyn möchte?

Da wir nun alle Umstände genau eingesehen, so ist zwar (1) in den Actis nach fol. 1. a. angebraucht, daß sich der defunctus mit seiner Frauen nicht wohl vertragen. (2) Auf die genossene Suppe sich gleich übler befunden. (3) Das Weib aber von solcher Suppe zu essen sich geweigert hätte (4) auch solche Indicia vorhanden gewesen, welche von einem Veneficio hergeleitet werden können. (5) Absonderlich da Defunctus über grosse Beschwehrung der Lufft-Röhre geklaget, welcherley signum *Cardanus Libr. de venenis* einem von aussen beygebrachten Gifft beymisset. (6) Daß auch nach dem Tod am Cadavere einige dergleichen observata vorhanden gewesen, die sonst bey einem würcklichen veneficio ebenfalls vorzukommen pflegen. (7) Daß der schleunige Tod gleichfals solchen Argwohn gestärcket, und (8) bey Gebrauch einiger Artzneyen keine Besserung anscheinen wollen, aus welchen allen man vermeynen möchte, auf die Gewißheit eines beygebrachten Gifftes schliessen zu können: Diesen allen aber ohngeachtet, so haben wir bemercket (1) wie die Beschuldigung einer üblen Ehe sattsam wiederleget ist fol. 13. qv. 7. fol. 14. qv. 3. fol. 16. a. b. 17. a. b. 24. a. vol. II.

 fol.

fol. 11. qv. 3. (2) welches das gute Zeugnis und Andencken des defuncti gegen seine Frau zum Uberfluß wiederleget. fol. 25. b. 26. a. (3) auch der obige andere und dritte Punct nicht erweißlich gemacht ist. (4) So ist auch L. nicht allein kurtz vor dem Genuß der Suppen kräncklich gewesen nach fol. 1. b. 5. b. sondern (5) hat sich auch Dienstags vorher schon geklaget, daß ihme der Leib wehe thät und ihm ängstiglich wäre fol. 27. 28. (6) auch ein halb Jahr vor deme nicht essen können und sich geklaget nach fol. 12. b. (7) ja wohl einige Jahr vor seinem Ende gantz gelb und kräncklich ausgesehen fol. 24. b. (8) wie er dann 8. Tage vor seinem Ende sich mit seinem Nachbar sehr geeiffert fol. 12. 6. art. 4. 5. fol. 14. qv. 4. fol. 16. a. b. (9) Und nach seiner eigenen Geständniß auf diesen Zorn und verknüpften Schrecken gleich eine grosse Aenderung verspühret fol. 26. b, (10) hierauf Brandtwein getruncken fol. ibidem; anbey (11) selbst bekennet, daß seine Kranckheit von grosser Aergerniß herkäme fol. 25. a. 27. a. (12) wie dann sonst aus den gantzen Actis das contrarium nicht erwiesen werden kan. (13) Sein Weib gleichwohl vor seine Gesundheit gesorget, und Artzneyen holen lassen nach 29. 30. 38. (14) ihrem Mann eine Suppe, darunter etwas Honig fol. 29. & vol. 2. fol. 6. art. 22. gewesen (welches ihr jedoch unwissend und also ausser ihrer Verantwortung) ihme aber in diesem Casu eben so undienlich gewesen, als (15) die andern gebrauchte, süsse, scharffe, und hitzige Mittel, welcherley das Philonium Romanum und remedium succinatum gewesen nach fol. 2. fol. 7. art. 32. & fol. 8. b.)16) hat der Defunctus den Brandtwein starck getruncken nach fol. 25. 26. vol. 2. auch in seiner Kranckheit (17) grüne Galle von sich gebrochen, nach fol. 15. a. welcherley (18) grüne Materie bey ihm folgend im Magen gefunden worden. (19) So ward übrigens kein Gifft in seinem Magen oder Gedärmen angetroffen und ist also kein Corpus delicti aufzuweisen gewesen. (20) ins besondere auch die Acta eröffnen, wie mit dem verdächtigen Ratten-Pulver sich E. R. nach fol. 36. 42. selbst ums Leben bringen wollen, welche (21) diesen L. und seiner Frau gar nicht gekennet, nach fol. 37. übrigens (22) keine andere als dubia und æquivoca signa veneficii, welche vielerley andern Ursachen können beygemessen werden in diesem Casu vorkommen: sintemahl in dem inwendigen Theil des Magens keine eintzele Flecken, wie sonst von dem Gifft herzukommen pflegt, anzusehen gewesen. Dahero wir diesen Tod schlechterdings von einem veneficio freysprechen und nach obberührten Umständen pro *Affectu Cholerico* halten. Allermassen die Galle, welche durch Zorn und Schrecken bey dem defuncto erreget und

mit

mit darauff erfolgtem Trunck des Brandweins dergestalt geschärffet worden, bey diesem objecto, in welchem ohne dem eine impuritas viarum & humorum gewesen, die viscera arrodiret, auch ferner so wohl durch süsse als scharffe und hitzige undienliche Artzneyen in diesem schädlichen Effect unterhalten, folgends eine innerliche inflammation und schleunige putrefaction solcher zarten membranösen Theile erreget worden: Wie dann *Fernelius de Part. morbi & symptomatibus Cap. 6.* saget, daß Cholera bißweilen einem beygebrachten Gifft gleich komme: inmassen auch die Autores, wann sie von einem veneno innato, welches nemlich sich in dem Menschen selbst generiret, reden, vornemlich dergleichen Verderbniß der Galle beschuldigen, *Conf. Zacut. Lusit. Med. Princ. hist. L. I. hist. LII. Dub. 28. Galenus L. I. Prorrhæticor. X. Reges. Camp. Elys. Iucund. Qv. 64. p. 856.* 857. der sich dieser Worte gebraucht: „Quid ergo similius inveniri „poterit aliis symptomatibus, quæ de veneno intoxicatis describun-„tur! siquidem ea in cholera morbo fere omnia observavi 5. Epid. „text. 19. clare ex famulæ Onesidemi historia colligitur, quæ ex hac „ægritudine *tertia die* mortua est, horrendis adeo symptomatibus, vt „non aliter quam veneno sublatam fuisse recte quispiam *judicasset*, „wohin auch gehöret, was *Zach. Conf. XII, n. VI.* setzet, Ex corporis „impuritate, facile evenire potest, ut humores in tantum corrumpan-„tur, vt ex ipsis sic corruptis generetur in corpore vivente venenum „aliquod, afferens omnia symptomata veneni assumti & externi. *Galenus Comment. II. in Libr. Prorrhet. t. XVII. Cælius Aurelianus, Acutorum L. III. C. IX. Averrhoës L. III. Collig. C. XXIX. & latissime Petrus Salius de affectibus particularibus C. XIX. & inter JCtos Bossius in Practica Criminal. Tit. de delictis V. Caballus de omn. gener. homicid. Cap. n. 261.* zu eben solchem corrosivo veneno ist bey gegenwärtigem L. seine eigne Galle worden; gleichwie auch sonst in den affectibus cholericis das Geblüt gantz schwartz wird, welcherley in diesem Casu auch angemercket worden: und da ohne dem dieser Mann nach obbenandten Umständen viele Unreinigkeit in seinem Leib geheget; so ist es keinesweges zu verwundern, daß diese einmal erfolgte putrefaction so schnell und weit um sich gegreiffen. Dahero wir bey so gar offenbaren Ursachen auf keine Weise, die in Verdacht gezogene Wittib graviret finden, und deswegen mit obgedachtem *Zach. l. c. n.* 8. 9. Worten dieses decisum schützen: „Ubi corporis dominatur impuritas, si quæ mala symptomata appa-„reant, ad corporis impuritatem referenda veniunt, non ad

 „vene-

„venenum propinatum, quia eadem corporis impuritas & causa ma-
„gis frequens atque evidens ac certa eorum symptomatum: & ubi
„causam habemus evidentem & manifestam, frustra minus evidentem
„ac magis dubiam quærimus: *Rota in noviss. Decision. LXX. C. I.* Dannenhero kan auch allen erfahrnen Medicis nicht unbekannt seyn, was die Galle, wann sie in solche corrosivische Qualität versetzet ist, vor schnelle und äusserst gefährliche Würckung thue: Wie dann *Fernelius in Pathol. De signis L. II. C. X.* sagt: quod etiam dolor a bile sit acerrimus; welches sich bey diesem Defuncto genugsam bezeiget: daß also alle signa in diesem Casu so wohl præterita & antecedentia, als præsentia und consequentia. d. i. die sich vor, unter und nach dieser Kranckheit geäussert unser Urtheil sattsam bestärcken. Uhrkundlich haben wir dieses unser in Ratione & observatione Practica & Anatomica gegründetes Urtheil abfassen, und mit unserm Facultäts-Siegel ausfertigen wollen. Halle den 6. Jan. 1724.

Epicrisis in Casum XIXum.

1) IN hoc Casu omnia signa, quæ propinato veneno imputari possent, dubia & æquivoca sunt; haud enim a valde dolorifico & angente morbo ejusque accelerato lethali exitu ad veneficium promiscue argumentari licet.

2) Quod hic morbus ab iracundia prægressa ortum traxerit, in dubium vocari haud potest

3) Qualem effectum Ira in hypochondriis edat, vel leviter peritis constat.

4) Omnis iracundia copiosiorem bilis effusionem in intestina post se trahit:

5) Et licet hoc animi pathema auctiorem tonum in partibus hypochondriorum, qui male cum Spasmis confunditur, causetur, tamen hujus motus consectarium est illa larga bilis affusio.

6) Si spasmi in ventriculo & intestinis cum tam malo omine & effectu circulum sanguinis suffflaminarent & stases tales periculosas provocarent, tunc sane hæc iræ immediata efficacia valde frequens esse deberet: quod ultimum vero omni experientiæ quotidianis phænomenis contrariatur: hinc prior adsertio nudam opinionem olet, si tales conclusiones a posse ad esse formantur: cui traditioni omnes hujus casus circumstantiæ aperte repugnant:

7) Si spasmi etiam in impuris corporibus solam prædictam efficaciam haberent, tunc in malo hypochondriaco, hysterico, splenetico, cardialgico, Scorbuto, Colica &c. affectus huic Casui conformes frequentius orirentur: ultimum est falsum. E. & primum.

8) Copiosa affusio bilis est consectarium spasmorum, adeoque in ordine causarum Spasmi ad remotiores Causas referendi sunt.

9) Bi-

9) Bilis vero proinde in talem acredinem conversa, causa proxima arrosionis & supervenientis inflammationis atque sphacelationis evadit.

10) Bile intestina & ventriculum referta fuisse, testatur vomitus biliosus & materia biliosa in demortuo reperta.

11) Bilem ita acrem redditam fuisse testatur potus spiritus ardentis post prægressam iram ingestus: quæ vero talium spirituosorum relatio ad bilem physico-chymica sit, haud latet.

12) Quid alias morbi cholerici efficiant, etiamsi nulla sanguinis stasis, quæ a spasmis derivari posset, præcedat, vel omnibus peritis practicis e quotidiana Experientia constat.

13) An certa demonstratio, quæ alicui casui exquisite quadrat, sit præferenda alicui opinioni & præsumptioni, quæ tantum ex aliqua speculatione fluit & multis observationibus medico practicis repugnat, facile judicare licet.

14) Hinc verius in cujuslibet casus decisione non illa signa, quæ forte alicui theoriæ favent, annotari debent, sed singula phænomena attenta dijudicatione digna sunt: uti in hoc casu ex bilis præsentia & quotidiana affectuum biliosorum observatione & conciliatione factum fuit.

15) Opinio vero de immediato effectu spasmorum stases tales periculosas causantium toti Experientiæ medicæ campo contrariatur & infrequentissimis observationibus practicis nititur.

16) Spiritus ardentis largior ingestio, quatenus in hoc subjecto impuritatem humorum causari potuerit, minime notatu dignioribus considerationibus ex hoc casu fluentibus præferri meretur; alias iterum ille paralogismus rationi & experientiæ contrarius sequeretur, quod corruptio sphacelosa in Cacochymicis valde frequens esse debeat, quales falsæ conclusiones ex falsis theoriis sequuntur.

Responsum Facultatis Juridicæ Halensis.

Als dieselbe Uns ergangene Acta inquisitionalia wieder D. T. M. L. Witbe, in puncto veneficii zugesendet und sich des Rechtens darüber durch Zuziehung der allhiesigen Löbl. Medicinischen Facultät zu berichten, begehret, demnach ꝛc. Ist M. L. den 13. Octobr. anno 1723. an eben dem Tage, da er von seinem Eheweibe und nunmehriger Inquisitin D. T. eine Suppe empfangen und davon genossen, in eine bedenckliche Kranckheit gefallen, bey welcher sich solche Symptomata eräugnet, daß man nicht anders dafür halten wollen, als daß er Gifft empfangen, absonderlich als der Stadt-Chirurgus und Stadt-Physicus dergleichen in ihrem abgestatteten Bericht zu bejahen geschienen und weil er dann mit seinem Eheweibe, der ietzigen Inquisitin bisweilen einige Streitigkeiten gehabt haben solle, auch andere Umstände dazu gekommen, welche den Argwohn vermehret, als ist wieder gedachte D. T. deßhalb die Inquisition vorge-

vorgenommen worden. Ob nun zwar der Senatus Anwald 1) sich sehr auf die Besichtigung des ausgegrabenen Cörpers, ingleichen auf des Stadt-Physici und Stadt-Chirurgi Attestat beziehet, worinnen dieselbe fürgegeben, daß der Mann keines natürlichen Todes gestorben, sondern mit Gifft ums Leben gebracht worden, und dann 2) die Inquisitin selbst ad artic. 11. 12. 13. 14. 15. in act. inquisit. special. gestanden daß sie mit ihrem Manne sich verunwilliget, und ihm wegen verdächtigen Umgang mit zweyen Weibesstücken gar verklagen wollen, hiernechst demselben eine Suppe gemachet, worauf er sich gebrochen und sehr übel befunden, also daß er den dritten Tag darauf in grossen Schmertzen gestorben. Alles nach mehrern Innhalt der Zeugen Aussage, und eigenen Geständnis der Inquisitin. Ferner 4) A. K. fol. 1. Act. Inquis. General. fol. 10. act. inquis. Special, behaupten wollen, daß die Frau sich geweigert von der Suppe quæstionis zu essen, ob ihr schon der verstorbene L. solche zu dem Ende dargereichet; Hiernächst 5) dieselbige einiger massen variiret; indem sie fürgegeben, sie hätte mit ihrem Manne friedlich gelebet, endlich aber gestehet, sie hätte sich wegen obbemeldter beyden Weibesstücken mit ihrem Ehe-Gatten verunwilliget. Nicht zu gedencken, daß sie bald bejahet, sie hätte ein paar Löffel von der Suppe gegessen, bald geantwortet, sie könne nicht gewiß wissen, ob sie davon gegessen, und immittelst 6) von ihr eingeräumet worden, daß ihr Mann sonst mit niemand umgegangen, auf den man wegen geschehene Vergifftung einen gegründeten Argwohn werffen könte, folglich zu schliessen, daß, obschon Inquisitin, daß sie von der Vergifftung, etwas wisse, beständig läugnet, auf ein scharffes medium eruendi veritatem erkandt werden müsse. Jedoch aber und dieweil allhier nicht die Frage ob sich an dem entseelten Cörper einige Zeichen gefunden, welche etwas gifftiges entdecket, sondern ob dergleichen Spuhren, und innerliche Inflammation auch Putrefaction der membranösen Theile, durch Empfang eines äusserlichen Gifftes zu wege gebracht worden, und dann die hiesige Löbl. Medicinische Facultät, so wir nach Verlangen denen Actis beygeleget, mit vielen guten Gründen behauptet, daß alle Symptomata, welche den Argwohn einer Vergifftung erwecket, aus einen affectu cholerico entstehen können; Anbey aber ausser Zweifel daß der verstorbene L. nicht nur allein vor dem Genuß der Suppe kräncklich gewesen, sondern sich auch Dienstages zuvor geklaget, daß ihm der Leib wehe thäte, auch ein halb Jahr zuvor nicht essen können, und sonsten sehr gelb und kräncklich ausgesehen; hauptsächlich aber zu bedencken, daß er den dritten Tag vor seinem Ende mit sei-

seinem Nachtbar sich erzürnet und solchen Eifer die Ursache seiner Unpäßlichkeit zugeschrieben, zuvor und darauf Brandtewein getruncken, welches alles dann affectum cholericum noch mehr erwecket; der Gebrauchten Artzeneyen, welche in dem Responso Medico zu Tilgung des Ubels nicht nur untüchtig, sondern schädlich gehalten worden, zu geschweigen; und da man also durch fernere Ausführung jetztbelobter Medicinischen Facultät am Tage lieget, daß allhier das Veneficium ab extra ein non-ens, und alle erfolgte Symptomata, als er noch gelebet, natürlicher Weise also erfolgen können, wie sie erfolget sind und im übrigen keine Capitalis Inimicitia zwischen beyden Eheleuten sich jemals geäussert, sondern dieselbe nach einigen frigusculis und gefaßter Jalousie bald wiederum vereiniget und wahrhafftig wieder conciliiret worden, auch Inquisitin ein gut Gezeugnis hat, der Mann auch auf seinem Todbette von ihrer Liebe und Treue, wie auch dero aufrichtigen Gottesfurcht attestiret, und (3) immittelst nicht folget, der Defunctus hat sich nach dem Genuß der quæstionirten Suppe übel befunden, darum ist Gifft darinnen gewesen, noch vielweniger aber 4) zu attendiren ist, daß Inquisitin von der Suppe nicht essen wollen, allermassen wenn auch dem also, nicht nothwendig, daß eine Frau, wenn sie ihrem krancken Manne etwas zu essen kochet und statt eines Artzney-Mittels zubereiten will, davon essen, überdem solcher Verwegerung nur von einem Zeugen, nemlich A. K. deutlich bejahet wird, ob sie schon indessen keine verdächtige Causam proximam solcher Verweigerung anzuzeigen gewust; Hingegen 5) gar wohl mit einander conciliiren, daß Inquisitin mit ihrem Mann friedlich und wohl gelebet, obschon in ihrem Ehestande, ein oder 2. mahl eine kurtz daurende Jalousie sich herfürgethan; und gleichwie inzwischen aus dem Responso hiesiger Medicorum offenbahr, daß die gifftige Kranckheit nicht allein aus dem affectu Cholerico generaliter entspringen könne, sondern auch in specie bey dem verstorbenen L. der affectus cholericus sich geäussert, auch zugleich allerhand Ursachen dem Richter vor Augen liegen, warum der affectus cholericus vermehret, und dergleichen Symptomata, ja endlich der Todt erfolget, obschon 6) der Defunctus mit niemand umgegangen der des veneficii verdächtig seyn könte, gestalt das Veneficium aus obbenanten Ursachen gäntzlich verschwindet.

Als halten wir dafür, daß in Ermanglung anderer Indicien nichts wieder Inquisitin vorzunehmen und werden im übrigen, die auf den Inquisitions-Processs verwandte Unkosten von dem Publico nicht unbillig

getragen, weil aus den Acten nicht erfindlich, daß D. T. die geringste Schuld gehabt, warum sie zur Inquisition gezogen worden. V. R. W.

CASUS XX.

DE STUPRO SUB SOPORE CUM DATURA CONCILIATO, SEDENTI ILLATO.

Denenselben kan hierdurch nicht verhalten, was massen eines K. P. Bedienten eintzige Tochter allhier, die von ihrem noch lebenden beyden frommen und ehrlichen Eltern zu einem Gottesfürchtigen und tugendhaften Wandel von Jugend auf angeführet worden, sich selbst auch jederzeit erbar verhalten hat, wieder alles vermuthen am abgewichenen 7. Octobr. einer jungen Tochter genesen. Ob nun wohl die bekümmerten Eltern, noch vor der Niederkunfft (indem die Mutter aus denen Zufällen und veränderten Gestalt des Leibes etwas wiedriges befürchtet hat) dieselbe auf das härteste zur Rede gesetzet; So hat sie doch keinen Männlichen Beyschlaff gestehen, noch von demselben etwas wissen wollen, also, daß die Eltern sich damit begnügen lassen, und den weitern Erfolg in Gedult erwarten müssen, zumahlen sie sonst des kräncklichen Zustandes ihrer Tochter schon gewohnet gewesen, auch keine ausserordentliche tumescentiam ventris, weil die Frucht dem Rücken sehr nahe gelegen, verspühret haben, der fluxus Mensium auch noch nicht gäntzlich ausgeblieben gewesen. Bey ihrer nunmehrigen Niederkunft aber und da die Sache am Tag gelegen, hat sie ferner, auch in Beyseyn eines Geistlichen, mit grossen Betheurungen contestiret, daß sie ihre Schwängerung nicht gewust habe, auch biß dato nicht wisse, wie sie dazu gekommen, sondern es GOtt am besten bekant wäre, der auch ihre Unschuld an den Tag bringen würde. Als sie nnn aus derer umstehend Discursen vernommen, daß Weibes-Personen auch im natürlichen harten Schlaffe, oder auf vorher empfangenen Schlaff-Trunck, defloriret werden könten; So hat sie folgendes in Gegenwart des Geistlichen, und derer Gerichts-Personen angegeben, ist auch in ihrer nachher erfolgten gerichtlichen Aussage bis die Stunde dabey verblieben: Nehmlich sie wäre nach Weynachten 1721. zu einer gewissen Weibes-Person, in Nätherey-Verrichtungen, geholet worden, und als sie des Nachmittags um 2. Uhr zu ihr ge-

gekommen, habe sie sich auf ein klein Stühlgen ohne Lehne zu ihr setzen müssen, da denn unter denen gepflogenen Discursen eine mit zugegen gewesene Mannes-Person, die sie, dem Habit nach, vor einen Officier gehalten, ihr ein Becher-Glas Bier zugetruncken, solches aber nur an den Mund gesetzet, worauf sie nicht Bescheid gethan, die Frau aber habe das Glas auch ergriffen, und gesagt, daß sie doch sie nicht verachten würde, habe aber gleichergestalt das Glas nur mit dem Munde berühret, da denn das Mädgen getruncken, nicht lange hernach aber sich nicht mehr zu besinnen gewust, wo sie sey, und wie ihr geschähe. Ungefähr nach einer Stunde wäre sie wieder erwachet, und hätte noch auf dem Stühlgen gesessen, die Frau aber neben ihr gestanden und sie gefraget, wie ihr denn gewesen und was ihr zugestossen wäre, davon sie keine Ursache anzeigen können, als daß sie es, weil sie sonst öffters „sich unpäßlich befunden, einer Ohnmacht zugeschrieben und immittelst „circa genitalia und an dem gantzen Leibe einige Schmertzen und Mattig„keit gefühlet, die vorige Mannes-Person aber nicht mehr in der Stube gesehen habe. Worauf sie nach Hause gegangen und gemercket, daß sie über 2. Stunden aussen gewesen, von dem Zufalle aber hat sie ihren Eltern nichts gemeldet, indem sie selbigen eines Theils vor etwas natürliches gehalten und andern Theils ihre damahls kranckgelegene Mutter nicht erschrecken wollen. Und ist das Mädgen zur selben Zeit 15. und ein viertel Jahr alt, dabey aber schon völlig erwachsen gewesen. Sobald nunmehr diese Umstände gerichtlich gerüget worden, so hat die Weibes-Person, auf welche die Deflorata oberzehlter massen einen Verdacht geworffen, freywillig, und ohne daß man sie zur Verantwortung gezogen hätte, mit unterschiedenen Deductionibus im Judicio sich gemeldet, das referirte gantze factum mit allen angegebenen Umständen geläugnet, und dabey auszuführen sich bemühet, daß 1) eine defloratio & conceptio virginis dormientis & in sella sedentis unmöglich wäre, noch weniger 2) ein solcher Tranck zu præpariren sey, davon einer alsobald einschlaffen und in einer Stunde auch wieder erwachen könte, und will deshalben wegen des imputirten Lenocinii Satisfaction haben. Allein was den 1ten) Punct anbelanget, da ist wohl nicht zu läugnen, daß eine Weibes-Person, auch sola affrictione penis seminisque aspersione ad orificium matricis externum absque singulari tactu & agnitione stupratoris concipiren könne, weil dergleichen Imprægnatio nicht allein recentiorum Medicorum hypothesibus & rationi gemäß ist, sondern auch durch viele observationes confirmiret wird. Conf.

Riolascus, Anthropograph. Lib. 2. Cap. 34.

Guilleaume de Heureux Accouchement Collect. Med. Phys. Cap. 3. Obs. 36.

Misc. acad. Natur. Curios. Dec. 1. Ann. 3. Obs. 273.

Mœnichen. Observ. 13. & Lanzonus in not. ad hunc loc. p. 43.

Quoad 2) hingegen hat einiger Zweiffel entstehen wollen, ob ein præparirter Tranck in dem menschlichen Cörper so eine geschwinde Operation thun und auch in einer Zeit von einer Stunde dessen Effect wieder cessiren könne. Ich finde aber in des Herrn von Mandelslo Morgenländischen Reise-Beschreibung

Libr. II. Cap. 7.

Daß es in Ost-Indien und insonderheit um die Stadt Goa, ein Kraut und Samen gäbe, Dutroa oder Datura genannt, welchen die unzüchtigen Weiber zu Goa in Confecturen, Speise oder Tranck ihren Männern beybrächten und sie dadurch alsbald ihrer Sinnen beraubten, auf solche Weise aber in deren Gegenwart mit andern Mannes-Personen Unzucht trieben, und wenn sie ihre Männer also mit offenen Augen, oder schlaffende genug behörnert, gäben sie nach ihren Belieben denenselben ihren vollkommenen Verstand wieder, mit Netzung etlicher Oerter ihres Leibes, da denn dieselben nach der Ermunterung nicht anders wüßten, als daß sie etwa einen süssen Mittags-Schlaf gehalten hätten. Und bey solcher Beschaffenheit könten die Frauen ihre Sachen weit sicherer verrichten, als wenn etwa die Männer aus dem Hause wären. Gestalt ich denn die ausführliche Beschreibung des Samens Dutroa aus obbenanntem Autore sub O. hierbey gefüget habe. Diese Relation nun hat mich bewogen, in einigen Gärten hiesigen Orts mich nach diesem Samen zu erkundigen, da ich denn so viel erfahren, daß ein vor kurtzer Zeit allhier verstorbener Kunst-Gärtner, der in Ost-Indien gewesen, denselben mit anher gebracht und auch hiesigen Orts in grosser Menge fortgepflantzet habe, massen ich denn von dem Kraut und Samen etwas bekommen und zur Probe hierbey gefüget.

An meine Hochgeehrtesten Herren ergehet demnach mein dienstergebenstes Bitten, Sie wollen, über obangezogener Medicorum Opinion, mir auch Dero selbst eigenes Sentiment und zwar weil periculum in mora, unmaßgeblich auf das baldeste ertheilen,

1) Ob eine Jungfrau im Schlaffe, und auf einem Stuhle sitzend geschwängert werden könne; wiewohl die jetzige auch nach dem schädlichen Trancke kan in ein Bette geleget, und nach vollbrachter That wieder in vorige Positur gesetzet worden seyn?

2) Ob die Relation von dem Samen Datura in der Physic und Medicin gegründet, und dessen geschwinde Operation möglich sey?

3) Ob der mit dem Kraute hierbey kommende Saamen von der beschriebenen Art, und dessen Würckung etwa an einem Thiere probiret werden könne? Und weil

4) Die deflorata, seit der Conception sich kräncklicher, als sonst, befunden, auch von der Niederkunfft an, biß diese Stunde täglich ein bis 2. mahl mit einer starcken Epilepsie befallen wird, ob solches nicht ein Rest von dem Effecte des bekommenen Trancks seyn möchte, und wie diesem Malo gäntzlich abgeholffen werden könne?

Solche gütige Willfahrung erkenne ich, nebst Erstattung der Gebühren, mit schuldigstem Dancke, und verharre

D. am 23. Novembr.
1722.

J. M. L.

O.

WAs den Saamen Dutrii betrifft, nennen andere Dutroa, die Perser und Türcken Datula, Garcias und Christoph a Costa Datura, dieser sagt, daß es der Stramoneæ gleiche, ja auch eine Species derselben sey, wie es denn auch, was die Frucht betrifft, scheinet, dann es träget kleine stachlichte Aepffel, etwas kleiner als grosse Wallnüsse und länglicht, hat gar viel kleine Kern in sich, von solcher Art so aus Indien gekommen, wird in der Gottorf-

schen Kunst-Kammer verwahret, auch wird es daselbst in beyden Lust-Gärten wachsend gefunden.

Das Kraut aber, wie Garcias recht beschreibet, siehet dem Acantho oder Beerénklau ähnlich, es wächset in Indien überall in grosser Menge, an feuchten Oertern im Schatten. Es soll daselbst von zweyerley unehrlichen Leuthen gemißbrauchet werden, nehmlich von unzüchtigen Weibern und Dieben. Denn wenn man den Safft aus diesen Saamen oder grünem Kraute drücket, oder wenn er dürre, zu Pulver reibet, und einem in Speise und Tranck vermischet eingiebt, so soll derselbe davon, gleich als närrisch und seiner Sinnen beraubet seyn etliche sollen immerfort lachen, nichts sehen noch verstehen, ob sie es schon vor Augen haben, sie sollen auch wohl mit einem reden und auf alle Fragen antworten, als wann sie bey rechter Vernunfft wären, aber doch alles gleich in einem Traum. Etliche bringet es in tieffen Schlaff, daß sie liegen, als wenn sie todt wären, und solches soll, wann man ihnen nicht zu Hülffe kommt, gantzer 24. Stunden dauren.

Weil dann nun die Indianischen, sonderlich die Portugisischen Weiber in Indien, über die Masse hitzig, alle ihre Gedancken Tag und Nacht, (wie Lindschotten schreibet) dahin richten, wie sie ihre unersättliche geile Lust büssen, richten sie ihre Männer also zu und können unterdessen mit ihren Buhlen, Sclaven oder Soldaten, die gemeiniglich keine Weiber haben, ihr Venus-Spiel unverhindert üben, worbey die Buben offt den Mann mit schimpfflichen Worten und Haar-Zupffen vexiren sollen, und ob derselbe schon darzu lacht, weiß er doch von nichts.

Wenn sie also ihre Schande gnug getrieben, soll die Frau dem Mann mit kalten Wasser die Füsse bestreichen, oder auch nur hart reiben, so kommt er wieder zu sich selbst. Etliche sollen dis Dutroa so künstlich wissen zuzurichten, daß es nur auf gewisse Stunden, wieviel sie wollen, seine Wirckung habe, wann dann der arme Mann wieder erwachet, meynet er, er habe nach ihrer Gewohnheit nur einen natürlichen Mittags-Schlaff gethan, und schreibet â Costa lib. Aromatum p. 288. daß er solcher Büberey Exempel selbst gesehen habe.

Die Diebe und ungetreue Diener, schreibt Garcias ab Horto lib. 1. Plantarum cap. 24. sollen solche Büberey auch an ihren Herren und Frauen gebrauchen, die sie zu bestehlen und zu berauben gedencken. Daß er aber schreibet, er habe die Cur solcher Kranckheit allezeit innerhalb 24. Stunden glücklich curiret, ist ihm wohl zu thun müglich gewesen dann er selbst, wie

auch

auch Lindschotten und andere sagen, daß die Beraubung der Sinne auf diese Weise für sich nicht über 24. Stunden währen soll.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus dem an Unsere Facultät von D. de 23. Novembr. a. c. übersendeten Bericht erhellet, wie eines K. P. Bedienten eintzige wohlgezogene und tugendhaffte Tochter wieder alles Vermuthen am 7. Octobr. a. c. im 16ten Jahr ihres Alters ausser dem Ehestand bey sonst schwächlich und kräncklicher Leibes-Constitution eine Tochter zur Welt gebohren: Gleichwie aber bey solchen Umständen ihre Eltern sich um die geschehene imprægnation ernstlich befraget, so hat gedachte Mutter des Kindes in Gegenwart einer geistlichen und einiger gerichtlichen Persohnen angegeben, wie mit ihrem Wissen und Willen solche Schwängerung nicht geschehen, sondern wie dieselbe nach Weynachten an. 1721. Nachmittages um 2. Uhr zu einer Nähterin sich begeben, woselbst sie auf einen kleinen Stühlgen ohne Lehne gesessen, auch ihr von einer unbekannten Manns-Persohn, welche einen Officier præsentirt, ein Glaß Bier (welches er nur an den Mund gesetzet) wäre zugetruncken worden; als sie aber daraus Bescheid zu thun abgeschlagen, sey ihr von gedachter Nähterin eben dasselbe Glaß der Gestalt mit einiger Zunöthigung zugetruncken und auf gedrungen worden, daß gedachte Nähterin das Glaß nur mit dem Munde berühret; Wann aber dieser Aufdringung ein Genügen zu leisten, obbenannte deflorata aus solchem Glaß getruncken, nicht lange darauf aber ihre Sinnen verlohren, auch nach Verlauff einer Stunde wieder erwachet, zu sich gekommen, und auf demselben Stühlgen gesessen, dabey aber circa genitalia und an dem gantzen Leibe Schmertzen und Mattigkeit empfunden, die vorige Manns-Persohn hingegen abwesend gewesen; so ist ist diesem nach kein ungegründeter Argwohn entstanden, ob nicht bey dieser primipara dergestalt ein Stuprum verübet und veranlasset sey, daß vorhero mit dem ihr aufgedrungenen Trunck eine Verrückung der Sinnen und tiefer sopor verursachet, dieselbe alsdann wieder ihr Wissen, Willen und Gefühl imprægnirt worden sey; da auch dißfals auf ein fameuses narcoticum reflexion gemachet, und Unserem Collegio mit vier besondern vorgelegten Fragen die Decision hierüber übergeben ist, so haben Wir nach Collegialischer reifflichen Erwegung dieses Casus folgende Fragen beantworten und erörtern wollen;

1) Ob

1) Ob eine Jungfrau im Schlafe und auf einem Stuhle sitzend geschwängert werden könne?

Hierauf ertheilen wir zu gehöriger Antwort, daß nach Beschaffenheit des gegenwärtigen Casus solche impraegnation auf einem Stuhl ohne Lehne nicht leicht habe geschehen können, wenn nicht eine andere Person hiebey durch ihre Beyhülffe solchen concubitum befördert und erleichtert habe, welches um so viel leichter geschehen mögen, wann vorhero einer solchen Weibes-Person ein soporiferum beygebracht worden: in welchen Fall auch wohl eine solche Schlafftrunckene Person in ein Bette, und nach verübter That, wieder auf ihrem vorigen Ort hat können gebracht werden: daß auch dergleichen concubitus und impraegnationes dormientium auf einem Stuhle geschehen können, ist in dem an uns übersandten Bericht aus des *Zittmanni Medic. Critic. Centur. 5. Cas. 21. Cent. 6. C. 77.* und darinn befindlichen locis parallelis des *Lipsiensis Responsi* aus des *Riolasci Anthropographia Lib. 2. c. 34. Guillemau de heureux accouchement. Collect. med. pyhs. c. 3. obs. 36. Miscell. A. N. C. Dec. I. an. 3. obs. 273. Mœnichen obs. 13. & Lanzoni not. ad h. loc. p. 43.* erwiesen, wohin obgedachten *Zittmanni l. c. Cent. 6. obs. 77. Valentini Novell Med. Legal. Casus I.* gehören: und gedencken auch sonsten eines solchen stupri, welches in einem natürlichen tiefen Schlaff vollbracht, die Jurisconsulti, *vid. Carpzovius Prax. Crimin. Part. II qu. 69. n. 35* zu mehrerer Erläuterung dieser gegenwärtigen Anmerckung mögen einige observationes aus des *Sinibaldi Geneanthropoia lib I. tr 3. c. 7.* und *Rejes Camp Elys juc. qu. 41. Genselius de Conceptione in somno A. N. C. Cent. 3. obs. 49. Linker decision. Saxon. Cent. 1. decis. 80.* conciliiret werden, woraus zu ersehen, wie unvermerckt eine impraegnation geschehen könne. Wohin die Anmerckung derer Casuum gehören, daß Personen in einem natürlichen Schlaff können stupriret werden, indem solche mit dementibus oder mortuis verglichen werden, nach *Platone lib. 7. de Leg. Menochio de arbitr jud. quaest. Cas. 327. n. 5. Caesalpino Art. Med. lib. 5. c. 12. conf. Act. Erudit. Lipsiens. An. 1701. p. 228.* Dahero aus Vergleichung einiger Umstände, gegenwärtiger casus und ins besondere diese Frage kan erläutert werden: So leicht nun eine virgo auf einem Stuhl kan defloriret werden, bey natürlichem tieffen Schlaff, wann der situs corporis bequem, noch viel leichter kan es geschehen unter einem gemachten Schlaff oder wann bey solchem die Weibes-Person in ein Bett gebracht worden; daß nun alle dergleichen Umstände bey diesem casu haben geschehen können, ist ex ratione, observa-

servatione und authoritate gar leicht zu erweisen, wozu hiermit einiger Unterricht ertheilet ist.

2) Ob die Relation von dem Saamen Daturæ in der Physic und Medicin gegründet und dessen geschwinde Operation möglich sey?

Weil man bey diesem Casu auf das Semen Daturæ gefallen, so können wir auf vorgelegte Fragen nach ihrem zwiefachen Inhalt, nicht anders als mit einer vollkommenen Bejahung antworten, wenn anders dieses in facto gewiß, daß der Defloratæ solches beygebracht worden. Sintemahl aus denen Scriptoribus Botanicis, Medicis und Historicis zulängliche Zeugnisse beytreten: dann in dem dieser Saamen nach fast einhelliger Ubereinstimmung derer Botanicorum eine Art von der Stramonia ist, diese aber insgemein unter die hefftigen narcotica, ja insaniam verursachende species, gerechnet wird, so ist, wie von allen exoticis, also auch von der Datura Turcica, Indica und Aegyptiaca bekannt, daß ihr effectus viel stärcker und schneller sey; dergestalt daß, nach Art derer narcoticorum, unterschiedene effectus davon bekannt und in Historia Naturali genugsam berührt sind, wie davon insonderheit *Bartholinus Histor. anatom. rar. Cent. 6. hist. 76.* (dessen Anweisung sich die meisten folgenden Scribenten bedienet) nachzulesen, welcher unter andern sagt: *quod varia ex assumpto semine patiantur subjecta, vel enim somno obruuntur profundissimo, vel fatui redduntur, sensibusque orbantur vel videntes nihil vident, & cum ratione nihil intelligunt.* Dahin gehört das Zeugniß Joh. Albrecht von Mandelsloh in der Morgenländischen Reise-Beschreibung *Part. II. cap. 7.* nebst des *Adami Olearii* Anmerckungen hierüber, allwo angewiesen wird, wie zu dergleichen schädlichen narcotischen und die Sinnen verwirrenden effect dieses Semen in aus- und innländischen Orten gebraucht werde, *conf. P. Alpinus lib. 2. de Plant. exot. c. 3. Garcias ab Horto lib. I. de Plantis cap. 24. à Costa Libro Aromatum p. 288. Valvasor* Ehre des Hertzogthums Crain *Tom. III. p. 152. Dappers Africa, p. III. Olaus Borrichius in Sapientia Hermetis p. 130. Veslingius observ. in Prosp. Alpin Matthiolus in Dioscor. de Stramon. Bauhinus H. P. U lib. 34. Franckenau in flora francica rediviva, Tabernæmontanus, Pancovius, Simon Pauli* u. a. m. welche alle einmüthig den hefftig schlaffmachenden effect dieser Daturæ behaupten: Gleichwie aber von diesen authoribus erzehlet wird, daß diese Datura auf allerley Weise könne

de-

denen Menschen beygebracht werden, in Bier, Wein, oder succo expresso und aqua destillata, wann eines von diesen in ein ander Getränck gemischet wird, also ist glaublich, daß mit solchem Semine im gegenwärtigem casu ein solcher schädlicher Betrug vorgenommen worden: daß aber dieses Semen in so kurtzer Zeit seine Würckung solle gethan haben, ist auch nicht zu zweifeln, indem durch concentrirung des poculi narcotici und dessen dosin solcher effect gar leicht hat können modificiret werden: wie dann davon *Bartholinus l. c.* schreibt: *Singulari quoque artificio eædem fœminæ norunt Daturam præparare, ut ad certas horas, quamdiu illis commodum fuerit, operationem contrahat,* und Lindschott *Indiæ Oriental. p. 2. c. 31.* Das Weibes-Volck in Indien hat auch ein Kraut, genannt *Dutroa,* so einen Saamen trägt, denselben Saamen drücken sie aus, und geben den Safft ihren Männern zu essen oder zu trincken, so bald wird der Mann, gleich als ob er von Sinnen wäre, unempfindlich, oder gar zum Narren, lachet stets, oder schläfft etwa, und liegt eben als ob er gantz und gar todt wäre. Gleichermassen referirt *Schenckius in Obs. Medic. lib. 7. de Venenis ex Plantis obs. X.* aus dem *Christoph. a Costa lib. aromat. p. 78.* folgendes: *Sunt nonnullæ adeo exercitatæ in hoc medicamento exhibendo, idque sic temperare norunt, ut ad certas, easque quot velint, horas, quibus id propinant, mentem adimant: multa sane ejus rei exempla, quæ vel ego ipse vidi, vel ab aliis audivi, huc adducere possem:* Wir conferiren hiermit was *Ludovici* in seinen *notis* über seine *Pharmaciam modern. sec. accom. p. 440* von der Datura schreibet: *Daturam Turcarum præcedente anno dedit ancillis duabus e Pharmacopolio quodam, nequam, optime quod ipsemet fuerat ebrius: nam secundum Itirerariorum Mandelsl. & Olear. consequentiam, mire se devestierant, obdormiscentes tandem, sed ob parciorem dosin, non adeo protracto (quem D. Dapperus Africæ suæ p. III. ponit) termino. Matthiolus* setzet in seinem Commentario in Dioscoridem (welches auch wohl andere Authores von der Würckung Daturæ bezeugen) daß, wann solche Menschen wieder zu sich kommen, nicht wissen, was mit ihnen vorgegangen sey: So wird auch ausführlich mit unterschiedenen Anmerckungen dieser Daturæ in der Beschreibung der güldenen Tafel gedacht, allwo unter andern *p. 311. 312.* die geschwinde Würckung derselben erzehlet wird, daß wann derselben Safft jemand beygebracht worden, er so fort einen Schlaff verursache: aus welchen allen erhellet, daß mit diesem schädlichen Saamen auf eine so baldige und kurtze Zeit bey obbenanter primipara derselbe Effect hat können

nen verursachet werden, darunter sie dergestalt deflorirt und imprægnirt worden: Und wann hiernebst diejenige Umstände beygezogen und überleget werden, daß diese Person, so bald sie nach solchem sopore wieder sich erholet, einen Schmertzen in genitalibus und Mattigkeit am Leibe verspühret, so kann um so viel zuverläßiger geurtheilet werden, daß unter demselben sopore ihre genitalia gelitten, auch wie, sonst die Datura eine Mattigkeit nach ihrer Würckung zurücklässet, solche auch anjetzo von derselben könne hergeleitet werden: und da aus der relatione an uns nicht erweißlich, daß die persona quæstionis sonst Ohnmachten unterworffen, ob sie wohl unpäßlich gewesen, so ist doch die gantz unvermuthete Benehmung derer Sinne nach solchem ein genöthigten Truncke unter allen bisher erzehlten Umständen allerdings kräfftig und bündig auf diese fameuse Daturam zu reflectiren. Davon unter andern weiter zu conciliiren *Miscell. A. N. C Dec. 2. An. 8. obs. 140. Dec. 3. an. 3. obs. 170. Ettmüllerus Part. I. p. 561. in Comment. in Schræder. Hoffmannus Clav. Schræder. Schenkius l. c. Simonis Præsidium Academic. Dissert. 13. de Amore venenato. 607. seqq.*

3) **Ob der übersandte Saame von der beschriebenen Art und Würckung sey und ob selbiger etwa an einem Thiere probiret werden könne?**

So dienet zur Nachricht, daß alle species Stramoniæ dem Menschen schädlich, noch mehr aber, wie oben erinnert, dieselbe, welche in hitzigen Ländern gezeuget wird: Gleichwie aber aus Indien diese Species vielmahls in unsere Lande gebracht, so ist auch leicht zu erweisen, daß bey uns solcher Saame könne nachgepflantzet werden, wie dergleichen veritabler Indianische Saamen uns bekannt und bey uns auffbehalten ist, welcher jedoch an Coleur etwas blasser oder heller anzusehen; nach welcher Farbe und Figur einige dieses Semen hyosciamum Peruvianum nennen wollen: und beschreibt *Columm. in Not. ad Hist. Mexic. p. 886.* dessen fünfferley species, so viel aber die authores von der Datura referiren, soll dieselbe aus einem einfachen Stiel, dunckel-braune eingezackte und zugespitzte Blätter nebst einer weissen, bald einfachen, bald vollen, auch violet, weissen Blume, *vid. Boerhav. in ind. Plant. hort. Lugd. p. 261. Heucher in nova proventu horti medici Wittenberg. p. 28. 29.* oder auch *Tournefortii observ.* inwendig weiß, äusserlich violet, welche einem infundibulo oder calici gleich, unten eng und oben breit ist, hervorbringen, aus dieser Blume entstehen ein capitellum, so

nach und nach wächset wie ein Mohen-Kopff mit einer dornichten Schale umgeben (wiewohl diese *crusta spinosa* nicht bey allen zu finden seyn soll, *vid. Theophr. Eresius, Heucherus, & author observationis de Datura* Beschreibung der güldenen Tafel, obgleich das contrarium hievon *Boerhaven l. c.* behauptet) in diesem capite sind vier eingetheilte loculamenta mit diesem Saamen angefüllt, abgefasset und enthalten; dahero wir die überschickte Art pro Stramonia erkennen, welches zu obbenanten Würckungen tüchtig genug ist; doch sind weder mit dieser Datura, noch mit der Stramonia vulgari sonderliche Experimenta bey denen Thieren bekannt; ohne daß in obbemeldter Beschreibung der güldenen Tafel erzehlet wird, wie die damahligen Inquisiten ausgesaget, daß sie mit einem aus der Datura bereiteten Wasser ein Stück Fleisch oder Speck befeuchtet, solches denen Ketten-Hunden zu fressen gegeben, davon sie alsobald 12. Stunden unsinnig oder schlaffend worden: man kan aber von solcherley Würckung bey denen Thieren, nicht auf die Menschen allezeit und durchgehends schlechterdings folgern und recurriren, welches zum Theil auch *Wepferus in tr. de Cicuta Aquatica* angemercket hat.

4) Da die deflorata seit der Conception sich kräncklicher als sonst befunden, auch nach der Niederkunfft bis hieher täglich ein bis 2 mahl mit einer starcken Epilepsia befallen worden, ob diese von dem bekommenen Tranck herstamme, und wie dieses Malum gäntzlich zu heben.

Was den ersten Inhalt dieser Frage betrifft, so kan solche Epilepsie nicht absolute diesem Tranck zugeschrieben werden, weil 1) die dosis und der effectus desselben nicht starck gewesen, 2) man sonst von der Datura nicht gewöhnlich observirt, daß sie Epilepsias verursachet, ob sie zwar sonst zu andern wunderbaren Verkehrungen, insonderheit des Verstandes contribuirt wie *Valvasor loc. cit.* einen Casum von fünfferley Würckungen dieser Daturæ erzehlet: 3) weil bey einer solchen jungen und weichligen Person dergleichen convulsion auch bloß mit dem Partu connectiren kan, indem in Praxi Medica solcherley Casus vielfältig bekannt, daß empfindliche Naturen so wohl unter als nach der Geburt mit Epilepsien befallen werden, *conf. Zac. Lusit. Prax. Admir. obs. 26. A. N. C. dec. I. an. 2. obs. 67. an. 10. obs. 14.* u. a. m. 4) weil diese Epilepsia nicht gleich nach beygebrachtem Tranck und unter der gestatione, sondern nach der Niederkunfft sich eingefunden und von da-

her

her ferner continuiret: Belangend den andern Inhalt dieser Frage, so müssen zu geschickter Einricht- und Anordnung der Cur mehrere Umstände beygebracht werden, daraus wir die natürlichen Ursachen, so bey dieser Person zu beobachten, besser beurtheilen und darnach eine Cur an die Hand geben können, sintemahl uns von der übrigen kräncklichen Beschaffenheit der defloratæ personæ in dem Bericht gar kein besonderer Umstand angezeiget ist. Indessen haben wir über den Haupt-Punct dieses Casus auf Erfordern unser in Ratione, Experientia & Suffragio Doctorum & Authorum gegründetes Urtheil hiermit abfassen und Uhrkundlich mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel ausfertigen wollen. Halle den 3. Decembr. Anno 1722.

Epicrisis in Casum XX.

NArcotica in genere naturæ humanæ sunt adversa, quia sensus & motus hebetant atque confundunt: horum subjectorum varia occurrunt, quæ differenti gradu ac tempore operantur, ubique vero omninoso, plus periculoso & pernicioso, rarius judicioso & fructuoso: hinc medici artifices frequentius narcotica in usum trahentes scientiam & peritiam suam dubiam reddunt, qui licet cito, haud tamen tuto, propterea etiam minus jucunde curationes suas dirigunt, ut propterea illud Sylvianum opii Patrocinium non tanti faciendum, neque *Bartholini* effatum in *Act Haffn vol.* 3 *p.* 15. pro canone assumendum sit, quando dicit: *ego sum in hac hæresi, quod si detur Medicina universalis, tum sane opium est, nam ex hoc ad omnes humani corporis passiones, tutissimum remedium componi valet:* Sane hæc hæresis est medica, uti illam ita nominare voluit author, adeoque de suo judicio æquum tulit judicium. Neque tantum Medici ex culpa, sed & alii homines dolo malo narcoticis utuntur subjectis; Talia stupefactoria media diversum etiam habent effectum, aliqua illorum causantur deliria, alia profundos sopores conciliant, uti fusius *Wepferus in tr. de Cicuta Aquatica, Thom. Erastus de stupore & Medicamentorum stupefacientium natura, Cornarius de narcoticorum virtute, Wedelius in Opiologia, Garman de mirac. mort. dissert. prælimin. de cadav* testantur: §. 20. numerosa itaque talium narcoticorum subjectorum est classis, unde medici præter vulgaria cognita etiam alia selecta & secreta indagare laborarunt narcotica; *conf. A. N. C. dec.* 1. *an* 6. *obs* 171. In præsenti casu de stupefactoria DATURÆ efficacia differitur, cujus virtus a me ex probatorum, authorum suffragio in præcedente Responso sufficienter exposita fuit: sicut hæc Datura stramonii exotici species est, ita illius vis nostras stramonium multis superat modis: superat enim hæc Datura vim opii, quæ utraque exterorum soporifera sunt subjecta, unde illa præ hoc citius narcoticum suum exserit effectum: si semen nostras stramonii cani aut gallinæ qualicunque modo ingeritur, (per se enim posterius hoc semen haud devorant) tunc temulento stupido & titubante ingressu utraque præter solitum conspiciuntur: ipse flos strammonii nostras olfactu vel mediocriter exceptus similem temulentam capiti inducit efficaciam quod vero hujus seminis qualitas hominis

etiam naturæ ſit inſenſa, exemplo infantum hortulani probare poſſem, qui ex illius commeſtione repentinum inciderunt morbum, quo eximia ventriculi & reliqui abdominis cauſabatur inflatio, anguſtia præcordialis enormis, ſudor frigidus, extremitatum horripilatio, mentis alienatio, & coma vigil, donec poſt enixam ano & catotericam evacuationem infantes afflicti liberabantur: Quod Datura ſtupefactoriam virtutem habeat, nemo ibit inficias; unde ſi ſemen Daturæ contuſum cum vino maceratur, illud infuſum quadantenus inſpiſſatur, & de hoc ſpiſſamento aliis potulentis quicquam intermiſcetur, peſſimos tunc edit effectus, quod rhoob ratione maturioris aut magis ſerotini ſucceſſus in manu malitioſi artificis æque vel citius vel tardius operatur, velut pulvis ſic dictus ſucceſſionis: ſimile experimentum cum extracto hujus ſeminis inſtitui poteſt: proinde ex hoc ſemine, uti ex ſtramonii ſemine, oleum paratum lethiferos effectus producit, ſi hominibus propinatur, æque ac Glauberus de oleo Tabaci ſimilem efficaciam ſignificavit: conferantur pluribus de *Dutroa* A. N. C. Cent. 9. obſ 94 de Daturæ comeſtæ damno: Tenzels Monatl. Unterredung Anno 1690. Novemb. p. 1036. ſeq. Happelii Relat. Curioſ Part. II. p. 793 ubi dicit: Dieſes Kraut machet die Leute bißweilen ſchlaffen, als ob ſie todt wären, welches dann ziemlich lang, auch manchmahl über 24. Stunden anhält, es ſey dann daß man demſelben Menſchen die Füſſe mit kaltem Waſſer waſche, alsdann kommt er wieder zu ihm ſelber, ehe die 24 Stunden verlauffen ſind, hæc ipſe ex Eraſmi Franciſci Oſt- und Weſt-Indiſchen und Sineſiſchen Luſt-Gärten. Part. I. p. 471. 472 de Datura vid. ib. p 473. Chriſtoph. a Coſta in Libro Aromatum de Datura dicit: Sunt nonnullæ adeo exercitatæ &c. vid. verba in reſponſo.

CASUS XXI.

MELANCHOLICA IMAGINATIONIS CORRUPTIO SUB SPECIE PACTI CUM DIABOLO.

Tit.

Es haben beſagte nebenſchließiger Contra H. V. H. allhier in puncto eines mit dem Satan gemachten Bündniſſes und attentirten Selbſtmordts ergangener Inquiſitions-Acten, und zwarten bey ſelbigen fol. 27. & ſeq. befindlichen Urthels Domini Scabini Halenſes unter andern erkant:

Daß ſelbige einer Mediciniſchen Facultät zugeſandt und darüber derſelben Gutachten eingeholet werden ſolte;

Solches nun ſchuldigſter maſſen zu bewerckſtelligen, habe Eure Hoch-Edle und Hochgelahrte hiermit Herrſchafftl. A. Amts wegen unterdienſtlich erſuchen ſollen, Sie wollen beygefügte ſolche Inquiſitions-Acta collegialiter

liter mit Fleiß verlesen und wohlerwegen und Dero Gutachten cum rationibus decidendi mir darüber hochgeneigt ertheilen und versiegelt cum actis remittiren, daß honorarium pro studio & labore zahle dafür mit schuldigstem Dancke, in gehorsamster Ergebenheit allstets beharrend

Amt K. M. den 4. Sept.
1723.

Actum Amt F. den 4. Junii.

Wurde hierauf H. V. H. vorgelassen und ihm hierüber Vorhaltung gethan, auch ihm sein schrifftlich gethanes Bekentniß vorgezeiget, auch ingleichen ermahnet, die Wahrheit zu offenbahren, worauf derselbe antwortet, ob wären am nächstverwichenen Dienstag vor 8. Tagen Nachmittages 2. schwartze Personen, so gantz feurige Augen, schwartze Gesichte, und weisse Zähne auch rothe Nägel auf den Händen gehabt, zu ihm gekommen die hätten ihm die Kette helffen um den Hals legen und zudrücken, daß ihme der Hals gantz zugezogen worden und er in einer halben Stunde keine Lust haben und ächzen können, so bald die beyden Männer ihm die Kette um den Hals gelegt, wären sie verschwunden, sie wären lang gewesen, daß sie sich bücken müssen, als sie in die Stube mit Stieffeln gekommen, sie hätten ihn mit Stecken geschlagen, welches des Dieners Frau gehöret.

Act. 14. Es hatte ihm zu diesem grossen Unglück ein Ziegeldecker Geselle Namens G. L. so im verwichenen Jahre in O. mit ihm gearbeitet, verführet und vorher aber eine Schrifft aufgesetzet, welche folgender gestalt, wie er sie selber vorgelesen hat, lautet;

Was mir vor Unglück begegnet, hinter O. weil ich da mit einem Gesellen gearbeit G. L. von einem Catholicken, von welchem ich mich habe verführen lassen, von meiner Religion abzustehen und catholisch zu werden, weilen ich aber nicht gewolt, so hat er mir einen Vorschlag gegeben, von allerhand Teuffels-Künsten, welches auch angegangen und wir beyde auf den Müntzberg gegangen, weilen er mir den Satan selbst vor die Augen gestellt, und mich um ein Verbindniß angesprochen, weilen ich würde alle Wocher drey Sechzehender auf dem Berge haben, so habe ich auch mich damit eingelassen und mit ihm gegangen, und habe es selbst auch helffen langen, weilen wir sie aber mit den Händen nicht angreiffen durfften, sondern allezeit den

Hut

Hut hinhalten müssen, weilen es heiß wäre, denn sind wir wieder fortgegangen, darauf ist der Geist verschwunden, wir aber alle beyde sind wieder nach der Stadt gegangen, als wir aber vor das Thor gekommen, haben wir allezeit in dem Kruge getruncken, er hätte müssen folgenden Eyd abschwören:

Ich schwöre zu dir, und vertraue mich dir, du Geist der Trauren, ich will mich auf deine Zusage verlassen; da spricht der Geist: wilt du mir getreu bleiben, so must du deinen Vater und Mutter verschwören, daß du mit ihnen nichts zu thun und zu reden haben wilst, so will ich dir allenthalben zur Seiten stehen, in Spielen, Würffeln und Karten, im Hauen und Stechen, soll dir niemand was anbringen können, noch solt du alle Wochen 3. Sechzehender von mir haben, nur wolte ich an dem Heiligen Geist keinen Theil haben, auch nicht an ihn glauben, sondern solte mich gantz und gar auf ihn verlassen, er wolte in allen Fällen mir beystehen; hiebey führet er an, daß er 3. mahl auf dem Müntzberge von dem Geiste auch das Geld nachher bekommen, er wäre ein Geist der Trauren, über das ist der Geist allezeit verschwunden vor unsern Augen.

Der Geist wäre schwartz gewesen, auch im Gesichte hätte feurige Augen gehabt und weisse Zähne, demselben hätte er den Eyd geschworen und seinen Namen unter den Eyd mit Blut von seines Cameraden L. Blut unterschrieben, der Geist hätte Papier und Feder und ein gantz Buch welches voller Nahmen geschrieben gewesen, gehabt, seinen Bruder und B. Gr. habe mit dem Messer zu erstechen der schwartze Mensch ihn angereitzet, der Geist hätte gesagt, er solte sie nur todt machen und so dann sich selbst wieder erhencken, denn er müste doch wieder sterben; unter dem ietzigen Verhör fing der Arretirte an hefftig zu zittern und als er gefragt wurde, warum er so zitterte antwortete er, der Teufel träte ihm zur rechten Seite; als er nun den 91. Psalm. und GOtt der Vater wohn uns bey gebetet, sagete er, der Teufel wäre wieder gewichen.

Actum Amt F. den 6. Augusti 1723.

Nachdem gestriges Tages der Inquisit auf Befragen geantwortet, daß ihme nun nach dem Gebrauch der geordneten Artzneyen recht wol, und alles Zittern und Angst vom Hertzen weg wäre, ist er acto befraget, wie es mit der Beschreibung an dem Geiste auf dem Müntzenberge zugegangen, wor-

worauf derselbe antwortet, es wäre beym Anfange des Gebrauchs derer geordneten Medicamenten in der Nacht ihm einmahl wieder so vorgekommen, und zwar im Schlaffe, als wenn der Geist vor ihm gestanden und ihm drey 16. Groschenstück gegeben, wie er aber erwachet und nicht anders gemeinet hätte, als daß er die drey 16. Groschenstück bey sich gehabt, häte er nichts gehabt oder gefunden; woraus er nicht anders schliessen konte, als daß da er betruncken gewesen, ihme vor dem Müntzenberge in der Raserey dergleichen auch so vorgekommen, er hätte sich auch nachher besonnen, daß er in Q. mit einem Ziegeldecker Burschen gearbeitet, der G. P. hiesse, von dem er ihme eingebildet, er hiesse G. L. jetzo aber erinnere er sich, daß er G. P. hiesse und wäre unter des Herrn Obersten Lieutenants S. Compagnie ein Soldat, welcher nicht sagen würde, daß er mit ihme auf dem Müntzenberge gewesen und sie da mit dem Geist ein Verbündniß gemacht, jetzo aber befinde er sich gantz anders und wohl und schriebe die Raserey dem Brandtewein, dessen er viel getruncken, und dem Schaden, welchen er an dem Kopffe von der Steinkohlen Karre bekommen zu; er wolle den Brandtewein nun gantz unterlassen, mäßig leben fleißig beten, und GOtt dancken, daß er ihm zur Erkäntniß kommen lassen wolle, und verlange hertzlich mit GOTT wieder versöhnet zu seyn, durch rechtschaffene Busse uud Geniessung des Heiligen Abendmahls.

Eod.

Addit. der Inquisit, daß er in einem gantzen Jahre keine warme Speise ausser Sonntags, da er ihme ein halb Pfund Fleisch gekauffet, genossen.

Responsum Scabinatus Halensis.

Unsere freundliche Dienste zuvor, Wohl-Ehrenvester, und Wohlgelahrter günstiger Herr und guter Freund.

Als uns derselbe, die wieder H. V. H. wegen geständlichen, mit dem Satan geschlossenen Bündnisses, attentirten Selbstmordes und anderer Begünstigungen gehaltene, anbey zurückkommende Inquisitions-Acta samt Inquisitens eingereichten Defension zugeschicket und unsere Rechtsbelehrung ihme darüber zu ertheilen gebeten, demnach erkennen wir Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle, nach deren Verleß und Erwegung vor Recht,

 Daß

Daß zuvorderst Inquisit, denen Predigern göttlichen Worts, zu un-
„tergeben, von denen er zur Gottesfurcht und fleißigem Gebet anzumahnen,
„ingleichen ein oder mehrere erfahrne Medici demselben zuzuordnen, wel-
„che desselben Leibes und Gemüths Constitution gründlich untersuchen und
„davon ihren Pflicht-mäßigen Bericht ertheilen, dieser aber so dann mit de-
„nen Acten einer Medicinischen Facultät zuzuschicken und derselben Gut-
„achten darüber einzuhohlen, wie denn auch des angegebenen G. L. Auffent-
„halt zu erkundigen und so wol derselben über die von Inquisiten angege-
„benen Umständen, als auch derjenige Bader, welcher ehe dem denselben,
„an der in actis gemeldten Beschädigung des Haupts curiret, insonder-
„heit über die eigentliche Beschaffenheit der Wunde, nicht weniger die fol.
„act. 5. 6. denominirte Zeugen zu vernehmen, woraus allenthalben ferner
ergehet, was recht ist. V. R. W. Uhrkundlich mit unserm Insiegel
versiegelt.

Königl. Preußl. des Hertzogthums
Magdeburg Schöppen zu Halle.

Rationes decidendi.

WEnn in dergleichen Fällen, da es auf Hexerey und angegebene Verbündniß mit dem Satan ankommet, sehr behutsam zu gehen und auf das blosse Bekändtniß der Inquisiten nicht zu sehen, als welche bey dieser so gar zweiffelhafften Sache, worinne man ratione corporis delicti zu keiner genugsamen Gewißheit gelangen kan, durch ihre eigene Imagination und andere individuelle Umstände gar leicht betrogen werden können,

Stryck. de jure sensium in procem. §. 48 seqq.

Insonderheit so viel Inquisiten anlanget ex actis fol. 7. erscheinet, daß derselbe schon vor seinem Arreste an der Melancholie laboriret und nach der Zeugen Aussage fol. 4. & 25. b. wegen einer am Haupt empfangenen Beschädigung nicht allezeit richtig im Kopfe gewesen, daher auch nach geschehenen Aderlaß fol. 24. b. von keinen Erscheinungen und Zittern bey demselben etwas ferner verspühret worden, solchem nach vorjetzo, da man noch keine Gewißheit hat, ob und wie weit Inquisiten etwas imputiret werden könne, definitive nicht zu erkennen, vielmehr, wie sonst in dergleichen Fällen gewöhnlich

Horn. Class. XV. Resp. 26-27.

Ausser der so nöthigen Seelen Cur dahin zu sehen gewesen, daß zuvörderst

In-

Inquisitens Leibes und Gemüths-Beschaffenheit, und was demselben zu einer so unwahrscheinlichen Aussage Gelegenheit gegeben, a peritis in arte gehörig untersuchet werde, wozu denn vieles beytragen würde, wenn der angegebene Ziegeldecker L. gehörig vernommen werden könte, so sind wir bey diesen und andern in der Defension angeführten Umständen geschehener massen zu interloquiren bewogen worden.

Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle.

Attestatum Medicum.

Auf Requisition der Hoch-Adelichen M. Gerichte des Hoch-Wohlgebohrnen Herren S. v. A. einen Inhaftirten H. B. H. zu untersuchen und von dessen Beschaffenheit einen Bericht ad Acta abzustatten, bin gestrigen Vormittags 2. mal zu ihm gegangen, um seine Beständigkeit und Unbeständigkeit in antworten desto besser zu sondiren; da denn befunden, wie derselbe sich promt und vernünftig citra omnes hallucinationes tam in rationando, quam memorando erwiesen, wie von einem vernünftigen Menschen dergleichen Sorten zu geschehen pfleget. Dabey aber erforschet, wie derselbe (1) einen starcken Appetit zum Essen habe, (2) und zum öfftern, insonderheit nach flatulenten Speisen angustias circa præcordia empfinde (3) einen verstöreten Schlaff habe (4) viele schwere Träume von Gespenstern zu weilen erlitte (5) offt ein Sausen vor das rechte Ohr bekomme, insonderheit bey dicker schweren Lufft, (6) auf der rechten Seite des Haupts eine grosse Narbe und erhobenen Hügels oder Knotens ossis jugalis der Seiten, und (7) aus den Acten ersehen, wie vor 9. Jahren dieser Inquisit von einem Karren gefallen und durch das Rad am Haupte verletzet worden, so daß, des Baders Aussage nach, aus Augen und Ohren ihme der Eiter gegangen (8) daß er übele Diæt gehalten, Käse und Brodt nur meistentheils genossen und gar selten warme Speisen, sondern ofte Brandtewein und Bier etiam ad inebriationem crebriorem getruncken (9) wie auch gar leichte truncken geworden: So erhellet aus diesen collective sumtis, wie er nicht alleine durch die Contusion des Rads eine übele Constitution cerebri überkommen, sondern er auch ex mala diæta ein hypochondriacus geworden, welches malum auch allbereits melancholicos effectus produciret; wie dann dergleichen Constitutiones sæpe ad iracundiam pronæ, insonderheit nach genossenem Brandteweine,

 auch

auch schwere Einbildungen cum desperatione auch traurige desperate phantasmata, so wohl wachend als schlaffend leiden, daneben dennoch oftmahls, insonderheit bey dünner heller Lufft, oder wenn die humores copiosiori spirituoso potu diluirt worden, sich sonderlich lustig erweisen. So ist auch ferner bekant und erhellet ex historia medica, wie dergleichen Leute, so sonsten in allen actionibus sich vernünfftig erzeigen, doch auch in eine Art delirii melancholici verfallen, indem aus denen phantasmatibus, so sie ihnen des Tages so wohl machen, als auch des Nachts per somnia vorkommen, endlichen so eine fixa impressio und Imaginatio entstehe, daß sie dasjenige fortan vor untrüglich wahr halten und davon non nisi per contrarias illusiones abzubringen seyn. Dergleichen exempla, da sie ihnen eingebildet, sie hätten Frösche im Leibe, gläserne Lenden auch Leiber, wären mit abscheulichen Nasen verunstaltet, es würde bey ihren Urinlassen die Welt ersauffen &c. &c. in scriptis medicis häuffig zu finden, daraus denn allerdings zu schliessen wäre, wie dieser H. V. H. ihme dergleichen phantasma pacti cujusdam diabolici nur imaginire. Wenn aber ferner betrachte, wie dieser H. V. H. so eines temparementi Cholerico-melancholici (ut vulgo dicitur) flatterhaft, boßhaft, (ut ante acta ex actis indicant,) und jetzo eines gesunden Verstandes, beständig in einer Connexion aller Umstände verbleibet, wie er erst in die Schencke gegangen, von dar überredet von seinem Gesellen, seine Meinung, nach H. zu gehen, geändert, und auf den gethanen Vorschlag dem bösen Geist sich zu ergeben, von dem Gesellen erst angemeldet, hernach von ihme abgeholet, denselben beschreibt nach dessen Gestalt, den Eyd, der aus seinem Gehirn nicht entsprossen, so ordentlich erzehlet und auf gethanene Einwürffe, es wären Träumereyen, er bildete dergleichen ihme ein, ungedultig behauptet, wie er seine Träume von wahrhaften Begebungen unterscheiden könne, indem er ja einmahl vor das Geld ihme Tuch zur Weste gekauffet, die übrigen mahle an specificirte Oerter und Schencken versoffen, verspielet &c. &c. auch solche pacta dæmoniaca von ihme selber nicht wissen können; seines Gesellens dagegen erwehnet, so ihme darzu verführet; so ist die Sache auch nicht so blosser dings als eine Melancholie anzusehen oder als ein phantasma diabolicum, insonderheit wann der Geselle könte angetroffen werden &c. und dieses aus folgenden Ursachen, weilen der Teuffel der Gelegenheit in subjectis melancholicis desperatis sich gerne bedienet (2) dieser Mensch gewünschet, daß ihm der Teufel nur hohlen möchte, und er seines unordentlichen Lebens halber ausser Göttlicher Gnaden-Wahl gestanden (3) die pacta cum

cum dæmone nicht zu läugnen (quidquid Wierus cum Beckero & Wepfero in contrarium afferant, indem sie sich selbst nicht ohne Verdacht, bey Betrachtungen ihres Lebens-Lauffs, und sonderlich des letztern, eines wegen übelen Lebens abgesetzten Englischen Predigers, so sich auf Lesung verdächtiger Medicinischen Bücher gelegt, und darnach practiciret, mit Ubertreffung ihme weit erfahrner Medicorum, welcher auch die Refutirung des Joseph Glanvils frigidioribus & non sufficientibus argumentis übernommen,) der Teufel auch (4) an Christen, so mit GOtt in der Tauffe einen Bund gemacht, mit Absagung des Teufels nicht wohl beständig kommen kan, ohne tale pactum vel im-vel explicitum, und per pacta implicita die dæmones wircken, so auf superstitiosas Ceremonias &c. acht haben ad lucrandas sensim animas & credulas zu verführen, wie der berühmte Helmstädische Conring in einer gehaltenen Disputation de Incantationis efficacia circa morbos gar wohl ausführet. Weswegen vorschlagen möchte, daß Medicamenta Vomitoria und Martialia gebraucht würden einige Tage, und V. Sectio repetiret: hierauf vom Prediger ihm sein Gewissen gerühret, indem er nicht ohne Verdacht, daß er solches Pactum beständig vorgeben werde, weil ihme unwissend, wie dergleichen Crimina pflegen bestrafft zu werden, und nach geschehener Inhafftirung darmit aufgezogen käme, um der Straffe, weswegen er inhafftiret, zu entgehen, indem er von dem Teufel verleitet; und würde noch klärlicher sein Bekäntniß erhellen, durch dessen erwähnten Gesellens Erkundigung, zu dessen Erforschung dienen könte, da ferne dieser Mensch das Haus nur meldete oder bezeichnete, so der Geselle gedecket, um ferner zu erkundigen, wem das Haus gehöret? Ob derselben Besitzer um die Zeit es decken lassen? durch welchen Meister? und ob derselbe Meister diesen benannten Gesellen gehabt hätte rc. welches unvorgreifliche Judicium über das beständige doch eines Theils verdächtige Vorgeben des Inhafftirten auf Erfordern zu weiterer Erörterung ausfertigen sollen. Den 24. Julii 1723.

A. S. Phys. Ord.

Rec. Tartar. Chalybeat ℥ij.
Antimon. diaphor. martial. ℥ß.
Sal. Antimonii ℥ß.
Croc. or Scrupul. un.
Sal. Card. Bened. ʒj.
Elæosacchar Citri ʒj.
Oc. 69. ppt. ʒj.

Auf Requisition des Hochherrl. A. Ambts F. M., habe ich Endes Unterschriebener H. V. H. einen Ziegel-Decker, seines Alters 21. Jahr; wegen geständlicher mit den Satan geschlossenen Bündniß zu M. am Julii. a. c. Abends um 5. Uhr besichtiget und dessen Leibes und Gemüths-Constitution wohl untersuchet, die ergangenen Acta durchgelesen und befunden: Daß so wohl

nach denen principiis medicis, und gelehrter Medicorum Observationen, wie auch nach selbst eigner Experienz H. V. H. nicht bey vollkommener und gesunder Vernunfft sey, sondern daß sein Zustand Vorgeben und Aussage nach, von einem delirio melancholico oder phantasiæ depravatione herrühre, in Betrachtung, daß

(1) von denen Melancholicis zum öfftern sehr wunderliche, ja theils der Natur zuwieder lauffende Conceptus fingiret, auch pertinaciter und beständig geheget werden, also, daß zum Exempel, nach Ausspruch des berühmten Doct. Clauderi, der Teuffel solche Leute anreitzet, daß sie sich selber wegen allerhand Missethaten, die sie doch niemahls begangen, anklagen. Daher in der Defension ex Paul. Zach. Qv. Med. Leg. 2. t. 2. qu. 4. wohl angeführet worden, nemlich in veneficiis & similibus delictis ad rei condemnationem, propriam confessionem non sufficere. Diemerbrock disput. Pract. l. 3. hat ein Exempel eines Melancholici, welcher sich stets vorgestellet, als wenn der Teuffel bey ihm stünde, auch dessen grausame Gestalt denen Anwesenden so beschrieben, daß sie gäntzlich vermeinet, es verhielte sich also, da es doch bloß von einem vitio phantasiæ und Einbildung hergerühret, wovon Wier de præstigiis Dæmon. c. 8. Delrius l. 2. Qv. 27. §. 1. Gottschmidius in Morpheo vieles angeführet, D. Bartholdus Behrens in seiner Pneumatologia Medica gedencket eines Melancholici, welcher über nichts als der vielen kleinen Teuffel, oder in der Stube und auf denen Sims herum hüpffen Männerchens, sich beklaget. Andere (wie auch Inquisit. ad Art 27. fol. 20. aussaget) haben sich vorgestellet, als wäre ein Mann mit rothem Barthe und rothe Haaren, juxta Bierlingii Thes. Pract. andere mit feurigen Augen, feuriger Nase, eines Ochsen-Horns Gestalt, mit weisen Haaren um und bey ihnen, daher Barthol. C. 1. obs. Anat. 79. wie auch Senn. L. 1. prax. p. 2. c. 8. schreiben: fingunt, quæ nec picta usquam, nec scripta, nihilque tam absurdum & ineptum ocurrere potest, quod non Melancholici sibi imaginantur & verissimum esse, pertinacissime credunt. Wie aber varia Melancholicorum genera sind, die man öffters nicht begreiffen kan, prout crasis sanguinis & motus spirituum

rituum animalium in cerebro variat; also machen sich solche Leute auch allerhand ideen und chimæren. Man sehe an einen trunckenen Menschen, der eine ist traurig und bildet sich allerhand Gesichte vor, wie ich denn eine gewisse Manns-Person gekannt, welcher in seiner Trunckenheit viele schwartze Geister um sein Bette herum stehend gesehen, und darüber in eine Kranckheit gerathen, andere lachen, und machen Schertz, oder schmeissen und schlagen, wovon Horat. l. 3. Carm. Ode 21. arthig schreibet. Dergleichen siehet man bey denen Melancholicis. wie einige traurig, etliche frölich sich bezeigen und vorgeben, sie sein im Himmel und singen mit den Engeln, dergleichen Frauens Persohn ich allhier in Q. gekannt, andere sind sehr abjecti animi traurigen Gemüths und geben vor, sie lägen in der Hölle und müsten sich erwärgen und umbringen, etliche haben sich fest imprimiret, sie wären wilde Thiere und haben geheulet und gebrüllet, wie das Vieh, noch andere haben sich eingebildet, sie wären von Glaß gemacht ꝛc. deren ich viel Observationes beybringen könte, so es die Zeit zuliesse. Es bleiben auch solche Leute firm und beständig bey ihrer einmahl gethanenen Aussage, daß, wenn sie sich einmahl eine Idee und impressionem gemacht, so verharren sie so feste dabey, daß sie sich auch auf keinerley Art und Weise davon bringen lassen, sondern proponiren propter imaginationem vitiosam & spirituum animalium depravationem, allerhand absurda phantasmata, ob sie gleich sonst verschlagen und von andern Dingen klug und wohl raisoniren können; die observationes geben, daß einige die allerschönsten Verse gemacht und gesungen, wovon bey dem

Blancard. Schenck. T I p. 673.
Fischer Conf. hypoch. Fromann. de Fascinat.
Joh. Lang l. 2. epist. 35. Sennert. Pr. l. 1. p. 428.
Muralt. in Miscell. germ. dec. 2. A. 7. obs. 103.
Rommel. in Miscell. D. II. a. 6. obs. 229.

kan gelesen werden. Daß aber Inquisit mit einer Melancholie behafftet, siehet man auch (2) aus denen Acten, da Inquisit in vielen Stücken seine Schwachheit des Haupts an den Tag giebt und in seiner Aussage sehr variiret, denn fol. Act. 7. giebt er vor, daß, nachdem er habe wollen Catholisch werden, wäre ihm des Nachts so wunderlich im Kopffe worden und hätten 2. schwartze Männer vor ihm gestanden und nach ihm greiffen wollen. fol 8. & 10. saget er: der Teuffel habe ihm im Gefängniß die Kette um den Hals gezogen, bald saget er, es wäre ohngefehr geschehen, fol. Act. 13. saget er aus, daß 2. schwartze Personen die nachmittages zu ihm gekommen, hätten ihm

ihm die Kette helffen um den Halß legen. Ferner spricht er: Ehe er geschlossen worden, käme der Teuffel Mittages und Abends um 10. Uhr, bald aber spricht er wieder; es wären alle Abend 2. Mönche zu ihm gekommen und hätten feurige Augen und Blutrothe Nägel gehabt und wären schwartz gekleidet gewesen fol. 10. Er setzet fol. 7. hinzu: Die Mönche hätten weisse Aufklappen gehabt, und fol. 16. hätten die beyden schwartzen Männer ihm mit Stecken geschlagen, welches eine Frau gehöret haben solte, die aber fol. 16. von nichts weiß, welche absurde Dinge alle ex delirio melancholico oder phantasiæ depravatione herrühren. Es ist auch (3) H. V. H. affectus melancholico - hypochondriacus zu erweisen, aus der Untersuchung seines Leibes und Gemüths-Constitution, denn als ich Abends zu ihm in die Amts-Stube kam, fand ich an ihm ein temperamentum frigidum & siccum, er war kleiner Statur, und zeigte sich eine starcke dyscrasia sanguinis scorbutica bey ihm, die Haut seines Angesichts der Hände war squamosa & pruriginosa, cum colore liuido & plumbeo, anzeigend eine saure, saltzigte verdorbene lympham, der Puls der gantz p. n. inæqualis, und so offt ich ihn anfülte, so offt veränderte er sich, bald war er celer, bald tardus, bald durus, dabey war Inquisit abjecti animi und furchtsam, er zitterte und bebete, und als ich ihn frug, warum er so zitterte; antwortete er mir; Er hätte sich vor mir erschrocken, und so offt er Leute sehe, geschehe ihm das: war also das signum commune melancholiæ, metus & tristitia klar vorhanden. Wie aber das cerebrum facultatum animalium præcipuum Organum & Principium ist, so erkundigte ich mich ferner, ob er (Inquisit) ehemahls Schaden am Haupte erlitten? Darauf sagte er: Es wären ungefehr 8. Jahr, da wäre er mit einer Karre voll Stein-Kohlen über das Haupt gefahren, und sahe man eine starcke lange Narbe an der Stirn nach dem rechten Schlaf hinwerts gehend, dabey referirte Inquisit, daß er bald darauf, als er geheilet, auf dem gantzen Kopffe wäre ausgeschlagen, und darauf in eine starcke Haupt-Kranckheit gerathen, ja der Bader attestiret, wie Inquisiten dazumahl bey der Verwundung des Haupts der Eyter aus den Ohren und Nasen herausgedrungen, auch wäre das Cranium eingebogen, und die meninges cerebri lædirt gewesen, welche Haupt-Wunde cum contusione Cerebri und darauf erfolgte Haupt Kranckheit allein suffisant sind, impotentiam rationis & perturbationem Spirituum nach sich zu lassen, und da die vielen Excesse Brandtwein-Trincken dazukommen, Crapula enim ingenii noverca est, welches die Menschen toll und albern machen kan, anbey auch die boßhaffte Aufführung und Commotiones

tiones animi, da er sich als rasend bezeiget, gar wohl die Schwachheit des Haupts nach und nach vermehren und ietzigen affectum verursachen können, wie denn fol. act. 1. 3. 4. 5. bezeugt wird, daß inquisit toll sey, und hat der böse Feind gar balde nidum & balneum suum in ihnen zu machen Macht gehabt, zumahlen da Inquisit GOtt aus den Augen gesetzt, seinen Eltern geflucht, den Höchsten gelästert und alle Bosheit begangen. Daß Inquisit aber vorgiebt, es sey der Teuffel alle Mittage und Abends um 10. Uhr zu ihm gekommen, so halte ich davor, daß weil die causa Melancholiæ in spirituum animalium crassitie gemeiniglich bestehet, solche Leuthe gerne die einmahl gefaßte idee firm behalten und bleiben dabey, was sie sich einmahl imprimirt, sey gegenwärtig, auch weil die deliria melancholica öffters zu gewissen Zeiten anzutreten und ihren paroxysmum zu halten pflegen, so ist auch Inquisiten mit des Teuffels Erscheinung ergangen, welcher aber nach geschehener Aderlaß da das Geblüth in motum gebracht, nicht mehr erschienen. Es zeugen ferner die Acta, daß Inquisit öffters gezittert und geklaget, wie ihn der Satan erwürgen, die Brust zusammen gezogen und ersticken wollen, dabey er sich sehr geängstet und geruffen. Wie aber dieses alles Theils ex hypochondriis (massen Inquisit bey meiner Besichtigung mir gestanden: wie er öffters einen unersättlichen starcken Appetit zum Essen nach der Haupt-Kranckheit bekommen, welches dann das acidum hypochondriacum klar zeiget) theils auch ob sanguinem viscidiorem circa cor stagnantem, wie auch ob concentrationem spirituum, herkömmt; als hat man so wenig hierauf, als auf das mit dem Satan getroffene pactum zu reflectiren. Daß er aber von dem Teuffel Geld bekommen, ist auch was absurdes und kan gar leichte geschehen seyn, daß sein Camerade, wenn er nach der Beschreibung so boßhafftig gewesen, ihm in trunckenen Muth dieses und jenes vorgeschwatzet, ihm Geld gegeben, welches er in dem Kruge mit ihm nachmahls versoffen und durch Spielen zugleich auch ihme das Seinige abgewonnen und Inquisit solches vor wahrscheinlich gehalten, welches schon oben ausgeführet worden und eben dergleichen, doch viel entsetzlichere Casus, sind bey dem

Merclin. in Ephem. N. C. dec. 2. a. 6. p. 663.
Bauzm. in Miscell. Cur. dec. 3. a. 7. obs. 25.

zu lesen. Dabey ist Inquisit ein armer Ziegel-Decker, der wenig gesunde Speisen bey seiner Arbeit mag genossen haben, daher auch qualis cibus, talis chylus, tales spiritus, talis sanitas erfolget. Weil aber dieser affectus nicht hæreditarius ist, so zweiffle ich nicht, wann ihm diensame Artzeney

verordnet würden, daß ihm von diesem affect soll nechst göttlichem Beystand geholffen werden, zumahlen, da D. Andr. Löw A. N. C. Dec. II. A. IIX. obs. 178. it. Gockel. dec. II. obs. 66. anno 9. melden von einer Frau, welche vorgegeben, sie sey vom Teuffel besessen, durch Medicamenta curiret, welches auch D. Albrecht dec. II. Ephem. A. IV. obs. VIII. von einem besessenen Menschen seinem Vorgeben nach, bezeuget, daß er glücklich curiret worden. Und dieses habe sub Sigillo attestiren sollen.

Q. den 27. Julii
1723.

M. K. C. e. A.

Recht und Acten-mäßige Defensions-Schrifft für H. V. H. einen Ziegeldecker-Burschen in M. wegen angefangenen Selbst-Mords, angegebenen Verbündniß mit dem Satan, und anderer beschuldigten Mißhandlungen mehr.

Zum Hochherrl. A. Ambte, F., M., Hochverordneter Herr Ambtmann, Hoch-Edler, Vest und Hochgelahrter,

Insonders Hochgeehrtester Herr.

Ew. Hoch-Edl. muß ich zuvörderst im Namen obgemeldten Inquisiten schuldigsten Danck abstatten, daß sie ihm in seinem grossen Elende und Erbarmens-würdigen Zustande, darinn er so gar von seinen leiblichen Eltern verlassen wird, einen Defensorem ex officio bestellen und zu Einbringung der defension hinlängliche Frist verstatten wollen. Damit nun dieselbe denen Rechten und Acten gemäß, in möglichster Kürtze möge beygebracht werden, so wird nicht undienlich seyn, den Verlauff der gantzen Sache und warum Inquisit anfänglich zur Hafft gekommen, auch was sich mit ihm darinn begeben und er selbst währenden arrests angegeben hat, aus denen inquisitional-Acten kürtzlich zn præmittiren. Es ist nemlich der Anfang der inquisition davon hergekommen, daß Inquisit sich solte haben verlauten lassen, wie er gesonnen wäre in M. Feuer anzulegen und den Ort zum Aschen-Hauffen zu machen, vid. fol. act. 1 hernach hat juxta fol. 2. seine leibliche Mutter der Gerichts-Herrschafft denunciiren lassen, wie ihr Sohn, der ietzige

tzige inquisit, sich sehr ungebührlich und ungehorsam aufgeführet, indem er des Tages vorher, da sie seinem Gesuch nicht statt geben wollen, sie gar zu schlagen gedrohet, ja gar nach A. K. Ehefrauen deposition fol. 3. b. einen Stein aus der Ficke gezogen und nach seiner Mutter damit gestossen oder geschmissen; als er nun um dieser beyden Ursachen willen in gefängliche Hafft gerathen und darinnen bis in die 4te Woche (conferantur registraturæ von 29. April. a. c. fol. act. 2. da er schon inne gesessen und vom 3ten Junii fol. 8. da folgendes am verwichenen Dienstage vor 8. Tagen und also am 25. Maj geschehen war) bereits verharret, hat er sich mit der Kette, warum er geschlossen gewesen, selbst erwürgen wollen, da ihn aber noch jemand davon loßgemacht und also sein Leben errettet, (vid. fol. 8. &. 9.) hat inquisit gegen den Herrn Pastorem zu M., der ihn des folgenden Tages in der Custodie besuchet, (vid. fol. 10.) und gefraget, wie er dazu gekommen, daß er die Kette sich um den Hals geschlagen, anfänglich geantwortet, es wäre solches von ohngefehr geschehen, hernachmahls aber auf Zureden gestanden, daß der Teuffel solches gethan und ihm die Kette um den Halß gezogen, wie denn inquisit in folgenden Discurs gegen wohl ermeldten Herrn Pastor vieles von sichtbahren Erscheinungen des bösen Feindes und 2. schwartz gekleideten Mönchen erzehlet, (fol. Act. 10. b.) und endlich fol. act. 13. gar fürgegeben, er hätte auf Verführung eines andern Ziegeldeckers Gesellen in Q. auf dem M. Berge sich dem bösen Geiste verschrieben und also, wie in folgenden foliis weitläufftig zu befinden, seinem Vorgeben nach mit dem Satan ein Verbündniß gemacht. Woraus denn numehro vier delicta, um welcher willen gegenwärtige Defension anzustellen, bey dem inquisiten sich hervor zu thun scheinen, nemlich 1) comminatio incendii. 2) inobedientia & injuria realis in matrem commissa, 3) attentata avtochiria & 4) pactum cum dæmone initum. Weilen aber dieses letzere, wenn es würcklich solte geschehen seyn, Zweifels ohne das entsetzliche und erschrecklichste crimen unter allen vor erzehlten Ubelthaten seyn würde, so werden Ew. Hoch-Edlen mir Hochgeneigt erlauben, daß ich in folgenden die Ordnung obgedachter Verbrechen umkehren und von dem letzen, als dem wichtigsten und grausamsten den Anfang meiner defension machen möge.

1) Was nun erstlich das von Inquisiten fürgegebene Verbündniß mit den Satan betrifft, so scheinen dieserhalb sehr starcke indicia, ja fast plenæ probationes wieder ihm in actis vorhanden zu seyn, indem er solches anfänglich fol. act. 13. gegen seinem Beicht-Vater und Seelsorger dem Herrn P. K. freywillig in der Custodie eröffnet und gestanden, die gantze Geschich-

te dieses vermeinten Verbündnisses samt der Eydes-Formul, womit er sich dem bösen Feinde soll ergeben haben, in der fol. act. 11. befindlichen Schrifft selbst umständlich aufgesetzet, hernach dieses alles in dem summarischen Verhör fol. 13. b. & seqq. mit eben den Umständen gerichtlich und freywillig bekannt, das von ihm aufgesetzte Schreiben selbst hergelesen und ad acta dictiret, den seiner Meynung nach ihm erschienenen Geist sehr deutlich beschrieben, daß er den aufgesetzem Eyd geschworen und seinen Namen unter dem Eyd mit seines Cameraden Blute unterschrieben, auch von dem Geiste drey 16. Groschen Stücken bekommen, gestanden, ingleichen, daß er auf Einrathen des bösen Geistes andere Leute mit den Messer erstechen und sich hernach selbst umbringen sollen, bekannt, und endlich so gar unter währendem Verhör mit vielen Zittern angegeben, daß der Teufel ihm zur rechten Seite stünde, welcher nach geschehenem Beten des 91. Psalms ꝛc. wieder gewichen wäre, und bey diesem Bekäntniß ist auch der Inquisit seiner ad articulos inquisitionales erstatteten Antwort fol. act. 19. & sqq. beständig verharret, allein diesem allen ohngeachtet werden Ew Hoch-Edl. mir hochgeneigt erlauben, daß ich hiebey mit gebührendem Respect erinnere, wie quoad prætensum pactum cum dæmone initum kein corpus delicti vorhanden.

„Antequam autem de corpore alicujus delicti certo constet, „contra reum procedi illumque puniri jura non permittunt, ut ma„xime confessio delinquentis adsit clara & categorica, indubitatum „vero est, hoc in casu, quo a maleficis damnum aut noxa illata non „est, de facta pactione nempe cum Diabolo inita, certo constare „non posse.

ipso fatente Carpzovio, Sagarum & pacti cum dæmone initi alias inimicissimo persecutore, Prax. rer. crim. quæst. 49. num. 56. ibique alleg. Dd.

„in veneficii enim & similibus delictis ad rei condemnationem pro„pria confessio non sufficit.

Paulus Zacchias quæst. Medico legal l. 1. tit. 2 qu. 4.

und ob wohl Carpzovius d. l. n. 57. & seqq. durch des leichtgläubigen und abergläubischen Johannis Bodini Vorgeben l. 4. de dæmonom. cap. 3. wie auch durch unrichtigen Verstand der peinlichen Hals-Gerichts Ordnung von voriger Meinung wendig oder darinnen zweiffelhaftig zu werden, und die confessionem rei in hoc crimine extraordinario ad inquisitionem & pœnam für hinlänglich zu achten schreibet, so hat doch der Herr Geheimde Rath Tomasius in dissert. de crim. Magiæ anno 1701. habi-

ta

bita §. 51. & seqq. mit fürtrefflichen rationibus dargethan, daß die in gedachter peinlicher Hals-Gerichts-Ordnung gesetzten indicia magiæ gar nicht hinlänglich seyn, den reum eines pacti cum dæmone initi zu überführen. Ja er hat in der gantzen disputation argumentis satis probabilibus souteniret, daß alles was insgemein de magia diabolica fürgegeben würde, lauter Fabeln und aus dem Heyden- und Pabstthum herkommente Mährlein wären, und ob er wol existentiam & operationes dæmonum expresse zugestanden, so hat er doch § 8. negiret, quod detur crimen Magiæ seu pactum cum Diabolo, und in diesen und folgenden §§. die gegenseitige Meinung weitläufftig wieder leget, die Unzulänglichkeit derer argumentorum, welche Carpzovius ad asserendum illud crimen gebrauchet, sattsam gezeiget, und insonderheit §. 2. sehr darüber geklaget, daß auch die Protestantischen Scribenten an denen aus dem Pabstthum auf sie gebrachten erroribus in diesem Stücke hängen geblieben und Carpzovius in allegato tractatu communem errorem zu defendiren übernommen, cum tamen fabulæ, quas ex actis variis ibidem & in sententiis 36. quæstioni 50. subjunctis recenset, tam crassæ sint, ut vel legisse easdem pudeat. Welches den Hochermeldten Herrn Geheimbden Rath Thomasium dahin bewogen, daß er §. ultim. d. dissert. anstatt derer von andern Criminalisten gegebenen vielen cautelen nur diese eintzige gerathen hat, ut princeps non permittat inquiri de crimine Magiæ i. e, de fœdere hominum cum Diabolo (nam de damno hominibus per magiam occultam vel naturalem vel artificialem dato ipsi sermo non est) & ut judex inferior nunquam inquirat, wobey er auch denselben die Verstattung einer defension pro avertenda inquisitione zu seiner eigenen Bewahrung gerathen hat. „Wozu gehöret, daß seine Königliche „Majestät in Preussen mein allergnädigster König und Herr für ohngefehr „7. oder 8. Jahren (ni fallor) ein allergnädigst Edict vom Proceß wieder „die Hexen publiciren lassen, worin, so viel ich mich erinnere, viele re-„strictiones, und mitigationes des alten rigoris procedendi enthalten „sind, und ob ich wohl des Edicts selbst vor der Hand so geschwind nicht habhafft werden können, so wird doch solches denen künfftigen hocherleuchteten Herrn Urtheils Fassern verhoffentlich nicht unbekant seyn, daß aber die communis opinio de crimine Magiæ & pacto cum dæmone, nicht gar zu richtig sey, haben schon ante illustrem Dominum Thomasium viele andere gelehrte Männer aus allen drey obern Facultäten theils suspiciret, theils behauptet, den zu geschweigen der Meinung des Cornelii Beckers,

ckers, welcher ein Holländischer Theologus gewesen, und in seiner bezauberten Welt das Kind mit dem Bade gar ausgeschüttet, indem er bey nahe existentiam Diaboli leugnen wollen, so haben doch andere mit besserer „Manier behauptet, quod per somnia & imaginationem quandam me-„lancholicam magi videantur, eo quod plerumque anus melancholi-„cæ & deliræ sint, quæ de re confitentur, nec earundem confessione „tanquam erronea stari possit aut debeat, cum minus verisimilia & im-„probabilia deponant.

Ex Wiero de præstig. dæmon. passim. & Joh. Franc. Pontzinibio de lamiis n. 45. & seqq.

Carpzov. prax. rer. crim. qu. 48. n. 15.

„Adeoque, quæ sagæ supra naturæ vires facere videntur, ea omnia „nihil aliud sunt, quam sensuum ludificationes, præstigia ac figmenta. „Perstringit enim Diabolus tam vehementer omnes sensus, ut miseri „homines jurent, se videre, audire ut tangere aliquid, quod tamen „non vident, audiunt vel tangunt, ut loquitur Lutherus Tom. 4. Jen „in cap. 3. ad Galatas.

Carpzovius d. l. n. 17. 30. & 33.

Welche Meinung auch in jure canonico & libello Rabani de Magorum præstigiis, quem ipse ex variis locis Augustini & Isidori confecit, „angenommen, und darinnen behauptet ist, quod, quæ sceleratæ mulieres „demonum illusionibus & phantasmatibus seductæ credunt, inu-„mera multitudo hac falsa opinione decepta hæc quidem vera esse „credat, hæc tamen omnino falsa sint &c. &c.

„Can. 12. Caus. 26. qu. 5. Et quæ magorum præstigiis fiunt non „vera sed phantastica esse, prolixe probatur. can. 14. qu. 5. omnia „enim, quæ fiunt ob artem dæmonis sive fiant arte magica sive ne-„cromantica, sive hydromantica, vel alia simili arte, dicuntur phan-„tastica & non vera. His ergo portentis per Diabolorum fallaciam „illuditur curiositas hominum, quando appetunt id scire, quod „nulla ratione convenit eis investigare; ergo Diabolus sub velamine „latens prodit se, dum ea contingit quæ inhiberentur personis, per quas fallere nititur, d. can. 14. C. 26. qu. 5. Ergo autoritate illius textus videtur dicendum, quod etiam istæ mulieres (lamiæ scil.) sint il-„lusæ, multo magis cum sint mulieres, & siqui sunt homines, sunt „rustici & personæ faciles ad decipiendum, & ignorantia dicitur

„cun-

„cunctorum errorum magistra, unde mulieribus & rusticis jura sub-
„veniunt.

Johannes Franciscus Pontzinibius Ictus Pacentinus, qui vixit circa initium Sec. XVI. in dicto tractatu de laminis n. 47. p. m. 144. edit. Francofurt. de anno 1587. inter praxes rerum crimin. variorum ICtorum &c. &c.

„Quinimo melancholico morbo idem adscribendum, quo la-
„borantes sese araneas, equos & aliud quippe iam bestiarum genus esse,
„indubitata fide sibi persuasum habuerunt.

Ex Jacobi Regis angl. 1. dæmonom. 6. p. 60. & 61. & Lutheri Tischreden cap. 9. Carozov. d. l. n. 18. & seqq. ubi duo mirabilia melancholicorum exempla allegavit.

So hat auch die Wohl-Löbliche Medicinische Facultät der weltberühmten Universität Leipzig in responso, quod extat in Dn. D. Zittmanni Medic. forensi responsis Facultatis Medicæ Lips. edit. Frf. an. 1706. Cent. 2. cas. 22. Allbereits in anno 1674. darinnen besagtes responsum gegeben worden, so wol ex principiis medicis als auch aus der täglichen Erfahrung und denen wohlgegründeten Observationibus derer Herrn Medicorum
„angemercket, daß von denen Melancholicis zum öfftern sehr wunderliche,
„ja theils der Natur zuwider lauffende conceptus fingiret und perti-
„naciter und beständig geheget werden, also daß zum Exempel einige der-
„selben vermeinet, sie wären durch anderer Bezauberung mit dem Teufel be-
„sessen, wie Aetius meldet, andere sich vor todt ausgeben, wie Hollerius
„de morb. intern. in schol. ad l. 1. cap. 17 gedencket, und Tulpius L. I.
„cap. 19. von einer Frauen meldet, welche sich erstlich eine Zeitlang mit ei-
„ner mola inguinaria getragen, nach diesen sich eingebildet, als ob sie ge-
„storben, nu aber wieder in die Welt von GOtt gesandt wäre, daß sie ohne
„Hertzen leben solte. Wannenhero wohlermeldte Medicinische Facultät, in dicto responso von einer Frau, welche selbst gestanden, daß sie mit dem bösen Feinde unmenschliche Unzucht getrieben und viel Hexerey ausgeübet
„hätte, dafür gehalten, daß sie nicht bey vollkommener und gesunder Ver-
„nunft sey, sondern ihr Zustand, Vorgeben und Aussage gar wol von einem
„vitio phantasiæ depravatæ scil. agentis, und Einbildung herrühren kön-
„ne, da sie denn nach obangeführten Rationibus hinzugefügt, daß gedach-
„ter Tulpius und andere Scriptores auch noch bey unterschiedenen Me-

„lan-

„lancholicis mehr wunderliche phantaſmata angemerckt haben, ſonderlich „Zacutus Luſitanus de Med. princip. Hiſt., Williſius de anima brutor. „Schenckius in obſ. Schottus in mirabil. miſcell. &c. und ſie ſelbſt in „vorigem Jahre bey der Stadt L. in einem ſubjecto fœmineo dergleichen „und mit der (damahligen Inquiſitin Zuſtande, ziemlich übereinkommen„den affectum obſerviret zu haben ſich dabey erinnert. Ja es hat in einem „andern Caſu, da auch eine alte Frau ſich ſelbſt vor eine Hexe ausgegeben, „der Churfürſtl. Sächſ. Schöppenſtuhl aber zu Leipzig M. Majo 1679. inter„loquirt gehabt, daß vor allen Dingen ſo wol des jetzigen als des vorigen „Medici Bericht und Judicium einer berühmten Mediciniſchen Facultät „zu ſenden, und Dero Gutachten darüber einzuholen, ergehet darauf der „übergebenen Defenſion halber ferner was Recht iſt V. R. W.

„Offtwohlermeldte Mediciniſche Facultät zu Leipzig auch dieſe Perſon „pro ſumme melancholica erkläret, und dafür gehalten, daß alle ihre Auſſa„ge daher gekommen, weil die Frau nicht in allen Stücken ſanæ ac conſtan„tis mentis geweſen, vid. d. Tract. Cent. 3. caſ. 2. ſub tit. veneficia imaginaria. Es wird mir alſo nach præſupponirten dieſen Mediciniſchen Bedencken, verhoffentlich nicht können verdacht werden, wenn ich auch den jetzigen Inquiſiten H. V. H. pro ſumme Melancholico halte und gewiß glaube daß ſein jetziger Zuſtand, Vorgeben und Auſſage (ut Dominorum Medicorum Lipſienſium verbis uti liceat) gar wol von einem vitio phantaſiæ und von Einbildung herrühren könne. Und hierzu veranlaſſen mich folgende in actis gegründete motiven, denn

1) Deponiret B. G. fol. act. 4. es ſchiene, daß der Menſch (womit er den Inquiſiten meinet) nicht richtig im Kopff wäre, indem ihm vor einigen Jahren eine Karre mit Kohlen mit dem Rade an den Kopffe geſtreiffet, weshalb er ſich vom Bader D. in E. curiren laſſen, und wie dieſer Umſtand dem Hochherrl. A. Ambte ſo wol als der gantzen Gemeinde zu M. gar wohl bekant iſt, alſo hat auch Inquiſit vom damahligen malheur eine lange ſtarcke Narbe an der Stirne nach dem rechten Schlaffe hinwärts behalten, welches ante transmiſſionem actorum ohnbeſchweret ad acta zu atteſtiren gehorſambſt gebeten wird. Wannenhero es gar wol ſeyn kan, daß Inquiſit von ſolchem Schaden eine ſolche contuſion im Gehirn empfangen, daß die nervi cerebri von Jahren zu Jahren davon ſchwächer, und die in cerebro reſidirende ſpiritus animales in ihrem tramite dergeſtalt gehemmet worden,

daß sie dasjenige, was etwa Inquisit von anderer Leute Verbindnis mit dem bösen Feinde per traditiones vulgi mag gehöret haben, ihnen so feste imprimiret, daß er endlich post secutam phantasiæ corruptionem ihme eingebildet, als ob er dergleichen selbst gethan hätte, denn daß solche Subjecta ab aliis relata phantasmati conceptui congrua, ihnen selbsten zu appliciren pflegen, hat gar wohl behauptet

Herr D. Michael Ettmüller in seinem judicio Medico in Actis respons. Facultat. Med. Lips. Cent. 2. cas. 22.

2) Ist der Inquisit wie fol. act. 2. b. 13. 14. 17. & 18. in resp. ad artic. inquisit. 6 12. 13. 14. 15. 16. 17. zu ersehen, seiner Profession nach ein Ziegeldecker und hat dabey juxta propriam confessionem fol. act. 4. den Trunck sehr geliebet. Weil er nun nach zu sich genommenen vielen Geträncke seiner Handthierung gemäß, auf den Dächern beständig stille sitzen müssen, und keine genugsame Bewegung gehabt, so können die allzuvielen Feuchtigkeiten im Leibe allerhand flatus erreget haben, woraus zweiffels ohne sonderlich nach erfolgter Captur, da es denn noch mehr an nöthiger Bewegung gefehlet, das malum hypochondriaco melancholicum entstanden und in der custodie dergestalt vermehret worden, daß endlich so gar die phantasia seu vis imaginativa inquisiti dadurch corrumpiret ist, und er sich alle die chimæren, die er angegeben, eingebildet hat, welches auch 3) exempli gratia daraus abzunehmen, daß Inquisit. fol. act. 13. b. in fine unter andern ausgesaget, es hätten ihm die 2. schwartzen Personen, die ihm die Kette haben sollen um den Hals legen und zudrücken, mit Stecken geschlagen, welches des Dieners Frau gehöret hätte, als aber diese Frau fol. act. 16. dieses Umstandes halber vernommen worden, hat sie geantwortet, daß sie dergleichen Schläge nicht gehöret. Ja es hat mir von andern Leuten zu M. wollen referiret werden, daß weil das Gefängniß, worinn der Inqvisit sitzet, dichte am Herrschafftlichen Brauhause lieget, und vor demselben Fässer gestanden, das vorgegebene Schlagen mit den Stöcken von des Braumeisters Kindern auf die Fässer geschehen, welches der arme Inquisit mag gehöret, ihme aber weil er nicht gewust, wo es gewesen, vi corruptæ phantasiæ in seiner Angst eingebildet haben, als ob es auf ihn, und zwar weil ihm in dem damahligen höchst-miserablen Zustande ohne Zweiffel alles für den Augen schwartz geschienen, von schwartzen Personen geschehen wäre, woraus seine verdorbene Einbildungs-Krafft klar und deutlich abzunehmen ist. 4) ist merckwürdig daß nach des Inquisiten Antwort ad art. inquis. 25. fol. 19. b. das vermeintliche pactum cum Satana gegen Mittag um 10.

Uhr soll gemacht und nach seinem Geständniß gegen dem Prediger fol. act. 10. b. alle Vormittage um 10. Uhr der böse Feind zu ihm gekommen seyn, ja es werden Ew. Hoch-Edle Wohlgel. Amtmann sich hochgeneigt zurück erinnern, und ohnbeschwehrt ad acta zu registriren belieben, daß das summarische Verhör d. 4. Jun. a. c. darunter der Inquisit iuxta registraturam finalem fol. 16. hefftig zu zittern angefangen, und von sichtbarer Erscheinung des bösen Feindes gesprochen, auch gegen den Mittag um 10. Uhr geschehen woraus denn satis probabiliter kan geschlossen werden, daß dieser arme Mensch certis horis & temporum intervallis per exæstuationem & ebullitionem sanguinis, sonderliche Angst und Bangigkeit des Hertzens empfinde, und dabey ihm alles, was er de apparitionibus dæmonum vorgegeben, eingebildet habe, gleichwie denn auch Herr D. Ettmüller in casu antea relato die damahlige Inquisitin „welche pro veneficia gehalten worden, und es nicht, sondern summe melancholica gewesen, sehr anxiosam tristem & suspiciosam, mit gewundenen zitternden Händen, auch innerlicher Bangigkeit behaftet befunden. Ja es hat der ietzige Inquisit, wie mir vor gewisse Wahrheit in M. referiret worden, den Tag nach der ad articulos inquis. erstatteten Antwort eben des Vormittages um 10. Uhr einen so ängstlichen Paroxysmum wieder bekommen, daß er vorgegeben, der böse Feind hätte ihn auf die Erde geworffen, und sich ihm auf die Brust geleget, welches der Amts-Diener oder seine Ehefrau und der Brau-Meister, der ihn wieder soll aufgerichtet haben, werden „bezeugen können, wenn Ew. Hoch-Edle Wohlgel. Amtmann ante trans„missionem actorum diese beeden Leute, als warum ich gehorsamst will ge„beten haben, über ermeldten Umstand zu vernehmen belieben wollen. Welcher Zufall denn auf gewissen Masse und in aliquo tertio fast eben so be„schaffen zu seyn scheinet, als derjenige, wovon Herr D. Ettmüller in d. „judicio schreibet daß es nichts anders sey, als gravior incubus cum epi„lepticis convulsionibus junctus: wo wieder denn vielleicht das beste Mittel, wodurch man auch hinter die wahre Beschaffenheit der gantzen Sache kommen könte, ohnmaßgeblich seyn würde, wenn diesem armen Inquisiten ein verständiger und erfahrner Medicus gebraucht würde, welcher sonderlich zu den Zeiten, da der Inquisit die grosse Angst und vermeinte Erscheinung hätte, den pulsum arteriarum mit Fleiß explorirte, sein Temperament und Geblüt untersuchete, und dem Befinden nach durch starcke vomitoria und purgantia die materiam peccantem ans dem Haupte herunter zu ziehen sich bemühete, und damit einige Tage continuirte, daß man hernach

sehen könte, ob der Inquisit doch noch bey seiner Aussage verbliebe oder nicht, welches ich nicht aus meinem eigenen cerebell, sondern auf gepflogene privat consultation mit einem berühmten Medico pro meliori informatione derer künfftigen Herrn Urtheils-Fasser hiebey habe annotiren wollen. Es ist aber 5) auch hiebey zu mercken, daß der Inquisit weder ante capturam noch in ipsa custodia ante attentatam autochiriam jemahls das geringste von dem vermeintl. pacto cum dæmone in seinen Reden von sich spühren lassen, sondern nach dem er sich (de quo postea) mit der Kette erwürgen wollen, und vom Brau-Meister loß gemacht worden, hat er nach dieses Mannes Aussage fol. act. 9. b. auf sein Befragen: was Inquisit machte, und ob er sich selbst ums Leben bringen wolte? anfänglich nichts geantwortet, „endlich aber hat er gesaget, er müste da so unschuldiger weise sitzen, und „hätte keinen Menschen was gethan, er wolte sich lieber ums Leben bringen, „hat also Inquisit auch noch desselbigen Tages da er sich selbst umbringen wollen, adeoque paulo post attentatam autochiriam gegen dem Braumeister noch nichts von dem vermeinten Verbündniß mit dem Satan gesaget, des andern Tages aber, als ihn der Herr Pastor besuchet, hat er anfänglich fürgegeben, es sey von ohngefehr geschehen, daß sich die Kette um den Halß geschlagen, hernach aber auf Zureden gestanden, daß der Teufel solches gethan, ist also damahls erst auf dieses Vorgeben gerathen, und hat gegen wohlermeldten Herrn Pastor von sothanen pacto zu reden angefangen, ihm auch den eingebildeten Verlauf davon schrifftlich zugestellet, vid. fol. act. 10. 13. welches mich denn auf die sehr probable Muthmassung bringet, es könne Inquisit nach einiger Uberlegung des angefangenen Selbstmords sich für einer scharffen Straffe gefürchtet, und solcher zu entfliehen das Vorgeben vom Satan, als ob ihm derselbe die Kette um den Halß geschlungen, samt dem pacto Diabolico und allen andern Umständen erdacht haben, wozu ihm denn seine schon confuse phantasie sehr behülfflich, sein Unverstand und seine Jugend aber, in massen er noch nicht einmal vollkommen 21. Jahr alt ist, (vid. fol. act. 2. b. in fine fol. 3. b. & 17.) an rechter und reiflicher U- „berlegung der Sache sehr hinderlich seyn können, und da er bey dieser übel- „gelungenen Invention und ehe sie an den Tag gekommen, in Angebung „der Ursache, des angefangenen Selbstmords vorhin gemeldter massen sehr „variiret, solche Variation auch darinnen continuiret hat, daß er fol. act. „10. b. gegen den Herrn Pastor nur von einem dæmone, der ihm die Kette „soll um den Halß gezogen haben, in der summarischen Verhör aber fol. „act. 13. b. von 2. schwartzen Personen die solches gethan hätten, geredet hat,

„So ist seinem phantastischen Fürgeben nicht im geringsten zu glauben. Zu-
„mal da er 6) ehe das vermeinte pactum dæmoniacum zum Vorschein gekommen fol. act. 7. bey gehaltener Gerichts-Verhör von sich selbst ausge-
„saget, daß als er wieder nach H. reisen, und deswegen von seinem
„Eltern weisse Wäsche haben, die Eltern aber es nicht zugeben wollen, es dar-
„auf geschehen, daß ihm manchmal so wunderlich im Kopffe des Nachts
„geworden, so daß er auch nicht beten können, sondern es wäre ihm vor-
„gekommen, als wann 2. schwartze Kerl vor ihm gestanden und immer
„nach ihm greiffen wollen, wer siehet nun hieraus nicht Sonnen-klar, daß der Inquisit nicht in allen Stücken sanæ & constantis mentis sey, sondern zum öfftern einige raptus melancholico-maniacos habe und ihm in denselben wunderliche und übernatürliche Dinge einbilde, folglich alle sein Vorgeben de apparitionibus dæmonum & pacto cum dæmone inito für nichts anders als verworrene Phantasien und Einbildungen zu halten sey? und wie hiedurch das fürnehmste indicium de propria rei confessione desumtum ex antea dictis von selbsten hinweg fällt, also kan es auch der disseitigen Meinung nichts schaden, daß der Inquisit sein Vorgeben von dem ihm eingebildeten und fingirten Verbündniß mit dem Satan in ziemlicher connexion nicht nur gegen den Prediger und das Amt ausgesaget, sondern auch nach seiner Art, ziemlich deutlich und vernehmlich zu Papiere gebracht, in dieser seiner Aussage was die haupt Umstände betrifft nicht variiret, sondern alles so wohl beym summarischen Verhör als in responsione ad articulos inquisitionales immer mit einerley Umständen und auf einerley Art erzehlet und in allen Stücken auf seiner Meynung beständig geblieben. Denn es dienet zur Antwort was ein berühmter Medicus D. J. J. H. in Respons. Facultat. Med. Lipsiens. bey dem Zittmanno Cent. 2. cas. 66. sub tit. B. von einem Inquisito, welcher ex raptu melancholico maniaco seiner eigenen Frauen die Kehle abgeschnitten und in allen verständig geantwortet, aber nur nicht gemeinet, daß er Unrecht gethan hätte, in sei-
„nem judicio medico schreibet, daß aber bey ihm (dem Inquisiten) das Ge-
„dächtniß annoch ziemlich richtig und er eines und des andern sich wol zu er-
„innern, auch solches etlicher massen, ausführlich zu erzehlen weiß, pfleget
„in solchen affectu gleichfals gewöhnlich zu seyn, indem ich offtmahl in denen
„Tollhäusern mit Verwunderung der Maniacorum singen und reden zuge-
„höret, über dis solches Aetius L. 6 c. 3 ex sententia Archigenis & Pos-
„sidonii de insania bezeuget ja wenn sie von solcher Unsinnigkeit liberiret

„wer-

„werden, so denn auch aller begangenen Fehler sich annoch erinnern, wes-
„wegen sie gemeinlich hernachmahls traurig, melancholisch, betrübt
„und furchtsam werden, wie Aetius l. 1. c. 6. meldet ꝛc. Jngleichen
was die Wohl-Löbliche Medicinische Facultät zu Leipzig selbst in dictis Responsis Cent. 3. cas. 2. de venefica imaginaria geschrieben, wie es nemlich bekandt, „daß wohl ehe dergleichen inquisiten meistentheils gar „apposite geantwortet und sich verständig erzeiget haben, in einem objecto „aber nur aberriret und übel ratiociniret, wie solches Sennertus, l. 1. Pr, „p. 2. c. 8. p. 338. bezeuget, Melancholicorum ratiocinatio circa unam „rem falsam, quam plerique veram esse credunt, & phantasiæ depra-„vatæ circa eam assentiuntur, aberrat, de reliquis prudenter & sapi-„enter ratiocinantur. Daß aber inquisit den ihm seiner Neigung nach sichtbahrlich erschienenen Geist, sehr deutlich beschriebenen und aufgesetzten Eyd geschworen, auch mit seiner Cameraden Blute unterschrieben haben, und durch diesen seinen Cameraden hinzu verführet und ihm von demselben der Geist auf dem Müntzen-Berge zu Q. vor die Augen gestellet seyn soll, solches erweiset noch nicht existentiam pacti cum dæmone, denn eines Theils können die Erscheinungen per imaginationes & phantasias melancholicas, dem inquisiten so wie er sie beschreibet, vorgekommen seyn und weil er sich solche so fest imprimiret, so hat ihm seine corrupta phantasia & vis imaginativa, dieselben immer auf einerley Weise vorgestellet, andern Theils kan ihm auch sein Camerade, wen also dergleichen böser Mensch damahls in Q. vorhanden gewesen, (weshalb doch dem blossen Fürgeben des inquisiten ex ante dictis nicht zu trauen und also auch desfals kein corpus delicti vorhanden ist,) per illusiones & vanas ostentationes einen schwartzen Kerl vor die Augen gestellet und denselben verwegener Weise vor den Satan ausgegeben haben. Welcher denn auf des angegebenen Cameraden Geheiß das beschriebene Buch samt der Feder bey sich gehabt, die der Inquisit den ungestandenen Fall gesetzt, nach abgeschwornem Eyde zu seines Nahmens Unterschrifft könnte haben brauchen müssen, wozu ihm denn sein Camerade sein eigen Blut vielleicht um deswillen hergeliehen, damit er den einfältigen Inquisiten indem ihm einmahl beygebrachten Aberglauben und Einbildungen verstärcken möchte.

Wovon der Herr Geheimbde Rath Thomasius in dissert. de crimin. magiæ §. 36. diese Worte führet:

Concedamus, cum nullum sit stultius animal homine, homines esse revera ita stultos, ut novimus multos tales esse, ut fœdera cum diabolo

quærant, an putas, diabolum æque ſtultum eſſe, ut absque ullo fructu pactum cum homine ineat. Eſt jam mancipium diaboli, qui voluptatis, avaritiæ & ambitionis mancipium eſt, cui uſui igitur fœdus ex parte diaboli &c. & §. 52. diximus ſupra §. 36. „multos homines tam „ſtultos eſſe, ut fœdera cum diabolo quærant, neque eſt dubium, mul„tos homines tam profanos eſſe, ut talia deſiderantibus illudant, eos„que pecunia emungant, offerendo ſe, quod illud pactum tanquam „mediatores promovere velint & revera tales homines ſubornent, „qui diaboli perſonam ſuſtineant, propterea tamen nec ipſi Magi „ſunt, nec magiæ crimen exiſtit &c. Und eben dergleichen illuſion kan mit denen drey 16. Groſchen Stücken, die der inquiſit vom böſen Geiſte ſoll bekommen haben, (wenn es anders wahr iſt, was inquiſit vorgiebet,) vorgegangen ſeyn, daß nemlich ſein Camerade mit dem verſtellten leiblichen Geiſte es dergeſtalt kan abgeredet haben, daß ſie den einfältigen Tropff im Anfange Geld gegeben, ſo ſie ihm hernach vielleicht im Karten- oder Würffel Spiel doppelt und dreyfach abzugewinnen, oder auf andere Art von ihm wieder zu bekommen verhoffet, wenn inquiſit nicht hernach ſo bald aus Q. weggekommen wäre, daß aber das Geld nach des inquiſiten Meinung ſo heiß ſoll geweſen ſeyn, daß mans mit der Hand nicht angreiffen dürffen, ſondern in den Hut nehmen müſſen, ſolches hat er ſich entweder ſelbſt eingebildet, oder es hat es ihm ſein leichtfertiger Camerade weiß gemacht und ihn damit ebenmäßig noch mehr illudiret, denn daß es der inquiſit ſelbſt ſolte verſucht und das Geld ſo fort mit der Hand angegriffen haben, davon findet ſich in actis gar keine Spur noch Nachricht. Daß ferner der inquiſit auf Einrathen des böſen Geiſtes andere Leute mit dem Meſſer erſtechen und ſich hernach ſelbſt umbringen ſollen, ſolches rühret entweder von einer melancholiſchen Grille her, oder ſo dergleichen böſe Gedancken dem inquiſiten vom Satan wären eingegeben worden, ſo folget doch daraus keine leibliche Erſcheinung noch ein pactum cum dæmone initum, ſondern es kan der böſe Feind ohne dergleichen äuſſerliche Dinge dem Menſchen geiſtlicher Weiſe böſe Gedancken eingeben, und ihn zu allerley Sünden und Laſtern verführen, wie wir 1. Chron. 22. v. 1. vom David leſen, daß ihm der Satan eingegeben, daß er das Volck Iſrael zehlen ließ, und dadurch ſich ſchwerlich an GOtt verſündigte. Wer wolte aber deswegen vorgeben, daß dieſer ſonſt fromme König mit dem Satan ſolte haben ein Bündniß gemacht und ſich ihm ſichtbarlich vor die Augen ſtellen laſſen? alſo kan auch der inquiſit ohn dergleichen pactum und ſichbarlichen Erſcheinung des Satans, von ihm zu ſündlichen Gedancken ſeyn verleitet wor-

worden. Was aber das ängstliche Bezeigen des inquisiten unter währen-
dem summarischen Verhör und die dabey abermahls vorgegebene sichtbar-
liche Erscheinung des bösen Feindes anlanget, solches ist Zweifels ohne dem
oben deducirter massen per exæstuationem & ebullitionem sanguinis
wieder gekommenen paroxysmo melancholico zuzuschreiben und ob ich
wol keinesweges verwerffen noch tadlen will, daß der inquisit in seiner Angst
sich zum Gebet gewendet, indem dieses Mittel auch in leiblichen Nöthen und
Kranckheiten zu gebrauchen einem iedem Christen gar wohl anstehet, so wird
mir doch verhoffentlich erlaubet seyn, daß ich auch alsofort nicht auf miracula
verfalle, noch dafürhalte, daß die vermeinte Erscheinung durch das Gebet weg-
gekommen sey, sondern ich glaube vielmehr, daß, weil unter dem Gebet eine
ziemliche Weile verflossen, der Paroxysmus und die Hertzen-Angst des in-
quisiten inzwischen vergangen und er sich wieder erholet, da denn die einge-
bildete Erscheinung auch zugleich, samt der von der Angst entstandenen Phan-
tasie wieder verschwunden ist. Ob auch wohl endlich fol. act. 10. hat wollen
bemercket werden, als ob der inquisit zur Melancholie nicht inclinire, so
werden doch Ew. Hoch Edl. Mhhr. Amtmann mir abermahls erlauben
daß ich ohnmaßgeblich dafürhalte, es könne die quæstio de temperatura
sanguinis humani & constitutione humorum in corpore humano
von niemand besser als einem verständigen und erfahrnen Medico untersu-
chet und dijudiciret werden, allermassen denn in oben angeführten casibus
hohe Juristen-Collegia dergleichen intricate quæstionem physicam alle-
zeit denen Herren Medicis zu ihrer decision überlassen haben, daher auch
in hoc casu das d. l. in actis annotirte Judicium dem inquisiten verhof-
fentlich nicht præjudicirlich seyn, noch die aus andern Umbständen sattsam
hervorleuchtende starcke Melancholie und Schwäche des Verstandes bey
demselben aufheben könne.

II. Bey dem vom inquisito unternommenen und angefangenen
Selbst-Mords sind zwar stärckere indicia als bey dem vorigen vermeinten
crimine vorhanden, indem 2. Zeugen, nehmlich des Ambts-Dieners Ehefrau,
und der Brau-Meister H. D. ihn an der Erden liegend und röchelnd gefun-
den, auch dieser letztere deutlich ausgesaget, daß inquisit die Kette, so er an
der rechten Hand gehabt, um den Hals über die Kehle herumgeschlagen ge-
habt, und die rechte Hand unter dem Kopff gestecket, und darauf gelegen, da
denn der Zeuge den Arm mit der Kette wieder von dem Halse herumgeschla-
gen und also nächst göttlicher Hülffe dem elenden Inquisiten das Leben ge-
rettet, wie solches fol. act. 8. & 9. weitläufftig registriret zu befinden. Weil
aber

aber in antecedentibus sattsam und ausführlich dargethan und behauptet ist, daß der Inquisit nicht allemahl sanæ mentis sey, sondern offtmahls raptus melancholico - maniacos habe und aus der täglichen Erfahrung leider bekandt, daß dergleichen Leute durch ihren elenden Zustand auch wol zu Mord und Todtschlag unschuldiger Leute oder auch ihrer selbst zum öfftern verleitet werden, so, daß disfals exempla anzuführen, unnöthig ist, so ist gar nicht zu zweiffeln, es werde inquisit aus Melancholischer desperation zu dieser unbesonnenen That gerathen seyn, zumahl da seine Inclination zur Melancholie durch den langwierigen, und wie oben schon erwehnet, bereits damahls in die 4te Woche gedaureten Arrests verstärcket worden. Wie denn des Ambts-Dieners Frau durante custodia noch für diesem Unglück dergleichen Unheil an dem inquisiten schon muß verspühret haben, weil sie ihm nach ihrer Aussage fol. act. 8. „kein Messer zum Essen geben wollen, sondern „geantwordet, dergleichen gäbe man einem solchen arretirten, wie er wäre, „nicht, damit er sich damit kein Leyd thun möge. Daß auch diese übele constitution des Gemüths würcklich die vera ratio attentati ab inquisito propricidii müsse gewesen seyn, erhellet aus seiner dem Braumeister gegebenen Antwort: „Er müsse da so unschuldiger Weise sitzen, und hätte keinen Menschen was gethan, er wolle sich lieber ums Leben bringen. Woraus sein elender und höchst-melancholischer Zustand sattsam zu schliessen, wannenhero obangeführte indicia bey so gestalten Sachen nicht schaden können, noch wieder ihm die pœna avtochiriæ statt haben mag. Denn daß in dergleichen casibus, da jemand aus Unsinnigkeit und Thorheit ihm selbst das Leben nehmen wollen, aber von andern Leuten daran verhindert worden, gar keine Straffe erkannt, sondern dem inquisiten aus Mitleiden Gottesfürchtige Prediger und andere Leute die ihm von solchem Ubel abwenden müssen, zugeordnet zu werden pflegen, ist vom Carpz. Prax. rer. crim. qu. 2. num 38. &. 39. per allegata jura & præjudicia sattsam behauptet, wannenhero auch dem elenden und Mitleidens-würdigen inquisito eben dergleichen in der Billigkeit gegründete Sentenz verhoffentlich wiederfahren wird.

Was (III.) die Halsstarrigkeit und real - injurien, welche inquisit wieder seine leibliche Mutter soll verübet haben, anbelanget, so zeiget zwar hievon die denunciation fol. act. 2. samt der Zeugin E. B. Aussage, fol. act. 3. b. gar umständlich, daß inquisit nicht allein seine Mutter zu schlagen gedrohet, sondern auch einen Stein aus der Ficken gezogen, und nach ihr damit gestossen, ja es hat inquisit, als ihm solches vorgehalten worden auf vielfältig Zureden fol. act. 4. gestanden, daß er nach seiner Mutter geschmissen,

sen. Allein er hat in diesem seinem Bekäntniß variiret, indem er hernach ad articul. inquis. 10. fol. act. 17. b. gesaget, er hätte nach seinem Bruder geschmissen, und könne seyn, daß er die Mutter (vielleicht ohngefehr) getroffen, folglich fällt der animus injuriandi & proæresis tam atrociter in matrem peccandi um so viel mehr hinweg, weil obgemeldte Zeugin, die ihn graviren soll, ihm vorher nach seiner Anzeige fol. act. 2. b. bey den Haaren gezerret, welches ihr doch auch nicht zugekommen und sie also seine Feindin ist, testimonium autem ab inimico perhibitum indicium ad inquisitionem facere non potest, per jura notissima.

„Uber dieses hat des inquisiten Mutter fol. act. 3. expresse bezeuget, „sie könte nicht sagen, daß ihr Sohn sie geschlagen, oder sie von ihm gesehen, „daß er sie zuschlagen gedrohet, ob ihre Schwester aber dergleichen von ihm „gesehen, wisse sie nicht, wie ihr däuchte, hätte derselbe nach seinem Bruder „geschmissen, sie hätte über ihn keine Klage, ausser wenn er getruncken hätte, „und jüngsthin möchte er auch getruncken haben, da ihre Schwester ins Ambt „gelauffen und es angezeiget haben möchte. Woraus zu ersehen, daß des inquisiten Mutter-Schwester E. B. welche in hoc passu wider ihn gezeuget, zugleich die denunciantin gewesen und also um so viel weniger einen redlichen Verdacht wieder ihn disfals machen können, zumahl da der inquisit seine Trunckenheit fol. 4 & 17. b. ad art. inquis. 10. selbst nicht allein bekant, sondern auch bereuet und also wegen bezeigter Reue, um so viel weniger dieses Verbrechens halber, mit einiger Straffe zu belegen ist, da seine Mutter obgedachter Massen über ihm nicht geklaget, sondern es ihm allen Umständen nach condoniret, folglich die vermeinten Real-injurien wieder die Mutter gäntzlich hinweg fallen und in sententionando gar nicht zu attendiren sind.

Was endlich und zum (IVten) die dem Inquisiten schuld-gegebene comminationem incendii betrifft, so ist disfalls wieder den Inquisiten gar kein redlicher Verdacht vorhanden, indem alles auf ein blosses Hören-sagen hinausläufft, wie solches aus denen fol. act. 1. 4. 5. b. & 7, enthaltenen gerichtlichen Registraturen sattsam zu ersehen, indem es immer ein Zeuge auf den andern geschoben und doch keiner mehr gewust, als daß er solte indefinitive gesagt haben, er wolte ein Unglück anrichten, daß die M. darüber die Hände über dem Kopff solten zusammenschlagen, wiewol auch in diesem Stück die Zeugen mit einander nicht übereinkommen, wie aus Gegeneinanderhaltung besagter Registraturen klar zu ersehen. Nun aber ist bekandten Rechtens, quod testes de auditu deponentes nihil probent und andere indicia, welcher entweder in der Peinlichen Hals-Gerichts Ordnung,

art. 41. in hoc casu suppeditiret werden, als daß der inquisit mit heimlichem verdächtigen Feuer-Werck umgegangen seyn solle, &c. oder welche sonst von den Criminalisten in hoc delicti genere angegeben werden.

Vid. inter alios Zanger de quæst. s. tortura reorum c. 2. n. 190. sind allhie gar nicht vorhanden noch davon in actis das geringste zu spühren, wannenhero kein Zweiffel, es werden die künfftigen Herren Urtheils-Fasser die disfalls ohne Grund angebrachte denunciation in sententionando keines weges attendiren, noch aus dergleichen ungegründetem Vorgeben der Leute einige Ombrage schöpffen, sondern solches alles sicco pede übergehen. Und weil überhaupt der inquisit testantibus actis ein unverständiger Bauers-Sohn und noch nicht das 21. Jahr seines Alters erfüllet, adeoque tam de jure Saxonico quam Romano adhuc minorennis ist, die minores aber & rustici bekandten Rechten nach, tam in causis criminalibus, quam civilibus viele privilegia & remedia juris haben, quibus imbecillitati & imprudentiæ eorum subveniri solet, der inquisit überdis ein armer und von seinen Eltern verlassener Mensch ist, auch den langwierigen Arrest allbereits ausgestanden und allendhalben in actis, sonderlich in responsione ad artic. inquis. 11. & 58. fol. act. 18. &. 23. grosse Reue über die Thorheit seiner Jugend verspühren lassen, als ergehet an die künfftigen Hocherleuchteten Herren Urtheils-Fasser defensorio nomine inquisiti mein gehorsambstes Bitten, sie wollen doch alle so wol in den Acten befindliche, als auch in dieser Schrifft pro defensione rei ausgeführte Umbstände in reiffliche deliberation und Erwegung ziehen, auch dero Befinden nach wegen der sattsam dargethanen grossen Melancholie und üblen Gemüths-Disposition des inquisiten mit einer berühmten Medicinischen Facultät die Inquisitional-Acten communiciren und deroselben Medicinisches Gutachten darüber vernehmen, endlich aber in Rechten zu erkennen und auszusprechen belieben, daß inquisit bewandten Umständen nach, wegen aller angegebenen und ihme beygemessenen criminum von der wieder ihn angestelleten inquisition und verursachten Unkosten gäntzlich zu absolviren.

Desuper & omni meliori modo petentis Nobiliss. Dni. Judicis officium pro largissima juris ac justitiæ administratione decentissime implorando Verharre

Ew. Hoch-Edl. Meines insonders Hochgeehrt. Hn. Ambtmanns

A. d. 21. Jun. 1723.

gehorsambster Diener

G. P. Defensorio nomine H. V. H

Re-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Auf ergangene Anfrage des Hoch-Adel. Amts F. M. und übersandte Acta Inquisitionalia, wieder H. V. H. wegen eines vorgegebenen mit dem Satan gemachten Bündnisses und vorgehabten Selbstmordes, haben wir bey unserer Facultät nach reiflicher Einsicht und Uberlegung solcher Acten angemercket, wie gedachter Inquisit nicht nur zu verschiedenen mahlen gar deutlich, nachdrücklich, freywillig und umständlich solches pactum angegeben und bekennet, auch bey mannigfaltigen Gelegenheiten mit ferneren tentationibus und apparitionibus Satanicis sein Bekäntniß bestärcken und versicheren wollen, sondern auch wegen des intendirten Selbstmordes genugsam überwiesen ist, dazu eine Zeitlang eines üblen unchristlichen und unmäßigen Lebens sich beflissen, auch viele sündliche und verwegene Reden ausgestossen, dannenhero ex vita ante acta und übrigen benannten Umständen ein solch bekantes Verbündniß bald hätte glaubwürdig gemacht werden können: ob nun wohl solcherley Versuchung des Teufels so wohl bey frommen, als auch desto mehr ausser Göttlicher Gnade stehenden Menschen, nach jenes bösen Tücke und Absicht nicht geläugnet werden mögen, so haben wir doch bey gegenwärtigem Inquisiten folgende sonderbahre Umstände bemercket 1) daß derselbe von einem geringen Herkommen, folglich von einer schlechten education und von einem einfältigen, leichtgläubigen und schwachen Verstand gewesen: 2) daß derselbe nach seiner innern und äusseren Beschaffenheit ziemlichen Theils von temperamento Melancholico Antheil gehabt: 3) daß derselbe meistentheils einer üblen Diæt ergeben gewesen, auch sich lang und offt kalter und harter Speisen nach fol. 55. bedienet. 4) daß derselbe auch vor 8. Jahren eine gefährliche læsion am Haupt nach vielfältiger Bestärckung so wohl des Baders der ihm curiret nach fol. 34. 35. als auch nach seiner eigenen und seiner Anverwandten Anzeige nach fol. 4. 26. 33. von einer Steinkohlen Karre bekommen, wodurch eine depressio cranii, und læsio piæ matris, nebst einer grossen Verwundung verursachet worden, dergestalt, daß der Bader denselben für einen Todten aufgenommen, jedoch binnen einem viertel Jahr curiret: 5) daß auch derselbe Inquisit nach solcher Cur wieder in eine Haupt-Kranckheit gefallen nach fol. 33. 6) daß deswegen schon vorher an ihm angemercket worden, wie er im Kopff nicht richtig wäre nach fol. 4. 25. und deswegen sein eigener Vater das bekante Pactum mit dem Teufel vor irrig angesehen nach fol. 26. 7) daß nach diesem der Inquisit dannoch so wohl nach seiner eigenen

nen als anderer einmüthigen Bekäntniß dem übermäßigen Trunck, absonderlich auch im Brandwein, ergeben gewesen nach fol. 4. 67. 18. 8) auch dahero das vorgegebene pactum cum Diabolo eigenständig einer phantasie im Trunckenheit beygemessen hat nach fol. 55. 9) daß Inquisit lauter solche Zufälle an sich gehabt, welche hypochondriaco-melancholicis wesentlich und gewöhnlich sind, nach umständlicher relation derer hierüber consulirten Medicorum 10) daß insonderheit derselbe eines schichternen und erschrockenen Gemüths gewesen: 11) dabey aber manche seltsame, ungeschickte und unverständige Reden und Wercke gethan, wie sonst halb rasende Menschen vorzunehmen pflegen, nach fol. 1 4. 5. welche er selbst fol 6. der Völlerey zuschreibt: 12) nechsthin wunderliche phantasien gehabt, wie sonst gewöhnlich denen Melancholicis begegnet, nach fol. 7. auch viele schwehre Träume von Gespenstern erlitten, nach fol. 46. 13) zumahl auch durch die gantzen Acten verwirrete und einander zuwiederlaufende Reden und Bekänntnisse geführet: 14) auch so gar seine Haupt Bekäntniß wegen des Bündnisses mit dem Teufel fol. 55. offenbahr revociret, und anderen Ursachen zuschreibt; 15) aus welchen verwirreten, tummen und bösen Sinn er vorher gesagt, nach fol. 8. wie er sich entleiben könnte, welches er nachmahls zu vollbringen gedacht, nach fol. 9. 10. 16) daß er zu Beglaubigung seiner verwirreten Aussage und was der Satan mit ihm solte vorgehabt haben, auf andere Personen sich berufft, die doch von solcher Sache gar nichts gewust, nach fol. 13. 17) daß derjenige G. L. welchen er hernach G. P. genennet nirgends auszufragen, deswegen nach fol. 55. diesen Menschen selbst von der beschuldigten Verführung frey spricht: 18) daß er zu gewissen Zeiten seine grosse Hertzens-Angst und damit verknüpfftes Zittern des Leibes gehabt, welches er der Erscheinung des Satans nach seiner einmahligen Meinung beymessen wollen nach fol. 10. 24. 19) daß er bey der historischen Erzehlung des vollstreckten Bündnisses mit dem Satan ausgesaget, wie er seine Verschreibung nicht mit seinen, sondern mit seines Cammeraden Blut gethan, da doch in dergleichen Erzehlungen gemeiniglich gedacht wird, wie diese Unterschrifften mit eigenem Blut solcher Menschen geschehen sollen und dahero in diesem Umstand der Inquisit nicht genug belehret, daß er sich deswegen eine falsche Phantasie gemacht: 20) daß nach gebrauchter Aderlaß und anderer Artzney, die Angst des Hertzens, das Zittern des Leibes und anderer Schwächlichkeiten sich sehr vermindert, auch die fernere apparition des Geistes aussengeblieben, nach fol. 24. 32. 42 55. 21) daß Inquisit selbst sein furchtsames Gemüth in Vorstellung des Geistes

nach

nach fol. 32. 33. beschuldiget: 22) daß derselbe im Traum eben solche Phantasien gehabt, die er vorher im wachenden Zustand für wahr angegeben, dahero auch zum Nachsinnen und Schluß kommen ist, wie seine Meinung von dem pacto mit dem Satan nur eine solche Einbildung müsse gewesen seyn, nach fol. 55. 23) wie hierauf sein Gemüth wieder in gute Ordnung gerathen, dergestalt daß die Herrn Geistlichen kein Bedencken tragen, ihme wegen solcher guten Aenderung das Heilige Abendmahl zu reichen; welche Aenderung bey würcklicher Verbindung mit dem Satan so leicht und geschwind nicht zu geschehen pflegt: 24) daß die bißherige incarceration vor dem Gebrauch der Artzeneyen, bey einem solchen subjecto, wie Inquisit ist, und bey obberührten Umständen vieles zu grösserer Verwirrung des Gemüths beygetragen hat, nach fol. 9. 10. 25) daß nach allgemeiner und einhelligen Observation derer Medicorum nicht allein die gesunden Melancholici beständig tiefe, gefährliche, fürchterliche und hartnäckige Penseen, sondern auch diejenige, welche an dem morbo melancholico-hypochondriaco laboriren, sich die abscheuligste Vorstellung dergestalt machen, als ob ihre Phantasien lauter Realitäten wären: wann wir nun über gegenwärtigen Casum auf diejenige Frage zu Rath gezogen sind,

Ob dieses anfänglich bekante Pactum mit dem Satan einer tiefen Melancholie könne und müsse beygemessen werden, und dahero ex rationibus physico Medicis der Inquisit von diesem zwar selbst bekanten Bündniß frey zu sprechen sey?

So können wir aus obbenannten 24. Umständen, welche allesamt aus denen Actis gezogen, nicht anders schliessen, als daß dieser Zufall einer verwirreten Phantasie, welche durch das malum corporis hypochondriaco-melancholicum verursachet worden, gäntzlich zuzuschreiben sey: zu dem bekennen auch Gottseel. Lehrer Christl. Kirche dieses freymüthig selbst, daß solche Vorstellungen von melancholischen schwehrmüthigen Gedancken bisweilen entstehen: wie der Seel. *D. Spener in Theol.* Bedencken *Part. I. Cap. 1. Sect. 27. p. 177.* sagt: bey einem *Melancholico* ist die *Phantasie* aus der Kranckheit in Unordnung gerathen, daß er nicht allein innerlich sich Einbildungen machet sondern auch zu sehen meinet, was er doch nicht sehe: wie dann der *Phantasie* Kräfte grösser sind, als sie insgemein geglaubet werden: und *Part. II. p. 590.* spricht er: bey solchen Schwermüthigen ist die *Phantasie* schon so mächtig, daß sie *spectra*

 in

in ihnen selbst aufführet, die sie viel fester als ein Träumender seine Träume vor wahr glaubet: und *P. IV. p. 163.* allegirt der Seel. Mann einen casum von einer persona melancholica, welche sich einbildet, sie hätte sich und ihre Kinder dem Teufel übergeben: welches wir zu dem Ende berühren, daß man nicht solche auch fast wahrscheinliche pacta cum Diabolo gleich vor unfehlbar wahr ansehe, sondern die natürliche Ursachen auch untersuche, wie schon *Hippocrates Lib. de flatibus* §. *20. text. 3.* und *Lib. I. de morbis* §. *28. text. 2.* anzeigt, *quod sanguis multum ad prudentiam conferat:* Hiernechst in *Libro de Morbis Virginum* §. *1. text. 6. 7.* sagt: *quod ex timoribus homines adeo fortiter paveant, ut delirent & dæmones quosdam videre se putent, ipsis infestos, quandoque nocte, quandoque interdiu, aliquando vero utroque tempore:* Wann nun ferner in Erwegung gezogen wird, was bey diesem subjecto die vorhergegangene læsio capitis zu mercklicher Schwächung des Verstandes und endlichem Ausbruch eines solchen affectus melancholici, ja was die üble Diæt, die offtmahlige Berauschung, sonderlich das viele Brandtewein trincken, die harten und kalten Speisen, zur Unterbrechung und Verhinderung nöthiger und heilsamer evacuationum, zu Verdickung des Geblüts, zu Verhinderung des ordentlichen circuli sanguinis, zu Erregung vieler unordentlichen Bewegungen des Geblüts beytragen können, so mag aus vielen Gründen so wohl rationis als auch experientiæ Medicæ sattsam die Gewißheit unsers obigen Urtheils vom gegenwärtigen Casu behauptet und gar leicht begreifflich gemacht werden: dahero wir es nur bey ietzt angeführten Gründen ohne weitläufftige Deduction, welche allen wahren und geübten Medicis in das Gemüth leuchten, ja auch andern vernünfftig und gläubig seyn kan, bewenden lassen: Ubrigens wird bey so gestalten Sachen dem Inquisiten mit weiterer Cura animi & corporis beyzustehen seyn: Uhrkundlich wir dieses Unser Judicium Medicum mit Unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräfftigen wollen. Halle den 12. Septembr. An. 1723.

Epicrisis in Casum XXIum.

AN Diabolus corporaliter apparare i. e. sub diversa figura se præsentare queat, non habeo cur dubitem! Argumentum enim, quod spiritus cum corpore nullum commercium habeat, vanum, debile, imo nullum est; neque enim Diaboli potestas adeo extenuanda erit, neque superstitionem olet, quando illa potestas utpote magna consideratur: hinc valet, quod B. Spenerus in der Lauterkeit des Evangel. Christenthums part. I. Dom. in. Oculi p. 509. profitetur: Je grösser wir des Teufels Gewalt machen, nimmts

Göttli-

Göttlicher Gewalt so gar nichts, daß es vielmehr diese erhöht, weil sie über so mächtige Geister sich erstrecket, und ihre Macht augenblicklich zernichten kan, sie auch alle Augenblick, was sie haben, von Ihm haben: hac usque Spenerus: Quodcunque subjectum S. Codex nominat eine Obrigkeit der Finsterniß, den grossen Drachen, die alte Schlange, GOtt dieser Welt, Fürst und Herrn dieser Welt, einen starcken Gewaffneten, einen brüllenden Löwen, einen listigen Feind, einen Fürsten der in der Lufft herrschet, einen Mörder von Anfang, der des Todes Gewalt hat, der feurige Pfeile braucht, der Gewalt hat über alle die GOtt verachten, der die gantze Welt verführt, der auch ein Oberster unter den Teufeln heißt, der ein Gifft, Pestilentz, Tyrann, Wolff, Abaddon, Apollyon und Verderber heißt &c. illud non potest ens fatuum, iners, debile & imaginarium esse: An porro Diabolus pactum pro sua intentione & stratagemate cum homine erigere & inire queat, æque minus dubito, cum omnium hominum perverso captui & sensui plus se accommodare sciat hostis ille infernalis, ac iniquus Politicus in socialitate humana tales Diaboli technas imitari novit: Præsens tamen casus ab ejusmodi culpa, testantibus omnibus circumstantiis, liber & immunis est; quemadmodum naturalis animi fatuitas, sontica capitis læsio, frequens crapula, repetitus orgasmus sanguinis, per spirituosa ingesta causatus, consensus temperamenti, diæta cruda & irregularis, multiplex animi perturbatio & consequens morbida afflictio talem mentis confusionem in subjecto quæstionis provocarunt: In falsis & veris ideis figuratis formandis Phantasia magistra est, quæ in homine alias animo & corpore admodum integro atque vivaci varia fabricat & fingit phasmata, quotidiano insomniorum testimonio, ita tanto eminentiori successu & effectu idem contingit in subjectis quoad animam & corpus ægrotantibus: Et eheu! quæ non chimeræ indies ex eruditorum phantasia generantur! Cur non ex stupidorum & confusorum hominum phantasia Diabolus fingatur? quanta sit vis phantasiæ in communi rerum humanarum regimine, innumera confirmant testimonia! tanto magis vero in melancholicis subjectis frequenti suffragio comprobatum est, quomodo ipsa horrida vel spectrorum vel dæmonum terriculamenta sibi præfigurent; quæ dum alias timida, morosa, suspicacia, avara, tenacia, terrenæ felicitatis, licet tacito sub affectu, cupida sunt, ita facile sub alia accidentali causa concurrente phantasiæ ad horum affectuum classes pertinentes, generari possunt, quas corrupta mens sibi utpote veras præfigurat: Quamvis vero hæc phantasiæ efficacia eximia sit, tamen non sub hoc prætextu, alia phœnomena huc non quadrantia, pro imaginariis declarare convenit: de reliquo præsens consideratio, quam velut in transitu delibare volui, exactam, quam adhuc pro meo captu exoptarem, disquisitionem, meretur. Conf. Spen Theol. Bed. P. II. C. V. art. II. Sect. 18. p. 776 Luth in Gen. XIX. 31-33 p. m. 23. 235. b. dicit: Wir erfahren an melancholischen schwermüthigen Leuten, welcher Sinne u. Gedancken hefftig seyn, als daß sie viel sagen und thun, deß sie bald vergessen: : geht es doch wohl zu in einer Melancholie und Schwermuth, daß man nicht allewege gedencket was man gethan hat &c. Voetius Part III sel. disp. Theol de Magia p. 575 est ergo tutissima ratio de crimine hoc statuendi, si propria liquida & legitima habeatur ipsius Magi confessio, maxima tamen cautione & attentione hic opus est, qui deceptio oriri potest ex deliriis melancholicis & phreniticis, etiam ex illusionibus diabolicis quæ sensibus externis aut phantasiæ hominum interne proponere possunt, tamquam visa, audita, facta, quæ facta non sunt. Waldschmid Pythonissa Endorea Conc. XIV. p. 351 sq.

Hoch-

Hoch-Edle, Veste und Hochgelahrte Herren, Hochgeehrteste Herren,

Ew. Hoch-Edl. und Hochgelahrt. recommendire beygehende contra H. V. H. in puncto eines mit dem Satan gemachten oder vorgegebenen Verbündnisses und attendirten Selbst-Mords, nach dero mense Julio a. c. ertheilte interlocute ferner weit colligirete und vorhin ergangene Acta, mit gehorsamster Bitte, sie wollen nach deren fernerweitigen collegialischen Verles- und Erwegung sich einer Recht- und Actenmäßigen Definitiv-Sentenz darüber verglichen und mir selbige cum rationibus dubitandi & decidendi samt denen Actis versiegelt remittiren; das honorarium pro studio & labore zahle dafür schuldigster massen willigst in aller Ergebenheit allstets beharrende

Ew. Hoch-Edl. und Hochgel.

G. S. A.

Amt F. M. den 27. Septembr. 1723.

P. P. Responsum Scabinatus Halensis.

Auf die wieder H. V. H. wegen vorgegebenen Bündnisses mit dem Satan, attentireten Selbstmordes und anderer Begünstigungen gehaltenen anbey zurückgehende Inquisitions-Acta, so uns derselbe anderweit zugeschicket und unsere Rechts-Belehrung ihme darüber zu ertheilen gebethen, erkennen wir vor Recht.

Daß befundenen Umständen nach nunmehro wieder Inpuisiten ferner nichts vorzunehmen, sondern derselbe von angestellter Inquisition zu absolviren. Es ist aber ihm ernstlich anzudeuten in Zukunfft zu Vermeidung ferneren Unheils von aller Völlerey und übermäßigen Trunck abzustehen, fleißig zu arbeiten und einen Gottesfürchtigen Lebens-Wandel zu führen, auch nicht weniger dessen Eltern einzuschärffen, solchen so viel an ihm ist zur Arbeit und Gottesfurcht anzuhalten, und ist Inquisit die aufgewandten Inquisitions-Kosten, wenn zuforderst selbige leichtlich eingerichtet worden seyn und er es im Vermögen hat, billig zu bezahlen verbunden.

Rationes.

Ob wohl bewährter Rechts-Lehrer Meinung nach die Melancholici wegen begangener Verbrechen, von aller Strafe nicht frey zusprechen, sondern

sondern nach Befinden mit einer pœna extraordinaria gar wohl beleget werden können, vid. Carpzov. Pr. Crim. Qv. 145. num. 62. seqq. Berger Elect. Crim. Suppl. p. 2. obs. 129. pag. 357. & Oecon. Jur. Lib. 3. tit. XI. §. 12. nol. 15. mithin es scheinen möchte, daß dergleichen auch in gegenwärtigem Fall wieder inquisiten wegen des attentirten Selbstmords und anderer Begünstigungen statt finden müsse. Dieweilen aber dennoch so wohl der Medicus in seinem Berichte fol. 48. als insonderheit die hiesige Mediciniſche Facultät bey denen in Actis vorkommenden Umständen, insonderheit weil Inquisit vor einigen Jahren eine gefährliche Læsion am Haupte bekommen, wodurch Depressio Cranii verursachet worden, davor gehalten, daß dessen Vorgeben wegen eines mit dem Satan geschlossenen Bündnisses der Wahrheit nicht gemäß und seiner verwirreten Phantasie, melancholischen Disposition und malo hypochondriaco, womit er behafftet, lediglich zuzuschreiben, ex actis auch sattsam erhellet, daß derselbe zu der Zeit, als er sich im Gefängniß mit der Kette erwürgen wollen, propter summam Melancholiam seiner Vernunfft nicht mächtig gewesen: über dem diejenigen, welche tædio vitæ oder aus melancholie sich selbst ums Leben zu bringen suchen, denen Rechten nach mehr Mittleiden, als Strafe verdienen, Carpzov. Pr. Crim. part. 1. Qv. 2. num. 30. 38. seqq.; wegen der beschuldigten Drohungen aber, daß er Feuer in M. anlegen wollen, kein hinlänglicher Beweiß in actis anzutreffen; allenfalls auch dergleichen unbesonnene Reden, zumahlen kein conatus delinquendi dabey concurriret mit Inquisitens Zustande zu entschuldigen wären; gleichwohl derselbe bey gesunden Tagen durch Völlerey und übele Lebens-Art zu seinem Unglück vieles beygetragen, mithin da er zu der Inquisition Anlaß gegeben, die Gerichte billig schadloß zu halten verbunden, im übrigen aber die fernere cura animi & corporis von dessen Eltern zu besorgen ist. So sind wir geschehener massen zu erkennen bewogen worden.

CASUS XXII.
MELANCHOLIÆ RECOGNITIO
AN VERA AUT SIMULATA SIT.

Magnifici, Hoch-Edle, Hochgelahrte und Hocherfahrne, Hochgeehrteste Herren,

Ein gewisser Schwedischer Obrist-Lieutenant hat vor dem Jahre, als er seine leibliche Tochter von ihrer Gros-Mutter, mit Zuziehung etlicher

cher von der Chevalier Garde und Soldaten, mit Gewalt nehmen wollen, diese, weiln sie sie nicht lassen wollen, tödtlich verwundet, daß sie alsbald darauf Todes verblichen: Wie denn dieserwegen Facultas medica Lipsiensis in einem ertheilten responso vulnus pro per se lethali erkannt. Nachdem nun besagten Obrist-Lieutenant eine Defension ist verstattet worden, so hat der Defensor auch selbige ausgeführet und sonderlich den Sections-Bericht, durch ein von hiesigem Medico Dr. N, ertheiltes Judicium über den Hauffen werffen wollen, nichtes aber damit ausgerichtet, indem die Facultät ihr ertheiltes responsum nochmahln confirmiret, dem Defensori aber eine Sächsische Frist zu einer anderweitigen ist verstattet worden: Nachdem nun der Advocat kein weiteres momentum defensionis vor sich übrig gesehen; daß dem Obrist-Lieutenant etwan möchte zu statten kommen, so ist er endlich auf dieses extremum gefallen, da er diesen Obrist-Lieutenant nicht nur zu einen Melancholicum, sondern auch furiosum machen wollen: und also diese begangene Mord-that mit der Melancholie bescheinigen: auch dieserwegen bey denen Medicis allhier ein attestat auf seine relation verlanget, welches sie aber recusiret, bis endlich er wiederum diesen Dr. N. so sein naher Anverwandter, gefunden, der durch ein von ihm ertheiltes responsum diesen Obrist-Lieutenant nicht nur zu einem Melancholicum, sondern auch furiosum machen wollen, ohngeachtet er ihn niemahlen gesehen, noch seines Zustandes sich erkundiget. Dieweil nun in causa sanguinis alle mögliche Behutsamkeit anzuwenden; Als werden Ewr. Magnificenz und Hoch-Edl. Herrl. über nachstehende Fragen von Punct zu Punct, als nehmlich: Ob

1) Ein in Pflichten stehender Medicus einen Menschen, den er niemahln weder gesehen, noch seines Zustandes sich erkundiget, sondern pure aus einer relation des defensoris, der Inquisiten niemahlen contrair seyn wird, mit gutem Gewissen nicht nur zu einem Melancholicum, sondern auch furiosum machen könne?

2) Ob derjenige, der ie zuweiln confus redet, und ein grosses Lermen im Gefängniß machet, ꝛc. gleich vor einen Melancholicum zu halten sey, und ob dieses nicht auch, ja noch weit besser simulirte thun können?

3) Ob diejenigen, so unterschiedliche Devisen mit untermengten Sprüchen göttliches Worts in unterschiedenen Sprachen schreiben, würcklichen Gebruch am Verstande leiden?

4) Ob

4) Ob ein gewissenhaffter Medicus aus dem ertheilten Attestat, so inquisitens specieller guter Freund gegeben, etwas zuverläßiges wahrhafftiges judiciren könne, daß er Melancholia laborire?

5) Ob ein Melancholicus eine Mordthat lange vorher præmeditire, mit andern Unterredung pflege, auch Succurs selbige ins Werck zu richten mitnimmt. Oder, ob er nicht selbige ganz allein, und uno momento, wenn Sanguis ad Caput getrieben wird, exerciret?

6) Ob daraus was gewisses zu schliessen, daß, wann, etwan, vielleicht inquisite möchte incubo laboriret, und Mercurialia gebraucht haben, er in dergleichen affectum melancholicum gefallen sey?

7) Ob man Inquisitens relation, als wenn er schon vor diesem daran laboriret, auch seine Freunde eben damit incommodiret gewesen, sicher trauen dürffe, es sey also, oder ob nicht vielmehr sein Vorgeben, da er siehet, daß weiter kein momentum defensionis mehr übrig, falsch und erdichtet sey?

8) Ob nicht ein Auswurff des Geblüthes von kleinen zu sich genommenen Stückgen Glaß, welche man in Inquisitens Bettuche gefunden, und nachdem man selbige ihm genommen und cessiret, könne excitiret werden?

9) Ob nicht also das B. Judicium, sonderlich da er des Defensoris naher Anverwandter, unvollkommen und in gar keine Consideration zu ziehen?

Dero Information hochgeneigt zu ertheilen unterdienstlich ersuchet, auch so viel mögiich die Sache zu beschleunigen, weil selbige keinen Vorzug leidet. Ich erstatte davor willigst die Gebühren und beharre mit allem Respect

Ewr. *Magnificenz*, Hoch-Edl. Herrl.

D. am 22. Aug. 1724. ergebenster Diener

N. N.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Hoch-Edler, Hocherfahrner Hochgeehrter Herr,

ES hat demselben beliebet in einer vom 22. Aug. an. curr. an unsere Facultät ergangenen Freundlichen Zuschrifft über besonders entworffene und einen gewissen Casum betreffende Fragen unser Gutachten zu erfordern, welches wir auch nach gepflogener Collegialischen communication und Untersuchung bey befundenen Umständen hiermit abzufassen nicht ermangeln wollen: Es betrifft überhaupt die geschehene Anfrage eine Person welche wegen verübten homicidii einer Melancholie und verwirrten Vernunfft will beschuldiget und dahero das begangene factum, a dolo, animo occidenti & malitiosa voluntate entschuldiget werden; gleichwie aber aus einigen erheblichen Ursachen an der Bündigkeit solcher anbeschuldeten Melancholie will gezweifelt werden, so hat man vor nöthig befunden in einer so wichtigen Blut-Sache alle Behutsamkeit vorzukehren, insbesondere auch derjenige Zweifel sorgfältig zu verhüten ist, daß nicht eine in dergleichen Fällen offtmahls simulirte Melancholie, auch dießfalls angebracht, und aus einem irrigen Grund die defension geführet, mithin die Wahrheit dadurch corrumpiret werden möchte: Um also solcher Besorgung einiger massen beyzustehen, so wird nöthig seyn, wie es verlangt worden, von punct zu punct die vorgelegten Fragen zu beantworten:

I. Ob ein in Pflichten stehender Medicus einen Menschen, den er niemahl weder gesehen, noch seines Zustandes sich erkundiget, sondern pure aus einer relatione des defensoris, der Inquisiten niemahl contrair seyn wird, mit gutem Gewissen nicht nur zu einen Melancholicum, sondern auch furiosum machen könne?

Gleichwie diese Frage sich selbst beantwortet, so ist doch allen vorsichtigen und erfahrnen Medicis bekandt, wie fast kein morbus animi sich mehrers zu verstecken, zu verändern und zu verwickeln pflege, als Melancholia; daß dannenhero bey diesem Zufall alle genaue Untersuchung ja mehrmahlige Erkundigung nöthig sey; welche behutsame Erforschung, wie bey gantz unschuldigen Persohnen, desto mehr bey andern die in besondern delictis stehen

stehen und von welchen man einige Verstellung möchte zu erwarten haben, desto sorgfältiger und fleißiger anzustellen seyn wird: dahero ein Medicus aus Erzehlung eines andern, der kein Medicus ist, keinen pro Melancholico schlechterdings achten und erklären kan und soll, bevor jener, nemlich ein tüchtiger Medicus, selbst das subjectum quæstionis genau in Augenschein genommen, und gründlich untersuchet habe: was aber sonderlich die relationem mancher defen sorum betrifft, so ist bekannt und gewöhnlich, daß die judices civiles selbst über die Gültigkeit ihrer argumentorum erkennen lassen, deßwegen in rebus Medicis dererselben so wohl Beweiß-Gründe als Ausflüchte, reiflicher müssen erwogen und nicht schlechterdings vor unfehlbahr und ausgemacht angenommen werden.

II. Ob derjenige, der je zuweilen confus redet und ein grosses Lermen im Gefängniß machet ꝛc. gleich vor einen Melancholicum zuhalten sey, und ob nicht dieses auch per simulationem geschehen könne?

Es ist nicht weniger bekannt, daß beyderley Eigenschafften gar wohl können simuliret werden; gleichwie aber das confuse reden denen Melancholicis etwas gewöhnliches, das grosse Lermen aber denenselben ungewöhnlich ist, so hat man bey gegenwärtigem casu obbenannte Vorsicht zu beobachten, ob auch aus andern Kennzeichen dieser Person eine wahre Melancholia zu entdecken und anzuführen seyn dürffte, gleichwie die blosse verwirrte Sprache und ungestümme Aufführung bey Ermanglung anderer indiciorum ihre Unzulänglichkeit, ja vielmehr ihre verdächtige Beschaffenheit gar leicht offenbahren; würde man hingegen aus andern sichern Gründen, welche zu der leiblichen constitution gehören, reiflich und deutlich den affectum Molancholicum erhärten und beweisen können, so müssen um so viel gewisser die benannten und in der Frage verfaßten signa von aller simulation freygesprochen werden, welche hingegen bey Entstehung des andern Beweisses so lang den Verdacht einer Verstellung auf sich behalten, biß auf angezeigten andern Beweißthümern das Gegentheil behauptet würde.

III. Ob diejenigen so unterschiedliche Devisen mit untermengten Sprüchen göttlichen Worts in unterschiedenen Sprachen schreiben, würcklich Mangel am Verstande leiden?

Auch diese Frage gründet sich auf obgedachte anderweitige Untersuchung, ob das subjectum mit einer Melancholia behafftet sey? Dann einmahl kan auch dergleichen, was in der Frage enthalten, wohl simuliret werden; nachmahls können auch Persohnen, die eben nicht verwirrt und im Kopff verrückt, hingegegen sonst in ihren Verrichtungen ausschweifend und criticirend sind, solcherley Dinge, absonderlich wo sie mancherley Sprachen wissend, unternehmen; endlich kan auch solches von tieffsinnigen Persohnen, welche würcklich mit einer Melancholia beschwehret sind, geschehen; damit nun der sicherste und gewisseste Weg gefunden werde, ob dergleichen Unternehmen von einer Melancholischen Verwirrung, herkomme, so kan man auf eine solche einseitige observation nicht sprechen, sondern, es müssen derselben die übrigen Untersuchungen des subjecti zu Hülffe kommen: daß aber solche penseen und verwirrte Auffsätze, deren die Frage gedencket, auch von wahren Melancholicis entstehen, lehret die tägliche Erfahrung: indessen können wir aus obgedachter Frage nicht anderst schliessen (weil darin das Gegentheil nicht enthalten) daß die persona quæstionis solcher unterschiedene Sprachen müsse entweder gegenwärtig kundig, oder vordeme belehrt gewesen seyn, in welchem letztern Falle es auf die verborgene Krafft des Andenckens, woferne eine würckliche Melancholia könte erwiesen werden, ankommen würde, als welcherley casus wiederum von wahrhafftig Melancholicis gleichfalls bekannt sind.

IV. Ob ein gewissenhaffter Medicus aus dem ertheilen attestat, so Inquisitens Specieller Freund gegeben, etwas zuverläßiges und wahrhafftiges judiciren könne, daß er Melancholia laborire?

Ob zwar sonst ein gemeiner Argwohn ist, daß ein Freund seines andern Freundes so viel möglich schonen werde, und man sonst weder eines sonderbahren Freundes und Feindes Zeignisse leicht annehme, dannoch ist bekannt, daß man von einem gewissenhafften Freund eben sowohl ein glaubwürdig Zeugniß erwarten könne, welches sich aber gar sonderlich distinguiren und legitimiren muß. Damit es das gemeine præjudicium ablehne, sintemahl der eingeführte Zeugen-Eyd die affectirte Freund- und Feindschafft unter andern allen Ernstes absondert: Woferne aber ein Medicus die nöthigen Kennzeichen testis amici nicht fände, auch solcher Freund in diesen casu zu solcher depositione nicht vereydet oder sonst genugsam legitimiret wäre, so würde auf dergleichen attestat ein gewissen-

haffter Medicus mit seinem Urtheil nicht bauen und trauen können, sondern sich in solchem Urtheil mit einer gewisseren und glaubwürdigern Untersuchung zu verwahren haben.

V. Ob ein Melancholicus eine Mordthat lange vorher præmeditire, mit andern Unterredung pflege, auch succurs selbige ins Werck zu richten mit nimmt: oder ob er nicht selbige gantz allein und uno momento, wann sanguis ad caput getrieben wird, exerciret?

Hierauf zu antworten, so ist abermahl ex historia Melancholiæ solitariæ sattsam bekannt, daß die mit solchen affectu behafftete Persohnen gewöhnlich ihre deliras actiones heimlich und vor sich unternehmen und vollführen, ja vielmehr dieselbe mit andern zu überlegen oder andern zu vertrauen sich scheuen, und demnach von dem, was in dem ersten membro dieser Frage enthalten, gantz contrair sind, wann nicht dergleichen Persohnen in summo gradu delirii melancholici und also nach allen ihre Verrichtungen auch vor vollbrachter Mordthat als verwirrte und am Verstand verrückte, offenbahrlich können erkannt werden: Ob nun wohl dieser character Melancholici hominis mit dem subjecto quæstionis nicht scheint überein zustimmen, so muß doch wiederum aus mehr andern Umständen erweißlich gemacht werden, daß dasselbe kein Melancholicum subjectum sey: indessen ist hiermit auf diese Frage in abstracto eine Nachricht ertheilt, sintemahl in denen Melancholicis die mehr heimlich und innerliche als in grobe äusserliche Ausbrüche kommende ebullitiones, und congestoriæ stagnationes sanguinis zu dergleichen desperaten verborgenen gefährlichen Unternehmungen Gelegenheit geben.

VI. Ob daraus was gewisses zu schliessen, daß wann, etwan, vielleicht Inquisite möchte Incubo laboriren, und Mercurialia gebraucht haben, er in dergleichen Affectum Melancholicum gefallen sey?

Was diese Frage betrifft, so beweiset derselben Inhalt oder realität gar nichts; dann erstlich ist dieselbe auf eine ungewisse und mehr als einmahl entdeckte ungegründete Vermuthung 1) wann, 2) etwan, 3) vieleicht ꝛc. gebauet, daraus also nicht dargethan, daß Inquisitus wahrhafftig Incubo-

bo laboriret; deswegen fallen ex dubio præsumtione alle übrige zu dieser Frage gehörende conclusiones weg: daß aber hernach Mercurialia remedia so schlechthin ohne einige weitere Anzeigung ex Incubo Melancholiam verursachen sollen, ist auch wieder die observationem Medicam, und müsten bündigere Beweißthümmer, welche auf diesen casum appliciret werden könnten, anzuführen seyn: ob aber auch sonst Incubus und Melancholia bisweilen entweder concurriren, oder auf einander folgen, so ist doch eines theils noch nicht erwiesen, daß die quæstionirte Persohnen aut Incubo aut Melancholia beschwehret sey, andern theils ist die metamorphosis Incubi in Melancholiam per Mercurialium remediorum usum noch weitläufftig zu erweisen und auf gegenwärtigen casum zuführen.

VII. Ob man Inquisitens Relation, als wann er schon vor diesem daran laboriret, auch seine Freunde eben darmit incommodiret gewesen, sicher trauen dürffte, es sey also, oder ob nicht vielmehr sein Vorgeben, da er siehet, daß weiter kein momentum defensionis mehr übrig, falsch und erdichtet sey;

Gleich wie das letzte Membrum dieser Frage an unser forum nicht gehöret, so ist auf das erstere billig zu reflectiren: Es ist demnach in Experientia Medica sattsam erwiesen, daß nicht allein das Temperamentum, sondern auch das Malum delirum Melancholicum per hæreditatem pflege fortgepflantzet zu werden, wie dann dieser Erweiß um so viel leichter ist, als sich solche affectus hæreditarii viel mercklicher, hefftiger, und zeitiger offenbahren; welches auch den Inquisiten um so viel mehr zustatten kommen wird, wann dasjenige, was im ersten Theil der Frage verfasset, unleugbar könnte erwiesen werden, gleichwie aus solchem Beweiß die übrigen beyzubringende und annoch an und auszuführende signa præsumtæ Melancholiæ ein nicht geringes Gewicht ihrer Gültigkeit erlangen werden.

VIII. Ob nicht ein Auswurf des Geblütes von kleinen zu sich genommenen Stückgen Glaß, welche man in Inquisitens Bettuch gefunden, und nach dem man ihme selbige genommen, und cessiret, könne excitiret werden?

Es ist vermuthlich nach Inhalt dieser Frage die Rede, von einem Auswurf des Geblüths aus dem Magen: weilen aber die besondern Umstände, so dabey zu bemercken, in der Frage nicht enthalten, so können wir auch allhier nicht uneröffnet lassen, wie es der observationi medicæ gemäß, daß bißweilen Melancholici & hypochondriaci mit einem Vomitu cruento befallen worden: dabey aber auch nicht zu verheelen, daß würckliche Melancholici aus Verwirrung des Gemüths und aus einer heimlich unternommenen autochiria solcherley schädliche Sachen zu sich zunehmen pflegen; gleichwie auch endlich eben dergleichen factum aus blosser simulatione Melancholiæ herrühren kan: Indessen kan auch diese dreyfache Anmerckung nicht anderst decidiret werden, als wann vorher nach mehrmahliger Erinnerung aus vielen andern Kennzeichen dargethan und bestärcket ist, daß der Inquisitus ein Melancholicus sey: daß aber von eingenommenen klein gestossenen Glaß, dergleichen Auswurff des Geblüts geschehen könne, ist gar nicht in Zweiffel zu ziehen,

IX. Ob nicht also, das B. judicium, sonderlich da er des Defensoris naher Anverwandter, unvollkommen und in gar keine consideration zu ziehen sey?

Es stimmet einiger massen diese Frage mit der vierdten ein, welche auch daher ziemlichen Theils abzufertigen. Wann aber jenes judicium in obigen sämmtlichen Fragen concentriret, so findet diese letzte quæstion in denen obigen Beantwortungen seine satisfaction; kan nun gründlicher und bündiger dargethan werden, daß Inquisit ein Melancholicus sey, welches aus obangeführten Fragen noch nicht zulänglich erhellet, so decidiret sich die letzte Frage so viel leichter, welche sonst wohl ex sensu communi könnte entschieden werden; weil aber dieselbe an unser forum so nahe nicht gehöret, so ist gleichwohl derselben so viel Genüge geschehen, als es gegenwärtige Umstände verstatten: Wir verbleiben übrigens zu aller Freundschafft und Dienstwilligkeit geflissen, haben auch unser Gutachten mit unserm Facultät-Insiegel abfassen wollen. Halle, den 28. Aug. An. 1724.

Epicrisis in Casum XXII.

QUod Melancholia commune quorundam defensorum in summis angustiis sit refugium, nullum prudentem judicem & medicum latet: interdum hæc causa justa, aliquando vero iniqua existit: eo magis vero ad hanc causam astuti inquisiti & minus æqui defensores confugiunt, quo magis hic affectus simulationi subjectus est: quemadmo-

admodum vero omnis ſimulatio facile a prudentibus & peritis viris reſolvi poteſt, ita Melancholicus affectus haud adeo abſconditus eſſe poteſt: Mitior quidem Melancholiæ gradus in ſe ſatis eſt abſtruſus, & nonniſi per intervalla aut ſub juſta & accurata ſermonum & actionum conciliatione conſpicuus, quare illius ſcrutinio ac deciſioni omnis ſobria & attenta cura impendenda eſt: interea talis lenis Melancholiæ gradus, ni indies increbeſcat atque in eminentiorem augeſcat gradum haud facile in deſperatas quasdam operationes degenerat, ni hujus extremi prolapſus luculenta corruptæ mentis ſpecimina antecedant: ex quibus mature metum de futuris pernicioſis conſectariis declarare liceat: haud enim affectus melancholicus adeo repente in illum extremum ruit gradum, ut criminales caſus inde deducere liberum ſit: Eſt enim talis affectus ita eminenter chronicus, ut ſua initia & ſigna præcurrentia, ſua accrementa & indicia eminentiora, ſuaque complementa & crinomena manifeſta & indubia complectatur, ex quibus deinde diverſus Melancholici affectus gradus agnoſci & diſcerni poteſt: In præſenti caſu deficit ſolidior indagatio & commemoratio circumſtantiarum veram amentiam Melancholicam deſignantium, quemadmodum illa ſigna, quæ in propoſitis quæſtionibus continentur, veram Melancholiam non modo inſufficienter teſtantur, ſed & facile alicui ſimulationi annumerari poſſent, quam ſuſpicionem plenior probatio & ſubjecti inquiſiti exploratio declinare debet: proinde in hoc caſu quadantenus ſuſpicionem ſimulationis auget principalis nervus defenſionis, quem octava quæſtio exprimit, quaſi hæc Melancholiæ accuſatio videatur ultimum eſſe refugium: interim vulgo dicitur, quod ingenuus amicus & invidioſus inimicus ad alterius defectus aperiendos inſerviant, mutuo tamen ſuo concurſu, cum ille minus accurate, hic vero nimis rigoroſe omnia advertat cenſeatque; hinc media via inter illum & hunc erit ineunda & obſervanda: in hoc caſu bonus amicus, defenſor Advocatus & inquiſitus unam præſentant perſonam & Melancholicum delirium accuſant, quorum teſtimonio non niſi tunc fides habenda erit, quando certiora proferuntur Melancholiæ ſigna, quæ neque ſuſpectus amicus, neque in anguſtiis hærens defenſor & inquiſitus majori fide deponere poteſt: De reliquo quidem Melancholia militari vitæ addictis non admodum familiaris, interim etiam non penitus ab illa aliena eſt: meretur etiam in hoc caſu ſollicite ſcrutari, ſi qua Melancholia vera demonſtrari poteſt, an illa delictum in Inquiſito præſto, an vero demum ſub inquiſitione ob multas animi confuſiones & afflictiones, curas & angores cauſata fuerit: e ſingulis in hiſce quæſtionibus propoſitis ſignis illud præcipue vere Melancholicis familiarius eſſe ſolet, quod quæſtione tertia continetur, quæ in doctrina morali peculiarem meretur diſquiſitionem.

CASUS XXIII.

FRACTURA CRANII LETHALIS.

Reſponſum Facultatis Medicæ Halenſis.

Als wir die von Einem Schöppenſtuhl allhier an unſere Facultät übergebene Acta Inquiſitionalia wieder Joh. Hieronymum Lohmeyern

ern wegen eines dem Metzger Hans Heinrich Ludwigen zugefügten hefftigen Schlages, so mit einem Stuhlbeine verübet wurde, Collegialiter und gründlich durchsehen, so haben wir auf Verlangen unser in Anatomia Chirurgia und übrigen Erfahrung gegründetes Gutachten hiemit dergestalt abgefasset und von uns gestellt, daß der beygebrachte hefftige Schlag, welcher sich mit seiner Gewalt also bestättiget, daß ein grosser Schall als eines Pistols oder zerbrochenen Brets dabey vernommen worden, den vordern Theil des Haupts am osse frontis etwas lincker seits nicht weit von der sutura coronali, lædiret: Da wir nu vorläuffig an dem læso aus allen Umständen keine Verstellung erkennen, so urtheilen wir, daß durch diesen gewaltsamen Schlag nicht nur wenigstens die äussere tabula ossis frontis, bis in das os ethmoideum geborsten, sondern auch daß gantze cerebrum dabey hefftig erschüttert, ja zugleich das genus nervosum ungewöhnlich afficiret worden: dahero dann nicht nur alleine eine dilaceratio der Blut-Gefässe in besagtem vordern Theil des Haupts erfolget, auch nachgehends eine extravasation des Geblüts in die cavitatem gedachten ossis entstanden, daß laut vielmahliger Anzeige und offt wiederholten Bemerckungen, welche in Actis vorkommen, dem læso das Geblüt aus der Nasen und den Ohren ja durch das infundibulum aus dem Halß gedrungen, sondern auch zu mehrerer Bestättigung der geschehenen würcklichen fissur der Patient viele und beständige Schmertzen, wann er etwas beissen wollen, an den Ort der læsion empfunden, welches fol. 204. und öffters anderswo bezeuget wird: Dahero wir dann weiter gründlich schliessen, daß wegen Ermangelung zulänglicher Hülffe, welche unmittelbahr an dem Haupt-Ort der læsion nicht hat geleistet, noch vielweniger daselbst eine trepanation verrichtet werden können, in denen sinubus interioribus ossis ethmoidei theils wegen des extravasirten Geblüts, theils wegen des Zulauffs eines fettichten humoris aus dem geborstenen osse, theils auch wegen des ordentlichen und gewöhnlichen Anlaufs eines humoris mucido-salivalis, der gewöhnlich bey diesem osse und der darinnen befindlichen membrana, pfleget separirt zu werden, ja theils wegen verhinderten gehörigen Fortgangs des Geblüts und anderer humorum bey dem loco læso, und endlich wegen einer mercklichen Schwächung affectæ regionis eine würckliche innerliche corruption an dem lædirten Ort erfolgt; Dann absonderlich gleich nach verübtem Schlag alle innere und äussere Sinnen entgangen, ja viele wichtige symptomata sich je mehr und mehr beygefüget, auch der Patient an allen Bewegungen, die zum Leben, zur Erhaltung und zur Restitution erfordert werden, beständigen Mangel

und Abgang verspüret und erwiesen, auch bishero der Affect sich iedezeit verschlimmert, hiernebst niemahl einige zuverlåßige Besserung angeschienen, der læsus vom empfangenen Schlag an, bis hieher auf kein Bein treten, auch noch darzu der miserable affect bey Mondes-Veränderung sich zu verschlimmern pfleget, nach fol. 299. und der Patient die sonderbahre bevorstehenden äusserlichen Witterungen, mit mehrerer Erkränckung sonderlich am Haupt empfindet, anbey Schwindel, Ohnmachten, Zittern der Glieder, ängstliche und kalte Schweisse, Erbrechungen, abwechselnde Febrilische Zufälle, Ermangelung des Appetis und Schlafes, den Patienten entkräfften; So erkennen wir den obgedachten Zustand, nebst der innerlichen corruption in loco affecto auch einer äusersten alteration des gantzen generis nervosi, in einem höchst-gefährlichen und inconsolablen gradum degenerirt zu seyn, ohne irgend bey allen diesen Vorstellungen noch eine Absicht auf den zugestossenen affectum herniosum gehabt zu haben, gleichwie auch an dem Ohr, wegen vorhergegangener dilaceration derer anlauffenden Blut-Gefässe, und erfolgter Auslauffung des Geblüts, eine solche corruption entstanden, die sich mit der ausdringenden saltzichten Materie lüfftet: dahero bey einer solchen intricaten und unheilbaren læsion folglich alle übrige functiones animales & naturales sehr perturbiret sind; allermassen die jüngst erfolgte deliria den ungeänderten Zustand des Hauptes bestätigen, und man dahero aus diesen und mehrern andern Umständen bey diesem læso keine Genesung und vollkommene Restitution erwarten kan, sondern vielmehr eines schlimmern Erfolgs sich zu versehen habe, welches die bisherige gantze Suite des Zustands, der Mangel der Kräffte, die Vermehrung derer übelen Zufälle anzeigen lässet: Daß also alle diese miserable Folgerungen aus dem verübten Schlag ihren Haupt-Grund und Ursach haben, da besonders ratione curæ nichtes erhebliches versehen oder verwahrloset worden. Welches alles zur dienlichen Nachricht wir hiemit, so ferne es aus allen Gründen artis medicæ fliesset, benachrichten, und dieses Unser Urtheil mit Unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bestätigen wollen. So geschehen Halle den 5. Octobr. 1718.

Epicrisis in Casum XXIII.

Fissuræ cranii omnes quidem periculosæ, sed minimæ promiscue perniciosæ sunt; interim quædam illarum, licet minores fuerint, lethalem quandoque ex sua qualitate sortiuntur eventum: hinc fissuræ in aliquo loco occultæ, quo artificiosa congrua opitulatio pertingere non potest, utplurimum lethales evadunt: Quod vero fissuram in osse frontis attinet, tunc illa admodum qualificata est, propter illos præcipue

osfis

ossis frontis sinus quos peculiari cura Celebris Verheynius, de re anatomica plus, quam alii Minutiistæ & Novatiani, optime meritus, annotavit: etenim ad ejusmodi cavitates non modo membranæ secretoriæ, sed & vasa sanguifera perveniunt, hinc fissuræ eo pervenientes hisce vasis facile dilacerationem causantur, sed & ob concurrentem sanguinis extravasationem & conjunctum affluxum humoris salivalis facile suspectam corruptionem provocant; ad quam læsionem cum proxime ars medico-chirurgica pervenire haud possit, facile ob id incoercibile oritur malum cum funesto effectu exiens: Sicut vero sonticæ læsiones posticæ capitis regioni illatæ magis repentinam noxam causantur, ita vicissim in anteriorem capitis partem inflictæ læsiones constanter quidem periculosas, aliquando etiam perniciosas, sed non ita subitaneæ lethales excitant afflictiones: interim ejusmodi fissuræ in ethmoidei sive cribrosi ossis sinus abeuntes, si vel minores fuerint, vel etiam cum parca sanguinis extravasatione contigerint, non statim lethales existunt: quod enim posteriorem circumstantiam attinet, tunc vasa sangnifera eo tendentia minora sunt, ut tam præcox & enormis hæmorrhagia haud sit metuenda, quemadmodum reliquus extravasatus sanguis per nares se ventilare potest, ni ob suam crassitiem & alias intercurrentes causas pernicosam stagnationem subeat: quodsi etiam omninosum tale sanguinis profluvium contigerit, tunc illud per injectiones travmaticas intra nares applicandas, æque facile compesci poterit, ac sanguis e tali loco effluit: In præsenti vero casu fissura haud levis sed eximia fuit, id quod grandis percussio totius capitis, præceps symptomatum sonticorum concurrsus, & perpetuum periculi augumentum, licet ratione curæ & læsi regiminis nihil præjudiciosum intercesserit, testantur; qualis complicatio arduarum qualitatum præsentem fissuram eo certius & citius ad lethalem effectum promovit, qui funestus eventus naturali ratione eo certius consequi debuit, quo minus ad locum læsionis ulla idonea medicina applicari potuit, adeo ut denuo triplex causa lethalitatis emineat 1) gravitas læsionis, 2) infirmitas naturæ periculo præsenti ullo avtocratico modo resistendi, 3) artis congruæ adynamia, quippe quæ circumstantiæ essentialia sunt requisita quæ ad lethalitatem aliquam afferendam contribuunt.

CASUS XXIV.

FRACTURA CRANII EX LÆSI CULPA ADEOQUE EX ACCIDENTI LETHALIS.

Auf ordentliche Requisition der Königl. Preußischen Erb-Voigtey allhier, haben wir Endes Unterschriebene den entseelten Cörper eines hiesigen Fleischers Nahmens W. O. von ohngefehr 50. Jahren, den 16ten hujus besichtiget und darauf seciret, da wir denn oben auf der lincken Seite des Hauptes eine starcke Wunde eines guten halben Fingers lang und Daumens breit befunden; das Cranium war gantz bloß zu sehen: Bey diesem vulnere erschien nach abgelöseten Integumentis das Cranium,

wo die Wunde war, scharff, als etwas geraspelt und eingedruckt: am Hinter-Theile des Hauptes war ein Fleck eines guten Groschens groß, über dem Cranio mit Blut unterlaufen; forne auf der Stirne, lincker Seits, wie auch auf der rechten Seite des Hauptes, gleich gegen der erst beschriebenen Wunde, welche sich einen Finger-breit von der Sutura Coronali gantz nahe an der Sagittali befand, zeiget sich eben ein dergleichen mit Blut unterlauffener Fleck. Als nun hierauf das Cranium abgenommen wurde, waren an desselben Lamina interiore zwey starcke Fissuren, fast eines halben Fingers lang recht unter der Wunde zu sehen, wie auch daselbst auf der dura matre ein wenig gelblichte Materie. Als die dura mater eröffnet, kam eine grosse quantitas materiæ purulentæ, auf der lincken Seite, so fast zwey Löffel voll ausmachten, zum Vorschein; die Adern waren sehr aufgelauffen, und die pia mater lincker Seits überall schon angegangen, auch das Cerebrum oben etwas corrumpiret zu sehen. Der vorderste Theil des Cerebri auf der rechten Seite war auch schon gelblicht. Ob nun dieses vulnus pro simpliciter absolute, oder per accidens lethal zu halten, solches werden folgende Umstände erweisen.

1. Hat dieser Fleischer die Wunde den 8ten August. des Morgends, ohngefehr um 8. oder 9. Uhr bekommen, worauf er ziemlich betruncken in die Königliche Voigtey-Stube gekommen, und solches angezeiget, wobey er sich, weil derselbe sich eine gute Zeit aufgehalten, sehr verblutet.

2. Hierauf ist er zum Chirurgo gegangen, um sich verbinden zu lassen, unter welchem verbinden ihm eine hefftige Ohnmacht zugestossen.

3. Den 9ten hujus ist er abermahls selbsten wieder bey dem Chriurgo gewesen um sich verbinden zu lassen, welcher den diesem Verwundeten solches ernstlich verwiesen, mit dem Bedeuten, daß er sich in Acht nehmen, und zu Hause bleiben solle; er wolte ihn schon in seiner Wohnung verbinden.

4. Ist dieser Fleischer dem Vernehmen nach, den 11ten und 12ten hujus beyde Tage aus dem Hause gegangen, und gegen den Abend erstlich wieder gekommen.

5. Den 12ten hujus finden sich starcke Hitze und Deliria ein, welche den 13ten continuiren.

6. Den 14ten bin ich Endes Unterschriebener Medicus dazu gekommen, da ich den diesen Verwundeten ohne Verstand und gantz tumm auf einen Brete liegend gefunden. Als ich nun hierauf die Umstehenden frug: Warum dieser Mensch in keinem Bette läge, und was er für Wartung hätte? bekam ich zur Antwort, daß sich keiner sein annähme und hätte

er weder Betten noch Verpflegung, weder zu beissen noch zu brechen gehabt. Hierauf habe ich ihm Medicamenta verschrieben, wovon er aber wenig hat einnehmen können.

7. Den 15ten referirete des Morgens frühe mir der Chirurgus, daß diesen Verwundeten der Schlag gerühret hätte, absonderlich aber die rechte Seite betroffen, weil er daselbsten weder Arm noch Bein rühren könnte: Hierauf besuchte ich diesen Verwundeten selbst, da ich ihm dann absque omni sensu & motu angetroffen, es war ihm auch von Medicamentis nichts beyzubringen; Hierauf ist er den 16ten hujus des Morgens um 7. Uhr gestorben.

Bey allem diesen ist wohl zu consideriren, daß dieser Verwundete nach seiner dissoluten Art sein liederlich Leben nach bey der Verwundung fortgesetzt, indem er die ersten 4. Tage stets aus, und dem Truncke nachgegangen. Daher denn die äusserlichen Medicamenta von dem Chirurgo, als welcher dergleichen mehr unter Händen gehabt, nicht ordentlich gebrauchet werden können, auch die ersten 6. Tage gar keine innerliche Medicamenta von einem Medico bekommen oder verlanget.

Was nun unser Judicium de vulneris hujus lethalitate betrifft, wollen wir solches vor dieses mahl wegen einiger Ursachen einer Medicinischen Facultät überlassen: es wird uns dieses vorjetzo nicht übelgedeutet werden, indem ja einem Judici frey stehet, die Acta, wenn er aus gewissen Ursachen nicht sprechen will, zu einem auswärtigen Spruch zu verschicken.

Q. den 17ten Aug.
1722.

J. H. B. D. & Ph.

M. M. K. Chir.

P. P.

Es hat derselbe einige in puncto homicidii imputati contra M. J. ergangene Inquisitions-acta mir abschrifftlich communiciret und folgende zwey Fragen

1. Ob die Wunde nach der fol. 7. 8. 14. & seqq. befindlichen Relation, wenn alle Neben Umstände weggelassen werden, an sich lethal seye, und

2. Ob

2. Ob der Verwundete, wann die vorkommende Umstände in consideration gezogen werden, sich nicht selbst verwahrloset und lethalitatem verursachet haben?

Darüber angestellet, auch selbige nach denen principiis artis Medicæ zu beantworten begehret, da ich denn bemeldete privat Acta fleißig durchgesuchet, und den vorseyenden Casum folgender Massen gefunden:

W. O. ein Mann von ohngefehr 50. Jahren, der dem Angeben nach dem Trunck ergeben gewesen und ein dissolutes Leben geführet, wird, nach dem er einige Tage sich beklaget, am 8ten Aug. des Morgends, ohngefehr um 8. Uhr von Inquisito M. J. mit einer Ofen-Gabel dergestalt auf dem Kopf geschlagen, daß er zurück taumelt, bald aber sich wieder erholet und seinen Adversarium nochmahls attaquiret.

Nach geendigter Schlägerey gehet erziemlich betruncken, nach der hochlöbl. Königl. Voigtey, und nachdem er sich ziemlich verblutet, endlich aber auf Obrigkeitl. Befehl sich verbinden lassen, wobey Ihm eine hefftige Ohnmacht zugestossen, erscheinet er nochmahls, und zwar benebst seinen Beleidiger vor Gericht, den er in grosser Hitze mit Worten gewaltig angesetzet. Ob nun wohl ihm genug anbefohlen worden, sich nach Hause zu begeben, seiner zu warten, und sich heilen zu lassen, mit dem bedeuten, das ihm nachmahls alle gebührende Satisfaction werden solle, so vergisset er dennoch seiner selbst, gehet täglich aus dem Hause, ja so gar über Feld, lebet unordentlich, versäumet die Zeit, da er soll verbunden werden und verursachet, daß nicht einmahl die äusserlichen Medicamenta können ordentlich adhibiret werden, will auch juxta relationem des Physici von keinen medicamentis internis noch von einem Medico etwas wissen, hat im ürigen nicht die geringste Pfleg und Wartung, sondern lieget auf der Erde, nur mit seinem Kleide zugedeckt, und erkältet sich demnach so wohl bey Nacht als bey Tage, daher es endlich ärger mit ihm wird, und dem 12. Aug. starcke Hitze und Deliria sich einfinden, welche den 13. continuiren, so daß der Herr Medicus den 14ten, da er zuerst zu ihm gekommen, ihn ohne Verstand und gantz dumm auf einem Brete liegend, und da ihm von denen ordinirten Medicamentis wenig beyzubringen gewesen, den 15ten aber, absque omni sensu & motu antrifft, welcher Gestalt Er denn den 16. Aug. des Morgens um 7. Uhr seinen Geist aufgiebt, worauf noch an eben dem Tage dessen Haupt besichtiget und seciret, folgender Maassen befunden worden:

1) Hat

1) Hat sich oben auf der lincken Seiten des Hauptes einen Finger breit von der Sutura Coronali gantz nahe an der Sagittali eine starcke Wunde eines guten halben Fingers lang und Daumens Breit befunden, da denn das Cranium gantz bloß zu sehen gewesen, dasselbe aber nach abgelöseten Integumentis scharff, als etwas geraspelt und eingedruckt gewesen.

2) Am hinter Theile des Hauptes ist ein Fleck eines guten Groschen groß über den Cranio mit Blut unterlauffen, und

3) Vorn auf der Stirne lincker Seits wie auch

4) Auf der rechten Seiten des Hauptes gleich gegen der erst beschriebenen Wunde ein dergleichen mit Blut unterlaufener Flecken bemercket worden. Als hierauf das Cranium abgenommen, sind

5) An desselben Lamina interiore zwo starcke fissuræ fast eines halben Fingers lang recht unter der Wunde, wie auch

6) Daselbst auf der dura matre ein wenig gelblichte Materie gefunden worden, und als die dura mater geöfnet, ist

7) auf der lincken Seite eine grosse quantität materiæ purulentæ so fast zwey Löffel voll ausgemachet zum Vorschein gekommen, übrigens sind,

8) Die Adern sehr aufgelauffen und die pia mater lincker Seites überall schon angegangen das Cerebrum aber oben etwas corrumpiret und der vorderste Theil desselben auf der rechten Seiten schon gelblicht gewesen, alles nach mehrern Innhalt derer Acten.

Wann nun dieser Casus gebührend untersuchet wird, kan ich auf die erste Frage

Ob die Wunde nach fol. 7, 8, 14, & seqq. befindlichen relationen, wenn alle Neben-Umstände weggelassen werden, an sich lethal sey?

Nicht anders als mit Nein antworten. Es ist in schola Medicorum ein gantz ausgemachte Sache, daß nur diejenigen vulnera per se & absolute lathalia zu nennen, quæ nulla arte sanari possunt, omnemque medelam respuere solent. Nun will ich anjetzo nicht ausführen, wie auch so gar die gefährlichsten Haupt-Wunden nicht gar selten, daß man auf das bekandte: In curatione vulnerum capitis nonnunquam miracula fiunt, sich beruffen müsse, sondern zum öfftern, wenn von einem verständigen Chirurgo gebührender Fleiß angewendet ist, und der Patient

gute Wartung gehabt, glücklich und wohl geheilet worden, womit ich sonst, wenn ich dergleichen Exempel anführen wollte, gantze Blätter anfüllen könte. Dieses aber will ich anjetzo nur beweisen, daß ein solches vulnus, als das quæstionirte gewesen, arte nostra sanari possit & debeat & nisi aliquid per accidens superviat, quod sanationem impedire possit, sua Natura medelam non respuat.

Es ist zwar bekandt genung, daß auch gering anzusehende capitis vulnera nicht ohne alle Gefahr seyn, hier aber ist keine heftige Concussio Cerebri vorgegangen, es sind nicht die majora vasa zerrissen, ipsum cerebrum, ja so gar auch die meninges sind unbeschädiget blieben, keine Contrafissuræ sind gefunden worden, ja es sind nicht einmahl einige Splitter entstanden, welche die membranas hätten prickeln und beschädigen können, daher auch in so vielen Tagen nicht eintziges gefährliches Symptoma sich eingefunden, welche, wo eine gefährliche læsion geschehen wäre, nicht lange würden ausgeblieben seyn, sondern pro more zahlreich genug dem Patienten würden zugesetzet haben. Wenn ich demnach levem pericrani Contusionem, so dem verwundeten keine Gefahr bringen können, tacendo übergehe; so ist alles darauf angekommen, daß das Cranium ein wenig eingedrucket und an desselben lamina interiore, zwey fissuræ befunden worden, worunter sich dann ein wenig extravasirtes Blut aufgehalten, welches mit der Zeit putresciren und zur suppuration gelangen müssen, mithin die subjacentes Cerebri Membranas angriffen, endlich aber ipsius cerebri corruptionem verursachet und also den Todt nach sich gezogen. Aber alles dieses Ubel ist nicht der Verletzung selbst zu zuschreiben. Wären warme zertheilende Medicamenta appliciret, so hätte die Sammlung der materiæ purulentæ können verhütet werden, oder, wo dieses nicht gäntzlich wäre zu verhüten gewesen, hätte alles schädliche, wo bey Zeiten durch trepanationem dem lædirten Orte Lufft gegeben wäre, glücklich können abgeführet werden und ist so denn nicht aus zudencken, wie diese Wunde lethalitatem hätte inferiren sollen. Wolte man auch objiciren, daß die fissuræ an der lamina interiore sich gefunden, und demnach, da sie vor der Eröffnung des Haupts verborgen bleiben müssen, Medici und Chirurgi sich vor dergleichen nicht hüten können, so ist aus des Mangetti in Biblioth. Chir. Volum IV. pag. 1059. und anderer bewährter Practicorum Erinnerung bekandt genug, daß, wo eine Depressio Cranii vorhanden und äusserlich keine fissur gefunden wird, dergleichen fissuræ laminæ interioris zu besorgen, und

dero-

derohalben nach Erforderung derer Umstände die Trepanation nicht zu unterlassen und ist demnach kein Zweiffel, daß, wo der Patient nicht selbst es gehindert, würde auch bey diesem Casu die Erinnerung des Herrn Ammanni nicht vergessen seyn, da er prax. vulner. lethal. pag. 77. No. 8. schreibet: Quotiescunque est suspicio ex contusione vel commotione cerebri, sanguinem congrumatum esse collectum sub calvaria, vel meningibus, toties opus est trepanatione. conf. Woyts Unterr. von tödtlichen Wunden pag. 96. Dannenhero da solches nicht geschehen, jetzt citirten Ammanni ead. pag. befindliche Worte billig hieher gehören: Quotiescunque Trepanum fuit intermissum, quando fuit necessarium, toties illegaliter in curando proceditur, vel committitur malum regimen in curando. Wollen wir zugleich auf Exempel sehen? so ist wohl kein bewährter Practicus vorhanden, wenn er von Haupt-Wunden geschrieben, welcher nicht Exempla Parallela, so glücklich geheilet worden, anführet, so daß ich auf derselben allgemeinen Beyfall mich beruffen darff; daher man auch bey denen, so de Medica Forensi geschrieben, niemahls finden wird, daß dergleichen vulnera als absolute & per se lethalia erklähret worden, wohl aber findet, daß, wenn die verwundeten daran gestorben, die besten und ansehnlichsten Collegia Medica dieselben ex accidenti lethalia evasisse behauptet, wie ich dann anjetzo nur Ammanni Medicin. Critic. Cas. XLVIII. p. 304. seqq. allwo NB. multiplex laminæ interioris fissuræ cum multis testis duram matrem cingentibus sich gefunden. Und abermahl Cas. LXXI. pag. 459. seqq. Conf. Cas. 93. part. 581. seqq. Zittmann. Medicin. Forens. Cent. I. Cas. 47. pag. 184. seqq. Cas. 50. pag. 195. Cas. 55. pag. 200. Cas. 81. pag. 288. seqq. Centur. 2. Cas. 16. pag. 394. Cas. 86. pag. 574. Cent. 4. Cas. 61. pag. 966. Cent. 5. Cas. 78. pag. 1338. Cent. 6. Cas. 25 p. 1483. Cas. 65. pag. 1610. und endlich des Herrn Valentin Pandect. Medic. Legal. Part. II. Sect. II. an und mit dessen Worten, so er pag. 132 setzet schliessen will. Quemadmodum ea tantum vulnera per se simpliciter & absolute lethalia dicuntur, quæ omnem medelam effugientia brevi temporis spatio vitam adimunt ut ex Farinaceo JC. notat Paulus Zacchias in Quæst. Med. Legal. L. V. Tit. 2. 92. §. 6. ita (nisi vasa insigniora simul lædantur) ea tantum vulnera in capite per se lethalia dicuntur, quæ profundius in partes intus contentas penetrando, aut humoribus circulantibus cum spiritibus viam intercludunt aut Medici Chirurgique prorsus

 opem-

opem excludunt. Superficialia e contra, & in cortice quasi hærentia adeo lethalia dicenda non sunt, ut potius haud raro illa curata fuisse praxis quotidiana attestatur. Hinc si vel sola - - Porro neque Cranii fracturæ ejusque vulnera in se spectata simpliciter & absolute sunt lethalia, sive cæsim fiant, ut in Cas. 2. sive punctim in Casu 3. sive contundendo, in Cas. 4. licet cum sanguine extravasato sub Cranio in Cas. 5. vel inter utramque meningem, in Cas. 6. hærente, conjuncta sint, cum hic per trepanationem, incisionem, Venæ Sectionem, aliaque remedia Chirurgica commode educi possit &c. Vid. imprimis Cas. VII. pag. 167. seqq. a Zittmanno etiam allatus &c. &c.

Und aus denen allen beantwortet sich vorgelegte zweyte Frage

Ob der Verwundete, wenn die vorkommende Umstände in Consideration gezogen werden, sich nicht selbst verwahrloset und lethalitatem verursachet habe?

wohl von selbst; denn ist das vulnus nicht per se lethal gewesen, und dennoch der Todt erfolget, so muß es freylich per accidens lethalitatem mit sich gebracht haben, welche denn der Verwundete selbst caussiret, da Er sich nicht jederzeit zur rechten Zeit verbinden lassen, von keinen Medico wissen wollen und dadurch Gelegenheit gegeben, daß nicht nur die Interna unterlassen, sondern auch äusserlich warme Umschläge, Trepanatio und dergleichen zurück gelassen worden, übrigens aber weder Tag noch Nacht in einer temperirten Wärme geblieben, sondern vielmehr sich mercklich erkältet, unordentlich gelebet, der Unruhe seines Gemüthes nachgehangen, dabey aber nicht so viel Pflege gehabt, daß er sein verwundetes Haupt hätte sanffte legen können, sondern auf einem Brete liegen müssen. Aus welchen Umständen auch derjenige, der von der Medicin gar nichts weiß, leicht urtheilen solte, daß alles dieses einem am Haupt verwundeten, bey welchem ein sehr accurates Regimen erfordert wird, höchst schädlich seyn, und den Tod zu wege bringen müssen. Wie alles dieses, wo es nicht Sonnen-klar wäre, aus der Medicin weitläufftig könte deduciret werden. Dieses haben jedoch salvo rectius sentientium judicio zu verlangter Antwort nicht vorenthalten sollen.

Den 23. Nov. A. 1722.

N. N.

Respon-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

ES besagen die Acta Inquisitionalia welche aus der Löbl. Königl. Preuß. Voigtey zu O. unserer Facultät übergeben worden, daß W. O. von 50. Jahren am 8. Augusti Vormittag anni præteriti von M. J mit einer Ofen-Gabel einen empfindlichen Schlag auf die lincke Seite des Kopffs bekommen, dadurch er gleich zu Boden gesuncken, sich aber wieder aufgerichtet und bey empfangener Verwundung persöhnlich vor dem ordentlichen foro seine Klage wieder gedachten J., wiewohl mit betrunckenem und hitzigen Muth angebracht und erhoben, nachmahls aber den 12. ejusdem febris vulneraria mit einem delirio denselben befallen und den 13. Dito continuiret habe, bis den 14. ein Medicus denselben besuchet, der ihn ohne Verstand in einer gar elenden und diesem Zustand höchst unanständigen Verpflegung gefunden; und nachdem diesem læso von Artzeney wenig oder nichts beyzubringen gewesen, sey derselbe am 15. Dito mit einem affectu hemiplectico befallen und endlich den 9ten Tag nach der Verwundung am 16. Dito früh um 7. Uhr seines Lebens verlustig gemacht worden: Gleichwie aber hierauf durch ordentliche Section des defuncti in die Beschaffenheit der læsion eine genaue Untersuchung angestellet ward, so hat man angemercket, daß diese Wunde am osse bregmatis sinistro fast in dem angulo, wo die suturæ coronalis und sagittalis zusammen kommen, eines guten halben Fingers lang und Damens breit anzusehen gewesen, dadurch das entblößte cranium geschienen, welches nach abgelößten Integumentis, scharff anzufühlen, anbey auch an demselben eine depression zu erkennen war: Hiernächst wurde auch über dem cranio in occipite, wie auch auf der Stirne lincker Seits und e regione der Wunde ein mit Blut unterlauffener Flecken observiret: Nach abgenommenen Cranio offenbahren sich gleich unter der Wunde und depressione an der lamina interiore zwey fissuræ, welche eines halben Fingers lang gewesen: auf der dura Matre lag ein wenig gelblichte Materie; nachdem diese membrana eröffnet wurde, fande sich eine ziemliche Quantität von zwey Löffel voll materiæ purulentæ, dabey die Adern sehr intumesciret, die pia mater lincker Seits angelauffen und der obere Theil des cerebri etwas corrumpiret und dessen rechte Seite zum theil auch gelblicht anzusehen gewesen: Uber diese Verwundung ist demnach unserer Facultät die Quæstio Legalis zu decidiren vorgeleget worden:

Ob dieselbe pro absolute lethali zu halten sey?

Wann wir aber nach gepflogener reifflicher Collegialischer Uberleg- und Untersuchung, so wohl aus der depositione vulneris als auch aus denen samtlichen Actis angemercket: 1) daß zwar die Wunde mit einer depressione cranii, laminæ exterioris leniori fractura, interioris vero duplicata fissura verknüpfft, dannoch nicht so enorm gewesen, daß man gleich einen so gefährlichen Ausgang hätte zu befürchten gehabt: insbesondere da 2) nach empfangenen Schlag der læsus etliche Tage bey ziemlichen Kräfften gewesen, 3) vorhero aber sich betruncken, in solcher Trunckenheit vor dem Judicio erschienen, alsdann zu dem Balbierer sich verfüget, daselbst sich verbinden lassen, nachmahls aufs neue sich dem Judicio sistirt und mit grosser Vehemenz seinen adversarium angeklaget: 4) allermeistens aber keine gefährliche Zufälle verspühret: 5) den 8. Aug. Nachmittag ausgegangen, nach fol. 4. 6.) den 9. Dito eine gute Meil-Weges von der Stadt nach fol. 62. art. 8. & 10. sich verfüget: ja alle Tage wieder alles geschehene Verbot diesen Ausgang fortgesetzet; den 11. dito bey dem inquisito ziemlich gegessen, getruncken auch Toback geschmauchet, dabey über die Wunde nicht geklaget nach fol. 28. 58 art. 33. 34. fol. 59 art. 35. 7) bey dieser Aufführung aber sich nicht geziemend abgewartet und vom Chirurgo sich tractiren lassen. 8) übrigens auch eine sehr schlechte Wartung gehabt, deren er bey diesem Zufall höchst benöthiget gewesen: nechsthin aber 9) vorhin eine schlechte Lebens-Art geführet, wovon fol. 47. 48. 57. Zeugnisse geben: 10) den 14. dito aber nach fol. 28. über den Kopff zu klagen angefangen, nachdem vorher schon das Wund-Fieber erreget worden: 11) Immassen diese Verwundung keines weges nicht einmahl unter die höchst-gefährlichen læsiones cranii zu zehlen: sondern 12) fast alle scripta chirurgorum von solchen glücklich curirten læsionibus voll sind; gleichwie einige derselben *Mangettus in Bibliotheca Chirurgica cap. de cranii Fractura* erzehlet: ja 13) noch viel grössere læsiones cranii mit Verletzungen duræ & piæ matris, nicht weniger auch des Gehirns verknüpfft, sind curirt worden, welcherley Casus bey dem *Fallopio, Arcæo, Botallo, Hildano, Sennerto* befindlich; oder da bey einer fractura cranii auch so gar unterschiedene Splitter abgegangen, dergleichen illethalitatem vulneris mit Beweiß eines Wittebergischen und Leipziger Responsi, *Ammannus in Praxi vuln. lethal. 73. seqq. Medic. Critic. Cas. 48.* anführet: dahin gehöret der *Casus 78. Cent. 5. in Medic. Forensi Zittmanni:* 14) das bey gegenwärtigen defuncto weder pia noch dura mater, weder cerebrum noch einiges vas sanguiferum durch den angebrachten Schlag verletzet worden, wie sich auch kein extravasirtes Geblüt inwendig im Haupt gezeiget;

dahe-

dahero auch *Bohnius in Exam. Vuln. lethal. sect. 2. cap. 1. p. 78.* sagt: *Calvariæ fracturæ in se nunquam mortem afferunt, sed propter adjuncta tantum &c.* es befinden sich aber bey diesem casu keine dergleichen Umstände, aus welchem ietztgedachter author die lethalitatem bey solcherley fracturis behauptet: deswegen auch die erfahrnen Medici chirurgi eigene Curationes abhandeln und vorschlagen, wie man solche fracturas cranii tractiren soll, *vid. Paræus Lib. 9. cap. 1. seqq. Hildanus Cent. 4. obs. 4. Bartholinus Act. Hafniens. Vol. 3. obs. 69.* &c. 15) daß der læsus selbst seine Verwundung gering geachtet, indem er anfänglich keine gefährliche Zufälle verspühret: 16) durch sein tägliches Ausgehen sich der ordentlichen Cur des Chirurgi entzogen, bis den fünfften Tag motus febriles sich geäussert und bey ferneren Mangel innerlicher remediorum der Zufall mit Hefftigkeit dergestalt plötzlich sich verschlimmert, daß wegen entstandener corruption in cerebro auch äusserlicher stasi sanguinis, endlich ein solcher tödtlicher Ausgang erfolgen müssen: So können wir aus allen jetzt angemerckten Umständen ex Ratione und Observatione Medico-Practico-Chirurgica erhärten, daß dieses Vulnus nicht per se, sondern ex accidenti lethal gewesen: Immassen sonst dem læso durch Göttlichen Seegen gar füglich eine Hülffe hätte angedeyen können, woferne derselbe nach obbenannten Umständen sich besser accommodirt und beschieden hätte. Uhrkundlich haben wir dieses Decisum mit unserem gewöhnlichen Facultäts-Insiegel ausgefertiget und bekräfftiget. Halle den 13. Januarii A. 1723.

Epicrisis in Casum XXIV.

OMnes capitis læsiones non vilipendendas esse, quilibet periti Medici & Chirurgi profitentur: levis enim illius offensio ob negligentem tractationem & æstimationem, aut qualemcunque aliam offensionem facile adeo deteriorari solet, ut e minori majus, e minus lethali, exquisite lethale oriatur malum: cui metamorphosi non robur corporis, non pristina individui sanitas, non facultas multa perferendi, non natio dura, non minor animi mollities, non moderatior insensibilitas absolute resistunt, sed quodvis subjectum ejusmodi accidentalibus offensionum deteriorationibus obnoxium est: Ad ejusmodi leviorem læsionum eximiam depravationem multiplici observatione contribuit cunctata medela, quando inflicta offensio parum æstimatur: unde facile judicare licet, quid de eventu ejusmodi casus expectandum sit, quando læsio per se ominosa est, quando illa nihili æstimantur, quando incongrua diæta & præjudiciosum regimen accedit, quando denique sero medicina paratur: singuli hi respectus in præsenti casu coincidunt: Læsio quidem in se spectata haud absolute lethalis comparet, nam præter modicam cranii depressionem & moderatam illius fissuram absque tamen festuca, nulla sanguinis extravasatio, neque ulla sontica membranarum cerebri, ipsiusque cerebri substantiæ læsio conti-

contigit, nisi modica percussio capitis præcesserit: quoniam vero in hoc casu non modo hæc contusio, sed & actualis vulneratio, fissura & depressio cranii concurrunt, ita utique tempestiva & probata curatio ipsiusve læsi moderatio necessaria fuisset: etenim calor iracundiæ, quo cum læsus accensus, crapula, sub qua læsio inflicta, improvida obambulatio, quæ mox post percussionem repetita vice cum magno præjudicio suscepta fuit, indiscreta ciborum ingestio, illicitus tabaci usus, morosa & refractaria repugnantia contra adhibitam curationem, defectus necessarii & congrui regiminis evidenti ratione & potestate præsentem casum exacerbare debuerunt: inde etiam periculosus affluxus humorum ad locum affectum, insufficiens humoris gelatinosi ex fissuris emanantis abstersio, incongrua vulneris digestio, deficiens affecti loci roboratio & concurrentis congestionis resolutio, omissa depressi cranii elevatio, quæ ex culpa læsi opportune institui haud potuit, consequens humoris pinguioris, qui e fissuris successive emanavit, corruptio, ut & progressus sanguinis impeditus, ex quo vasa sanguifera inflata & tumefacta apparuerunt, cujus etiam consectarium fuit hemiplecticus affectus, ad proximam mortem sufficientem causam dederunt, quæ Deo adsistente sub alio læsi moderamine averti potuerit: Qua brevi circumstantiarum in hoc casu obviarum delineatione, indicare volui, quales causæ, & quo modo illæ mitiorem alias læsionem ex accidenti in lethalem eventum convertere queant.

Judicium Facultatis Juridicæ Halensis.

Als Uns dieselbe die wieder M. J. wegen geständlicher Verwundung, und beschuldigten Entleibung des Fleischers W. O. geführte Inquisitions-Acten sammt dessen so wohl summarischen als ad articulos gethanen Aussage, auch des Gefangenen Defension zugeschicket und unseren Raths-Schluß ihnen darüber zu ertheilen, gebeten: Demnach erkennen ꝛc. nach deren Verlesung und Erwegung vor Recht.

Hat Inquisit so wohl summarisch, als auf die ihm vorgehaltene Inquisitional articulos in guten gestanden und bekannt, daß er am 8. Aug. vorigen Jahres einen Fleischer, Nahmens W. O. mit einer Ofen-Gabel dergestalt auf den Kopf geschlagen, daß er betaumelt und an die Wand gefallen. Ob nun wohl ermeldter O. den achten Tag nach dieser Verwundung gestorben, solchem nach die lethalitas vulneris daraus zu præsumiren erscheinet, bevorab da der Physicus und Chirurgus in ihrem fol. 14. übergebenen Attestato, davon nichts gewisses determiniren können. Dannenhero daß Inquisit mit der ordentlichen Todes-Straffe wiederum zu belegen, das Ansehen gewinnen möchte, dieser hingegen zu seiner Entschuldigung vorwendet, daß er von dem verstorbenen O. in seinem Hause nach dessen gewaltiger Erbrechung überfallen worden und in statu defensionis geblieben, mithin, wann gleich lethalitas vulneris sich hervor gethan

than hätte, oder aus dem instrument, womit der Schlag verübet worden einige Gewaltthätigkeit abzunehmen, dennoch er dazu wieder seinen Willen gebracht worden, angesehen er in primo animi motu, qui in nullius potestate est.

Carpz. Pr. Crim. art. 6. n. 4. seq. ex iracundiæ calore, was ihm zu erst zur Hand gewesen, ergriffen, und damit die in seinem Hause ausgeübte Gewalt gesteuret. Solchem nach da an Seiten des Entleibten injusta aggressio, an Seiten des Inquisiten aber justa defensio zu befinden, daß wieder diesem weiter gar nichts vorzunehmen, uns scheinen möchte. Alldieweil aber so wohl aus denen in dem attestato Medico fol. 14. befindlichen Umständen, als aus der hiesigen Medicinischen Facultät übergebenen umständlichen Bedencken, zur Gnüge erhellet, daß die dem Entleibten zugefügte Wunde an sich nicht lethal gewesen, ja nicht einmahl zu denen recht gefährlichen læsionibus cranii zurechnen sey, sondern der Verwundete über Feld gegangen, die nöthigen Mittel nicht adhibiret, sich selbst öffenbahrlich verwahrloset, und wann gleich solches nicht geschehen, dennoch ob præcedentem aggressionem & subsecutam defensionem, der animus dolose occidenti, mithin pœna ordinaria von selbsten wegfället. Hingegen Inquisit bey dieser defension einiger massen excediret, und da die Gefahr vor seine Person nicht so groß gewesen zu seyn scheinet, er zu dergleichen harten Verfahren nicht hätte schreiten, auch sich so viel möglich besser in Acht nehmen sollen, so ist Inquisit dieser Begünstigung halber nach abgeschwohrner Uhrsehde des Landes ewig zu verweisen, nicht weniger, die auf diese Inquisition verwendete Unkosten, nach deren leidlichen Einrichtung zu erstatten verbunden.

CASUS XXV.

FISSURA CRANII EX ACCIDENTI LETHALIS.

Tit.

AN Ew. Hoch-Edlen werden beygeschlossene, in dem D. P. Ambte allhier, verhandelte und in 97. Foliis bestehende Inquisitions-Acta, contra A. Sch. und H. V. in puncto einer angerathenen Abprügelung eines Enckens, mit Nahmen M. O. und solcher

 Vollen-

Vollenziehung, auch von dem einem Schlage, so auf den Kopf gekommen, nach einigen Tagen, erfolgten Verabsterbung hiemit überschicket, mit dienst-gehorsamlichen Ersuchen, die Acta an die an ihrem Orte befindliche Medicinische Facultät einzuschicken, weilen der eine Inquisitus in defensione sua, fol. 85. solches selbsten verlanget, und von der ratione dictandæ pœnæ, ob nemlich das vulnus interne auf dem Kopfe, da die Hirnschale, wie registratura inspectionis fol. 26. und des Herrn Physici und Chirurgi attestatum fol. 42. lauten, zerspalten gewesen und dadurch vieles Geblüte, auf das Gehirne gefallen, per se lethale gewesen, so daß mit aller menschlichen Rettung læsus nicht habe geholffen werden können, oder ob per accidens, wie der Herr Physicus und Chirurgus in ihrem angeführten attestato fol. 43. meynen, durch die Versäumung und Erkaltung lethale worden, Unterricht einzulangen, auch zugleich die fol. 44. & 45. befindliche 2. liquidationes daselbsten moderiren zu lassen, darnach aber wenn die acta mit dem Unterricht wieder erlanget seynd, selbige collegialiter durchzugehen, und sich einer Sententiæ und rechtlichen Gutachtens zu vergleichen, auch selbiges cum rationibus dubitandi & decidendi, in des D. P. Ambtes Nahmen, mit dem fördersamsten abzufassen und nebst Remittirung der Acten, unter des Schöppen-Stuhls Insiegel, an selbiges Ambt zu überschicken. Die Gebühren davor, an beyde Collegia werden danckbahrlich entrichtet, und ich bin in aller Ergebenheit

M. den 20. Julii 1722.

Wegen gethaner Cur an M. O. zu C. ist mir zu entrichten wie folget.

den 31. May vor der ersten Reise		12. Gr.
den gelehnten Wagen		6. Gr.
der Aspection	1. Thlr.	
der Attestat	1. Thlr.	
den 1. Junii 2. Reisen	1. Thlr.	
den gelehnten Wagen		12. Gr.
den 3. Junii 2. Reisen	1. Thlr.	
den gelehnten Wagen		12. Gr.
den 5. Junii eine Reise		12. Gr.
vor den Wagen		6. Gr.
pro sectione & inspectione	2. Thlr.	
Attestato	2. Thlr.	
	Summa 13. Thlr.	12. Gr.

Welches

Welches ich hiermit liquidiren wollen, und weilen diese liquidation nach der Königlichen Medicinal-Ordnung eingerichtet, wird es keiner moderation bedürffen.

M. den 15. Junii 1722. M.

Dessen was wegen der Liquidation auf requisition E. Hochlöblichen Ambts der D. P. allhier an dem zu C. geschlagenen Bauer-Knecht M. O. der den siebenden Tag darauf gestorben, an Artzney verdienet, als

Täglich zweymahl mit dem Herrn D. M. zu dem Patienten gefahren und den verbunden.

Meinen Gesellen vom ersten Verband an bis zu dem siebenden Tag beständig bey dem Patienten gelassen, der den alle Stunden Tag und Nacht die fomentation mit warmen Wein appliciren müssen.

Den Trepan zu appliciren.

Vor die Section da der Kopf, Brust und Unter-Leib geöffnet worden insgesammt

	,	,	18. Thlr.
baar vor Wein ausgelegt	,	,	1. Thlr. 8. Gr.
	,	,	19. Thlr. 8. Gr.

M. den 17. Julii 1722.

J. A. S. Chir.

Auf Requisition der sämbtlichen Hn. Gerichten des Ambts der D. P. haben wir zu End unterschriebene Medicus u. Chirurgus in Beyseyn oberwehnter Gerichten aspiciret in C. M. O. welcher der Aussage nach den 29. Maj. a. c. Abends um 6. Uhr im Felde bey den Pferden, so er gehütet, mit einem Stiele von der Mistforcken auf der lincken Seiten des Kopffs einen Zoll über den musculum temporalem und der sutura coronali, geschlagen worden, soll sich hernach auf das Pferd gesetzet haben und noch ein kleines viertel weges geritten, hernach sich unter einer Schäffer-Karren geleget, auch die gantze Nacht aldorten verblieben und des Geschlagenen Aussage nach sich sehr gebrochen haben, ist aber den morgen früh von seinem Bauer geholet und in die Scheune geleget worden, in welcher das Brechen continuiret, er auch bis 7. Uhr Abends gelegen in derselben, hernach in ein Hauß gebracht, in welchem wir heute um halb 9. Uhr aspectionem vorgenommen, da er vorhero

 den

dem 30. Mittags umb 2. Uhr von dem Chirurgo S. im Beyseyn Herrn Justitiarii N. visitiret und verbunden, auch von mir, als dem Medico mit innerlichen Medicamenten versehen worden, wir funden denn einen kleinen Flecken oben über den musculum temporalem sinistrum, pulsus war sehr inæqual, konnte auch wenig reden, klagte auch über keine Kopffschmertzen, war sehr dumm und schlieff continuirlich. Es wurde denn eine incision auf der lincken Seiten des Haupts gemacht, von welcher der Patient wenig empfande, es wird denn die Zeit lehren wie es mit ihm wird ablauffen, wir können ihn aber vor keinen andern als Todten aufnehmen, welches wir mit unsern eigenhändigen Unterschrifften und gewöhnlichen Petschafften hiemit attestiren wollen.

M. D.

J. A. S. Chir.

NAchdeme wir, Medicus und Chirurgus, abermahlen requiriret wurden den beschädigten M. O. zu verbinden und seines Zustandes uns zu erkundigen, kamen wir den ersten hujus abermal zu ihm in C. funden ihn auf seinem Bette im tieffen Schlaffe liegen, er hatte auch die gantze Nacht, des Barbier-Gesellen Aussage nach, so Herr S. bey ihm gelassen, die fomentationes zu appliciren, keine Medicin nehmen wollen, wir suchten ihn also aus dem Schlaff zu ermuntern, setzten denselben auf einen Stuhl, applicirten den trepan da denn sehr viel Geblüte aus dem Haupte floß und der Patient ein wenig munter wurde, nachdem er aber verbunden und auf sein Lager gebraucht, fing er wieder an zu schlaffen, es wurden ihn alle Stunden, oder längsten alle 2. Stunden warme Kräuter-Säckgen in Wein geweichet und ausgedrücket, Tag und Nacht über zuschlagen verordnet und fanden wir denselbigen Abend nichts veränderliches an ihme, als wir den 2dern Junii. früh um 9. Uhr wieder zu ihm kamen, wurden uns so wohl von Herr S. Gesellen, als auch von des geschlagenen Mutter berichtet, daß er eine unruhige Nacht gehabt hätte, so daß sie immer vermeinet er würde abscheiden, da er doch so wohl mit innern als äussern Medicamenten die gantze Nacht versehen, auch zur Oeffnung des Abends ein Clystir appliciret worden, bey dem Verband fanden wir in der Wunde alles trucken der Patient schlieff continuirlich, nach einer kleinen Oeffnung der duræ matris floß etwas Geblüte heraus, sonder Empfindung des Patienten, denselben abend fanden wir den Patienten etwas munterer, wurde uns auch von seiner Mutter berichtet, daß er Mittages etwas gegessen,

er

er klagte aber über Hauptschmertzen. Den 3ten Junii früh umb 7. Uhr wurde uns von Herr S. Gesellen und des geschlagenen Mutter berichtet, daß er eine böse und unruhige schlafflose Nacht gehabt hätte, wir fanden ihn auch sehr matt, er klagte über Kopffschmertzen, der Puls war etwas geschwinde, der Speichel war mit Blut vermenget, die Wunde war trocken, doch floß viel Geblüte bey dem Verbinden aus dem cerebro, nach verrichteten Verband verliessen wir ihn sehr matt und fanden ihn bey dem Abend-Verband in eodem statu, da er weder Schmertzen am Kopff noch Leibe empfande, es war alles trocken, den 4ten ejusdem früh um 9. Uhr fanden wir ihn in grosser Mattigkeit schlaffend liegen, so daß er kaum ermuntert werden konte, die Hände und Füsse waren kalt, der Puls schlug sehr geschwinde, die Wunde war gantz trocken, hatte abermahl eine unruhige Nacht gehabt. Wie wir denselben Abend umb 7. Uhr wieder zu ihm kamen, lag er ohne Verstand, konte auch nicht ermuntert werden, wurde aber dennoch verbunden, die Wunde war gantz trocken, zeigeten sich auch einige convulsiones, er konte kein Wort mehr reden, wir ließen ihn also in agone liegen und ist dem Bericht nach der Todt eine Stunde nach unserer Abreise als um 9. Uhr abends, bey ihme erfolget; wir haben denn heute als den 5ten ejusdem sectionem & inspectionem cadaveris um 9. Uhr in C. in Beyseyn Herr Justitiarii N, Herr Ambt-Richters W. und 2. Schöppen als A. H. und H. K. vorgenommen und dasselbige wie folget befunden. Der musculus temporalis sinister war oberwerts suggilliret, im cranio auf selbiger Seiten fande sich eine fissur 4 Zoll lang, über der sutura coronali, welche mit gespalten, und endete sich ad sinum frontalem, nach abgesetztem cranio funden wir eine Hand voll geronnen Geblüte auf der dura matre über dem lincken Auge, daß cerebrum war davon gantz eingedrücket und auf derselbigen Seiten totum ex sangue, die fissura war 2 gute Zoll über der sutura coronali und endete sich 2. Zoll unter derselben: Nach eröffeneten thorace fande sich in der lincken Seite ein Nößel wäßerichtes Geblüte, die Lungen samt dem Hertzen waren naturaliter constituiret, im abdomine war nichts lædiret, sondern alles in statu naturali befunden, wiewol totum corpus cachecticum war, was lethalitatem allhie concernirt, statuiren wir, daß nicht alle fissuræ cranii vor lethal zuhalten, ob sie gleich suturam selbst mit berühret, auch extravasationem sanguinis in cerebro verursachet haben, doch aber sonder Gefahr nicht sind, denn obwol bey diesem M. O. alle Stunden Kräute-Säckgen ex cephalicis und in Wein gesotten übergeschlagen, auch interna gebrauchet wurden, konte dennoch das extravasirte Geblüte, von welchem

ein guter Theil, der Aussage nach, durch Mund und Nase, den Abend, wie er geschlagen worden, von ihm gangen seyn soll, nicht zertheilet werden, sondern weil dasselbe Geblüte durch die Kälte, so ihme des Nachts im freyen Felde unter dem Schäffer-karren liegend zugestossen, gäntzlich coaguliret worden, dahero dessen moles cerebrum comprimiret, worauf abolitio actionum humanarum und endlich totalis apoplexia cum morte conjuncta erfolget, wie denn abolitionem sensuum sein stätiger Schlaff zur Gnüge anzeigete. Daß dieses alles in der That sich also verhalte, attestiren wir mit unsern eigenhändigen Unterschrifften und gewöhnlichen Pettschafften.

M. d. 20. Junii 1722. J. W. M. D.

J. A. S. Chir.

In Jure & Actis gegründete deductio innocentiæ des armen Inquisiten A. Sch.

DAß viele Menschen citra cogitationes & intentionem in mancherley Art einer unglücklichen That gerathen können, ist leider aus der täglichen Erfahrung offenbahr, und dieserwegen hat auch der allerhöchste und allerweiseste Gesetz-Geber, GOtt selbst, nach Anzeige Numerorum Cap. 35. denen Todtschlägern zum besten, einige asyla und Freystädte, wo dergleichen Thäter vor dem Blut-Rächer gesichert seyn können unter seinen damahligen Volck denen Jüden benennet, und der Gemeinde die Entscheidung der Sachen Umstände aufgetragen. Dieweilen nun der arme inquisit A. Sch. wegen seiner begangenen That, gleichfals vor Gerichte stehen muß, die göttliche und weltliche Rechte aber die heilsame Verordnung gemachet, daß niemand nisi causa satis cognita verurtheilet werden soll, indeme die circumstantiæ einer Sachen gar einen andern Ausschlag geben als selbige primo intuitu manchen wol in die Augen fallen möchten, als will ich defensorio nomine den armen obbenandten inquisiten zur Deduction seiner Unschuld quævis competentia & competitura juris hiedurch feyerlichst bedingen. Diesemnach wird ante omnia zu untersuchen seyn

1) Ob der arme Mensch A. Sch. ein würckliches homicidium begangen, und dem defuncto & læso ein wahres vulnus lethale beygebracht habe oder nicht.

2) Viel-

2) Vielmehr (r) mors per accidens secuta fuerit, auch des defuncti Leben errettet werden können, wenn die gehörige Medicin und Pflege zu rechter Zeit appliciret worden wäre?

So viel nun die erste quæstion betrifft, so erhellet die negativa ex actis & jure offenbar, ad homicidium perpetrandum requiritur partim animus occidendi.

L. 4. π. ad L. cornel. de sicariis v. 1. §. 3. L. 7. & 16. h. L. & 5. 6. h.

Partim ut mors & vulnera non vero per accidens secuta sit.

Carpz. qu. 1. n. 55.

Animus & intentio enim distinguunt facta, sive maleficia, adeoque in omnibus maleficiis non tam quid fiat, quum quo animo, quibusque de causis fiat, spectandum est.

L. qui injuriæ π. defuit.
L. verum inf. eodem.
L. Pen. ff. ad L. Jul. de adult.

Hiemit stimmet überein imp. Caroli Vti Criminal. Constitution Art. 146. versu.

Aber demnach ist mehr Barmhertzigkeit bey solchen Entleibungen, die ungefährlich aus Geilheit oder Unvorsichtigkeit, doch wieder des Thäters Willen geschehen, zu haben, denn was arglistig und mit Willen geschiehet.

Utrum autem dolo an culpa homicidium sit commissum etiam ex genere armorum constituitur. Nam si baculo quis percusserit & secuta mors est, percutiens non præsumitur animum occidendi habuisse, ideoque culpa quidem, sed non dolo homicidium factum esse censetur.

L. 1. §. divus Hadrianus π. ad L. Corn. de sicariis.
Stephani ad Constit. crim. Carolinam ad d. art. & ibi alleg.

beleuchtet man nu die acta inquisitionalia hinc inde, so findet sich daß der arme inquisit weder animum occidendi, noch instrumentum ad hoc aptum gehabt, vielweniger eine tödtliche Wunde dem defuncto beygebracht, denn es zeiget (a) fol. 1. med. 8. fol. 10. b. 27. b. f. ex 28. pr. 36. b. pr. 40. b. prim. ad artic. 24. & 64. a. ad Art. 45. des mehrern einstimmig an, daß inquisitus in seinem Beruff mit seines Brodt-Herrens Wagen Wieck-

Futter:

Futter zu hohlen auf daß Feld gefahren, und solches auch würcklich aufgeladen und nach Hause gebracht, mithin in so weit in re licita versiret.

b) besaget das fol. 61. b. ad Art. 73. 76. 79. und folget ex præcedentibus von selbsten, daß inquisitus Sch. so wol zu der Zeit, da er auf das Feld gefahren, als auch da er schon auf der retour gewest, weder eine Schlägerey und des defuncti Angriff, noch weniger eine Mordthat im Sinn gehabt, welches noch mehr bestärcket wird, wenn man genauer bemercket, was ihn ex improviso dazu verleitet, da nemlich teste fol. 8. b. pr. 23. a pr. & med. 31. a. pr. 36. a. circa f. it. 55. a. ad Art. 27. &. 56. a. ad. Art. 35. 64. ad art. 17. welches coinquisiti eigenes Geständniß ist, Coinquisitus H. V. zuerst gewincket, angeruffen, und so fort einen Discours von der Schlägerey, so zwischen inquisiten S. und dem defuncto auch übrigen Enckens das Pfingst-Fest vorher vorgegangen, angefangen, so gar daß nach Maaßgebung jetzt angezogener foliorum coinquisitus dem inquisito defunctum im Felde gezeiget, ihn befraget, ob defunctus auch mit bey der Pfingst-Schlägerey gewesen? und auf beschehener des inquisiti bejahender Antwort, ihm nicht nur das consilium gegeben und mandiret, daß er inquisitus defunctum schlagen solte, sondern auf inquisiti repliciren, wie er NB. keinen Stock hätte, ihm die Mist-Forcke angewiesen, und quod bene notandum selbsten vorgesetzet, auch das Eisen von dem Stiel abzuziehen gerathen. Es negiret zwar coinquisitus V. hernachmahls contra propriam confessionem fol. 64. a. in fine & eodem b. ad. Artic. 19. beständig, daß er consiliarius & mandans gewesen, und will gleichfals nicht eingestehen, daß er die Mist-Forcke dem inquisito angewiesen, alleine ob wol mein des Defensoris Werck nicht ist, coinquisitum zu graviren, sondern ihm von Hertzen gerne ein erfreuliches Urtheil gönne, so kan ich doch pro defensione meines armen inquisiti nicht umhin, daß er coinquisitus, V. gleichwol fol. 10. b. circa medium selbst eingestanden, zu inquisito gesaget zu haben, da nimm die andere Forcke und ziehe das Eisen ab. Es erhärtet dieses auch mit mehrern des coinquisiti Encke, J. G. so mit ihme zugleich auf dem Wagen gesessen, wenn er fol. 23. a. in medio deutlich aussaget, daß coinquisitus zu inquisito gesaget:

Du kanst ihn (den læsum nennend) wol einer 3. Prügel geben.

welches coinquisitus selbst aller variationum ungeachtet fol. 28. b. princ. nicht abredig seyn kann, gesaget zu haben. Wozu noch kömmt die responsio fol. 39. a. circa finem, da coinquisitus so gar rationem mandati giebet,

det, addatur fol. 66. a. ad Artic. 33. 34. 37. 38. ferner gestehet auch coinquisitus V. fol. 29. b. in fine zu:

Daß er auf der Forcke gesessen, addat fol. 64. b. ad Art. 22. & fol. 67. ad art. 42. it fol. 70. b. art. 78.

welches testis H. G. B. fol. 36. b. f. confirmiret, cum additamento fol. 37. a.

Das coinquisitus V. von der Mist-Forcke aufgestanden, sich an die Leiter gelehnet, und inquisito Sch. solche nehmen lassen,

vid. Coinquisiti propria confessio fol. 67. b. art. 45. & 47.

welches alles ich nur um deswillen anführe, damit futuri Domini Sententionantes desto leichter penetriren können, wie unmöglich es gewesen wäre, daß der arme inquisitus Sch. den verstorbenen Encken M. O. hätte prügeln oder gar wundschlagen und beschädigen können, wenn des coinquisiti böser Rath, Verhetzung und Handreichung des Prügels oder Mist Forcken Stiels nicht darzu gekommen wäre, wie denn auch ex præcedentibus leichtlich abzunehmen, daß Sch. nicht einmal etwas böses, zu geschweigen ein homicidium zu begehen im Sinn gehabt, wenn ferner dazu gehalten wird, was coinquisitus ihme fol. 68. a. ad. artic inquisitionalem 50. vor ein Zeugniß giebet.

Daß Sch. nicht einmal zornig bey der That ausgesehen.

welchem beytritt fol. 59. a. ad artic. 53.

Daß Sch. defunctum nur mit dem dünnen Ende des Forcken-Stiels geschlagen, addatur fol. 68 art. 57.

Es scheinet zwar den inquisitum einiger massen zu graviren, wenn defunctus fol. 4. b. proxime ante mortem selbsten ausgesaget; Inquisitus hätte ihn auf den Kopff und die Brust geschlagen, allein eodem folio facie a sequent. it. per attestatum fol. 34. seqq. ist angezeiget, daß defunctus zur Zeit solcher Aussage, absque rationis usu gewesen, mithin probiret dessen depositio nicht das geringste, überdeme ist ex folio 42. a. zu ersehen, daß defuncto daselbst vom inquisito kein Schaden zugefüget worden, so sagen auch testes & coinquisitus unanimiter aus, daß Sch. Schläge nur auf den Rücken und einer auf den Kopff gefallen.

Ferner, möchte dieses wieder Sch. einige suspicion erwecken, daß inquisitus nach Ergebung fol. 22. bey den Schlägen auf defunctum ausgeholet haben soll, alleine eines Theils ist die dasige depositio nicht de propria scientia, sed tantum de auditu alieno, andern Theils gestehet der Pfandemann selbsten, daß er es nicht eigentlich, sondern nur NB. von ohnge-

 fehr

sehr gesehen, welches er bey der Eydlichen Bestärckung fol 37.b.&.38. nachmals erinnert.

Ingleichen scheinet inquisito zuwieder zu seyn, was fol. 37. a. registriret worden.

Daß defunctus vom inquisito zwey Schläge über den Puckel bekommen, und darauff zwischen die Pferde gefallen.

Sed fol. eod. b. in medio ist zugleich mit protocolliret, daß dieser testis nur 15. Jahr alt, und dessen Aussage wegen der jungen Jahre nicht eydlich bestärcket worden, nun ist aber ausgemachten Rechtes quod in criminalibus probatio luce meridiana clarior requiratur, & testes idonei ac omni exceptione majores magis requirantur in criminalibus quam civilibus.

C. Testimonium de testibus in 6. cautius enim agendum est, ubi agitur de salute hominis
Arg. L. addictor. C. de Appell.
Farinac. 2. de oppos. 6. qu. 62. seq.

Dahingegen offenbahr, daß der Junge von 15. Jahren und der Pfandemann de auditu, testes idonei nicht seyn, zumahlen der Junge fol. citato 37. gleicher gestalt gestehet, daß er nicht alles genau und recht gesehen, und wieder diese Außage dasjenige was fol. 23. b. in medio 28. b. f. 29. in pr. & 39. a. protocolliret und deponiret worden, streitet.

Daß nemlich defunctus vom Pferde herunter gesprungen, welchem Zeugniß mehr Glauben beyzumessen, weilen der Encke J. G. solches eydlich bestärcket, auch coinquisitus selbsten deponiret hat.

vid. quoque fol. 68. ad art. 56. fol. 57. & 58. a.

Endlich möchte insonderheit ein gravamen putativum erwecken, wenn der Encke G. fol. 24. a. in medio deponiret hat, inquisitus Sch. hätte den defunctum in den Rocken verfolget, als letzterer vor den Schlägen gelauffen, da nicht zu leugnen, daß als denn erst der unglückliche Schlag citra propositum an den Kopff erfolget, siehet man aber fol. 59. pr. an, so erhellet daraus, daß der Platz da der Zeuge gehütet nur 4. Schritte ohngefehr von dem Korne ab sey, folglich kan dieses mit Bestande Rechtens keine Verfolgung genennet werden, anerwogen ex antea allegatis foliis & testibus defunctus vorher schon von dem Pferde herunter gestiegen, und laut fol. 57. b. art. 43. & 68. b. artic. 58 sich zur Wehre gestellet auch teste fol. 69. a. art. 60. & 61. coinquisitus deponiret:

daß

daß Sch. defunctum nicht weit verfolget und der Weg, worauf letzter gehütet dichte am Korn wäre.

Ex hisce deductis folget derowegen von selbsten, daß der arme inquisitus A. Sch. kein würckliches homicidium begangen, welches jedennoch ex mox sequentibus noch klärer hervor leuchten wird, wenn ich zur Erörterung der andern Frage schreite.

Ob das vulnus per se, & absolute simpliciter lethale gewesen und defunctus in keine Wege gerettet werden können?

Die negatio prioris membri ist abermals in aprico und die affirmatio posterioris ungezweiffelt. Denn es erscheinet ex fol. 4. daß Chirurgus auf des defuncti Kopff anfänglich nur ein kleines Fleckgen gefunden und es bezeugen J. C. W. und J. J. fol. 16. daß sie nichts anders als eine Beule gefühlet, als sie den Abend, da der Schlag geschehen, defunctum bey Herr Rathmann W. Garten-Blancke angetroffen, ferner daß er nach ihrer Zurückkunfft an dem benandten Platz NB, noch gesund gewesen, und über nichts geklaget, mit den Pferden sachte, und NB. bisweilen einen kleinen Traff eine viertel Stunde geritten, noch wol 2. Stunden im Felde gehütet, ehe sie nach dem Hammelberg geritten, da alsdenn erst defunctus eine viertel Stunde nach der dasigen Ankunfft über den Kopff zu klagen u. sich zu brechen angefangen, deme ohngeachtet aber ist er die gantze Nacht im offenen Felde geblieben. add. fol. 14. a. pr.

Woraus denn leichtlich zu schliessen, daß ihme daß Galloppiren nicht alleine eine Erschütterung verursachet, sondern er sich auch zu viel erkältet, welches der Herr physicus und D M. fol. 42. seqq. nebst dem Chirurgo S, attestiret hat, mit beygefügter Erinnerung. Daß diese fissura cranii am defuncto nicht vor lethal zu halten, sondern weil das Geblüte durch die Kälte, so defuncto des Nachts im freyen Felde unter dem Schäffer-Karren liegend zu gestoßen, gäntzlich coaguliret worden, dahero dessen moles cerebrum comprimiret, worauff abolitio actionum humanarum, und endlich quod bene notandum, totalis apoplexia cum morte conjuncta erfolget.

welches denn um so viel desto mehr und unumgänglich erfolgen müßen, da defuncto erst 24. Stunden nach dem empfangenen Schlag nach Anzeige fol. 4. 6. die Ader geöffnet worden, welches ihme gleichwohl so viel geholffen, daß er sich nach Maßgebung jetzt angezogenen foliis wieder etwas erholet. Es findet sich hiernächst fol. 12. b. zwar wol, daß eodem die des Aderlaßens defuncto zwar wol etwas Medicin zugeschicket worden, alleine es hat de-

functus selbige nicht brauchen wollen vid. fol. 40. und wie ex fol. 14. zu ersehen, ist die Cur und Incision am Kopffe erst 48. Stunden nach empfangenem Schlage angefangen, dennoch ist nach application des Trepan besser worden, vid. fol. 40. 2. Ich will demnach einen ieden Menschen hieraus schliessen lassen, ob nicht defunctus per negligentiam suam, anderer Dinge zu geschweigen, welche Domini Sententionantes ohne mein Anführen beleuchtet bemercket werden, um sein Leben kommen, allenfalls aber verhoffen, es werden Domini JCti die Medicinische Facultät über der 2ten quæstion mit consuliren, ob nicht des defuncti Leben bey besserer Anstalt errettet werden können, cum autem, si per negligentiam vulnus forte lethale fiat, tunc vulnerans de vulnerato tantum teneatur & extraordinarie concurrentibus circumstantiis puniatur.

L. qui occidit §. fin. ff. ad L. aquil.

So lebe ich zu denenselben futurorum Dominorum Scabinorum moderaten Einsehen des Vertrauens, sie werden in Ansehen, daß inquisitus nicht viel über 18. Jahr alt und der sich sonst, laut Einlage sub † wohl verhalten hat, hochgeneigt gelieben, dem armen inquisito Sch. ein mehrers nicht als pœnam carceris, oder auf das höchste relegationem temporalem zu erkennen, der ich super petitis ac de jure petendis prænobiliss. Judicis officium omni meliori modo decenter implorire, und sub reservatione fernerer Nothdurfft und bedürffenden Falls Medicinischen Erkäntnisses im Namen GOttes zu einem gedeylichen Urtheil submittire.

C.

POena extraordinaria obtinet, si casus evenit, in quo homicida non potuisset a principio necessario cogitare mortem, quæ postea secuta fuit, veluti si quis nolens percutiat alium tali instrumento, vel tali modo, quo quis perraro interficitur, & tamen mors contingat, ut si quis alium ictu lapidis vel alapa occidat. Cum enim homicida propterea dicatur in dolo versari, quod percutit gladio vel instrumento, quo communiter & necessario quis interficitur, sequitur exinde, quod percutiens tali modo, quo rarissime mors contingit, dolose non occidat, adeoque istud homicidium magis culposum, quam dolosum habeatur, ita ut solum pœna extraordinaria locum obtineat, quod & verum, quando ex percussione dolosa, quod tamen fit absque animo occidenti, homicidium non per se, sed per accidens sequitur, veluti

si quis

si quis aliquem percutiat gladio vel ligno & percussus cadens in terram franget collum, vel si vulnus non est lethale, nihilominus tamen vulneratus vel ob defectum curæ, vel ob alia symptomata accedentia moriatur.

Carpz. Pr. C. P. 1. Qu. 1. n. 62. & 63.

Imo auctor rixæ & per digladiationem aut pugnam alterum vulnerans ne quidem metuendam habet torturam, si probetur, quo vulneratus malum sui regimen habuerit, fuerit incontinens edendo, bibendo, res nocivas vel ultra modum vulneri convenientem concubuerit cum uxore vel alia muliere, vel exposuerit se vento (adde & frigori) non adhibuerit justo tempore Medicos, curam & diligentiam, ne ulterius incrementum vel accessio mali vulneri contigerit, aut aliter se gesserit inconvenienter tali morbo vel vulneri, vel si nova infirmitas non directe & solitarie ex vulnere orta superveniat.

Garnz. def. Inquis. cap. 5. membr. 2. Sect. 3. Art. 3. n. 143.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es ist aus denen Actis Inquisitionalibus wieder A. Sch. und denen darinn befindlichen Denunciationibus Medici und Chirurgi nach reiflich und Collegialischer Untersuchung von unserer Facultät angemercket worden, wie M. O. ein junger Mensch den 29. Maji a. c. nach 6. Uhr Abends von gedachten Inquisiten mit dem dünnen Theil einer Mist-Forcke durch 3. Schläge, deren zwey über die lincke Schulter, der dritte aber unvermuthet auf den Kopf gekommen, also unglücklich tractiret worden, daß derselbe den 7. Tag darauf, nehmlich den 4. Junii um 9. Uhr Abends Todes verblichen: wobey sonderlich merckwürdig, daß læsus nach empfangenen Schlägen 2. Stunden der Pferde im Felde gehütet, bey einigen Cameraden sich über solche empfangene Schläge beklaget, und daß er auf den Kopff getroffen sey, beschwehret, nach fol. 16. auch darauf über nichts seine Klage geführet habe, und gesund gewesen, nach fol. 17. biß er mit seinen Cameraden nach dem Schäfer geritten, sich unter dessen Karren retiriret und denselben Abend, gegen 9. Uhr wieder zu klagen angefangen, die Nacht durch öffters sich gebrochen, jedoch früh Morgends um 5. Uhr geredet, nach fol. 18. auch diesen Vormittag nehmlich den 30. Maji nach Hauß geholet, und in der Scheune liegend gelassen worden, nach fol. 4.

der doch gegen den Chirurgum annoch selbigen Tages gesprochen, gleichwohl immer in einen gefährlichen Schlummer geneigt gewesen: hiernächst hat sich gedachter læsus den 30. Maji ferner gebrochen, auch den Kopf nicht aufrecht halten können; und ob zwar es geschienen, daß auf eine an eben diesen Tag verrichtete Aderläß es etwas mit dem Patienten sich verbessern wolte, so hat es doch keinen Bestand gehalten, gleichwohl hat derselbe auch den 31. Maji annoch seine Sprache gehabt, nach fol. 14. und ob zwar vom Chirurgo dem læso am 30. Maji eine Ader geöffnet wurde, so ist doch derselbe ohne weitere visitation, unter Gebrauch blosser epithematum nervinorum & discutientium dem Barbier Purschen biß den 31. Maji anvertrauet, auch denselben Tag vom Chirurgo eine Visitation und incision bey der læsione capitis angestellet, den folgenden 1. Junii als den 4. Tag nach der læsion nachher eine trepanation vorgenommen worden, wobey zwar etwas Blut aus der cavitate cranii ausgeführet, doch das meiste davon zurück geblieben ist: biß folglich nach vorher gegangener Vermehrung des affectus soporosi, und darauf entstandener convulsionum dieser læsus am obgedachten 4. Junii Abends gestorben, wornach unter der inspectione defuncti eine grosse fissür vom lincken musculo temporali an, durch das os frontale über der sutura coronali biß ad sinum frontalem wahrzunehmen gewesen, unter welcher eine gute Hand voll geronnen Geblüts auf der dura matre über dem lincken Auge gefunden, im übrigen aber der defunctus also an seinem Leibe ersehen wurde, daß keine andere Ursach des Todes hätte in consideration gezogen werden können. Gleichwie nun billig über diesen casum die Frage zu erörtern vorgelegt ist, ob der læsus ohne einige Ausnahm schlechter Dings von und an dieser fissura habe sterben müssen, so lehret es die vielfältige Erfahrung, daß die blossen fissuræ cranii, wann sie zeitig entdecket und tractiret werden, nicht absolute tödtlich sind; dahero bey gegenwärtigem casu folgende Umstände wohl zu erwägen, daß 1) der læsus nach empfangenen Schlägen nicht gleich in einem gefährlichen Zustand sich befunden, 2) sondern noch denselben Abend eine gute Ecke geritten 3) mit seinen Cameraden, wohlbedächtlich gesprochen 4) sich die gantze Nacht in freyer Luft unter dem Schäfer-Karren aufgehalten und erkühlet, 5) den folgenden Tag meistens in der Scheune liegend geblieben, 6) seinen Verstand und Rede noch etliche Tage nach der Verletzung gehabt: 7) auch an Kräfften starck und am Alter jung gewesen, 8) im Anfang nichts zur Haupt-Sache geschehen, sondern ausser der Aderlässe den Barbier-Purschen die Aufsicht übergeben, 9) den dritten

Tag

Tag die erste Haupt-Visitation erfolget, 10) den vierdten aber allererst die trepanation verrichtet sey: aus welchen Umständen wir mit allem Recht schliessen, daß eines theils der defunctus gleich nach geschehener Verletzung, wegen unziemender Erkühlung, welche in der ersten Nacht vorgegangen, wegen verweilten Aufenthalt in der blossen Lufft, so annoch in der Scheune continuiret; andern Theils aber wegen verzögerter Visitation und trepanation der læsus, welcher sonst durch GOttes Seegen hätte gerettet werden können, seines Lebens verlustig gemacht, indem dadurch das extravasirte Geblüt nur mehr verhärtet und zu seiner nöthigen Reinigung nicht befördert werden können, daß demnach aus dessen Ermangelung der læsus unter solchen symptomate soporoso mit Hemmung aller actionum sein Leben verlohren: Und obgleich in der depositione Medici & Chirurgi nach etlichen Umständen einige Undeutlichkeit zu ersehen, absonderlich in Beschreibung der fissuræ cranii, und in unterlassener Bemerckung, wo die extravasation zwischen dem cranio und dura matre hergekommen; nicht weniger in Ermangelung gehöriger Nachricht, wo die trepanation verrichtet, als auch in unterbliebener Anzeige, zu was Ende die dura mater eröffnet worden, da sonst die extravasatio sanguinis nicht inter duram & piam matrem gewöhnlich zu suchen ꝛc. ꝛc. So haben wir doch aus dem gantzen casu so viel zulänglich ersehen, daß diese Verletzung ex accidenti in einen solchen lethalen Ausgang gerathen, welches wir aus obberührten Ursachen und Umständen, die mit der Ratione und observatione vollkommen übereinstimmen, erweißlich machen wollen. Was endlich die verlangte moderation beyder liquidationen nach fol. 44. und 45. betrifft, so achten wir, daß dem Herrn Medico nichts könne abgebrochen werden, sintemahl dessen Forderung gar billig ist: Hingegen erkennen wir, daß des Chirurgi prætension zu hoch gerathen, welche auf 12. Thlr. 8. Gr. zu mitigiren, so auch Stückweise, wo es nöthig wäre, könte berechnet werden: Doch wird derselbe sich dißfalls wohl von selbst bescheiden: indem diese unsere moderation nach dem Grund der Königl. Preußl. Medicinal-Ordnung, und in einigen Stücken mit Vergleichung des Herrn Medici liquidation abgefasset. Uhrkundlich ist dieses unser Urtheil mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräfftiget und abgefertiget worden. Halle, den 3. August. 1722.

Epi-

Epicrisis in Casum XXV.

QUamvis variæ læsiones satis periculosæ, ex accidendi tamen lethales evadant, tamen circumspecte tales sonticas circumstantias examinare convenit, ne vel sub titulo ex accidenti lethalium offensionum, absolute lethales pro innocentibus declarentur, neve accidentalis lethalitas indiscriminatim uni causæ adscribatur, cum duæ aut plures illarum aliquando in culpa sint: Præsens casus Fissuram cranii ex accidenti quidem lethalem refert, in quo tamen causa mortis non simplex, sed complicata est, siquidem læsus ex propria partim culpa, partim ex negligentia chirurgi lethalitatem suæ offensionis obtinuit: ex parte læsi contigit, ut sub tali capitis in se ardua & ominosa violatione, tam brevi post inflictam percussionem, quam durante adhuc læsione liber aëris etiam nocturni accessus, citra peculiarem & necessariam curam, admissus fuerit: quo loco ex observatione chirurgica annotare lubet, quomodo aeris communi sensu accepti, velut extranei, immediatus ad læsiones vel mediocriter qualificatas accessus multum contribuat ad illarum deteriorationem, id quod suis temporibus Paracelsus, Wurzius, Iessenicus, Vidius, Hildanus aliique observarunt & indicarunt: id ipsum tanto facilius in capitis læsionibus evenit, quo magis illæ sensibiles & periculosæ existunt: Qua occasione meum desiderium quoad hunc casum aperire volui, ut videlicet in similibus casibus diserte & accurate significetur, qualis aura atque aeris constitutio tali tempore in illo loco observata fuerit, quo tempore atque loco quisquam periculosa tali offensione violatus fuit: quemadmodum enim diversæ aeris qualitates ad integri corporis sinistram contribuunt alterationem, ita perinde facile evenit, ut talis ominosa tempestas non modo inflictam quandam vulnerationem graviter deteriorare, sed & reliquum corpus eodem tempore male afficere queat soleatque; quare medicis decidentibus multum sæpe interest, quo de aeris constitutione aliquando sufficienter instruantur. Haud vero in hoc casu culpa læsi adeo eximia est, quin illam negligentia minus providi chirurgi superet: enim in læsionibus capitis quæ præcipue a rusticis, aurigis &c. sibi invicem infliguntur, nulla securitas medicum aut chirurgum occœcare debet, secundum plebejum dicterium: **wo die Bauren hinschlagen, so treffen sie recht**: quid quod valde periculosum alias vulnus in subjecto robustiori per initia non statim adeo terribile comparare solet: unde status læsionis primo tempore magis levis, quam ambiguus, tanto minus periculosus securum reddidit chirurgum, ut serius necessariæ visitationes & reliquæ tractationes institutæ fuerint: quamvis enim in præsenti casu venæ sectio, læsionis amplificatio & tandem trepanatio susceptæ fuerint: singula tamen hæc adminicula inopportune & ex parte præpostere administrata sunt: ad minimum ex repetito vomitu percussi periulosior quidam status agnosci potuerit, ut propterea tempestiva adminiculatio chirurgi pro se habeat præsumptionem avertendi lethiferi exitus in hoc casu.

P. P. Responsum Scabinatus Halensis.

Auf beschehene denunciation, gehaltene Registratur, abgefaßte Inquisitionales, darauf erstattete Antwort, erfolgte confirmation und über-

übergebene defensiones, A. Sch. und H. V. wegen des an M. O. verübten Todtschlages betreffend, so mir derselbe in dem dießfalls ergangenen hiebey zurück kommenden Actis zugeschickt, und sich des Rechts darüber zu belehren gebethen, erkennen wir Königl. Preußl. des Hertzogthums Magdeburg Schöppen zu Halle nach deren Verles- und Erwegung vor Recht. Hat Inquisit A. Sch. in Güte gestanden und bekannt, daß als er den 29. Maji a. c. vor seines Herrn Pferde Wick-Futter von dem Felde holen wollen, er daselbst des Gerichts-Schöppen Encken M. O. angetroffen und denselben, weil er einige Tage zuvor nebst andern Jungen Ihn Inquisiten mit Schimpf-Worten und Schlägen angegriffen mit der Mist-Furcke 2. mal auf die Schulter und einmahl auf den Kopf geschlagen, wovon gedachter M. O. einige Tage darauf gestorben.

Ob er nun wohl vornehml. zu Seiner Entschuldigung anführet, daß er weder den Encken todt zu schlagen noch zu verwunden Willens gewesen, als welchen er von ungefehr auf dem Felde, da er in seinen Verrichtungen Mist fahren müssen und an keine Schlägerey gedacht, angetroffen, wie dann auch alles unterblieben seyn würde, daferne nicht V. ihn gedachten O. zu schlagen angestifftet hätte, und wann er gleich darauf denselben mit dem dinnen Ende der Mist-Furcke einige Schläge gegeben, er dennoch, daß er davon sterben würde, nicht glauben können: allenfalls auch sein bißheriger guter Lebens-Wandel und ausgestandene langwieriges Gefängniß ihn zu Linderung der Straffe gereichen müste, mithin daß er nur mit einer geringen Straffe anzusehen gewesen, es scheinen möchte.

Alldieweilen es nicht genug, daß Inquisit den Verstorbenen nicht Todschlagen wollen, sondern an sich unverantwortlich, daß er ihn zu beleidigen gesucht und straffbarer Weise sein eigener Richter gewesen, ihm auch zu keiner Entschuldigung dienen mag, daß er sich verführen lassen, den defunctum, welcher ihn damahls nichts zu leide gethan, mit einer Mist-Forcke als einem dergestaltigen instrument, womit jemand gar leicht todtgeschlagen werden kan, anzufallen, gleichwohl demselben zu statten kommet, daß weder der Medicus noch Chirurgus in ihrem wegen der Section fol. 43. ausgestelten Attestat, noch die hiesige löbliche Medicinische Facultät die zugefügte Wunde pro absolute lethali gehalten: So ist Inquisit zwar mit der ordentlichen Straffe des Todtschlages zu verschonen, jedoch mit Stauppen-Schlägen des Landes ewig zu verweisen, nicht weniger die seines Theils verursachte Inquisitions-Kosten nach deren leidlichen Einrichtung abzuführen gehalten. V. R. W.

CASUS XXVI.

JCTUS CAPITIS LETHALIS.

Unsere freundliche Dienste zuvor, Edle, Ehren-Veste und Hochgelahrte, besonders viel günstige Herren und Freunde.

Wir überschicken denenselben beykommmendes Convolut Acten, sammt dem attestato Medico, aus welchem dieselben ersehen werden, was vor ein Casus zum Zellerfelde sich zugetragen: Als nun der dem Inquisito bestellte Defensor ein und anders anführet, womit er das attestatum Medici, in so weit die Lethalität des dem Entleibten angebrachten Vulneris darinnen sustiniret wird, anfichtet, und wir daher nöthig erachten, derselben Gutachten in diesem Punct zu erfordern; So ersuchen wir dieselbe hiemit, Sie wollen diese Sache Collegialiter und mit Fleisse erwegen, schrifftliches Gutachten cum rationibus decidendi darüber verfassen, und uns dasselbe nebst denen actis und Anschlusse bey der Post zurücke senden; was pro studio & labore verlanget werden wird, soll, so bald man deshalb Nachricht erhalten, so fort berichtiget werden. Und wir verbleiben denenselben zu freundlichen Diensten geflissen. Gegeben Hannover, den 14. May 1734.

Königl. Groß-Brittannisch. zur Churfl.
Braunsch. Lüneburg. Iustitz-Cantzley,
verordnete Director und Räthe.

Relation.

J. C. L. ein Bergmann von 37. Jahren, ist am 25. Octobr. a. c. Abends zwischen 3. und 4. Uhr mit seiner Frauen Bruder H. T. A. in Streit und Schlägerey gerathen, endlich auch von diesem mit einem Beile vor den Kopf geschlagen, daß er ohne Empfindung zur Erde gefallen, und eine gute Viertel Stunde also gelegen, biß ihn jemand mit angestrichenem Wasser ermuntert; daß er dann von zwey Leuten unter die Arme gefasset, und also nach Hause geführet. Noch denselben Abend gegen 7. Uhr ist der Stadt-Bader darzu geruffen, der dann, weil die Wunde viel geblutet, nichts

nichts weiter gethan, als daß er solches zu stillen gesuchet, und ein Haupt-Küssen von Kräutern in warmen Wein naß gemachet, übergeleget. In derselben ersten Nacht soll Patient sich starck erbrochen haben, und meinen die dabey gewesene Angehörige, daß darunter Blut mit ausgeworffen worden; des andern Morgens aber konte man davon gar keine marquen sehen. Den 26. Octobr. hat zwar der Bader des Morgens frühe einen andern Verband übergeleget, weil aber für rathsamer erachtet worden, daß die Cur einen beeydigten Chirurgo anvertrauet würde, ist der hiesige Berg-Chirurgus Stille zu erst dahin zu gehen beorderet. Dieser erzehlet, wie er gefunden, daß die Wunde eine Qver-Hand breit über dem lincken Auge fast auf der Mitte selbiger Seite von der Stirne, angefangen, schrat nach dem hinter Haupte zugelauffen, und ohngesehr anderthalb Zoll lang, und einen halben Zoll breit gewesen. Wegen der Tieffe hat man so eigentlich nichts erkennen können, indem alles nur zerquetschet, und nichts recht ausgeschnitten, oder von der Haut und Fleische verlohren gewesen: Inzwischen aber hat doch das Cranium meistens nichts, als das gleichfalls zerdrückte pericranium in dem Raum zwischen denen Labiis noch über sich gehabt; weswegen auch solches so gleich mit einer Scheere durchschnitten, um den etwa darunter verborgenen Geblüte Lufft zu machen. Nachdem solches geschehen, bin ich als Medicus ordinarius allhier, noch denselben Vormittag zu dem Patienten kommen, da dann äusserlich die Stirne und Augen, absonderlich auf der lincken Seite vom unterlauffenen Geblüte gantz zugeschwollen, sonst aber vor der Hand noch keine so nahe Gefahr gesehen. Weil aber doch auf dem Cranio eine kleine fissur zu erkennen, wurden die Labia vulneris, so fort noch mehr erweitert, daß nach Zurückschiebung derer Häute ein Platz vom Cranio eines Fingers lang, und mehr als einen guten Zoll breit entblösset blieb, um so wohl die verborgene læsiones nochmehr zu entdecken, als auch einer vielleicht noch vorzunehmenden trepanation Platz zu machen. Hierauf als der Patient weder Ohnmacht noch andere Zufälle bekommen, wurde die Wunde wegen des Blutens von den incisionen mit trockenen Charpien ausgefüllet, ein Empl. de beton. aufgeleget, und endlich ein Kräuter-Küssen mit speciebus cephalicis & discutientibus in heissen Wein befeuchtet, so warm es der Patient leyden konte, darüber gebunden, wie dann solches letztere auch den Abend und Nacht wiederholet, ungeachtet auch der Verwundete innerlich über nichts klagete, auch ziemlich geschlaffen hatte, wurde doch wegen besorgender Zufälle zum innerlichen Gebrauch, eine potio vulneraria antispasmodica verordnet,

 wovon

wovon alle 2. 3. Stunden eine Dosin zu nehmen. Den 21. Octob. berichtete Patient des Morgens, wie er wohl geschlaffen, auch gestern etwas gegessen hätte, und heute wohl wieder versuchen wolte. Als die Wunde loß gemachet, war durch die fissuren, deren nunmehr verschiedene sich zeigeten, etwas Feuchtigkeit kommen, und das gestern frisch erregete Bluten stehen blieben; daher die labia mit einem balsamo digestivo, das Cranium aber mit trockenem charpis und im übrigen wie vorher verbunden, auch sonst mit dem innerlichen medicament continuiret worden. Den Abend klagete Patient über Schmertzen im Nacken vom liegen, drücken vor der Stirne und Schwierigkeit im Kopf. Weil aber an der Wunde noch keine weitere Aenderung zu spühren, wurde der vorige Verband wieder angeleget. Den 28. Octobr. war das Befinden noch eben so wie den vorigen Tag, und die Nacht ziemlich ruhig gewesen, auch continuirte das Durchschwitzen der Feuchtigkeiten durch die fissuren noch beständig, in solchem regard wurde also auch heute wie gestern in allen procediret. Den 29. Octobr. klagte Patient, wie er die vergangene Nacht nicht so ruhig geschlaffen, und etwas mehr Schmertzen gefühlet. Weil nun darneben Pulsus auch etwas geschwinder zu gehen begunte, wurde denselben Tag eine Ader am Arme gelassen, und zugleich eine frische potion auf vorige Art, die aber zugleich etwas kühlete, nebst einem äusserlichen Epit. zum fleissigen Anriechen verschrieben. Wegen solcher sich etwas schlimmer anlassenden Umstände aber ist der Clausthalische Berg-Chirurgus Herr G. noch denselben Abend mit zu dem Patienten vociret, da man dann wahrgenommen, daß die Wunde nicht allein truckner, und das hervordringen der Feuchtigkeit durch die fissuren aufgehöret; sondern auch der Patient am Leibe, Verstand und Gemüthe schwächer wurde. Den 30. Octobr. wurde die Wunde gantz trocken angetroffen, und die Nacht war Patient ziemlich unruhig gewesen, ausser daß er dann und wann als in einem tieffen Schlaffe gelegen und geschnarchet, ingleichen sich nicht allezeit recht mehr besinnen und mit dem Verstand und Sprache wie sonst fortkommen können. Wegen solcher Umstände nun muste zu Ausführung derer ohne Zweiffel unter der Hirnschale ausgetretenen Feuchtigkeiten, weil sie andere Wege sich nicht hervor geben wolten, gedacht werden; da dann die trepanation in Vorschlag kommen, und so fort an dem gleich Anfangs darzu ausgelesenen und præparirten Orte glücklich appliciret wurde. Es hielt auch Patient solche operation noch sitzend auf einem freyen Stuhle mit ziemlicher force aus, und weil aus der mit dem bohren

gemach-

gemachten Oeffnung alsobald eine gute Quantität wässeriges Geblüth hervor lieff, gab also zum guten Ausgang der Cur noch einige Hoffnung: Um also derselben die gehörige Wartung zu thun, wurden die inwendigen Theile des Kopfes mit guten balsamis spirituosis und mundificantibus warm bedecket, und nachdem mit dem bißher gebrauchten Verband wieder verwahret. Um auch dem Geblüthe einige mehrere revulsion, als durch das Aderlassen erhalten, zu machen, wurde gegen den Abend ein decoctum lenitivum c. cephalicis mixtum verschreiben, da zumahl segnior alvus und der Cur sehr hinderlich zu werden schiene. Den 31. Octobr. war zwar die Nacht wieder meist in sopore und Unruhe passiret, nachdem aber das decoctum seine operation erreichet, scheine es, als wann der Patient etwas munterer von Ansehen geworden, und die Materie, so unter der Hirn-Schale hervor gekommen war, mehr gekochet wäre; weil aber solches von gar keinem Bestand, sondern nebst Unempfindlichkeit und verlohrnen Verstande, auch die Sprache gantz vergieng, wurde den 1sten Novembr. eine neue stärckende Haupt-potion verschrieben, so aber nur bey kleinen dosibus dem Patienten konte beygebracht werden, auf welche Art auch nach Gutdüncken von Bier oder dünner Suppe das Einflössen geschehen mußte. Den 2. und 3. Novembr. continuirte noch eben der Zustand, und obwohl Morgens und Abends der Verband gantz erneuret auch jedesmal etwas Materie unter der Hirn-Schale hervor gekommen war, auch zwischen her die Kräuter-Küssen offte erfrischet wurden, so liessen sich doch gegen den 4. Novembr. in der Nacht einige motus convulsivi sehen, so endlich zu einer wahren Epilepsie laut Zeugniß derer alle Nacht dabey auf der Wacht gewesenen Barbier-Gesellen, ausgeschlagen, und nachdem 4. biß 5. paroxysmi davon überstanden, hat der Patiente des Morgens zwischen 6. und 7. Uhr seinen Geist aufgegeben. Zellerfeldt, am 4ten Novembr. An. 1722.

BEy committirter Eröffnung des am 25. Octobr. jetzt lauffenden Jahres, Nachmittags zwischen 3. und 4. Uhr durch einen Schlag mit dem Beil, an der lincken Seite der Stirne in Schlägerey starck Verwundeten und den darauf folgenden 4ten Nov. als am 10ten Tage nach empfangener Wunde, Vormittages zwischen 6. und 7. Uhr verstorbenen Bergmannes J. C. L. sind nachfolgende Umstände und Verletzungen von uns zu Ende benahmten mit möglichster Sorgfalt auf das genaueste untersuchet, und entdecket worden: wie folget:

Nachdem nemlich der den vorigen Abend zuletzt aufgelegte Verband abgenommen, und der gantze obere Theil des Kopfes vollends biß auf den Knochen entblösset, wurde sowohl an der Seite, wo der Schlag laut beygelegter Relation von dem ersteren Befinden, und darauf geführter Cur des Patienten, hingekommen, als an der andern, absonderlich über den Augen zwischen dem pericranio und denen übrigen integumentis bey separirung dererselben, noch vieles geronnenes Geblüthe angetroffen. Und als man mit solcher Ablösung bis an die Augbraunen gekommen, fand sich, daß unter dem obersten Augen-Liede, lincker Seite, sich einige eiterige materie gesammlet, so von der suppurirten glandula innominata herrührete, und von dar gegen die Stirne mit leichter Mühe hervor gedrucket werden kunte. An der Hirn-Schale fand sich auf der lincken Seite, ohngefehr um die Mitte des Stirn-Beins ein zimlich starcker Riß so gerade über dem lincken Auge, bey nahe zwey Finger breit von der Satura Caronali den Anfang nahm, und nachdem er sich in form eines halben Circuls, in etwas gegen die rechte Seite gelencket, wiederum nach dem lincken Schlaffe kehrete, daselbst neben dem Auge herunter lief, und biß unter das Schlaff-Bein gegen das Ohr extendirete. Unter diesem Beine wandte er sich wieder hinaufwärts, kam einen Finger breit näher an dem Ohre wieder hervor, stieg in einer mehrentheils geraden Linie mit Paßirung der Suturæ coronalis in die Höhe, und endigte sich endlich gegen der Mitte des oben beschriebenen halben Cirkels, den er aber nicht völlig wieder erreichete, sondern bey nahe eines halben Fingers breit, davon entfernet blieb. Ausser diesen grossen Risse aber, war nicht alleine bey dem angezeigten Anfange desselben die Hirn-Schale bey nahe so tieff als ein halber Stroh-Halm breit eingedrücket, sondern indem von dieser fissur umschribenen Raume, so fast grösser als ein Hüner Ey, fanden sich noch bey drey andere Risse, so aber gegen den vorigen zu rechnen sehr zart, und nicht überall auf beyden Seiten der Hirn-Schale kunten erkannt werden. Deßgleichen lagen auch über dem kleinen Augen-Winckel gleich unter der Haut auf der blossen Hirn-Schale einige Stücke, so vom Cranio abgesprungen, worunter das grösseste einen Zoll in der Länge, und an dem einen Ende bey 3. Stroh-Halm in der Breite hatte, an dem andern aber meist zugespitzet, und sonst mit verschiedenen scharffen Ecken versehen war; da hingegen die übrigen, deren man noch 3. aufgehoben, kaum einer Erbse oder Linsen in der Grösse gleicheten, jedoch ebenfalls ziemliche Ecken hatten. Durch das Loch aber, so diese gantz abgesonderte Splitttern fast in der Gestalt,

stalt, wie die grössefte von denenselben formiret, kunte man biß in die Hóle der Hirn-Schale hinein sehen. Als nach diesem mit der Säge rund um den Kopff zu Aufhebung des Cranii eingeschnitten wurde, drang durch die Spur derselben auf der beschädigten Seite, so viel Eyter, zuerst mit Blut vermenget, endlich aber gantz pur, daß wohl 2. biß 3. Löffel voll davon hätten können gesammlet werden. Unter dem Cranio lag auf der dura matre noch ziemlich viel Geblüt, absonderlich gegen den untern Theil und Grund der Hirn-Schale; von Materie aber kunte man nichts antreffen, sondern was bey Auffsägung des Kopfes hervor geflossen, war durch eine mit der Säge in dieser äussersten membrana cerebri gemachte Oeffnung heraus kommen. Unter derselben aber war über dem lincken hemisphærio cerebri, pia mater fast gäntzlich von Eyter bedecket, daß er überall mit einen Schwamm muste abgetrocknet werden. Eben dergleichen fand sich auch unter der pia matre selbst, da er neben denen vasis sanguiferis in denen krummen Zügen des Gehirns zusammen geflossen stand, jedoch ohne daß sich in die interstitia etwas besonders davon niedergesencket. Endlich wurde an dem vodern lobo des lincken hemisphærii, gleich gegen dem Orte über, wo die fragmenta auswendig auf der Hirn-Schale lagen, und man durch das daher entstandene Loch in die inwendige Hóle sehen konte, noch eine ziemliche Verletzung wahrgenommen; da nicht alleine beyde meninges im Umkreiß wie ein Margl. Stück von feinem Silber vielfältig zerrissen, sondern auch daß Gehirne selbst an seinen beyden Substantiis beschädiget war. Ingleichen auch ein Stückgen von einem abgerissenen vase sanguifero, so bey nahe so dick als ein dünner Bindfaden, und zwischen denen über ein Zoll breit, nach denen inwendigen Theilen zu corrumpirten substantiis cerebri, noch geronnen Geblüt angetroffen wurde. Ob inzwischen diese læsion derer meningum und des Gehirnes durch die auswendig auf der Hirn-Schale gefundene fragmenta verursachet, so beym Anfange der Verwundung wohl mögen hineinwärts in dem Gehirne gestecket haben, und nachher, durch die von dem Geblüt generirete Materie hervor getrieben, oder sonst bey Aufhebung derer integumentorum capitis mit heraus gezogen seyn, davon lässet sich bey gegenwärtigen Umständen nichts gewisses determiniren. An der andern Helffte des Gehirns und dem cerebello, war so wohl ratione meningum, als auch ipsius substantiæ nichts ausserordentlich zu spühren, ausser daß unter denselben wie auch dem cerebello einige Löffel voll wässeriges Geblüt standen; und der ventriculus cerebri dexter gantz mit wässeriger Feuchtigkeit angefüllet

war.

war. Die vorigen beyden ventres, als Brust und Unterleib, seyn auch durchsuchet, es ist aber nichts dabey vorgefallen, so entweder mit dieser læsion connectiret, oder sonst zu des Verstorbenen Ableben etwas hätte beytragen können, Wann dahero die allhier auff das umständlichste specificirte Verletzungen, nicht nur insgesammt also beschaffen, daß deren Genesung die mehreste Zeit alle menschliche Wissenschafft, Fleiß und Hülffe weit übersteigen; sondern auch aus denen Actis Inquisitionis pag. 84. 159. 191. 200. und 201. erhellet, daß nach dem Inquisitus A. mit dem Nacken der Axt, nach vorgängigen Ausholen oder Schwanggeben dem L. mit vollem Schmiß vor den Kopf geschlagen, daß es verwegen geklappet, dieser so gleich wie ein Baum hinter über zur Erde gefallen, keinen Laut von sich gegeben, und alle viere gestrecket; auch in solchem Zustande laut p. 84. 113. und 159. Actorum wohl eine viertel Stunde liegen blieben, ehe er sich wieder gereget oder beweget; auch, ob er schon laut p. 195. seq. Act. nach Anstreichung des in einem Maaß herbey gebrachten Wassers sich erholet, dennoch bald darauf im hinweg führen, und zwar noch auf der Wiese wieder in die Knie nieder gefallen, und des Nachts darauf, dem Zeugniß der Haußgenossen zu folge, starck vomiret: So kan nicht anders geschlossen werden, als daß diese Wunde aus mehr als einer Ursache an und vor sich selbst lethal gewesen, und daher der Verwundete aller gebrauchten Mittel ohngeachtet daran nicht curiret werden können. Allermassen nicht nur durch die Hefftigkeit des Schlages das Gehirne und gantze Haupt gar starck und mit Gefahr des Lebens erschüttert; sondern auch auf Zersprengung derer inwendigen Blut- und anderen Gefässen, eine Ergiessung des Geblütes unter der Hirnschale, zwischen und unter denen meningibus auch substantia cerebri selbst, ingleichen des seri in dem ventriculo dextro cerebri erfolget, deren Schwere und Drücken auf und in dem Gehirn so wohl die schlimsten Symptomata unumgänglich verursachet, als auch weil nach applicirten trepano solche Feuchtigkeiten nicht genugsam können ausgeleitet werden, endlich nothwendig effectuiren müssen, daß durch deren unvermeydliche corruption das Gehirne, als ein edeler Theil selbst inficiret, und also der Tod befordert worden. Zugeschweigen daß die zuletzt angeführte gar notable Verletzung derer meningum, um des fordern lobi in sinistro hemisphærio cerebri auch also beschaffen, daß solche alleine zu determinirung der Lethalität hinlänglich wären, wann nicht einige dabey vorfallende Zweifel erforderten, diesen Punct ohne etwas recht gewisses daraus zu schliessen vor dieses mahl zu übergehen.

Welches

Welches wir allerseits pflichtmäßig hierdurch bezeugen, und mit unseren eigenhändigen Unterschrifften bekräfftigen sollen. Zellerfeldt, den 4. Novembr. An. 1722.

J. J. L. M.
C. N. St.
C. G.

Verstattete Defension - Schrifft, mit aller unterthänigster Bitte, des armen Inquisiten H. T. A. Prætensi homicidii.

DAß Ew. K. M. und C. D. vi Directorii, dem armen unglückseligen Inquisiten H. T. A. die Defension allergnädigst verstatten und zu solchem Ende demselben mit einem Defensore versehen zu lassen, allermildigst geachtet haben, erkennet der Arme Inquisite sammt desselben angehörigen und Verwandten mit allem unterthänigsten, demüthigsten Danck, und ruffet mit seinem elenden, betrübten und schwangern Weibe den grossen GOtt im Himmel auf den Knien inbrünstig an, daß derselbe Ew. Königl. Majestät diese ihm erwiesene große Gnade und Barmhertzigkeit mit unendlich allerhöchsten Königl. glorificationen und Beglückungen reichlich vergelten wolle. Es meynet aber anfänglich pro defensione sua der arme Inquisit an den verstorbenen Bergmann L. einen Todtschlag nicht begangen zu haben, ob er schon nicht in Abrede ist, sondern gestehet und hertzlich bereuet, daß er dennenselben mit dem Nacken, oder Rücken der Axt einen Schlag auf das Haupt gegeben hat.

Weil nun das corpus delicti das fundament und die Wurtzel bey allen und jeden inquisitionis criminum ist, worüber die erste Erforschung anzustellen und Gewißheit zusetzen ist, so kan Inquisitus A. welcher so wenig animum occidendi gehabt, als lethaliter vulnerirt hat, ein corpus delicti in quæstionirten prætenso homicidio nicht an sich kommen lassen. Non enim est homicida, qui non occidit. Non occidit, qui non vulnerat lethaliter. Hinc si non mortifere vulneratus culpa propria vel aliena periit, de vulnerato actio erit, non de occiso.

L. Qui occidit 30. §. fin. ff. ad Leg. Aquil.
L. Si ex plagis. 52. pr. eod.

Oo Dieses

Dieses in gegenwärtigem betrübten casu zu demonstriren, so darf man nur die Relationes des Herrn Berg-Medici und beyder Chirurgorum pag. Actor. 287. seq. ansehen, woraus deutlich erhellet, daß der vulneratus L. nicht von dem erlittenen Schlag per se & simpliciter, sondern ex mala diæta, malo regimine & neglectu curæ, mithin aus solcherwegen verursachten gefährlichen ex accidenti darzugeschlagenen Symptomatibus das Leben eingebüsset hat. Mala diæta & malum regimen, nach der Redens-Art der Medicorum, cnm neglectu curæ bestehet darinne, daß

1. Der Vulneratus nach empfangener Wunde sich nicht nach Hause tragen lassen, sondern zu Fusse nach Hause gangen ist, von welcher commotion und nach dem Zustande des Patienten, gar starcken Bewegung eine Entzündung und Zufluß des Geblüts hat herrühren können, zumahlen zwey Leute ihm unter die Armen gefasset und geführet haben, welches die Bewegung vermehret hat.

2. Hat der Patiente nicht so fort nach empfangener Wunde den beeydigten Herrn Berg-Medicum und Berg-Chirurgum adhibiret, sondern es sind diese 2. Personen erst am Vormittage des folgenden Tages und zwar ohne Requisition des Patienten zu ihm kommen.

3. Hat der Patient nach der Verwundung des Abends um 7. Uhr den auf dergleichen curen nicht bestelten Bader zu sich ruffen lassen, welcher nichts weiter gethan, als daß er das Blut, welches häufig aus der Wunde geflossen, zu stillen gesucht.

4. Wird zu der Medicorum sentiment vorgestellet, ob nicht nöthig und diensam gewesen, den Patienten so fort nach empfangenem Schlage mit einem Laxativ zu versehen, um die übergossene bilem und malos humores; zu Verhütung des vomirens, abzuführen, auch demselben zur Ader zu lassen, um dem erhitzten Geblüte Lufft und die auffgeschwollenen vollen Adern dünner zu machen, mithin weitere extravasationem sanguinis im Haupte zu verwehren. Es sind auch

5. Nicht eher als den folgenden Morgen die Wunden visitirt, folglich durch Abfliessung so vieler Stunden verschlimmert. Und ob schon

6. so fort ohne Verschub die trepanation nöthig gewesen ist; dann diese operation verrichtet man zu zweyerley Zeiten, einmahl zur gelegenen Zeit, und zum andern zur Zeit der Noth, bey dieser Zeit der Noth aber weiß man von keiner gelegenen und auserlesenen Zeit, es sey dann, daß man sie etzliche Stunden eher oder später unternimmt, sondern man muß sie allezeit

in

in Zeit der Noth verrichten, als welche stets dringend ist, so wohl wegen gegenwärtiger Zufälle, als derer die alle Augenblick darzu schlagen können, und denen man vorbeugen muß, dahero man dann das sicherste ergreiffen, und schleinig TREPANIREN soll, sunt ipsissima verba in versione german. Petri Dionis Operat. Chirur. Part. 2. demonstr. 6. ad fig. 30. p. m. 514. Der Herr Berg-Medicus auch so fort bey seiner ersten Besuchung den folgenden Tag Vormittag nach der Verwundung auf die Trepanation reflectiret hat, und in dieser Absicht die labia vulneris mehr erweitern lassen.

In Relatione pag. Actor. 289.

So ist doch leyder! allererst am 6ten Tage die trepanatio vorgenommen, da das extravasirte Geblüt schon corrumpirt gewesen, nun so wohl meninges als ipsum cerebrum per putredinem angegriffen gehabt, und der Patient sich nicht allezeit mehr recht besinnen, noch mit dem Verstande und Sprache, wie sonst fortkommen können.

juxta Relationem pag Art. 291.

Aus diesen allen haben nicht anders als gefährliche und tödtliche Symptomata, endlich auch der Tod selbst, folgen können; Und zwar sind unter denen ob malam diætam, malum regimen & ob neglectum curæ darzu geschlagenen symptomatibus die notabelsten gewesen, daß 1) in der ersten Nacht nach der Verwundung der Patient ein starckes Erbrechen gehabt, worzu das Geblüte zum weitern extravasiren genöthiget worden, und an dritten Tag des Abends hat

2) Der Patient über Schmertzen im Nacken und Schwehrigkeit im Kopf geklaget; In der Nacht vor dem 5ten Tag, hat 3) der Patient mehr Schmertzen gefühlet und an gedachtem Tage hat der Berg-Medicus selbst gefühlet, daß des Patienten Pulsus etwas geschwinder worden, auch

Pag Actor. 291.

referiret, daß sich dero Zeit die Umstände schlimmer angelassen, deswegen der Clausthalische Berg-Chirurgus G. noch denselben Abend mit zum Patienten vociret und an solchen Abend

4) Der Patient am Leibe, Verstande und Gemüthe schwächer worden. In der Nacht vor dem 6ten Tage ist vulneratus ziemlich unruhig gewesen, hat dann und wann in einem tieffen Schlaffe gelegen und geschnarchet; und 6) hat am 6ten Tage er sich nicht allezeit recht besinnen können, es hat sich auch segnior alvus eingefunden. Die Nacht vor dem

7ten Tage war 7) wieder in sopore und Unruhe passiret und am 7ten Tage verlohr sich 8) Verstand, Empfindlichkeit und Sprache, und solches continuirte 9) am 8ten Tag, und hat eine stärckende Haupt-potion nur bey kleinen dosibus durch Einflössen dem Patienten beygebracht werden können; am 9ten Tage sind diese Zufälle 10) geblieben, wie auch 11) am 10ten Tage, und 12) in der Nacht vor dem 11ten Tage haben sich motus convulsivi spühren lassen, so endlich 13) zu einer wahren Epilepsie ausgeschlagen, und nach dem 4. bis 5. paroxysmi davon überstanden, hat endlich der vulneratus am 11ten Tage des Morgens zwischen 6. und 7. Uhr seinen Geist aufgegeben.

Diese Symptomata, welche gradatim und noch gerade sich verschlimmert, mithin digito quasi demonstriret haben, wie dem Patienten in der Cur zu Hülffe gekommen, haben endlich den Todt verursachet, daher der arme Inquisit an dem corpore delicti sehr zweiffelt, und ein homicidium begangen zu haben, folglich ein Todtschläger zu seyn nicht vermeynet. Gestalt in denen Rechten nicht genug ist, daß der vulnerator occasion zu des vulnerati Tode gegeben, sondern es muß die causa vera, & immediata seyn, keines weges aber remota, accidentalis & occasionalis, quæ enim consequuntur non ex ipso facto, tanquam unica causa, sed accessorie, non imputantur facinori.

Covarruv. de Homicid. Relect. Part. 2. §. 1. n. 1.

Zu welchem Ende die cognitio von der ohnfehlbaren Gewißheit der lethalität der Wunde dergestalt verordnet ist, daß, wenn darüber Zweiffel ist, der vulneratus mehr alia ex causa, als ex vulnere ipso & solo das Leben eingebüsset zu haben, præsumiret wird, siquidem in dubio præsertim in pœnalibus sequimur quod mitius, & ad absolvendum proclivius est.

L. absentem 5. ff. de pœnis vid. Peinliche Halß-Gerichts-Ordnung Kaysers Caroli V. art. 147. & 148.

Defensor des unglückseligen Inquisiti hoffet, solches noch klährer und deutlicher zu machen, wenn er die Haupt-Frage:

„Ob der von Inquisito dem verstorbenen Bergmann L. ange-
„brachte Schlag mit der Axt auf sein Haupt, mithin die daher
„entstandene Verwundung, simpliciter, absolute & per se
„lethal und tödlich gewesen sey?

Acten mäßig mit rationibus dubitandi & decidendi abhandelt. Anfänglich scheinet, daß an der affirmativa resolutione hujus quæstionis cardinalis nicht zu zweiffeln sey, weil (1) das Protocollum vom 4ten Novembr.

vembr. a. p. pag. Act. 207. & 208. in fine vermeldet, daß die Wunde unanimiter völlig lethal befunden sey, welchen (2) die Relatio Dni. Medici & Chirurgorum pag. 300. & 301. als peritorum in arte und in ihren geleisteten Amts-Eyden auf die Sectiones menschlicher Cörper specialiter mit vereydeten Persohnen beytritt; welche auch (3) causas scientiæ & demonstratæ lethalitatis angeführet, und davon in specie (4) attestirt und referirt haben, daß deswegen die Wunde an- und für sich tödlich gewesen sey, mithin vulneratus durch keine menschliche Hülffe und Mittel davon curiret werden können, weil durch die Hefftigkeit des Schlages das Gehirn und gantzes Haupt gar starck und mit Gefahr des Lebens erschüttert, wie dann ex Actis pag. 84. 159. 191. 200. und 201. erhelle, daß Inquisitus dem verstorbenen L. mit dem Nacken der Axt, nach vorgängigen ausholen, oder Schwang geben mit vollem Streich vor dem Kopf geschlagen, daß es verwegen geklappet, auch dieser so gleich wie ein Baum, hinten über zur Erden gefallen, keinen Laut von sich gegeben, und alle viere gestrecket, auch in solchem Zustande laut pag. 84. 113. und 159. Actor. wohl eine viertel Stunde liegen blieben, ehe er sich wieder gereget und beweget, und ob er schon besage pag. 195. und 196. nach Anstreichung des in einem Maaß herbey gebrachten Wassers sich erhohlet, dennoch bald darauf im hinweg führen, und zwar noch auf der Wiese, in die Knie wieder nieder gefallen, und des Nachts darauf nach dem Zeugniß der Haußgenossen und Angehörigen starck vomiret habe. Es sich auch (5) bey der Section befunden, daß auf Zersprengung der inwendigen Blut- und andern Gefässen, das Geblüte unter der Hirn-Schale über und unter denen meningibus sich ergossen, ja gar (6) in substantia cerebri selbst die Ergiessung des Geblüts geschehen, ingleichen (7) des Seri in dem ventriculo dextro cerebri erfolget, deren Schwere und Drücken auf und in dem Gehirn die schlimsten Symptomata unumgänglich verursachet, zumahlen (8) nach applicirtem trepano solche Feuchtigkeiten nicht genugsam haben ausgeleitet werden können, daher (9) durch deren unvermeidlichen corruption das Gehirn inficiret und also der Tod befördert worden, zu geschweigen (10) daß die befundene Verletzung der meningum und des fodern Lobi in sinistro hemisphærio cerebri auch also beschaffen, daß solche alleine zu determinirung der lethalität hinlänglich wäre, wenn nicht einige dabey fürfallende Zweiffel erforderten, diesen Punct, ehe etwas gewisses recht daraus zu schliessen, zu übergehen ꝛc. Jedennoch und diesem ohngehindert, kan defensor nach allen wohl erwogenen Umständen nichts anders sehen

und begreiffen, als daß der quæstionirte Schlag und daher entstandene Verwundung keines weges per se & simpliciter lethal gewesen, sondern per accidens der Tod verursachet worden; dann ad evitandam tavtologiam nicht zu repetiren, was in dieser Defension-Schrifft vorhin schon davon angeführet ist, so erweisen Acta daß 1) nach dem Schlage keine gefährliche, oder tödtliche Merckmahle sich an dem vulnerato geäussert haben; Es attestiret auch (2) Dn. Medicus cum Chirurgis in Relatione pag. 288. in fine & pag. 289. ab initio selbst, daß er des andern oder 2ten Tages nach der Verwundung an dem vulnerato.

für der Hand noch keine so nahe Gefahr gesehen.

Auch ergeben 3) die mit dem vulnerato des 2ten und 4ten Tages nach der Verwundung gehaltene Verhöre und Examina pag. Act. 2. seq. & pag. 37. seqq. wie starck und munter derselbe zero Zeit noch gewesen; imgleichen bezeuget 4) Dn. Medicus cum Chirurgis pag. Act. 289. seqq. daß der Patient des anderen Tages die incisiones mit Beständigkeit ausgehalten, und weder Ohnmacht noch andere Zufälle gekriegt, auch innerlich über nichts geklaget und dabey ziemlich geschlaffen, ingleichen etwas gegessen hat. Den dritten Tag habe der Patient gleichfalls berichtet, daß er wohl geschlaffen und wieder was versuchen oder essen wolte. Den 4ten Tag sey das Befinden noch eben so wie den vorigen Tag und der Patient ziemlich ruhig gewesen; Es hat auch der Patient die Sprache biß zum Ende des 7ten Tages behalten, deren Verlust sonst, wenn die Wunde per se lethal ist, so fort anfangs sich einfindet, also da solche dem vulnerato nicht bald entfallen, ist bey demselben auch keine absolute lethalität gewesen.

Hippocrat. Sect. 7. Aphorism. 58.

Der Natur hätte also 6) durch eine eilige trepanation zu Hülffe gekommen werden müssen, zumahlen diese selbst solches gezeiget, indem sie aus denen Verletzungen so fort des ersten Tages das Blut, welches aber vom Bader verstopffet worden, getrieben, um nach denen læsionen zu sehen und solche zu entdecken und wie solche des 2ten Tages per incisiones gefunden, mithin an dem Cranio die fissuren erkant worden, so hat sie durch die fissuren Feuchtigkeit geschwitzt, welches den 3ten Tag bey dem Verband geschehen ist. Gleichwie nun diese Feuchtigkeiten, so ein offenbahres Zeichen, des unterm Cranio zusammen geloffenen verborgenen Geblüts gewesen, durch schleunige Trepanirung hätten abgeführet und dieser natürlichen Spur gefolget werden können, so hat auch die Natur am Abend des 3ten

Tages

Tages dem Patienten Schmertzen im Nacken, Drücken vor der Stirn und Schwierigkeit im Kopffe verursachet und dadurch die Beschleinigung der Abführung der Materie aus dem Haupte, so diese accidentien verursachet, gleichsam an die Hand geben wollen, auch mit dem Schwitzen der Feuchtigkeiten durch die fissuren continuiret, wie solches am 4ten Tage ferner befunden ist. Wie aber menschliche Hülffe durch den Trepan nicht adhibiret worden, hat endlich das extravasirte Geblüte zu putresciren und meninges & cerebrum anzugreiffen anfangen müssen, daher am 5ten Tage der Patiente geklaget, daß er nicht mehr so ruhig geschlaffen und mehr Schmertzen fühle; bey demselben hat auch nothwendig der pulsus geschwinder werden müssen, wie aber dennoch noch nicht zur trepanation geschritten, so ist endlich eodem gegen dem Abend der Patient am Leibe, Verstand und Gemüthe schwächer worden, und endlich hat am 6ten Tage das Durchschwitzen durch die fissuren aufgehöret, die Wunde ist trocken geworden, der Patient hat als im tieffen Schlaff geschnarchet, sich nicht recht mehr besinnen, noch mit dem Verstande und Sprache, wie sonst, fortkommen können. Bey diesem schlechten Zustande des Patienten, war es mit der trepanation am 6ten Tage zu spät. Quemadmodum enim omne vulnus est trepanabile, in quo est suspicio vel fractura cranii, vel quod non satis est pervium pro evacuatione cruoris aut purulentæ materiæ, imo toties opus est trepanatione, quoties est suspicio ex contusione vel commotione, cerebri sanguinem congrumatum esse collectum SUB CALVARIA ET MENINGIBUS.

Amman. Prax. Vulner. lethal. Decad. 1. hist. 7. in Cribratione n. 7. & 8.

Ita etiam trepanatio instituenda statim post vulnus acceptum, quia patientes nihil sentiunt, & non expectanda est ægri relatio, utpote quæ expectatio est periculosa & inutilis.

Ammanus loc. cit. n. 14.

Es hat auch (7) der Herr Berg-Medicus cum Chirurgis in Relatione pag. 291. dafür gehalten, daß unter der Hirn-Schale Feuchtigkeiten ausgetreten wären, welche durch die Trepanirung auszuführen, dahero nach diesem selbst eignen raisonnement desto früher dazu würde zuschreiten gewesen seyn, zumahlen auch Dn. Medicus so fort bey seinem ersten Besuch des Patienten darauf regardiret hat. Wiewohl (8) Defensor dahin gestellet seyn lässet, wie und welcher Gestalt die trepanation geschehen? In der Relation ist solche Operation mit wenig Worten berühret, und nicht

gedacht

gedacht an welchem Orte eigentlich und mit welchem instrument, utrum trepano? an terebella? an terebra? die trepanation verrichtet? und wie weit damit operiret sey? worin doch bey der dijudicatur Haupt momenta beruhen. Man kan zwar aus dem Sections-Bericht abnehmen, daß nicht weiter als durchs Cranium damit gekommen ist, allein es hätte damit, nach denen principiis medicis weiter avanciret werden müssen. Quodsi enim cruor est collectus sub meningibus, vel sub pia & cortice cerebri, quid si cumulatus esset in plexu choroide, vel circa basin cerebri? Resp. Nihilominus trepanandum, quia si non juuabimus ægrum, nec nocebimus illi, nam alias moritur ex læsione.

Amman. cit. loc. n. 9.

Ergone si sub meninge dura collectus sit cruor, ipsæ meninges erunt incidendæ? utique! talem incisionem non sentient ægri, posito etiam quod sentiant, non statim ob id morientur, & si punctio meningum, quæ fit a trepano profundius circumrotante, non adeo periculosa est, cur formidamus incisionem meningum?

Amman. l. c. n. 11.

Ferner siehet man auch aus der relatione curæ, daß in singulari nur eine Oeffnung durch die trepation gemacht sey, woraus also bald eine gute Quantität wässeriges Geblüt heraus gelauffen. Allein der Sections-Bericht p. 298. erweiset, daß unter dem cranio auf der dura matre noch ziemlich viel Geblüte gelegen habe &c. ist also die Oeffnung zu Abführung nicht groß genug gewesen, oder es würde mehrmahlen zu trepaniren gewesen seyn; Adhærendum enim Arcæo, qui terebrat semper tam latum foramen, ut repræsentet monetæ latitudinem quæ Hispanis vocatur Real de a quatro, wie ein Orts-Thaler in der circumferenz.

Ammann. cit. loc. n. 22.

Jedoch wenn eine grosse Zerschellung nebst vielen Rissen (wie in præsenti casu) da ist, so muß man 2. 3. 4. und noch wohl mehr mahlen trepaniren, nachdem die Nothdurfft es erfordert; Ein junges Mägdlein von 11. biß 12. Jahren, fiel An. 1705. von einer Stiegen und zerschmetterte ein gantz Seiten-Bein am Cranio und ein Stücke vom Schlaff-Bein; diese trepanirte M. Mareschal gleich den Tag hierauf selbst zwey mahl, und ließ ihr von seinem Sohn den dritten, von meinem Sohn aber der eben zu gegen war, den 4ten trepan ansetzen, den folgenden Tag trepanirte er

sie

sie noch 2. mal, und nach der Hand noch so offt, bis 12. mal daraus wurden, und ist sie sehr wohl curiret worden. Diese sind selbst eigene Worte in der Teutschen Ubersetzung des berühmten

Petri Dionis in seinen Chirurgischen Operationem Demonstr. 6. ad figur. 31. in fin. pag. m. 523. & 524.

Es concurriret auch in præsenti casu 9) die præsumtio juris lethalitatis exclusiva, zumahlen weil die accidentien sich nicht so fort geäussert, sondern nach etzlichen Tagen sich erst eingefunden haben.

Farinac. Cons. Criminal. lib. 2. cons. 171. n. 4. & 46.

Denn ob schon die Medici die bey einem jeden vulnere capitis auch minimo allezeit pessima befürchten, damit die Cur vorsichtiger und fleissiger angewendet werden möge, weil die inwendige læsion vor der Section mit gründlicher Gewißheit nicht bekannt ist, so statuiren sie doch dabey überhaupt keine lethaliät, als wenn die Verletzungen des Haupts indifferenter nothwendig und per se & absolute vor tödtlich zu halten sind, wie Facultas Med. Lips. in Responso apud Ammannum in praxi vulnerum lethalium Decad. 1. histor. 1. pag. m. 17. von einem Schlag mit der Holtz-Axt anführet, auch ferner unter andern

Forest. Obs. Chirurg. Vol. 2. lib. 6. Obs. 1. & 2.

deduciret, und dabey ein Exempel allegiret, so sich zu Rom begeben, da alle Medici und Chirurgi an einer Wunde des Haupts gezweiffelt, und doch der Patient innerhalb 50. Tagen wieder gesund worden; es will aber unter andern eine gute Diæt, welche bey Berg-Leuten schlecht observiret wird, haben, setzet auch, daß die Bewegung einem solchen Patienten höchst schädlich sey, welche aber in præsenti casu abundanter vorgegangen, da der vulneratus mit starcker Bewegung nach Hause gangen, unter Wegen in die Knie gefallen, wieder aufgestanden, und in folgender Nacht starck vomiret, welches alles eine enorme Beweg- und Erschütterung anzeiget. Es sind auch Exempel vorhanden, daß Personen restituiret worden, denen die Hirn-Schale mit der pia und dura matre sammt Gehirne dermassen verletzet worden, daß viel Gehirne durch die Fäule mit heraus geflossen, dergleichen bezeugen Arcæus, Borellus, Forestus, Sennertus, Fabricius, Hildanus &c. und ob zwar Hippocrates saget, vulnera cordis cerebri &c. sunt lethalia, wie auch Cornelius Celsus; so bedeutet doch das Wort θανατώδες allhier lethalitatem accidentalem ut plurimum, item summum periculum.

Facultas Med. Witteb. in Responso quod relatum ab Ammanno in praxi vulnerum lethalium Decad. 1. histor. 7. p. m. 74.

Potest etiam egredi cerebrum in magna copia, & nihilominus stare vita.

Jacobus Berengarius olim Chirurgiæ Professor in Academia Banoniensi tract. de Fr. Cr. Vid. Fallop. de Vulner. Curat. c. 45.

Et Symphorianus Campegius refert, Hippolitum Dantrepium Chirurgum sua ætate multis exemplis clarum vulnus curasse, ex quo particula cerebri, quanta cochleari excipi poterat, in terram deciderat. Et Horatius Augenius scribit, se aliquando vidisse totam substantiam cerebri vulneratam ejusque ventriculos dissectos, aliquam etiam portionem cerebri vulnere effluxisse, hominem tamen sanitati restitutum.

Vid. Fr. Arcæum de C. V. l. 5.

Es schreibet auch

Nicolaus de Massa Tom. 2 Epist. II.

Ego testor Deum, & quam plurimi homines, qui adhuc vivunt, testes sunt, me plurimos vulneratos in capite cum incisione, panniculorum & insignis cerebri substantiæ sanasse arte & remediis.

Vid. Marcellus Donatus M. Hist. L. 5. c. 4. §. 2.

Dannenhero zu vermuthen, es hätte vulneratus restituiret werden können, wenn er Diæt gehalten, in bono regimine gewesen, und geschwind und recht trepanirt worden wäre. Da aber die trepanatio allererst am 6ten Tage, und zwar mit einer kleinen Oeffnung nicht weiter als durchs Cranium vorgenommen, so hat eines Theils das extravasirte Geblüt ab omnibus partibus nicht educiret werden können, und andern Theils erweisen Symptomata, daß sanguis extravasatus sub fragmentis laminæ interioris bereits zu putresciren angefangen habe, also zur maturation, oder suppuration kommen müssen, worauf nicht allein die subjacentes cerebri membranæ, sondern auch ipsa cerebri substantia von der Fäulung angegriffen worden, daß also die accidental-lethalität darzu kommen, und endlich der vulneratus sterben müssen. Dieser deduction, daß der Schlag und die Verwundung per se nicht lethal, sondern derselben zu helffen gewesen, sind vor angeführte rationes dubitandi nicht zuwieder; weil quod ad (1) das angeführte Protocoll gar kurtz gefas-

set

ſet iſt, und ſo wenig die bey der Section befundene umſtändliche Beſchaffenheit des Cörpers, als cauſſas lethalitatis begreifft.

Vid. Conſtit. Crimin. Carol. V. art. 149.

Vermuthlich auch durch das Wort: *unanimiter* die Meynungen des Hn. Berg-Medici und beyder Chirurgorum verſtehet durch das Wort: lethal, aber nicht determiniret, ob die lethalität per ſe oder per accidens ſey? In dubio aber von dieſer letztern per accidens zu verſtehen iſt, gleichwie ſie auch in der That alſo geweſen. Quoad (2) iſt die Relatio Dn. Medici & Chirurgorum quoad lethalitatem billig in Zweiffel zu ziehen; Errare eſt humanum, und daß e contrario dem Patienten gar wohl hätte geholffen werden mögen, mithin die Wunde nicht abſolute & per ſe lethal geweſen ſey, iſt vorhin demonſtriret. Quoad (3) können die cauſſæ nichts anders als non cauſſæ und unerheblich angeſehen werden, indem quoad (4) der Schlag mit der Axt an und für ſich das Gehirn und Haupt erſchüttert hat, dahero vulneratus bedauſelt, vid. pag. Act. 3. geſtalt der Schwindel a concuſſione cerebri herrühret, weil perturbatus ſpirituum animalium motus cauſſa vertiginis iſt, jedoch kan daraus keine abſolute Tödtlichkeit genommen werden. Es hat auch Dn. Medicus cum Chirurgis ſo fort anfangs, wie ſie den Patienten beſuchet, dieſen Schlag mit der Axt gewuſt, dennoch iſt Relatione pag. Actor. 288. in fine & 289. ab initio pflichtmäßig atteſtiret, des andern Tages nach „der Verwundung, für der Hand noch keine ſo nahe Gefahr an dem „Patienten zu ſehen geweſen, ꝛc. Woraus die vermeinte ratio der Gefährlichkeit ſich ſelbſt wiederleget, zumahlen auch von denen Medicis die conditio inſtrumenti lædentis zur determination der lethalität keines weges ſufficient gehalten wird, und hat ſich wohl ehe zugetragen, daß einer a ſolo manus ictu von einer Maulſchelle groſſe contuſiones capitis und betrübte commotiones erhalten hat, auch ein weichlicher Kopf ab ictu baculi ſeu ferulæ exilioris in fragmenta ſecediret, dahingegen andere Calvariæ tenaces, die Gewalt von Steinen und groſſen Keulen, und alſo auch von einer Axt aushalten, wie gründlich darthut der berühmte Leipziger Anatom. & Chirurg. Profeſſor

D. Johann. Bohn. tract. de Renunciatione vuln. Sect. 1. p. m. 149.

Inſtrumentum enim nihil determinat, ſed in ancipiti relinquimur, quousque illud penetraverit, & quæ partes eo ſint læſæ?

Bohn. cit. loc.

Was also der Schlag mit der Axt effectuiret hat, ist nicht von der Axt selbst, sondern von der inspection herzunehmen, und aus der Relatione Sectionis zu ersehen, daß der effect eben so greulich nicht gewesen; und ob schon der unglückselige Inquisite, der Axt mit ausholen einen Schwang gegeben, um den aggressorem L. durch die positur des Ausholens abzuschrecken, so ist doch ex re ipsa glaublich, daß er im niederschlagen sich der force nicht gebrauchet, zu dem hat vulneratus einen Hut auf dem Kopf gehabt, pag. Act. 455. ad quæst. 2. welcher den Schlag geschwächet hat. Die Axt an sich selber kan auch so gar abscheulig und groß nicht seyn, weil, ob sie schon defensor nicht angesehen hat, dennoch in Actis findet, daß inquisitus an solcher den Stiel gekürtzet, auch dieselbe bey der Teich-Arbeit gebrauchet hat, und dessen Eheweib damit ins Holtz gegangen, auch verschiedentlich in Actis ingleichen in Dn. Medici & Chirurgorum beyden Relationibus curæ & sectionis ab initio pag. 287. & 295. ein Beil genennet ist, welches aber keine Axt bekannter Massen ist. Die in relatione allegirte passus ex actis gehören billig dahin nicht; weil der Bericht auf das Medicinische Befinden ex inspectione corporis restringiret ist; die testes jurati & examinati ad articulos sagen inzwischen keines weges, daß der vulneratus nach empfangenem Schlage eine Viertel-Stunde auf der Erden gelegen, sondern sie sprechen von einer halben Viertel-Stunde.

Vid. pag. Act. 439. & artic. 6. qu. 1. pag. 455. quæst. 3. & pag. 469. ad art. 19. qu. 1.

Die mit gebrauchten Worte der gemeinen Berg-Leute, daß es verwegen geklappet, daß er wie ein Baum hinten über zur Erden gefallen, keinen Laut von sich gegeben und alle viere gestrecket, ꝛc. erheben nichts, und stellet armer Inquisitus dahin, warum Dn. Medicus cum Chirurgis solche verba und darunter das denen Menschen inconvenable prædicat, daß er alle viere von sich gestrecket, ꝛc. in relatione sua gemachet hat. Quoad (5) hätte solches ergossene Geblüte zu rechter Zeit durch eine trepanation weggebracht werden können, wie vorhin fusius dargethan ist. Quoad (6) ist gleiche Antwort; denn die Ergiessung des Geblüts in substantia cerebri corticosa kan heraus genommen werden mediante trepanatione, per ea quæ superius allegata sunt. Quoad 7) scheinet hier wohl per ventriculum dextrum cerebri einer von denen anterioribus verstanden zu werden, und wird noch von denen Medicis & Anatomicis disputiret, ob nicht Collectio lymphæ in cerebri ventriculis anterioribus naturalis

sey?

seyn? Allein quicquid sit, so folget doch aus den vorhandenen sero keines weges eine lethalität. Quoad 8) ist nicht zu begreiffen, daß die trepanirung zu rechter früher Zeit und mit rechter Art vorgenommen sey; und daher folget auch quoad 9) daß, weil das extravasirte Geblüt nicht weggebracht ist, solches nothwendig in eine Fäulniß gerathen, darauf das Gehirn inficiret und der Todt befördert werden müssen. Man consideriere aus der Relatione, daß wie bey der Sectione corporis mit der Säge in das cranium eingeschnitten worden, durch die Spuhr derselben auf der beschädigten Seite so viel Eyter zuerst mit Blut vermenget, endlich aber gantz pur gedrungen sey, daß wohl 2. biß. 3. Löffel voll davon hätten können gesammlet werden, ingleichen daß unter dem Cranio unter der dura matre noch ziemlich viel Geblüte, absonderlich gegen den Unteren Theil und Grund der Hirn-Schale gelegen habe. Hieraus haben per accidens tödliche Zufälle und endlich mors ipsa entstehen müssen; wie kan aber gesaget werden, wie da pag. Act. 291. geschehen ist, daß die trepanation glücklich appliciret worden. Man considerire, wie pia mater fast gäntzlich von Eyter bedeckt gewesen, und überall mit einem Schwam abgetrucknet werden müssen, nicht weniger, daß dergleichen unter der pia matre in denen krummen Zügen des Gehirns gefunden, jedoch, ohne daß sie von dieser Materie in die interstitia etwas besonders niedergesencket hätte. Diesen allen hätte also bey Zeiten zu Hülffe gekommen werden müssen. Gestalt dann defensor acceptiret, daß keine violation noch læsion in medullari substantia cerebri gefunden ist. Quoad 10) entspringet zwar ex lesione meningum kein vulnus lethale, weil auch vulnera cerebri substantiæ corticosæ nicht lethal sind, dann wenn daß cerebrum lediret wird, so müssen meninges mit lædiret werden.

Vid. Teichmeyer Instit. Medico-legales & Langii Opera passim.

Jedoch schliesset in hypothesi Dn. Medicus cum Chirurgis selbst nichts gewisses aus dieser Verletzung, sondern zweiffelt ob diese læsiones der meningum und des Gehirns durch die auswendig auf der Hirn-Schale gefundene fragmenta oder sonsten verursachet seyn? Es könte sich auch wohl zugetragen haben, daß die læsiones von der Säge bey der Section gemacht sind, weil in relatione pag. Act. 295. selbst gestanden ist, daß die Säge zu unvorsichtig geführet worden, daß in der äussersten membrana cerebri dadurch eine Oeffnung gemacht sey, daher auch wohl weiter zu præsumiren, in mehrern Betracht, in relatione ausdrücklich gesetzet ist,

es sey pia mater mit Eyter bedecket gewesen, daß solche überall mit einem Schwamme habe abgetrocknet werden müssen, folglich ist sie in ihrer natürlichen expansion, und ohne Zerlöcherung gewesen. Hierbey ist noch zu mercken, daß der Chirurgus S. pag. Act. 5. wie er zum erstenmahl den Patienten besuchet, vorgegeben hat, es sey ein Stück Bein am Haupte schon gantz todt und gantz zermanschet &c. welches aber nicht allein, Zeit und Umständen nach, sich also nicht hat verhalten können, sondern es ist auch davon in relationibus nec vola nec vestigium vorhanden, wordurch dieses irrige Vorgeben tacite revociret ist. Bey dem Beschluß dieser erörterten Cardinal Quæstion, wird annoch diensam gehalten, pro illustratione folgende 2. casus, welche præsenti casui sehr nahe kommen, aus des berühmten Ammanni Medicina Critica anzuführen Casus 46.

Eine Wunde über das Haupt am hintern Theile auf der lincken Seite eines Fingers lang, vom lincken Ohre gegen den rechten, und auch eines Fingers lang vom ersten Spondylo am Haupte, welche fast eines Fingers lang durch die Haut, Fleisch, biß auf der Hirn-Schalen Bein, welches Bein eines halben Thalers groß, und doppelt hineinwärts, zwar wie ich bin berichtet worden, mit einer Axt am Kopf geschlagen, selbiges Bein stach durch die duram & piam matrem und zugleich ins Gehirne eines halben Fingers dicke tieff und zwar als ein Groschen in die Runde, mitten in der Wunde, das Gehirn faul, stinckend und an der Farbe gelb, als an einem bösen Ey-Dotter, daß man konte einen Finger biß über den Nagel gar leicht in das Gehirn stecken, und selbige Fäuluug war sehr weit, dura mater, darüber gehende Blut- und Pülß-Adern braun mit geronnenem Blute unterloffen, wie auch zu förderst um die äusserste Wunde das Fleisch mit geronnenem Geblüte weit unterlauffen, welche Wunde voraus im Gehirne, tödlich ist.

Respons. Facult. Med. Lips.

Zu dem giebt es die Erfahrung, leyder bey den alten und jetziger Zeit glaubwürdigen Medicis, daß nicht allein dergleichen, sondern auch wohl tieffern und in welchen Stücken von dem Gehirne heraus genommen werden, durch erfahrne Chirurgos, und darzu nothwendige instrumenta, recht gehaltene Diæt, und dienliche medicamenta glücklich curiret, und gäntzlich restituiret worden. Weil nun obgemeldeten Titio zugeführte Wunde, laut beygelegtem Bericht (1) nur einen Nagel tief, (2) auch keine gefährliche, tödliche Symptomata also bald auf den Schaden sich eräugenet (3) und vor keinem perito und zu solchem Schaden mit nothwendigen instru-

strumentis instructo Chirurgo anbefohlen, noch mit gebührenden medicamenten versehen worden (4) vielweniger der Patiente sich selbst einer rechtmäßigen Diæt untergeben, sondern nach Verbindung des Schadens sich entrüstet, (5) sich in der Lufft herum führen lassen, (6) einen Theil Weges gegangen, und von dergleichen commotionibus leichtlich eine Entzündung oder Zufluß des Geblüts herrühren kan, endlich auch (7) den 10ten Tag nach der Verwundung erst gestorben; als können aus jetzt erregten Ursachen wir nicht anders judiciren und berichten, denn daß obberührten Titii wie wohl gefährlich doch nicht per se tödliche Wunde, durch GOttes Segen und dienliche medicamenta, und rechtmäßige curam wohl hätte zu recht gebracht werden mögen. Casus 48.

Eine gerade Wunde oben an der lincken Seite des Haupts, eines halben Fingers lang, welches aber auswendig noch inwendig, als sonderlich cutis vom cranio separiret worden, gar nicht mit Blute angeloffen, noch sonst zerschwollen zusehen gewesen. Bey Eröffnung des Cranii war die lamina interna cranii bey dem Schaden inwendig oben an der Sutura caronali ein gutes Theil eingebogen und zerspaltet, also, daß viele Splitteren auf der dura matre gelegen, von welchen sie nicht allein geschärffet, sondern auch nach Eröffnung der meningum das cranium selbigen Orts angelauffen befunden worden. Es war auch an der Stirn über dem lincken Auge ein vulnus eines Gliedes lang, so auch biß auf das cranium gegangen; Sonst sind nachfolgende Sympromata gewesen, (1) hat sich befunden am 3ten Tage nach der Verwundung ein hefftig Wund-Fieber (2) am 5ten paralysis lateris dextri cum amissione loquelæ und (3) am 9ten Tage frühe convulsiones epilepticæ continuæ, daran er auch desselben Tages gestorben.

Respons. Facult. Medic.

Daß zwar gedachte erste Verletzung, so wohl propter compressionem cranii & fissuram multiplicem laminæ inferioris, als auch wegen zugeschlagener Zufälle höchst gefährlich aber nicht simpliciter tödlich sey; In Betrachtung (1) ihm die Sprache nicht bald entfallen, sondern erst den 3ten Tag, da doch Hippocrat. Aphorism. 58. Sect. 7. solches bald haben will, und (2) durch die trepanation von einem verständigen Chirurgo hätte können geholffen werden. Welches wir ꝛc. Solte aber wieder alle Hoffnung und Vermuthung die Verwundung des verstorbenen Berg-Manns L. vor simpliciter und absolute lethal erkannt und gehalten werden: So bittet der arme und unglückliche inquisitus

situs, A. flehendlich, zugleich mit Gnade und Barmhertzigkeit zu erwegen, daß er von dem verstorbenen L. und consorten durch viele Muthwillige insolentien in seiner Herberge, so doch von rechtswegen sein sicherstes Auffenthalt hätte seyn sollen, summe lacessitus & extreme provocatus sey, also gezwungen und gedrungen an dieses Unglück gerathen, ja daß der verstorbene L. auf der Wiese ihn aggredirt, die Axt nicht geachtet und den Schlag ihm abgenöthiget, daß er sonst wohl auf der Wiese seinen Weg hätte fortgehen, und des Umkehrens und Eintreibens mit einem Zaun-Pfahle zu inquisiten nützig seyn können, daß auch inquisitus keinen animum occidendi gehabt, sonst er den Nacken von der Axt nicht, sondern deren Schärffe gebrauchet haben würde; woraus den fließet, daß er keinen dolum gehabt, zumahlen er auch nicht das Haupt, sondern die Schuldern hat treffen wollen, worzu der durch viele übermüthige tortes, und brauaden bey ihm excitirte affectus iræ, quæ furor breuis est & animum deliberatum excludit, denselben Wiederwillen gebraucht und getrieben hat. Die Acta inquisitionalia ergeben, daß der verstorbene L. nebst H. zu inquisiten ins Hauß kommen, und denselben ohne alle raison und Ursach aus puren Muthwillen sehr brauiret; Inquisitus und deßen Frau bleiben auch beständig dabey, daß beyde bey ihrer Ankunfft so fort etzliche mahl auf den Tisch geschlagen, und H. habe ihm, Inquisito, in der Hauß-Thür eine tüchtige Ohrfeige gegeben, und in der Stube auf inquisiti Bruder sehr gehalten, auch gedrohet, er wolle ihm tretten, daß ihm die Därme selten aus dem Leibe fallen; dieser H. gestehet auch selbst, daß der verstorbene L. bey seinem Eintrit in inquisiti Stube, des nachmittages um 4. Uhr dem inquisito einen guten Morgen geboten, darauf inquisitus geantwortet, es wäre ja schon Abend, und er L. spräche einen guten Morgen, pag. Act. 499. Er gestehet ferner, daß der verstorbene L. des inquisiti Tisch in der Stube umgeworffen, und habe inquisitus A. gemeynet, daß er H. L. ihn schlagen wollen, Er H. habe noch zu L. gesaget: J. E. was machst du? fängst du doch noch noch Streit an, wenn ich daß gewust hätte, wolte ich nicht mit hereingegangen seyn, inquisitus A. würde nicht leugnen können, daß der Tisch, von welchen Gerichts wegen attestiret ist, daß er feste stehe, und ohn Gewalt nicht umfallen können.

pag. Act. 102. & 597.

hinter ihm hergeworffen sey pag. Act. 516. & 517.

Und ob zwar H. nicht gestehen will, daß er dem inquisito in der Hauß-

Thür

Thüre eine Ohr-Feige gegeben, so hat doch der beeydigte Zeuge H. A. D. act. 6. 8. 9. & 10. deponiret, daß er den Schnappert oder die Ohr-Feige welche inquisitus in seiner Hauß-Thür gekriegt, selbst gehöret, habe auch eine Hand heraus schlagen sehen, welche dem Inquisito die Ohr-Feige gegeben, wüste aber nicht wer solches gewesen; Wie Inquisitus die Ohr-Feige gekriegt, wäre er den Hauß-Tritt herunter gesprungen, und hätte zugleich ein Kind, so daselbst gestanden, über und über gefallen, wäre darüber gramlicht und böse worden und in der Kircheisen Hauß gelauffen, um seinen Schwieger-Vater zu Hülffe zu rufen, pag. Act. 356. & 359. Es mag nun der Mitschuldige H. oder der verstorbene L. dem Inquisito die Ohr-Feige versetzt haben, so haben jene beyde dennoch es dabey nicht bewenden laßen, sondern aus Inquisiti Mutter Zaun einen Zaun-Pfahl gezogen, solchem entzwey gebrochen, und einander die Helffte davon in die Hand gegeben.

Testis S. pag. act. 441.

Testis D. pag. act, 461.

Es ist auch L. Bruder samt deßen Cammeraden, I. C. G. mit runden Stöcken einer Elen lang dazu gekommen, um L. und H. beyzustehen, wie solches beyde eydlich confitirt haben.

pag. act. 368. & 369.

pag. act. 381. seqq.

Diese 4. haben sich hierauf mit Prügeln vor des Inquisiti Schwieger-Vaters, zu welchem er sich reteriret hatte, Hinterthür verfüget, den Inquisitum daselbst gescholten, und geruffen, man solte T. A. heraus geben.

Testis R. pag. Act. 422. & pag. 424.

haben allda hinter dem Holtz-Stosse sehr geprahlet, Schelm, Hundsvott, und so was gescholten, und den T. A. heraus gefodert.

Testis Gr. pag. Act. 402. 403. & 404.

Der Inquisitus A. ist hierauf ohne Axt und Kleidung heraus kommen, und hat diesen 4. provocanten den Weg gewiesen, diese aber haben mit ihren Zaunpfählen und Stöcken inquisitum wieder durch den Gang hinein gejaget.

Testis S. pag. act. 446.

Testis D. pag. act. 464.

Und wird sonder Zweiffel Inquisitus dabey von denen insultanten gleichwie auch hernach auf der Wiese gute Schläge bekommen haben, weil bey seiner apprehension in der visitation an ihm befunden ist, daß er über der

lincken Seite qver über den Rippen eine rothe Strieme mit Blut unterlauffen eines Fingers breit gehabt, auch ein paar Finger breit davon nach dem Rück-Grad und noch eine solche Strieme zusehen, ingleichen an der rechten Seite eine solche rothe Strieme und am lincken Arm die Haut etwas abgeschabet gewesen.

Vid. Bericht pag. act. 11. & 12.

Der Zorn hat also inquisitum übernommen, daß wie er keinen Frieden haben können, er nach seiner Mutter Hause geloffen ist, um einen Stock zu hohlen, aber keinen finden können, und an dessen statt die Axt unter der Banck ergriffen, pag. act. 256. & 259. Womit er nach seines Schwieger-Vaters Hause gelauffen, und denen 4. provocanten, welche noch bey seines Schwieger-Vaters Holtz-Stoß zugeruffen, wenn ihr mir nun was wollet, sehet hier bin ich, so kommet her, aber der erste, der mir kömmt der nehme sich in acht.

Pag. Act. 30. 261. & 262.

Wobey er auch nach Aussage der Zeugen Schelt-Worte ex dolore heraus gestossen haben solte. pag. Act. 452. & 466.

Hierauf ist der verstorbene L. ob ihn schon H. abgerathen mit den Worten: Komm, laß den Narren gehen. pag. act. 464. und inquisitus ihn gewarnet, pag. act. 263. dennoch mit dem Zaunpfahle auf Inquisitum zugangen pag. 452. & 467. ac passim. Inquisitus ist aber mit der Axt eher fertig worden, und hat L. wollen über das Schulter-Blat schlagen, der sich aber, ob schon solches von denen Zeugen nicht attendiret ist, gebücket und geneiget haben mag, daß der Schlag, welchen Inquisit nicht lencken können, dem Kopf getroffen. pag. act. 254. & 263.

Wie L. von diesem Schlage gefallen, ist H. auf Inquisitum zugelauffen, ingleichen haben des L. Bruder und deßen Camerade G. denselben angefallen, und dem die Axt weggenommen, H. und Inquisitus haben sich auch bey den Haaren ein ander herum gezerret.

Pag. Act. 456. 457.
pag. Act. 470.

biß Inquisitus sich loß gerissen, und davon gelauffen ist pag. 458. & 471.

Nun hätte freylich Inquisitus mit der Axt wohl zu Hause bleiben, und die ihm zugefügte Gewalt bey der Obrigkeit klagen können, die Hitze hatte „ihn aber übernommen, per verba ad Artic. inquis. 69. *Ja freylich wäre es beßer gewesen, wenn er im Hause geblieben wäre, sie hätten*

„es

„es aber zu schlim, gar zu erbärmlich im Hause gemacht, wären (auch „so übel mit ihn umgangen, daß er es ohnmöglich erdulten, und) über „das Hertz bringen können ꝛc. Und ist er als ein schlechter einfältiger „Berg-Mann, der Meynung gewesen, daß seine Aufführung ein Stücke „von der Noth-Wehre sey, Verbis: Er hätte ja eine Noth-Wehre „thun müßen. Et porro Mein lebe litte es kein Mensch, daß er „sich aus seinem Hause schlagen liesse, und so viel *bravade* zutreiben.

pag. Act. 31. & 265.

Und als er gefraget worden; Ob er wohl wiße was eigentlich eine Noth-Wehre sey? hat er geantwortet. Nein! Worauf ihm eröffnet ist, was eine Noth-Wehre sey, und ihm dabey vorgehalten, ob er nicht gestehen müsse, daß seine Aufführung dahin nicht zu rechnen? Inquisitus hat sich aber beklaget, daß er solches nicht so verstanden habe.

pag. act. 270.

Er hat auch die Flucht nicht genommen, sondern in Meynung daß er keine Schuld an der Schlägerey und Verwundung habe, ist er an seine Teich-Arbeit gegangen, hat sich auf dem Wege nach Clausthal freywillig kund und gefangen gegeben, auch nach seiner Mutter Hause gehen wollen, wo selbsten er ebenfals ebener maßen gefangen genommen werden können pag. Act. 284. gleich wie er nun p. act. 286. auf die Knie gefallen, geweinet, und gebeten man möge genädig mit ihm handeln; so bittet er in seiner tieffen Traurigkeit, nochmahls höchstflehentlich, mit seinem Unverstande und Ubereilung einige compassion zu haben, zu mahlen er keinen dolum, a quo etiam fatua causa excusat, mithin keinen animum occidendi gehabt hat, also mit Zittern zweiffelt, die Todes-Straffe verdienet zu haben. Siquidem homicidium aliudque delictum non punitur ordinaria præsertim mortis pœna nisi sit dolosum.

L. l. ff. ad Leg. Cornel. de Sicar.
L. qui injuriæ 53. ff. de furt.

Animus enim in delictis inspicitur, non exitus, præsertim in crimine homicidii.

Cit. L. I. D. diuus Hadrianus 3. ff. ad Leg. Corn. de Sicar.

Was also præsumtionem dolii excludirt, befreyet auch von der ordentlichen Straffe, solus enim dolosus meretur pœnam ordinariam, non culpa etiam si lata sit.

Sali-

Salicetus & alii ad cit. L. I. ff. ad Leg. Corn. de Sicar. n. 6. quia lata culpa in homicidio non æqui paratur dolo.

L. in lege Cornelia 7. ff. ad Leg. Corn. de Sicar. ibique Hippol. de Marsil. Brunnem. & alii Doctor.

Die insultatio und prouocatio pfleget aber a dolo den insultum & provocatum zu excusiren, wenn er schon in der Hitze die Schrancken der defension überschritten hat.

Jason in L. ut vim 3. n. 11. ff. de Just. & jur.

ja obschon der insultatus und provocatus hat die Flucht nehmen, und dadurch das geschehene Unglück verhüten können.

Vid. Carpz. Pr. Crim. P. 1. quæst. 30. num. 64.

Zwar will armer Inquisit sich nicht gantz und gar für unschuldig und rein von aller Mißhandlung ausgeben, jedoch aber der Umstände halber mitiorem pœnam allerunterthänigst hoffen. Aggressor enim faber suæ fortunæ est, magisque sua culpa se occidere, quam ab alio occidi intelligitur.

L. II. pr. ff. ad Leg. Aquil.

Cui adeo id imputandum.

L. nemo 151. ff. de Reg. Jur.

Es ist auch wohl zu glauben, daß in einem so wohl per insultationem alterius, als per iram perturbirten Gemüthe ein böser Vorsatz und richtiges Erkäntnis gäntzlich ermangeln.

Vid. Gail. Obs. Pr. lib. 2. obs. 110. n. 16. seqq.

Gestalt ein übermäßiger Zorn die Mutter der insaniæ ist, & difficillimum est, justum animi dolorem temperare, hinc pœnæ mitigatio speranda.

Gail. cit. Obs. n. 34. 35. & 36.

Ignoscendum enim aliquo modo ei est, qui voluit se ulcisci provocatus.

L. qui cum 14. §. si libertus 6. ff. de bon. libert.

Und obschon armer Inquisit darin sehr geirret hat, daß er in der Noth-Wehr zu seyn gewesen, dafür gehalten; so pfleget doch ein Excess der Nothwehr, wenn er schon enorm ist, mit der pœna ordinaria nicht beleget zu werden.

Carpz. Pract. Crim. P. 1. qu. 39. n. 26. seqq.

Dieser

Dieser aller wegen gelanget an Ew. K. M. und C. D. des unglückseligen Inquisiten, H. T. A. allerunterthänigstes Fußfälliges Ersuchen und bitten, vi Directorii, allergnädigst geruhen, demselben mit der Todes-Straffe allergnädigst zu verschonen, und sonst mit einer gelinden pœna in grossen Hulden ihn anzusehen. Worum desselben Defensor gleichfalls allergehorsamst bittet und in tieffester Niedrigkeit biß zur Grube verharret

E. K. M. und C. D.

C. den 6ten Febr. 1723.

Allerunterthänigster treu-
gehorsamster

J. C. W.

Nachdem dem Inquisito H. C. A. die allergnädigste Erlaubniß gegeben worden, daß er zu Vertheidigung seiner Sache, sich der Für-Schrifft eines ordentlichen und besonders darzu bestelten Advocati bedienen möge; hat man zwar müssen geschehen lassen, daß wieder die Acta gegebenen Relationes medicas & chirurgicas ein oder anderes aufgesuchet würde, so zu exculpirung des delinquenten den ersten Ansehen nach etwas contribuiren könte. Wann aber dargegen wiederum von uns erfordert worden, von denen vom Hrn. Defensore desiderirten Umständen in unserer Relation des erschlagenen L. Cur betreffend, ad Acta inquisitionis pflichtmäßig zu berichten, hat solches nach der, in der Defensions-Schrifft observirten Ordnung auf folgende Art geschehen sollen. Indem nehmlich Dn. Defensor in denen Gedancken stehet, vulneratus habe ex mala diæta, malo regimine & neglectu curæ, mithin aus solcher wegen verursachten gefährlichen ex accidenti darzu geschlagenen Symptomatibus das Leben eingebüsset, wird (1) als ein error angegeben, daß vulneratus nach empfangener Wunde sich nicht nach Hause tragen lassen, sondern zu Fusse nach Hause gegangen, ꝛc. Nun ist zwar solcher Umstand uns nicht eher, als den folgenden Tag aus der Erzehlung bekant worden: daß aber solches mit so starcker Bewegung geschehen, daß daher eine Entzündung erfolgen können, geben die Acta gantz anders. Und die

Hülffe derer Leute, so den Verwundeten unter die Armen gefasset, haben dessen Bewegung nicht vermehret, sondern vielmehr leichter und erträglicher gemacht. (2) Wenn der Patiente eher wäre gemeldet worden, hätte dessen Besuchung auch ehe geschehen können: Es würde aber doch (3) ausser dem, was der Bader gleich den ersten Abend gethan, daß er das Blut gestillet, und Kräuter-Küssen mit warmen Wein überleget, (welches letztere Dominus Defensor anzuführen vergessen) dem Patienten zum besten nichts weiter haben können fürgenommen werden. (4) Fingiret sich Dn. Defensor bey dem Beschädigten gleich von Anfange nach empfangenen Schlage eine übergrosse bilem und malos humores, wovon das vomiren in der ersten Nacht hergerühret, erwehnet auch eines erhitzten Geblüts und aufgeschwollener vollen Adern, in Meynung daß wegen solcher beyden Umstände dem Patienten so fort eine laxatio und Aderlaß hätte müssen verordnet werden. Indem aber bekannt daß das vomiren bey Verletzung des Haupts, und absonderlich wo eine starcke Erschütterung des Gehirns fürgegangen, ein gar gewöhnlicher und fast beständiger Zufall, der nicht so wohl ex præsentia malorum humorum, (wovon ohne dem bey unsern Patienten keine Anzeigungen fürhanden, und die auch so bald nicht können generirt werden) als ex commotione nervorum und daher gar deutlichen consensu partium, h. l. ventriculi entstehet, ist daraus bey weiten noch keine indication zum Laxativ zu nehmen; und so lange der Patiente ohne dem einen offenen oder vielmehr weichen Leib hat, nicht dar auf zu dencken. Weil man auch ferner von keinem erhitzten Geblüte und vollen Adern etwas gespühret, ist das Aderlaßen nicht alleine aus solchen Ursachen nicht so fort nöthig gewesen, sondern hat auch sonst nicht einmahl geschehen dürffen, weil der Verwundete schon vorhero vieles Blut vergossen hatte; welches so wohl aus der ad Acta pag. 195. 196. geschehenen deposition des Steiges L. auf die Frage, ob Zeuge nicht gesehen daß der Verwundete sich auffrichten wollen rc.--- erhellet, sondern auch der annoch fürhandene Hut des Verwundeten ausweiset, und des Baders Aussage so in der Relation von der Cur angeführet, bekräfftiget, zugeschweigen daß endlich den folgenden Tag bey Erweiterung der Wunde aus einer arteria, so mit zerschnitten werden müssen, dessen noch eine gute Portion fortgienge. Worinne aber (5) die Wunde zwischen ihrem ersten Anfange, und der den folgenden Morgen nach Abfliessung vieler Stunden geschehene Visitirung sey verschlimmert worden, solches müste von dem Herrn defensore billig specificiret werden, wenn er sich darauf berüffen will. So viel uns errinnerlich,

nerlich, hat man davon nichts wahrgenommen, und also in der relation so wenig ausdrücklich davon etwas asseriret, als sonst nur einige Umstände angeführet, woraus dergleichen könte geschlossen werden. (6) meinet defensor, daß so fort ohne Verschub die trepanation nöthig gewesen wäre ꝛc. Nachdem aber denen principiis Medico-Physicis und Chirurgicis, so wohl als quotidianæ experientiæ sehr zuwieder, daß in allen Verletzungen des Haupts so fort ohne Unterscheid zur trepanation geschritten werden müste, auch ohne dem diese operation an sich selbst nicht ohne alle Gefahr adhibiret wird, müssen von Rechtswegen die Umstände bey dem Patienten erst also beschaffen seyn, daß andere secundum artem & genuinam methodum medendi angewannte Mittel nicht mehr hinlangen wollen. Hätte der Herr Defensor die neue Version der von ihm allegirten Chirurgischen Operationem Petri Dionis, so in vorigen Jahre mit den Anmerckungen des Hn. Prof. Heisters heraus kommen, bey der Hand gehabt und nachgesehen, würde er sich aus den notis so pag. 553. 554. zu lesen, wegen dieser Sache weit besser informiret haben, als dem Frantzösischen Auctori alleine Glauben beygemessen, der nach dem genio seiner Landsleute in Operationem Chirurgicarum applicatione, weil bey ihnen die übrigen äusserlichen Hülffs-Mittel nicht so bekannt, einiger massen luxuriiret, und lieber eine an sich gefährliche operation vergeblich fürnimmt, als die dazu urgirende wahre Umstände erwartet. Uber dem lehret auch bey den allhier gar häuffig fürfallenden Haupt-Schäden, die tägliche Erfahrung ein anders, und können fast 100. Exempel gegen eines angeführet werden, da gar gefährliche Kopff-Schäden, ja die sich von Anfange viel schlimmer als dieser angelassen, ohne trepanation glücklich restituiret worden. Daß aber solche trepanation bey ihm erst den 6ten Tag geschehen, solches ist, wie die gantze Zeit-Rechnung des Herrn Defensoris nicht in denen wahren Umständen der Sache gegründet, sondern wenn, wie billig geschehen muß, von Anfang der Beschädigung so am 25ten Octobr. des Nachmittages zwischen 3. und 4. Uhr sich zu getragen biß den 30ten Oct. Vormittags ohngefehr um 8. & 9. Uhr gezehlet wird, findet sich, daß nicht mehr als viermal 24. und ohngefehr 16. Stunden, welches 4. gantze und etwas über einen halben Tag ausmachet, vor dem trepaniren verflossen, und also diese operation nicht den 6ten, sondern 5ten Tag, an dem Patienten administrirt worden. Warum man aber eher darzu zuschreiten so groß bedencken gehabt, solches haben die Umstände des Schadens und Patienten selbst, also weit man absehen können, nicht anders zulassen wollen. Denn α) kam durch die entblösseten

fissuren

fissuren der Hirnschale, nicht allein biß kurtz vor der trepanation so viel liquidi heraus, daß die trucken aufgelegten Bäustchens von Carpie zwischen iedem Verband davon gantz naß worden, und also die unter dem Cranio fürhandene extravasation doch auf solche Art beständig einen Ablauf gehabt; sondern β) war auch des Patienten Befinden sehr erträglich, und γ) könte man von den übrigen Umständen so bey der inspectione cadaveris nostri sich geäussert, noch keine Zeichen finden oder nur etwas gewisse Muthmassungen haben. Was dahero die Ursache derer erst am 4ten Tage sich anscheinenden gefährlichen Symptomatum betrifft, so ist solche nicht in mala diæta, malo regimine ac neglectu curæ zu suchen, als deren keines der Herr Defensor in seine Schrifft erweisen kan; sondern ipsa natura vulneris hat solches nicht anders mit sich bringen können; Und woferne denn dem Verstorbenen L. von dem Inquisito A. beygebrachten unglücklichen Schlag, nicht unter der Haut über dem lincken Auge so gleich einige Stücke aus der Hirn-Schale loß gesprånget, und also dem extravasirten Geblüte ein heimlicher Weg geöffnet wåre, wodurch es a parte & regione nobili ad ignobilem, nemlich ausser dem Cranio unter die integumenta capitis seinen Ausgang zum Theil nehmen können, wie solches bey der ersten Visite würcklich angetroffen zu haben, die Relation ausweiset) man aber aus denen Anzeigungen zu præsumiren nicht vermocht, würde ohne Zweiffel Patient nicht in solchem Stand gewesen, oder so viel Tage geblieben seyn. Und nachdem so fort auf die geringsten indicia der zunehmenden Gefahr, auch in applicirung derer remediorum immer nach proportion gestiegen, biß den 5ten Tag die trepanation selbst administriret worden, hat der klare Augenschein gewiesen, daß solche operation noch zeitig genug geschehen, indem laut relation, nach glücklich applicirten trepano, durch die mit dem Bohrer gemachte Oeffnung, also bald eine gute Quantität wässerig Geblüte hervor geflossen; zwischen welchem aber und den von Hn. Defensore wieder unsere Relation, um solchen schon suppurirten und angegangenen corrumpirten Geblüte, welches so wohl meninges als ipsum cerebrum angegriffen gehabt ꝛc. gewiß ein gar grosser Unterscheid ist. Aus diesen beyden fundamentis nun, wäre zwar auf angeführte Masse, denen von dem Herrn Defensore wieder unsere relation und renunciation gemachten dubiis und desideratis grösten Theils begegnet, auch erwiesen, daß die von uns geführte Cur Rationi und Experientiæ gemåß: damit aber auch gezeiget werde, wie selbige mit denen regulis so wohl alter als neuer scriptorum medicorum & Chi-

& Chirurgorum völlig überein stimme, dürffen aus der grossen Anzahl dergleichen Bücher nur ein oder anderes von denen besten nachgeschlagen und deren Meynung vernommen werden. Am allerdeutlichsten aber hat solches der ehemahls gar berühmte Bolognesische Medicus und Chirurgus Jacobus Berengarius Carpensis in seinem Tract. de Fracturis cranii gewiesen, worinne er auf allerhand Fälle gar speciale Anleitung giebt. Es setzet aber derselbe Cap. 35. Quo tempore ossis separatio instituenda sit, pag. m. 239. §. 1. Alia subito vel quam brevissime fieri debet, nullis interpositis temporis induciis, alia vero tardius, prout cogunt accidentium signa. Ferner p. 240. §. 2. Dicimus etiam absolute sciri posse tempus tale, scilicet expectanda sunt accidentia, quæ utplurimum veniunt in hyeme ante 14. diem vel circiter, æstate vero septimum. Und endlich p. 244. §. 2. heisset es also: Sunt præterea aliqui casus, in quibus possumus expectare ultra 3. diem imo usque ad 7. in æstate, & 14. in hyeme, & ultra etiam secundum aliquos; Qui casus sunt illi, in quibus non sumus certi de ærugine seu sanie aggregenda super panniculos, quod tempus potest præcise cognosci. Indicant autem hanc cognitionem principia accidentium a sanie venientium, quia certe sanies non potest stare in tam nobili loco, qualis est locus inter cranium & duram matrem; quin faciat aliqua mala accidentia, puta febrem, rigorem, intellectus permixtionem, & his similia, maxime si sit ibi clausa sine ventilatione. Ideoque cum Medici vident principia talium accidentium, debent accelerare ossis apertionem & ipsius amotionem, ut sanies possit inde expurgari &c. Bohnius in vulnerum lethalium examine p. m. 111. §. 2. setzet wegen der trepanation diese cautelen: Impedit denique hanc Chirurgiam (sive trepanationem) aliquando temporis brevitas, seu subitanea nimis sauciati exspiratio: vel quod non mox in principio adeo prava symptomata illam festinantia observentur, nec de circumstantiis ejusmodi constet, unde talia imminere metuendum, vel quod præsto sint symptomata, si non prohibentia, certe retardantia eandem &c. Cornel. Solingen determiniret in seinen Chirurgischen Handgriffen, bey kleinen Brüchen oder Spalten, wo die Zufälle nicht gar zu hefftig (welche Zufälle insgesammt bey unsern Verwundeten gewesen) præcise den 5ten Tag zur trepanation vid. p. m. 42. §. 2. D. Heister will ausser dem oben angeführten notis über den Dionis, in seiner Teatschen Wund-Artzney, p.

440. §. 2. man solle in Verletzungen des Haupts, welche noch auf andere Manier können curiret werden, so jähling nicht zur trepanation schreiten, damit man nicht den Verletzten ohne äusserste Noth einer solchen Gefahr (wie bey dem trepaniren leicht geschehen kan) unterwerffen möge, sondern alsdenn erst, wenn man durch innerliche und äusserliche Mittel (als durch Aderlassen, purgiren, Clystiren, zertheilende Kräuter-Säcklein) die bey dem Verletzten sich befindende schwere Zufälle nicht vermindern kan ꝛc. Nuck in Experim. Chirurg. p. m. 13. erfordert auch, quod symptomata urgentia superveniant &c. zu geschweigen daß ohne diesen, noch gar berühmte und approbirte Auctores fürhanden und angeführet werden könten, die dafür halten, und mit accuraten observationibus erweisen, daß die mehreste Zeit solche operation gar nicht einmahl erfordert werde. Wann dahero contra rationes, experientiam & præcepta Medicorum, die so gar importante operation in hoc casu früher appliciret wäre, stehet dahin, ob man sich eher von der Beschuldigung einer unverantwortlichen und dem Patienten vielleicht nachtheiligen Verwegenheit würde haben befreyen können, als man ietzo der imputirten negligentiæ curæ sich unschuldig weiß: da der Anfang der Hitze, Schwierigkeit des Haupts und unruhiger Schlaff, Schnarchen und Abnahme des Verstandes und Sprache, zu erst als urgirende Umstände der weitern Oeffnung der Hirnschale mit gutem Bedacht und Fürsichtigkeit erwartet worden. Ja da auch überdem bey der Inspectione vulneris nach dem Tode sich gefunden, daß unterm Gehirn und cerebello noch einige Löffel voll wässeriges Geblüt gestanden, so durch keinen trepan, er möchte so frühe und offt appliciret seyn wie er wolte, hätte können heraus geführet werden, siehet er nicht, wie mit Bestand der Wahrheit in der Defensions-Schrifft souteniret werden können, daß die Ursache des Todes hier nicht ex ipso facto folge, sondern remota, accidentalis, occasionalis oder auch occasionaria sey.

Ungeachtet aber aus dieser Erleiterung unserer Relationen und Beantwortung, derer darwieder gemachten dubiorum, biß hieher genugsam erhellet, wie schwach die fundamenta seyn, so Dominus Advocatus pro defensione ergriffen, auch dahero alles, was etwa in folgenden bey der sogenannten Acten-mäßigen Erörterung der Haupt-Frage, entweder aus dem vorhergehenden wiederhohlet, oder sonst noch angeführet wird, sich fast von selbst beantwortet; kan man doch nicht umhin nachfolgende besondere Erinnerungen dieserwegen an ein oder anderm Orte noch hinzu zu thun. Es haben zwar (1) nach dem Schlage keine gefährliche oder tödtliche Merck-

mahle

mahle an dem vulnerato sich geäussert, wie solches nebst unserer Relation, auch die mit dem vulnerato am 2ten und 4ten Tage nach der Verwundung gehaltene Verhöre ergeben, ingleichen die mit Beständigkeit und ohne Ohnmacht ausgehaltene incisiones bey Erweiterung der Wunde, und der einige Nächte continuirende gute Schlaff ꝛc. bekräfftigen. Nachdem aber aus der Erfahrung und in scholis medicis durchgehends bekandt Dn. Defensor auch in den folgenden seiner Schrifft selbst zugiebet, daß die Haupt-Wunden zum öfftern beym Anfange nicht von solcher Wichtigkeit anzusehen, wie sie in der That und verborgener Weise seyn, auch oben schon erklähret worden, aus was Ursachen solches in diesem subjecto geschehen, so wird hieraus nicht viel Trost oder Entschuldigung können genommen werden. (2) Ist die Sprache allerdings gleich im Anfange nach empfangenem Schlage dem Verwundeten vergangen, laut Aussage J. H. und G. als Zeugen pag. Act. 84. und 159. und also der 58. Aph. Sect. 7. Hipp. gnugsam erfüllet. Weil sich aber das häufig extravasirte Blut, durch die damahls verborgene, nach dem Tode aber entdeckte und aus der Relation beschriebene Wege, so gleich etwas zertheilen können, hat sich Patient auch hernach auf eine zeitlang, doch ohne daß es Bestand haben können, wieder erhohlet. Was (3) von der trepanation wieder angezogen wird, ist oben schon beantwortet und also hierbey weiter nichts zu erinnern, als daß Dn. Defensor allhier abermahls einen Umstand beybringet, der in der Relation nicht befindlich, da er saget, daß der Bader den ersten Tag, das Blut, so aus der Verletzung gedrungen verstopfet. Wann also derselbe sich einbildet, daß solches etwas mehreres gewesen, als was aus der ausserlichen Fleisch-Wunde gelauffen, thut er der Sache zu viel, verstehet er aber dieses, ist zu wissen, daß dessen Stillung nothwendig, und also nicht zu verwerffen gewesen. Die Schmertzen im Nacken, Drücken vor der Stirne, und auch zum Theil Schwierigkeit des Haupts, haben nur von dem äusserlichen unter der Haut, sich am gantzen Kopf und Halse heruntersenckenden Geblüte hergerühret, und dahero von sich selbst nichts böses ominiren können. (4) Wird nicht geläugnet, daß man einige Extravasation gleich von Anfange unter der Hirn-Schale vermuthet, weil aber die übrigen Umstände, so weit man nach menschlichem Vermögen erkennen können, also gewesen, daß man dieselbe nicht enorm geglaubet, und überdem Patient bey dem Ausfluß desjenigen, so durch die fissuren herfür gedrungen, sich noch allezeit, so lange solches continuiret, ziemlich befunden, hat man billig fürs erste damit zufrieden seyn müssen, biß andere An-

zeigungen sich herfür gethan, so etwas mehreres erfordert: denn auch ex regulis artis vollkommen und bey Zeiten genug gefolget, wie oben aus denen in der Relation angeführten Umständen weitläufftig erwiesen. Und da vor dem 5ten Tage, welchen Dn. Defensor unrecht den 6ten nennet, keine Symptomata trepanationem urgentia gewesen, ist dieselbe an solchem Tage nicht zuspat, sondern eben zur rechten Zeit fürgenommen. Die Auctoritatem Ammanni betreffend, deren Dominus Defensor sich bedienen will, solche liesse man gerne in ihrem Werthe beruhen, und könte einem dermassen concediren, quod omne vulnus sit trepanabile, (h. e. possit trepanari) in quo suspicio &c. da aber §. 12. eben dieser von dem Herrn Advocato allegirten cribration auf die Frage: cur trepanandum, Ammannus selbst die indicationes trepanationis erzehlet, und in dem von dem Herrn Defensore angeführten 14ten §. stehet, quod patientes nihil sentiant, wird ja ausdrücklich ein ander Zustand supponiret, oder vorher erfordert, als bey unserm L. gewesen, der solche Chirurgie am 5ten Tage, noch sitzend auf einem freyen Stuhle mit ziemlicher force ausgehalten. (5) Wie und welcher gestalt die trepanation geschehen, an was Orte und mit was für einem Instrument, darüber hat man sich in der Relation deßwegen nicht weitläufftig aufgehalten, weil (a) der Ort schon vorhin durch die erste Beschreibung der Wunde genugsam angedeutet war, (b) thut hier das Instrument an sich selbst nichts zur Sache, wird aber doch hin und wieder in der Relation ziemlich deutlich genennet, da es niemals terebration, sondern allezeit trepanation heisset: ja auch ohne dem in der heutigen praxi chirurgica die terebræ oder terebellæ wenig oder gar nicht mehr gebraucht werden, (c) wenn auch sonst Dn. Defensor aus der Relation abnehmen können, daß man mit dem trepano durchs cranium gekommen, kan er entweder nichts weiter prætendiren, oder stellet sich die principia medica, gar irrig für, indem er meinet daß dieselben erfordern, es hätte müssen damit weiter avanciret werden. Und geschiehet auf solche Art dem Ammanno gewiß zuviel, der l. c. zwar saget, meninges erunt incidendæ, nicht aber trepanandæ. Die incision aber muß alsdenn mit einer kleinen Lancette geschehen, wenn nach vorhergegangener trepanation dura mater gegen das gemachte Loch in der Hirn Schale sich erhebet und gleichsam heraus dringen will, woraus zu erkennen, daß unter derselben Geblüt ꝛc. verborgen. Weil aber solches allhier nicht geschehen, oder auch wegen des verborgenen Loches im Cranio über dem lincken Auge nicht geschehen können, hat man ohne Ursach dieser ebenfalls gefährlichen Oeffnung sich nicht bedienen mögen. (d) Da auch im übri-

übrigen der modus trepanandi in der Chirurgie, heutiges Tages fast eben so bekannt, als das Aderlassen, und von einem in arte sua perito ohne jemands præjudice schon kan supponiret werden, daß er denen regulis artis werde gemäß verfahren haben, absonderlich wenn man weiß, daß es nicht das erste mahl, da er solche enchiresin exerciret, wie allhier am Tage ist, hat die weitläufftige Beschreibung davon mit eben dem Recht vorbey gegangen können werden, als man nicht Ursache gehabt, oder erfordert worden, die Manier, so im Aderlassen observiret, zu beschreiben. (e) Was wegen der Grösse der Anzahl derer mit dem trepan zu machenden Oeffnungen zu observiren, davon lässet sich a priori und in theoria oder abstractive nichts gewisses determiniren. Hätte bey diesem Patienten, da die grösseste Crone des trepans gebraucht und also eine Oeffnung fast wie ein 4. Mgl. Stück groß gemachet worden, das Geblüt nicht grösten theils mit unter denen meningibus und in basi cranii sich aufgehalten, würde es Raum genug gehabt haben, dadurch seinen nöthigen Abfluß zu nehmen. Ubrigens geschiehet die Verdoppelung dieser operation nur hauptsächlich in solchen Fällen, da man entweder äusserlich gar keine Verletzung findet, und aus denen vorhanden schwehren Symptomatibus doch eine extravasationem vermuthen muß, die auf andere Weise nicht kan gehoben werden. Bey solchem Umständen bohret man alsdann, bald hier bald dar ein Loch, biß extravasirte Feuchtigkeiten rc. angetroffen werden. Meinet er in Franckreich vielleicht, daß auch ausser solchen Fällen mehrere Stücke aus der Hirn-Schale müsten geschnitten werden, muß man solches eines Theils dero genie zu gute halten, andern Theils aber bey jähligem casu der Vorsorge und Verantwortung des Operatoris überlassen, was zu thun nöthig erachtet wird. Hiesiger Orten pfleget man damit nicht so liberal zu seyn, sondern etwas langsamer und vorsichtiger zu des Patienten mehrerer Sicherheit zu verfahren. (f) Warum die accidentia sich erst nach etzlichen Tagen eingefunden, ist oben bereits deutlich erklähret, fället demnach aus solchem fundamento die præsumtio juris lethal. exclus. von selbsten hinweg. In dem Responso Facult. Med. Lips. so aus Ammanni Praxi vulnerum lethalium citiret wird, seynd auch gantz andere rationes decidendi, als bey diesem casu zu finden; indem jener Patiente die ersten 3. Tage gar nicht verbunden, die Wunde nachher nicht nach Nothdurft dilatirt, die fragmenta oder Splitter nicht gebührend heraus genommen, kein trepan appliciret worden rc. wie p. 17. u. 18. mit mehrerem nachzusehen. Wegen des aus Foresti observationibus allegirten

girten casus aber (so bey dem Auctore selbst nicht antreffen können) und den übrigen Exempeln, so dem Herrn Defensori unter die Hände gerathen, muß billig, ehe daraus ein Schluß auf andere gemacht wird, in Ermessung gezogen werden, daß (α) alle dergleichen Curen überaus selten, und mehrentheils nur als halbe miracula erzehlet werden (β) diejenigen so solchen Patienten assistiret, können sich öffters geirret und gemeinet haben, es sey etwas vom Gehirne, so sie in der Wunde gefunden, da es doch nichts anders als dicklige materie, oder auch ein schwammiges Auswachsen, gewesen, dergleichen sich aus den extravasirten humoribus an der dura matre leichtlich ansetzet. vid. Joh. Langii Epist. Med. Lib. I. cap. 6. p. m. 30. (γ) Weil der Patiente bey dergleichen Begebenheiten beym Leben geblieben, hat keine accurate inspection derer inwendigen læsionum können angestellet werden, so doch zu Determinirung, ob die Wunde nach denen ordinairen principiis medicis lethal oder nicht gewesen, ohnumgänglich erfordert wird. Wegen der diæt kan auch nicht erweisen werden, oder ist uns jemahls bekannt worden, daß bey dem Verwundeten ein error vorgegangen, ja tenuis sors derer Berg-Leute ist zu einer Zeit, wie sie in schweren Schaden erfordert wird, am allerbequemsten, indem einwenig eitels Brod, Wasser und Coffent, oder zum höchsten Breyhan zu einer kalten Schale, dero gewöhnlicher Tranck und Speise, durch welche keine wiedrige Zufälle können erreget werden. Die Bewegung des Patienten hat auch weiter in nichts bestanden, als daß er sich nach Hause führen lassen, und nachhero in der warmen Stube von dem Bette auf einen Stuhl zum Verbinden ꝛc. und von dar wieder ins Bette sich begeben, so im geringsten nicht pro abundanti kan gehalten werden. Das Vomiren ist, wie oben schon gezeiget, ein gewöhnliches Consequens derer mehresten læsionum capitis paulo grauiorum anzusehen, und wenn ja dadurch noch weiter Schaden im Haupte angerichtet worden, ist solches keiner andern Ursache als der essentiali conditioni vulneris eintzig und alleine beyzumessen. Aus was für Grund nun Dominus Defensor bey so bewandter Sache vermuthe, daß vulneratus hätte restituiret werden können, lässet man zwar an seinem Ort zu anderweitiger decision gestellet seyn, muß aber doch bey dieser Gelegenheit der defension abermahls mit wenigen erinnern, daß der Herr Auctor daselbst wiederum einen uns unbekannten Umstand der læsion anführet und fragmentorum laminæ interioris cranii gedencket. In dem Casu, so aus dem Ammanno citirt worden, stehen pag. 17. zwar eben die Worte, so der Herr Defensor gebrauchet, es folget aber nicht, weil sie in jenem Patienten gewesen, und

Domi-

Dominus Defensor solchen Casum den unsrigen gleich schätzet, daß aber was von jenem erzehlet worden, indistincte auf dem unsrigen könne ausgeschrieben und appliciret werden. Eben die Bewandniß hat es auch mit dem schon zu putresciren angefangenen sanguine extravasato, absonderlich wenn solches, wie es scheinet, und oben schon advertiret worden, für der trepanation verstanden wird; denn solche kömmt mit dem Ammanno zwar wiederum sehr wohl überein, unserer Relation aber ist es expresse zuwieder. Hierauf desideriret Dn. Defensor noch, daß die bey der Section befundene Umständliche Beschaffenheit des Cörpers nicht genugsam beschrieben. Wie er aber ausser dem, da gesaget wird, daß die übrigen beyden ventres, als Brust und Unterleib auch durchsuchet, aber nichts dabey vorgefallen sey, so etwas mit dieser læsion connectiret, oder sonst zu des Verstorbenen Ableben etwas hätte beytragen können, noch etwas mehreres zu prætendiren, befuget, solches kan man eben nicht absehen. Im übrigen aber seyn causæ und forma lethalitatis in dem Schluß des Sections-Berichts, umständlich und deutlich genug angeführet, wann daselbst declariret wird, daß wegen der (ex natura vulneris aller angewandten Hülffs-Mittel ungeachtet) nothwendig und ohnvermeidlich nacheinander folgenden bösen Umstände endlich der Tod befördert worden. Hiernechst erkennet man auch gerne, quod errare sit humanum; Eines erroris aber jemand zu beschuldigen oder vielmehr zu überführen, solches erfordert gewiß etwas mehreres, als Dominus Advocatus in seiner Defensions-Schrifft in diesem Stücke wieder uns beyzubringen vermocht; und die Zeit wird am besten lehren, ob man Gegeneinanderhaltung dieser Erläuterung unserer Relation und derer Einwendungen des Herrn Defensoris die causæ lethalitatis noch ferner pro non causis und unerheblich zu sehen. Ja wenn Defensor concediret, daß der Schlag mit der Axt das Gehirn und Haupt an und für sich selbst erschüttert, (wie er denn solches mit eben den hieher gesetzten Worten expresse thut) räumet er von selbst schon ein grössers ein: und der Schwindel so auf dergleichen concussiones cerebri a læsione externa folget, pfleget die mehreste Zeit etwas importanters und für das Leben gefährlichers zu bedeuten, als sonsten insgemein unter dieser Benennung verstanden wird. Ob man auch endlich diesen Schlag mit der Axt schon gewust, hat man doch bey dem Anfang der Cur, nachdem Patient von seiner Sinnlosigkeit sich wieder erholet und munter worden, die Gefahr für der Hand nicht so nahe geglaubet: daher aber folget bey weiten nicht, daß man ihn gantz ausser Gefahr geschätzet.

Wie

Wie weit conditio instrumenti lædentis zu determination der lethalität hinlänglich oder nicht erfordert werde, ist ex regulis medicinæ forensis bekannt, und haben wir hierinne so wenig denen præceptis Bohnii als andern zuwieder gehandelt. In dessen von uns bey der Hand gehabten exemplari de Anno 1711. in 4to heissen die allegirten Worte also: Verum quia & huic circumstantiæ (scil. instrumenti lædentis conditioni) soli innixi, pariter in ancipiti relinquuntur &c. Ob also in des Herrn Defensoris Edition etwa das Wort, worauf das Haupt-crinomenon ankommt, nemlich soli, ausgelassen, mit Fleiß übersehen worden, solches lassen wir für diesesmal ohnerörtert. Es ist auch zwar an dem, daß der effectus des Schlages mit der Axt freylich ex inspectione vulneris am meisten herzunehmen, wann aber darneben die Umstände der læsion mit dem instrumento lædente und modo læsionis übereinkommen, möchte solches die Sache des Beleidigers eher schlimmer als grösser machen. Ob in übrigen A. durch das Ausholen mit der Axt seinen Schwager nur abschrecken wollen, und wie weit es glaublich, daß er im Niederschlagen sich der force nicht gebrauchet, solches gehöret nicht in unser forum, und wird durch die Criminal-Untersuchung schon klar gemacht werden. Man lässet auch einiger massen gelten, daß der Hut welchen L. laut Actor p. 455. ad quæst. 2. auf dem Kopff gehabt, den Schlag etwas geschwächet, wie viel aber solches geholffen, hat der nachmahlige Erfolg und völlige Augenschein bey der Inspection gewiesen. Von was für Arth die Axt gewesen, solches kan auf bedürffenden Fall noch alle Tage gesehen werden, indem solche an das dieser Sache wegen formirte Criminal-Inquisitions-Gerichte extradiret worden und vermuthlich bey den Actis zugleich verwahret wird. Es mag auch solche der Herr Defensor nach Belieben ein Beil oder Axt nennen, so wird solches doch der Haupt-Sache keine Veränderung geben. Und wenn ja unter solchen verschiedenen Benennungen sonsten zweyerley diverse instrumenta solten verstanden werden (welches uns aber nicht bekannt,) wird doch hier allezeit dasjenige gemeinet, womit L. den Schlag vor den Kopff empfangen, wovon das blosse Eissen am Gewichte leichte 3. Pfund und mehr haben möchte. Endlich die noch in relatione allegirte passus ex Actis betreffend, so haben solche allerdings müssen mit angeführet werden, weil sie modum læsionis und die übrigen Umstände beschreiben, so sich gleich anfangs nach dem Schlag geäussert; deren Betrachtung unter andern zu Beurtheilung der Wunde unumgänglich nöthig. Es sagen auch die Acta laut des uns daraus communicirten Extracti, nicht nur von einer viertel Stunde, sondern an einem

nem andern Orte gar von einer halben Stunde, die vulneratus nach empfangenem Schlag auf der Erden gelegen. vid. Act. p. 113. in depositione testis J. H. Aus eben den Umständen haben auch die von diesen Umständen gebrauchten Worte der gemeinen Berg-Leute also müssen allegiret werden, weil sie aus deren Zeugen Munde nicht anders in dem Protocollo niedergeschrieben: und dahero sehr ungeräumt heraus kommen würde, wenn man bey dieser Gelegenheit aus affectirter delicatesse oder Reinigkeit der teutschen Sprache, andere und zierlichere dafür hätte substituiren wollen. Was wegen Ausführung des ergossenen Geblüts abermahls repetiret wird, ist im obigen schon genugsam beantwortet. Wie aber mediante trepanatione die Ergiessung des Geblüts ex corticosa substantia cerebri könne herausgenommen werden, solches ist in scholis Medicorum noch nicht bekannt; sintemahl diese Operation am Kopffe bis dato nur allein pro apertione calvariæ, nicht aber cerebri zu Hülffe genommen. Unter der Benennung des ventriculi dextri cerebri verstehet Dominus Defensor gantz recht einen von denen beyden anterioribus, denn diese seyn nur die eintzigen, so einander auf beyden Seiten gleich, und der 3te und 4te seyn einander besonders und ohne seines gleichen in der Mitte des Gehirns formiret. Wann aber schon ex physiologicis erwiesen wäre, welches man auch nicht absolute läugnet, daß in statu naturali in diesen cavitatibus cerebri beständig eine Feuchtigkeit etwa pro glandula pituitaria secerniret würde, wie solches die Structur und Lage solcher Theile nicht undeutlich an die Hand giebt; will doch dergleichen Quantität, wie sie in unserm individuo sich gefunden, gewiß etwas mehrers sagen, und kan nicht ohne Gefahr des Lebens seyn.

Daß die Trepanation noch frühe genug, eben zu rechter Zeit und methodice geschehen, ist oben weitläufftig erwiesen. Es ist aber das extravasirte Geblüth dadurch nicht allein nicht weggebracht, sondern hat auch nicht weggebracht werden können, weil es unter dem cerebro und cerebello auf der basi cranii, auch zwischen und unter beyden meningibus gestanden, wohin die Kunst keinen Weg zum Abfluß bähnen kan; hat also freylich durch dessen corruption der Tod müssen befördert werden. Wenn auch dem Herrn Defensori noch weiter anstößig, daß man saget, die Trepanation sey glücklich appliciret worden, muß er solches nicht auf den daher gehofften Effect ziehen, sondern bloß alleine davon verstehen, daß man die Gefährlichkeiten, so sonst bey dieser operation wohl zu besorgen, dieses mahl mit einander glücklich vermieden. Denn daß im übrigen diese heroica operatio dem Patienten zur Conservation und nach unserm Wunsch nicht zu statten kommen,

men, daran ist nichts anders Schuld, als die pur unglückliche und essentielle Beschaffenheit der Wunde an sich selbst. Woraus indessen noch könne præsumiret, oder der Schluß des Herrn Defensoris gemacht werden, wenn er acceptiret, es sey keine violation noch læsion in medullari substantia cerebri gefunden, solches kan man nicht absehen, indem in der relatione sectionis ausdrücklich stehet, daß das Gehirn selbst an seinen beyden substantiis, worunter ja medullaris mit begriffen, sey beschädiget gewesen. Item, daß zwischen den corrumpirten substantiis cerebri noch geronnen Geblüt angetroffen worden. Indessen da man wegen dieser læsionum bey der Section keine recht gewiß und augenscheinliche Umstände der wahren Beschaffenheit entdecken können, hat man lieber mitiorem viam erwählen und so wenig dem læso als lædenti zum Nachtheil etwas daraus schliessen wollen, sondern solches in seiner Ungewißheit beruhen lassen. Dieser Ursachen halber kan auch die objection aus Teichmeyers Medicina legali, wobey sonst wohl eins und andere zu erinnern, mit Stillschweigen übergangen werden. Daß aber die fragmenta vor der Stirne von der Säge verursachet, wie Dominus Defensor vermeinet, solches ist gantz falsch. Denn 1) wurde um die Gegend der læsion so behutsam als möglich mit dem anatomiren verfahren, und 2) war der Ort wo die Säge wieder die intention etwas zu tieff gegangen, zwar an der beschädigten Seite, aber nicht forne, sondern gantz hinter dem Ohre nach dem Nacken zu, und also fast mehr als eine Hand breit von der hintersten Fissur entfernet. Wenn endlich noch gesaget wird, daß pia mater gantz mit Eyter sey bedecket gewesen, will Dominus Defensor daraus urtheilen, daß sie in ihrer natürlichen expansion und ohne Zerlöcherung gewesen, die intention und Verstand unserer Worte aber ist allhier gar nicht, daß wir durch das Wort gantz bedeuten wollen, es sey diese tunica ohnverletzt gewesen, sondern ein ieder wird leicht von selbsten begreiffen, daß allhier durch gantz nichts anders bedeutet werde, als überall. Und ungeachtet satis notabilis solutio vnitatis an dieser membrana gewesen, hat doch die materie darüber stehen können. Was der Chirurgus St. besonders von einem todten Stück Bein bey der erstern Besuchung soll gesaget haben, davon weiß er sich nicht zu entsinnen, und möchte eben so wohl verhöret seyn, da etwa vom todten Fleisch oder Haut gesaget worden, wie ein zerquetschtes Wesen, dergleichen in der Wunde gewesen, wohl pfleget genennet zu werden, und man an statt dessen solches von Beinen oder Knochen verstanden. Letzlich muß wegen der von dem Herrn Defensore zum Beschluß der Erörterung seiner Cardinal quæstion pro illustratione angeführten

führten casuum noch erinnern, daß bey beyden gar wichtige Umstände contra renunciationem absolutæ lethalitatis vorhanden, die dargegen in unserm gegenwärtigen casu sich nicht befinden. Von dem ersten Patienten wird nemlich erzehlet, daß er nach empfangener Wunde von neuen sich entrüstet, darauf etliche Stunden getantzet und dermassen erhitzet, daß die Wunde wiederum frisch zu bluten angefangen; des folgenden Tags in einem Backtrog auf der Strassen ins Rathaus tragen lassen, und noch denselben Nachmittag eine viertel Meile bis nach seiner Heimat zu Fusse gegangen, auch endlich keinem mit nöthigen instrumenten versehenen Chirurgo anvertrauet worden. Von dem andern aber finden wir l. c. Ammanni, daß derselbe ob plane intermissam trepanationem fast eintzig und alleine gestorben zu seyn geglaubet werde. Denn obschon in dem Responso Facult. amissio loquelæ non statim accedens, auch mit pro ratione decidendi angeführet wird, zeiget doch Ammannus selbst, in denen diesem Exempel, pro discursu fürgesetzten thesibus No. 3. daß solches nicht hinlänglich sey, wenn er saget: Ego puto ἀφωνίαν pro gradu læsionis etiam quinta die supervenire posse, & tamen inferre lethalitatem, vid. p. m. 298. & 305.

Wann also aus dieser Erläuterung unserer unterm 4ten Nov. a. p. übergebenen relation und Beantwortung, derer von dem Herrn Defensore darwieder gemachten dubiorum, genugsam zu ermessen, daß bey dem nach empfangenen Schlage mit der Axt am 10ten Tage verstorbenen Bergmann L., so wenig in diæta als regimine und Cura etwas contra regulas methodi medendi versehen oder versäumet worden, so wird durch das Decisum einer Medicinischen Facultät gar leichte können erörtert werden, wie weit die von dem Herrn Defensore angeführte Gründe dem inquisito pro abolenda lethalitate ex vulnere necessario consequente könne zu statten kommen, welches wir abermahls pflichtmäßig hierdurch bezeugen, und mit unserer allerseits eigenhändigen Unterschrifft bekräfftigen sollen.

Z. am 13ten Martii 1723.

J. J. L. M. M. Ord.

C. N. St. Chir. Ord.

C. Chir.

Nothdürfftige Vorstellung gegen das den 17ten Martii 1723. ad Acta gebrachte Scriptum Medicum, ex parte Defensoris H. T. A. prætensi homicidii.

Dißseitige allerunterthänigste Defensions-Schrifft ist dem Berg-Medico und Chirurgis blosserdings zu diesem Ende communiciret worden, damit sie wieder die vom Defensore desiderirte Umstände von neuen pflichtmäßig berichten möchten, und sind dieselben dabey ausdrücklich bedeutet, daß die Haupt-Frage

Ob die Wunde absolute lethal gewesen oder curiret werden können?

höhern Orts dediciret werden würde.

Vol. 2. Act. pag. 89.

Medicus und Chirurgi sind aber mit Verfertigung dieses Erläuterungs-Berichts nicht vergnügt gewesen, sondern viel weiter gegangen, und haben sich unternommen dißseitige Defensions-Schrifft überall und von Punct zu Punct zu examiniren, und ihrer Meinung nach, zu refutiren.

Vol. 2. pag. 93. seqq.

Weil sie aber dazu nicht legitimiret noch bestellet sind, auch gantz ungewöhnlich und ungebührlich ist, daß die Aertzte, welche den Verstorbenen theils in der Cur gehabt, theils seciret haben sich der defension des inquisiti in prætenso homicidio zu wiedersetzen, und solche zu refutiren anmassen wollen, welches so gar dem Fiscal nicht verstattet, sondern nach eingebrachter defension so fort das Erkänntniß abgefasset wird: So ist zwar das quæstionirte Medicinische Raisonnement extra cancellos eine unerhebliche und vergebliche Arbeit, worauf aber, als auf eine vermeinte Confutation-Schrifft, in judicando nicht zu reflectiren, es hat auch Defensor nicht Ursache, darüber sich einzulassen, und ist dabey rechtl. persuadiret, es werde dergleichen Scriptum nicht ferner admittiret, noch Domino Medico & Chirurgis Extractus Actorum, dessen Empfangs sie sich in scripto quæstionis rühmen,

Vol. 2. pag. 111.

und daraus allegata formiret haben, weiter communiciret werden: Jedennoch findet Defensor solche Schrifft so wohl deren Entzwecks halber, als in denen vornehmsten Stücken sehr verfänglich und passioniret zu seyn, und ist

ist also genöthiget, auf erhaltene Erlaubniß dagegen unumgängliche Vorstellung zu thun, in der ohngezweiffelten Hoffnung, es werden hiemit ohne weitern Anstand Acta geschlossen und gehörigen hohen Orts zum Erkänntniß eingeschicket werden, als warum er zugleich inständig bittet. Den gefährlichen und passionirten Endzweck haben Dominus Medicus und Chirurgi selbst nicht verbergen können, indem sie bey Resolvirung der wenigen dubiorum nicht persistiret, sondern zugleich ingerendo vermeintlich decidiret haben, es sey die Wunde an und für sich tödtlich gewesen.

Vol. 2. pag. 108. 109. it. pag. 112. & passim.

Dahero sie auch im Anfange sothanen Scripti den vulneratum den erschlagenen L. nennen,

Vol. 2. pag. 93.

und inverso ordine charitatis alle Mühe und Bestrebung â dessein und als des inquisiti pars adversa dahin richten, daß armer inquisitus A. vom Leben zum Tode gebracht werden möge; gestalt sie sich so gar nicht gescheuet haben, darüber ihren Affect mit deutlichen Worten an den Tag zu legen, und ausdrücklich zu gloriiren:

> **Es erhelle genugsam, wie schwach die** *fundamenta* **seyn, so** *Advocatus pro defensione* **ergriffen ꝛc.**

Vol. 2. pag. 101. in fine & 102. init.

Item:

> **Es werde vor dem** *Inquisiten* **nicht viel Trost oder Entschuldigung können genommen werden ꝛc.**

Vol. 2. pag. 102.

Ingleichen:

> **Es falle die** *præsumtio juris lethalitatis exclusiva* **von selbsten weg ꝛc.**

Vol. 2. pag. 106.

Auch:

> **Es werde die Zeit am besten lehren, ob nach gegen einander Haltung dieser Erläuterung und der Einwendungen des** *defensoris* **die** *causæ lethalitatis* **noch ferner** *pro non causis* **und unerheblich anzusehen.**

Vol. 2. pag. 109.

Dieses kan Defensor nicht anders als eine Partheyligkeit und odium capitale gegen Inquisitum ansehen, und wird in dieser Meynung desto mehr

mehr gestärcket, da Dominus Medicus und Chirurgi von des inquisiti modo lædendi, von der Axt, von der Mütze, vom nieder fallen wie ein Baum, von Streckungen aller viere, und dergleichen Dingen, mit raisonniret, und gar passus ex actis allegiret haben, welche doch so wenig zur Cur als zur Section, vielweniger zum Medicinischen Bericht gehören, blosser Dinges aber in necem inquisiti abziehlen. Man muß sich auch verwundern, daß bey dem Umstande der Bewegung nicht allein vorgegeben ist, daß die Leute, so dem Verwundeten unter die Armen gefasset, dessen Bewegung erträglich gemacht, welches wieder allen Begriff lauffet, sondern auch das besondere momentum, daß er unter wegens in die Knie niedergefallen und wieder aufgestanden, wodurch die Bewegung vermehret worden, sicco pede übergangen, imgleichen das vomiren gering gemacht ist, da doch in relatione curæ ein starckes Erbrechen gemeldet worden. Es ist auch anstößlich, daß die Chirurgi so facil gewesen sind, in dieser Criminal-Sache das Scriptum in allen Puncten durch ihre Unterschrifft zu approbiren, da doch gar viele Lateinische allegata aus Medicinischen Auctoribus darin vorhanden sind, welche sie als der Lateinischen Sprache unkundig, nicht verstehen, und doch in fine nicht declariret haben, daß ihnen solche zu Teutsch expliciret worden. Vornemlich meritiret attention, daß der Chirurgus Casp. Nicol. St.

vol. 2. pag 114.

negiret von einem todten Stück Bein etwas bey der ersten Besuchung des Patienten gesaget zu haben, und solcher Gestalt fidem Protocolli

Vol. 1. pag. 5.

impugniret; Man considerire daselbst die materiam substratam:

> daß doch nach secirung des pericranii eine fractur gefunden, die sich anderthalb Zoll lang von der Dünje ziehet, und als gefährlich von dem Chirurgo angegeben wird, weil das Bein schon gantz todt und zermanschet wäre ꝛc.

Wie räumet sich aber, der ersonnene color von einem todten Stück Fleisch oder Haut dahin? Weil nun das Protocol wahr sagen muß, so fliesset daraus, wie weit dem Bericht ernannten Chirurgi oder dessen Erleuterung zu trauen? Hiebey ist in parenthesi zu notiren, es möglich sey, daß satis notabilis solutio unitatis piæ matris in Umkreiß, wie ein 6. Mgl. Stück von feinen Silber gewesen, und dennoch solche membrana fast gäntzlich mit Eyter bedecket gewesen, so überall mit einem Schwamm abge-

abgetrucknet werden müssen; Jngleichen, daß durch die Säge bey der Section mit derselben in die äusserste membranam duræ matris eine Oefnung gemacht worden, und dennoch solche nicht ohnfürsichtig geführet, noch daraus weiter zu præsumiren sey; dabey gereichet dem inquisito zum grösten præjudiz, daß bey denen substantiis cerebri Beschädigung und corruption als synonyma & æquipollentia gehalten werden, da doch diese ex accidenti a putredine herrühret, jene aber immediatam inflictionem supponiret, welches ohne contradiction, wenigstens ohne grosse obscurität nicht ist. Dahin gehöret auch das Vorgeben, als ob ex Act. Vol. 1. pag. 84. & 159. erhellet, daß dem vulnerato gleich im Anfange nach empfangenem Schlage die Sprache allerdings vergangen, und also der 58. Aphor. Sect. VII. Hippocrat. dadurch genugsam erfüllet sey ꝛc. Defensor hält unverantwortlich, daß in causa sanguinis die Worte captiret worden, ein anders ist, intermissio loquelæ, ein anders amissio loquelæ, den gäntzlichen Verlust will Hippocrat. haben, nicht aber die kurtze Zurückbleibung der Sprache, welche aus Bedauselung und Ohnmacht herrühret; die passus ex Actis lauten folgender Gestalt und zwar Vol. 1. pag. 85. (nicht aber 84.)

> Daß er wie ein Baum zur Erden gefallen und keinen laut von sich gegeben ꝛc.

auch Vol. 2. pag. 160. (und nicht pag. 159.)

> Wäre L. auch flugs hinden über zur Erden gestürtzet, und sey ohne sich zu regen oder sich zu bewegen, wohl eine Viertel Stunde so liegen geblieben ꝛc.

Daß aber der vulneratus die Sprache viele Tage behalten hat, erweisen Acta und die mit demselben verhaltene Verhöre, ingleichen der Bericht von der Cur. Von gleicher Beschaffenheit ist das wiederholte aflertum, daß der Beschädigte nach empfangenem Schlage würcklich eine halbe Stunde auf der Erden gelegen ꝛc. und ist zu verwundern, daß deßwegen ad Vol. 1. Act pag. 113. provociret wird, da doch daselbst die Zeugen A. M. K. und nicht der angebliche J. H. ad quæstionem: Ob sie kein Schelten gehöret? Nicht positive von einer halben Stunde, sondern dubitanter: Wohl eine halbe Stunde ꝛc. redet, welches von andern Zeugen aber, die von einer Viertel Stunde deponiret haben, elidiret ist, und so wenig zur Cur oder Section gehöret, als dem Herrn Medic. und Chirurg. etwas angehet. Die zu spät applicirte Trepanation ist auch aus

denen angeführten allegatis keinesweges salviret, vielmehr sind Dn. Medico und Chirurgis solche ihre allegata gäntzlich zuwieder; dann Jacobus Berengarius Carpensis de Fracturis Cranii saget nichts anders, als was disseits aus dem Petro Dionis angeführet ist, nemlich alia trepanatio subito & quam brevissime fieri debet nullis interpositis temporis induciis woran kein Zweiffel, wenn ein Streich mit der Axt auf das Haupt versetzet ist, denn da wäre vergeblich, auf signa accidentium zu warten, solches deduciret er pag. 244. §. 2. weitläufftiger und verstattet als denn ultra tertium diem nur frist, quando non summus certi de ærugine seu sanie aggreganda super panniculos, quod demum ex principiis accidentium debet cognosci &c.

Bohnius de Vulnerum lethalitate pag. 111. §. 2. entschuldiget alsdenn nur die späte trepanation, wenn entweder der vulneratus zu geschwind stirbet, oder nicht so bald böse Symptomata sich äussern, aut si de circumstantiis ejusmodi non constat &c. in præsenti casu aber sind leyder! circumstantiæ genug gewesen, welche die eilige trepanation erfordert haben. Cornelius Solingen in seinen Chirurgischen Handgriffen, siehet gleichfalls auf den Nothfall. Doct. Heister in seinen notis über den Dionem statuiret in casu necessitatis keinen Verschub, wann aber solcher nicht vorhanden ist, so erfordert er Aderlassen, purgiren, clystiren &c. Fiat applicatio ad præsentem casum! Nuck in Experiment. Chirurg admittiret blosser Dings in casu dubio symptomata, urgentia, denn wo eine klahre Sache ist, und dem Patienten das Messer sichtbar an der Kehle stehet, würde die Abwartung der Symptomatum gar nicht verantwortlich seyn.

Was brauchet man also weiter Zeugniß. Indessen hat Defensor nicht gesündiget, daß er die Zeit Rechnung vom ersten Tage der Verwundung angefangen, weil solches in Kranckheiten üblich ist, es kan auch nicht sinistre ausgeleget werden, daß er geschrieben, es hätte mit dem Trepano weiter als durchs Cranium seu calvariam avanciret werden müssen, weil zwar von selbsten sich verstehet, daß mit dem Trepan keine Oeffnung in den meningen zu machen, sondern solche zu incidiren sind, jedoch diese incision per cohærentiam zur trepanirung gehöret, und analogice also genennet werden kan, gleichwie solcher gestalt, occasione der trepanirung weiter durch die meninges und zwar vermittelst eines zarten Messerlein oder einer Lancette incidendo avanciret wird. Retro Citatus Ammannus Dec. 1. Hist. 7. in cribrat. n. 7. gebrauchen auch die phrasin:

sin: Est trepanabile &c. nicht de potentia, sondern de necessitate, gestalt er nicht allein num. 8. saget: Omnes hac suspicione vulnerati, si absque trepanatione moriuntur, illegaliter tractati sunt, si locus affectus fuit trepanabilis &c. und num. 9. nihilominus est trepanandum, quia præstat aliquid & anceps, quam nullum afferre auxilium, sondern auch solches noch deutlicher ex cribratione ad præcedentem historiam 6. n. 1. & 2. zu ersehen ist, als woselbst er cum indignatione die quæstiones formiret: Cur non aperuit cranium? cur læsiones cerebri non scrutatus est? Defensor will sich nicht weiter in den Medicinischen disput vertieffen ꝛc.

E. den 9. April. 1723.

J. C. W. Def.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es besagen die von E. K. G. B. und E. F. D. zu B. Justitien-Cantzeley an unsere Facultät übersandte acta inquisitionalia und angeschlossene Relatio Medici & Chirurgorum, was massen zu Z. am 25. Octobr. des vergangenen Jahres, Abends zwischen 3. und 4. Uhr ein Bergmann von 37. Jahren, von einem andern mit einem Beil dergestalt vor den Kopf geschlagen worden, daß er so gleich ohne Empfindung niedergefallen, auch nach einer guten Viertel-Stunde sich erst wieder erhohlet, und so dann von 2. Persohnen unter die Arme gefasset, nach Hause gebracht sey. Ob nun wohl der geschlagene sich die darauf folgende Nacht sehr starck gebrochen hatte, so wären doch auf die vom Medico und Chirurgo gleich Anfangs verordnete in- und äusserliche Hülffs-Mittel den 26. 27. 28. ejusd. keine gefährliche Symptomata verspühret worden, sondern es hätte sich vielmehr, nach geschehener zeitigen Erweiterung der Wunde und Entdeckung der fissuren (durch welche einige Feuchtigkeit durchgedrungen) unter der Wunde, welche eine qvere Hand breit über dem lincken Auge, fast mitten auf der Stirn angefangen, und nach dem hintern Theil des Hauptes zugelauffen, auch anderthalb Zoll lang und ein Zoll breit gewesen, alles in einem solchem Zustand angelassen, daß daher nichts gefährliches hätte mögen besorget werden. Dieweil aber der Verletzte am 29. Oct. sich etwas schlimmer und kräncker zu seyn beklaget, hätte man vor diensam erachtet, auf dem Arm eine Ader zu öffnen, auch mit inner-

nerlichen Medicamentis anzuhalten und darauf angemercket, daß die Wunde in etwas trockner worden, und das durchdringen der Feuchtigkeit aus den fissuris sich gestillet. Den folgenden 30. Octobr. sey zwar die Wunde gantz trocken angetroffen, der Patient aber noch schwächer erkant worden, also daß bey selbigem der Verstand und Sprache zu vergehen geschienen, dahero hätte man an diesem Tage die trepanation vorgenommen, welche der læsus nicht allein wohl ausgehalten, sondern es wäre auch aus solcher Oeffnung eine gute Quantität wässeriges Geblüt ausgelauffen und nach der Operation alle nöthige Vorsorge vor den Verwundeten getragen worden, welcher aber dem allen ohngeachtet den 4. Novembr. zwischen 6. und 7. Uhr Vormittags und also am 10ten Tage nach vorhergegangenen motibus convulsivis Todes verblichen sey.

Wann nun hierauf die zugefügte Verletzung durch eine Section genau untersuchet worden, so wurde dabey folgendes beobachtet: 1) daß sich viel geronnenes Geblüt zwischen dem pericranio und übrigen integumentis gezeiget; 2) sich unter dem obersten lincken Augenliede eine eiterige Materie gefunden; 3) an der Hirn-Schale auf der Mitte des Stirn Beins, gerade über dem lincken Auge ein starcker Riß von der Sutura coronali anfangend und zwey Finger lang zum Vorschein kommen, welcher sich ziemlich weit extendiret und incurviret; 4) ausser dieser fissur noch drey andere zarte Risse entdecket; um diese fissuras eine depressio cranii grösser als ein Hüner-Ey angemercket worden; 6) über dem kleinen Augenwinckel selbiger Seiten auf der Hirn-Schale einige vom Cranio abgesprungene scharffe, spitzige Stücken gefunden worden, davon eines 1. Zoll lang und bey 3. Strohhälmer breit, die drey übrigen aber einer Erbsen oder Linsen groß gewesen; 7) durch ein Loch, welches die Splitter am cranio formiret, man in die Höle der Hirn-Schale sehen können; 8) nach abgenommenem cranio aus der verletzten Seite viel eiterigte und mit Blut vermengte Materie gedrungen; 9) auf der dura matre gegen den Grund der Hirn-Schale viel Geblüt gelegen; 10) über dem lincken hemisphærio cerebri fast über der gantzen pia matre Eiter gewesen; 11) dergleichen auch unter der pia matre sich gefunden, welches sich in die anfractus cerebri begeben; 12) an dem anteriori sinistri hemisphærii lobo beyde meninges in der Grösse eines 6. Mgl. Stücks vielfältig gerissen, nechsthin das Gehirn in beyden substantiis beschädigt gewesen; 13) anbey ein abgerissenes vas sanguiferum eines dünnen Binnfadens dick, mit geronnenem Geblüte, welches in die über 1. Zoll breit corrumpirte sub-

stantias cerebri gedrungen, angetroffen worden; 14) unter der rechten Helffte des cerebri, wie auch dem cerebello einige Löffel voll wässerichtes Geblüt gestanden; 15) der dexter ventriculus cerebri gantz mit wässerichter Feuchtigkeit angefüllet gewesen.

Nachdem also über den erfolgten Tod und die dabey geführte Cur von unserm Collegio ein wohlgegründetes Urtheil erfordert worden, so haben wir nach collegialischer, wohlbedächtiger Uberlegung und Einsicht angemercket, daß die Læsion, welche dem Verstorbenen angebracht worden, nach allen Umständen gleich Anfangs sehr gefährlich anzusehen. Sintemahl ein mit vollen Streich mit dem Nacken der Axt vor den Kopff vollführter Schlag, an sich selbst brutal und destomehr bey einem Menschen äusserst gefährlich ist; wie solches die schleunige Verstand- und Sinnlosigkeit, welche fast eine halbe Stunde lang gedauret, nicht weniger das bald darauf erfolgte Erbrechen gleich Anfangs bezeuget. Gleichwie aber insgemein alle Wunden am Haupt considerable sind, so hat man um so vielweniger bey gegenwärtigem casu sich denen Anfangs gering scheinenden Umständen zu vertrauen gehabt: allermassen man dem nächsten Tag nach Verwundung gleich eine fissur entdecket hat, nechsthin aus dem verübten Schlag mit der Axt leicht zu vermuthen gewesen, daß es in diesem Zufall an Extravasirung des Geblüts nicht werde gefehlet haben.

Indem auch insbesondere bey unserer Facultät Ansuchung gethan auf diejenigen Einwürffe, welche vom Defensore Inquisiti wieder die Cur des læsi gemacht und eingebracht sind, zu reflectiren, so können wir keines weges verhalten, daß bey gleichwohl ermangelden gefährlichen Zufällen dennoch eine Trepanation den andern Tag bey noch bessern Kräfften des læsi hätte vorgenommen werden sollen: zumahlen sattsam das Ausdringen der Feuchtigkeit aus denen fissuris angezeigt, daß viele extravasirte humores im Kopf befindlich, welche durch solche zeitige Trepanation und Incision der meningum um ein mercklich mehrers wäre gelüfftet worden; da im Gegentheil sich durch verweilte Trepanation aus den fissuris die subtilior humorum portio verlauffen, dadurch die übrigen mehr inspissiret, welche nachher unter der Sectione als ein zähes Eiter angetroffen worden. Ferner ist auch sehr wahrscheinlich, daß aus dieser verhaltenen Materie das Drücken vor der Stirn und Schwehre im Kopf, worüber der Verwundete am 27. Octobr. geklaget, nicht weniger, daß aus der von solcher verhaltenen Materia verursachten Comprimirung des Gehirns und Verhinderung des höchstnöthigen circuli humorum eine Absonde-

sonderung dünner Feuchtigkeiten in intimiorem cerebri substantiam mag hergekommen seyn.

Ob nun wohl aus diesen bißher berührten Umständen der verweilten Trepanation, Anfangs gering geschienenen Læsion, Mangel gefährlicher Symptomatum, den am zehnden Tag erfolgten Tod, die illethalitas læsionis hätte mögen erhärtet werden; so sind dennoch dabey einige gantz anders belehrende Umstände anzumercken. Denn da an der weitern Cur des erschlagenen nichts auszusetzen, sondern dabey alle fernere nöthige und laut der an uns abgesendeten Acten, gehörige Vorsorge geschehen, die durch 2. Persohnen geschehene Anheimführung des læsi nach vollbrachtem Schlag keine bedenckliche Hitze und Wallung des Geblüts verursachen können; vielweniger so bald nach verübter Verwundung eine Laxation dienlich oder nöthig gewesen wäre, indem die deßfalls angebrachte Motiven gantz ungegründet; die contusio welche durch den Schlag mit der Axt verübet worden, sehr gewaltig, die concussio cerebri hefftig, die fissuræ groß und vielfältig, die compressio sehr starck, die Zersplitterung der Hirn-Schale gefährlich, bey dieser Zersplitterung eine dilaceratio meningum, duplicatæ cerebri substantiæ & notabilis vasis sanguiferi erfolget, dadurch eine extravasatio sanguinis verursachet, als welche aus dem auf dem Grund der Hirn-Schale befundenen vielen Geblüt zum Theil erhellet, unter der rechten Helffte des Gehirn und cerebelli viel extravasirtes Geblüt angetroffen, es unmöglich gewesen, auch mit der allerzeitlichsten Trepanation solche ausgetretene und in und unter dem cerebro angemerckte humores auszuführen, dieweil solcherley Oefnung nur die in den lateribus und obern Theil des Kopfs befindliche humores abzuleiten vermögend gewesen wäre, auch keine Verwahrlosung quoad regimen & diætam noch zur Zeit dargethan worden: so statten alle diese momenta ein sattsames Zeugniß ab, daß die Verletzung von einer tödlichen Folge gewesen sey. Es pflegen die scripta Medicorum und Chirurgorum zwar vielfältige Meldung zu thun und exempla beyzubringen de illethalitate gravissimarum capitis & magnarum cerebri læsionum & vulnerationum; allein man kan daher nicht absolute auf alle und jede casus argumentiren, und zwar um so vielwenigrr auf gegenwärtigen Zustand, weil bey solchem so viel Umstände concurriren, dergestalt, daß nebst göttlicher Direction, auch der starcken Natur des læsi und übrigen guten Vorsorge Medici & Chirurgorum zuzuschreiben, daß der Tod nicht

nicht ehender erfolget, der sich doch vielleicht bey zeitiger Trepanation noch länger hätte verweilen können.

Dieweil nun alle obangeführte Umstände und Ursachen aus denen Relationibus & Actis gezogen und mit reiflicher Einsicht connectiret worden: als erklären und achten wir diese Verletzung, insonderheit wegen der durch die Unmöglichkeit eductionis humorum extravasatorum verursachten corruptiones cerebri und daher entstandenen übrigen læsiones functionum vitalium & animalium vor absolut lethal und incurabel. Uhrkundlich haben wir dieses von uns abgefaste und erforderte Decisum mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräfftigen wollen. So geschehen Halle, den 1. Junii 1723.

Epicrisis in Casum XXVI.

QUod unicus, licet non extremi roboris, ictus, capiti inflictus & quidem anteriori ejusdem regioni illatus, absolute mortem causari queat, præsens testatur casus: etenim in robustis naturis & durioris sortis hominibus, non semper ex symptomatum periculosorum, aut subitaneo, aut multiplicato concursu, quotidiana etiam continuatione, multiplicatione & argumentatione absolute lethalitas demonstrari potest, siquidem in ejusmodi subjectis vel pauca symptomata, vel post aliquam moram supervenientia perniciosa pathemata mortis necessitatem confirmare possunt; unde male interdum defensores indiscriminatim totum periculosorum symptomatum cumulum & concursum urgent, qui in sensibilioribus & multis modis discretis personis occurrere observantur; quo loco in annotandis & decidendis talibus casibus provide differentia ætatis, temperamenti, virium, nationis, educationis, vitæ generis, sexus, sensibilitatis, consuetudinis, individualis habitus, hæreditariæ dispositionis, circumstantiarum ante actarum, morborum perpessorum, status plethorici, morum personalium &c. advertenda & concilianda est; In præsenti quidem casu mox ab initio & in reliquo affectus successu summe periculosus status inclaruit :facile enim colligere licet, qua scilicet continentia, providentia & moderatione metallicolæ concertent, ut rudioris indolis atque corporis homines ictus satis validos gerere solent: ipsa conditio instrumenti, quo cum læsio inflicta fuit, perinde percussionis qualificatam & omninosam perniciem comprobat; nam cum dorso cujuscunque ligonis, quo alias metallifossores utuntur, eine Keil-Haue, aut cujuscunque etiam securis, sine magna opera & difficultate mortalis plaga infligi potest: si itaque ligno quis occidi potest, quidni tanto magis ferro; unde & seorsim *Carpzovius Prax. Crim. Part* I *qv.* 3. *n.* 9 dicit: *homicidii pœnam incurrit, qui ferro vel securi arboraria aliquem occidit*: pergit author *n.* 10 *quod & obtinet in ferro parvo, seu armis ferreis minoribus, ut pugione, brevi gladio, malleo, cultro & PARVA SECURI vel securicula* &c. accedit porro, quomodo læsus ab hoc ictu confestim sensu & ratione privatus conciderit, & per notabilem temporis moram in tali statu succubuerit, quomodo mox suspecti vomitus supervenerint, quomodo tempestive fissura satis evidens innotuerit, quomodo ex eadem fissura transudaverit materia, quomodo prior læsionis status proxime

in deteriorem gradum delapſus fuerit, quomodo Venæ Sectio parum aut nihil levaminis attulerit, quomodo vulnus exaruerit & humida materia tranſudare ceſſaverit, quomodo perpetuo læſus debilior redditus fuerit, quomodo ratio & loquela tandem vacillare cœperint, quomodo ſub tali ſtatu trepanatio adhibita fuerit, ut tandem cum convulſivis motibus ad mortem læſus properaverit: ex ſingulis prædictis circumſtantiis ſatis luculenter periculum offenſionis eminuit; & ſicut in nulla capitis offenſa ſecuritati ſtudere convenit, ita in hoc caſu facile ominoſus ſtatus agnoſci, præcipue vero peritus & judicioſus artifex levi ſtudio colligere & juſte concludere potuit, quod, dum per dedectam fiſſuram humiditas quædam emanavit, neceſſario major illius copia in interiore cavitate capitis deliteſcere debuerit: quare pro avertenda omni ſuſpicione & oblocutione tam Venæ Sectio, quam Trepanatio maturius adminiſtrari debuerit; Venæ Sectionis tempeſtivam ordinationem in talibus caſibus quod attinet, tunc illa præcipue neceſſaria eſt in ſubjectis plethoricis, iracundiis, ſub iracundiæ calore, altercatione & compotatione læſis, quæ ſpirituoſorum ingeſtioni adſueta, quæ etiam ſanguinis commotionibus & evacuationibus prægresſis obnoxia fuerant, quæ inſuper gravem cerebri contuſionem perpeſſa ſunt, unde ardua & periculoſa ſanguinis ſtagnatio aut extravaſatio metuenda & præſumenda eſt: Trepanationis uſus opportunus multum proficit, vel in ſimplicioribus capitis contuſionibus & plagis, vel in complicatis fiſſuris, ubi præcipue ſontica, ambigua & periculoſa ſymptomata vel pauca, vel numeroſa concurrunt, tanto magis vero, quando extravaſatio & ſecesſio humorum manifeſtis ſignis, utpote in præſenti caſu, ſe monſtravit: utrumque auxilium eo magis tempeſtive ſuſcipiendum eſt, quo magis neceſſariæ vires adhuc præſto ſunt, & principiis conſequentium immedicabilium effectuum cum tali ſubſidio ſubvenire licet: ſerius vero applicata talia adminicula non modo nihil juvant, ſed utplurimum plus nocent: Rebus licet ſic ſtantibus, in præſenti tamen caſu mors potius ipſi læſioni, quam retardatis ejusmodi auxiliis adſcribenda eſt; & meretur utique aliquam animadverſionem, quando in talibus cauſis & caſibus interdum ſine fundamento medicorum curationes, læſo adhibitas, defenſores reprehendunt atque ſub minus ingenuam cenſuram vocant, imo quandoque haud erubeſcunt, præcipue quomodo hoc aut illud experiri debuerit ipſe medicus, ſicque præter neceſſitatem aliquando obloquuntur, ne nihil egiſſe videantur: quæcunque vero proximiores cauſæ a læſione inflicta natæ, mortem provocaverint, illæ in reſponſo ordinate, diſerte, perſpicue & ſufficienter ſignificatæ ſunt.

CASUS XXVII.

CEREBRI VULNUS CIRCUMACTO INTEGRO MENSE LETHALE.

Den 13. Decembr. A. 1717. wurden von einer Löbl. Juriſten-Facultät allhier der Mediciniſchen Facultät communicirt Acta Inſitionalia wieder M. F. Z. Gefreyten von des Capitains G. v. B. Com-

Compagnie J. D. Regiments in puncto eines an A. H. R. von 23. Jahr Soldaten von dem J. H. Regiment verübeten Homicidii: welcher letztere den 30. Julii 1717. verwundet und den 30. Aug. ann. ejusd. gestorben, an dem in der vorgenommenen Section folgendes befunden worden: 1) eine Hieb-Wunde im Ober-Theil des ossis bregmatis dextri lateris eines halben Fingers lang neben der sutura sagittali, so per superiorem cranii tabulam gegangen, doch aber mehrentheils zugeheilt gewesen. 2) eine durch den Degen gestochene Wunde eines kleinen Finger breits über dem lincken Ohr, etwas vorwärts, welche eines Fingers breit lang war, und durch die Haut den Musculum temporalem und beyde tabulas ossis temporum penetriret: Nach abgenommenen Cranio hat man (zumahl nach Besichtigung und Application des Thäters Degen) observiret, daß diese Stich-Wunde durch duram und piam matrem und zu eines halben Fingers breit in corticalem & cerebri substantiam gegangen, und wurde zu 2. Untzen materiæ purulentæ daselbsten in einem a materia, cooperante natura, formireten sacco befunden, welcher saccus aus einem ziemlich firmen Häutgen bestand und zu anderthalb Glied tieff und zwey Fingers breit weit war: unter dem cerebro und neben dem cerebello ist zu 2. Löffel voll wässerlicher Materie gefunden worden: Bey Besichtigung des übrigen Cörpers ist äusserlich der gantze Leib unverletzt gewesen, allein nach Eröffnung des Unterleibes und der Brust hat man den lincken lobum der Lungen an der pleura scharf angewachsen gefunden, und war auch dieser Lobus, sonderlich in inferiori parte voll grün-gelblichter Materie, das diaphragma hujus sinistri lateris war auch voller grün-gelblichter Bläsgen, dahingegen der rechte lobus pulmonum nicht angewachsen, und nachdem man ihn durchgeschnitten, gantz natürlich gefunden wurde: Vor empfangener Blessur soll Defunctus gesund gewesen seyn, nur etwas heischern geredet haben. Den Tag nach der Verwundung hat man bey ihm eine insignem mentis alienationem und einen unvollkommenen Verstand bemercket, nebst einer vielfältigen Zuneigung zum Schlaff und pulsu leniter febrili mit nach und nach zunehmenden contabescentia totius corporis &c.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Als von dem Hochwohl-Gebohrnen Herrn von H. hochbestalten Obrist-Lieutenant an unsre Facultät die Acta Inquisitionalia wieder M. F. Z. eines gefreyten von des Herrn Capitains G. von B. Compagnie. D. Re-

D. Regiments übersandt und begehret worden unsere Meinung über den, dem A. H. R. von gedachten Z. beygebrachten Stich, zu berichten und ob derselbe vor sich absolut tödlich zu achten sey, abzufassen, so haben wir nach reiflicher und gnugsamer Durchlesung so wohl der Acten insgemein, als absonderlich der darinn fol. 43.-53. enthaltenen deposition derer Herrn Medicorum und Chirurgorum, wahrgenommen, daß derjenige Stich, worauf es lediglich ankommt, eines kleinen Fingers breit über dem lincken Ohr vorwerts eines Finger breits lang, durch die Haut, den musculum temporalem, durch das os temporum, durch duram & piam matrem, zu eines halben Fingers breit in corticalem & cerebri substantiam gegangen, worinnen 2. Untzen materiæ purulentæ in einer cavitate saccata gefunden worden ꝛc. nachdem læsus einen gantzen Monat vom 30. Julii anni labentis biß den 30. Augusti nach geschehener Verwundung sein Leben gefristet: und obgleich 1) eine Verwundung des musculi temporalis nicht tödtlich, obzwar ausserordentlich schädlich 2) eine Verwundung regionis temporalis auch nicht absolut lethal. 3) ja so gar vulnera cerebri 4) auch wohl solche, die in die so genannte medullarem substantiam penetriret haben, dann und wann nicht lethalia gewesen, und welches noch mehr ist, 5) solche Hirn-Wunden, welche vor lethal insgemein erkannt werden, in einem und andern ohne erfolgten Tod curiret worden sind, und zwar mehr ex benignitate naturæ und besonderer Vorsehung GOttes, als ex potestate und dexteritate artis: so ist doch insgemein bekant, daß diejenigen vulnera, welche utplurimum lethalia, nach Beschaffenheit der Umstände allerdings pro talibus zu halten sind; ja obgleich der lethale eventus nicht so geschwind und plötzlich mit seiner Ursach cohæriret, so ist auch hierinnen der besondern Göttlichen Providentz zuvorderst das meiste, dann auch denen Kräfften, der Jugend und so genannten guten Natur des læsi, ja auch endlich guter Wartung und wohl adhibirter Hülffe vieles zuzuschreiben, ohne welche um so viel schleiniger der tödtliche Ausgang würde erfolget seyn. Es haben auch hierinnen so wohl die alten als neuern Medici und observatores genugsamen Unterricht gegeben, daß unter gewissen conditionibus die vulnera cerebri lethalia sind, und ob zwar nicht alle Wahrheiten in Hippocrate zu suchen, so ist demselben dennoch in so ferne Glauben beyzumessen, als er solche Dinge, welche allen Menschen gemein sind, vorträget, da man hingegen wohl weiß, daß dessen observationes nicht gäntzlich mit denen unsrigen zu vergleichen sind, in welcher Absicht wir allerdings uns beruffen

auf

auf den merckwürdigen textum so *in Libr. de cap. vuln. §. 3. num. 1. seqq.* enthalten, alwo er sagt: *universi capitis os tenuissimum ac debilissimum, quod est circa sinciput,* und in derselben connexion fortfähret, *& lethaliora* (*καὶ θανατιμώτερα*) *ac ad curandum & effugiendam mortem difficiliora sunt vulnera hac parte, quam alibi in capite,* und hernach: *cæterum ex reliquis ossibus id quod circa tempora est debilissimum:* welches er von denen locis sagt, wo die vulnera eminentia nicht nur lethalia, sondern lethaliora sind. Wann wir nu die gegenwärtige Verwundung betrachten, so ist sie nicht nur allein als eine mit höchst-gefährlichen Umständen qualificirte anzusehen, da sie 1) durch den musculum temporalem, 2) durch das os temporale, 3) in das Gehirne, 4) nebst einer andern Haupt-Wunde, 5) unter vieler Verblutung 6) mit einem starck geführten Stoß, da nothwendig der Stich tief penetriret hat, indem der Inquisite nach fol. 6. 7. 26. etlichemahl an den Degen gezucket, bis er ihn aus der Wunde wieder ziehen können) ergangen, sondern da sie noch vielmehr in profundam cerebri partem und in solche regiones cerebri eingedrungen, woraus die nervi ihren Ursprung nehmen, absonderlich in confiniis organi sensorii, und da so gar eines halben Fingers breit die Wunde in die corticalem & cerebri substantiam gekommen, daß sich darinnen eine Quantität von 2. Untzen einer extrichten materiæ nachmahls aufhalten können, vor lethal zu achten: und obwohl nach und nach diese innerliche cavität unter Verfliessung eines gantzen Monats hat mögen erweitert werden, so hat doch die Capital-Wunde hiezu das meiste contribuiret, besonders da sich nach fol. 47. so gleich den Tag nach geschehener Verwundung bey dem defuncto insignis mentis alienatio, folglich ein præternaturalis sopor und unvermeidliche contabescentia eingefunden, ja da nach fol. 85. gleich den Abend noch nach geschehener Verwundung die Sprache schwehr und stammlend worden conf. fol. 68. ohne bey dem læso eine Berauschung vermerckt zu haben, welches alles solche Symptomata sind, welche alle vorgesetzte ad vulneris lethalitatem gehörige Umstände bekräfftigen: und ist allerdings nebst göttlicher Güte denen Herren Medicis und Chirurgis vieles zuzuschreiben, daß sie bey wohlgeführter Cur es so weit gebracht, daß der Todt einen gantzen Monat sich verweilet, zu welchem mehrern Erweiß annoch zu zehlen ist, daß nebst solcher guten, gründlichen und vernünfftigen Vorsorge, sich des Patienten eigene gute Natur nach fol. 45. (da die colligirte materia in einem besonderen sacco befunden worden) helffen wollen, aber ob lethalitatem status nicht vollbringen können: bey allen diesen Anmerckungen aber ist doch diese lethali-

thalität in so weit von andern unterschieden, daß sie sich gleichwohl bis zu Ende eines gantzen Monats extendiret: welchen Umstand wir dann denen Herren Rechts-Gelehrten zu beobachten überlassen. Ausser diesem hat die observirte morbosa pectoris constitutio diesen Todt nicht effectuiren mögen, indem sich solcherley Zustände in viele Jahre oder längere Zeiten gemeiniglich erstrecken und man in gegenwärtigem casu noch die dubiam quæstionem vor sich hat, ob nicht ratio vulneris, diesen affectum pectoris dergestalt exacerbiret habe, wie er sich nach dem Todt præsentiret. Urkundlich haben wir dieses unser in ratione & experientia gegründetes Judicium mit unserm gewöhnlichen Siegel und Unterschrifft bekräfftigen wollen. Halle den 14. Decembr. 1717.

Epicrisis in Casum XXVII.

PRæsens casus quoad nonnullas circumstantias & qualitates mitioris indolis & vix lethalis esse videtur: interim principale vulnus, quod per sinistrum tempus in intimiorem capitis regionem penetraverit, altioris est indaginis: propterea periti medici & chirurgi lateralia talia cerebri vulnera non modo pro valde periculosis sed & pro re nata aliqua illorum pro absolute lethalibus judicant, quoniam variæ periculosæ circumstantiæ coincidunt, e quibus facilius lethalis eventus provocari potest & solet: hoc ipsum vulnus cum magno impetu inflictum fuerat; unde sontica simul cerebri contigit contusio; hæc læsio subinde periculosum temporum locum offendit & per hunc in medullarem cerebri substantiam penetravit, maxime in basin cerebri & præcipue in confinia, ubi nervi ad aurem æque ac oculum ejusdem lateris egrediuntur; huic vulnerationi confestim rationis perturbatio & balbuties linguæ, imo brevi post soporosus affectus supervenerunt, adeo ut hæc symptomata mox ab initio perquam periculosa fuerint: sed quemadmodum in hoc casu optima medela adhibita, læsio vero nullo modo emendata fuit, ita vix in adventitiam crassam causam culpa conjici potuit, nisi præcipue ad intimiorem læsionis locum haud sufficiens patuerit accessus, indeque materiæ secessio & abstersio congrue succedere minus potuerit; neque quidem hiatus & amplitudo vulneris necessaria præditus fuit apertura, siquidem ensis eidem ita firmiter inhæserat, ut cum aliqua vi retrahi debuerit: tanto minus hoc loco accessus ad intimiorem læsionem amplificari aut dilatari potuit, quare materia, quæ secessit, successiue cerebri substantiam plus offendit & ulceris instar arrosit: ut tandem in caverna pondus duarum unciarum de tali materia repertum fuerit: inclaruit vero in eodem casu singularis naturæ synergia, qua internam læsionem aliqua cicatrice, cerebro competenti, protegere laboravit, quæ cicatrix in forma membranosi sacci, in quo materia illa asservata fuit, comparuit; neque diffidentia quædam ullius animum occupare potest, quin hoc vulnus etiam Deo benedicente curari potuerit, si huic materiæ ullo modo exitus & separatio conciliari etiam potuerit: quo posteriori cessante, cessat etiam prius; premit itaque præsentem casum qualitas absolutæ lethalitatis, quæ tamen deinde aliquot modis limitari potest: unde mitior in hoc etiam casu inter medicos prævalet sententia, dum consectaria, unacum adynamia artis in illo magis, quam

quam ipſa læſio advertenda & conferenda ſunt; inde etiam Deo annuente contigit, ut per integrum menſem lethalis ille eventus dilatus fuerit.

Reſponſum Facultatis Juridicæ Halenſis.

Als derſelbe uns ge[..]ltene Regiſtraturen, verfaßte Inquiſitions-Articul, M. F. Z. darauff erſtattete Antwort, und was er zu ſeiner defenſion in Schrifften übergeben zugeſchicket ꝛc.

Hat Inquiſit in Güte geſtanden, daß er den 30. Jul. a. c. mit A. H. R. in den ſo genandten Danckworts-Kruge, vor dem Kielinger Thore, in Uneinigkeit gerathen, darauf er ihn auf die Gaſſe gefodert, und dieſer einen gefährlichen Stoß über das lincke Ohr durch das Os temporum in das Gehirn hinein bekommen, daß er die Nacht vor den 31. Aug. daran verſtorben. Ob nun wohl Inquiſit hierbey zu ſeiner Defenſion anführet, daß er mit dem verſtorbenen R., gut Freund iederzeit geweſen, auch ſie damahls in Friede mit einander getruncken, dabey aber wie R. die Treppe hinauf gegangen, der Inquiſit nach der Zeugen Auſſage zu andern im Hauſe ſitzenden geſagt, daß die Br. brawe Kerl wären, welche die B. beſcheiſſen könten, welche Wörte R. ohn Urſach auf ſich gezogen, wieder von der Kammer herunter gekommen, ſeinen Rock nebſt geholtem Degen in der Hand gehabt, denſelben ausgezogen, und mit dem Degen den Inquiſiten auf die Knie geſchlagen, auch geſagt: Komm nur, ich will es mit dir ausmachen, worüber doch Inquiſit nur gelachet, endlich aber, wie er mit Ihm aus dem Hauſe, welches R. zuerſt aufgemacht, gegangen, ſich mit Ihm zu ſchlagen, ſey genöthiget worden. Dep. teſt. fol. 16. 17. 18.

Woraus denn ſo viel erhellet, daß R. autor rixæ geweſen, und an ſeinem erfolgtem Unglück ſelbſt ſchuld ſey, welcher Umſtand in peinlichen Fällen abſonderlich in Conſideration gezogen werden muß, und ſonſten zu des Inquiſiten defenſion ſehr viel beyträgt, cum in autorem rixæ omne ſiniſtri eventus periculum redundet.

L. §. 5. de vi bonor. rapt.
L. 29. §. 7. ad L. aquil.

Hiernechſt auch die Vulneris lethalitas noch billig in Zweiffel gezogen werden möchte, abſonderlich da nach der Verwundung der Entleibte noch über 30. Tage gelebt, und exempla zubefinden, daß dergleichen Haupt Wunden curiret worden, alſo nicht einſten, ob er an ſolcher Wunde oder nicht viel-

mehr ex alia causa verstorben, ausgemacht sey, absonderlich da seine Intestina sehr schlecht beschaffen befunden worden, und zu vermuthen gewesen, daß er nicht lange mehr leben können, semper autem in dubio ad mitiorem sententiam inclinandum est, und ob zwar Inquisit, da N. bereits keinen Degen mehr gehabt, auch inquisit solchen bereits wieder eingestecket, auf gedachten N. abermahl loßgegangen, seinen Degen gezogen, und ihm die unglückliche Wunde beygebracht; da noch wohl dabey zu consideriren seyn möchte, daß der Inquisit damahls noch in summa iracundia gewesen, N. auch dadurch, daß er nach empfangener Haupt-Wunde den Rock ausziehen, und sich ad ulteriorem pugnam præpariren wollen, auch von Revange gesaget, ihn ferner irritiret, auch solches mehr zu seiner Defension gethan zu haben scheinet, da nicht einsten aus denen actis erhellet, ob N. damahls seinen Degen nicht mehr gehabt, und was also darauf erfolget, mehr pro culposo facto zu halten seyn möchte, absonderlich weil inquisit gestehet, daß er keinen animum occidendi gehabt, und ihm nur einen Stoß in den Arm geben wollen, dazu ihm des Entleibten furieuse Aufführung gebracht, als welcher ihn noch dazu bis an das Thor verfolget und mit Schmehlen beständig continuiret, bey welchen Umständen es das Ansehen gewinnen will, als ob der Inquisit nur mit einer extraordinaria pœna belegt werden müsse:

Weil aber dennoch anfänglich so wohl nach dem attestato medicorum & chiurgorum loci, als auch responso Facultatis medicæ an der lethalitate vulneris keines weges zu zweiffeln, und ob der Entleibte gleich noch über 30. Tage gelebt, dennoch aus der fol. 1. befindlichen Registratur erhellet, daß ihm gleich den andern Tag nach der Verwundung, die Sprache vergangen, er auch laut fol. 39. befindlichen Registratur die gantze Zeit seines Lebens beständig ohne Verstand und zuletzt ohne Empfindung gelegen, mithin aus solchem Zustande leicht erhellet, daß N. an solcher hochgefährlichen Wunde, welche in ipsam substantiam cerebri per Matrem duram & piam gedrungen, gestorben, und man dahero hiebey, da er noch so viel Tage nach der Verwundung gelebet, die lethalität der Wunde in keinen Zweiffel ziehen kan, wie selbsten die hochlöbliche Medicinische Facultät geurtheilet, es also nur eintzig und allein vorjetzo hierauf ankommt, ob dieses homicidium pro voluntario aut culposo zu achten. Da denn zwar nicht zu leugnen, daß der Entleibte autor rixæ gewesen, gleichwohl der Inquisit dabey nicht ohne Schuld geblieben, vielmehr fol. act. die Zeugin aussagt, daß nachdem R. seinen Rock angezogen, sie beyde zugleich vor die Thüre gegangen, und zugleich die Degens

gezo-

gezogen, also inquisit, der des Entleibten Vorhaben wohl gewust, freywillig zu solchen Schlägen sich beqvemet, und ohngeachtet er den Entleibten, nach dem er denselben auf sich abarbeiten lassen, eine Wunde über den Kopf gegeben, und derselbe darauf eingehalten, dennoch nicht abstehen wollen, zumahl aus der fol. 8. befindlichen Aussage erhellet, daß R. Mutter bey der ersten Verwundung des Entleibten darzu gekommen dahero der Entleibte ihr den Degen zuhalten gegeben und seinen Rock, um denselben nicht blutig zumachen, auszihen wollen, sie aber dagegen sofort mit den Degen weggegangen und denselben versteckt, inquisit auch darauf den seinigen in die Scheide gesteckt gehabt, ferner die R. bey ihrer Zurückkunft inquisiten gebethen, daß er ihren Sohn zu frieden lassen möchte, er aber darauf versetzet, gehe du alte Hure, oder ich hauhe dir den einen Arm vom Leibe, woraus des Inquisiten intention und Vorsatz leicht erhellet, dabey denn andere Zeugen fol. 32. seqq. hinzuthun, daß inzwischen, da R. keinen Degen mehr gehabt, sondern sein Kleid ausziehen wollen, sich aber dabey verlauten lassen, Inquisit solte ihm Revange geben, er sofort wieder vom Leder gezogen, und zweymahl bey der Seite gegen ihm weggestossen, endlich aber ihm, da er beym Ausziehen noch so gebückt gestanden, in den Kopf die gefährliche Wunde beygebracht und so starck zugestossen, daß er etliche mahl zupffen müssen, ehe er seinen Degen aus der Wunde wieder zurück ziehen können, und ob er wohl dabey vorgiebt, daß er ihm nur in den Arm stossen wollen, dennoch auch aus solcher confession der animus vulnerandi inermem zur Gnüge erhellet, auch dabey bekannt ist, daß animus occidendi indirectus ad pœnam ordinariam dictandam genug sey, absonderlich da noch die besondere Umstände allhier anzutreffen, daß Inquisit bereits von ihm abgelassen, seinen Degen eingesteckt gehabt, und R. ihm nicht mehr Schaden können, als dessen Degen nach der Zeugen einhelligen Aussage fol. 5. fol. 8. 26. 36. bereits weggetragen gewesen, und dahero, da solches in acten nicht erwiesen sey, keines weges gesagt werden mag, nichts desto weniger Inquisit nachdem R. von Revange gesagt, abermahl auf ihn, der extra omnem statum defensionis gewesen, loßgegangen, und 3. mahl nach ihm gestossen, und dadurch den gefährlichen Stich angebracht, welcher pro nuda culpa keines weges zu achten, vielmehr dieses pro homicidio voluntario billig angesehen werden muß.

So erhellet hieraus allenthalben so viel, daß nach Anweisung der

peinlichen strengen Rechten, der Inquisit, durch arquebusiren vom Leben zum Tode zubringen sey. V. R. W.

CASUS XXVIII.

CAROTIDIS VULNUS EX IMPERITA CHIRURGIA LETHALE.

Tit.

ES ist Rosardo auf 3. beygehende Berichte sub A. B. & C. deren 2. sub. A. & B. ein Bader, den sub C. ein Medicus, welcher des Vulnerati Section verrichtet, abgefasset, dero Medicinisches Responsum benöthiget; Als werden Ew. Magnificenz und Hoch-Edl vor die Gebühr Dero Medicinisches Gutachten, ob das vulnus quæstionis nicht per accidens lethal worden und curable gewesen, zu ertheilen gehorsamst ersuchet; Worgegen verharre

Ew. Magnificenz

M. den 1. Nov. 1720.

Dienstergebenster

ROSARDO

A.

DEn 22ten des Nachmittags nach 8. Uhr bin ich zu C. G. eines Bürgers Sohn allhier auf den Neumarckte beruffen worden, ihn zuverbinden, an welchem ich befunden, am Haupte, auf der lincken Seite eine gehauene Wunde von Anfang des Backens biß durch das Ohr gehauen, also daß die Wunde 6. Zoll lang, zwey und ein halb Zoll breit, biß auf den Kiefer, also, daß auch vermuthlich der Kiefer mit lediret ist, weiter kan ich jetzund nicht mehr berichten, weil man nicht visitiren kan, von wegen der grossen Verblutungen, so bald ich aber nichts mehr zu besorgen habe, des Blutens, so will ich es schon weiter berichten, was noch möchte lethal seyn, solches atteſtire. So geschehen Neumarckt vor M. den 23. Maji 1719

J. Z. N. Chir.

B. Auf

B.

Auf Befehl des wohllöblichen Amts allhier, habe ich wegen J. C. G. welcher am 22ten Maji Abends gegen 8. Uhr, von J. C. W. als des hiesigen Heegereuters Sohn, mit einem Hirschfänger in Kopf gehauen worden, von dessen empfangener Wunde und Beschaffenheit derselben auch gebrauchter Cur, hiermit meinen ausführlichen Bericht erstatten wollen, nehmlich da ich am 22. May Abends nach 8. Uhr, also fort nach geschehener blessur zu dem Verwundeten geholet worden, habe ich ihn bey dem ersten Anblicke, vor der P. S. ihrem Hause halb tod und schrecklich verblutet angetroffen, also habe ich ihn vor einen todten Mann angenommen, dann solcher gestalt wegen hefftigen Blutens die Wunde nicht zu recognosciren gewesen, so habe in Beyseyn Herrn Doct. R. welchen ich in specie darzu erfordern lassen, ihn nur zu verbinden und das Blut zu stillen gesuchet, den andern Tag, da ich den Band geöffnet, und das Blut sich gestillet gehabt, befunden, daß der Hieb auf der lincken Seiten unter dem obern Kinnbacken durch das Ohr hindurch, biß auf das os petrosum 6. Zoll lang gegangen, und von diesem osse ein Stück nebst dem Ohr herunter und durch die unterste Kinnlade nebst der Arteria temporali durchhauen gewesen, so daß die Wunde bey nahe zwey und ein halb Zoll weit von einander gestanden; Weil nun bey der Blutstillung, so gantzer 6. Tage gedauret, gute Hoffnung zu fernerer Anhaltung und stagnation des Geblüts gewesen, so habe ich unter täglicher Beywohnung gedachten Herrn Doct. R. mir angelegen seyn lassen, die Wunde nur rein zu halten, und mit einem Digestiv nebst Hefft-Pflastern zusammen gezogen, und mit Pauschen und Binden verwahret, also, daß nach Beschehung dessen, auch die Wunde zu maturiren angefangen; am 28. May zur Nacht hat sichs geäusert, daß die zerhauene arteria temporalis starck an zu bluten gefangen, welches aber mein bey dem Patienten gebliebener Geselle, welcher alle Nacht die gantze Zeit über bey ihm geblieben ist, zu stillen gesuchet, und ich bey meiner Darzukunfft würcklich gestillet, daß das Blut, wieder biß den andern Tag nach 3. Uhr, da die Wunde verbunden gestanden, dennoch die Arteria mit Blutstillung versorgete, weil ich nicht trauete, dieweil die Arteria starck pulsirte, zwey Stunden aber nach der Verbindung hat die Arteria wieder angefangen starck zu bluten, ob man gleich dem Blute starck gewehret, so hat doch solchem nicht genung Wiederstand geschehen können, ungeachtet ich nebst dem Herrn D. alle ersinnliche Medicamenta

dieser

dieserwegen gebraucht habe, daher das einige Mittel uns zur Hoffnung noch übrig war, die Arteria zu cauterisiren, welches nun, da wir am 30. May früh um 7. Uhr an dem Patienten es bewerckstelligen wollen, so hat allen Fleisses ungeachtet solches nicht können Practiciret werden. Unter dieser sauren und mühsamen Bemühungen hat letzt gesetzten Tages der schon halb entseelte Patient endlich durch die Verblutung seinen Geist aufgeben müssen, so ist also die Wunde per se lethal und dieses ist was ich nach meinem Gewissen berichten wollen. Dat. Neumarck vor M. den 6. Jun. 1719.

C. J. Z. N. Chir.

Auf Requisition E. Hochfürstl. Amts zu M. ward am 30ten May 1719. C. G. cadaver seciret, und besichtiget, wovon folgendes zu berichten vorgefallen.

1) Das cadaver hatte auf der lincken Seite des Hauptes, eine sehr grosse gehauene Wunde, welche auf 6. Zoll lang war, fing sich 2. Zoll unten von der Nase und ein halber Zoll vom äussersten Augen-Winckel herunter an, und gieng durchs Ohre durch, nach dem Occipite zu.

2) Auris externa war glatt am Haupte herunter gehauhen, daß etwa oben noch ein halb Zoll von Ala hieng.

3) Die musculi nervi und arteria carotis waren gantz durchgehauen,

4) Vom osse jugali seu maxilla superiori war ein und drey viertel Zoll abgehauen.

5) Vom osse seu processu mammillari war ein Zoll herunter gehauen.

6) maxilla inferior war 1. Zoll. von der junctur gantz durch und von einander gehauen.

7) Die Wunde sahe sonst gantz frisch und reine aus, und war weder einige Geschwulst noch inflammation daran zu sehen.

Hiervon nun ein Medicinisches Bedencken zu geben; So ist diese grosse gefährliche Verwundung nicht zwar absolute per se, sed tamen ex necessitata vor lethal zu halten, welches hiermit E. H. F. Amt zur Nachricht ertheilen sollen.

M. den 15. Jun. 1719.

J. A. H. Lic. und Stadt-Phys.
C. A. P. F. A. Chir.

Quæ-

Quæstio I.

Ob diese 6. in dem Berichte angegebenen læsiones eine lethalitatem per se constituiren?

DEnn ob wohl bey der 3ten læsion, welche vor denen andern allen zu regardiren ist, angeführet wird, daß musculi, nervi und arteria carotis wäre gantz durchhauen gewesen, so ist doch solches

1) sehr obscur beschrieben, weil

2) man nicht weiß, was vor musculi sind lædiret worden, ob

3) es der attollens, deprimens, adductor oder abductor gewesen, und weiter ob

4) nervi ipsi oder nur einige filamenta surculique quinti & sexti paris, wie nicht weniger

5) arteriæ carotidis der connexion nach ramus exterior, der doch allda gracilior ist, genugsam bescheiniget, zu dem

6) der Bader N. in seinem ad acta gegebenen Berichte kein Wort gedacht, daß arteria carotis, sondern arteria temporalis wäre durchhauen gewesen, mithin

7) diese beyden Berichte nicht nur einander contradiciren, sondern es kan auch

8) per rerum naturam nicht existiren, wie der Bader in seinem Bericht vorgegeben, daß er 6. Tage das Blut stillen können, wenn die arteria carotis zerhauen gewesen, vielmehr ist

9) zu præsumiren und zu glauben, daß der Bader als ein unvereydeter, und in dergleichen Chirurgischen Künsten unerfahrner Man bey der visitation die arterien selbst, oder seine Gesellen aus Unvorsichtigkeit zerschnitten haben, weil

10) Der Bader N. in seinem ersten Berichte sub A. kein Wort vom einer lethalité gedacht, noch, daß er ihn vor einen todten Mann, wie sein nach des Patienten Tod verfertigter Bericht sub B. lautet, angenommen habe, zu dem Ende auch

11) nach unterschiedener eydlicher Zeugen Aussage durante cura, als er wegen des vulneraten Zustand gefraget worden, ausdrücklich sagen lassen, es hätte nunmehro nichts zu bedeuten, der Patiente wäre ausser aller Gefahr, die Wunde finge an zu maturiren, es wäre eine Fleisch-Wunde, daher

12) der Amtmann selbsten dem Stadt-Physico und Amts-Balbier den Patienten laut Registrat. weil es nur Fleisch-Wunden sollen gewesen seyn, nicht übergeben, sondern den Bader die Cur allein verrichten lassen, welcher aber

13) so wohl ex ignorantia als negligentia per styptica Medicamenta, cauterium actuale und compressen auch venæ sectionem den Patienten nicht gleich anfangs geholffen, sondern ihn Wein und Bier, vermöge eydlicher Zeugen Aussage, nach gefallen trincken lassen, und

14) mit dem cauterisiren, biß die Seele bald ausfahren und die Geister wegen des vielen Blutens gantz ertödtet gewesen, test. Attest. B. gewartet hat, überdiß

15) Der Bader diesen Bericht sub B. nicht selbst gemachet, sondern, durch andere machen lassen,

16) auch bey der Section der gantze Cörper nach dem Bericht, sub C. nicht seciret worden, da doch etliche Zeugen eydlich ausgesaget, daß der vulneratus kürtzlich vor der Verwundung im Leibe sich soll zersprengt gehabt haben, und also auch daher die lethalite desto eher erfolgen können.

17) Diese Berichte sub B. und C. in so weit einander contradiciren, weil des Baders Bericht lautet, es wäre arteria temporalis zerhauen, des Medici Bericht aber nur von der arteria carotis und nicht temporali, gedencket

18) in der Registratur, welche nach des Caroli V. Peinl. Hals-Gerichts-Ordnung in Gegenwart der Gerichten bey der Section gehalten, und gemachet worden, auch nur von der arteria temporalis, daß diese und nicht carotis zerhauen gewesen, Erinnerung thut, und weil also

19) solcher Registratur vor allen Glauben beyzumessen, und die Zerhauung der arteriæ temporalis keine lethalitatem nach derer Chirurgorum Meynung per se constituiret:

So muß bey solchen Umständen dieses vulnus nicht per se lethale & incurabile gewesen, sondern per accidens vulnus lethale worden seyn.

Quæstio 2.

Was vor ein Unterscheid sey bey denen Herren Medicis und

und Chirurgis zwischen der Verwundung per se & absolute lethali und wenn sich der vulneratus ohne absolute & per se lethale Verwundung verblutet, daß er davon sterben müsse?

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Als von unserer Facultät über des verstorbenen J. C. G Verwundung und derselben besonderen Umstände und Tractament, ein in arte Medica und Chirurgica gegründetes Urtheil erfordert worden, so haben wir aus des zur Section requirirten Medici und Chirurgi fast zulänglichem Bericht, hernach auch aus des Baders, welcher den Verstorbenen in der Cur gehabt, ertheilten Nachricht ersehen, welcher Gestalt jetzt gedachter defunctus eine starcke Wunde am lincken Backen, um das os zygomaticum, durch das Ohr, einen ziemlichen Theile processus mammillaris, in das occiput empfangen, wobey die angelegenen partes musculosæ, nervi und arteria exterior carotis, gantz durchhauen gewesen, dergestalt daß bey verübter læsion welche den 22ten Maji a. c. gegen Abend geschehen, endlich nach äusserster Verblutung und Entkräfftung, der Verwundete den 30ten Maji verschieden ist. Worbey sonderlich annoch folgende Umstände anzumercken sind, daß nach Aussage des Baders, welcher den defunctum also fort nach empfangener Verwundung verbunden, die dabey geschehene hefftige Verbluthung den folgenden 23ten May gestillet und biß in den 6ten Tag gehindert worden, ohne daß irgend einige gefährliche Symptomata sich ereignet, sondern der Bader, eine Hoffnung zu seiner Genesung gemacht habe: da nun die Wunde binnen solcher Zeit angefangen, sich zu maturiren und zur endlichen consolidation zu bequehmen, so sey den 28ten May die lædirte arteria wieder aufgebrochen und habe biß an das Ende des læsi ihre Verblutung continuiret: Nach dem hierüber eine Haupt-Quæstion moviret ist, ob diese jetzt benandte vulneration absolute und per se lethal sey? So kömmt das vornehmste momentum darauf eigentlich an, ob wegen der geschehenen Durchschneidung arteriæ carotidis exterioris diese Wunde absolute tödtlich zu achten seyn möchte, sintemahl wegen derer übrigen Theile, welche am Haupte verwundet worden, dießfals keine solche Frage und Besorgung anzustellen seyn möchte. Ob nun aber hierinnen so wohl alle geübte Medici und Chirur-

gi aus genugsamer Erfahrung einstimmig sind, daß die Vulnera arteriarum nicht nur allein gefährlich, sondern auch, wo die Puls-Adern inwendig befindlich, oder sehr groß, und von aller äusserlichen Hülffe und Zugang entfernet, absolute lethal sind, wie hievon *Sennertus prax. lib. 4. part. 4. c. 3.* also schreibet: *Omnia vasorum magnorum vulnera interna, quæ nulla arte occludi possunt, quia faciunt, ut sanguine sive ex venis sive ex arteriis copiose effuso, spiritus subito dissipentur, hominem cito jugulant: conf. Paræus chirurg. lib. 9. c. 29. Venarum jugularium & carotidum arteriarum vulnera, si magna fuerint, lethalia esse solent, quod vinculis constringi nequeant. Welschius de vuln. lethal. p. 46. quod ipsum* (nehmlich daß man nothwendig sterben müsse) *de Majoribus etiam adscendentis arteriæ magnæ & venæ cavæ ramis subclaviis, puta jugularibus internis & carotidibus intelligo, ipsorumque vulnera pro simpliciter & absolute lethalibus habeo,* gleich wie von *Bohnio de vuln. leth. Exam. Sect. 2. cap. 3.* die *diæreses arteriarum corotidum pro lethalibus declari*ret werden: So sind doch bey gegenwärtigem casu, sowohl aus jetzt benandter Authorum Zeugnisse, als auch aus genugsamer anderer Erfahrung unterschiedene argumenta anzumercken, ins besondere daß 1) die durchschnittene arteria carotis Externa und nicht Interna soll gewesen seyn, 2) daß solche zwischen der regione temporum & jugali etwas kleiner als an der regione colli zu seyn pflegt. dahero *Diemerbræk Anatom. lib. 6. c.* 4. von dieser arteria schreibt: *exterior gracilior est &c.* 3) daß es ex depositione Medici noch nicht ausgemacht, ob es der principalis ramus carotidis sey, oder ob es nur ein surculsus, der in die musculosas partes gehet, gewesen, welches gar vermuthlich ist, sintemahl an der regione auris und processus mamillaris solche propagines aus dem haupt-ramo ausgehen, wie dieseben vor andern *Diemerbræk in l. c.* deutlich beschrieben. 4) Daß es auch vermuthlich ein solcher kleiner ramulus carotidis hat seyn können, weil sich derselbe gleich nach geschehener læsion so bald hat stillen lassen und 6. Tage lang verstopfft geblieben, welches der haupt ramus carotidis nicht würde gethan haben: 5) daß sonderlich *Severinus de efficaci medicina part. II. p. 47. de arteriis* extre*marum partium corporis* sagt: *Cæterum in his* (nemlich arteriis) *quæ partes corporis externas occupant, omnibus, minime sunt epavescenda, sed si tantum pulsu se prodiderint aperiri DISCINDIQVE licet OMNES,* alwo der author von der arteriotomia handelt: 6) ist bey dieser Wunde die lædirte arteria also situirt gewesen, daß derselben der Bader

der wohl beykommen können, indem er sie nicht allein zweymahl mit blutstillenden remediis gestopft, sondern auch ihren starcken pulsum deutlich vermerckt, 7) findet man bey denen Authoribus exempla, daß solche zerschnittene arteriæ am äussersten Theile des Haupts wohl sind curiret worden, auch so gar mit blossen blutstillenden adminiculis und geschickten compressionibus, wie unter andern dergleichen casum allegiret *Hildanus Cent. II. obs. 8.* 8) es haben sich auch bey dem Verwundeten gar keine erhebliche und gefährliche Symptomata, als Febris, Spasmi, Inflammationes, &c. geäussert, u. hat dahero die Wunde sich zur hoffenden Cur wohl angelassen. 9) Ist diese Wunde etwas frühzeitig zur maturation mit digestivis gebracht worden, da doch wegen der vorhergegangenen starcken Verbluthung gar leicht die Verletzung eines Blut-Gefässes hat können erkannt werden, bey welchem Zustand die Digestiva mit einem erweichenden und eliquirenden Effect, die crustam arteriæ læsæ gar zu früh abgesondert, daß dergestalt nothwendig die Verblutung wieder hat anfangen müssen, da doch 10) die læsion an einem solchen Orte befindlich gewesen, wohin der Bader mit allerley Hülffs-Mittel gar leicht kommen mögen: 11) auch die compression keine strangulation (welche sonst die authores bey Verletzung und Comprimirung derer vasorum jugularium befürchten) in diesem subjecto wird nach sich gezogen haben: 12) also wäre nöthig gewesen, daß solche Blut-stillende Mittel nebenst der gehörigen compression gleich Anfangs länger continuiret, die Wunde aber nicht so bald und offt geöffnet wäre, wie dann *Paræus Lib. 16. c. 4. Chirurg.* von der Arteriotomia sagt: *Sanguinis fluxus nullus unquam supervenit, modo deligatio apta facta sit, hæreatque totum quadrituum appositis ut decet plagulis,* und sagt *Forestus observ. chirurgic. Lib. 6. obs. 36. incisa arteria ante quartum diem non est solvenda;* anderer hieher zielenden testimoniorum zu geschweigen, woraus wir nur erweißlich machen wollen, daß die Verbindung derer arteriarum vulneratarum nicht so bald und offt geöffnet werden müssen. Wie noch merckwürdig ist, was ietzt gedachter *Paræus Lib. 21. de peste c. 26.* sagt: *certe aperta arteria vulnus æque facile & prompte coalescit, atque aperta vena:* wann nur die Umstände und das Tractament darnach sind, 13) auch hätte dem læso nicht nach Gefallen der Gebrauch des Weines verstattet werden sollen, wodurch nur ein grösserer impulsus ins Blut gebracht, 14) die Cauterisation betreffend, so ist durch derselben Unterlassung in diesem casu nichts versehen oder versäumet, sintemahl solches auxilium und refugium in vulneribus arteriarum sehr selten probat und zulänglich, dahero auch

 erfahr-

erfahrne Medici und Chirurgi wohl wissen, daß solche cauteria actualia unter die genera remediorum ambiguorum zu rechnen, auch deswegen andern nützlichern u. gewissern Hülffs-Mitteln billig und völlig nachzusetzen sind, indem wegen baldiger Abgehung der Escharæ, die Verblutung von neuem anhebt, und alsdann die fernere Hülffe so wohl mit einer neuen cauterisation, als ligatur verhindert wird: *conf. Bohnius de offic. med. dupl. Part. I. cap. 22. p. 503 504. Cauteria nunquam securos nos reddunt, quin citius iusto decidente eschara per adustionem inducta, recrudescat sanguinis profusio: hinc fallax atque infida cauterisationis deprehenditur efficacia &c. &c.* 15) Es ist auch in praxi medica & chirurgica zum Uberfluß bekant, welcher gestalt viel grössere rami arteriarum dissecti am äusserlichen Leibe, besonders in amputationibus artuum, und wo man mit nöthiger Hülffe beykommen können, öffters und ohne Lebens-Gefahr curirt werden: und ist merckwürdig jener casus, dessen *Mercklinus de incantamentis p. 25.* gedencket, welchen wir aber zu keiner nothwendigen Consequentz machen können oder wollen, da eine arteria præcisa temporalis sponte zugeheilet ist: *arteriam temporalem præscindendum curavi: effluxit sanguis rubicundus, floridus, bonæ consistentiæ; sed, quod forte fidem superat humanam, sine omni ligatura sponte sua & quidem repente, sine animi deliquio constitit sanguis:* womit verglichen werden kan jener casus *Beckeri in Misc. Act. Nat. Cur. Dec. 1. an. 8. obs. 72. de arteria temporali in gravida sponte aperta & consolidata:* 16) Es hätte auch in diesem Noth-Fall und Casu gar füglich das experimentum certissimum so wohl älterer als neuerer, besonders der Frantzösischen Chirurgorum können und sollen angebracht werden, daß nehmlich die arteria discissa geschickt wäre zugebunden worden, wie schon dieses experimenti *Hieron. Fabr. ab Aquapendente in chirurgia Tom. I. lib. 2. c. 38.* gedencket. Wann nun alle diese Umstände und Anmerckungen wohl beobachtet und conciliiret werden, so mögen wir uns des Ausspruchs bedienen, welcher von *Francisc. Peccetio chirurgiæ Tom. II. lib. 6. c. 14.* und *Barbette in Chirurgia lib. 2. c. 1. p. 262.* gebraucht wird *Vulnera venarum magnarum & arteriarum sæpissime quidem lethalia sunt, sed omnes chirurgi tale vulnus non recte obturare noverunt, quare mortis causa non semper in reum est conjicienda:* und nachdem wir in unserer Facultät alle diese Umstände reifflich überleget, so haben wir einmüthig befunden, daß diese Verwundung nicht absolute, oder mit gleich lautenden terminis receptis in foro Medico agnitis & usitatis, nicht per se aut ex necessitate lethal gewesen, sondern ex

ex accidenti wegen der hefftigen Verblutung, welche doch füglich hätte gehemmet werden können, den tödtlichen Ausgang und Erfolg genommen: allermassen noch kürtzlich hiebey anzuzeigen, welcher gestalt diese Wunde nicht meritire unter diese classem gezählt zu werden, die ut plurimum oder frequentius lethalia vulnera in schola medica heissen, weilen solcherley dissectiones arteriarum adhuc majorum in grossen Nosocomiis mit erwünschten effectu öffters curiret werden und also der Mangel eines heilsamen successus nicht der Wunde, sondern andern zufälligen Ursachen zuzuschreiben sey. Uhrkundlich haben wir dieses Unser in arte Medica & Chirurgica gegründetes Urtheil unterzeichnen und mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel confirmiren wollen. Halle den 9. Novembr. 1720.

Epicrisis in Casum XXVIII.

ARteriarum vulnera non vilipendenda esse, omnes periti testantur medici & chirurgi; neque ex arteriotomia æquali judicio & argumentatione transcendendum est ad singula arteriarum vulnera, quia variæ circumstantiæ intercedunt, quæ inter utrumque statum eximium discrimen constituunt: Dantur interim casus, ubi lethalia & illethalia talia vulnera occurrunt: communiter vero illa pro illethalibus habentur, quæ in externo corporis habitu obtingunt, quando arteriæ præcipue minores & ita constitutæ sunt, ut congrua adminicula applicari queant: Proinde enim contingit, ut amputationes pedum, manuum, brachii, ubi utplurimum etiam majores & numerosiores arteriarum rami discinduntur, prospere curentur, licet interdum ob maturam arteriarum retractionem, nulla idonea deligatio administrari, nedum quidem cum apto instrumento retractæ arteriæ iterum protrahi queant, & nihilominus alia adhibita congrua opitulatione lethalis eventus oritur, tunc communiter alia accidentia inquirenda & decidenda sunt: In præsenti casu ex omnibus circumstantiis palam est, quod naturali modo læsus salvari potuerit, si non ratione curæ, quædam commissa aliqua etiam omissa fuerint, unde mors ortum suum traxit: Vulnus enim ita constitutum erat, ut ad læsionem arteriæ commode aditus patuerit: Pulveres styptici ad arteriæ læsionem non multum quadrant, quoniam non modo vulnus impastant, in eodem inturgescunt, latius se dispergunt, sed pulverulenta sua consistentia arteriæ coalitum impediunt, præstantioris usus & utilitatis sunt massulæ incrassantes cum succis travmaticis paratæ, quæ tenacius adhærent, neque sub instituta religatione vulneris facile secedunt, quemadmodum pulveres styptici, quando absterguntur; facile iterum teneram arteriæ concretionem initiantem dilacerant, & ad novam Hæmorrhagiam disponunt; An in hoc casu externus carotidis ramulus penitus dissectus fuerit, illa circumstantia in dubium vocare permittit, quod mox altero post inflictam vulnerationem die hæmorrhagia substiterit, id quod facilius cum mitiore illius arteriæ incisione conciliari potuit: si itaque semel arteriæ vulnus firmum coalitionis fundamentum capessivit & per sex dies hæmorrhagia substitit, tunc justa ratione præsumitur & judicatur, quod vulnus haud absolute per se lethale fuerit:

quando vere denuo sanguis erumpit, tunc culpa ex parte etiam in læso est, qui inconvenienti motu corporis, aut malo regimine & perversa diæta hic occasionem præbuit: idem utique inpræsenti casu animadversione dignum est, quod læso vini & cerevisiæ ingestio indiscriminatim concessa fuerit, inde denuo suspecta sanguinis ebullitio & contumax congestio ad caput originem traxit, ex quibus dehinc facta nova religatione impetuosa eructatio sanguinis ortum duxit: Multum denique in talibus arteriarum læsionibus proficit, ut per plures dies deligatio continuet, ut apta comprimentia auxilia conjungantur, ut remedia digerentia, adeoque vulnerationem eliquantia & emollientia non mature adhibeantur, alias necessaria incrassatio & adstrictio facile turbatur: Denique paucis hoc loco ex Responso repeto, quod cauteria in arteriarum vulneribus raro exoptatum præstent effectum, ni prædicta subsidia conjungantur, cum quibus tamen citra cauteriorum usum adhuc plus perfici potest.

CASUS XXIX.

DISCISSIO VENÆ ET ARTERIÆ SUBCLAVIÆ LETHALIS

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem von einer Hochlöbl. F. H. Regierung zu M. an unsere Facultät die Acta Inquisitionalia, wieder J. J. W. Ober-Förster, von A. L. in puncto eines an J. H. verübten und inculpirten homicidii, übersandt worden, um hierüber unsere Meinung und Bedencken zu vernehmen, so ferne aus der denunciation oder entworffenen observation und inspection des Medici und Chirurgi, über den Entleibten, zu einer fernern gründlichen Erläuterung, ein, aus gewissen Gründen der unläugbaren Ration und Experienz allernechst fliessendes Judicium zu fällen ist; so haben wir nach genauer Beobachtung aller nöthigen Umstände, die so wohl aus des Medici und Chirurgi ertheilten Auffsatz erhellen, als auch aus denen übrigen Actis concurriren, ersehen, (da der Entleibte mit einer Wunde eines guten Daumens breit durch einen Hirschfänger zwischen die claviculam, welche auch etwas eingeschnitten war, und primam costam sinistri lateris, neben der Achsel bis in die cavitatem thoracis transversim lædiret worden, daß die Vena und arteria subclavia durchgeschnitten, und die gantze Cavität der Brust vom extravasirten und coagulirten Geblüt angefüllet befunden war, nach welcher empfangenen Wunde der Defunctus nur eine kleine viertel Stund soll gelebet haben, auch nicht einmahl so viel Zeit übrig gewesen, daß eine schleunige Verbindung und äusser-

liche

liche Hülffe hätte können verschaffet werden) daß nicht nur allein wegen der gefährlichen læsion solcher grossen Blut Gefässe, ja wegen der verdoppelten Verwundung so wohl der venæ als auch arteriæ subclavæ, sondern vornehmlich, wegen dererselben völligen Durchschneidung und der darüber entstandenen unvermeidlichen hefftigen Verblutung, ja wegen der Occlusion der Wunde, (welche wegen mancher tendinösen Theile, um so viel ehender hat erfolgen können) und häuffigen Ergiessung des Geblüts in die cavitatem thoracis, davon die Lunge also opprimiret worden, daß zugleich eine Erstickung erfolgen müssen, auch wegen des absoluten Mangels einer zu erwartenden Hülffe, da sich die durchschnittenen vasa unter die partes musculosas verzogen, und wann ein Chirurgus auch würcklich Hand angeleget hätte, der Verwundete unter der Verbindung wegen der plötzlichen und hefftigen hæmorrhagie hätte sterben müssen, diese Verwundung vor absolut lethal zu erkennen sey: und ob zwar an dem Entleibten so wohl die Lungen schadhafft, als auch eine hernia intestinalis angemercket worden, so können wir doch diesem Zustand keines weges zuschreiben, daß davon die Wunde ihre lethalitæt erlanget hätte, welche auch in Ermangelung solcher Umstände, wegen vorberührter Ursachen vor sich lethal gewesen ist. Und dieses unser Bedencken haben wir auf Begehren gebührend ertheilen, und in so weit unser Judicium über gegenwärtige Acten fällen wollen, als es unser forum betrifft. Uhrkundlich ꝛc.

Epicrisis in Casum XXIX.

Quando majores rami venosi & arteriosi, præcipue in tali loco dissecantur, quo ars penetrare non potest, tunc abhinc absolute lethales proveniunt læsiones, hinc *Zittmannus Med. Critic. Cent. 5. cas. 99. de vulnere venæ cruralis in regione femoris lethali*, exemplum producit, & *Cent. 2. cas. 96. Vulnus trunci cruralis venosi & arteriosi iliaci lethale* describit, porro *Cent. 4. cas. 11. vulneris venæ & arteriæ ruralis lethalis* mementionem injicit *conf. cent. ejusd. cas. 50. Welsch. ration. vuln. lethal jud. cap. 14. p. 115. seq. Bohn. exam. vuln. lethal. sect. 1. c. 3. pag. 33 seq. Amman. Med. Crit. p. 215. A. N. C. dec. 1. an. 2. obs.* 161. Fort. Fidelis Relat. Med. Lib. 4. Sect. 2. cap. 3. p. 539. 540 Svevus de Inspect. Vulner. Part. II. cap. XI p. 83. Duplicata sane in hoc casu occurrit inflicti vulneris lethalitas: primo dum subclavia vena penitus cum cultro venatorio dissecta fuit, & quidem in tali loco, ubi altera extremitas versus brachium tendens confestim abscondita fuit, quæ dissectio mortiferæ hæmorrhagiæ causam præbuit, dum e toto brachio refluus sanguis simultaneo & incompescibili eructavit impetu, unde subito necessarius & principalis ille motus vitalis, nimirum sanguinis progressus in hac parte sufflaminatus fuit, adeo ut si arteria subclavia illæsa mansisset, nulla huic læsioni medela inveniri potuerit, ni illo loco, ubi vena fuit discissa, etiam arteria penitus deligata & ita futurus sanguinis affluxus interceptus fuisset; ubi tamen nullus peritus chirurgus vadem dare

 potuerit,

potuerit, an tale tentamen ex voto etiam ſucceſſerit, ſiquidem magis ſiniſter, quam proſper expectandus fuiſſet exitus: Sed cum ſecundo etiam in eodem loco arteria diſſecta fuerit, ita non modo certus lethalis effectus ſed & præceps ex hoc vulnere conſecutus eſt; quare non modo præſentaneus lethiferus ſupervenit eventus. ſed & ſi poſſibile fuiſſet, ut in loco inflictæ læſionis arteria diſciſſa in congrua extremitate deligari potuiſſet, certa mortificatio brachii ejusdem lateris conſecuta eſſet: Lepidum itaque eſſet in ejusmodi caſu ſubitaneam ſpirituum jacturam accuſare, cum longe evidentiores & magis veræ quam fictæ atque fabuloſæ cauſæ mortis in hoc caſu inclareſcant: præceps enim ſanguinis profluvium, & illius coacervatio in cavitate thoracis ad præcipitem etiam obitum indubio diſpoſuit effectu.

CASVS XXX.

VULNUS PULMONUM OB INSUFFICIENTEM INSPECTIONEM ET RELATIONEM DUBIUM.

Hoch = Edelgebohrne, Hoch=Edle, Veſte, Hocherfahrne und Hochgelahrte Herren,

Herren Decani, Seniores und übrige Doctores und Profesſores der Hoch=Löblichen Juriſtiſchen und Mediciniſchen Facultät.

Sonders Großgünſtige Hochgeehrte Herren.

Es beſagen beygehende Original-Inquiſitions Acten a. N. 1. usque 15. incluſive was am 26. Octobr. vorigen Jahres zwiſchen Major L. und Capitain C. F. v. K. für touchante Discourſen gefallen, auch endlich es zu ſolcher Thätligkeit gekommen, daß die Degens gezogen und darüber der Major von dem Capitain dermaſſen verwundet worden, daß er am 5ten Tag geſtorben. Der Capitain hat ſich ſo gleich fuga retirirt, nachdem er aber einen ſalvum conductum erbeten und erhalten, wieder eingefunden. Ein auf Seiten des Majors mit dabey geweſener Fähndrich Namens W. D. (welcher aber wegen ſeiner groſſen Trunckenheit, faſt von nichts wiſſen will) ſitzet noch in continuirlichen Arreſt Da nun dieſer ſummariſch tractirter Proceſſ ſo weit gediehen, daß Acta nach

nach vom Inquisito Cap. K. eingebrachter Defension-Schrifft nunmehro zu Einhohlung rechtlicher Urtheil zur transmission stehen: So haben solche samt mit beygefügten Hut und eines Rocks-Ermel, so der Capitain in der Action auf und an gehabt. Ew. Hoch-Edelgebohrn. und Hoch-Edl. rc. wir hiedurch zufertigen, und daneben dienstlich ersuchen wollen, Acta Collegialiter recht wohl zu erwegen, und eine gegründete Sentenz (nebst ausführlichen rationibus dubitandi & decidendi) für die Gebühr, welche gegenwärtiger Expresser zu bezahlen Ordre hat, ohnschwer uns fördersambst zu ertheilen.

Ubrigens unter Ergebung GOttes wir allewege verbleiben.

D. den 25. August.
1721.

I. C. T.
D. I. M.
J. S. S.

ANno 1720. d. 1. Nov. hor. 3. pomeridiana ist auf Hochfürstlicher Verordnung, bey dem vorgestern späten Abends, an seiner, den 26. Octobr. a. c. durch Herr Capitain von K. empfangenen blessur verstorbenen Herrn Major L. in dessen Quartier auf der Hauß Diele, die Section gehalten. Selbiger denn beyzuwohnen, von dem Herrn Commandanten Obristen von B. der Herr Lieutenant S. jun. und Herr Fähndrich V. nebst mir Guarnisons-Auditeur beordert. Nachdem wir nun dahin gekommen, und der Cörper auf einen formirten Tisch daher geleget worden, haben die beyden Chirurgi L. und K. die incision, mittelst eines Creutz-Schnitts über den Leib auf Anordnung und direction, des gegenwärtigen von G. anhero gefoderten Hn. Doct. H zuerst gethan, und als die völlige Oeffnung da, nahm der Hr. Doct. die innerliche Visitirung vor, der unterste Stich, am Unter-Leibe, ohngeachtet er gleich dem obersten auf der papilla, und zwar beyde auf der rechten Seite durch u. durch, mit einer kleinen Degen-Klinge gestossen, ward nicht vor lethal befunden, hingegen so viel mehr der oberstr Stich, welcher gedoppelt durch die Lunge gegangen, und davon man so viel Blut in der Cavität der rechten Brust gefunden, daß nachdem solches die Chirurgi mit einen Schwamm herausgenommen und in einer Schale gesamlet, solches mehr als eine Kanne gewesen. Wie denn von allen Umständen anliegender von dem Herrn Doctor H. selbstgemachter und von beyden Chirurgis mit

unterschriebener Auffsatz mehrer Länge nach zeiget. Endlich ward der Leib, von denen Chirurgis wieder zusammen geheftet, und hatte damit der actus keine Endschafft.

Auf Hochfürstl. gnädigen Befehl habe ich nebst zweyen Chirurgis den entseelten Cörper, des wohlgebohrnen Herrn Major L. besichtiget, da man denn an denselben 2. durch und durch penetrirende und mit einer kleinen Degen-Klinge verursachte Wunden wahrgenommen, die erste in abdomine und zwar in hypochondrio dextro, oder in der rechten Seiten, unter den kurtzen Rippen die andere auch auf selbiger Seiten in thorace und zwar gleich über der papilla, oder Wartze. Hinterwärts hatten beyde Wunden ihren Ausgang auch auf der rechten Seiten, und zwar die erste in regione lumborum, drey Finger breit von gemeldter spina, oder Rückgrade. Nach eröffnetem Cörper, fand man die erste Wunde am Unter-Leibe gar nicht lethal, indem dieselbe nur durch das viele Fett und musculosos abdominis & lumborum hindurch, und nahe bey dem pæritonæo vorbey und also nicht einmal in den hohlen Leib hinein gangen. Die andre aber in der Brust, zwischen der dritten und 4ten Rippe, ein, und im Rücken, zwischen der 6ten und 7ten wieder ausgehend, ist desto gefährlicher, ja gar lethal, indem dadurch innerlich die Lunge auf der rechten Seite mit lædirt, und beyde kleine lobi eben nicht nahe am Ende oder Spitzen derselben, sondern über drey qver Finger breit aufwarts, durchstochen, wodurch grosse vasa sanguifera verletzet worden, welches aus dem vielen sanguine extravasato, dessen mehr als eine Kanne oder 4. Pfund in der cavität der rechten Brust befunden, abzunehmen.

Dieses ist was bey der Section dieses Cörpers observirt, auch von mir nebst den beyden Chirurgis durch eigenhändige Unterschrifft attestirt worden. Actum D. den 1. Nov. 1720.

Daß selbiges sich also befunden, bescheinigen wir hie mit unser Nahmens-Unterschrifft.

J. T. H. Doct.
C. L. Chir.
und
B. G. K. Chir.

Respon

Responsum Facultatis Medicæ Helmstadiensis.

Als in einem an die Juristische und Medicinische Facultäten allhier abgelassenen Schreiben, sub dato S. den 17. Mart. 1721. zweene Fragen vorgelegt und deren Erörterung verlanget worden.

1) Ob mit der Section legal verfahren, oder was daran desiderirt werde?

2) Ob die Blessuren absolute lethal oder nicht?

So haben wir Decanus, Senior, Doctores und Professores der Medicinischen Facultät allhier die relationem Medici & Chirurgorum, welche dieselben von der dem Major L. beygebrachten Verwundung, nachdem er den fünften Tag verstorben, abgestattet, Collegialiter und mit sonderbahrer Sorgfalt überleget und auf das genaueste erwogen, und geben wohl bedächtlich ad 1. Quæst. zur Antwort, daß zwar mit der Section und Inspection bey dem Verstorbenen Major, was die äusserlichen Umstände betrifft, legaliter verfahren, indem solche von einem Medico und zweyen Chirurgis geschehen. Was aber die vera essentialia, so bey einer Besichtigung nothwendig allemahl observirt werden müssen, concernirt, so ist daran zu desideriren, 1) daß qualitas & magnitudo vulneris in pulmonibus nicht sattsam exprimirt.

2) Daß die vasa læsa nicht deutlich nach ihrer Grösse noch mit dem rechten Nahmen, an fuerint arteriosa vel venosa, benennet worden.

3) Daß die administrirte Cur gar nicht berichtet worden, um daraus zu judiciren, ob der Verstorbene in allen Stücken sey behörig tractirt worden, oder nicht?

In welcher so hoch nothwendigen Stücken, Betrachtung, können wir die Inspection und Relation nicht vor sufficient erkennen.

Denn solches zeiget Ammannus in Praxi vulnerum lethalium p. 38. gar deutlich an, wenn er also schreibet: Es wäre die Inspection und Section pro sufficienti zu halten, woferne nur die qualitas vulneratarum partium omnium & præprimis vasorum e quibus insignis hæmorrhagia fuit oborta, wäre genauer determiniret worden, wie solches billig ex lege artis hätte geschehen sollen, welches denn auf gegenwärtigen Casum und die erste Frage füglich zu appliciren.

Ad Quæst. 2. bevor wir nun ferner unsere wahre Meynung, ob die Blessur, so dem Major. L. durch die Brust und Lunge beygebracht worden,

denn von der andern ist gar nicht nöthig Meldung zu thun, absolute lethal sey, oder nicht, eröffnen, halten wir vor diensam, aus einigen bewährten Scriptoribus anzuführen, was sie theils insgemein, theils ins besondere von den Wunden die Lunge aufgezeignet, damit von dem vulnere quæst. desto füglicher könne geurtheilet werden.

Multa vulnera pulmorum sunt lethalia, quæ aut plures aut majores arteriarum, vel venarum ramos penetrant lacerantve. Bohnius de Renum vuln. lethal. p. 316.

Majora pulmonum vulnera, quia sine divulsione vasorum sanguiferorum fieri nequeunt, semper per se lethalia dici merentur Bohn. l. c. p. 318. Magna pulmonis vulnera & præcipue si magna vasa & bronchia læsa sunt, plerumque lethalia existunt, parva vero & ubi insignia vasa non sunt læsa, etsi satis periculosa sint, sæpe curantur. Musitan. Tract. Chir. p. 300.

Vulnera pulmonum graviora & profundiora cum læsione ramorum majorum vel plurium venæ & arteriæ pnevmonicæ ob hæmorrhagiam incompescibilem sunt simpliciter & per se lethalia Valent. Chirurg. p. 170.

Si magna sint pulmonis vulnera & non solum pulmonis substantia, sed & magna in eo vasa vulnerentur, ea pronunciare licet ex necessitate lethalia; non sunt lethalia in quibus saltem pulmonis substantia non vero magna vasa læsa sunt. Munnicks Chirug. p. 202.

Omnia pulmonis vulnera non semper esse thalie docet experientia vid. Hildanus Cent 2. obs. 32. Cent. 3. obs. 36. Cent. 1. Epist. 52. Sennert. Prax. L. V. part. IV. cap. 3. & diversi alii.

Non omnia vulnera pulmonum sunt lethalia scribit Bohnius l. c. p. 313. ubi casum, præsenti in omnibus plane similem, ex Pigræi chirurg. L. 4. cap. 14. profert de Nobili optime sanato. Mentionem etiam facit ex Stalpart van der Wiel Cent. 1. obs. 30. 31. duorum casuum, ubi pulmones ense percussi. & ingens sanginis profusio usque ad mensuras duas insecuta cum gravissimis symptomatibus, qui tamen utrique perfecte curati.

Nachdem nun dieses zu mehrerer Erläuterung der gegenwärtigen Verwundung vorangesetzet, so können wir näher treten, unsere obangeführten gelahrten Medicorum rationes & experientiam, gegründete Meynung auf vorgelegte zweyte Frage zu exprimiren. Das vornehmste und

und wichtigste argument, oder fundament de absoluta vulneris pulmonum lethalitate zu judiciren, bestehet unanimi Medicorum consensu darinnen, daß diejenige Lungen-Wunden pro absolute lethalibus zu erkennen, wodurch plures & majores arteriarum vel venarum rami lædiret worden. Wann man nun in Betrachtung ziehet, daß bey dem Verstorbenen Major in cavitate pectoris eine quantität extravasati sanguinis, dessen pondus auf vier Pfund angegeben ist, befunden worden, so zeiget solche extravasatio sanguinis allerdings eine læsionem vasorum sanguiferorum; wie groß, oder klein, aber diese verletzten vasa und ob sie arteriosa vel venosa gewesen, wird in dem Besichtigung-Schein nicht hinlänglich exprimirt. So man aber conjecturaliter davon urtheilen, können nicht gar wohl majores rami aut venæ pulmonales lædirt gewesen seyn, sonst würde die hæmorrhagia, oder extravasatio sanguinis vielgeschwinder und häufiger und folglich der Todt viel ehender erfolget sey, da nun aber binnen 5. Tagen nur 4. Pfund sanguinis extravasirt sind, so solte man nicht nur muthmaßlich, sondern vielmehr certius judiciren, daß nur minor ramus, oder eine kleine Ader sey lædirt und das Blut nicht impetuose, sondern nur guttatim extravasirt sey, welches successive in cavitate pectoris, colligirt und den motum pulmonum atque cordis suffocando aufgehoben, welches vielleicht durch Erweiterung der äusserlichen Wunde, oder auf andere Weise hätte können heraus gebracht werden. Wenn in dem Besichtigungs-Schein gemeldet wird, daß beyde kleine lobi durchstochen, solche aber so gar grosse vasa sanguifera nicht in sich halten, als lobus major, so verursachet diese relation ein dubium, ob solcher Gestalt grosse vasa sanguifera verletzet worden, weil in dem Bericht selbst nur muthmaßlich de læsione majorum vasorum judicirt wird, in dem daselbst diese Worte enthalten; Wodurch grosse vasa sanguifera verletzet worden, welches denn aus dem vielen sanguine extravasato abzunehmen. Da doch dieser vasorum Grösse nicht eigentlich benennet worden.

Wir mögen demnach diesen gegenwärtigen casum ansehen und betrachten wie wir wollen, so können wir das angegebene vulnus pulmonis pro simpliciter lethali zu halten und absolutam istius lethalitatem categorice zu determiniren, nicht pure & absolute statuiren, alldieweil, die dabey angewandte Cur mit keinem Worte berühret auch magnitudo vulneris und die vasa læsa nicht deutlich exprimirt und also qualitas vulneratarum partium sufficienter & ex artis præscripto nicht determinirt

minirt, dahero zu wünschen, daß mit der inspectione vulneris & descriptione curationis exactius wäre verfahren worden.

Welches wir also auf beyde vorgelegte Fragen unter unserer Facultäts-Insiegel vermelden wollen. Helmstädt, den 2. April. 1721.

Decanus, Seniores Doctores und Professores der Medicinischen Facultät daselbst

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus dem von Einem Hochfürstl. Mecklenburgischen Hochlöbl. Krieges-Gerichte an unsere Facultät abgesendeten Schreiben und beygefügten Actis haben wir ersehen, welchergestalt über dem Todt des Herr Major L. der nach einer vom Herrn Capitain von K. beygebrachten doppelten Verwundung erfolget, ein in Ratione & Observatione gegründetes Decisum Medicum erfordert worden: diesem nach haben wir bey Collegialischer reiflicher Untersuchung, Beobachtung und Überlegung aller hiezu benöthigten Umstände und Kennzeichen, besonders aus der relatione Medici & Chirurgorum, vernommen und angemercket, wie obgedachter Herr Major zwey Wunden empfangen, welche beede durch und durch gegangen, deswegen auch gleich im Anfang vor gefährlich erkannt worden, deren erstere in hypochondrio dextro ihren Eingang gehabt, aber in regione lumborum drey Finger breit von der spina dorsi ausgegangen, immittelst durch das viele Fett, musculos abdominis & lumborum hindurch, nahe bey dem peritonæo vorbey und nicht ein mahl in den holen Leib gegangen: welche dahero um so viel weniger apprehendiret wurde, da hingegen die andere in die Brust rechter Seiten zwischen der dritten und vierdten Rippe eingedrungen, und im Rücken zwischen der sechsten und siebenden ausgegangen, durch welche Verwundung die beyden kleinen lobi pulmonum recht nahe an der Spitzen lædiret und drey qveer Finger breit aufwerts durchstochen worden, wobey vermuthet wurde, daß wegen des in cavitate befundenen Geblüts, so mehr als eine Kanne oder 4. Pfund gewesen seyn solte, grosse vasa sanguifera in denen lædirten Lungen verletzet wären: Bey solchen Umständen ist nu billig die Haupt-Frage moviret und vorgeleget:

Ob diese Verwundungen per se lethal seyn können?

Wann nu aber das erst benannte und durch das hypochondrium dextrum gedrungene vulnus nach beschriebenen signis bey dieser Frage in keine Consideration kommt, so ist also auf das vulnus thoracis & pulmonum allein zu reflectiren, wobey nothwendig einige desideria, so bey der ersten visitatione und denunciatione vulneris ex relatione medici & chirurgorum entstehen nicht uneröffnet bleiben können: Es ist demnach in jetztgedachter relatione, so über den defunctum ausgefertiget 1) nicht nahmentlich angezeiget, welche vasa sanguifera in denen Lungen verletzet sind, 2) sondern es wird nur wahrscheinlich vermuthet, daß es grosse Blut-Gefässe hätten seyn müssen, welches 3) vermeinet wird, weil a Dato der begangenen læsion bis ad diem obitus in die cavitatem thoracis 4. Pfund Bluts extravasirt sind, dabey 4) nichts berühret, wie der læsus tractirt & arte Medica atque chirurgica abgewartet, 5) noch vielweniger quo decursu & quibus symptomatibus dieser Zustand abgelauffen sey, da doch aus denen Actis erhellet, wie bey der allerersten Verhör der læsus wegen grosser Angst nicht vermögend gewesen Bescheid und Nachricht zu ertheilen. 6) ist nicht angezeigt, ob die Wunde in die intimiorem pulmonum texturam gedrungen, oder ob sie in exteriori peripheria geblieben: 7) ist in Ansehung des defuncti nach seinem Alter und Temperament und was sonst ad judicandam lethalitatem vulneris erforderlich ist, keine Anzeige geschehen: 8) ist auch nicht bemercket, ob nach geschehener Verwundung bey dem læso eine starcke Verblutung geschehen, da zwar in der relatione Medica angezeiget worden, daß die Vulneration mit einer kleinen Degen-Klinge beygebracht sey, welcherley kleine, jedoch gefährliche Verwundungen, die gewöhnliche Verblutung mehrentheils hemmen, und deswegen zufälliger Weise öffters die Wunde zu einem tödtlichen Ausgang befördern: 9) ist nicht angezeigt, wie sonst bey solchen Umständen die Lungen befunden worden, ob vielleicht einige corruption an derselben sich geäussert habe, welche alteration sich um so viel ehender hätte müssen entdecken, als erst den fünfften Tag nach geschehener Verwundung, der tödtliche Ausgang erfolget: Bey solcher unvollkommenen und manchem Zweiffel unterworffenen relatione & depositione vulneris medica kan nu die Haupt-Quæstion,

Ob in gegenwärtigem casu das vornehmste vulnus absolute lethal sey?

folgender massen beantwortet werden, daß die vulnera Pulmonum nicht promiscue lethalia sind, behaupten nebst der observatione Medico Chi-

rurgica viele suffragia probatissimorum authorum, deswegen *Welschius in rationali vulnerum lethalium judicio p. 58. 59.* setzet: *quid de pulmonum vulnere statuendum sit, sequitur, scilicet substantiam eorum quoad attinet vulnera ipsius, etsi vasa pariter minora læsa sint, vulnusque penetret, pro lethalibus tamen non habeo; quæ vero profunda sunt & substantiæ & vasis pulmonum pariter majoribus infliguntur vulnera, venæ puta arteriosæ vel arteriæ venosæ, ea utplurimum lethalia esse certum est:* dahin gehöret was *Guldenklee Resp. 16.* anmercket: *etsi enim substantiam pulmonum, imo & vasa ejus minora sine hominis internecione quandoque vulnerata esse constet, in majoribus tamen, vena scilicet arteriosa & arteria venosa hoc non succedit:* diß bestätiget *Dolæus in Encyclop. chirurg. lib. 2. c. 6. vulnus penetrans per pulmones, nisi majora vasa fuerint læsa, spes est sanationis,* und was *Ruischius Cent. observ. anat. chirurg. obs. 53.* sagt: *non solum hepar, verum etiam pulmo magnos quandoque perferre potest affectus sine vitæ dispendio, modo ex arte tractentur,* gleichwie *Forestus obs. Chir. lib. 6. obs. 4. in schol.* aus dem *Fallopio* anführet: *Vulnera pulmonum per se mortem inferunt ex æquo, & ex æquo etiam possunt sanari. Sennertus Prax. Med. lib. 5. Part. 4. c. 3, omnia vulnera pulmonis lethalia non esse sæpe docuit experientia, qua constat multos per thoracem totum & pulmones fuisse perfossos, & nihilominus convaluisse: & ipse vidi exemplum in studioso quodam &c. &c. --- pulmonis vulnera lethalia non sunt, in quibus saltim pulmonis substantia, non vero magna vasa læsa sunt, neque adeo magna sunt --- contra si vulnus pulmonis sit magnum & non solum substantia pulmonis, sed & magna in eo vasa, venæ scilicet arteriosæ & arteriæ venosæ insignes rami vulnerentur, vulnera ea lethalia sunt;* vieler anderer testimoniorum aus dem *Bohnio, Ammanno, Barbette, Munnick, Sebitzio, Fideli, Suevo* zu geschweigen; woraus leichtlich erhellet, welcherley vulnera pulmonum ex experientia & Doctorum suffragio vor absolute lethalibus declariret werden können: Hiernechst ist aus denen observationibus Medico-chirurgicis zur Gnüge bekannt, wie offt auch sehr gefährliche vulnera pulmonum curiret worden, dergleichen casus unter andern allegiren *Fontanus observ & cur. medic. lib. 1. p. 11. Platerus obs. p. 735. 736. Rhodius Cent. 2. obs. 5. Valeriola lib. 4. obs. 10. Sennertus l. c. Glandorpius specul. chirurg. obs. 24. Zittmannus Medic. Forens. Cent. I. Cas. 12. 13. Facul. chirurg. obs. 24. Zittmannus Medic. Forens. Cent. I. Cas. 12. 13. Forestus Lib. 6. obs. chirur. 4. Petrus Fuhrmannus in Greg. Horstii Epist. Medic. Sect. 19. lib. I. Greg. Horstius lib. 3. obs. 11. Pechlinus hist. vulner.* tho-

thorac. *Bartholinus Hist. anat. Cent. 5. hist. 96.* allwo der Autor sagt: *vulnerati pulmones curari possunt, nisi majora vasa lædantur. Scultetus armam. chir. obs. 43. Hildanus Cent. 2. obs. 32. Cent. 3. obs. 36. Cent. 1. Epist. 52. Tulpius Lib. 2. c. 17. Misc. Act. Nat. Cur. dec. 1. an. 3. obs. 189. dec. 3. an. an. 1. obs. 141. Bohnius de offic. med. dupl. Part. 1. c. 2. p. 23. vulnerum lethalium exam. p. 132. seq. Guldenklee Cas. Medicin. lib. 6. cas. 39. Schenckius libr. 2. observ. medic. de vulner. pulmonum, Rolandus Chirurg. lib. 3. c. 25. Nic. Massa, Fr. Arcæus, Fallopius* und andere mehr: aus welchem Zeugnissen leicht erhellet, wie solcherley casus nicht unbekant sind, daß einige vulnera pulmonum können curiret werden, und dahero nicht überhaupt alle solche vulnera absolute lethalia sind: Nun können wir auch wohl mit *Ammanno Prax. vuln. letbal. p. 281. 282.* behaupten, *quod de vulneribus restitutorum nihil certe determinari possit,* indessen geben solche casus kein geringes Licht, in dijudicantis pulmonum vulneribus etwas behutsamer zu verfahren: wann wir nu diese Anmerckungen zu einem fernern Grund legen, so finden sich bey der Verwundung welche dem Herrn Major L. beygebracht, annoch mehrere Schwierigkeiten, daher wir dieselbe nicht pro absolute lethali erkennen mögen, weil 1) die quantität des Geblüts, welche in cavitate thoracis gefunden worden, nicht so enorm gewesen, daraus man urtheilen können, daß majora vasa lædiret sind: 2) wann grosse vasa wären verletzet gewesen, so würde der Todt ehender erfolget, 3) und eine weit grössere quantität des extravasirten Blutes angetroffen worden seyn. 4) Weil in diesen 5. Tagen, welche zwischen der Verwundung und dem erfolgten Todt verlauffen auch diese Kanne Geblüts aus der blossen vulnerata substantia pulmonum successive kommen können und müssen: 5) weil die vulneratio nur drey qver Finger breit und irgends anderthalb Zoll lang in die Lungen eingedrungen: 6) weil in denen kleinen lobis keine grosse vasa sanguifera befindlich sind. 7) Weil die vulnera an den extremitatibus pulmonum gewöhnlicher massen nicht so gefährlich, als welche tieffer in das corpus pulmonum penetriren: 8) weil aus dem verhaltenen und in der Brust verschlossenen Blut dahero auch unterbliebenen evacuation desselben gar leicht ein lethaler Erfolg entstehen können, welcherley casus in Praxi Chirurgica mehrmahlen vorzukommen pflegen 9) weil bey unterlassener Nachricht und Beschreibung, wie der læsus tractiret worden, man noch in Zweiffel stehet, ob ratione curæ & regiminis nichtes versehen sey: 10) weil nicht angemercket, ob nach geschehener Ver-

wundung eine gehörige Verblutung der Wunden erfolget, oder ob die Wunden fluck zugefallen, und ob der Verwundete auch etwas Blut ausgespien, bey dessen Ermangelung die Wunde noch eheander geringer als grösser zu erachten ist. Wann nu alle diese nöthigen Anmerckungen bey diesem casu wohl conciliiret und erwogen worden, so ist leicht erweißlich und begreiflich, daß so bey gestalten Umständen dieses Vulnus nicht pro absolute lethali könne declariret und erhärtet werden, indem eines Theils bey der inspectione, inquisitione & renunciatione vulneris medica einige erhebliche defectus angezeiget sind, andern Theils aber so unterschiedene zufällige Umstände das gegenwärtige vulnus metamorphosiren, und da es sonst noch curabel gewesen, zu einem tödlichen Ausgang befördern können: Uhrkundlich haben wir dieses in Ratione, Experientia & suffragio Doctorum gegründetes Urtheil mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insigel ausfertigen wollen: Halle, den 17. Sept. Ao. 1721.

Epicrisis in Casum XXX,

PUlmonum Vulnera variis ambiguitatibus in decisionibus medicis judicialibus subjecta sunt, ut propterea pro sublevando tali judicio exacta vulneris inspectio, observatio & relatio necessaria sit: Quando itaque in pulmones vel amplum & latum vulnus inflictum fuit, quod illorum substantiam tantum violavit, vel numerosa vasa tam arteriosa, quam venosa, licet mediocria aut minora fuerint, læsionem quandam subierunt, vel etiam mediocris offensio capaciori ramo sanguifero illatum fuit, tunc enormis & repentina contigit sanguinis profusio, quæ brevi cum lethali terminatur exitu, sive sanguis emanans ex vulnere thoracis effluat, adeoque in exiguo temporis intervallo læsum exanimet, sive in thoracis cavitatem se exundet, ibidemque subito in eximia quantitate colligatur, ut propterea repente superveniens respirationis oppressio, subitaneam suffocationem sub reliqua præcoci virium jactura causetur; Certe lethalia pulmonum vulnera haud diu se protrahunt, sed intra brevem temporis ambitum se determinant, tanto magis, si capacia vasa sanguifera læsa fuerint: talia majora vasa magis in majoribus lobis & in superiori pulmonum regione reperiuntur, quemadmodum comparative minores lobi adhuc minus sanguinis continent: quoniam vero ob singularem activitatem pulmonum sanguis constanter per illius compagem progreditur, ita rationi consentaneum est, ut e minori pulmonum vulnere aperto & hiante intra aliquot dies plures una Mensuræ sanguinis exstillare queant: In præsenti casu externum vulnus thoraci cum minore ensi inflictum fuit, unde merito ambigitur, an per minus hoc vulnus sanguis e pulmonum vulnere effluens sufficienter egredi potuerit? cui sanguini si per tempestivam vulneris exterioris dilatationem exitus paratus haud fuit, neque ille alibi extractus & evocatus est, tunc ille deorsum delabens & diaphragma sua gravitate premens, eandem respirationis difficultatem & angustiam causari potuit: cum contra si idem sanguis, qui sine dubio in primo & secundo die non eadem præsto fuit quantitate, tempestive eductus, insuper vero injectiones travmaticæ

tiæ & balſamicæ per initia adhibitæ fuerint, facilior forte hujus vulneris medela ſperari potuiſſet: Quoniam etiam in relatione medica variæ circumſtantiæ obſcuræ ſunt, v. g. quod vulnus intra pulmones drey qver Finger breit und i gerad anderthalb Zoll lang, (neſcias quomodo latitudo cum enſe minori comparari queat & quomodo longitudo ſit accipienda, an forte profunditatem ſignificare debeat) penetraverit: item quod illud vulnus inter tertiam & quartam coſtam perfoderit thoracem & inter ſextam & ſeptimam coſtam in dorſo iterum egreſſum ſit, intrinſecus vero die beyde kleine lobi pulmonum drey qvere Finger breit auffwärts durchſtochen worden, cum tamen punctura deorſum propagata ſit: & quoniam multiplex partim confuſio partim ambiguitas, partim imperfecta relatio & juſta præſumtio in contrarium in hoc caſu adſunt, ita ſingulæ circumſtantiæ non permittunt ſub evidenti tali dubio ſtatu abſolute lethale decernere vulnus, ſed in mitiori ſententia perſeverare jubent.

Reſponſum Facultatis Juridicæ Hallenſis.

JN Inquiſition-Sachen wieder den Capitain C. F. v. K. wegen Ertödtung des Major L. erkennen von GOttes Gnaden, Wir C. L. ꝛc. auf eingeholten Rath, auswärtiger Rechts-Gelehrten vor Recht

Daß wegen ermangelnden indicien und wegen Ausführung ſeiner Unſchuld, wieder den Capitain C. F. v. K. weiter nichts vorzunehmen, ſondern Er, der wieder Jhn, wegen Ertödung des Major L. ergangenen Inquiſition nunmehro völlig zu abſolviren, er iſt aber nichts deſtoweniger die auf dieſe Inquiſition aufgewendete Unkoſten, nach vorhergegangener Liquidation und unſerer Ermäßigung zu bezahlen ſchuldig. So viel aber den noch arreſtirten F. W. D. betrifft, iſt derſelbige über gewiſſe aus denen Actis zu excerpirende articul wegen der wieder den Capitain von K. bey dieſer Sache begangenen gewalthätigen und andern Frevelhafften Begünſtigungen zuförderſt zu vernehmen; und dabey ernſtlich zu vermahnen, daß er auf ſelbige anderer Geſtalt, und richtiger als er auf die n. 4. Actorum befindliche interrogatoria gethan, antworte, mit der angehängten Verwahrung, die in Verbleibung deſſen, ſonſten allem Anſehen nach einige ſcharffe Peinlichkeit wieder ihn erkannt werden dürffte, und wann ſo dann ferner dem inquiſitions-Proceſs gemäß verfahren, auch Inquiſit mit ſeiner Haupt Defenſion vorgenommen worden, ſo ergehet alsdann ſeiner Perſohn und Beſtraffung halber, oder ſonſt, in der Sache allenthalben ferner was recht iſt. V. R. W.

Rationes decidendi,

Obwohl so viel den Capitain von K. betrifft, aus denen Acten so viel erhellet, daß die Verwundung an welcher der Major K. gestorben, von ihm hergekommen, und dannenhero nöthig gewesen in hac causa graviori homicidii mit der Inquisition wieder ihn zu verfahren, zumahl, da die Sache zweiffelhafft gewesen, ob er nicht ausweichen, und sich ohngefähr retiriren können, weshalben auch nicht anders erkannt werden mögen, als daß derselbe die auf diese inquisition ergangene Unkosten erstatten müsse;

Dieweil aber dennoch allbereit in inquisitione generali so viel erschienen, daß er bey denen von der letzten attaque auf der Strasse mit dem Major L. und dem Fähndrich D. vorgegangenen Händeln dazu nicht die geringste Ursach gegeben, sondern von diesen beyden sehr empfindlich und ehrenrührig angegriffen worden, er aber dabey eine ungemeine Bescheidenheit und Gedult bezeiget, dergestalt, daß auch bey denen articulis inquisitionalibus selbst nur noch darinnen ein Zweiffel vorgefallen, ob er bey der letzen attaque auf der Strasse in terminis moderaminis inculpatæ tutelæ verblieben, und nicht etwan die Verwundung des Major L. sonst verhüten können; Hiernächst des Capitains Defensor in der num. 13. befindl. Defension umständlich ausgeführet, daß nicht allein der Capitain von K. keinen animum occidendi & ne quidem offendendi gehabt, und also nicht in dolo gewesen und daß vielmehr der Major L. diese seine Entleibung niemand anders als sich selbst, und seiner dem Capitain zugefügten unerträglichen Beschimpfung und Mörderlichen attaque desselben zuzuschreiben habe, sondern auch, daß der Capitain, als er auf der Strasse von L. und D. attaquiret worden, ohne offenbahre Leib- und Lebens-Gefahr nicht ausweichen können, und also an dem moderamine inculpatæ tutelæ nicht mehr zu zweifeln, und wir bey dieser Bewandniß für ohnnöthig gehalten, die special Umstände ausführlich hieher zusetzen, sondern uns dißfals auf die gründliche und legale Defension des Capitains beziehen; auch daneben für überflüßig achten, bey der Frage, ob die an dem Major L. befundene Wunden pro lethalibus zu halten? zumahlen da nicht alleine die Helmstädtische, sondern auch unsere Hällische Medicinische Facultät aus vernünftigen Ursachen diese lethalität in Zweiffel ziehen; auch aus denen bißher kürtzlich angeführten momentis juris von sich selbst

selbst folget, daß wenn gleich der Major L. als bald auf der Stelle geblieben wäre, dennoch der Capitain von K. absolviret werden müste;

Ferner was den Fähndrich D anlanget, ob wohl derselbe Act. num. 4. seine grosse Trunckenheit und daß er von nichts wisse, was desselbigen Tages zwischen dem Major L. und dem Capitain von K. vorgegangen, vorgeschützt, auch so wohl n. 4. als n. 15. sich der Sentenz submittiret, D. A. D. dieses sein Vorgeben gantz nicht wahrscheinlich, indem er bey dieser præliminar Verhör n. 4. theils seine Wissenschafft von andern damahls vorgefallenen Umständen anfänglich bezeiget, theils aber bald darauf solche wieder verleugnet und sehr variiret, auch in denen folgenden acten hin und wieder von neuen graviret wird, daß er vermuthlich mit dem Major L. sich beredet, den Capitain zu beschimpfen, auch daß er ihn hernach auf der Strassen attaquiren helffen, ex actis klahr erhellet, im übrigen aber, ehe und bevor der Fähndrich ad articulos vernommen worden noch zur Zeit seinet wegen nicht definitive erkannt werden mögen. So hat von uns nicht anders, als in dem Urtheil geschehen, so wohl wegen des Capitains, als wegen des Fändrichs erkannt werden mögen.

CASUS XXXI.

VULNUS HEPATIS NON PER SE, SED PROPTER PURPURÆ CONCURSUM LETHALE.

Hoch-Edle, gestrenge und Hochgelahrte,
Hochgeehrt, auch Hochgeehrteste Herren,

Es zeigen beygehende Relatio & Judicium Medicum, was sich allhier in puncto homicidii vor ein Casus ergeben; wann nun es mehrentheils darauf ankommet, ob daß vulnus simpliciter & absolute lethale gewesen; oder der Vulneratus daran habe können curiret werden; oder aber ob ausser denen in dem angezogenen Judicio angeführten special-Umständen und Ursachen von dieser Wunde der Tod jedennoch schlechter Dings erfolgen müssen? Als haben wir unsere Hochgeehrte Herren hiemit freundlich ersuchen wollen: damit dieselbe dero Medicinischen Bedencken darüber an uns je ehender, je besser

beliebig

beliebig abzugeben sich gefallen lassen möchten; die wir mittelst Göttlicher Gnaden Erlassung verbleiben. Oettingen, den 27. Novembr. 1721.

Relatio Casus vulneris hepatis cum superveniente Febri purpura pustulari alba.

TH. L. ein hiesig Hochgräffl. Bürger und Metzger wurde Abends den 17. April. von seinem Schwager M. W. im Streit unter seinem Hause mit einem Messer 3. qveer Finger seitwarts von dem *scrobiculo* an, gegen das rechte hypochondrium gestochen: aus der Wunde soll, nachdem der blessirte das Messer selbst herausgezogen, und darauf niedergesuncken, gegen ein hiesiges Maaß (wovon di indumenta als eine gefutterte Kappen, (die er wegen gehabten Magen-Drücken, so er etliche Tage gehabt, eingeschoben) Hembde, Brust-Tuch und Cammesohl, etwas noch gezeuget) ausgeflossen seyn: Er wurde so gleich die Stiegen hinauf in sein Wohn-Zimmer gebracht, und nach einer halben viertel Stunde durch den gemeinschaffentlichen Stadt-Chirurgum, indessen sich das Bluten gestillet, visitirt, und daß der Stich durch das *peritonæum* in der Leber, weilen die *Sonde* eines Fingers tieff eingegangen, judiciret, und nach dem er das abdomen mit dem spiritu vini camphorato gewaschen, mit einem truckenen Meissel, einem Stich-Pflaster und einem Bausche verbunden und vermachet worden, welches die andern beyde zur legalen inspection von gnädigster Herrschäfft beorderte chirurgi nicht also befunden. Um 2. Uhr derselben Nacht kam der Medicus dazu fande dem Patienten nicht über dolores vulneris vel circa illud, sondern blos Stechen der gantzen rechten Seiten von der Achsel biß auf den Fuß klagen. Der Pulß war *æqualis*, sed justo *celerior* und *parvus*, bißhero keinen Schlaff, kein vomitus noch conatus dazu, & sibi in omnibus compos. Er ordinirte interne resolventia travmatica, temperantia, in forma infusi Pulverum & Essentiarum, Externe aber Fotus discutientes calide ad quamvis noctis & diei horam applicandos. Den Morgen des 18ten beym Verbinden war di Wunde gantz trocken, und konte der *stylus* nicht durch das *Peritonæum* gebracht werden, man legte ihm auf dem Bauch und wurde das abdomen mit Händen gegen das vulnus gestrichen, konte aber kaum 2. Tropffen dem Geschmack nach bitterliches Geblüt ausgepresset werden, die eingesprützte Milch lieff alles wieder zurück, und klagte nirgends

gends als lincken Seite der Wunden beym Anrühren Schmertzen, und das Drücken und Brennen in Scrobiculo.

Täglich ist er 2 mal mit einem Meissel, in balsamum vulnerarium vegetab. eingetuncket und Pflaster verbunden, das abdomen mit Spir. Vin. Camphorato & crocato gewaschen, auch der Fotus innerhalb 24. Stunden wohl 30mal warm übergelegt worden, *alvus* eröffnete sich von selbsten gantz natürlich, gegen den Nachmittag liessen die obige Schmertzen der lincken Seiten völlig nach, und den Nachmittag schlieff der *Patient* gantz sanfft, welches auch die Nacht vor den 19ten ohne Zucken und schwere Träume geschahe, und konte auf der verwundete Seite liegen.

In diesem Stande blieb der Blessirte bis auf die Nacht, vor dem 21ten, da er im Schlaffen von einem schweren Traum mit Schrecken aufgewacht, recolligirte sich aber gleich wieder, den folgenden Morgen aber bekam er um 9. Uhr einen Frost, darauf etwas Hitze, Durst und Mattigkeit gekommen. *Pulsus* war *durior,* doch *æqualis,* man gab ihn interne die resolventia, diaphoretica, emulsiones, blande alexipharmaca, die Wunde war noch immer trocken, und wurde externe wie oben, ausser daß man mit dem unguento digistivo den Meissel und carpie bestrichen, tractirt, darauf den 22ten etwas weniges von gekochter *materie* gesehen wurde, dieser Tag und Nacht war in allen wie der vorige, ausser daß sich die *anxietates præcordiales* eingefunden, die sich bis den 23ten vermehrten, *pulsus* war æqualiter *celer, urina rubicunda,* post refrigerationem turbida cum sedimento rosaceo, *siticulositas, sudor in somno multus,* beym Verbinden des Abends in abdomine *vesicularum,* die der Patient auf Befragen von einem etwas zu warmen Umschlag herzukommen vorgab. Die Nacht vor den 24ten passirte der Patient mit unterbrochnem Schlaff und Schweiß, die pustulæ abdomis aber waren mehrere, und confluentes, der calor wie dem Tag zuvor, die anxietates aber weniger, auf die Nacht klagte er einen *stuporem in pedibus* und war übrigens, wie die vorige.

Morgens den 25ten zeigten sich *in cute pedum protuberantiæ subrubicundæ, in abdomine* aber mehrere der *pustularum.* Sonsten bliebe alles in statu quo bis des Morgens früh, den 26ten, die adstanten erzehlten, daß der Patient diese Nacht *post deliria* auf Schlaffen, und etlich mahle Zucken ein Schrecken gehabt, *pulsus* war *celer & durus,* und nachdem man nach der Wunde gesehen, und in Abdecken der Fotuum begriffen war, bemerckte man gleich *in thorace* eine grosse *quantitæt vesicularum & pustu-*

 larum

larum albarum, und weitern visitation fanden sich deren viele *in abdomine, in brachiis & pedibus* aber waren sie nur *discretæ* anzutreffen. Und wie die Wunde bey etlichen Tagen allezeit auf dem Pflaster=Meissel und carpie einige gute *materie* von sich gegeben, so war solche weniger zähe und truckener. Diesen Tag über ist der Patient in einem fast beständigen *sopore* gewesen, und hat etwas aus dem rechten Nasen=Loch geblutet. Den Abend ist die Wunde vollkommen trucken, die *extrema* kalt cum *sudore tali* und das Gesicht spitziger gewesen. Die Nacht hat er unter öfftern *subsultibus convulsivis* dahin geschlaffen, und so er erwecket wurde, redete er etliche *verba delira*, kam doch dann und wann wieder zu sich. Morgens den 27ten um 7. Uhr starb er sanfft dahin. Durch die gantze Kranckheit thaten dem Patienten die äusserliche Umschläge sehr wohl, dahero er so Tages als Nachts kaum eine Stunde absque Chirurgo, der ihm solche so wol als die interna medicamenta gereichet und appliciret, gelassen worden. Alle Tage bis auf den letzten nahm er etwas Speise von Fleisch und Hühner=Brühen, grossen Schleyen, Prunellen, gekochten Aepfeln zu sich, sein ordinairer Tranck war eine ptisana. Täglich hatte er, bis auf einen, seinen sedem naturaliter, welchen ein Clyster emolliens auch den andern gleich zuwege gebracht. Hergegen nicht einmal einen vomitum, so gar auch keine conatus. In & circa vulnus hatte er keine oder nur geringe Schmertzen, Geschwulst oder inflammation auch niemahlen einen Husten oder difficultatem respirandi.

Relatio secti cadaveris.

Als den 27ten April Nachmittags um 2. Uhr auf Order Hoch=Fürstl. und Hoch=Gräfl. Ober=Aemter Requisition von denen Medicis und Chirurgis die legale Inspection und Section des Verstorbenen vorgenommen wurde, hat man externe in abdomine & thorace auch der gantzen hindern Seiten des dorsi viele theils an einander hangende, theils einer Lentzen auch Hirsch=Körnlein, grosse Blätterlein, wie in febre purpurea alba, und in deren interstitiis, die Haut blauroth gefunden, in denen übrigen Theilen des trunci, wo diese pustulæ nur discertæ waren, sahen sie gelblicht aus, in den artubus wurden am rechten Fuß blaue nicht erhabene maculæ observiret. Die Wunde war von *scrobiculo* anzumessen drey qveer Finger *versus hypochondrium dextrum* ohngefähr drey viertel Zoll lang, und konte der stylus nicht in das cavum abdominis gebracht wer-

werden. Nach Abziehung der Haut von thorace & abdomine zeigte sich rechter Seits der Wunden, zwischen denen fibris des musculi abdominis transversalis, ein sanguis extravasatus eines Kreutzers groß, und nach Oeffnung des peritonæi ex cavo abdominis in circa 2. Untzen Blut geronnen; daß omentum, wo es von oben unter dem peritonæo anfängt, und eine kleine erwachsene marque penetrati cultri gegeben, war also sphacelös, daß es eines halben Fingers breit von selbsten abgerissen, im übrigen quoad totam substantiam admodum gangrænös, und konte keine hauptsächliche læsio vasis sanguiferi majoris wahrgenommen werden, die intestina aber tam tenuia, quam crassa, welche gleich hervorgegangen, inflata & rubicundioris coloris. Nach Abnehmung des omenti und immediate unter der marque penetrati vulneris in peritonæo kam die læsio hepatis in parte convexa, ex qua solo attactu, pus tanquam alicujus abscessus rupti fundebatur. Ubrigens war dieses viscus *pallidioris coloris & mediæ magnitudinis,* und ginge die **Wunde**, nachdeme des humoris putrilaginosi ohngefehr 2. Finger Hut voll gewesen, eines **Zolles tief** *in substantiam hepatis,* und zeigte nach dieser proportion eine cavität auch kein weiters signum inflammationis. Durch Einsprützung warmen Wassers in arterias Aortæ cœliacas, venas cavæ & Portæ konte nicht bemercket werden, daß davon in cavitatem vulneris kaum das wenigste gedrungen. Die Miltz war röthlichter Farb. Die Nieren hatten in fundo maculas lividas, und der stomachus sahe etwas inflammirt aus, die übrigen viscera waren alle natürlich ohne læsion, wie denn die pulmones und Hertz gesund; ausser daß das letztere sehr flaccid gefunden worden.

Judicium Medicum.

WEnn wir nun unser in principiis artis gegründetes iudicium über gegenwärtigen casum geben sollen, so müssen wir vornemlich ex annotatis observationibus anatomicis beybringen, welche plagæ hepatis absolute lethal, und welche nur summe periculosæ i. e. utplurimum lethales seyn und gehalten werden. Zu der ersten Classe werden nur die vulnera hepatis lata, profunda, magna & vasa majora penetrantia & lædentia, gerechnet.

Zur andern aber, die exigua in superficie & ubi conspicui rami-

 non

non reperiuntur, ob copiam tamen vaſorum in hoc viſcere occurrentium etiam minorum periculoſa ſymptomata metuenda ſunt.

Wobey wir anzuführen haben, daß etliche alle læſiones jecoris, wenn ſie nur auch in ſuperificie geſchehen, vor læthal halten, quoniam in eo vix exiliſſima poſſit inveniri areola, cui ſi non arteriæ conſpicuæ, venæ tamen ſint intertextæ notabiles, nec remedia commode applicari, nec pus aut ſanies poſſit evacuari, & quod ſubſtantia hepatis ſit ita friabilis, ut non adeo commode ſolideſcere poſſit, quia per hujus ejusque vaſorum minorum vulnera enormior ſanguinis extravaſatio fieri queat. Gliſſon. apud Bohn. de lethal. vulnerum p. 151. Unter welchen Hipocrates nach Galeni Meynung über Sect. VI. aporiſm. 15. & Jacotii 1. Comment. ad lib. 1 Sect. 3. aphoriſm. 15. Coac. vid. Schenck. Lib. III. delethal. vulner. jecoris obſ. 1. doch jeder nicht ohne Contradiction ſeyn kan.

Etliche aber bringen die obſervationes mit bey, daß nicht nur citra vitæ noxam fibræ hepatis apud Aeginet. Libr. 6. cap. 88. ſondern auch portiunculæ abſciſſæ fuerunt. Gemma Libr. 1. cap. 6. Cosmocrit, hepatis perfoſſi reſtitutionem cum multa ſanguinis profuſione allegat ex propriis obſervationibus Eſaias Meiſchnerus.

Hepatis ſclopeto transfoſſi Quercetan. de vuln ſclopetariis C. 2. Hildanus cent. II. obſ. 37. Foreſtus 6. obſ. chirurg. Glandrop. obſerv. 33. Platerus de obſ. propriis exemplnm (analogice tantum huc referendum) ubi canis ab apro inter venandum ſaucius factus, cum e vulnere hepar emineret, magnam illius portionem ſine noxa devoravit. Vid. etiam Schelhammeri ſententia de vulneribus hepatis in A. N. C. Dec. 2. anno V. obſ. 9. ubi dicit; quæ vaſa majora attingunt ob hæmorrhagiam incompeſcibilem periculoſiſſima, quæ vero parenchyma & vaſa non adeo magna feriunt, periculo vacare, cum parenchyma pulmonum (quod tamen in perpetuo motu magnisque arteriis refertum longe plus difficultatis habet) coire notum ſit, hepate e contra quieto & præter paucas & exiguas arterias venis tantum plurimis gaudente.

In unſerm Caſu kömmt es auf zweyerley an:

1) Die læſionem hepatis.

2) Die Febrem puſtularem purpuream.

Das erstere ist aus der Sectione cadaveris klar, ob dissensum autem anatomicorum observ. scriptorum problematisch um so vielmehr, als diejenige, welche pro lethalitate absoluta seyn in ihren casibus. Hepate læsos intra aliquod horas vel paucos dies demortuos allegant, vid. Bohnius l. c. aut aliæ adhuc partes sint collæsæ, ut diaphragm. vid. Bohn.

Noster XI. demum die exspiravit, vel febris statim post inflictum vulnus sit accensa, cum vomitibus & dejectionibus biliosis, intensa siti, tussi, difficili respiratione. Brassavolus com. ad 18. aph. Libr. 6. Hippocr.

In nostro casu febris accedebat post quartum diem & per totum morbi cursum nullis eiusmodi stipatus fuit symptomatibus, sed magis illis, quæ febri purpureæ miliari epidemicæ ante in & post ejus morbum & obitum, apud nos grassanti fuerunt communes; inuadebant enim communiter cum horripilatione & angustia præcordiorum (uti in nostro, qui etiam per aliquot ante inflictum vulnus die, de tali conquerebatur, & ideo indumenta augebat) quæ pathemata anxietatis indies inualescebant, demum quarto utplurimum die serius ocyus purpura erumpebat, semper aderat febris acuta, post eruptionem pustularum anxietates diminuebantur, nisi retrocessio illarum fiebat vel ex malo regimine, vel labe alicujus visceris, quod posterius non tam a læsione hepatis violenta habet, sed & funesti exitus septimo die a febre accensa habet analogiam. Bey welchen circumstantien wir die völlige Decision dieses Casus acutiori ingenio & judicio præditis überlassen wollen.

Oettingen den 30ten Junii
1721.

P. K. M. D.

J. A. E. M. L. & Ph. Prov.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem von einer H. F. O. und H. Gr. O. W. S. Cantzeley an unsere Facultät ein casus Medico-Chirurgicus von einen gefährlich verwundeten Mann, dessen Zustand nach seiner Verwundung bis zu

 seinem

seinen Tod, nebst der inspectione und relatione vulneris, auch einem Judicio Medico übersendet und unser judicium über den statum vulneris, ob es absolut lethal gewesen, erfordert worden, so haben wir nach Collegialischer gründlich- und reiflicher Uberlegnng dieses casus ersehen, wie Th. L. (dessen Alter, übrige Beschaffenheit des Leibes und ordentliche Kräffte nicht angemercket waren) den 17. April Abends mit einem Messer drey queer Finger vom Scrobiculo cordis gegen das rechte hypochondrium seitwärts gestochen worden; aus welcher Wunde so gleich gegen ein Maaß Blut geflossen, nachher der Verwundete ohne einige Versäumniß von einem Chirurgo besichtiget, und da sich das Bluten gestillet, habe man befunden, daß der Stich durch das Peritonæum in die Leber gedrungen, indem die Sonde eines Fingers tief gegangen; hierauf hätte den læsum so wohl ein Medicus als Chirurgus mit allen nöthigen, zeitigen und dienlichen Hülffs-Mitteln besorget, da der Verwundete anfänglich über keine gefährliche Symptomata geklaget, dahero sich in keinem höchst-gefährlichen Zustand befunden, indem er auf der Verwundeten Seite liegen, sanfft schlaffen, alle Tage bis auf den letzten etwas Speise zu sich nehmen können, auch am gewöhnlichsten eine natürliche Oeffnung des Leibes gehabt, ob wol inzwischen die Wunde gantz trocken geblieben, und man den stylum durch das peritonæum nicht bringen können: Es habe sich aber den 21. dito Vormittage um 9. Uhr ein Fieber, und also 4. Tage nach geschehener Verwundung, eingefunden, dabey der Patient sorgfältig mit diensamen innerlich- und äusserlichen Hülffs-Mitteln versehen wurde: Hierauf habe den 22. dito die Wunde etwas digerirter materie von sich gegeben: An welchen Tage sich auch anxietates præcordiales geäussert, wleche nächst dem Fieber beständig anhielten, bis den 23. dito in abdomine einige pustulæ ausbrachen, die sich den 24. dito vermehret, den 25. dito sich in cute pedum protuberantiæ subrubicundæ gezeiget hätten; in der folgenden Nacht fanden sich deliria auf Schlaffen und Zucken mit Schrecken ein. Den 26. dito hat man auch in thorace eine grosse quantität vesicularum albarum wahrgenommen, die dann in brachiis, abdomine und pedibus noch ferner zu sehen gewesen; da vorhero die Wunde einige Tage gute Materiam von sich gegeben, so wurde diesen Tag die Wunde trockener, und die Materia zäher; an welchem Tag auch der Patient in fast beständigem Sopore gelegen: Abends vertrocknete die Wunde vollkommen, und ereignete sich eine refrigeratio extremitatum cum sudore frigido, mit einer Veränderung des Gesichts,

so

so spitzig worden: in der folgenden Nacht hat der Patient mit öfftern convulsivischen Zucken geschlaffen, auch bey Erwachung deliriret, bis er den 27. dito Morgens um 7. Uhr sanfft verblichen. Als hierauf diesen Tag des Nachmittages die Sectio und Inspectio vorgenommen worden, so hat man die Wunde drey viertel Zoll lang an obgedachtem Ort gefunden, wodurch der stylus nicht in cavum abdominis konte gebracht werden: Es zeigte sich aber in der Wunde, zwischen den fibris musculi abdominis transversalis sanguis extravasatus eines Creutzers groß, und nach geschehener Oeffnung ist ex cavo abdominis 2. Untzen geronnen Blut zu nehmen gewesen: das Omentum war meistens gangrænös und oben Sphacelös. Dabey doch keine læsio vasis sanguiferi majoris anzumercken war: die intestina sind aufgeblasen und röthlicher Farbe gewesen; die Wunde aber selbst in convexa hepatis parte, war eines Zolles tief, woraus etwas puris als aus einem abscessu gedrungen, die übrige substanz der Leber schien etwas blasser Farb, jedoch war hiebey keine inflammation, noch eine læsio einiges vasis vel arteriosi vel venosi observiret. Die Miltz hatte eine röthlichte Farbe; an denen Nieren sahe man maculas lividas; der stomachus schien etwas inflammirt und wurde unter solchen Umständen die Beschaffenheit des vulnerati vom Tag der geschehenen Verletzung bis auf diese Section referirt. Wann wir nun unser in Ratione & observatione gegründetes Urtheil über gegenwärtigen casum fällen sollen, so kömmt es hiebey auf diese Frage an:

Ob der læsus wegen seiner Wunde absolute habe sterben müssen, oder ob das vulnus nicht per se lethal gewesen, sondern erst durch das dazu geschlagene damahlige Epidemische Fieber und deswegen ex accidenti lethal worden sey?

Was den ersten Punct betrifft, so sind zwar hierinnen die Medici Forenses einig, daß alle vulnera Hepatis periculosa, keines weges aber alle absolute lethalia sind, dahero sie den bekandten Unterscheid machen, welchen *Welschius cap. 5. p. 49. 50. Ration. Vulner. Lethal. Judic.* anführet, allwo er unter andern sagt: *Vulnera soli substantiæ inflicta, nec cum tanto sanguinis fiunt profluvio, nec ita difficile, sed vel sua sponte coalescunt, vel sanari tamen arte possunt: Sola enim si hepati, substantia ejusque tantum superficies, ut Sennertus loquitur, vulnerata,*

ta, nullusque insimul ex ramis majoribus læsus sit, lethale simpliciter & absolute esse, nego &c. So werden auch sonst mancherley gefährliche vulnera hepatis curata bey unterschiedenen Auctoribus angemercket, deren etliche allegirt werden, von *Ammanno in Medicina Critica Cas. 55. p. 342. seqq. Sennerto Praxi Lib. 3. Part. 6. Sect. 1. cap. 7. Bohnio vuln. lethal. Exam. Sect. 2. cap. 5. p. 150. 151. Valentin. Pandect. Med. leg. Part. 2. p. 387.* hieher gehöret, was bey dem *Ammanno Praxi Vuln. Leth. p. 37.* stehet, wenn *hepar absque læsione vasorum majorum vulnerirt* wird, so ist das *vulnus* nicht *simpliciter, absolute* und *sua natura pro lethali* zu halten, *conf. p. 30. 31.* womit wir vergleichen, was *Glissonius in Anat. Hepatis cap. 9.* sagt, *vix fieri potest, quin per vulnera visceri huic cæsim inflicta vasa ejus simul lædantur, nisi plane superficialia fuerint: quamvis in illis quæ punctim inferuntur, hæc forsan aliquando magis intacta evadere valeant:* welche letztern Worte mit gegenwärtigem casu genau überein kommen, da bey dem defuncto welcher mit einem Messer gestochen ist, kein vas læsum anzutreffen gewesen: wenn auch *Ammannus in Medic. Critic. Cas. 10. p. 96.* von vulneribus ex accidenti lethalibus schreibet: *hæc calamitosa quidem censentur, ast non necessario occidunt: unde etiam nomen habent, quod nisi rite tractentur, ex iis etiam vulneratis moriendum sit: contra si in nullo peccatur, tum ab ægro, tum ab adstantibus & chirurgo non raro sanantur, uti sunt capitis, calvariæ, Meningum, Cerebri aliorumque membrorum vulnera* &c. Da nun in diesen casu mögliche und nöthige Mittel, so wohl innerlich als äusserlich, gebraucht, eine gute Diæt und Regimen ordiniret, auch vom Patienten nichts versehen worden, (welches in dergleichen casibus grossen Vortheil schaffet, *conf. Wedelius disp. de fundam. lethal. vuln. §. 34.*) so mögen füglich solcherley testimonia auf gegenwärtigen Casum appliciret werden: denn obgleich die Wunde eines Zolles tief in der substantia hepatis gefunden worden, so ist doch bey dieser Wunde 1) keine excessive Verblutung geschehen, auch hat man 2) bey der Besichtigung in cavitate abdominis nichtes sonderliches von sanguine extravasato angetroffen, weder 3) eine læsionem vasis sanguiferi finden können, 4) hat doch der læsus bey dieser Wunde nebst seiner complicata febre purpurata den eilften Tag erreichet, 5) ja es hat sich anfänglich mit solcher Wunde nicht gefährlich angelassen, 6) ist der stagnationi sanguinis auf alle Weise Wiederstand geschehen. 7) Bleibt auch zweiffelhafft, ob in Anfang in convexa hepatis parte die Wunde so gleich eines Zolles

tieff

tieff mag gewesen seyn, und ob nicht zum Theil diese Wunde von der darinnen gefundenen materia purulenta vertieffet worden, 8) daß doch die Wunde einige Tage vor den 26. April eine gute Materie von sich gegeben. Sintemal in chirurgia bekannt, daß sich Hepar ob laxiorem texturam nicht so geschwind digerirt und consolidirt. Daher auch Anfanges die Wunde einige Tage trocken gewesen; ob zwar auch deswegen, weil die Wunde seitwarts und also zwischen den musculis endlich in cavitatem penetriret, eine spastica constrictio vulneris und Verschwellung erfolget, welcher doch mit fomentis, lenientibus und digerentibus adminiculis und Meisseln resistirt wurde: wobey zuvörderst nöthig gewesen, daß man die äussere Wunde nicht zu geschwinde zufallen lassen, noch mit kleinen Meisseln tractiret, sondern vielmehr gesuchet haben solle, dieselbe genugsam zu eröffnen und zu erweitern: 9) und da in Omento, Renibus, und Intestinis sich eine stagnatio sanguinis und conjuncta inflammatio gezeiget, so findet man doch keine Verbindlichkeit derselben mit dem vulnere, da bey dessen Anfang keine spastica, und Inflammatoria Symptomata interna observiret wurden, solche auch, wo sie gleich anfangs da gewesen, und also von der Wunde dependiret, dem læso keines weges bis auf den eilften Tag das Leben würden gefristet haben, indem auch sola Omenti inflammatio und curruptio gar bald einen tödlichen Ausgang gewinnet, geschweige wann noch so viele Inflammationes, als in Intestinis, Ventriculo und Renibus dazu gekommen, woraus wir gründlich urtheilen, daß solche stagnationes & inflammationes nicht von der Wunde herzuleiten sind: aus allen diesen Gründen und Ursachen können wir dieses vulnus Hepatis nicht pro absolute lethal halten, sondern ermessen, daß es ex accidenti zu einem solchen tödlichen Ausgang mißrathen sey: Wir erinnern uns hiebey des merckwürdigen loci *Hippocratis Prædictorum Lib. 3. II. §. 19. text. 5.* wo er auch von Vulneribus Hepatis redet: *Sunt autem hæc omnia perniciosa valde, non tamen ita, ut nemo ex his evadat, velut putatur. Text 8. aliquando enim neque febricitat, neque inflammatur sauciatus, aliquando etiam citra causam febricitat & aliqua corporis pars omnino inflammatur:* dieses appliciren wir auf gegenwärtigen Casum, wo nicht wegen der geschehenen Verwundung sich bey dem Patienten theils die Inflammation theils das Epidemische Fieber eingefunden: und eben diesem Fieber können wir füglicher eines Theils die Ursach des Todes an sich beymessen, in dem in

 abge-

abgewichenen Jahr gar viele an solcherley febribus allein des Lebens verlustig worden, andern Theils hat solch Fieber zur Verschlimmerung der Wunde, die sich sonst ehender würde haben consolidiren lassen, geholffen; endlich hat eben dasselbe Fieber zu obberührten internis Inflammationibus contribuiret, indem es mehrentheils ex observatione anatomica erhellet, daß bey subjectis, die an dergleichen Epidemicis febribus verblichen, solche corruptiones und inflammatoria vestigia in denen partibus abdominis membranaceis & tunicaceis gefunden worden: Wann dann nun solche observation bey vielen probaten autoribus gegründet und angeführet ist, unter welchen wir allhier benennen *Bartholinum Cent. 3. Ep. 86. Gaurinonium Consultat. 584. Spigelium de Semitertiana Lib. I. cap. 6. Wepferum de Cicuta Aquatica cap 5. p. 53. Panarolnm Pentecost. 4. obs. 8. Bonetum Anatom. Pract. lib. 4. Sect. 1. obs. 57.* und *p. 245. obs. 11. in additam.* welche einmüthiglich mit mancherley observationibus anatomicis beweisen, daß bey denen an Epidemischen Fiebern verstorbenen subjectis, dergleichen innerliche corruptiones und inflammationes an mehr berührten partibus gefunden worden, so mögen wir auch mit so gewissen Grund bey diesem gegenwärtigen Casu behaupten, daß die tödliche Endigung und Verschlimmerung dieser Wunde Febri Purpuratæ zuzuschreiben, zumahlen bey solchem Zustande nicht allein die gantze massa sanguinea inficiret und verunreiniget und die Reinigung der Wunde verhindert, sondern auch durch die Irregulares motus febriles desselben zeitige Verbesserung und Consolidirung gehemmet und endlich per complicationem morbosi status der Tod befördert worden. Welches wir hiemit ex-fundamentis Rationis, suffragio experientiæ, conciliatione Authorum und applicatione Casus præsentis erhärtet und mit dieser decision ausgefertiget haben: Uhrkundlich ist dieses unser Judicium mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräfftiget. Halle, den 19. Decembr. anno 1721.

Epicrisis in Casum XXX.

HEpatis Vulnera promiscue periculosa, non singula vero lethalia sunt: cum etiam hæc pars ob molem & vasculoso-glandulosam suam substantiam, plus quam aliud humani corporis organon largam sanguinis quantitatem contineat, ita etiam contingit, ut mediocre hepatis vulnus notabilem illius copiam effundat, quæ vero propterea peritum artificem haud deterrere debet; interea judicatu facile est, quan-

do

do sinistrum hypochondrium vulnus quoddam penetravit, e quo paulo largior sanguinis quantitas emanat, quod læsio Hepati sit inflicta; quid quod melius est, si ex vulnere prædictarum qualitatum notabilis talis copia sanguinis per externum abdominis integumentorum vulnus effluit, quam si eadem copia in internam abdominis cavitatem se diffundat: Leve enim Hepatis vulnus etiam periculosum est, ob conjunctam arduam Hæmorrhagiam, partis ipsius nobilitatem & æstimationem, gravem, ab intra provenientem, affluxum sanguinis, tardam ac difficilem læsionis reparationem & consolidationem, ut & ob nimis laxam, mollem & glandulosam partis texturam, unde facile talia ominosa accidentia supervenire possunt, quæ præsentem vulnerationis statum deteriorant: inde nullum peritum artificem latet, quibus qualitatibus Hepatis læsiones præditæ sint: Præsens vulneratio meretur mediocribus Hepatis læsionibus adscribi, quacum vel nuda illius substantia violata fuit, illæsis atque salvis vasculis sanguiferis; unde sine perniciosis & valde ominosis symptomatibus, sub spe potius affulgentis restitutionis ad undecimum diem vitam protraxit læsus, quod sane, si vulnus lethale & solitarium fuisset, vix facile evenire potuit; tanto minus vero id contingere potuisset, si cum supposito tali lethali vulnere Epidemica Purpura complicata fuisset: Ast dum prædicto modo omnia solitaria hepatis vulnera periculosa sunt, ita peregrinæ, quæ videlicet non vulneraria est, tanto magis Epidemicæ Febris complicatio, non potuit aliter, quin præcedens vulnus graviter alteraverit; hinc contigit, ut imminente illa febre avtocratica vulneris cura expiraverit, & ab eo termino majori periculo, videlicet epidemico purpurato contagio profligando, operam dederit natura; quare vulneris maturatio, mundificatio, & consolidatio cessavit, ob prægressa vero & ex inflicto vulnere derivandam animi & corporis alterationem, in symptomaticam hanc Epidemicam febrem gravis irruit ataxie, sub multa motuum animi & corporis perturbatione, vulneris neglectione, febris vero titubante progressione: imo cum ob vulnus inflictum in læso subjecto vires admodum enervatæ fuerint, insuper etiam febres Epidemicæ ordinariæ gravem jacturam virium inferant, ita sub hoc duplicato periculoso statu ob virium necessariarum defectum, alius, quam funestus eventus expectari haud potuit: ex hac confusa rerum facie ortum traxerunt deliria, perturbati sopores, pavores & convulsivæ agitationes: quoniam porro neque in cura vulneris, neque in medela febris, neque in regimine & obtemperantia læsi ægrotantis ullus error obtigit, ita facile judicare licet, quod hic læsus non propter vulnus, sed propter febris concursum vita privatus fuerit; quemadmodum talis Epidemica febris multos integros & minus vulneratos homines opprimere solet; ut propterea collectis singulis circumstantiis culpa in febrem redundet; quare in Medicina Forensi prudenti attentione annotatur, an læsus ex vulnere, an ex febre mortuus sit, quam circumstantiam inter Jctos *Schœpferus in disp. de Hæmorrhagia vulneratorum* probe observavit: nam vulnus potest esse illethale, vulneratus vero simul febricitat, si itaque moritur, tunc non propter vulnus, quod illethale est, sed propter febrem succumbit: id quod ad præsentem casum æquali jure applicari potest & debet.

CA-

CASUS XXXII.

DISRUPTIO LIENIS PER ICTUM CUM CLATHRI CAPITE, SINE VULNERE (mit dem vördern Theil einer Harcke) LETHALIS.

Auf beschehene Requisition des Hochfürstl. Amts haben wir zu Ende unterschriebene, heute dato einen vor dem Leipziger Thore erschlagenen Fleischer, Nahmens B. in Beyseyn derer Gerichts-Persohnen in dem so genandten Siechen Hause seciret und folgendes wahrgenommen.

1) War äusserlich am gantzen Corpore nichts als am rechten Auge ein kleiner rother Fleck zu sehen.
2) In der Brust zeigte sich die Lunge wie bey einem ersticktem, und war der lincke Lobus ziemlich am gewachsen.
3) Bey Eröffnung des Unterleibes sahe man eine ziemliche quantität wässerichtes Geblütes, insonderheit aber war auf der lincken Seite circa regionem lienis das Omentum einer guten Hand breit, wie auch die musculi intercostales interni zwischen der zweyten und dritten Ribbe von unten auf gantze mit Blut unterlauffen, wobey drey Pfund und drüber geronnenes und vieles andere Geblüt lage, nach dessen Wegnehmung sahe man an der Miltz eine Oefnung eines Fingers lang, wodurch viele vasa sanguifera verletzet.
4) Nach abgelöster Haut am Kopfe war nichts zu sehen, auch so, daß der äusserliche rothe Fleck nicht einmal durch die Haut gienge, vielweniger, daß das Periostium oder Cranium wäre berühret worden.

Wann dann bey so gestalter gemeldter Verletzung vasorum sanguiferorum ein effluxus sanguinis impetuosus und dadurch eine momentanea spirituum vitalium effusio erfolget, welche in kurtzer Zeit weder mit innerlichen und äusserlichen Mitteln hätte können geholffen werden, als hat der geschlagene nothwendig daran sterben müssen, welches wir

dem

dem Hochfürstl. Amte, unter unserer eigenhändigen Unterschrifft zur dienstlichen Nachricht ertheilen wollen. D. den 29. Octobr. 1823.

A. C. P. M. Doct.
J C. J. Chir.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Aus denen von eines Hochf. A. D. Ambte an hiesigen löbl. Schöppen Stuhl eingesendeten und mit unserer Facultät communicirten Actis Inquisitionalibus haben wir nach gepflogener Collegialischen delideration so wohl aus gedachter Registratur überhaupt, als auch insbesondere aus der denunciatione des Herrn Medici ersehen, wie der dasiege Aus-Reuter A. L. einen Fleischer von J. Nahmens A. P. den 28. Oct. an. cur. mit einer verkehrten Harcke in die lincke Seite geschlagen, daß sich dieser von empfangenem Schlage gebeuget, im weggehen getaumelt, zur Erden gefallen, von einer convulsion zweymahl befallen, und nachdem er sich anderthalb Stunde geqvählet, endlich verstorben wäre: Nachdem hierauff der Verblichene den 29. dito ordentlich seciret worden, habe man sonderlich angemercket, daß im lincken Hypohondrio das omentum einer guten Hand breit, anbey auch die musculi intercostales interni cum costis spuriis gantz mit Blut unterlauffen, in cavitate abdominis aber eine ziemliche Quantität wässerichten, ja noch über 3. Pfund geronnenen und noch vielen andern Geblütes, endlich in der Miltz eine Ruptura eines Fingers lang und vieler vasorum sanguiferorum Verletzung zu sehen gewesen, dabey aber auch die Miltze an einigen Orten wie Brey zu seyn geschienen, ohne daß sonst am übrigen Leib etwas anders bedenckliches vorgekommen: Wann nu zwar ein löblich Hoch-Fürstlich Amt bey dieser læsion zu acquiesciren vermeinet, so entstehet hieraus die offenbahre Frage?

Ob der geschlagene P. an dieser læsion absolute hat sterben müssen, und ob nicht auff einige Weise durch natürliche Hülff und Wartung bey geschehener Verletzung der so schnell erfolgte Todt hätte verhütet werden können?

Wir haben hiebey zuvörderst angemercket, daß zwar der verstorbene von seiner beeydigten Frau nach fol. 6. 23. und 32. als ein frisch und ge-

sunder Mann angegeben, nebst hin in der relatione Medici nichts bemercket sey, welches zu einem baldigen, destoweniger so schleunigem Tode hätte wahrscheinliche Ursache geben mögen, ob wohl der inquisite fol. 12. in wiederholter Aussage den verstorbenen Fleischer vor einen siechen krancken und schwindsüchtigen Mann erkannt: So ist auch aus einmüthiger Bezeugung derer Medicorum Anatomicorum die Miltz ein sehr vasculöser, membranöser und dahero zarter und weicher Theil, der mit sehr vielen Puls-Adern versehen ist, aber auch in der lincken Seite etwas flach lieget, daß dannenhero bey erfolgter Verwundung und Berstung dieses Theils, wann zumahl grosse oder viele Blut-Gefässe zugleich verletzet sind, wegen einer schleunigen und überflüßigen Verbluten ein schneller Todt erfolgen muß, und deswegen die Autores solcherley grosse fissuras und vulnera Lienis so wohl simplicia als die mit einem infarctu verknüpfft gewesen, pro absolute lethalibus declariret haben, auch hier über ein solch judicium ex ratione und observatione bestärcket ist. Wann auch in gegenwärtigem Casu so wohl die ruptura Lienis als læsio vasorum sanguiferorum also beschaffen ist, daß eines theils wegen der so schleinigen und hefftigen Verblutung ein schneller Todt erfolgen müssen, und wegen blosser innerlichen Verletzung andern Theils keine Hülffe hätte können geleistet werden, so achten wir zwar diese fissuram lienis pro absolute lethali, gleichwohl müssen wir mit Observirung aller Behutsamkeit allhier wohlbedächtlich erinnern, daß die relatio Medici hätt etwas deutlicher und vollkommener abgefasset werden sollen, damit die Urtheils-Verfassere desto positiver in ihren decisionibus verfahren können: sintemahl gleichwohl bedencklich, daß nach fol. 2. 6. das Miltz an einige Orten wie Brey anzusehen gewesen, welche Eigenschafft einem gesunden Miltze nicht gewöhnlich ist, und man dahero aus diesen sonderbahren Umstande und Vergleichung der Aussage des inquisiti nach fol. 32. vom ungesunden Außsehen des verstorbenen, wohl gegründet præsumiren kan, ob nicht defunctus vorhero am Miltze anbrüchig und kräncklich gewesen, welcher status morbosus nachmahls den leichtern Erfolg einer rupturæ nach einem einzigen Schlag, von einer verkehrten Harcke befördert haben könne, wann bey völlig gesundem Zustand der Miltz sonst dergleichen læsion so gleich nicht erfolgen mögen. Um aber hierüber sich gründlicher zu informiren und vor einer endlichen definitiv decisione Medica vollkommen zu belehren, würde nöthig seyn, umständlicher anzuzeigen 1) an welchem loco und regione Lienis die Fissura gewesen. 2) welcher-

welcherley vasa eigetlich lædiret waren. 3) wie die Miltz an Grösse 4) und Farbe befunden worden, ob nicht hierinnen eine Veränderung und Abweichung à statu naturali anzusehen gewesen: 5) ob nicht an der Miltz sonst turgidior, laxior und friabilior status vorgekommen, als es sonst einer gesunden Miltz nicht gemäß: 6) ob man nicht glaubwürdig beybringen könne, daß sich der defunctus über die lincke Seite bey seinem gesund vermeinten Zustand geklaget, und an einigen spleneticis pathematibus laborirt, 7) insonderheit ob bey selbigem in gesundem Zustand die lincke Seite nicht erhabener gewesen: 8) ob es der Wahrheit gemäß, daß defunctus so Elend und Kranck ausgesehen: 9) wie er sich übrigens verhalten mit essen und trincken, ob er nicht überhaupt der Unmäßigkeit insonderheit aber 10) dem vielen Brantewein trincken ergeben gewesen: Aus welcherley Anmerckungen man viel leichter wird decidiren können, ob nicht zu dieser lethalen ruptur eine andere Zufälligkeit Gelegenheit gegeben: Urkündlich haben wir dieses unser in Ratione & Observatione Medica gegründetes Urtheil außfertigen und mit unserm Facultäts-Siegel beståрcken wollen. Halle den 9. Decembr. An. 1723.

Responsum Scabinatus Halensis.

Als uns derselbe die wieder den dortigen Ausreuter A. L. wegen geständigen dem Fleischer A. P. von J. zugefügten harten Schlages und dessen hierauf erfolgeten Todes, ergangene Acta Inquisitionalia zugesendet und ihm darüber unser rechtlich Erkäntniß zu ertheilen gebethen.

Demnach erkennen wir Königl. Preußl. 2c. daß zuförderst der Medicus und Chirurgus, so die Section des Entleibten P. fol. 2. seqq. verrichtet, über die von hiesiger Wohllöbl. Medicinischen Facultät in ihrem sub dato 9. hujus ertheilten Responso ausgezogene Fragen auf ihre Pflicht, ingleichen P. Eheweib, und wer sonst mit ihm umgangen, über die 6te und folgende Fragen eydlich zuvernehmen, solches, wie auch die Qualität des Harckens, womit der Todtschlag geschehen, ad acta zu registriren, und diese hiernächst obbesagter Facultät zur gründlichen information zuzufertigen, worauf in der Sache allenthalben ferner ergehet, was Recht ist. V. R. W.

Epicrisis in Casum XXXII.

I.

Lien est pars valde tenera, variisque morbidis calamitatibus obnoxia, unde præcipue *Galenus de usu part. lib.* 4. *c.* 15. *Vidus Vidius Anat. lib* 5. *c.* 7. *p.* 247. *Paræus Oper. lib.* 2. *c.* 20. *Hœchsteterus obs. med. Decad. V. cas.* 1 *schol. p* 475. dicit: *quod sit pars mollis, rara, spongiosa & laxa*, quam teneritudinem hujus visceris plurimi anatomicorum testantur.

2. Lien ob magnam copiam arteriarum, de quibus Spigelius & Bartholinus adserunt, quod quintuplo numerosiores sint ac venæ, facile infarctibus sanguineis, stagnationibus, inflationibus &c. subjectus est: *vid. Stahlii Dissert. de Vena Portæ Porta Malorum: de Malo hypochondriaco-hysterico* & meæ *dissert de Vomitu Cruento & Malo Splenetico.*

3. Lien non modo est pars vasculosa ut *Ruyschius* voluit *in Epist. anatom. problematicis IV. V. VI. conf. Mangette Theatr. Anatom. Lib.* 2. *cap.* 9. *tab.* 61. *fig.* 7. *p.* 365. *Acta Erudit. Lips. An.* 1697. *Mens. Januarii p.* 14 15 *tab.* 1. *fig* 4. *Raymundi Vieussens Novum vasorum corporis humani systema*, sed etiam membranosa & fibrosa, *vid. Malpighius de viscerum structura, de Liene, Mangette loco citato, Highmorus corp. hum. disquis. anat. lib.* 1. *Part.* 3. *c.* 3. *Bartholinus specim. histor. anat. p.* 75. & *Cent.* 4. *Ep.* 13 & *anat. reform. Wepferus de Apoplexia p.* 356.

4. Vulnera & Fissuræ Lienis non modo periculosa sunt, sed utplurimum lethalia, præcipue si majora fuerint: ita *Linden in selectis medic. exerc.* 9. §. 7. dicit: *vivere nemo potest cum splene rupto:* & hæc lethalitas se extendit tam ad Lienem, qui antea infarctu aliquo aut alia labe laboravit, quam qui sanus fuit, quam lethalitatem multa testimonia probant, *conf. Aquapendent. operat. chirurg. c* 51. & tr. de vulner. *c.* 25. *Ammannus prax. vulu. lethal. decad. V. hist.* 4. *Zittmannus Med Critic. Cent.* 3. *Cas.* 54. 59 94. *Cent.* 6. *cap.* 76. *A. N C. Dec. II. an* 8 *obs* 197. *dec. III. an.* 2. *obs.* 23. *an.* 9. *obs* 6. *Cent.* 1. *obs.* 108. *Cent.* 6. *obs.* 98: *Bohnius renunciat. vulu. Sect.* 2. *c.* 4. *p.* 31. 155. *Tulpius Lib.* 2. *cap.* 29. *Corn. Cels. lib.* 5. *c.* 26. *Melch. Sebitzius Exam. vuln. Part. dissimilar. Part.* 3. § 109. *seq. Bernh. Suevus de inspect. vuln. Part* 2. *c.* 13. *Welschius in rat. vuln. lethal. jud c.* 5. *p* 52. *Valentini Corp Jur. Med. Legale ff. Part.* 2 *Sect.* 4. *cas.* 8. *p* 434 licet contrariam sententiam proferat. *Phil. Aureolus Paracelsus tr. de vulner. tr.* 1. *c.* 3. ubi dicit quod splenis vulnera & puncturæ nec lethales, nec periculosæ sint, *Forestus obs. chir. lib.* 6. *obs.* 6. *Fallopius* idem sentiunt, quos ex parte *B. Bohnius l. c. p.* 155. interpretatur.

5. Conjux jurata testatur, maritum defunctum per decennium fuisse sanum; inquisitus vero deponit, quod defunctus ipsi visus sit valetudinarius & phthisicus: utri credendum? utique priori, cujus depositio juramento confirmata est, inquisiti vero relatio & opinio suspecta & tantum probabilitate nixa.

6. Etiam unica plaga cum tali scipione aut manubrio rastri **mit einem Harcken-Stiel** sufficiens esse potuit, ad inferendam rupturam Lienis.

7. Quam-

7. Quamvis extrinſecus nulla adfuerit ſuggillatio, tamen Lienis ruptura contigit: interea etiam intrinſecus hæc ſuggillatio in muſculis intercoſtalibus internis præſto fuit: proinde quidam ex prædictis caſibus etiam rupturas Lienis lethales proferunt, ubi tamen defuit ſuggillatio externa: denique mors repentina cauſa eſſe potuit, quo minus extrinſecus talis ſuggillatio orta fuit.

8. Pulpoſa qualitas & mollities Lienis æque facile a fortiori plaga & ſubito ſupervenienti corruptione ac a ſtatu præternaturali Lienis originem ducere poteſt; ſiquidem alias Lien ſub inchoante corruptione, undecunque illa provocata fuerit, talem pulpoſam mollitiem nanciſcitur, ut non æque hæc extraordinaria Lienis qualitas unice & abſolute cum morboſa afflictione cohæreat.

9. Sectiones & relationes Medicæ in ejusmodi gravibus caſibus ſolidiori dexteritate inſtituendæ & offerendæ ſunt, ne judicia Medica & Politica impediant, neve interdum alienis præſumptionibus anſa præbeatur.

CASVS XXXIII.

PLAGARUM LETHALITAS DUBIA OB INSUFFICIENTEM INSPECTIONEM ET RELATIONEM MEDICAM.

Nachdem ſich hieſelbſt zu B. Hochſtiffts P. zugetragen, daß zwey Juden einen Chriſten attaquirt und dergeſtalt vulnerirt haben, daß dieſer in wenig Tagen Todtes verblichen.

Da nun der todte Cörper von einem Doct. Medicinæ und zweyen chirurgis viſitirt, ſo haben dieſe in ihrer beygehenden relation juxta principia medica & chirurgica judicirt, daß die an dem vulnerato befundene læſiones in concreto allerdings lethal geweſen.

Damit aber hieſiges Sambtgericht de lethalitate vulnerum deſtomehr verſichert ſeyn möge, indeme dagegen einige quæſtion movirt werden wollen; Als erſuchen wir unſere Hochgeehrteſte Herren dero Hocherfahrne Judicatur über gemeldte relation bald möglichſt dem Gerichte in probante forma mit zu theilen, ob ſolche in principiis medicis & chirurgicis gegründet und die Wunden für lethal per ſe & abſolute zu halten, deßhalber wir die Mühewaltung mit allem Danck erkennen und

bald möglichst Antwort uns ausbitten, unter Empfehlung GOttes stets verharrende

Unserer Hoch-Edlen, Hocherfahrnen, Hochgeehrtesten Herren Decani und anderer Professoren

B. den 25ten Julii 1722.

Dienst-Ergebenster, zum Bührischen Samtgericht verortnete Commissarii.

Als auff requisition eines hochlöblichen Gerichts der Ch. Cöllnisch. Stadt R. wir Endes unterschriebene den 2ten April. dieses 1722. Jahres uns in dessen Beysein, in E. W. Haus, welcher, nachdem er den 23ten Martii Nachmittag um 3. oder 4. Uhr mit Stöcken oder Prügelen erbärmlich tractirt worden, den 31ten ejusdem Vormittag nach 11. Uhr gestorben, verfüget, und den entblaffeten Cörper gehörig visitirt, hat sich am selben gefunden.

1. In occipite circa suturam Lambdoideam sinistrorsum eine Wunde etwa zwey Glied lang bis auff das Cranium, hoc tamen, ut videbatur, illæso, und war die Schwarte um die Wunde rum von der Hirnschalen separirt.

2. Linckerseits am Haupt der musculus temporalis anderthalb Glied lang bis auff das cranium gantz entzwey, ebensals citra hujus læsionem cum separatione circum circa á cranio; die beyden Wunden stunden ziemlich weit offen, ohne Geschwulst, daß man das cranium gantz wohl sehen und visitiren konte.

3. Auff dem rechten Backen versus juncturam maxillæ, ein blau rother Geschwulst.

4. Inwendig an dem rechten Arm von oben her eine dicker schwartz blauer und harter Geschwulst, einer Hand breit und lang.

5. Der lincke Arm oben auf der Achsel an bis über den Ellbogen schwartz blau voll gantz schwartzer Striemen und Flecken.

6. Die lincke Schulter schwartz und geschwollen.

7. Die lincke Seite der Brust um die Gegend des Hertzens auffgeschwollen und schwartz.

8. Der

8. Der gantze Rücken, sonderlich sinistrorsum bis auff die Hüffte auffgeschwollen, schwartz und blau.

9. Gleich über der lincken Hüfften ein grosser schwartzer Flecken.

10. An den pudendis glans virgæ gantz schwartz-blau, quasi vermodert und ad tactum friabilis, auch würcklich in apice die cuticula eines Körtlings groß separirt.

11. Das Scrotum sonderlich dextrorsum roth, blau und wund, die Adern auffgelauffen und schwartz, auch der rechte testiculus grösser.

Defunctus hat bis in den 9ten Tag gelebet, die gantze Zeit viel Durst gehabt, aber zum Essen keinen appetit, und keinen Schlaff, ohne die Nacht vor seinem Todte: allezeit über grosse Schmertzen sonderlich in der lincken Seiten des Haupts, des Creutzes oder unten im Rücken, ingleichen des lincken Arms und Brust geklaget, die sich nach dem Hertzen zögen, wie diejenige, so ihme wehrenden Tages bedienet, aussagen: welche auch von allen, wie sich læsus tempore decubitus sonst befunden, ingleichen wie in der Cur mit ihm verfahren worden, allenfalls weitläufftiger anzeigen können. Dieweil nun alle oben erzehlte 11. Umstände eine grosse vehementz im schlagen deutlich genug anzeigen, welche die ledirten Theile enorm zerqvetschet, dahero eine inflammation und daraus entstehende gangræna & sphacelus, cujus hinc inde manifesta fuerunt indicia, zumahl in obesiori subjecto, quale hoc, sehr schwer, ja propter allegatam quantitatem & qualitatem plagarum gar nicht zu præcaviren gewesen, auch gedachte vehemens læsio pudendorum & musculi temporalis sich dabey gefunden.

Und capitis vulnera mit Prügeln geschlagen. Als halten wir denen principiis medicis & chirurgis gemäß zu seyn, daß obbeschriebene læsiones in concreto allerdings lethal gewesen, und der patient daran sterben müssen, wie wir solches alles mit eigenhändiger Unterschrifft und beygedruckten Petschafft hiemit auf unsern Eyd attestiren und bekräfftigen.

Salvo tamen semper meliori, wie wir dann zugleich unser judicium einer Hochlöblichen Medicinischen Facultät Hocherfahrnen Judicatur gern submittiren.

C. E. S. Med. D.
J. W. L. J.
J. U. Chir.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es haben die zum löblichen B. Samtgerichte wohlverordnete Herren Commissarii an unsere Facultät einen casum forensem berichtet, und hierüber unser judicium erfordert: Wann wir nun hierauff den Bericht derer Medicorum und Chirurgi Collegialiter und gründlich beobachtet, so haben wir angemercket, wie E. W. ein dem Leibe nach fett- und starcker Mann den 23. Martii a. c. Nachmittag um 4. Uhr von zweyen Juden dergestalt hefftig mit Prügeln tractiret und zum Theil verwundet worden, daß den 3ten ejusdem Mensis Vormittag nach 11. Uhr derselbe mit Tode abgegangen, auch alsdann bey vorgenommener visitation an dem defuncto eine vielfältige hefftige Verletzung sich dargethan, welche fast am gantzen Leib also zu sehen gewesen, daß drey starcke Schläge am Kopff, nehmlich an der sutura lambdoidea und musculo temporali nechst grosser distensione vulnerum, dann auch am rechten Backen eine blaue rothe Geschwulst, ferner am rechten und lincken Arm, nicht weniger an der lincken Schulter, an der lincken Seiten gegen das Hertz, an gantzem Rücken meistens lincker Seite bis an die Hüffte, über der lincken Hüffte und an denen locis genitalibus, harte und grosse Geschwulsten, blaue und schwartze Flecken und Striemen, ja auch einige würckliche Vermoderung, angemercket worden, dahero auch solcher Zustand und beygebrachte Gewalthätigkeit also übel abgelauffen, daß vorgedachter læsus den 9ten Tag hernach seines Lebens verlustig worden: deswegen über diesen casum die allernechste Frage zu beantworten vorgeleget wurde.

Ob der defunctus wegen dieser sämtlichen grossen und gefährlichen Schläge und damit verknüpfften Verletz- und Verwundungen habe schlechterdiengs sterben müssen, oder ob der Tod auch andern Ursachen in diesem casu beyzumessen sey?

Worauff wir nicht in Abrede sind, daß in diesem Zufall ein solch gewaltig und gefährlich tractament erhelle, daraus man leicht den absoluten Todt herleiten könnte, sintemahl fast der gantze Leib auch an einigen empfindlichen und gefährlichen locis verletzet ist, daß bey einem solchen fetten, corpulenten und wie gewöhnlich vollblütigten Mann daher der Todt desto leichter habe können befördert werden; wie dann die gefährlichen

lichen læsiones capitis & genitalium, nebst so vielen indiciis corruptionis putridæ den tödtlichen Erfolg, möchten erweißlich machen, man auch sonst ex observatione genugsam belehret ist, wie solcherley læsiones an dergleichen nobilioribus corporis regionibus den Tod verursachet: Allein weil an dem defuncto die weitere und vornehmste nöthige Untersuchung entweder unterlassen, oder doch wenigsten in der depositione Medica ausgelassen ist, da man in Capite hätte anmercken sollen, ob nicht irgend eine fissura und extravasatio sanguinis geschehen, ob nicht in Pectore fractura costarum und innere Zersprengung der Blut-Gefässe nebst dergleichen extravasatione sanguinis erfolget: gleichwie man dergleichen gefährliche læsiones aus solchen violenten Schlägen, absonderlich auch aus denen Schmertzen am Kopf und Brust hätte vermuthen können: Weil auch nebsthin nichtes in gedachter Relatione berühret ist, wie bey solcher læsion der nunmehro defunctus von Anfang bis zu Ende von Medicis und Chirurgo sey besorget und tractirt. Daher man gründlich und gewiß ausser diesem Zweiffel gesetzet würde, ob nicht bey solcher Verletzung der defunctus hätte gerettet und durch Göttlichen Seegen beym Leben erhalten werden können: nicht weniger, weil allererst der læsus am 9. Tag verblichen, dahero es abermahl scheinen könnte, als ob die læsion im Anfang nicht so gefährlich gewesen, sondern mehr zufällig sich verschlimmert und endlich in einen solchen tödlichen Erfolg gerathen: hiernechst man nicht aus einigen befundenen Kennzeichen, welche nach dem Tod allererst angemercket worden, dergestalt schliessen kan, daß dieselbe auch bald nach der Verletzung müßten gegenwärtig gewesen seyn, auch diesem nach solchen casum absolute tödtlich gemachet haben, sondern man im Gegentheil abermahl vermuthen kan, ob nicht solche corruptiones erst successive zufälliger Weise entstanden, da besonders der læsus 9. Tage annoch gelebet: weil folgends solche blosse äusserliche contusiones nicht eben absolute lethal seyn müssen, wann gleich derselben viele concurrireten: Diesemnach können wir aus obberührten Ursachen gegenwärtige læsion nicht pro absolute lethali erklähren, auch nicht schlechterdings dieselbe also freysprechen, daß sie nicht hätte absolute lethal seyn können, sondern wir müssen bey so gestalten Umständen unser judicium suspendiren, ob wir zwar diese geschehene violentz ohne Ausnahme vor höchst gefährlich erachten und beurtheilen: Welche Meinung und decision wir mit unserm Facultäts Insiegel bekräfftigen und ausfertigen wollen. Halle den 7. Augusti An. 1722.

Epicrisis in Casum XXXIII.

FLagellationum & Plagarum indagatio in examine lethalium læsionum satis cognita est; præcipue quando dubitatur, an cum ejusmodi percussionibus externas, propterea que ignobiles partes attingentibus, lethalitas provocari possit, non quidem mihi sermo est de qualificata tali violenta percussione, qua caput & pectus tam enormi offensione læditur, ut facile caussa lethalitatis compareat, sed præsens consideratio concernit partium musculosarum & tendinosarum gravem conquassationem & contusionem, quæ cum ejusmodi flagellatione perpetratur: Tales itaque plagæ non modo simplicem partium solidarum texturam alterant, sed & illarum motum, & partium fluidarum transitum & progressum per easdem solidas partes respiciunt: Quoad texturam violentæ tales flagellationes fibras ex parte enormiter comprimunt, ex parte subito & vehementer distendunt, ex parte etiam penitus dilacerant, & internam subtilem, minus conspicuam, sed nihilominus præjudiciosam continuitatis læsionem causantur: id quod in partibus tendinosis, membranosis, nervosis ac periostiis tanto periculosius est, quo nobiliores atque sensibiliores illæ existunt: neque quidem attentum & judiciosum medicum latet, quanta damna atque pericula vel leviores talium partium læsiones post se trahant, ut vel nuda irregulari talium partium commotione, **mit einem ungleichen Griff oder Tritt**, eminentes dolores, si quid non periculosius, provocentur: Motum harum partium quod attinet, tunc ille præsentaneis violentis ejusmodi percussionibus imminuitur & enervatur, ut vitale officium in talibus partibus evilescat. Hinc evenit ut si non præcipitem lethiferum effectum tales plagæ exserunt, tamen partes offensas adeo alterant, ut non observata hac vice relatione fluidarum partium per solidas tamen illæ solidæ partes ob sufflaminatum regularem motum successive exarescant, contabescant & perfecta aridura affligantur: inde per casus chirurgicos constat, quomodo vel unicam eminentem & gravem solidarum talium partium contusionem aut percussionem, vel repetitam flagellationem, contracturæ, ariduræ, tremores & Paralyses excipiant: Quod denique motum fluidarum per solidas partes attinet, qui tali violenta plaga alteratur, tunc palam est, quam facile inde suspectæ stagnationes & stases humorum oriantur, ut imminenti corruptione ita subsistentium humorum omni cura resistendum sit: Et tales subitaneæ, nullaque arte interdum avertendæ corruptelæ, causa mortiferorum eventuum, a tali plaga evenientium, existunt: Præsens casus multis qualitatibus inflictarum plagarum lethalitatem testari posset, si in relatione medica reliqua dubia & obstacula evitata fuissent: quod enim plagæ in se spectatæ ad mortem causandam idoneæ fuerint, dubium haud est, nam a capite ad calcem ferme illa percussio transiit: corpus læsi etiam ita dispositum fuit, ut ob proceritatem sive obesitatem, nec non humorum abundantiam facile prædictæ mortiferæ alterationes in solidis & fluidis partibus provocari potuerint; Siquidem ex ratione & observatione comprobatum est; quod ejusmodi corporis homines tam per spontaneas atque communes morbidas invasiones, quam per violentas offensiones generice periculose affligantur: neque difficile fuisset, in prædicto casu lethalitatem monstrasse & solide significasse, si illis momentis, quæ in hac causa, sangvinem concernente, in Responso annotata sunt, in prima inspectione læsi & defuncti & proxima Relatione sufficienter illi satisfecissent, quorum officium est, Collegia solide & accurate instruere: quare varii casus ob ejusmodi deploran-

plorandum defectum definitivo & categorico quodam judicio decidi non possunt: quodsi itaque aliquando in dubiis ejusmodi circumstantiis homicidia pro merito puniri non possunt, sane & ipsum etiam culpæ hujus annotati defectus adscribendum est: Inde brevibus & tantum in abstracto significo, quod ad tales sonticos affectus tractandos, explorandos, inquirendos & referendos non nisi prudentes, conscientiosi, & periti medici requiri & admitti debeant: etenim Medici judices in decidendis talibus casibus, non modo ex infallibilibus circumstantiis, causis & affectibus judicium suum formare, sed & prudenter singula refugia & oblocutiones tempestive præoccupare debent, id quod in hoc casu ob rationes in Responso significatas fieri haud potuit.

CASUS XXXIV.

PLAGARUM DUBIA LETHALITAS, OB DEFECTUM SUFFICIENTIS INSPECTIONIS ET RELATIONIS MEDICÆ.

**Unsern Freundlichen Gruß zuvor,
Edle und Hochgelahrte Herren,
Sonders gönstige gute Freunde.**

Dieselben belieben aus angeschlossenem Verhören und Zeugen Aussagen mit mehrern zu ersehen, was massen eine 47. jährige Persohn wegen eines Diebstahls, dessen selbige verdächtig gehalten worden, am 10. August. dieses Jahres sehr hefftig von ihrem Wirth geprügelt, und in der darauf folgenden Nacht um 12. Uhr in der Wache gestorben sey. Als wir nun nicht ermangelt, den Cörper bald möglichst durch unsere Herren Physicos besichtigen zu lassen, dieselben aber dafür gehalten, daß der Verstorbene nicht von den wenig Stunden vorher bekommenen hefftigen Schlägen, sondern per accidens Todes verblichen, wie dererselben hiebey verwahrete attestata vom 11. & 12. August. mit mehren ergeben. So haben wir, um des unschuldig verstorbenen Menschens halber in unserm Gewissen desto völliger gesichert zu seyn, dieselben freundlich ersuchen wollen, die extrajudicial-acta der dortigen Facultati Medicinæ zu communiciren, und nach deroselben eingeholten begründeten Beden-

dencken, ob nicht der darin vorkommende Todtschlag für gewaltsam anzusehen sey, diesen Casum mit Fleiß zu erwegen, und darüber Ihro rechtliches Bedencken cum rationibus dubitandi & decidendi unter Dero Insiegel uns vordersamst zukommen zu lassen. Die Gebühr wird Bringer dieses entrichten und wir seynds um die Herrn nechst Empfehlung Göttlicher Protection zu verschulden willig. Gegeben unter unserm Stadt-Signet den 7. Octobr. 1724.

Bürgemeister und Rath der
Stadt H.

Attesta Medicorum

J. G. 47. Jahr alt, hat mit seinem Wirthe M. H. Händel gehabt, weswegen sie beyde gestern Abend um 11. Uhr nach der Wache gebracht. In der Wache hat J. G. noch vernünfftig geredet, und öffters zu trincken gefodert, darbey unterschiedliche mahl gesaget; Ich bin unschuldig, und ist diese vorige Nacht um 1. Uhr in der Wache gestorben.

Bey Besichtigung des entseelten Corpers befunden wir, daß der gantze Rücken bräunlich an geschwollen mit unterschiedlichen schwartzen Flecken: ingleichen waren beyde Arme, insonderheit der linckere, auch sehr bräunlichen Geschwulstes: da beneben waren beyde Hände schwartz, doch weich und ohne Blasen.

Am Haupte war äusserlich nichtes gewalthätiges zu finden. Das Cranium oder die Hirnschale war mit der dura matre, cerebro, in gantz natürlichem Zustande. In der Brust und abdomine waren alle viscera natürlich gestaltet, und situiret.

Ist also die Verletzung nicht per se, sondern per accidens lethal, besichtiget, H. den 11. Aug. An. 1724.

J. B. Dr. Phys.
J. G. Dr. Subphys.

Aus denen uns communicirten Depositionen erhellet nicht mehr, als daß der verstorbene J. G. innerhalb 3. biß 4. Stunden alle viertel oder halbe Stunden, mit eines Daumen dicken Tan und einmahl mit einem oder zwey Stücken Fichten-Holtz um die Rippen, Rücken und Arme geschla-

schlagen, auch, wie die M. ausgesaget, mit einem Roll-Holtz ein paar Schläge auf den Rücken bekommen. Ob nun zwar diese violentia externa, oder Zerprügelung, wie im vorigen Attestato angeführet worden, sehr hefftig gewesen, so kan man dieselbe doch nicht per se lethal halten, weilen das Haupt weder aus- noch inwendig lædiret und die innerliche viscera in der Brust und Abdomine alle mit einander natürlich und wohl constituiret gewesen, und äusserlich in denen lædirten obgleich bräunlicht geschwollenen Theilen keine signa Sphacelationis, oder des kalten Brandes sich geäussert haben, daß also kein so schleuniger Todt darvon erfolgen können. Das kalte hinein gegossene Röster-Bier, und Wasser, welches der Magen nicht annehmen wollen, kan bey der vom Schlagen und Alteration entstandenen grossen Verhitzung den Tod zufälliger Weise mit befördert haben.

H. den 22. Aug. An. 1724.

J. B. Dr. Phys.
J. G. Dr. Subphys.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Es hat der löbliche H. Magistrat nebst und durch eine löbl. allhiesige Juristen Facultät einige Registraturen mit unserer Facultät communiciren, und über den darinn enthaltenen Casum, unser in re medica gegründetes Urtheil erfodern lassen; wir haben demnach bey gepflogener Cellegialischen Untersuch- und Uberlegung aus den Protocollis ersehen, wie M. H. einen bey sich beherbergten Mann von 47. Jahren J. G. wegen eines beschuldigten Diebstahls am 10. Aug. ann. cur. gegen Abend mit einem Stück Führen-Holtz auf die Arme und Hände, auch mit einem Ende von Thau eines starcken Fingers dick um die Rippen und Arme nach Protoc. 1. fol. 3. a. b. wie auch mit einem Rollholtz auf den Rücken, nach Protoc. 4. fol. 5. a. geschlagen, wornach ein anderer mit einem Tagel, nach Protoc. 2. fol. 1. ad 1. die Schläge fortgesetzt, und noch jemand Nahmentlich P. nach Protoc. 2. ad 6. mit schlagen helffen sollen, dergestalt, daß jeder einmahl diesen benannten G. um die Rippen und Arme durchgetagelt, nach Protoc. 2. fol. 2. ad 8. oder daß zwey Manns-Leute denselben fast eine Viertel-Stunde lang mit einem Tagel geschlagen, nach Prot. 4. ad 6. Worauf H. diesem geschlagenen, um den Diebstahl be-

 kennen

kennen zu machen, ein brennend Licht zwischen ein paar Finger, doch nicht gar lange gehalten, nach Protoc. 3. fol. 1. b. Prot. 4. fol. 6. Protoc. 10. ad 1. Prot. 11. fol. 3. b. auf empfangene Schläge, habe dieser G. über nichts als nur die Hände und Arme geklaget, nach Protoc. 1. fol. 4. b. ad 10. & Protoc. 4. fol. 5. b. Protoc. 12. fol. 1. ad 2. fol. 2. test. 6. derselbe hätte doch keinen Schlag auf den Kopf bekommen. Protoc. 4. fol. 5. b. auch seinen Verstand biß ans Ende gehabt. Protoc. 12. ad 2. test. 1. gleichwohl bald nach solchen Schlägen einige mahl kalt Wasser getruncken. Protoc. 4. & 12 fol. 2. ad 3. test. 1. 2. 4. 6. auch letztens solch Wasser wieder weggebrochen: Protoc. 4. fol. 5. b. Protoc. 14. fol. 5. a. da nun dieser geschlagene annoch in derselben Nacht, und also nach weniger Stunden-Verlauff verstorben, habe man dessen Besichtigung verfüget und befunden, daß der Rücken nebst den Armen, sonderlich der lincke, braun, blau und schwartz fleckicht, zugleich geschwollen, die Hände hiernebst schwartz, doch weich und ohne Blasen anzusehen gewesen: Ubrigens hätte man weder an und in dem Haupt, Brust und Unter-Leib einige tödtliche Gewaltthätigkeit und Verletzung angemercket: Alldieweilen aber der so schleinige Tod bey solchen Umständen sehr bedencklich, so entstehet in diesem Casu diejenige Frage und derselben Untersuch- und Erleuterung:

Ob der defunctus von solchen empfangenen Schlägen so schnell habe sterben müssen und können, oder ob solchen Tod eine andere zufällige Ursach befördert und beschleiniget habe?

Hierauf ertheilen wir unser wohl überlegtes Urtheil und Ermessen dergestalt, daß zwar es anfänglich scheinen möchte, wie der geschlagene G von solchen Schlägen allein und nothwendig verblichen sey, indem nicht gemeldet 1) daß er vorhero kräncklich gewesen, 2) vielmehr, so bald nach erlittenen Schlägen gestorben, 3) auch mit solchen Instrumentis nicht von einem, sondern 4) von dreyen Manns-Persohnen Wechselsweise also durchgeprügelt worden, daß der Tod davon wohl zugefüget werden mögen. 5) Gleichwie auf einig empfangene Schläge der Verstorbene platt auf der Erden, wie ein Lazarus, gelegen seyn soll. Protoc. 11. fol. 2. a. 6) Anbey die Hefftigkeit der Schläge sich mit so grossen vielen und weit ausgebreiteten stasibus sanguinis gezeiget, 7) so dann es nicht allein möglich, sondern auch mit einigen Casibus erweißlich ist, daß der Tod von solchen plagis, ohne

ohne einige andere und zwar innere Verletzung hergekommen und erkannt sey, massen auch eine starcke Verstockung des Geblüts in äusserlichen Musculosis, partibus, zugleich eine hefftige und unheilbahre Fäulung schleinig zuziehen und zu einem schnellen tödlichen Erfolg mit einmahliger völligen Entkräfftung bringen kan, daß bey aller behenden und gehörigen Hülffe, dannoch die Grösse der zugefügten Verletzung und daraus entstehenden Schadens, die Krafft aller natürlichen Hülffe übertreffe, dahero bey so schneller äussersten alteration derer zum menschlichen Leben gehörigen functionum, sonderlich des Umlaufs des Geblüts, um so viel leichter ein so baldiger tödlicher Erfolg begreiff- und erweißlich zu machen ist, welches bey sonst schwachen, oder natürlich weichlichen Personen um so viel ehender geschehen mag. 8) Gleichwie es endlich fast scheinen kan, daß vor Hefftigkeit der Schläge der læsus gantz unempfindlich und ohnkräfftig worden, dahero derselbe 9) bey seiner Inhafftirung von der Wache unter den Armen, nach Protoc 1. fol. 3 b. oder auf einer Schieb-Karre geführet werden muste. Protoc. 14. fol. 5. a.

Alldieweilen aber in gegenwärtigem Casu noch mache bedenckliche Umstände vorkommen, da 1) die Relationes Medicæ sehr abgekürtzt und unvollkommen sind, immassen die Erdultung solcher Schläge bey dem læso nicht ohne sonderliche alteration des Gemüths wird abgegangen seyn, dannenhero im Gehirn und am Hertzen gründlichere Untersuchungen, und deutlichere Anmerckungen, welche zu Ablehnung einiger Einwürffe und Zweiffel anzuführen nöthig gewesen, hätten können und sollen vorgenommen werden, sonderlich ob die Blut-Gefässe an diesen Theilen nicht ungewöhnlich aufgetrieben und in derselben innern substantia keine bedenckliche stases sanguinis gefunden worden; dann obwohl solcherley desideriis damit abgeholffen zu seyn scheinen möchte, daß in solchen partibus alles natürlich beschaffen gewesen, so hätte es so wohl denen Urtheils Verfassern, als andern zu mehrere Uberzeigung dienen können, daß bey einem so schleunigen Tod andere Zweiffel und Schwierigkeiten nicht ins Gemüth kommen möchten: welches auch vom Magen allhier mag behauptet werden, an welchem sich doch ein ohngewöhnliches und bedenckliches Erbrechen geäussert: nicht weniger hätte die in äusserlichen fleischlichten Theilen befundene Stasis sanguinis genauer sollen untersuchet und beschrieben werden, wie tieff dieselbe eingedrungen, und ob so gleich eine putredo an solcher wahr zu nehmen gewesen; und da der defunctus am Rücken und Rippen durch gedachte Schläge Gewalt erlitten, hätte billig der Zustand des

Ddd 2 Rück-

Rückgrads und derer Rippen genauer untersuchet und beschrieben werden sollen, ob daselbst keine solche Verletzung geschehen, welche zu solchem tödlichen Erfolg Ursach geben können.

2) Da auch der defunctus so wohl vor, als unter denen Schlägen in grosser Angst, Furcht und Bedrängnis des Gemüthes gestanden, darüber er gezittert und gebebet protoc. 4. fol. 4. b. oder aus der Stuben springen wollen und um Hülffe geruffen. ibid. fol. 5. a. Dahero nothwendig die grösseste Alteration auch am Leibe erreget, unter solcher aber vieles kaltes Wasser getruncken, nach Protoc. 14. fol. 4. b. 5. a. und laut der übrigen Acten, woraus man auch auf eine zufällige gehlinge besondere Alteration der sehr empfindlichen Theile des Magens und Gedärme folgern könte; insbesondere auch sonst bekandt, daß auf vorhergegangene Erhitzung, Zorn und Schrecken der Trunck des kalten Wassers zu schnellen und tödlichen Würckungen contribuiren kan. 3) Da man auch in Zweiffel ziehen möchte, wann auch sonst gar keine anderwärtige læsion an dem defuncto wäre ersehen worden, ob eine blosse äusserliche auch grosse und erweitete stasis sanguinis, gleichwohl einen so schleunigen Tod hätte verursachen können. 4) Da auch ein ohne dem entkräffteter Mensch, der denselben Tag nichtes gespeiset, auch sonst in geringer Pfleg- und Wartung gestanden, bey einer, auch illethalen læsion dieser Ursach wegen ehender succumbiren können: 5) da ferne unter allen obgedachten Umständen diesem læso nicht die geringste Hülffe angediehen; ja da 6) derselbe über nichtes als nur die Arme und Hände geklaget. 7) Auch von seinem Tod gar keine besondere Umstände referirt worden, ob er mit oder ohne convulsionibus gestorben, 8) gleichwohl derselbe seinen Verstand biß ans Ende gehabt, jedennoch 9) sowohl unter erlittenen Schlägen, als nach denselben immer still vor sich gelegen und also etwas Melancholisches bey selbigen dahero vermuthet werden können. 10) Da auch von seiner übrigen Constitution, wie er sich vorhin befunden, nichtes gründliches angezeiget ist;

So haben wir bey so gestalten Umständen, wegen unzulänglicher Inspectione & Relatione Medica in diesem Casu auf keine absolutam lethalitatem erkennen, sondern die aus den Protocollis erhellende wichtige Umstände, und ad rationes dubitandi & decidendi gehörige Argumenta bemercken, indessen aber so viel ermessen können, wie die am defuncto verübte Schläge müssen enorm gewesen seyn, und zum Tode das meiste contribuiret haben. Dieses unser von gegenwärtigem Casu gefälte

fällte Urtheil haben wir hiermit auf Erfodern ausfertigen und mit unserer Facultät Insiegel bekräfftigen wollen. Halle, den 31. Octobr. Anno 1724.

Responsum Facultatis Juridicæ Hallensis.

Als dieselben uns die wieder M. H. wegen der wieder J. G. vorgenommenen Gewaltsamkeit ergangene Inquisitiones Acta samt dessen so wohl summarisch als ad Articulos gethanen Aussage aus ferneren Registraturen zugeschickt, und sich des Rechten darüber zu berichten gebethen; Demnach erkennen wir ꝛc. ꝛc. nach deren fleißigen Verlesung und Erwegung vor Recht:

Hat Inquisit auf die ihm vorgehaltene Frag-Stück in Güte gestanden und bekant, daß er am 10. August. dieses Jahres erwehnten J. G. Schuld gegeben, daß er ihm 24. Thaler gestohlen, und als er nicht bekennen wollen, Hand an ihm geleget, ihn gar hefftig geschlagen und verwundet, nicht weniger ein brennend Licht ihm zwischen die Finger gesteckt, worauf dieser die folgende Nacht in der Wache gestorben. Ob er nun wohl zu seiner Entschuldigung vorwendet, daß er wieder den Entleibten gegründeten Verdacht dieses Diebstahls halber gehabt, indem er mit noch einem Weibes-Stück allein bey ihm gewesen, auch bey der Nachsuchung, daß das Geld nicht mehr im Hause sey, und dergleichen verfängliche Reden geführet, dahero er ihn nach langem vergeblichen Streit angreiffen müssen, und als er sich gewehret, Inquisit desto mehr erbittert worden, und ihn zu verschiedenen mahlen, doch nur so geschlagen, daß daraus nichts gefährliches oder einiges homicidium entstehen können, mithin er keine brennende Lunte, wie man ihm gerathen appliciret, sondern nur ein wenig Licht zwischen die Finger gehalten, im übrigen von ihm nicht allein geschlagen, sondern noch ein Kerl darzu gekommen, welcher mit den Schlägen continuiret, inquisit auch anfänglich bey dem Herrn Prætore sich melden wollen, von dessen Bedienten aber vergeblich abgewiesen worden, dannenhero er, da des Entleibten Ehe-Weib ihm selbst kein gutes Lob gegeben, zu der Thätligkeit bewogen worden, bey welchem allen, daß noch zur Zeit auf ein medium eruendi veritatem pro applicanda eventualiter pœna capitali zu sehen sey, es das Ansehen gewinnen möchte; dennoch aber und dieweil Inquisit, wenn er gnugsamen Verdacht des beschuldigten Diebstahls halber gehabt hätte, so sich doch darnechst anders befunden, solches gerichtlich hätte anzeigen sollen, zumahlen da der Entleibte

nicht entwichen, sondern bey ihm geblieben, mithin dessen Entschuldigung, daß er von des Herrn Prætoris Leuten abgewiesen worden, mit nichts bescheiniget, und wenn gleich solches wäre, er dennoch hiernechst Gelegenheit genug haben können, sich selbst zu melden, da hingegen er zu so harter und unverantwortlicher Thätligkeit iteratis vicibus geschritten, und den Entleibten dergestalt geschlagen, daß er bereits im Keller gantz von Kräfften kommen, daß aber jemand anders mitschlagen helffen, nicht erwiesen, vielmehr inquisit, als ihm H. R. dargestellet worden, den Ungrund dieses Vorgebens nicht undeutlich zugestanden, mit dem Anhange, daß dieser R. zwar im Keller mit gewesen, und er vermeint, daß er mit geschlagen, es aber vor gewiß nicht sagen könne, dabey inquisit auf eine unerhörte Weise ad speciem torturæ privatæ geschritten, und wenn er gleich keine brennende Lunte, dennoch, welches auf eins hinaus läufft, ein brennendes Licht appliciret, dergestalt, daß obschon aus den atteſtatis Medicis so viel zu befinden, daß kein vulnus lethale an dem Entleibeten wahrzunehmen gewesen, oder er von den Schlägen unmittelbahr gestorben, sondern er mit dem unzeitigen Wasser-Trincken sich selbst mit verwahrloset, solchemnach, da bey diesem allen ad pœnam ordinariam nicht zu kommen, kein ferneres Medium eruendi veritatem einigen Effect haben könte, dennoch inquisit an des Entleibten G. Todt grosse Schuld hat, so ist inquisit M. H. dieser Gewaltthätigkeit und Begünstigung halber nach abgeschworner Uhrphede mit Staupen-Schlägen des Landes ewig zu verweisen, nicht weniger die auf diese Inquisition seines Theils verwendete Unkosten, wenn er so viel im Vermögen, nach deren leidlichen Einrichtung, abzuführen verbunden. V. R. W.

CASUS XXXV.

HÆMORRHOIDALIS AFFECTUS.

Magnifici, Hoch-Edle, Hocherfahrne und Hochgelahrte,

Insonders Hochgeehrte Herren.

Ew. Magnif. Hoch-Edelgeb. und Hochgelahrte Herrlichk. habe hiedurch gantz gehorsamst ersuchen wollen, beygehenden von mir entworffenen Casum unschwer durchzulesen, Collegialiter zu erwegen,

gen, und dero medicinische Gutachtung mit anhero nach R. zu communiciren; das davor geforderte honorarium soll mit allem schuldigsten Danck richtig eingehändigt werden. Hiebenebst in allen Respect verharrende

Tit.

R. den 22. Octobris
1722.

G. P. M. D.

EIn Herr von 55. Jahren, temperamenti Cholerico - Melancholici, etwas corpulent, und von mittelmäßig grossen Adern, dabey zu vielen Gemüts-Bewegungen, particulierement zum Zorn geneigt, hat in seiner Jugend schlechte Diæt gehalten, alles ohne Unterscheid gegessen und getruncken, und dabey viele debauches im Geträncke, sonderlich in Brandtwein gemacht; wobey er sich ohngeachtet der grossen fatiquen, die er als ein Officier bey der Armèe ausstehen müssen, allezeit wohl befunden: Ist im Jahr 1712. zum erstenmahl von einer Colica flatulenta spasmodica überfallen worden, welche etliche Wochen gedauret hat: Ist aber nach Gebrauch dienlicher Medicamenten wieder davon curiret worden, daß er seine functiones ungehindert verrichten können, ohne daß er zuweilen über dolores tensivos circa umbilicum & regionem hypogastricam geklaget hat, welche aber stets durch einige Tropffen oleor. Carminat. destillator. gelindert worden. Nachdiesem haben sich einige mehrere Symptomata vom Malo hypochondriaco gemeldet, welche aber durch natürliche Oeffnung der güldnen Ader sich mitigiret haben, so daß er nur dann und wann dergleichen Symptomata verspühret hat: als ructus acidos post pastum, difficilem respirationem, parvam Scotomiam, inflationem abdominis, urinam limpidam & extra paroxysmum frequentiores conatus urinam excernendi, welche meistentheils durch Carminativa cum Volatilibus nervosis mixtis castorinis, wie auch durch Purgier- Pillen (welche der damahlige Medicus zu einer præservativ contra Colicam, monathlich einmahl zu nehmen ordiniret) vertrieben worden. Im Jahr 1718. Mense Aprilis befiel er mit einer Peripnevmonia notha, welche per Venæ sectionem in brachio, und moderata expectorantia curiret wurde, auch nach der Zeit stets gesund war, und jährlich ein oder zwey mahl moderatum flu-

fluxum hæmorrhodium gehat, biß er Anno 1720 ein Vitam Sedentariam antratt, und wichtigen Affairen dabey vorzustehen obligiret wurde, worauf die Hæmorrhoides sich sehr unordentlich eingefunden, und die vorigen Symptomata alle verschlimmert haben, so daß er in diesem Vor-Jahr, und Sommer selten eine Woche, von schweren Zufällen befreyet gewesen, als: præfocatio gutturis, dolores capitis lancinantes, ructus flatulenti & acidi, segnities alvi, dolores gravativi stomachi, anxietates præcordiorum nocturnæ, contractiones spasmodicæ musculorum artuum cum frequentibus vigiliis & inquietudinibus. Hierauf würde ihm mens. Aug. a. c. am Fuß zur Ader gelassen, und nach einigen Tagen ein Vomitorium ex 2. gr. Tart. emet. eingegeben, mit welchen er eine grosse Quantität materiæ spumosæ & biliosæ evomirte; nach dieser evacuation wurden ihm absorbentia cum salibus neutris gebrauchet, wie auch ein infusum cum Vino & herb. stomachicis, amarobalsamicis & roborantibus 2. a. 3. Wein-Glässer täglich zu nehmen, verordnet, und dabey einige Tropffen, ex Ess. Cort. Aurant. cum Tinctura Bez. Bussii. eingenommen, imgleichen Monathlich 2. mahl alv. mediantibus Pillulis Becherianis subduciret, Enemata facta ex Carminativis & oleosis sind auch adhibiret, & propter vigilias pediluvia ex herbis emollientibus Cephalicis cum salis Marini Manipulo gebrauchet worden; Bey und nach diesem Gebrauch hat sich der Zustand mercklich auch einige Wochen gebessert, nun aber klaget er wieder über anxietates- præcordiorum, terrores inanas, obstructionem alvi, dolores circa umbilicum, somnia gravia, tumores pedum œdematosos, cum maculis purpureis lividis quasi Scorbuticis, urinam cum multo albido sedimento, aliquandoque fœtidam copiosamque, omnia cum emansione fluxus hæmorrhoidalis, so daß er sich jetzo etwas matt und krafftloß befindet, wird sehr schnell zum Zorn erreget, der all ordinairen recursum paroxysmorum excitiret; Er hält einige Zeit her gute Diæt, isset nur einmahl des Tages, doch auch zu weilen des Abends, trincket wenig starcke Geträncke, der appetit ist gut, es ist auch nicht zuspühren, das die Concoction sehr schlecht sey. Er ersuchet hierauf wieder diese Kranckheit ein exact. Concilium nebst Specificirung der darwieder dienlichen Medicamenten, damit das malum radicitus möge gehoben werden. Ingleichen wohlgedachter Meynung, ob ihm das materialische Wasser zu Olonitz in Rußland (welches in lbj. Aq: gr. 10. ferri, totidemque granis salis duplicati, ex Vitriol. Mart. &. sal Aalcalino compos.

parum

parum sulphuris, & aliquid spirit. acidi, in sich hält) oder das Carls-Bad dienlicher wäre.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

ES ist aus R. ein besonderer Casus, ad Praxin Clinicam gehörend, in einer vollständig entworffenen Historia an unsere Facultät übergeben und desselben gründliche Untersuchung benebst einer vernünfftigen sichern und heilsamen Cur erfordert worden: hierauff haben wir solchen casum Collegialiter communiciret, reiflich dijudicirt und dann dergestalt gründlich decidirt, daß der Herr Patient, von nunmehro 55. Jahren, Cholerico-Melancholici Temperamenti, nach solchem naturell zum Zorn geneigt, in seiner Jugend sich einer schlechten Diæt beflissen, dabey unter vielen Debauchen und Gebrauch hitziges Geträncks, nebst grossen fatiguen, dannoch sich allezeit wohl befunden: bis An. 1712. denselben zum erstenmahl eine colica flutulenta überfallen, davon er aber dergestalt befreyet wurde, daß nur bisweilen einige dolores tensivi hypochondriaci sich eingefunden, welche durch natürliche Oeffnung der güldenen Ader sich vermindert haben; und ob wohl dann und wann einige pathemata hypochondriaca hierauff sich ereignet, so sind dieselbe bald mit dienlichen Mitteln wieder vertrieben worden bis An. 1718. nach einer überstandenen Peripnevmonia notha derselbe stets gesund gewesen, auch Jährlich ein oder 2 mahl einen mäßigen fluxum hæmorrhoidalem gehabt: alldieweilen aber der Herr Patient An. 1720. in ein ungewöhnliches vitam sendentariam gekommen, so sind hierauff die sonst ordentliche hæmorrhoides in eine Unordnung gerathen, wobey sich die alten symptomata alle verschlimmert haben, welche auch ihre wöchentliche Anfälle mit einer præfocatione gutturis, doloribus capitis lancinantibus, ructibus flatulentis, alvi segnitie, spasmis in artubus &c. gehalten, biß nach dem Gebrauch dienlicher Artzeneyen sich dieser kränckliche Zustand auf einige Wochen mercklich gebessert: Alldieweilen aber auffsneue sich solche Beschwehrungen einfinden, nechsthin auch tumores pedum œdematosi cum maculis quasi scorbuticis sich geäussert, der fluxus hæmorrhoidalis sich gäntzlich verlohren, daß dahero eine Mattigkeit und mehrere Neigung zum Zorn entstanden, so wird doch billig (obgleich eine gute Diæt bisher observirt worden, der appetit und coction auch gut gewesen) ein fernerer Anwachs dieser Kranckheit besorget, welchem

demnach beyzeiten vorzukommen alle Umstände erfordern. Aus dieser jetzt beschriebenen Verbindung gegenwärtiger Kranckheit haben wir erkannt, daß der Affectus so wohl in seinem Anfang als Fortgang Hæmorrhoidalis Hypochondriacus sey, biß sich zu letzt einige symptomata scorbutica damit verknüpffet: dann ob wohl der Herr Patient so wohl nach seinem temperament als auch nach seiner nation und Lebens Art einer leb-dauerhafften und gesunden Natur ist, zumahlen derselbe bey seinen ehemahligen Debauchen und Fatiguen sich allezeit wohl befunden, auch bey denselben noch zur Zeit ein guter appetit und eben dergleichen concoction ist, so hat doch gleichwohl die bisherige Lebens Art bey einer hitzigen Diæt und ehemahligen starcken Bewegung des Leibes zu dergleichen hæmorrhoidalischen Ausbrüchen eine gar offenbahre Veranlassung gegeben, welche auch ohnfehlbahr mit wenigerer Beschwehrung ihren gehörigen Fortgang würden beobachtet haben, wann die übrige Lebens-Art darnach gehörig wäre reguliret worden: allermassen es im Gegentheil erfolget, daß unter vielen spasmodicis, colicis, hypochondriacis, flatulentis, tensivis, alvi & urinæ successum turbatibus pathematibus, dannoch dieser Fluxus Hæmorrhoidalis jederzeit seinen nützlichen effect gethan, hingegen durch seine perturbation und gäntzliche Emansion alle Zufälle verschlimmert, ja wohl gar vermehret und nach seinem Gebrauch mit scorbuticis und œdematosis complicationibus vergrössert hat: gleichwie aber dieser Affectus Hæmorrhoidalis bey seinem ersten accesś in diesem ihme sonst convenablen temperamento, so wohl wegen damahliger Diæt, und andern Lebens-Art als auch insbesondere durch den hefftigen Affect des Zorns, mit dergleichen spasmodischen Zufällen complicirt worden, woraus die meisten pathemata in diesem casu fliessen, so hat es sich endlich gefüget, daß bey solcher gantz extremen Veränderung der vormahlichen activen Lebens Art in ein vitam sedentariam, nicht nur allein alle alten Beschwerungen vermehret, sondern dieser Fluxus endlich gar unterbrochen und bey zum theil verstopfften primis regionibus nicht nur allein viele Unreinigkeit in das Geblüt gebracht, sondern auch aus denen übrigen Umständen dasiger Landes-Art, Witterungen und climatis mehrere inquinamenta ad scorbutum disponentia gehäuffet und das ehedem flüßige Geblüt nunmehro verdicket und zu vielen folgenden stagnationibus & viscerum infarctibus qualificiret worden; dannenhero aus der gantzen Historia morbi und curæ erhellet, daß obbenannter anomalus affectus Hæmorrhoidalis der Grund aller übrigen Beschwehrungen sey, auch aller-

allerdings zu befürchten ist, woferne diesem Zufall nicht zeitige Hülffe geschiehet, daß der Anfang des scorbuti sich vermehren, hiernechst gefährliche obstructiones viscerum sich einfinden werden: Diesem Affect durch göttlichen Seegen nunmehro abzuhelffen, sind zweyerley. allgemeine desideria wohl anzumercken: Erstlich daß nothwendig dieselben Ursachen, wodurch solcher Zufall veranlasset worden, verändert werden müssen: vors andere, daß durch Beyhülffe dienlicher Artzeneyen die ausgewichene Hæmorrhoidalische Ordnung müste verbessert, und wieder hergestellet werden: Jenes belangend, so ist zuvörderst nöthig daß der Herr Patient in der angefangenen guten Diæt fortfahre; und darinnen sonst dergleichen-Dinge behutsamlich vermeide, welche in primis viis Unordnungen erregen, auch zur Colic und Blähungen disponiren können, welcherley allhier besonders von milchichten, sauren fettgebackenen, süssen, scharff gesaltzenen 2c. Speisen anzumercken sind. Ferner hat man sich in dem Affect des Zornes vornehmlich zu mäßigen, wodurch sonst gar durchdringend diese Kranckheit unterhalten und erreget wird. Insonderheit soll der Herr Patient die bißherige sittsame Lebens-Art, so viel möglich, verändern und zu Beförderung seiner Gesundheit täglich eine zulängliche Bewegung des Leibes vornehmen, welches eines der vornehmsten Forderungen ist, so die übrige Cur desto ehender zu einem heilsamen Erfolg befördern wird. Den andern Punct betreffend, so ist einmahl dahin zu trachten, daß das dicke Geblüt wieder genugsam verdünnet und dadurch dessen Fortgang befördert werde; solches kan geschehen durch den nöthigen motum corporis, wie auch durch gehörige innerliche humectationem vermittelst eines dünnen Geträncktes, dünner und flüßiger Speisen, dünner Brühen, Decoctorum aus Rad. Asparag. Gramin. Cichor. Liquirit. Scorzon. Chin. Apii. Bardan. Brusc. Rub. Tinct. Vincetox. Herb. Veronic. Scord. Scabios. Chærefol. Salv. Meliss. C. B. Cent. min. flor. chamom. offic. Sambuc. helen. Cort. Citr. Lign. Sassafr. Sem. Fœnic. Bacc. Laur. Passul. maj. & min wohin auch gehören die pulveres digerentes ex salibus vegetabilibus & amaris enixis, welche mit Nitro und absorbentibus zu versetzen: desgleichen befördern solche Verdünnung die Salia Tartarisata, nicht weniger die Spiritus und Tincturæ Tartari, welche zuweilen mit einigen Essentiis resolventibus & leniter diureticis zu vermischen, nehmlich mit der Essentia Vincetox. Pimpin. alb. Cent. min. gent. rubr. Cort, aurant. versetzt mit der Tinct. Tart. oder Spir. Salis ammoniac. Nebst diesen können auch bißweilen die

 insessus

insessus im Gebrauch gezogen werden, jedoch zu solcher Zeit, wann die tumores œdematosi keine Hinderung geben; Damit auch hernach so wohl die humores reolviret, die partes eröffnet, die ordentlichen evacuationes alvi & Urinæ befördert, die motus hæmorrhoidales gelinde erreget, anbey auch die partes roboriret werden, dienen die vina medicata ex Rad. angelic. vincetox. caryophyll. helen. aristol. long. & rot. Cent. rubr. Zedoar. herb. C. b. Cochlear. Beccab. Cent. min. Capill. Vener. Culcut. Meliss. Menth. Sem. Fœnic. bacc. laur. junip. Cort. Citr. Aurant. L. Sassafr. Passul. min. Rhabarb. opt. Polypod. fibr. Helleb. nigr. cum additamento arcan. Tartari mit halb Wein und Wasser infundirt: davon wöchentlich dreymahl alternis diebus pro dosi 4. biß 5. Untzen zu trincken: zu eben diesem Zweck kan man auch unter der Diæt sich Cochleariæ, Beccabung. Nasturtii, Armorac. Ceparum, Allii bedienen: und damit denen motibus spasmodicis nach und nach Abbruch geschehe, ist fleißig vorzubeugen daß keine obstructiones alvi überhand nehmen, hernach dienen pulveres ex lap. Canc. Antimon. diaph. Nitro. depur. Cinnab. & Castor. nicht weniger eine Tinct. ex Ess. Gentian. rubr. Cort. Aurant. caryophyll. Castorei cum Spirit. Salammoniac. Daß ferner der rückständige fluxus hæmorrhoidalis wieder eingeleitet werde, so dienen hiezu der wiederholte Gebrauch derer Pilularum Beccherianarum, Stahlianarum & similium, wie auch insessus opportuni, Pediluvia, und bey vorfallenden conatibus hæmorrhoidalibus, Clysteres lenientes & modice stimulantes nicht weniger auch die Hirudines, welche an die loca hæmorrhoidalia zu setzen, mit untersetzten mäßigen Gebrauch die Elixir. P. P. oder derer Pilularum Becherianarum, welche einige Tage hinder einander zu ordiniren: und mag unter genauer Beobachtung jetzt beschriebener method gar wohl die Regulirung und restitution derer Hæmorrhoidum zu hoffen seyn. Sonderlich aber ist zu Beförderung so wohl dieses Zwecks, als auch der übrigen Cur nöthig und dienlich jährlich zweymahl im Früh- und Spät-Jahr eine Venæ Section auf den Fuß zu verordnen, jedoch mit dieser Vorsicht, daß nicht allein dieselbe zu einer solchen Zeit angerathen werde, wann vielleicht der fluxus hæmorrhoidalis solte aufs neue ausgebrochen seyn, damit nicht dieser durch jene unzeitige Ader-Lässe wiederum in Unordnung gebracht werde. Wann auch verlanget worden, unsere Meynung von dem Gebrauch des Olonitzischen materialischen Wassers oder des Carls-Bades bey diesem Affectu zu entdecken, so erachten wir daß jenes nach denen uns beschriebenen

denen principiis in diesem Casu mit seinem effectu diluente, abstergente und roborante nicht undienlich seyn könne, wann zu vörderst aus unserer entworffenen method vorher der Herrr Patient wohl præpariret ist: jedoch hat auch die Erfahrung gelehret, daß bey eben dergleichen Morbis das Carls-Bad Wasser so wohl innerlich als äusserlich seine erwünschte Dienste gethan, zu dessen Gebrauch nicht weniger die obbeschriebene Cur als eine nöthige præparation des Leibes nützlich seyn wird: Solte aber, wie wir hoffen, die von uns angepriesene method nicht nur allein den motum und fluxum hæmorhoidalem in Ordnung setzen, sondern die übrige verknüpffte Zufälle vermindern, so würde man keiner solchen solennen Wasser-Cur benöthiget seyn. Dieses unser in Ratione und Experientia gegründetes Judicium Practicum über gegenwärtigen casum haben wir Uhrkundlich mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel hiermit ausfertigen und bekräfftigen wollen. Halle, den 29. Dec. An. 1722.

CASVS XXXVI.

HÆMORRHOIDUM PROMOTIO AN PER PILULAS STAHLIANAS LEGITIME PERPETRATA

Tit.

Denenselben habe folgenden Casum und aus selben drey gezogene Fragen zu Dero Medicinischen Ausspruche übersenden wollen.

Sempronius von 58. Jahren eines Temperamenti sanguineo-cholerici hat vor ohngefähr 16. Jahren einen Anfang ad excretionem hæmorrhoidalem verspüret, welcher aber nach applicirung eines Unguenti sich wiederum verlohren: nach solcher Zeit ist er mit allerhand pathematibus hypochondriacis mit Spannen und Drücken in abdomine una cum flatibus sub specie einer Colique, nicht weniger mit einem empfindlichen Schmertze in Creutz und Lenden incommodiret worden; man besorgte den Lenden-Stein, und brauchte aus præcaution des Herrn R. so genannte Stein-Tinctur.

Diese Zufälle im Unter-Leibe remittirten, und recurrirten per vices: unterweilen aber stellten sie sich sub alio schemate ein, als unter ei-

nem

nem beschwerlichen Magen-Drücken mit einer so hefftigen angustia circa præcordia, daß Sempronius nicht selten, wenn er etwas von Speise zu sich genommen, cum difficili respiratione auf der Brust gleichsam ersticken wollen. Wieder dieses malum bediente man sich eines gewissen destillati unter dem Nahmen des Miltischen Wassers, von welchen Patient, wenn er wenige Tropfen auf die Zunge genommen, bald ein Aufstossen aus dem Magen bekommen, und durch solche ructus um die Brust wieder Lufft und Erleichterung erhalten. Jemehr aber solche motus ad superiora bey Sempronio zu einer Gewohnheit worden, je weniger wurden von demselben flatus ad inferiora verspühret. Alvus war wohl nicht gäntzlich obstructa, doch meistens siccior, so daß er öffters etwas weniges von harten excrementis die bißweilen einige Strias sanguineas zeigten, weg zwingen konte. Unter der Mahlzeit pflegte er wenig zu trincken, und öffters rauchte er Toback, ohne etwas feuchtes zu sich zu nehmen. Doct. C. als Medicus ordinarius hielte ietzt erzehlte Symptomata pro mera suffocatione, ominirte einen Schlag Fluß, und tractirte denselben mit carminativis castoriatis und besondern Lufftmachenden Medicamentis.

Wie nun nach langer Zeit auf diese Weise keine beständige Besserung erfolgen wolte, so wurde bey Gelegenheit Doct. B. consuliret. Sempronius war dazumahl nicht Bettlägerich, er gieng aus und expedirte pro more seine affairen, man sahe ihm auch äusserlich wenig Maladie an; nur klagte derselbe, daß er schubweise mit Kneipen, Spannen und Drücken infra regionem umbilicalem doch ohne sondere vehemenz incommodiret würde. Unterweilen spührte er inter urinandum ein Zwängen, von den drücken auf der Brust war er dißmahl frey. Die sonst bey ihm gewöhnliche ructus bleiben nicht gäntzlich weg, doch ereigneten sie sich nicht so offt. Alvus war bey ihm wie sonsten sicca. Doct. B. erklärte nach obgedachten Umständen die Kranckheit vor molimina hæmorrhoidalia, obschon in der vorigen Cur auf diesen Punct niemahl reflectirt worden, und recommandirte dahero nebst einer Venæ sectione in pede vor andern Medicamenten die Pilulas Balsamicas Domini D. Stahlii. Das Aderlassen wurde nicht vorgenommen weil solche kurtz vorhero bereits geschehen. Die Stahlischen Pilulen waren nicht zur Hand: man præmittirte dahero eine Dosin de Magnesia alba. Des Tages darauf wurde Sempronius dieser mit des Hn. D. Stahls Signet in einem Schächtelgen besiegelten Pillulen habhafft. Man ordinirte so fort. 15. Stück derselben zu gebrauchen, des folgenden Tages 18. und des dritten 21. Stück

gegen

gegen die Nacht interponirte man allezeit einen pulverem Salino Cinnabarinum nebst einem Fuß-Bade. Sempronius befande sich bey diesem Gebrauche nicht schlimmer, indessen liessen sich doch einige flatus, die vorhero nicht gewesen, vermercken. Man applicirte die eröffnung zu faciliren gegen den dritten Tag einen Clysterem emollientem, durch welches etwas weniges von scybalis durioribus mit einigen flatibus fortgiengen. Die quarto fuhr man mit 21. Stück von gemelten Pillulen fort, ordinirte zugleich ein erweichendes Kräuter-Bad, nebst einem Clystir, welches etwas jöschenden Schleim, Winde, und wenig von Excrementis effectuirte. Die eodem ereignete sich spontaneo motu ein so starcker Borborygmus, dergleichen Sempronius, wie er selbst gestand, in 2. Jahren nicht gehabt hatte. Wie nun Doct. B. die gemeldten Pillulen offt 12. ja 14. Tage hinter einander in uno eodemque subjecto mit gutem succeſs appliciret, auch nicht selten nach ihrem Gebrauch, sonderlich bey puerperis die ersten 5. oder. 6. Tage keinen Stuhlgang verspühret, also trug er kein Bedencken den 5ten Tag mit 18. und den 6ten mit 15. Stück interpositis pulveribus Salino Cinnabarinis & Clysteribus zu continuiren. Sempronius, ob er schon sonst nicht viel zu essen pflegte, bezeigte, es hätte diese 2. Tage noch ziemlich gut geschmeckt. In dem Leibe hörete man ein Kollern und Boldern, als wenn darin lauter Gewitter wären, daß man also in kurtzen einen Durchgang vermuthete; auf den 7. Tag wurden nach Sempronii Gefallen die Pillulen bey Seite gesetzt, indessen prosequirte man die Cur mit obigen Pulvern, und applicirte ein Clystir welches etwas weniges von denen excrementis mit zähen Schleim und Striis sanguineis zeigte. Nachmittage versuchte Sempronius en compagnie guter Freunde durch eine Pfeiffe Toback einen sedem zu procuriren, doch vergebens. Den folgenden Tag hatte Sempronius wegen seiner Handels-Geschäffte viel zu thun: Nachmittage wurde der vorige Medicus D. C. wieder requiriret, und weil er vernahm, daß sich noch keine Oeffnung gefunden, so ordinirte er gegen die Nacht ein Laxir Tränckgen ohne die Ingredientien zu melden, mit dem Beyfügen, man müsse die Sache mehr mit einem Medicament von oben als durch ein Clystier von unten suchen zu Stande zu bringen. D. B. bemühte sich diese potiunculam, zum wenigsten bis gegen den andern Tag, in Hoffnung eines bald erfolgenden Durchgangs, aufzuhalten, unter dem Vorwand, es möchte sich Sempronius eine unruhige Nacht machen; allein aller diesen Vorstellung ungeacht wurde dieses Medicament gebraucht. Kurtz darauf ereigneten sich seine sonst gewöhn-

wöhnliche Ructus aus dem Magen, und gleich darauf erfolgte gegen 12. Uhr des Nachts ein hefftiges bis gegen 6. Uhr anhaltendes Erbrechen. Es gieng nichts als häuffige Galle und Schleim fort. Das Aufstossen aus dem Magen hielt beständig an, und causirten inanes conatus ad Vomendum; so bald er was von Geträncke zu sich nahm, so recidivirte der Paroxysmus des Brechens; hingegen hatten sich alle Flatus ad inferiora quasi uno ictu in totum verlohren. Der Patient wurde von nun an Bettlägerich, und man forderte den 3ten Medicum. Man war bemüht das Brechen so wohl durch innerliche als äusserliche Mittel, doch ohne adstringentia & opiata zu heben; allein ob es schon etwas nachließ, so wolte es doch nicht gantz und gar cessiren. B. schlug vor den Gebrauch der Essentiæ millefolii, da aber die erste Dosis nicht gleich ihren effect erwieß, so wurde sie nach der Meinung derer andern Herren Medicorum auf die Seite gesetzt; revulsionis gratia applicirte man ein Clystir, auf welches wenige dünne Excrementa und eine merckliche Quantität von Blut und weissen Schleim, als vom albumine ovorum erfolgte, welches beydes sich nach wiederhohltem Clystier auf den folgenden Tag noch deutlicher erzeigte. Niemahls aber wolten sich die Flatus bey Applicirung der Clystier wieder einfinden, die doch sonst ante exortum Vomitum niemahls aussenbleiben, sondern offt so starck gewesen, daß man öffters inter applicantum das Clystier Rohr abzuziehen genöthiget wurde. Da nun das Brechen fast 3. Tage angehalten, so ließ sich endlich eine febrikische Hitze verspüren, welche die Muthmassung von einer innerlichen Entzündung machte. der Urin war hoch-roth und feurig, der pulsus celer und frequens, der Patient klagete über grossen Durst und über einen brennenten Schmertz über den Nabel zu: der Leib fing oberwerts um den Magen, und an beyden Seiten dicke zu werden, und gleichsam zu dehnen, da man ante vomitum nichts von dieser Tumescentia vermercket hatte. Man applicirte suppositoria acriora um einen Stuhlgang zu gewinnen: der Patient bekam zum öfftern conamina ad desidendum, allein ohne einige excretion & sine flatibus: er gab vor, als wäre etwas vorgefallen, und da man per digitum anum exploriren ließ, so waren die vasa hæmorrhoidalia turgida; nicht weniger waren die hæmorrhoides externæ mit kleinen Knötgen conspicuæ. Man suchte dem Fieber, und andern gefährlichen Symptomatibus so wohl äusserlich, als innerlich abzuhelffen: allein es war um sonst, und der Tod machte gegen den 14. Tag ein betrübtes Ende. Man nahm hierauf die Section vor, und zwar nur bloß in inferiore abdomine; die nobiliora viscera, als ventricu-

triculus, lien, hepar, renes befand man in ziemlichen Stande: die Intestina inferiora waren leer, und nichts von dicken scybalis darin zu befinden, hingegen das Intestinum duodenum war schwartz und sphacelös; es dehnte und strogte wie ein kleiner Magen, hatte eine kleine ruptur und war von gantz liquiden excrementis voll. Die vasa circa venam portæ waren starck mit Blut angelauffen, man erklärte, der Patient wäre perverso motu peristaltico und an der hierauf erfolgten Inflammation gestorben.

Entsteht dahero die Frage

1) Ob bey des Sempronii ehmahliger Maladie in der Cur mehr ad suffocationem, oder ad molimina hæmorrhoidalia zu reflectiren, und dahero die Stahlischen Pillen hier ein convenables Medicament gewesen?
2) Ob die quæstionirten Pillen oder der sechsmahl wiederhohlte Gebrauch bey Sempronio eine so hartnäckige Obstruction, oder gar den motum peristalticum zu invertiren capable gewesen?
3) Ob nicht vielmehr durch das gebrauchte Laxir-Tränckgen bey Sempronio als einem subjecto ad motus ad superiora alias maxime disposito der hefftige vomitus und durch dessen starcke commotiones der motus peristalticus inversus sey causirt worden?

mit dem gehorsamsten Ersuchen, Dieselben wollen Dero hierüber gefaßtes Conclusum in einen verschloßnen Urthel gegen die Gebühr cum rationibus decidendi & dubitandi an Uberbringern dieses höchstgeneigt zu remittiren geruhen. Wovor beständig verharre

Meiner insonderst Hochgeehrtesten Herren und Werthgeschätzten *Patronen*

B. den 4. Aug.
1718.

gehorsamster
ALETHOPHILUS.

 Re-

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Als unserer Facultät ein Casus Medicus mit drey daraus gezogenen Fragen übergeben und hierüber ein Responsum mit denen rationibus decidendi & dubitandi erfordert worden, so haben wir ersehen, daß der Patiente Sempronius von 58. Jahren sanguineo-cholerici Temperamenti vor 16. Jahren den fluxum hæmorrhoidalem das erste mahl überkommen, welcher nach dem Gebrauch eines unguenti sich verlohren, warauff allerhand pathemata hypochondriaca, absonderlich spasmodica, colica, flatulenta gefolget, die auf den Gebrauch der Rothischen Stein-Tinctur zwar in ihren alten schemata nachgelassen, aber hingegen sich in andere Zufälle versetzet, absonderlich in grosse cardialgias, cum oppressione pectoris & respirationis, welche Beschwehrung mit einem gewissen remedio antisplenetico durch Erfolg einiger ructuum erleichtert wurde: Dabey dann die Flatulenz mehr in den obern Theil der Gedärme gegangen, also daß auch der Leib meistens trocken gewesen. Dieser Affect wurde von einem Medico, dem der Nahme Castorinus beygeleget, pro mera suffocatione gehalten und daher mit carminativis &c. tractiret: doch ohne erfolgte Besserung: ein anderer Medicus Bersander hielte die Kranckheit pro moliminibus hæmorrhoidalibus, welcher die Stahlischen Pillen, nachdem vorher eine V. S. in pede gebrauchet worden, sechs Tag hinter einander, interpositis pulveribus salinis cinnabarinis ordiniret ꝛc. endlich verschriebe der erstere Medicus gegen die Nacht ein Laxir-Tränckelein, ohne die Ingredientien zu melden, wodurch er gedachte ohne Clystier mit einem Medicament von oben die Sache zu Stande zu bringen. Nach desselben Gebrauch entstunde der neue Anfall derer Ructuum, und ein bey 6. Stunden lang anhaltendes ohngewöhnliches hefftiges Erbrechen, welches hernach 3. Tage successivé continuiret, also daß der Patient unter einer dazu geschlagenen febrilischen Hitze, brennenden innerlichen Schmertzen, hefftigen Durst ꝛc. verblichen: und wurde bey angestellter Section befunden, daß das intestinum duodenum schwartz und sphacelös, die Vena Portæ aber starck mit Blut angelauffen war, damit nun die vorgegebenen 3. Quæstiones ordentlicher beantwortet werden, so dienet zur vorlauffenden Nachricht, daß dieser affectus ein mit motibus hæmorrhoidalibus complicireter affectus hypochondriacus gewesen: sintemahlen derselbige aus perturbirten hæmorrhoidalibus seinen ersten Ursprung genommen, und also billig unter die morbos ano malicos hæmorrhoidales zu rechnen, ob

zwar

zwar die inculpirten molimina directé hæmorrhoidalia nicht mehr so evident worden, sintemahl so vielerley medicationes und dienliche regimina, welche aus der historia morbi abzunehmen, und wohl quoad externas circumstantias etwas umständlicher hätten können berichtet werden, (da der Patient wenig getruncken und des Toback-rauchens sich dennoch bedienet) gar leicht solche irregularitäten haben können causiret werden: und ist es ohnedem in der experientia medica gar eine gegründete Sache, daß die motus hæmorrhoidales perturbati nicht nur überhaupt die regionem hypochondriorum, sondern auch den Magen und die Brust befallen, welches auch in diesem casu erfolget, dabey die damit complicirte flatulenz den obern tractum intestinorum beängstiget und sich mit solchen cardialgiis, ructibus und asthmaticis molestiis geäussert: daß also solchergestalt in gegenwärtigem empfindlichen Patienten, am vornehmsten auf die motus spasmodicos acht zu haben, welche aus denen locis hæmorrhoidalibus durch Unguenta und innerliche carminativa und diuretica depossidiret worden: und da gedachte motus nunmehro ohnedem den obern Theil abdominis infestiret, so ist es um so viel handgreiflicher, daß auch der geringste stimulus, welcher denen superioribus partibus beygebracht wird, solche motus zu exacerbiren vermögender gewesen: und ob zwar einige äusserliche Dinge zu Vermehrung dieses Ubels nicht wenig beytragen können, so erhellet doch aus dem gantzen Context und Historie, daß nunmehro die causa mehr innerlich seye: Hierauf beantworten wir dann nach reiflicher Uberlegung dieses casus die erste Frage:

Ob bey des Sempronii ehemahliger Maladie in der Cur mehr ad suffocationem, oder ad hæmorrhoidalia molimina zu reflectiren, und dahero die Stahlischen Pillen hier ein convenables Medicament gewesen?

Daß nach der Connexion aller Umstände und des ersten Ursprungs dieses Affects keines weges die motus hæmorrhoidales turbulenti hintanzusetzen gewesen, als aus welchen erstlich diese pathemata cardialgico-asthmatica ihren Haupt-Ursprung genommen, laut oben angeführten Ursachen, obgleich hernach ein und andere äusserliche Ursachen nicht dazu gekommen, welche den affect mehr exacerbiret und compliciret haben; dannenhero dann die Stahlischen Pillen in diesem affect ein convenables Medicament gewesen, welche nicht nur die motus immodicos spasmodicos in hypo-

chondriis in etwas lindern, sondern dieselbe in inferiores regiones transferiren und des Leibes Eröffnung befördern helffen:

Auf die andere Frage:

Ob die quæstionirten Pillen oder deren 6 mahl wiederhohlter Gebrauch bey Sempronio eine so hartnäckige Obstruction verursachet, oder gar den motum peristalticum zu invertiren capable seyn?

Dienet zur Nachricht, daß gedachte Pillen, nach Versicherung des autoris, weder überhaupt, noch bey wiederhohlten 6 mahligen Gebrauch obstructiones verursachen, auch sonsten nicht den motum peristalticum zu invertiren capable sind, und da ohnedem solche rigidi und contumaces spasmi in dem Patienten vorhanden waren, ist es nicht zu verwundern, daß diese Pillen keine mehrere sedes effectuiret: besonders da der Patient wenig getruncken und also dicke humores gehabt, auch bishero der affect in blossen solchen irregularibus motibus spasmodicis bestanden:

Bey der dritten Frage:

Ob nicht vielmehr bey dem gebrauchten Laxier-Tränckleín bey Sempronio, als einem Subjecto ad motus ad superiora loca alias maxime disposito, der hefftige Vomitus, und durch diese starcke commotiones der motus peristalticus inversus seye causiret worden?

so dürffte es wohl nach der gegebenen Relation und Connexion das Ansehen haben, als wann von dem gebrauchten Laxier-Tranck diese inversio peristalseos hergerühret: sintemahl kurtz auf dieses gebrauchte Medicament die sonst gewöhnliche ructus sich ereigneten, und gleich darauf als das Medicament Abends eingenommen worden, gegen 12 Uhr ein hefftiges Erbrechen nebst der übrigen Suite derer Symptomatum erfolget, als welcherley facies morbi vorhero niemahlen, dahero auch diesesmahl der effect funest gewesen: jedoch tragen wir noch ein Bedencken, einen positiven Ausspruch hierüber zu thun, bevor die ingredientien des Laxier-Trannckes bekannt werden; Sollten nun in demselben stimulantia, scammoniata, jalappina & similia remedia, oder aurum fulminans gewesen seyn, oder solte sich dieser Laxier-Tranck nicht entdecken wollen, so halten wir allerdings

dings denselben vor suspect, und würden unsere obige wahrscheinliche Meinung in ein positives Urtheil bringen, daß alsdann allerdings ein solcher Laxier-Tranck, den motum peristalticum invertiret, und entweder die dispositionem ad inflammationem excitiret, oder gar die würckliche inflammation causiret habe. Uhrkundlich haben wir dieses unser Bedencken auf Verlangen ausfertigen und mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftigen wollen. Halle den 29. Augusti 1718.

Epicrisis Celeb. Dn. Consil. & Archiatri Stahlii.

Ad 1. Quæst.

Affirm. nach beyden Membris.

Ad 2. Quæst.

Ist zwahr unberichteten dergleichen Frage zu gut zu halten, könte aber, wenn man ohne dergleichen vernünfftige Anfrage, affirmativam unternehmen wolte, gantz ridicule werden; da dieser Pillen nicht allein mehr als eine Million doses in Teutschland, und andern Königreichen, verbrauchet sind: Sondern auch Königliche Personen selbsten, in Dännemarck, Engelland und Preussen, sich derselben mit erwünschtem succes vielfältig bedienen: nicht nur zu mancherley Vorfällen, sondern nahmentlich, in virili sexu zu motibus & circumstantiis hæmorrhoidalibus: in fæminino, bey Schwangerschafft, und so wohl in, als stracks nach der Geburt: Auch bey diesem letzten Fall, selbst zu 12. bis 14 tägiger täglichen Continuation: und noch weiter hin, einen Tag um den andern fortgesetzten Gebrauch. Auch sonsten deren heilsame Würckung in Kindbetten, an allen solchen Orten Landkündig ist. Wobey noch billig zu fügen, daß vor kurtzen Jahren ein Hoch-Gräfliches Frauen-Zimmer aus einigem Mißverstand, im Grund aber grössestem Vertrauen, bey ihrer ersten Niederkunfft in 18. Stunden, nemlich vom ersten Ubelbefinden an, bis zu endlich erfolgter glücklichen Geburt, 65 Stück genommen: Und zwar erstlich 25. Stück: nach 10. Stunden noch 15. und noch nach 8. Stunden wieder 25. nicht allein ohne die geringste erfolgte incommodität, sondern auch nach ihrem Befinden und Ermessen. unter GOttes Segen, mit rechter euphoria: Anderer vieler Exempel, da sie von ℥ß, bis ad ℥ij, nach vorgewendeter gut befindender Gewohnheit genommen werden, zu geschweigen. Daß also dergleichen contrairen Effect davon zu befürchten, gleichwie fast unzähliger Erfahrung, also auch aller Vernunfft entgegen wäre ꝛc.

Ad 3. Quæst.

BEantwortet sich die Frage ex ipsa relatione. Da von dem Gebrauch der Pillen die vormahls erregte über sich steigende Blähungen, den Weg unterwarts genommen zu haben, vermeldet wird; auf das gebrauchte Tränckléin aber, nicht nur bald wieder in die Höhe gestiegen: und also continuiret: sondern gar incoërcibiles Vomitus nach sich gezogen: wobey freylich die schon vorhergegangene Angewohnheit, dergleichen inversi motus peristaltici, desto leichtern Anlaß gegeben: Ob sie schon durch den interponirten Gebrauch der Pillen sich niederwärts zu lencken angefangen gehabt.

CASUS XXXVII.

PRÆCEDENS THEMA CONTINUATUM DE HÆMORRHOIDUM PROMOTIONE PER PILULAS STAHLIANAS.

JUstitiarius ein Mann von 58. Jahren Temperamenti Cholerico-Sanguinei, trockener und hagerer constitution, welcher vor diesem offt mit Suffocationibus, Blehungen und allerhand anderen Beschwehrungen beladen gewesen, klaget über Schmertzen im Unter-Leibe circa & infra Umbilicum, welche aber, weil sie nicht beständig, sondern nur per intervalla instar doloris Colici mit Blehungen und Aufstossen des Magens sich hervorgethan, ihn an seinen Geschäfften und Reisen keine sonderliche Hinderung gemacht, auch deswegen nicht bewogen haben, eine sönderliche Cur anzufangen, sondern nur bald von diesem, bald von jenem Medico zu Linderung dieses mali etwas zu fordern. Nachdem aber Justitiarius diese seine Beschwehrung bey einer Gesellschafft unter andern auch Prudentio einem Medico erzehlet, siehet selbiger solche Schmertzen vor Molimina hæmorrhoidalia an, und persuadiret daher Justitiarium durch allerhand Motiven, (wie er nemlich in wenig Tagen den Fluß der göldnen Ader herstellen, und mit derselben eine erwünschte Gesundheit verschaffen wolle,) daß er sich resolviret, unter seiner, nemlich des Prudentii Direction, ohngeachtet er sonst niemahls Pillen nehmen können, den 14. Junii

Junii mit 18. Stückgen der Stahlischen Pillen, (so aber entweder nicht die wahren, oder doch zum wenigsten, weil auf der Capsul darinnen die genommenen Pillen enthalten, nur pro dosi 6. biß 7. Stück verschrieben worden, mit einem starcken Purgante acuiret müssen gewesen seyn,) den Anfang der Cur zu machen.

Weil nun Prudentius den Patienten versicherte, er dürffte auf dem Gebrauch der Pillen in der Diæt nicht den wenigsten regard machen, so besuchet letzterer mit Prudentii eigner Genehmhaltung eben selbigen Tag, an welchem er des Morgens die Pillen verschlucket, eine Hochzeit, auf welcher er ein paar Spitz-Gläßer Frantz-Wein, und was weniges von Speisen zu sich nimmt, gegen Abend aber von so ungemeiner Engbrüstigkeit, Stechen und hefftigen Schmertzen im Leibe überfallen wird, daß er eine völlige Suffocation befürchten muß, biß sich endlich die Natur durch ein starckes Erbrechen hilfft, und durch wiederholtes Clystiren der Leib eröffnet wird.

Da nun jetzt gedachtem Patienten vorgestellet wird, wie nemlich es bey ihm als bey einem 58. Jährigen subjecto, so vorhin niemahls einige Zuneigung zu denen hæmorrhoidalibus gehabt, nicht allein sehr schwer, sondern auch gefährlich sey, par force die Natur zur Eröffnung der göldnen Ader gleichsam zu zwingen, ja selbst (Tot. Tit.) der Herr Hoff-Rath Stahl solches nicht billige, und vor rathsam halte: (in dem er spricht: Quando hæmorrhoides nunquam fluxerunt, & tamen Molimina ad easdem urgent, ibi promotio illarum non promiscue commendatur, nam dubius semper est successus, & quando omnino fluxus obtinetur, in paucioribus tamen ad votum succedit, & tum universa sontica consectaria in volvit. It. Summæ considerationis quoque negotium est motus Hæmorrhoidales promovere in iis, qui ad talem affluxum quoad corporis Habitum minus dispositi sunt.) So wurde zwar Justitiarius dadurch bewogen, von der Cur abzustehen, dennoch aber wiederum dahin gebracht, daß er bey seiner Retour von einer seiner Verrichtungen wegen vorgenommenen Reise mit dem Gebrauche der Stahlischen Pillen, und zwar den 23. Julii mit 15. und den folgenden Tag mit 18. Stück von neuem einen Anfang machte, auch den 3ten Tag, ohngeachtet bald die ersten zwey Tage Justitiarius sich nicht allein sehr schlimm darauf befand, sondern auch einen neuen Anfall von seinem sonst gewöhnlichen bißhero aber lang weggebliebenen Asthmate oder Suffocation bekahm, mit 21. Stück gedachter Pillen nach Prudentii Vorschrifft

conti-

continuirete. Weil nun ohngeachtet dieser genommenen Pillen, auch sehr offt repetirten Clysterum dennoch der Leib sich keines weges zu einiger Oeffnung anlassen wolte, so lässet Prudentius nicht allein beständig mit dem Gebrauch der Pillen, von welchen der Patiente auch zwey mahl 21. Stück pulverisiret, in der Summa aber nach und nach 127. Stück bekommen, fortfahren, sondern verordnet noch darüber ein paar Doses von der Magnesia alba, jedoch alles ohne effect, gestalten bis auf den 8ten Tag alles verschlossen und verstopfft geblieben, und durch die Clystire, so diese Zeit über täglich Morgens und Abends appliciret, und jedesmahl auf Befehl des Prudentii mit einer Hand voll Salis comm. acuiret worden, nichts mehr als Anfangs etwas weniges hartes einer Hasel-Nuß groß fortgegangen: worzu noch dieses kommt, daß unter wehrendem erst beschriebenem Gebrauch der Stahlischen Pillen, der häufigen Clysmatum, und dann noch darzu 3. Tage hinter einander Morgens und Abends continuirten Kräuter-Bades, gleichfalls auf Ordre des Prudentii der Patient vielleicht zu desto besserer Stimulation eine Gerstene Bier-Suppe mit zwey Löffelgen voll (wie sie die Gewürtz-Krämer haben, gestossenen Ingwer, auch vier Tage lang nach einander, nicht alleine frühe und Abends, sondern auch noch über dieses zwey Tage zu Mittage, nehmen müssen, welches auch noch weiter würde geschehen seyn, wenn nicht Justitiarii Frau Liebste starck wieder dieses hitzige Gewürtze, hinführo protestiret hätte. Jedoch es blieb, wie gedacht, der Leib einmahl verschlossen wie das andere, hingegen fing Justitiarius den 8ten Tag an über grosse Unruhe, Beängstigung circa Præcordia, und unsägliches Brennen im Leibe, welches ihn, wie er es selbst exprimirte, als ein verborgenes Feuer nagete, auch stete Schmertzen in der rechten Seite zu klagen, wodurch er bewogen ward, Cordatum seinen alten Medicum, der mit Fleiß bey dergleichen Cur von allem Besuch abstrahirete, den 30 Julii zu sich zu ruffen, von welchem sich der Patient dasjenige erweichende Träncklein, welches er sonst allezeit zu einer gelinden Eröffnung des Leibes bey sich gut befunden hatte, mit Genehmhalten des damahls gleich gegenwärtigen Prudentii ausbat, welches ihm auch Cordatus ex Fol. Senn, Unc. j. Passul. maj. Unc. j. Passul. min. Unc. & Caric. pingv. No. VI. in einem Quart. aqu. font. ad consumt. 3. Recept. eingekocht überschickte. Weil nun gedachter Cordatus damahls gleich verreisen muste, so nahm Justitiarius auf wehmüthiges Bitten seiner Frau Liebste nach Mittage gegen 4. Uhr (da er vorher des Morgens wiederum 21. Stück pulverisirter Pillen gebraucht hatte,) ein Thee-Schälgen voll von gedachten-

ten TränckIein ein, welches Prudentius selbst hernach gegen 7. Uhr repetirte, und hierauf abermahl ein Clystir appliciren ließ: jedoch alles ohne erwünschte Eröffnung. Gegen 2. Uhr des Nachts fand sich bey Justitiario ein Erbrechen, durch welches viel braunes Wasser oder Jauche mit untermengten Schleim, und mit einem, wie der Patient referirte, so excessiv bittern und brennenden Geschmack fort gieng, daß auch der Halß gantz rauh und heischer ward; Und ob wohl darauf einige Erleichterung wegen des kurtzen Athems erfolgete, so hielt doch der Schmertz und das oberwehnte Brennen im Leibe beständig an und vermehrte sich eher, als daß es sich verminderte, jedoch blieb das Erbrechen wiederum guten Theils zurücke, ausser daß, wenn zu Stillung des Durstes etwas Bier gereichet werden muste, etwas Schleim wiederum fortgieng. Dienstag und Mittwoch darauf schiene es, als wolte sich auf so viele applicirte Clysmata etwas von einer purulenta materia mit untermengten striis sanguineis finden, welches zwar Prudentio eine Hoffnung zu dem seiner Meynung nach bevorstehenden fluxu Hæmorrhoidali, andern aber vielmehr eine Anzeigung war, daß die so offt reiterirten scharffen Clysteres in dem Intestino dürfften eine excoriation zu wege gebracht haben, iedoch muste selbst Prudentius seine Hoffnung in den Brunnen fallen sehen, als Dienstags unter dem grösten brennenden Schmertze der gantze Leib des Patienten unvermuthet hoch anlief, auch von Stund zu Stund höher wurde, welcher Zufall denn allerdings kein anderes præsagium formiren ließ, als daß im abdomine etwas gesprungen, und dahero das bevorstehende Ende des Patienten nicht mehr weit seyn müsse, welches auch unter continuirlichen hefftigen Schmertzen Freytags früh oder den 5ten August. gegen 5. Uhr erfolget.

Weilen nun der seelig Verstorbene seine gantze Kranckheit, die dabey erfolgte Obstruction ja selbst seinen Tod dem allzu vielen und unmäßigen Gebrauch obbenandter Pillen zuschrieb, so eröffnete man den Cörper, und fand das Intestinum colon schwartz, von vielen in sich habenden Wasser oder Jauche, nebst dünnen gleichsam solvirten excrementis hoch ausgedehnet, und geborsten, im übrigen aber die viscera so viel man spühren können, vollkommen gut und gesund, daraus nothwendig zu schliessen war, daß eine Inflammation, und der darauf erfolgte Brand, des gedachten Intestini den Tod dem Wohlseeligen zu wege gebracht haben müsse. Da man nun von dessen Maladie gerne recht informiret seyn möchte, so wird hierdurch eine Hochlöbliche Medicinische Facultät der berühmten Fried-

rich-Universität in Halle, inständigst ersuchet über nachfolgende Fragen ihr geneigtes Responsum zu communiciren. Nemlich:

1. Ob nicht der, bey ereigender Verstopffung des Leibes so häufige und continuirte Gebrauch der Stahlischen Pillen eine Gelegenheit zu der völligen obstruction gegeben habe?
2. Ob nicht der häufig auf einander genossene gestossene Ingwer, die vielen und scharffen Clystire, ingleichen auch das öfftere Baden die Inflammation im intestino, das Brennen im Leibe, und folglich den Brand causiren müssen? oder aber
3. Ob das beschriebene erweichende Träncklein des Cordati, davon zwey Schälgen genommen worden, dergleichen effectuiret habe?
4. Ob die Schmertzen im abdomine circa & infra Umbilicum vor Molimina Hæmorrhoidalia zu halten gewesen, so daß man, ob der Patient gleich niemahls darzu incliniret, par force die Natur darzu zuzwingen, nöthig gehabt? oder
5. Ob man nicht vielmehr von dergleichen Cur hätte abstehen sollen, da bald die ersten Tage der Patient sich schlimm befunden, und darauf so eine obstruction bekommen, dabey er immer ersticken wollen?

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem ein gewisser Casus Medicus mit 5. besondern Fragen unserer Facultät zur Beurtheilung und Beantwortung zugesendet worden: so können wir keinesweges bergen, daß nach desselben Durchlesung, wir gleich wahrgenommen, wie uns eben dieser Casus vor wenig Wochen, jedoch in einer gantz andern Form, unsere Meynung hierüber zu vernehmen, überschicket wurde, welchen wir auch damahls also beantwortet, als es die daselbst beschriebene historia Morbi erforderte; indem aber in die-

sem gegenwärtigen Casu (den wir in copia hiermit beyschliessen) viel mehrere, ja viel andere Umstände berichtet werden, so können wir nicht anders, als daß wir nach denen mannichfaltigen circumstantiis, ein solch Urtheil fällen, wie es dieser depositioni historiæ eigentlich gemäß ist, und zukommt: zwar wäre zu wünschen, daß des defuncti vorige Lebens-Art, vorher gegangene Kranckheiten, Gemüths-Veränderungen und übrige Diæt, unter gegenwärtig geführter Cur etwas ausführlicher wären berichtet worden, damit man um so viel gründlicher auf originem morbi gehen und schliessen könne: weilen aber jetziger Casus sich meistens in dem endlichen tödtlichen eventu concentriret, so richten wir hauptsächlich unsere Absicht auf die referirte Historiam. Wann wir nu von diesem affectu überhaupt ein Urtheil fällen wollen, so können wir denselben nicht pro hypochondriaco ansehen, sintemahl das Temperamentum dazu gar nicht geneigt gewesen, vermuthlich aber mag ad suffocativos, flatulentos & colicos affectus die öfftere Gemüths-Alteration und unordentliche Diæt, welche diesen Temperament fast durchgehends familiair ist, contribuiret haben. Und gleichwie aus diesen Zufällen nicht molimina hæmorrhoidalia können vermuthet und angegeben werden, so würde es um so viel unvollkommener seyn, hierinnen so leichtlich auf die Hæmorrhoides und deren Ausbruch die Cur zu richten, oder dieselbe bey diesem 58. jährigen subjecto in wenig Tagen herzu stellen: So ist es auch ein gar besonderer Umstand, daß dieser Justitiarius niemahls einige Zuneigung zu denen Hæmorrhoidibus soll gehabt haben, und es dahero allerdings & rationi & experientiæ entgegen ist, wann man ohne einige Ursach, diesen fluxum sanguinis erzwingen wolte: ja es lehret die Erfahrung, mit welcher Behutsamkeit man mit der promotione motuum hæmorrhoidalium insgemein zu verfahren habe, darinnen zwar die wahren pilulæ Stahlianæ vor sich keinen Schaden zu verursachen pflegen, ob sie gleich 6 mahl und noch öffter hinter einander gebrauchet würden, wo nicht eine personalis aversio, oder idiosyncrasia, vor der composition der Pillen in genere, oder des bittern Geschmacks, derselben Verordnung zurück halten mögte, als worinnen kein geringes Kennzeichen liegt, wann einige subjecta dergleichen Pillen nicht vertragen können, und sich auf derselben Gebrauch ungewöhnlich schlimmer befinden; noch vielweniger würde auch bey empfindlichen subjectis entweder unter oder ausser denen moliminibus hæmorrhoidalibus etwas zu erzwingen seyn, sondern durch alle Forcirung, desto mehr aber durch stimulirende subjecta, grösserer

Schaden angerichtet werden, daß nicht nur allein die motus hæmorrhoidales, oder andere irregulares motus spasmodici hefftig erreget und perturbiret, sondern die viæ und viscera unvorsichtig stimuliret und zu allerhand wiedrigen affectibus irritiret würden, am allermeinsten aber, wann man mit stimulantibus vielfältig anhalten und ex omni latere & regione ansetzen wolte: deßwegen wir auch auf diesen jetzigen übergebenen Casum, den wir in unserm Collegio wohl und reiflich erwogen, nach Beschaffenheit der dißmahlen angezeigten connexion und Umstände, und zwar besonders auf jede Quæstion, unser in ratione & experientia fundirtes judicium folgender Gestalt ertheilen. Wann 1) gefraget wird:

Ob nicht der bey ereigneter Verstopffung des Leibes so häufige und continuirte Gebrauch der Stahlischen Pillen eine Gelegenheit zu der völligen Obstruction gegeben habe?

So antworten wir, daß die wahrhafften pilulæ Stahlianæ niemahlen eine Obstruction causiren, sondern wo sich dergleichen finden möchte, dieselbe eröffnen oder erleichtern, und wann gleich successive 127. Stück derselben wären eingegeben worden, sie vor sich dergleichen Verstopffung nicht würden effectuiret haben: solten aber diese Pillen nicht genuin seyn, oder wofeine auch dieselbe veræ gewesen, der Patient aber hätte eine natürliche grosse aversion vor dem Gebrauch aller Pillen gehabt, so behaupten wir, daß die formula pilularum einen sinistrum effectum zu erwecken vermögend gewesen, welcher doch schlechterdings derselben Gebrauch nicht zu zuschreiben, sondern der undienlichen ordination zu imputiren: es erhellet aber gleichwohl, weil auf der Capsul, darinnen diese Pillen enthalten, nur pro dosi 6. biß 7. Stück verordnet worden, daß solche composition nicht eben genuin sey, dennoch auch nicht gleich præsumiret werden kan, daß sie mit einem starcken purgante müssen acuiret gewesen seyn: indessen agnosciret der Herr Autor dieselbe vor seine wahre Pillen, welche wann sie ad exteros verschicket, in runden, weissen, flachen Schächtlichen mit seinem Petschier und darinnen befindlichen Nahmen obsigniret sind. Nach der andern Frage:

Ob nicht der häufig auf einander genossene gestossene Ingwer, die viele und scharffe Clystiere, ingleichen auch

das

das öfftere Baden die inflammation in intestino, das Brennen im Leibe und folglich den Brand causiren müssen?

Geben wir Nachricht, daß, nachdem bey dem Justitiario obgedachte Pillen so offt ohne einigen Nutzen gebrauchet und wiederholet worden, nechsthin die hartnäckige obstruction des Leibes angehalten, auch bald dieses bald jenes auxilium versuchet worden, der so offt gebrauchte Ingwer und der scharffen Clystire, welche mit einer Handvoll Salis communis acuiret waren, die gefährlichen accidentia, absonderlich die innerliche inflammation zu erregen und zu verursachen vermögend gewesen, sintemahlen nicht nur allein der Ingwer, ein solch subjectum ist, welches wegen seines sehr scharffen und penetranten principii salini nachdrücklich so wohl die vias als humores afficiret, sondern auch die scharffen Clystire, welche offt repetiret worden, vorhero die partes affectas sehr irritiret, da zumahlen in gegenwärtigem Casu ohne dem die pathemata in einem heftigern gradu gestanden, dannenhero solcherley irritamenta, ad causandam inflammationem um so viel kräfftiger gewesen, wann gleich hiezu die verordneten Bäder nichts beygetragen haben: und dieses alles hat zu desto geschwindern effect kommen mögen, als wir aus dem benachrichteten affect urtheilen, daß aliquid Ileodei darinnen concurriret hat, sintemahlen in referirten affectu, weder mit gelinden noch mit scharffen remediis der Leib hat können zur Oeffnung gebracht werden, und sich so wohl auf dem Gebrauch der berührten Pillen als des Laxir Trenckes öfftere und hefftige Vomitus ereigneten. Und wann zum dritten gefragt wird.

Ob das beschriebene erweichende Träncklein des Cordati davon zwey Schälgen genommen worden, dergleichen effectuiret habe?

So müssen wir gar gerne gestehen, daß dieser Tranck, welcher in der historia morbi specificiret ist, keines weges in diesem casu solche gefährliche Zufälle, oder die funestam inflammationem vor sich zu causiren fähig gewesen, und dahero auf denselben nunmehro kein Verdacht zu setzen, indeme diese potio nicht nur nach denen ingredientien specificiret, sondern auch angezeiget ist, wann und wieviel dessen gebraucht worden; und da nach der gegenwärtigen Historie, der Justitiarius früh Morgens 21. Stück pulverisirte Pillen gebrauchet, alsdann gegen 4. Uhr Nachmittage ein

ein Thee-Schälgen voll dieses Trancks eingenommen, und dieser von Prudentio gegen 7. Uhr repetiret, auch alsdann abermahl ein Clystier appliciret wurde, so ist kein Wunder, daß unter so vielem Gebrauch der Artzneyen solche wiedrige eventus entstanden sind: indessen wäre es auch gantz gut und rathsam gewesen, wann denselben Tag, da 21. pulverisirte Pillen früh eingenommen worden, auch dieses Laxier-Tränklein wäre ausgesetzet worden, da ohnedem vorhero diese Pillen den Patienten aversabel zu seyn angegeben sind: also ist auch in diesem Umstand ratione methodi einiges Versehen anzumercken, ob zwar daß Laxir-Träncklein an sich innocent ist. Bey der vierdten Frage

Ob die Schmertzen in abdomine circa & infra umbilicum vor molimina hæmorrhoidalia zu halten gewesen, so daß man, ob der Patient gleich dazu niemahls incliniret, par force die Natur dazu zu zwingen genöthig gehabt?

Geben wir unsere Meynung, daß wann der Patient niemahlen entweder den fluxum hæmorrhoidalem, noch spontanea proximiora molimina hæmorrhoidalia gehabt auch diese Schmertzen circa & infra umbilicum nicht vor molimina hæmorrhoidalia zu halten und zu tractiren gewesen, als welcherley motus hæmorrhoidales, wann sie nicht ehender sich geäussert, in einen solchen Alter darinnen Justitiarius befindlich, zum erstenmahl vorzukommen nicht gewohnt sind; wannen hero auch bey solchen Umständen man nicht nöthig gehabt, die Natur ad motum & fluxum hæmorrhoidalem zu forciren: und wann gleich bey dem defuncto einige intricata molimina hæmorrhoidalia sich gezeiget hätten, so wäre doch viel behutsamer, als in dieser relatione benachrichtet ist, mit denenselben umzugehen gewesen. Hieraus ist die Beantwortung der 5ten Frage leichtlich zu beurtheilen:

Ob man nicht viel mehr von dergleichen Cur hätte abstehen sollen, da bald die ersten Tage der Patient sich schlimm befunden und derauf so eine Obstruction bekommen?

Ob wohl nicht genugsam aus dieser relation erwiesen und angezeiget ist, als ob die Obstruction in den ersten Tagen der letzten Maladie generi-

ret

ret worden, indem allerhand intervalla temporum & occasionum vorgekommen, da der Patient nach dem ersten Gebrauch der so genannten Stahlischen Pillen, und des Clystieres von der Cur abgestanden und nach einer gethanenen Reise diese Pillen fortgesetzet, dahero man noch billig fragen kan, ob die obstruction nicht aus der vorhergegangenen Reise und der dabey mutirten Diæt ihren Ursprung genommen, wann zumahl vorher der Patient zudergleichen obstructionibus alvi geneigt gewesen, daß dennoch nachdem vom 23. Julii der Gebrauch der Pillen fortgesetzet worden, und die ersten zwey Tage der Justitiarius sich nicht allein sehr schlim darauf befunden, sondern auch einen neuen Anfall von seinem sonst gewöhnlichen, bißhero aber weggebliebenen asthmate oder suffocation bekommen (welcherley effect den 14. Junii nach dem ersten Gebrauch solcher Pillen erfolget) allerdings von dieser Method wäre abzustehen, noch der vorgesetzte scopus zu forciren gewesen; Und diese unsere decision derer vorgelegten Fragen, haben wir pur allein auf diese gegenwärtige Relation gerichtet, so ferne sie dieser Historie conform ist, dabey wir keines derer haupt- momentorum vorbey gegangen, sondern alles juxta rationis & experientiæ tenorem beurtheilet. Urkundlich ist dieses unser decisum mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel und Unterschrifft gewöhnlich bekräfftiget worden. So geschehen Halle, den 8. Septembr. An. 1718.

Repetita Epicrisis laudati Celeberr. Dn. D. Stahlii.

WAs meine Gedancken über die vorige, in dieser Materie ergangene Fragen gewesen, wird überschrieben seyn; was die anderweit, auf das neue eingelauffene Vorstellung, und angehängte Fragen, belanget, so beantwortet sich die erste, durch die viel tausendfältige Erfahrung, daß die wahren meinige Pillen, zu einiger Verstopffung, oder deren mehrerer Beständckung, nicht capable sind, das geringste beyzutragen: Sondern vielfältig, zu Eröffnung hartnäckiger Verstopffung gereichen. Vorbehalten, daß nicht allerhand andere Künste darneben gebrauchet, sondern ihnen allein, Zeit gelassen werde.

Ad 2dum daß der allzu häufige Gebrauch des gestossenen Ingbers, eine Erhitzung abzugeben fähig sey, ist zwar ohne Zweiffel; Auch die scharffen Clystiere das intestinum rectum sehr stimuliren können; Aber daß sie eben einen solchen gewaltsamen effect causiren müssen, ist eben nicht

nicht zu determiniren, weil doch gleichwohl auch in diesem letzten Bericht, keine Erwähnung, von einem mit-wahrgenommenen hitzenden Fieber, deutlich nahmhafft gemacht, noch angegeben wird.

Ad 3um daß auch das angegebene Tränck!ein, directe, und an sich, freylich solcherley Erfolg nicht zu erregen fähig sey. Ob wohl bey nicht nur würcklichen, sondern auch lange verstockten, Verstopffungen, auch per os, purgantia einzugeben, bedencklich.

Ad 4tum Schmertzen circa & infra umbilicum, ohne merckliche andere Umstände, sonderlich circa intestinum rectum, externa, coxas & os sacrum, geben kein zuverläßiges signum eines dringenden motus hæmorrhoidalis, noch rechte indication, solchen mit Gewalt anzutreiben; hingegen ist die Irrung darinne, daß die würcklich meinige Pillen, so wenig sie eine Verstopffung zu erwecken fähig sind; Eben so wenig sie auch die hæmorrhoides, unfehlbar, geschweige mit einiger Gewalt, erregen. Wie ja sonsten unzählige Exempel, welche so daß Gegentheil behaupten, (durch die nicht erfolgte, auch nur geringste apparenz,) davon geklaget werden müsten.

Ad 5um Da die Pillen eine obstruction zumachen, oder zu unterhalten, nicht vermögend sind, so ist solche zurück zu setzen, zwar keine dringende, noch erhebliche Ursach gewesen: Alleine, da sie eben so wenig, eine entstehende hartnäckigte obstruction, mit Gewalt, und unfehlbar, aufzutreiben mächtig sind; So hat man sich auch darauf als alleine nicht zu steiffen noch verlassen. Sondern ist in solchen Fällen, der Vernunfft gemässer, nach Möglichkeit, mit äusserlichen emollientibus, mäßigen Clysmatibus, lubricantibus oleosis, ja, nach gestalten Sachen, und rechter Zeit, einem suppositorio, die Oeffnung zu suchen; als durch eingegebene Artzneyen. Allerdings aber, sind irritantia & stimulantia, dabey nicht ohne discretion, auch selbst äusserlich, noch weniger aber, offt wiederhohlt, zu gebrauchen. Welchem nach mit einander besser gewesen wäre, da die obstruction so hartnäckig beharret, von allen innerlichen medicamentosis so lange abzulassen, bis die obstruction gelüfftet gewesen wäre.

Bedencklich ist aber gleichwohl, daß das intestinum geborsten befunden worden, und doch voller flüßigen Jauche gewesen: Und gleichwohl nicht Meldung geschieht, daß dergleichen auch in cavitate abdominis redundirend angetroffen worden. Auch, daß die inspectio nicht weiter, längst des gantzen intestini coli und recti, fortgesetzet, und irgend eine

eine sichtliche Bewandniß entdecket werden können, woraus die so beständige Verstopffung, und deren Ursach, bescheiniget werden mögen.

Sonsten habe bey dieser Gelegenheit, nur mit wenigen, zuerinnern, daß allerdings unter meinem Nahmen, hin und wieder, falsche solche Pillen ausgegeben werden; deren eine Gattung, auch aus mir wohlbekandten Ursachen, stopffet: die andere aber purgiret: beyde aber die Patienten erhitzen. Mir ist an dergleichen leichtfertigen Betriegereyen wenig gelegen, wohl aber hülff-bedürfftigen Patienten, unverantwortlich, zu schaden.

CASUS XXXVIII.

SEQUUNTUR NONNULLI CASUS PARTICULARI ET PRIVATÆ MEÆ DECISIONI PROPOSITI HÆMORRHOIDUM ANOMALUM STATUM CONCERNENTES.

Tit.

Ich gebe mir die Ehre, unbekannter Weise Dero Hoch-Edlen mit gegenwärtigem Schreiben gehorsamst aufzuwarten. Ich sehe aus Dero bißhero der gelehrten Welt communicirten Hochgelahrten Schrifften, daß sie sich sehr angelegen seyn lassen die Fundamenta und Methodum Stahlianam am deutlichsten vorzutragen, welches mich eben veranlasset, über zwey nachgesetzte Casus Meines Hochgeehrtesten Herrn Doct. Hochgelahrtes Consilium schuldigst auszubitten.

EIne vornehme Standes-Persohn, 45. Jahr alt, eines temperamenti sanguineo phlegmatici, staturæ proceræ, habitus spongiosioris & crassioris, systematis nervosi valde sensibilis, hat jederzeit vieles von symptomatibus flatulentis, hypochondriaco hystericis erlitten, empfindet auch dato unterweilen passiones colico-spasmodico-hypochondriacas, dolores capitis, quos clavum hystericum dixeris, lipothymias hypochondriacas, utitur diæta vinosa, vitæ est sedentariæ, die menses gehen noch richtig, haben auch vor diesem die

hæmorrhoides gehabt, welche aber vor einigen Jahren, nescio, qua de causa, aussen geblieben, lassen sonsten zweymahl des Jahres circa æquinoctia, vernum & autumnale am Fusse zur Ader. Diese vornehme Dame nun empfindet über vorige Zufälle schon in die anderthalb Jahr her starckes Ohren-Sausen und Klingen, nebst schwehrem Gehöre, welches doch aber dann und wann, wiewohl gar sparsam, remittiret, dabey auch öffters grosse Schwachheiten des Haupts und sonderlich des Nachts, zuweilen gleichsam eine anesthisia, Brust-Flüssen, Glieder-Reissen, œdematosische Geschwulsten der Schenckel sich einstellen, ob nun zwar bißhero allerhand herrliche medicamenta aperitiva, tonica, balsamica, temperentia, antispasmodica und dergleichen dabey inn und äusserlich gebrauchet worden, haben doch solche noch nicht den erwünschten effect geleistet, wie denn auch die Durchl. Frau Patientin vorm Jahre den Seltner-Brunnen, welchen aber, weil er nicht anschlagen wollen, man bald aussetzen müssen, und in diesem verwichnen Früh-Jahre den Egrischen Brunnen mit etwas grösserer euphoria gebrauchet. Was nun hierbey ferner in der Cur methodice vorzunehmen, und ob wohl der Gebrauch thermarum & acidularum, aquarum, der Durchl. Patientin zu rathen, was sonst vor gute und dienliche Medicamenta zu gebrauchen, davon erwarte Meines Hochgeehrtesten Herrn Hoff-Raths hochgeneigtes Gutachten.

Der andere Casus ist folgender:

EIn vornehmer Cavallier 40. Jahr alt, habitus siccioris & strictioris, staturæ proceræ, temperamenti-cholerico-sanguinei, welcher in seinen Studenten Jahren am Haupte eine starcke blessur und heftige Verblutung ausgestanden, diætæ vinosæ, klaget sehr über Symptomata spastico-hypochondriaco flatulenta, dolores intra scapulas, zuweilen auch Ischiadicos, seu, ut verius dixerim, molimina hæmorrhoidalia, wie sich denn auch einige Zeit her fast monathlich, doch nur mit wenigen, einiger sanguinis hæmorrhoidalis profluxus gezeiget, dabey aber nachdem, wenn kein mehrer Abgang derselben und hingegen eine excretio materiæ mucido-pituitoso-fibreæ sich findet, fast in die 8. Tage lang die symptomata circa hypochondria cum doloribus capitis, manchmahl auch cum aliquali hæmorrhagia narium, & phlogosibus, auch gemeiniglich cum multis pollutionibus nocturnis, obschon Illustris Dominus Patiens verehliget ist, auch bereits mit seiner Frau Gemahlin

mahlin acht Kinder gezeuget, sich vermehren und vornehmlich Nächtliche Unruhe, auch bey Tage Bangigkeit und Hertz-Beklemmung, bangen Schlaff, matten Schweiß und viele flatulentias vergesellschafftet haben. En fin ich rechne diesen Casum unter die Anomalias hæmorrhoidum. Man hat bißhero hierbey alle dienliche medicamenta, pilulas Stahlianas, clysteres, aperitiva, nitrosa, tonica und antispasmodica gebrauchet, alles mehrentheils juxta methodum Stahlianam, und wohl einigen, doch nicht vollkommenen effect erhalten. Auch hat Generosissimus Dominus Patient einige Jahre her die Aquas minerales Selteranas cum euphoria, und zwar wegen Entlegenheit und beschwehrlicher Anheroschaffung zur Herbst-Cur gebrauchet. Anbey werden auch die Venæ sectiones in pede circa æquinoctia nicht versäumet. Was nun ferner hierbey zu gebrauchen und was vor Medicamenta, ob etwa die Acidulæ Swalbacenses, oder ein usus thermarum zu rathen, Erwarte von Meinem Hochgeehrtesten Herrn Doctor in freundlichster Antwort. Diese grosse Mühwaltung werde gegen Dero Excell. und Hoch-Edlen mit reellen Dancke zu erkennen, nicht ermangeln, der ich in gehorsamster Recommentation meiner Wenigkeit zu Dero Hochgeneigtem Andencken unter Empfehlung Göttlicher Obhut allstets verharre

F. den 19. Septembr.
1718.

G. B. Archiater.

Responsum.

Hoch Edler und Hocherfahrner, Insonders Hochgeehrtester Herr Doctor, Sehr Werther Gönner.

Als Derselbe jüngstens meine Wenigkeit mit einer geneigten Zuschrifft zu beehren beliebet hat, so erachte mich vor die gute Confidence, nach welcher sie mich in Dero Bekantschafft zu bringen geruhen wollen, sehr verbunden, wünsche auch daß an mir etwas möchte erfunden werden, welches capabel sey Dero Gefallen einiges Genügen zu leisten, gleichwie ich auch

 von

von mir alle Sincerität und Geflissenheit versichere, mir auch hinwiederum von Dero Werthesten Person alle fernere affection und amitie ausbitte: was aber Deroselben Haupt-Desiderium betrifft, so habe nicht ermangeln wollen über beyde beschriebene casus Medicos meine geringe Gedancken zu communiciren, und hierbey einige meiner Dissertationum beylegen wollen, welche vielleicht meine Meinung mehrers erläutern werden: Was den ersten casum betrifft, so befinde ich bey Hochgedachter Drl. Patienten nach denen angezeigten Umständen, nicht nur einen ziemlichen Uberfluß des Geblüts, sondern daß auch derselbe per rationem temperamenti & diætæ vinosæ ziemlichen alterationibus und commotionibus unterworffen, welche auch schon in einem bedencklichen habitum gerathen, dergestalt das bey herannahenden Jahren, worinnen sich die Menses verliehren werden, ein mehrers Wachsthum solcher Maladie sich äussern dürffte, welchem doch durch gute Hülffe, und woferne der fluxus hæmorhoidalis unter gantz behutsamen und gelinden Tractament möchte restituiret werden, vermittelst Göttlicher Gnade gar wohl kan begegnet werden; Der Affect an sich selbst besteht in solchen commotionibus eluctatoriis hæmorrhagicis, hysterico hæmorrhoidalibus, welche auch per rationem temperamenti, vitæ generis, diætæ, sensibilitatis schon sehr allarmiret und contumaciret sind, dahero ich in der gantzen Cur vieles bauen würde auf tranquillitatem animi, diætam selectam, medicam, neque valde vinosam: Hiernebst wolte den usum pilularum genuinarum Stahlianarum recommendiren, die man von dem Herrn Authore selbst müßte ablangen lassen: es würde nicht undienlich seyn, manchmahl von diesen pilulis gr. viij. zu vermischen mit gr. v. oder vj. Extr. Panchymag. Crollii & gr. j. ol. Cort. aurant. um dadurch eine gelinde laxation zu procuriren, damit so wohl dem affectui capitis, als œdematoso einige diversion und sublevation geschehe: dieß müßte aber geschehen, quando pathemata histerico-colica acquiesciren: damit folgends solcherley affectus sponsamodici gemindert werden, so können die pulveres Nitrati parcius cinnabarini & absorbentes des Tages 2 biß 3mahl continuiret werden, wie ich dann in solcherley Fall auch zu gebrauchen pflege, Rec. Oc. cancr. c. succ. Citr. scrup. ij. Corall. rubr. præparat. Cort. Chaccar. pulv. scrup. j. m. f. pulv. div. in p. 4. früh und Abends eines zu gebrauchen, welcherley Pulver auch urgente clavo capitis mögen ordiniret werden: es würde nicht undienlich seyn im Früh-Jahr die infusa vinosa lenissime laxantia zu gebrauchen, welche besser als aller Sauerbrunnen bekommen werden: es können solche infusa bereitet wer-

werden ex Radic. Pimp. alb. Caryophyllat. Vincetox. Apii, Gent. rubr. Herb. Fumar. Cochlear. C. B. absinth. Rorismar Menth. Puleg. Flor. Cent. min. Lavendul. Calendul. stæchad. arab. sumit. origan. sem. Fœnic. Petrosel. Pacc. Laur. Cort. Aurant. Citr. Ling. Sassafr. Rhabarb. opt. Polypod. und etwas weniges von fibris Helleb. nigr. Wann der Leib nicht verschlossen ist, so kan man auch præmissis pulveribus Nitratis wann die pathemata spasmodica so wohl hypochondriorum als capitis ansetzen und anhalten, gebrauchen folgende Tinct. roborantes. Rec. ess. caryophyllat. pimp. alb. gent. rubr. ana. drachm. j. Millefol. Cort. Chaccarill. ana drachm. ij. m. d. in vitr. 30. biß 40. gutt. früh und abends zu gebrauchen: oder Rec. Spir. C. C. Tinct. antimon. Tartarisat Stahl. ana drachm. j. m. d. in vitr. früh und nachmittag 25 bis 30. gutt. pro dos. Die V. Snes auf dem Fuß müssen nach wie vor zu ordentlichen Zeit continuiret werden. Bey vorfallenden pathematibus colico-flatulentis sind die clysteres lenientes emollientes, & lenissime roborantes oder nervini absque tamen ullo stimulo in sexu sequiori sehr dienlich, möchten auch ad revocandas hæmorrhoidales fluxiones einige Hülffe beytragen: alvus constanter aperta esse debet: hitzige roborantia und nervina gebrauche in solcherley Fällen und Patienten nicht. Mann könnte auch dann und wann diese Tinct. ordiniren, Rec. Ess. Vincetox. Pimp. alb. Succin. ana drachm. ij. Spir. C. C. drachm iß. m. d. in vitr. 30. gt. pro dosi 2mahl des Tages. Ich solte fast aus der überschriebenen Historia casus schliessen, daß dannoch in Mensibus quoad sufficientem quantitatem einiger Defect erfunden werde: Derohalben wenn die Menses fliessen, wäre gut ein paar Tag hintereinander die Stahlischen Pillen zu brauchen, und so es die Commodität des Wetters zuläßt, sich dabey eine mäßge motion zumachen: bey denen pedibus œdematosis wolte nur äusserlich trockne sacculos nervinos recommmendiren, die ad summum mit etwas weniges Spir. Vin Camphorat. und aqv. lil. convall. könnten humectiret werden; welcherley sacculos ich auch auf dem Kopff gebrauchen, andere hitzige Dinge aber oder oleosa concentrata unterlassen wolte; So könnte auch dieser Spiritus cephalicus so wohl pro clavo hysterico als auch vor die übrige incommodität des Kopffs, jedoch sehr mäßig, gebrauchet werden.

Rec. Spir. Vin Camphorat ℥iij.
Spir. Formicar ℥ij.
Serpill. Lil. convall.
Eſſ. Croc. ana. ℥j.
M. C. in vitr.

Davon etwas auf den Wirbel und an die Ohren zu beſtreichen

Oder pro clavo hyſterico.
Rec. Spir. Vin. Camphorat. ℥iij.
Spir. Formic. ℥ij.
Eſſ. Caſtor. ℥j.
M. D.

jedoch müſte vorhero erkundigt werden, ob dergleichen Geruch zu vertragen.

Es ſolte deſſen nicht wenige Hülffe anſcheinen, wann der fluxus hæmorrhoidalis ſich wieder einfände, welcher aber nullo modo zu forciren, ſondern mit der gröſten Vorſichtigkeit und Delicateſſe ſucceſſive herbey zu bringen: zu Abends möchte eine wenige Mahlzeit gethan werden: eine mehrere Motion und accurrate Diæt iſt bey dieſem affectu die Haupt-Sache: welches ich bey dem erſtern caſu kürtzlich berichten wollen: Solte eine fernere Nachricht von mir erfordert werden, ſo bin ich zu Dero Dienſt gefliſſen, und erwarte Dero künfftige Anfrage. Ich wende mich aber numehro zu dem andern Affect und erſehe, daß bey demſelben faſt gleichlautende Conſilia möchten gegeben werden. Der Affectus iſt complicatus, eines Theils gehöret er mit ad anomalicos motus hæmorrhoidales, andern Theils aber ſind andere affectus ſpaſmodici arthritodei damit verknüpfft, u. möchte es ſich leicht fügen, daß endlich affectus nephritici oder podagrici daraus werden, wiewohl jene noch ehender, weil das ſubjectum nicht ſpongioſi habitus iſt: Dieſer Zufall rühret her á diæta vinoſa & reliqui temperamenti activioris concurſu, wozu nicht wenig fœcundum matrimonium contribuiret, dann wann zu den obigen Umſtänden frequens cohabitatio carnalis kommt, ſo finden ſich ſolche anomalici hæmorrhoidales affectus, dergleichen mir unterſchiedliche bekannt ſind, dahero auch unter denen übrigen pathematibus anomalicis, auch die irregularis & inopportuna pollutio nocturna ex hoc fundamento & nexu herkommen, und werden ſich nicht nur allein bey ſtarcker Continuation actuum talium matrimonialium gegenwärtige Beſchwehrung vermehren, ſondern auch deſtomehr beſtärcken, und noch andere pathemata cauſiren; dann wo bey ein-

einmahligen anomaliis hæmorrhoidalibus præsentibus diese cohabitatio matrimonialis offt continuiret wird, so werden die motus ad inferiores regiones hæmorrhoidales nur mehr forciret, und dabey perturbiret: damit sind auch verknüpfft alle die übrigen perturbatæ commotiones sanguinis, absonderliche restrictiones ad pectus und die damit cohærirende Beklämmung der Brust, Bangigkeit, nächtliche Unruhe, ängstliche sudores: die hæmorrhagiæ narium sind billig mit ad insolitas vias hæmorrhoidales zu rechnen, zu welchen diejenige Blessur am Kopff, so in Studenten-Jahren sich mit einer hefftigen Verblutung begeben, eine causa remota impulsiva ist: quam regionem nunc denuo seligit natura, dum per inferiora hæmorrhoidalia loca legitimum exitum obtinere neque potest neque solet. Was aber die Cur betrifft, so wird schwerlich können etwas nützliches geschaffet werden, wann nicht beede Umstände genau observiret werden: 1) in der diæta vinosa, 2) in obgedachtem actu cohabitationis ein moderamen zu treffen, und sich dieses als eine Grund-Regul dienen zu lassen; alsdann können folgende Mittel conferiret werden: wann diejenige Zeit da ist, da die hæmorrhoides sich einstellen, kan man ein Infusum vinosum rhabarbarino - Passulatum ordiniren, ohne einigen andern stimolo v. g. Rec. Rhabarb. opt. drachm. ij. Passul. Maj. drachm. iij. Cort. aurant. drachm. ij. infund. c. vini boni unc. iij. exprimantur: d. pro una dosi; oder man brauche blos Rhabarbari drachm. ij. zwey Tage darauf gebe man die pilulas Stahlianas, repetire diese den folgenden Tag, warte sich diese Tage wohl ab, breche sich zu dieser Zeit etwas im Essen ab und ordinire bey Phlogosibus & capitis doloribus, welche letztere mit der narium hæmorrhagia connectiren. Rec. Oc. cancr. c. succ. Citr. drachm. sem. Corall. rubr. præparat. Nitr. depurat ana gr. xv. Cinnab. gr. vij. m. f. pulv. div. in 3. p. alle 5 Stunden eines zu geben, eo tempore, wann die hæmorrhoides gehen, ordinire man frictiones femorum cum linteis calidis, pediluvia. So würden auch temporibus solstitialibus præmissa præparatione corporis die hirudines nicht undienlich seyn: man versuche auch und lasse ein paar Tage vorhero, ehe die hæmorrhoides sich wieder einfinden möchten, die loca hæmorrhoidalia modeste mit einem gelinden warmen Tuch reiben, subordinire das infusum rhabarbarinum, (wie auch dann pro re nata interposito unico die noch einmahl dieses infusum wiederholen kan) gebrauche eo tempore auch die pulveres antispasmodicos, wie auch eine Essentiam Recip. Ess. caryophyllat. Pimp. alb. vincetox. gentian. rubr. ana

ʒj.

ʒj. Cort. aurant. Elixir P. P. ana ʒjß. m. d. in vitr. des Tages 2mahl pro dos. 30. bis 40 Tropffen, wann die pathemata und nächtliche Unruhe, banger Schlaff ꝛc. urgiren, so menagire man zur selben Zeit die vollkommene Abendmahlzeit, und gebrauche beym schlaffen gehen Rec. oc. cancr. c. succ. Citr. scrup. un. Corall. rubr. præparat. Nitr. depurat. ana gr. vj. m. f. pulv. pro una dosi, wann ausser dem fluxu hæmorrhoidali solten pathemata hypochondriaca spasmodica colica befallen, so könnte man, wo der Leib offen wäre, præmissis pulveribus Nitratis diese Mixturam gebrauchen, Rec. Ess. Pimp. alb. Gent. rubr. ana drachm. j. Millefol. Chaccarill. ana. drachm. ij. M. d. in vitr. 40. gt. pro dosi 2. mahl des Tages. Die Cur mit denen aquis mineralibus wird zur Haupt-Sache nichtes thun, sondern ad summum nur eine paliativam & superficiariam, adeoque minus constantem opem hoffen lassen. Pediluvia und moderati insessus hingegen werden nebst den übrigen consiliis & auxiliis nicht undienlich seyn, nur daß man nicht zu sehr den Leib dabey erhitze, und die orgasticas sanguinis commotiones errege. Weilen auch die vielen flatulentiæ beschwehren, so müste man sorgen durch gute Diæt privative dieselbe zu anticipiren, auch invigiliren, daß der Leib in guter Ordnung bleibe. Hernach kan diese Tinctura geordnet werden, Rec. Ess. Ari, helenii, caryophyllat. ana drachm. j. Cort. aurant. drachm. ij. Chaccar. drachm. iij. M. d. in vitr. 40. gt. pro dosi jedesmahl, eine oder 2. Stunden vor der Mahlzeit zu nehmen. Das Haupt-Werck kommt an auf legitimum hæmorrhoidum successum, worzu obige consilia zu referiren: wann post albearum hæmorhoidum decursum die affectus hypochondriaci & capitis dolorifici anfallen, so sind die laxantia rhabarbarina dienlich, oder Recip. Pilul. Stahlian. gr. x. Extr. Panchym. Croll. gr. v. m. d. Solte nach fleißiger Beobachtung aller bisherigen Reguln noch etwas mehrers zu erinnern seyn, so werde nicht manquiren auf Verlangen mit fernern consiliis zu dienen. Indessen wünsche ich von Hertzen, daß Gott bey beeden Patienten die verordnete Method segnen möge: wie ich denn auch zu aller amitie mich bestes empfehle, und unter Versicherung meiner Geflissenheit allstets verharre

Halle den 28. Decembr.
1718.

M. A.

CA-

CASUS XXXIX.

HÆMORRHOIDUM ANOMALIÆ PER INCONGRUUM VOMITORII USUM PROVOCATÆ.

Relatio Morbi Dni. Lic. U. Mulh. 2. Junii. 1722.

Es ereignete sich voriges Jahr im Herbst ohngefähr um Michaelis ein hefftiges Erbrechen, das biß nach Heil. 3. Königen angehalten, jedoch allezeit seine intervalla hielte, so daß er auch manchmahl 14 Tage, bis 3 Wochen ziemlich gesund gewesen und auch dabey ausgehen können, auf die letzte hielt es seinen Typum, daß er alle 8. Tage sich ordentlich einfand, nach gebrauch aber der Rhabarb. in substantia welche in süsser Milch genommen worden, hat solches endlich cessirt. Alleine fast um die Jahres-Zeit, da es voriges Jahr aufgehöret, hat es sich in diesem Jahre wieder angefangen, mit hefftigen Schmertzen, Spasmis internis, auch erschrecklichem Spannen und Reissen in regione lumborum, alvus war beständig constipirt, und erfolgete in 14. Wochen kein Secessus Spontaneus, wenn selbiger nicht per suppositoria oder Clysteres provocirt wurde. Ohngefehr vor 14. Tagen hat er sich wieder eingefunden, und ist etliche Tage gar natürlich gewesen, schien auch als ob er so continuiren wolte, währender Zeit sich alle Symptomata ziemlich minderten, und machte Hoffnung, daß die Kranckheit bald gäntzlich werde gehoben werden. Zur Curation dieses morbi scandalosi hat sich der Herr Lic. keiner andern Medicamenten bedienet, als antispasmodica, nitrosa, cinnabarina &c. cum intermixtis nervinis & stomachicis, hitzige Medicamenta sind gar nicht adhibirt worden, auch Rhabarb. und purgantia wolten gar nicht, auch nicht einmahl leniter laxantia anschlagen, und war notabel, daß auch das gelindeste laxans vomitus excitirt, wie denn des berühmten Herrn Dr. Stahls Pillen öffters genommen, aber allezeit per vomitus wiederum weggegangen sind. Weil nun öffters bey demselben sich molimina hæmorrhoidalia angegeben, wie dann und wann circa orificium intestini recti einige protuberantiæ sich geäussert, als hat er davor gehalten, daß die Haupt-Ursache dieses mali von selbigen herzuhohlen, dahero er nach Anweissung derer Dissertatio-

num des Herrn Hoff-Raths Alberti sich derer Medicamenten und regiminis fleißig bedienet, das millefolium und andere hierzu gewidmete specifica so wohl in infusis, als andern formulen öffters gebraucht, nach dem Gebrauch sich auch, wie gemeldet, die Hefftigkeit des morbi ziemlich gehoben, und zur baldigen Genesung man sich gar grosse Hoffnung machen können, es zeigeten sich auch von neuem einige tubercula in vasis hæmorrhoidalibus, zu Dero Beförderung sich derselbe hirudines appliciren lassen, welche sich aber auf keinerley Art und Weise zum Aussaugen wolten bringen lassen, und ob man gleich von verschiedenen Orten welche herhohlen lassen, so waren sie doch nicht dahin zu bringen, daß sie, ungeachtet man alle Mittel so sie anreitzen sollen adhibirt, angesogen hätten. Aus obberührten des Herrn Hoff Raths Alberti dissertationen, in specie de Anomalis Hæmorrhoidalibus hat er sich darauf, den affluxum sanguinis zu befördern, derer von demselben vorgeschlagenen cucurbitularum bedienet, welches aber nicht angeschlagen, massen das Brechen, die flatulentia, dolores in regione lumbari, sich mit solcher Hefftigkeit wieder eingefunden, daß auch gleich wie anfangs alterum quantum von liquidis fortgehet, als er getruncken, oder zu sich genommen. So befindet sich auch allezeit nach geschehenem Erbrechen eine starcke cardialgia, und ist derselbe nunmehr gar sehr von Kräfften, welches, weil nun bey diesem letztern Anfall der Appetit verschwindet, nicht zu verwundern, zumahlen da derselbe calorem præternaturalem verspühret, und sich daher eines insultus hectici besorget.

Judicium & Consilium meum privatum in relationem præcedentem morbi Domini Licentiati U.

BElangend den kräncklichen Zustand des Herrn Lic. U. so ist selbiger bißhero gantz recht als ein anomalus motus hæmorrhoidalis angesehen und tractirt worden, sintemahl sich die conatus hæmorrhoidales an gehörigem Ort wohl äussern, aber mithin in andere regiones ausschweiffen, und ins besondere den ventriculum gar sehr beschwehren; gleichwie aber sonsten mit solchen irregularitäten allerley dergleichen motus hypochondriaci concurriren, so ist auch dieser affectus, welcher sich mit so vielem Erbrechen erwiesen, theils dem verkehrten processui hæmorrhoidali, theils der vielen Verstopfung des Leibes zu zuschreiben, welcher um

um so viel hartnäckiger wird, wenn vielleicht der Hr. Patient mehrmahlige Erzürnung des Gemüths unterworffen ist, oder wann an selbigen bey dem Anfang dieser Maladie eine vomitio (wie ich gäntzlich besorge) versuchet worden: Indem aber gedachten Hn. Pat. Hülffe zu verschaffen, so ist nöthig, daß selbigem Jährlich 1) zweymahl auf dem Fusse zur Ader gelassen. 2) Und daß der Leib in gehöriger Oeffnung erhalten werde, wozu die clysteres emollientes mehr als innerlich laxantia dienen; auch sollen zu der Zeit, wenn alvus adstricta ist, weder Stahlische Pillen noch laxantia innerlich ordinirt, wohl aber neben denen clysteribus, pruna cocta & post alvum apertam pilulæ Stahlianæ continuiret werden. 3) Wenn sich wiederum einige protuberantiæ hæmorrhoidales zeigen, soll man noch einigen Versuch mit hirudinibus dergestalt vornehmen, daß erstlich der locus mit einem warmen Tuch gerieben oder fomentirt, hernach mit etwas Honig oder Milch angefeuchtet werde, um dadurch zu befördern, daß die Blut-Igel ansaugen mögen. 4) Blinde Köpfe sind nicht zu gebrauchen, quamdiu alvus obstipata, auch nicht in partibus superioribus, sondern inferioribus: Sonst penetrire ich nicht, wie der neulichste Gebrauch solcher cucurbitularum solte seinen effect nicht gethan haben. 5) Auch sind in diesem casu pediluvia und insessus dienlich, quando alvus reserata est. 6) Solten sich pustulæ hæmorrhoidales einfinden, so könten sie, wo ferne ja die Blut-Igel nicht ansaugen wollen, behutsamlich sonst eröffnet werden. 7) Wann nur der Leib offen bleibet, so werden die vomitus nicht so hefftig continuiren, es können auch bißweilen 4. bis 6. Gr. Stahlische Pillen mit unter solche Clysteres gebrauchet werden. 8) Mögen die antispasmodica in solcher Ordnung continuiret werden. Wann der Leib offen, dienet auch ad enormes vomitus compescendos cort. chaccarilla täglich Abends ad gr. viij eingenommen, oder Rec. Ess. Cort. aurant. caryophyll. gent. rubr. a ℥ß. Millefol. ʒij Cort. chaccar. ʒiß. m. d. in vitr. davon täglich früh und Nachmittags 40 Tropffen pro dosi. 9) Aeusserlich dienen cataplasmata ad regionem ventriculi & hypochondriorum ex rad. Caryoph. gentian. rubr. valerian. ana ʒj. herbæ Menth. Majoran. matricar. Verben. betonic. agrimon. ana Mß. Fl. chamom. vulg. Mj. aneth. verbasc. Sambuc. a Mß. Sem. fœnic. bacc. laur. a ʒj. croc. orient. gr. ij mit Milch bereitet, und etwas weniges von Castoreo darunter gethan. 10) Bey dem calore præternaturali kan continuirt werden pulvis ex oc. canc. citratis, corall. rubr. præp. antim. diaphor. & nitr. depur. 11) Dabey ist eine exacte Diæt und gute

 conti-

continence im Gemüthe zu observiren. 12) Die Milch-Cur wird keinen Bestand haben und die Haupt-Sache nicht heben: Vielmehr dienen andere juscula gelatinosa sub diæta & gelatinæ domesticæ passulatæ & citratæ. 13) Aus dem specificirten casu kan man noch keine obstructionem hepatis judiciren, es müsten denn noch andere Umstände dazu kommen. 14) Warme Behungen ex emollientibus speciebus sind nicht undienlich bey vorfallenden protuberantiis hæmorrhoidalibus den Ausbruch der hæmorrhoidum zu befördern, woferne die hirudines nicht anbeissen wollen, solche hirudines müssen bey dem Auffsatz gar gelinde und nicht hart tractirt werden, es befördert auch, daß solche hirudines anbeissen, wenn man vorhero sich eines insessus bedienet, wodurch ein intimior affluxus sanguinis in loca hæmorrhoidalia befördert wird. 15) Herb. Millefol. recens ad protuberantias hæmorrhoidales applicata, dienet auch zu Eröffnung der güldnen Ader zu befördern.

Halæ, d. XII. Junii 1722.

M. A.

Tit.

Ich bin Ew. Hoch-Edlen höchstens verbunden, daß sie sich von Dero hohen Verrichtungen so viel abmüßigen wollen, in meiner höchst beschwehr- und gefährlichen Maladie, mit Dero hohen Consilio Medico zu assistiren. Wie nun dasselbe mich vollkommen contentiret hat, also folge auch in allen diesem methodo; Ich bin aber jetzo in dem aller miserabelsten Züstande, so daß ich kaum die Feder führen kan. Doch habe mir die Freyheit nehmen wollen, dem Herrn Hoff-Rath meinen Znstand ferner zu entdecken. Es sind nunmehro 20 Wochen verflossen, da sich mein malum angefangen, mit grossen spasmis in regione lumbor. & ventriculo, worauf sich gleich das allerhefftigste Erbrechen angefangen, welches noch bis diese Stunde continuiret. Die Spasmi lassen ein wenig nach, absonderlich da die hirudines nun schon zum 5ten mahle sind adhibiret worden, worauf ich mich allezeit besser befunden; doch weilen alle Kräffte weg, daß ich kaum allein gehen kan, so trage Bedencken, solche ferner appliciren zu lassen. Ich klage jetzo über nichts so sehr, als über den Magen, weilen ich weder essen noch trincken darff, so muß alles wieder fort. Ich habe gantzer 8. Tage nichts gegessen und getruncken, ausser Bier mit Eyern und Butter warm gemacht, dennoch kommen die Vomitus, und

zwar

zwar mit einer solchen cardialgia & anxietate, daß ich weder Tag noch Nacht nicht eine Stunde schlaffen kan, dann finden sich die spasmi interni auch ein, da ich vor Angst weder liegen noch sitzen kan. Es ist freylich die causa proxima, anomali motus hæmorrhoidum; weilen aber durch das Erbrechen aller succus nutricius weggenommen wird, so verzehre mich gantz, und besorge eine hecticam, da ich in 20 Wochen mich mehr als 200. mahl gebrochen habe. Es ist freylich im Anfange die Cur ein wenig contrair vorgenommen worden, weilen ich das haupt fundament im Magen suchte, deßwegen auch ein gelindes Vomitiv nahm, welches aber nicht mehr als 2. mahl operirte, so wollen auch alle stomachica nichts effectuiren, biß daß ich auf die hæmorrhoides die Cur richtete, und antispasmodica brauchte, worauf die spasmi zwar einiger massen cessireten, vomitus aber ist niemahlen über 8. Tage aussen blieben, wie denn die vomitus jetzo ihren rechten typum zu halten scheinen, in dem sie gleich 8. Tage intermittiren, und alsdann mit grösserer vehemens wieder kommen, so daß sie gar Ohnmachten und convulsiones zeigen wollen. Trincke ich nur einen Trunck, sehr leichtes Bier, so muß es wieder fort: Wein darf ich gar nicht trincken. Es sind emplastr. stomach. oleos. Spir. Vin. Camphor. c. croc. Ess. cort. aurant. millefol. cort. chacarill Gent. rubr. Spir. nitr. dulc. Ess. amar. gebrauchet worden, und per absorb. cum antispasm. biß dato aber ohne allen effect, sacculi carminat. kommen nicht vom Leibe, insessus, ja was nur kan gebrauchet werden, ist adhibiret worden, aber alles ohne einigen effect, deswegen ich fast alles verspielet gebe, woferne Ew. Hoch-Edelgeb. mir nicht noch einige Hülffe zuschicken können. Darbey plaget mich die allerentsetzlichste flatulenz, so das Magen und Därme, und das gantze abdomen wie eine Drummel ausgespannet werden, verstopffen sich die flatus, so weiß vor Angst nicht zu bleiben, gehen sie weiter, so gehen sie allezeit mit solcher grausamen vehemens, auch sonderlich die ructus, welche mich am hefftigsten incommodiren, als wann man die Lufft, aus der antlia pnevmatica loß lässet, daß sich der Magen recht mit der grösten vehemenz zusammen ziehet. Nun geschiehet bey mir nicht der geringste error in Diæta, esse ich wenig Fleisch, oder gebratenes, so bleibet alles im Magen liegen, und verursachet mir den aller abscheuligsten Geschmack im Munde, als wann in einem halben Tage gleich alles faul würde im Magen. Cessiren die vomitus so findet sich gleich appetit, esse ich, ob gleich sehr wenig, so kan der Magen auch nicht 10. Bissen vertragen. Wann ich den Tag biß zwey Maaß trincke, und die vomitus kommen, so gehet gemeinlich 4. biß 6.

Maaß wieder weg, nichts als blosses Wasser und dann zäher Schleim, der tonus ventriculi und intestinorum ist bey mir gäntzlich destruiret; alvus ist meistentheils obstructa, und werden clysteres fleißig gebrauchet, worauf aber meistentheils die flatus ad superiora retrocediren. Opiata habe nicht brauchen wollen, kan auch solche niemahlen wohl vertragen, Nitrosa, arcan. dupl. Tartar. Vitriolat. Salina, cort. chaccar. sind auch adhibiret worden. Mit Oleo cinnam. caryoph. ambr. habe einem Magen Zucker mit Ell. citr. machen lassen, alles aber ohne dem geringsten effect. Ich habe sonsten eine gute Leibes constitution, bin auch niemahlen kranck gewesen, ausser vergangenes Jahr, da ich gleichfalls an diesem malo 18. Wochen gelegen, doch nicht mit solcher vehemenz, und vor 3. Jahren, so 5. mahl hæmoptysin gehabt, habe aber von einer phthisi nicht das geringste verspühret, jetzo aber findet sich ein hefftiger Husten, so findet sich auch eine Geschwulst an Füssen. Gleich als ich dieses schreibe, so sind 8. Tage um, daß ich den Vomitum nicht gehabt habe, so stellet er sich gantz enorm wieder ein, und ist solcher Schleim f. v. in Menge mit fortgangen, wie Frosch-Leich, daß man ihn nicht aus einander ziehen können, da ich doch in 8. Tagen nicht 3. Loth. von cibis solidis genossen habe; so scheinet es auch, als ob der Magen die pulv. gar nicht mehr vertragen wolte, weilen sie häufig per vomitum, sonderlich cort. chac. mit fort gangen. Das decoct C. C. cum aliis radicib. & herb. it. Gelat. C. C. citrat. habe gebrauchet, sed sine effectu, auch andere gelatinosa domestica mehr. Möchte also Dero Meynung gerne wissen, woher dann die grosse *copia* des *liquidi* komme, welches *per vomitum* weggehet, da doch die assumpta nicht die Helffte correspondiren? Ob nicht die Cur nunmehro haupsächlich auf den Magen mit zurichten? Wie dem febri hecticæ vorzukommen? Und absonderlich der grausamen flatulenz? Ob mir erlaubt Wein zu brauchen? Mit der flatulenz bin bey gesunden Tagen sehr incommodiret worden, so hat sich auch zuweilen eine gelbe Farbe im Gesicht spühren lassen, es ist aber alles auch balde wieder vergangen. Als ich auf Ew. Hoch-Edel gut befinden pruna cocta genossen, so habe solche gleich wieder per vomitum weggeben müssen, ich kan nicht einmahl passulas vertragen, ingleichen alle hitzige aromata. Rhabarb. habe einnehmen wollen, habe aber solches gleich wieder wegbrechen müssen. Ich überlasse alles Dero hohen judicio, und bitte mir in meiner miserablen Kranckheit mit Dero gütigem Rathe zu assistiren, ich

bitte

bitte nur darbey zu notificiren, was meine Schuldigkeit sey, es soll alles mit gehorsamsten Danck abgetragen werden. Auch bitte gehorsamst, mein übeles Schreiben, nach Dero Gütigkeit bestens zu excusiren, weilen solches in der grösten Schwachheit und Mattigkeit, auf meinem Krancken-Bette verfassen müssen, ich hätte sonsten dieses gerne durch Monſ. M. wiederum bestellen lassen, ich kan aber vor Mattigkeit kaum noch eine Zeile concipiren, empfehle mich gantz gehorsamst Ew. Hoch-Edelgeb. hohen Wohlwollen und gütiger affection und verharre

M. den 20. Jun. 1722.

S. C. U. Lic. Med.
Physſ. M.

P. S. Ich bitte nochmahls gantz gehorsamst, der Herr Hoff-Rath wolle mich Dero gütigen Vorsorge empfohlen seyn lassen, indem periculum in mora ist, ich werde mit Schmertzen auf Nachricht hoffen.

P. S. Urina ſemper cruda eſt, it, male olet.

Hoch-Edler und Hocherfahrner Herr Licentiat,

Insonders Werther Herr und Gönner,

Aus Dero vom 30. Junii an mich datirten und den 4. Julii eingelauffenen Schreiben habe ersehen, daß mein jüngst ertheiltes consilium angekommen, und wie mir anjetzo etwas umständlicher der affectus benachrichtiget ist, so diene nach meinem wenigen Vermögen, hertzlich wünschend, daß der gnädige GOtt alle wohlgemeinte consilia segnen, und mit einer angenehmen, baldigen, völligen Genesung begleiten möge. Der affect ist seiner Natur nach offenbahr, und wie ich vermuthet, freylich durch das gebrauchte Vomitiv in den Magen geleitet worden. Weil nun ohndem die hæmorrhoides ein sehr delicates Geschäfft sind, so hält es anjetzo desto schwerer solche degenerirte und declinirende motus an gehörige Ort und Stelle zu bringen; weil auch ferner eine solche contu-

contumax alvi obstructio, dabey durch die glandulas intestinorum der gewöhnliche mucus nicht sequestriret, sondern alle congestio & decubitus ad ventriculum contumacissime beharret, so continuiret nicht allein der hefftige vomitus, sondern es wird eine solche quantität mucidæ materiæ zugleich weggebrochen, woraus desto mehr erhellet, daß solche motus in regione hypochondriorum gantz inversi sind, zu solchem anomalo affectu haben auch unter andern contribuiret die vielen Medicamenta, und derselben mehrmahlige Veränderung, zumahl das negotium hæmorrhoidale gar exquisit will tractiret seyn; was die Cur belanget, so ordinire ich wöchentlich folgendes Clystir. Rec. spec. emoll. Unc. iij. rad, gent. rubr. caryophyllat. ana. drachm. ij. herb. Rorismar. menth. abrotan. puleg. ana. p. j. Fl. cham. vulg. M. j. aneth. M. ß. Sem. anisi. bacc. laur. ana. drachm. Nitr. drachm. ij. M. decoqu. in aqua font. s. q. Colat. Rec. Unc. 5. adde olei rutac. irin. ana drachm. ij. F. Clyster. NB. in dieses Clystir soll man von der rad. squillæ mit Unc. j. olei. chamom. decocti. etwas gelinde über dem Feuer extrahiret, beydes giessen und appliciren, hernach kan man täglich Vormittage gebrauchen, Rec. oc. canc. citr. gr. vj. spec. de hyacinth. croc. Martis cachect. ana. gr. IV. oleo. destilat. cham. gtt. j. theriac. cœl. gr. j. M. D. ad chartam pro 1. dosi. Abends beym Schlaffen gehen gebrauche man Rec. oc. canc. citr. drachm. ß. nitr. dep. gr. viij. N. M. gr. ij. M. F. Pulv. d. pro 1. dosi Eine Stunde vor der Mittages Mahlzeit nehme man, Rec. Essent. Millefol. drachm. ij Cort. chacc. drach. i. ß. Cort. aurant. absinth. gent. rubr. Castor. ana. drachm. j. Spir. Sal. Ammon. anis. drachm. j. ß. M. D. in vitr. XXX. gtt in gekochter Haber Grütze. Bißweilen kan man nehmen Rec. Tinct. Mart. cum succo pomorum drachm. ij. essent, cascarill. cort. aurant. ana. drachm. j. M. D. in vitr. XXX. gtt. pro dosi, ein oder zwey mahl des Tages. Es wird auch nicht undienlich seyn, bißweilen eine dosin von pilulis Sthalianis pulverisatis zu nehmen, oder statt deren Rec. extr. absynth. gent. rubr. cent. min. card. ben. castor. ana. gr. j. cascarill. gr. ij. gummi ammoniac. gr. iij. Myrrh. gr. j. aloes correct. gr. ij. oleo. destill. cham. gtt. j. M. F. massa, welche in eine solche consistens zu bringen, daß man sie in pulvere einnehmen kan. In diæta recommendire usum seri lactis, womit jüngstens in fast dergleichen casu ein nützlicher effect acquiriret worden. Der Magen muß mit vielen liquidis auch menagiret werden, sonst wird der vomitus immer erreget, jedoch sind auch alimenta licciora, die den Magen beschweren

ren zu unterlassen: Krafft-Suppen in weniger quantität, aber repetita vice sind gleichfalls nützlich, man versuche auch ein wenig Choccolade mit Milch: indessen kan nicht läugnen, daß der affectus sehr degeneriret, dabey doch nicht aller Muth zu sincken, giebt GOtt nur Gnade, daß man den Leib wieder in Ordnung bringen kan, so werden sich die vomitus auch mindern, viele Bähungen auf den Leib sind nicht dienlich, denn sie machen mehrentheils mehr Blehungen, pro Tempore dient der Wein nicht. Solte diesem affectui nicht Abbruch geschehen, so inclinirt er mehr pro tempore in tympanitidem, consequenter in hecticam, der Zeit aber kan noch GOtt Hülffe angedeyhen lassen, ob es gleich gefährlich aussiehet; Von dem Erfolg dieser gebrauchten mediorum bitte mir Nachricht aus.

Ew. Hoch-Edl.

Meines Hochgeehrten Herrn Licent.

Halle, den 5. Jul. anno. 1722.

Dienst-ergebenster

M. A.

Relatio dissecti Cadaveris Dn. L. U.

BEy der Section des Herrn Lic. U. welcher beywohneten der Herr Dr. H. Herr Dr. S. und Herr F. wurde folgendes gefunden, 1) der Magen war so expandirt, daß er fast anderthalb Stübchen hätte in sich fassen können. 2) Das intestinum colon war fest an demselben gewachsen, welches wohl währender Kranckheit, da der Magen wenn er voll gewesen, so fest an selbiges angepresset worden, muß geschehen seyn, seine Substanz war daher sehr dünne, bey dessen Eröffnung lieff eine schwartze dünne Materie heraus, wie er denn noch in seiner Kranckheit auch eine solche Materiam wegbrach, welche er vor die crustam villosam ventriculi & intestinorum hielte, es war der Magen inwendig gantz glatt, und keine crusta villosa mehr zu sehen, ja er war so glatt inwendig als auswendig, eben mit einer solchen, wie diluirtes Hollunder-Muß, Materia waren auch die intestina denuia angefüllet, ausser daß in diesen die materia etwas dick

und kleblicht war, die intestina waren von einer gantz weichen Substanz und ebenfalls sehr expandirt, darneben inwendig so glat als ventriculus. Im intestino ileo ohngefehr drey quer Hände breit von seinem Ende, da es sich in das intestinum cœcum einsencket, zeigete sich eine ausserordentliche expansion wie ein Beutel ohngefehr 3. Zoll lang und um diese Gegend, nemlich unter der lincken Nieren klagte er über erschreckliche Schmertzen, die ihn auf den Wahn brachten, es wäre nephritis oder ein Stein so in dasigen urethere steckete. Die intestina crassa waren eben mit solcher Materie angefüllet, welche aber zäher und dicker war, als in tenuibus. Die übrigen viscera waren alle sehr gesund, er vermuthete zwar auch infarctum vel obstructionem hepatis, es fand sich aber nichts, sondern sie war vollkommen gut. Vesicula fellis war zwar mit einer zähen Materia angefüllet, welches aber meines Erachtens aus Mangel der Lymphæ herrührete. Lien war gar klein und hatte nicht die rechte Figur wie es sonst seyn soll, sondern sie war dreyeckicht, aber von rechter gesunder Substanz, cor & pulmones waren ebenfalls recht gesund, aber solche inopia sanguinis, daß auch in ventriculis cordis nicht einmahl sanguis grumosus zufinden war, desgleichen waren auch alle vasa fast gantz leer und nur in Vena Cava noch etwas zu spüren, welches propter depravationem motus tonici intestinorum tenuium wohl nicht anders seyn können, alldieweil durch solche kein chylus hat können ad massam sanguineam gebracht werden. Es hatten die Herren Doctores unterschiedene Meynung de caussa primordiali hujus affectus, der Herr Dr. H. war erst der Meynung, weil Lien so gar klein, so hätte der Magen nicht genugsame Wärme von demselben empfangen, hernach weil er kein sonderlicher Patron von Nitro & Salibus fixis ist, so wolte er denen die Schuld geben. Ein anderer suchte den ortum hujus morbi aus denen Scorbutischen humoribus herzu deduciren, als welche so wohl die intestina als ventriculum allzu sehr stimuliret hätten, daß alles wäre oben ausgeworffen worden; Allein alle die Meynungen contentiren mich noch nicht. Ich halte nach meinem wenigen judicio davor, daß Plethora circa Venam Portæ wohl causa causarum seyn dürffte, denn er hat fast 8. Jahr beständig über flatulentiam geklagt, absonderlich wenn er Mühlhäuser Bier getruncken, da denn allezeit neue contractio spasmodica circa regionem umbilicalem verspührt worden, daher er auch klagte der Nabel würde ihm gantz in Leib gezogen. Wenn sich die Hæmorrhoides hätten wollen wieder anfinden, würde sie diesen affect vielleicht abgeholffen haben, weil aber diese nicht erfolget,

erfolget, so entstund daher regurgitatio sanguinis in ramos intestinorum, darauf solche spasmi entstunden, durch welche endlich eine gäntzliche atonia verursachet worden.

CASUS XL.

HÆMORRHOIDUM ANOMALUS STATUS.

Eine hohe Gräfl. Standes Persohn, Männl. Geschlechtes, Temperamenti Melancholico-Cholerici, von 36. Jahren, war in jüngern Jahren starcken Nasen-Bluten unterworffen, welche sich nachgehends verlohren, und da hochgedachte Persohn sich in Krieges-Dienste begeben auch in denselben viel Fatiquen und Gemüths-Unruhe ausgestanden, so hat sich nachher ein affectus hypochondriaco-Melancholicus eingefunden, welcher sich alsdann mit ziemlicher Verminderung in den Fluß der güldenen Ader verwandelt: nachdem aber auch solche Hæmorrhoides sich verlohren, so wurde der Herr Graf mit Podagrischen und Chiragrischen Zufällen befallen, dabey sich mehrmahlen schmertzhaffte Coliquen mit eingefunden, ausser daß bey solchen Podagrischen Schmertzen sich an den Herrn Patienten eine dispositio hæreditaria zu solchen Maladien äussert: es ist aber diese Kranckheit so hefftig, daß auch schon würckliche nodi podagrici und chiragrici vorhanden, ohne daß derselbe auch bisher schon vieles unter und von Aertzten ausgestanden. Gleichwie aber diese Maladie höchst dringend ist, als habe auf hohes Erfordern Sr. Hochgräfl. Excellenz gegenwärtigen casum nach seinen Ursprung, Natur, Ursachen, Verbindung und Cur auswickeln und gründlich erörtern wollen: Lege aber anbey zum Grund einige solide Schrifften, darinn das portrait dieser Kranckheit befindlich, nehmlich 1) des Herrn Hoff-Raths Stahls Programma unter dem Titul Historia Pathologica affectuum cum Coxarum dolore symbolizantium &c. darinnen kürtzlich doch gründlich ex observatione ipsius Hippocratis angewiesen wird, wie das Nasen-Bluten, Hæmorrhoides und spasmodische, ischiadische und podagrische Zufälle convectiren, oder auf einander folgen. 2) Des Hoff-Rath Alberti Schediasma de Podagra sine Sale, darinnen gewiesen wird, mit noch mehr als 20. Argumentis, daß das Podagra nicht

von

von einer Schärffe des Geblüts hauptsächlich herkomme. 3) Eben dieses Prof. Alberti tractat. de hæmorrhoidibus, insonderheit die dissertationes de Hæmorrhoidum Consensu cum Podagra & Calculo, de Colica hæmorrhoidali, de Hæmorrhoidibus Medicina hypochondriacorum: 4) wie auch desselben Hoff-Rath Alberti dissertation de morbis animi ex anomaliis hæmorrhagicis, 5) de Morum & Morborum consensu: Aus welchen scriptis gründlich dieser casus kan decidiret werden:

Ich beschreibe also diesen casum, daß er sey ein hartnäckiger und ausschweiffender Spasmus so wohl in Händen als Füssen, der Vielheit und Dicke des Geblüts, (welches sonst nützlich und heilsam in der Jugend mit Nasen-Bluten, bey mehrern Jahren aber mit hæmorrhoidibus vermindert worden,) von der Natur entgegen gesetzt.

Daß es ein Spasmus sey, ist ausser allem Zweiffel: Seine hartneckige Art aber dependiret so wohl von causis moralibus als auch von causis physicis: jene betreffend, so ist das prædominirende temperamentum Melancholicum von eben dergleichen qualität, daß das Gemüth in allen decretirten und übernommenen Geschäfften firm und tenax sey, auch destomehr in solcher pertinacia beharre und zunehme, je mehr sich einige Schwierigkeiten äussern, welche das einmahl projectirte dessein offendiren: was aber die causas physicas betrifft, so disponiret dazu die verdoppelte obstruction einer sehr nützlichen Verminderung des beschwehrlichen und überflüßigen Geblüts durch Nasen-Bluten und Hæmorrhoides, die vielfältige Gemüths-Unruhe, die combinirte spissitudo sanguinis, und diejenige methoden der Cur, welche auf gegenwärtige Haupt-Ursachen nicht reflectiret, sondern andere causas zum Grunde gelegt: deßwegen sich solche spasmi mehr und mehr contumacirt, je weniger die Natur mit ihren motibus oder conatibus den Haupt-Zweck jemahl erreichen können. Daß es aber ferner ein exorbitanter spasmus sey, erhellet 1) aus seiner eigenen Beschaffenheit, darinn er Händ und Füsse affligiret. 2) Aus seiner Verwandlung in dolores colicos, welche in einer colica Hæmorrhoidali bestehen. 3) Aus seinen vorhergehenden Maladien, welche in hypochondriaco-melancholicis pathematibus bestunden. 4) Aus der Art des verbundenen temperamenti Cholerici, welcherley Menschen zu hitzigen und ausschweifenden actionibus a l'ordinair geneigt sind: 5) Aus der so vielmahl veränderten Method der Cur. 6) Aus den höchstschädlichen vielen und mannichfältigen Gebrauch und Variation der Artzeneyen:

tzeneyen: 7) aus dennen ohne Zweiffel dazukommenden affecten der Ungedult und Bedrängniß des Gemüths: 8) destomehr aber wenn in diesem delicaten casu hitzige remedia gebrauchet werden, in welche Classen auch die acria antiscorbutica gehören: 9) oder wann gar dieser casus ex capite scorbuti vornehmlich considerirt und tractirt worden: 10) insbesondere aber da der Herr Patient sehr sensibel und ohne dem leicht ad motus kan irritiret werden: 11) aus den vorhergegangenen unordentlichen Soldaten-Leben und 12) manchen veriablen Gemüths Bewegungen 13) der verknüpfften dispositione hæreditaria, welche ohne dem zu hartnäckigen und exorbitanten affectibus Anlaß giebt.

Daß aber principaliter dieser casus mit der abundantia und spissitudine sanguinis, keines weges aber mit andern causis, sie mögen Nahmen haben, wie sie wollen, connectire, ist aus gar vielen Umständen deutlich zu erweisen, unter welchen ich nur ein und andere applicative allhier anführen will, zumahl diese Sache solide und nervose von Hoff-Rath und Prof. Alberti in Halle, in obgedachtem schediasmate de Podagra sine sale demonstriret worden: Zum Beweiß aber meines Satzes dienet erstlich, daß der Hr. Patient in seiner gantzen Natur, darin er nach seinen hohen Stand gar leicht mehr Blut sammlen kan, als derselbe gebraucht, 2) nach seiner textur, welche hager, deswegen auch aus Mangel vieler fleischichten Theile der Uberflüß des Geblüts nicht in rothen vollblütigen adspectu, sondern in denen aufgelauffenen Adern, worinnen sich das Geblüt meistens arretiren muß, zu suchen und zu finden: dahin die differentia der Alten zu ziehen, inter plethoram quoad habitum & quoad vasa. 3) Aber eben deswegen, weil das Geblüt sich lang in vasis venosis verweilet, gewinnet auch dasselbe eine præjudicirliche spissitudinem: 4) ist ein offenbahr Zeugen und Zeugniß, daß in jüngern Jahren ohne Schaden das Geblüt öffters aus der Nasen geführet worden: so lange auch hochgedachter Herr Graf keiner Kranckheit unterworffen gewesen, sondern da 5) solche hæmorrhagia narium sich verlohren und andere Ursachen dazwischen kommen, haben sich affectus hypochondriaci, als conatus hæmorrhoidales eingefunden, wodurch aufs neue die Natur sich des überflüßigen Geblüts zu entschütten, beflissen. Dahero 6) bey erfolgten hæmorrhoidalischen Fluß sich die vorhergegangene Maladie vermindert, wobey gar evident der effectus und eventus von seiner causa genuina testiret, und würde es zu fernerer Eckränckung nicht kommen seyn, wann die motus hæmorrhoidales recht tractiret und in ihrem gehörigen successu waren

 conser-

conserviret worden: deswegen es 7) aufs neue erfolget, daß nach geschehener obstruction derer hæmorrhoidum sich nicht nur diese podagrische, sondern auch 8) colica pathemata eingefunden, als welche beyde Zufälle remotiores conatus ad restituendas hæmorhoïdes sind: sintemahl Colica und Podagra in diesem casu ihre connexion mit denen hæmorrhoidibus finden, da die venæ hæmorrhoidales, mensentericæ & intestinorum, ut & cruralia vasa nach dem circulo sanguinis gar sonderlich cohæriren, worinnen auch der nexus gar leicht kan gefunden werden, wann man die andern scorbutischen judicia und præjudicia, welche in gar keinen nexum kommen, fahren lässet. 9) deswegen auch in casibus parallelis die restitutio hæmorrhoidum tempestiva & ordinata, 10) oder auch congruæ applicationes Hirudinum & methodicæ Venæ Sectiones ein vortreflich auxilium gewesen: wie im gegentheil 11) alle andere methoden, weil sie radicem morbi nicht treffen, auch nirgends reussiren, sondern entweder den statum exacerbiren, oder den affectum in statu quo lassen: hingegen 12) aus vielfältiger Erfahrung bekandt ist, daß die Cur dergleichen affectus, wo sie nach meinen Satz eingerichtet gewesen, wo nicht das malum entweder radicitus gehoben, doch wenigstens mehr als andere methoden vermindert. Und ob wohl ein und andere signa könnten auf andere causas gezogen werden, so müsten doch respectus secundarii denen principalibus weichen, und die causæ minus principales sind nicht mit causis primariis zu confundiren: deswegen auch wohl ex consequenti die motus hæmorrhoidales perturbati in einem affectum scorbuto analogum fallen können, conf. Alberti de Hæmorrhoidum consensu cum scorbuto. Daß aber in gegenwärtigen casu annoch mehr auf die motus hæmorrhoidales zu reflectiren, als auf andere Ursachen, ist aus vielerley argumentis ex vetitate historiæ morbi & suffragio observationum, experientiæ & authoritatis erwiesen. Nun ist wohl nicht zu zweiffeln, daß bey Sr. Hoch Gräffl. Excell. annoch unter denen Podagrischen Anfällen auch dann und wann die alten hypochondriaci und anomali hæmorrhoidales affectus sich einfinden, und dahero das schema dieser Maladie in solcher exorbitence unterhalten: wie auch gleichfalls wegen derer in jüngern Jahren gehabt starcken hæmorrhagiarum Narium, solche insultus spasmodici sanguinis exonerationem respicientes, auch die regiones superiores nemlich die Hände mit afficiren und dadurch einen affectum arthritodeum characterisiren: gleichwie nicht weniger zu solchem irregulari affectu die fa-

tiquen-

tiquen, unordnung und vermuthlich üble Diæt unter denen Krieges-Diensten, hauptsächlich aber auch der viele Chagrin und Kummer contribuiret, daß daher die motus hæmorrhoidales in solche confusion zugleich gebracht auch durch mehrgedachte unzulängliche methodum medendi und vieler Veränderung der Artzeneyen, darin erhalten, bestätiget und vermehret worden: Was nu von diesem casu zu hoffen oder zu fürchten, kan leicht erachtet werden, sonderlich aber daß derselbe kaum einer vollkommenen Hebung und Abwendung obtemperiret, welches aus vielen bereits angeführten rationibus sattsam zu erweisen: Hiernächst, daß selbiger bey weiterer variablen Cur und so vielen Artzeneyen noch mehr hartnäckig werde, sich in contracturas, ariduras, tabem, hecticam, obstructionem viscerum, affectus vertiginosos, recurrentes melancholias, palpitationes cordis, icterum nigrum, eventus paralytodeos metamorphosire Hingegen wo man die Cur nach den jetzt angezeigten Grund einführen und fortsetzen würde, hätte man unter Göttlichen Segen sich noch ehender einiger Erleicht- und Linderung zu trösten.

Was aber die Cur selbst betrifft, so muß 1) der Leib vor allen generalibus impuritatibus gereinigt, 2) das Geblüt ordentlich imminuiret, 3) die motus irregulares corrigiret, 4) die motus hæmorrhoidales regulares wieder revociret und promoviret. 5) Die Diæt und das Gemüth in gute Ordnung geführet werden.

I. Das erste geschiehet, wann der Herr Patient bisweilen ein gelinde Laxans ex Rhabarb. optimo passulis minor. Tamarindis zugleich bereitet in forma infusi oder decocti gebraucht. Man kan auch ein infusum vinosum halb Wein und Wasser machen mit Rhabarb. Polypod. fibr. helleb. nigr. passulis. min. Cremor. Tartari oder arcan. Tartari additis radicibus & herbis resolventibus temperatis.

II. Soll der Herr Patient wenigstens des Jahrs zweymahl auf den Fuß aderlassen und zwar bey Anfang des Frühlings und Herbstes, temporibus vero solstitialibus können die hirudines und derselben zwey, auf die loca hæmorrhoidalia angesetzt werden, obgleich die venæ hæmorrhoidales etwas tief liegen:

III. Dahin gehören alle temperantia, lenientia & leniter sedantia: unter denen ersten sind zu ordiniren pulveres antispasmodici aus gr. v. tartari vitriolat. amar. gr. viij. nitri depur. und Matr. perl. corall. rubr. præparat. ana. gr. v. oder ex Oc. cancr. citrat.

trat. corall. rubr. præparat. lumbr. terreſtr. antimonio diaph. ana. gr. v. Cinnab. gr. ij. oder 5. Abend hinter einander Cort. chaccar. gr. viij. Corall. rubr. præparat. oc. cancr. citr. ana. gr. vj. m. f. pulv. auf einmahl. Hieher gehöret auch der Spiritus Nitri. dulc. ℈j. mit der Tinct. antimonii tartariſata ℈iß. & Liqu. Terræ fol. tartar ℈j. verſetzet: pro doſi 30 gutt. zu denen lenientibus gehören decocta ex rad. Cichor. Scorzon. Chinæ, graminis aſparag. tarax. c. bardan. herb. chærefol. veron. fœnic. hebat. nob. arnic. ſcabioſ. ſcord. c. b. bellid. ſummit. millefol. L. Saſſafr. Paſſul. min. aniſ. ſtellat. &c. nicht weniger ein gelindes Sauer-Waſſer: alſo auch Succ. cancr. fluviat. unc. ij. oc. 69. citr. ſcrup. ß. vini rhen. unc. iß pro una doſi: es wird auch temperatus uſus lacts ſeine liedernde Krafft erweiſen, auch wäre ein Verſuch mit dem ſaccharo lactis, deſſen manche Medici mit ſonderbahren elogiis gedencken, zu thun: äuſſerlich ſind auf die partes dolentes die remedia ſaponaria mit camphora vermiſcht ad mitigandos dolores dienlich. Zu denen ſedantibus gehören innerlich inſonderheit chaccarilla, cinnabarina und mit Vorſichtigkeit das extractum caſtorei: oder Eſſentia Caſtorei mit dem ſpiritu nitri dulc. und der Tinctura antimonii tartariſata.

IV. Die motus hæmorrhoidales wieder zu revociren dienen die Pilulæ Sthalianæ, dann und wann clyſteres lenientes & modice ſaliti, in welche man auch einige grana von Pilulis Sthalianis miſchen kan: darnach dienen fotus mit ſpeciebus emollientibus: auch gehöret hier prudens uſus aquarum mineralium: unter welchen das Carls-Bad insbeſondere zu recommendiren, welches erſtlich innerlich hernach auch äuſſerlich zu gebrauchen; auch ſind temperati inſeſſus von andern aquis approbatis zu verſtatten.

V. Sonderlich aber kommt es auch mit auf eine gute Diæt an, darinn man ſich aller harten, ſauren, ſehr fermenteſcirenden blähenden, kalten Speiſen zu enthalten; hingegen ſind dünne, weiche, diluirende, erweichende Speiſen andern vorzuziehen: hitzige und ſchwehre Geträncke ſchaden: gar zu dünne leichte und erkühlende potus nutzen auch nicht: alle temperirte Speiß und Tranck müſſen erwehlet werden: die Bewegung des Leibes und Ruhe des Gemüthes ſind zwey vornehme und zur Geſundheit dienſame Mittel: Viele Artzeney, deſtomehr vielfältige Veränderung derſelben, ſind ſchädlich.

lich. Welches alles gründlich von gegenwärtigem affectu decidirt und deducirt, dabey der übrige gesegnete Erfolg der Güte GOttes zu überlassen.

CASUS XLI.

HÆMORRHOIDES EXCESSU ANOMALÆ.

Relatio morbi.

EIne Person von 44. Jahr, hat sich von seinem eilften Jahr an bis in das 41te, und also 30. Jahr, gleich mit strengen, beständig starcken Post-Reiten und Fahren oder Reisen sehr angegriffen, mithin in seinen jungen Jahren, der Diæt in Speiß und Tranck wenig, auch selbst der Reisen wegen nicht gehörig in acht genommen oder nehmen können. Die Constitution ist sanguin-cholerisch, durch GOttes Gnade aber, seyn die dieser Complexion anhangende Haupt-Affecten ziemlich gebrochen worden, dem gehört hievor Preiß und Danck.

Die Kranckheit anlangend,

So habe schon seit 10. Jahr die Gold-Ader gespühret, und hat sich solche von selbst ohne den geringsten Schmertzen geöffnet, auch habe biß diese Stund das wenigste nicht noch etwas deswegen zu gebrauchen nöthig gehabt, und weilen auch das Geblüth in den ersten Jahren nicht gar zu hefftig gegangen, so hat es mich in den Reisen auch so starck nicht incommodirt, und darum auch niemand etwas gesagt, noch einige Medicamenten gebraucht, bin bey meinen ordinari Speiß und Tranck geblieben, doch darinn keinen Exceß gemacht, und insonderheit alles starcke und unordentliche Geträncke und Trincken äussert geflohen, und GOtt lob vor so genandte Räusch dadurch bewahret worden.

Vor 4. Jahr aber ist der Affect der Gold-Ader so starck geworden, daß mich nun seit 2. Jahr des Reisens gäntzlich enthalten, und mehrsten Theils zu Bett oder im Zimmer halten müssen, daß da die Gold-Ader alle 6. 8. oder 10. Wochen gekommen, 14. in 18. Tage angehalten, und täglich ein viertel Maß und also in einer Kranckheit 4. biß 5. und mehr Maaß Geblüth abgan-

gen, daß von ein zur andern Zeit mich kaum auf die Beine bringen können, wobey sich dann der Appetit völlig verlohren, daß ausser einer Suppen und gesotten Wasser kein andere Speiß und Tranck zu genissen oder zu riechen vermocht, wobey sich der Schlaff verlohren, und allemahl ein hefftiges Hertz- und Kopff-Schlagen, auch ziemliche Melancholia eingefunden, so daß öffters tödlich mit mir ausgesehen, auch wann ein wenig ernsthafft oder viel rede, kühle auch temperirte Lufft empfange, so empfinde mich gleich mit einem ziemlichen Husten und rauhen Halß beschwert.

Nun hat sich GOtt lob seit 8. Monath der Affect der Kranckheit sehr gemindert, daß obschon der Fluß seine Zeit und 14. Tag anhält, so gehet doch nicht mehr so viel Geblüth und allein 2. in 3.. Maaß ab, und behalte NB. einigen Schlaf und Appetit, und das Gemüth ist auch nicht mehr so sehr als vorhin niedergeschlagen, noch das Hertz und Kopff-Schlägen so starck als vorhin war. Ich hüte mich aber vor Unwillen und zu Hertzen-Ziehung des Verdrusses auf daß möglichste, da sonsten diesem letzteren Affect sehr ergeben gewest und inclinire.

Von den gebrauchten Artzeneyen

Hat mir keine besser als die Pillen und das Magen-Pulver (wovon hiebey copia deren Inhalt A.) angestanden, welche in der Kranckheit selbst, täglich iedes 2. mahl genommen, auch ausser dem Blutfluß das Pulver seit einem Jahr unausgesetzt alle Wochen ein und zweymahl einnehme, und seit 2. Monath habe auch das Pulv. antispasm. zweymahl in der Wochen gebraucht, und vermeine, daß die Hitze und Wallen des Geblüths einigermassen gedemmt habe.

Das Aderlassen habe jährlich 2. mahl auf dem Arm gebrauch, weilen aber das Geblüts eben so hefftig und in solcher Quantität und gleich langer Zeit abgangen, als ob kein Aderlaß geschehen wäre, so habe solches auch seit einigem Jahr ausgesetzt.

Zu der Speisung, bediene mich der Haußmanns-Kost, von Rind- und gebratenen andern Fleisch, auch des Zugemüß, von Hülsen-Früchten, auch bisweilen etwas weniges von Sauer-Kraut und Wegwart, und Kräuter-Salat um des Appetits willen, dann von Geflügel-Werck und andern gekünstelten Speisen bin kein Liebhaber. Morgen und Abends esse eine Suppen von Reiß, Gersten, Haber-Grütz in der besten Fleisch-Brühe gekocht, worunter ein oder zwey Löffel von einer Sultz aus Kälber-Knoten und Füß mit Hirschhorn und Helffenbein gesotten, gethan wird.

Mein Tranck war sonst gesotten Wasser, von allerhand zu stärck- ab-süß und anhaltenden Wurtzeln, weilen mir solch Wasser aber den Magen nicht stärckte, sondern vielmehr den Appetit hinderte, obschon alle Mahlzeit ein viertel Maaß rothen, kräfftigen, doch nicht sauren starcken Weins dabey tranck, so haben mir meine Herren Doctores das braune Bier erlaubt und gerathen, bey welchem mich dann gar wohl befinde, insonderheit bin ein sehr grosser Liebhaber der Milch, und ist solche auch meiner Natur nicht zuwider, weilen ich finde, daß mir nicht die geringste Beschwerde machet, wie ich dann alle Tag gleich nach dem Essen, 2. Schälgen Caffée, wozu ein viertel Maaß warme Milch a parte schütte, und dann und wann Morgens 3. Schälgen warme Milch mit 1. quintl. Chiocolate gekocht, trincke, welches beyde mir wohl bekommt, und glaublich auch den Magen stärckt, und wann mir die Milch (verstehe Küh-Milch) den Durst genugsam löschen oder sonst nicht in andere Wege schädlich seyn solte, wäre mir es ein angenehmer ordinair, Mittags- nnd Abendmahls-Trunck.

Nun wird gantz dienst-geflissenst gebeten, diese sämtlich beschriebene Umstände hochgeneigt wohl zu consideriren und in Bedencken zu nehmen, und mit commodo dero hochvernünfftige Gedancken und consilia, was von beschriebnen Medicamenten, oder Tit. Herrn Hoff-Rath Stahls balsamischen Pillen und rothen Salinischen Pulver, auch wie in Speiß und Tranck und Bewegung verhalten und gebrauchen soll, oder ob solche geruhen eine andere Artzney und Diæt anhanden zu geben, was diesen harten Zustandt Gräntzen setzen könne, und wie ich nebst GOtt wieder zu solchen Kräfften und Stand gelangen, daß meinen Beruffs-Geschäfften in der Stadt nachgehen, ausserhalb aber solchen mit moderater Gelegenheit nachreisen könne, weilen ich bis dato weder meine nöthige Arbeit in Menagirung der Waaren, ausser schreiben, noch weit gehen und fahren kan, ohne das Geblüth in Wallung und Erhitzung zu bringen, oder sehr müde zu werden. Der Herr N. hat mir auch zweyerley Pulver gesandt, die ich aber nicht weiß ob sie ihnen bekandt sind, auch dermahlen noch nicht gebraucht habe, weilen mir unwissend, ob solche allein in dem Blutfluß, oder auch nach oder vorhero gebrauchen soll, worüber er deroselben die gehörige Nachricht, wie auch was sonst meine Obliegenheit wegen Dero hohen Gunst Bezeugung und Rath erfordert, statt meiner schuldigst abstatten wird, GOtt erhalte Dero Hochschätzbare und Hochgeehrteste Persohn in seinem Gnaden-Schutz, regiere Dero Consilia, seegne die verordneten Mittel, und

 gebe

gebe mir Gelegenheit erzeigen zu können, daß mit allem schuldigen Respect bin,

A. den ult. May
1722.

J.F.H.

A.

Rec. Extr. Catechu
Tormentill. ad scrup. ij.
Croc. mart. adstring. ʒj.
M. f. pilul. gran. pond.
S. Pilulen 20. zu nehmen.
Rec. Pulv. Stomach. B. unc. sem.
C. Chaccarill.
Cachect. Lud. ad ʒj.
M. d. ad Scatul.
S. Magen-Pulver.

Responsum.

Es ist derjenige Affect, welcher aus A. von (S. T.) Herrn H. an mich berichtet und darüber ein consilium medicum von mir erfordert worden, nichts anders, als ein überflüßiger Fortgang der Güldenen Ader, der anbey mit vielen innerlichen Bewegungen des Geblüts und allerley andern Unordnungen verknüpfft, zu solcher Entkräfftung und mercklichen Beschwerung bishero Ursach gegeben: Ob nun wohl ein mäßiger Succeſs der güldenen Ader sonsten der Gesundheit sehr vortheilhafftig ist, so kan auch des guten allerdings zuviel geschehen, und dadurch der heilsame und erwünschte Erfolg und Zweck verkehret und gestöhret werden. Die Ursach solches häuffigen und deßwegen beschwerlichen Flusses sind 1) das hitzige Temperament. 2) die hefftigen Bewegungen des Gemüths. 3) der vollblütige Zustand. 4) die gute Diæt. 5) die vorhergegangene starcke Motion 6) die unterschiedene Curen, welche bey solchem Zustand angestellet worden, welche vermuthlich nicht alle auf einen Zweck gerichtet gewesen, dahero solche unordentliche Bewegungen ihren Ursprung genommen.

Gleich-

Gleichwie aber dieser Affect an sich selbst offenbahr ist, so wird anbey mehr eine method erfordert werden, nach welcher er mit guten Fortgang zu verbessern sey, als daß man sich um dessen Ursach noch mehrers weitlaufftig besorge. Das natürliche Temperament ist nicht zu ändern, doch müssen mit grossen Ernst und vestem Vorsatz durch die mitwürckende Gnade GOttes, alle hefftige und diesem Temperament gewöhnliche, hitzige und übereilte affectus gedämpffet und vermindert werden, wiedrigenfalls sonst alle übrige Consilia ihren zulänglichen erwünschten Effect nicht erreichen können: dann indem aus dieser Qvelle die hefftige und unmäßige Erregung des Geblüts insgemein herstammet, so werden auch dahero andero ausserordentliche Geschäffte, welche den Leib betreffen, insbesondere vermehret und dergestalt angetrieben, daß sie desto leichter in einen Uberfluß gerathen: hiernechst sollen bey diesen Zufall die gewöhnlichen Aderlässe Jährlich 2mahl auf dem Arme im Früh-Jahr und Herbst, nicht ausgesetzet, sondern ordentlich wiederholet werden, wann nicht aus derselben gäntzlichen Unterlassung in Zukunfft ein neuer und hefftigerer Anfall von diesem Affect zu befürchten seyn möchte: Ferner ist dieser Beschwehrung mehr mit einer guten Diæt als vielen Artzeneyen unter göttlichem Segen abzuhelffen, und zwar hat man sich in der Diæt zu bedienen der gewöhnlichen Suppen von Gersten, Haber-Grütze, Reiß. Dann und wann sind Sultzen mit etwas Citronen-Safft und kleinen Rosinen zu gebrauchen: unter den Sallat ist Endivien, Wegwarte und Lactuca dienlich: die andere Hülsen-Früchte, welche zu vielen Blehungen disponiren, sind sparsamlich zu gebrauchen, sonst ist die übrige ordentliche Speise vom Fleische bey zu behalten: gelinde saure Dinge können bisweilen auch unter der Diæt genommen werden, welche das flüchtige Geblüt in etwas temperiren und mäßig dick machen, daß es nicht so leicht solchem hefftigen Fluß unterworffen sey: Viele Milch-Speise und öfftere Choccolate ist zu diesem affect nicht dienlich, weil jene das Geblüt sehr vermehret und zu desto öfftern Durchbruch der güldenen Ader Gelegenheit giebt; diese aber in das Geblüt eine starcke commotion bringet, oder dasselbe sehr verdinnet und erhitzet. Von öfftern Wein trincken, starck gewürtzten Speisen hat man sich zu enthalten: Ausser diesem soll man sich aller starck anhaltenden Artzeneyen entäussern, dann sie sind vermögend einmahl unversehens eine plötzliche und schädliche alteration zu erregen: sonst ist dienlich das Pulver No. I. früh und Abends eines davon in gewöhnlichem Bier einzunehmen, absonderlich wann der Fluß scheinet zu starck zu gehen: auch kan man zu solcher Zeit früh morgends von denen speciebus No. II. ein klein Händgen

 voll

voll mit einer halben Maaß oder Kannen Wasser gelinde, wie Thee abkochen, und davon den halben Theil laulicht trincken, und damit 3. Tag continuiren: hernach aber täglich Nachmittag und beym schlaffen gehen eines von verordneten Pulvern: man kan auch bey Unterlassung derer beyderley remediorum, gebrauchen täglich früh morgends eines von den Pulvern No. III. Hitzige remedia, und was sonst äusserlich und innerlich sehr erhitzet, soll man evitiren, doch soll man auch nicht auffs andere extremum fallen: Viele und starcke Bewegung ist der Zeit zu unterlassen, bis dieser Affect wieder in gehörige Ordnung gebracht: starckes braunes Bier dienet nicht, dann es erhitzet das Geblüt: in diesem Zufall müssen lauter temperata gebrauchet werden: Unter der diæt dienen noch Rosinen, gekochte Pflaumen, gekochte Borsdörffer Aepffel, gekochte Birnen: Welches alles zu Verminderung dieses affectus dienlich zu seyn erachte: Vor allen andern aber wünsche zu gesegneter Krafft und Succeſs solcher Method und Artzneyen göttliche Gnade und Gedeyhen, und will auf ferneres Befragen mit meinen wenigen consiliis gar williglich dienen. Halle den 18. Junii An. 1722.

M. A.

No. I.

Rec. Oc. cancr. citrat.
Corall. r. præparat.
C. C. ust. ana scrup. j.
Nitri depur. ʒß.
M. f. pulv. div. in 4. p. æ. d. in chart.
S. Zertheilendes und temperirendes Pulver.

No. II.

Rec. Rad. Cichor. Tarax. Rub. tinct. ana unc. j.
Herb. Millefol. Mji.
bellid. min. scabios. veron. cheref. ana Mß.
Fl. chamom. vulg. Mj.
sambuc. rosar. rubr. ana Mß.
Bacc. Laur. ʒiß.
Cort. Citr. unc. sem.
Lign. Santal. citr. & rubr. ana ʒiij.
Passular. Maj. & min. ana unc. j.
Nitri depur. ʒiß.
M. concis. f. spec. d. in chart.

No.

No. III.

Rec. Tartar. vitriol. amar.
Nitri depur.
Antimonii diaph. martial. Ludov.
Corall. r. præparat. ana ſcrup. j.
M. f. pulv. div. in 4. p. æ.

Oder

Rec. Cort. Chaccarill.
Oc. cancr. citr. ana ʒß.
Antimonii diaph. Martial. Ludov.
Corall. r. præparat. ana gr. xvi.
M. f. pulv. div. in 4. p. æ.

CASUS XLII.

MORBUS CORRUPTUS SPASMODICUS SUB LARVA AFFECTUS HYPOCHONDRIACI.

Relatio Morbi.

DEn Statum Morbi um ſo viel eher zu erkennen, habe von dem Anfang und Fortgang meines langwührigen und betrübten Mali folgende Nachricht geben wollen. Wie daß bald nach meiner Ankunfft auf der Univerſität Jena, die vor 9. Jahren 1714. im 21. Jahr meines Alters geſchehen, daſelbſt den Appetit zum Eſſen gar ſehr verlohren, welches ich dem ſchlechten Fleiſch, übeln Bier, ſo kaum 2. Tage alt geweſen, ingleichen dem Braten, das gar nichts geſaltzen war, zuſchrieb, das ſchädliche Toback rauchen aber liebte leider in exceſſu, halte dabey immer Kopf-Wehe, oder vielmehr muſte mich mit einer Dummheit des Kopfs ſchleppen, indem mir vorkam, als wenn ein Nebel im Gehirn. Weilen, wegen im erſten Jahr viel geſchehenen Sitzens, auch vorne am Leib ein ſchmertzliches ziehen verſpührete, urtheilete ein daſelbſt berühmt geweſener Medicus, es ſey ein Malum hypochondriacum, darwieder zwar verſchiedene Medicin brauchte, (beſtehend in Tincturen und einem

etwas

etwas röthlichtem Pulver) es wolte sich aber nicht ergeben. Dahero nach zweyen Jahren wieder ins Franckenland zu meinem Eltern mich wandte. Hier hoffte, es werde mit veränderter Lufft, Speise und Geträuck, sonderlich da mich an den Wein gewöhnen muste, das Malum sich auch ändern, allein der Appetit zum essen wolte sich noch immer nicht recht finden, und bald hernach bekam ein wunderlich Symptoma, indeme fast alle Augenblicke hinter schlucken, oder wie man es nennen möchte frustra deglutiren muste, davon viel incommoditäten hatte, denn nach demselben kahmen ructus, zu weilen zog es mir im Halß, als wenn mich einer mit der Hand drückte, und der Kopff war immer wie umnebelt, doch war dabey immer munter machte mir auch gantz keine Hinderniß im predigen. Ich consulirte einen bekandten Doctorem, der es ebenfalls vor ein malum hypochond. hielt, sonderlich wegen des krämpfigen ziehens im Halß, ordnete nebst einem Laxativ die Stahlischen Pillen, und eine gelb-braune Tinctur, die einen penetranten wiedrigen Geschmack hatte, aber es wolte alles nichts anschlagen. Nach einer Jahres Frist ließ mich von einem Bader verleiten, daß die Holtz-Cur von Sassafras 4. Wochen lang brauchte, mich des Aderlassens am Fuß bediente, aber auch das war umsonst. Nach zwey Jahren hatte die Gnade ins Ministerium zu kommen, weilen mir noch immer im predigen keine Hinderniß spürte, erst 25. Jahr alt war, und sonst noch von ziemlichen Kräfften, als hatte kein Bedencken eine functionem Pastoralem auf mich zu nehmen, und nach dem sich das krämpfige ziehen im Halß verlohren, hatte gute Hoffnung zur recenvalescenz, um deswillen auch bald hernach in den Ehestand tratt, aber leider giengen kaum drey viertel Jahr herum, so wurde zum studiren gantz unlustig, der Kopf war mit einem Schwindel mehrentheils geplagt, daß mannichmahl vor Angst nicht wuste wie ich nur eine halbe Stunde predigen solte, sondern mich immer muste, anhalten, als wie einer der umfallen wil. Ich consulirte abermahls einen Medicum, der mit dem vorigen eines, es sey affectus hypochond. ordnete eröffnende tincturen, Visceral und Leber-Pulver und dergleichen, es schlug aber wieder nichts an. Deswegen recommendirte er mir den Schwalbacher Sauer-Brunnen, den ich mir in Krügen bringen ließ, und im Hauß getruncken, alleine hier giene das Ubel erst recht an, der Leib wurde immer mit Winden angefüllt und der Schwindel im Kopf nahm dergestalt zu, daß ich etliche Wochen nicht davor predigen konnte, welche Mattigkeit daurte biß endlich Anno 1722. eben am Heil. Neu-Jahr-Feste da ich kaum in die Kirche kommen, mein

Amt

Amt zu verrichten, mit einem solchem Jammer überfallen wurde, den ich noch nicht eigentlich exprimiren kan: Es deucht mich, als wenn gleich umfallen müste, und ob ich schon meinen Verstand hatte, hatte doch solch schmertzlich ziehen im Kopf, als wenn würcklich convulsiones da, vor Angst ließ ich alles fallen, daß man mich heimtragen muste, der untere Leib war hart aufgeblehet, daß man mich einen halben Tag fast für halb todt herum gezogen. Und von selbiger Zeit an, bis daher findet sich das Malum fast immer auf die Art ein, ich hatte wohl ein viertel Jahr zu thun, ehe wieder in die Kirchen gehen und predigen konte, und das geschiehet noch unter lauter Jammer und Schmertzen. Bey solchem trübseligen Zustand, wandte mich bald zu diesem, bald zu jenem Medico, von welchen nicht nur verschiedene judicia, sondern auch Medicamenta bekam, darunter freylich auch viel schädliche waren, sonderlich von denen die eben nicht studirt hatten, und nicht viel besser als Empirici. Mit purgantien bin die anderthalb Jahr so offt angegriffen worden, daß mannichmahl gantz ohnmächtig worden, scharf dämpfende Pulver, geblüt reinigende Tincturen, Kräuter-Thee, Magen stärckende Tincturen habe in grosser Menge gebraucht, gleichwohl nimmt das Malum nicht ab, sondern mehr zu. Damit wir näher kommen, wie sichs dieses Jahr und noch jetzt mit dem Malo verhält. Sohabe angemerckt daß nach viel gebrauchten Purgantien und Magen-Tincturen der Appetit zum essen weit grösser den vormahls, ja ausser dem Paroxysmo ist derselbe mannichmahl mir gar zu hefftig, allein gleich nach dem Essen (in welchem ich Diæt halte, indem unter leicht zu verdauenden Speisen, Obst in altem reinen Wein geniesse) wird der Magen nebst dem Unter-Leib mit Winden angefüllet, und drücket mich sonderlich in der lincken Seite so hefftig, als wenn ein Centner-Stein auf denen Gedärmen läge, es fangen auch die Winde in der lincken Seiten an zu koltern und zu schwancken, bis sie durch den Halß heraus brechen, denn unter sich gehen sie selten. Des Morgens wenn eine Stunde auf bin, fängt es gemeiniglich an, die lincke Seite wird aufgeblähet und daucht mich offt als wenn man gantz subtil mit der Hand die intestina anrühre, gleich dabey aber habe den Jammer in dem Kopf, in selbigen zerret und reist es, als wenn man mit aller Macht darinn zöge, oder denselben anspannete. Es kommet mir immer vor, als müste umfallen, muß mich dahero mit beyden Händen anhalten und die Angst ist so groß, daß ich nicht sitzen noch stehen kan, sondern gehen muß. Wenn ich ausser meinen Amts-Verrichtungen bin, ist der Paroxysmus noch erträglich, aber wenn ich frühe predigen

gen oder sonst sacra administriren muß, ist der Jammer nicht zu beschreiben. Ich muß den Kopf gantz steiff halten, drehe ich ein wenig, so wancke ich, als müste fallen. Ich werde auch im Kopf gantz irre, daß mich wohl bedencken muß, was ich rede. Vor den Augen ists wie ein Nebel, die Ohren sauffen, es hindert mich im reden, daß mich wohl in acht nehmen muß, wenn ich die Worte nicht überwerffen, oder hurtig heraus platzen will lassen, rede ich fort (wie mich denn immer dazu zwingen muß, so ziehet es mich in den intestinis in der lincken Seite so schmertzlich, daß ich vor Angst kaum reden kan, und wie es in der lincken Seite ziehet, so ziehets auch im Kopf, dabey koltern die Winde in der lincken Seite so hefftig, daß mans vornemlich höret, ich weiß auch nicht für Schmertzen zu stehen, denn im Paroxysmo alle Nerven angegriffen werden, sonderlich die Knie, und wenn denn mit aller Macht mich angreiffe, so fange zuweilen an, am gantzen Leib zu erschüttern, und zu zittern, gemeiniglich ist der Paroxysmus früh am hefftigsten, wenn ich predige oder das Abendmahl halte, Nachmittag ist es erträglich, ja wenn ich frühe so erbärmlich zu gerichtet werde, daß mich nichts anders denn des Todes versehe, so kan doch Nachmittags wieder ausgehen, predigen und andere Dinge mehr verrichten. In solchem Jammer vollen Zustande habe schon so lange leben müssen, und will sich noch zu keiner Aenderung anlassen. Ersuche demnach Ew. Hoch-Edelgeb. nochmahls inständigst, sie wollen die Liebe vor mich haben und diesen schrecklichen Affect an den Herrn Dr. und Hoff-Rath Alberti nacher Halle mit genauen Umständen überschreiben und bitten, ob Ew. Hoch Edelgeb. ihren nobeln occupationeu so viel wolten abbrechen, und diesem Affect nachdencken, was doch eigentlich status morbi sey, und ob denn kein Mittel mehr verhanden, dem Malo zu steuern, Ew. Hoch-Edelgeb. werden vielleicht ihr Gutachten mit beylegen, welches mir lieb seyn soll, sonderlich möchte wissen, ob es ein malum hypochond. aber ob es ex mala digestione herkommt. In der rechten Seite spühre gar kein ziehen, sondern die lincke Seite ist immer von Winden aufgetrieben, brennet mich auch im Paroxysmo wie ein Feuer an der Seite des Miltzes, wiewohl überhaupt die Gedärme von Winden angefüllet. Das es mehr ex mala degestione herkomme, urtheile daraus, weil gleich nach dem Essen der Magen und Unter-Leib aufgedehnet wird, auch beym Essen immer Schleim auswerffe, ich hätte aber geglaubt, die viele Purgantien und Magen-Tincturen hätten das Ubel im Magen gehoben; Ich weiß zwar, daß die Herren Professores auf Universitäten viel zu thun. Doch wenn Ew. Hoch-Edelgeb. Hn. Dr. Alberti berichten,

wie

wie jämmerlich und elend ich leide, daß mich gar befürchte, ich könne meinem Amte nicht mehr vorstehen, mithin Weib und Kind ins Elend setzen, so wird sich selbiger vielleicht bewegen lassen, der Sache nach zu dencken, und etwas zu ordnen; ohn erachtet ich schon sehr viel Geld auf Medicin gewendet, so will doch gerne noch mehr aufwenden, wenn doch nur ein Mittel anschlagen wolte. Haben Ew. Hoch-Edelgeb. auch die Gutheit für mich und bitten Herrn Dr. Alberti, daß er so bald immer möglich seine Gedancken eröffnen und ihnen überschreiben wolle, ich weiß vor Elend nicht was in der Zeit anfangen und wie ich meine Predigten verrichten solle, deswegen um so begieriger nach der Hülffe. Ach daß der barmhertzige GOtt, dem Herrn Doctori wolle ins Hertz geben, wie dem Jammer abzuhelffen. Unter Erlassung Göttlicher Gnaden-Obhut beharre

Ew. Hoch Edelgeb.

Dienst-ergebenster

J. F.

P. S. Man kan auch dem Herrn Hoff-Rath Alberti benachrichtigen, daß ich erst das 29. Jahr erreichet, von nicht grosser Statur etwas hager, mit obstructionibus nicht sonderlich geplaget, sondern öffters alvum laxam habe, auch schon 3. Wochen herein mannichmahl 4. bis 5. Sedes gehabt, dabey ein Reissen sich eingefunden, und aus deren s. v. excrementis gesehen, daß die Speisen nicht wohl verdauet waren. In summa ich mercke, daß es mit dem Magen böse aussiehet, immassen nach dem Essen immer Schleim auswerffe einen ructum über den andern habe, daß der Leib von Winden immer aufgetrieben, im Magen auch offt zerret, als wenn man mit der Hand darin arbeitete. Sonderlich ist wohl anzumercken, daß die lincke Seite wo daß intestinum colon mit Winden angefüllet, daselbst fühle ein brennen. Wann mich im Paroxysmo zum reden in der Kirche zwingen muß, fühle an denen intestinis der lincken Seite die grösten Schmertzen. Doch ist der Jammer im Kopf am härtesten, es kommt mir für, bald als wäre er gantz ausgespannet, bald als wenn man Steine darunter geleget, die die Nerven anziehen, daß hemmet fast die Sprache, die Ideen sind gantz confus, mit Ohren-Brausen bin Jahr und Tag incommodirt; so zerret es auch manchmahl in andern

Gliedern in denen Zähen, Fingern, vornehmlich am lincken Knie, die auch im Paroxysmo so schwach und zittern, daß sie mich kaum tragen mögen.

Ich habe diese Nachricht freylich etwas confus aufgesetzt, ich bin aber selbst so ungewiß, daß fast nicht weiß, wie ich den Schmertzen nennen und exprimiren soll. Stelle es Ew. Hoch-Edelgeb. frey, ob sie diese Nachricht so, wie ich sie aufgesetzt, werden hinein schicken, oder es etwas kürtzer contrahiren, nun bitte alle Symptomata wohl zu berichten sonderlich wegen des Jammers in der lincken Seite und Kopf nichts zu vergessen, auch Herrn Doct. Alberti nochmahls hertzlich zu bitten den Affect wohl zu ponderiren und bald seine Meynung zu überschreiben.

Responsum & Consilium Medicum.

Nachdem des Herrn Pastoris F. langwieriger affect an mich berichtet, und zugleich meine Gedancken über denselben erfordert worden, so habe aus Christlichen Mitleiden diesem Begehren mich nicht entziehen wollen, wie wohl ich in dergleichen Kranckheiten gerne denenjenigen die Freude über die restitution des Herrn Patientens gönnen mögen, welche die erste Hand an die Cur bey den Anfang dieser Kranckheit geleget haben: Nu kan ich nicht verheelen, daß bey jetzigen Umständen der Zufall also beschaffen, daß man nach der grossen confidence die man auf meine Wenigkeit gesetzt, die erwünschte Antwort nicht erhalten dürffte, und ob ich zwar eine völlige restitution zu versprechen mir nicht getraue, so kan ich doch dem bedrängten Herrn Patienten nicht alle Hülffe und Verminderung der Kranckheit absprechen: Nach meinem Gedancken halte ich diese Maladie vor kein blosses malum hypochondriacum; indessen habe gleichwohl ersehen, weil man den verwickelten morbo keinen andern Nahmen geben können, daß derselbe nach der gemeinen Art mit diesen Nahmen beleget worden; der Anfang dieser Erkranckung ist freylich ein trauriger Erfolg vitæ Academicæ, und weil beliebet worden in der relatione historica die Diæt zu inculpiren, so ist genug, daß dahero offenbahr ist, wie nicht nur allein in die organa digestionis, sondern mithin in den übrigen Leib viele confusi motus & successus eingeführet worden, zumahlen kundbahr ist, daß aus dergleichen so genannten vitiis diætæ die allerverwirresten Kranckheiten zu entstehen pflegen: insbesondere will ich alhier nur allein den excess welcher bey einem hagern subjecto mit Toback-Rauchen begangen worden, kürtzlich berühren; wieviel aber insgemein der Gebrauch des Tobacks

backs zu mannichfaltigen Veränderungen der natürlichen und das menschliche Leben betreffende Bewegungen beytrage, ist allen Medicis bekannt, deswegen auch nebst andern Ursachen dieser excess zu solchen confusis & corruptis motibus in genere nervoso den Grund geleget hat: Es ist also dieser affectus nach seinen jetzigen Eigenschafften ein Morbus plenarie corruptus, der sowohl ex prima origine als auch aus vielfältiger medicatione incongrua in solchen corruptum statum gerathen: Das malum bestehet demnach mehr in vitiis motuum als vitioso statu corporis; deswegen aus dreyerley wichtigen Ursachen schwehrlich aus dem Grund zu heben 1) weil ab ipsa origine die motus vitiosi und durch eine üble Diæt verursachet sind, wobey NB. auf sonderliche qualitäten vitiosæ diætæ zu reflectiren: 2) weil das malum schon so lange angehalten und dabey beständigst zugenommen hat: 3) weil diese Kranckheit unter so vielen Händen gewesen ist, sintemahl viele Hände selten etwas gutes ausrichten.

Um also der Kranckheit einen nähern Nahmen zu geben, so ist dieselbe ein affectus Spasmodicus valde anomalus oder corruptus, welcher in capite zur Zeit seinen sedem hat, und den fernern Ausgang in das übrige corpus nimmt, dabey in abdomine mancherley Atonia, die durch viele purgantia, ja andere und ein ander contraire medicamenta, verursachet ist: und dieser atoniæ Erfolg ist die offenbahre flatulenz, von welcher der in der lincken Seite steckende aber zu manchen Zeiten sich vermindernde Schmertz herkommet: da nun eine solche irregularität im gantzen Leib ist, so können der appetit und andere functiones animales und naturales ihre Ordnungen nicht observiren, wie dann der jetziger Zeit sich äussernde starcke appetit, auf vorhergegangenen Mangel desselben billig unter die Symptomata morbosa & confusa zu rechnen: So habe auch aus des Herrn Patientens Nachricht nicht absehen können, daß bey selbigem sich noch dringender Uberfluß des Geblüts befinde, sintemahl auf beschehene Aderlässe gar keine Verminderung der Kranckheit erfolget: noch vielweniger haben sich einige conatus hæmorrhoidales gezeiget, welche sowohl mit dem Alter des Herrn Patientens als auch dem Anfang der Kranckheit ordentlich nicht accordiren: dabey kan ich auch nicht läugnen, daß in beschriebener historia morbi noch ein und andere Nachricht fehle, nehmlich von welchem temperament der Herr Patient sey, ob derselbe niemahlen einigen Blut-Flüssen unterworffen; wie derselbe jetzund dem Leibe nach aussehe, ob er kleine oder aufgelauffene Adern habe, ob er genug trincke,

wie derselbe die Bewegung des Leibes und den Gebrauch des Weins vertragen könne, welcherley Artzeneyen ihm verordnet worden, ob auch nebst denen übrigen specificirten auch adstringirende, und narcotische medicamenta ihm gegeben sind: wie er sich bey diesen Zufall in matrimonialibus bezeiget, ob er auch sich als einen Patienten menagiret, sintemahl solche actus, die ad matrimonium gehören, sehr das genus nervosum afficiren, theils irritiren, theils debilitiren &c. &c. damit ich mich aber in weitläufftiger Untersuchung und Beschreibung dieses Zufalls nicht aufhalte, warum es dem Herrn Patienten am wenigsten mag zu thun seyn, so wende ich mich so bald zur Cur und dem von mir verlangten consilio medico: anbey erachte, daß mehr antispasmodica, nervina. roborantia und gelinde sedativa als evacuantia dienlich sind. Was die antispasmodica interna betrifft, so dienen zu diesem affect, Cinnabarina modica quantitate, lumbrici terrestres, Spir. & extractum chamomillæ, nitrosa, modica sed repetita quantitate, Lacticinia, emulsiva, Castoreum, so wohl in substantia als in extracto und Essentia, corallia rubr. Tinctur. corall. Liquor Terræ fol. cum Tinct. Antimon wie auch Spir. Tartari, Spir. Nitri dulcis, Spir. Nitr. fumans dulcificatus, Spir. rorismar. sambuc. rosar. cum aqua destill. flor. Tiliæ, scabios. scorzon. ceras. nigr. auch dienet hier succus Canc. fluviatil. Unc. ij. cum tantillo vini & aqua cinn. cydoniat. Aeusserliche antispasmodica sind ol. lumbr. Terrestr. Spir. lumbr. Terrestr. Spir. formic. Spir. Sambuc. rorismar. chamomill. verbasc. fl. tiliæ Spir. Vin. Camphor. & fl. chamom. verbasc. melilot. Sambuc. rosar. papav. rhæad. fl. acac. Castoreum, Mastix, Storax. Calam. Nervina interna sind auch Spir. Volatiles, succinum, Mastix, balsam. Peruviun. Ess. Mumiæ. liqu. C.C. succinat. Ess. Succin. Mastich. Cinnamomum. Confectio de hyacinth. Species de hyacinth. Conf. Alkermes compl. Julepus gemmatus: Serpent. virgin. L. Sassafr. rhod. Santal. Citrin. juniper. externa nervina sind so wohl capiti als abdomini zu appliciren: Roborantia müssen mehr auf die primas regiones gerichtet werden, insonderheit carminativa ex rad. gent. rubr. galang. ari, cost. dulc. cyper. rot. pimp. alb. serpent. virgin. aromata, amara, vermischt mit dem Spir. oder extracto chamomillæ, Spir. Vitrioli und Tinctura Martis Tartari sata, nicht weniger dienen so wohl unter den pharmaceuticis als diæteticis bacc. junip. & lauri: solcherley roborantia sind auch äusserlich ad regionem abdominis zu appliciren: Endlich

lich können bißweilen Sedantia innerlich und äusserlich verordnet werden, welche letzte mehr auf den Kopf zurichten, und hier ist das Castoreum, oleum lumbricor. Terrestr. oleum papav. express. dienlich, vermischt mit nervinis: Weil nun der Herr Patient eines besondern Herrn Medici Besorgung übergeben ist, so habe nicht vor nöthig geachtet, die formulas medicas weitläufftig zu specificiren, sondern überlasse solche wohlgedachtem Herrn Medico ordinario zu reguliren: Nechsthin können bißweilen insessus nervini gebraucht werden: Eine solenne Cur mit mineralischen Wassern halte nicht vor rathsam, wohl aber mehr præparato prius corpore den äusserlichen Gebrauch des Carls-Bades: Auf solche Artzeneyen habe bey diesem casu meine reflexion gemacht: die Diæt wird der ordinarius Dn. Medicus nach meinen Gedancken schon reguliren. Anbey wünsche daß GOtt dieses Consilium zum Trost des Herrn Patienten mit seinem Segen begleiten wolle, dessen Gnade und Liebe ich den Herrn Patienten überlasse, und mich zu allen gefälligen Diensten treulich und aufrichtig offerire. Halle, den 9 Julii 1723.

M. A.

CASUS XLIII.

DE AFFECTU SPASMODICO CORRUPTO, IN ARIDURAM ET ATONIAM PEDUM TRANSEUNTE.

Ew. Hoch-Edlen, nehmen nicht ungeneigt, daß ich mich unterfange auf Verlangen eines gewissen Cavaliers, der eine sonderbahre Zuflucht zu ihnen hat, ihre Circulos zur turbiren, und ein geneigtes Consilium nach Dero berühmten und bekannten Dexterität vor selbigen auszubiten.

Dieser Herr von Adel, 54. Jahr alt, Temperamenti Cholerico-Sanguinei, der allem Ansehen nach plethorisch allezeit gewesen ist, und sich durch Reisen in Besuchung frembder, auswärtiger Länder, wie auch mit Reuten, Fechten und anderen Exercitiis equestribus, in denen jüngeren Jahren, fatigiret, niemahlen aber mit Nasen-Bluten oder einigen anderen

anderen Excretionibus sanguinis incommodiret sich befunden, dann und wann, aber nicht ordinair, sondern in 3. bis 4. Jahren einmahl eine Ven. Section. mehr auf denen Armen, als Füssen vorgenommen hat, bekahm vor 7. Jahren einige Dolores spasmodicos in die Schenckel, welches er anfänglich eben nicht sehr achtete. Die aber hernach vagi & lancinatorii & quidem periodici wurden, und auch, wenn sie sich einfunden, 24. Stunden anhielten, ohne Geschwulst, Röthe und Ausschlag. Er consulirte zwar darüber Medicos, die ihn auch mit Medicamentis internis versahen, nach derselben Gebrauch er der Externorum, als des Johannis- Schimberger- und Schlacken-Bades sich bedienete; Aber alles vergebens. Hierzu fand sich vor ein und halben Jahre ein Febris catharrhalis, welches ihn auch sehr mit nahm, und abmattete, nach dem sich aber die Schmertzen in denen Schenckeln, besonders um die Gelencke, so wohl oberen als unteren, abwechselnde mit mercklicher Schwachheit, wieder einfunden und also continuireten, daß er auch davon, wenn er aufstehen und gehen soll, solches mit der grösten Beschwerligkeit thun muß. Da er nun sonsten in seinem Leibe allen Umständen nach sich wohl befindet, wohl essen, trincken, und wenn er nur Ruhe von denen Schmertzen an denen Schenckeln hat, schlaffen kan, ausser, daß er sich dann und wann von einer Flatulence, und daher folgenden Drücken in denen Seiten incommodiret befindet, er aber nunmehro bey der zunehmenden Schwachheit der Schenckel, vornehmlich mercklicher Starrheit derer Flexorum, und Nachgebung derer Extensorum Tibiarum zugleich mit Schmertzen in denen Poplitibus, eine Paralysin und Ariduram befürchtet, wie denn auch die Schenckel schon mercklich am Tono als Fleische abnehmen, so bittet er um ein geneigtes Consilium.

Meine unvorgreifliche Gedancken hierbey zu entdecken, so finde wohl, daß allen Umständen nach die Natur bey anwachsenden Jahren eine Excretionem Sanguinis in Inferioribus partibus mag intendiret haben, selbige aber vielleicht durch Verabsäumung der Diæt, als auch gehörigen Ventilationibus Sanguinis artificialibus turbiret worden sey, denn er mehr auf denen Armen, und nicht zu rechter Zeit gelassen; wie er denn zeithero sich solchen Medicis committiret hat, die des vortreflichen D. Stahlii judicium, de utilitate Ven. Sectionis in Pedibus nicht observiren, und des Herrn Patienten Maladie ex Vitiis Humorum, und also von denen dicken Zähen und scharffen Säfften vornehmlich hergeleitet, niemahlen aber auf die Motus spasticos activos reflectiret, und das wahre

wahre Absehen penetriret habe; jedoch ist nicht zuläugnen, daß nunmehro bey anhaltenden Beschwehrlichkeiten, & mala Observatione die Humores eine Diathesin scorbuticam bekommen haben. Nun halte ich wohl davor, was die Cur solches Affectus anlanget, daß es viele Difficultäten dabey geben dürffte, denn man hier mehr mit denen Motibus non satis & debite observatis & revera activis zu thun hat, diese aber in so vielen Jahren in Consuetudinem gekommen sind. Jedoch! ubi Vita, ibi Spes, & ubi Spes & Fiducia Ægrotantis in Medicum, ibi & Cura non nunquam ex Voto, wie denn auch des Gnädigen Hn. Patienten gute Hoffnung zu Ew. Hoch-Edlen Hülffe stehet. Fortassis itaque Motuum excedentium & nunc erroneorum Mitigatio erit speranda. Wolten Ew. Hoch-Edlen mit einem treuen Consilio hierinnen uns dienen, und wie sie Medicamenta gut befinden, damit wir unseres Ortes nicht dürfften versehen seyn, den Herren Patienten damit versehen, so versichert er sancte durch mich, gegen Ew. Hoch-Edlen eine reale Erkäntligkeit nechstens zu zeigen. Bitte also ergebenst, das sehnliche Verlangen des Gnädigen Hn. Patienten mit nechster Post, so es Dero Verrichtungen zulassen, zu erfüllen.

Ich habe indessen als jetzo zu ihm beruffener Medicus extraordinarius ein Decoctum ex Rad. Sassaparill. Bardan. Paretra brava und Sem. Fœniculi bereiten lassen, damit er täglich ein Kräuter-Thee ex Herb. Myrtillorum rubr. (welches Kraut jetzo in Schlesien als ein gutes Antiscorbuticum remedium erkennet wird, und nahe uns, sehr häufig zu bekommen ist) Betonic. Hepatic, nob. infundiret, Morgens und Mittags, auf den Abend aber beym Schlaffengehen das Decoctum an sich selbst, trincken soll. Ich kan Ew. Hoch-Edlen versichern, daß in dergleichen motibus spasmodicis, wo zugleich eine Dyscrasia scorbutica vorhanden gewesen, solches Decoctum mir rühmens-würdige Dienste gethan hat, zumahl, wenn ich bey gemeinen Leuten nach des Kunckels-Rath, des Antim. crud. mich eine zeitlang bedienet habe, da ich den Patienten, die über zwey auch drey Jahr sich elend, und mit solchen Schmertzen derer Artuum incommodiret befunden, vollkommen unter Göttlichen Seegen restituiret habe. Bey diesem Herrn Patienten aber wolte ich das Antim. diapohr. oder Cerussam Antim. oder auch Magisterium Regul. Antimonii, dann und wann mit Lumbric. Terrestrib. und Cinnab. nativ. versetzet, vorschlagen. Zugleich aber wird die befürchtende Aridura & Paralysis sehr zu beobachten, und der Influxus Humorum durch die

Nnn zusam-

zusammen gefallenen Fibras Musculorum zu befördern seyn. Der Gnd. Herr Patiente hat sich zeithero eines unguenti nervini ex Officina nostra pharmaceutica, bestehende, in Medull. Crur. bov. & oleo destill. bedienet, davon er zuweilen einige Linderung zu spühren vermeynet, da ihm spirituosa mehrere Beschwerlichkeiten gemacht haben. Ich wolte Fotus nervinos cum Vino vorschlagen, darauf denn die straffen Tendines Flexorum mit dem Ungu. nervino Augustan schmieren, und die schlaffe tensores mit einem Spiritu, e. g. Lumbr. Terrestr. Formicar. Spir. Serpill. mit dem Balsamo peruviano und Spir. Salino Ammon. Volatili versetzet, bestreichen lassen. Die gebrauchten und oben gemeldeten Bäder, wie auch von Brandewein-Gespühle haben dem Hn. Patienten niemahlen dienen wollen. Weil aber von guten Freunden das Hirschberger Bad, und der alte Wasserische Sauer-Brunnen, darinnen zu baden, ihm recommendiret worden sind, so träget er Verlangen, zu wissen: Ob solche ihm schädlich, oder zuträglich seyn möchten; Ego non suaderem. Ubrigens habe von dem Gnädigen Herren, als einem raisonablen und renommirten Cavalier an Ew. Hoch-Edle ein ergebenstes Compliment abzulegen, nechst der oben gethanenen Versicherung, und bitte ihn nach Wunsche nechstens, wo möglich zu soulagiren, ich aber verharre bey Göttlicher Empfehlung

Ew. Hoch-Edlen

Meines Hochgeehrtesten Herren Hoff-Raths und Herren *Professoris*

L. den 22. Junii An, 1724.

Gantz ergebenster Diener

Dr. J. P. W.
Med. Pr.

Wohl-Edler und Hocherfahrner, Insonders Hochgeehrtester Herr,

Aus desselben geneigten Zuschrifft habe umständlich ersehen, wie von mir über eines vornehmen Cavaliers kräncklichen und bedencklichen Zustand,

stand, nach dem Verlangen des Herrn Patienten selbst ein Consilium und Judicium Medicum zu erfordern beliebet sey; wann ich nun nach meiner Wenigkeit bey eröffneten Casu meine aufrichtigen Dienste und Geflieffenheit mit gegenwärtiger Antwort contestire, so wünsche auch von GOtt dem Allmächtigen, daß derselbe an Hochgedachten Herrn Patienten alle Consilia mit seinen kräfftigen Seegen begleiten und nach seinem guten Willen die bißherige und künfftige Cur mit einer völligen Genesung wolle vollenden lassen: Die Sache selbst betreffend, so habe ich ersehen wie der Herr Patiente schon das 54. Jahr erreicht und von einem hitzigen nemlich Cholerisch- und Sanguinischen Temperament sey, welcher in seinen jüngern Jahren mit vieler und starcker Leibes-Bewegung beschäfftiget gewesen, indessen bey solcher vielen Bewegung niemahlen einige inclination zu spontaneis Hæmorrhagiis an sich gefunden, der aber gleichwohl in 3. oder 4. Jahren einmahl eine Venæ Sect. meistens auf den Arm vorgenommen, und dadurch dergleichen proclivität zur Vergeringerung des Geblüts sich provociret: bey solchen Umständen, da ausser allen Zweiffel die Diæta werde lauta, plena und wohl gar bißweilen irregularis gewesen seyn, wurde der Hr. Patiente vor 7. Jahren mit Doloribus podagricis, die hernach podagrico-arthritici worden, befallen, dabey dann mancherley und variable consilia medica im Gebrauch gezogen, und da es nunmehro dahin gekommen daß sich in denen Füssen eine besorgliche Schwachheit und Starrheit eingefunden, dahero auch eine Aridura und endliche Paralysis befürchtet wird, gleichwohl aber sich noch ein guter Appetit und Schlaff zeiget, so ist man billig allen künfftigen schwehren und gefärlicheren Zufällen vorzubeugen besorget. Was nun meine Gedancken über kürtzlich erwehnten affectum betrifft, so halte ich selbigen itzigen Umständen nach pro corrupto morbo spasmodico, welcher sich nunmehro in ein anders schema morbosum zu transformiren begiebet, zu welcher corruption nicht allein das hitzige temperament und was mit demselben sonsten verknupfft ist, nemlich die hitzige Diæt und unter hefftigen Bewegungen geführte Lebens-Art, u. a. m. sondern auch die unordentliche, sparsame ja wohl gar verkehrete Ven. Sect. und vielleicht wohl gar die mannigfaltige und unbeständige Cur, Gelegenheit gegeben hat, daß deswegen nunmehro von einem Extremo in das andere bey dem Herrn Patienten eine Abweichung geschehe, und wie vorhin mit Reiten und Fechten, sonderlich die Füsse angestrenget und defatigiret worden, so äussert sich bey solcher transformation des kräncklichen Zufalls auch in denenselbigen

 nun-

nunmehro der Mangel nöthiger Kräffte, als vorhero in solchen Theilen bey denen ausgestandenen vexis podagricis ein excessus motuum sich geäussert: und wie nach der Beschaffenheit des Temperaments und der gantzen übrigen Lebens-Art, daß so vielmahl erregete und bewegete Geblüt billig mit einer öfftern Ader-Lässe hätte gelüfftet werden sollen, so hat es fast bey derselben Unterlassung oder verkehrten Administrirung nicht anders seyn mögen, als daß dergleichen verwirrete Zufälle hierauf gefolget sind: nun aber solcher Maladie abzuhelffen, achte ich folgende Mittel vor diensam, daß nach Befinden eines status Plethorici sonderlich bey noch guten appetit und reiflicher Diæt eine V. S. auf dem Fuß möge vorgenommen werden, wodurch gleichsam die vorige, aber itzund sich vermindernde Vigor naturalis in diese Theile wiederum könte eingeleitet werden: wobey doch diese Behutsamkeit möchte zu observiren seyn, daß man des Geblüts nicht zu viel abführe, sondern mit 5. Untzen zur Zeit noch zu frieden sey, eine Aderlässe auf den Arm an zu rathen trage ich ein billiges Bedencken, damit nicht bey gegenwärtigem Mangel derer Kräffte in locis inferioribus die motus bey dergleichen hitzigen temperament und corrupto morbi statu mit schleunigen und gefährlichen congestionibus auf die Brust und in den Kopf möchten verleitet werden; welche Observation sattsam vernünfftigen Medicis bekandt und approbiret ist; nächsthin hätte man auch fleißig zu sorgen, daß die primæ regiones mehrmahlen mit gelinden laxirenden mediis gereiniget würden, worzu die Rhabarbarina, Tamarindinata, Passulata, Polypodiata, Mannata und Tartarisata remedia, wie auch bißweilen magnesia alba vor andern bey gegenwärtigem casu anzurathen sind: Ferner könte man mit dem Gebrauch derer Antispasmodicorum fortfahren, wohin z. E. gehöret pulveres ex lapidibus Cancr. citratis, Coralliis rubr. præparatis, Arcano duplicato, Nitro depurato und Cinnabari von welchen letztern man nur 1, oder ein paar gr. pro dosi verordnen, aber auch sonderlich bey mehreren Anwachs der Kranckheit dergleichen Pulver des Tages 2. bis 3. mahl gebrauchen möchte, nicht weniger könte man dann und wann folgendes Antispasmodisches aber auch zugleich Nervenstärckendes Pulver gebrauchen: Rec. C. C. S. igne, Corall. rubr. præpar. ana. gr. vj. Cerussæ Antim. gr. iv. lumbricor. Terrestr. gr iii. Extract. Castor. liquidi gr. j. M. F. pluv. D. pro una dosi früh Morgens mit der aqua florum Tiliæ einzunehmen. Gleichfalls würden gantz gelinde Diuretica interpositis vicibus nützlich seyn, wozu ich recommendiret haben wolte, Rec.

Essent.

Essent. Vincetoxic. pimpinell. alb. Succini, Gentianæ rubræ, Ari ana ℨß. Essent. Cortic. Chaccaril. Spir. Salis Ammon. ana drachm. j. Spir. Nitr. dulcis drachm. j.ß. M.D. in Vitr. 30. gt. pro dosi einmahl des Tages zu gebrauchen: als ein Antispasmodicum würde ferner dienlich seyn: Rec. lapid. Canc. citrat. Corallior. rubror. præparat. ana gr. vj. Cortic. Chaccarill. gr. viii. M. F. pulv. Detur pro una dosi. Diese bißhero specificirten remedia haben nicht nur allein offt gedachte virtutem antispasmodicam, sondern auch vim nervinam, nechst diesen bißher recommedireten remediis können auch alternative die Decocta ex radicibus Chinæ, Scorzoneræ, Cichorei, Sarsaparillæ, Asparagi, Graminis, Pareirabrava, Herbis temperatis antiscorbuticis v. g. bellidis, Hepaticæ nobilis, scordii, Arnicæ, Corduibenedicti, scabiosæ, etwas weniges von ligno sassafras, Passulis majoribus & minoribus nebst einem zugesetzten Carminativo continuiret werden, gleichermassen kan dann und wann præmissis prioribus auxiliis folgende Tinctura verordnet werden. Rec. Tincturæ Antimonii Tartarisatæ, Spir. C.C. Essent. Succin. Castorei ana drachm. j. M. D. in Vitr. 30. gt. semel aut bis per diem pro dosi. Es würde auch in diesem Zustand, præparato prius corpore & repurgatis primis viis seinen zulänglichen Nutzen hoffen lassen, wenn man Radicem Cichorei recentem mit Ziegen-Milch gelinde abkocht und von diesem Decocto täglich früh Morgens ein halb Nössel trinckt, addito tantillo croc. orient. bey welchem Gebrauch man aber andere vorgeschlagene Remedia so lange würde aussetzen müssen, und nur des Abends vor dem Schlaffengehen obbenanten pulverem ex Chaccarilla 3. bis 4. Tage hinter einander zu gebrauchen haben: könte man auch ein wohl bereitetes oleum Vitrioli dulce, oder daraus entstehenden Spiritum nervinotemperantem bekommen, so wird auch derselbe in diesem Affectu seine erwünschete Dienste thun. Was aber ferner einige äusserliche Hülffs-Mittel betrifft, so wolte ich nach meinem Ermessen in diesem Casu die Spirituosa lieber unterlassen, welcher durchgehends die partes semel strictas noch mehr adstringiren, dahero ich aus vielfältiger Erfahrung warme Bähungen ex speciebus emollientibus & nervinis nicht weniger Cataplasmata ex Speciebus emollientibus & radice Angelicæ, Caryophyllatæ, Serpentariæ Virginianæ, Levistici, Mei, Ireos Florentinæ, Herbis Serpilli, Matricariæ, Abrotani, pulegii, Salviæ, Floribus Chamomillæ utriusque, Verbasci, Sambuci, papaveris Rhœados, Croco orient. und etwas wenigen de Camphora & Castoreo cum lacte

cte parata in parallel Zufällen vor nützlich befunden, auch werden hie truckene Bähungen per intervalla gebraucht nicht ohne Nutzen seyn, gleich wie gelinde frictiones pedum gleichfalls in diesem Casu ihren Nutzen verheissen. Man könte auch das trockene Ammeisen-Badt, præparato prius corpore, zu Hülffe ziehen, nicht weniger möchte man unter den Ungu. Nervino das oleum lumbric. Terrestrium vermengen, gleichwie man den Spir. matricalem mit dergleichen liquamine lumbricorum versetzt zwischen Tüchern ad locum affectum zuweilen legen kan. Was endlich derer so genandten mineralischen Wassern Gebrauch betrifft, so ist fast allen verständigen Medicis bekandt, wie solche mehrentheils ein gemeines Asylum worden sind und manche sich zwar einer grossen Erfahrung in derselben Gebrauch rühmen, welche wo man behutsam und unpartheyisch die Sache einsiehet, wenig dauerhaffte Dienste damit præstiren: gleichwohl aber ist manchen das Andencken an solche Wasser-Curen, wegen daher erlangeten guten Genusses noch so süsse, daß sie deswegen aus dergleichen Wassern öffters eine panacea machen, und mit blinden tentaminibus solche Wasser fast überall unter allerley falschen und lächerlichen Theorematibus erheben und anpreisen, diesem nach sehe ich nicht warum man hochgedachten Herrn Patienten so sehr gleichsam abandoniren und auf eine medicinische Art Vogelfrey machen und denen Wassern übergeben will, da doch hoffentlich sonst noch sicherere Hülffe würde zu verhoffen seyn, welche Hülffe ich nochmahlen hertzlich will angewünscht, mich aber nechst respective Empfehlung an Hochgedachten Hn. Patienten, Ew. Wohl-Edlen fernere Freundschafft und Wohlgewogenheit überlasse, anbey alles gesegnete Wohlseyn aufrichtigst anwünsche und mit aller Geflissenheit verharre

Ew. WohlEdlen.

Meines Insonders Werthgeschätzten Herrn

Halle, den 6. Julii 1724.

Ergebenster Freund
und Diener
M. A.

Privara

Privata opera precedentes nonnullos casus, requisito consilio, ventilatos, illa occasione annectere placuit, quoniam alii affectus, Hæmorrhoidale negotium attinentes, suffragio & decisione Ordinis, Medici Hallensis meo sub Decanatu adeoque mea etiam cura atque labore exarati, communicati fuerant: sed dum mihi aliqualis numerus similium casuum, ad Hæmorrhoidum Familiam spectantium, a me practicis consultationibus & privatis responsis explicatorum & resolutorum ad manus est, qui occasione mei tractatus de Hæmorrhoidibus, meæ disquisitioni concrediti & commendati fuerant, ita illos peculiari studio & tractatu, si Deus vires & gratiam concesserit, tandem publico usui dicare & emittere annitar: præsentem vero tractatum multis privatis consiliis augmentare haud volui.

CASUS XLIV.

SCORBUTICUS AFFECTUS.

Tit.

Denenselben übersende beyliegenden Casum eines armen krancken, mit hefftigen Scorbut geplagten Patienten, dienstlich bittend, dessen beschribenen Zustand nach besten Wissen und Gewissen, in Nahmen GOttes genau zu überlegen, ein dem armen Nothleidenden und geplagten Menschen heilsames Consilium abzufassen, und mir solches, wo möglich, des ehesten, gegen die Gebühr, zukommen zu lassen, wofür als sonst ich allstets, nebst Anwünschung Göttlicher Gnade, verharre,

Datum S. den 15. Novembr.
An. 1717

T. F.

Casus.

EIn Mann von 47. Jahren, schwacher Leibes-Constitution und Sanguinischer Complexion, so in jüngern Jahren zuweilen ausgeschlagen gewesen, auch auf Schulen und Academien viel Kälte und grossen Frost

Frost ausgestanden, und in seinem männlichen Alter mit scharffen Flüssen in Zähnen, Kopf, Augen und Nacken incommodiret worden, hat einige Jahr her ein grosses Unvermögen an beyden Armen empfunden, so gar, daß er ohne Beyhülffe seines Weibes sich weder an-noch auskleiden kan; Bey der Mahlzeit ist er nicht capabel aus einen Kruge zu trincken, sondern muß sich ein halbes Nösel-Glases bedienen, welches er doch mit genauer Noth an Mund zu bringen vermag. Die musculi des Ober-Arms, worinne er, wie auch an andern Gliedern des Leibes immer Wehetagen und Zittern, desgleichen auf der Brust und in der Haut, ein grosses Spannen, Brennen und Jucken, auch Schorff und vorm lincken Ohre ein zischen empfindet,) sind ziemlich welck und schlaff, desgleichen derer Schulter-Blätter, welche scheinen, als wenn sie nur allein mit Haut ohne Fleisch überzogen, massen denn der lincke Arm gantz abhangend und unbrauchbar, der rechte aber noch ein klein wenig brauchbar ist, daß mit Mühe und Noth die Speisen, mittelst einer Gabel, und Hand auflegen aufn Tisch, genossen werden können. An denen Händen und Füssen und zwar nur allein, sonsten nirgends, hat sich anfangs scabies crustosa seu squamosa, bisweilen ulcerosa mit grossen Eyter-Blattern jezuweilen eingefunden, welche sich aber nach Gebrauch dienlicher medicamenten wieder verlohren, mit Hinterlassung einer sehr gleissenden Haut: Jetzo aber, da vergangenen Sommer ein altes Weib auf recommendation consuliret worden, welche Pulver, und Kräuter- oder Wund-Träncke innerlich gebrauchet, äusserliche aber Kräuter-Pulver in Wein, Brandtewein und Bier eingebeiet, nebst starcken frictionibus, streichen und waschen appliciret, ist der durchbeitzte gantze Leib mit einer crusta sicca mordicante & pungente gleichsam überzogen worden, woraus eine scharffe und beissende wässerige Materie dringet. Vor ohngefehr 8. Jahren hat sich über der nucha eine gelbe crusta Fingers lang herfür gethan, welche durch ein Saturnisch-Pflaster von einem Medicastro, wie auch das ausschlagen derer Hände mit innerlichen Artzeneyen und öfftern Gebrauch der Mercurial-Wasser vertrieben worden, wodurch des Patienten Zufall sich zuverschlimmern geschienen. Der Appetit ist zuweilen schlecht; Der Leib ist vorhin immer, jetzo dann und wann verschlossen, also daß vormahls öffters laxantia müssen gebrauchet werden. Ein serum viscidum & acre steckt so feste in der Brust, daß es mit grosser mühe ausgeworffen werden kan.

Der Schweiß ich zehe und klebrich, welcher sich bißweilen nocturno tempore einfindet. Urina ist mit sedimento lateritio angefüllet. Wann

dann

dann bisher so wohl innerliche als äusserliche Medicamenta, und sonderlich antiscorbutica, antiparalytica & nervina, auch der Bebraische Brunnen, mit Trincken und Baden 2. Jahr nach einander, auch vor einem Jahre das Carls-Bad zu gewöhnlicher Zeit gebrauchet worden, das malum sich gleichwohl nicht vermindert, sondern von Tage zu Tage zunimmt; Als wird von einer hochlöblichen Medicinischen Facultät ein Consilium medicum verlanget, mit Bitte, den Casum wohl zu überlegen, und um die Gebühr das Consilium ausfertigen zu lassen, auch darneben ohnbeschwert zu berichten, ob Cura salivalis, welche von einigen in Vorschlag kommen, und sehr recommendiret worden, bey einem zärtlichen und schwachen subjecto zu adhibiren: Item ob ein fonticulus in nucha, alwo sich obbemeldte crusta einesmahls gezeiget, zu appliciren? oder was sonst vor Medicamenta, mit Vorschreib- und Einrichtung einer Diæt, an Speiß und Tranck nützlich zu gebrauchen?

Responsum Facultatis.

NAch dem unserer Facultät über einen besondern Casum einer scorbutischen und paralytischen Persohn ein Consilium Medicum erfordert worden, als haben wir nach reiflicher genugsamer Uberlegung aller Umstände, (welche von demselben Patienten, Männlichen Geschlechtes, von 47. Jahren schwacher constitution, sanguinischer complexion, der in seiner Jugend vielen Frost überstanden, öffters ausgeschlagen, hernach in männlichem Alter mit scharffen Flüssen vielmahls befallen worden, endlich an beyden Armen eine paralytische Schwächung überkommen, wodurch er zu allen Verrichtungen, ja so gar zum Essen und Trincken unvermögend gemachet, in andern Gliedern zittern, in der Haut brennen, spannen und jücken fühlet, in einigen fleischigten Theilen eine flacciditatem und contabescentiam wahrnimmt, hiernebst viele andere innerliche und äusserliche sonderbahre Beschwehrnisse beklaget, erzehlet werden) befunden, daß dieser Affect äusserst verkehrt und verderbet, auch wegen seines alten Ursprungs und grossen depravation derer humorum und fast des gantzen übrigen Leibes, nicht minder wegen so langen vielfältig verwechselten, und zum Theil undienlichen Medicinirens nebst daher entstandener vielen Entkräfftung, fast zur extremität gekommen und mißrathen sey, worinnen dannenhero nicht so leicht einige zulängliche, geschweige dann völlige Genesung zu versprechen und zu versichern seyn wird: immassen der Zustand bereits dergestalt ange-

wachsen, daß so gar die groben fleischichten und äussersten Theile damit inficiret worden, und es das ziemliche Ansehen hat, daß kein blosser scorbutischer, sondern ein halb leprosus status, welcher aus dem ersteren scorbutischen Ubel entstanden, in diesem affectu vorkomme, zumahlen bereits auf der Haut sich ein harter und fressender Schorff, eine scabies crustosa, squamosa und ulcerosa mit Hinterlassung einer gleissenden Haut geäussert, dabey der Schweiß zehe und klebrig, und alle übrige functiones vitales, animales und naturales vermindert und geschwächet sind: da nu bey diesem vermischten und exacerbirten Ubel zugleich eine paralysis und tabes compliciret, so ist der gantze affectus von solchem Zustandt, daß zu einer sonderlichen Besserung schlechte Hoffnung zu machen: Jedoch kan noch im Nahmen GOttes folgende Method observiret und appliciret werden: daß man dann und wann und wohl wöchentlich eine gelinde laxation vornehme wozu wir recommendiren folgende pilulas Rec. Extr. Fumar. cohcl. C. B. Cent. min. gentian. rubr. absinth. ana. gr. ij. panchym. Crollii. gr. vj. Helleb. nigr. G. ammon. aloës correct. succot. ana gr. 4. ol. cinnam. gt. j. m. f. pill. no. xxx. auf zweymahl, alsdann können decocta gemachet werden aus rad. vincet. apij. bardan. taraxic. Sarsap. Scorzon. ana. unc. ß. cichor. liquir. ana ℥jj. herb. scord. hepat. nob. veron. cochlear. ana. Miß. flor helenii, sambuc. ana Mß. sem. fœnic. carv. ana ʒjj. hord. excort. unc. iij. passulis. Maj. unc. iv. Cinnam. ʒiij. affund. Mens. iv. aquæ von welchen allezeit über den andern Tag früh morgends ein halb Nösel laulicht zu trincken: folgends sind dienlich juscula gelatinosa, decocta hordeacea & avenacea, und was sonst zu dünnen Brühen gehöret: nicht weniger ist der mäßige Gebrauch der passulatorum unter der diæt nicht undienlich, wozu das decoctum avenaceum passulatum cum succo cochleariæ zu rechnen ist: auch sollen oculi cancr. cum acotos. citr. vermischt mit dem arcano duplicato ana scrup. sem. zur Abwechselung täglich einmahl vormittag eingenommen werden: nicht weniger kan man præmissis prioribus gebrauchen die Tincturam antimon. p. j. und Liqv. Terr. fol. Tart. p. ij. vermischt 30. bis 40. gt. pro dosi allezeit über den andern Tag: vorgedachte oculi cancr. cum acetosit. Citr. scrup. sem. dienen auch öffters allein pro scopo abstergente edulcorante & temperante: Nebst dem Gebrauch dieser remediorum ist zur Diæt nützlich, daß der Patient genugsam trincke, sich dünner und verdaulicher Speisen bediene, aromatica, absonderlich Zingib. unter den Speisen mäßig geniesse, von Garten-Früchten, groben und harten Fleisch sich enthalte, auch wo es möglich eine öfftere Leibes-

Leibes-Bewegung vornehme: dünne Biere vor andern erwehle, oder gar an statt des Bieres dinne decocta trincke, auch dann und wann einen Trunck von ächten und guten Wein zu sich nehme. In übrigen finden wir keinesweges vor sicher und rathsam die Salivation zu gebrauchen, gleichwie ein Fontanell im Nacken bey gegenwärtigen Affect nicht angehet. Solten vorgeschriebene innerliche Medicamenta nach und nach einigen guten Effect spühren lassen, so würden alsdann erst auch äusserliche nervina dienlich zu seyn erachtet, welche sonsten, wo das malum nicht aus den Grund gehebet wird, nicht viel Dienste thun werden: weswegen man auch vor nöthig gehalten absonderlich zu berichten, daß dieser intricate Affect nicht so geschwind und leicht allen innerlichen und äusserlichen Medicamentis cediren werden. Dtswegen man unter fleißigem Gebet, und Erwartung göttlichen Gedeyhends mit denen verordneten Mitteln anzuhalten hat: Urkündlichlich haben wir dieses consilium ertheilen, mit unserer Hand unterzeichnen und unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftigen wollen. So geschehen Halle den 2. Decembr. 1717.

CASUS XLV.

RHEUMATISMUS CUM CACOCHYMIA.

Eine vornehme Fürstl. Standes-Persohn, Männlichen Geschlechts von 22. Jahren, und Melancholisch-Phlegmatischen Temperaments, hat von ohngefehr 2. Jahr unter seiner Reise nach Italien, wegen damahliger grossen Kälte vielen Frost ausgestanden: Ins besondere aber in Venedig empfindliche Alteration an seinem Leibe aus grosser Erhitz- und Erkältung und unordentlicher Veränderung derselben erlitten: denn nachdem sich hochgedachte Person daselbst mit Tantzen sehr erhitzet, auch ohne Veränderung dero Kleider mit vollem Schweiß in grosser Kälte herum gefahren, so hat es sich geäussert, daß bald darauf dieselbe mit einem empfindlichen Schmertzen in der lincken Schulter incommodiret worden: indem aber solche incommodität durch ein gantzes Jahr nicht æstimiret, sondern in Hofnung einer freywilligen Besserung erduldet wurde; So hat der beständige Anwachs solcher Maladie hochgedachte Person genöthiget, sich um dienli-

chen Rath und Mittel bey einem gewissen Medico zubefragen, welcher jetzt benandten Zufall pro affecto Rhevmatico erkandt und tractiret, auch unter andern mit einer Venæ sectione preservatoria succurrirt; dabey ersehen worden, welcher gestalt der Herr Patient ein sehr scharffes und schlimmes Geblůt gehabt: in diesem Fall wurde von diesem Medico eine gelatina nebst einigen pulveribus antispasmodicis und åusserlichen spiritibus resolventibus & nervinis verordnet, und ob es zwar geschienen, daß sich diese indisposition in etwas verminderte, so ist doch selbige von keiner langen Daurung gewesen, zumahlen unter solchen Umstånden keine accurate Diæt observirt wurde, sondern vielmehr wieder die Beschaffenheit dieses affectus von dem Herrn Patienten unter schlimmer und unanståndiger Witterung, Frost, Schnee und Regen das Jagen abgewartet worden. Wannenhero sich die alten Schmertzen nicht nur allein verneuret, sondern mit grősserer Hefftigkeit verschlimmert, dergestalt daß dabey der Arm obengedachter incommodirten Seite nunmehro augenscheinlich zu schwinden angefangen; allermassen diese Schwindung so gar augenscheinlich worden, daß dieser lincke Arm um einen gantzen Zoll hagerer als der rechte anzusehen gewesen: bey dieser vermutheten Verschlimmerung hat obgedachter Medicus nicht nur allein den Gebrauch innerlicher temperantium und gelatinosorum lenientium continuiret, sondern auch an statt des obbenandten spiritus nervini auch åusserlich ein unguentum nervinum, darinnen doch keine stimulantia caustica gewesen, verordnet, da sich nach solcher Artzneyen Gebrauch jetzt gedachte aridura wieder vermindert und die vorigen Schmertzen abermahls remittiret. Es hat sich aber im abgewichenen Frůh-Jahr aufs neue geåussert, daß dieser Spasmodico-Rhevmaticus affectus mit grősserer Hefftigkeit, als es niemahlen geschehen, hochgedachten Herrn Patienten befallen, daher nach geschehener præservatoria Venæ sectione ein temperirter Sauerbrunnen durch 14. Tage zu trincken, nachdem ein berůhmtes Wild-Bad auf 4 Wochen zu gebrauchen, und endlichen auf 8. Tage das Sauer-Wasser zu wiederholen recommendiret worden. Bey aller angewendeten můhe und gebrauchten Vorsichtigkeit, hat gleichwol dieser hartnåckige affectus sich tåglich vermehret, daß offtgedachte Schmertzen auch ihren locum veråndert, und gegen die Brust bis in die Arme erweitert, worůber der Herr Patient in der nőthigen nåchtlichen Ruhe dergestalt gestőhret, daß er mehrmahlen zu einiger Linderung 3, 4-5 Stunden in der Nacht aufzustehen, und herum zu gehen sich genőthiget gefunden. Dabey ist bey der vor 8 Wochen wiederholten Aderlåß angemercket

mercket, daß das Geblüt viel schlimmer und ungesunder als iemahlen gewesen, sintemahlen es wie Eyter ausgesehen. Bey diesem Zustand haben sich allerletztens auch ungewöhnliche Kopff-Schmertzen eingefunden, daher man billig besorgt ist, daß ietzt erwehlter Affectus bey seinem beständigen Anwachs in einen übelen Ausgang gerathen, vorher aber die aridura sich vermehren, auch endlich in einen hectischen und incurablen Zustand verfallen möge. Wenn denn nun über diesen Herrn Patienten, der von hoher Condition ist, eine billige Vorsorge getragen wird, so ist mit Gutachten und Einrathen des bisherigen Herrn ordinarii Medici beliebet worden die Hochlöbliche Mediciniſche Facultät zu Halle hierüber zu Rathe zu ziehen, und gegen Erlegung des schuldigen Honorarii über folgende Fragen ein in Ratione & Experientia gegründetes Consilium und Informat einzuhohlen:

1) **Was ietzt erzehlter Casus vor ein affectus sey?**

2) **Woher derselbe entstanden und wodurch er vermehret sey?**

3) **Wie und durch welche Mittel besonders demselbigen zu begegnen?**

4) **Welche Diæt und Lebens-Art dabey zu observiren?**

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Es ist aus dem an unsere Facultät übergebenen Casu Medico Practico, worüber ein in Ratione und Experientia gegründetes Consilium erfordert worden, nach dessen Collegialischer und reiflichen Untersuch- und Uberlegung angemercket, welcher gestalt eine Standes-Persohn von 22. Jahren, Männlichen Geschlechts, von Melancholisch-Phlegmatischen Temperament, vor 2. Jahren in Italien eine empfindliche alteration von Hitze und Kälte ausgestanden, und bey erregten starcken Schweiß unter grosser Erhitzung, und schnell darauf erfolgten, nachdrücklichen Erkältung einen ungewöhnlichen Schmertzen in der lincken Schulter überkommen, der durch ein gantzes Jahr weder geachtet, noch einiger nöthigen und zeitigen Hülffe anvertrauet, sondern biß zu seiner grossen Vermehrung erdultet worden, biß endlichen einige diensame Hülffs-Mittel vor solche Be-

schwehrung gesuchet und admittiret sind: Nachdem auch der damahlige Medicus, diesen Zufall pro Rhevmatico affectu mit Venæ Sectionibus præservatoriis, pulveribus antispasmodicis, Gelatinis lenientibus, nutrientibus & sanguinis ac seri acrimoniam temperantibus, und äusserlich die schmertzhaffte Seite mit einem Spiritu discutiente & nervino tractiret, so hat sich solche incommodität in etwas zwar verringert, welche Linderung aber um so viel weniger beständig seyn können, weil die höchst-nöthige gute Diæt nicht observiret, und unter ungesunder Witterung das Jagen vorgenommen worden, dahero gedachter, mit Schmertzen beschwehrter Arm zu schwinden angefangen, und deßwegen obbemeldeter Herr Medicus mit seinen ehemahls verordneten remediis ferner beyzustehen, auch mit dazu gezogenen Unguentis nervinis, Thermis, Acidulis und Embrocationibus diesen Zufall und dessen weitere Vermehrung zu verhindern und zu heben sorgsam bedacht gewesen; welcher Zweck aber, da er bißhero nicht erreichet wurde, sondern sich vielmehr dieser affectus mit vielen neuen Symptomatibus verschlimmert, auch sich so gar in die Brust und Arm extendiret, hiernechst auch eine grosse Verdorbenheit des Geblüts, jetztgedachten Affectum zu unterstützen und zu vermehren gar mercklich scheinet, so sind unserer Facultät folgende Fragen zu gründlicher decision vorgeleget, welche wir mit einmüthigem judicio und suffragio dergestalt zu beantworten befunden.

1) Was jetzterzehlter Casus vor ein Affectus sey?

So halten wir mit dem Herrn ordinario Medico dafür, daß es ein starcker und hartnäckichter Rhevmatismus sey, welcher sich nach und nach mit hefftigern motibus spasmodicis verschlimmert: zu welcherley contumaciorem gradum theils das Temperament des Herrn Patienten, theils die eminens causa morbi, auch die lange Verheelung desselben Zufalls und dessen auf ein gantzes Jahr unterbliebenen nöthigen Cur, endlich die dabey gepflogene undienliche Diæt und Lebens-Art, concurriret; Gleichwie nun dieser Affectus anfänglich in congestorio-spasmodicis motibus bestanden, welcher sich an das lincke Schulter-Blat gesetzet, so sind eben dadurch die partes tendinosæ, musculoso-fibrosæ und membranaceæ nicht nur allein empfindlich angezogen, sondern auch um und in denenselben ob turbatum motum & progressum sanguinis mehrmahlige Absonderungen seri acrioris erfolget, dahero solcherley krampfichte und bey Rhevmatismis sich äussernde Schmertzen entstanden: da nu solcherley motus

sich

sich wegen der grossen dyscrasia Massæ sanguineæ, wegen der schädlichen Diæt, und bey solchem Zustand undienlichen exercitio des Jagens, wo durch unmäßige Bewegung des Leibes und ungesunde Witterungen der Lufft sehr nachtheilige alterationes verursachet werden, beständig vermehret, so konte die damahls gebrauchte Cur nicht nur ihren dauerhafft heilsam und erwünschten effect nicht erreichen, sondern die Schmertzen haben sich ob connexionem regionis & musculorum weiter herum gezogen, und gehäuffet, dahero das Geblüt in den Kopf mehr eingetrieben, der gehörige Rücklauff desselben aus dem Kopff verhindert, und wegen der crassitie und visciditate sanguinis der freye Umlauff dessen im Kopf gestöhret und beschwehret, auch durch besondere ausschweiffende congestiones noch mehr der Kopf dergestalt incommodiret worden, daß sich endlichen auch einige Kopf-Schmertzen eingefunden; Hiernechst ist wegen solcher irregularität, wegen beständigen Anwachs dieser spasmorum und rigida occlusione des schmertzhafften Ortes, auch wegen der grossen depravation des Geblüts, eine aridura entstanden, welche den statum morbi theils metamorphosiret, theils contumaciret, daß derselbe um so viel mehrerer Aufsicht und gedultiger Abwartung benöthiget ist.

2) Woher dieser Affectus entstanden und wodurch er vermehret sey?

Die Ursach woraus gegenwärtiger Affect entstanden, bestätiget um so vielmehr, das derselbe ein Rheumaticus Morbus sey, indem dieser Zufall daher erreget worden, daß nicht nur durch hefftige Bewegung des Leibes und vermuthlich gebrauchte hitzige Geträncke, das Geblüt beweget und auf getrieben, auch dabey ein scharffes serum in sanguine generiret und zu einem starcken Schweiß gebracht, sondern daß hierauf solcher höchstnöthige, diaphoresi nicht ihr gehöriger Lauf verstattet, sondern dieselbe durch unzeitige und lange Erkältung nachdrücklich gehemmet, dahero ein solch acre serum häufig vermehret, und die dyscrasia sanguinis ursprünglich erreget worden: in welchen Fall auch gar leicht andere Febrilische hitzige und gefährliche Kranckheiten würden nachgefolget seyn, woferne der Herr Patient von einem andern temperament participiret hätte: an statt solcher Kranckheiten aber, sind solche motus congestorio-spasmodici erfolget, die dergleichen Anfall genommen; und diese regionem incommodiret, welche vorhero bey starcken Tantzen und darauf geschehenen Erkältung mehrern alterationibus exponiret gewesen: alldieweilen aber dieser affectus, so

lang

lang verborgen gehalten, und dabey mit mehr dergleichen alterationibus enutriret, auch hernach mit undienlicher Diæt, übler Witterung und irregulairer Bewegung bey der Jagd noch mehr offendirt und exacerbiret worden, so hat es zu obgedachtem Erfolg mit der aridura partis affectæ, und ulteriori depravatione sanguinis gereichen müssen.

3) Wie und durch welche Mittel diesem affect insbesondere zubegegnen sey?

Hierbey erachten wir, daß die Cur dieses schon sehr angewachsenen morbi mit zwar beständiger, doch bedachtsamer und nicht übereilter Aufsicht anzustellen und fortzusetzen sey, sintemahl bey diesem gradu affectus eine so schleinige Hülffe nicht zu versprechen, aber auch dabey nicht saumselig und unordentlich die Cur zu dirigiren ist. Diesem nach ordnen wir zuvörderst innnerliche resolventia & mucidam dyscrasiam sanguinis colliquantia z. E. salina, tartarisata, sal mirabile, sal anglicanum, tartarum tartarisatum, liquorem terræ fol. tartari, und diesen letzten mit der Tinctura antim. tartaris. vermischt: dahin gehören die radices viscidam humorum dyscrasiam resolventes, in pulvere zu gebrauchen: als rad. vincetox. ari, squill. gentian. rubr. pimp. alb. galang. Zedoar. Zin. gib. wobey zu recommendiren Essent. ari, angelic. vincetox. pimp. alb. helenii, gentian. rubr. Zedoar. bacc. juniper. succin. L. Sassafr. oder eine Mixtur ex Ess. succin. antim. tartaris. & Spir. Sal. Ammoniac. anis. dahin gehören auch die vina medicata aus rad. angel. imperat. pimp. alb. helenii, vincetox. gentian rubr. galang. Zedoar. Chin. Herb. Fumar. Cochlear. Cent. min. abrotan. absynth. C. b. Serpill. rorismar. beccabung. flor. sambuc. chamon. rom. lavend. stœchad. arab. sum. Origan. sem. anis. fœnic. bacc. laur. & junip. L. Sassafr. Fol. Senn. polypod. quern. & agarico cum arcan. tartar. auch sind folgends dienlich decocta ex rad. Chin. Cichor. Scorzon. apii. bardan. Herb. Veronic. C.B. hepat. nob. chærefol. fl. bellid. hortens. sambuc. chamom. utriusque, helenii, sem. anis. fœnic. bacc. laur. L. Sassafr. Santal. Citr. welcherley Mittel zuvörderst die dyscrasiam sanguinis verbessern; gleichwie zu eben dem Zweck nach einiger experienz der succus cancr. fluviatil. mit oc. cancr. und vino rhenano dienlich seyn soll. Unter und bey dem Gebrauch solcherley remediorum sind mäßige diaphoreses zu wiederholten mahlen anzustellen, wodurch die impuritas serosa ausgeführet und im Leib das Blut æqualiter distribuiret wird; Nebst

diesen

diesen internis remediis sind auch äusserliche Hülffs-Mittel zu gebrauchen, unter welchen wir mäßige und wiederholte frictiones calidas recommendiren; hieher gehören auch warme Behungen mit speciebus nervinis, Sacculi nervini, Embrocationes mit decoctis nervinis, decocta nervina cum lacte parata, warm in Blasen gefüllet und auf den krancken Theil appliciret; trockene Bäder und gelinde diaphoreses in einem Balneo Laconico; bisweilen kan man cataplasmata nervina mit Milch bereitet verordnen: mit Unguinosis und Emplasticis hat man sich in diesem casu in acht zunehmen, damit die nöthige transpiratio in loco affecto nicht verhindert werde: unter die obbenannte äusserliche Mittel kan man mit Nutzen etwas weniges von Camphora und Croco orientali bringen: die Hefftigkeit der Schmertzen zu lindern, dienet das Empl. Saponatum Camph. auf die Achsel geleget, und nach 2. oder 3. Stunden wieder abzunehmen, oder dasselbe alternative zu gebrauchen.

4) Welche Diæt und Lebens-Art dabey zu observiren sey?

So erinnern wir, daß auf diesen Punct fast am meisten zu reflectiren, dann wo hierinnen keine Ordnung beobachtet wird, so müssen alle interna und externa auxilia fruchtloß seyn: da aber besonders dem Herrn Patienten es an guten Blut fehlet, so ist um so vielmehr eine accurate Diæt zu verordnen: demnach dienen lauter Speisen die leicht zu verdauen, alimenta gelatinosa, juscula gallinacea, Krafft-Suppen, carnes juniorum animalium, gelatinæ, unter welchen auch moderatus aromaticorum usus zu recommendiren: hingegen hat man sich zu enthalten, sauer, viel saltzichter, süsser und sehr fermentescirender Speisen: doch kann man sub diæta die passulas mit Nutzen geniessen: auch ist ein mäßiger Gebrauch derer lacticiniorum nicht zu verwerffen: modicus usus vini Rhenani & Hungarici kan auch dabey zugelassen werden: die præservatoriæ Venæ Sectiones sollen fortgesetzet, indessen aber auf den beständigen successum alvinæ excretionis, diaphoreseos & diureseos Vorsorge getragen werden: die Wärme ist dem Herrn Patienten mehr dienlich; sintemahl der pars affecta in beständiger Wärme zu erhalten: das Jagen ist bey jetzigen Umständen mehr schädlich als nützlich: eine mäßige Bewegung des Leibes ist wohl nöthig, woferne sie aber so starck, so thut sie schaden: von kalter, feuchter, trüber, neblichter Lufft hat man sich zu enthalten und unter göttlichen Gedeyen bey ordentlichem Gebrauch jetzt benannter Hülffs-Mittel eines erwünscht-und gesegneten effectus zu getrösten;

Urkundlich haben wir dieses unser in Ratione & Experientia gegründetes Consilium mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bestätigen und ausfertigen wollen. Halle den 26. Nov. An. 1721.

CASUS LXVI.

FEBRIS CONTINUÆ CURA AN FUERIT LEGITIMA.

Tit.

DEnenselben habe hierdurch gehorsamst eröffnen wollen, welcher gestalt eine gewisse Frau 34. annorum, Temperamenti Cholerico-Melancholici, so seithero ihre Menses ziemlich richtig und noch etliche Tage vor ihrer itzigen Kranckheit gehabt, den 16. Octobr. einen Schauer empfunden, worauf bald Hitze erfolget, so auch beständig continuiret. Den 17. stellen sich darbey ein Haupt-Schmertzen, Hertzens-Angst, dies noctesque insomnes. Den 19. nimmet sie zu laxiren ein, so drey mahl operiret. Weil sich nun diese Zufälle nicht geben wollen, sondern vielmehr hefftiger werden, requiriret sie mich den 21. Vormittags um 8. Uhr; So wohl aus erzählten Umständen, als ex pulsu vehementi & aucto, schloß ich febrem continuam, suchte dahero impuritatum secretionem & excretionem mit Pulv. Bez. Cinnab. Nitratis adjuncto regimine diaphoretico zu promoviren, verordnete auch Nachmittags eine Emulsion ex sem. 4. frig. maj. ana drachm. j. papav. a. Unc. ß. cum aqu. fl. Tiliæ. Nymph. additis. antim. diaphor. & lapid cancr. und veranstaltete desselben Nachmittags die Hälfte zu verbrauchen. Den 22. vernahm ich, daß noch alles in statu quo auch die gantze Nacht keinen Schlaff gehabt. Drauf gab ihr Ess. alexiph. Stahl. cum Spir. Nitr. ana und noch eine Dosin von obigen Pulv. Bez. Cinnab. cum Nitr. Nachmittags ließ ihr einen Umschlag umbs Haupt machen ex Sem. papav. a. Medull. pan. & HB. sempervivi conquassat. und verordnete die übrige Emulsion vollends zu verbrauchen. Den 23. früh. wurde mir referiret, daß sie gar wohl geruhet, ohnerachtet sie die übrige Milch, weil sie säuerlich worden, nicht brauchen können: Nur

Nur die Hitze würde grösser und bekähme fast härteren Durst, mit der Anfrage, ob sie ihr solten zu trincken geben. Hierauf gab ich zur Antwort, daß sie ihr cerevisiam secundar. nach Nothdurfft reichen solten, wenig und offt dabey, verschlagen, würde ihr nichts schaden. Nachmittags wurde ich aufs Land gefordert, verordnete dahero mit der Essent. alex. cum Spir. Nitri dulc. zu continuiren, verließ noch zwey Pulv. Bez. Cinnab. Nitrat. mit der Veranstaltung Patientin in gelinden madore zu erhalten, so auch glücklich promoviret worden. Den 24. Morgens um 4. Uhr bekommet sie in Mixillarum musculis einen spasmum, so den Mund feste zuschloß, daß sie nicht reden konte. In meiner Abwesenheit bitten sie Herr D. N. zu ihr zukommen, und weil es sehr gefährlich schiene, für diesen Zufall was zu verordnen. Herr D. N. anstatt er ihr assistiren sollen, Calumniirte er, und scheuete sich nicht zu sagen, ich hätte ihr zum schlaffen eingegeben und Patientin in eine Schlaffsucht gestürtzet: Nun solte er helffen und mich klug machen, wolte nun nichts verordnen, sondern sagte, daß hiebey nichts zu thun sey, ausser wenn sie wieder etwas zu sich kähme, wolte er Venam in fronte seciren lassen, und da er meine Medicin öffters gekostet, hat er selbe gar mit nach Hause genommen, vieleicht aus keiner andern Absicht, als mich mit selber bey denen Anwesenden verdächtig zu machen. Ebenfalls noch den 24. Morgens um 7. Uhr retournirte ich selbe der und wurde alsbald zur Patientin zu kommen ersuchet. Ich fand wiezwar sprachloß, doch dabey in solchem Stande daß die sensus noch sui juris waren. Und dieses collegirte daraus 1) wenn zwey Personen vor dem Bette mit einander redeten, sie alle mahl auf dem die Augen wandte, so da redete.

2) Wann eine Fliege aufs Gesicht kam, suchte sie das Schnupf-Tuch, so bey ihr im Bette lag, hervor und verjagte das insectum.

3) da sie vermerckte daß ihr das Halstuch etwas locker um den Halse, zohe sie die Nadel heraus, sahe selbe an und da sie etwas gekrümmet drückete sie selbe schwischen die Zähne, boge sie gleich und stach ihr das Halstuch genau wieder um den Halß zu. Ubrigens war respiratio neque difficilis neque cum stertore sed libera, diaphoresis blanda & naturalis. Auch eröffnete sich der Leib wehrender Kranckheit über den 2. oder 3ten Tag.

Hierauf wurde mir die Begebenheit mit Herr D. N. erzehlet. Die Venæ Sectionem 9ten Tage war mir höchst verdächtig. Verordnete dahero Vesicatoria spasmum theils zu deriviren, theils zu solviren. Da ich

ich kaum weg bin, kommt der Herr D. N. so bald er die Pflaster gewahr wird, fraget er was das sey, darauf sie ihn berichten, es wären Blasen-Pflaster, so ich auflegen lassen. Saget er gantz verächtlich, worzu das Gemansche diene: doch resolviret er sich bald wieder und offeriret seine Dienste, daß wann es mir gelegen, er der Cur mit beywohnen wolte. Des Nachmittags, da ich zur Patientin kahm, referirten sie mir solches, ich willigte drein, schickte selbst, ließ ihn zur conference ersuchen. Die Fran Doctorin aber ließ antworten: Ihr Herr sey nicht zu Hause, habe aber verlassen daß er nicht kommen würde, hätten sie einmahl D. G. angenommen, möchte er auch curiren. Ich ließ es mir gefallen und erwartete nur die Zeit bis die Vesicatoria angezogen. So bald solche operiret, sihe da redete die Stumme und zwar mehr, als mir lieb war; in dem sie continuirlich laut betete. Die Vigiliæ hielten an. Ich verordnete Ess. Castor. cum Liq. C: C. succ. weil ihr aber der Geruch zu wieder und es zu nehmen weigerte, substituirte ich Ess. dulc. Hallens. ließ ihr alle 2. Stunden 20. Tropffen geben. Den 25. verordnete wieder eine Emulsion ex Sem 4. frig. maj. ana drachm. j. Sem. papav. a. drachm. ij. cum aqu. Cordial. addito Antim. diaph. lap. cancr. ana Scrup. Hierauf kriegte sie Ruhe, die noch übrigen Sympt. removirte, per Pulv. Bez. Cinnab. & Tinct. Bez. W. so auch von Tage zu Tage remittirte und Patientin auch jetzo ihre vorige Gesundheit vollkommen erlanget.

Aus diesen Casu habe also folgende Anfrage an eine Hochlöbliche Medicinische Facultät ergehen lassen und mir hierüber Dero hohes Gutachten ausbitten wollen.

1) Ob diese Patientin Febri continua laboriret?
2) Ob diese translatio ad maxillas die nono, da die diaphoresis wohl von statten gangen, auch respiratio libera gewesen, absolut pro malo omine zu halten?
3) Ob Herr D. N. ich will nicht sagen der Modestie, sondern der Medicinal-Ordnung gemäß sich aufgeführet, da er in meiner Abwesenheit calumniiret, auch meine Medicamente mit sich nach Hause genommen?
4) Ob bey dieser histor. morbi, Ven Sect. die nono salva conscientia habe können gerathen werden, und ob die

Vesica

Vesicatoria hierbey plane de nihilo und ein Gemansche zu nennen gewesen?

5) Ob wohl aus erwehnten circumstantien Lethargus, tum per se, tum a narcoticis inductus, habe können subsu. miret werden?

Wie ich nun hoffe, selbe werden geruhen, meiner Bitte hochgeneigt zu deferiren: also werde nebst Erlegung schuldigsten honorarii in allem respect verharren

G. den 3. Dec. 1720.

G. G. Dr.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus den an unsere Facultät berichteten Casu, haben wir überhaupt ersehen, welcher gestalt im abgewichenen Jahr den 16. Octobr. eine Fr. von 34. Jahren, Cholerico Melancholici Temperamenti mit einem febrilischen affect unter einem Schauer und darauf erfolgten Hitze befallen worden, welcher auch die folgenden Tage unausgesetzt angehalten, ohne daß in denen ersten Tagen einige nöthige und diensame Mittel darwieder wären gebraucht, biß den 19. Octobr. und also den vierdten Tag etwas zu laxiren genommen wurde, welches nachdem es seinen effect gethan, dennoch das Fieber nicht vermindert; allermassen dasselbe mit mehrerer Hefftigkeit angewachsen, bis erst den 21. dito, und also den sechsten Tag Herr D. G. dazu erfordert worden, welcher mit Pulveribus, Emulsionibus, und Tincturis præparantibus, temperantibus und diaphoreticis den ordentlichen Lauff dieses Fiebers, nebst der nöthigen Ausführung materiæ febrilis zu befördern gesuchet; wie dann dadurch die intendirte diaphoresis erlanget worden: diesem ungeachtet aber so ist in Abwesenheit vorgedachten ordinarii Medici den 9. Tag früh, nemlich den 24. dito, ein starcker spasmus in musculis maxillarum hierauf erfolget, vor welchen die Frau Patientin der Sprache sich nicht bedienen können, ob zwar aus gründlichen Kennzeichen der unverletzte Verstand wahrzunehmen gewesen: da nu wegen dieses Zufalls in Abwesenheit des ordinarii ein anderer Medicus Herr D. N. requiriret worden, so wurde von diesem vorgegeben, als ob der erstere Medicus der Patientin durch Schlaffmachende

chende Mittel eine Schlaffsucht verursachet, dahero dieser zugezogene Medicus eine Venæ Sectionem in fronte vorzunehmen, entschlossen, indessen des ordentlichen Medici seine verordnete Medicamenta gekostet und mit nach Hause genommen: nachdem aber Herr D. G. wieder zurück gekommen, und seine Frau Patientin in solchem Zustand gefunden, so hat sich die Kranckheit nach einem verordneten Vesicatorio und obgedachter erstern remediorum Fortsetzung durch Göttlichen Seegen nicht nur allein mit diesen verdächtigen Symptomate gemindert, sondern völlig resolviret und mit erwünschter Genesung der Patientin geendiget: da nu Herr D. G. von Herr D. N. ungeziemend beurtheilet und verkleinert zu seyn vermeinet, so sind unserer Facultät folgende Fragen, womit der erstere seine Ehre und gute Erfahrung zu retten gedencket, vorgelegt, und zu gründlicher Endscheidung übergeben worden, welche wir nach Collegialischer reiflichen Untersuchung also beantworten:

Erstlich: Ob diese Patientin Febre continua laboriret?

So erkennen wir, daß nach allen diesen Umständen welche in der Historia morbi specificiret, nemlich nach der anfallenden Frost und Hitze, einfallenden Kopf-Schmertzen, Hertzens-Angst, Schlafloßigkeit rc. dieser affectus Febris continua benigna gewesen, und zwar von dieser Art, welcherley im abgewichenen Jahre und dessen letztern Monaten im Lande gleichsam Epidemice oder rectius sporadice im Schwang gegangen: doch haben wir auch befunden, welchergestalt dieses Fieber gleich vor Erforderung des Herrn D. G. mit der inopportuna commotione alvi, so den vierdten und also indicatoria die geschehen, einiger massen sey perturbiret worden, daher typus irregulair gemacht, der Leib nachmahls nur alle 2. oder 3. Tage offen gewesen, und vermuthlich die excretio diaphoretica auch nicht ihren rechtmäßigen Fortgang gewonnen, sondern einigen Unordnungen unterworffen, zum wenigsten einmahl sensibel verhindert worden, welches hernach zu dergleichen spasmum oris mag Gelegenheit gegeben haben.

Zum andern: Ob diese translatio ad maxillas die nono, da die diaphoresis wohl von statten gangen, auch respiratio libera gewesen, absolut pro malo omine zu halten;

So urtheilen wir, daß dieser spasmus ein consectarium irregularis Febris decursus gewesen, welcher aus obbenannten Ursachen entstanden, besonders

sonders uns ex observatione mehrere dergleichen casus bekannt, allwo ob turbatum Febris typum, und wegen einer auch gelinden und unter dem Schweiß geschehenen Erkühlung, welche innerlich oder äusserlich erfolget, oder besonders wegen einer geringen und unbesorgten Bedeck und Erkühlung des Halses und der Arme, eben dergleichen spasmodicæ maxillarum und zuweilen auch colli & nuchæ constrictiones auch wohl rhevmatodei effectus sich geäussert: deswegen auch dieser spasmus ad anomalum Febris successum zu rechnen, welcher demnach mehr præjudicirlich und omineus als heilsam, doch nicht funestus gewesen, ob wohl derselbe dergleichen eventum nach sich ziehen können, wann die diaphoresis zugleich am gantzen Leib zurück geblieben wäre.

Drittens: Ob Herr D. N. der Modestie und der Medicinal-Ordnung gemäß sich aufgeführet, da er in Herr D. G. Abwesenheit calumniiret, auch dieses seine Medicamenta mit sich nach Hause genommen?

So beantwortet sich diese Frage von selbst, daß so ferne dieses, was in der Frage verfasset, geschehen, in diesen casu Herr D. N. sich vergangen, und ohne gründliche Ursach einig ungleiches Urtheil gefället; wie dann alle kluge, vorsichtige und Christliche Medici sich der Verlästerung und lieblosen oder unbilligen Beurtheilung anderer enthalten, vielmehr, wann ja einige Ursach sich in manchem casu finden möchte, (dergleichen doch in gegenwärtigem nicht vorkommt) dannoch alles zum besten zu kehren suchen, auch ohne speciale requisition sich alles übrigen Urtheils enthalten.

Vierdtens: Ob bey dieser Historia Morbi Ven. Sectio die nono salva conscientia habe können gerathen werden, und ob die Vesicatoria hierbey plane de nihilo und ein Gemansche zu nennen gewesen?

So declariren wir, aus alter und neuer erfahrnen und vorsichtigen Practicorum überflüssenden suffragio, ja aus eigener experience, daß in Febribus acutis continuis Ven. Sect. am neunten Tag nicht allein nicht nützlich, sondern auch gar schädlich sind, und dieses könte mit mannichfältigen rationibus erhärtet werden: und wann allenfalls bey der Patientin ein affectus soporosus gewesen, (welcherley doch nicht gegenwärtig war,) so würde doch diese späte Ven. Sectio dem libero febri decursui mehr

præju-

præjudiciret, als dem affectui soporoso einigen Vortheil geschaffet haben: da nu aber dieses Symptoma in gegenwärtigem casu ein vollkommener Spasmus gewesen, so hat sich rebus sic stantibus keine Ven. Sect. dazu geschickt, ist auch aus keinem signo einige solide indication darauf zu machen gewesen, besonders aus der gantzen specie facti nicht zu ersehen, wie eine dringende Vollblütigkeit zu dieser resolution hätte Gelegenheit geben können: welche, so ferne sie auch bey dieser Patientin gewesen, dennoch nono die nicht sicher mit einer Ven. Sectione hätte können alterirt werden, dabey man nicht leichter und gewisser einen schädlichen als nützlichen effect hätte zu erwarten gehabt. Vielmehr approbiren wir, das in praxi confirmirte experiment mit dem Vesicatorio in diesem casu, wodurch diesem spasmo eine offenbahre diversion gemacht, hiernebst aber unter dem fortgesetzten Gebrauch derer temperantium, und Bezoardicorum die nöthigen excretiones befördert worden, wie dann der gesegnete und heilsame Erfolg, solche Cur gäntzlich absolviret und approbiret, und könte nicht anders als mit einem unbilligen und abgeneigten Urtheil in dieser Cur, das gebrauchte Vesicatorium ein Gemansche genennet werden.

Fünfftens und letztens: Ob aus erwehnten circumstantien Lethargus, tum per se, tum a narcoticis inductus, habe können subsumiret werden?

So können wir in diesem casu keinen affectum soporosum erkennen, sintemahl dieser spasmus, mit welchem wohl innerliche mentales angustationes verknüpfft gewesen, mit einem Lethargo, ohne merckliche confusion nicht kan verglichen werden, zumahlen das Sem. Papav. alb. unter der Emulsion (welches auch nach so bald resolvirten spasmo continuiret worden) dieses Symptoma nicht erregen mögen: noch vielweniger würde sich dasselbe, so es ein Lethargus gewesen, so bald und noch denselben Tag haben curiren lassen, indem die affectus soporosi so geschwind nicht weichen, sondern ein schnell generirter spasmus, wann ihme rechtmäßig und zeitig begegnet wird, ehender sich vermindern lässet; welches auch in diesem affect erfolget: endlich so distinguiren sich affectus soporosi nach ihren wesentlichen Stücken gar leicht vom gegenwärtigem casu. Und dieses unser in ratione & observatione gegründetes Urtheil haben wir mit unserem Insiegel und Unterschrifft bekräfftiget: Gegeben Halle, den 24. Martii Anno 1721.

CA-

CASUS XLVII.

MENSIUM ET HÆMORRHOIDUM ANOMALIÆ CONJUNCTÆ.

Tit.

Ew. Magnif. Hoch Edelgeb. und Hochgelahrte Herren, habe hierdurch gehorsamstens ersuchen wollen, beygehenden, von einem Medico entworffenen Casum, ohnschwehr zu durchlesen, Collegialiter zu erwegen, und Dero Mediciniſches Gutachten darüber, insonderheit, ob, und durch was vor Medicamenta die Patientin, so vor und nach der Verheyrathung ihre *Menses* sehr *irregulair* gehabt und vorietzo ein Söhnlein von 12. Wochen stillet, auch sonst ausser dem quæstionirten morbo sich wohl aufbefindet ꝛc. curiret werden könne, um die Gebühr so Uberbringer abzustatten befehliget, förderſamst zu communiciren, dagegen und sonst alstets verharren werde

H. den 25. Nov. 1720.

A. A. M.

Relatio Affectus.

FOemina honesta 34. circiter annorum temperamenti sanguineo-Melancholici â teneris fere sedentariæ vitæ adsueta vino in prandio modice usa, obstructionibus alvi sæpius afflicta fuit, ideo Elix. P. P. paulo frequentius usa. Maritata tempore primæ gestationis hæmorrhagiam nariam habuit crebriorem, secunda & tertia vero gestatione & puerperio, loco hujus, hæmorrhoides se manifestarunt interdum sat largæ, cum ani condylomatibus, dolore summo, alvo obstructa, flatibus incarceratis &c. Ultimo, tertio nempe, puerperio per 2. menses nil de his sensit, postea vero iterum malum vetus se exeruit, tubercula ani & intestini recti valde dolorosa, interdum dura interdum molliora, obstructio alvi urget, calor internus & siccitas adest, ut fauces & labia etiam aridiores sint. Hæmorrhoides in-

terdum 3. vel. 4. dies fluunt, interdum paulo remittunt, mox redeunt, largiores. Medicus ordinarius ratione curationis ad plethoram minuendam V. S. instituere jussit, ad obstructionem levandam infusum fol. Senn. ordinavit, ad acrimoniam sanguinis temperandam temperantibus, absorbentibus, intermixtis nitrosis usus fuit, externe fotus calidos & unguenta lenientia ordinavit, clysteres patiens aversatur. Aliorum quoque externorum medicorum medicamenta in usum vocata fuerunt, ex quibus autem illa, ignotum mihi est. Consilium itaque requiritur, qua methodo patiens porro tractanda, & quibus auxiliis dolores sistendi & malum tollendum sit, ut Dna patiens restituatur & imposterum mali accrementum præcaveatur.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Wohl Edler Herr Commissions-Rath, Insonders Hochgeehrther Herr.

Nachdem wir dessen eingesandtes Schreiben, nebst der beygeschlossenen Relatione morbi in unserm Collegio durchgesehen, so haben wir befunden, wie dessen Ehegenoßin, eine Person sanguinisch-und Melancholischen Temperaments von 24. Jahr alt, der Zeit an einem solchen Affect laborire, der mehr beschwehrlich, als gefährlich ist, dessen Anfang bey einem sehr unordentlichen Fortgang der monathlichen Reinigung noch vor geschehener Verehligung bestanden, wobey vielfältige Verstopffung des Leibes sich eingefunden, welchem abzuhelffen das Elix P. P. offtermahls gebrauchet worden; als aber nach geschehener Verehligung die erste Schwangerschafft erfolget, so hätte sich unter derselben ein öffteres Nasen-Bluten geäussert, welches bey der andern und dritten Schwangerschafft sich in den güldenen Aderfluß verwandelt, der nicht nur allein seinen genugsamen Fortgang gehabt, sondern auch mit schmertzhafften tuberculis ani, Verstopffung des Leibes und verhaltenen Blähungen verknüpffet wurde: Nachdem nun unter der dritten Schwangerschafft sich eben dieser beschwerliche und schmertzhaffte motus und fluxus hæmorrhoidalis abermahl eingestellet, so ist vor rathsam erachtet worden, von unserer Facultät ein Informat einzuholen, wie diesem Zufall dergestalt gerathen und geholffen werden möchte, daß so wohl bey gegenwärtigen, als zukünfftigen Zeiten mit sicherheit diese

Beschwehrnisse gemindert oder gar verhütet würden: diesemnach haben wir erkant, welcherstalt gegenwärtiger unordentlicher oder anomalus fluxus hæmorrhoidalis, mit denen anomaliis mensium seine völlige Verbindung habe, daher der Ursprung des jetzigen Zufalls aus dem vorhergegangenen unordentlichen und unzulänglichen fluxu mensium gar deutlich zu leiten ist: denn gleichwie wegen der ehemahligen zu viel sittsamen Lebens-Art oder vitæ eine hinderliche Verdickung des Geblüts gehäuffet, hingegen durch den öfftern Gebrauch des hitzigen Elix. P. P. so wohl die humores starck erreget, als auch der Leib und die loco hæmorrhoidalia durch die grobe und unverbesserte aloem hefftig stimulirt, anbey aber auch durch eben dieses Medicament die stricturæ spasticæ intestini recti vermehrt, und die folgende Verstopffung des Leibes bestättiget worden, welches sonsten dergleichen Aloetische compositiones zu verursachen pflegen, also ist das negotium mensium unter solchen Umständen mehr turbirt, als befördert worden: daher es sich gefüget, daß unter der ersten ingravidation solcherley ungewöhnliche, und aus andern locis und regionibus sich löfftende motus und fluxus menstrui, sich eingefunden welche aber unter einem beständigen unordentlichen und verkehrten Fortgang gestanden, allermassen dahin die öfftern hæmorrhagiæ narium und hæmorrhoidales profusiones zu rechnen sind: Alldieweilen aber die mit denen irregularibus motibus hæmorrhoidalibus verknüpffte Symptomata sehr beschwerlich und schmertzhafft sind, so ist vornemlich dahin zu sehen, daß solche verkehrte Bewegungen in Ordnung gebracht, aber auch daß die dabey beharrende Dickheit des Geblüts verbessert, und die Unterlauffende Symptomata gemindert würden: Hiebey ist aber billig die vorsichtige Sorge zu tragen, daß nicht solche unordentliche motus menstrui und hæmorrhoidales mit adstringentibus, narcoticis internis, incorrectis Aloeticis und scharff treibenden Mitteln mehr erreget und gefördert werden, wobey auch allerdings der Gebrauch der jungen Weine überhaupt, vornemlich aber Thüringischen Weine zu unterlassen, welche sonst vermögend sind die ordentlichen motus hæmorrhoidales in Unordnung zu setzen: damit aber nach Unterlassung solcher undienlichen Mittel die übrige Cur besser und richtiger zu einem erwünschten Effect komme, so erachten wir vor allen nöthig zu seyn, daß der Leib seine tägliche und ordentliche Oeffnung erlange: Und ob wol in diesem Fall erweichende und gelind roborirende Clystiere sehr dienlich wären, so können doch bey aversion derselben andere gelind laxirende Mittel subordiniret werden, wobey wir die passulas laxativas, das infunsum Rhabarbari cum passul. maj. & minoribus,

oder das infusum Rhabarbari cum cort. aurant. & arcan. Tartari vor dienlich und nützlich erkennen; Nebsthin müssen die Aderlässe, und zwar auf dem Fuß, nach erforderung zwey bis dreymahl des Jahres fortgesetzet werden: und zwar ermessen wir, daß die Aderläß auf dem Fuß destomehr nöthig seye, weil ohnedem die motus menstrui und hæmorrhoidales irregulair sind, und leicht von ordinariis locis excretoriis können abgeleitet, hingegen aber zu grössern Præjudiz der Gesundheit mit mehrern irregularitäten in die nobiliores superiores partes seduciret werden. Ferner ist in diesem Fall eine mehrere Bewegung des Leibes mit mehrerm Gebrauch des Geträncks zu recommendiren, dergestalt, daß man keinen solchen potum erwehle, der zu ferneren flatulentiis weiter disponire; Gleichwie der potus Thee mit etwas von cort. citri oder Cinnam. oder Aniso stellato vermischt, dienlicher ist, als Coffee. Uber dieses sind zu solcher Zeit, wenn die motus und fluxus hæmorrhoidales sich einfinden, öffters zu gebrauchen, die pulveres antispasmodici aus oc. cancr. antim. diaph. nitr. und cinnabar. bestehend, gleichwie über den andern oder dritten Tag mit solchen pulveribus das Ext. Castorii exigua quantitate kan in Gebrauch gezogen, oder von Extr. Chaccarill. 2. oder 3. gr. eingenommen werden. Dahin ist auch dienlich eine Essentia roborans ex Essent. Caryophyllat. Gent. rubr. Chaccarill. und Millefol. part. æqual. 40. gtt. 1. oder 2mahl des Tages zu gebrauchen. Damit aber denen schmertzhafften protuberantiis hæmorrhoidalibus Hülffe und Linderung geschaffet werde, so verordnen wir Cataplasmata ex emollientibus & resolventibus speciebus cum lacte parata, welche mit etwas Camphoræ und Croci können versetzet werden, auch sind hiezu dienlich das Liquamen fl. Verbasci. mit dem oleo chamom. lil. alb. hyoscyam. mastichin. nebst etwas wenigem Camphoræ und croci vermischt. Es sind die fotus, so wohl humidi als vaporosi emollientes & lineter nervini hierbey zu gebrauchen, nicht weniger kan das Emplastrum Vigon. cum Mercurio mit etwas weniges von Camphora, Croco, flor. sulpuris und oleo hyosciam. vermischt applicirt werden. Zu eben diesem Zweck möchte nützlich erfunden werden, ein linimentum ex oleo fl. verbasc. lil. alb. laurin. ovor. sperm. ranar. s. ol. express. papaver. mucilag. sem. psyll. etwas weniges von oleo hypericon. auch etwas von Camphora und croco; hieher gehöret rad. scrophulariæ cum lacte decocta und zwischen Tücher warm aufgeschlagen, welches sonderlich *Henr. ab Heer in observat. med. oppido raris. lib. 1. observ.* 20. recommendirt und sonst öffters in praxi seine Dienste

gethan,

gethan, auch würde man Gelegenheit haben können, in diesem Casu ad mariscas hæmorhoidales dasjenige Experiment des Herrn *D.* Wedels zu probiren dessen *in Miscell. A. N. C. Dec. 1. anno 2. obs. 195.* als eines certissimi amuleti Meldung geschicht, nemlich Fabariam oder Telephium an dem Hals zu tragen, oder an die Bein zu binden: ausser allen diesen Mitteln, wird auch nöthig seyn, inskünfftige so wohl per curam diæteticam & pharmaceuticam als auch ex justo usu rerum non naturalium, den ordentlichen Fortgang derer mensium zu befördern: Uber dieses werden auch moderata balnea und insessus, wenn vorher der Leib offen ist, so wol ad negotium mensium als hæmorrhoidum ihre erwünschte Dienste leisten. Wenn nun unter göttlichem Gedeyen solche remedia nebst guter Diæt, ordentlich gebraucht werden, da wir in der Diæt alle solche Speisen untersagen, welche schwer zu verdauen, und denen primis viis beschwerlich sind, hingegen einen genugsamen potum und modicum vini boni usum erlauben, so zweiffeln wir keines weges an einer erwünschten Restitution: Uhrkundlich haben wir dieses unser Consilium Medicum mit Unterdruckung unsers Facultäts Insiegel ausfertigen und bestätigen wollen. Halle den 30. Novembr. 1720.

Epicrisis in Casum XVLII.

QUod Menses variis insolitis moliminibus & eruptionibus suam ataxiam testentur, quotidianis constat observationibus; inter illas Menstrui negotii evagationes singularem meretur attentionem, Hæmorrhoidalium motuum complicatio, quæ in attenta Praxi haud raro occurrit: utut vero Mensium conversio intra pectus & ad ventriculum non infrequens est, tamen hæc transfiguratio, cujus hoc loco seorsim reminiscor, perinde cognita & ulteriori scrutinio commendanda est: prior illa motuum menstruorum in pectus & hypochondria evagatio magis junioribus & extra matrimonium versantibus fœminis familiaris est; posterio complicatio Mensium cum Hæmorrhoidali processu magis maritatas affligit fœminas: sicut vero in genere ad ejusmodi evagationes illi irregulares motus & vitia Mensium spectant, sive ante matrimonium, sive sub illo suas afflictiones intulerint, tamen seorsim speciales quædam causæ ad hasce hæmorrhoidales complicationes contribuunt; videlicet temperamentum conjunctum Melancholicum, quod ejusmodi hæmorrhoidalibus invasionibus facilius expositum existit; deinde usus promiscuus & largus aloeticorum, quamvis emendatorum, tanto facilius vero minus correctorum & cum aliis calefacientibus aut humores valde commoventibus medicaminibus commixtorum remediorum, cujus qualitatis est famigeratum illud Elixir. P. P. quod alias valde motus hæmorrhoidales provocat; porro ipsum negotium matrimoniale quod sub ejusmodi fluctuatione mensium in aliena & proxima maxime loca invitavit hæmorrhagicos hosce motus: unde Hæmorrhoides in fœminis cœlibibus admodum raræ, in maritatis haud infrequentes existunt: cujus complicati negotii mentionem feci in *tractatu*

meo de Hæmorrhoidibus, ſub titulo, de Hæmorrhoidibus Fœminarum: & reminiſcor hoc loco alicujus notatu digni caſus, qui mihi in hac civitate ante brevem temporis terminum in praxi medica contigit, ubi ferme per ſesquiennium fœmina quædam Menſtrua una periodo prodigo Menſium fluxu, altera vera periodo menſtrua copioſa & plane excesſiva hæmorhoidali profuſione laboravit, quæ anomala purgatio per tantum temporis ſpatium ita duravit, ut fœmina illa interea negotiis ſuis defungi potuerit, ni durante tali extraordinaria ſanguinis commotione & evacuatione admodum enervata fuerit; in cauſas hujus converſionis & complicationis menſtruarum & hæmorrhoidalium purgationum hoc loco inquirere haud placet, quoniam in ante citato tractatu ſub titulo de *Hæmorrhoidum & Menſium conſenſu* hæc conſideratio ſufficienter explicata fuit: illud interim hoc loco notare volui, quod in ejusmodi caſibus prædictæ cauſæ, ad ejusmodi Menſium Anomalias disponentes, ſollicite evitandæ & regulares motus denuo invitandi ſint: hæmorrhoidali fluxui fœminarum directe reſiſtentia remedia maxime nocent, & hujus minus conſultæ Hæmorrhoidum ſuppreſſionis cum floribus lapid. hæmatites exemplum mihi innotuit, ubi fœmina exinde in epilepſiam hyſtericam delapſa fuerat: Uterque enim & Menſium & Hæmorrhoidum fluxus valde delicatus eſt, quæ intricata ſenſibilitas tanto magis in complicato tali affectu anomalo augetur, ut tanto facilius in ejusmodi complicati morbi cura minus providus, ſeu potius audaculus medicus graviter impingere & cum vitæ periculo experimenta ſua facere poſſit; quemadmodum mihi exempla conſtant, quomodo ſub ſimilium affectuum famoſa cura per uterina calida, caſtorina, adſtringentia & ſedativa, modo hydrops aſcites, modo hectica lethifera provocata fuerint: quare in epiphonemate accuratam attentionem & prudentem curam in ejusmodi affectibus commendare debeo.

CASUS XLVIII.

MENSIUM ANOMALIÆ CONVULSIVÆ

Relatio Morbi.

Als Anno 1715. Dienſtags den 3. Sept. eine gewiſſe Fräulein gegen Abend aus dem Schwalbach, woſelbſten ſie das mineraliſche Waſſer auf Einrath ihres Herrn Medici ord. getruncken, allhier in Franckfurt angekommen, und ſich nicht wohl befunden, hat mittlerweile d. 7. Sept. darauf der Medicus, ſo zu derſelben erfordert worden, dieſelbe morgens um 9. Uhr in einem harten Paroxyſmo angetroffen, derſelbige hat beſtanden in hefftigen motibus hyſterico-ſpaſmodicis, welche per viciſſitudines bald die Arme, denn die Schenckel, bald die Lufft-Röhre und übri-

übrige Glieder sehr concutiret, sonderlich aber das Haupt und Rücken, mehrmahlen motu opisthotono rückwärts sehr gezogen, und in den Augen erstarren, und in dem Mund oris hiatum exerta lingua &c. verursacht, zugleich aber das Haupt dergestalt eingenommen, daß die Fräulein alles dessen was vorgegangen, nach dem paroxysmo sich nicht gnugsam besinnen können, welches accidens schon vorhero einige mahl, dem Bericht nach dieselbe befallen haben solte. Weilen nun die Fräulein sehr Blutreich, von 17. bis 18. Jahren, und der fluxus Menstruus nun bald zuvermuthen stunde, so ist resolviret worden nach dem paroxysmo eine Ader auf dem Fusse zu lassen, darneben ist hier ein Pulver aus Castoreo & Nitro zu verschiedenen mahlen gegeben worden, wobey sie auch diesen Tag und die folgende Nacht ziemlich wohl befunden. Auf weiteres Untersuchen des Zustandes, hat ein Fräulein bezeugt, daß die grossen Schmertzen im Rücken und Unterleibe, mehrmahlen vor dem paroxysmo empfinde, wann aber der Zustand sie würcklich befalle, denn werde das Haupt so sehr eingenommen, daß sie nichts mehr wissen, noch auch, wenn der paroxysmus vorüber, des vergangenen sich in keinem Stücke besinnen könne, und daß sie grosse Mattigkeit des gantzen Leibes und Blödigkeit des Gesichts verspühre. Folgenden Donnerstag hat sich der fluxus mensium wie gewöhnlich starck erzeigt, dabey so bald auch die Motus convulsivi sich starck eingefunden, doch mit verwechselten Umständen und intervallis, auch ungleicher Hefftigkeit, und haben so wohl der fluxus menstruus, als auch die öfftere convulsivi Motus folgenden Freytag und Sambstag bis auf den Sonntag sehr starck angehalten, als an welchem Tage nicht nur der fluxus menstruus zu Ende gegangen, sondern auch die Motus convulsivi mehr und mehr nachgelassen und die Fräulein in den Zustand kommen, daß sie wieder ein paar Stunden anfsitzen können, doch noch klagend über Haupt-Rück und Glied-Schmertzen.

Zu besserer Untersuchung und Examinirung dieses Zustandes, hat der Medicus præsens, über folgendes sich weiter informiret, und von considaration gehalten:

1) Daß diese Fräulein von 17. biß 18. Jahren, dabey von sehr guter Gestalt und lebhaffter Farbe sey, 2) daß sie die Einsamkeit liebe. 3) Das wenn sie sonst wohl auf ist, einen ungemeinen starcken appetit habe. 4) Daß dieser Affect zwar nun und mit der Zeit des fluxus menstrui kommen und ausgebrochen, doch aber 5) Anfangs theils nicht von solcher Hefftigkeit gewesen, als er nunmehro eine Zeit her sich angelassen, theils aber sonder-

sonderlich, daß dem Berichte nach, man schon in den jüngeren Jahren bey der Fräulein solche alterationes, die man vor Ohnmachten gehalten, und damahls nicht weiter attendiret, wahrgenommen. 6) Daß da sonsten bey der suffocatione uterina oder andern passionibus hystericis mehrentheils entweder eine plenaria suppressio Mensium, oder wenigstens die purgatio sehr wenig, wässerlich oder schleimlich zu seyn pflegt, in Gegentheil, bey dieser Fräulein der fluxus Mensium copiosus sey. 7) Daß in dem paroxysmo die Fräulein noch zur Zeit die Daumen nicht eingeschlagen, wie sonsten bey denen Epilepticis geschiehet. 8) Daß durch Schrecken, Brast, vornemlich durch Zorn dieser Affect ungemein irritiret und dessen paroxysmi sehr exaspiret werden. Daß die Fräulein, die Tage über, da sie diesen Affect verspühret, sich aller Speise ausser der Fleisch-Brühe, enthalten müssen: weiln sie sonsten sogleich hefftige insultus verspühret, wann sie etwas Speise zu sich nimmt. 10) Daß die Fräulein alle zuckrichte süsse Sachen, höchst schädlich befinde, sowohl als den Wein und saure Sachen. 11) Daß die Fräulein sehr zu den Obstructionibus alvi geneigt sey, welche vielmahl biß in den 8. und 12. Tag continuireten. 12) Daß die Fräulein so eben vor den letzten Access allhie in Franckfurth, die Schmalbacher Sauer-Brunnen-Cur gebraucht habe, ohne daß sie einige Linderung davon empfunden 13) Daß ehe der paroxysmus kommt, die Fräulein über oben bemeldete Umstände, ein frigus extremorum, Schmertzen im Unter Leibe, um den Nabel und Rück-Creutz; so dann kommt Schmertzen, Dunckelheit des Gesichts, zuweilen ein Krabbeln oder Crispaturam in denen Extremitatibus, als in dem lincken kleinen Zehn, oder den kleinen Finger (welches nach und nach zum Nabel, zum Hertz-Grübchen und dann in das Haupt steiget) zuweilen pandiculationes und Ausdehnen der Glieder, zuweilen oscitationes oris verspürte.

Nachdem nun die angeregte monathliche Reinigung, diesesmahl völlig vorbey gewesen, und die Fräulein wie vorgemeldet, sich ziemlich wohl befunden, hat sie zwar so gleich ungemeinen starcken appetit und dabey guten Schlaff gehabt, die Motus Spasmodici aber sind nicht so gantz vergangen, sondern es haben sich täglich öfftere momentanei insultus der Glieder, sonderlich die motus spasmodici opisthotoni, auch unter ihren reden und thun verspühren lassen, so doch gleichsam in einem moment vorbey gewesen; so hat auch die segnities alvi ad plures dies continuiret, und dann endlich hat die Fräulein damahlen die warme Stuben in wenigsten nicht vertragen können: weilen sie gleich hefftige Wallungen des

Geblüts

Geblüts und Bangigkeit am Hertzen empfunden. Weilen man nun denen bey folgendem fluxu menstruo zu befürchten stehenden abermahligen hefftigen Symptomatibus nach Möglichkeit vorkommen wolte, hat Medicus præsens præmissis pilulis laxativis ein pulverem ex Chalybis crudi limat. gr. viij. pro dosi gemischt mit dem Specifico Cephal. Castoreo und Nitro anfangs einmahl des Tages, Morgens nüchtern, nachdem auch Nachmittages zu 5. Uhr zum andernmahl und vor der Mahlzeit das Elixir aperitiv. Clauderi cum Tinctura Castorei gemischt zu geben verordnet, welche Medicamenta die Zeit durch so guten Effect gehabt, daß sich die Fräulein nicht nur intermedio tempore, munter und wohl befunden, sondern auch zweymahlen der fluxus menstruus, obwohl sehr starck, aber doch ohne sonderliche hefftige Symptomata, vorbey gegangen und die alvi segnities etwas nachgelassen, neben diesen Medicamentis internis hat man nach vielen Zureden die Fräulein disponiret bey anhaltender Leibes-Verstopffung, einige mahl ein Clysterem zu gebrauchen, welche auch anfangs guten effect, quod alvi solutionem, gethan, als man aber verspühret daß mehrere Unruhe des Leibes, und circa præcordia anxietates, bey Gebrauch derselben entstehen wollen, hat man selbige bishero unterlassen müssen. Ferner ist propter sanguinis abundantiam, in dem 2ten und 3ten periodo lunari, auf dem Fuß eine Ader gelassen worden, welches auch in folgenden Zeiten noch zweymahlen geschehen. Nachdem nun die Fräulein bey zwey Monat lang bey dem pulvere Chalybeato sich ziemlich leidlich befunden und nunmehro der Typus Mensium zum dritten mahl sich wieder herbey gemacht, hat die Fräulein angefangen sich wieder übeler zubefinden, hat über das Haupt und übrige Glieder mehr als sonsten geklagt und Dummigkeit im Haupte empfunden, und als der fluxus Mensium sich wieder würcklich erzeiget, haben sich nicht nur die vorgemeldete Zufälle alle wieder eingefunden, sondern sie seynd auch ungemein hefftig gewesen, und hat sich diesesmahl als ein sonst unbekandtes accidens ein sehr ängstiges Schreyen, wie bey sehr grossen Schmertzen geschiehet, zu denen andern Symptomatibus gesellet: daß sie vielmahl ja wohl alle viertel oder halbe Stunde, mit allen Kräfften so hefftig geschrien, daß man befürchten müssen, es möchte die Brust daher einigen Schaden nehmen, von welchen doch, wie auch von denen andern Symatomatibus nach dem paroxysmo die Fräulein nichts gewust, doch in nachfolgenden Tagen bezeigt, daß sie circa scrobiculum cordis vorhero um selbige Zeit grosse Schmertzen empfunden, dadurch würde ihr der

 Athem

Athem immer kürtzer, biß es zum Schreyen käme, welches sie nicht einhalten könne, nach welchem Schreyen der gantze Leib geschüttert. Als der dritte periodus vorbey, hat man mit dem Chalybe eingehalten, weilen die Fräulein eine aversion davor bekommen, und nur einen pulverem ex Specif. Cephal. & Nitro. præpariret, mehrmahlen gegeben, biß der fluxus Menstruus zum 4ten mahl passiret, (welcher ohne Veränderung der accidentien vorbey gegangen) denn auf recommendation von einem hohen Ort, den pulverem purgantem catholicum Glauberi, mit dem Specific. Cephal. gemischt von 1. gr. biß nach und nach zu 3. gr. pro dosi erstlich 1. mahl, nach dem 2. mahl im Tage zu gebrauchen, und damit diesen und folgenden periodum zu continuiren, auch davon dieser Effect verspühret, daß erstlich die alvi durities sich geändert und solutio alvi, wo nicht täglich, doch über den andern Tag erfolget sey, zum andern daß zwar die hefftige Motus in membris, die vehementes jectigationes corporis, daß schlagen und Treten mit den Füssen, Armen und Rücken, und der motus opisthotonus capitis &c. bey folgenden fluore Mensium ziemlich nachgelassen, hergegen ist das Malum mehr innerlich getrieben, daß sie mehrmahlen einige Stunden salva respiratione & pulsu unempfindlich gelegen: durch alle die bißher gemeldeten Zufälle haben die Leibes-Kräffte dergestalt abgenommen, daß da die Fräulein sonst, wann der fluxus Menstruus vorbey gewesen, wieder ausser Bette seyn können, sie nunmehro wegen Mattigkeit nicht mehr aufseyn kan, sondern seit dem Christtag beständig im Bette liegen muß, und sind von selbiger zeithero die Zufälle auch so variabel gewesen, daß dieselbe sec. seriem & specifice alle zu referiren nicht wohl möglich seyn will: Folgende aber sind die vornehmsten.

1) Daß hefftige Ruffen und Schreyen, welches zwar eine Zeit her ziemlich nachgelassen doch aber nicht gantz aussen geblieben und noch erst kurtzens gar hefftig sich geäussert.

2. Daß zweyte ist, das die Fräulein mehrmahlen einige Stunden lang, zwar mit sanfften Puls und Respiration, absonderlich um den Anfang des paroxysmi, ohne Gehöre, Gesicht und Gebrauch einiger inner- und äusserliche Sinne lieget, und sind darbey die Füsse, auch offte der gantze Leib steiff, zuweilen aber kalt mit einem Schweiß, die Augen stehen weit offen und starre, ohne einige Bewegungen, zuweilen streckt sie die Zunge aus dem Munde, dann macht sie mit denen Fingern allerhand gesticulationes, verdrehet die Arme und Hände auf mancherley Weise,

streckt zuweilen die Finger, zuweilen den gantzen Arm gantz steiff aus, zu weilen schlägt sie die Daumen fest in die zugestreckte Faust, welches sie anfangs nicht gethan, ein andermahl hat sie bald mit dem rechten, dann mit dem lincken Arm und Hand, vielfältige Lufft-Streiche hinter einander gemacht, und zuletzt einen starcken Schlag auf den Leib gethan, dabey man wahrgenommen, daß gemeiniglich der Paroxysmus sich darmit vor dieses mahl, ob wohl bisweilen auch mit einem Schreyen einander mahl geendet habe. Zu einer andern Zeit, hat die Fräulein eine speciem singultus einige Stunden lang gehabt, der sich zwar nicht sonderlich laute hören lassen, man hat aber den motum singultientem an dem Halß klärlich gesehen, und wenn man sich nahe zu dem Fräulein geneigt, solchen gantz distincte in denen faucibus hören können, und dieses accidens ist kommen, nachdem das hefftige Ruffen schon eine geraume Zeit gewähret hatte; auf diesen singultum ist anfangs gleichsam, als eine Heisserkeit, oder raucedo vocis gefolgt, kurtz darauf aber die Stimme gantz weggegangen, auch wohl ein paar Tage lang aussen geblieben, ist aber nach und nach wieder kommen, doch hat vox articulata, zumahlen in der Teutschen Sprache, so bald nicht folgen wollen, die Frantzösische aber viel besser und deutlicher geflossen, und dieser Zufall ist mehr als einmahl wieder kommen, aber nun völlig vergangen. Ein andermahl hat die Fräulein in Paroxysmo die beyden Arme hinter sich unter den Leib gebogen, und gleichsam auf den Fäusten einige Stunden besessen, daß man sie auf keine Weise wieder herfür bringen können, biß mit dem Ende des paroxysmi auch dieser Spasmus nachgelassen, und dergleichen variæ actiones könten mehrere angeführet werden, weilen dieser affect nicht allezeit einerley Typum und Ordnung in principio und durante paroxysmo hält: also hat noch kürtzlich (nur noch eine variation zu gedencken) wann der paroxysmus kommen wollen, die Fräulein angefangen, auch unter dem Reden oder Spielen mit guten Freunden von einer Seite zur andern zu wancken und dieses nach und nach so starck, daß man Sorge tragen müssen, daß sie nicht aus dem Bette stürtze, darauf sie hinter sich gesuncken und in den paroxysmum gefallen, insgemein wird die Fräulein bey bevorstehendem paroysmo stille, empfindet mehr und mehr zunehmende Schmertzen in dem Wirbel, oder die Fräulein empfindet ein Grübeln, oder motum vermiculantem in kleinen Finger, welcher nach und nach zum Hertz-Grübchen, und dann in das Haupt kömmt, oder aber die Fräulein empfindet dergleichen motum undulantem in dem kleinen Zehen, welcher durch die

Waden in den Leib, woselbst er in regione uteri zunehmende Schmertzen verursacht, und von dar weiter biß in das Haupt steiget (doch bleiben die Schmertzen beständig in principio ossis sacri) auf dieses kommen Bangigkeiten am Hertzen, die Schmertzen im Hertz-Grübchen nehmen auch zu, der Athem wird mehr und mehr kurtz, das Haupt wird immer mehr und mehr eingenommen, die Augen bleiben offen, stehen starr, doch ohne Sehen, und die Fräulein liegt unbeweglich, welches mannichmahl etliche Stunden dauret, zuweilen zeitig nachlässet, intermedio tempore kommen oben gemeldete veränderliche Motus, die gesticulationes mit den Armen und Fingern, daß abscheuliche Stampffen mit den Füssen, das hefftige Schlagen mit den Armen, die gesticulationes des Leibes, der spasmus opisthotonus des Haupts, das Schreyen aus vollem Halse und allen Kräfften, auf dieses folget ein Schweiß und Zittern der Glieder und Erstarren der Füsse, doch bleibt der gantze Leib mit den Gliedern warm, kommt dann jähling wieder zu sich selbst und weiß von allem was vorgegangen meistentheils nichts, der Fräulein Bericht nach, dann weil die Fräulein gegen diejenige Persohn, welche ihr etwas unangenehmes oder verdrießliches in währendem paroxysmo redet oder thut, auch in eodem paroxysmo ein Mißfallen bezeuget, so hat es mannichmahlen Nachdencken und Vermuthung gegeben, es müsse nicht alle Empfindlichkeit oder Discretion bey ihr suspendiret seyn, und dieses so vielmehr, weil die Fräulein auch in dem hefftigstem paroxysmo dessen öffters ein Zeichen gegeben, auch nach dem paroxsmo ihre Reden solches ebenfalls öffters bekräfftiget, wann sonsten der paroxysmus vorüber ist, klagt sie zuweilen über ihr Elende in genere, sonderlich über Haupt-Schmertzen, meistentheils um den Wirbel und Rück-Creutz, sonsten hat sie ausser dem paroxysmo des Nachts sanfften Schlaff, bey 3 Monaten aber ist sie auch des Nachts nicht von dem paroxysmo frey geblieben, vielmehr wann die hefftigen motus bis gegen Mitternacht gewähret haben, ist doch das Ubel im Leibe nicht völlig hinweg, sondern es zeiget sich noch eine continua agitatio corporis, und wann die Fräulein Morgens gleichsam aus einem Schlummer sich eben reget, so recrudescireten die vorigen hefftigen Motus wieder, welche doch nach einer halben oder gantzen Stunde völlig nachgelassen, und dann kommt die Fräulein auch wieder völlig zu sich, doch bey einem Monat spühret man Morgens nichts mehr von diesem an ihr: sondern nur des Nachts, ehe sie in den Schlaff kömmt, übrigens ist der appetit gut, aber nicht so ausserordentlich starck, als wohl sonsten gewesen, kan auch ietzo weit mehr als sonsten die Wärme vertragen, das Gemüth

und

und der humeur ist jetzo sehr tractabel aber schwach, kan sich bey einer kleinen Sache leicht eyfern, fällt leicht von einem Extremo zu dem andern, da sie zuweilen niedergeschlagen und stille ist, kurtz darauf aber sich ungemein lustig bezeugt, singet, lieset und betet memoriter in beweglichen expressionen und ordentlichen connexionen, erbaulich mit lauter Stimme, endlich weiß sie auch und kan vorhero sagen ob sie ihr accident selbiges Tages haben wird, und ob es bald oder nach einiger Frist, wie auch ob sie es starck oder erträglich haben werde. Schließlich hätte zwar die Relation förmlich und mehr methodice concipiret werden sollen, man hat aber lieber dem statum und die accidentia wie sie bey der Fräulein vorgekommen, nur nude referiren wollen, um zu keinem præjudicio, welches die genaue ponderirung dieses affects hindern oder prædeterminiren könte, Anlaß zugeben. Noch ist zu melden, daß da die Fräulein beständig sich zu Bette halten muß, sie zwar mit unter den Leibe geschlagenen Füssen, sitzen und knien, keinesweges aber ohne Schmertzen die Füsse aus dem Bette hangen, oder gar stehen könne.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Auf dem an unsere Facultät übersandten Casum und darüber erfoderten Bericht, haben wir nach gesamter und reifflichen Uberlegung aller beschriebenen Umstände desjenigen Zustandes, worinnen eine gewisse Fräulein sich befindet, (die den 3. Septembr. 1715. aus Schwalbach in Franckfurt, nachdem sie vorhero sich des mineralischen Wassers daselbst bedienet, angekommen, und sich nicht wohl befunden, auch folgenden Tages von einem Medico in hefftigen motibus hysterico-spasmodicis angetroffen worden, welche bald die Arme, bald die Schenckel, Lufft-Röhre ꝛc. sehr concutiret, besonders aber das Haupt und Rücken mit einem motu opisthotono befallen, und an den Augen, Mund und Zungen allerley Veränderungen verursachet, auch das Haupt also eingenommen, daß alle Entsinnung dabey vergangen, als welcher Zustand dieses Fräulein öffters vorhero solle beunruhiget haben, die nach denen übrigen Gemüths- und Leibes-Umständen, weichlich, zärtlich, empfindlich und sehr vollblütig beschrieben wird ꝛc. ꝛc.) erkannt, daß diese Kranckheit nunmehro in einer würcklichen convulsione bestehe, die mit andern motibus spasmodicis abwechsele, und dahero eine irregularem & exorbitantem Mensium promotionem, die wir anomalias fluxus Menstrui nennen mögen, ausmache und erweise; welches zwar

anfänglich mit gelinden pathematibus, und vermuthlich um und nach dem ersten Ausbruch dieser Reinigung, die man vor Ohnmachten gehalten, vorgekommen, aber mit den folgenden Jahren dergestalt angewachsen, daß sie nicht nur allein in gelindern convulsionibus bestanden, sondern zuletzt auch in convulsivos epilepticos motus ausgebrochen, die sich mit denen omineusen Einschlagungen derer Daumen, Entgehung der Vernunft und äusserlichen Sinnlichkeiten, hefftigen Schreyen, gewaltsamen Schlagen und Ausstreckung derer Glieder, auch mit dem bey denen observatoribus bemerckten besondern Anfang und Anfall in denen äusserlichen Gliedern, als Zähen oder Fingern geäussert, auch das Gemüth und die übrigen Leibes-Bewegungen sehr afficiret, ja endlich die Fräulein gar unfähig gemacht, sich ausser dem Bett aufzuhalten, und mit einem alternante spasmo fixiori die Füsse dergestalt eingenommen, daß dieselbe nicht ohne Schmertzen die Füsse aus dem Bette hängen oder gar stehen könne. Dahero dieser affectus ausser seinem convulsivischen Anfällen, in einer Fortsetzung hefftiger spasmorum, so wohl zu einer Zeit vagorum als zur andern fixorum bestehet, und in seiner complication den gantzen Zustand desto nachdrücklicher, hefftiger und verwirter machet. Die Ursach dieses verwickelten Casus finden wir gar deutlich in dem negotio Mensium, darinn er sich concentriret, und mit demselben seinen Anfang und Fortgang nimmt: und sind dieses gar merckliche excedirende Bewegungen, welche dieses fluxus Fortgang prosequiren, dessen ersterer Ausbruch ohne Zweiffel und wie es der beschriebene Casus glauben heisset, mit sonderbahrer Beschwerlichkeit wird geschehen seyn, wozu vielleicht auch eine hæreditaria dispositio etwas befördern mag, die schon zur selben Zeit mit subtilen spasticis internis commotionibus den Ausbruch, unter vieler innerlichen Alteration und darzwischen gekommen Gemüths- und Leibes-Beunruhigung werden urgiret haben, wozu die Zärtlichkeit des temperamenti, die besondere Empfindlichkeit, und übrige weichliche education concurriret; dahero auch in dieser innerlichen Hinderung und Aufhaltung oder Abhaltung dieser so heilsamen evacuation aus der übrigen Zärtlichkeit des Gemüths eine Ohnmacht entstanden, bis endlich der gantze Zustand in eine so hefftige, unbeständige, ausschweiffende und excedirende Art ausgebrochen, darinnen mit aller Gewalt und in einer Gewohnheit fortgesetzte Unmäßigkeit, der baldige zulängliche, und nöthige Fortgang derer Mensium gleichsam genöthiget, und dadurch das gantze corpus innerlich und äusserlich, ja in unterschiedlichen locis excretoriis, sonderlich wo sonsten das Geblüt ausgeführet werden könne, so

wohl

wohl in der Brust als im dem Kopff, ja in den hypochondriis angegriffen wird, in welchem gantzen affectu vornemlich das genus nervosum, welches am ersten mit diesen motibus eingenommen ist, laboriret: Wann es aber unter allen diesen Umständen am allermeisten dahin ankommt, wie diesem weit aussehenden und pressirenden affectu abgeholffen werde, so urtheilen wir daß noch einige Hoffnung zur Genesung übrig seye, wo nur dem malo in guter Ordnung beygekommen wird, dann ob wohl sonst solcherley Zufälle gerne einzuwurtzeln pflegen, oder wohl gar in apoplecticos, paralyticos und hecticos successus & exitus zu verfallen, so kan doch durch GOttes Gnade solcherley Unheil vorgekommen werden, wann man zuvörderst sich vor vielerley verwechseltem Gebrauch der Artzeney hütet, und es nicht mit unterschiedenen experimentis aufnimmt, die nur die symptomata berühren, und nicht die Haupt-Ursache angehen. Diesemnach erachten wir für dienlich und rathsam, daß fürnehmlich die hinderliche obstructio alvi nebst der damit verknüpften flatulenz gehoben und befreyet werde, welches füglich geschehen mag, wan mann theils clysteres ex speciebus emollientibus & rad. Enulæ, Caryophyll. gent. rubr. herb. Meliss. Menth. Matricar. sem. fœnic. bacc. laur. Cort. aurant, & oleis lenientibus chamomill. amygd. dulc. theils remedia rhabarbarina entweder in substantia, oder concinnis infusis, auch wohl in extracto oder pilulas ex extract. Cochlear. Cent. min. absynth. C. B. gent. rubr. aristoloch. rot. miliss. chaccarill. G. ammoniaco, succin. alb. præparat. Mastich. Therebinth. coct. und 2. gr. aloës: anstatt solcher Artzeney auch dann und wann Tartarisata, als Terram foliat. Tartari, Tartarum tartarisatum, oder Magnesiam albam gebrauchet: wie dann am allermeisten zu sorgen ist, daß vor dem periodo fluxus menstrui der Leib seine richtige Oeffnung erlangen möge. Hienebst kan in derselben Zeit, ja unter derselben, allwo der fluxus menstruus zu erwarten, ordiniret werden, ein Pulver ex nitro, arcan. duplicat. M. Perlar. præparat. ana. gr. vj. & cinnabar. gr. iij, welches täglich 2. bis 3mahl zu repetiren; es wird auch nicht undienlich seyn, wenn man anstatt dieses Pulvers folgendes gebrauchte, Species de hyacinth. gr. iv. corall. rub. præparat. cort. Chaccarill. ana. gr. viij. m. täglich einmahl früh morgens in vehiculo simplici; So ist auch in solcherley Zustand und dergleichen temperamentis nützlich befunden worden, die Mixtura simplex zu 30. bis 40. Tropffen früh morgens, welche mit einem infus. Theiform. ex herbis millefol. meliss. beton. flor. salviæ, chamomill. vulgar. tiliæ bereitet, einzunehmen.

men. Auch ist öffters in solcherley convulsivis anomaliis Mensium von erwünschten effect befunden worden, die Mixtur aus der tinctura chaccarill. ℥ij und Ess. Millefol. ℥j. des Tages 2mal zu 30. Tropffen in simplici vehiculo, vor und unter dem periodo fluxus menstrui; auch kan zu gleicher Zeit äusserlich applicirt werden, Rec. pingued. Cati, axungiæ humanæ ana unc. j. castorei. drachm. j olei rutæ, salviæ, lavend. Major ana drachm. j. M. womit der Rückgrad zu schmieren; kurtz vor der eruptione Mensium auch wohl unter dem fluxu, wo er nicht zu hefftig und zu starck ist, können pediluvia Abends beym schlaffen gehen mit blossem laulichtem warmen Wasser gebrauchet werden, doch also, daß die Füsse nicht länger als eine viertel Stunde darinnen zu erdulden, damit nicht der übrige Leib sich gar zu sehr erhitze, wornach die Füsse nicht viel zu erkühlen, sondern im Bett zu erhalten sind. Solte man derer Stahlischen Pillen können habhafft werden, würden sie viel gutes in diesem Zufall præstiren, wenn sie kurtz vor dem Anfall, auch unter dem fluxu 4 oder 5 Tage hinter einander zu 15. Stück frühmorgends in Thee oder Coffee eingenommen werden. Anbey soll man das Fräulein mit so gar öfftern Aderlassen verschonen, und nur des Jahrs 2mahl nehmlich im Frühling und Herbst um das æquinoctium ausser dem fluxu mensium auf dem Fuß eine Aderlässe verstatten. Das Gemüth soll in keinem Stück beunruhiget, sondern in aller tranquillität erhalten werden; innerliche und äusserliche Erkühlungen sind fleißig zu meiden, auch vor medicamentis calefacientibus, volatilibus, opiatis, ja vor dem innern Gebrauch des Castorei in diesen ietzigen Umständen soll man sich hüten, weil es zu folgenden Erregungen des Geblüts veranlasset: So soll man sich ingleichen aller solcher Sachen enthalten, die in der Diæt zu Beschwehrlichen Blähungen dienen, oder sonsten auf andere Weise im Unterleibe Beunruhigungen verursachen. Beym Abend-Essen soll man sich aller möglichen Mäßigkeit befleissen, und lieber eines wenigen Gemüsses, dünner Speisen oder Brühen und Suppen bedienen. Solten diese vorgeschlagene Hülffs-Mittel ihren verhofften und erwünschten Endzweck nicht erreichen, so müste man gantz temperirte Thermas versuchen; doch wird unter göttlichem Gedeyen verhoffet, daß diese Methode einem glücklichem effect erreichen werde. Uhrkundlich haben wir dieses unser gegründetes Gutachten mit unserm gewöhnlichen Siegel bekräfftiget. Halle den 6. Sept. 1716.

Pro Illustratione præsentis casus videatur *disputatio mea de Mensum Anomaliis Convulsivis.*

CA-

CASUS XLIX.

ABORTUS FREQUENS PRÆCAVENDUS.

Tit.

Daß ich mir die Freyheit nehme an Ew. Hoch-Edelgebohrn. gegenwärtiges abzulassen, dazu veranlasset mich eine sonderbahre Angelegenheit, darinnen nechst GOtt auf Ew. Hoch-Edelgebohrn. ich und eine honette Dame ein sonderliches Vertrauen gesetzet haben. Es ist diese Dame von 23. Jahren, muntern Geistes und etwas hagerer Leibes-Constitution, im Anfange ihres Ehestandes, darinn sie sich 5. Jahr befindet, mit einem malheur, (welches ob es fluor albus zu benennen, ich Ew. Hoch-Edelgebohrn. judicio überlasse) incommodiret worden, nachdem Sie davon befreyet, ist sie 5 mahl schwanger geworden, allein die davon gehoffte Freude ist durch einen erfolgten abortum und denn præmaturam fœtus exclusionem im 8ten Monathe allemahl in Traurigkeit verwandelt worden.

Als Sie Anno 1717. mense Novembr. in den Ehestand sich begeben, so hat sich nach Verfliessung eines Viertel-Jahres folgende Incommodité und Beschwerlichkeit gefunden. Aus denen genitalibus ist eine schleimigte und gelbe Materie manchen Tag viel, manchen weniger geflossen, und hat ihr, wenn etwas fortgegangen, in denen labiis vulvæ hefftiges Schneiden und Reissen verursachet, und eine Rohigkeit gemacht, daß endlich kleine Knötgen, (verrucæ) wie einer Erbsen groß bey einander, als bey einem Eyerstocke (sunt ipsissima verba der Fr. Patientin) in denen labiis vulvæ gewachsen seyn. Nachdem unter Besorgung und Fleiß der Medicorum dieses malheur in so weit überwunden worden, daß der Ausfluß der schleimigten Materie remittiret, folglich die daher erstandene Schmertzen gelindert, und die verrucæ sich ausser einer, welche einer Schming-Bohnen groß gewesen, verlohren, so ist Sie anno 1718 gesegneten Leibes geworden. In solchem Zustande lebet Sie 3 Monate, darauf geht die Frucht von ihr. Vier Wochen zuvor hat Sie eine Reise von 32. Meilen absolviret und denn sich auf eine von 8. Meilweges gemacht, als Sie nach Franckfurt gelanget, so findet sich unter hefftigen Schmertzen eine hæmorrhagia

uterina. Das Geblüt ist anfänglich rötlicht, auf die letzte aber stinckigt gewesen. Unter Gebrauch des grünen Thee hört die hæmorrhagie den dritten Tag auf. Den 6ten aber findet sie sich wieder und geht darauf die Frucht den 8ten Tag mit hefftigen Wehen fort. Nach diesem erfolgten abortu, hat sich das tuberculum und excrescentia in vulva, welches einer Schming-Bohnen groß gewesen, verlohren.

Anno 1718. im Augusto bringt Sie eine Frucht von 8. Monathen in Peßkau todt zur Welt, daran ist ein unglücklicher Tritt im Weinberge schuld gewesen. Weil die Nabel-Schnur ist abgerissen gewesen so hat die Bademutter zu ihr gegriffen, umb die Nachgeburt, welche angewachsen gewesen, heraus zu bekommen.

Anno 1720. den 7. Jun. ward sie mit einer lebendigen Frucht von achthalb Monaten entbunden, die aber nicht länger als 22. Stunden lebte. Den Tag zuvor hat Sie hefftigen Schreck und Aergerniß gehabt.

Anno 1721. den 26. May. kam eine frühzeitige lebendige Tochter zur Welt. Denn ihrer Rechnung nach hätte Sie noch 6. Wochen gehen sollen. Das Kind hat nur eine Stunde gelebet. Drey Tage vor ihrer Entbindung haben ihr ihre Leute hefftiges Aergerniß gemacht.

Anno 1722. den 21. Mart. gebahr Sie einen lebendigen Sohn von achthalb Monathen, welcher wie die andern ein Sterbling war. Er starb in etlichen Stunden nach der Geburth an einem Steck-Flüßgen, welches er mit auf die Welt brachte.

Diese 4 Geburten sind sehr leichte bey Ihr gewesen, und ist Sie in einer halben Stunde unter vorhergegangenes Kneiffen und Rücken-Weh entbunden worden. Dabey ist zu vermelden, daß die 4te oder letztere Frucht von den vieren grösser und stärcker als die dritte, und die dritte stärcker als die andere, und die andere völliger und grösser als die erste gewesen.

Unter währender Schwangerschafft hat Sie denn und wenn eine Ubelkeit vermercket. Nach der Helffte haben sich Ohnmachten gefunden, und diese sind bey der letzten getragenen Frucht am stärcksten gewesen. Umb diese Zeit, nach der Helffte des Schwangerseyns, hat sie auch einen dolorem bald in der rechten, bald in der lincken Seite unter denen kurtzen Ribben gehabt, welche Sie ein Erschnacksen nennet, und vergleichet mit dem, wenn eines im Teige knetete, und die Hand herauszöge, daß es schnapffte. Umb den 7ten Monathe äussert sich dieses am meisten, und nach dem Schnacksen beweget sich die Frucht allemahl stärcker. Nach Gebrauch eines von mir bey der letzten Schwangerschafft verordneten pulveris carmi-

nativi

nativi ex ſemin. aniſ. fœnicul. carv. cum ſaccharo candi hat ſie Linderung bey dem angegebenen dolore empfunden, und ſo offt und viel, aber nicht ſo ſtarck das Schnackſen gemercket.

Und weil Sie dabey mit Verſtopffung des Leibes ſehr incommodiret worden, ſo hat Sie einen pulverem zu 2mahlen ex fol. Senn. SS. cum cremor tartar. ana ſcrup. ſem. gebraucht, davon Sie denn 2. Sedes gehabt hat.

Bey dem erſten, andern und dritten Schwangerſeyn, iſt alvus 4. 5. Tage lang verſtopfft geweſen. In der letzten iſt den andern, aufs längſte den dritten Tag ein ſedes erfolget.

Schlaff, Ruhe und Appetit zum Eſſen und Trincken iſt währender Schwangerſchafft gut. Den Coffee mit Milch auch ohne Milch liebet ſie ſehr, und iſt, früh und Nachmittags gewohnt etliche Schälgen zu trincken Ingleichen æſtimiret Sie das Weitzen-Bier, das auf Bouteillen abgezogen iſt, mehr, als das Gerſten-Bier. Wein und ſpirituöſe Waſſer, c. v. abgezogen, meidet Sie, weil Sie davon fliegende Hitze vermercket.

Nun befindet ſich die honette Dame wiederumb in geſegnetem Zuſtande, und iſt, wo Sie ſich nicht verrechnet, im 4ten Monate, und weil Sie nicht ohne Urſach beſorget, daß der partus anticipiren möchte; So habe Ew. Hoch-Edelgebohrn. hiedurch gantz gehorſamſt erſuchen wollen, Dero conſilium præſervatorium zu ertheilen, anbey zu eröffnen,

Was die vera cauſa prææmaturæ excluſionis ſey, und ob eine Aderlaß am Arme, und quo tempore bey ihrem Schwanger ſeyn nicht undienlich ſey?

Es ſind einige von denen Medicis auf die Gedancken gefallen, welche Peramatus hat, daß der ſemen mariti daran Schuld ſeyn ſolle. Andere haben accuſiret laxitatem ligamentorum uteri, und andere impuritates und inquinamenta uteri, deren Meynung mir am probabelſten vorkömbt. Ich erwarte aber Ew. Hoch-Edelgebohrn. gültiges Sentiment und ſtatte das davor fordernde honorarium mit gantz gehorſamſten Dancke ab, verharre

Cr. den 6. Julii
1722.

A. G. K.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Derjenige casus Medicus Practicus, welcher an unsere Facultät übersendet und hierüber ein informat erfordert worden, wurde nach Collegialischer Uberlegung dergestalt befunden, daß eine Dame von 23. Jahren muntern Geistes und hagerer Leibes constitution, bey dem Anfang ihres Ehestandes mit einem fluore albo behafftet gewesen, von welchem sie doch bald befreyet worden, dergestalt, daß sie hernach mehrmahlen concipiret und gebohren: Es habe aber sich gleichwohl vor der ersten Empfängnis welche 1718. geschehen, geäussert, daß aus denen partibus uterinis eine schleimigte, gelbe und scharffe materia unter vielem Schneiden und Reissen im Leibe, mit einer excoriatione genitalium und darauf erfolgten verrucosa & carnosa excrescentia in denenselben, geflossen; diese Beschwerung wäre also gemindert worden, daß hierauf anno 1718. eine würckliche conceptio erfolget, welcher fœtus im dritten Monat nach einer vorhergegangenen Reise abgegangen ist, wornach sich ein bißher in genitalibus gebliebenes tuberculum verrucosum verlohren, hierauf soll gedachte Dame eodem anno eine bey 8. Monat getragene Frucht, Mense Augusto todt zur Welt gebracht haben, wobey wir angemercket, daß der calculus der Zeit nicht accurat eintreffe, denn 1) 1717. Mense Novembr. hat die Dame Hochzeit gehabt, 2) ein viertel Jahr drauf hat sie den morbosum fluxum uteri bekommen, und zwar beyläufftig mense Februario; hernach soll sie 1718. wieder imprægnirt seyn, und 3. Monat darauf abortiret haben, welches a Mense Februario angerechnet,) wenn man auch die Zeit nicht anrechnet, darinnen die Dame am obgedachten fluxu uterino curiret worden) im Monat Majo geschehen wäre; folgends soll sie 1718 Mense August. einen 8. Monatlichen abortum, wegen eines unglücklichen Trittes im Weinberg, zur Welt gebracht haben. Nachdem solche Dame abermahls Anno 1720. Mense Junio ein Kind von achthalb Monat zu früh gebohren, nachher anno 1722. d. 26. Maj. wieder mit einer fast auf 6. Wochen frühzeitigen Geburt entbunden, auch nunmehro mit dem fünften Kinde schwanger befunden worden, so ist bey unserer Facultät die Anfrage geschehen,

1) Woher dieser mehrmahlige abortus und præmaturus partus komme?

2) Wie solche unzeitige Geburt bey dieser letztern Schwangerschafft abzuwenden seyn möchte?

Was

Was die erste Frage betrifft, so können wir aus dem ersten fluore albo nicht unbillig so wol einen vitiosum statum mensium, als auch craseos sanguinis, vermuthen, ausser welchem causis wir wegen Ermangelung mehrere indiciorum auf keine andere Zufälle zu reflectiren haben: Wenn aber hiernechst unter solcherley perturbirten motibus & afflictionibus partium uterinarum endlich eine conceptio erfolget, so ist weder semen maris, noch laxitas uteri, noch einige specialis uteri impuritas hieran schuldig, besonders derselbe Umstand, daß die letzteren frühzeitigen Geburten fast zu einer Zeit eingetroffen, und also partum periodicum præmaturum ausgemachet, mehr mit dergleichen perversis commotionibus verknüpffet ist, zu welchen vermuthlich der status plethoricus, allermeistens aber die hefftigen Gemüths-Bewegungen, unordentliche oder undienliche Bewegungen des Leibes, nicht weniger die vielfältigen adstrictiones alvi contribuiret, gleichwie sonsten die übrigen irregulares motus und humorosæ secessiones in partibus uterinis aus obgedachten excrescentiis vorrucosis erhellen; ist also solcher partus præmaturus fast in eine præjudicirliche Gewohnheit gerathen, dergleichen Casus man in Praxi medica und bey denen autoribus öffters angemercket.

Belangend demnach die andere Anfrage, wie bey dieser letztern conception, eine abermahl zubefürchtende frühzeitige Geburt durch diensahme Mittel abzukehren sey, so erfordern oben benannte Ursachen, daß zuvörderst eine zeitige Aderlaß einmahl zur Helffte der Schwangerschafft, und hernach wiederuum bey Ausgang des achten Monats auf den Arm anzustellen, welche nach Beschaffenheit einer grössern und dringendern Vollblütigkeit auch mehrerer Kräffte, auf 6. Untzen Geblüts zu verfügen. Nachdem ist nöthig daß der Leib seine gehörige Oeffnung erlange, wozu bisweilen gantz gelinde laxantia anzurathen, unter welchen so wol gerechte Becherische oder noch besser Stahlische Pillen, auch wohl passulæ laxativæ, als auch Infusa rhabarbarina, passulata, cum Manna, cinnamomo & cremore Tartari, oder ex Rhabarb. fl. chamom. officin. passul. min. & crem. Tartari bisweilen zu gebrauchen, ohne daß man mit diæteticis lenientibus, prunis, pomis & passulis coctis, ordentlich den Leib zu erweichen suchen solle, damit man nicht beständig mit medicamentis sich zu erhalten nöthig habe: Ausser diesem hat man sorgfältig sich vor Gemüths-Bewegungen zu hüten, weil dieselben am allerleichtesten zu dergleichen Zufällen disponiren, nicht weniger kan man manchmahl, allen bevorstehenden irregularibus motibus mit pulveribus antispasmodicis

zuvorkommen: äusserlich können cataplasmata nervina cum castoreo mixta nicht unheilsam seyn; vor aller Erhitzung oder empfindlichen Erkältung hat man sich gleichermassen zu hüten: starcke und beschwerliche commotiones zu Fuß oder mit Fahren, nicht weniger auch Reisen sind bey dieser Dame undienlich: unter der Diæt hat man sich zu enthalten solcher Speisen und Geträncke, welche flatus causiren oder den Leib in einige Unordnung bringen: Im übrigen wird nach der Geburt auf eine weitere Reinigung des Leibes, insonderheit auch auf den tonum partium uterinarum die nöthige Vorsorge zu richten, und woferne solche unordentliche motus in locis uterinis continuiren, auf derselben sichere und kräfftige Verbesserung zu gedencken seyn. Uhrkundlich haben wir dies unser in Ratione & Experientia gegründetes consilium Medicum mit Unterdrückung unsers gewöhnlichen Facultät-Siegels ausfertigen und bekräftigen wollen. Halle den 3. August. A. 1722.

Epicrisis in Casum XLIX.

AD Abortum vix facilius quid disponit, quam prævius irregularis Mensium status, cum quo omnes reliquæ functiones per uterum perficiendæ consentiunt: singularem vero considerationem meretur, quod in sensibilibus atque delicatis fœminis concurrentes Mensium anomaliæ Abortum causentur, ubi non tam ad uteri atoniam, quam ad aliam solidiorem causam respectus dirigendus erit: Quantum ad abortum promovendum sanguinis abundantia conferat, vix ulli attento & prudenti practico incognitum esse potest: quando vero cum ejusmodi plethora adhuc aliqualis humorum dyscrasia concurrit, quæ præter reliquas abortum provocantes causas uterinas partes afficit & inficit, tunc tanto facilius talis abactio & præmatura embryonis exclusio contingere solet: Quodsi porro præter prædictum anomalicum Mensium statum, variæ animi perturbationes, nec non diætæ atque reliqui regiminis vitia concurrant, tunc ob complicationem talium causarum, abactio tanto facilius contingere potest, quoniam vel unica illarum ad abortum provocandum idonea est: Proinde illud notatu dignum est, quod abortus facile in pravam consuetudinem degeneret, quam observationem *Celeb. Stahlius Disp. de Abortu & fœtu mortuo*, ut & de *Sterilitate fœminarum* commendavit: quemadmodum in fœminis animo & corpore debilibus aut sensibilibus evenit, ut vel constanter mortuum pariant fœtum, vel embryonem ad justum terminum haud gestent, sed utplurimum præmaturo partu illum excludant, qualem consuetudinem deinde vel recordatio & cogitatio de perpesso iterumque metuendo abortu, vel levis alia causa proritare solet, donec tandem ob frequentem abortum ejusmodi fœminæ penitus sterilescant, innotuere etiam mihi aliquot exempla, ubi ejusmodi ab abortiendum proclives mulieres vel ex solo quodam titubante gradu & ingressu, von einem falschen Tritt causam consequentis abortus nactæ fuerant: In præsenti casu multiplices causæ concurrunt ex prædicta animadversione & epicrisi colligendæ, conciliandæ, applicandæ & dijudi-

adjudicandæ, quare tales casus lenissima methodo admodumque prudenter tractari debent: Præsens etiam casus testatur certitudinem illius observationis, quod detur Abortus periodicus, i. e. qui certo gestationis termino & Mense contingit, unde liquet, quomodo primaria causa magis in motuum vitio hæreat, quam in alia materiali causa: & hæc est indoles affectuum tam habitualium, quam periodicorum, quam observationem imprimis annotavit Excell. Stahlius locis ante notatis, de qua periodica Abortus invasione, *conf. A. N. C. dec.* 2. *an.* 7. *obs* 184. *dec.* 3. *an.* 8. *obs* 153. *Mercurialis Med. consult. Tom. I. consil.* 57 cujusmodi exempla ex mea etiam observatione allegare possem, si non omnium attentorum, prudentum & peritorum practicorum suffragium hanc observationem confirmare posset.

CASUS L.

ABORTUS PRÆCAUTIO.

Tit.

Ew. Magnif. und Hoch-Edelgebohrn. werden gehorsamst ersuchet, nachstehenden Casum reifflich zu erwegen, und Dero hochvernünfftiges Consil. medic. aufs schleunigste nach Möglichkeit darüber zu ertheilen:

Serenissima Princeps, 20. annorum, so ein temperamentum sanguineo-melancholicum besitzet, hat vor der Vermählung, welche jüngsthin den 11ten Decembr. 1721. vollzogen worden, in ihrem ledigen Stande ordentlich mit dem neuen Monde oder gegen das erstere Viertel iederzeit die Menses, auch letzlich noch kurtz vor der Vermählung selbige um gehörige Zeit umsonst erwartet, nachher sich auch viele signa graviditatis, als: horror in peripheria corporis cum phlagosi, maculæ rubicundæ faciei, nausea matutina carnisque affluxus & exspuitio nimiæ salivæ, appetitus subinde gravis, subinde levis, extensio in hypochondriis, per intervalla pauca tormina ventris & dolores potius circa umbilicum &c. hervor gethan, und noch bisher emansio mensium vorhanden. Wobey doch Serenissima leidlich, und alle erwehnte Umstände erträglich seyn, auch bald abwechselend überhin gehen, dabey gut schlaffen und nöthige Speisen, Mittages stärcker, Abends aber weniger geniessen könne. Wann nun hieraus iedermann erfreulichst schliesset, daß Serenissima gesegnet gehe; so wird von einigen angerathen, Derselben nunmehr zur Ader

am

am Arm zu lassen, abortum zu præserviren, und zwar den 13ten oder 14ten Febr. ante novilunium vorzukommen, weilen in dem neuen Monde oder gegen das erstere Viertel gewöhnlicher massen sonsten in ihrem ledigen Stande sich Dero menses eingestellet haben, und dergleichen Aderlaß sey zu Ende des siebenden Monden zu wiederhohlen. Von einigen andern aber wird angerathen: weilen sich Serenissima munter und leidlich befinde, es sey ohne Ursach die Aderlaß gar nicht nöthig, alldieweilen Derselben Bluth-Gefässe fast gar nicht zu sehen noch zu finden, und selbige von ungemeiner Kleine und Zärtlichkeit seyn, daher kein firmer status plethoricus die Aderlaß urgiren, sondern die alteration dafür mehr schaden, als erstere Nutzen bringen könne. Eine gute Diæt, Meidung hitzigen Getränckes und remedia temperantia, den andern oder dritten Abend, oder wann es nöthig, adhibiret, so Auswallung des Geblüths verhinderen, könne bey dergleichen recht gesunden Natur abortum gnugsam præserviren, massen die wenigsten, auch viele blut-reiche Weiber währender Schwangerschafft aderlassen, und dennoch gesunde Kinder gebähren; über dieses auch dahin zu sehen, daß nach angewohntem Aderlaß die Weiber offtmahls zu fett und fleischigt, und also zu zeitlich ins künfftige zu concipiren unvermögend werden, (wie dann Dero Fr. Schwester von selbst in der Jugend zu starck und corpulent, und daher nach vieler Meynung zum concipiren unvermögend geworden,) müsse man also auf künftigen mehrern Seegen und Nachkommen wohlbedächtig Reflexion machen, sonderlich, da Serenissima munter, von guten Kräfften, und nicht leichtlich ohne vehemente Ursach ein abortus zu befürchten sey rc. Noch einige Meinungen gehen dahin, wann circa medium gestationis tempus. 6. bis 7. Loth, und kurtz vor der Niederkunfft etwas mehrers Geblüth am Arm abgezapffet werde, sey es Zeit genug und der sicherste Weg; massen allzuzeitliche Aderlaß und die daher zu frühzeitige entstehende Veränderung im Geblüthe der annoch allzu zarten Frucht schaden könne rc.

Und auf folgende Fragen cum rationibus Dero Meinung ohnschwer zu melden:

1) Ob die Aderlaß nach deren ersteren Meinungen und gesetzten Zeit absolute nöthig, oder nach deren anderen Meinungen entübriget, und dennoch durch gute Diæt und remedia temperantia abortus bey erwehnter Durch-

lauchtig-

lauchtigsten Fürstin præserviret, oder nach der letztern Meinung circa medium gestationis tempus und gegen das Ende derselben am sichersten instituiret werden könne ꝛc. oder nicht?

2) Ob es an dem, daß die Aderlasse corpulenter machen, sonderlich wo es in der familia sey, und die so nicht Aderlassen, währenden Schwanger-gehens hagrer und zu mehrern Schwängerungen geschickter bleiben, oder nicht?

3) Ob man durch alle Monath, währenden Schwanger gehens, wann es die Noth erfodert, die Frucht zu erhalten, am Arm Aderlaß anstellen könne; oder ob nur gewisse Zeit und Monde sey, da man Schwangere zur Ader, (sonsten aber nicht) lassen müsse, und welche Zeit und Monde abortum zu præcaviren, die Aderlaß anzustellen am zuträglichsten sey?

die Gebühren dafür wird der Bothe zahlen und auf Antwort warten, welche zu beschleunigen nochmahls inständigst gebethen wird, der ich mit allem Respect verbleibe

W. D.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem eine Durchläuchtigste Fürstin das erstemahl schwanger zu seyn ermessen, anbey alle nöthige und heilsame Vorsorge getragen worden, daß diese Hoffnung, und gesegneter Zustand, nicht durch einen gefährlichen Abortum möchte turbirt und unterbrochen werden, so sind einige Fragen an unsere Facultät gelanget, deren erforderte decision nebst göttlichem Seegen, den höchsterwünschten Fortgang solcher Schwangerschafft, bey hochgedachter Durchläuchtigsten Fürstin befördern solle; zu solchem Ende ist von der übrigen natürlichen constitution des Leibes Serenissimæ nöthige Nachricht ertheilet, welchergestalt Dieselbe bey dem Anfange solcher Schwangerschafft sich in einem leidlichen und erträglichen Zustand befunden,

dabey gut schlaffen und die nöthigen Speisen wol vertragen solle, hienächst keine dringende und grosse Vollblütigkeit vorhanden, sondern alle übrige Umstände in mäßiger Beschaffenheit sich befinden, dergestalt, daß hieraus keine schleunige Gefahr eines abortus erhelle: Wann nun aber gleichwol allen künfftigen Umständen zu berathen seyn wird, so ist bey der Serenissima Principissa in deliberation genommen, ob nicht durch ein zeitige Aderlaß alle Abortirung könte verhütet und abgewendet werden: wobey wir nach reiflicher und gründlicher Uberlegung aller an uns in diesem casu überschriebenen Umstände, nicht läugnen können, daß zwar die scripta und observationes Medicorum mit vielfältigen Zeugnissen und casibus erhärten, und erweißlich machen, wie so vielmahl, ja so augenscheinlich manche gefährliche Abortirung durch zeitige Aderlässe sind abgekehret worden, gleichwol aber erkennen wir auch, daß deises præservativ nicht allen und jeden Ursachen des Abortus zuträglich sey, dahero man nicht a specie ad genus folgern, oder die Aderläß nicht vor ein allgemeines præservativ des Abortus anzusehen habe: wann dieses zum Grunde lieget, so decidirn wir die vorgelegten Fragen folgender massen:

Quæstio 1. **Ob die Aderläß nach einiger Meinung am abgewichenen 13. oder 14. Februarii ante novilunium, um welche Zeit sonst gewöhnlich sich die Menses eingefunden, wäre vorzunehmen gewesen, oder ob auch einig anderer Sentenz der Abortus durch gute Diæt und remedia temperantia zu præserviren sey? Endlich ob noch nach anderer Meinnng solche Aderläß circa medium gestationis tempus und gegen das Ende derselben kurtz vor der Geburt am sichersten, angestellet werden könne?**

Worauf wir erkennen, daß vermöge gegenwärtiger Umstände am 13. oder 14. Februarii keine Aderlaß nöthig gewesen, 1) weil keine schädliche und dringende Vollblütigkeit vorhanden, 2) weil sonst keine hefftige commotiones ad mensium negotium spectantes vorgegangen, sondern vielmehr die menses ordentlich erfolget. Dahero auch so leicht bey gegenwärtiger Schwangerschafft, wenn nicht andere Ursachen dazu kommen, aus unterlassener Aderläß kein abortus zu befürchten stehet: 3) weil der gegenwärtige Zustand der imprægnation erträglich und die übrige Leibes-Disposition nicht præjudicirlich ist, 4) weil eine solche Aderläß die ohne dringen-

de

de Noth und Ursach angestellet wird, besonders bey Persohnen, die vielmahls adergelassen, eine schädlichere Alteration desto gewisser nach sich ziehen wird. Belangend aber die andere Meinung, so wird bey der Durchl. Fürstin desto vorsichtiger und accurater eine gute Diæt und regimen zu ordiniren seyn: insbesondere aber ist ausser solcher guten Diæt nöthig von aller innerlich und äusserlichen starcken Erhitzung des Leibes vom Tantzen, vielen und starcken Fahren, starcker Schnürung des Leibes, hefftigen Gemüths Bewegungen und allen andern Ursachen, welche Diarrhœam oder Vomitum erregen können, sorgfältig und beständig abzustehen, welches Reglement bey hochgedachter principissa, mehr als eine Aderläß nöthig und nützlich seyn wird: Hiernächst können bisweilen remedia temperantia zu Hülffe gezogen werden, und ob gleich das Temperament an sich moderat ist, auch bey Wahrnehmung vorgedachten Consilii, destoweniger ein Abortus zu vermuthen, dennoch können zu aller sorgsamen præcaution dergleichen Medicamenta, iedoch nicht zu offt, verordnet, vielmehr aber die mehrgedachte gute Diæt, und übrige gute Ordnung quoad regimen vitæ & rerum non naturalium usum observiret werden, wobey annoch mit besonderer Vorsichtigkeit, die denen gravidis sonst gewöhnliche Verstopffunge des Leibes abzukehren, oder zu vermindern seyn wird. Solten sich auch endlich bey hochgedachter Principissa mehrere pathemata, oder derer in denunciatione medica gedachten Beschwerungen fernere exacerbationes einfinden, nebsthin auch klärere Kennzeichen einer beschwehrlichen Vollblütigkeit entdecken, so könnte ohne Schaden medio gestationis tempore eine mäßige Aderläß zu 5. Untzen auf dem Arme administrirt werden; So ferne sich auch allerley andere Beschwehrlichkeiten, welche von der morbosa plethora herstammen, äussern solten, so würde ad facilitandum partum & lochiorum fluxum eine Aderläß, welche 8. Tage ante partum auf dem Fuß angestellet worden, nicht undienlich seyn. Woferne aber die V. S. in pede durch eine denen gravidis im letzten Monath gewöhnliche Geschwulst der Füße verhindert würde, so müste dieselbe auch auf dem Arme vollzogen werden: Solte aber mehrgedachte Vollblütigkeit in keine Consideration kommen, so sind auch diese letztere Consilia nicht nöthig.

Quæstio II. Ob die V. Sio corpulenter mache, sonderlich wo es in der Familie ist, und ob diejenigen, so nicht aderlassen während der Schwangerschafft hagerer und zu mehrerer Schwängerung geschickter bleiben oder nicht?

Diese Frage beantworten wir nach allen ihren contentis negativé: nemlich es streitet mit der Ratione und Observatione, daß die V. Sio fetter machen solle; vielmehr wird personis obesis, die Aderläß ad minuendam corpulentiam mit guten Nutzen und Effect recommendirt, ja wenn bey einigen Persohnen ex hæreditaria dispositione eine proclivität ad corpulentiam vorhanden ist, so würde dieselbe mehr durch unterlassene Aderläß befördert und unterstützet, hingegen durch den öfftern Gebrauch der Aderläß verringert und verhindert werden. Hernach streitet es mit der Ratione und Experientia, daß diejenigen Persohnen, so nicht aderlassen, unter der Schwangerschafft hagerer und zu mehrerer Schwängerung geschickter werden solten, sintemal bey beständigen Vorrath, ja wol bey dem Uberfluß des Geblüts, welcher sich öffters bey gravidis äussert, das corpus mehr succulent und durch das Geblüt mehr angefüllet und aufgetrieben ist: Gleichwie hingegen manche fœminæ durch dergleichen unnöthigen Uberfluß des Geblüts eben so wol, als durch eine grosse corpulenz ad concipiendum untüchtig werden, welches alles mit vielen Gründen und exemplis kan erweißlich gemacht werden.

Quæst. III. Ob man durch alle Monath währenden Schwangergehens, wenn es die Noth erfordert, die Frucht zu erhalten, am Arm aderlassen könne? oder ob nur gewisse Zeit und Monathe sind, da man Schwangere zur Ader lassen müsse, und welche Zeit und Monathe Abortum zu præcaviren die Aderläß anzustellen am zuträglichsten sey?

Was den Ersten Punct betrifft, sohalten wir pro casu non dabili, daß bey einigen fæminis eine solche Nothwendigkeit solte befunden werden, daher sie alle Monathe ihrer Schwangerschafft die Aderläß vorzunehmen und zu wiederholen, solten gedrungen seyn: Es würde vielmehr eine öfftere V. Sio zu vielen schädlichen alterationibus, ja wol gar zu einer würcklichen Abortirung Anlaß geben, deswegen bey einigen gravidis plethoricis manchmal nur eine eintzige Aderläß nützlich und nöthig; bey grösserem Grad der Vollblütigkeit, und andern Umständen kan wol zweymal die Aderläß vorgenommen werden: Es kommen aber selten solche Casus vor, daß eine dreymahlige V. Sio nöthig erachtet würde: Was hernach den andern Punct belanget, in welchen Monathen man ad præcavendum Abortum die V. Sionem

Sionem ordiniren und admittiren solle, so variiren hierinne die Medici: Man hat aber diese Frage, nach denen besondern Beschaffenheiten derer gravidarum zu decidiren, dahero bey einigen gleich im Anfange der Schwangerschafft eine Aderläß den Abortum verhindert, absonderlich bey valde plethoricis, die sonst starcke purgationes & commotiones sanguinis menstruas gehabt, bey welchen im Anfange der kleine fœtus noch nicht viel Blut und Nahrung gebraucht, deswegen eine solche abundantia sanguinis, wo sie nicht gelüfftet wird, zu einer baldigen abortirung disponirt: bey andern gravidis ist die V. Sio medio gestationis tempore dienlich, und endlich ist bey einigen fœminis im 9ten Monath dergleichen Aderlässe nützlich und heilsam, wie von dieser Anmerckung zu conferiren die *Miscellanea A. N. C. Dec. 1. anno 9. & 10. obs. 48. de V. Suis commodo in gravidis Dec 2. anno 1. obs. 103. Partus difficilis in plethorica, in Scholio.* Wofferne aber eine sehr dringende und beschwerliche Vollblütigkeit bey ein und anderer gravida vorhanden seyn solte, so mag eine Aderläß vorgenommen werden in welchem Monath man will, nur daß sie fein zeitig geschehe, so kan sie unter göttlichem Seegen den Abortum abhalten. Dieses Unser in Ratione & Experientia gegründetes Decisum haben wir hiemit ausfertigen und Uhrkundlich mit unserem Facultäts-Siegel bekräfftigen wollen. Halle den 18 Februarii Anno 1722.

Epicrisis in Casum I.

QUanta sollicitudo vulgo quoad Abortus præoccupationem hominum, quibus de hac re interest, animos detineat, vulgo satis superque notum est; palam itaque est, quotuplicia passim medici experimenta ad hunc scopum ex una parte instituant, ex altera vero extollant: neque quidem absolute asseverari potest, quod adstringentia, roborantia, uterina, antispasmodica, castorina, alia sedantia, thermæ, sanguinis qualitatem & quantitatem corrigentia promiscue Abactionem avertant, siquidem prudentis medici officium est, ut pro diversa gravidarum conditione & dispositione congrua ordinet auxilia: Non raro ad præmaturam embryonis exclusionem sangninis missio opportuna & temperata commendatur, uti passim varia salutaris hujus auxilii testimonia proferuntur, *conf. Hollerius in comment. Hipp. Sect. 5. aph. 31. Roder. à Castro de Morb. Mul. Part. 2. lib. 3 cap. 21. Riedlinus in lineis Med. an 2. obs. 33* (qui author eodem loco proponit observationem, quod V. Sio repetita vice in pede gravidæ præstita, nullum abortum provocaverit). *A. N. C. dec. 1. an. 2. obs 47. an. 7. obs. 47. an. 10. obs 48. Cent. 1. p 192 app. Dionis* von Erzeugung und Geburt des Menschen: quamvis diversos V. Snis effectus in gravidis *commemoret Hœchstetterus decad. 8 cas. 7.* Dum vero plurimæ gravidæ nullis utuntur V. Snibus, interea sanum & perfectum pariunt infantem, hinc nimis præcipitantes aliqui concludunt, quasi indiscriminatim sanguinis imminutio arti-

ficialis gravidis haud ſit proficua: Interea illæ fœminæ, quæ ſub graviditate negotiis ſuis atque laboribus operam dant, neque ſedentariæ vitæ admodum indulgent, ab aliis provide ſunt diſcernendæ: haud enim ſanguinis abundantia adeo tumida eſſe debet, ut in omnes ſenſus eminenter incidat; mediocris enim ubertas ſanguinis ſub imprægnationis termino æque moleſta & ad cauſandas ominoſas conſecutiones idonea eſſe poteſt & ſolet. neque à ratione & obſervatione alienum eſt, quod tenerum etiam corpus, pro qualitate ſua aliqualem plethoræ gradum geſtare queat, quæ facile, pro mollitie & delicatiori ratione ejusmodi perſonarum leviſſimis etiam cauſis alterari & inique commoveri poteſt: conciliandæ itaque ſunt ſingulæ circumſtantiæ in quacunque perſona obviæ: Quod in perſona, corpore licet teneriori prædita, tamen in lauta diæta conſtituta, & animo tranquillo qualificata, ſub imprægnatione plethora adeſſe poſſit, nullum eſt dubium, cui vero propterea neque repetitis, neque indiſcretis, neque largis V. Snibus obviam ire conſultum eſt: quare chirurgis jam innoteſcit, quod ſit V. Sio ventilatoria **eine Lufft-Läſſe, daß man dem Geblüte nur Lufft mache,** quamvis haud eminenter copia ſanguinis imminuatur: Quemadmodum vero in genere in quolibet corpore tenero & ſenſibili magna cum circumſpectione V. Sio ordinari debet, ita tanto majori prudentia opus eſt in ejusmodi gravidis perſonis tale ſuſcipere auxilium: Dein præſens caſus ſubminiſtrat conſiderationem, an plenitudo ſanguinis conceptionem impediat, an promoveat: quod ad illam conceptionem ſufficiens ſanguinis quantitas pertineat, nullus dubitat, quod vero ſanguinis defectus & ſuperflua quantitas illam impediat, vix ullus peritus & prudens medicus negare poteſt: ob id corpulenti homines utriusque ſexus minus ſunt fœcundi, quorum natura magis corporis & ſanguinis mole eſt onerata, ut huic negotio legitime inhærere ipſa magis renuat: in maribus aliquando obeſitas & nimia ſanguinis quantitas congruam ſpermatis ſecretionem impedit: in fœminis eadem moles corporis & ſanguinis ſuperflua ubertas organa generationi inſervientia, nimis opplet, & in ſua inſtrumentali functione detinet & impedit: quare V. Sio in perſonis ſanguine turgidis fœcunditatem magis facilitat, quam aggravat: ubicunque itaque ſanguinis copia ſuſpecta eſt, quod conceptionem reddat difficiliorem, ibi vix melius naturæ magis conforme reperitur adminiculum, quam congrua ſanguinis imminutio: alias haud indiſcriminatim hoc remedium ad conceptionem facilitandam commendari poteſt, quin potius in perſonis debilibus & ſimul nulla ſanguinis abundantia præditis tale tentamen conceptionem impedire poteſt: Quod ſi vero neceſſitas poſtulaverit, ut V. Sio gravidis ordinetur, tunc illa vel primis Menſibus, quando mox Menſes ſubſiſtunt, vel ultimo Menſe proficua erit: in fœminis evidenter plethoricis, aut ex reliqua moderata plethora multa incommoda patientibus, vel animo inquieto præditis utropue tempore talis ſubtractio ſanguinis fructuoſa eſt; An porro gravidis V. Sio in brachio magis, quam in pede conducat, haud immerito quæritur? fœminis, quæ in abortum faciles ſunt, V. S. in brachio magis convenit: reliquis V. S. in pede non modo nihil nocet, ſed magis conducit: qui etiam prudenter cum V. S. in pedibus ordinatione procedere poſſunt, illi etiam aliquoties cum emolumento in priori caſu illam ſine præjudicio commendare ſciunt, ſed ad hanc prudentiam magis morales quam mechanici reſpectus pertinent.

CA-

CASUS LI.

TYMPANITICUS AFFECTUS.

Tit.

MAtronæ hujus loci primariæ, ſcil. Dn. J. J. G. Celſisſ. Dni. Comit. noſtr. a monetis & decimis metallicis, coſtæ dilectiſſimæ valde ægrotantis caſum, quem hac in annexa adumbravimus ſchedula, ad ſingulares & inexhauriendos veſtros eruditionis & experientiæ fontes mittimus, exinde conſilium & auxilium, pro jam dictæ ægræ ſalute haurituri; Non deeritis ergo, VIRI Excellentiſſimi, pro veſtro in ſuccumbentium & Clientium numerum amore, nec ægrotantis deſiderio, nec Mariti voto, nec noſtrum petito, addendo & explicando, ad mentem & expectationem ſæpius nominati Dn. Mariti, & cauſarum & ſignorum, & curationis modum, rationes, &c. &c. Faxit Deus, ut omnia cedant in nominis ſui gloriam, ægrotæ ſalutem, & Familiæ ſolatium. Servet & Vos Deus T. O. M. VIRI Excellentiſſimi, tanquam fulcra Hygieines, diu ſalvos ac ſoſpites. Dab. St. 15. Dec. an. 1719.

Excellentiſſimorum Veſtror. Nominum

Cultores devotiſſimi

J. G. M. M. L. J. A. C. M. M. PR.

Hiſtoria Morbi.

EIne Frau von 30. Jahren, temperamenti ſanguineo-cholerici & plethorici, deren ſeel. Eltern nicht allein arthritide & nephritide offt und auch ſo hefftig laboriret, daß auch die Frau Mutter wohl 2. Jahr vor ihrem Tode contract geweſen, ſondern die auch ſelbſten an dergleichen Symptomatibus gar offt vor etlichen Jahren bettlägerig geweſen, (male alias fert ſuaueolentia) hat Anfangs ihre Menſes (vom 11ten Jahre an) circa plenilunium ziemlich richtig und ſtarck gehabt, und lebet jetzo in der an-

dern

dern Ehe, in welchen beyden Ehen sie 4 mahl, und zwar meistentheils von hefftigen Schrecken und Zorn, & quidem semper cum insigni uteri hæmorrhagia, abortiret, bey dem letzten abortu aber vor 2. Jahren zugleich eine molam gehabt, wird vor ohngefehr 4. Jahren schwanger, und empfindet am meisten die Frucht in der rechten Seiten des Unterleibes, wie auch in den letzten Monathen schon ante partum, circa regionem epigastricam, usque ad umbilicum, zuweilen einen dolorem obtusum, geneset endlich gleich vor einem Jahre in partu non adeo facili eines gesunden Kindes, wobey zwar die secundinæ ihren gebührenden Fortgang gehabt, die lochia aber dagegen nicht debito modo geflossen; Und nachdem das Kind (welches sie selbst gesäuget) etwan 13. Wochen darauf verstorben, sind ihre Menses sint solcher Zeit niemahls in gehöriger und gewöhnlicher Quantität erfolget, doch aber, und zwar biß dato etwas Milch in den Brüsten vorhanden gewesen. Endlich und bald darauf äusserte sich an demselben obgenandten Orte, da vorher der dolor obtusus gewesen, ein Knötgen einer Welschen-Nuß groß, welches zwar nicht von aussen zu sehen oder zu observiren war, doch aber von innen und durch genaues Fühlen mit den Händen von der Fr. Patientin gespüret wurde; bey diesem fand sich sothaner dolor obtusus mit solcher Beschwerde ein, sonderlich des Nachts, daß sie auf keiner Seite liegen und schlaffen konte, sondern stets zu ihrer grossen Unbeqvemlichkeit auf dem Rücken liegen müssen, dahero sie bey dem Aufstehen öffters müde und malader als bey dem zu bette gehen gewesen. Am 10. præteriti Junii des Nachts um 1. Uhr (da eben die menses nicht fort gewollt, sine ullo prægresso externo errore diætæ &c.) wurde sie mit einer hefftigen colica hysterica, respiratione difficili, præcord. anxietate, alvi obstructione &c. befallen, aber ab adhibitis internis carminativis, uterinis, balsamicis, cinnabarinis &c. externis emollientibus & discutientibus, it. V.S. in pede binnen kurtzer Zeit davon durch GOttes Gnade wieder restituiret, zumahl da die obstructio alvi in eine levem diarrhœam criticam c. euphoria sich mutiret, die menses auch sich wieder gezeiget, der tumor aber internus nicht remittiret, sondern von Tage zu Tage grösser worden. Bey solcher Bewandniß wurde a Med. præsente die Brunnen- und Bade-Cur resolviret, und gieng darauf die Fr. Patientin Mense præterit. August. nacher Töplitz, woselbst sie wohl die Egrische Brunnen als Bade-Cur, unter der Direction des Hn. D. Z. aus Dreßden, daselbst angetreten, auch damit (ungeacht der Sauer-Brunnen wegen starck (nach dessen Trincken) erfolgten Erbrechen, und daß solcher nicht

nicht wieder von ihr gehen wollen, der Fr. Patientin sehr zuwieder war) auf des Hn. Medici starckes Zureden und Vorstellung fortgefahren. Weil sie aber darauf (nach vollendeter Brunnen-Cur) mit einem hitzigen Fieber befallen wurde; Als hat sie die Bade-Cur weder zu Ende bringen können noch wollen, sondern vielmehr ihre retour nach überstandenem Fieber angetreten; da sie denn unterweges den so wol von der grossen Sonnen-Wärme, als innerl. Hitze erregtem hefftigen Durst mit stetigem und vielen Trincken, so Tags als Nachts zu löschen gesucht, aber vergebens. Als sie in Stolberg wieder ankommen, spürete sie, daß der Leib immer mehr intumescirte, auch der tumor internus in abdomine immer grösser wurde, der Appetit abnahm, und einigen Anfall von einem febre intermitt. irregulari erlitte, dahero der Medicus ordinarius wieder consuliret, und von demselben das von Hn. D. Z. angerathene ex rad. Ipecacuanhæ c. arcan. duplic. bestehende vomitorium, nebst einem Elix. visceral. und balsam. auch ein pulv. anticach. ex succin. lap. 69. arc. dupl. antimon. nat. bez. Jovial. c. aliquot gtt. ol. cinnam. Es wurde auch bald darauf ein Practicus aus Nordhausen sc. D. P. der die Eff. amar. nebst den Pil. Becherian. &c. adhibiret, ingleichen Hr. D. C. aus Frießdorff rc. gebrauchet. Als nun auch ein anderer Practicus, und zwar Hr. D. M. von Hartzgeroda consuliret wurde, hielt derselbe den Affect pro tumore s. scirrho uteri c. Ascite, verordnete auch viel medicamenta, tam alterantia, quam euacuantia drastica, Womit er etl. Wochen zubrachte. Aber alles sine notabili & insigni successu, dahero er letzlich Paracentesin angerathen. Hiernechst ist der Fr. Patientin auch von einem auswärtigen Medico das pulv. anticach. s. antim. mart. cach. & pulv. stomach. Wed. ein Infusum (c. vino) diuret. & anticachect. c. lim. mart. it. die Tinct. Mart. Zwelferi, einige pil. lax. Eine Mixt. carminat. & balsamic. (ex eff. carmin. Wed. amar. & castor c. oleo destill.) Ein äusserl. Oel (ex oleo plantag. & oleo anis. rc.) äusserl. empl. de Cicuta, de Galb. &c. wie auch das aurum fulminans cum arcan. dupl. &c. Ingleichen balneum laconicum & fotus (welche aber nicht gebraucht worden. rc.)

Alldieweilen aber der tumor des gantzen Leibes (der Nabel ist nicht heraus getrieben) in immensum quantum angewachsen, sehr dick, ausgedehnet und ausgespannet (Tympani instar) (2) der Appetitus prostratus noch anhält (ausser daß sie einige Tage ein weniges wieder genossen, auch etliche Nächte etwas ruhiger geschlaffen) (3) Die Beine jetzo zu schwellen anfangen, (4) sonsten

 aber

aber weder Husten noch asthma (ausser daß heute frühe (den 14. Dec.) etwas Husten und difficultas respirandi incip. sich geeusert) dabey gewesen, (5) virium decrementum & lassitudo verhanden, (6) auch der Urin non obstantibus adhibitis diureticis v. c. Tinct. antim. acr. Stahlii Tinct. Tart. Arc Tart. Sal. polychr. Sol. oc. 69. &c. nicht abgehen will, und wenn etwas gehet (7) ein copiosum crudum sedimentum giebet. (8) die Menses auch circa plenilunium, und zwar vor 8. Tagen nicht debito tempore noch modo sich eingefunden, auch ab adhibitis pil. Becherianis veris & aliis nicht folgen wolten, sondern vielmehr einen starcken paroxysmum erregten, und (9) zuweilen, absonderlich nach Essen, starckes Brechen, und viele ructus erfolgen, &c.

So wäre 1. quæstio: Was eigentlich vor ein morbus sey, ob es Ascites, oder Tympanites, wie man aus denen concurrirenden symptomatibus schliessen will, ut sunt murmura s. borborygmi, inflatio ventriculi, ructus, tensiones abdom. hypochondr. extensio & inflatio, abdominis tympani instar expansio, ut pressioni digit. non cedat, fluctuationis Aquarum in cavitate abdom. nulla perceptio, &c. oder ob es vielmehr Tympanites c. Ascite complicata, wie zuweilen geschiehet, und hier tumor pedum œdematosus sich äusert, auch über dem tumore scirrhoso interno, so weit das empl. (ex empl. de Cicuta, Ammoniac. diach, c. Gumm. diaph. Mynſ. &c.) lieget, sich Gruben lassen eindrücken ꝛc. oder obs hydatides.

Qv. 2. Was doch der tumor im Mutterleibe und dessen contenta seyn? ob solcher ein sarcoma s. scirrhus uteri, s. partium uteri, oder ein scirrhus Mesenterii &c. sey.

Qv. 3. Ob selbiger tumor s. scirrhus die causa tumoris hydropici sey, oder was sonst vor eine causa morbi sey.

Qv. 4. Ob man salva conscientia eine paracenthesin tentiren könne, oder selbige statt habe.

Qv. 5. Ob facta paracenthesi an dem tumore was zu unterneh-

ternehmen, oder ob man ohne der paracenthesi Hülffe verschaffen könne.

Qv. 6. Ob der Frau Patientin noch zu helffen stehe, und was weiterhin an medicamentis & auxiliis internis & externis s. qualis methodus zu gebrauchen:

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

DEmnach ein gewisser Casus einer intricaten Kranckheit, nebst 6. besondern daraus gezogenen Fragen unserer Facultæt zu überlegen und zu decidiren übersendet worden, so haben wir auf solch Verlangen in unserm Collegio diese Historiam reiflich eingesehen, und befinden, daß eine Frau von 30. Jahren, sanguineo-cholerica und plethorica, per hæreditariam dispositionem arthritica und nephritica, nachdem sie sonsten ihre Menses richtig und starck gehabt, auch 4. mahl abortiret, dabey hefftigen Gemüths-Bewegungen unterworffen gewesen, auch bey jedem abortu starcke hæmorrhagias uterinas gehabt, vor sieben viertel Jahren unter einem difficili partu eines vollkommenen Kindes genesen, aber auch an dem fluxu Lochiorum einen Mangel verspühret, noch vor solcher Geburt circa regionem epigastricam usque ad umbilicum einen dolorem obtusum empfunden, welcher nach geschehener Geburt sich in ein Knötgen einer Welsch-Nuß groß verwandelt; hiernechst haben sich unter Beharrung dieses obscuri tumoris, die Menses turbiret, und mit colicis, hystericis, cardialgicis pathematibus complicirt, biß nach vollbrachtem vergebenem Gebrauch des Sauer-Brunnens und bade Cur, und hierüber ausgestandenem hitzigen Fieber, so wohl innerlich dieser tumor sich vergrössert, als eine eusserliche intumescenz des Leibes erfolget. Da der affect endlich so weit zugenommen, daß die intumescentia tympanitica worden, der appetit und Kräfften mangeln, die Beine schwellen, Husten und asthma sich auch eingefunden, urina imminuta, die menses turbulenti sind, ob zwar nulla perceptio fluctuationis aquarum in cavitate abdominis vorhanden: Wir befinden demnach, daß in gegenwärtiger Historia morbi die ausser dieser Kranckheit vorkommende Umstände wohl zu bemercken, welchergestalt die Frau Patientin eines hitzigen temperamenti, dabey vollblütig gewesen, ihre Menses sehr zeitig bekommen, auch so wohl mit denen Mensibus als offtmahligen abortibus star-

cke hæmorrhagias uterinas gehabt: hiernechst sowohl Lochiorum als Mensium defectus empfunden, und bey einer geraumen Zeit und mehrmahligen innerlichen und eusserlichen spastischen affectibus, besonders arthriticis, nephriticis, colicis, hystericis, vomibundis, cardialgicis, hypochondriacis & mensium anomaliis beschwehret gewesen, bis sich endlich unter so vielmahligen hefftigen spasmis nicht nur allein eine interna viscerum atonia, sondern ein solcher obscurer und omineuser tumor eingefunden; dabey man nicht wissen kan, wie weit die unter solchen vorhergegangen spasmis gebrauchte cur und regimen etwas zu Verminderung oder Vermehrung und Beschleinigung eines solchen erfolgten affectus mag beygetragen haben, zumahlen es unter so vielem Versuch nicht allzeit gar zu richtig vorzugehen pfleget, und die abortus selbst, absonderlich bey dergleichen Person, mit der grössesten Behutsamkeit ohne opiatis und adstringentibus, so vieles immer möglich, müssen tractiret werden: Da nun aber unter so öfftern grossen hæmorrhagiis, und wieder entgegen gesetzten suppressionibus purgationum uterinarum, solche sonderliche alterationes vorgefallen, so haben nicht nur allein alle viscera abdominis, sondern wohl noch besonders Hepar vieles dabey ausgestanden, dahero bey dieser endlichen grossen und gefährlichen Kranckheit aus unterschiedlichen Umständen die labes hepatis specialis kan demonstrirt und determinirt werden: dieses nun zum Grund geleget, so können die uns proponirten Fragen desto leichter beantwortet und entschieden werden. Belangend also die erste Frage: Was dieses eigentlich vor ein morbus sey? so halten wir denselben hauptsächlich pro Tympanitico, welcher nunmehro sich mit der Ascite compliciret, obgleich noch nicht eine fluctuatio colluviei extravasatæ serosæ in abdomine zu spühren: daß es aber primario Tympaniticus morbus sey, erweiset die expansio nimia, dura & renitens abdominis: Was vors andere der tumor in Unterleibe sey? So können wir uns so gleich hierüber nicht expliciren: 1) weil nicht gemeldet ist in quo latere er sey: 2) weil er oben beschrieben, quod circa epigastricam regionem ad umbilicum vergat: 3) weil er qu. 2. im Unterleibe gesetzet wird: Dann auf solche variirende Weise, könnte man denselben bald pro scirrho uteri, bald pro infarctu inferioris tractus hepatis, bald pro sarcomate omenti vel membranarum circa partem coli erkennen, worüber man allerley Ursachen anführen könnte, die diese driefache Meinung behaupten möchten: indem uns nun aber die eingeschickte Historia morbi selbst einen Zweifel

fet machet, so stehen wir billig ab, dießfals was positives zu determiniren, absonderlich da offtermahls solcherley obscuri tumores das judicium eines Medici falliren: Ob aber zum dritten selbiger tumor die causa dieser Kranckheit sey, so achten wir denselben mehr pro accidente hunc morbum accelerante, augente & adjuvante: wir erkennen aber vielmehr pro causa morbi obig berührte und ausgesetzte Umstände, nehmlich die offtmahligen abortus, die spasmos nephriticos, partum difficilem, Lochiorum vitiosum successum, pathemata hysterica, colica, hypochondriaca, welche sämtlich in hefftigen spasmis bestehen, und eine solche viscerum atoniam, auch wohl gar alternantem obstructionem nach sich gezogen. Was aber die vierdte Frage betrifft, ob man salva conscientia paracentesin tentiren könne, so halten wir davor, und zwar ex abundanti observatione, daß solche paracentesis gegenwärtigen gefährlichen morbum, desto ehender zu einem lethalen Ausgang befordern werde, dahero sie billiger zu unterlassen: Auch würde man, (um der fünften Frag ein Genügen zu thun,) bey vorgenommener Paracentesi dannoch dem tumori suspecto keine nähere Hülffe leisten können, dahero man ohne administrirter Paracenteseos nicht nur allein eben so viel Hülffe würde verschaffen können, sondern man wird keine solche geschwinde oder schnelle Gefahr zu befürchten haben: belangend endlich die sechste Frage, ob der Frau Patientin zu helfen stehe: so halten wir dieses vor sehr dubieus nach den regulis artis von dem affectu zu judiciren, besonders da der affectus fast alle diejenigeu phœnomena hat, welche dessen extremum statum & gradum bezeichnen: als da sind virium & appetitus defectus, astma, urina imminuta. &c. Wozu wohl noch zurechnen, daß die Frau Patientin bey 2. Jahren her fast alle gradus derer curarum & methodorum medicarum ausgestanden: So aber ja in diesem affectu annoch etwas zu verordnen, so recommendiren wir vors erste Clysteres carminativos & alvum modeste subducentes, welche bißweilen mit 8. oder 10. gr. pilul. Becherian. können vermischet werden: hernach sind dienlich decocta und infusa vinosa resolventia und mediocriter roborantia, mit dem arcano Tart. vermenget. Ferner dienen salia abstergentia und Tartarisata, auch selbst sal anglic. Dann und wann können dazwischen gebraucht werden die gerechten pilulæ Becherianæ nebst denen Essentiis Vincetoxari. petasit, caryophyllat, galang. gent. rubr. absynth. comp. Euserlich könnte das Empl. Sapon. in Tücher eingeschlagen auf den Ort des tumoris geleget

leget werden: nebsthin vermögen etwas trageæ aus Rad. ari, helen. petasit. diptam. alb. vincet. Zingib Squill caryphyll. arom. bacc. laur. Dabey sind die Martialia und opiata auszusetzen: und ist unter dem Gebrauch solcher remediorum des Höchsten Hülfe und Beystand zu erwarten: Urkundlich haben wir nebst unserer Unterschrifft dieses decisum und Consilium mit unsern gewöhnlichen Facultæts-Siegel bekräfftigen wollen. So geschehen Halle den 19. Decembr. 1719.

Hoch-Edelgebohrner Herr,
Hochgeehrtester Herr Hoff Rath und Professor.

DA Ew. Hoch-Edelgebohrnen in der Medicin erlangte grosse dexterität durchgehends bekant, und wie sie darmit vielen Nothleidenden zu Hülffe kommen, veranlasset auch mich, dieselben hiermit anzugehen, und dienstlich zu ersuchen, daß wenn dero affairen es zulassen wollen, meiner lieben Frauen bey ihrer schweren Kranckheit gütigst zu assistiren, den gantzen Zustand besaget an dasige Hochlöbliche Medicinische Facultät angeschlossene historia morbi, wolten nun Ew. Hoch-Edelgebohrnen mit dero hohen Gegenwart die Feyertage hindurch uns beystehen würde es meiner Patientin zum besondern Soulagement dienen, ja ich werde gern alle Kosten willig abtragen, und vor solche Bemühung gebührend erkäntlich seyn, ob aber zu dero Uberkunfft Pferde von hier senden soll, oder ob sie dergleichen in Halle zu nehmen beliebig, erwarte Ordre, der dagegen allezeit seyn werde

Ew. Hoch-Edelgebohrnen,
Meines Hochgeehrtesten Herrn Hoff-Raths und Professoris

St. den 15. Dec. 1719.

Dienstergebener Diener
G.

Tit.

OB ich zwar nicht die hohe Ehre habe, en particulier mit Ew. Hoch-Edelgebohrnen bekant zu seyn; so werde doch genöthiget, bey diesem an die Hochlöbl. Medicinische Facultät eingeschickten Casu, die Uberlegung und remedirung desselben bester massen zu recommendiren: Haben Ew. Hoch-Edelgebohrnen etwan gegen diese ferien einige Muße, und wollen

len die Frau Patientin dieses Orts selbst und in eigener Person besuchen, um den morbum &c. selbst oculis manibusque zu examiniren, &c. &c. Und können entweder mit eigenen Pferd und Wagen oder mit einer gemietheten Kutsche kommen, oder wollen sie Pferde zu einer Kutsche haben, und sich abholen lassen; so soll dero Reise und Mühe schon verschuldet und veranstaltet werden; Wollen sie aber und vermögen solche Reise nicht zu übernehmen; doch aber etwas an Artzeney schicken; so werden sie doch den Herrn Z. als der sein compliment machen und sich bestens recommendiren lässet, zu aller Erkäntlichkeit obligiren, und ich verharr unter Anwünschung aller göttlichen Gnade und Segens

Ew. Hoch-Edelgebohrnen,

Meines Hochgeehrtesten Herrn Raths und Patrons

St. den 13. Dec. 1719.

Ergebenster gehorsamster Diener
Lic. J. B. G.

EW. Hoch-Edelgeb. hiermit aufzuwarten, veranlasset mich Tit. Herr J. J. G. Gräfl. Zehntner, dessen Frau Liebste an einem affectu hydropico & tumore s. scirrho quadam interno, forsan uteri, hart und miserable darnieder liegt; Wie dieselben aus beygehender Historia morbi, mit mehrern ersehen werden. Dann da dero Erudition und Experience demselben bekannt gemacht, so verlanget demselben und absonderlich der Frau Patientin (um davon zu profitiren) sehr nach dero Gegenwart. Habe demnach Ew. Hoch-Edelgeb. nomine ejus gehorsamst und nständigst hierdurch ersuchen wollen, von der Güte zu seyn, und wenn dero viele und wichtige Affaires solches zu lassen wollen anhero zu kommen die Frau Patientin selbst in Augenschein zunehmen, und so dann mit dero Consilio &c. zu erfreuen. Ich verhoffe Ew. Excell. werden dero gewöhnlichen Güte nach, und da die Frau Patientin sehr und eintzig nach denenselben Verlangen träget, solches nicht ausschlagen. Der Herr Zehntner wird sich nach Gebühr und Möglichkeit danckbar erweisen, und stellet selbiger Ew. Excell. disposition anheim, ob sie in Halle Wagen

und

und Pferde nehmen wollen, oder ob er seine eigne Pferde und Wagen von hier überschicken soll, und erwartet mit diesem expressen geneigte resolution. Solten aber dieselben wieder alles vermuthen solche Reise nicht antreten können, so werden sie doch von der Güte seyn und die Frau Patientin consilio & auxilio consoliren. Sie ist sonst von guter Natur, siehet noch munter frisch und lebhafft aus, die Augen sind hell und klar, hat noch immer etwas können herum gehen, ist gelassenen Gemüths rc. Ich habe selbige erst 14. Tage in der Cur, und habe sie (weil ich noch einige Hoffnung zu dero Genesung) nach Ihr. Exc. des Hrn. D. Stahls und dero methode (als mir jederzeit gewöhnlichen) tractiret, wie Beylage B. sign. ☉ ausweiset. Wornach sich auch der Leib in etwas gesencket, auch in der circumferenz was abgenommen, viele flatus, und Schleim per alvum evacuiret rc. Der tumor scirrhosus etwas weicher worden, auch der Leib nicht gar zu sehr steif mehr. Ob die vorher adhibirten medicamenta martialia, acidul. & therm. drast. purg. & vomitor. Volatilia, &c. dienlich oder schädlich gewesen, stelle dahin, und ob die angerathene Paracentesis statt habe, zweifle billig. Anbey erinnere, daß der Frau Patientin der Leib schon nach dem 1sten abortu, mehr als natürlich dick und expandirt gewesen. Ich muß wegen kürtze der Zeit schliessen, der ich in geziemender observanz verharre

Ew. Hoch-Edelgeb.

St. den 15. Dec. 1719.

gehorsamst ergebenster Diener

J. A. C. M. M. Pr.

Responsum speciale privatum super hunc affectum a me desideratum & oblatum

Es ist nach meinem Urtheil der benachrichtete Casus ein affectus Tympaniticus, der ex Scirrho interno seinen Ursprung genommen, und nunmehro in seinen progressu mit dem affectu ascitico œdematoso sich compliciret: dessen Ursprung kan von nichts anders als dem offtmahligen abortu, difficili partu, vitioso lochiorum successu; auch wohl denenselben hefftigen Hæmorrhagiis uterinis, welche mit denen

nen abortibus verknüpffet gewesen, deriviret werden, unter welchen schweren Zufällen der uterus so wohl als andere innerliche partes mancherley grosse alterationes ausgestanden, daß es kaum zu bewundern, warum ob insignem atoniam partium endlich eine scirrhosa afflictio entstanden; Da nun sonsten die Menses richtig und starck erfolget, nunmehro aber solche unordentliche und entweder excessivæ oder defectivæ purgationes uterinæ sich eingefunden, so ist freylich dadurch das negotium Mensium völlig turbiret und an dessen statt mannichfaltige anomalia colica & hysterica eingemenget worden: wann dann irgend remedia opiata, adstringentia, volatilia &c. darzwischen gebrauchet worden, so hat es wohl nicht anderst als zu dergleichen Erfolg ergehen und gelangen können: vieler andern Umstände hiebey zugeschweigen. Die Haupt-Sorge kommt bey allen solchen respectibus dahin, ob und wie der Frau Patientin möge geholffen werden. Hiebey finde vor nöthig zum voraus zusetzen, daß gegenwärtiger affectus sehr gefährlich sey, sintemahl nicht allein eine würckliche interna specialis obscura labes in utero, sondern vermuthlich auch in Hepate vorhanden, dahero alle diejenige phænomena dabey recensiret worden, welche sich bey einem affectu hydropico sive tympanitico sive ascitico, der in eusserstem grad befindlich und bey welchem sehr wenig oder (ich rede Menschlich) fast keine natürliche Hofnung mehr übrig, einzufinden pflegen: auch mag ich hier keineswegs verheelen, daß mit der Frau Patientin fast alle gradus curæ (auch wohl bißweilen sano & honesto sensu,) torturæ medicæ durchgegangen sind. Gegenwärtigen Umständen nach, und wie es die crinomena artis mit sich bringen, kan der Frau Patientin, so leicht keine Genesung zugesaget werden: GOTT aber, der überschwänglich thun kan, mag besondere Wege haben, über die ich dießfals nicht urtheile, sondern als ein Medicus aufrichtig bekenne, daß wer die Frau Patientin in seine Cur nimmt, es mit einem halb todten Menschen zu thun habe. Weil aber gleichwohl auch von mir etwas verlanget worden, ne adeo jejunus discedam, neve sicco pede hunc casum transcendam, so recommendire ich erstlich gegenwärtige pulveres Num. A. alle Tag früh Morgends eines in Wein zu nehmen: hernach einmahl Abends ein Clystier zu appliciren Rec. rad. aristoloch. rot. cyp. rot. pimp. alb. gent. rubr. ana scrup. ij. hb. meliss. menth. puleg. matricar. rorismar. fl. lavend. ana. p. j. spec. emoll. unc. iij. m. f. spec. pro Clyst. add. oleo aneth. irin. ana. unc. sem. In dieses decoctum pro Clystere soll man die Helfte

von den überschickten pulvere pro Clysteribus also gebrauchen; man nimmt diese Helffte, und vermischt in einem Thée Cöpgen mit unc. j. olei chamom. simpl. läßt es über dem Feuer wohl extrahiren, gießt und filtrirt es wohl davon ab und rührt das oleum mit dem übrigen Clystier wohl unter einander; ein solch Clystier wird die flatus scharff abführen, und eine nöthige Oeffnung des Leibes nach sich ziehen; solte aber die Frau Patientin vorhero sehr schwach seyn, so soll man dieses Clystier noch eine Weile spahren: sitemahl die Clystire ohne dem eine Mattigkeit nach sich ziehen: wann ein solch Clystier gebraucht, so soll man 4. oder 6. Tage hernach noch ein solch Clystier gebrauchen: indessen kan man ordentlich decocta communia und infusa vinosa gebrauchen, absonderlich diese letzte. Sicciores formulæ penetriren nicht so wohl wann sie nicht singulari ratione resolviren: man kan v. g, ein infusum machen: Rec. rad. vincetox. helen. aristol. rot. cyper. rot. cost. dulc. gent. rubr. galang. Zingib. ana. scrup. ij. Herb. fumar. Menth. abrotan. puleg. matricar. cochlear. ana p. ij. fl. anth. cent. min. summit. Origan. ana p. j. sem. anis. fœnic. bacc. laur. ana drachm. j. Cort. aurant. unc. j. Citr. drachm. ij. Chaccarill. drachm. i. & ſ. Lign. Sassafr. unc. sem. Croc. orient. gr. iv. Rad. bryon. unc. i. ſ. mixt. concis. infund. c. Mi*ſs*. vini. allezeit über den dritten Tag früh ein Spitz-Glaß voll zu geben: quo die pulvis No. A. in scriptus omittendus: Man kan auch dann und wann gebrauchen: Rec. Terr. fol. Tart. Tinct. antim. acr. ana. drach. ij. m. d. in vitr. 40 bis 50. gt. auf einmahl, auch recommendire ich Clysteres uteri anomaliis dicatos wozu die species könten genommen werden; rad. pimp. alb. gent. rubr. aristol. rot. ana scrup. ij. herb. melisl. menth. puleg. rorismar. ana. p. j. flor. chamom. unc. *ſs*. sem. carv. drachm ij. bacc. laur. drachm. Croc. oriental. gr. j. m. decoqu. mit halb Wasser und Wein, adde olei anethini, lil. alb. ana. drachm. ij. castor. gr. ij. und zwey zerstossene Becherische Pillen. Bißweilen interponantur Essentiæ vincetox. ari, helenii pimp. alb. gent. rubr. galang. mixtæ, oder per intervalla exhibeatur radicis ari pulveris. vel rad. dracunculi aquatici pulv. scrup. j. Eusserlich adhibeantur Cataplasmata lenientia & discutientia aut Empl. Saponat. Barbette intra lintea ad regionem Epigastricam exceptum; oder unguentum althææ cum oleo laurino, rutaceo, croco, Castoreo & aliquot oleis carminativis mixtum. Die Paracentesis kan bey diesen Umständen annoch ausgesetzet werden, welcherley adminicula man nach und nach in guter Ordnung

gebrau-

gebrauchen soll: GOTT verleihe zu derselben Gebrauch seinen kräfftigen Seegen. Bey solchem dubieusen Zustand aber habe die verlangte Hinreise nicht übernehmen können, um nicht zu mehreren Unkosten, welche doch von keinem gewissen erwünschten effect seyn können, Anlaß zu geben.

Dab. Halæ d. 16. Decembr. An. 1719.

M. A.

Ἐπίμετρον.

QUantum de hoc casu aliunde comperi, tunc ipse ab usu Cort. Chin. Chinæ in febre intermittente adhibito ortum traxisse commemorabatur; a quali infelici hujus febris fuga una Menses magis perturbati fuerant, ita ut vel sola hæc causa ad mortificinam ejusdem fœminæ satis facere potuerit: accessit vero illa singularis irregularitas, quæ imprægnationem comitabatur, unde repetiti abortus invaserant: quod vero imperitus hujus Chinæ usus non modo aliunde ab abortiendum, sed & ad sterilitatem disponere queat, duobus notatu dignis exemplis testari possem: hac ipsa enim prætnatura febris suppressione in sequiori sexu grave præjudicium legitimo Mensium negotio conciliatur: id quod vix ullum attentum & peritum medicum latere potest: quod vero Mensium anomaliæ non modo facultatem concipiendi valde lædant, sed & vigorem gestandi fœtum admodum enervent, æque prudentibus artificibus medicis cognitum est: quando vero sub hoc confuso statu non modo multi medici diversis medendi methodis instructi, sed & una aquæ subterraneæ in consilium & usum vocatæ, insuper varia febrium specimina excitata sunt, ita ex mea quidem parte minime miror, quod in tam confusum & tandem immedicabilem morbi statum hæc fœmina inciderit: equidem pro ultimo hoc rerum statu & gradu mulucrim rectius nihil, quam quicquam ordinare, cum & circumstantiarum conditione hic morbus ad extremum nunc accreverit fastigium, prænuncians funestum exitum, qui etiam, quantum percepi, brevi consequutus est: interim privatis literis rogavi, ut defuncta aperiatur & obscura morbi sedes detegatur; sed aliunde percepi, quod hoc scrutinium suscipiendum a fœmina, cum adhuc viveret, ita postulatum fuerit, ut ipsa consentiente post obitum illud institueretur; quam inquisitionem vero illa (relata refero, an vera sint, nescio) acerrime deprecabatur & extrema aversatione prohibebat, cui etiam medici sancte hujus tentaminis & scrutinii abolitionem & omissionem promittere debuerant: Interim facile judicare licet, quod præsens corruptus morbus non a sola abortuum causa, sed aliis concursibus, fortasis etiam medicamentosis, ortum traxerit.

CASUS LII.

NEPHRITICUS COMPLICATUS AFFECTUS.

Hoch-Edelgebohrne,

Insonders Hochzuehrende Herrn ꝛc.

DJeselben erlauben, daß ich ergebenst berichte, wie ich in meiner Praxi einer geehrten Manns-Person des Alters 65. drey Jahr lang bedienet bin, die an einem Morbo Chronico laborirt, deren Temperament man Cholerico-Sanguineum nennen kan. Dieser Herr Patient spührete vor 18. Jahren einen Anstoß Affectus Arthriticæ fixæ & in specie Podagræ, wobey nach öffteren recidiven Contracturæ nodosæ Partium extremarum erfolget seyn. Drey Jahre nach diesem Zufall hat sich Nephritis cum excretione Calculorum notabilis magnitudinis geäussert, er hat eine ziemliche quantitæt Steine gesammlet, davon die meisten mit grossen Schmertzen durch die Urethram gegangen. Vor eilffthalb Jahren, da er eine Reise von 20. Meilen gethan, merckte er einen Calculum in Vesica, der durch die Erschütterung des Fahren von einer Seite zur andern gefallen und einen Mictum Cruentum verursachet hat, ist auch nach dem bey jeder geringen Bewegung gemercket worden, sub mingendo hat er dolores acutissimos ausstehen müssen. Doch ist er von 1713. bis 1719. wegen der Schmertzen befreyet, folglich billig der Meynung gewesen, es müsse der Stein an eine Seite wo angewachsen seyn, weilen er ihn noch bey einer gelinden motion gefühlet. Endlich stellete sich eine Drengung in der Blase im Decembr. 1719. cum Paroxysmo prævio Arthritico wieder, wehrete auch 8. Tage lang, nach deren Verfliessung ging ein Calculus eines Türckischen Weitzen-Korns schwer hinweg. Den 8 Mart. 1720. recurrirte Malum Arthriticum mit einem hefftigen Blasen-Schmertzen, welcher letztere dermassen zunahm, daß das Podagra sich darüber verlohr, und muste in einer Stunde wohl 12. mahl harnen. Da nun der Herr Patient aus eigner Erfahrung abgemercket,

daß

daß keine medicamenta ihm gründlich helfen können, so hat er davon abstrahiren wollen, doch weilen die Schmertzen unleidlich wurden, gebrauchte er die Sachen wieder, die ich für nöthig achtete, und verordnete ihm Demulcentia & Antispasmodica in verschiedenen Formuln, ferner Decocta Lubricantia, wie auch das Dec. Antineph. Foresti, anbey Oleum Amygd. & Fotus & Fomentationes, cum Clysteribus Emollientibus. Da aber durch diese methode keine Hülfe kam, ließ ich den 19. Marc. einen Catherem appliciren, womit man an einen Stein stossete, der in Orificio Vesicæ fest saß, doch continuirte ich mit den Medicamenten, den 24. verordnete noch das Abends spät ein erweichendes und besänfftigendes Clystir nebst einem pulvere ex Nitr. Tart. Vitriolat. Cinnab. Antimonii von welcher Zeit sich die Schmertzen legten. Es fing aber der paroxysmus den 7. April. wieder hefftig an, ich tractirte ihn auf eben diese Weise, wobey es sich ziemlich linderte, bis den 16 ejusdem Nachmittags um 3. Uhr in meiner Gegenwart ein Stein wegging, der 7. gran schwer war, darauf der Herr Patient restituirt schiene. Allein er ist den 16. Decembr. den 9. August. 1721. den 11. Septembr. den 17. Novembr. denn 14. Jan 1722. den 28. April. den 2. May. den 20. Jun. und ietzo vor einigen Tagen, so wohl vom Paroxysmo Calculoso als Arthritico attaquirt. Arthritis setzet sich öffters durch den gantzen Leib dermassen fest, daß er weder Arme noch Beine bewegen kan, die Stranguria wird zuweilen so vehement, daß er pflegt zu sagen: Es könte keine Höllen-Pein diese übertreffen. MB. Die Drengung und Schmertzen ist allemahl mehr nach, als in dem Wasser-Lassen, und hält wohl einige Minuten an. Uber dieses hat er vorige zwey Jahre her Ulcera Erysipelacea Pedum bekommen, welche sub Paroxysmo zu, nach demselben aber offen seyn, ohngeachet er schon längst an beyde Armen und am Bein Fonticulos appliciren lassen. Der Urin ist immer dünne, wässerich und schleimig, spargiret sub Paroxysmo odorem acrem fœtidum. Diesen Frühling und Sommer durch funden sich Oedemata Pedum bis an die Knie ein, welche in dem Paroxysmo vom 2. Jun. bis den 2. Aug. wieder verschwunden seyn. Der Herr Patient hat zwar vor diesem hin und wieder privata Consilia eingehohlet, welche ihn aber nicht völlig contentiren, unterdessen gibt er wohl meiner Meynung Beyfall, daß man nemlich mehr defensive als offensive gehen müsse und könne, wo man nicht gefährliche Folgerungen wolle befördern. Allein indem seinem Wünschen dadurch

keine Satisfaction geschiehet, so hat er mir aufgetragen diesen Casum an eine Hochlöbliche Medicinische Facultät zu überschicken, und über folgende Fragen ein hochvernünfftiges Responsum positivum auszubitten:

1. Ob es möglich, daß dieser Morbus Complicatus gründlich könne curirt werden?
2. Ob man, fals da keine rechte Hülffe zu bekommen sey, könne Linderung geben? Und ob solche Linderung von einer vernünfftigen Methode, oder von denen Opiatis, (daran seine Natur vor meiner Zeit sehr gewehnt worden,) zu erwarten sey?
3. Ob die Paroxysmi könten præcavirt werden, daß sie nicht so offt und so bald auf einander recidivirten, auch nicht so hefftig und so lang anhielten?
4. Ob solches durch ein gutes Regimen und Diæt überhaupt, auch in denen so genandten guten Tagen zu hoffen sey, weil allhie ein Victus crudus gebräuchlich ist? oder ob ein leichterer Weg könne vorgeschrieben werden?
5. Ob starcke Purgantia dienlich seyn? Oder ob an deren Statt besser einige Tage nach einander gantz gelinde und unschädliche Laxantia könten gebrauchet werden?
6. Ob wenn dergleichen schwerer Paroxysmus, (welches GOtt verhüten wolle!) wieder kommen solte, sicher sey, bald dieses bald jenes, besonders unbekannte Stein-Tincturen, zu probiren? Und man mit gutem Gewissen selbigen mit blossen Opiatis hemmen dürffte?
7. Ob beykommende Recepte, dergleichen ich nach Beschaffenheit der Umstände verschrieben, convenables seyn? oder ob sie könten verbessert werden?

G. E. M. D.

Respon-

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Edler, insonders Vielgeehrter Herr.

Es hat an unsere Facultät derselbe einen Casum Clinicum gelangen lassen, darinnen dessen bißher ertheilte Consilia und verordnete media das Haupt-Werck nicht heben wollen, deswegen unser Gutachten über solche Kranckheit in Sieben besonders vorgelegten Fragen erfordert worden. Nachdem wir also Collegialiter die vornehmsten Umstände aus diesen unterschriebenen Casu zusammen gesucht, haben wir ersehen, welchergestalt eine Manns-Person von 65 Jahren, Cholerico-Sanguinei Temperamenti bereits vor 18. Jahren mit einem Affectu Arthritico Podagrico und nach dreyen Jahren auch Nephritico beschwehret worden; welches Malum biß hieher beständigst dergestalt zugenommen, daß unter vielen Schmertzen in viis urinariis, auch erlittenem Mictu cruento, öffters Steine von unterschiedener Grösse abgeführet sind, dabey insonderheit sich eine denen calculosis übliche Ischuria, mit abwechßlender euserst schmertzhafften stranguria, auch veränderlichen ulceribus Erysipelaceis und œdematosis doloribus, eingefunden: Gleichwie aber bey diesem affectu nicht allein viele, sondern vielerley Artzeneyen angebracht worden, so hat diesem ohngeachtet solch Ubel mehr zu, als abgenommen, dergestalt daß der Herr Patient zu Förderung seiner Gesundheit um weitere heilsame consilia besorget ist: und ob nun wohl dieser affectus das bekante Malum Podagrico-Nephriticum anjetzo ist, welches nicht allein aus anomalicis motibus hæmorrhoidalibus generiret, sondern bißher auch damit unterstützet worden, so sind doch in solchen affectu vorkommende symptomata wohl zu unterscheiden und zu reguliren. Insonderheit scheinet es mit der Vernunfft und observation nicht übereinzukommen, daß ein Stein in der Blase so leicht anwachsen solte, woferne nicht ein solcher Stein mit einer eigenen membrana umfangen ist, vielmehr ist es wahrscheinlicher, auch der experientz gemäßer daß zwar die Nieren-Steine zu künfftigen Blasen-Steinen contribuiren, aber auch nach und nach abgeführet werden können, daß man sie in sede affecta nochmals nicht sonderlich mehr spühre; gleichwie solche Steine wiederum zu anderer Zeit einen neuen Anwachs mehrmahlen zu nehmen pflegen: dahero wir auch bey diesem Patienten nicht nur die Beschwerung von Nieren- und Blasen-Stein erkennen, sondern daß auch solchen irregularibus motibus spasmodicis

und

und hæmorrhoidalibus, bey diesem temperamento und unter der gewöhnlichen Westphälischen Diæt, in solchem angewachsenen Altar nebst einer gar mercklichen dyscrasia sanguinis, eine hartnäckige und eingewurzelte congestio humorum bald ad pedes, bald ad renes & vesicam entstanden sey, urtheilen: womit nicht nur solche particulares secessiones seri acrioris verknüpfft, sondern auch daher œdemata, ulcera, ischuriæ, stranguriæ, dysuriæ, urina fœtida, dolores in vesica urinaria &c. ihren Ursprung genommen. Belangend anjetzo die besonders vorgelegten Fragen, so sind dieselbe also von uns decidiret:

1) Ob es möglich, daß dieser Morbus Complicatus gründlich könne curiret werden?

Daß bey solchen angewachsenen und zu seiner grösten Vollkommenheit gerathenem Malo, zumalen da so vielerley Morbi vermenget, auch dieselbe eine so lange Zeit gedauret, und dahero in habitum gekommen, unter so vielerleyen methodis medenti, absonderlich bey einem solchen Alter und hitzigen temperamento, nebst dem concursu so mannicherley corruptorum motuum, humorum & symptomatum, auf keine völlige restitution könne Hoffnung gemacht werden.

2) Ob man, im Fall keine rechte Hülffe zu bekommen, eine Linderung geben könne: und ob diese von einer vernünfftigen method, oder von denen opiatis zu erwarten sey?

Es ist also in diesem casu mehr auf eine mitigationem Morbi Hoffnung zu machen, sintemahl annoch bey dem Herrn Patienten einige nöthige Kräfften befindlich sind: Diese Linderung aber muß bey gegenwärtigem subjecto mit der grössesten Behutsamkeit befördert werden, weilen bey solchen complicatis morbis und perturbatis motibus in einem zumahl hitzigen temperament gar leicht etwas versehen werden: deswegen eine desto accuratere method zu erwehlen, welche aus vernünfftiger Erkänntniß des Zusammenhangs dieser Kranckheit herzuleiten, in welcher method die Opiata remedia, ob gleich an dieselbe der Herr Patient vorhero angewöhnet worden, sorgfältig zu vermeiden, welche unter dem Schein und Hoffnung einiger Linderung, diesen bereits verwirrten affectum noch mehr verwirren und dergestalt ungeschickt machen, daß andere

dere dienlichere Hülffs-Mittel nicht allein keinen erwünschten effect thun, sondern daß auch die bereits eingerissene impuritas sanguinis und irregularitas motuum sich vermehren und endlich selbst solche Opiata ihre vermeinten Dienste nicht mehr werden thun können.

3) **Ob die Paroxysmi könnten præcavirt werden, daß sie nicht so offt und so bald auf einander recidiviren, auch nicht so hefftig und so lang anhalten?**

Ob gleich dieser affectus schon sehr angewachsen, auch allerley dienliche und undienliche Mittel bey demselben gebraucht worden, daß man fast auf diese Frage nach Wunsch nicht schlechterdings antworten kan, iedoch wann denen vorgeschlagenen consiliis fleißig nachgelebet wird, so wird auf jeden Punct dieser Frage gleichwohl mit einer bessern Vertröstung und affirmativa sententia können zu antworten seyn, sintemahl solche insultus podagrico-nephritici alsdann nicht allein sparsamer, sondern auch gelinder vorkommen werden, wann zuförderst durch Unterlassung undienlicher und bey Gebrauch heilsamer und sicherer remediorum nebst einer guten Diæt und Lebens-Art, diesem affectui ein Genügen geschieht.

4) **Ob solches durch ein gutes Regimen und Diæt überhaupt auch in denen so genannten guten Tagen zu hoffen sey, weil dasiges Orts ein victus crudus gebräuchlich ist? oder ob ein leichterer Weg könne vorgeschrieben werden?**

Bey diesem affectu kommt es zuvörderst auf eine gute Diæt und Regimen an, darin die ordentliche und der Landes-Art übliche Küche zu verändern, alle hart verdauliche, scharff gesaltzene, eingeräucherte, und viele Blehungen verursachende Speisen, als Kohl, Kraut, Rüben, Erbsen- und Linsen-Gerichte, nicht weniger erkühlende, zur Verstopffung disponirende, oder unordentliche Eröffnungen des Leibes erregende alimenta und potulenta, ferner alle incrassirende und bey einem solchen subjecto zu wiedriger Gährung und schädlicher coagulirung veranlassende schwere und grobe Mehl- und Milch-Speisen, saure Weine, Branteweine und was sonst hiezu gehöret, eyffrigst zu vermeiden: Hingegen ist eine temperirte Diæt zu erwehlen, darinnen mehr dinne, erweichende, jedoch

doch mäßig nährende Speisen und Geträncke dienlich: unter dieser Diæt sind insonderheit passulæ exacinatæ und pruna cocta nützlich: nichtweniger sind gute Brühen, welche mit solchen speciebus zu vermischen, die gelinde den Urin befördern, zu gebrauchen, dahin sonderlich gehören chærefolium, petroselinum, fœniculum, salvia, spinachia, hædera terrestr. nasturtium aquaticum, ruta, sem. carv. bacc. juniper. & lauri von gleichem guten effect sind die gelatinæ domesticæ mit passulis min. & pineis gemachet, auch alle übrige alimenta die so wohl leniente, als abstergente effectu die excretionem alvi & urinæ erleichtern; vom Geträncke ist ein guter und ächter Ungarischer Wein denen calculosis statt einer Medicin zu rathen: Vornehmlich ist bey allen angeordneten heilsamen consiliis und auxiliis ein beruhigtes und von aller hefftigen Bewegung befreyetes Gemüth anzurathen und vorzuziehen: allermassen alle Affecten und andere Unruhe des Gemüths die übrigen guten Anstalten und zu einiger Linderung dieses Casus abzielende Verfassungen gar sehr turbiren können. Ausser dieser kürtzlich benannten Diætica cura sind ferner dem Herrn Patienten dienlich nicht allein solche gelinde Mittel, welche den Leib in beständiger Oeffnung erhalten, als Rhabarbarina, Mannata, Tamarindinata, Passulata, Tartarisata, oleosa lenientia, gelatinosa, Clysteres mit oleis coctis lenientibus vermischt, sondern auch andere media, welche die vias urinarias abstergiren und elubriciren; dahin gehören Decocta ex Rad. asparag. gramin. chin. cichor. liquirit. Scorzon. alth. sarsaparill. vincetox. (auch nach der recommendation Lochneri in Miscell. A. N. C. Cent. 1. & 2. Parreira Brava) herb veron. scord. scabios. tussilag. chæref. hæder. terr. fl. chamom. offic. papav. rhæad. aneth. sem. fœnic. anis. stellat. caric. pingv. passul. maj. & min. crem. tartar. nächst diesem ist bisweilen zu ordiniren eine Mixtura ex Liquore Nitri fixi, Essent. Vincetox. bacc. Junip. Gent. rubr. Cort. aurant. Castor. & spir. sal. ammoniaci anisat. denen hefftigen doloribus nephriticis, starcken stranguriæ und incommodis in regione pubis sind obgedachte Clysteres lenientes sehr dienlich, wornebst so wohl Cataplasmata und linimenta emollientia, aber auch confortantia mit Camphora, Croco, Castoreo, oleo nucistæ destillato vermischet, zu gebrauchen, als auch Blasen mit warmen Wasser oder Milch, oder einem decocto emolliente und nervino gefüllet, auf den schmertzhafften Ort zu legen: bisweilen kan man auch pulveres antispasmodicos, parcius nitrosos & cinnabarinos continuiren, welche man auch manchmahl mit dem oleo destill. chamom. dergestalt verse-

versetzen kan, daß auf ein paar doses nur eine guttula komme: auch können insessus also gebraucht werden, daß der Herr Patient sich dabey nicht zu sehr erhitze, welche insessus man mit fl. chamom. offic. aneth. verbasc. papav. rhæad. sambuc. sum. millefol. herb. & fl. matricar. bereiten kan.

5) Ob starcke Purgantia dienlich seyn? Oder ob an deren statt besser einige Tage nach einander gantz gelinde und unschädliche Laxantia könnten gebraucht werden?

Beydes können wir nicht billigen: zumahlen jene, die starcke Purgantia, insgemein denen calculosis höchstschädlich, und entweder schleunig den affectum erregen, oder bald darauf allerley complicata pathemata zuziehen: was hingegen den offt hintereinander wiederholten Gebrauch derer Laxantium betrifft, so halten wir eine so offt und bald auf einander folgende Erregung des Leibes vor ohnnöthig, worauf desto leichter wiederum undienliche Verstopffungen des Leibes folgen, dahero auch der affectus mehr confundirt, endlich die Natur an solche Artzeneyen also gewöhnet wird, daß ins künfftige die spontaneæ liberationes alvi selten geschehen, und man deswegen solche laxantia zu wiederholen genöthiget werde: Dahero bisweilen eine gelinde Abführung mit obbenannten lenientibus, laxantibus, oleosis anzurathen, sonderlich aber dahin zusehen ist, daß mehr mit diæteticis, als pharmaceuticis, der Leib offen erhalten werde.

6) Ob bey recidivirenden Paroxysmis es sicher sey, bald dieses, bald jenes remedium, besonders unbekannte Stein-Tincturen zu probiren? und ob man mit gutem Gewissen selbige mit blossen opiatis hemmen dürffte?

Es ist beydes bey diesem Hn. Patienten unsicher, und also keinesweges zu approbiren: dann die öfftere Veränderung mit Artzeneyen verdirbet den affectum an sich selbst, daß auch nachmahls kein anderes Mittel seinen erwünschten effect thun kan, und man also unter solcher Unbeständigkeit nirgends Ruhe und Trost findet: desto gefährlicher aber ist es, unbekannte Tincturen verordnen, deren viele hefftig auff den Stein treiben, dahero das malum vergrössern, ja gar destomehr verwirren: endlich finden auch hiebey die opiata nicht ihren Platz, welche mit ihrer stupefaciente vi den

Grund nicht berühren, sondern die innern Bewegungen mehr turbiren und die übrige vires und functiones enerviren und confundiren, auch den gantzen affectum dergestalt corrumpiren, daß andere dienliche Mittel ins künfftige nichtes würcken können: ja es sind die opiata in diesem casu von solchem Vermögen, daß sie endlich hecticam, paralysin oder marasmum nach sich ziehen.

7) **Ob die von ihnen bishero verordnete Recepte convenabel sind, oder ob sie können verbessert werden?**

Die Antwort auf diese Frage ist aus obigen leicht zu ziehen, wir können dahero nicht allen formulis beypflichten: insonderheit ist in diesem casu, wie sonst durchgehends, innerlich sacchar. Saturni nicht dienlich, und kan füglich ausgesetzet werden: nechstdem sind die vielen Nitrosa auch zu temperiren, jedoch nicht völlig bey seit zusetzen: die lenientia und demulcentia sind also zu corrigiren, daß sie nicht zu Blähungen verleiten: viele süsse Dinge müssen auch abgebrochen, übrigens aber mit allen diureticis remediis mäßig verfahren werden: jedoch ist mit Dessen bisher observirten Methode nach der Haupt-Sache nichtes versehen oder præjudiciret, sondern dem Hn. Patienten mit gehörigem Fleiß und nöthiger Vorsorge gedienet worden: wünschen übrigens zu fernerer Cur göttliches Gedeyen. Urkündlich haben wir dieses Decisum Practicum unter unserer Unterschrifft und gewöhnl. Facultäts-Siegel ausgefertiget. Halle den 23. Septembr. 1722.

Epicrisis in Casum LII.

Affectus Arthritici, Ischiadici, Podagrici & Nephritici communiter se invicem consequuntur (*conf. Stahlii disp. de morbis consequentibus*) aut interdum complicantur, *(vid. Ejusd. disp. de Podagra, de calculo de morbis complicatis.)* Quo magis hi affectus complicantur, quo diutius continuantur, quo magis irregulari vitæ genere animique immoderata qualitate sustentantur, eo rarius curantur: tanto magis vero in corruptum & ferme immedicabilem statum conjiciuntur, quo magis diversæ & confusæ medendi methodi adhibitæ fuerant: siquidem alias perfectus calculus renalis incurabile malum constituit. Quod in præsenti casu calculus in vesica urinaria delituerit, testantur sensus manifestus ipsius Patientis, deinde exploratio ante hac cum cathetere facta: Quod vero talis calculus vesicæ urinariæ adnatus sit, iterum sensatio Patientis, & suffragium observationis medicæ confirmare vult. *Ruyschius quidem in thesauro anatomico secundo* p 31 negat hanc calculi concretionem cum vesica, & adserit, quod a calculi attritione provocentur excrescentiæ ramosæ in vesica, quas si lithotomus cum forcipe apprehendit & extrahit, lethalia inde provenire Symptomata. *conf. Act. Erud. Lips.* An. 1702. *Mens. Maji p.* 196. tamen varia testimonia in practicorum hanc dubitationem

tionem enervant: ita talem coalitum calculi cum vesica urinaria confirmant *Riverius Prax. lib 14 c.2. Zecchius in consult. Pechlinus obs phys. med. lib 1. obs. 2 Histoire de l'Academie Royale des sciences An 1702 Act Erud Lips. An. 1691. p 230. & An 1706. Mens Julii p 317. Act Nat. Cur. dec. 3. an. 6. obs 243. Cent X. obs. 56 Tulpius lib 3. cap. 5. Ettmüllerus in Prax. de Calc. ves.* interim talis concretio neque facilis, neque frequens est: utplurimum calculus cum aliqua membrana peculiari involutus est (qualem calculum etiam describunt *A. N. C. dec. 3. an. 2 obs 58*) quando mediante hac cum vesica coalescit, interim Ruyschii sententia æque minus in dubium vocanda est; quoniam asperior calculus attritione sua vesicam violare, & ad talem excrescentiam contribuere solet: sicut similis asper calculus renalis quando ureteres transit, illos adeo atterere potest & solet, ut interior tunica abradatur, quæ post consecutam inductæ excoriationis coalitionem & cicatrisationem similitudinem valvulæ relinquit, qualis tamen minime est: hinc omnes ferme calculosi, & illi quidem, qui acerbius hoc affectu laborarunt, ejusmodi abrasas saccatas membranulas habent, reliqui vero homines aut numquam aut rarissime, nisi eximio aliquando urinæ ardore laboraverint: neque in præsenti casu Tincturæ lithontrypticæ, quæ communiter intensius diureticæ sunt, usurpandæ, quæ dolores augent, mictum cruentum, aut internam inflammationem & sphacelationem facile causantur: opiatorum denique usus, licet subito dolores leniat, tamen maxime iniquus est *conf Stahlii disp. de Impostura Opii*: ut plurimum enim talium remediorum usum excipiunt vel funesta interna sanguinis stasis, vel momentanea atonia, vel œdematosus & asciticus periculosus affectus, vel alia immedicabilia mala.

CASUS LIII.

VOMITORII INSALUBRIS PROPINATIO.

Es haben bey einem Mägdlein, so ohngefähr 7. Jahr alt, darbey von gesünder Leibes-Constitution und muntern humeur gewesen, sich die Stock-Zähne einfinden wollen, von welchen auch bereits einer ohne sonderliche Passion durchgebrochen. Als nun dieses Kindes Vater, welcher solches selbst im Schreiben informiret, dasselbe, weil es etwas darinnen versehen, dermassen hart tractiret, daß es braun und blau worden, hat darauf das Kind, wegen der erlittenen Schläge, über grosse Schmertzen geklaget und darbey hefftig geschrien, es hat ihm aber der Vater zu schweigen befohlen, und in dessen Unterbleibung mit Schlägen fortzufahren gedrohet, worauf es zwar damit inne gehalten, jedoch, wegen der empfundenen Alteration, an Armen und Beinen vor dem Vater gezittert und gebebet. Den Morgen darauf hat das Kind, nachdem man ihm Caffée zu trincken gegeben, sich gebrochen und eine Masse, wor-

unter etwas grünlichtes zu sehen gewesen, von sich gegeben, da dann der Vater, so einige Wissenschafft von der Medicin hat, demselben ein *Vomitiv* appliciret, welches auch seinen Effect in so weit erreichet, daß sich das Kind darauf ziemlich übergeben, jedoch so gleich nach dem auf das Vomitiv beschehenen Erbrechen, in grossen Schweiß und einen dermassen tieffen Schlummer verfallen, daß es sich daraus gar nicht ermuntern können, und, wenn man es auch bisweilen mit grosser Mühe erwecket, ist solches doch also bald wiederum davon eingenommen worden. Indem nun dieses dergestalt 2. Tage angehalten, auch den dritten Tag sonst nirgends, als in dem Gesichte, sich 3. bis 4. Flecke, welche als Masern anzusehen und in eines jeden maculæ Mitte ein dürres Hügelchen zufinden gewesen, gezeiget, ist der Vater bewogen worden, einen vornehmen Medicum zu consuliren, demselben auch dasjenige, so sich mit dem Kinde zugetragen, zu eröffnen, welcher gleich gesaget, das Vomitiv hätte können weg bleiben, jedoch allen möglichsten Fleiß bey des Kindes Cur angewendet, dessen ohngeachtet aber hat dieser Schlummer beständig angehalten, bis dasselbe, endlich in eine Epilepsie gefallen, und, nachdem die gantze Kranckheit etwa 5. Tage gewähret, seinen Geist aufgegeben. Ob nun nach Beschaffenheit derer Eingangs angezogenen Umstände, der Vater mit dem Kinde recht *methodice* verfahren, indem sich gleichwohl nach aller angewendeten Mühe des Medici, keine Besserung verspühren lassen, darüber bitte ich mir meiner Hochgeehrtesten Herrn und Patronen hochgeneigtes Gutachten und Meinung verschlossen aus. Das davor geforderte Honorarium statte ich nebst schuldigen Dancke willigst ab und verharre

Ew. Hoch-Edl. Herrl.

R. den 29. Junii
1720.

Dienst-schuldigst-gehorsamster
Targuinius.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

DEmnach an unsere Facultät ein Casus Medicus abgesendet, und hierüber ein gegründetes Judicium und Responsum erfordert worden, so haben wir aus der Relation ersehen, welchergestalt ein gewisser Vater sein Töchterlein von 7. Jahren, gesunder Constitution und muntern Geistes, um die Zeit, da derselben die Stock-Zähne durchzubrechen anfingen, so hart tracti-

tractiret, daß es braun und blau worden, worüber das Kind über grosse Schmertzen geklaget und geschrien, auch wegen fernerer väterlichen Bedrohung unter vieler Angst, Zittern und Beben sich solcher äusserlichen Bedrängniß gezwungen enthalten müssen: als aber hierauf den folgenden Tag dieses Kind nach genossenem Coffee unter freywilligen Erbrechen etwas grünlichtes von sich gegeben, und dessen Vater, so einige Wissenschafft von der Medicin haben soll, seinem Kind ein Vomitiv geordnet, welches auch ziemlich operirt, so ist so gleich nach dem Vomitiv nebst einem grossen Schweiß auch ein dermassen tieffer Schlummer erfolget, daß das Kind daraus gar nicht ermuntert werden können, bis den dritten Tag in dem Gesicht einige maculæ erschienen, und nach erforderung eines vornehmen Medici und Gebrauch allen Fleisses und angewendeten Mühe bey beständiger Anhaltung dieses Schlummers, endlich das Kind in eine Epilepsie verfallen, und nachdem die gantze Kranckheit etwa 5. Tage gedauret, vollends dasselbe verschieden ist: Hierüber ist diejenige Haupt-Quæstion moviret, und daß dieselbe von unserm Collegio decidiret werde, erfordert worden:

Ob mit diesem Vomitiv der Vater bey seinem Kinde recht methodice verfahren?

Welcher Frage wir gleich ohne Umschweiff unsere Antwort in thesi an die Seiten setzen, nemlich daß in diesem Vomitiv keines weges methodice verfahren sey, und dieses ist aus folgenden offenbahren Umständen und demonstrationibus genugsam zu ersehen. Erstlich ist durchgehends bekannt, welchergestalt in dergleichen Alter bey vorgehender dentitione eine starcke congestio humorum ad caput erfolge, besonders 2) bey Kindern muntern Gemüthes, die von sanguineo oder cholerico temperamento und plethorico habitu Theil nehmen: 3) ist bey gegenwärtigem Kinde ohne dem unter dem harten väterlichen Tractament innerlicher unterdruckter Zorn, offenbahre Furcht, Angst, Schrecken rc. vorgegangen, unter welchen Affecten ordinair bey Kindern ein häuffiger Aus- und Zufluß der Galle in die Gedärme und Magen geschieht, 4) destomehr aber, wann ohnedem zu solcher Zeit die Dentition geschieht: 5) hiezu kommt, daß so wohl die Affecten des Gemüths, als auch die Ergiessung der Galle bey einem solchen muntern Kind das gantze genus nervosum afficiret, und zu allen excessiven Bewegungen eine gar schnelle und kräfftige Veranlassung gegeben: 6) da zumahl das Kind über grosse Schmertzen geklaget, auch 7) braun

und

und blau geschlagen, consequenter innerlich und äusserlich in einem hefftigen sensum & motum gebracht, dahero 8) freywillig mit einem solchen spasmo hypochondriorum & vomitu afficiret worden, daß 9) nicht nur allein die viscera abdominis in äusserster Unruhe gewesen, sondern die humores mit aller Gewalt in die Brust und Kopff getrieben und gezwenget, 10) die partes sensibiles nervosæ destomehr offendiret, und bey einem solchen zärtlichen Alter, welches so wohl ad defectiva, als excessiva motuum vitia vor andern disponirt ist, ad soporosos & epilepticos effectus qualificiret worden, besonders 11) die bey Kindern einmahl erregte motus leichter zu einem unheilsamen, als nützlichem eventum ausschlagen, auch sonst 12) es der Vernunfft gemäß, daß wo die Natur freywillig einige würckliche excretiones verrichtet, und darinnen kein Mangel zu verspühren, man nicht ohne Noth annoch mit medicamentis dieselbe zu solcher evacuation forciren solle: 13) absonderlich da ohne deme alle motus so wohl am Gemüth als am Leib irritiret und perturbiret sind: 14 ferner wie gemeiniglich bey solchem Alter auch die mehresten Ursachen den Kopff mit unterschiedenen affectibus angreiffen, welche so wohl in Unterlassung und hefftigerer Ubung der Bewegungen, als auch in allerley stagnationibus, infarctibus, secessionibus, stasibus & corruptionibus bestehen, daher angezeigter massen affectus epileptici, soporosi, maculæ und efflorescentiæ cutaneæ entstehen. Solchergestalt ist aus diesen rationibus sattsam zu erkennen, daß das Vomitiv bey diesem Kind wieder die gehörige Method gebrauchet worden; welches aus noch mehrern Umständen kan bestättiget werden, indem es nicht allein die Erfahrung lehret und bezeuget, wie dergleichen vomitoria illegitime auch unter der dentitione oder affectibus infantum cholericis adhibita solche morbos soporosos und epilepticos causiren, sondern auch wie es laut der Relation mit dem Kind alles gar genau eingetroffen, da so gleich nach ziemlicher operation des Vomitives mehr gedachte affectus erfolget: und ob zwar nicht berichtet, woraus eigentlich das Vomitiv bestanden, so ist doch überhaupt so viel zu erkennen, daß bey diesem Casu sich gar kein emeticum artificiosum geschicket, welches destoweniger zu approbireu, wann es irgend ein subjectum minerale gewesen wäre: und so auch bey diesem Kind wegen der Dentition und vorgegangenen hefftigen Gemüths-Bewegungen einige motus epileptici freywillig möchten in Anbruch gewesen seyn, so ist doch derselben endlicher Ausbruch durch das unvorsichtige Vomitiv befördert und beschleuniget worden: Und dieses haben wir über gegenwärtigen Casum mit consensu & approbatione unsers

sers Collegii nebst denen rationibus decidendi & probandi absertigen und mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel bekräfftigen wollen. Halle den 30. Julii An. 1720.

Epicrisis in Casum LIII.

VOmitoria requirunt hominem viribus necessariis instructum, neque valde tenerum, sensibilem, debilem, aut aliis motibus in excessum pronis, præditum, quoniam hominem robustum enervare, præsentem imbecillitatem intensius augere, personalem sensibilitatem graviter offendere, & motus anomalos eximie corrumpere atque in pessimos effectus convertere solent: id ipsum tanto facilius in tenera ætate efficiunt, adeo ut in infantili & puerili ætate magna cum prudentia emetica ordinanda sint: tanto magis ab omni ratione & peritia abludit, illud ulteriori quodam stimulo movere & impellere velle, quod jam sponte movetur; unde non modo hyperemeses facile oriuntur, si spontanei vomitus artificialibus irritantur vomitoriis, sed & reliqui motuum excessus in illa transeunt loca, ubi jam extraordinarii vigent motus. Quodsi itaque motus congestorii caput & pectus detineant, aut secessiones humorosæ tales regiones occupent, tunc vomitoria in talibus afflictionibus ordinata, statum morbi admodum exacerbant: Si etiam præsentibus spasmodicis commotionibus citra congruam indicationem emetica propinantur, tunc non modo illi spasmi in enormem augescunt gradum, sed & plane in convulsivum schema degenerant: tanto minus vero expedit durantibus animi affectibus, iracundis, terrificis, anxiis, meticulosis &c. confestim post illos vomitoria obtrudere; quæ nunc præsentes motuum vitalium confusiones atque exacerbationes in repentinum perversissimum statum conjiciunt, ut subitaneus lethalis consequatur effectus & eventus: quanta enim damna in natu majoribus iracundia aut terrore exagitatis vomitoria ingesta provocent & concitaverint, facile perspicuis rationibus & uberrimis exemplis probari posset: inde facile liquet, quomodo in præsenti casu oblatum Vomitorium præsentanea, evidens & eminens causa consecuti funesti exitus fuerit: Etenim alias in simplici dentitione rarissime vomitoria proficiunt, usiatissime vero officiunt & seorsim ad convulsivos insultus disponunt: & quoniam communiter dentitio cum largo humorum affluxu intra superiores corporis regiones combinata est, unde catarrhi capitis & pectoris, defluxiones humorosæ intra oculos, tumores colli & capitis &c. oriuntur, ita præsente tali infarctu facile patet, quid vomitorium oblatum in ejusmodi casu non modo efficere potuerit, sed actu effecerit.

CASUS LIV.

IMPERITA VOMITORII ORDINATIO A BALNEATORIS MINISTRO CUM LETHALI EFFECTU.

I.

Als ich Endesbenannter auf ordentliche Requisition Tit. Hn. E. Z. B. J. U. Lic. und Hochfürstl. Rath und Amtmann allhier J. G. T. einen Schusters Knaben von 16. Jahren alt in Beyseyn der Gerichten den 15. April visitirt und secirt habe, welcher (nach dessen Mutter Aussage) den 4 hujus kranck aus der Kirche kommen, und über Hitze, Schauer und Mattigkeit geklaget, worauf ihme den 8. hujus J. M. ein Baders-Gesell, ein Vomitiv gegeben, welches s. v. 5. Vomitus und zwar gelinde causiret, darauf eine Suppe gespeist, und sich ziemlich befunden. Nach diesem aber als den 9. hujus hätte der Baders-Gesell des Morgens ein klein weiß Pulver wieder geben lassen, worauff erwehnter Th. flugs habe starck angefangen s. h. zu vomiren, daß nicht allein viele gallichte garstige Feuchtigkeiten; sondern auch viel Geblüt und über 20. ziemliche grosse Würmer von ihm per vomitum gangen, welches Vomiren auch (ohnerachtet den 13 hujus die Mutter von Hn. D. St. allhiesigem Stadt-Physico Medicamenta gelanget) bis den 15. hujus Nachmittag um 3. Uhr mit Symptomatibus atrocioribus bis in Tod continuiret hat rc.

So haben wir befunden zum (1) nachdem die tegumenta infimi ventris separiret waren, das omentum zerrissen und ziemlich corrumpirt, (2) den ventriculum gäntzlich gangrænisirt, (3) desgleichen auch die intestina; und etliche gar sphacelirt, oder vom kalten Brande schwartz. (4) Die Leber, wie auch die Miltz, so weit als sie den Magen bedecken, in inwendigen Theilen auch schwartz. (5) Im Magen eine ziemliche Quantität von stinckender garstiger Feuchtigkeit. (6) Die tunicæ ventriculi mit Blut unterloffen und angefressen, daß auch etlicher Orten die crusta tunicæ tertiæ gantz weg war. (7) Im Pectore waren die pulmones mit vielen schwartzen Flecken, und (8) das Hertz mit schwartzem flüßigtem Geblüt angefüllet rc.

Ob nun wohl einige Zufälle einen Verdacht geben, eines empfangenen gifftigen Medicaments, so ist doch solches des J. M. Aussage nach nicht zu finden, indem das Vomitiv. pulv. tart. emet. gr. *iiß.* gewesen, und die Würckung nicht excessiv gewesen, das Pulver so den folgenden Tag gegeben, pulv. ocul. cancr. und C. C. à gr. viij., welches weder vomitus noch convulsiones, vielweniger den Tod hat causiren können.

Wohl aber halte ich den Fundamentis & Principiis artis Medicæ gemäß, daß der morbus ein febris maligna gewesen, davon gedachter

Baders-

Baders-Geselle keinen Verstand gehabt, und also den 5. Tag das Vomitiv nicht allein contra methodum medendi intempestive & sinistre, sondern auch wieder des gantzen Heil. Röm. Reichs Hochlöbl. heilsame Constitutiones (in welchen niemanden als Doctoribus und Medicis examinatis & juratis interne Medicamenta zu geben und zu verordnen erlaubet ist) gegeben, davon nicht allein der motus Naturæ turbirt, sondern auch die saburra humorum putridorum mit der copia lumbricorum nach dem Magen gezogen, wodurch die orificia & tunicæ ventriculi corrodiret, dahero symptomata atrocissima, als convulsiones, gangræna, sphacelus und der Tod hat folgen müssen, zumahlen da zu rechter Zeit keine tüchtige Medicamenta adhibiret worden.

Solches habe ich der Wahrheit zu Steuer bey meiner Pflicht und Jurament hiemit attestiren wollen. F. den 16. April. Anno C. 1723.

G. P. J. M. D.

II.

Unsere freundliche Dienste zuvor. Ehren-Vest und Hochgelahrter, Günstiger guter Freund.

Wir haben aus Ewr. erstatteten Bericht, und demselben beygefügten in Anschluß hierbey zurückgehenden Actis umständlich ersehen, was bey Untersuchung des rc. mala curatione erfolgten Todes eines Schuster-Knabens J. G. T. der deshalb angestellten Section und Vernehmung des inhafftirten Bader-Gesellens J. M. aus Wetzenstein bey Nürnberg bürtig, sich hervorgethan. Daferne nun ermeldter Bader-Geselle vermittelst abzulegenden leiblichen Eydes, nach vorgehender nachdrücklichen Ermahnung zur Wahrheit, wozu auch ein Geistlicher zu gebrauchen, erhärten wird, daß er dem Verstorbenen nichts anders, als die angezeigten Medicamenta in der angegebenen dosi gereichet; so ist er doch, weil er in re illicita versiret, und innerliche Curen dem Verboth und seiner Profession der Chirurgie und Baderey zuwieder, sich angemasset, dadurch aber des verpflichteten Medici und Land-Physici Iudicio nach, das dem Patienten gegebene Vomitiv contra methodum medendi intempestive & sinistre appliciret, mithin culpa & imperitia sua den Tod des verstorbenen Th. causiret, dessen

sen Mutter ein gantzes Wehr-Geld oder 20. Thaler zu bezahlen, nicht weniger die verursachten Gerichts- und andere Kosten abzutragen schuldig, und wird hierüber mit 14 tägiger Gefängniß-Straffe, darinnen er bey leidlicher Witterung Nacht und Tag zu lassen. Im Fall er aber die Unkosten und das Wehr-Geld Armuths halber aufzubringen nicht vermag, 4. Wochen lang, damit andern zum Aufmerck und künfftiger Enthaltung von dergleichen ihnen nicht zukommenden innerlichen Curen, nicht unbillig belegt, ist auch noch die hiesige Stadt und Lande zu räumen, und sich darinnen wesentlich nicht wieder aufzuhalten verbunden. Welches Ihr ihm also zu eröffnen und an selbigem zu vollstrecken habt. Gestalt wir uns dessen versehen, und euch hiernechst freundlich zu dienen willig verbleiben. Datum F. den 24. Apr. 1723.

V.

An den Schöppen-Stuhl zu Halle.

DIeselben geruhen aus beykommenden fasciculo Actorum zu ersehen, was Ursachen halber J. M. ein hiesiger Bader-Geselle beym Fürstl. Amte in Inquisition gerathen. Nachdem nun derselbe die von Hochfürstl. Regierung allhier ihme dictirte Gefängniß-Straffe bereits ausgestanden, wegen der Landes-Räumung aber annoch Rechtliches Erkänntniß verlanget, darein auch von gedachter Hochlöbl. Regierung gewilliget worden: als ergehet an MHHn. hiedurch mein dienstliches Bitten, sie wollen auf vorgegangene Communication mit der Medicinischen Facultät und Einholung Derselben Gutachtens, diese Acta bestens Fleisses zu durchlesen, Collegialiter reifflich zu erwegen, auch sich eines in Rechten gegründeten Ausspruches zu vereinbaren, hochgeneigt belieben, welchen, nebst dem Medicinischen Bedencken mir des ehisten cum Actis verschlossen ausbitte, dafür das Honorarium danckbarlich erleget werden wird, und ich beharre allstets ꝛc.

Scabinatus Hallensis suo Judicio confirmavit, præcedens decisum.

III.

An die Hochfürstl. Hochlöbl. Regierung zu F. L. L.

WAnn die Kranckheit des ohnlängst verstorbenen J. G. T. nach dem Attestato Medico Tit. Herrn D. J. P. J. bey denen Inquisition-Actis

Actis J M. in puncto des imputirlicher Weise aus Unvorsichtigkeit im Curiren verursachten Todtes befindlich Febris Maligna gewesen, und hätte inquisit besonderlich seiner profession der Chirurgi und Baderey zuwieder in re illicita zu sagen versirend, mit hin sich innerlicher Curen anmassend, den 5ten Tag contra methodum medendi intempestive & sinistre dem Patienten ein Vomitiv appliciret und dadurch culpa & imperitia den Tod des verstorbenen T. causiret. So wäre inquisit J. M. (der Mutter) NB. woferne sie den Tod des defuncti civiliter gerochen, vid. Carpz. Pr. Crim. p 1. qv. 34. n. 42 ibi.

Werigeldum enim seu juris Saxonici mulcta locum saltem habet, quoties civiliter de homicidio agitur.

allerdings ein gantzes Wehr-Geld oder 20. Rthlr. zu bezahlen, nicht weniger die verursachten Gerichts-Kosten, abzutragen schuldig, und wäre hierüber mit 14 tägiger Gefängniß-Straffe, oder da er das Wehr-Geld und Unkosten, Armuths halben aufzubringen nicht vermöchte, 4. Wochen lang, auch Tag und Nacht, damit zu belegen, ingleichen Stadt und Land zu räumen, und sich darinnen wissentlich nicht weiter aufzuhalten schuldig, woferne aber nach diesem allen die Beschaffenheit der Kranckheit und dessen Umstände, nach beygefügten abschrifftlichen Registratur sub ff. unter den 3ten Mäy genauer examiniret, betrachtet, und dabeybefunden worden, daß solche bloß in einem zur Zeit grassirenden Tertian-Fieber bestanden, mithin selbiges Febris intermittens gewesen, gestalten nach anderweitider gerichtlichen Aussage der Mutter sub ff. ihn Sonntags Abends vorher ein Frieren ankommen, welches er Montags erzehlet, selbigen Tages auch das Frieren wiederum bekommen, so ein paar Stunden gewähret, und daß er Dienstags darauff solches nicht wieder gehabt, vielmehr solches Mittewochs darauff nur fernerweit sich eingestellet, nach dem Gebrauch des von Inquisitens gerichter Artzeney und Vomitiv dargegen sich gar verlohren, ihm so viel besser worden, daß er eine Suppe gespeiset. Auf solche Masse und Dargegenhaltung des Judicii Medici nun folget von selbsten, daß angeregter Herr D. die Sache nicht hinlänglich eingesehen, alieno sensu referirt, daß Judicium auff einem falschen præsupposito beruhet, & hoc remoto Inquisit, ungeachtet er als ein Bader-Geselle innerliche Artzeyen wohl nicht adhibiren sollen, dennoch gleich denen erfahrensten Medicis nicht contra methodum medendi intempestive & sinistre, sondern secundum methodum medendi neotericorum legitimo tempore & prudenter, so wohl daß den 3ten dieses secundum Registr. sub ff. be-

beschworne Vomitiv ex Tart. Emet. 2. & sem. gr. bestehend, als auch pulv. ex Antimon. Diaphor. Ocul. 69. & C. C. ana IIX. gr. dem Patienten rühmlich ist gereichet. In mehrern Betracht die berühmst-erfahrnen und bewährtesten Medici bey denen febribus intermittentibus beyderley Artzeneyen auch zu aller Zeit und zwar den Tart. Emet. zu 4. gr. mit dem grösten Nutzen & cum effectu zu reichen pflegen und können. Dann so viel das Vomitiv anlanget, so stecket minera morbi in hypochondriis & primis viis, und wird per vomitoria causa febrilis gar wohl gehoben, welcher effect sich auch allhier gezeiget, es sind die vomitus nicht allzu starck, sondern gelind gewesen, das Fieber hat gestanden, dem Patienten ist so wohl worden, daß er eine Suppe darauf speisen können. Gleiche Bewandtniß hat es auch mit dem pulv. ex Antimon. Diaphor. Ocul. 69. & C. C. bestehend, massen dieses ein medicamentum absorbens diaphoret, welches so gar bey febribus malignis das malignum vom Hertzen ad peripheriam treibet, dannenhero und da solchen gestalten Sachen nach, durch die gereichten Artzeneyen der motus naturæ keinesweges turbiret, noch hierdurch die saburra humorum putridorum mit der copia lumbricorum nach dem Magen gezogen, und die orificia & tunicæ ventriculi corrodiret worden, daß daraus convulsiones, gangræna & sphacelus und der Todt entstehen müssen, dieser aber vielmehr durch des Patientens und der seinigen eigene Nachläßigkeit, Verwahrlosung, übelen diæt und Wartung, als Erkältung und Trincken kalten Wassers und Covents, wodurch so ein grausames Brechen und Zersprengung des Netzes entstanden, erfolget; so ist armer Inquisite pro tempore weder mit der Unwissenheit zu beschuldigen, noch ihm culpa mortis zuzueignen: Certe enim omnis abest culpa, si omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque fuisset observaturus; einfolglich cessiret auch die ihm dictirte 14 tägige Gefängniß-Straffe und Landes Räumung; und fällt ausserdem das mit zu bezahlen injungirte Wehr-Geld samt denen Unkosten, und zwar diese durch die 4. Wochen zusammen schmertzlich-befundene Inhafftirung mithin Tag und nächtlich erlittene Gefängniß Straffe compensando, jene aber, weil die Mutter den Todt civiliter nicht gerochen, vielmehr in der Registratur sub ff. vor Inquisiten gebeten, gäntzlich hinweg. Ingleichen da res nunmehro nicht mehr integra, sondern Inquisit den zuerkannten Eyd besage der Registratur sub ff. den 3ten dieses albereit actu corporali abgeschworen, nicht weniger die Tag- und Nächtliche Gefängniß-Straffe, vom 29ten April. bereits schmertzlich ausgestanden, auch benebst seinem armen und miserablen

rablen Zustandt und Unvermögen, daß er keinen Groschen in seinem Vermögen, elend und fast ungesund worden, als wollen Ewr. Excellenz, Wohl- und Hoch Edelgebohrne Herren dieses armen Menschen miserablen Zustandt groß günstig behertzigen, und ihm so wohl deß, als auch seiner wahren Unschuld halber, nicht weniger pro conservatione famæ fernerweit der Gefängniß-Straffe auch Räumung Stadt und Landes ubique refusione expensarum gnädig erlassen, und dieserhalb an daß Hochfürstliche Ambt allhier rescribendo Befehl zu ertheilen, ergehen zu lassen, mit hin das, de dato den 24ten April ertheilte hochgeneigte Rescript dahin zu declariren, warum dienst-gehorsamst bitte. Es wird armer Inquisit GOtt den Allerhöchsten um tausendfältige Vergeltung unaufhörlich anflehen. Ich aber beharre dafür allstets Ew. Magnificenz, wohl und Hoch-Edelgebohrne Herren

F. den 15. Maji
1723.

dienst-gehorsamster
N. B. St. Defens. nom.
des armen Inquisiten und Bader Gesellens J. M.

IV.

Zum Hoch-Fürstl, Wohl-Löbl. Ambte zu N. Hochverordneter Herr Rath und Ambtmann.

Hoch-Edler Vest und Hochgelahrter,
Insonders Hochgeehrter Herr.

VOr die jüngsthin de dato den 28ten verwichenen Monats Maji, auf mein Tages vorher eingerichtes Schreiben in inquisitions-Sachen, J. M. und dahin gegangenes Gesuch:

Daß inquisit auf freyen Fuß gestellet, die Acta dargegen auf ein Juristisch und Mediciniſches Collegium zugleich zum Spruch Rechtens transmittiret würden 2c.

ertheilte gütige Resolution und beschehene Deferirung, sage dienstlich schuldigsten Danck. Und wie die Transmissions-Kosten allbereits erleget; So würde

würde überflüßig seyn, die Acta mit attestatis zu mehren, oder annoch weitläufftige Defensions-Schrifften beyzubringen, indem die Acta meines Erachtens von sich also instruiret, daß die künfftigen Herren Urthels-Verfasser, die Unschuld armen Inquisitens von sich selbst wahrnehmen und deshalb:

Daß nunmehro wieder Ihn weiter nichts mehr vorzunehmen, aber doch wenigstens er von der angestellten Inquisition, cum refusione expensarum zu absolviren, ihm auch sonsten die zustatten kommende Injurien-Klage contra Hr. Doctor J. zu reserviren sey &c.

zwiffels ohne erkennen werden. Dann ob es wohl anfangs das Ansehen gewonnen, daß durch Unerfahrenheit im Curiren er Inquisit an dem Todte J. G. T. einige Schuld, einfolglich nicht nur von dem Wohl-Löblichen Judicio destomehr mit der Special-Inquisition wieder ihn zu verfahren, wenn nach angestellter Section de dato den 15ten April a. c. fol. 10. seqq. und den dieserhalb von dem hierzu requirirten Medico Hr. Doctor. J. P. J. fol. 27. fol. Actor. beygelegtem Judicio Medico:

1) Der morbus febris maligna soll gewesen seyn, und worvon 2) Inquisit keinen Verstand gehabt hätte, massen 3) solchen gestallten Sachen nach das Vomitiv contra methodum medendi intempestive & sinistre nicht nur, sondern auch wieder des Heil. Römischen Reichs heilsamste Constitutiones gegeben, worvon 4) so dann nicht allein der motus naturæ turbiret, sondern 5) auch die saburra humorum putridorum mit der copia lumbricorum nach dem Magen gezogen worden, wodurch die orificia & tunicæ ventriculi corrodiret worden, und daraus Symptomata atrocissima, als convulsiones, gangræna & sphacelus entstanden, sondern auch von Hochfürstl. Hochlobl. Regierung allhier selbsten die Straffe fol. 31. dahin zu setzen gewesen, daß und woferne ermeldter inquisit vermittelst abzulegenden leibl. Eydes erhärten wird, daß er dem Verstorbenem nichts anders, als die angezeigte Medicamente in der angegebenen dosi gereichet; So wäre er doch, weil er in re illicita versiret, und innerlichen Curen dem Verbothe seiner Profession der Chirurgie und Baderey zuwieder sich angemasset, dadurch aber des verpflichteten Medici und Land-Physici Judicio nach, das dem Patienten gegebene Vomitiv contra methodum medendi intempestive & sinistre appliciret, mithin culpa & imperitia sua den Todt des verstorbenen T. causiret, dessen Mutter ein gantzes Wehr-Geld oder zwantzig Thaler (woferne selbige den Todt civiliter gerochen hätte, alias non)

non) zu bezahlen, nicht weniger die verursachten Gerichts-Kosten abtragen schuldig, und würde hierüber mit 14. tägiger leidlicher Gefängniß Straffe, im Fall aber die Unkosten und das Wehr-Geld Armuths halber aufzubringen nicht vermöchte, 4. Wochen lang billig beleget; wäre auch noch die hiesige Stadt und Lande zu räumen, und sich darinnen wissentlich nicht wieder aufzuhalten verbunden.

So geben doch die Acta inquisitionalia nach genauer Untersuchung der Sache und Verstande, nunmehro ein gantz anders, dann was der Hr. Doctor J, fol. 28. attestiret und judiciret, an die Hand: massen des verstorbenen J. G. T. Mutter Anna Judith, als Sie fol 35. b. seqq. um die Kranckheit ihres Sohnes befraget wird, saget selbige deutlich aus:

Es wäre ihrem Sohne des Sonntags Abends vorher ein Frieren ankommen; welches er Montags erzehlet, denselben Montag das Frieren wieder bekommen, so ein paar Stunden gewähret: des Dienstages habe er das Frieren nicht wieder gehabt, sondern es hätte sich des Mittewochs darauff eingestellet, nach dem Gebrauch aber des Bader-Gesellens Artzeney nicht wieder gekriegt.

quæritur demnach, ob dieser morbus ein febris maligna gewesen? Resp. Diese quæstion nun wird gewißlich kein erfahrner Medicus affirmiren, vielmehr wird er mir hierunter Beyfall geben und durch die Abwechslung, daß er um den 3ten Tag, nur erst den paroxysmum wieder bekommen, behaupten, daß es das bis anhero allhier grassirende Tertian-Fieber & febris intermittens gewesen, nicht aber maligna: Hæc ad num. 1. attestati fol. 28. Posito nun, daß es febris maligna gewesen, wie mag denn nach denen fundamentis & principiis artis medicæ behauptet werden, quoad num. 2. & 3. daß inquisit (a) keinen Verstand von der Kranckheit gehabt, und daß er das Vomitiv (b) den 5ten Tag darauf nicht allein contra methodum medendi intempestive & sinistre, sondern auch wieder des Heil. Römischen Reichs Constitution gegeben. Denn daß Inquisit von der Kranckheit hinlänglichen Verstand gehabt, darvon ist eines Theils gar nicht zu zweiffeln, weilen ein ieder, auch der Artzeney Unwissender, ein Tertian Fieber kennet; andern Theils ist es daraus zu schliessen indem er dem Patienten ein Vomitiv gereichet, wohl wissend, daß in febribus intermittentibus minera morbi in hypochondriis & primis viis stecket, und durch die vomitoria causa febrilis gar wohl gehoben werde. An der Zeit ist hingegen weniger denn gar nichts gelegen, und mag ein Medicus iederzeit, so wohl im Anfang, als auch um den 5ten Tag

herum dergleichen Vomitiv mit guten Effect und Nutzen reichen. Solte mir auch nicht schwer fallen mit vielen Zeugen zu behaupten, daß der Herr Doct. J. ebenfals bey dergleichen Fiebern ein Vomitiv adhibiret. Wo aber wieder des Heil. Römischen Reichs Constitutiones dieses Vomitiv soll gereichet seyn, und nach welchem niemand als Doctoribus & Medicis examinatis & juratis interne medicamenta nur zu geben erlaubet, davon erwarte vorhero specialere allegation, und erinnert sich Defensor solcher Rechte gar nicht, wohl aber gar öffters annoch auf Universitäten gesehen und erfahren zu haben, daß die erstere Probe eines jungen und nicht beschwornen Studiosi medicinæ in Verfertigung eines Vomitivs bestanden, auch daß so wohl die Apothecker als auch Bader und Chirurgi, wo nicht gar die Wehe- und andere alte Mütterchen dergleichen Vomitive um gar einen wohlfeilen Preiß, sonder eintziges Verboth verkaufft. Ist also nichts mehr zu untersuchen übrig, dann ob solches in einer gehörigen dosi gegeben worden, woraus uns am besten helffen kan, der von Inquisiten fol. 35. in Beyseyn des hiesigen Diaconi Hn. M. H. und mit gutem und unbeflecktem Gewissen abgelegte Eyd, daß er ihm nicht mehr gegeben, als ein Brech-Pulver von Tart. Emet. 2. & sem. gr. auch hernach ein Pulver, bestehend aus Oc. 69. C. C. und antimon. diaphor. ohngefehr 8. gr. Die dosis des Brech-Pulvers um zu dritthalb gr. ist noch gelinde, massen selbige ohne Schaden einem wohl constituirten Menschen zu 4. gr. zu reichen. Es zeiget solches auch der Effect, anerwogen er nach des Hn. Doct. J. eigenem attestato fol. 27. nur 5. gelinde vomitus gehabt, und darauf eine Suppe gespeiset, ja nach der Mutter Aussage fol. 36. das Fieber gantz und gar aussengeblieben. Das andere Pulver aus dem antim. diaph. Oc. 69. & C. C. bestehend, dargegen anlangend, so ist hierbey die dosis auch weder zu starck, noch etwas schädliches und zum Tode contribuirendes gewesen, in mehrerm Betracht dieses Pulver zu 24. gr. einzunehmen. Auch ist solches ein medicamentum absorbens diaphoreticum, welches weder den Leib, noch das Vomitiv wiederum irritiren können; schadet auch nicht einmahl in febribus malignis, indem es das malignum vom Hertzen ad peripheriam oder zum Schweiß-Löchern treibet. Fället also quoad n. 4. von selbsten hinweg, und ist contra principia medica gesprochen, daß dadurch der motus naturæ turbiret, so wohl, daß quoad num. 5. die saburra humorum & copia lumbricorum nach dem Magen gezogen worden: Woraus 6) die orificia & tunicæ ventriculi corrodiret worden, und daraus symptomata atrocissima, als convulsiones, gangræna & sphacelus entstanden. Denn

wie

wie will wohl der motus naturæ turbiret werden, wenn ich nur 5. gelinde Vomitus habe. Und wie will wohl die saburra humorum putridorum mit der copia lumbricorum nach dem Magen gezogen, und hierdurch die orificia und tunicæ ventriculi corrodirt worden seyn. Wenn der Patiente eine Suppe nach genommenen Vomitiv mit Appetit gespeiset, und bey der Section fol. II. gefunden worden; daß die Galle sehr groß gewesen, und der Medicus damahls davor gehalten; es müste eine andere scharffe Feuchtigkeit gewesen seyn, so beym Brechen gespüret worden, anbey in dem Magen sich weiter nichts, den eine ziemliche Menge gelber Feuchtigkeit und selbiger etwas inflammiret nur befunden worden: Sondern da fol. 6. die Mutter selbsten aussaget: *Es habe der Patient sehr über Hertzens-Angst geklaget, und Brunnen-Wasser zu trincken verlanget, welches sie ihm auch gegeben* ꝛc. Und hat Inquisit juxta fol. 8. den Patienten in einer kalten Stube gelegen, angetroffen, welcher eine Coffents-Kanne bey sich stehend gehabt: So ist aus selbigem gar füglichen zu schliessen: daß hierdurch mit solchem kalten Trincken das tempestive & prudenter adhibirte Vomitiv hinwiederum nur irritiret worden, und dieses grausame Brechen daraus entstanden, worvon so dann juxta fol. II. das omentum gantz zerrissen, und dieses eintzig und allein den Todt des verstorbenen J. G. T. verursachet, zumahlen bey der Section weder gangræna noch sphacelus, oder dessen indicia sich gezeiget, oder sonsten Convulsiones bey dem Patienten sich vorgethan: wäre also wieder unschuldigen Inquisiten, weder mit der Special-Inquisition zu verfahren, noch facta Inquisitione ihm eine so harte Straffe zu dictiren gewesen. Inzwischen da nun einmahl res nicht mehr integra, sondern selbiger vom 15ten April a. c. bis den 29. dessen Anfangs die beschimpffliche Inhafftirung und Special inquisition ertragen müssen, und von dem 29. April, bis den 27. Mäy. a. c. auch die fol. 31. dictirte & fol. 38. confirmirte 4. Wöchentliche Tag- und nächtliche Gefängniß-Straffe ausgestanden; mithin finde das mit dictirte auch durch die 4. Wöchentliche Gefängnis-Straffe bereits mit verbüste Wehr-Geld, so wohl angeführten Ursachen, auch weil die Mutter den Todt civiliter nicht gerochen, en contrair fol. 36 vor unschuldigen Inquisiten selbsten gebeten, juxta Carpz. Pr. Crim. p. I. qu 34. n. 42. ibi; Werigeldum seu juris Saxonici mulcta locum saltem habet, quoties de homicidio civilitér agitur, gantz und gar nicht statt; am allerwenigsten aber, und wenn auch Inquisit in re illicita versiret hätte, und innerliche Curen dem Verbothe und seiner Profession der Chirurgie und Baderey

zuwieder sich angemasset, quod tamen negatur, donec probetur contrarium (gestalten ihm solches alles unwissend, von keinem Verbothe sein Tage gehöret, vielmehr toto die annoch siehet, daß Chirurgi, Bader und Apothecker, auch benachbarte Priester, Schuster und andere ohne den geringsten Eintrag, inhibition und Verboth dergleichen Artzeneyen distribuiren dürffen und pflegen, einfolglich auch hierinnen die culpa cessiret,) mit der Landes-Räumung wieder ihn zu verfahren. So lebet er, Defensor des gewissen Vertrauens, die künfftigen Herren Urthels-Verfasser werden seinen, Inquisitens, armseligen, und elenden Zustand hocherleuchtet beherzigen, und daß wieder ihn weiter nichts vorzunehmen eingeneigtes Urthel abfassen nicht weniger pro conservatione famæ ihm alle rechtliche Actiones, wieder des von dem Herrn D. J. wieder ihn ertheilte injuriöse Attestat und seine eigne Person sententionando mit reserviren. Zu solchem Ende diese wenige Defensions-Nothdurfft annoch ad Acta zu nehmen und mit zu versenden Ew. Hoch-Edlen dienst gehorsamst bitte, und dafür allstets verharre ꝛc.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus denen von E. Löbl. Fürstl. S. Amt. F. übersandten und von E. Löbl. Schöppen-Stuhl allhier mit unserer Facultät communicirten Actis inquisitionalibus haben wir vernommen, wie eines Schusters Sohn den 4. April mit einem febrilischen Affect befallen worden, deme ein Bader-Gesell ein Vomitiv von Tart. emetic. gr *iiß.* gegeben, welches gelinde oben und unten ausgeführet, dergestalt, daß sich Patient nach f. 24. gut darauf befunden. Den folgenden 9. Apr. habe der Bader-Gesell ihm früh ein weises Pulv. welches aus oc. 69. C. C. antim. diaph. bestanden haben soll, im Brandtewein verordnet; allein so bald der Patient solches zu sich genommen, habe er gesagt: Was ihm gegeben sey? es wolle ihm das Hertz abbrennen nach fol. 17. 18. 19. auch sich darauf so gleich hefftig zu brechen angefangen, welches den 10. Dito continuiret und dergestalt verschlimmert worden, daß lauter Blut und 20. grosse Würmer evomiret worden. Nachdem aber dieses übermäßige Erbrechen bis den 11. Dito angehalten, da zu Mittags die pure Galle und was vom Geträncke genommen, weggebrochen worden, der Patient auch über Hertzens Angst geklaget und Brunnenwasser zu trincken begehret, sey endlich derselbe den 14. April. mit convulsionibus verstorben. Hiernebst ist auch in den Actis ange-

angegeben, daß der Löffel aus welchem der Defunctus das letzte Pulver genommen auf einem Fleck gantz weiß gewesen, nach fol. 10. 12. ingleichen, daß ein Mägdlein mit demselben Pulver nach f. 10. einen Groschen weiß gemacht habe. Da nun hierauf gebührender massen den 15. Dito eine sectio defuncti vorgenommen, so habe man befunden, daß das omentum zerrissen und ziemlich corrumpiret, der ventriculus gäntzlich gangræniret, die intestina aber zum Theil gangræniret, zum Theil sphaceliret, auch die Leber und Miltz an denen confiniis des Magens schwartz gewesen, im Magen sey eine ziemliche quantität stinckender Materie befunden worden; wie denn auch die tunicæ ventriculi mit Blut unterlauffen und angefressen, die pulmones mit vielen schwartzen Flecken besetzet, und das Hertz mit einer grossen Menge schwartzen flüßigen Geblüts angefüllt zu sehen gewesen.

Wenn denn nun hierüber von unserm Collegio ein Gutachten erfordert worden, so haben wir nach wohlbedächtiger perlustration der Acten ersehen, daß es dabey hauptsächlich darauf ankomme: ob der Bader-Gesell das vomitorium mit Nutzen oder Schaden gebraucht, und ob das andere Pulver bey dem Defuncto den Tod verursachet?

Was demnach das erste belanget, so ist von einen Bader-Gesellen keinesweges zu vermuthen, daß er aus gehöriger Wissenschafft und geschickter Belehrung ein Vomitiv hätte verordnen mögen, sondern, daß er solches vielmehr ohne höchstnöthige Erwegung der vorfallenden Umstände, aus blindem Hazard nach Gewohnheit der Pfuscherey in re medica dahin gegeben; ohnerachtet er nicht gewiß seyn können, in welche Art die angefangene Kranckheit bey dem Patienten sich versetzen möchte. Denn ob wohl diese Kranckheit aus denen beschriebenen Umständen nicht pro febre maligna zu halten, so ist es doch äusserst ungeschickt gehandelt, daß der Anfang der Cur mit einem Vomitiv gemachet worden, zumahl da die dosi des Tartari emet. von gr. *iiß* so beschaffen, daß sie mit einem Knaben von 16. Jahren mehr zu viel, als zu wenig seyn können und solche vielmehr bey erwachsenen Personen zulänglich ist.

Dannenhero obgleich angeführten Umständen nach die Würckung dieses emetici gut geschienen, so können wir doch das schädliche Erbrechen, welches den folgenden 9. April entstanden, keinesweges dem angegebenen pulveri absorbenti beymessen: es sey denn, daß durch das ungeschickte Vomitiv, so vorigs Tages gebraucht, etwas im Magen erreget worden wäre, hernach vom vehiculo des andern Pulvers dem Brandtewein dergestalt stimuliret worden, und zu einem solchen Erfolg gebracht. Denn es ist sehr

 glaub-

glaublich, daß das erste vomitorium nicht allein einen starcken affluxum humorum nach dem Magen, Miltz und Leber verursachet, sondern auch die viel und grosse Würmer, welche durch das Erbrechen nach und nach in den Magen gezogen worden, dadurch irritiret, daß sie den Magen und Gedärme heftig arrodiret und den Zufluß der humorum gehäuffet; wodurch solche Theile angefressen und nachgehends durch den Brandtewein dergestalt stimuliret worden, daß der Defunctus gleich nach eingenommenem andern Pulver Angst und Brennen empfunden, auch das vomiren aufs neue erreget worden. Dieweil aber eine solche hefftige Erregung einen grossen affluxum sanguinis auf obgedachte Theile verursachet, so ist daher nicht allein eine gewaltige disruptio partium membranacearum & vasorum sanguiferorum, folglich auch vomitus cruentus erfolget, sondern es hat die grosse und viele stasis sanguinis in solchen Theilen nichts anders als eine grosse gangrænam und schnelle sphacelation, auch endlich den Tod selbst verursachen müssen. Welcher kläglicher Erfolg und schleuniger Tod keiner andern Ursache, als der unbefugten verwegenen und ungeschickten Baders-Cur beyzumessen. Woher endlich der im Löffel zurückgebliebene weisse Fleck gekommen, belehren die Acta nicht, und hat man diesem nach bey obigen Gutachten zu acquiesciren.

Alldieweil nun nach allen, so wohl allgemeinen als Provincial-Rechten, keinem Apothecker, Balbier und Bader, noch vielweniger aber ihren Gesellen, wie auch andern unverständigen Leuten, sich innerliche Curen, besonders mit dergleichen medicamentis heroicis anzumassen, erlaubet, sondern vielmehr straffbar ist; als kan auch diesem Bader-Gesellen in seinem unbefugten Beginnen, die leider in Medicina sehr eingerissene Pfuscherey, auf keine Weise zu statten kommen, oder denselben rechtfertigen: allermassen man aus dergleichen ungeschickten und verwegenen Unternehmungen im Curiren alsdenn solche lamentable und vor GOtt schwer zu verantwortende Zufälle zu erwarten hat. Uhrkundlich haben wir dieses unser Gutachten über gegenwärtigen casum mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel ausfertigen und bekräfftigen wollen. Halle den 15. Junii 1723.

Epicrisis in Casum LIV.

NUlla remedia in rerum natura sunt, quæ absolute & ex se morborum causas tollere possunt; unde nonnullorum vanæ sunt promissiones, quando arcana quædam medicaminibus deprædicant, quibus cum promiscue adhibitis, morbum curare spondent:

Ejus-

Ejusmodi conatus olent crudam & cœcam Empiriam; quemadmodum præter divinam benedictionem, remedia periti artificis directionem postulant, si salutarem effectum promovere debent: alioquin simplicissimum, maxime innocens, & uberrimis salutaribus effectibus probatum medicamen, incongrue ordinatum, perniciose operari solet: unde clava Herculis non valet nisi in manu Herculis. Ob id vix sufficit illa communis excusatio, quando propinatum quoddam medicamen sinistros edidit effectus, quod remedium sit approbatum, quod moderata dosis de eodem ordinata sit, quod haud frequenter illud oblatum sit, quod alii medici æque eodem utantur, & quidem ferme in simili casu (licet duo cum faciunt idem, non sit idem,) & quotquot alia adhuc proferuntur refugia. Et hæc non modo imperitorum Medicorum, sed & temerariorum pharmacopœorum, chirurgorum & balneatorum sunt asyla: Epidemium sane malum est, ut ejusmodi qualitatis & professionis homines à magistris, per ministros usque ad famulos, Lehr-Herren, Gesellen und Jungen infrunita audacia & gloriosa ambitione in Praxi medica varia experimenta, utplurimum vero vel sinistre, vel per mortes faciant: Sane ars medica haud in transitu aut docetur, aut discitur, unde prædictæ conditionis homines suo officio fungi teneantur, ne falcem in alienam messem immittant: facilius enim Medici pharmacevticas & chirurgicas operationes dirigere possunt, quam pharmacevtæ & chirurgi illa officia, quæ probato & perito Medico competunt, communiter enim Medicorum ministri, quales sunt pharmacopœi & chirurgi, citra ullam probatam rationem, sed potius solida scientia destituti culposo ausu arti Medicæ se immiscent, & vel secundum fictum processum, vel nudis remediis sub certo titulo asservatis in hominum naturas grassantur, ut illi commiseratione digni censendi sint, qui in manus talium andabatarum medicorum incidunt, à quibus vel corrupti, vel interfecti dimittuntur: Et quamvis ejusmodi medicastri, in actu tali illicito comprehensi, temere quandoque provocent, ad hujus vel illius probati Medici medicamenta, quibus ipsi etiam utuntur, vel ad medicaminum simplicissimorum Haus Mittel, aut aliorum innocentium remediorum usum, tamen ipsi minime illa capacitate præditi sunt, ut morbos, horumque gradus rite agnoscere & discernere, subjecta ægrotantia, quoad omnes causas rite explorare, tempora morborum debite indagare, typum & statum affectus condigne inquirere, & multas alias adhuc, ad prudentem praxin medicam pertinentes, circumstantias recte observare, comparare, applicare & tractare sciant: Fugiendi itaque sunt ejusmodi gladiatores medicastri, qui temere multa promittunt, infrunite ægrotantes invadunt, & proh dolor impune occidunt: Et sane in hoc passu ovum præ gallina altius sapere gestit! quemadmodum nasutuli tales empirici non modo probatorum medicorum officia & negotia sciola mente & garrula lingua censere haud erubescunt, sed multos casus aggrediuntur, quos minime quoad causales suos respectus agnoscunt, adeoque cum empiricis suis medicaminibus cœco ausu operantur, sub odioso & imprudenti illo symbolo, quod audaces fortuna adjuvet: Consultius enim est naturaliter mori, quam ab ejusmodi medicastris interfici velle: Si itaque heroicæ tales operationes therapevticæ, velut vomitoria, purgantia &c. periti medici directorium requirunt, ita medicorum ministri & famuli à tali ausu sollicite abstinere debent, ni ob provocatum inde perniciosum casum homicidii culpam in se derivare videantur.

CASUS LV.

CANCRI OCCULTI CONSILIUM.

Ich gebe mir die Ehre an meine Hochgeehrte Herren gegenwärtiges Schreiben abzulassen und denenselben nachgesetzten Casum zu Dero hohen und gütigen Uberlegung zuzuschreiben, mit dem gantz unterdienstlichen Ersuchen, weil meine Hochgeehrte Herren besondern Ruhm sich in arte Medica erworben, und derselbe fast in der gantzen Welt erschollen, mir Dero geneigtes Collegialisches Gutachten (1) von der Patientin Zustandt zu eröffnen, (2) wovor Sie die Beule, so sich an der Brust befindet, judiciren, (3) und wie selbiger præservative & curative zu begegnen, auch (4) ob die Patientin, und quo modo & quibus remediis selbige zu conserviren sey, so daß es zu keiner incision, dazu sie nullo modo sich will obligiren lassen, kommen dürffte. (5) Wenn die Beule doch aufginge, was alsdann zu thun. (6) Wann wieder Verhöffen sectio geschehen müste, wie alsdann ordentlich und behutsahm zu verfahren. (7) Alle Medicamenta und die Cur in allen Fällen deutlich zu specificiren und zu beschreiben.

Ich werde meinen Hochgeehrten Herren hievor nicht nur allemahl höchstens verbunden seyn, sondern auch die jura durch meinen Hn. Vetter erlegen lassen, und allemahl verbleiben.

K. den 5ten Junii
1722.

Casus.

Die Patientin hat vor anderthalb Jahren mit einem Knaben in Wochen gelegen, aber niemahlen selbst gestillet, und ist der letzt Gebohrne das 12te Kind, so sie durch GOttes Gnade zur Welt getragen hat, Ihre constitution ist ziemlich gut Blutreich, sie hat dabey ordinair eine gesunde und schöne Röthe im Gesichte, jedoch ist dieselbe öffters mit Verstopffungen beschwehret, und hat auch seit denen letztern Wochen öffters fluxum album gehabt; ist 38. Jahr alt, ihre Menses hat sie ordentlich, doch bisweilen ziemlich starck, weil sie Blutreich ist. In denen letztern Wochen hat sie sich zimlich alteriret, da sie die Rose auf die lincke Brust bekommen, wel-

che

che dieselbe mit ordinairen Hauß-Mitteln curiret, und hat sich fast ein halb Jahr darnach wieder gut befunden, nachhero aber dann und wann Stiche in der Brust, so ihr das Hertze gantz beklemmet, bekommen, da selbe Anfangs vermeinet gehabt, daß es eine Kranckheit so das Hertze afficire; als sie aber nachhero weiter sich umb ihren Zustand bekümmert, ist sie an der Brust gewahr worden, daß inwendig gegen der papilla nach der Mitte des ossis sterni zu, gantz tieff bis auf gedachtes os, ein klein Beulchen als eine kleine Hassel-Nüsse verhanden, so sie Anfangs kaum fühlen können, ihr aber doch die Schmertzen, welche damahls viel empfindlicher als jetzo, veruhrsachet, davon sie sich durch Auflegung einiger zehrender Pflaster und anderer Hauß-Mittel, so ihr gute Freunde gesaget, liberiren wollen. Alleine auch diese haben den affectum nicht zu heben vermocht, sondern die Beule ist beständig geblieben; bisweilen hat sie in 4. 5. Wochen keine Schmertzen verursachet, dann ist sie etwas grösser geworden, hat einige Tage mit ziemlichen Schmertzen angehalten, welches auf solche Weise öfters abgewechselt, jedoch ist solche nicht äusserlich zu sehen, sondern eine Haut wie die andere, nunmehro bereits als ein gut halb Hüner-Ey groß, und empfindet die Patientin bald hefftige Stiche in der gantzen Brust so bis an die Ribben gehen, und kan die Brust gar nicht leiden, das sie gedruckt werde und causiret entweder gar hefftige Stiche oder Schringen, und insonderheit jucket es in derselben nach der Wartze zu, und saget Patientin, daß es ihr bisweilen darin fresse, und gehen die Stiche bald nach der Hertz-Grube, bald unter den lincken Arm, bis an den Rückgrad zu, dabey sie dann grosse Hertzens-Bangigkeit und Furcht hat, weil man leider viel klägliche Exempel von den Brust-Kranckheiten weiß, daß sie gleichen Unglück gleichfalls unterworffen seyn möchte. Durch eine dieser Tage jehliche Entsetzung, da sie jemand im Wasser schreyen gehöret, und vermeinet, daß es eines ihrer Söhne, hatte sich die Brust gantz irritiret, und weil ihr zugleich von einem sonst berühmten Regiments-Feldschehrer eine Blutreinigung verordnet, worunter sassafras lign. sanct. rad. Sassaparill. und dergleichen als hitzige Sachen, hat selbige gantz roth ausgesehen, die Patientin ungemeine unaufhörliche Stiche gehabt, und ihr die gantze Brust, so groß selbte gewesen, geschmertzet, und um die Beule herumb braun-roth ausgesehen; Als sie sich nun aber einem nächst anwohnenden berühmten Medico anvertrauet, hat selbiger ihr die Ader am rechten Arm schlagen lassen, da das Geblüt gantz dicke und kein Wasser gehabt, und ein gewisses Pflaster, wornach sie sich schon ehe dem einmahl gut befunden, auffgeleget, wornach sich

die Schmertzen wieder gestillet, die Röthe ziemlich geleget, die Beule gleichfalls wie die Brust wiederumb aussiehet, und empfindet sie demnach gegenwärtig nur dann und wann noch Stiche in der Brust, nach der Wartze zu aber stetes Jucken, so zu zeiten gleichwohl abwechselt; Weil dann die Art der Kranckheit dengereux, und gedachter Herr Medicus nicht versichern will, ob die Beule zum Auffbrechen mit der Zeit kommen dürffte, als habe Mhhn. hohes Sentiment dieserhalb gleichfals ausbitten wollen.

Der hiesigen Medicorum judicium ist kürtzlich dieses: Es sey kein Steatomna, auch nicht mehr ein tumor œdematosus oder dergleichen, sondern eine scirrhositas glandularum cancrosa, einmahl, weil sich die Beule ohne völlige cessation so lange in der Brust aufgehalten, und dann weil, wenn sie ein wenig gedruck wird, auch überdem öffters vor sich gantz allein grosse Schmertzen und Stiche sich finden. Es heisse hier, noli me tangere. Man müsse nicht viel Auflegens machen, den Schaden nicht irritiren, man müsse Hippocrat. aph. 38. sect. 6. observiren, und suchen den Schaden zu erhalten, daß es cancer occultus bleibe, und nicht exulceratus werde. Wann es denn doch auffbrechen solte, so müsse man secundum artem dabey verfahren, und wo nicht anders, es per sectionem gehoben werden.

P. S. Vor 8. Tagen ohngefehr hat man angemercket daß sich in der Wartze etwas weisses als Milch mercken lassen, und wie sie mit der Nadel darinn gefühlet, und es weggenommen hat, ist nach einer Weile wieder ein solch Stückgen, als ein paar Nadel-Knöpffe groß, gerunnen Milch befindlich gewesen, welches auch, da es wieder abgemachet worden, das drittemahl sich gefunden, nachdeme aber nicht mehr.

NB. Jetzo hat sich die Beule höher herauf gezogen, lieget nahe an der Wartze doch stehet sie nicht vor, und ist die Brust deshalb nicht dicker.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus dem an unsere Facultät überschickten Casu Medico Practico haben wir nach Collegialischer und reiflicher Untersuchung aller darinnen vorkommenden Kennzeichen und Umstände angemercket, daß eine Persohn von 38. Jahren, vollblütigen Leibes, sonst gesund und rother Farbe, als eines hitzigen temperaments nach einer 12. mahl. Geburt darinnen sie niemahlen

len gestillet, in dem letzten puerperio auff eine Gemüths Alteration an der lincken Brust die Rose bekommen, welche auff den Gebrauch einiger Hauß-Mittel völlig curirt zu seyn geschienen, bis ein halb Jahr hernach sich in gedachter Brust ohngewöhnliche Stiche mit Beklemung des Hertzens eingefunden, auch endlich tieff am osse sterni gegen der papilla eine Beule einer kleinen Hassel-Nuß groß, mit einigen schmertzhafften Beschwerungen gezeiget, welche nach dem Gebrauch einiger Hülffs-Mittel nicht vergangen, sondern mit öffterer Abwechselung bald grösser und schmertzhaffter worden, bald aber sich wieder vermindert, gleichwohl ist solcher nodus äusserlich nicht wahrzunehmen gewesen, ob er auch bis hieher eines halben Hünner-Eyes Grösse erreichet, und zu manchen Zeiten mit hefftigen Stichen in der gantzen Brust, so bis an die Rippen gegangen, verknüpffet gewesen, dergestalt, daß bisweilen darinn ein fressender und jückender Schmertzen gespühret, anbey das Stechen in der Brust bald nach der Hertz Grube, bald unter den lincken Arm biß gegen den Rück-Grad mit grosser Hertzens Bangigkeit empfunden worden: Indem auch bey gegenwärtiger Zeit solche schmertzhaffte Stiche dann und wann angehalten, auch gegen die Wartze ein abwechselndes Jücken vereinbaret, und nunmehro die Beule an der Brust erhöheter scheinet, gleichwohl die Brust nicht dicker worden, so ist von uns über diesen weit aussehenden und verborgenen affect ein Informat gesuchet und auf einige vorgelegte Fragen unser Consilium und Decisum erfordert worden: Was aber zuvörderst diesen Zufall selbst betrifft, so erkennen wir solchen allerdings vor einen verborgenen *affectum cancrosum*, der zu einer solchen Zeit seinen Ursprung genommen, zu welcher am gewöhnlichsten dergleichen Zufälle zu entstehen pflegen, hiernechst bey einer persona succulenta, welche zumahl nicht gestillet, dahero an denen Brüsten nicht die geringste Lüfftung erfahren, gleichwohl viel Blut und dabey eine gute Diæt gehabt, entstanden, bey welcher propter temperamenti rationem damahls sanguis floridus, subtilis & quadantenus acris gewesen, zu dessen erstern Anfang und letzteren Vermehrung ein starcker Gemüths-Affect das meiste beygetragen, auch bey anderthalb Jahren her derselbe seinen vollkommenen Anwachs genommen, auch sich mit allen solchen Umständen characterisiret, welche zu solchem Affect hauptsächlich gehören: wohin vornehmlich der offtmahlige stechende, jückende und fressende Schmertzen zu rechnen, woraus ein solch versteckteres ulcus corrosivum oder cancrosum zu præsumiren, und würde ein anderer benignior nodus in mamma so lange sich nicht verhalten haben, sondern wohl von selbst leichter zu einem Auffbruch gekommen, oder discutiret

seyn: Absonderlich aber ist dieser affect dermahlen um so viel schlimmer, weil er sich in corpore plethorico befindet, weil er tieff sitzet und bis auff die Rippen penetriret, weilen er mit so beständigen stechenden, jückenden und fressenden Schmertzen verknüpffet, weil er mit spasmodischen Zufällen vereinbahret und sich bishero auff keinerley Weise hat vermindern lassen, sondern vielmehr angewachsen und sich vermehret habe: Gleichwie auch obgedachter status plethoricus, nebst dem terriblen aphorismo Hippocratis die Medicos bewegen möchte, ihre Hand und Kunst an dergleichen affect nicht zu legen, so ist doch gleichwohl mit diesen Ausflüchten solchem bedrängten Patienten nicht geholffen, und mag in diesem sehr intricaten casu gelten, was *Seneca Ep. 94.* sagt: *ne medicina quidem morbos insanabiles vincit, tamen adhibetur aliis in remedium, aliis in levamentum.*

Und wiewohl man sich bey einem Cancro occulto ratione Curæ sehr vorzusehen, auch sich vor allen hitzigen, auffziehenden, die poros verstopffenden, fetten, nassen, suppurantibus, septicis &c. dem äusserlichen Gebrauch nach in Obacht zu nehmen hat, so ist denen Umständen nach in diesem casu auch keine exsection zu approbiren, weil der Schade noch sehr tieff und auff denen Rippen lieget; so bald aber hingegen dieser Schaden sich mehr erhöhen und äusserlich zum Vorschein kommen solte, könnte diese Section mit mehrerer Sicherheit und Nutzen vorgenommen werden: So lang hingegen dieser Schaden annoch verschlossen ist, müssen so wohl innerliche als äusserliche Mittel gebrauchet werden: Was die innerlichen Hülffs-Mittel betrifft, so dienen hiezu wiederholte gelinde laxationes mit Rhabarbarinis, tamarindinatis, mannatis, passulatis, polypodiatis, helleborinis, sennatis remediis, wie dann bisweilen ein blutreinigender und laxirender Kräuter-Wein mit etwas Wasser diluiret ex rad. vincetox. helen. pimp. alb. gentian. rubr. herb. scord. fumar. epithym. c. b. cochlear. menth. meliss. fl. cent. min. stæchad. arab. samb. chamom. vulg. sem. anis. fœnic. L. sassafr. Cort. Cinnam. aurant. Rhabarb. helleb. nigr. polypod. qvern. bereitet, zu verordnen, oder man kan bisweilen gebrauchen pilulas rec. Extr. fumar. scord. cochlear. c. b. cent. min. gentian. rubr. ana gr. iv. Panchymag. Croll. gr. xvi. Mercur. dulc. gr. viij. diagryd. Myrrh. elect. thereb. venet. ana gr. iv. m. f. pil. no. LX. davon 15. pro dosi alle 14. Tage zu nehmen: nechst diesem wird bey der Fr. Patientin dienlich seyn, daß sie jährlich 2 mahl temporibus æquinoctialibus auf dem Fuß Ader lasse, dadurch den fernern Zufluß der humorum von der Brust abzugewöhnen: Gleichwie *Hildanus* solche V. S. billiget *Cent. 6. obs. 22.* folgends müs-

müssen innerliche mundificantia und alterantia fleißig gebrauchet werden, dahin gehöret eine Mixtur aus Ess. Vincetox. pimp. alb. helen. scord. fumar. succin. L. Sassafr. gentian. rubr. oder ex Tinct. antim. tartar. ℥j. Ess. Succin. ℥ij. von solcher Mixtur täglich 1. mahl 30. gt. zu nehmen: auch sind dergleichen decocta, wie einen Kräuter-Thée getruncken nützlich, aus Rad. Cichor. Scorzon. Chin. vincetox. liquirit. tarax. sarsap. scrophul. herb. fumar. epithym. scord. veron. scabios. bellid min. fl. chamom. vulg. sambuc cent. min. sem. anis. fœnic. bacc. laur. Cort. Citr. Cinnam. L. Sassafr. Passul. min. Rasura C. C. Polypod. quern. bereitet: es sollen auch dann und wann folgende Pulveres eingenommen werden: Rec. Oc. 69. citr. Corall. rubr. ppt. antimon. diaph. Nitr. depur. ana scrup. j. m. f. pulv. divid. in 4. p. æ. beym schlaffen gehen eines zu nehmen, oder Recip. rad. ari, vincetox. helen. gentian. rubr. ana scrup. j. S. ut ante: es recommendiren auch insonderheit die Practici hiebey den innern Gebrauch der millepedum: gleichwie sonst in diesem casu leniora diuretica behülfflich sind: belangend den äusserlichen Gebrauch derer Artzeneyen, so sind hierbey dienlich Emplastrum sperm. ran. cum sacch. Saturn. Camphor. & Croc. orient. das Empl. Saturninum Mynsichti miraculosum, Empl. dia Sulphur. Ceratum de Saturno, Empl. Opoteldoch. welcherley Empl. mit etwas weniges Camphoræ zu vermischen: dahin gehört eine Massula ex oleo rosaceo, Plumb. ust. myrrh. Camphor. Croc. or. & cera virgin. zwischen Tücher ad partem affectam zu legen; es müssen aber solche Empl. nicht gar zu lang auff der Brust liegen bleiben, damit die gehörige transpiration derselben nicht gehindert werde; zu dem Ende sollen nicht allein diese Emplastr. auf eine zeitlang abgenommen, sondern auch an statt selbiger Sacculi sicci aus rad. angelic. valerian. vincetox. caryophyllat. Ir. flor. Herb. beton. verben. salv. hyssop. matricar. rorismar. menth. flor. chamom. vulg. sambuc. aneth. verbasc. melilot. rosar. rubr. Sem. fœnic. bacc. laur. junip. Lign. Sassafr. und etwas weniges Camphoræ bereitet, gelinde erwärmet auffgeleget werden: man kan auch dasjenige experimentum allhier conciliiren, welches sonst die Practici und Chirurgi recommendiren, nehmlich eine laminam plumbeam, bisweilen ohne mercurio vivo, bisweilen mit selbigem auf den tumorem auffzulegen, welche zwar bey dem Anfang solcher Zufälle mehr dienlich; in diesem casu kan es doch so viel behülfflich seyn, daß sich der tumor nicht vermehre und von vielem Zufluß derer humorum etwas befreyet werde: jedoch soll man solche laminam nicht zu vest aufflegen, sonst exacerbiret sie mehr den Schaden: bey dem

Gebrauch dieser remediorum muß eine accurate Diæt observiret werden; alle saure, saltzige, harte, grobe Speisen soll man meiden, sauren und vielen Wein oder andere hitzige Geträncke soll man nicht gebrauchen, sondern vielmehr sich an dünne Brühen und temperirte Speisen gewöhnen: Milchichte Speisen müssen auch sehr mäßig gebrauchet werden: Vor Zorn und Schrecken hat man sich besonders in Obacht zu nehmen: alle Erhitzung und empfindliche Erkühlung soll man meiden: die beschwehrte Brust aber muß man in beständiger temperirten Wärme erhalten: Solte aber die Beule von selbst sich öffnen, oder man finde Gelegenheit zu gehöriger Zeit durch einen geschickten und vorsichtigen Chirurgum dieselbe öffnen oder ausschneiden zu lassen, so hat man mit innerlichen laxantibus, mundificantibus, discutientibus, alterantibus, temperantibus, diureticis, welche schon vorher recommendirt sind, fortzufahren, hernach aber diejenige äusserliche Hülffs-Mittel zu conciliiren, welche ad Cancrum apertum gehören, und die einem erfahrnen Chirurgo nicht ohnwissend, welche man alle vorläuffig so ausführlich nicht determiniren und specificiren kan, weil man die eigentliche Umstände, wie es alsdann mit solchem ulcere beschaffen, nicht vorher sehen kan, es könnte aber auch in solchem Fall weitere Anfrage geschehen, und wäre alsdann auch eine zulänglichere Anweisung zu erwarten, wie damit ferner zu verfahren seyn möchte. Urkündlich haben wir dieses unser Gutachten und Consilium mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel ausfertigen und bekräfftigen wollen. Halle den 13. Junii An. 1722.

Epicrisis in Casum LV.

Foeminarum morbos ratione numeri augent afflictiones Mammarum, quæ ut plurimum ominosæ sunt, & eximiis atque discretis interdum doloribus suspectam suam indolem produnt: inter alias vero causas, quæ ejusmodi Mammarum affectus citius provocare solent, animi pathemata accusari merentur; siquidem iracundiam repentinæ congestiones ad mammas, cum erysipelacea inflammatione stipatæ, excipiunt; terrorem vero subitaneæ stagnationes, infarctus & nodosæ protuberantiæ in mammis sequuntur; adeo, ut in quolibet tali casu non modo ad præsentem statum & effectum morbosum, sed & ad præcedentes motus exacerbatos tam in rationali & causali indagatione talium afflictionum, quam in illarum solida & fundamentali tractatione therapevtica, animus advertendus sit: in præsenti enim casu contigit, ut tantum Erysipelas cum domesticis aut evporistis discussum fuerit adminiculis, citra habitum respectum ad clandestinum illum motum ex animi alteratione natum & sustentatum; & quamvis ab extra stagnatio humorum quadantenus resoluta fuerit, tamen ab intra continuans congestio aut intimior stagnatio, talem

talem metaſchematiſmum morborum produxit, neque quidem rarum eſt, ut ex uſu refrigerantium, adſtringentium, repellentium, ſulphuratorum in Eryſipelate, ſchema quidem hujus præternaturalis ſtatus evaneſcat, interea intimius & profundius in mammis Infarctus aliqualis remaneat, qui poſt aliquam temporis moram in deteriorem & pro circumſtantiarum diverſitate plane in cancroſam degenerat indolem: Male proinde ejusmodi vel ſimplicioribus infarctibus, vel cancroſis initiis cum acrioribus emplaſtris, cum unguentis, cum ſpirituoſis topicis remediis conſulitur; inde enim vel humorum affluxus augetur, vel præſens infarctus magis induratur: equidem in ejusmodi calamitatibus ſemper meliorem & majorem utilitatem deprehendi in ordinatis cataplaſmatibus partim emollientibus, partim discutientibus, cum Camphora & Croco mixtis: Spiritus vini Camphoratus, mihi in ejusmodi caſibus ſi non ſiniſtrum, tamen longe minorem præſtitit uſum: Quoniam porro cancer occultus ab impuritate humorum partim provocatur, partim ſuſtentatur, ita in cura illius multum refert, quo hæc impuritas corrigatur: & quamvis occulti cancri cura perquam periculoſa ſit, monente *Hippocrate Sect. 6 aph.* 38. & teſtantibus omnibus peritis medicis & chirurgis conf. *A N.C. dec* 1 *an.* 8 *obſ.* 21. *Hildanus Cent.* 3. *obſ.* 87. *Deshajes Gendron recherches ſur la nature, & la Gueriſon des Cancers, Act. Erud. Lipſ. A.* 1701. *Menſ Julii p.* 310. tamen ſecundum *Sennertum Prax. Med. lib.* 5. *part.* 1. *cap.* 20. cancri augmentum prohibendum eſt: Magis itaque talis cancer occultus per interna, quam externa remedia curandus; quemadmodum externorum uſum in hoc affectu interdicit *Schelhammerus de tumoribus Part. II.* Præter illa adminicula, quæ in Reſponſo ordinata ſunt, ſeorſim hoc loco commendo uſu externo, quando præcipue dolores affligunt, illud vegetabile aut ſpeciem ſolani, quæ Bella donna vocatur, quam etiam prædictus Gendron cum ſacch. ſaturni mixtam, laudat: aſt de hoc remedio & omnibus narcoticis notandum, quod tantum topico uſu ad urgentes dolores mitigandos inſerviant; qui ſi ſedati fuerint, tunc illa remedia iterum removenda ſunt, ni noxam inferre debeant: Et ſi de reliquo bonis conſiliis ita afflictæ perſonæ obtemperant, aliquandiu per Dei gratiam vitam protrahere poſſunt, ſicut *Tulpius lib.* 1. *cap.* 47. hiſtoriam recenſet de tali cancro per quinquaginta annos innoxio: quales obſervationes ſua experientia confirmat ante citatus Gendron. Exſectio hujus cancri admodum anceps eſt, neque unquam ſuſcipienda, ſi profundius jam hoc malignum ulcus penetraverit, quoniam tunc operatio melius, quam curatio ſuccedit, unde fruſtra & nonniſi cum aliquo publico vituperio quidam medici eximiam peritiam chirurgicam affectantes ad ejusmodi felices operationes provocant, dum de variis caſibus innotuit, quod quidem talium tumorum aut quarundam excreſcentiarum diſſectio feliciter proceſſerit, patiens vero propter talem temeritatem chirurgicam e vivis diſceſſerit: hinc operationes quidem publicis ſchedulis declamantur, ſed funeſtus curæ exitus alto ſilentio ſepelitur & occultatur.

CA-

CASUS LVI.

CONSILIUM PRO VARICOSO.

Deroselben Erachten bin ich nachgesetzten benöthiget. Es ereignet sich an mir, einem Manne 40. Jahr alt, hagerer Constitution und der keine schwere Leibes-Arbeit, ausser mit Reiten und Fahren hat, daß die Krampff-Adern innerhalb der Füsse etwas herausgetreten, euserlich auch an denen Waden einige kleine Hügel von hervorgetretenen Adern zu sehen, ingleichen an denen Adern auf denen Armen kleine Bückelgen wie Linsen 2. bis 3. Zoll von einander entstanden und verspühre nechst solchen, daß auch einige Adern aufftreten und krumb werden, seit solcher Zeit habe öffters zur Ader gelassen und wie vor als nach mäßig gelebet, da ich von 20 Jahren her nichts als Wasser getruncken.

Was nun euserlich und innerlich zu thun, daß die expandirte Blut als auch andere Gefässe wieder in vorigen Stand, als Tubuli recti, gesetzet, und der ietzige Zustand hinsort verhütet werden möchte, bitte mich gegen die Gebühr zu belehren, dargegen verharre allezeit

L. den 26. May
1722.

C. S.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

ES hat Derselbe unserer Facultät berichtet, wie selbiger so wohl an Füssen, als Armen mit denen Varicibus oder so genannten Krampff-Adern beschwehret sey, wobey einige Blut-Adern aufgetreten und wieder den ordentlicheu Zustand krumm worden sind, dergestalt, daß zu Verhütung schlimmerer Folgen und Zufälle Derselbe von uns einen nöthigen Unterricht und hülffliche Anweisung verlanget: Wann nu aber wir so wohl diese offenbahre Maladie, als die übrigen beschriebenen Umstände beobachtet, so können wir bey solcher Beschaffenheit nicht anders urtheilen, als daß ietztgedachte Varices theils vom dicken Geblüt, theils von einiger Schwäche der Glieder herrühren mögen: Gleichwie die hagere Leibes-Constitution und die wenige Leibes-Bewegung, nicht minder auch das blosse Wasser-Trincken

cken zu dergleichen dicken humoribus disponiren; im Fall auch das Nelten nicht gebührend tractiret wird, so ist selbiges vermögend, obgedachte Schwäche in Beinen zu erregen und zu unterhalten: Alldieweilen aber bey solcher Beschwerde keine weitere Umstände angemercket sind, so können wir nicht umhin, vorläuffig anzuzeigen, welcher gestalt dergleichen Varices bey Persohnen, so da hagerer constitution und unter weniger Arbeit des Leibes sind, mehrmahlen mit solchen Zufällen concurriren, welche zur güldenen Ader gehören, es mögen nun dieselbe entweder in Rückenreissen, Stein-Beschwehrungen, Podagrischen Schmertzen, oder in Coliken, Brennen und Schneiden im Mastdarm, Reisen, Spannen und Ziehen im innern Leib ꝛc. bestehen: Hiernechst sind öffters solche Krampff-Adern mit empfindlichen, brennenden, ziehenden und reissenden Schmertzen verknüpfft; Wann nun in dem an uns übersandten Bericht von dergleichen Umständen keine Meldung geschehen, so geben wir doch wenigsten mit dieser Anzeige die besondere Art solcher Varicum zu erkennen, und stellen es zu eigener Untersuchung anheim, ob von solcher Verbindlichkeit dieser Krampff-Adern etwas an ihrer constitution befindlich sey, in welchem Fall man billig auch mit der Cur auf solche hæmorrhoidalische disposition zu reflectiren hätte; Indessen betrachten wir den casum in derselben Beschaffenheit, wie er uns berichtet ist, und erachten zu dessen Cur allerdings dienlich zu seyn, daß die einmahl vorgenommene Aderlässe zu rechter Zeit, nehmlich bey dem Anfang des Frühlings und Herbstes fortgesetzet werden müsse: nechsthin müssen zu besserer Verdinnung des Geblüts mehr liquida in der diæt, als schwehre Speisen, gebrauchet, auch fleißig warme Getrăncke oder so genannte Decocta ex Radic. Cichor. Chin. Asparag. Brusc. Rub. Tinct. Taraxac. Herb. Veron. Scord. chæref. Scabios. bellid. min. flor. chamom. vulg. Sambuc. helen. papav. rhæad. Sem. anis, fœnic. bacc. laur. Ling. Sassafr. Passul. min. bereitet und getruncken, auch mögen bißweilen pulveres resolventes & temperantes ex oc. 69. citrat. arcan. dupl. nitr. depur. und antim. diaphor. untersetzet werden: wie der succus 69. fluviat. so wohl eine temperantem als diluentem virtutem hat. Wann der gewöhnlich Gebrauch des Wassers nicht mit einem andern ordentlichen, jedoch mäßigen Getränck kan verwechselt werden, so wird bey fernern Gebrauch des Wassers auch zu mehrerer Stärckung der viscerum etwas Wein zu gebrauchen seyn: nicht weniger hat zur Sommers-Zeit das serum lactis seine diluirende und temperirende Krafft: ferner kan man bis-

bisweilen eine Essentiam resolventem zu Hülffe nehmen v. g. Ess. vin. cetox. ari, helenii, gentian. rubr. Succin. pimpin. alb. fumariæ; allermeistens aber wird es auf eine gehörige Bewegung des Leibes ankommen, welche doch ohne Hefftigkeit und grosse Ermüdung anzustellen und fortzusetzen. Was hiernechst den Gebrauch eusserlicher Hülfs-Mittel betrifft, so werden sonderlich hiebey wiederholte Bähungen zu recommendiren seyn, wozu man species nervinas und leniter adstringentes zu erwehlen, die theils mit Wasser, theils auch mit Wein zu bereiten; gleichwie dergleichen decocta aus Wein verfertiget, mit Tüchern warm aufgeschlagen nicht undienlich sind. Solte man auch Gelegenheit haben temperirte thermas so wohl innerlich als eusserlich zu gebrauchen, so werden dieselbe gleichfals ihren erwünschten Nutzen schaffen: nicht weniger kan bisweilen ein Glieder Spiritus, bestehend ex Spir. vin. Camphor. Spir. Serpiil. rorismar. rosar. lil. convall. formicar. Matricar. Sal. ammoniac. und Ess. croci, zur Zertheilung solcher Knötgen und Stärckung der Theile eusserlich angebracht werden: dahin gehören auch warme Umschläge aus nervinis und gelinden adstringentibus speciebus, versetzet mit etwas weniges Camph. Croci orient. Castorei: Welche remedia sämtlichen unter göttlichen Seegen ihren erwünschten effect thun werden: Urkündlich haben wir dieses unseres in ratione und observatione gegründetes informat ausfertigen und mit unserm gewöhnlichen Facultæts-Insiegel bekräfftigen wollen. Halle den Maji An. 1722.

Epicrisis in LVI. Casum.

VArices singularem constituunt affectum, quando præcipue cum doloribus stipati sunt: dantur enim talia venosa tubercula minus dolorosa, quæ sine aliqua sollicitudine a diversis subjectis tolerantur: ubique vero diversis ex causis oriuntur, siquidem utriusque sexus personæ tales protuberantias experiri solent, adeo ut Gravidarum morbidis afflictionibus vulgo annumerentur: imprimis vero ad subeundos hosce varices inclinant homines amplioribus venis præditi & præcipue Melancholico temperamento instructi, aut in diæta crassa, cruda, spissa, sicca & frigida viventes, sedentariæ vitæ dediti, & frigori externo frequentius expositi, parum bibentes &c. Singularem proinde attentionem meretur consensus motuum hæmorrhoidalium cum varicibus, seorsim vero affectus hypochondriaci, Ischiadici, Podagrici cum varicosa tali protuberantia: quare *Hippocrates Sect. 6. aph* 21. Varices & Hæmorrhoides in uno consortio tanquam auxilium contra Maniam commendat: ob id ejusmodi venosæ inflationes non promiscue, sed secundum suarum causarum indolem tractandæ sunt: omnium

maxime

maxime quidem ad varicum curam requiritur ſufficiens ſanguinis fluidificatio, ſuperflui ſanguinis imminutio, & æqualis ſanguinis diſtributio, ne videlicet legitimus illius progreſſus impediatur: Spirituoſa & ſanguinem valde commoventia in tali caſu haud conveniunt, unde etiam Eſſentificata remedia raro & circumſpecte ordinanda ſunt, ni leni diuretico ſcopo aliqualis diverſio irregularibus motibus congeſtoriis & anomaliis hæmorrhoidalibus inducatur: & ſicut pedes intumeſcunt, quando quidam homines diu ſtant, ſedent, equitant, ut ſub atonia muſculoſarum partium humorum refluxus retardetur, ita ab iisdem cauſis aliquando varices ortum trahere ſolent: interim non ſemper toni defectus in hoc caſu accuſandus eſt, quoniam viciſſim toni augmentum & irregulare ſupplementum varices provocat In præſenti caſu plurimæ circumſtantiæ horum varicum cauſam ſanguinis ſpiſſitudinem indeque pendentem nimiam venarum diſtenſionem ſignificant.

CASUS LVII.

INOPPORTUNA ET PERNICIOSA V.S. IN PUERPERA PURPURATA.

Es iſt meine ſelige Frau vor ungefehr 10. Wochen, nachdem ſie 6. Tage zuvor mit einem Sohne niederkommen im 31. Jahr ihres Alters mit Tode abgegangen. Da nun faſt von jederman raiſoniret wird, daß Selbiger durch unzeitig gebrauchte Mittel der Tod zugefüget worden, als habe nicht umhin gekonnt, mich bey Ew. Hoch-Edelgebohrnen, meinen inſonders Hochgeehrteſten Herren dieſerhalb, belehren zu laſſen. Uberſende dahero den gantzen Verlauff der Kranckheit, mit gehorſamſter Bitte, es wollen dieſelbe dieſe Sache überlegen, und mir dero Meinung hievon zu eröffnen gütigſt belieben, der ich übrigens dieſelbe der Obhut GOttes empfehle und lebenslang verbleibe

E. den 16 Nov. 1723.

A. C. V.

RELA-

RELATIO CASUS.

Es wurde meine Frau, nachdem sie nur kurtze Zeit in der Geburth arbeitete, den 24ten August, war Dienstages, mit einem Sohne glücklich entbunden, die Affter-Geburth kam gleichfalls glücklich von ihr, die Reinigung des Geblütes ging gehöriger masse bis Freytages Nachmittages. Mittewochs als den 25ten Aug. zeigete sich das rothe Friesel, welches auch nachhero immer mehr und mehr heraus kam. Donnerstags war den 26ten Aug. bekam sie Anstoß vom Milch-Fieber, welches vielleicht mit daher gerühret, weil sie ihr Kind nicht selbst gesäuget, sie hatte grossen Durst, welcher sich gegen Abend verlohr, auch 3 mahl offenen Leib, in der Nacht darauf blutete sie aus der Nase. Freytags war der 27ste Aug. Nachmittags hörete das Geblüte auf zu gehen, hat auch diesen Tag keinen offenen Leib gehabt. Sonnabends war der 28ste August befand sie sich gleichfalls ziemlich, ausser daß sie keinen offenen Leib hatte, und das Geblüte nicht ging, sie war gantz roth von dem Friesel, die Nacht hierauf wurde sie durch Träume etwas beunruhiget und faselte etwas. Sonntags war der 29ste August, wurden ihr des Morgens Stahls Pillen eingegeben, welche denn um 1 Uhr Nachmittags ihre Wirckung thaten. Es wurde ihr auch damahls von dem gegenwärtigen Medico eine Oeffnung der Ader verordnet, welches auch so gleich selbigen Tages um 10 Uhr Vormittages auf dem Arme geschahe, worauf sie aber grosse Hertzens-Angst empfand, welche sich denn in der Geschwindigkeit vermehrete, um 12 Uhr fing sie starck an zu faseln, um 1 Uhr stellete sich der Mutter-Jammer ein, und um 3 Uhr Nachmittags ihr seliger Tod. Sonst muß auch noch hierbey dieses gedencken, daß meine Frau von schwacher Leibes-Constitution war, und sich vorhero niemahlen zur Ader gelassen. Mit Essen und Trincken hat sie sich in allen, wie es ihr vorgeschrieben worden, die 6 Tage ihrer Kranckheit über in acht genommen, stets warm getruncken, sich auch in dieser Zeit gar nicht alteriret, oder worüber geärgert, natürlichen Schlaff hat sie gleichfalls gehabt, und bezeugen sonst die bey der Selig-Verstorbenen zugegen gewesene Frauens insgesamt, daß sich selbige im übrigen vor dem Aderlassen gut befunden hätte. Bey ihrer Schwangerschafft hat sie sich so wie andere mahl befunden, ausser daß sie vor Pfingsten die Gelbesucht hatte, wovon auch noch bey ihrer Niederkunfft etwas im Geblüte steckete.

Respon-

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus der an unsere Facultæt ergangenen Zuschrifft und dem beygeschlossenen Casu haben wir nach Collegialischer deliberation ersehen, wie dessen Ehe-Genoßin von 31. Jahren und hagerer constitution den 24. Augusti durch eine baldige Geburt glücklich entbunden, und dabey einen bald erfolgten Abgang der Affter erfahren habe, nachgehends die nöthige Reinigung des Geblüts auf 4. Tage lang gehabt: es habe sich aber gleich den andern Tag nach der Geburt ein Ausbruch des rothen Friesels gezeiget, wozu am 26 dito ein Milch=Fieber gekommen, an welchen Tag auch eine dreymahlige Leibes-Oeffnung und in der Nacht darauf ein Nasen-bluten sich eingefunden; Da aber den 27. dito Nachmittags die lochia sich verlohren, auch der Leib diesen und den folgenden Tag verstopffet war, jedannoch die Wöchnerin sich ziemlich befunden, ohne daß sie vom Friesel gantz roth gewesen, auch die folgende Nacht mit phantasien beunruhiget worden, so hat man sie den 29. dito früh mit den Stahlischen Pillen besorget, welche Nachmittag um 1. Uhr operiret: diesen Tag wurde ihr Vormittag um 10. Uhr auf Verordnung eines Medici eine Ader auf dem Arm geöffnet, darauf sie eine grosse und schläunigst sich vermehrte Hertzens-Angst empfunden, daß sie um 12. Uhr Mittags hefftig zu phantasiren angefangen, wozu um 1. Uhr eine epilepsia uterina gekommmen und Endlich um 3. Uhr Nachmittag ihr unvermutheter Tod erfolget sey: Ausser diesem Verlauff und Beschaffenheit ist noch besonders berichtet worden, wie diese Person sonst niemahl zu Ader gelassen, auch unter der Schwangerschafft mit der gelben Sucht beschwehret gewesen, daß so gar von solcher Kranckheit sich annoch etwas im Geblüt bey ihrer Niederkunfft gezeiget habe: Gleichwie aber bey diesem unvermutheten Todes-Fall sonderlich die verordnete Aderläß will in Verdacht gezogen werden, ob nicht durch dieselbe dieser tödliche Erfolg verursachet sey, so ist zu Beruhigung des hierunter bedrängten Herrn Wittbers von unserer Facultät ein Außspruch erfordert worden, ob auch bey dieser Wöchnerin, welche sich übrigens die 6. Tage ihrer Kranckheit dergestalt bescheidentlich abgewartet, daß sonst eine andere natürliche Ursach des Todes kaum könnte angegeben werden, an gebrauchter Cur etwas versehen und verwarloset sey. Nachdem wir also diesen casum reiflich erwogen, so haben wir angemercket, daß bey der Verstorbenen Frau Wöchnerin ein grosse Unreinigkeit des geblüts befindlich gewesen, welcherley nicht nur mit

der Schwangerschafft an sich selbst verbunden, sondern durch die Gelbe-Sucht vermehret ist, dergestalt daß ein solches schlimmes Friesel dadurch veranlasset worden, welches wie es sonsten denen Schwangern und puerperis ob qualificatam sanguinis dyscrasiam & commotionem mehr schädlich, also bey dieser Wöchnerin destomehr gefärlich gewesen: Wann auch bey gedachter schwachen Leibes-constitution dieser Wöchnerin eines theils kein dringender Uberfluß des Geblüts præsumirlich, anderntheils der viertägige Fortgang derer Lochiorum zulänglich geschienen, nechsthin auch ausser einen plethorischen Zustand der purpuræ ob conjunctum sanguinis orgasmum solcherley perversiones rationis gar gewöhnlich sind, anbey die noch beywohnende labes icterica und die vor hergegangene Geburt solche ebullitionem Massæ sanguinæ nicht nur allein unterhalten, sondern auch noch vermehret hat, so haben wir zwar wieder den Gebrauch der Stahlischen Pillen nichtes auszusetzen, können aber auch nicht absehen wie derselben Würckung, welche eben in diejenige Stund soll eingetroffen haben, in welcher sich der genannte Mutter-Jammer geeussert, sey observiret worden: alldieweilen aber zugleicher Zeit die Aderläß angerathen worden, so mögen wir keinesweges verheelen, daß es rathsamer gewesen, mit der Aderläße dießmahlen abzustehen, da ohnedem derer vorher gebrauchten Pillen Würckung hätte abgewartet und nicht mit solcher schleinigen anderweitigen alteration eine sensible Wöchnerin angegriffen werden sollen, zumahl diese niemahlen Ader gelassen auch ohne dem hefftige commotiones im Geblüt verhanden waren, es auch übrigens gar begreiflich, daß zweyerley Hülffs-Mittel zu einer Zeit gebraucht, niemahlen wohl operiren, sondern entweder eines dem andern hinderlich sey, oder beyde einen gantzen contrairen effect thun: dahero auch mehrmahlen Aderläße zur Unzeit, oder unnöthig, oder am unrechten Ort verordnet, vermögend sind, zu schleiniger Zurücktretung des einmahl zum Vorschein gekommenen Friesels, mit desto schneller Lebens-Gefahr Anlaß zu geben: Solte ja aus andern Ursachen die Aderläß unumgänglich geschienen haben, so hätte sie füglicher auf einen andern Tag verschoben und besser auf dem Fuß verrichtet werden können, damit so wohl der Kopff als auch die Brust von fernern Zufluß derer humorum hätte befreyet bleiben mögen: und da auch das Nasen-Bluten annoch vor Ausbleibung derer Lochiorum sich ereignet, so ist auch um so viel leichter zu erkennen, daß bey diesem Zufall eine starcke ebullitio sanguinis gewesen, wie es sonst bey andernexanthematicis affectibus insonderheit bey morbillis

auch

auch ohne dringenden Uberfluß des Geblüts zu geschehen pfleget, also hätte man in diesen casu sicherer mit Bezoardicis fixis und temperantibus remediis hülffliche Hand leisten mögen: Dieses unser Gutachten, welches so wohl in ratione als experientia fundiret, haben wir nach Dessen Begehren und zu Dessen Nachricht ausfertigen, auch mit unserer Facultät Siegel bekräfftigen wollen. Halle den 23. Nov. 1723.

Epicrisis in Casum LVII.

OMnes ferme Gravidæ aliquali humorum dyscrasia laborant, quam ex variis cum imprægnatione connexis causis acquirunt: huic generali impuritati aliquando specifica illa purpuræ inquinatio se sociat; sicut in præsenti casu tertia species inquinamenti; videlicet icterici, accessit: utraque & purpurata & icterica infectio insignem sanguinis orgasmum causatur, qui in præsente puerpera ipso partu exagitatus, adeoque in majorem gradum reductus fuit: inde mox altero a partu die non modo efflorescentia purpuræ, sed & insultus febrilis ortum traxit; cui ebullitioni sanguinis, narium hæmorrhagia, quæ ante Lochiorum retentionem contigit, adscribi meretur: Lochia quidem per quatuor durarunt dies, adeoque non præmature suppressa fuerant, Purpuræ efflorescentia continuavit, salutari omnino phænomeno: Interim & rationi & observationi respondet, quod in Puerperis eminenter plethoricis, subitaneam & præmaturam Lochiorum suppressionem perpessis, purpurato affectu laborantibus, ubi tamen ob sanguinis suspectam abundantiam & ominosam Lochiorum suppressionem purpura erumpere haud potuit, tempestiva V. Sio perquam salutaris sit: in præsenti vero casu omnes circumstantiæ contrariæ plane sunt indolis: subinde etiam magna cum circumspectione V. Sio prima vice ordinanda est: ad minimum casus intricati, ancipites & ubi nulla extrema urget necessitas eandem haud admittunt: Quinto itaque die ab eruptione purpuræ in hoc casu V. Sio ordinata fuit, qui terminus omnino eidem motui excretorio præjudicat, quia serotinus est; ipsa etiam purpura ob concursum orgasmi sanguinis æque valde mobilis & sensibilis fuit, unde ob illam commotionem sanguinis & congestionem anotericam phantasiæ perturbatio coincidit; quare V. Sio in brachio ordinata triplex porro detrimentum attulit, 1) dum motus congestorios ad caput & pectus magis invitavit, 2) Lochiorum retentionem obfirmavit, 3) & ad retrocessionem purpuræ ansam præbuit, hinc illæ angustiæ præcordiales, deliriorum accrementa, & convulsivi motus; sic quidem alias exanthematum retrocessiones vel fientes, vel factæ talem palindromen & extremæ angustiæ præcordialis, atque convulsionum concursum afferunt: Et licet quarto a partu die exeunte Lochia suppressa & alvus adstricta fuerint, tamen in ejusmodi statu magis antispasmodica remedia & clysma emolliens leniterve uterinum securiorem obtulerint opem: & dum in hoc casu ad alvum aperiendam & Lochia restituenda Pilulæ Stahlianæ legitime ordinatæ fuerant, tunc iterum notandum, quod illæ pilulæ motum sanguinis adjuvent

adeoque

adeoque illo die perinde aliquam utilem alterationem conciliaverint, propterea eodem die simul altera sensibilis mutatio per Venæsectionem provocata rectius omitti debuerit: quemadmodum sanus homo ægre uno die talia medica auxilia perfert: hinc operatio pilularum Stahlianarum in regionibus uterinis ob V. Snis inopportunum usum salutaris esse haud potuit, sed potius repentina confusio præsentis casus cum funesto exitu invasit: & quamvis pilulæ prædictæ nullo purgante stimulo operentur, tamen aliquando frequentiorem evacuationem alvi, tamen sine præjudicio, causantur, prout videlicet ante hac in primis viis copiosior saburra collecta fuit: quodsi itaque ex illarum pilularum usu numerosior talis exoneratio alvina contigerit, tunc perinde V. Sio eædem tempore instituta salubrem effectum edere haud potuit: propterea rarioribus observationibus annumerari meretur, si V. Sio sub purgationis operatione innoxia fuit *conf. A N C. Dec.* 3. *an* 2. *obs* 47 neque hoc loco promiscue *Æginetæ lib.* 7. *c.* 6 & *Avicennæ tr.* 4. *lib* 1 *c* 8 aphorismi applicationem admittunt, quod urgente necessitate alvum movere & sanguinem subtrahere liceat, siquidem multæ in hoc casu intercedunt circumstantiæ, quæ prædictorum authorum suffragio, authoritate & patrocinio frui haud possunt: & quando in *A. N C. Dec.* 2. *an.* 2 *obs.* 64. *Tilingius* aliqua observatione testatur, quod in die purgationis aliquando phlebotomia & sudoriferi exhibito ex usu sint, tamen hæc historia non ad omnes casus extendi potest, quare judicio medico opus est.

CASUS LVIII.

MERCURII DULCIS IMPROVIDA ET NOCIVA ORDINATIO IN PUERO XII. ANNORUM.

Tit.

Nachdem vor einiger Zeit in hiesiger Hoff-Apothecken ein Recept, so bestanden ex mercurii dulcis, pulveris jalappæ, sacchari finissimi ana granis XXXIX. auf dreymahl alle morgen eines zu nehmen, vor eines vornehmen Mannes Kind von 12 bis ins dreyzehnte Jahr, so kürtzlich von einem Tertian-Fieber erst restituiret worden, zur Absführung verschrieben, hat sich zugetragen, daß obgedachter junge Mensch, nachdem er zwey Pulver wohl herunter gebracht, am 3ten Tag das dritte Pulver

Pulver meist wieder von sich brechen müssen; worauf denn so fort die Zunge, Glanduln, Zahnfleisch und der gantze Halß nicht allein schröcklich an zu schwellen gefangen, sondern die Zähne sind ihm im Munde gantz schwartz geworden, dabey hat er unter sonderbahrer grosser Hertzens = Angst und Schwachheit, und schon über 8 Tage beständig so starck, wie es immer möglich, saliviret, und ist auch noch kein Aufhören. Wann man mir nun die Schuld auf den Halß weltzen will, als sey solches Unglück bloß von einer übelen præparation des mercurii dulcis hergekommen, und ich meiner Sache gewiß bin, daß ich solche præparation allemahl mit der grössesten Sorgfalt und Fleiß nach dem Dispensatorio Brandenburgico verfertiget, ich auch über dem besorgen muß, daß solche und dergleichen übele blame meine gantze Apotheck capabel sey in schlimme reputation zu setzen, so habe aus dringender Noth nicht umhin gekonnt, meine Zuflucht zu Euer Hochlöblichen Facultät zu nehmen, und Sie unterthänigst zu ersuchen, mich in dieser Sache zu informiren,

1) wie sie beykommenden mercurium dulcem finden, ob selbiger capabel gewesen, wegen seiner unrechten Zubereitung solches Malheur zu cauſiren.

2) Ob es nicht vielmehr die starcke doſis bey einem solchen Kinde, das 13te halb Gran 3 Tage nach einander in forma pulveris gebrauchen müssen, verursachen könne, auch ob solche doſis noch zärteren Kindern könne ohne Schaden gereichet werden.

3) Ob es nicht besser sey den mercurium in Pillen, als Pulver einzugeben, weil er schwehr und im Munde bleibet.

4) Ob derjenige, der ein solches Recept verschreibet, in forma pulveris, allen Schaden zu verhüten, nicht auch verpflichtet sey, den Patienten zu informiren, daß er es in einer oblate nehmen müsse, oder ob es des Apotheckers Pflicht.

Getröste mich demnach gegen Erlegung der Gebühr auf obig erwehnte Fragen einer geneigten Antwort und verharre vor solche Mühwaltung in allem Respect

Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edle Veste, und Hochgelahrte
Meiner insonders und Hochgeehrtesten Herren

H. den 23. Nov. 1720.

Gehorsamster Diener
A. G. E.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem unserer Facultät in einer besondern Zuschrifft Herr A. G. E. wohlbestalter Königl. Privilegirter Hoff-Apothecker in H. vorgestellt, welcher gestalt vor einiger Zeit aus dessen Apothecke ein Purgier-Pulver aus Merc. dulci, pulv. Jalapp. und Sach. finiss. ana gr. XXXIX. bestehend in 3. p. æ. getheilt, verschrieben, und eines vornehmen Mannes Kind von 12 ins 13te Jahr, so nur kürtzlich von einem Tertian-Fieber befreyet, alle Tage Morgends eines davon zu nehmen verordnet worden, mit ertheilter Nachricht, daß nach geschehener zweymahligen Einnehmung dieses Pulvers, endlich das dritte meist wieder weggebrochen worden, worauf die Zunge, Glanduln, Zahn-Fleisch ja der gantze Halß hefftig zu schwellen angefangen, auch die Zähne schwartz geworden und unter grosser Hertzens-Angst und Schwachheit der junge Mensch bereits über 8 Tage sehr starck saliviret, auch dessen noch kein Aufhören ist. Wann dann solcher Zufall einer vermeinten üblen præparation des Merc. dulc. beygemessen werden will, so hat obgedachter Herr Hoff-Apothecker zur Rettung seiner dexterität, Vorsorge und securität nicht nur allein wegen der præparation jetzt gedachten Medicamanti, worüber controvertirt wird, sondern auch wegen der conservation des guten Ruffes und existimation seiner Apothecke überhaupt sich über einige vorgelegte Fragen bey unserm Collegio belehren lassen wollen, welche wir dann collegialiter erwogen, und über dieselbe folgende in Medicina Theoretica & Practica gegründete Nachricht ertheilen wollen: Wann demnach erstlich gefraget wird:

Ob

Ob der an uns übersendete Merc. dulc. capabel gewesen, wegen seiner unrechten Zubereitung, solches Malheur zu causiren.

So haben wir befunden, daß in diesem, an uns überschickten, Merc. dulc. gar keine corrosivitæt zu spühren, sondern daß derselbe wie es einen rechtmäßig præparirten Merc. dulc. ziemet, ohne Geschmack gewesen: und sind dieses die zwey Haupt characteres, wodurch sich der gute, vor dem schlimmen und verdächtigen Merc. dulc. distinguiret, da dieser seine corrosivitæt gar leicht offenbahret, wie dann auch Merc. dulc. wann er entweder nicht genug sublimirt ist, oder gar zu alt wird, auch seine corrosivitæt mit sich führet; Hiernechst ist an dem processu nach dem Dispensatorio Brandenb. wornach dieser Merc. dulc. gemacht seyn soll, nichts auszusetzen: Diesem nach hat an obgedachten pathematibus, und derselben undienlichen succeſs bey dem jungen Menschen dieses remedium nach seiner præparation keine Verursachung geben können oder mögen: So ferne auch sonst etwas an der præparatione Merc. dulc. versehen wird, so pfleget sich solch Versehen mehrentheils bey dessen ersteren Gebrauch zu eussern, welcherley casus allegirt wird *in A. N. C. Dec. III. An. 6. & 7. p. 96. in App. Cent. I. & II. obs. 190. p. 413. Wedelii Am. Mat. Med. p. 254.* Belangend die anderee Frage:

Ob nicht vielmehr einen solchen effect und affect die starcke dosis bey einem solchen Kinde, das 13tehalb Gr. drey Tage nacheinander in forma pulveris gebrauchen müssen, verursachen könne, auch ob solche dosis noch zärteren Kindern könne ohne Schaden gereichet werden?

So geben wir erstlich zur Nachricht, daß allerdings diese starcke dosis von 13. gr. Merc. dulc auch nur in einem einmahligen Gebrauch bey solchem Kinde, welches ohne dem vorher mit einem dreytägichen Fieber defatigiret, unanständig gewesen, hiernechst aber der dreymahl wiederholte Gebrauch dieses remedii einen solchen effect um so viel gewisser nach sich ziehen müssen; und ist uns zwar wohl wissend, wie bey manchen practis der Merc. dulc. ad scrup. sem. scrup. j. verschrieben wird, auch wieso gar die Medici Angli dessen drachm. sem. Fr. *Sylvius* noch eine grössere dosin. und *Zwelferus in Mantiss. Spagyr. p. 352.* scrup. j. drachm.

sem. verordnen; welcherley doses aber auf gegenwärtigen casum gar nicht zu referiren, indem meistens solche practici von erwachsenen und bey guten Kräfften stehenden subjectis reden, dergleichen Umstände bey diesem Kinde gar nicht überein treffen: zumahlen auch die neuern practici gar wohl observiret, daß durchgehends der gelindere und geringere Gebrauch des Merc. dulc. viel sicherer und convenabler sey: so hat schon *Sennertus Instit. Lib. 5. P. 3 Sect. 3. c. 13.* von Merc. dulci gesagt: *commodius est, ut in minore dosi detur.* Hernach wird diese große dosis Merc. dulc. um so viel weniger bey noch zärtern Kindern, welche nemlich quoad vires animi & corporis zärter sind, können approbirt werden, wo nicht auch hievon schädliche Erfolgungen zu erwarten stehen; besonders nicht allein alle Mercurialia die partes nervosas nachdrücklich angreiffen, sondern auch der merc. dulc. die humores spissiores mucidos starck alterirt und commovirt, daß demnach aus einer grossen dosi bey noch zärtern Kindern, so wohl in die motus, als in die humores nachtheilhaffte mutationes und exacerbationes gebracht werden.

Was die dritte Frage betrifft:

Ob es nicht besser sey den Mercurium in Pillen als Pulver einzugeben, weil er schwehr und im Munde bleibt.

So können wir abermahls so wohl ex ratione als experientia überzeuget nicht anders urtheilen, als das es allerdings besser sey, wann der merc. dulc. in einer andern als pulverulenta consistentia eingegeben wird, weil sonst gar leicht die kleinen Theilchen desselben sich subtil in die partes glandulosas nervoso-tunicaceas insinuiren, und dieselbe mit ihrem allernechsten und allerersten contactu, bevor sie mit andern humoribus involvirt und attemperiret, so wohl bey erwachsenen Personen, als um so viel ehender bey zarten und jüngern Leuten, irritiren, auch zu hefftigem Zufluß derer humorum veranlassen, dahero gar leicht tumores in solchen partibus glandulosis entstehen; und *Wedelius in Am. M. M. p. 467.* sagt: *intrinsecus commodus est Merc. dulcis bene præparatus --- datus in pilulis, tanquam informa aptiori --- præstat pro continuando usu minorem dosin eligere &c. conf. p. 469.* alwo pro masticatorio usu der merc. dulc. wiederrathen wird. *Lentilius Miscell. Med. Pract. Part. I. p. 207. Practicis notandum, ut ejusmodi mercurialia* (er redete aber auch von einem Recept, worinnen der Merc. dulc. begriffen) *aut in pulveris forma plane non exhibeant, sed vel in bolos vel pilulas redacta, aut severe imperent,*

ut

ut cum vehiculo adsumantur, ore post aquæ fontanæ gargarismo eluto: Secus enim præter intentionem ptyalismus oritur: mehrerer anderer Zeugnisse zu geschweigen.

Endlich und auf die vierte Frage:

Ob derjenige, der ein solch Recept verschreibt in forma pulveris, allen Schaden zu verhüten, nicht auch verpflichtet sey den Patienten zu informiren, das er es in einer oblate einnehmen müsse, oder ob es des Apotheckers Pflicht?

antworten wir, daß so ferne ein Medicus etwas verordnet, er auch gehalten sey anzuzeigen, wie und wann es gebrauchet werden solle, auch hierinnen keinesweges einem Medico der Apothecker vorgreiffen soll, sintemahl unter des Medici direction der besondere Gebrauch derer remediorum stehet: desto mehr ist ein Medicus schuldig, solche besondere Umstände von dem Gebrauch seiner verordneten remediorum anzuzeigen, wann in diesen eigene cautelen zu beobachten, die einem Apothecker weder bekant seyn können, noch müssen: und was *Bohnius de Off. Med. dupl. Part. I. c. 21.* sagt: *facultatum medicamentosarum investigatio solius Medici est, & a pharmacopola haud expectanda:* dasselbe mag billig auch von dem besondern Gebrauch derer remediorum gesagt werden, daß desselben Anforderung keines weges dem Apothecker zukomme, dahero auch dieser vor nichtes anders zustehen hat, als vor die Gültigkeit der Artzeneyen, und die gehörige Zubereitung des Recepts. Welches alles wir auf Begehren über diese sämtliche Fragen mit unseren rationibus und Beweißthümern berichten, auch mit unserem gewöhnlichen Insiegel und Unterschrifft bekräfftigen wollen. Halle den 27. May 1720.

Epicrisis in Casum LVIII.

Mercurialia remedia habent suos fautores suosque osores; neque desunt partim Medici, partim medicastri, qui arcana mercurialia circumferunt medicamina, eademque instar Panaceæ commendant; quæ vero hactenus securam & certam suam efficaciam aliis medicis nondum probarunt; Inter alia mercurialia medicamenta dulcis Mercurius approbationem aliquam obtinuit, qui mitiori qualitate præditus securiori etiam effectu operatur: Interim quoad illius usum requiritur, ut sit rite præparatus, moderata quantitate oblatus, & congrua methodo ordinatus: Quamvis enim dulcis hic

mercurius mercurialium remediorum numero securius sit subjectum, tamen & ipse prudentis artificis manus requirit: Virtus illius est satis potens, dum corpus facile penetrat, maxime vero fluidas partes admodum alterat; etenim humores mucidos, lymphaticos, gelatinosos, serosos, salivales intime resolvit, colliquat & attenuat, partes subinde glandulosas subtilius reserat & aperit; unde in variis glandularum obstructionibus, tumoribus & infarctibus proficuus est. quo citius vero atque efficacius ipse operatur, eo magis provide ordinari debet: facile enim quoad quantitatem excessus committi potest; & quamvis nonnulli authores dulcem illum Mercurium in magna quantitate adhibuerint, tamen ex ejusmodi conatu vix constituenda erit regula: nam a corpore robusto, quadrato, minus sensili, crudis succis oppleto, ad teneram ætatem, debile corpus & sensibiliorem naturam non valet consequentia: In præsenti casu utique evidens occurrit excessus cum Mercurii dulcis ordinatione commissus, ubi puero duodecenni a tertiana modo febre liberato, adeoque enervato, & debilitatis visceribus prædito, per triduum indies 13. gr. hujus remedii propinata fuerant; quod remedium in laxiora viscera & humores, per motus febriles prægressos valde commotos, impetuosiorem & nimiam operationem transtulit: unde vel unica hujus dosis oblatio in substrato subjecto excessiva & magis perniciosa, quam fructuosa fuisset: dum vero per triduum eadem quantitas obtrusa fuit, (licet hæc rationalis methodus haud sit, qua tener & debilis puer post febrem tertianam tractari queat, quando per tres dies rad. Jalappe cum ejusmodi prodiga mercurii dulcis quantitate mixta, ingurgitatur) hinc repentina salivatio inseparabilis haud fuit; siquidem ob aliqualem partium atoniam affluxus & infarctus humorum copiosior, ob majorem vero humorum colliquationem effluxus salivæ impetuosior & celerior fuit: id quod eo facilius contigit, quia mercurius dulcis in pulverulenta forma assumtus proximius faucium glandulis se insinuavit, inque illis non modo subito humores salivales commovit, sed & illas partes adeo irritavit, ut affluxus humorum intra illas repente consecutus sit: quod enim mercurius dulcis talem efficaciam exserat, quando immediate ad nonnullas partes applicatur, testatur chirurgicus illius usus ad ulcera sordida, venerea, & multa viscidia sanie inquinata, in quibus humores confestim colliquat & resolvit, subinde vero fluidiorum humorum affluxum provocat, & ita ulcera talia cito mundificat.

CASUS LXI.

MERCURII DULCIS USUS INNOCENS IN SCABIE ET FLUORE ALBO.

Tit.

ICh habe nun 20. Jahr unter göttlichem Segen mit grossen Ruhm glücklich Praxin medicam exerciret, so daß ich auch meiner sorgfältigen Behutsamkeit halber in Curen, so wohl bey hohen Standes, als andern Personen von extraction und in gantzen Lande grosses Vertrauen und Lob erworben, habe auch binnen der Zeit mit vielen Professoribus und Doctoribus, rechten vortreflichen Helden der medicin, conferirt und zu thun gehabt, die mir niemahlen etwas noch weniger unbescheiden reprochiret. Anitzo aber ereignet sich ein Casus, daß ich vor mehr als anderthalb Jahren, von einem mir entlegenen und abwohnenden Hoff-Rath ersuchet worden, dessen Frauen heimliche Zufälle zu untersuchen, und darwieder remedia zu verordnen, da ich aber in B. wegen Anwesenheit vieler Fremde nichts weiter erfahre, als daß Frau Hoff Räthin Scabie & fluore albo laborire und das erstere von Kindern bekommen zu haben vorgiebt, auch expresse sagt, es fehle ihr weiter nichts, sie habe gelehrt und ungelehrt gebraucht, es wolle nichts helffen! wie Beylage mit mehrern ausweiset, so habe ihr wegen überhäufften Verrichtungen, nicht eher, als dieses Früh-Jahr, da nachher weder mündlich noch schrifftlich andere Zufälle bekannt gemacht worden, auf stetiges imploriren folgende Frühlings-Cur zum Anfang gesandt, die also eingerichtet gewesen, nemlich: Daß die Frau Hoff-Räthin mit 2 priesen von meinen so beliebt zu nennenden nervinischen Visceral-Pillen, aus Extractis chamæmel, absʃ. Carduib. chamædris, chamepite, pimp. alb. rhabarb. or. und agaric. trochisc. & balʃ. copaiv. tantum aliquot guttul. verfertiget, laxire, folglich gantzer vier Tage alle Morgen als ein infusum die spec. zum Holtz Thee ex radic. sassaparillæ. liquirit. weniges lign. sanct. santal. citrin. cort. Citri & sem. anisi m. trincke und in demselben eine Blutrein. Tinct. 40. Tropffen Esʃ. trifol. aquat. Pimp. alb. mit weniger Esʃ. lign. vermischt, nehme, des Nachmittages und Abends aber ein pulv. absorbens ex lap. Cancr.

Cancr. matre perlar. Antim. diaph. Pulv. ireos ſantal. citrin. gebrauche. Nach dieſen aber zwey Abende pil. nervino-viſc. 18. gran. merc. dulc. gr. V. beym Schlaffen gehen und jeden Morgen hernach die Pil. nervino-viſcerales bloß verſchlucke, worauf ſie abermahl gantzer 8. bis 10 Tage die ſpecies zum Holtz-Thee, Blutrein. Tinctur und pulv. abſorb. interponire, und dann erſtlich his adhibitis, nochmahls die noch vorhandenen Blutrein. oder pil. nervino-viſcerales, 2 prieſen jede mit 5 gran. merc. dulc. verſetzt, zwey Abende zum andern mahl und jeden Morgen drauf die nerviniſchen viſceral pilen bloß verſchlucke. Dann ſchlüßlich die ſpecies zum Holtz-Thee. Blutrein. Tinct. und pulv. abſorb. ſo viel überblieben, verbrauche, und dann die Cur, wie im Anfang mit puren beſchriebenen nerviniſchen viſceral-pilen 2 prieſen ende, anbey die annectirte Diæt obſervire, und mir fernere Naricht gebe. Worauf, wie vorgegeben wird, eine deplorable Salivation erfolget ſeyn ſoll, die dieſer Cur eintzig und allein zugeſchrieben werden will ꝛc. Als nehme meine Zuflucht zu Ew. Magnif und Hoch-Edelgebohrnen, gehorſamſt bittend Einlagen reiflich und umſtändlich zu erwegen, und mich über nachſtehende Fragen zubelehren

1. Ob ich ſecundum artis regulas wohl gekonnt meine curam vernalem, nach denen mir bekannt gemachten Umſtänden, anders als contra Scabiem & fluorem album einzurichten, und mit wenigen merc. dulc. ſalutariter zu verſetzen? da Patientin ſagt: mir fehlt ſonſt nichts, ich habe die Donner-Hagels-Raude von Kindern, ich bin ſonſt friſch und geſund, ward auch von mir frölichen und ſehr luſtigen Gemüths guter und fertiger diſpoſition zum Eſſen und Trincken damahls bemerckt.

2. Ob es wohl möglich? daß ſo weniger mercurius dulcis cum & ſubſequente laxante propinatus, auch im würcklichen Scorbuto, dergleichen enorme vorgegebene Salivation eigentlich und vor ſich erregen könne, angeſehen, wie erwehnt, gleich Anfangs der Cur 2 mahl laxiret, der Leib gereiniget, und nach 4 Tagen erſtlich 2 Abende mit 5. gran. mercur. dulcis jede prieſe verſetzte Pillen gegeben,

ben, die andern 2. priesen aber erstlich nach 8. bis 10. Tagen, interpositis supradictis remediis, cum laxantibus, so ihn gleich abgeführt, gefolget seyn, und daher vielmehr zu glauben, daß solches entweder ein hefftiger error diætæ oder vorher gegangene Mercurial-Curen, wie solches das Zerbster Exempel illustriret, und der Patientin Reden, ich habe gelehrt und ungelehrt gebraucht, bestärcken, verursachet, und

3) Ob es fein stehe, daß ein Medicus den andern, ohne ihn zu vernehmen, aus was Grund er dieses oder jenes verordnet, empfindlich traducire ꝛc.?

Ich erstatte die Gebühr willig und verbleibe mit aller ersinnlichen Hochachtung

Ew. *Magnif.* und Hoch-Edelgebohrn.

unterthänig-gehorsamster Diener

Reweb. D. & Archiater.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Es ist an unsere Facultät ein Casus Practicus eingesendet, und über drey vorgelegte Fragen ein in Ratione und Experientia gegründetes Decisum verlanget worden: demnach haben wir aus denen überschickten Brieffschafften ersehen, welchergestalt eine verheyrathete erbare Frau, deren Alter, Temperament und Lebens-Art nicht bemercket, mit einer scabie und fluore albo beschwehret gewesen, und wegen dieser Zufälle von einem renomirten Medico und Archiatro nöthige und heilsame Hülffs-Mittel gesuchet hat; dieser, nachdem er solchen Zufall mit seinen üblichen Visceral-Pillen, einem Holtz-Tranck und untersetzten Mercurial-Pillen, dergestalt und mit solcher Method tractiret, daß er erstlich zwey Tage hinter einander die Frau Patientin mit gedachten seinen pilulis laxiret, hernach 4. Tage nach einander den Tranck verordnet, welcher mit einer Essentia lignosa vermischt war, des Nachmittags und Abends mit einem pulvere absorbente angehalten; hernach zwey Abende eine dosin von seinen pilulis nervinis zu 18.

 gr.

gr. mit mercurii dulc. V. gr. vermischt, ordinirt, jeden Morgen darauff diese nervinas pilulas bloß verschlucken heissen, nächstdem wieder 8. bis 10. Tage mit dem Holtz-Thee, blutreinigenden Essentz und Pulvere an gehalten, darauff mit obgedachten Mercurial-Pillen fortgefahren, die puren pilulas nervinas interponiret, dem Holtze Thee aufs neue ordinirt, die Blutreinigende Tinctur und pulv absorb. abermahls recommendirt, und mit 2. dosibus nervinischen pilulis die so genannte Frülings-Cur geendiget, mußte vernehmen, wie bey der Fr. Patientin hierauff eine heftige Salivation erfolget, welche von jemand dieser Cur zugeschrieben werden wollen: damit nu obbenannter Medicus seine Method rechtfertigen, und allen Argwohn und ungleiche Censuren abwenden möchte, hat er unserm Collegio folgende drey Fragen zu beantworten übergeben, welche wir auch nach Collegialischer Communication und reiflicher Deliberation folgender massen decidiren:

1) Ob dieser Medicus secundum artis regulas seine Frühlings-Cur wieder Scabiem und Fluorem album anders als geschehen einrichten, und mit dieser wenigen Quantität des Mercurii dulcis nicht mit Nutzen diesen Affectibus begegnen können?

So erkönnen und behaupten wir aus der fast einstimmigen Praxi, daß solcherley affectus inveterati mit gutem Nutzen per lignosa & secura atque bene edulcorata Mercurialia tractiret worden: wie dann beyderley Arten derer remediorum zur Reinigung des Leibes sehr dienlich, auch mit desto bessern und eindringenden Effect so wohl in præparandis als evacuandis inquinamentis nützlich, dienlich, nöthig und sicher sind: dergestalt, daß wann bey dieser Fr. Patientin sonst kein anderer Affect als diese Scabies und Fluor albus gegenwärtig gewesen, auch diese verordnete remedia nicht schädlich seyn können: gleichwie ohnedem die Mercurialia mit grosser Behutsamkeit und geschickter Method gebraucht werden müssen: Wann nu ausser der defœdatione scabiosa und Fluore albo sonst keine andere indicia vorhanden gewesen, dergleichen wir auch aus der eingeschickten relatione nicht absehen können, so hat der Herr Medicus mit obgedachten medicamentis rité procedirt, und kan dessen Cur so schlechthin nicht verworffen oder unbillig censirt werden.

2) Ob es möglich, daß so weniger Mercurius dulcis cum subsequente laxanta propinatus, auch in würcklichem

scor-

scorbuto solche enorme Salivation vor sich ereignen könne, und ob nicht vielmehr in diesem Casu diese salivation entweder ex errore in Diæta, oder vorhergegangene Mercurial-Curen verursachet worden?

Hierauff geben wir zur Nachricht, daß zwar eine so geringe dosis Mercurii dulcis von 5. gr. gewöhnlich keine salivation nach sich ziehe, wann nicht ordentlich durch mehr als zwey Tage hinter einander solche Quantität wiederholet wird; welches in diesem Casu um so viel weniger geschehen können, daß die zweymahlige, aber jederzeit durch einige Tage ausgesetzte, zweytägige Verordnung dieses Mercurii solche hefftige Salivation erreget, dadoch allzeit gelinde laxantia, die zu desto ehender Abführung des Mercurii dulcis mit beförderlich gewesen, vermischet wurden: dannoch ist aus genugsamer observatione medica nicht unbekannt, wie 1) der Mercurius dulcis, der nicht genugsam edulcorirt, solcherley commotiones in visceribus und humoribus causirt: 2) wann vor dessen Gebrauch starcke resolventia præmittirt, alsdann auch eine geringere dosis desselben eine Salivation verursachet, 3) daß bey empfindlichen Persohnen, welche ohnedem ratione humorum salivalium pituitosorum nicht nur einen Uberfluß, sondern eine merckliche colliquation und Flüßigkeit derselben gehabt, eine geringere quantität des mercurii dulcis einige salivation provocirt: 4) daß bey Personen welche sonst gewöhnlich etwas starck salivirt, nunmehr nach einen moderaten Gebrauch des mercurii dulcis schärffer salivationes erfolgen. 5) daß desto leichter eine ungewöhnliche salivation entstehe, wann bey wenigern Gebrauch des Mercurii dulcis in diæta und regimine peccirt wird: 6) daß bey particularibus concursibus pravorum humorum & colluviei impuræ in primis regionibus, auch geringe doses mercurialium zu einer salivation veranlassen können, dahero ein behutsamer Medicus alle solche Umstände bey denen Patienten sonst zu untersuchen hat, bevor er sich zum Gebrauch solcherley medicamentorum resolvire, und man deßwegen bey abwesenden Krancken alle Behutsamkeit zu gebrauchen hat: 7) daß bey scorbuticis subjectis alle Arten derer mercurialium remediorum nicht sicher zu gebrauchen, welche sich mit der grossen Unreinigkeit und schärffe derer humorum niemahlen vertragen. Wir ermessen demnach, daß in diesem Casu einige andere Zufälligkeiten zu dieser Salivation eine Ursach gegeben. Daß aber der Mercurius sich eine lange Zeit im Leib verhalten und endlich rege gemacht werden solle, ist so wohl Rationi

Eeee 2 als

als attentæ Experientiæ zuwieder; wo hingegen nur vor kurtzer Zeit Mercurialia eingegeben, aber nicht wieder evacuiret sind, so kan eine folgende Ursach solchen verlegenen mercurium leicht erregen und zu salivationibus, affectibus spasmodicis, convulsivis, febrilibus, immoderatis alvi fluxibus, torminibus colicis, molestiis asthmaticis, vomibundis; cardialgicis &c. Gelegenheit machen.

5) **Ob es fein stehe, daß ein Medicus den andern, ohne ihn zu vernehmen, aus was Grund er dieses oder jenes verordnet, empfindlich traducire?**

So beantwortet sich diese Frage von selbsten, und wo ein Medicus nicht wieder die regulas modestiæ, æquitatis und prudentiæ pecciren will, so wird er sich alles unnöthigen Censirens enthalten, und bey vorsichtiger Vermeidung aller Ubereilung, schändlicher Beneidung und privat Interesses mit allem Ernst suchen alles vorher reifflich zu erwegen, bevor man andere beurtheilet, damit man sich nicht selbst mit einem ungleichen Urtheil verdächtig mache, welches überhaupt von ungegründeten, unnöthigen, falschen und empfindlichen traductionibus und censuris anzumercken. Urkundlich haben wir dieses unser ausgefertigtes Decisum mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Siegel und Unterschrifft bekräfftiget. Halle den 22. Julii Anno 1721.

Epicrisis in Casum LIX.

MErcurialium remediorum usus multis controversiis atque dubiis in praxi medica occasionem ministrat: Interea cum securissimo medicamine mercuriali maximo cum moderamine procedendum est: Dulcis Mercurius variis intricatis affectibus egregiam quandoque opem præstat: specialem vero physicam relationem mercurialia remedia habent ad humores lymphaticos, salivales & qui ex hisce mixti sunt, spermaticos: quare in specialibus lymphæ, salivæ & spermatis inquinationibus proficuus esse deprehenditur: Scabiem quod attinet, tunc illa latiorem affinitatem habet cum venerea inquinatione, siquidem in scabiosa infectione intima, subtilis & efficax fermentativa sic dicta inquinatio lymphæ occurrit: affinem etiam indolem habent infantilis & puerilis ætatis ulcera capitis, quæ communiter cum stasi lymphæ in glandulis diversis reliqui corporis conjuncta sunt: unde peritis medicis & chirurgis incognitum esse haud potest, quomodo ejusmodi tumores glandularum externarum, præsente scabiosa & venerea infectione, communiter cum internarum glandularum, lymphæ transitui & depurationi inservientium, infarctu conjuncti sint: Ex eodem etiam fundamento fluit, quod hoc remedium in fœminarum fluore albo benigno & ma-

& maligno proficuum sit; Neque quidem lenis salivatio in ejusmodi casibus statim suspecta esse debet, quæ post modicum etiam illius medicaminis usum eveniens, nihil damni, quin verius aliquid utilitatis affert, modo talis salivatio cum congruo regimine sublevetur. Proinde vero sciendum, quod hoc medicamentum in talibus morbis, in quibus prædicti humores aliqua labe & impuritate laborant, non modo faciliorem salivationem provocet, sed quod etiam in minori dosi oblatum, id ipsum efficiat; quæ salivatio tamen minime perniciosa est, modo iterum congrue dirigatur: quoscunque enim humores hic mercurius dulcis in corpore humano offendit, qui suæ efficaciæ resolutoriæ, & colliquatoriæ citius obtemperant, illi non modo facilius alterantur, sed & citius & largius evacuantur: Neque tantum in chronicis talibus morbis, ubi lympha vitiosa est, hic mercurius dulcis conducit, sed & alii affectus de maligna prosapia participantes occurrunt, in quibus idem remedium admodum proficuum est: quare justo tempore oblatum hoc medicamen in variolis utile est auxilium *conf. A.* N. *C. dec* I. *an.* 3 *obs* 9. & 56 sicut in purpura simplici & a febrili motu libera oppurtuna etiam occasione & sub aliorum congruorum remediorum miscela oblatus hic Mercurius non inefficax est adminiculum. Ex hisce facile liquet, quod in præsenti casu hic Mercurius dulcis congrue adhibitus fuerit; & licet in eodem paucus illius usus salivationem provocaverit & provocare potuerit, illa tamen haud ominose extitit, modo legitime tractata fuerit: etenim mihi in praxi obtigerunt tales casus, ubi in scabiosis hic Mercurius dulcis per triduum in pilulis alterantibus ad tria tantum grana exhibitus salivationem excitavit, quæ congrue & modice calido regimine tractata per duos, tres, imo quatuor dies sine ullo damno, sed optimo cum fructu decurrit. Quando vero in tali commotione & alteratione in lenem salivationem inclinante, ex modico Mercurii dulcis usu eveniente, irregulare & laxum coincidit regimen, tunc facile suspecta & gravia coincidunt pathemata, quæ reliquum morbidæ afflictionis statum deteriorant; qualis error posterioris indolis in præsenti casu justa suspicione hariolabatur, siquidem Mercurii dulcis usui interposita diaphoretica & laxantia imminentem salivationem aut præoccupant, aut mitigant; quippe quæ communis methodus est majorem magisque excessivam salivationem vel minuendi vel finiendi.

CASUS LX.

SPIRITUS C. C. USUS IN CHRONICO MORBO A CHIRURGO ORDINATUS, LICET NON PROFICUUS, TAMEN NON NOXIUS.

Tit.

H. S. ein Holtz-Förster von B. befindet sich nach Aussage S. W. fol. Act. 7. b vorigen gantzen Sommer 1715. unpaß, und nach dem ihm ein daselbst befindlicher Medicus, D. fo. 7. a. keine *Medicin*

ein mehr geben will, klagt besagter Holtz-Förster bey seinem guten Freunde J. M. M. einem sonst gar berühmten Chirurgo über die Augen und Kopf-Weh; dieser N. giebt S. als ein Haus-Mittel Spiritum cornu cervi rectificatum, dergleichen er sonst cum successu gebrauchet haben mag, und wovon, welches S. Ehweibs Aussage fol. 7. nach, süß wie „ Anieß-Troppen geschmecket, und weiß, wie Milch gesehen, nur bemelte „ ihrem Ehmann, dem Holtz-Förster, nachdem er kurtz vor seinem Tode „ auch ein Pulver, so er nicht von besagten M. erhalten, sondern des Zeu- „ gens Deposition nach fol. 7. von einem andern Orte erkaufft, zubrechen, „ eingenommen, sich auch 2. biß 3. mahl gebrochen, sonsten auch nach ei- „ nes andern Zeugen fol. 6. b. beschehenen Aussage, Hauß-Mittel gebraucht, „ hierauf sich zwar brechen wollen, nichts aber heraus bringen können, ver- „ storben. „ Und weiln auf J. M. M. einige Schuld und Verwahrlosung zu redundiren geschienen, hat dieser zwar das Gläßgen mit dem Spiritu corn. Cerv. so ihm des Defuncti Wittbe zurück geschicket, in die Gerichte daselbst überlieffert; allein, weilen diese eine Besichtigung mit Zuziehung des daselbst befindlichen Stadt-Physici angeordnet, und dessen judicium also, wie nach stehet:

P. P.

Als haben wir den Cörper in Augenschein genommen, und befunden, wie er im Gesichte etliche schwartz braune und blaue Flecke und dergleichen Strich am Halse gegen die Hertz-Grube gehabt, der Leib aber war von solchen Flecken befreyet, jedoch etwas auffgelauffen. Die würckliche Section vorzunehmen, hat man bedencken getragen, weilen Defunctus allen bekandten Umständen nach febre maligna verstorben, eine putrefaction und starcker Geruch verspühret worden, und keine Vermuthung eines beygebrachten würcklichen Gifts, sondern nur eines inconvenienten und schädlichen Medicaments vorhanden gewesen, welches nicht sowohl die Viscera als Humores und Spiritus afficiren können, und ex inspectione intraneorum nicht zu judiciren gewesen wäre, massen die angemerckten Flecke, von der nachgebliebenen Circulation des Geblütes, wie bey agonizantibus gewöhnlich, der hohe Leib aber von der fermentation der Humorum herkommen. Die Medicamenta betreffende, so der verstorbene zu sich genommen, so hat J. M. M. bereits gestanden, und ein Gläßgen mit Artzeney angezeiget, welches aus Hischhorn Spiritu und Anieß-Oehl bestanden, und einen gantz abominablen Geruch- und Geschmack

schmack gehabt. Wie aber besagtem M. ohnedem keinesweges gebühret, patienten in der Cur zunehmen, sonderlich welche an innerlichen Kranckheiten laboriren; also ist insonderheit nicht zu verantworten, daß er sich unterstanden, in dergleichen Fieber einem jungen, starcken, vollblütigen Mann von 35. Jahren circa diem Criticum, ein dergleichen hitziges flüchtiges und öhlichtes Medicament wieder alle Vernunfft und fundamenta der Medicin zugeben, und also den Tod zu befördern. Solte der Defunctus noch über dieses am Tage vor seinem Tode, ein starckes Vomitiv, wie gäntzlich verlauten will, eben von diesem M. erhalten haben, wäre es um desto unverantwortlicher, und um so vielmehr zubestraffen.

Es fallen also hierbey die Fragen vor:

1) Ob die von dem Defuncto gebrauchten 10. Troppen, des ihm um GOttes willen gegebenem Spiritus Corn. Cerv. rectifi. cum ol. anis. ein bey dergleichen Kranckheit, da Defunctus über die Augen und Kopf-Weh geklagt, der Medicus Physicus sonst aber positivement, was vor eine Kranckheit der Defunctus gehabt, und woran er gestorben, nicht von sich geben kan, ein inconvenient Medicament, so wieder alle Vernunfft und fundamente der Medicin sey, genennet werden, dergleichen effectus wie im angezogenen Attestato beschrieben, produciren, und den Tod befördern können?

Ob 2) nicht vielmehr zu inferiren, daß die nach des Defuncti Tode sich äussernden Flecken und was sonst vor Anzeigen in solchem attestato beschrieben, von andern hier juxt. fol. angezogenen, gebrauchten inconvenienten medicamentis und Vomitiv hergerühret?

Ob 3) zu mehrer Gewißheit die Section nicht vorzunehmen gewesen, und ob ohne dieselbe mit Bestande das judicium medicum also abgefasset werden können?

Ob 4) nicht vielmehr zu vermuthen, daß angezognes judicium, indem einem Medico physico bey dergleichen Fällen, wie circa finem geschehen, also zu raisonniren nicht

nicht gebühre, sondern er solches vielmehr auf das judicium juridicum ankommen lassen müsse, aus affecten herrühre, dazumahl leicht zu erachten, daß wann die von M. in die Gerichte gelieferte Artzney, welche der Zeugen Aussage nach, doch süß, wie Anieß Troppen geschmecket, und wie Milch gesehen, des Herrn Stadt-Physici Meinung nach einem gantz abominablen Geschmack gehabt hätten, M. solche nicht würde in die Gerichte geliefert, und eo ipso sich hierdurch selbst straffällig gemachet haben?

Ein folglich 5) solch judicium medicum keine Rechts-Sentenz, welche sich sonst bey dergleichen Fällen auf jenes ordentliche zu steiffen pfleget, pro fundamento haben könne, vielmehr hier angeführten Umständen nach gantz anders abgefasset werden müssen?

Weswegen ich, besagten M. rechtlicher Beystand und Defensor um eine gründliche Belehrung cum rationibus decidendi & dubitandi dieses Attestati medici und angeführter Umstände wegen förderlichst gegen die Gebühr gantz gehorsamst bitte und mit respect beharre

Z. den 15. Sept. 1716.

C. G. S. Adv.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Als von unserer Facultät ein gegründetes Informat und Decisum über H. S. Holtzförster von erlittenen Kranckheit, und die darinnen vorgefallenen Umständen, auch erfolgtem Todt requiriret worden, dergestalt daß wir über einige vorgelegte quæstiones eine Belehrung cum rationibus decidendi & dubitandi ertheilen mögten, so haben wir nach reiflicher und gesamter Untersuchung des beschriebenen Zustandes, (worinnen angezeiget wird, daß H. S. den vorigen gantzen Sommer 1715. unpaß gewesen, und darinnen von dem Medico keine Medicin mehr erhalten können, wornach besagter Holtzförster bey dem Chirurgo M. über Augen und

und Kopff-Weh geklaget, auch von demselben den Spiritum Cornu Cervi anisatum soll empfangen haben, endlich kurtz vor seinem Tod ein Brech-Pulver, doch nicht von M. überkommen, sich hierauf 2. bis 3. mahl gebrochen habe, auch einige Hauß-Mittel gebrauchet &c.) angeführte quæstiones folgender massen beantworten wollen.

I. Ob die von dem defuncto gebrauchte 10. Tropffen des ihme gegebenen Spiritus Cornu Cervi rectificati cum oleo Anisi &c. den Todt befördern können?

worauf wir antworten, daß der Tod des Holtzförsters von diesem Medicament keines weges herrühre, und zwar weil 1) nach der Anzeige, gar nicht dargethan ist, daß der Defunctus febre maligna laboriret habe, 2) weiln vielmehr gemeldet wird, daß der Medicus nicht positivement und categorisch von sich geben können, was vor eine Kranckheit der Defunctus gehabt; 3) weiln sein affectus chronicus, den er den gantzen Sommer habe erlitten, auch darinnen endlich keine Medicin mehr von dem Medico erhalten können, nach der connexion der uns ertheilten Anzeige, nicht cum febre maligna zu vermischen. 4) Weil Augen und Kopff-Weh auch die schwartz-braune Flecken im Gesicht, und die Aufflauffung des Leibes auch wohl sine perpessa febre maligna erfolgen können. 5) weil, wann auch könnte dargethan werden, daß der Defunctus febre maligna laboriret, dennoch das Medicament circa diem criticum zu 10 Tropffen gegeben, so absolute den Tod nicht befördern können, da die geringe quantität bey einem solchen Patienten, der einen gantzen Sommer vorher durch Unpäßlichkeit abgemattet worden, nicht so viel als bey einem andern würcken können, auch in der alten und neuen Experientz vielmehr gegründet ist, daß circa dies criticos die alexipharmaca & humores quadantenus commoventia vielmehr dienlich befunden worden. Da ohne deme in Febribus malignis die ermanglenden Kräfften, durch dergleichen Medicamenta zu einem nöthigen effect müssen excitiret werden; dahero dann in peste selbsten die ältesten und erfahrensten Medici den Spiritum Cornu Cervi zu 30. 40. 50. gutt. gebrauchet. 6) Weil der defunctus ohne febre maligna von dem Medicamento controverso um so viel weniger unter denen angeführten Umständen und derselben dependentz, sterben müssen.

Was die II.) quæstionem belanget, so affirmiren wir dieselbe also, daß die befundenen Flecken, und das Auflauffen des Leibes, nicht nothwendiger Weise von dem Spiritu Cornu Cervi herrühren müssen, sondern

wohl andere unterschiedene Ursachen dazu haben contribuiren können, wann zum Exempel der Patient mit convulsionibus gestorben, oder an einer impuritate sanguinis zugleich laboriret, oder nach der geschehenen Anzeige allerhand Hauß-Mittel gebraucht, und deren effect von unterschiedener Art: auch wohl contrairer Würckung gewesen wäre, oder wann sich bey dem Patienten das Leben mit einem affectu apoplectodeo, paralytodeo oder suffocativo geendiget: allwo auch das gebrauchte und ohne discretion verordnete Vomitiv, (es mag in oder ausser dem febre maligna geschehen seyn) nicht allerdings zu entschuldigen ist.

Auf die III.) quæstionem antworten wir, daß allerdings zur Entscheidung derer zweiffelhafften Ursachen, die Section hätte vorgenommen werden sollen, zumahlen die Umstände aus dieser uns zugeschickten Anzeige nicht allerdings gewiß febrem malignam erhärten; weiln auch ein unzeitiges Vomitiv solche effectus hätte verursachen können. Welches in einen schädlichen Erfolg gelanget wäre, da es wohl in internas periculosas inflammationes, oder repentinas stases & obstructiones hätte ausschlagen, desto ehender aber schädlich werden können, wann der affectus defuncti acutus malignus gewesen.

Was endlich die IV. und V. quæstionem belanget,

Ob das Judicium Medici aus affecten herrühre ꝛc. Ob das Judicium Medici sich auf eine Rechts Sentenz gründen könne ꝛc.

So gehören eigentlich dieselbe quæstiones nicht ad decidendam controversiam, & ad nostrum forum und können wir nicht sagen, ob das judicium Medici aus affecten herrühre, oder ob es auf den innerlichen Gebrauch der Artzeneyen, welche dem Chirurgo auf keine Weise gebühret, angesehen sey. Ubrigens hätte allerdinges ein Judicium Juridicum bey besserer Befindung des corporis delicti, und mehreren fundament von der observirten læsion, einen gewissern Schluß wieder das Medicamentum controversum fassen können. Urkundlich ꝛc.

Epicrisis in Casum LX.

SPirituum Volatilium usus adeo increbuit, ut non modo Medici iisdem eximiam tribuant virtutem, sed & Medicastri illos pro arcano habeant medicamine: ex illis Spiritus Cornu Cervi ob communem opinionem, quod Cervus specificum alexi-pharmacum consti-

constituat remedium, vulgo præferri solet, qui à diversis Practicis non modo malignis morbis cum magna spe & promissione opponitur, sed & pro secreto chronicorum æstimatur morborum adminiculo, adeo ut post multorum aliorum auxiliorum commendationem tandem multi ad hunc spiritum velut ad sacram confugiant anchoram, qui si speratos inde effectus haud obtinent, tunc sæpe patientem deserunt, aut confusis & extra omnem methodum constitutis experimentis eundem submittunt, machen gleichsam den Patienten Vogel frey: In præsenti casu Malignus morbus nondum elucescit, rectius vero chronicus affectus innotescit: Et quamvis à chirurgo ordinatus hic spiritus haud sub manu artificis militaverit, tamen negandum non est, quod in nonnullis chronicis morbis hoc remedium nervinam virtutem præbeat, dum gravem virium prostrationem quadantenus levat & mitigat: nihilo minus in ejusmodi morbis perinde caute usurpari debet: tanto magis si cum oleis destillatis imprægnatus est hic Spiritus, ubi humoribus valde commovendis & viis sensibilibus perquam stimulandis inservit: hinc non modo in personis sensibilibus, sed & in qvibus facile suspecta ebullitio sanguinis concitatur, nec non ubi in sensibili interna parte aliqua labes ulcerosa, aut alicubi suspectus scirrhus sanguineus adest, hic spiritus maxima cum circumspectione ordinari debet: abstineant vero à tali & similibus aliis remediis, quæ facilius noxam quam utilitatem affere possunt, omnes imperiti, & præcipue illi, qui rationales morborum curas plane ingnorant, velut chirurgi & medicastri: utut enim X. guttulæ hujus spiritus exiguam dosin constituant, tamen illæ incongruo loco ordinatæ, æque perniciem provocare possunt: Totus vero status hujus casus adeo intricatus est, ut nulla plane culpa in hunc spiritum conjici queat: cur enim non majori jure vomitorium propinatum accusatur, quod debili ejusmodi patienti oblatum fuerat, unde terna quidem vice conatus vomendi contigit, quocum tamen nihil evacuatum fuerat! cur non remedia domestica inculpantur, quæ tamdiu in eandem incidunt suspicionem, donec constiterit, qualia illa fuerint: Integra vero relatio hujus casus est confusa & imperfecta, dum ne quidem indicatum fuit, qualibus morbidis pathematibus laboraverit subjectum, de quo controvertitur: Quando vero ex maculis lividis malignitas præsumpta fuit, tunc falsum hoc est argumentum, siquidem præsente malignitate non modo in facie & collo, sed & in reliquo corpore tales livores comparere debuerint: & cur non patiens, chronico morbo afflictus, sanguinis impuritatem inde acquirere potuerit, imo debuerit, quæ post mortem, æque ac aliquando in vivis adhuc evenit, talibus masculis se prodiderit: falsa porro est argumentatio & præsumptio, si incongrue oblatum remedium accusatur, quia defunctus, secundum præsumptionem febre maligna mortuus quadantenus intumuit, livoribus in facie & collo notatus comparuit, & fœtorem putridum sparsit: quasi hæc signa primo non sint ambigua? deinde affectui maligno citra usum inconvenientis remedii communia: Interim si febris adfuit maligna, si patiens fuit plethoricus, si circa criticum diem hoc remedium oblatum fuit, tunc etiam prædicta dosis hujus remedii magis ominosa, quam fructuosa esse potuit.

CASUS LXI.

FISSURA OSSIS HUMERI ET RADII CUM SANGUINOLENTO SACCATO TUMORE INCISO STIPATA, LEGITIME CURATA, UNA CUM PARÆNESI DE DEBITA REVERENTIA CHIRURGI ERGA MEDICOS OBSERVANDA.

Tit.

DEnenselben übersenden wir hiermit die in Sachen A. E. Klägern wieder S. G. R. Beklagten vor uns ergangene Acta, und ersuchen unsere Hochgeehrten Herren dienstlich, daß sie nach eingezogenem Gutachten des Collegii Medici über die streitige Verwahrlosung die Sache Collegialiter überlegen, und, wie die Partheyen, denen Rechten nach, zu entscheiden, uns durch einen in unserm Nahmen abgefasten Rechts-Spruch verständigen, auch die rationes decidendi unbeschwert, um die Gebühr, welche Uberbringer dieses abtragen wird, mit den Acten verschlossen anhero zurück zu senden belieben wollen, und wir bleiben denenselben zu allen angenehmen Gegendiensten willig und geflissen. W. den 7. Octobr. 1723.

Gräflich St. zur W. Regierung verordnete
Cantzler und Räthe.
S. von L.

DEmnach Meister A. E. Bürger und Zimmermann allhier, uns Endes unterschriebene bittlich ersuchet, seinen verletzten Arm in Augenschein zu nehmen, und von dessen Befinden unser schrifftliches Atteſtatum zu ertheilen; als haben wir, nachdem der Arm entblösset, befunden, daß an dem rechten Arm das Os humeri superius, der Kopf oder Poltze der grossen Röhre ex Scapula aus der Pfannen des Schulter-Beines vorwarts ausgewichen, und nicht wieder, wie sich gleich Anfangs wohl gebühret, eingerichtet worden. Daher dann in derselben Cavität ein Cartilago oder Knorpel entstanden, welcher die wieder Einrichtung nunmehro verhindert und verursachet, daß der Mann diesen Arm nicht brauchen kan. Die grosse Röhre ist gantz, und nicht entzwey gebrochen gewesen; Die ossa cubiti aber, als radius & ulna, oder die grosse und kleine

kleine Arm-Röhre, aus ihrer articulation mit dem osse humeri gewichen, und befunden worden, daß an dem Elen-Bogen, unten an dessen Spitze eine Incision gemachet gewesen, und daß die musculi des Armes, rotundus major & minor item aconæus und der gantze Arm untern Elenbogen nebst der Hand und Fingern annoch gantz aufgeschwollen, roth und steiff, und also dieser Mann zu seiner Profession und Hand-Arbeit incapable gemacht worden, welches wir mit unserer Unterschrifft und beygedruckten Petschafft bescheinigen wollen. W. den 30. April 1723.

F. S. D.

NAchdem mich Endes unterschriebenen der Chirurgus Herr S. G. R. ersucht, ihn wegen des Zimmer-Meisters A. E. Arm-Schaden, und seines dabey adhibirten methodi medendi ein beglaubtes Atteſtat zu ertheilen. Als habe ihm solches, zumahl da ich gleich Anfangs den Schaden, etliche Täge auf sein Ersuchen mit besehen, und Patienten durch innerliche Medicamenta mit versorgen helffen, folglich um so viel glaubwürdigere Nachricht davon geben kan, nicht versagen mögen. Wann dann aber anjetzo, da der obbenahmte Zimmer-Meister seinen Arm noch nicht so, wie er wohl wünschte, bewegen und zu seiner Hand-Arbeit brauchen kan, sonderlich die Frage vorfällt: Ob solches von der Natur und übelen Beschaffenheit des Schadens an und vor sich herrühre? oder; Ob dem Chirurgo die Schuld einer liederlichen Verwahrlosung? oder aber dem Patienten selbst beyzumessen seye? so achte desto deutlicher Erörterung derselben vor nöthig erstlich den Schaden, so, wie ich ihn befunden, umständlich zu beschreiben, und nachhero den, von dem Chirurgo adhibirten methodum modendi zu annectiren, auch beyläufig das Verhalten des Patienten, kürtzlich mit zu berühren.

Was demnach den Schaden an und vor sich anlanget, so ist

(1) An dem Osse humeri Superiori dextro, oder oben an dem rechten Schulter-Bein, vor und einiger Massen einwärts, ein Splitter, so noch am Schulter-Beine feste gesessen, abgesplittert, welcher nicht alleine den musculum serratum anticum minorem & pectoralem durchstochen, und daselbst in regione axillari eine Wunde gemachet, sondern auch zugleich den von Verheyenio beschriebenen ramum arteriæ axillaris lædiret, daß also daselbst ein so genandter Schlitz-Bruch vorhanden gewesen, obwohl der Splitter bey meiner Ankunfft nicht aus der Wunde hervor geraget, sondern, indem da Patiente nach geschehenem Falle nach Hause gegangen, und also den Situm musculorum verändert, wieder zurück gewichen.

 chen.

chen. Nachdem ich nun Patienten in seinem Hause auf dem Bette liegend gefunden, so hat der Chirurgus auf meine Erinerung, ihm seinem damahls noch von aller Geschwulst befreyten Arm visitiren, Patienten in die Höhe richten, und seinen Arm gehöriger massen bewegen lassen müssen, um also besser zu erkundigen, ob irgendwo eine luxatio vorhanden sey (Gleichwie aber hiervon nicht die geringste marque wahrzunehmen gewesen, also hat sich hingegen, nachdem Patiente seinen Arm beweget hatte, die von dem Schrecken etwas verharschte Ader wieder geöffnet, und das Geblüt zwischen denen interstitiis musculorum gar häuffig und mercklich herunter gedränget, auch sich alsobald hinten am Elen-Bogen gesacket, und einen weichen, von blossen Blute angefüllten Beutel in der Grösse eines Gänse-Eyes formiret von welchem Augenblick an, die Geschwulst von Stund zu Stund so wohl am Elen-Bogen, als oben an der Schulter und gantzen Arme dermassen zugenommen, daß binnen wenig Tagen, der Arm in diametro gut anderthalb viertel Elen dick geworden, und die Schwulst sich aller gebrauchten Mittel ohngeachtet, jemehr und mehr also verhärtet, daß Patiente fast auf ein viertel Jahr daran zu Bette, und seinen Arm beständig auf einem Ort stille und unbeweglich liegen lassen müssen, ehe es sich zu einer Vertheilung und Besserung recht anlassen wollen, wiewohl der Chirurgus doch endlich nach und nach es so weit gebracht, daß die Schwulst weicher geworden und sich vertheilet, absonderlich aber der Ober-Arm nunmehro seine natürliche Gestalt und Dicke wieder hat, ausser daß noch einige verhartete Geschwulst von dem Elen-Bogen und Hand vorhanden, welche sich aber nach gerade auch wohl würde gegeben haben, wenn Patiente nur nicht auf die ihm so lang gewordene Cur ungedultig worden, sondern dem Chirurgo ferner gefolget, und mit denen vorgeschlagenen guten Bähungen und Umschlägen continuiret hätte, es möchte auch nun so lange, als es immer hätte gewollt, noch gewähret haben, indem in der Chirurgie wohl ehemahls dergleichen Casus vorgekommen, als auch nach einer würcklich geschehenen, und recht gut wieder eingerichteten Verrenckung des Elen-Bogens der Arm nach vollbrachter Cur, dennoch eine Zeit lang steif und krum̃ geblieben, welches dann unwissende so fort einer nicht recht geschehenen Widereinrichtung Schuld geben wollen, verständige Chirurgi aber wissen wohl, daß solche Steiffigkeit auch öffters bloß denen aus Gewohnheit der Bewegung gekommenen und geschwächten musculis eorundemque tendinibus mit beyzumessen seye, zeigen auch eventualiter in der That, daß die Sache durch gute roborirende Bähungen und Umschläge wieder gut gemacht werden

den können, wenn nur der Patient Gedult haben, und die Zeit erwarten wollen, ob es schon manniģmahl etwas lange währet, ehe die geschwächten Sehnen oder Flechsen ihren rechten vigeur wieder bekommen.

2) Ist an dem radio oder der kleinen Elbogens-Röhre auswärts nahe an der junctur des ossis humeri gleichfalls eine Absplitterung vermittelst der Anfühlung und Empfindung eines Knorpens zu bemercken gewesen, welches dann, wegen derer daselbst befindlichen sensibelen Theile nichts anders als grosse Schmertzen und Geschwultz verursachen und vermehren helffen müssen, bevoraus da zugleich die in dem Olecrano sich vereinigende tendines musculorum cubitum extendentium, nempe longi, brævis & brachiæi externi von der daselbst gleich Anfangs sich gesetzten Geschwulst nicht wenig relaxiret, folglich auch der affluxus humorum, und die daraus entstandene Geschwulst und Schmertzen um so vielmehr vergrössert werden müssen.

Gegen jetzt erzehlten Zustand nun hat der Chirurgus folgender Massen procediret. Nemlich nach genau gethanener Visitation des Armes hat er gleich Anfangs wegen des wieder aufgesprungenen rami arteriæ axillaris, und wegen des beym Fall gehabten Schreckens, die Median-Ader auf dem lincken Arm gelassen, den auf dem Osse humeri abgegangenen Splitter, so viel, als die beschädigte Ader, und daher besorgliche stärckere Verblutung zugelassen, zu adaptiren gesuchet, und nebst Uberlegung eines guten Bruch-Pflasters mit Compressen von Kräuter-Küssen in Wein gekocht und gehöriger Bandage versehen, die Wunde aber ist mit einer Tinctura vulneraria balsamica verbunden worden. Gleicher Massen hat er auch mit dem Elenbogen verfahren, und absonderlich die Gegend, da sich das Geblüte gesacket, zu dessen Vertheilung abermahls mit einem Kräuter-Küssen in Wein gekocht versorget, welches denn zugleich die vices einer guten Compresse wegen des abgegangenen Splitters vertreten müssen, in dem sich harte Schienen, so wenig hier, als oben ohne Besorgung schlimmerer Zufälle anbringen lassen wollen. Um den gantzen Arm aber ist ein resolvirender und defendirender fotus von Herbis resolventibus nervinis in aqua calc. viv. coctis & cum lithargyrio in aceto vini seorsim cocto & Camphora in Spir. Vin. soluta remixtis gebrauchet worden, als worinne er doppelte Tücher anfeuchten und wohl ausgedrückt, warm umschlagen lassen, wie dann auch bey Abnehmung des Umschlages, welches alle 2. Stunden geschehen der Arm allemahl mit Spir. Vin. camphorato gewaschen worden. Nachdem aber

das

das um den Elenbogen stagnirende Geblüte sich zu keiner resolution bringen lassen wollen, so hat der Chirurgus um denen extravasirten humoribus einiger Massen einen Abfluß zu geben, eine kleine Oeffnung hinten am Elbogen, oder an dem Orte, den ihm die Beschaffenheit des Schadens selbst am besten angewiesen, gemacht, ohne dadurch etwas mehr, als die integumenta communia zu lædiren, und hätte derselbe gar nicht unrecht gethan, wenn er gleich den ersten Tag gedachte Oeffnung gemachet hätte. Allein weil ihm zu voraus geschwanet, es möchte bey zukommender ohnvermeidlicher Geschwulst gar leicht der Argwohn geschöpfet werden, als habe er solchen durch erwähnte Oeffnung verursachet, so hat er solche ex prudentia Chirurgica biß in den dritten Tag verspares, damit Patiente und andere Umstehende, die allbereits darzu gekommene, und lediglich der Natur des Schadens beyzumessende Geschwulst offenbahr vor Augen sehen, und nachhero um so vielweniger gedachter Oeffnung etwas Schuld geben könten. Nach diesem sind die Umschläge auf vielerley Art verändert und mit zertheilenden Pflastern und Spiritus abgewechselt worden, der gantze Arm aber ist allemahl mit einer um denselben laufenden Binde, so viel als die Geschwulst erleiden mögen, und zur Bewahrung eines stärckeren Affluxus humorum nöthig gewesen, befestiget worden. Bey so bestalten Sachen erhellet demnach zur Genüge daß dem Chirurgo keine Schuld einer liederlichen Verwahrlosung beygemessen werden könne, sondern daß solche lediglich der übelen Beschaffenheit eines Schadens zuzuschreiben sey, indem das in denen interstitiis musculorum & circa juncturam cubiti gesammlete und extravasirte Geblüt in seine ordentliche Gänge nicht so leichte recipiret werden können, sondern die dabey liegende tubulos & fibras carnosas nebst denen vasis sanguineis mehr und mehr comprimiren und also den circulum sanguinis daselbst hemmen auch von Tag zu Tag einen grossen infarctum humorum verursachen müssen, bevoraus, da dergleichen Geschwulst mit einer andern, da die humores nur in ihren tubulis & febris motricibus stagniren, nicht aber zwischen die interstitia extravasiret seyn, in keinem Vergleich zu ziehen ist; worzu denn kommt daß da, die von denen Knochen abgewichene Splitter wegen der hefftigen Geschwulst nicht so nahe, als es wohl sonst in andern Fällen möglich zu machen ist, adaptiret werden können, sondern durch einen gar starcken callum sich mit denenselben wiederum vereinigen müssen, gar leicht einige occollescence oder Vermaserung auch in denen nahe beygelegenen juncturen geschehen mögen, ohne daß solches der Chirurgus verhindern

können

können. Und weil beynebst Patiente in so langer Zeit seinen Arm nicht zu bewegen vermocht, sondern denselben beständig auf einer Stelle liegen lassen müssen, folglich die organa motus dadurch ohnstreitig sehr geschwächet, und die fibræ musculares, durch die mit der Länge der Zeit verhärtete Geschwulst aus ihren natürlichen situ gesetzet worden, so ist kein Wunder, daß Patiente einen steiffen Arm davon behalten, bevoraus da dieser zuletzt selbst aus Ungedult, die von dem Chirurgo vorgeschlagene und noch eine Zeitlang zu continuirende Mittel nicht länger mehr gebrauchen, sondern lieber bey Scharffrichtern und dergleichen Leuten sich Raths erholen, und zuletzt gar seinen Arm unverbunden in der kalten Brust herum tragen wollen, folglich die in denen Gelencken, schonziemlich harte Geschwulst vollends selbst vollkommen verhärten lassen. Welches der Wahrheit und denen principiis medico-chirurgicis gemäß sub sigillo eigenhändig von mir gestellet. W. den 9ten Jun. 1723.

G. H. L. M.

Responsum Facultatis Medicæ Helmstadiensis.

Nachdem uns Endes unterschriebenen, E. E. Raths zu Wernigeroda Zimmermann und Bürger daselbst, Meister Andreas Eilers seinen ehemahls durch einen unglücklichen Fall beschädigten u. bis dato unbrauchbahren Arm zur Besichtigung vorgezeiget, und zugleich derer Herren Medicorum D. F. S. und Lic. G. H. in dieser Sache ausgestellte Attestata Medica, auch des Chirurgi S. G. R. an die Hochgräfliche St. Regierung dieserhalb eingegebene Vorstellung communiciret, und unser judicium Medicum verlanget: Ob gedachter Chirurgus R. durch übele Curirung seinen Arm verdorben? So haben wir nicht allein den schadhafften Arm in Augenschein genommen, sondern auch die vorgezeigten Attestata derer Herren Medicorum, und Vorstellung des Chirurgi R. wohl erwogen, und halten dafür, daß nach so langer Zeit gar schwer falle, accurat zu judiciren: Ob ein solcher Schade recht tractiret oder verwahrloset seye? Es bezeugen zwar die Observationes Chirurgorum und Experientz, daß die Læsiones oder Qvetschungen derer juncturen, sonderlich wo die Beine fissuren bekommen, oder Splittern davon gehen (wie von dem Herrn Lic. H. referiret wird) öffters von übelem Gefolge und schlimmen Zufällen unterworffen sind, so daß es nicht allemahl möglich solche Schäden völlig zu curiren. Nur ist gemeldete Absplitterung an dem Schulter-Beine nicht genung demonstriret, noch angemercket, wo die Splitter geblieben, welche

eben die Wunde verursachen sollen? da dieselben sonst von Natur pflegen separiret zu werden. Es scheinet auch die am Elenbogen, am andern oder dritten Tage, nach dem Fall gemachte Oeffnung nicht nothwendig, sondern schädlich zu seyn, und ist vermuthliche Ursache, daß der Arm steif geworden: Dann ob gleich vorgegeben wird, die Oeffnung sey nur in Integumentis geschehen, so weiset doch die Steifigkeit des Ellenbogens, als da sonst keine Verletzung, und die Bewegung anfänglich ungehindert gewesen, daß durch die unzeitige Oeffnung zur Steifigkeit des Ellenbogens Anlaß gegeben worden. Der blosse Geschwulst erfordert keine Oeffnung, und wenn daselbst extravasirtes Geblüt gestecket, hätte sich solches per externa signa zeigen müssen, ist auch nach der Oefnung davon nichts zum Vorschein kommen, da es sonst würde gemeldet seyn: und ist demnach diese unzeitige Oeffnung nur ohne Noth und hinlängliche indication geschehen, sondern auch dem Ansehen nach schädlich gewesen. Was sonsten des Chirurgi R. eingegebene Vorstellung anlanget, so können wir solche nicht anders, als sehr herbe und unschicklich wieder einen Doctorem Medicinæ und Stadt-Physicum von einem Chirurgo ansehen. Uhrkundlich unter unserm Facultäts-Insiegel. Helmstädt den 18. Junii 1723.

Decanus, Senior und andere Professores der
Medicinischen Facultät daselbst.

Als mir, Endes Unterschriebenen, Herr S. G. R. ein, von dem Zimmermeister A. E. eingeholtes privat Responsum Facultatis Med. Helmstad. in puncto inculpationis seines übeln curirten und dem Vorgeben nach verwahrloseten Armes nachrichtlich communiciret; anbey mich abermahlen bittlich ersuchet, daß ich mich in denenjenigen Stücken, worüber die Herren Professores Helmstad. deutlichern Unterricht und ausführlichere demonstration verlanget, näher expliciren möchte: So habe besagtes Responsum mit allem Fleiß durchgelesen, und daraus ersehen, wie dieselbe eines theils die in meinem gegebenen Attestat angegebene Absplitterung an dem Schulder-Bein noch nicht genugsam demonstriret zu seyn vermeinen; andern Theils aber vermuthen, als wäre die am Ellenbogen von dem Chirurgo gemacht incision ohne Noth und hinlängliche indication geschehen, und daher mehr schädlich als diensam gewesen, und möchte vielleich die Steifigkeit des Armes wohl davon entstanden seyn. Allein es wird mir (salva ipsorum auctoritate) verhoffentlich erlaubet seyn, meine ohnvorgreifliche Meinung hiervon pro meliori informatione de-

rer zukünftigen Herren Urtheils-Fasser in möglichster Kürtze zu entdecken, und denen dieser wegen a Facultate Medica Helmstad. gemachten dubiis mit allem gehörigen Respect zu begegnen.

Was demnach die von mir angegebene Absplitterung an dem Schulter-Beine anbetrifft, so ist solche in meinem, unterm 9ten Junii a. c. abgestatteten Attest. genugsam demonstriret, und zugleich deutlich angemercket worden, wo der Splitter geblieben, denn ob wohl dergleichen Splitter von der Natur öffters pflegen separiret zu werden, so ist doch ex Chirurgia Practica ebenfalls bekandter als bekandt, daß solche, wenn sie noch an denen Knochen feste sitzen, gleichfalls an dieselbe vielfältig wiederum anschliessen, und sich mit denenselben vermasern, welches denn von mir in gedachtem Bericht mehr als zu deutlich gemeldet worden: und mag von keinem Medico prætendiret werden, daß er in Chirurgischen Berichten von allen und jeden Kleinigkeiten, die an sich schon bekandt, und aus der Benennung eines Schadens selbst fliessen, grosse demonstrationes machen sollte. Ich habe ja deutlich genug gesetzet, daß es ein Splitt-Bruch gewesen, da der Splitter die in regione axilliari befindliche Wunde verursachet: und wenn die Herren Medici Helmstad. ja noch handgreiflichere Demonstation verlanget hätten, so könten sie nur bey ihrer Besichtigung den Arm des Patienten beweget, und oben bey der junctur zugefühlet haben, so würden sie an der Wahrheit des abgewichenen und wieder angewachsenen Splitters zu dubitiren keine Ursache mehr gehabt haben. Denn daselbst ist das wieder angeschlossene Ende des Splitters in der Form einer harten Spitze, welche MB. mit dem Schulter-Bein in der Bewegung auf und nieder gehet, handgreiflich zu bemercken, zum offenbahren Beweiß, daß der Splitter, so noch zum theil an dem osse humeri feste gesessen, sich mit demselben wieder vereiniget, und etwas starck vermasert, welche starcke Vermaserung denn auch Ursache ist, daß wenn Patiente seinen Arm bewegen, und fast biß in die Horizontal-Linie aufheben will, sich gedachte Spitze gegen den cartilaginösen Rand der Pfannen stellet, und der freyen Bewegung des humeri hinderlich ist. Ich notire aber nicht ohne Ursache, daß die, an dem humero von und etwas einwärts zu fühlende Spitze mit dem osse humeri auf und nieder gehe, damit nicht irgend bey denen zukünfftigen Herren Urthels-Fassern, ein abermahliger Mißverstand entstehen, und sie auf die Gedancken gerathen mögen, als wäre vieleicht solche Spitze nicht anders, als die acuta prominentia praocessus Scapulæ superioris, welche bekanter massen sonst bey einer einwärts

 gesche-

geschehenen Luxation, ebenfalls aber NB. unbeweglich und nicht eben an den beschriebenen Orte zu fühlen ist; wie nun ausgeführter massen die von mir referirte Absplitterung seine ungezweifelte Richtigkeit hat, indem der angegebene Splitter theils a priori, durch die von selbigem gemachte Wunde, theils auch a posteriori, durch die jetzt beschriebene bewegliche Spitze genugsam demonstriret: also mag hingegen das muthmaßliche Vorgeben, als wäre die am Ellenbogen, von dem Chirurgo gemachte incision, ohne Noth und hinlängliche indication geschehen, und dahero vielmehr schädlich gewesen, dem beklagten Chirurgo R. nichts sonderliches præjudiciren: denn Muthmassungen machen keinen hinlänglichen Beweiß aus, und so verständig wird ja wohl ein jeder Tyro Chirurgiæ seyn, daß ein blosser an sich noch harter Geschwulst keine Oeffnung erfordere; allein es stehet abermahls in meinem Attest. deutlich genug bemercket, daß sich hinten am Ellenbogen ein weicher, und mit blossem extravasirtem Geblüt angefüllter Beutel gesacket. Ich meine ja, diß sey ein mehr, als zu handgreifliches und augenscheinliches signum externum gewesen, welches die indication zu einer zu machenden Eröffnung gegeben, und will der Chirurgus allemahl mit gutem Gewissen erhalten, das er etliche Löffel voll extravasirtes Geblüte bey gemachter Eröffnung bekommen; daß aber davon in meinem Berichte nichts gemeldet, ist Ursache, weil ich bey der Oeffnung nicht zugegen gewesen, sondern solche erst den folgenden Tag darauf besehen, und die von Chirurgo mir referirte Evacuation, als eine leicht nachzudenckende Sache præsupponiret habe; Weil demnach an des quæstionirten Patientens Ellenbogen, ein unläugbares extravasirtes Geblüte sich gesacket, welches sich die erstern Tag zu keiner Vertheilung anlassen wollte, so war ja allerdings eine Oeffnung nöthig, entweder gleich Lufft zu geben, oder da es sich auch ja wegen der andern andringenden Geschwulst etwas verhärtet und coaguliret hätte, selbigen durch die Erweiterung fortzuhelffen: und hat der Chirurgus weit bessere indication zur Eröffnung gehabt, als wenn er das extravasirte Geblüt erstlich in eine corruption oder Geschwür am Gelencke von selbst hätte degeneriren lassen, welches an einem solchen Orte, da die vielen Ligamenta und tendines zugleich gar leicht mit angegriffen, und schlimme Zufälle erreget werden können, gar nicht thunlicht und rathsam gewesen seyn würde. Wie nun hieraus zur Genüge dargethan, daß der Chirurgus hinlänglich indication zur Eröffnung gehabt, und solche keinesweges ohne Noth vorgenommen worden seye; als ist nicht abzusehen, wie und auf was Art, die gedachte Oeffnung

nung schädlich gewesen seyn solle, bevoraus da solche nicht weiter, als in die integumenta communia gegangen, und ist nicht genug, daß die Herrn Medici Helmstad. auch hieran zu dubitiren scheinen, sondern sie hätten zugleich das contrarium darthun sollen, daß irgend der Chirurgus in die Sehnen oder Ligamenta gestochen und dadurch Anlaß zur Steifigkeit des Ellenbogens gegeben hat. Au Contrair, wenn dis geschehen wäre, es würden die daher gewöhnlich entstehende Zufälle, als inflammatio, Glied-Wasser und dergleichen bald hinter her erfolget seyn. Die Schmertzen und Geschwulst sind auch schon vor der Incision da gewesen, womit wollen sie nun ihre Muthmassung verificiren? Zwar geben sie vor, als wäre bey dem Ellenbogen sonst keine Verletzung und die Bewegung anfänglich ohngehindert gewesen; allein obschon anfänglich die Bewegung am Ellenbogen noch ziemlich geschehen können, so folget doch daraus nicht, daß deswegen keine Verletzung daselbst gewesen seye. Denn die Acta beweisen just das contrarium, und zeigen, wie also fort nach geschehener Bewegung hinten am Ellenbogen nicht allein ein extraordinairer und mit blossem extravasirten Geblüte angefüllter Beutel sich gesacket, sondern wie auch vermittelst der Anfühlung und Empfindung ein abgewichener Splitter an dem radio zu bemercken gewesen. Denn wenn man mit dem Daumen dahin fühlete, und mit demselben wanckete, so wanckete der Splitter handgreiflich etwas mit, und knorpete; und dis war eben die Ursach, warum Patiente an diesem Orte so gar empfindlichen Schmertzen empfunde, zumahl wenn man ihm dahin fühlen wollte. Ich meine ja, es seye aus diesen unläugbaren Umständen klar genug, daß an und um den Ellenbogen gleich Anfangs die meiste und gröste Verletzung zu erkennen gewesen seye, und folget daher gar nicht, daß weil der Ellenbogen eventualiter steif geblieben, solches der Incision beyzumessen seye. Unius rei enim plures possunt esse caussæ. Zu dem so ist auch ex praxi Chirurg. bekandt genug, daß öfters den Ellenbogen so wohl, als andern Gelencken Wunden zugefüget werden, die aber nicht allemahl eine Steifigkeit nach sich lassen, sondern glücklich curiret worden; und was noch mehr, so ist wohl zu mercken, daß des mehrgedachten Zimmer-Meisters seine Hand circa carpum eben so steif und unbeweglich ist, als der Ellenbogen: Nun aber ist daselbst keine incision gemacht, auch ausser der Geschwulst keine Verletzung gewesen, und die Hand ist dennoch bloß von dem verhärteten Geschwulst steif geworden. Ich meine dieser eintzige Grund sey hinlänglich genug denen

Herren Medicis Helmstad. ihren muthmaßlichen Concept von der schädlich scheinenden incision zu benehmen, und deucht mir, der nachgesetzte Schluß komme gar nicht gekünstelt und gezwungen heraus, sondern fliesse ex ipsa Natura rei, wenn ich sage: Daß, wovon des Patientens Hand circa carpum steif geworden, eben davon seye auch der Ellenbogen steif geblieben. Parium enim eadem est ratio idemque judicium. Nun ist aber bey der Steifigkeit der Hand keine andere Ursache als bloß der verhärtete Geschwulst anzugeben, folglich wird es auch wohl bey dem Ellenbogen dabey seyn Verbleiben haben, um so mehr da daselbst wegen der angegebenen Absplitterung am radio gar leicht eine occallescence in dem Gelencke geschehen können, ohne daß der Chirurgus solche zu verhindern gemocht hätte. Kurtz, in der Chirurgie kommt es nicht so wohl auf muthmaßliche raisonnements an, sondern die Augenscheinliche Umstände zeigen einem Chirurgo mehrentheils am besten, was zu thun oder zu lassen seye. Zu Steuer der Wahrheit habe dieses mit meiner eigenen Hand und beygedruckten Petschafft unterzeichnet.

Den 20. August. 1723.

G. H. L. M.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus der von Einer Hochgräfl. Stolbergischen Wernigerodischen Regierung übersandten Klage des Zimmermanns A. E. wieder den chirurgum S. G R. haben wir ersehen, wie unseres Collegii Gutachten über gegenwärtige Klag-Sache erfordert worden: Wann wir nun diesen Casum Collegialiter wohl erwogen, so haben wir so wohl aus des Klägers, und des zu seiner Seite gehörigen attastati Medici & Facultatis Helmstadiensis nicht weniger Seines defensoris Gründen, als auch aus des Beklagten und zu Seiner exculpation dienenden Zeugnisses und justifications eines andern Medici und defensoris Verantwortung angemercket, wie Kläger einen gefährlichen Fall von einem Boden gethan und dabey Seinen rechten Arm und Schulter dergestalt beschädiget, daß er des anjetzt beklagten Chirurgi Hülffe und Beystand gesuchet: es sey aber von diesem Chirurgo und dem dazu erbetenen Gräfl. Stolb. Leib-Medico Herrn Lic. H. die Verletzung also befunden worden, daß an der superiori dextra regione ossis humeri eine Absplitterung geschehen, jedoch der-

dergestalt, daß der vermeinte Splitter noch an einem Ende mag veste angesessen haben; wie aber bey anfänglich angestellter Untersuchung daher keine Ausrenckung oder Luxation hat præsumiret werden können, weil der Patiente seinen Arm gehöriger massen bewegen lassen müssen und können, so ist hingegen aus der handgreifflichen Wahrnehmung einer harten Spitze, welche mit des Schulterbeines Bewegung auf und nieder gehet, die erfolgte Verwachsung des vorher abgewichenen Splitters erweißlich gemacht worden, dahin noch die in regione axillari entstandene Wunde als ein Erweiß solcher Absplitterung gezogen wurde: Hiernechst habe sich auch an dem radio bey der junctura mit dem osse humeri aus dem Gefühl eines Knorpens eine Absplitterung gezeiget, daß dahero nicht nur eine doppelte læsion, zweyerley Knochen angemercket, sondern an zweyerley regionibus valde tendinosis & sensibilibus eine anderweitige Verletzung, so wohl von der starcken contusione, als auch derer abgewichenen Splitter vulneratione, irritatione und damit verknüpfften humorum extravasatione und affluxu, auch darauf erfolgter stagnatione, verificiret worden: Wie dann so bald nach geschehenem Fall sich ein weicher mit Blut angefüllter Beutel in der Größe eines Ganße-Eyes hinten am Ellebogen eingefunden, welcher dergestalt stündlich angewachsen, daß in wenig Tagen vom Ellebogen bis an die Schulter eine grosse Geschwulst, die sich nicht vertheilen lassen wollen, sondern mehr verhärtet, entstanden, dahero bey verweilter Zertheilung solcher mit Blut angefüllten Geschwulst eine nur durch die integumenta communia geführte incision hinten am Ellenbogen mit solchem succeß gemachet wurde, daß etliche Löffel voll extravasirtes Geblüt ausgeflossen, nachmahls aber die übrige Geschwulst dergestalt gemindert ward, daß um den Ellebogen und Hand einige verhartete Geschwulst zurück geblieben, welche weil sie so geschwind nicht hat zertheilet werden, noch den beschädigten Zimmermann in denselben Zustand so gleich setzen können, daß er seine Handarbeit fortsetzen mögen, so ist nicht allein die bisherige Cur abgebrochen, sondern aus Vermuthung daß dieser Schade unrecht tractiret sey, vom Herrn D. S. ein attestatum neglectæ repositionis luxati ossis humeri, nachmahls von Einer Löbl. Helmstädtischen Medicinischen Facultæt ein ferneres testimonium, daß durch die unnöthige incision bey dem Ellenbogen der beschädigte Patient, vermuthlich verwahrloset sey, beygebracht, zugleich aber daher unserer Facultæt diese Frage zu entscheiden vorgeleget worden:

Ob

Ob bey erzehlten Umständen und fernerer Cur, der Beklagte Chirurgus an dem Kläger etwas versehen habe, und dahero seine Cur zu verwerffen und zu beschuldigen sey?

Nachdem wir alle Umstände wohl erwogen, so haben wir erkannt, daß dieser Fall keine Luxatio, sondern vielmehr, die vom Herrn Lic. H. beschriebene doppelte Zersplitterung superioris ossis humeri und radii gewesen, sintemahl ein erfahrner Medicus, der bey der Cur eines Patienten selbst gewesen und davon genauen Augenschein genommen, das gewisseste Zeugniß hierüber abstatten kan, wie damit übereinstimmet *Farinacius Consil. 146. n. 1. & Decis. 365. n. 5.* welche vermuthete luxation auch gründlich in Actis abgelehnet ist: Daß ferner der Beklagte Chirurgus nach solcher Erkänntniß in der Cur rechtmäßig verfahren, können wir auch nicht in Abrede seyn, sintemahl wir überhaupt an seinen gebrauchten Hülffs-Mitteln nichtes zu erinnern finden, er auch keine sichere Gelegenheit gehabt, solche annoch verborgene Absplitterung zur secession zu bringen, sondern vielmehr, so viel es der situs partium zugelassen, die erfolgte occallescentiam des abgewichenen Splitters mit geschickten compressen unnd bandagen zubefördern: daß aber solche Anwachß- und Befestigung des Splitters nicht dergestalt geschehen, wie es zu vollkommener Bewegung des Armes nöthig seyn möchte, ist in seiner und aller vollkommensten artificum Macht und direction nicht zu suchen: Nechsthin können wir auch nicht mißbilligen, daß der Beklagte auf obbeschriebene Arte dem stagnirenden und sich mehr und mehr gehäufften Geblüt durch gedachte incision Lufft gemacht, sintemahl eine solche quantitæt extravasirten und gesackten Geblütes sich nimmermehr würde resorbiret, oder sonst haben discutiren und suppuriren lassen, sondern vielmehr unter solcher Hoffnung bey ermangelter Eröffnung an dieser region eine gefährliche corruption und andere schädliche Erfolgungen würden ohnfehlbar zu erwarten und zu befürchten gewesen seyn, allermassen solche Theile, durch geschehene contusion und violation vom abgewiechenen Splitter sehr geschwächet, und zu Beförderung verhoffter Zertheilung und suppuration untüchtig gemachet worden: Wir können aber auch nicht diese geschehene Samlung des Geblüts ab arteria læsa deduciren, weilen dergleichen Verletzungen gefährlichere und weit aussehendere Verblutungen, die man so leicht nicht stillen kan, nach sich ziehen: indessen ist genug, daß auf andere Weisse durch die obere und untere

tere Absplitterung, am allernächsten aber durch die letzte, eine solche Stagnation und Sammlung des Geblüts hat können verursachet werden: Wann auch sonst der beklagte Chirurgus glaubwürdige Zeugnisse seiner Geschicklichkeit und Erfahrenheit in Actis beygebracht, auch überdieß angezeiget worden, daß der Kläger die Cur nicht ausgewartet, sich andern, fremden und wohl unberechtigten und anstößigen Curen, welche es zuletzt ärger machen können, als es vorhin gewesen, unterworffen, anbey sich selbst nicht also abgewartet, wie es billig seyn sollen, so ist auch seiner eigenen Schuld vieles beyzumessen, obwohl sonst hauptsächlich der Wichtigkeit und wesentlichen Verworrenheit dieses Schadens, ohne Beschuldigung des Chirurgi, dieser verweilte und degenerirte völlige Restitution zuzuschreiben ist, da bey geschehener hefftigen contusione, auch durch die Splitter verursachten Violation, nicht weniger durch eine starcke extravasation derer humorum, endlich solcherley atoniæ affectarum partium und damit verknüpffte stagnationes und indurationes humorum, welche mit langer Weile und vielem Fleiß curiret werden müssen, erfolgen; wie dann die in der Hand entstandene Geschwulst eben solchen enervationibus tendinum ex contusione alterius extremitatis tendinosæ bey der unmittelbahr beschädigten regione olecrani zuzuschreiben ist: und da solche harte Geschwulsten die tendines noch mehr an ihrem Gebrauch und Flexibilität hindern, so ist dahero die beharrende Steiffigkeit solcher Theile nicht der Cur, sondern solchen Suiten beyzumessen, gleichwie es auch in der experientia chirurgica sattsam bekannt, daß aus solcherley Fällen ohne Verschulden eines Chirurgi an dergleichen locis tendinosis & ligamentosis, auch wohl gar fungosæ concretiones entstehen, und zu gleichmäßiger Steiffigkeit der Glieder Anlaß zu geben pflegen: Ubrigens hat sich dieses unsers Decisi der beklagte Chirurgus keines weges zu einer straffbahren und ruhmredigen Vermessen- und Unbescheidenheit, welcherley er so wohl erstlich wieder einen Physicum ordinarium, als auch nachmahls wieder eine gantze Facultät gewiesen, zu mißbrauchen, sondern sich zu erinnern, daß er schuldig sey solcherley Persohnen mit Ehrerbietung zu begegnen, seine Privat-Affecten fahren zu lassen, auch seine gerechte Sache, wie jener kluge Römer *Scipio*, wieder den *Q. Fabium cum modestia & temperamento linguæ* auszuführen, damit man ihm nicht nach dem gemeinen Sprichwort ex impudentia einer Unwissenheit beschuldigen möge. Dieses unser in Scientia & Experientia Medico-Chirurgica gegründetes Urtheil haben wir auf Ver-

 langen

langen hiermit aushändigen und mit unserm Facultäts-Siegel bestätigen wollen. Hall, den 3. Decembr. A. 1723.

Epicrisis in Casum LXI.

DUplex & simul perquam qualificata in præsenti casu occurrit læsio; prior est ossis humeri & radii circa juncturam cubiti fissura, quam vocant ein Schlitz oder Spalt-Bruch, cum aliquali separatione & prominentia utriusque ossis conjuncta; altera erat eximia contusio utriusque læsæ & offensæ regionis, quæ cum multiplicato tendinosarum insertionum apparatu stipata fuerat: Seorsim in considerationem ducenda est inferior regio circa cubitum, ubi musculi extensores carpi exterior & interior, extensores digitorum, radii brevis, pollicis extensor sive flexor primus & secundus, brachiæus biceps cum suo tendine, gemellus major, radii teres pronator, cubiti extensor; si itaque in regione cubiti aliqua offensio occurrit, tunc consensio se in manum & summum humerum usque extendit: simplicem contusionem quod attinet, tunc illa regionibus & partibus tendinosis illata suspecta post se trahit pathemata: ex illis communibus morbidis consecutionibus, quæ tendinosarum partium offensionem contusoriam excipiunt, eminent contracturæ, aridurœ, paralytici stupores, initiantes atoniæ & concurrentes tumores pertinaces, tabes, stases humorum particulares, in vicinis regionibus, suspectæ abolitiones sensus naturalis, ominosum refrigerium partis affectæ &c. In præsenti casu post peractam curam, patiens dextram manum sursum allevare & ad caput perducere haud potuit, interim ulnam in cubiti junctura flectere & movere potuit: brachii vero promotionem in altum impedivit illa festuca & fissura, quæ in superiori loco brachii quadantenus separata fuit, nunc vero denuo occalluit, sed sub hoc motu brachii in altum in consuetis scapulæ processibus tum primo, sive limbo scapulæ, nec non in processu anchoroide & acromio renitebatur, quoniam præternaturali modo nunc hæc longitudinalis festuca prominuit & quadantenus intumuit: duplex itaque quæstio occurrit. 1) an fissura in superiori regione ossis humeri ita potuerit arcte comprimi & curari, ut ordinarium motum illius ossis in acetabulo scapulæ non impediverit: Ad hanc quæstionem regero, quod testantibus circumstantiis in inferiori regione hæc fastuca adhuc cum osse humeri firmius cohæserit, proxime vero circa capitellum hujus ossis fissuram illam aut separationem constituerit, abgesplittert, id quod varia testantur signa: quoniam itaque hæc festuca neque natura, neque arte penitus aufferri potuit, propterea illius concretio & occallescentia cum reliquo osse, unde discessit, promoveri debuit: id ipsum chirurgus accusatus non nisi ligamentis apte comprimentibus & successive arctius festucam ad os apprimentibus perficere potuit: callus vero, qui ad hanc concretionem absolute necessarius fuit, effecit, ut illa festuca altius intumuerit, unde contigit, ut prominens illa festuca sub quolibet motu, brachium & humerum attollente, renitentiam in prædictis scapulæ processibus invenerit, quam quilibet, peritissimus etiam artifex, stantibus hisce circumstantiis, evitare haud potuit: quare totus status controversiæ in ea circumstantia positus fuerat, quod faber lignarius brachium in altum tollere nequiverit, licet manum cum ulna & radio in cubiti junctura legitime movere potuerit: 2) quæritur, an apertio saccati & cum sanguine extravasato oppleti tumoris perniciosa fuerit? Hæc quæstio sufficienter

cienter in responso ventilata est: accedit tantum hoc loco illa animadversio, quod e manu usque ad illam superioris humeri prominentiam nullum obstaculum a cura derivandum post peractam curam præsto fuerit; haud enim in fabro lignario tabes & atrophia adfuit, sed partes reliquæ legitimæ constitutæ fuerant: quicquid itaque mox post infaustum lapsum in manu & brachio usque ad cubitum contigit, illud partim ex fissura aut radii aut ulnæ, præcipue vero ex gravi contusione tendinosarum partium ortum traxit: quare in illo loco, ubi incisio facta fuit, nihil alieni deprehendebatur: neque ille tumor saccatus aliter evacuari & resolvi potuit, nisi ipsa tumoris hujus apertione: interea tamen tendines circa juncturam cubiti ad humeri musculos pertinentes ob gravem contusionem modice nunc constricti fuerant, qui tamen nulla offensione aut actuali incisione antea violati fuerant: nam tendinosarum partium læsiones talibus se produnt signis, qualia in casus controversi Actis haud erant nominata; unde culpa magis cadit in manifestam contusionem harum partium, a qua prædicto modo tales contractiones ominosæ æque facile provenire solent, ac per initia mox post perpessam contusionem harum partium connectentium atonia contigit, cui proxime obortus tumor, ab humorum stagnatione genitus, adscribi meretur; quem tumorem denuo & dissipatum & evacuatum successive prædicta tendinosarum partium contractio excepit; qualis mutatio talibus partibus alias familiaris esse solet: uti aliquando vicissim earundem tendinoso-carnosarum partium spasmodica contractio initians, cum temporis intervallo in atoniam & conjunctam intumescentiam illarum partium se immutare solet: inde facile liquet, quomodo citra culpam chirurgi artificis talia consectaria, quæ actu contigerunt, etiam facile evenire potuerint.

An die Gräfl. Regierung zu W.

Responsum Facultatis Juridicæ Hallensis.

Auf erhobene Klage, darwieder vorgeschützte Exceptiones und ferneres Rechtliches Einbringen A. E. Klägers an einem, S. G. R. Beklagten am andern Theil, erkennen wir ꝛc. nach vorgehabtem Rath auswärtiger Rechts-Gelehrten vor Recht.

Daraus so viel zu befinden, daß Beklagter auf die erhobene Klage sich einzulassen nicht schuldig. V. R. W.

Rationes decidendi.

Obwohl Kläger seine übergebene Klage darauf gerichtet, daß Beklagter ihm bey der Cur seines zerbrochenen Armes verwahrloset, und er deshalb wöchentlich ein gewisses nebst der Ersetzung aller Schäden und Unkosten zu fordern berechtiget zu seyn vermeinet, anerwogen er diesfalls nicht nur das

 attesta-

attestatum physici ordinarii und der Medicinischen Facultät zu Helmstädt für sich hat, worinnen die übel applicirte Cur und das merckliche Versehen des Beklagten dargethan, sondern auch aus anderweitigen Actis so viel beygebracht, daß Beklagter schon mehrmahlen wegen dergleichen üblen Curen angelauffen, und deshalb sich alles Curirens bey 50. Rthl. Strafe zu enthalten condemniret worden, mithin, daß Beklagter allenfalls ex propria conventione, daß er Klägern den zerbrochenen Arm dergestalt wieder gerade zu schaffen, daß er die verwichene Ostern seine Zimmer-Axt wieder führen könte, versprochen, füglich zu belangen sey, es das Ansehen gewinnen möchte. Dennoch aber und dieweil nicht nur in denen Attestatis des Gräfl. St. Leib-Medici, sondern auch dem Gutachten der hiesigen Medicinischen Facultät mit genugsamen und guten Gründen behauptet worden, daß Beklagter, bey vorermeldter Cur gar nichts versehen, sondern alle nöthige Sorgfalt gebrauchet, mithin die, an dem mit Blute bereit angefüllten Geschwulst geschehenen Incision vor nützlich und nöthig geachtet worden, worauf um so vielmehr zu reflectiren, da vorerwähnter Leib-Medicus bey der Cur mehrentheils gegenwärtig gewesen, und selbige mit dirigiret, solchem nach Beklagter ein mehrers nicht, als an ihm gelegen, und was in seiner Macht gestanden, versprechen können, wohin dergleichen promissiones und gute Hoffnung, so anfänglich angeschienen, ohnedem ihre Eigenschafft nach zu restringiren sind, so wohl auch, daß Kläger sich selbst nicht, wie es sich gebühret, bey der Cur verhalten, sondern den Arm zu frühzeitig gebrauchet, und ungebührlich beweget, solchemnach an einiger Verwahrlosung, wenn dergleichen vorhanden, selbst schuld sey, es das Ansehen gewinnet. Im übrigen was von dem Versehen des Beklagten in andern Fällen angeführet werden wollen, hieher gar nicht gehöret, so hat, wie in dem Urtheil enthalten, erkannt werden müssen. V. R. W.

Anhang.

Nachdem diese Urtheile denen interessenten sind publicirt worden, hat sich der Kläger A.E. in Halle selbst der Medicinischen Facultät persöhnlich sistirt, seinen Schaden in Augenschein nehmen zu lassen; und da solches geschehen, hat man nicht finden können, mit welchem Grund das obige Responsum Medicum Hallense in favorem des Klägers hätte mitigiret oder geändert werden mögen.

CASUS LXII.

SEPARATIO CARTILAGINUM A SPURIIS COSTIS CITRA VIOLENTAM CAUSAM CONTINGENS.

Die Beylage giebt mir Anlaß, meinen Hochgeehrtesten Herren hiemit beschwehrlich zu seyn, und will ich, wie darin gebethen wird, hiemit gleichmäßig bitten, daß Ewr. Hoch-Edelgebohrnen, geruhen möchten über diesen seltsahmen Casum, Dero Meinung mir sobald müglich, nicht nur zu eröffnen, sondern auch dabey ohnschwehr zu melden, ob, und durch was vor Mittel dem Malo abgeholffen werden könne? Ew. Hoch-Edelgebohrnen bezeigen mir dadurch nicht nur eine aller Müglichkeit nach, zu erwiedernde grosse Gefälligkeit, sondern es wird nach geschehener Expedition, das Honorarium auch so fort erfolgen; Der ich mit vieler Estime bin ꝛc.

P. den 25. Sept.
1724.

EIne Persohn von 28. Jahren, Temperamenti Sangvineo-Melancholici, welche zwar einige Jahr verehliget, bisher aber noch nicht beerbet worden, sonsten einer vigoureusen und gesunden Constitution, ausser daß sie dann und wann über innerliche Hitze, und einige Pathemata hypochondriaca geklaget, welche aber noch niemahl von grosser consideration gewesen, hat vor einigen Monathen, auf der rechten Seite an den kurtzen Rippen, eine kleine Erhöhung gespüret, welche sie aber damahls in der Meinung, daß es nichts würde zu bedeuten haben, verschwiegen; wie sie aber gemercket, daß solches sich nicht wieder verziehen wollen, sondern mehr zugenommen, hat sie vor einem Monath einen Chirurgum consuliret, welcher gefunden, daß die unterste falsche Rippe auff der rechten Seite heraus gebogen und von der obersten Cartilagine abgelösset sey, worauff er ein dienlich Pflaster und gute Bandage angerathen. Es hat sich aber darauff nichts ändern wollen, sondern gleiche Umstände auf der lincken Seite an der untersten falsen Rippe gewiesen, und scheinet vorjetzo, daß von Tage zu Tage der Zufall schlimmer werde, und die andern Rippen sich gleichfals von dem Cartala-

talagine loßlösen, und das Sternum, wie leicht zu vermuthen, sich mehr und mehr in die Höhe gebe, indem die Brust sich auf der rechten Seite mehr und mehr erhöhet, und sie daselbst ein Pieckeln und Nagen verspüret. Bey diesen Umständen, weiß sie von keiner äusserlichen Violentz, auch nicht einmahl von ihren jüngsten Jahren her sich zu erinnern, befindet sich auch sonst gesund dabey, weiß von keinem Schmertzen, isset, trincket und schläffet wohl. Es ist auch keine Geschwulst oder Härte bey den Rippen oder am Unter-Leibe zu spüren, der Urin ist zwar mehr als wie er seyn soll gefärbet, mit einem schleimigten Sediment, giebt aber sonst keine Anzeigung eines lædirten Visceris; Medicus hat indessen vor gut befunden ein Decoctum zu præscribiren, von einigen Vulnerariis, nebst einer Bluthreinigenden Essenz, und äusserl. wird mit dem Pflaster und Bandage continuiret. Weil aber dieser Zufall ein Casus rarissimus, dessen von keinem Autore Erwehnung geschiehet, und man nicht absiehet, was die Ursach dieser Absonderung der falschen Rippe gewesen sey, als wird dienstlich ersucht, Dero unvorgreiffliche Meynung von diesem vorgestellten Casu zu eröffnen, und ob, und wie, und durch was vor Mittel diesem Zufall abzuhelffen, gütigst zu berichten, zugleich was vor mehrere Svites zu besorgen seyn möchten.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Hoch-Edler und Hochachtbahrer
Insonders Geneigter und Geehrter Herr Rath.

ES hat Derselbe unserer Facultat über einen gewissen Casum zu consuliren vor nöthig erachtet, und disfalls eine besondere relation einzusenden beliebet: Wann wir nun auf solch freundlich Erfordern unsere Gedancken zu eröffnen geflissen sind, so haben wir anfänglich ersehen, wie eine verehelichte Weibes Person von 28. Jahren, eines Sangvinisch und Melancholischen Temperamenti, von guter gesunden Constitution, welche aber bisher niemahl gebohren und nur dann und wann über innerliche Hitze und einige unbenannte Pathemata hypochondriaca, die doch nicht sonderlich erheblich gewesen, geklaget, auf der rechten Seite, an der kurtzen Rippen eine kleine Erhöhung, ohne daher einige Beschwehrung zu empfinden verspühret: ob aber wohl Anfängs solche ohngewöhnliche Erhebung gering geachtet worden, so ist man wegen derselben ferneren Vermehr- und Beharrung einen Chirurgum zu rathe zu ziehen gedrungen worden, welcher

ange-

angemercket haben will, daß die unterste falsche Rippe rechter Seits auswärts gebogen, und von der obersten cartilagine abgelöset seyn soll; worauff nach einiger Zeit eben dergleichen lincker Seits wahrgenommen und befürchtet worden, daß die übrigen Rippen, sich von ihren cartilaginibus ferner absondern möchten, dabey die Brust der rechten Seiten sich immer mehr erhöhet, das Sternum aber ohne einige Geschwulst und Verhärtung um den Rippen erhebet, da doch gedachte Person viel mehr sich gesund und ohne Schmertzen befinde, nechsthin als ein gesunder esse, trincke, und schlaffe, auch am Urin, ausser einiger Röthe, sonst nichts bedenckliches wahrzunehmen, bey dem allen aber keine ersinnliche Ursach, auch so gar keine vorhergegangene Violentz anzugeben sey; dahero man gerne belehret zu seyn verlanget, was es erstlich mit diesem seltenen Zufall vor eine Bewandniß habe, hernach wie diesem bedencklichen und täglich mehr anwachsenden casui heilsamlich zu begegnen und zu rathen sey? Hierüber unser Gutachten zu eröffnen, so dürffte anfänglich des Chirurgi Vermuthung in Zweiffel zu ziehen seyn, immassen die letzte Rippe daher von denen anatomicis absolute spuria genennet wird, weil sie gar keine epiphysin cartilaginosam hat, dahero mit denen übrigen costis nicht verbunden ist, nachmahls möchte man viel ehender ermessen, weil gleichwohl die vermuthete und abgegebene casus rarissimus, die persona quæstionis hingegen als eine hypochondriaca beschrieben, von diesem affectu auch bekannt ist, wie er die sehr verwirrte Beschwehrung der Blähungen mit sich führet; nechsthin ex anatomicis zu erinnern, daß das intestinum colon, darinnen sich sonderlich solche Blähungen verweilen und ausbreiten, bey den untersten Rippen unter dem Magen von der rechten zur lincken Seiten seinen ordentlichen Platz hat, und man solcher gestalt diesem besorglichen Zufall einer flatulentiæ hypochondriacæ beymessen und anrechnen könnte: Zumahl auch der in diesem casu angemerckte Urin solchem symptomati hypochondriaco gewöhnlich ist: solte man aber aus der gantz unterschiedenen Erhöhung diese Meynung ablehnen und jene vielmehr erhärten können, so wüste man dergleichen Absonderung derer Rippen von ihren cartilaginibus ausser der letzten von einigen derer übrigen notharum costarum zu verstehen haben: da wir dann nicht in Abrede seyn können, wie bey der sonderbahren Seltenheit eines solchen casus uns gleichwohl einige derselben wissend, und bereits schon unter unsern consiliis befindlich sind, dergleichen wir angemercket von einem zarten Mägdlein von 14. Jahren, welche diesen Zufall von einem Fall auf der Treppen bekommen, hernach von einem Adelichen

Fräu-

Fräulein, die von gar starcken Schnüren des Leibes einer engen und harten Schnür-Brust, eben dergleichen erfahren, nicht weniger von einer Manns-Persohn, die mit einem Pferde gefallen, und davon solch Unheil sich zugezogen: Ob aber wohl in diesem gegenwärtigen casu die besorgliche violentz abgelehnet ist, davon sonst am leichtesten dergleichen Zufall zu vermuthen und herzuleiten, so streitet es weder mit der Vernunfft noch Observation, daß bey einem sonst zarten, schwachen, auch einiger massen schwammichten Leib ein öffteres enges Schnüren desselben, oder eine sonst empfindliche Drückung der Brust aus allerley häußlichen Gschäfften verursachet, oder ein ohngewöhnliches schwehres Tragen, Heben, auch wohl bey starck geschnürtem Leib ein hefftiges Tantzen und gewaltiges auch schnelles Umkehren und Verdrehen des Leibes und dergleichen, eine solche Ablösung verursachen könne; wie dann eine aus solchen Ursachen entstandene Verdrehung derer costarum notharum anführet *Bonetus in sepulchreto Anatomico Lib. 2. Sect. 1. obs. 116. schol.* auch *Forestus* davon gedencket *lib. 8. obs. chir. 6.* gleichwie das starcke Schnüren des Leibes sonderlich tadelt *Spigelius de corporis humani fabrica lib. 1. cap. 9.* wohin auch die so genannten Blanck-Scheide zu zehlen, davon eigentlich gehandelt *Franckenau in Satyra Medica XII. de Gallico Planchette:* Solte nun aus obgedachten Ursachen eine in eine mehrere Erinnerung können gebracht werden, so würde der Ursprung eines sonst so seltsamen Casus etwas leichter zu erkennen seyn: Wie dann bey solcher Beschaffenheit mit der Zeit der Respiration und allen damit verknüpfften und zum Leben und Gesundheit dienenden actionibus eine besorgliche Veränder und Verhinderung zuwachsen würde: da aber zuvörderst bey solchem Zustand die Haupt-Sorge dahin gehet, wie demselben fordersambst abzuhelffen sey, so geben wir wiederum anfangs zu bedencken anheim, daß woferne eine beschwehrliche flatulentz die allernechste Ursach dieses bedencklichen casus ist, man diesem nicht besser als mit Clysteribus so wohl lenientibus als carminativis begegnen könne, nechsthin eine solche Cur anstellen und fortsetzen müsse, die zu Abwend- und gelinden Abführung solcher Blähungen dienlich ist: Solte aber ein in anatomia erfahrner Medicus dergleichen Absonderung der cartilaginum von denen Rippen erkennen und der chirurgus mit sichern und deutlichen Kennzeichen dieselbe erweisen, so befinden sich hierbey keine andere Hülffs-Mittel, von welchen einige Hoffnung ihrer erwünschten Würckung zu machen wäre, als äusserliche auxilia, indem sonst die Decocta, infusa calida, Essentiæ ex travmaticis, parata, den haupt sedem nicht alteriren, sondern viel leichter andern

andern visceribus præjudicirlich seyn würden, wann zumahlen in dieselbe der effectus adstrictionis gelangen solte: zum äussern Gebrauch hingegen würde vor allen eine wohl anschliessende und die vermeinte Ablösung wieder andrückende Bandage fortzusetzen seyn; von welcher aber auch nicht der unfehlbare effect zu erwarten, daß der abgelösete Knorpel wieder mit einer Vestigkeit sich an die Rippe anhangen solte, welches eben so schwehr zu concipiren, als zu effectuiren: den Gebrauch der Bandage möchten anbey subleviren, eine weiche, gelinde, doch firm anschliessende halbe Brust am untern Theil des thoracis, wodurch die fernere leichte Verdreh- und Verschiebung des loci affecti könte verhütet werden: und damit man solchen Zweck der Bevestigung derer abgelöseten Theile ehender hoffen möchte, so kan man mit Unterlassung derer Unguentorum, Linimentorum, cataplasmatum, vielmehr die Emplastra roborantia und adstringentia gebrauchen z. E. Empl. Apostolicum, Diapalmæ, Griseum, ad fracturas, rupturas, hernias, de Minio, opodeldoch, de pelle arietina, Santalinum, Triapharmacum, de lap. calamin., Catagmaticum, de Plumbo, de symphito, ad tophos adhæsivum, und wie sie sonst Nahmen haben, welche alle mit ihrer anhaltenden Krafft, diesem Zufall dienlich scheinen: Um auch zu verhüten, daß dergleichen Absonderung nicht bey andern costis continuire, so kan man mit einem gelinden decocto travmatico die Patientin per intervalla besorgen, übrigens auch alle undienliche Bewegung des Leibes vorsichtig vermeiden und unter Göttlichem Beystand einer erwünschten Hülffe erwarten: womit wir Ew. Hoch-Edl. dieses unser in Scientia, Anatomia und Experientia gegründetes Urtheil über gegenwärtigen casum aushändigen und selbiges mit unserer Facultät-Insiegel und Unterschrifft bekräfftigen. Halle, den 2. Octobr. Anno 1724.

Epicrisis in Casum LXII.

QUamvis Cartilagines cum suis ossibus ordinarie quidem sufficienti firmitate cohæreant, tamen neque impossibile, neque inauditum est, quod illæ cartilagines aliquando hunc nexum deserant, id quod sane facilius contingere potest, quam ut ossea compages ipsa diffringat: naturali quidem ratione ad talem secessionem disponere potest teneritudo corporis & laxior partium solidarum qualitas: quamvis quidem proinde anatomici de costis fæminarum differant, quod pro mammarum fulcimento facilius adeo firmiter cum suis cartilaginibus coalescant, ut hæ in osseam duritiem convertantur, tamen hæc observatio neque universalis est, neque ad subjecta juniora & corpore teneriora,

 laxiora

laxiora & humidiora extendi poterit: In præsenti casu differendum est de costarum divisione aut separatione tacita, & quasi spontanea à suis cartilaginibus: haberent hic utique Anatomici & mechanici occasionem opportunam & justam de hoc casu differendi & judicandi, ut sepositis aliis opinionibus & quasi domesticis placitis, quæ forte ad omnes morbos applicari possent, si cum theorematibus ludere animus esset, ex evidentioribus causis consultius judicare, quam ex dubiis præsumptionibus speculari queant: quod hæc separatio fieri possit, & facta sit, ex mea observatione in præcedenti responso duobus exemplis in sequiori testatus sum sexu: Quantum violentæ causæ huc contribuant, nullus dubitare potest· quod palpitatio cordis valida aliquando costarum fracturam provocaverit, testatur scholiastes *A. N. C. dec.* 2. *an.* 6. *obs.* 17. ex *Fernelii Pathologia lib.* 5. *cap.* 14. *Angeli Victorii Consult. medic.* 97. & quod costæ tali palpitatione cordis è sede sua quantisper luxatæ fuerint, confirmant *Hœchsteterus decad.* 6. *obs.* 9. *Greg. Horstius lib* 3. *obs. med.* 13. sicut etiam in Responso ex *Boneto* & *Foresto* observationem protuli, quomodo per varias causas costæ fractæ & plicatæ fuerint: inde quilibet concludere potest, si talibus ex causis costæ diffringi & è sua sede moveri possunt, quidni in subjecto prædictarum qualitatum separatio cartilaginis à costa contingere poterit: & licet hactenus allegati authores non analogum recenseant casum, tamen ex hisce casibus ansa suppeditata fuit prudenter concludere & connectere: neque continere volui hoc loco chirurgi cujusdam ingenui, fide digni, periti, judiciosi & non gloriosi observationem, ubi similis casus obtigit in quodam nosocomio in mare, qui terna vice salivationem subiit: ratione curæ paucis indicare volui, quod in illis casibus, qui mihi innotuerunt, coalitio separatarum talium cartilaginum nulla arte promoveri potuerit, quamvis multa adminicula adhibita fuerint, perpetuus enim elevatorius sterni motus talem successum sperare haud permittit, unde ejusmodi patientes suæ afflictioni cum idoneo subligaculo, quod constanter gestare debent, quadantenus consulere possunt.

Hoch-Edelgebohrner,

Insonders Hochgeehrtester Herr Hoff-Rath,

Hiebey überkommt das Honorarium wegen des von dortiger hochlöblichen Medicinischen Facultät jüngst an mich übersandten Responsi, Ew. Hoch-Edelgeb. aber bin ich en particulier verbunden, daß dieselbe ein solches zur Expedition zu befördern sich gefallen lassen wollen. Weilen denn auch Ew. Hoch-Edelgeb. mir die gütige Erlaubnis gegeben, wegen des berichteten Casus, ferner an dieselbe zu schreiben; so muß ich anfänglich melden, daß der, der Patientin zugestossene Unfall, von keiner flatulenz herrühre, sondern ich bin mit dem Medico darin einig, daß das feste schnüren etwas, und wohl das meiste dazu contribuiret habe, daher ich wünschen mögen, daß der von wohlgemeldter Facultät, angeführ-

te

te Casus wegen der Fräulein, so sich übermäßig geschnürt, und daher dergleichen Malheur sich zugezogen haben soll, in des Hoffmanni Consiliis, vom Medico im Nachschlagen hätten gefunden werden können; gewiß ist es indessen, daß bey der Patientin eine gäntzliche Absonderung der dritten falschen Rippe, nebst ihrem cartilagine, von denen übrigen cartilagineusen Theilen, verhanden. Der Medicus hat zum Pflaster ein Emplastrum Defensiv. gebraucht, dessen Basis, das Emplastrum Griseum, ausmachet, und continuiret damit noch: Es gebraucht die Patientin noch folgendes Decoctum: Rec. Rad. Symph. Unc. ß. Herba Veronic. Meliss. Herniar. Mij. Ras. C. C. ocul. cancr. citrat. ana. drachm. ij. nuc. Mosc. scrup. j. c. m. folgende Essenz. Rec. Ess. Fumar. Lign. Sassafr. Hyperic. ana drachm. ij. Tinct. Rhabar. drachm. j. m. und bleibt der Zufall, so, wie er bisher gewesen. Sonsten laboriret die Patientin einige Jahre her obstructione mensium, und weiß ich nicht, ob dieserwegen ihr irgend inwendig nicht etwas sey übles zugekommen; wäre diese Sache in Ordnung zubringen, verspricht sie sich dieserwegen, viel gutes: Gebraucht hat sie zwar verschiedenes, aber ohne effect; hätten Ew. Hoch-Edelgeb. etwa deswegen ein bewährtes Mittel vorzuschreiben, würden sie die Person dadurch sehr obligiren; Ich aber selbst würde mich deswegen realiter erkäntlich erweisen; der ich beharre

Ew. Hoch-Edelgeb.

Meines Hochgeehrtesten Herrn Hoff-Raths

P. den 23. Octobr. 1724.

N. N.

Hoch-Edel gebohrner Insonders Hochgeehrtester Herr Rath,

Ew. Hoch-Edelgeb. neuligste geneigte Zuschrifft ist mir sammt der Beylage wohl eingehändiget worden, dannenhero ich mit dißmahliger Gelegenheit mein privat Sentiment über den bekandten Casum noch weiter erleutern wollen: nach meinem Ermessen habe ich den an unsere Facultät überbriefften Casum nicht allein vor denjenigen agnosciret, wofür derselbe angegeben worden, sondern ich habe hievon zwey dergleichen Zufälle in

in meine Erfahrung bekommen, derohalben dieselbe mit denen Consultationibus Hoffmannianis keinen Nexum haben: vor mich vermuthete ich so fort eine dem weiblichen Geschlecht sehr übliche starcke Schnürung und Zwengung des Leibes, dergleichen Erfolg ich an einer gewissen Fräulein von 20. Jahren, eines sanguinisch-und phlegmatischen Temperaments erfahren: welche bey einer guten corpulentz, aber schwammichten constitution sich mit einer harten und engen Schnür-Brust sehr forçiret, biß endlichen dieselbe nur auf der rechten Seite eine ungewöhnliche doch harte Erhöhung verspühret, dergestalt, daß auch ohne Schmertzen die Seite gegen den Rück Grad zu einwärts gebogen, und die gegen die Hertz-Grube stehende Region mercklich, ja sehr sichtbarlich erhöhet worden: welches mit der Zeit einige Verminderung der Respiration verursachet, und daher allerley Besorgnisse erwecket hat: welcher kurtze Othem bey fernere Schnürung des Leibes zugenommen, auch des wegen gar nicht weiter die Schnür-Burst verstatten wollen: da ich bey solchem Zustand consuliret worden, habe ich befunden, daß bereits 2. von denen costis spuriis von ihren cartilaginosis appendicibus abgelöset worden, worauf ich so gleich das prognosticon gefället, daß dieses ein malum, ob zwar nicht mortiferum doch immedicabile sey, wie denn auch dieselbe binnen 6. Jahren unter vielerley Cur noch nicht besser, aber nach meinen consiliis auch nicht schlimmer worden ist: dann denen Medicis wird leichtlich begreiflich seyn, daß unter der beständigen Bewegung der Brust, die beyden separirten Theile weder zusammen gefüget, noch zusammen geheilet werden können: dahero ich auch nur eine weiche Mechanische Schnür-Brust, welche um die hypochondria schliesset, oben her aber die Brust frey lässet, angerathen, nebst einer gelinden und durch die Nacht applicirten Bandage: damit auf keinerley Art der Bewegung zu einer ferneren Verrenckung, welche bey solchem Zufall leicht geschehen kan, Gelegenheit verstattet würde: mit solchem Mittel hat sich solche Fräulein bißhero gantz wohl beholffen: die Decocta und Essentien reichen hier nicht zu, ja wo eine obstructio Mensium ist, sind sie kräfftiger vermögend, dieselbe zu confirmiren, und wohl incurabel zu machen, und die zarten innere viscera zu constringiren: Auch die Emplastra werden die abgelöseten Theile nicht zusammen fügen können; denn bey meiner Patientin ist erfahren worden, daß nach so mancher Medicorum und Chirurgorum consultation nichts hat anschlagen wollen: also ist solcher cases extra potestatem artis und muß sonst behutsam tractiret werden; auf solche Weise kan unter göttlichem Gedeyen ein besorg-

licher

licher und tödtlicher Erfolg abgewendet werden: Man suche nur in diesem casu aus der Verhaltung der Mensium alle herrührende incommoditäten abzuwenden, und sich bey jenem Affectu mit ängstlicher Sorge, mühsamer Cur, und vielem Versuch nicht aufzuhalten. GOtt wende alles zum besten: Ubrigens verharre

Ew. Hoch-Edel gebohrnen,

Meines Hochgeehrtesten Herren Raths,

Halle 1724. Ergebenster Diener

M. A.

CASUS LXIII.

MEDICAMENTORUM PRIVATA DISPENSATIO A MEDICO AN SIT LICITA.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem an unsere Facultät Herr J. K. vornehmer Apothecker in H. ein Schreiben übergeben lassen, und in demselben über die ausschweiffende privatam dispensationem medicamentorum sich beklaget, auch in ein und andern Punct um einen nöthigen Unterricht, zu seiner gebührenden Nachricht, und wie weit er sich über gedachte privatam dispensationem zubeschwehren, befugt seyn könne, angehalten: so haben wir hierinnen anfänglich demselben bezeugen wollen, wie auf einer Seiten eine in gehörigen Schrancken stehende privata dispensatio der Medicorum promotorum oder examinatorum allerdings nöthig und nützlich sey, welches aus unterschiedenen Haupt-Ursachen gar leicht erwiesen werden kan: Zumahlen auch ein jeder Medicus auf Universitäten nicht nur darum die Chymiam erlernet, daß erwisse und verstehe, wie diejenigen Mittel zubereitet werden, deren er sich alsdann in praxi

xi medica zu bedienen hat, oder wie er bey einem und andern vorfallenden Mangel und Fehler selbst den Apothecker einige Handleitung und Anweisung geben könne, sondern wie er durch seine eigene Erfahrung und dexterität solche heilsame remedia erfinde, wodurch er aber andern so wohl zum äusserlichen als innerlichen Gebrauch, kräfftigere und zulänglichere Würckungen erlangen kan: und wiewohlen zwar ein Medicus, um alle Mißhelligkeit zu überheben, solche besondere præparata, die von seiner eigenen Hand verfertiget werden, in die Apothecken übergeben könne, so finden sich doch dabey noch solche difficultäten, worinnen der Medicus so genau auf die Würckung und mehrere exploration derselben nicht acht geben kan, als wann er sie selbst aus seiner Hand dispensiret, und sich dabey nähere Umstände erkundigen könne: Indessen muß sich hierinnen ein Medicus allerdings bescheiden, wie eine hohe Verordnung ihm dazu verbindet, daß er seine sigularia um einen gewissen Tax der Apothecken überlassen solle: gleichwie es nun auch auf des Medici dexterität und prudence ankommt, in arte medica, mehrere dienliche und heilsame remedia zu erfinden, so kan ihm von rechtswegen keines weges nicht nur allein die privata præparatio, sondern auch die privata dispensatio solcher und keiner andern remediorum abgesprochen werden, damit er dieselbe unter nöthiger Behutsamkeit nach seiner Erfahrung, zu erwünschten Folgerungen und Würckungen applicire, und nicht Alaß gebe, wann er ein solches remedium der Apothecke schlechterdings übergäbe, daß nicht ihm ohnwissend unter der Hand auch damit einige tentamina angestellet und nachgemachet würden, welche nicht nur allein zu schädlichen effectibus an denen Patienten, sondern auch zur Verkleinerung solcherley guten remediorum, ja auch ipsius bonæ famæ medici vieles beytragen können; und da keine glücklichere und sichere Praxis medica, als mit wenigen Medicamentis kan geführet werden, so finden um so viel mehr die Medici Ursach, sich um tüchtige remedia, durch dergleichen behutsame præparationes und dispensationes zu bekümmern, und aus solcher privata dispensatione sich und dem publico grossen Vortheil zu schaffen, ohne damit auf ihr privat Interesse zu sehen. Da nun so wohl aus diesen und vielen andern Ursachen eine privata dispensatio remediorum so vielen und sonderlichen Nutzen hat; So hat doch alsdann ein Medicus keines weges recht und Ursach, aus einem solchen nützlichen Gebrauch in einen schädlichen Mißbrauch zu verfallen und zu gerathen, noch eine solche licenz zu weit zu extendiren, dahero es dann so wohl wieder alle Freyheit, als obbesag-

besagten Nutzen ist, wann sich Medici von gewissen Laboranten, gemeine remedia verfertigen lassen, und dieselbe pro singularibus ausgeben, oder wann sie sich unterstehen gar bekandte simplicia zu distrahiren und auszutheilen, als auch gleichsam eine eigene Haus-Apothecke anzurichten, und in eine Vielheit mit denen remediis singularibus auszuschweiffen, oder sub prætextu, aus allen gemeinen Dingen singularia zu machen: noch vielweniger kommt einem Medico zu, pulveres vulgares, Emplastra communia, pilulas usitatas, Electuaria, aquas destillatas, syrupos, Emulsiones, aus welchen eben kein secretum zu machen seyn würde, zu verfertigen und zu dispensiren, ohne dadurch sowohl seinem Characteri, als auch einer hohen Landes-Verordnung und hiernebst denen hoch privilegirten Apothecken zu præjudiciren, da es dann nicht anders geschehen kan, als daß die so kostbar angelegte und conservirte Apothecken in ruin kommen müssen, zumahlen eben so wenig denen Apotheckern vergünstiget ist, zu curiren, als es denen Medicis nicht zukommt in solcherley Umständen denen Privilegiis derer Apothecker Eingriff zu thun, und nebst ihrer ohndem guten Praxi auf Apothecker Art Gewinn zu suchen, ja wohl durch theurere Dispensirung manchmahl die Patienten zu übersetzen. Destomehr aber ist denen Empiricis und unerfahrnen Leuten, unter was vor Benennung sie auch kommen mögen, alles Practiciren zu inhibiren, welche durch ihren groben und blinden hazard aus schändlicher Unwissenheit und Verwegenheit, vielen Schaden zum schmertzlichen Nachtheil derer Interessenten, und in vituperium artis anrichten, welchem grossen Ubel eine hohe Landes-Obrigkeit ohne grosse Mühe gar leicht abzuhelffen vermag. Auch kan denen Materialisten und Kräuter-Krämern nicht verstattet werden, daß sie sich solcher Sachen anmassen, welche eigentlich in die Apothecke gehören, und deren Zubereitung jene ohne allen Verstand und genugsame Wissenschafft vielfältig sehr zerstümmelt und liederlich und zu mercklichen Schaden über sich nehmen. Welches alles überhaupt in der geschehenen Anfrage zu nöthiger Nachricht dienen kan. Was aber die besondere Frage betrifft,

Ob die Privilegia Doctoralia so weit extendiret sind, daß ein Promotus Pulver, Pflaster, Pillen, Lattwergen, aquas destillatas, syrupos, und in genere alle Medicamenta dispensiren dürffe?

ſo dienet hierauff zur Antwort, daß ſich ſolche Privilegia keines weges dahin extendiren noch davon eigentlich zu interpretiren ſind, ohne daß ein Medicus ſeine beſondere remedia vor ſich wohl dispenſiren möge; ſolte nun ſich dergleichen remedium in forma pulveris, Pilularum, Electuarii, ertheilen laſſen, ſo kan dieſe ſpecies pulveris, Pilularum, Electuarii, als welche eigentlich des Medici ſein ſingulare iſt, nicht angetaſtet werden: wo ſich aber ein Medicus die Freyheit heraus nimmt, ſolcherley Pilulas & Pulveres &c. zu dispenſiren, woraus gar kein arcanum zu machen, ſo überſchreitet er die gehörige Gräntzen, und hat weder Recht noch Urſach hiezu. Was bey derjenigen Frage vorgeſtellet worden,

Ob eine Landes-Obrigkeit oder Republique nach Befinden und Beſchaffenheit ihrer Republique in Betrachtung und Vorziehung des allgemeinen Beſtens mithin E. E. Rath daſelbſt nicht gegründete Befügniß und Urſachen habe, die einſeitige Einwendung derer Herren Medicorum hinten anzuſetzen oder zu reſtringiren ꝛc.

So remittiren wir das Deciſum hierüber an ein ander forum, da es an unſer forum eigentlich nicht gehöret, doch wohl aus unſern bisherigen Vorſtellungen füglich kan erörtert werden, und wird hieraus genugſam erhellen, wie weit ſich der Nutzen, und die Zulaſſung privatæ diſpenſationis remediorum erſtrecke, oder wie weit hingegen denen privilegirten Apothecken, welche allerdings in ihren Privilegiis zu conſerviren, Eingriff geſchehe. Welches wir hiemit zu nöthger Nachricht bezeugen wollen. Urkündlich ꝛc.

Epi-

Epicrisis in LXIII. Casum.

UNiversalis ferme est Pharmacopœorum conquestio contra privatam remediorum dispensationem, cui Medici Practici inhærent: in hac controversia utraque pars ad sua Privilegia provocat, qualia privilegia e JCtis proponunt *Wesenb. Consil. Lib. 7. n. 8. & 12. Mevius Cons. 102. n. 17. 18. 19. Gail. observ. 142. n. 2. & 10. Brunnem. in L. un. C. de Colon. Thrac. Thomasii disp. de Jure circa pharmacopolia cap. 2.* Quamvis quidem in antiquissimis temporibus referente *Conringio ad Univ. art. med. cap. 2. §. 8.* Medici ipsi medicamina conficiebant, & hodie adhuc in Asia usitatum & constitutum sit, hæc medicamenta domi conficere, rescente eodem *Conringio de hermet. Medic. lib. 2. c. 9. p. 239.* tamen postea ars pharmaceutica ita a Medicina separata fuit, ut Medici tamen pharmaciis invigilent, quo medicamina rite conficiantur, ceteroquin etiam illæ officinæ legitime dispositæ & in emolumentum ac salutem alicujus loci constitutæ sint: unde pharmocopolia illa postea obtinuerunt privilegia, quod medicis prohibitum sit, vulgaria remedia præparare & distribuere. *vid. Constit. 2. Friderici cap. 1. §. 6.* Hamburgische Apothecker-Ordnung *cap. 1. art. 7. & 8.* verba sunt: Daß die *Medici* keine *Medicamenta Galenica*, *Chymica* und *vulgaria composita* (welche aus denen Apothecken zu haben) in ihren Häusern oder durch andere Laboranten, sollen verfertigen lassen; und daß in dem Fall, wann sie sonderliche Arcana haben, ihnen frey gelassen, solche ohne Hülff der Laboranten (oder anderer so in ihrem Brod stehen) zu verfertigen und ihren Patienten zu verschreiben: *conf.* Königl. Preußl. und Churfürstl. Brandenburgische *Medicinal*-Ordnung *p. 20. n. 6.* Wie einem rechtschaffenen *Medico* unanständlich, sich ausser dem Noth-Fall mit den gemeinen, *præparationibus Pharmaceuticis* zu *mesliren*, und damit den Apotheckern Abbruch zu thun; also werden denselben alle *officinalia*, *usualia* und *vulgaria*, als *Apozemata, Infusa, Clysmata, Unguenta &c.* zu machen und auszugeben untersaget; Wann Sie aber ein und ander geheimes Medicament, daß in den Apothecken nicht befindlich, haben, und damit ihrem Nechsten besser, als mit den gemeinen *officinalibus* zu dienen wissen, sollen sie solches entweder anf eine oder andere *officin* zu geben und um einen billigen Preiß dem Apothecker, doch in gemäßigter Quantität anzuschlagen, oder auch es selber, ohne mercklich übersetzen, an ihre Patienten zu geben befügt seyn: jedoch daß sie darüber kei-

nes unanständigen, gewinsichtigen und denen Patienten und Apotheckern schädlichen Eigennutzes sich schuldig machen, bey unvermeidlicher Beahndung: huc pertinet Facultatis Medicæ Lipsiensis decisum & responsum a Pharmacopolis Dresdensibus Anno 1629. requisitum: Wir haben derselben an uns gethanes Schreiben zu recht empfangen und Collegialiter verlesen, befinden daraus, daß Sie mit einem *Doctore Medicinæ* bey Ihnen in Streit gerathen, welcher, wie Sie melden, vor weniger Zeit, ihren Privilegien zu wieder, eine Apothecken in Seinem Hauß anzurichten angefangen, daraus er Seine Medicamenta, und zwar nicht *nova* und *secreta* allein, sondern mehrentheils *vulgaria* und so in allen bestalten Apothecken genugsam bekannt, *præpariren*, Apothecklein füllen und hierüber Auszüge gleich andern Apotheckern, ihrem Bericht nach, ausschicken soll, und daß Sie um deswillen unser *Judicium* erfordern: Wie weit ein *Medicus in compositione & venditione medicamentorum*, mit Verfertigung der Außzüge gehen, und ob er auch unter dem Schein vornehmer *Secretorum* die gemeinen Stücke zu verkaufen befügt sey? Hierauf können wir denselben (ohngeachtet dieser Streit fast mehr den Herren *juris peritis* zu *decidiren* oblieget) doch so viel uns hievon zusteht, zu vermelden nicht unterlassen; daß zwar einem jeden *Medico* selbst ein guter Apothecker zu seyn, und nicht allein, was der *simplicium cognition*, der *compositorum* richtige *Mixtur* und allerhand wichtige und nothwendige *præparationes* betrifft, fleißig zu erforschen, sondern auch, da es die Noth erforderte, die Artzeney mit eigenen Händen verfertigen, zu wissen, obliegen will: Demnach aber der *Medicus* aus Mangel der Zeit, die er bey Visitirung der Patienten zubringen muß, sonderlich wann er weitläufftige *Praxin* hat, seine Medicamenta doch nicht selbst *præpariren* kan, sondern einem andern untergeben und vertrauen muß, dahin dann das erste Absehen gewisser Apothecken von Alters her gewesen, damit dieselben tauglichen und redlichen Leuten, auf die man sich verlassen darf, anbefohlen werden möchten: als halten wir dafür daß ein jeder *Medicus* sich billig solcher Ordnung und alten Herkommen gebrauche, und nicht einen Argwohn eines sonderlichen *quæstus* mit Verkauffung gemeiner und sonst bekannter Medicamenten auf sich lade, es wäre dann Sache, daß die Apothecken nicht richtig bestellet und der

Apo-

Apothecker nebst seinem *Ministris* nicht so *qualificirt* ist, daß ihm sonderliche *præparationes* zu verfertigen anvertrauet werden können, oder aber der *Medicus* unter andern auch etliche Medicamenta vor sich allein hätte; auf solche gesetzte Fälle kan kein *Medicus*, der die Artzeney selbst *præparirt*, von jemand verdacht werden, da er sich in acht nimmt, damit nicht durch des Apotheckers Schuld beyde des Patienten Gesundheit und dann Seine *existimatio periclitire*, oder auch seine geheime Medicamenta, bald und wieder Seinen Willen *propaliret* werden möchten: *prædictis adjungo Mandatum Ducis Saxon. Ernesti de Anno 1657.* die verordneten Land-*Medicos*, Wund-Aertzte, Balbierer ꝛc. betreffend *ordin. Medic. Goth. de Anno 1694. n. 2.* additum: hanc quæstionem illustrat *Ammannus Medic. Critic. Cas. 25.* cum discursu & Responso, cujus ultimi *p. 195. titulus: Medicum non debere præparare vel vendere medicamenta vulgaria:* Adeoque dispensatio privata medicorum eo se extendit, ut particularia, quæ non sunt vulgaria, ipsis concedantur distribuenda medicamenta; quam concessionem illustrant *Ammannus l. c. Zittmann. Med. Crit. Cent. 2. cas. 59. & 76. 77. Ludov. ab Hornick tract. de Pharmac. dispens. Jungken Chym. experiment. Thomson in Epilogismis Chymicis:* ex vulgaribus vero non sunt facienda arcana, nam *Medicus arcanorum titulo, vulgaria venditans, est falsarius vid. Ammannus l. c. p. 194. n. 8.* quod si vero aliquod vulgare remedium specifica virtute præditum fuerit, quæ non nisi uni constat Medico, tunc illud remedium, stante hac circumstantia, etiam arcanum evadit medicamen, quod propterea privatæ dispensationi medici relinquendum est: Sit vero in tali distributione medicus ingenuus & conscientiosus: Si itaque pharmacopoei a praxi medica abstinere debent, (licet *Illustris Thomasius loc. cit. c. 2. §. 16. 17.* quædam in patrocinium illorum proferre velit, dum pharmacevtæ considerantur, utpote in arte medica imperiti, & non nisi in suo negotio & officio instructi & versati; hinc pharmacopolæ utpote tales, si Praxin exercent, tanquam medicastri & empirici considerandi sunt: quodsi vero nunc legitime dogmatibus necessariis & sufficientibus imbui possint, tunc ipsi ex alia ratione ad Praxin exercendam habiles evadunt, quando legitimo modo ad illam admittuntur & accedunt: caveant vero ne sub titulo scientiæ & peritiæ ejusmodi pharmacopolæ deinde cœci & audacis medici gladiatoris & grassatoris, aut temerarii medicastri characterem tueantur) itaque etiam æquitas humana & christiana charitas postulat, ut medicus pharmaceutæ necessariam sustentationem relinquat, neque eidem invidioso & lucri cupido animo illam præripiat: etenim aliquoties

Kkkk 2 con-

contingit, ut duplex lucrum talis avarus medicus capeſſat, quando primo pro ſtudio & officio medico didactrum ſuum poſtulat, deinde quando oblata remedia perſolvenda requirit, quæ interdum a conſcientioſo pharmacopola leviori & æquiori pretio recuperari poſſunt, quam ab ejusmodi Milvo Medico, qui illa, quæ ad probati pharmacopœi alimentum honeſtum pertinent, ad ſe trahere non erubeſcit: Quod ſi vero in aliquo loco plane nulla fuerit pharmocopœia, vel male inſtructa pharmacia, vel medicamenta inique præparentur. (licet medico æquo competat de hac ultima circumſtantia pharmacevtam ſincerum admonere & melius inſtruere, quo hunc errorem emendet, ne propterea reliquus neceſſarius & honeſtus quæſtus ipſi auferatur.) vel pharmaceutæ cum ſuis miniſtris compotationi indulgeant, vel res commiſſas negligentius & cunctanter expediant, vel in ſummo periculo medicus quædam vulgaria, quæ ipſi ad manus ſunt, citius quam pharmacopœus procurare poterit, tunc in talibus & parilibus aliis caſibus neceſſitas in regulam converti & Medicus præter arcana ſua remedia etiam alia communia diſpenſare poteſt; quæ licentia vero ultra hos caſus minime extendenda & in iniquum abuſum ducenda eſt: hinc ſuum cuique! Huic conſiderationi placuit *Excellentiſſimi Dn. D. Stahlii Programma de Privata remediorum diſpenſatione* pro fuſiori illuſtratione annectere.

DE PRIVATA DISPENSATIONE MEDICAMENTORUM.

QUanta ſit in tota vita humana efficacia USUS, ſeu *Conſuetudinis diuturnæ*, uti neminem fere fugere poteſt, ita neque ulli etiam illud multo magis incognitum eſt, quod multa prorſus *longo Uſu* recepta, propterea tamen nihilo minus, imo vero potius paſſim tantum magis, a vera atque ſolida *utilitate* alieniora exiſtant. Fundamentum hujus rei non ita ſatis profunde abditum eſt, quin paulo circumſpectioribus in ſenſus incurrat, aut certe paulo prudentius judicio nequaquam effugere poſſit. Eſt autem nullum aliud; quam *ſpeciei externæ* ambiguus nitor, quo res quantælibet de reliquo *utilitatis*, etiam oculis veluti ſe commendant, aut qualemcunque certe *exiſtimationis* ſui ſplendorem oſtentare poſſunt. Abſit, ut tyrannicum USUS dominium, in ſchematibus etiam, & numeroſioribus, & ipſo uſu dignioribus-reputatis, prolixe perſequi, & multiplicibus exemplis

plis enumerara, mihi ſumam; Ubi certe univerſæ *Idololatriæ*, a craſſiſſima ad ſubtiliſſimam, vix ullus alius certior inveniretur fomes, niſi tralatitius *Uſus:* Ortus æque, atque ſubſtentationis importuniſſimæ cujuslibet *Tyrannidis*, nullum certius fulcrum, niſi mali mores jam diutius inſoleſcentes, ſeu ipſo *uſu* jam dominantes, (ſicut eam rem non ita prorſus inepte indicare voluit *Cardanus in Encomio Neronis*) Nedum ut de perditis *Uſibus* incommuni vita velut ordinarie e curvo & obliquo rectum, e recto curvum machinantibus efficere, inani philoſophia quiritari in animum inducam. Indicabo ſolum breviter, nequaquam per totam *Medicæ* artis latitudinem, innumeris propemodum modis & objectis, graſſantes inconditos *Uſus;* ſed loquar de *uno*, nec illo quidem poſtremo aut parvi ponderis, qui nempe circa *Remediorum præparationem atquæ ſubmiſtrationem*, paſſim hodie equidem agnoſcitur & arguitur, interim nihilo utique minus, paſſim etiam viget atque dominatur. Pueris nempe propemodum, tanquam e fabellis atque recitatiunculis priſcis, ſolet in ſcholis ad imitationem, ſed ſimpliciter Grammaticam, ex *Apophthegmatibus* ſorte Eraſmi Roterodami, proponi hiſtoria illa, quæ *ſenem* memorat, cano capite, in Theatro *Athenis*, ludis ſolennibus, ſerius venientem, cum nemo eſſet, ſtipatis jam multitudine ſedibus, qui reciperet, & aliis diriſui, & inprimis adoleſcentibus ludibrio fuiſſe, qui non ſolum paſſim ad ſe vocatum, tanquam recepturi, accedentem excluſerint: ſed etiam totius veluti turbæ approbationem, publico riſu coorto retulerint. Cum autem paſſim exagitatum, eo ſors deduxiſſet, ubi hoſpites e *Sparta* adoleſcentes, ſpectandi ludicri gratia; collocati eſſent, e gentis inſtituto, quod juvenes ſenioribus cum honore aſſurgere, & de via decedere, docebat, aſſurgentes, tanquam unus vir, univerſi, cum honore Virum ſenem ad ſe receptabant. Viſo hoc, ſine dubio tota, quæ exſpectabatur Comœdia, digniore, & ſi qui boni fuiſſent, Diis acceptabiliore ſpectaculo, ſaniore virtutis approbatione, ſolennem plauſum dante toto populo, Senex; *ſciunt Athenienſes quid bonum ſit, ſed facere nolunt*, dixiſſe perhibetur Sane vero, nimio melius eſſet, ut harum rerum Viri potius induſtria, quam pueri memoria compotes ſe redderent, imo exhiberent: ſed hoc eſt, de quo loquor, quod paſſim quidem hodie *multa agnoſcantur improba eſſe, & laudentur meliora: illa* tamen nihilo ſegnius *foveantur, hæc negligantur.* Certe tantum abeſt, ut

 multi-

multiplex, & omnino verum, *commodum*, quod e perita *præparatione* adque *dispensatione* idoneorum medicamentorum, ab ipsis Medicis exercenda, exspectari poteſt, (ut etiam nihil inter optimi nominis Medicinæ Practicos atque doctores, ſit hodie ſolennius, aſſerto illo, quod *conſultius* multis modis ſit, *Medicus potius ipſos* hæc exſequi, quam *pharmacopoliis* adſtrictos, horum potius quam ægrotorum commodis, eo ipſo alligari) tralatitium *Uſum* contrarium ſubvertere potuerit, quin potius callide paſſim patrocicium ejus ita agitetur, ut etiam non ſine veris ſcandalis, prætextus tales, in utramque partem, e qualicunque vero *Uſu*, in fœdum *abuſum* mutentur. Placet itaque vera fundamenta diſceptationis hujus paucis perluſtrare, ut inde, quid in rei veritate hac de re jam dudum ſtatui potuiſſet, --- *ſi mens, & ſors, non læva fuiſſet*, tanto evidentius, & ſane ſimplicius, dignoſci poſſit. Quod *Ars medendi*, dummodo veræ *methodo* cognoſcendæ atque proſequendæ, invigilet, *paucis* numero, neque ſorte *magno labore* parandis, *remediis* contenta eſſe poſſit, argumento eſt ante omnia, *multorum*, & certe *impetuoſorum morborum*, *innumeris* exemplis, reſtitution *ſine* omnibus *externis* adminiculis, *arte* comparandis. Deinde etiam illa obſervatio, quod *magnus* remediorum etiam prolixe laudatorum *numerus* vix usquam ad *ſummam* totius *morbi* ſufficiat, *totum*, inquam morbum, directe & ſimpliciter ſubigat aut *tollat*: ſed ad ſummum ita ſolum *leniat* atque *mitiget*, ut *decorſum* ſuum, procedentem omni modo atque tramites ſuos proſequentem, aliquanto *moderatius* abſolvat. Diſerte vero, & nihil neque diſſimulando, neque tergiverſando, fatetur hoc, imo profitetur, quaſi publice, notiſſima *Praxis* variorum Medicorum modernorum, etiam præcipuæ exiſtimationis, qui omnes atque ſinguli non ſolum de *ſelectu* medicamentorum, prolixe ſermocinantur: ſed etiam ipſi, *paucis* omnino remediis, patientium etiam multiplici numero feliciter conſulere, gloriantur. Abſit autem, ut *Paracelſum*, *Helmontium*, & ſimiles, non pauciſſimorum ſolum, ſed & ſummorum, medicamentorum Poëtas, in ſuffragium vocemus; nempe quibus eadem juſtitia fides negetur, qua illi ſibi eam arrogare audent: Nec teſtimonio interim ullo, ita a ſe geſtarum rerum inſtructi, idoneo, non domeſtico, imo proprio: ſed etiam nullo in hodiernum diem, inter veros & veraces Practicos, ſuffragio potiti. Habemus Virum, aliis in hoc genere teſti-

testimoniis ornatissimum, neque quod certe multum est ab ullo huc usque alicujus *peritiæ* nomine noto, in hac materia in genere ullo modo taxatum, *B. Dan. Ludovici*; qui hoc negotium, si non absolute primus, *primus*, tamen certe *candide & cordate*, in lucem protraxit, quod *maxima* longe *quantitas* ita dictorum *medicamentorum*, vel prorsus *inanis* sit & *inutilis*; vel *minus efficax*, in ordine ad alia ejusdem census: dum interin revera *pauca* esse possint, quibus Medicus, *dextri* eorum usus recte *peritus*, non acquiescere magis possit, quam fidere. Jam si hæc res ita uti reipse vera est, etiam obiter quasi solum ad animum revocetur; eique insuper adhuc illud, ejusdem certe evidentis veritatis, adjungatur, quod etiam in hoc *arctiore* numero, multa adhuc subsint, non solum *Euporista*, sed etiam partim *simplicia*, partim valde facili methodo qualiscunque *præparationis*, ad bonum atque commodum usum disponenda: & ita quidem, ut tam ipsæ *materiæ* quam necessariæ tales earum *præparationes*, *exiguum pretium* postulent; imo vero, & quod certe minime, nisi per falsas simulationes, aliter sese habet, nec ipsæ etiam *præparationes*, *vere utilissimorum* quorumlibet talium remediorum, vel tantum *laboris*, vel tantum *sumtuum* involvant, ut propterea honeste ipsis *ingens prætium* constitui debeat: (Uti quidem aliqua ejus rei exempla fideliter allegavit laudatus *B. Ludovici*;) Nec etiam præterea, vera atque verax *methodus*, morbus fideliter medendi, æque magnam *copiam* remediorum, aut assiduam *frequentem* eorundem assumtionem, satis bene *ferat* aut permittat nedum ut *efflagitet* aut ullo modo suadeat: Fluunt ita certe ex his omnibus veris circumstantiis *duæ* sequentes, aut certe *alternæ* consideratu maxime dignæ, consecutiones. Nempe *primo*, quod è *paucorum* medicamentorum *numero*, & *moderato*, quantumcunque tamen sufficiente, *usu* seu venditione, unum certum hominem, *simpliciter & directe victum* suum atque sustentationem acquirere posse, factu revera sit impossibile: aut ad minimum, *prætium* talium rerum eousque intendere necessitas postulet, ut omnes omino proportiones quantumcunque etiam indulgenter morales, licentissime transcendat. Enim vero negari non potest, quod in hoc genere passim in considerationem trahi consueverit, illud summi Veteratorum apud *Jobum: cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua*, (seu *vita.*, uti vernacula versio, consentiente inprimis ipso

pſo reliquo contextu, interpretatur.) Nec eſſet, quod in hac re indignius fieri, quisquam cauſaretur, ſi laudata illa *efficacia*, vere & in ſolidum tanta eſſet, ut ſcopo propoſito potius quam *ſuppoſito*, optima fide prorſus *ſatisfaceret*. Cum autem plerorumque etiam talium remediorum, partim exigua, partim ita anceps, ſit *vera* energia, ut, niſi uno quidem loco, *peritiſſimus uſus* ſeu adhibendi methodus ſubveniat: altero vero, imo utroque vegeta adhuc ægri *indoles*, præcipuas partes abſolvat, vana ſit tota talium remediorum energia: Durum profecto propterea videtur, res ita conſtitutas. & variis reſpectibus minoris *æſtimandas*, nempe *incerti veri* effectus, certo ingenti pretio dignari. Cui certe rei, adhuc inſuper illud, e meliore omnibus reſpectibus *morali* æſtimatione, merito jungendum venit, quod rebus hujusmodi, ſemel, & publica quidem autoritate, conſtitutum *ingens* hujusmodi *pretium*, iniquum illum certe quolibet intuitu, effectum poſt ſe trahat, ut *pauperes* non ſolum eandem cum divitibus rationem hic ſubire cogantur: ſed etiam, quod profecto ab honeſtate alienum ſemper arbitratus ſum, *quantumlibet uſus talium rerum ipſis nihil profuerit*, ſed non ſolum *ſanitatis* nulla impetraverint ſolatia, ſed *vita* etiam amiſſa, debitum ab *hæredibus* etiam *egenis*, nihilo moderatius exigatur. Hæc quidem ſingula, ita habenda eſſe atque ſervanda, ſi non ſolum *pharmacopolia* ſuſtentanda ſint, ſed, clarius rem eloquendo, *Pharmacopolæ*, ut artifices quaſi doctiores non *honeſtius*, ad quod nullo faſtu opus eſt, ſed *honorabilibus* & *ſplendidius*, ſuſtentari debeant, certum eſt & indubium. Ubi quidem etiam *B. Ludovici*, non certe per *Imprudentiam* Thema illud tractare aggreſſus eſt, de juſta *moderatione Taxarum:* quaſi ſcilicet neſciret, quod ſi *Taxæ* ad ipſius, imo veritatis rerum conſilium, minuerentur, *Apothecarii* ex illis talibus proventibus, vitam, ne *honeſte* quidem, ſuſtentare poſſent: ſed ſcit ſatis totus orbis literatus, quod ipſe potius honeſtiſſimus Vir illud *indicare* magis quam innuere voluerit, quo *Pharmocopolia*, talia uti ſunt, plane *neceſſaria non eſſe*, commonſtrare. Quis autem neſcit, quid in alteram quoque partem dici ut poſſit, mores ſeculi perverſi omnimodo perfecerunt. Dari nempe multos quoque, *Medicorum Practicorum* nomen præ ſe ferentes, qui *præparationis* remediorum exercendæ imperiti ſint: imo vel amplius, *agendorum* omnino ita ignari, ut, ſi male ſuccedet negotium, *feciſſe quod non fecerint*, aut

non

non fecisse quod fecerint, prætexere possint: Cui rei ita demum recte consulantur, si *præscriptiones* suas in *publicam* officinam transmittere compellantur. Interim, cum certe non solum ad minimum *juris præsumptio*, merito major esse debeat pro *Medico*, quam *nudo Pharmacopæo*; tanto magis, cum talium etiam *indocilitatis*, in quantumcunque ipsorum pauciore numero, vix pauciora, quam in magno Medicorum, sint exempla: sed insuper etiam Medicus, imperite, & certe adeo sæpius *infeliciter*, praxi imminens, facilius a patientibus negligi possit ac *vitari*, quam officina pharmacevtica, cui se non possint subtrahere; præterea Medicus, sub usitato qualicunque *Sostro*, & facilius possit moderatum remedio *pretium* statuere, & *pauperibus* etiam, uti Virum bonum decet, indulgere: habeatque ejus rei ad minimum non minorem, quam humanioribus doctrinis atque literis nihil mollitus Pharmacopæus, præsumptionem: facile est ex omnibus his circumstantiis colligere, utri parti magis faveant pondera rationum. Claudit autem agmen harum, *arcanum* certe *praxeos Medicæ* cordatæ & peritæ, ab indiscreti vulgi notitia promiscua, tanquam, aliquo jure abscondendum visum, etiam Viris non contemnendæ sinceritatis. Indicat hoc, quo est candore, merito iterum laudandus *Ludovici*; Quid existimationis aut bonæ voluntatis reportaturus sit Medicus a Pharmacopola, si *pulveris* quidem *concharum* aut *lap. cancrorum* aliquot dosibus ægro utiliter consulere, didicerit; quas interim artifex supra nummos aliquot æstimare etiam ipse erubescat. *præparata* vero, &, aliqua *laboris* opera, & concurrente qualicunque *impensa*, & *nomenclaturis fastuosis*, & *emendacibus* de maxima efficacia pollicitationibus, ad insigne pretium exaltata, propter notam sibi pro suis ægris inutilitatem præscribere negligat? Quibus universis rebus si jungatur etiam illa, (licet certe non raro quoque vanis prætextibus inserviens, aliquando tamen etiam vera atque fida) quod Medicus bono jure constringi non possit, ut vel *methodum* suam, vel etiam *medicamenta*, specialiore animi applicatione, sibi præ aliis efficaciora comperta, promiscue omnibus in commune sistat, Faciunt certe hæc omnia, ut tam *propriæ præparationi*. quam *dispensationi*, longe majore *æquitatis & præsumptionis* nomine, præficiendus videatur ipse Medicus, quam illiteratus pharmacopœus. Addo ultimum, quod neque Medicus, veræ *debitæ præparationis* a pharmacopæo factæ, semper infallibiliter cer-

 certus

tus fieri possit; interim si negotium perperam cesserit, & ipse *existimationis*, & æger *sanitatis*, imo *vitæ*, periculum adire: Cum ex adverso, si quid utique Medicus peccat, sincerius ita atque justius, quodquod inde incurrit damnum bonæ existimationis, & ulterioris minoris fiduciæ ægrotorum in ipsum, ita redundet, quam si illud super alterius inscitia aut negligentia, nihilo segnius subire teneatur. Neque vero, ultimo loco, allegatione justissima indignum est etiam illud incommodum, quod optimorum quorumlibet Practicorum, e Pharmacopoliis medicamenta præscribendi, fidelis observantia, certissimos producat *spurios artis filios; Temerarios* nempe non solum, sed *confidentes* etiam atque *arrogantes*, *Empiricos*; jam ex ipsis officinarum patronis, jam e *famulis erraticis:* Dum, quod sub *perita methodo*, morbis recte dijudicatis, atque discretis eorum temporibus, a Medico cordato & perito, adhibitum, laudabili efficacia potiri animadvertunt, illud ipsi posthac *nuda*, & sæpe sane *præpostera* Empiria, sine *rerum* aut *temporum* discrimine, in usum trahere, non solum non erubescunt, sed etiam uno forte aut ultero vere securioris energiæ remedio ita potiti, hac ipsa ratione imposterum mortalibus imponunt, ut, dum unum aliquid assecuti sunt, plura, imo *omnia intelligere*, reputentur. Quibus certe omnibus respectibus, tam *prudentia* aliqua instructus, quam a vanitate *partium studii* alienus quilibet, facile utique intelligere potest, quid ita sentire sit integrum de *æquitate propriæ præparationis atque dispensotionis medicamentorum Medicis practicis concedendæ.*

CASUS LXIV.

MODERATIO SOSTRI IN CASU CHIRURGICO.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von denen löblichen Gerichten zu A. in Westphalen an unsere Facultät ein fasciculus Actorum abgesendet worden, so haben wir in unserm Collegio daraus ersehen, wie die verwittibte Frau P. wieder des Herrn O. prætension und liquidation, in der geführten Cur dero verstorbenen Mannes einige nöthige Gegen-Vorstellung zu thun, und wieder die grosse Kosten, Erhöhung der Gebühren, unmäßige Anrechnungen der Medicamentorum, diæts Anforderung und

und anderer vermeinten unbilligen Berechnungen zu protestiren, auch dißfalls sich zu belehren Recht und Ursach finden: Was nun an unsern Theil betrifft, so ist aus gedachten Actis wahrgenommen worden, wie der Verstorbene an einem mißlungenen affectu hæmorrhoidali laboriret, welcher in fistulosum ani ulcus degenerirt, dabey Herr O. nach seiner Anzeige in die sieben Wochen mit allerley Hülff und Bedienung beygestanden, auch in solcher Zeit mit vielen äusserlichen oder chirurgicis, auch wohl innerlichen und berechteten Medicis zu stehenden mediis succurrirt: Nun ist zwar nicht zuläugnen, daß bey dergleichen Zufall (welcher doch in diesem gantzen fasciculo Actorum gar nicht zulänglich beschrieben, ohne was Herr O. demselben seinem Zweck gemäß angezeigt zu haben vermeinen möchte) viele incommoditäten auszustehen sind, auch so wohl ein approbatus Medicus und geschickter Chirurgus bey demselben genugsame Vorsorge, Fleiß und Mühe anzuwenden habe, welches alles in diesem Casu mehrgedachte Herr O. geleistet zu haben angiebet, hienechst einen grossen Catalogum angewendeter remediorum öffters anführet, auch seine beschwerliche operationes, vielfältige visitationes und grosse Versäumnisse vorstellet, dadurch aber seine prætension von 166. oder 153. Rthlr. zu justificiren gedencket: Ob nun wohl solcherley affectus nach seiner Cur sonsten kostbahr ist, absonderlich wo operationes chirurgicæ dabey vorgenommen werden, so finden wir doch in gegenwärtigen Casu folgende bedenckliche Umstände anzumercken. Daß Herr O. sich nicht als einen approbirten und graduirten Medicum legitimiren können, sondern 2.(laut der liquidation mehr als einen Chirurgum aufgeführt: dabey 3) in Entstehung des ersten Puncts, sich mit Ertheilung innerlicher remediorum wiederrechtlich der Cur angemasset. Gleichwohl 4) keine sonderliche äusserliche operation vorgenommen 5) anbey die applicatio clysterum und nuda abstersio atque unguentorum applicatio auch von einer fertigen Krancken-Wärterin geschehen können: 6) ferner manche formulæ und Hülffs-Leistungen in der liquitation ohne Benennung derer ingredientien angeführet. 7) Auch so gar einige gar offenbahr excessiv angerechnet sind: v. g. Species emollientes pro Clystere 45. oder 40. Stüber pro decoctione 10. Stüber pro applicatione 15. Stüber, da doch vor alles wohl dimidia pars bey diesem eintzigen Stück genugsam seyn können; wozu kommt das oleum hyperici, aqua rosarum cum opio, Emplastra & Unguenta communia, die blosse applicatio des instrumenti specifici nebst der kostbar angerechneten

Diæt durch so viel Täge, eine Verbindung a. 10. Stüber; anderer vieler Dinge zu geschweigen. 8) dahin gehöret die sehr pretiöse Diæt so wol vorgedachten Herrn O. als dessen Sohn 9) die so offt urgirte aber von der Wittib darwieder protestirte visitation: da nun hierüber annoch keine positive modération kan gefället werden, gleichwohl so mancherley Umstände den Herrn O. graviren, so würde am besten gerathen seyn, wo sich dieser selbst in solcher grossen prætension bescheiden, zu vorderst aber, wenn die Wittib. und Waysen sonst nicht begütert, diese mit solcherley Anforderung verschonen, sondern mit einer billigen, freywilligen moderation subleviren möchte. Uhrkundlich haben wir dieses unser Urtheil mit unserm gewöhnlichen Facultäts-Insiegel und Unterschrifft bekräfftigen wollen. Halle, den 8. Dec. an. 1721.

CASUS LXV.

CENSURA INIQUA UNIUS CHIRURGI DE ALTERIUS CURA.

Tit.

Es hat sich zü getragen daß den 7. Sept. a. c. einer, welchen Titium nennen will, ein neu allhier aufgerichtetes Hauß um selbiges zu besehen, angestiegen ist, und weilen es zu derselben Ziit mit festen Brettern noch nicht verwahret gewesen, als hat selbiger das Unglück gehabt, etwa 18. Fuß hoch herunter gefallen, und zwar auf einen solchen Boden, welcher, als leicht zu begreiffen, zur Zeit des Baues mit Holtz und Steinwerck, beleget gewesen, wodurch selbiger als ein grosser und schwerer Mensch, folgende specificirte Schäden überkommen hat.

1) Ein Loch fast 2. Zoll lang, und ein drittel Zoll breit, biß auf das pericranium des Stirn-Beins rechter Seite.

2) Die Augen wie auch die rechte Seite des Angesichts, war mit vielem Blute unterlauffen gewesen, also, das solches einen abhängenden grossen Sack formirte, und das darin enthalte viele Blut, bey dem geringsten Andrücken, sich hie und da hinbewegte.

3) Die rechte Schulter an der Brust zu, war erhoben, allerdings wegen der Luxation und des dahin gewichenen Haupts des Schulder-Beins.

4) Fande sich etwa 5. qver Finger breit von dem Kopfe des rechten Schul-

Schulter-Beins ab, eine tieffe Senckung, und in opposita parte ein Hügel, zumahl mit sehr empfindlichen Schmertzen.

5) Wäre die Haut auf dem rechten Ellebogen abgestreiffet, und der Ort blutig, anbey klagte er sehr über grosse des gantzen Leibes Schmertzen, kunte auch gar nicht auf den Rücken liegen, und muste auch nach vielen nachgehenden Tagen, den Kopf stets der Brust tief hinab hencken haben, daß derowegen sehr besorget gewesen, ob nicht das principium nervorum zumahl lædiret gewesen wäre: in nachfolgenden Tagen wurde das Angesicht fast schwartz, der rechte Arm meistens blau, die Augen verschwollen, die Brust gelb und etwa um den 8. Tag gar in der lincken Seiten (welche bis dahero gar nicht entfärbet gewesen, auch zu Anfangs keine Contusion überkommen hatte) viele blaue Mähler angemercket wurden. Doch alles solches hat sich durch GOttes Gnade und unvermüdeten Fleiß verlohren, und kunte man den Quæst. rechten Arm aufheben, hier und dort hin bewegen, und ware an selbem weiter keine Grube, da er entwichen, weder eine Erhöhung, da der Kopff gestanden hatte, zu sehen, wie denn auch der Patient selbst öffters (welches bona conscientia beschweren, auch darüber testes adduciren kan) gesaget, an der Schulter ist kein Mangel, ich empfinde auch keine Schmertzen daran, nur dieses bliebe noch zuletzt, daß sich die Regungen noch nicht so fort einstellen wollen, weswegen denn besagter Titius verdrießlich worden, und ohne mein Vorwissen und Beyseyn einen auswärtigen Landmann darüber hat besprechen und sich von selbigem visitiren lassen, welcher (als vernommen) gesaget haben solle, der rechte Schulter-Knochen wäre nicht eingerichtet.

Ob nun zwar einem eintzigen afferenti oder Zeugen, bevorab, welcher ad actum nicht beeydiget ist, und anbey zu vermuthen stehet, daß selbiger spe futuri lucri, oder daß er selbst den Patienten überkommen möchte, gar nicht zu glauben stehet, so ist gleichwohl Titius vollkommen davon eingenommen worden, und als auf einer Wahrheit darauf bestanden, wie er sich denn auch heute von hier weg und zu solchem hinfahren lassen, so bald ich aber sothanen Vorsatz in Erfahrung bracht, so habe um gedachte rechte Schulter gründlich und cum rationibus zu untersuchen, hiesiges löbliche Amt der Chirurgorum pro conventu requiriren lassen, zu dem Ende, das durch Abgeordnete aus selbigem die quæstionirte und angefochtene luxation auf ihr Gewissen und Verantwortung genauer untersuchet und hernächst ein attestatum in forma probante darüber ausgefertiget und mir extradiret werden mögte, nach welcher Convocation aber, und bevor noch

 das

das Löbliche Balbier-Ambt versammelt gewesen, so hat mehr bemeldeter Titius sich davon gemachet, und ist weg gefahren.

Da nun bey so bewandten Umständen, meine Ehre zu retten, als auch pro tantis laboribus eine billig mäßige Bezahlung zu erlangen, Ewr. Hoch-Edlen vollgültigen Ausspruchs bedürfftig bin, als ersuche gehorsamst obiges alles genau und Collegialiter zu erwegen, und im Responso (für welches bey der Extradition danckbahre Bezahlung geschehen soll,) auf folgende Quæstiones zu antworten Ewr. Hoch-Edlen geneigt geruhen wollen.

1) Ob nicht ein Chirurgus unredlich handele, wenn dieser privatim eines andern abwesenden Chirurgi Cur critisiret, und dem Patienten gegen die Wahrheit, auch ohne beygefügte Raisons davon viel übels in die Ohren plaudert?

2) Ob ein solcher böser Criticus, wenn er in der That was unrechtes sehen solte, nicht vielmehr dem rechten Chirurgo, als dem Patienten davon part zu geben, schuldig sey?

3) Ob ein sothaner tadelnder Chirurgus nicht schuldig sey, rationes desuper & quare? zu melden auch darüber allenfalls zu schweren gehalten sey?

4) Ob bey diesen Umständen da nemlich an keiner Seiten des ossis humeri, weder unten eine Höhligkeit (von wannen der Kopff entwichen, weder ein Hügel,) als wo selbiger hinkommen angemercket, keine sonderliche Schmertzen daselbst empfunden worden, auch derselbige Arm in omnem partem hat beweget werden können, ob nemlich bey solchen Umständen, eine Luxation mit Wahrheit statuiret, und davor ausgegeben werden könne?

3) Ob ich nicht vor so viel Mühe, da nemlich täglich 2mahl, und zwar allezeit mit meinem Gesellen, fünf Wochen lang hingangen bin, ohne weitere Moderation 22. Rthl. von offt bemeldetem Titio (welcher ein Königl. Bedienter ist, und anbey ein eigenes Hauß hat) mit Recht fordern könne?

Ich verharre mit aller Submission Ewr. Hoch-Edlen

H. den 14. Octobr. 1719

C. T. Reg. Feldscherer bey dem Löbl. G. Reg.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Als unserer Facultät Derselbe einen gewissen Casum chirurgicum berichtet, und einige daraus gezogene Fragen zu unserer Beantwortung vorgeleget, so haben wir aus dessen Zuschrifft ersehen, welchergestalt eine grosse und schwehrleibige Manns-Persohn einen von 18. Fuß hohen Fall gethan, und dabey die rechte Seite des Kopffs und die rechte Schulter hefftig zerfallen und lædiret, dergestalt, daß ietzt gedachte rechte Schulter eine Luxation überkommen, sintemahl sich an derselben obern Theil eine tieffe Senckung und in opposita parte ein Hügel befunden, wornebst ein empfindlicher Schmertzen an solchem Ort concurriret: gleichwie sich aber unter göttlichem Seegen und angewendeten fünf wöchentl. Fleiß sich das allermeiste gebessert, dergestalt daß man den rechten Arm aufheben, hin und her bewegen kunte, und an demselben weder eine Erhöhung noch Senckung ferner zu sehen gewesen, nebsthin aller Schmertzen daselbst vergangen, so ist doch an jetzt benanntem Ort dieses zurück geblieben, daß sich die Regung nicht so fort wieder einfinden wollen, welches ein von dem Titio anderweit consulirter auswärtiger Landmann, dem Mangel der Einrichtung und einer noch gegenwärtigen Luxation zuschreiben wollen: Hierüber vermeinet nun derselbe in seinem so wohl angewendeteten Fleiß, als auch übrigen Erfahrung und Geschicklichkeit in seiner Profession gekräncket zu seyn, zu deren Rettung und desto mehrern Bekräfftigung uns fünff besondere Fragen zu beantworten und zu entscheiden vorgetragen sind. Nun können wir überhaupt hieraus keine beharrende Luxation erkennen, (absonderlich wann vorher eine nöthige und geschickte Einrenckung erfolget) weil bey Titio sich die Regung am Arm nicht so fort wieder einfinden wollen, sondern da kein sonderlicher Schmertz, weder Erhöhung oder Senckung an diesem Ort gewesen, auch der Arm in omnem situm hat beweget werden können, so schreiben wir die ermangelnde Regung der hefftigen contusion und vorhergegangenen violentæ extensioni partium tendinosarum zu, welche Regung aber sich nach und nach unter fernerem Gebrauch stärckender remediorum wieder einfinden wird: aus dieser unserer Meinung können die proponirten Fragen (davon aber die ersteren 3. gar nicht eigentlich ad forum nostrum gehören) folgender Gestalt beantwortet werden:

Erstlich Ob nicht ein *Chirurgus* unredlich handele, wann dieser *privatim* eines andern abwesenden *Chirurgi Cur critisiret*, und den Patienten gegen die Wahrheit auch ohne beygefügte *Raisons* davon viel übels in die Ohren plaudert?

Daß

Daß ein Chirurgus des andern seine Curen heimlicher und unverschuldeter Weise, ja ohne alle Ursach nicht tadeln und censiren, noch viel weniger wieder die Wahrheit etwas besprechen, bemeistern, und dem Patienten ins Gemüth bringen soll.

Zum andern: Ob ein solcher böser *Criticus*, wenn er in der That etwas unrechtes sehen solte, nicht vielmehr dem rechten *Chirurgo*, als dem Patienten davon *part* zu geben schuldig sey?

Daß es so wohl der Vernunfft, als auch denen Pflichten der Kunst, destomehr aber eines Christen gemäß sey, wenn ein anderer Chirurgus etwas versehenes gewahr nehmen solte, dasselbe dem ersten mit Bescheidenheit, Liebe und genugsamen Gründen anzuzeigen, und nicht den Patienten damit einzunehmen, zu perturbiren und in Mißtrauen zu setzen.

Zum dritten: Ob ein solch tadelnder *Chirurgus* nicht schuldig sey *rationes desuper & quare* zu melden, auch darüber allenfalls zu schweren gehalten sey?

Daß es nicht genug sey einem andern eines Versehens zu beschuldigen, sondern daß es allerdings nöthig sey eine solche Beschuldigung mit vernünfftigen und gründlichen Beweißthümern zu bestättigen, und im Fall der Noth eine solche Deposition zu beschweren.

Zum vierdten: Ob bey diesen Umständen, da nehmlich an keiner Seiten des *ossis humeri*, weder unten eine Höligkeit, von wannen der Kopff entwichen, weder ein Hügel, als wo selbiger hinkommen, angemercket, keine sonderliche Schmertzen daselbst empfunden worden auch derselbe Arm *in omnem partem* hat beweget werden können, ob nehmlich bey solchen Umständen eine *Luxation* mit Wahrheit *statuiret*, und davor ausgegeben werden könne?

Daß nach unserer obigen Anzeige bey allen diesen Umständen, keine Luxation mehr vorhanden gewesen, auch nicht weiter beschuldiget werden könne, sintemahl sich vielmehr das Gegentheil aller solcher Umstände äussern müßte, wann noch eine Luxation vorhanden gewesen wäre.

Endlichen zum fünfften: Ob Derselbe nicht vor so viel Mühe, da nehmlich täglich zweymahl und zwar allezeit mit einem Gesellen fünff Wochen lang derselbe hingegangen, ohne weitere *Moderation* 22. Rthl. von offtbemeldtem *Titio*, welcher ein Königlicher Bedienter ist, und anbey ein eigenes Hauß hat, mit Recht fordern könne?

Daß wir so absolute dieser Frage nicht beypflichten können, sintemahl wir nicht wissen, ob Er eines Theils beständig und iederzeit eines Gesellen bey dem Verbinden wird nöthig gehabt haben, und dahero diese fünff wöchentliche Gesellen Verrichtungen nicht ad Taxam des Titii zu bringen, andern Theils ist nicht specificirt, ob von demselben besondere Artzneyen sind gebrauchet und angerechnet worden, und wie hoch sich derselben Preiß erstrecken möchte: ausser diesem allen aber wäre die Taxation vor so viele Zeit, und die nöthige Vorsicht, Verbindung, und ordinairen chirurgischen Hülffs-Mittel auf 15. Rthl. zu moderiren: Womit wir diesen sämtlichen Fragen mit unserer Antwort ein Genügen leisten wollen. Urkündl. haben wir dieß unser Gutachten mit unserm gewöhnl. Facultäts-Siegel und Unterschrifft bekräfftiget. Halle den 26. Octobr. 1719.

AP-

Appendix nonnullorum Caſuum Facultati noſtræ oblatorum, a me collectorum, quamvis quoad Reſponſa non elaboratorum.

Caſus I.

Contuſio Capitis cum conſecuta magna extravaſatione ſanguinis in intimiorem cerebri regionem ex accidenti lethalis.

Uf zuvorergangene ordentliche Requiſition des Hochwohlgeb. Herrn, Herrn von der M. J. K. M. zu D. und N. hochbetrauten Etaats-Rath, haben wir zu Ende benannte Medicus und Chirurgi den 10. Jan. 1716. uns nach der W. begeben, und daſelbſt einen entleibten Menſchen beſichtigen müſſen, Namens Fr. L. ohngefehr zwiſchen 40. und 50. Jahren alt: Als iſt die Eröffnung des Erſchlagenen und zwar inſonderheit des Haupts von den beyden Hn. Chirurgis J. P. und F. vorgenommen worden. Da man dann 1) befunden, daß dem Verſtorbenen hinten am Haupte e regione futurarum ſagittalis und lambdoidalis durch einen ſo genannten Pickſtock zwey Wunden, jede ohngefehr einen guten halben Finger lang, geſchlagen worden, da nach abgenommener Haut das pericranium durch die harten Schläge contundiret, und mit einem wenigen Blut angefärbt zu ſehen geweſen. 2) iſt nach abgenommenen ziemlich dicken cranio, welches doch nicht zerſpaltet, zerſplittert oder eingebogen geweſen, zwiſchen der ſo genannten pia & dura matre in fundo cerebri nahe an der medulla ſpinali ein extravaſirtes ſchwartzes Blut gefunden worden. 3) waren in der pia matre alle vaſa ſanguinea überall mit ſchwartzem dicken Geblüt angefüllet zu ſehen, 4) fand ſich nach abgenommener dieſer ſubtilen oder dünnen Hirn-Haut in cavitate cerebri inter cerebellum & ce-

cerebrum gleichfalls ein extravasirtes wässerichtes Geblüt, welches aus den Kleinen Blutgefässen gelauffen. Es ist der Verwundete nach geschehener Schlägerey, welche den 29. Dec. An. 1715. vorgegangen, noch denselben Abend nach der W. kommen, und hat sich daselbst verbinden lassen, ist auch dieselbe Nacht in der Stadt geblieben: Des folgenden Tages aber darauf ist er nach geschehener Verbindung wieder nach seiner Behausung gekehret, über eine grosse halbe Meilweges von der Stadt gelegen. Da er denn selbigen Tages als den 30. Decembr. seinen Geschäften nachgegangen. Wie er aber wieder zu Hause gekommen, hat er sich so gleich niederlegen müssen, und hat beständig über sehr empfindliche Kopf-Schmertzen geklaget, wobey eine febrilische Hitze sich eingefunden, ist auch täglich von dem Chirurgo in seiner Behausung besuchet und verbunden worden. Aber besserer Commodität halber ist der Patient darauf den 4ten Jan. 1716. nacher W. kommen, um dem Balbierer desto näher zu seyn, wornach die Schwachheit täglich desto mehr zugenommen, dergestalt, daß er den 6ten Jan. einen Priester zu sich kommen lassen, um sich mit GOtt zu versöhnen. Worauf die Schwachheit täglich sich vergrössert, bis er endlich den 9ten Jan. A. C. Todes verblichen. Anlangend nun unsere Aussage, ob der Verwundete von diesen Schlägen gestorben, und die beygebrachten Wunden lethal gewesen, darüber sind einige Doctores der Meinung, und halten dafür, in specie Hr. D. Welsch in seinem rat. vuln. lethal. judicio, wie auch Hr. D. Johann Bohn in seiner renunciatione vulnerum, daß dieselbe vor tödtlich zu achten: Ob nun diese Wunden propter vehementem contusionem cerebri, indeque extravasatum sanguinem, per se & absolute lethal gewesen, darüber suspendiren wir unser judicium, und stellen solches anderer Hn. Professorum reifferer Erwegung anheim. Das obiges alles bey Besichtigung des Verstorbenen sich also befunden und der Wahrheit gemäß, solches haben wir unterschriebene hiermit attestiren, an Eydes statt bekräftigen und eigenhändig unterschreiben wollen. So geschehen Anno 1716. den 25. Jan.

Hierbey ist zu notiren, daß das extravasirte Geblüt nicht geronnen oder verfaulet, noch inflammirt gewesen.

G. H. H. M. L.
J. P.
L. F.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von dem Königlichen Dänischen Hochverordneten Hrn. Justitiario des Amtes St. uns ein Casus zugeschicket worden, da nemlich einer

Na-

Namens F. L. mit einem Piqven-Stock hinten auf das Haupt geschlagen und den eilften Tag darauf verstorben, und denn bey der Besichtigung das Cranium zwar unbeschädigt, zwischen der dura & pia matre aber in fundo cerebri nahe an der medulla spinali ein extravasirtes schwartzes Blut, auch inter cerebrum & cerebellum ein extravasirtes wässerichtes Geblüte gefunden worden: Die vasa piæ matris aber überall mit schwartzen dicken Blut angefüllet gewesen, und hierüber unser in arte medica gegründetes Gutachten verlanget wird, ob nemlich die zugefügte Læsion an vor sich selbst necessario und absolute vor lethali zu halten: So haben wir des Hn. Medici und Chirurgorum Besichtigungs-Attestatum, nebst darinnen communicirten Umständen, reiflich erwogen und überleget, und berichten demnach, daß zwar allerdings die extravasatio sanguinis, so in fundo cerebri nahe an der spinali medulla, als auch seri sanguinei intra cerebrum & cerebellum, wie nicht weniger die grosse stasis sanguinis in vasis piæ matris, nothwendig den Tod verursachen müssen. Allein ob die zugefügte externa læsio mit dem Piqven-Stock an und vor sich selbst directe und nothwendig solchen effect und Ursache des Todes, als man bey der Besichtigung in cerebro befunden, allezeit nach sich ziehen müsse, und deswegen vor absolute lethal zu halten sey? beantworten wir bey diesem Casu mit Nein! nemlich, daß diese externa violentia die directa und necessaria causa des Todes nicht gewesen, sondern solcher ex aliis concurrentibus accidentibus darauf erfolgt, und zwar aus folgenden Ursachen: weil I) weder fissura noch fractura in cranio observiret worden, und also der Schlag so sehr vehement nicht muß gewesen seyn, II) so ist auch læsus nicht gleich nach empfangenem Schlage niedergefallen, und seiner Sinnen und Empfindlichkeit eine Zeitlang beraubet gewesen, welches doch a l'ordinair zu geschehen pflegt, wann auf eine heftige percussionem capitis das cerebrum inwendig heftig commoviret ist. III) Der Patient nach empfangener plaga sich nicht sonderlich geklaget, sich annoch ziemlich beweget, eine halbe Meile gegangen, welches nicht wol bey einer lethalen Læsion geschehen können. IV) gegen den eilften Tag erst verstorben, da dann, wenn eine ruptio vasorum et extravasatio sanguinis et seri gleich immediate auf den Schlag erfolgt wäre, der Patient nicht so lange leben können, sondern kurtz darauf hätte sterben müssen. V) So ist auch keine putrefactio cerebri an dem Orte, wo sanguis et serum extravasiret war, zu sehen gewesen, welches doch hätte seyn müssen, wann gleich auf den Schlag diese funesta sanguinis et seri extravasatio erfolget wäre. Ist demnach unsere Meinung, daß zwar die percussio capitis an dem Orte, wo sie geschehen, daß cerebrum und dessen membranas & vasa einiger massen afficiret und debilitiret, und zu einer stagnatio-

natione sanguinis occasion gegeben: da aber læsus nach empfangener Plaga nichts sonderliches geklaget, sondern bey grosser Kälte über eine halbe Meile noch gegangen, auch derselbe ohne Zweifel vollblütig, das Gemüth aber mit heftigem Eifer angefüllet gewesen; so hat eine stagnatio & stasis sanguinis in vasis piæ matris, und daraus erfolgte Zufälle, endlich gar eine ruptura vasorum und tödtliche extravasatio sanguinis & seri gar leicht geschehen können: Alldieweil aber, dem Vermuthen und allem Ansehen nach, durch zeitiges Aderlassen, welches gleich sehr nützlich und nöthig gewesen, durch Leibes- und Gemüthes-Ruhe, und innerlichen Gebrauch einiger discutientium & diaphoreticorum, als auch durch Applicirung einiger kräftiger Kräuter-Küßgen im Weine gekochet, dergleichen Zufälle wohl hätten können verhütet werden, als haben wir um angeführter Ursachen halben die in diesem casu beschehene læsion pro absoluta & necessaria caussa des darauf erfolgten Todes nicht halten oder declariren können. Urkündlich ꝛc.

Casus II.

Vulnus calvariæ curabile a serotino auxilio ob nimiam Hæmorrhagiam ex accidenti lethale.

Dieselbe werden aus der Beylage sub A. mit mehrern ersehen, welchergestalt der älteste Practicus benebst einem renommirten Chirurgo alhier wegen der Wunde, so einem Wachmeister Namens H. in einer zwischen demselbigen mir und W. vor einiger Zeit vorgefallenen Action angebracht worden, ihren Bericht und Gutachten von der vorgenommenen Besichtigung dem ehemaligen K. P. Reichs-Vogtey und Schultheissen Amte alhier ad Acta erstattet haben. Weiln nun dero vortrefliches Gutachten über solchen Bericht, ob selbiger Dero Meinung, daß die Wunde nicht lethal gewesen, übereinstimme, gerne haben wolte; als habe Dieselbe gehorsamst ersuchen wollen, mir über solchen Bericht, und absonderlich, ob nicht etwan defunctus von dem Chirurgo, da er demselben in einer kalten leimichten Stube liegen lassen, wie solches der Genüge nach verificiret werden kan, auch sonst (wie die Worte des Hn. D. K. in der relation lauten) nicht recht gewartet, verwahrloset worden: solches zu urtheilen. Uberbringer dieses ist befehliget, schuldigen Abtrag zu thun gegen Bescheinigung vor Dero Mühe, der ich vor solche hohe Willfährigkeit verharre

gehors.
J. C. P.

A.

A.

Auf beschehene Verordnung eines K. Pr. Reichs-Vogtey- und Schultheissen-Amts alhier in N. haben wir zu Ende unterzeichnete Medicus und Chirurgus, am 17. hujus Abends von 4. bis 6. Uhren, in Hr. N. ältern Chirurgi dieses Ortes Behausung, den vorige Nacht zwischen 1 und 2 Uhr auf den Korn-Marckte mit einem Hieb-Degen bleßirten, und um Mittag zwischen 11. und 12. Uhr verstorbenen J. C. H. 26. Jahr alt in Gegenwart sämtlicher hoher und niedriger Gerichts-Bedienten, auch etlicher K. P. Officirer und anderer vornehmen Leute, gewöhnlicher massen besichtiget, und denselben folgender Gestalt befunden: nemlich 1) war des entseelten Leib durchaus von Kopf an bis auf die Füsse gantz rein und ohne Fehl äusserlich anzusehen 2) am Haupte aber und zwar dessen rechter Stirn-Seite befand sich eine Wunde etwa 2 Zoll vom Auge nach dem Schlaff zu bis an des Ohres Untertheil gehend, meist 4. Zoll lang, fast am Ende des musculi temporalis, ans os Zygomaticum stossend, gleich über der arteria carotide oder Schlaf-Pulß-Ader und diese begleitende Blut-Adern Fingers Glied tief biß aufs Cranium, 3) nach abgenommenem Cranio und dessen integumentis zeigte sich über dem Auge ohnweit der Wunde dura mater ein wenig blutrünstig oder mit Blut unterloffen, 4) war zwischen der sutura coronali und lambdoidea in osse bregmatis sinistri lateris nach dem occipite zu eine kleine contusio seu sanguinis suffusio cum intumescentia quadam præternaturali vasorum sanguineorum in pia matre zu sehen. Alle andere partes cerebri aber zeigten sich richtig, schadloß und gesund. Anlangende nun unser von dieser Blessur und darauf binnen 11. Stunden Zeit erfolgten Tod habende Meinung, ob dieselbe tödlich sey oder nicht, welche Beurtheilung wir zwar lieber, si liceret, einem gantzen Collegio Medico auf Academien überlassen wolten, so scheinet dieselbe bald erfolgten Todes wegen zwar simpliciter lethal zu seyn, allein, weil man Exempel hat, daß dergleichen Blessuren curirt worden sind, und weilen keine sonderliche gefährliche Symptomata, ausser dem einzigen vomitu, so gegen den Morgen eine gute Weile nach verrichteter Verbindung der Wunde, vermuthlich wegen Erkältung des Magens nicht nur von dem darin enthaltenen überflüßigen Geträncke, sondern auch, weil der Verwundete in einer noch neuen leimichten, und vermuthlich feuchten kalten Stube gelegen, entstanden, wodurch die Wunde zu mehrerer Blut-Vergiessung gereitzet worden ist: So scheinet hingegen, daß der Bleßirte noch wohl hätte curirt werden können, wenn er bald nach empfangenen Hiebe zum Chirurgo gebracht, und verbunden, auch sonst recht gewartet worden wäre, daß er sich nicht so sehr verblutet hätte, massen in sanguine, præsertim arterioso ac spirituoso,

caloreque temperato anima & vita latet, quo sublato tollitur vita. Halten demnach dafür, daß diese Blessur nicht per se, sed per accidens nur lethale sey, welches wir hiermit pflichtmäßig haben berichten wollen. Datum N. den 24. Aug. 1714.

D. D. K.
Medicus juratus regius,

J. Fr. W.
Chirurgus regius juratus.

Responsum Facultatis Medicæ Halensis.

Nachdem unserm Collegio Medico ein Attestatum Medici und Chirurgi von N. zugesend worden, welches eine tödtliche Verwundung eines Wachmeisters, Namens J. C. H. betrift, da derselbe innerhalb 12. Stunden verstorben, und bey der Besichtigung nichts weiter remarquables befunden worden, als daß eine Wunde 2 Zoll vom Auge nach dem Schlaffe zu biß an des Ohres Untertheil gehet meist 4 Zoll lang fast am Ende des musculi temporalis an das os Zygomaticum stossend über der arteria und vena temporali eines Finger-Gliedes tief bis aufs cranium gefunden worden, und von uns ein judicium de lethalitate hujus vulneris verlanget wird, auch ob der Chirurgus, welcher defunctum in einer kalten leimichten Stube liegen lassen, den Verwundeten verwahrloset? So haben wir die Sache reiflich und wohl überleget, befinden demnach, daß der læsus propter enormem hæmorrhagiam, da die vasa temporalia, und zwar an dem Orte, da sie ziemlich groß sind, entzwey geschnitten gewesen seyn, nothwendig habe sterben müssen, absonderlich da bekannt, daß alle hæmorrhagiæ, welche von vulneratis arteriis herrühren, viel gefährlicher sind, als wo vasa venosa eröffnet werden. Zu dem auch die hæmorrhagiæ am Haupt allezeit gefährlicher und tödtlicher sind, als an aliis partibus a cerebro remotis, weil ie mehr dem cerebro das Blut subtrahirt wird, ie mehr liquidum nerveum abgesondert werde, folglich gar leicht eine Ohnmacht, die das Garaus mit sich führet, dem Patienten zustossen kan: Alldieweil aber solche vasa temporalia an einem Orte liegen, da man wohl zukommen, auch die hæmorrhagias durch gebührende zeitige Verbindungen, compressiones und adstringentia cohibiren kan, so sind sie keinesweges und auch diese Verwundung für absolute und necessario lethalibus zu halten, wie man denn zu Bekräftigung dessen viel observationes und exempla aus denen auctoribus beybringen könte, auch bey dem berühmten Bohnio in tr. de vulnerum renunciatione p. 77. zu ersehen, und zu lesen sind. Es ist auch kein Zweifel, daß, wenn diesem Bleßirten zeitliche und gebührende Hülffe gethan wor-

worden wäre, die hæmorrhagia hätte gehemmet werden, und der Tod nicht leichtlich erfolgen können, wenn er zeitlich zum Chirurgo gebracht und gebührlich verbunden wäre; zu welcher Zeit nun dieses eigentlich geschehen, und wie er vom Chirurgo tractiret worden, hiervon können wir unsere judicium nicht geben, weil uns davon keine Nachricht zugeschicket worden. Halten auch keineswegs dafür, daß eben dadurch, weil læsus in einer kalten leimichten Stube gelegen, viel zum schleinigen Tode contribuiret worden. Uhrkundlich 2c.

Casus III.

Stupri in puella 8½ annorum commissi falsa imputatio.

Vor einiger Zeit hat Elis. Kr. von 2 Bürgern (davon der eine verehliget) alhier unter dem Vorwandt, als ob diese mit ihrer Tochter, so damahls 8 und 1 halb Jahr alt gewesen, Unzucht getrieben hätten, ein Stück Geld gefordert; und als diese beyde zu nichts weniger, als hierzu sich verstanden, die ohne Zweifel zum Profit erdachte Unzucht denen Gerichten denunciiret. Worauf dann dem einen absonderlich der Inquisitions-Procesſ formiret, zu dessen Grund aber das vermeinte geschändete Mädgen von dem Herrn Stadt-Physico alhier benebst einem Barbier und Heb-Ammen besichtiget worden. So viel nun die vereydete Relation, dessen copie angeschlossen, bezeuget, ist nicht das geringste indicium stupri perpessi zu finden gewesen. Indessen aber und da der eine Bürger durch solches gottloses Vorgeben in weitläuftige Inquisition gerathen, und zu Verführung seiner Defension einige Erörterungen verschiedener medicinischer Fragen benöthiget; als ergehet an T. T. mein allergehorsamstes Suchen, deren Resolution so gründlich als hochgeneigt mir zu communiciren, und zwar

1) Ob es möglich, daß ein Mann von grosser Statur mit einem Mädgen von zarter Statur und von 8 und 1 halben Jahre könne Unzucht treiben?
2) Ob) nicht gesetzten Falls, solcher concubitus dem Mädgen höchstempfindliche Schmertzen zuziehen müssen?
3) Und ohne dilaceration einiger vasorum abgehen können?
4) Ob nicht eine solche stupration eines so gar zarten Kindes effusio sanguinis begleiten oder folgen müssen?
5) Ob nicht bey der angestellten Besichtigung gewisse indicia stupri facti sich finden müssen?
6) Ob da dem Mädgen die pudenda wären geschwollen gewesen, und

in deren labiis eine eiternde Materie sich gefunden, dieses pro indicio stupri necessario zu achten, oder ob nicht selbiges vielmehr von scorbutischer Schärffe (dahin obgedachtes attestatum D. Physici ausdrücklich weiset) natürlicher Weise herrühre? welches man um so viel mehr glaubt, weilen über dem durch testes zu erweisen, daß das Kind schon in seinen ersten, zweyten Jahren und so fort, dermassen eiternde pudenda gehabt. Letztens, und

7) Ob, wo nach der Hand, und also eine ziemliche Zeit nach dem vermeinten stupro ein dergleichen Kind an Füssen fast vollkommen gelähmet würde, solches pro indicio & effectu stupri perpessi zu halten?

Auf geschehene Erforderung der Wohllöbl. Stadt-Gerichten alhier, haben wir Endes benahmte heute dato C. E. K. Tochter, S. M. besichtiget, und an den Leib und pudendis weder Geschwulst noch sonsten etwas, an denen Armen und Beinen aber einige Weisse juckende Hückelgen, wie sonsten von Brenn-Nesseln zu entstehen pflegen, und von scorbutischer Schärffe herrühren, wie auch an dem einen Bein ein roth Fleckgen gleicher Art gefunden. Geschehen J. den 17. Jan. 1715.

(L. S.)

J. A. W.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns derselbe in einem Schreiben benachrichtiget, wie daß E. K. zweyen Bürgern allda Schuld gegeben, als wenn sie mit ihrer Tochter, so damals acht und 1 halb Jahr alt gewesen, Unzucht getrieben hätten, zu keinem andern Ende, als nur dadurch ein Stück Geld heraus zu pressen: Und derselbe uns zu Vollführung der Defension 7. Fragen zugesendet, und dieselben zu erörtern gebeten; so haben wir nicht umhin gekont, demselben hierin zu gratificiren und zwar was die erste Frage betrift:

So antworten wir, daß bey solchen Umständen ein formaler concubitus und penetratio membri in vaginam uteri nicht geschehen können.

Auf quæstionem 2) so berichten wir, daß dergleichen attentatus concubitus nicht allein innerlich, sondern auch in den äusserlichen Theilen des pudendi muliebris höchst-empfindliche Schmertzen, Geschwulst auch eine Entzündung, nebst innerlicher febrilischer Hitze zuziehen könne.

ad quæstionem 3) Worauf zur Antwort dienet, daß allerdings, wann man mit grosser violentia in dem arctum vaginæ meatum, das membrum suchte hinein zu zwingen, nicht allein eine dilaceration der membranæ hyme-

nis

nis und der darin enthaltenen kleinen Blutgefässe, sondern auch die vasa selbsten der vaginæ uterinæ müssen zerquetschet und zerrissen werden.

ad quæstionem 4) Solches hätte wohl freylich nicht anders geschehen können.

ad quæstionem 5) Hierauf antworten wir: Allerdings, sonderlich, wenn nicht lange darauf die Besichtigung vorgenommen worden, und hätte vor allen Dingen eine grosse Geschwulst, Schmertzen, Röthe, Entzündnisse, Blutrünstigkeit, auch daß das Kind weder wohl sitzen noch gehen können, sich befinden müssen. Da nun aber deren keines, auch nicht einmal eine Geschwulst, laut des Hn. Medici attestati, sich geäussert, so kan auch hieraus nichts gewisses und zuverläßiges geschlossen werden.

ad quæstionem 6) Worauf wir dieses melden, daß weder die Geschwulst, noch die Befindung einer eiterenden materie in labiis alleine sufficient sey, ein necessarium indicium stupri daraus zu schliessen, da allerdinges von einer scharffen scorbutischen Feuchtigkeit und Fluß dergleichen Zufälle auch herrühren können, und absonderlich solches noch mehr bekräftiget wird, wenn erweißlich ist, daß bey dem Kinde schon vorhero und in den ersten Jahren sich dergleichen gezeiget und befunden.

ad quæstionem 7) So ist darauf unsere Meynung, daß, wenn eine ziemliche Zeit, nach dem beschuldigten stupro, dergleichen accidens sich äussern solte, keinesweges solches daher zu deriviren, weilen allerdings kurtz darauf sich solches äussern müssen: und weilen in praxi medica nichts neues, daß bey einem Scharbocks-Geblüte eine contractur und paralysis erfolget ist, so ist absonderlich zu glauben, daß es daher erfolget, bevorab, wann erweißlich, daß das Kind mit Scorbuticis affectibus behaftet gewesen.

Daß solches alles denen principiis artis medicæ gemäß, bekräftigen wir hiermit mit unserer ꝛc.

Cas. IV.

Infanticidium per disruptionem funiculi umbilicalis & consequentem lethalem Hæmorrhagiam patratum.

Ew. Magnific. und Hoch-Edlen geruhen aus beygelegten 3. Medicin- und chirurgischen Berichten sub A. B. & C. des mehrern zu ersehen, welchergestalt in Sachen M. D. einer armen Vater- und Mutterlosen Wäysen, ihres Alters 19. Jahr, und sonst eines Christlichen geführten Leben, wegen ihres zur Welt gebohrnen Kindes ein Zweifel entstehen wolle.

Ob das Kind vermittelst der unverbundenen Nabelschnur propter defectum sanguinis arteriosi vitalis, oder durch das einwickeln in die Schürtze, gestorben sey?

Wann dann nun das erste von dem Physico und Chirurgo, welche das Kind quæstionis anatomirt, und folglich alle Umstände mit Augen betrachtet, durch 2 Berichte behauptet; die facultas medica Lipsiensis aber auf die Suffocation gesprochen, ohngeachtet Hr. D. Bohn nach der Beylage sub ⊙ ehemals selbst behauptet, daß die unterlassene Verbindung der Nabelschnur absolute lethal, und in der Facultät iudicio selbst angeführet, daß weder in der Schürtze noch im Bette merckliches Blut gefunden worden, mithin vorher, ehe es in die Schürtze von der Delinquentin gewickelt, sich schon auf der Erden, als es von der Mutter ex utero, im Heraussteigen aus dem Bette, geschossen, und die Nabelschnur selbst zerrissen, muß verblutet gehabt haben, weil so wol die Kinder-Mutter, als der Medicus, welcher es mit dem Chirurgo besichtiget und seciret, das Blut in umbilico und gantzen Cörper vermisset haben, daß man also der Suffocation, wie es die facultas medica Lipsiensis vorgeben wollen, nicht Glauben beymessen kan; also ersuche S. T. mir ihr judicium medicum des förderlichsten, weil periculum in mora, und ich diese defension ex conscientia pro conservanda vita hominis auf mich genommen, auf folgende 2. Fragen gegen die Gebühr, welche Uberbringer dessen ꝛc. zu ertheilen:

Ob nicht mehr denen 2 Berichten, welche der Physicus und Chirurgus ertheilet, und den defectum sanguinis pro caussa mortis angegeben, als der medicinischen Facultät in Leipzig ihrem Gutachten, welches die Suffocation zum Fundament nimmet, da doch diese Person variiret, sie wüste nicht, ob es gelebet, und negative, wegen Mangel des Geblütes, wahrscheinlich Glauben beyzumessen?

Ferner: Ob möglich, daß wenn eine Weibes-Person ihr unwissend, daß die Geburts-Zeit vorhanden, Brech-Pulver oder treibende Artzeney einnimmt, und sich heftig davon bricht, das im Mutterleib sich befindende Kind könne durch die Heftigkeit des Brechens fortgetrieben, getödtet oder sehr entkräftet, auch bey der jählingen Fortschiessung der Geburt des Kindes Nabelschnur selbst zerrissen werden?

L. den 20. Maj. 1716.

R.

sub

Sub lit. A.

Auf beschehene rechtmäßige und ordentliche Requisition des Wohlgeb. Herrn J. C. von P. auf C. S. K. M. in P. u. C. D. Z. S. hochbestelten Commissions-Rath rc. haben wir Endes benahmte am 28ten April a. c. in beyseyn des Herrn Cräyß Actuarii T. R. und darzu erforderten Gerichts-Personen, M. D. ein 2 Tag zuvor heimlich zur Welt gebohrnes Kind, im Dorff H. besichtiget, der intention und Meinung, weil Delinquentin solches vor einen fœtum mortuum, und daß es todt von ihr zur Welt kommen wäre, angiebt, ob ex partium tam externarum, quam internarum quantitate, qualitate & conformatione, gründliche und gnugsame Anzeigungen vorhanden, daß der fœtus vitalis und lebendig auf die Welt kommen, oder ob nicht vielmehr einiges indicium violentæ læsionis ac internecionis an selbigem vorhanden? Hierauf attestiren und bekennen wir, aus angestellter fleißiger section und inspection unsern Gewissen und Pflichten nach, folgendes: daß nemlich vorerwehnter fœtus, welcher fœminini sexus gewesen, quoad omnes partes externas constitutivas perfect frisch und vollkommen von uns befunden worden, daran man äusserlich nichts verwundtes oder tödtliches verspüret, auch nachdem wir methodo decenti das Köpfgen eröffnet haben, sich die unter der Haut liegende ossa, insonderheit auch das os bregmatis, bey dem Kindern das Blätgen genannt, und detecta caluaria, die membranæ cerebri auch sonsten die viscera ac intestina, in pectore & abdomine frisch, gesund und unverletzt gezeiget; Bey dergleichen Umständen nun ist zu glauben, daß solches Kind lebendig an die Welt kommen, zumahl da die Nabelschnur hübsch weiß, und nicht gelb und lappicht ausgesehen: vid. Amm. prax. vuln. let. p. 472. auch die pulmones auf dem Wasser beständig und stets geschwommen; Was aber die vasa umbilicalia, teutsch die Nabelschnur genannt, betrifft, ist bey genauer Inspection befunden worden, daß solche fast einer halben Ehle lang vor des Kindes Bäuchlein abgekürtzt, und wie der Augenschein es gegeben, gleich durch eine gewaltsame dilaceration zerrissen und unverbunden gewesen, und ob zwar delinquentin, daß solche, wie sie in exclusione s. partu aus dem Bette steigen wollen, von sich selbst entzwey gerissen sey, vorgiebt, so ist doch ex qualitate & naturali conformatione horum vasorum, cum ex tunica satis crassa vasisque invicem varie ac valide contortis complicatisque constant, solches so leicht nicht zu glauben, zumahl an diesem starcken vollen Kinde, bey welchem diese vasa gar valida und vegeta erfunden worden. Dahero denen fundamentis anatomicis & Chirurgicis gemäß geschlossen wird, nachdem sonsten an dem Cörperlein weiter nichts gewaltsames zu finden gewesen, daß die eintzige lethalitas in his dilaceratis &

(B) 2 non

non legitimo modo deligatis vasis vmbilicalibus, tamquam partibus, in & extra uterum maternum, respectu fœtus, essentialibus, bestehe, indem propter multarum venarum ac arteriarum hiatum der fœtus sich verblutet und consequenter ex defectu sanguinis ateriosi vitalis, elendiglich sterben müssen. Solches judicium attestatum medicum &c.

M. den 30, Apr. 1715. (L. S.) D. J. J. C. Stadt-und Land-Physicus.
(L. S.) J. H. B. Stadt-und Amts-Chirurgus.

B.

Demnach wegen M. D. todtgefundenen Kindes zu N. folgende Fragen zu erörtern von Endes benandten verlanget worden:

1. Ob bey der section in dem todten Cörperlein die sonst gewöhnliche quantität des Geblüts vorhanden gewesen, oder ob 2. an dessen statt gegründete Vermuthungen vorhanden, daß das Geblüte dem Kinde entgangen. 3. Ob und warum nicht auch vermuhtet werden können, daß das Kind ersticket worden sey. Als geben wir aus den wahren Gründen der Anatomie und Medicin, nach treufleißiger Erwegung aller und ieden circumstantien, zu vernehmen, und zwar 1) daß, obgleich, weil das Kind vor unserer Besichtigung rein und sauber war abgewaschen worden man nicht das geringste vom Blute an der Nabelschnur, noch an dem Leibe wahrnehmen können, so hat man doch solches in dem Cörperlein vermisset, und absonderlich in der Nabelschnur ne tantillum cruoris gefunden. Daß daher allerdings 2) die Vermuthung entstanden, daß weiln solche nicht verbunden, die gnugsame quantität des geblüts in solcher nicht vorhanden, auch keine Spur oder vestigium von geronnen Blut in selbiger anzutreffen gewesen, es müste dem Kinde durch solche das Geblüt entgangen seyn, und sich verblutet haben, wie solches una cum data ratione die tägliche Erfahrung zur Genüge bekräftiget, dahero auch in dergleichen Fällen die Nichtverbindung des vmbilici pro simpliciter & absolute lethali pfleget erkant zu werden. Daß man aber 3) nicht vermuthen können, daß solches ersticket worden sey, ist daher klar wahrzunehmen gewesen, weil man äusserlich keine braune und blaue Mahle an Hälßgen und Gesichtgen, noch daß solches aufgedunsten gewesen, befunden hat, anderer indiciorum suffocationis, als spuma circa os, und dergleichen zugeschweigen. Wird also nochmals denen fundamentis anatomicis und Chirurgicis gemäß die lethalitas absoluta in non deligato umbilico statuiret, welches wir unter unser Hand und Siegel pflichtmäßig attestiren ꝛc.

M. den 20. Aug. 1715. D. J. J. C. St. u. L. Phys.
J. H. B. Amts u. Chirurg.

C. Re-

C.

Responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis.

Hochwohlgebohrner Herr,

Als uns derselbe die wieder M. D. eine Magd von H. ergangene Inquisitions-Acta zugeschicket, und hierüber unser medicinisches Gutachten sonderlich über des Medici und Chirurgi Berichte, verlanget, und zwar absonderlich, ob nicht das Kind dadurch, da es Inquisitin bald nach der Geburt, wie sie folio ad articulum bekennet, in eine Schürtze eingewickelt und unter das Bette geleget, ersticket worden, und dergestalt der Tod ohne verblutung, so vermittelst der ohnverbundenen Nabelschnur zu besorgen gewesen, erfolget seyn könne. So geben wir Ihm nach collegialischer Durchlesung bemeldter Acten, und genauer Erwegung, was so wohl der Medicus und Chirurgus berichtet, als auch etliche Zeugen, insonderheit die Kinder-Mutter ausgesagt, zur begehrten Antwort, daß das Kind, da es die Inquisitin nach der Geburt noch zappelnd und lebend von der Erden aufgehoben in eine Schürtze biß über das Köpfgen eingewickelt, und unter das Bette gestecket, wie sie selbst fol. ad artic. gestehet, wohl allerdings ersticket, und solcher gestalt der Tod mehr von einer suffocation, als nimia hæmorrhagia der unverbundenen Nabelschnur verursachet worden, massen man weder in der Schürtze worinnen es gewickelt, noch in dem Bette oder sonsten merckliches Blut gefunden: Und obwohl der Medicus und Chirurgus fol. vorgeben, einigen defectum sanguinis im Cörperlein, und absonderlich in der Nabelschnur ne tantillum cruoris gefunden zu haben, so können wir doch des Geblüts Mangel im gantzen Cörper, und dessen vasis, besonders in denen umbilicalibus, desto weniger vor so groß erachten, daß der Tod dahero nothwendig erfolget wäre, ie weniger der Medicus und Chirurgus, nach der Besichtigung in ihrem ersten Berichte fol. solches Mangels gedacht, und ie weniger Geblüt auch die Kinder-Mutter am Kinde, und in der Schürtze, worinnen es lebendig gewickelt worden, gefunden zu haben fol. ausgesaget: wann aber äusserlich keine braune und blaue Mahle an des Kindes Hälßgen und Gesichtgen, noch daß solches Aufdunsten in der Besichtigung zu sehen gewesen, haben der Medicus und Chirurgus fol. dahero an des Kindes Erstickung nicht so wol zu zweifeln, als vielmehr zu vermuthen, daß die Erstickung von keiner grossen äusserlichen Gewalt oder Erdrosselung, sondern blossen Verschliessung des Mundes oder Nasen, und zwar eines neugebohrnen und schwachen Kindes geschehen.

Leipzig den 5. Octobt. 1715.

Decanus, Senior, und andre
Doct. u. Assessores hiesiger Mediç. Facultät

Auf beschehene Requisition hiesiger löbl. Stadt-Gerichte, haben wir Endes unterschriebene gestrigen Abend ein neugebohrn und todtgefundenes Knäblein besichtiget, und dieses an allen Gliedmassen vollkommen, dessen Nabelschnur von der secundina ziemlich lang abgelöset und unverbunden, ausser dem keine Anzeigung einiger Gewaltsamkeiten wahrgenommen, die vasa vmbilicalia, wie auch die andern grössern Adern und ventriculi cordis, waren vom Geblüt ziemlich leer, und die Lunge schwamm auf dem Wasser, daß also dieses Kind vermuthlich lebendig gebohren worden, wegen unverbundenen Nabelschnur und daher nothwendig erfolgten hæmorrhagia verstorben.

C. Bohn.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Wohl-Edler,

Insonders hoch und vielgeehrter Herr,

Nachdeme derselbe an unsre Facultät berichtet, welchergestalt eine Weibs-Person ein Kind zur Welt gebohren, dabey die Nabelschnur zerrissen, und unverbunden geblieben, und nun die Frage entstanden, ob das Kind deßwegen verstorben, auch sterben müssen, wie der Medicus, welcher die section verrichtet, nebst dem Barbier davor halten, oder ob vielmehr das Kind, weil es kurtz nach der Geburt noch Zappelnd und lebendig in eine Schürtze gewickelt unter das Bette gestecket, suffocatione gestorben, wohin Facultas Medica Lipsiensis in ihrem Responso incliniret, und derselbe um von uns zu wissen verlanget, welche von diesen 2 Meynungen wir beypflichten, auch über dieses noch diese Frage dazu gethan, ob es möglich, daß, wenn eine Weibs-Person ihr unwissend, daß die Geburts-Zeit vorhanden, Brech-Pulver oder treibende Artzeney einnimmt und sich davon heftig bricht, das im Mutterleib befindliche Kind durch die Hefftigkeit könne fortgetrieben, getödtet, auch bey Fortschiessung der Geburt des Kindes Nabelschnur könne zerrissen werden? Als haben wir die Sache nebst denen beygefügten Umständen, auch Responsis und Berichten des Medici wohl und reiflich collegialiter erwogen und überleget, und geben hierauf dieses zur Antwort, und zwar was die erste Frage betrifft, daß allerdings von einer zerrissenen und nicht verbundenen Nabelschnur ein Kind nothwendig sterben müsse, absonderlich, wenn in sectione die vasa umbilicalia, auch die grossen vasa arteriosa & venosa interna in ventriculo cordis von dem Geblüt mehrentheils leer gefunden worden. Nun ist zwar von diesem höchst nothwendigen Umstand in dem ersten Bericht des Herrn Medici keine Meldung geschehen, welches

doch

doch hätte billig geschehen sollen. Jedennoch aber, weil in dem andern Bericht dieser defectus corrigiret worden, und gesetzet wird, daß weder in der Nabelschnur Blut gefunden, und man solches auch in dem Cörperlein vermisset; Dahero, wann diese Umstände richtig, allerdings zu schliessen ist, daß diese Verblutung zu des Kindes erfolgtem Tode, welches ohne dem zuvor durch das hefftige Erbrechen der Mutter abgemattet, auch nachdem es unter das Bette gesetzet, erkältet und entkräftet worden, das meiste contribuiret: dazu denn dieser Umstand kömmt, daß in der Schürtze, in welche es gewickelt, kein Blut gefunden worden, welches doch nothwendig hätte geschehen müssen, wenn das Kind kurtz nach abgerissener Nabelschnur und ohne vorhergegangene Auslauffung des Geblütes, wäre annoch lebendig in die Schürtze gewickelt worden: Auch hätte sich bey der section noch einiges Geblüt in denen vasis vmbilicalibus finden müssen, welches nicht geschehen. Diesem nach können wir so apodictice und zuversichtlich nicht adseriren, daß das Kind suffocatione gestorben, absonderlich weil uns die Umstände nicht bekannt, wie dichte oder porœs die Schürtze, darein es gewickelt gewesen, auch wie sehr das Mündgen damit zugestopffet worden. Zum andern haben wir durch Erfahrung angemerckt, daß, wenn so wohl ein erwachsener, als auch ein Kind suffocatione erstirbt, die rechte Hertz-Kammer, auch die vasa in der Lunge mit Blut häufig angefüllet werden, und dahero die Lunge wegen ihrer Schwer nicht mehr in Wasser schwimmet, sondern untergehet, welches sich aber bey gegenwärtigem Casu nicht befunden, denn nicht allein die Lunge geschwommen, sondern auch mit Blut angefüllt befunden worden. Was nun die andere Frage betrifft, so ist kein Zweifel, daß, wenn bey instehendem partu durch hefftiges erbrechen, welches von einem emetico excitiret worden, das Kind könne mit einem impetu fortgetrieben werden, ob es aber dadurch eben könne getödtet, auch die Nabelschnur könne zerrissen werden, können wir schlechterdings so nicht behaupten, bevorab da die Nabelschnur aus vielen vasis und flexilibus membranis bestehet, die nicht als durch grosse Gewalt können zurissen werden. Daß dieses responsum denen principiis artis medicæ gemäß, haben wir mit unsrer Unterschrift und der Facultät gewöhnlichen Insiegel bekräftigen wollen. So geschehen H. den 9. Iun. 1716.

Casus V.

Mariticidium per Veneficium.

Den 5. Mart. liefen bey unserer Facultät Acta Inquisitionalia ein wieder M. N. H. G. B. Dreschers in Ilberstadt, Ehefrau, welche beschuldiget

get ward, daß sie diesen ihren Mann mit Gift umgebracht, der den 1 Octobr. 1716. Nachmittags sich zu erbrechen anfing, und damit continuirte, bis er zwischen dem 2. und 3. Octobr. in der Nacht nach 12. Uhr verstorben. Worauf er seciret worden, da in dem ventriculo und intestinis eine inflammation verspürt, und darinnen viele globuli von Mercurio vivo gefunden, nebst einer weissen pulverulenten Materie. Der Mann klagte unter dem Brechen über hefftigen Durst und brennen am Hertzen. Das Weib hat gestanden, daß sie ihrem Mann ein bißgen von Mercurio vivo gegeben (den sie von Apothecker zu B. vor 6. Pf. gekauft, um eine Salbe vor ihren 10 jährigen Sohn wieder die Läuse zu machen) und zwar nachdem er schon vorher angefangen sich zu brechen. Da sie doch intendirt, daß der mit Cofent unter dem Brechen dem Manne gegebene Mercurius vivus ihn in Leib kneipen solte, womit sie ihn ein bißgen vexiren wolte, weil er sich mit ihr dann und wann wegen ihres Sohns, den sie von der ersten Ehe hatte, kampelte. Sie versichert aber, daß Sie nicht die intention gehabt, ihn zu tödten, und da sie inhafftiret wurde, nahm sie das übrige von diesem Mercurio vivo aus Unmuth ein, in der intention, sich vom Leben zu helffen, fieng auch an, hefftig zu vomiren, sie wurde aber durch Gebrauch der Artzeneyen noch gerettet. Die Suppe, welche der Mann den 1. Octobr. zu Mittag gegessen, war eine Wasser-Suppe mit Petersilgen, davon zu gleich die Frau und der Sohn mit gegessen, aber nicht davon erkrancket, obwohl der Advocat, der ihr zugelassen wurde, meinte, es hätte auch anstatt der Petersilgen Schürlings-Kraut seyn können, daß darauf der Mann sich zu erbrechen angefangen. Das weisse Pulver, so man bey dem Manne gefunden, soll nach Anzeige der Frau ein bißgen von einem Stein, den der D. E. vor Steinmarck erkant, gewesen seyn, womit sie gesuchet, dem Brechen des Mannes zu steuren. Diese Frau war sonst eine liederliche Dirne, hatte sich 2 mahl unehlich schwängern lassen, ihr erster Mann ist auch plötzlich vom Brechen gestorben, davon sie sagte, daß sich der Mann so sehr verbrochen oder verhoben hätte, wie er dann auch Blut ausgeworfen. Dieser letzte Mann aber war ein gesunder starcker Mensch von 26. Jahren, dem sonst nichts gefehlet. Es sind sonst in den Actis keine indicia da, daß die Frau des Mannes gerne loß gewesen wäre, wie sie denn nach dem Zeugniß dieser Frauen und der Nachbaren keine üble Ehe geführet. Man hat auch bey dem verstorbenen gefunden einige convolutiones intestinorum, daß dahero der Advocat vermeinet, es wäre das Miserere mei gewesen. Welches die vornehmsten momenta aus den Actis sind, worauf am meisten zu reflectiren gewesen. Es wurde dannenhero auf F. B. Befehl beordert, von H. aus ein iudicium medicum cum rationibus decidendi einzuholen.

Respon-

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns der löbl. Schöppenstuhl alhier einige Acta zugestellet, betreffend einige Beschuldigung eines mariticidii contra M. N. und unser in der Medicin gegründetes Gutachten darüber verlanget; So haben wir die Acta fleißig durchgelesen, und befunden, daß es hauptsächlich darauf ankomme, 1) Ob H. G. B. sey durch Gift ums Leben gekommen? 2) ob Quecksilber, und zwar in so einer quantität als man um 6. Pfenn. kaufet, und dazu nur etwan $\frac{2}{3}$ davon gegeben, diesen Tod verursachen können? So melden wir hierauf nach gepflogene collegialischen reiffen Uberlegung, zur Antwort, und zwar, was die Erste Frage betrifft: daß allerdinges aus denen acten, absonderlich dem sections-Berichte, so viel erhelle, daß dieser Mann nicht an einer natürlichen Kranckheit, sondern vielmehr violenta morte, durch Gift umgekommen sey. Denn 1) ist es ein junger, robuster, gesunder Mann von 26 Jahren gewesen, dem nichts gefehlet, der auch keine heftige Gemüths-alteration gehabt (als worvon die Acten gar nichts melden) nur kurtz zuvor munter gedroschen, um 11 Uhr nach Hause gegangen, gegessen, darauf er so gleich, als er um 1 Uhr wieder in die Scheune gekommen, und fort arbeiten wollen, plötzlich kranck ist worden, sich heftig gebrochen, gantz erbleichet und hinfällig geworden ist. 2) So hat er gleich nach vollbrachtem Essen ohne Unterlaß die heftigste Angst und Brechen auf etliche 30 Stunden bis eine Stunde vor seinem Ende nach einander gehabt, und nur über grosse Hertzens-Angst Brennen, und heftigen Durst geklaget: woraus gar leicht abzunehmen ist, daß der Magen vornehmlich afficiret, und in demselben caussa mali enthalten gewesen: das Brechen ist auch mit so heftigen torminibus vergesellschaftet gewesen, daß sich die Därme davon verschlagen haben. 3) Hat sich auch bey der section gefunden, daß der Magen am orificio sinistro einer Hand breit inflammirt gewesen. 4) Hat auch defunctus, laut Zeugen Aussage, die Ursachen seiner geschwinden Ubelkeit nicht anders finden können, als er müste im Essen oder Trincken was schädliches bekommen haben. Was anbelanget die andere Frage: ob diese symptomata und der erfolgte Tod vom genommenen Mercurio kommen können, und zwar von einer so kleinen quantität, als inquisitin angegeben? So ist unsre Meinung davon diese, daß argentum vivum an und vor sich selbst kein venenum sey, indem es öfters selbst kleinen Kindern in gehöriger quantität ohne Schaden gegeben wird. Und ob man wol Exempel hat, daß Argentum vivum in kleiner quantität genommen, bey Leuten, die viel Galle und scharffe Feuchtigkeiten in primis viis gehabt, einige schlimme Zufälle, als salivation, Entzündung und Erosion im Halse, Mattigkeit und Reissen in denen Gliedern erreget und verursachet; so pflegen

doch solche Fälle erst einige Tage nach dem Gebrauch zu erfolgen, und nicht auf einmal mit so einer heftigen vehemenz anzusetzen. Alldieweil nun in omnibus observationibus & historiis medicis kein Exempel vorhanden ist, daß vom Mercurio vivo so geschwinde, heftige, immer anhaltende und in kurtzer Zeit tödtende Zufälle cum maxima inflammatione & erosione ventriculi, absonderlich bey einem robusten, und gesunden Menschen, erfolget seyn; zu dem auch der Mecurialium corrosivorum, ja selbst Mercurii sublimati Art ist, zwar grosses Brennen, Schmertzen, Krampf, Ziehen, auch erosion im Magen, nicht aber so heftige und anhaltende vomitus zu erwecken. Welches aber die arsenicalia zu thun pflegen. So können wir keinesweges erachten, daß diese Zufälle allein von dem Gebrauch des Quecksilbers gekommen seyn, absonderlich, wenn dieser Umstand gewiß ist, daß die Inquisitin den Mercurium erst einige Stunden nach dem Anfang des Erbrechens ihrem Manne beygebracht habe, ist also sehr wahrscheinlich, daß das Gift muß von einer andern Art gewesen seyn, nicht nur was defunctus bekommen, sondern auch dasjenige, so die Inquisitin zu sich genommen habe. Es wäre also zu wünschen gewesen, daß der Herr Medicus vor allen Dingen dieses Pulver, welches er in ziemlicher quantität im Magen gefunden, besser und genauer examinirt hätte. In specie hätte man solches auf glüende Kohlen thun sollen, da man denn die rechte Eigenschaft desselben hätte aus dem Rauche und Geruche abnehmen können; bevorab, da die Acten bezeugen, man habe wol 3mal mehr von diesem steinigten Wesen im Magen angetroffen, als ihm die Frau von dem indicirten Steinmarcke gereichet hätte. Zudem auch verdächtig ist, daß Inquisitin an einem Orte (p. 16.) aussaget, sie hätte defuncto vom Quecksilber eine Messerspitze gegeben, welches mit dem Mercurio vivo nicht angehet, auch sie sonst vielfältig variiret, und bald saget, sie hätte einen Theil davon zu einer Salbe gemacht, bald sie hätte keine gemachet, sondern ihm denselben ins Trincken geschüttet. Daß aber der Herr Medicus vermeinet, daß der gefundene Mercurius vivus davon seyn möchte, als hätte defunctus Mercurium sublimatum bekommen, und wäre solcher im Magen aufgelöset und zum currente geworden, solches ist gar nicht wahrscheinlich, weil sich kein sublimat auf solche Weise auflösen und in formam currentem bringen lässet, sondern eine Gewalt des Feuers und allerhand Zusätze erfordert, wo man ihn von seinen corrosivis salibus entbinden will. Ferner ist auch die præsumtion von sublimat deßwegen nicht wahrscheinlich, weil sich dieser Gift am allerschwersten beybringen läßt, indem er sich durch seinen häßlichen zusammenziehenden und lange im Halse verbleibenden Geschmack leicht verräth: auch die gemeinen Leute von solchem nicht wissen, sondern nur auf die arsenicalia, als Ratten- und Fliegen-

Pul-

Pulver fallen. Deßwegen man unter so vielen Exempeln wenige finden wird von Vergiftungen, wozu etwas anders als arsenicalia gebraucht ist, weil dieses Gift sich unvermercket beybringen lässet, und daß dergleichen hier auch müsse gebrauchet seyn, weiset so wohl der Effect, als heftiges Brechen, grosse inflammation, atrocia tormina, erosiones, &c. als auch der billige Argwohn, so dahero geschöpfet wird, daß man bey der Inquisitin annoch eine Pflaume gefunden hat, woraus der Kern geschnitten gewesen, und worinne man Spuhren von Körnlein eines Pulvers angetroffen. Es wäre also die Sache erst billig weiter, so viel als möglich, zu untersuchen, was doch dieser Mann von giftiger Materie ausser dem Queckfilber möge bekommen haben. Im übrigen überlassen wir dem löblichen Schöppen-Stuhle zu judiciren, ob nicht die grosse Bosheit und Vorsatz der Frauen ihren Mann zu vergiften daraus genugsam hervorleuchte, daß sie selbst nicht in Abrede seyn kan, sie hätte es ihm deswegen eingegeben, daß es ihm Kneipen und Schmertzen verursachen solte, und daß sie ihm noch das Queckfilber im Truncke beygebracht hat, da er schon so miserabel gewesen, und heftiges Brechen und Reissen im Leibe hatte.

Casus VI.

Mors infantis recenter natis, non a plagis matri gravidæ inflictis, sed imaginatione, ira & terrore gravidæ orta.

Hoch-Edle 2c.

Denenselben überschicken wir hierbey verschlossen, die von uns verhandelte Inquisitions-Acta wider T. S. und dessen Sohn G. S. in puncto der an I. A. P. und dessen hochschwangere Frau auch Magd ausgeübten Schlägerey, und darauf erfolgten Tod des P. zur Welt gebohrnen Kindes mit gebührendem Ersuchen solche mit Zuziehung der Hochlöbl. Medicinischen Facultät ihres Ortes Collegialiter wohl zu erwägen, und uns Dero Rechtliches Gutachten, cum rationibus dubitandi & decidendi, nebst remittirung derer Acten auch diesem Schreiben selbst unter des Hochlöb. Schöppen-Stuhls Insiegel, daß daraus das Urtheil abgefasset, vor die Gebühr forderſamst zu eröffnen, auch mit der ersten Post, sofern das Gutachten nicht so bald ertheilet werden könnte, ohnschwer Nachricht zu geben, ob und wenn die Acta bey Ihnen eingelaufen. Wir verbleiben

Eur Hoch-Edlen

dat. den 26. Maji 1724.

D. W.
B. u. R. d. St. A.

B.

Die an E. Löbl. Schöppen-Stuhl hierselbst eingeschickten, und communicirten Acta, besagen, daß G. S. den 31. Martii a. c. hor. 7. vespertin. mit einem Schwengel, damit die Pferde ziehen, nicht nur den Chirurgum Pf. von hinten zu über beyde Arme geschlagen, daß der eine davon in Stücken gegangen zu seyn geschienen nach fol. 2. a.; sondern auch des Chirurgi Ehe-Frau ins Gesichte und die Nase gantz entzwey geschlagen, wovon sie gleich zur Erden gesuncken fol. 9. a, auch eine viertel-Stunde liegen blieben fol. 28. b; und von denen Umstehenden vor todt gehalten worden fol. 1. b: Gleichwie nun dieselbe hoch schwanger gewesen und fast keine Stunde mehr Zeit vor sich gehabt fol. 9. b. 10. a.; also habe sie den folgenden Tag nach empfangenem Schlage ein lebendiges Kind durch eine harte Geburt nach fol. 18. zur Welt gebohren, welches überall blau gewesen, über dem Kopfe einen grossen Strief, anbey auch eine tief eingedruckte Hirnschaale gehabt, und nicht ansaugen wollen fol. 7. a. b; sondern den 4ten Tag nach der Geburth verschieden fol. 15. Ob nun zwar der Chirurgus P. aussagen wollen, als ob G. S. unter angeführten Schlägerey seiner damals schwangeren Frauen mit einem Fuß in die Seiten getreten fol. 9. a; und daraus muthmassen wollen, als ob die bey der Besichtigung seines Kindes angemerckte stigmata cruenta in bregmate sinistro, die eingedruckte Hirnschale, die blaue coleur, welche an dem gantzen Leibe observiret worden, und der darauf erfolgte Todt daher verursachet worden; so haben dennoch nicht nur zwey Zeugen von diesem angegebenen Tritte fol. 28. b, fol. 32. a. nichts wissen wollen, sondern es habe auch der Rath- und Stadt-Physicus Herr S. dergleichen die beyden Regiments-Feldscheerer in ihren Sections berichten eines Theils der schweren Geburt fol. 18. andern Theils der Epilepsie des Kindes, welche sich mit Einschlagung der Daumen offenbahret, fol. 18. zuschreiben wollen.

C.

Dem zu K. P. Stadt-Gerichten wohlverordneten Herrn Stadt-Richter habe zur schuldigen Nachricht wegen des geschlagenen Chirurgi Pf. und dessen Ehe-Frau melden sollen, wie der Mann über heftige Schläge auf das Schulter-Blat und rechten Arm klaget, daß er selbigen gar nicht gebrauchen können und vermuthlich eine Splitterung des Knochens besorget wird, wie er auch über den lincken Arm und rechte Seiten klaget, welche daselbst gegebene Schläge aber ohne Sorgen seyn.

Die Frau hat circa radicem nasi nicht weit vom Auge lincker Seites einen Schlag bekommen, mit einer ziemlichen Wunde, und möchte wohl der Nasen Knorpel abgeschlagen seyn an der Seiten, welches bishero wegen der

Heft-

Heft-Pflaster und des Blutens noch nicht können recht untersuchet werden, klaget darneben über empfangene Schläge am Hintertheile des Kopfes und Tretens in der Seite; es sind aber alle benannte Contusiones ohne Besorgnisse und Lebens-Gefahr bey Mann und Frauen. Ob aber der fœtus ohne alle stigmata werde zur Welt gebohren werden, solches ist nicht zu determiniren (indem die Frau gravida und partui vicina sich befindet) vom Absterben der Frucht aber hat sich noch gar kein Zeichen hervorgethan, und kan also davon nichts gemeldet werden. Welches also Pflichtmäßig ad acta übergebn sollen.

A. den 1 April. 1724.

A. C. S.
p. t. Physic. ord.

D.

Bey Besichtigung des Pf. Kindes haben sich die vermutheten Merckmahle bey dem gestrig gebohrnen Kinde von denen Schlägen, so vorigen Tages die Mutter an den Backen Vorder- und Hinter-Kopf bekommen, befunden, indem das Kind an solchen Orten gebläuet und das Gehirn was eingebogen, woraus aber nichts tödtliches zu schliessen; wiewohl von internis man nicht urtheilen kan, ob daselbst ein geronnes Geblüt befindlich seyn möchte: das Kind ist sonst vollkommen, nur matt und kranck. Ein mehrers ist bis dato noch nicht zu schliessen. Welches auf Obrigkeitl. Ordonance melden sollen.

Den 2ten April. 1724.

A. C. S.
Phys. Ord.

E.

Nachdem Ein Edler Rath uns Endes benannten committiret der Section des Pf. Wochen-Kindes beyzuwohnen so haben wir uns dito Mittags nach 1 Uhr in dessen Haus verfüget, und in Gegenwart des Physici Ordinarii Herrn Rath S. von dem hierzu vereydeten Chirurgo Herrn I. W. G. welchem der hiesige Herr Regiments-Feldscheer vltro assistiret, die Section vornehmen lassen, da denn das Kind, so ein Knäblein der äusserl. Gestalt nach besehen, und dabey so viel angemercket wurde, daß dasselbe zwar überall vollkomen, auf dem Haupte aber gelblichte Flecke hatte, so waren auch die Nägel an denen Händen gantz rothbraun, und der Rücken über und über rother Couleur, wovon der Herr Physicus judicirete, daß es vom Jammer herkäme. Bey Eröffnung der Haut auf der Hirnschaale wurde etwas geronnenes Geblüte wahrgenommen, die Hirnschaale aber an sich unverletzet, und dabey præter consuetudinem, wie der Herr Physicus judicirte, sehr roth befunden; als dieselbe eröffnet wurde, drang so fort geronnenes Geblüt heraus, und meynete Physicus daß die vasa des Gehirnes etwas aufgeschwollen wären, so

vom Jammer entstehen könnte; so judicirte auch derselbe cum Chirurgis, daß ausserordentlich viel Wasser unter dem Gehirne wäre. Bey Eröffnung des Kindes Brust und Leibes fand man alle intestina gesund und gut, und daran nicht das geringste lædiret, und bewunderte der Herr Physicus cum Dominis Chirurgis die extraordinair grosse Leber und Miltz des Kindes, und hiermit wurde dieser actus geendiget, welches wir hierdurch pflichtmäßig berichten, und das übrige des Physici und des Chirurgi Relation überlassen wollen.

I. G. W. Senator.
A. D. D. Secret.

F.

Nachdem des Chirurgi Herrn Pf. Ehe-Frau den Freytag Abends als den 31ten Martii mit ihrem Nachbar sich gezancket, u. verschiedene Schläge am Hintertheile des Kopfes, im Gesichte, circa sinistram radicem nasi und daselbst cum vulnere nebst andern Schlägen bekommen, ist sie darauf den Sonnabend Abend als den 1 April nach einer harten Geburth eines Kindes genesen, und wäre das Kind mit gallichtem gelben Wasser oder Schlamm, der Kinder-Mutter Aussage nach, überzogen gewesen, hätte auch fast eine gantze Stunde noch kein Leben von sich gegeben, nach dessen Erhohlung aber nicht saugen können und wollen, adstantes Mulieres benebst der Säugerin berichten, es hätte die gantze Zeit Lebens nicht saugen können. Als nun zu des Kindes Besichtigung requiriret worden, so habe man befunden, daß es an einigen Orten, als an der lincken Backe, und lincken Bregmate gebläuet gewesen, wovon noch etwas den 4ten April bey der Section sich befunden, und wie verschieden, die Haut auch gelblicht gewesen. Ferner hat sich bey des Kindes Leben befunden, wie es keinen sonst gewöhnlichen Othem gehohlet, sondern solcher hat etwas convulsivisches angezeiget, als wenn das diaphragma convelliret würde, und ob ihm gleich ob convulsiones erst weniges zur Eröffnung adhibiret, so auch erfolget, und nachher ordinaria Antispasmodica, so hat doch das Ansagen dem Berichte nach nicht erfolgen wollen, sondern es ist den 4ten April Nachts um 1 Uhr gestorben. Da es nun nach dessen Absterben besichtiget worden eodem die, haben sich nicht allein die obgemeldeten stigmata äusserlich in bregmate sinistro und Backen ejusdem lateris befunden, sondern es ist auf dem Rücken, wie auch sonst hin und wieder schon braun gewesen, die Dämchens in die Hand gezogen, wie denn auch dem Berichte nach am Jammer es soll gestorben seyn. Nach Ablösung der Haut hat sich unter derselben in fine bregmatis oder mehr supra suturam coronalem & syncipur etwas geronnen Geblüt gefunden, doch mehr lincker seites, so e sinistra sutura coronali hervor zu quellen schiene. Nach Ablösung der Hirnschale aber wurde nichts præternatu-

rale

rale gefunden, weder in meningibus, noch in cerebro, cerebello & ventriculis eorum. Medius & infimus venter verhielten sich gantz natürlich quoad omnia viscera, und war der Magen leer. Sonsten war das Kind gantz vollkommen, und will die Mutter partum 14 Tage zu frühe gekommen angeben. Wenn man nun die Ursache des Todes determiniren soll, so ist dieses Kind an der Epilepsie gestorben, ob maternum terrorem & excandescentiam, per quem impetuosior inordinatus spirituum motus a matre in fœtum concitatus fuit, & inde tam sangvinis extravasatio circa coronalem, & spasmodica respiratio originem traxit. Und sind also die gegebene Schläge Caussæ occasionales motuum irregularium maternorum Spirituum ad fœtum continuantium & subsequentis epilepsiæ & inde exortæ necis. So auf Erfordern von E. Hoch-Edlen Magistrat attestiren sollen.

den 4ten April.
1724.

A. C. S.
phys. ord.

G.

Nachdem wir Regiments-Feldscher bey dem Hochlöbl. P. G. Regiment zu Pferde, L. C. L. als erbetener Beystand vom Chirurgo Herrn P. und I. W. G. als vereydeter Chirurgus von E. Hoch-Edlen-Rath hierselbst, nebst Beyfügung einiger Herren Raths deputirten, und dem Stadt-Physico, Herrn Rath S. deß Herrn Pf. am 4ten April die Nacht um 1 Uhr sein verstorbenes Kind auf Befehl des hiesigen Magistrats visitiren & seciren müssen, wovon nemlich das Kind gestorben, und ob der Tod von einer Gewaltsamkeit entstanden, oder nicht; so attestiren wir unser Pflicht gemäß zur Steuer der Wahrheit, daß nachdem wir uns nebst obangeführten Personen heute in des Herrn Pf. sein Haus verfüget, so haben wir befunden, daß erwähntes Kind von Gliedmassen vollkommen, auch der Leib, Kopf und Hände, doch aber bläulicht gewesen, welches ohnstreitig von der Epilepsie hergerühret. Und da der erste Schnitt quer über den Kopf geschehen, so ist wahrgenommen, daß zwischen der Haut und dem Cranio Geblüt heraus gegangen; Nach Ablösung aber der Theilen vom Kopfe hat sich befunden, daß das pericranium mit extravasirtem Blut etwas angefüllet gewesen, welches auf der Haut inwendig auf dem pericranio von dem coagulirten Blut mit zu sehen gewesen. Sonsten die übrigen Theile des Hauptes waren überall in gutem Stande. Daher man nicht eigentlich sagen kan, ob der Todt von der alteration der Mutter, oder von dem Schlage entstanden; denn es könte solches nicht allein die harte Geburt der Mutter, als auch die andern ohngewöhnlichen Zufälle dem schwangern Weibe verursachet haben, auch der Epilepsie, als welcher man den Tod des Kindes schuld geben könte, solches zu effectuiren ver-

vermögend. Ja es kan auch das extravasirte Geblüt zwischen dem Cranio und der Haut, welches Geblüt dann, der Mutter Aussage nach, durch den Rückfall zur Erden verursachet worden, etwas beygetragen haben; Weil folglich nicht kan geurtheilet werden, welche Ursache den Todt des Kindes solte erreget haben; welche Epilepsie auch bey gesunden und unangefochtenen Leuten ohne darzu gegebene Ursache gar leichte entstehen kan. Uhrkundlich vorstehendes Attest von uns eigenhändig unterschrieben worden.

A. den 4ten Aprill 1724.

I. W. G.
R. C. L.

In Rechten gegründete Defension G. S. Inquisitens/ in puncto wegen eines an I. A. P. Ehe-Fraue unvermutheten begangenen Schlages.

Zum hiesigen löblichen Stadt-Regiment Hoch-Verordnete Herren Bürgemeistere Stadtrichter und Rathmänne Hoch- und Wohl-Edle, Wohl-Ehrenveste, Groß-Achtbahre, Hoch- und Wohl-Gelahrte auch Hoch- und Wohl-Weise Herren,

Großgünstig hochgeneigte Herren,

Denenselben dancket zuvorderst Inquisite gehorsamst, daß ihme eine Defension zu Ausführunge seiner Unschuld hat wollen verstattet werden; ob er nun wohl præsumtionem pro innocentia generalem vor sich setzen könte, gestalten er von einem wohl benahmten Geschlechte entsprossen auch sein Leben und Wandel dergestalt beschaffen, wie der Denunciante Pf. samt seiner Frau selbsten nicht abredig seyn könten, daß er niemals an dergleichen Zänckereyen, oder daß er iemals mit solchen wäre beschuldiget worden, Gefallen getragen, sondern vielmehr dieserhalb Inquisiten wegen seiner Unschuld bedauret; so wolte er solche der gantzen Stadt überlassen haben, welche ihme allezeit auf Verlangen attestiren würden, daß er niemals an dergleichen Theil genommen, noch weniger von ihm nicht gehöret solche affairen gethan zu haben; daher er nöthig zu seyn erachtet, näher ad scopum zu treten und seine Unschuld zu zeigen. Denn 1) müste examiniret werden, ob der processus inquisitorius legitimo modo geführet, und ob 2) das begangene factum so viel involvirete, daß er gleich einem Mörder und grösten Ubelthäter in schwere Eisen wäre zu fesseln gewesen, fürnemlich da keine pœna corporis afflictiva bey so bewandten Umständen Platz finden mag; sondern vielmehr da-

davon zu absolviren gewesen. Ad Imum wäre bey wohlbestalten Gerichten nicht gebräuchlich, daß so fort auf des Denunciantens blosses Angeben der Denunciate bey dem Kopfe genommen und diesem, ohne zu untersuchen, ob Denunciate einige Schuld daran habe oder nicht, ein kostbarer processus inquisitorius formiret werde, sonderlich wenn Vater und Vaters Bruder mit ihren bereitesten pro inquisito caution gestellet, und Dn. Medicus fol. 12. attestiret hat, daß keine Lebens-Gefahr verhanden; so wäre auch aus denen dißfalls ergangenen Acten offenbar, wie gedachter Pf. nebst seiner Frau in diesen Streit mit impliciret, hauptsächlich α) wenn Pf. aus dem Hause gelaufen kommen, als Inquisitens Vater dessen Magd geschlagen, und ihn bey dem Kopfe gekriegt, sich mit einander gebalget, da Inquisite erstlich darzu gekommen und seinen Vater assistiret vid. test. deposit. summ. fol. 30. *a* & *b* etiam inquisiti resp. ad art. inquis. 35. fol. 63. β) Hat die Pf. ihre Magd von welcher aller Streit hergekommen, zugehetzet und sie heftiger angereitzet mit Schelt-Worten zu continuiren, vid. test. depos. summ. fol. 45. 58. *a* fol. 52. *a* 50. *a* & 57. *b* Darbey dieselbe sich sehr gefreuet und gelachet vid. fol. 30. *a* γ) Daß erwehnter Pf. vor sich und seine Fraue geklaget und actionem angestellet vid. ejusd. denunciat. fol. 8. & seqq. mithin nicht abzusehn, warum sie nicht pro sociis & complicibus delicti zu halten gewesen, und daß diese nicht eben dergleichen Tractament als Inquisite zu geniessen haben solten, da es notorisch, daß sowol Actor quam reus paria jura haben, zumalen hier der processus inquisitorius angestellet worden, allwo der Iudex ex officio wäre verbunden gewesen, alle Umstände wohl zu untersuchen, ja wenn des Inquisitens Schwestern ihre Aussage fol. 48. seqq. angesehen werden, so sind dieselbigen nicht einmal befragt worden, wie es mit der Schlägerey wäre zugegangen, sondern werden dargegen gefragt, wo der Stock geblieben, da ihr Bruder mit geschlagen; hier hätten sollen die Umstände von der Schlägerey gefraget werden, zumaln ad probandam legitimam defensionem testes adhiberi possunt pater pro filio frater pro fratre &c. Hippol. Riminaldus Consil. 217. Lib. 2. accedit, wie sich Pf. samt seiner Frau dadurch sehr verdächtig gemacht, wenn sie unter dem blossen Vorwand, als wäre die Magd davon gelaufen, welche sie nicht wenig graviret, test. depos. test. fol. 45. 50. 51. 52. & 58. dimittiret, da denn eben diese mit Steck-Briefen hätte verfolget auch allenfalls der Pf. samt der Frau mit dem purgatorio beleget werden sollen, denn daß davon ein altum silentium wäre, hieraus würde sich vollenkommen zu Tage geleget haben, daß die Pf. pro autore rixæ zu halten sey, uneingedenck anderer Umstände, welche künftige Herren Urthels-Fasser gar leicht ermessen

werden, ein folglich die Complices allerdinges zur Rede und Antwort billig hätten sollen gezogen werden, wo nicht eine nullität und ein defect circa merita causæ quæque inquisito prodesse possunt sich vorstellen solten. Diesem aber ungeachtet, wenn solches nicht solte attendiret werden, so ergiebt sich des Inquisitens Unschuld satsam zu Tage, wie er keine Gelegenheit zu dem unvermutheten Schlag gegeben, noch weniger was auf Inquisiten dieserhalb könne gebracht werden, daß er Ursache an des verstorbenen Pf. Kinde seyn solte; ob nun wohl Inquisite juxta art. inqu. 45. fol. 64. nicht läugnen könne den Schlag der Pf. gegeben zu haben, welchen testes in ihren summarischen Aussagen fol. 28. *a* & fol. 31. *a* & *b* bekräftigen, so hätte er doch diesen Schlag nicht aus Vorsatz gethan, sondern wäre ihm ex improviso geschehen, ohne die Pf. damit zu schlagen, denn wäre die Pf. juxta testis summar. deposit. fol. 31. nicht in Schlag gefallen und fein im Hause geblieben, so wäre dieses Wunder daraus nicht entstanden, welches ihre eigene Schuld, jam vero illius culpa inquisito nocere non debet. l. 22. ff. de Neg. gest. l. 33. §. 1. C. de in offic. test. gestalten Inquisite gantz consterniret gewesen, als er von seinen Schwestern die übele Botschaft gehöret, wie nemlich die Magd auf ihrer Frauen Geheiß und Zuhetzen dieselbe so greulich auf öffentlicher Strasse abgemahlet, ja noch bestürtzter geworden, da sein Vater des Pf. Magd zur Rede setzen wollen, Pf. ihn angefallen, sich mit seinem Vater herumgebalget, juxta test. deposit. fol. 31. *a* & *b* & juxta libellum injur. fol. 8. *b* in verbis. Da denn Denunciat G. S. von hinten zu gekommen &c. mithin der natürliche Trieb zu seinem Vater den Inquisiten solcher Gestalt in Eifer gesetzet, daß er unmöglich unterlassen können seinen Vater zu assistiren, wenn Pf. als ein robuster und ohne dem sehr zänckischer Mann, wie die vielfältigen processe und darüber ergangene Acta des mehrern zeigen, seinen alten schwachen Vater unter sich und bey den Haaren gehabt, nam licitum est maxime consanguineos veluti parentes, liberos, fratres, conjuges, in periculo constitutos, defendere, hinc quendam Antonium Persicum, qui ut auxiliaretur fratri suo, interfecerat alium cum eo rixantem anno 1548. Mens 9br. fuisse absolutum. Iul. Clar. Lib. 5. Sent. §. homicidium n. 27. Und weiln er solcher gestalt durch die Schlägerey, gestalten Inquisit vorher mit keinem erst zu thun gehabt, Pf. auch besser gethan daß er wäre zu Hause geblieben, und die Sache rechtlicher Art nach gesucht, als zu solchem Ubel gelangen zu lassen, welches offenbar zeigen will, daß sie darauf gelauret und allen Anlaß und Zunder zu diesem Unglücke zugeschoben, gleichsam provociret worden, so ist ihme unmöglich gewesen, daß er Stateram in Händen haben können, ut possit dare ictus & vulnera ad men-

mensuram. Alexand. in Cons. 79. & Cons. 119. vol. 7. Zumaln der Pf. nicht gebührt als sie gewust, daß sie schwanger gewesen, zwischen die Schlägerey sich zu machen und davon Theil zu nehmen, denn daß dieser Schlag ohne des Inquisiten intention geschehen sey, ergiebt sich klärlich aus des einen Zeugen summarischen Aussage fol. 31. wenn dieser sagt: Als Inquisite in Aushalten gewesen, wäre Pf. auf die Seite gesprungen und sey eben seine Frau dazu gekommen, welche sodann den Schlag bekommen und gleich nieder gefallen, casum vero nemo præstat, & casus fortuiti nemini imputantur nec veniunt in considerationem. Barbes axim. 1. Wilhelm Anton de Freudenberg de Rescr. mor. C. 21. n. 5. ihre Culpa aber erscheinet daraus, daß sie, weil sie zugleich Autor rixæ sey, hätte können zu Hause bleiben, ideoque culpa suum teneat autorem, ja was gebraucht man hier weiter von zu sagen, der Pf. und seine Fraue leben noch und ist keiner davon umgekommen, ungeachtet viele Aufhebens gemacht worden, und zwarten zu dem Ende, um unschuldigen Inquisiten nicht nur in Schimpf und Kosten zu stürtzen, sondern sich daran vielmehr zu ergötzen und ihr rachgieriges Gemüthe zu stillen, welches Inquisite GOtt anheim stellen müste; allein hier käme nun hauptsächlich auf an, ob Inquisite an der Pf. ihrem bis in den 4ten Tag gelebeten und an eben dem Tage gestorbenen Kinde Schuld habe, hierbey müssen nun vor allen Dingen des Herrn Medici seine abgestatteten 3 Berichte examiniret werden, ob dieselbe ein Harmonie sowol unter sich selbsten als auch mit denen Acten hätten, der erste Bericht vom 1 April an. cur. saget: 1) Er habe bey der Pf. Frau circa radicem nasi nicht weit vom Auge einen Schlag befunden mit einer ziemlichen Wunden, weiter hätte er nichts angetroffen, ausser daß er saget, wie die Frau ohne Besorgniß und Lebens-Gefahr wäre; hingegen in dem letzten Bericht vom 5 April raisoniret er von vielen Schlagen, welches falsch und schnurstracks wider den erstern Bericht läuft, ja auch denen Acten nicht conform, denn die Zeugen sagen doch unanimiter fol. 28. & 31. & seqq. aus, wie es nur ein Schlag gewesen, und als Inquisite gesehen die Frau zur Erden gefallen, sey er zurück gegangen, daher Inquisiten sehr fremde vorkommt, wenn der Herr Stadt-Physicus in angezogenem Bericht von facto melden will, worzu er doch nicht gesetzet, sondern pure sein officium bey der Section dahin geht, daß er davon berichte, was sich dabey gefunden, es wäre dann, weil Pf. ein Stadt-Chirurgus und einer dem andern öfters die Hand bieten müste, daß sich der Herr Stadt-Physicus die Mühe nehmen wollen das factum mit Umständen denen Acten contrair zu erzehlen, worinnen man ihm das plaisir gönnen müste. 2) Ist in dem Berichte fol. 14. daß das Gehirn (oder vermuthlich die

Hirnschale, so verschoben, und womit Pf. als Vater selbsten fol. 76. übereinkommt) eingebogen befunden worden, woraus aber nichts tödtliches zu schliessen wäre, denn von Internis könte er nicht judiciren, ob darinnen geronnen Geblüte wäre oder nicht, hingegen in dem letzteren Bericht fol. 18. gedenckt er hievon nicht ein Wort, sondern ist ihm vielmehr 3) darin selbsten contrair, wenn er setzet daß supra suturam coronalem & sincipur, womit der Herren Raths-Deputirten, als der Herren Chirurgorum ihre relation fol. 19. übereinkommt etwas geronnen Geblüthe gefunden, und gleich darauf saget es hätte das extravasirete oder geronnene Geblüthe e sinistra sutura coronali hervor zu quellen geschienen, und endlich sagt er nach Ablösung der Hirnschale wäre nichts præternaturale angemerckt, weder in meningibus noch cerebro, cerebello & ventriculis eorum, wie folget dieses die meninges cerebrum, cerebellum & ventriculi eorum sollen alle gut und vollenkommen gewesen seyn, womit der Chirurgorum ihr Bericht übereinkommt fol. 19. *b* und dennoch soll geschienen haben mehr Geblüthe e sinistra sutura coronali hervor zu quellen, denn wenn hieraus Geblüthe gequollen, so folget unwidertreiblich, wie es falsch seyn müsse, daß bey Ablösunge der Hirnschale nichts præternaturale angemerckt worden und daß meninges müssen gut gewesen seyn, denn wenn diese gut seyn, so kan auch daraus kein geronnen Geblüthe hervor gequollen seyn. 4) Ist dieser des Physici Bericht auch e diametro der Raths Deputireten ihrem Bericht contrair, denn in diesem steht fol. 7. *b* daß die Hirnschale unverletzt und als dieselbe eröffnet worden, wäre sofort geronnen Geblüthe heraus gedrungen und hätte Physicus gemeynet, die vasa des Gehirns wären etwas aufgeschwollen; in jenem Berichte aber, will Physicus von dem herausgedrungenen Geblüthe nach Eröffnunge der Hirnschalen nichts wissen, ja er bezeugt vielmehr, daß alles in gutem Stande gewesen. 5) Steht in Raths-Deputireten Berichte, daß aufserordentliches Wasser sich unter dem Gehirne befunden, in des Physici seinem nicht ein jota; was ist hiebey nun zu glauben, könne Inquisite nicht errathen; so giebt endlich Physicus 6) sein judicium und meynet, das Kind wäre an der Epilepsia gestorben, so nichts ungewöhnliches, daß die meisten Kinder ex causa naturali hieran sterben, daher wird dieser Morbus, weiln er denen Kindern præ adultis ob teneriorem & laxiorem fibrarum cerebri compagem familiaris ist, von dem Hippocrate Morbus puerilis genandt, und meynet also, es wäre die Epilesia ob maternum terrorem & excandescentiam, welche durch den Schlag verursacht worden, entstanden, dieses scheinet aber sehr weit geholet seyn, daß durch die commotion der Frauen die Epilepsie in fœtum solte redundiret und darauf der Tod erfolget seyn, und daher der

Schlag,

Schlag, welcher doch pure in das Gesichte geschehen, auch das Kind schon vermuthlich im Leibe gewendet gewesen, weiln sie sofort den andern Tag niedergekommen, pro causa occasionali mortis solte gehalten werden; Inquisite hielte 7) vielmehr davor, weiln Physicus in seinem Bericht fol. 8. gesetzet, daß die Pf. Frau nach einer harten Geburth niedergekommen und nach derselben sofort wahrgenommen worden, wie eine depressio calvariæ bey dem Kinde vorhanden gewesen, juxta testimonium Physici fol. 14. Wie auch nach des Pf. selbst eigen Geständnisse fol. 7. *b* und hernach als das Kind den vierten Tag gestorben, bey der Section die Extravasatio sanguinis sub calvaria circa suturam coronalem Inhalts Berichts fol. 8. ex improviso an dem Kinde sich befunden, auch bey dieser schweren Geburth eine commotio oder contorsio tubulorum cerebri adhuc tenerrimi, quam nulla oculorum acies etiam in sectione discernere potest sich leichte begeben haben, daß dem fœtui bey dieser schweren Geburth, weiln das Kind sehr vollkommen, sonderlich propter magnitudinem capitis singularem aliarumque partium juxta testim. Chirurgor. fol. 19. *b* grosse Gewalt geschehen seyn müste, denn bekant ist, wie diese introcessio calvariæ cerebro ac membranis comprimendo, welche ohnfehlbar bey dieser harten Geburth durch der Kinder-Mutter ihre Unvorsichtigkeit geschehen ist, Gewalt anthun, oder doch zum wenigsten motum sanguinis & Spirituum plus minus evidenter turbiren und extravasatio cruoris etiam minor graviora symptomata erregen und wider Vermuthen tödten kan, so erhellet vielmehr daraus das contrarium, daß diese depressio calvariæ und extravasatio cruoris causæ occasionales, irritantes atque nervos afficientes gewesen seyn, daher dieser morbus epilepticus entstanden und also den Tod verursacht, nicht aber der an der Mutter ex improviso gegebene Schlag, nec obstat, wenn vom Herrn Physico ex auditu adstantium mulierum will vorgegeben werden, so sich doch gantz anderst verhält, daß das Kind nicht habe saugen können, solches will auch nicht ausmachen, daß das Kind daran solte verstorben seyn, welches öfters bey andern Kindern, cum interdum linguæ frænum nimis adstrictam teneat linguam, geschiehet, ja es trägt sich auch öfters zu, daß wenn die Frucht bey harter Geburth so matt worden, sie sodenn unvermögend anzusaugen, nec porro obstat, wenn das Kind mit vielem Unflath und Schlam umgeben, denn diese Ingluvies zeiget vielmehr von der Mutter eine Gefreßigkeit an, welches sich bey dem Kinde in der That gefunden, wenn von denen Chirurgis das Kind an allen Gliedmassen sehr starck befunden worden, & tunc præsumitur, quod hinc orta sit epilepsia; und endlich so hätten hierbey billig mehr medici, indem man selbige hier haben kan, sollen adhibiret werden.

vid. Carpz. Crim. qu. 26. n. 35. nicht zu gedencken der quæstion, ob einem medico, oder chirurgo mehr zu glauben sey vid. Aldobrandinum Mascardum de Probat. Concl. 1175. Kayser. p. 106. prax. crim. ibique in Cumulo cit. qui pro fide chirurgi quæstionem deciderunt, ja es wird statuiret, daß denen Medicis und Chirurgis, die vulneratam personam in der Cure haben, und davon Bericht abstatten müssen, gar nicht geglaubet wird. vid. Bohnii tractat. de renunciatione vulnerum Sect. 1. cap. 1. pag. mihi 9. ex hisce deductis will lethalitas vulneris weder an der Mutter, welche ietzo vollkommen gesund, noch weniger an dem Kinde erzwungen werden, indem wir schon supra bemerckt, daß die extravasatio externa gar nichts tödliches anzeiget, sondern vielmehr wegen Stärcke des Kindes durch einen unvorsichtigen Grif der Hebamme entstanden, einfolglich nicht einmal pro delicto casuali zu achten, ja aus angeführtem offenbar erhellen will, weiln keine lethalität darbey befunden worden, daß Inquisiten das höchste Unrecht geschehen sey, ihn auf die 8 Wochen in squalore carceris an Ketten und Banden liegen zu lassen, und daher, da sich des Inquisitens Vater und dessen Bruder zur Caution nachmals offeriret, ja allbereit fol. 1. geleistet, billig der unschuldige Inquisite auf freyen Fuß hätte sollen gestellet werden, zumalen da Physicus fol. 12. attestiret, daß keine Lebens-Gefahr vorhanden, auch hiebey weder lata noch levis oder levissima culpa vorhanden, nach welcher in denen Rechten der Grad der Strafe determiniret werden könte, nam lata culpa mitius punitur dolo citra mortem, & rursus levis mitius lata absque ulla corporis, aut exilii pœna. Honded. 1. Cons. 94. n. 15. 16. & 17. & itidem levissima mitius levi Cæpoll. 3. Cons. 33. n. 14. & seqq. Nun siehet man des Inquisitens seinen Fehler an, so ist nichts anders denn ein Casuale delictum, daß er nemlich die Mutter mit einem Schlage getroffen, aber nicht zu halten, daß das Kind hierdurch solte crepiret seyn, und solches ist entstanden, daß er seinen alten Vater habe beystehen wollen, welches nimmermehr bey so gestalten Sachen einige Leibes-Strafe nach sich ziehen könne, vornehmlich da er so viel Wochen in Ketten und Banden überdiß unschuldig liegen müssen, und also ohnedem propter diutinam rei in carceribus detentionem pœna mitigiret wird. Carpz. qu. 149. n. 43 & seqq. sondern vielmehr wegen seiner Unschuld zu absolviren als zu condemniren. Als will E. Hoch- und Wohl-Edler Rath wie auch die künftigen Herren Urthelsfasser, mich von dieser Inquisition zu absolviren, oder so ich wider Verhoffen ja noch strafbar, mit einer geringen Geld-Busse zu belegen, gantz gehorsamst gebethen und zu

dem

dem Ende submittiret haben, Desuper Implorando prænobile Dn. Iud. officium decentissime.

Ew. Hoch- und Wohl-Edlen

A. gehorsamster
den 21ten Maji 1724. G. S.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von dem löbl. Schöppenstuhl allhier die Acta Iudicialia G. S. und dessen Vater betreffend unserer Facultät zugesendet worden, unser gegründetes Iudicium und Meynung, von was vor Ursache der Tod des Kindes des Chirurgi Pf. Ehefrau, die von G. S. geschlagen worden, dependire: so haben wir insgesamt die Acta fleißig durchlesen und collegialiter erwogen, und ist der Casus dieser:

Es ist den 31 Martii a. c. gegen Abend zwischen dem Chirurgo Pf. und T. S. einem Kramer eine Schlägerey, dazu G. S. des letzten Sohn auch gekommen, entstanden; als dieses des Chirurgi Ehe-Frau, die hoch schwanger gewesen, gesehen, läuft sie zu, und will ihren Mann ins Haus ziehen, bekommt aber von G. S. mit einem starcken Prügel, oder wie denunciiret worden, mit einem Schwengel einen Schlag ins Gesicht, also, daß sie nach fol. 14. *b* nicht weit von dem lincken Auge in der Länge an der Nasen herunter verwundet und sogleich zu Boden gefallen. Den 1ten April kam des Nachts die Frau nach einer harten Geburth mit einem sehr schwachen Kinde nieder, welches nach fol. 7. des Mannes denunciation eine grosse Striefe über den Kopf hatte, und die Hirnschale tief eingedruckt gewesen. Der Stadt-Physicus aber besichtete das Kind, und berichtete, daß die Merckmale von den Schlägen, so die Mutter vorigen Tages an den Backen, Forder- und Hinder-Kopf bekommen, an dem Kinde erschienen, indem dasselbe an solchen Orten gantz blau gewesen, und das Gehirn, oder vielmehr Hirnschale etwas eingebogen. Das Kind wäre vollkommen gewesen, hätte aber nicht wollen ansaugen, und wäre nach der Wehmutter Bericht, da es an die Welt gekommen, mit gallichten Schleim überzogen gewesen, hätte auch fast in einer Stunde kein Leben von sich gegeben, ungewöhnlichen Odem geholet, und sey endlich den 4ten April des Nachts um 1 Uhr gestorben. Bey der Section hat sich befunden nach des Medici Bericht, daß an bregmate sinistro und Backen lateris obgemeldte stigmata sich gezeiget, auch ist das Kind auf dem Rücken und hin und wieder braun-roth, und die Däumchen in die Hand gezogen gewesen. Nach Ablösung der Haut

hat

hat sich unter derselben, absonderlich in fine bregmatis oder mehr supra suturam coronalem und syncipuc geronnen Geblůt funden, welches auch aus dieser sutura sinistri lateris herausgequollen. Nach Abnehmung des Cranii ist nichts præter naturale angemercket worden, weder in meningibus, cerebro, cerebello & ipsis cerebri ventriculis, noch auch in medio & infimo ventre. Nun kőnnen wir zwar nicht ungemeldet lassen, daß das Protocoll der Deputirten vom Magistrat, und der Sections-Bericht des Medici und Chirurgi, sonderlich was die depressionem cranii & cerebri betrifft, sehr differente relationes in sich halten, doch aber darinnen übereinstimmen, daß die internæ partes illæsæ gewesen, äusserlich aber in sinistro latere capitis unter der Haut und pericranio etwas geronnen Geblüt gefunden worden. Diesemnach entstehet die Frage:

Ob der Tod des Kindes, welches den dritten Tag nach der Geburt gestorben, von der *Læsion* und Schlägen die der Mutter zugefüget worden, herrühre, oder doch dadurch befördert worden?

Bevorab da das Kind äusserlich an der lincken Seiten des Kopfes suggillationes gehabt, und unter der Haut und pericranio geronnen Geblüt gefunden worden; über dieses der Leib extraordinarie mit gelbem Schleim angefüllet, am Rücken und hin und wieder braun-roth ausgesehen; im Anfange eine Stunde kein Leben spühren lassen, schlimm respiriret, gestorben, und die Daumen nach dem Tode in Händen gehabt. Man kan hieraus wol judiciren, daß an dem Kinde äusserlich eine violence geschehen, weil es starcke blaue Flecken im Gesichte und geronnen Geblüt an der lincken Seite des Hauptes gehabt. Allein weil 1) in Actis nicht erwiesen, daß der Frau äusserlich Gewalt am Unter Leibe geschehen, und dasjenige was fol. 9. denunciiret, als wenn die Frau in die Seite getreten worden wäre, nicht bestärcket und erwiesen worden fol. 28. 32, 2) Gar grosse Gewalt der Mutter zugefüget werden müssen, wenn ein Kind in utero beschädiget werden soll von äusserlichen Schlägen, weil durch die starcken integumenta, Haut, Fett, musculos und uterum die læsio penetriren muß, also daß diese partes nothwendig davon auch gar sehr müssen afficiret werden, und sich wenigstens eine suggillation dabey äussern. 3) Das Kind im Mutterleibe keinen solchen situm hat, daß von einem äusserlichen Schlag auf den Leib das Gesicht könte beschädiget werden, so halten wir davor, daß vermöge der starcken und heftigen impression und Einbildungs-Kraft der Mutter von diesem Schlag und Schrecken, der damit verknüpfet, wie auch Entsetzen, das Kind an eben demselben Ort, wo die Mutter äusserlich solche Læsion erlitten, diese Stigmata bekommen. Denn ob zwar die grosse Gewalt, welche die impression

der

der Mutter in fœtum hat, mit den Sinnen und Vernunft nicht wohl begriffen werden mag, so ist doch solche in der Erfahrung und durch unzehlige Exempel fest gegründet, daß man, wenn die Mutter unter der Schwangerschaft an einem Orte lædiret wird, und sich plötzlich entsetzet, nach der Geburt an dem Kinde an eben demselben Ort dergleichen læsion wahrnimmt. Und haben wir vor 20. Jahren einen notablen Casum, an einer annoch lebenden vornehmen Frau gehabt, welche 3. Wochen vor der Geburt einige Stuffen von der Treppe hinunter gefallen, und an dem Rücken wie gerutschet, also, daß sie an den vertebris lumborum etwas wund worden. Als das Kind zur Welt gebohren, fand sich circa primam vertebram lumbarem, ein bräunlicher Beutel eines grossen Apfels groß, der nach und nach zunahm. Das Kind lebte 4 Wochen, und als der Beutel nachgehends abgeschnitten worden, lief schleimige und blutige Materie heraus, und man fand, daß die erste vertebra lumbaris so starck in interiora abdominis gedrucket worden, daß die cavitas spinæ dorsi sich geöfnet, und man mit einem stilo in demselben bis ad cervicem hinauf fahren können; welche grosse Beschädigung des Kindes nimmermehr von dem Fall der Mutter hat können hergeleitet werden, weil ex anatomicis bekannt, daß der uterus über dem gantzen volumine intestinorum matris lieget, und äusserlich mit so vielen ossibus & musculis in dorso defendiret ist. Daß aber das Kind so bald nach der Geburt gestorben, wie es scheinet, an convulsionibus und epilepsie, so halten wir dafür, daß solches dem heftigen Schrecken und Alteration allem Ansehen nach zuzuschreiben sey; indem mehr als zu wohl bekannt, daß durch Schrecken der Mutter ein Kind die epilepsie in Mutterleibe bekommen und mit auf die Welt bringen kan, wie davon Exempel zu finden in A. N. C. Dec. II. an. 17. obs. 15. und dergleichen mehr. Daß dieses denen Principiis gemäß ꝛc. H. den 12. Jun. 1724.

Casus VII.

Patricidium per Arsenici albi a filia factam oblationem.

Nachdem einige Acta inquisitionalia in puncto inculpati veneficii, welches eine Tochter an ihrem Vater Sempronio soll verübet haben, uns zugesendet worden, um hierüber unser in der Medicin gegründetes Judicium und Gutachten zu ertheilen, ob nemlich Sempronius von einem Gifte oder an einer Kranckheit verstorben, so haben wir den gantzen Casum mit allen Umständen aus den zugesendeten Actis collegialiter wohl und reiflich überleget, er-

erwogen, und befinden demnach eine starcke Suspicion, daß der Sempronius mehr durch ein Gift, und zwar allem Vermuthen nach durch das arsenicum album, oder das so genannte Mäuse- und Ratten-Pulver, als durch eine Kranckheit ums Leben gekommen, und zwar aus beygefügten Raisonen und Gründen, welche aus folgendem Casu gar deutlich erhellen: Ein Mann von 56. Jahren, von Natur etwas empfindlich und jachzornig, der niemals, wie aus denen Actis zu ersehen, ein sonderlicher valetudinarius, noch harten und schweren Zufällen unterworffen gewesen, sondern nur bisweilen von Blähungen und Säure im Magen, incommodiret worden. Dahero er auch zu Dämpfung der Säure von dem Medico nur einige absorbirende Pulver nebst dem cremore tartari bisweilen gebraucht. Im übrigen ist Sempronius vigureus, gesund und munter gewesen, hat seine gute Mahlzeit gethan, und seines Herrn Geschäfte ungehindert verrichtet, auch den Tag vor seinem Tode gegessen, über nichts geklaget, und ist des Morgens früh um 4 Uhr den 3ten Oct. 1719. aufgestanden, mit der Intention in Herrschaftlichen Affairen 4 Stunden auszureiten, ob gleich das Wetter feucht und regenicht gewesen. Nachdem er aber aufgestanden, und ehe er sich zu Pferde gesetzet, welches um 4 Uhr geschehen, hat ihm seine Tochter eine Choccolade præsentiret, die in Milch gekocht, und mit Zimmet præpariret gewesen, davon er 3 bis 4 Tassen getruncken. Nicht lange darauf ist er zu Pferde gesessen, hat sich aber gleich angefangen zu beklagen, daß ihm auf die Choccolade übel wäre, und sein Magen solche nicht wohl vertragen könte. Gegen 7 Uhr früh kömmt er wieder zurück, klaget über grosse Schwachheit, kan nicht alleine gehen, siehet als ein todter Mensch aus, und als er vom Pferde gebracht und geführet wird, bekömmt er starcke vomitus, und verlanget, daß man ihn alsobald ins Bette bringen möge. Hierauf hat er etliche mahl mit grosser Force viel Schleim, Galle, und grünliche Materie weggebrochen, dabey aber immer über Angst Weh, und Ubelseyn geklaget, und sonderlich auf den Magen gezeiget, da es fest sässe und er Angst empfände. Nebst dem Brechen hat er öffters zu Stuhle gehen müssen, und geklaget, daß es ihm im Leibe heftig reisse und schneide. Uberdem ist er an Händen und Füssen gantz kalt gewesen, hat auch einen kalten Schweiß im Gesichte bekommen, einen Eckel vor allen Speisen gehabt, und nichts zu sich nehmen wollen, hat wenig geredet, und nur über Angst geklaget, auch das hochwürdige Abendmahl verlanget. Mittags etwa 2 Stunden vor seinem Tode hat der Balbier den Puls so schwach befunden, daß er ihm kaum fühlen können. Kurtz vor dem Tode hat er einen singultum bekommen und das Hertz und Magen sich sehr starck erhoben. Hierauf haben sich Convulsiones gezeiget, indem er die Knie sehr beweget, so daß der Balbier solche

che halten und niederdrücken müssen. Nicht lange vor seinem Tode ist er gantz feuricht im Gesichte worden, die Sprache vergangen, und ist endlich nach 2 Uhr verschieden, also, daß von der eingenommenen Choccolade an, bis an den Tod etwa 9 Stunden passiret. Nach dem Tode hat man keine sonderliche Geschwulst oder Aufschwellung des Unterleibes verspühret, ohne daß die Nägel an Fingern blau gewesen, und einige blaue Striche vom Halse bis auf die Achsel sich gezeiget, auf der Brust aber und lincken Seiten hie und da kleine Düppelgen, wie Nadel-Knöpfe groß zu sehen gewesen, im Gesichte aber hat er ausgesehen als wann er lebte.

Dieweil nun der Cörper, wie sonst in dergleichen Fällen, da eine suspicio dati veneni vorhanden gebräuchlich, nicht seciret worden, indem man nach Verfliessung ziemlicher Zeit, da derselbe schon begraben und in Fäulniß gerathen, erst auf die Gedancken und Argwohn gekommen, daß dem defuncto ein Gift beygebracht worden: so entstehet nunmehro die Frage, ob auch ohne geschehene Section man aus gegenwärtiger Sache und derselben Umstände urtheilen könne, daß Sempronius durch Gift oder durch eine Kranckheit so geschwind ums Leben gekommen? Zum andern finden sich unterschiedene Umstände, die das veneficium scheinen dubieus zu machen, und zwar 1) daß das corpus defuncti nicht seciret worden, und es also, wie die Herrn JCti zu sagen pflegen, an dem corpore delicti mangele, 2) daß Sempronio die Choccolade seinem Geständniß nach nichts nütze, und ihm niemals bekommen, solche auch mit Milch præpariret gewesen, der defunctus auch einige Tage zuvor rothen Wein getruncken, und sonst vor diesem mit flatibus incommodiret worden und in sehr schlimmen und regnichten Wetter geritten, post mortem auch keine sonderliche intumescentia corporis, noch ein geschwinder transitus in putrefactionem erfolget, und es also das Ansehen gewinnen will, daß Sempronius probabiliter an einem morbo verstorben, oder daß nicht zum wenigsten ob defectum sectionis keine zuverläßige Gewißheit ratione dati veneni angeben könne.

Allein nach reifer Uberlegung der Sache und aller Umstände, absonderlich aber wegen der beym arsenico dato in der Ordnung folgenden und umständl. in dem Actis gemeldeten Zufälle und andern moralischen Anzeigungen finden sich dennoch, daß nach der Erfahrung und vernünftigen medicinischen Schlüssen mehr dahin zu incliniren sey, daß Sempronius an einem Gift als an einer Kranckheit gestorben. Denn was erstlich den Punct wegen der Section anlanget, so ist zwar an dem, daß in subita morte a caussa violenta externe illata das corpus seciret werden müsse, damit man versichert sey,

daß die äusserliche violentz den erfolgten Tod gewiß verursachet habe, indem ja die Erfahrung zeiget, daß auch aliæ causæ internæ subitæ mortis seyn, als polypus, ruptio vasis sanguinei in cerebro, vel alia parte corporis, apostematis in pectore, und viele gar geschwinde an einem Schlag- oder Stick-Fluß und syncope cardiaca zu sterben pflegen, in welchen Fällen denn die Section ad formandum corpus delicti höchst nothwendig ist. Allein bey einem veneficio ist die Sache anders beschaffen: denn hierbey gar wohl zu mercken, daß, wann einer a sumto veneno gestorben, man keine gewisse signa und indicia, oder besondere innerliche læsiones angeben könne, daraus an und vor sich und ohnfehlbar selbst zu schliessen, daß sie bloß von einem veneno, und nicht von einer andern Ursache entstanden; es sey dann, daß, wie bisweilen geschiehet, man das venenum noch in substantia bey den læsionibus in ventriculo & intestinis antrifft, da denn de evidentia mortis ex veneno nicht mehr zu zweifeln. Man findet aber ordinair bey der Section eines Cörpers, der ex sumto veneno acri caustico, womit man heutiges Tages die Menschen umzubringen pfleget, umkommen, einige signa inflammationis & sphacelationis in ventriculo & primis intestinis. Allein weil bey vielen andern tödtlichen Kranckheiten, als in peste und febribus malignis, bey einer cholera dysenteria, und colica convulsiva, auch wohl bey der passione illiaca, item so man auf heftigen Eyffer getruncken oder starckes vomitiv oder Purgantz genommen, eben dergleichen observiret wird, so kan man aus solchen læsionibus durchaus nicht allein urtheilen, daß sie von einem veneno ihren Ursprung haben, sondern es gehören vielmehr andere concurrirende Umstände dazu, woraus solches zu judiciren. Es ist auch gantz ausser Zweifel, daß wenn bey gegenwärtigem casu die Section gleich nach dem Tode geschehen wäre, man gleichfalls singna inflammationis & sphacelationis in ventriculo & primis intestinis würde gefunden haben. Allein, wenn das Gift alda nicht zugleich würde angetroffen worden seyn, so würde auch niemand apodictice behauptet haben, daß der defunctus an einem veneno crepiret.

Es kömmt dannenhero hauptsächlich auf die bey dieser Sache sich zeigende und befindende Umstände an, aus deren Uberlegung der Vernunft und Erfahrung gemässe conclusiones zu machen, ob Sempronius mehr von einer Kranckheit als von einem zugebrachten Gift verstorben. Nun finden wir aber in denen Actis keinesweges, daß der defunctus mit sehr heftigen spasmodischen oder hypochondrischen Zufällen, als einer colica spasmodico-convulsiva iemals behaftet, oder daß bey ihm eine disposition dazu vorhanden gewesen, noch finden sich einige Anzeigungen, daß er von einer cholera befal-

fallen worden; Und ob er vor diesem mit einigen flatulentiis und Säure im Magen incommodiret worden, so sind doch dergleichen Zufälle allen Leuten und sonderlich die Wein trincken, gar gemein und von keiner sonderlichen vehemenz. Zudem so sind auch die causæ præcedentes, als daß er zuvor etliche Gläser rothen Wein getruncken, die Choccolade mit Milch præparirt gewesen, er auch solche seinem Magen nicht gut befunden, ingleichen daß er in kaltem regenichten Wetter geritten, nicht tanti, daß sie alle zusammen genommen eine Ursache einer so plötzlich tödtlichen Kranckheit könten zuwege bringen. Denn ein anders ist, wann man etwa die Milch wegen vieler Säure im Magen nicht vertragen kan, ein anders, ob die von der Säure coagulirte Milch den Tod verursachen könne, wann gleich die transpiration dabey verhindert. Zudem so pflegt auch weder colica convulsiva noch cholera so leicht auf einmal, vielweniger auf dergleichen errata in diæta zu kommen, wie die Erfahrung genugsam bezeuget. In colica spasmodica pfleget auch mehr alvus adstrictissima zu seyn, und in cholerica passione sind die vomitus acidi als Scheide-Wasser, welche den Hals gantz wund machen, ist auch meist ein grosser Durst dabey, welches alles doch sich bey gegenwärtigem casu nicht befunden. Es pflegen auch dergleichen morbi spasmodici & convulsivi nicht in so kurtzer Zeit den Tod zuwege zu bringen. Diesem nach ist vielmehr zu urtheilen, daß die entstandenen heftigen Zufälle und der plötzliche Tod von einer caussa müssen entstanden seyn, quæ habere debet proportionatas vires cum tanto effectu, quia effectus semper est proportionalis viribus suæ caussæ; Uberdiß, wann wir consideriren, daß Sempronius den Tag zuvor gegessen, geschlaffen, sich über nichts beschweret, und gleich nach eingenommener Choccolade angefangen sich sehr übel zu befinden, solche Ublichkeit auch beständig mit zunehmender vehementz angehalten, bis endlich der Tod in kurtzem erfolget; so kan man nicht anders schliessen, als daß die gegebene Choccolade tödtliche Zufälle verursachet habe. Dieweil aber solche, ob sie gleich in Milch gekocht, und wenn gleich noch so viel Säure in den Magen vorhanden, dergleichen Zufälle nicht causiren kan, so folget nothwendig, daß noch eine andere Ursache darunter verborgen seyn müsse.

Wann wir nur alle diese hefftigen Zufälle, womit Sempronius befallen gewesen, in ihrer Serie und Ordnung betrachten, so befinden wir, daß solche eine grosse Convenientz haben mit denenjenigen, welche ordinair auf das gegebene arsenicum album, womit zu dieser Zeit fast allein Menschen und Vieh vergeben werden, zu erfolgen pflegen. Dann erstlich sind die Autores darinnen alle einig, und weiset es auch die vielfältige praxis forensis, daß

kurtze Zeit nach empfangenem arsenicalischen Gifte ein Ubelseyn und nausea erfolge. 2) ein übermäßig Erbrechen, dabey sie wie ein Tod aussehen, 3) eine grosse Erkältung an Händen und Füssen, und geschwinde Abnehmung der Kräfte mit grosser Beängstigung und Unruhe, 4) grosses Reissen, Kneipen und Schneiden im Leibe mit vielen Stulgängen, 5) daß kurtz vor dem Tode der Puls nicht mehr gefühlet werden kan, 6) daß einige Convulsiones vor dem Tode hergehen, und dieser Gift, nachdem die Leute starck oder schwach seyn, innerhalb 10. auch wohl 20. Stunden den Tod verursachen; wovon nachgelesen werden kan, Zacchias in Quæst. Med. Leg. lib. 2. tit. 2. qu. 7. n. 23. Ammannus in Praxi Vuln. p. 444. & p. 398. 399. Idem Autor in Tr. de Med. Crit. p. 304. Forestus Lib. 30. obs. 5. It. Hoffmannus in Dissert. de Erroribus circa venena vulgaribus p. 37.

Nun pfleget auch zwar bey denenjenigen, die ex veneno umkommen der Leib kurtz nach dem Tode aufzulauffen, finden sich auch wohl hin und wieder an demselben grosse Striemen und Flecken; allein hieraus ist gar nichts zuverläßiges zu schliessen, weil bey allen geschwinden Toden, sonderlich si corpora sunt repleta & sanguinea, solches zu geschehen pfleget, bey andern aber die nicht viel Blut in den Adern haben, nicht observiret wird.

Wann man nun unsern Casum betrachtet, so findet man klar, daß Sempronius auf die genommene Choccolade sich gleich übel befunden, darauf grosse Erkältung der äusserlichen Glieder, Angst, Brechen, Entkräftung, Durchlauf, Reissen und Kneipen im Leibe erfolget, auch etliche Stunden vor dem Tode defectus pulsuum verspüret worden, wozu noch die gemeldte Convulsiones geschlagen, wie die vorhergesetzte historia morbi anweiset, auch der Tod in 10te halbe Stunde erfolget, und sich nach dem Tode einige Flecken am Leibe sehen lassen. Ferner, wann wir die causas morales und externa indicia dati veneni mit dazu nehmen, als das Odium der Tochter erga parentem, die emtionem arsenici als veri veneni, und das böse Vornehmen und grosse Vertraulichkeit der Tochter mit dem Ochsen-Knechte, so müssen wir das approbiren, was der sel. Herr D. Bohn in Officio Medic p. 652. schreibet: Si externa indicia veneni dati, odium subdolum & veneni emtio concurrunt, & cuncta veneni ab extra admisi signa aut plura horum conspirant, hæc evidentem & certam notitiam veneni dati conciliare possunt. Und dieses sind also unsere rationes und argumenta, woraus allerdings zu behaupten, daß Sempronius mehr ex dato veneno, als a causa morbi interna naturali gestorben sey.

Ca-

Caſ. IIX.

Homicidium per Plagas dubium.

Es kam den 29. Jan. 1717. ein alter Mann in die Bakauiſche Schencke und verlangte Herberge, welcher ſehr kräncklich war, abſonderlich auf der Bruſt ſehr rächelte, und vorher anderswo ſich wegen ſeines kräncklichen Zuſtandes beklaget, dieſer hat in beſagter Schencke zu Nachts in eine Stube durch den Ofen, den er eingeriſſen, eingebrochen, einen Diebſtahl zu begehen. Der Krüger hat ihn früh dieſerwegen mit einem Ochſen-Zimmer einen einzigen Schlag über den Rücken gegeben, und den Vogt von C. B. erfordert, als welcher dieſen Mann einziehen ſolte, dieſer iſt auf Erfordern erſchienen und hat dieſem Mann zu erſt in der Schencke, almo er vorhero ein kräncklich es Erzittern von ſich ſpüren laſſen, einen leidlichen Streich mit einem Stock über den Rücken gegeben; hernach auf der Straſſe 2 bis 3 gelinde Streiche auch über den untern Rücken, der Mann aber iſt unterweges umgefallen und verſchieden. D. M. Land-Phyſicus im Hertzogthum M. hat ihn ſeciret und befunden, daß der Rücken und die Arme braun und blau, cranium aber ohnverletzt geweſen. Sub meningibus war das cerebrum mit geronnenem Geblüt angefüllet, auf dem cerebro lag viel extravaſirtes Geblüt, äuſſerlich auf dem Kopf fand man keinen Schlag, aber auf der rechten Seite am Halſe, nach dem Genücke zu, fand ſich ein Schlag, worunter alles mit extravaſirten Geblüt angefüllet, das Genicke war luxiret, denn der Kopff konte leicht umgedrehet werden: In thorace & abdomine waren alle viſcera illæſa: Alle obige Umſtände ſind aus den weitläufftigen Actis gezogen, und es iſt weder der Krüger noch der Gerichts-Vogt überführet oder unter viel abgehörten Zeugen überwieſen, daß ſie an dieſem defuncto Gewalt geübet.

Reſponſum Facultatis Medicæ Hallenſis.

Nachdem uns ein Hochlöbl. Schöppen Stuhl allhier die Acta inquiſitionalia contra J. S. den Cloſterb. Gericht-Vogt zugeſendet, und darüber unſer gegründetes judicium medicum zu wiſſen verlanget, ſo haben wir nach fleißiger Durchleſung und reiflicher Erwegung der Sache befunden, daß dieſelbe hauptſächlich auf 2 Fragen ankomme, und zwar:

I. **Ob der arme Mann, welchen der Gerichts-Vogt geſchlagen, eintzig und allein *violenta morte* und durch eine äuſſerlich angethanene Gewalt geſtorben?**

II. Ob

II. Ob die Schläge, welche ihm von dem Gerichts-Vogt beygebracht, und die in den *actis* bescheiniget werden, so beschaffen sind, daß sie eine *absolutam lethalitatem* und also die befundene *læsion in cerebro* verursachen können?

Was nun die erste Sache betrifft, so scheinet es allerdings, daß die gefundene extravasatio in cerebro & cerebello als eine læsio lethalis von einer äusserlichen Gewalt müsse hergerühret seyn, indem dem Sections-Bericht nach nicht allein auf der rechten Seiten am Halse nach dem Genick zu ein Schlag, 3 queer Finger breit unter gäntzlicher Verrückung des Genicks befunden worden, so daß der Kopf leicht umgedrehet werden können: Alldieweil aber in dem Cranio und dem Haupte nicht die geringste äusserliche læsion zu spüren gewesen, zu dem auch der Schlag nicht im Genicke, sondern auf der rechten Seite am Halse nach dem Genicke zu sich befunden, ingleichen auch nicht deutlich und gründlich durch die Section dargethan, ob die vertebræ colli zerbrochen oder verdrehet, noch weniger aber die vertebræ benennet, ferner weder äusserlich noch innerlich eine extravasatio wahrgenommen worden, und über das die leichte Umdrehung des Kopfes nicht vor ein gnugsames indicium der luxation oder fracturæ vertebrarum colli zu halten, indem post mortem propter relaxationem musculorum colli solche bisweilen observiret werden: So kan man mit beständiger Gewißheit und unwidersprechlich nicht behaupten, daß dieser Mann von einer äusserlichen Gewalt an und vor sich selbst sterben müssen, sondern es ist vielmehr wahrscheinlich, daß diese extravasatio in cerebro & cerebello, welche auch in apoplexia geschiehet, bey einem solchen alten Manne, der schon vorher kräncklich gewesen, dem es auf der Brust gekocht, und bey damaliger ziemlicher Kälte so heftig gefroren (auch die trübe, feuchte, ungesunde Luft solche alteration verursachet) daß man gemeinet, er werde ein Fieber bekommen, vid. fol. 39. 43. von einer innerlichen Ursache entstanden sey. Was den andern Punct anlanget, ob nemlich die Schläge, welche ihm der Gerichts-Vogt gegeben, von solcher Art gewesen, daß sie dergleichen læsion zuwege bringen können, so vermelden wir hierauf, daß so viel aus den Actis zu ersehen, der defunctus weder an Hals noch an Kopf geschlagen, vielweniger heftig tractiret worden, da im Gegentheil, wenn die vertebræ colli aus ihrem situ gekommen oder gar gebrochen, der Gerichts-Vogt nothwendig abscheulich würde mit ihm umgegangen seyn, denn bey solchen alten Leuten sind die Knochen hart und fest, und lassen sich daher mit geringer Gewalt nicht zerdrehen oder zerbrechen, von dergleichen Gewalt

aber

aber wird in Actis nichts gemeldet, ist auch nicht wohl zu vermuthen, daß eine Gerichts-Person iemanden ohne gegebene Ursache dergestalt tractiren solte. Jedoch, da man an defuncto einen Schlag am Halse 3 queer Finger breit mit Blut unterlauffen gefunden, und die Arme braun und blau gewesen, so ist wohl kein Zweifel, daß ihm äusserliche Gewalt wiederfahren, die aber solchergestalt noch nicht directe den Tod verursachen können. Wofern sich also nicht andere indicia gegen dem Gerichts-Vogt und den Wirth finden solten, so ist wahrscheinlich und zu schliessen, daß der Mann, da er bereits furti suspectus gewesen, entweder schon zuvor, ehe er ins Haus gekommen, so übel mag zugerichtet, oder wohl noch von den eingefallenen Kacheln mag beschädiget worden seyn, wozu denn die Schläge und die dabey gehabte Angst und Schrecken gar leicht etwas haben contribuiren können. Welches rc.

Casus IX.

Vulnus Cubiti ex insufficienti cura per accidens lethale.

Ew. Hochedelgeb. und Hochgeehrtesten Herrn übersende hierbey aus 40 Foliis bestehenden Fascicul Inquisitions-Acten, wider einen Soldaten des Königl. A. Regiments, Namens G. W. in puncto Homicidii mit gantz dienstlicher Bitte, dieselbe wollen die darinnen von fol. Act. 13-18. befindliche Relationes und Attestata de Qualitate & Lethalitate Vulneris des hiesigen Herrn Guarnisons-Medici und derer Regiments Feldscherers collegialiter zu verlesen, zu erwegen, und mich darnächst, so bald als möglich, vor die Gebühr cum rationibus dubitandi & decidendi gründlich zu belehren belieben:

I. Ob nicht durch warme *Fomentationes*, welche der Regiments-Feldscheer S. gleich im Anfange *adhibiren* wollen, daran aber durch *Contradiction* des *Guarnisons*-Feldscherers L. behindert ist, oder wenigstens durch *amputation* des Armes in denen ersten Tagen der kalte Brand, und folglich der Tod des Entleibten, so leicht hätte können *præcaviret* werden, als unumgänglich selbiger, in dessen Ermangelung, endlich den 10ten Tag nach der Verwundung erfolget ist, und ob nicht also

II. dieses *Vulnus* mehr *mala Cura per accidens lethal* worden, als sol-

ches bewandten Umständen nach, da die *Chirurgi* gleich bey der Hand gewesen, an sich selbst *lethiferum* gewesen.

Der übrigens beharre

Ew. Hochedelg. meiner Hochgeehrtesten Herrn

dienstschuldigster Diener.
M.
Auditeur.

M.
den 3. Febr. 1724.

Nachdem den 11ten Jan. a. c. ein Soldate, Nahmens St. des Abends um 5 Uhr dem Bericht nach mit einem Säbel am lincken Arm gehauen und von dem Compagnie-Feldscher D. verbunden worden, bis der Regiments-Feldscher Hr. S. vom Regiment selbigen Abend um 7 Uhr dazu gekommen, die Wunde in Augenschein genommen, selbige verbunden, und bis zu dem 15. Jan. zusamt dem Guarnison- und Regiments-Feldscherer vom S. Regiment, Hn. L. die Wunde tractiret haben, wie solches ihre beyde hierbey kommende Atteſtata ausweisen. Ich ward dann den 15. Ejusd. vom Regiments-Feldscherer Hr. S. mit dazu gefordert, da ich an des Bleßirten lincken Arm, und zwar an Elenbogen, eine queer über gehauene Wunde gefunden von 8 Zoll, der äusserliche Höcker des Achsel-Beines, als auch von der kleinen Elenbogen Röhre derselbe abgehauen, und durffte man die Wunde ex metu ulterioris hæmorrhagiæ, welche sehr starck vorher gegangen, nicht bewegen, es hatte auch der Patient ein starckes Wund-Fieber dabey, wider welches ich ihm dann die antifebrilia interna reichen ließ, und ist er mit denselben so wohl, als mit denen dazu gehörigen Cordialibus & Alexipharmacis allstets wohl versehen worden. Es schiene zwar, als ob eine Suppuration bey dieser Wunde sich einfinden wolte, es war aber mehrentheils nur eine lympha, so aus denen durchgehauenen Nerven und vasis lymphaticis floß, welche aber auch endlich stagnirete, und einen starcken tumorem Brachii verursachte, es wurden aber, solchen zu zertheilen, die fomentationes in vino & aqua calcis coctæ fleißig überschlagen, aber sonder Effect, so daß die Geschwulst vielmehr überhand nahm mit einer grossen Härte, zu welcher dann auch viele contribuirete magna in illo corpore corruptio & impuritas. Als wir nun den 20. früh Morgens verbanden, war die Hand gantz voll gelber Blasen, quia sanguis & humores balsamo suo genuino tamquam custodes putredinis deficiebant. Canalibus siquidem illorum, ictu violento laceratis.

suc-

ſuccis vitalibus omnis denegabatur tranſitus, exinde mortificatio brachii ſequuta eſt: Wir ſchnitten dann dieſe Blaſen alle auf, und wurden mit Spirituoſis verbunden. Bey dem Abend-Verbande fanden wir unterwärts am bleßirten Arm eine abhangende Blaſe einer Haſelnuß groß, voller blutigen Lympha, welche auch gleich geöffnet wurde, und mit L eau d' arquebuſade ausgewaſchen, auch überall der Arm unterwärts ſonder Empfindung des Patienten ſcarificiret, und mit obigen ſpecificirten ſpirituöſen Waſſer gereiniget und verbunden wurde. Weilen aber dieſe ſtarcke Entzündung weder durch in-noch äuſſerliche Medicamenta konte gedämpffet werden, gab dieſer Bleßirte den 21ſten früh den Geiſt auf, und ob wir zwar amputationem brachii gerne vorgenommen hätten, würde ſolche die groſſe Mattigkeit nicht zugelaſſen haben, ſondern er würde ohnfehlbar in der Operation geblieben ſeyn: vires enim, quæ ſunt vitæ conſervatrices, in ſubſidium venire neceſſario debebant, wie ſolches Herr D. Hoffmann in ſeiner Diſp. de Amputat. Membror. Sphacelator. §. 14. darthut. Wir fanden dann bey der Section und Inſpection des Arms alle muſculos ſphaceliret, Puls- und Blut-Adern zuſammt den Nerven durchgehauen, die oberwehnten Oſſa zerhauen, die groſſe Hæmorrhagia cum Lymphæ profuſione war vorher gegangen, dadurch dann der heilende und beſte Nahrungs-Safft dieſer Wunde entzogen, welche zur Heilung und Geneſung am nöthigſten waren, dahero keine Geneſung erfolgen können, durch deren Ermangelung dann dieſes vulnus nicht per ſe, ſondern per accidens und zwar ex defectu virium & humorum lethale worden. Welches wir mit unſern eigenhändigen Unterſchrifften und gewöhnlichen Petſchafften hiermit atteſtiren.

M. den 27. Jan. 1724.

J. W. M. D. und
Guarn. Medic.

J. J. S.
Regim. Feldſcherer beym
löbl. A. Regiment.

Auf Requiſition des Herrn Hauptmanns V. bin ich am verwichenen 12ten Jan. Nachmittags um 2 Uhr zu dem bleßirten Soldaten, Nahmen L. St. gekommen, auf dem Bette liegend gefunden bey hefftigen Bluten des Armes, den Hn. Regiments-Feldſcherer S. zugleich angetroffen, und ge-

gesaget, es wäre ihnen lieb, daß ich käme, er wäre sonsten willens gewesen mich über diesen Patienten zu consuliren, indem es ein schlimmer Hieb wäre, welchen er gestern mit dem Compagnie Feldscherer verbunden hätte. Ich sagte darauf, man müste die Binden, welche voller Geblüt waren, herunter nehmen und sehen, wie die Wunde sey, so habe eine grosse Wunde des Ellenbogens lincken Armes, nicht geheftet, oder mit Pflaster zusammen gezogen gefunden, indem das abgehauene Stücke des Cubiti nebst dem Fleische und Haut abseparirет, abhängig gewest, die abgehauene Adern starck geblutet, ich darauf den Herrn Schumacher gefraget, ob er keine Blutstillung bey sich hätte? so antwortete er: es bestünde aus Rad. Consol. Maj. Gumm. Tragacant, Mastich, welches auch aufgestreuet, und habe ich zu der Zeit das abgehauene Stücke, welches noch seine natürliche Wärme gehabt, angedrucket, und Herr S. selbst die Wunde mit einer Nadel und Faden angeheftet, ferner mit Pflastern, Compressen, Binden, wie es gebühret, versehen. Des andern Tages, als den 13. hat der Patient im Schlafe ein Schrecken bekommen, davon gleich eine starcke Hæmorrhagie entstanden, bin nebst dem Regiments Feldscherer berufen worden, da den Patienten im Bette in vollem Geblüt liegend gefunden, die Tücher abgenommen und einen frischen Verband gemachet, aber die Wunde nicht berühret, sondern mit Geblüt stillenden Pulver die Wunde beleget, nebst frischen Pflaster, die Tücher, Compressen mit Spir. Vini benetzet, hat darauf das Geblüt sich gesetzet. Die warmen Umschläge hat man Anfangs wegen des starcken Blutens nicht gebrauchen können; sondern an dessen statt den Sp. V. überleget bis auf den 4ten Tag, hat Herr S. einen Umschlag gemachet von Aqua calc. viv. Aceto vini nebst andern Ingredentien, womit er den Arm oben und unten warm überleget mit Tüchern. Es hat sich keine Geschwulst oder Inflammation spühren lassen bis den letzten Tag. Die Wunde ist täglich verbunden mit dem bekanten Eau d'arquebusade vermischt mit der Ess. myrrh. und ist der Patient die Tage über ziemlich getrost, und Essen und Trincken verlanget welches ihm auch nothdürftig gereichet. Den 21. hujus befand sich eine schleunige Veränderung des Arms, indem ein kalter Geschwulst mit Blasen sich zeiget. Des Abends war unten am Arm eine grosse Blase, welch aufgeschnitten, auch scarificiret, aber nichts gefühlet, ist der Tod gleich darauf erfolget. Welches hiermit berichtet

M. den 25. Jan. 1724.

J. A. L.
Guarnisons-Chirurgus.

Den

Den 11ten Jan. Abends um 7. Uhr bin ich zu einem gehauenen Soldaten, Nahmens L. St. von des Hn. Hauptmann von A. Compagnie gerufen worden, welcher von dem Compagnie-Feldscher schon etwas verbunden war, das Blut drange durch das Gebände, welches ich abnahm, und eine Wunde auswärts am Gelencke des lincken Armes einer 4tel Ellen lang gefunden, nach Besichtigung derselben ein Stück von der untern Arm-Röhre als eine Nuß groß ledig gehauen fand, welches aber am Fleische rings herum noch feste hienge. Ich sahe nach der Quelle des Blutes und vermuthete eine arteriam neben andern Blut-Adern entzwey gehauen zu seyn (welches nach der Wunden Grösse nicht wohl anders seyn konte.) Ich hätte die stärckeste Quelle gerne mit der Nadel geheftet, konte aber nicht wohl beykommen, weil die Wunde in die Queer aufwärts gehauen war, nahm demnach einen pulv. Emplasticum, legte ihn in die Wunde mit Carpey, darauf Compressen mit spir. vin. camphor. und zog mit Binden die Wunden, so viel möglich zusammen. Des Morgens früh, als den 12ten, da ich den Bleßirten besuchte, hat das Blut nachgehalten, weil ich aber das Verbluten gefürchtet, nicht aufgebunden, gegen Abend aber um 3. Uhr wurde ich wieder gefordert, weil das Blut wieder durch das Gebände gedrungen. Wie ich bey den Patienten kam, war der Herr Regiments-Feldscher vom St. Regiment schon allda, wir banden auf, da dann die Wunde voll geronnen Geblüt war; Herr L. fassete die Wunde (welche einen queer Finger von einander stund) zusammen, daß das geronnene Geblüt, samt der Carpi, so ich das erstemal eingeleget, herausgefallen, da dann das Blut, wie den Abend zuvor, als ein Strohalm dick, heraus lief, er sagte mir, indem er die Wunde zusammen hielte, ich solte solche mit einer Nadel zusammen heften; ich antwortete, wie ich nicht gewohnet, solche Gelenck-Wunden mit Nadeln zu heften, er aber bestund darauf, sie müsse also geheftet seyn, worauf ich sagte: auf sein Geheiß wolte ichs thun, gab also der Wunde 3 Haft, und ließ unten einen guten Zoll breit offen, worein Herr L. von meinen pulv. Emplast. mit Carpey, wie auch auf das geheftete Theil legte, auf dieses Compressen in Spir. Vin. Camph. genetzet, mit einer Binde fest gemacht, den Arm auch in ein bequem Lager legten, ich sagte zu Herr L. daß ich ein Kräuter-Säcklein fertig gemacht, solches wenn er wolte aufzulegen, er antwortete, man müste wegen besorglicher Verblutung keinen warmen Umschlag brauchen, ich sagte wann nicht zeitlich Fomentationes gebraucht würden, wir mit der Entzündung und Geschwulst viel zu thun bekommen, er antwortete mir, daß weil sich der Patient sehr verblu-

ket, wenig Geschwulst bekommen würde, wie dann der Arm 8 Tage ohne Geschwulst geblieben ist.

Den 13ten des Morgens ging Herr L. wieder mit mir zum Patienten, da das Blut die Nacht noch gehalten, wir nahmen die Binde ab, liessen das Pflaster liegen, aus Sorge einer neuen Verblutung, verbanden den Arm mit Spir. Vin. Camph. des Abends haben wir wieder nur allein den Spir. Vin. Camph. aufgelegt.

Den 14ten des Morgens, wie wir die eine Bandage losgemacht, hat das Bluten, jedoch nicht so sehr starck, wieder angefangen, worauf Herr L. das Pflaster abnahm und von seinem pulv. Emplast. mit Carpey eingeleget, Compressen mit Spir. Vin. Camph. fest gemacht. Des Nachmittags begegnete mir Hr. D. M. dem sagte ich, wie einen schlimmen Bleßirten ich hätte, möchte ihn gerne dabey haben, er antwortete, morgen wolte er mit hingehen, des Abends, als wir die Binden abgenommen, hat das Blut wieder durchgedrungen, worauf Hr. L. wieder von seinem pulv. Emplast. aufgelegt und mit Spir. Vin. Camph. wie des Morgens verbunden. Wie wir des Morgens, als den 15ten mit Herrn D. M. zum Patienten kamen, hatte das Blut zwar etwas durch die Binden durchgedrungen gehabt, das Geband war unterwarts von der ausgelauffenen Lympha gantz naß; wir liessen das Pflaster liegen, legten Compressen mit Spir. Vin. Camph. um die Wunde, und sagte ich zu dem Hn. D. M. und Hr. L. wie ich einen Umschlag, (wozu die Species nennete) mit aqua calc. viv. und ein wenig Wein-Eßig hätte, solche um die Wunde über die Compressen zu legen, dem haufigen Laufen der Lymphæ Einhalt zu thun, da dann der Hr. D. M. gleichfalls nicht gerne wolte warme Umschläge haben, ich sagte, daß ichs täglich nur zweymahl wolte auflegen, worauf es endlich beyde geschehen liessen, und hat der Hr. D. mit innerlichen Medicamenten den Patienten auch versorget; den Abend haben wir wieder, wie des Morgens verbunden.

Den 16ten hab ich alleine mit einer Compreß in Spir. Vin. Camph. genetzt auf die Wunde, und darüber den Umschlag Morgens und Abends verbunden.

Den 17ten ist Hr. D. M. und Herr L. wieder mit mir gegangen, haben den Arm aufgebunden, das Pflaster abgenommen, und also, vom 14. angerechnet, das erstemal die Wunde geöffnet, welche angefangen zu suppuriren. Herr L. verband mit Eau d' arquebusade und über das Pflaster den Spir. Vin. Camph.; der vorgedachte Umschlag ist weggelassen worden. Uberhaupt weiß ich, daß die Wunde 6, 7. mal vom ersten Bande angerechnet bis auf den

17.

17. wieder angefangen zu bluten, da es unter dieser Zahl zwey oder dreymal geschehen, wenn der Arm nur zum Verbinden aufgehebt worden.

Den 20. des Morgens, weil der Arm die Nacht zuvor ziemlich angefangen zu schwellen, habe mit beyder, des Hn. D. M. und Herr L. Bewilligung 2 Kräuter-Säckgen mit aqua calc. viv. über und unter der Wunden unter dem Arm, geleget, damit alle 3 Stunden continuiret. Den 21. des Morgens hat Herr D. M. einen Umschlag mit aqua calc. viv. und Wein alle 2. Stunden über und unter der Wunden aufzulegen befohlen.

M. den 24. Jan. 1724.

J. J. S.
Regiments-Feldscher

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem unserm Collegio von M. die in puncto homicidii contra G. W. verführten Inquisitions-Acta zugesendet worden, unser in Arte Medica gegegründetes Judicium so wohl von der Beschaffenheit der Læsion als auch bey solcher gebrauchten Chirurgische Curen zu ertheilen: so haben wir dieselben nebst des Medici und Chirurgorum Relationibus fleißig durchlesen, und zuförderst daraus ersehen, daß den 11. Jan. dieses Jahres ein Soldat von dem löbl. A. Regiment, Nahmens C. F. St. von einem seiner Kammerathen, I. W. mit einem Säbel an dem Elenbogen des lincken Armes durch einen Hieb dergestalt bleßiret worden, daß die Wunde von unten hinauf 8 Zoll queer über gegangen, und nach des Guarnisons-Medici Hrn. D. M. Bericht fol. 13. der äusserliche Höcker so wohl des Achselbeines als der kleinen Elenbogen Röhre abgehauen worden, dabey aus der lædirten Ader viel Blut hervor gedrungen, und die abgehauene Knochen mit Fleisch und Haut abhängig gewesen. Kurtz darauf sey diese Wunde von dem Compagnie-Feldscherer D. und hiernächst von dem Regiments-Feldscher verbunden worden, welcher einen pulverm Emplasticum mit Carpey in dieselbe und oben darauf Compressen mit Spir. Vin. camph. geleget, auch solche so viel möglich zusammen gezogen. Den 12ten seye, weil das Blut durch die Bandage gedrungen, in Gegenwart des Charnisons-Chirurgi die Wunde aufgebunden, und voll geronnen Geblüt gefunden worden, welches derselbe samt der vorigen Tages eingelegten Carpey ausgedrucket, da dann das Blut wie Abends zuvor Strohalms dick heraus gelauffen; Hierauf wären auf Gutbefinden letzt gedach-

dachten Guarnisons-Chirurgi der Wunde 3 Heft gegeben, und unten ein guter Zoll breit offen gelassen worden, in welche Oefnung von obigen pulv. emplastico ex radi consolid maj. Tragacantha & Mastiche mit Carpey etwas geleget, wie auch oben darauf gestreuet, und auf dieses Compressen in Spir. vin. camph. genetzet mit einer Binde fest gemachet worden: Man hätte aber aus Furcht einer neuen Verblutung keine warme Umschläge appliciren wollen. Den 13ten seye von neuen auf ein im Traum gehabter Schrecken eine hefftige Hæmorrhagie entstanden, so daß der Læsus im vollen Blute gelegen, dahero habe man, wegen besorglicher neuen Hæmorrhagie die Pflaster liegen gelassen, und nur allein des Morgens und Abends den Spir. vin. camph. übergeschlagen: Den 14ten aber, da man die Binden eröfnet, sey bey der des Morgens und Abends auf obgedachte Art geschehenen Verbindung das Blut wieder durchgedrungen. Den 15ten sey nicht allein ein Wundfieber dazu geschlagen, sondern auch das Gliedwasser zum Vorschein kommen, daher der Guarnisons-Medicus Herr D. M. dem blessirten mit Antifebrilibus internis, Cordialibus, und Alexipharmacis succurriret, und der Arm mit einem Umschlage ex aqua calc. viv, & aceto vini oben und unten täglich zwey mahl versehen, auch damit den 16ten angehalten worden, aber mit schlechten Effect, denn ob man gleich täglich die Wunde zweymahl mit dem l'Eau d'erquebusade vermischt cum Essentia Myrrh. verbunden, so hätte sich doch den 20ten ein grosser tumor am Arm spüren lassen, welcher ohnerachtet man alle 2 Stunden fomentationes in Vino & aqua calc. viv. coctas umgeschlagen, mit einer grossen Härte überhand genommen, bis endlich den 20ten früh Morgens die Hand voll gelben Blasen gefunden, und des Abends unterwärts am Arm, eine abhangende Blase voller rothen blutigen Lympha wahrgenommen worden, dabey der Arm ohne alle Empfindung des blessirten scarificiret, und mit spirituosis gereiniget worden, und endlich der Læsus den 21ten früh seinen Geist aufgegeben habe. Es ist demnach die Frage:

Ob die *Læsion* daran dieser C F. S. verstorben, vor *absolut Lethal* zu halten, daß er nothwendig daran sterben müssen, oder ob ihm etwa auf einige Weise und durch einige Mittel hätte mögen geholfen, und er vielleicht durch eine zeitige *Amputationem* beym Leben erhalten werden können.

Wenn wir nun die aus denen sämtlichen Actis mit mehrern erscheinende Beschaffenheit der Wunde, und die dabey befindliche Umstände in reifliche Erwägung ziehen, so befinden wir, daß diese Wunde nicht absoluta necessitate Lethal seye, sondern unter göttlichem Beystand gar wohl wäre

zu

zu heilen gewesen, auf diese Art: Wenn man (1) das abgehauene abhängig gewesene stück Knoche, welches ohnedem schwerlich würde wieder an dem vorigen Ort angewachsen seyn, gäntzlich weggenommen hätte, damit man also ungehindert zur Wunde kommen können. (2) Wenn man die Hæmorrhagiam gestillet, und an statt des gebrauchten pulveris, welches hier nicht zulänglich gewesen, den Spir. Vini Rectificatissimum immediate denen vasis Sanguiferis mit Carpei appliciret hätte, weil derselbe vor andern stypticis vermögend ist, das Blut zu stillen, sonderlich wenn partes tendinosæ, nerveæ, da sich fortia styptica comprimentia & corrosiva gar nicht schicken, mit lædiret sind. Solte aber auch vermittelst des Spir. Vin. Rectificatissimi das Blut nicht haben können gestillet werden, indem, wie es scheinet, die orificia der abgehauenen venæ & arteriæ cephalicæ externæ ziemlich weit gewesen, daß das Blut nach fol. 17, Strohalms dick heraus gelaufen, so wäre nöthig gewesen, daß man die vasa sangvifera, wenn sie nicht gäntzlich durch, sondern nur oblique aufgespalten gewesen, vermittelst einer Nadel mit einem gewichsten Faden durchstochen und also gebunden hätte. Oder man pfleget auch wohl die arterien, wenn sie nach einem Theil zusammen hängen, durch zu schneiden, damit die orificia, sich zurück ins Fleisch ziehen, da sich dann das Geblüt von selbst zu stillen pfleget, zu mahl wenn man Spir. vin. alcoholisat, auf die orificia vasorum leget (3) nach gestilletem Blut hätte man, wie in allen læsionibus partium ossearum, tendinosarum, nervearum einen guten Balsamum vulnerarium immediate auf den Schaden appliciren sollen, als welcher die Krafft hat die Læsiones zur Suppuration zu bringen, der Faulnis zu widerstehen, den allzuhäuffigen Zufluß des Geblütes zu hemmen, und den schädlichen Ausfluß des Gliedwassers anzuhalten, und kan ein solcher am besten ex ℴℴ vitell. ovor. hyperic. thereb, vnguent. digestiv. essent. flor. hyperic. gum. elem. & myrrh. zubereitet werden. (4) Wird erfordert, daß man dergleichen Schäden, absonderlich wo starcke hæmorrhagiæ vorhergegangen, aufs beste und fleißigste defendire mit warmen Umschlägen aus Wein und Speciebus nervinis zugerichtet, als welche durch ihre stärckende und zertheilende Krafft die circulation des Geblüts gewaltig befördern, und der Sphacelation mächtig wiederstehen, und hätte man in specie bey diesem Casu die Hand und den Theil des Armes unter dem Elenbogen damit versehen sollen.

Alldieweil aber (1) der abhängende Knochen, Fleisch und Haut nicht gebührend separiret, sondern vielmehr angedrucket und angehefftet worden, und daher die Gelegenheit und Raum benommen worden, so wohl das Blut zu stillen, als auch tüchtige Balsamica consolidantia und zur Suppuration

dienliche medicamenta immediate appliciren zu können. 2) die hæmorrhagia nicht gehörig sistiret worden, sondern nach fol. 17. wohl sechs bis sieben mal wieder hervor gebrochen und den læsum gar sehr geschwächet. 3) der pulvis Emplasticus die Suppuration gehindert. 4) aus leerer Furcht einer fernern Hæmorrhagie die partes nicht mit fomentationibus verwahret werden, sondern 5) nur ein Umschlag mit Calce viva & Aceto vini und zuletzt vino selbst, der sich zu solchen partibus nervosis propter acrimoniam nicht geschicket, und ehe die Vermehrung als Zurückhaltung des Gliedwassers befördert, gebrauchet worden 6) welches das vornehmste ist, wir mit gutem Grunde vermuthen, daß der Schade, weil keine heftige Inflammation und grosser dolor & ardor vorhergegangen, die hæmorrhagie zu stillen, stärcker als zuvor, und wie es sich gebühret, gebunden worden, dadurch der Zustand des Blutes in den Arm gehemmet, oder wenigstens zur Erhaltung des Lebens und præcavirung der Fäulniß nicht genugsam seyn können: als ist nicht zu verwundern, daß der Arm kalt worden, aufgelauffen, abgestorben, unempfindlich und endlich gantz und gar von dem Brand ex defectu & denegato sangvinis in partes influxu ergriffen worden.

Was die andere Frage betrifft:

Ob eine zeitige *Amputation* des Armes den *læsum* beym Leben erhalten können,

so melden wir darauf, daß bey dergleichen Umständen, da der Verwundete viel Blut verlohren, und sehr entkräftet gewesen, nach fol. 13. ein Wund-Fieber dazu geschlagen und 9 Tage allbereit unter solchen Zufällen zugebracht worden, der kalte Brand auch schon die Hand und den Arm eingenommen, allerdings zu besorgen gewesen, daß der blessirte unter der operation sterben würde, und selbige bey dermaligen Umständen vorzunehmen nicht rathsam gewesen.

Daß dieses Responsum der wahren Experience und soliden Theorie in Medicina & Chirurgia gemäß, bekräftigen wir mit unser Unterschrift und vorgedruckten Insiegel. So geschehen Halle den 8. Febr. 1724.

Casus X.

Vulnus Capitis periculosum ob insufficientem Curam lethale.

Den 22. Jan. 1718. lief bey unserer Facultät folgender Casus ein, daß von einem Soldaten von Printz L. Regiment von des Printzens Hochfürstl. Durchl. Leib-Compagnie Namens H. H. ein Bauer von P. Namens B. in dem Dom-Probstey-Dorff C. den 11. Octob. 1716. Abends gehauen worden, der nach 9 Uhr von seinem Vater auf einen Wagen geleget, und noch selben

ben Abend nach P. gefahren wurde, welcher den 12. Octobr. von dem Regiments-Feldscherer L verbunden worden, und den 23. ejusdem gestorben, der nach Aussage seines Vaters sich binnen 8 Tagen nach empfangener Wunde leidlich befunden hätte, auch noch allezeit etwas gegessen und getruncken, ist auch dann und wann aufgestanden und den Montag Abends, als den 19. Octobr. nach empfangener Wunde aus seines Vaters Hause in seine eigene Wohnung gegangen, so 4 bis 500 Schritt entlegen gewesen, und ist von diesen Montag an, bis den Donnerstag, als den 22. Octobr. da er gestorben, allda geblieben. Alsdenn ist er feciret worden, und ist folgende depositio Medicorum & Chirurgorum eingesandt. Da sich erstlich an dem cranio oder am Hintertheile des Kopffes auf der rechten Seite von der sutura sagittali bis zu dem osse temporis die læsion, und in derselben ein Stück von dem osse temporis eines halben Fingers breit noch im cranio an dem pericranio gefunden, wobey noch zu remarquiren war, daß die Spaltung in dem cranio zwey Daumen breit länger unter dem musculo temporali sich extendirt, als auswerts die Haut durch den Hieb geöffnet war, und nachdem 2) der musculus von den Chirurgis separirt wurde, so fande sich nach der Mitte des musculi temporalis, welcher gantz mit Blut unterlaufen, eine Oeffnung in dem osse temporis, welche nachdem sie visitiret wurde, etwa einer starcken Nadel-Spitze gleich war, woraus das Geblüt, so offt der Kopff gerühret wurde, hervor drang. 3) Da das Cranium abgenommen, sahe man daß der Hieb so wohl duram als piam matrem ohngefähr 2 Daumen breit mit durchschnitten. 4) waren inwendig in dem cranio hineinwärts 3 Schieber unterschoben, der oberste war eines halben Gliedes lang schmal und spitzig, der andre aber, so unter dem Obersten, war eines Gliedes lang, oberwerts bey nahe 2 Strohhalmen breit, unterwerts spitzig, der dritte dreyeckigt, eines halben Gliedes lang, oberwerts spitzig, unterwerts eines kleinen Fingers breit. 5) Bey Untersuchung des cerebri war in dextro ventriculo cerebri ohngefehr ein Löffel voll wäßriges und geronnenes Geblüt, ingleichen eine vollkommene Fäulung des Gehirns ꝛc.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von dem Fürstl. A. L. Regiment uns ein Casus zugeschicket worden, da ein P. Bauer, A. B. von einem Saldaten, H. H. den 11. Octobr. in den Kopff gehauen, und den 13. Tag darauf gestorben, und nach der Besichtigung befunden worden, daß der Hieb durch den musculum temporalem gegangen und die Spaltung in dem cranio 2 Daumen breit länger extendiret,

als aussen die Haut geöffnet gewesen, inwendig aber die pia & dura mater ohngefehr 2 Daumen breit durchschnitten, auch unterschiedliche Schiefer von der interiori & vitrea membrana cranii sich abseparíret, in dextro cerebri ventriculo sich auch ein Löffel wäßriges und geronnenes Geblüt, ingleichen eine Fäulung des Gehirns befunden, und nun von uns verlanget worden, ein in den principiis medicinæ & anatomiæ gegründetes judicium zu ertheilen,

Ob diese *læsion* an und vor sich selbst nothwendig einen tödlichen *effect* nach sich ziehen müssen und solcher auf keine Weise verhütet werden können.

So haben wir die Beschaffenheit der Sache mit ihren Umständen wohl und fleißig überleget, erwogen, und befunden, daß solche keinesweges vor absolut lethal zu halten. Dann 1) findet sich in dem Atteſtato des Medici,, welches, wie wir es nicht bergen können, nicht deutlich gnug aufgesetzet, nicht, daß die Wunde tief in das cerebrum, sondern nur die duram & piam matrem 2 Daumen breit durchschnitten, dabey aber nicht enthalten, wie tief der Schnitt durch das cerebrum gegangen. 2) So ist auch in dem atteſtato nicht enthalten, ob die fragmenta cranii in das cerebrum hinein, und dessen substantz lædiret: ob gleich aber dieses auch so wäre, so hat der læsus doch nach der Wunde keine gefährliche symptomata gehabt, ist dann und wann aufgestanden, nach 8 Tage darauf aus seines Vaters Hause in seine eigene Wohnung gegangen, und darauf noch 4 Tage gelebet, consequenter ist daraus zu ersehen, daß der effectus lethalitatis nicht so wohl ex ipsa læsione directe & immediate, sondern nach und nach, nemlich aus der stagnatione sangvinis in ventriculo & putrefactione cerebri entstanden, welche aber gar wohl hätte können verhindert werden durch dienliche Mittel, nicht allein durch Aderlassen und gebührende zertheilende Medicamenta, sondern auch wenn die Oeffnung äusserlich in dem musculo temporali durch Kunst wäre erweitert und grösser gemacht worden, auch durch eine trepanation das extravasirte Blut und materie einen Ausgang gehabt, welches, weil es nicht geschehen, nothwendig in corruption gehen und der Tod erfolgen müssen. Urkundlich ꝛc. den 23. Jan. 1718.

Casus XI.

Vulnus capitis cum fissura Cranii ex accidenti a superveniente pectoris inflammatione per terrorem causata, lethale.

Hoch-Edelgebohrne, Vest- und Hochgelahrte, der löbl. *Medicinischen Facultät* zu Halle wohlverordnete Herren *Decane*, *Senior* und übrige *Professores*

Meine insonders Hochgeehrteste Herren

Aus

Aus beygehenden Inquisitional Acten und dem fol. 10. angehefftetem Medicinal Attestat werden Ewr. Hoch-Edelgeb. des mehrern zu ersehen gütigst belieben, welcher gestallt A. H. Mousquetir dieses Hochfürstl. A. Regiments am 28ten Nov. a. p. bey einem in der Schencke vorgewesenen Tumulte und Schlägerey einen Dragoner W. Regimentes am Haupte durch einen Hieb dergestalt beschädiget, daß dieser nach Verfliessung 6 Wochen verstorben. Wie denn bey der deßfalls angestellten Inquisition und zwar fol. act. 78. b. sich gefunden, daß Defunctus währender Cur, bey dieser Winters-Zeit mit blossen Beinen, schlechtem Brust-Tuche und ohne Mütze aus dem Hause in den Hoff gegangen, 2 Tage vor seinem Ende über seines Vaters Tod sich sehr erschrocken, und von der Zeit an angefangen stille und Sprachloß zu werden, da er sonst vorhero munter gewesen, Fleisch und andere Speisen genossen, über dem allen auch besage des Obductions Scheines die Wunde nicht behörig tractiret worden, in welchem Betracht, der bey der Section adhibirte Medicus und Chirurgus das Vulnus nicht vor absolut tödlich gehalten. Ob es nun wohl dabey sein Bewenden haben möchte, so habe jedoch zu mehrerer Sicherheit und Information des nechstens in dieser Sache zu haltenden Krieges-Gerichts notorie des Hochfürstl. A Regimentes Ewr. Hoch-Edelgeb. hierdurch dienstfreundl. ersuchen sollen, dieselben wollen diesen Casum mit allen Umständen Collegialiter reiflich erwägen, Deco gründliches Gutachten

Ob nicht der *patient*, wenn er sich nicht selber verwahrloset und von dem bey der *Cur* gebrauchten *Chirurgo lege artis* wäre *tractiret* worden, gar wohl *restituiret* werden können; also mehr erwehnter *Medicinal-Attestat in arte Medica & Chirurgica* sein *fundament* habe?

gegen Erlegung der Gebühr mir, so bald möglich zu communiciren, als der vor mein particulier ich unausgesetzt verharre

Ewr. Hoch-Edelgebohrnen

Meiner insonders Hochgeehrtesten Herren

H. den 8ten Martii
1724.

Ergebenster Diener
I. I. S.
Auditeur.

Auf gnädigsten Befehl haben wir zu Ende unterschriebene, nebst dem in Abwesenheit des Herrn Auditeurs hierzu committirten Justitiario Herrn D. St. uns den 15ten Jan. a. c. von H. nach E. verfüget, um den auf dem nechstgelegenen Dorffe B. an einer Haupt-Wunde den 8ten Jan. verstorbenen Dragoner A. M. von Ihro Hochwohlgebohren des Herrn General W. Regiment zu öffnen, darauf wir uns denn nach besagten B. verfüget, und allda den Chirurgum S. und Herrn Lic. M. so diesen M. in der Cur gehabt vor uns gefunden, da wir denn gedachten Cörper erstlich äusserl. besichtiget, und befunden, daß er starcke Convulsiones gehabt; darauf wir dann in Beyseyn deren hierzu commandirten Herrn Ober-Officir, (weil sonst keine andere Indicia von andern Schlägen oder Verwundungen zu finden waren) an dem Haupte eine Wunde linckerseits im Fleische oder Haut, zwischen der Sutura sagittali, und dem musculo temporali nach der Sutura lambdoidea hin, in die 5 Zoll lang an beyden Enden schon meistens zugeheilet befunden. Nach separirter Haut und pericranio war der Hieb im Cranio bey zwey Zoll, von beyden Seiten aber eine fissura in Form eines halben Circuli, so an beyden Extremitæten im Durchschnitt 3 Zoll von einander war, wie im Cranio zu ersehen ist, und beygefügter Abriß es anweiset. Nach abgenommenem Cranio lag auf der dura matre, gleich an der lincken Seite neben der Wunde, unter der andern lamella cranii ein Splitter feste impungiret, welcher Anfangs billig und leichte durch Erweiterung der Wunde in der Haut, und in dem Cranio hätte sollen nachgesucht und durch eine Trepanation können herausgenommen werden. Nach separirter dura matre war in der substantia des Gehirns an der lincken Seite unter der Wunde, etwa unterwärts zwey Finger breit, ein Löffel voll gelbes, flüßiges, maturirtes Eyter. An der rechten Seite aber in dem Ventriculo cerebri etwas dicklichtes serum oder wäßrichte materia.

Weil nun die Verwundung 6 Wochen vorhero als den 26. Novembr. vorigen Jahres, ni fallor, (besage Wund-Zettels von dem Chirurgo S. ad acta gegeben) von dem Mousquetir H. von Ihro Hochgeb. Herrn Grafen von D. Compagnie geschehen ist, auch von dem besagten Chirurgo S. 4 kleine Splitter, so er in währender Cur von der Ober-Tafel des Cranii aus der Wunde herausgenommen worden, dennoch aber das Knirschen mit den Zähnen nicht nachgelassen, ist zu schliessen gewesen, daß die Wunde oben nicht genug Platz und Lufft gehabt habe, daß der vorerwähnte, auf der dura matre festgelegene Splitter durch eine suppuration erlediget und hervor gebracht werden können, also auch folglich die Zufälle, als Brechen, Knirschen mit den Zähnen, die spasmi und dergleichen nicht nachbleiben können, wie auch die Lähmung davon propter consensum nervorum dependiret. Nun ist auch von

von dem Chirurgo S. angezeiget worden, daß der Defunctus einige mal von Rindfleisch, Gänse-Braten, Caldaunen und Hirse-Brey starck gegessen, und da er vorher herum gegangen, sich auf solches Essen zwey mahl übel befunden. Die spasmi convulsivi und Tages vor seinem Tode ein Wund-Fieber mit Frost sich geeignet, daran er auch folgenden Tages, als den 8ten dito in Paroxysmo verstorben. Nachdem er a dato der blessure sechs Wochen und anderthalben Tag überlebet. So ist dieses doch alles als eine vera caussa lethalitatis nicht anzusehen, sondern vielmehr auf den, auf der dura matre noch befundenen und fest mit beyden Spitzen durch Länge der Zeit sich eingedrückten Splitter eine mehrere reflexion zu machen, und als eine wahre nächste Ursache, aller gedachten Zufälle anzusehen. Folglich können wir mit guten Gewissen und Bestand der Wahrheit nicht sagen noch declariren, daß diese Wunde an sich absolute tödtlich gewesen seye, welches aus angeführten Umständen zur Genüge bestätiget wird. Zumalen da bey dem Regimente verschiedene Casus vorkommen, da mehr Splitter, weit schlimmer und gefährlichere Zufälle sich ereignet, die doch vermittelst der Trepanation curiret sind, und noch ietzo leben, und ihre Dienste nebst andern verrichten können.

2. Bey Eröffnung der Brust war die substance der Lungen mit Blut angefüllet, und an der lincken Seite bereits etwas in putrefaction gegangen, vermuthlich daher, weil gedachter M. bereits 9 Tage todt gelegen. In denen beyden cavitæten der Brust war wohl ein Nössel mit Blut vermischtes seri oder extravasirtes Wasser.

3. In dem Unterleibe war nichts bedenckliches zu finden, als daß der Magen äusserlich ein wenig röthlich angelauffen war, innenwendig in dem Magen aber gar nichts von dem gegessenen Fleisch oder Caldaunen anzutreffen, sondern bloß ein flüßiges braunes mixtum befindlich. Die Leber, Miltz und Gedärme sind gantz gesund und natürlich befunden worden.

Dieses haben wir also nach fleißiger Uberlegung und genauer observation wohlbedächtlich zu Papier gebracht, und niemand zu Liebe oder zu Leide diesen unsern wahren Bericht, nach unserm besten Wissen und Gewissen abgefasset, eigenhändig geschrieben und unterschrieben, und zu Beständckung der Wahrheit mit unserm Petschafft besiegelt.

H. den 18. Jan. 1724.

D. F. H. Dr.
I. H. S.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Es sind von dem Hochfürstl. A. Regiment unserm Collegio die Acta inquisitionalia contra I. A. H. in Puncto beschehener Verwundung und 6 Wochen

Wochen darnach erfolgten Todes A.M. zugesendet worden, unser in Medicina & Chirurgia gegründetes Gutachten über diesen Casum zu eröffnen, und in specie zu decidiren, ob die in Capite geschehene Læsion absolut an und vor sich selbst lethal sey, daß der verwundete daran sterben müssen; und haben wir die Acta insgesamt fleißig durchgelesen und wohl erwogen, und befunden, daß der Casus dieser sey: Es ist der verstorbene A. M. den 28ten Nov. verwichenen Jahres von J. A. H. mit einem Pallasch in das Haupt gehauen worden an der lincken Seite des Kopffs, über dem Ohr nach dem Nacken zu, und ist die Wunde in der Haut 6 Zoll lang gewesen, welche der Thäter mit Brandtwein ausgewaschen; Nicht lange darauf ist die Wunde von einem fremden Kerl, der sich vor einen Feldscherer ausgegeben, wieder aufgemacht, und nach fol. 28. eine auf einem Läppchen entzwey gedruckte Spanische Fliege hinein geleget, und eine Spanische Fliege dem læso mit Brandtwein eingegeben, der sich darauf hefftig übergeben, und dieselbe ausgebrochen. Nach 8 Stunden fol. 1. und 18 ist der Chirurgus S. zu dem Blessirten gekommen, und hat ihn verbunden, der angemercket daß sich der læsus hefftig gebrochen, mit den Zähnen geknirschet, und verkehrte Reden geführet. Nach diesem hat er ihm ferner verbunden, und unter der Cur 4 Splitter herausgenommen, und hat sich der Læsus fol. 18. 49. artic. 72. bis wenige Tage vor seinem Ende gantz wohl befunden, hat gegessen, getruncken, frisch geredet, ist in der Stube herum, wie auch in den Hoff und an die Lufft in blossem Brust Tuch ohne Mütze und Strümpffe gegangen. Endlich habe er sich erschrocken und alteriret, als er vernommen, daß sein Vater gestorben und begraben, den er vor 14 Tagen geschlagen und übel tractiret fol. 49. b. Von derselben Zeit an habe er stille gelegen, weder gegessen noch getruncken fol. 18. b. und 79. auch ein Fieber mit Frost und einige spasmos convulsivos bekommen, fol. 1. und also 2 Tage nach gehabten Schreck und 6 Wochen nach empfangener Wunde in dem paroxysmo febrili gestorben. Acht Tage darnach ist er seciret worden, dabey sich gefunden, daß die Wunde zwischen der sutura sagittali und musculo temporali lincker Seiten in der Haut 5 Zoll und schon meist wieder zugeheilet gewesen; der Hieb in Cranio zwey Zoll lang. Nächst dem hat sich um das vulnus von beyden Seiten eine fissur in Form eines halben Circuls befunden, deren extremitæten drey Zoll von einander gewesen. Nach abgenommenen Cranio hat man befunden, daß auf der dura matre gleich neben der Wunde an der lincken Seite ein Splitter fest gesessen, und wäre unter derselben in der substantia cerebri, zwey Finger breit ein Löffel voll gelbes flüßiges maturirtes Eyter gefunden worden. In dem dextro ventriculo aber etwas dickliches serum oder wäßrichte mate-

ria angetroffen worden. Bey Eröffnung der Brust wäre die substance der Lungen mit Blut angefüllet und an der lincken Seite bereits in putrefaction gegangen gewesen, im gleichen hätte sich in beyden Cavitæten der Brust wohl ein Nössel mit Blut vermischtes serum befunden. Der Magen sey äusserlich ein wenig röthlich angelaufen gewesen, die Leber, Miltz und Gedärme wären gantz gesund und natürlich befunden worden.

Vid. Atteſt. Medici & Chirurgi.

Wenn wir nun diesen Casum mit allen Umständen genau erwogen und überleget, so ist unser in Medicis & Chirurgicis principiis, wie auch der Experience gegründete Meynung diese, daß (1) diese an dem Haupt befundene blessur keines weges an und vor sich selbst vor lethal, sondern vielmehr vor curabel zu halten. Denn obgleich dabey sich um dieselbe eine fissur in der Form eines halben Circuls befunden, die vermuthlich von einem Schlag nach fol. 26. artic. 78. hergerühret, wahrscheinlich zu schliessen ist, so ist doch diese fissur nicht durch beyde lamellas gegangen, davon zwar in dem attestato nichts gedacht, welches doch billig hätte seyn sollen; jedoch man solches daraus gewiß schliessen kan, weil kein extravasirtes Geblüte zwischen dem Cranio und dura matre befunden worden, welches gewiß geschehen wäre, wenn die fissuræ durch die inferiorem & vitream cranii tabulam gegangen, indem es aus der diploë exstilliret wäre. Ob nun gleich auch bey der Section ein Splitter bey der dura matre fest gesessen (dessen Grösse nach der Länge, Breite und Dicke, auch an welchen Oertern er von dem Cranio abgegangen, oder ob er noch am Cranio fest gesessen, hätte billig in dem attestato beschrieben seyn sollen,) und unter derselben ein Löffel eyterigte materia befunden worden, so hätte doch solches leicht durch eine Oeffnung mit dem Trepan, bevorab, wenn er nahe an der Wunde gesessen, können separiret und heraus gebracht werden.

3) Kan die læsion auch nicht vor absolut lethal gehalten werden, weil der Tod erst in 6 Wochen erfolget, welches bey dergleichen Læsionibus capitis absolute lethalibus sonst nicht zu geschehen pfleget. Wir halten aber nach reiflicher Uberlegung aller Umstände und besage dessen, was sich bey der Section innerlich im Leibe befunden, davor, daß die zugefügte Læsion nicht die Ursache dieses unvermutheten Todes gewesen, und obgleich sich im Anfange und einige Tage Brechen, Knirschen mit den Zähnen ꝛc. und verkehrte Reden sich bey dem blessirten befunden, und solche Zufälle gefährliche Haupt-Wunden anzeigen, so sind doch solche meistentheils nach unserm Gutachten der unbesonnenen und sehr verwegenen Auflegung der Spanischen Fliege in die Wunde, auch dem innerlichen Gebrauch derselben zuzuschreiben,

ben, indem von solchem Auflegen, das sehr empfindliche pericranium von dem virulento & valde corrosivo sale cantharidum angegriffen, und in heftige spasmos gebracht, innerlich aber der Magen zum Erbrechen stimuliret worden.

Weil denn nun in denen Actis nicht enthalten, daß diese Zufälle lange continuiret und schlimmer geworden, sondern vielmehr daraus erhellet, daß sich der Læsus bis 2 Tage vor seinem Tode, und bis er sich alteriret und erschrocken, gegessen, getruncken, frisch geredet, herum gegangen ꝛc. so kan man die schlimme Veränderung und den darauf erfolgten Tod, nicht die læsion und der puncturæ duræ matris zuschreiben. Zudem so ist auch das zu einem Löffel infra duram matrem befundene pus, noch vielweniger das wenige in dextro ventriculo cerebri befundene dickliche serum capabel gewesen bey dem Læso den Tod zu verursachen; bevorab da keine corruptio oder sphacelatio weder in der substantia cerebri noch dura matre befunden worden, noch auch weder die vasa cerebri mit Blut sehr angefüllet, und in inferiore parte cerebri, in und unter den ventriculis cerebri ein viel extravasirtes Geblüt oder serum gefunden worden, dergleichen Dinge sich doch, wenn der Tod ex capite entsprungen wäre hätten befinden müssen, sondern es hat sich die Ursache des Todes gar deutlich in der cavitate thoracis befunden, indem sich darinn eine starcke inflammation, corruptio pulmonum und extravasatio seri sangvinei zu einem Nössel befunden, die Lunge auch mit Geblüt starck angefüllet gewesen, und ist solche zweifelsohne von dem heftigen Schreck und Alteration entstanden, massen auch der Læsus nach dem Schreck gleich stille gelegen, nichts gegessen und getruncken, und zuletzt nach dem Attestato Medico ein Fieber und spasmos convulsivos befunden. Daß aber ein heftiger Gemüths-Affect capable seye solche sehr gefährliche und tödliche inflammation zu erwecken, bekräftiget nicht allein die Erfahrung vielfältig in Praxi Med. sondern es wird solches auch durch die rationem bekräftiget, indem durch heftiges Schrecken und Alteration das Geblüt aus denen äusseren in die inneren Theile mit Gewalt getrieben wird, da es denn leicht stecken bleibet, und also eine inflammation und corruption verursachet. Und zwar um so viel ehe bey einem solchen Cörper, der 6 Wochen an einer blessur malade gewesen, und ohne Zweifel wegen des in der dura matre steckenden Splitters, Kopfschmertzen und unruhigen Schlaf wird gehabt haben, dabey in der Diæt, Essen und Trincken, und Vermeidung der kalten Luft sich nicht, wie sichs gebühret, in Acht genommen. Ob nun zwar der Herr Medicus in seinem Attestat vermeynet,, diese corruptio pulmonum und extravasation sey davon entstanden, weil der Cörper 8 Tage gelegen, und also sich die

corru-

corruption generiret. Allein weil sich in andern visceribus, da sich sonst die putrefaction am ersten zu generiren pfleget, nicht befunden, auch bey dieser Jahres Zeit solche so bald nicht geschehen kan, zumal an einem wohl verwahrten Orte, da die Luft nicht hinkommen kan, auch von dieser der Anlauf des Bluts in der Lunge nicht entstehen kan, so erhellet aus allen diesen, daß bey dem vulnerato ein anderer schwerer und tödilicher Zufall, der mit der Verwundung eigentlich keine Verwandniß gehabt, dazu geschlagen, und den Tod verursachet, weil dergleichen læsi nicht von solchen insultibus morbosis frey sind.

Casus XII.

Vulnus per cranium penetrans ex negligentia vulnerati lethale.

Hoch-Edelgebohrne, Vest und Hochgelahrte, der wohl-löbl. *Medicini*schen *Facult*ät zu Halle wohl-verordnete Herren *Decane, Senior* und übrige Herren *Professores,*

Meine insonders hochgeehrteste Herren.

Es hat am 7ten Febr. a. c. frühe zwischen 8 und 9 Uhren bey diesem Hochfürstl. A. Regiment sich der unglückliche casus zugetragen, daß 2 Mousquetier namentlich M. M. und M. S. auf der Wache erstlich mit einander in Wort Streit, und endlich gar in Schlägerey gerathen, dabey es sich gefüget, daß jener diesen durch einen Stich mit dem Bajonet dergestalt an der lincken Seiten des Hauptes beschädiget, daß er M. S. am 6ten Martii seinen Geist aufgegeben. Nachdem nun bey der wider den Thäter sothaner Verwundung M. M. angestellten inquisition unter andern sich hervorgethan, (1) daß defunctus besage der hier beygehenden Original-Acten fol. 87. (a) im Anfange die Wunde nichts geachtet; (2) auch nach dem Stiche fast gar kein Blut an der Wunde zu verspüren, sondern selbige so gleich zugelaufen, daß das Loch nur wie ein starcker Nadel-Knopf zu sehen gewesen; (3) dahero er solches nur mit ein wenig Brandewein ausgewaschen: (4) Wie er von der Wache gekommen, nachmittages und sich zu schlagen M. heraus gefordert, und da er nicht folgen wollen, ihme eine Ohrfeige gegeben. Hiernächst (5) nach G. gelaufen, Brodt geholet, und als er (6) wieder nach Hause gekommen, sich sehr erhitzt, (7) auf diese Hitze laut fol. actor. 88. zwey mal getruncken, überdem (8) selbigen Abend noch gegessen und getruncken, und ohne aus der Wunde sich etwas zu machen niedergeleget. (9)

Andern Tages herum gegangen, und (10) den 3ten Tag nach der Verwundung gleich andern seine Wache gethan. Nicht minder (11) wie er den 4ten Tag von der Wache gekommen nachmittags wieder nach Krellwitz gegangen, auch (12) da er Abends halb achte wieder in sein Quartier gekommen sich abermals sehr erhitzet gehabt und überlaufen, dennoch (13) gegessen und getruncken und sich schlafen geleget; währenden solchen 4 Tagen (14) defunctus, weil er die Wunde nicht æstimiret, und deßhalb nicht von sich gesagt, nicht verbunden worden. Endlich wie in dieser Nacht um 1 Uhr convulsiones sich ereugnet, daß auch seine Frau im Bette zu bleiben sich nicht getrauet, ist den 5ten Tag nach der Verwundung frühe der Regiments-Feldscher herzugerufen worden, der dann, ohngeachtet der patiente es anfänglich nicht zugeben wollen, eine Incision gemachet.

Wiewohl nun der bey der Section adhibirte Medicus und Chirurgus Inhalts des fol. 10-12. befindlichen attestates aus vorbewegten Ursachen, und sonderlich daß der patient so lange unverbunden umhergegangen, das vulnus nicht pro absolute lethali halten wollen, so habe jedoch zu mehrerer Sicherheit Ew. Hoch-Edelgeb. hierdurch ersuchen sollen, dieselben wollen diesen casum mit allen Umständen collegialiter mit Fleiß überlegen und erwägen, dero gründliche Gutachten über nachstehende Fragen:

Ob diese Wunde zu Anfangs so beschaffen gewesen, daß der *patient* menschlicher Vernunft nach nicht hätte *curiret* und beym Leben erhalten werden können? oder ob das üble *regimen* des *Defuncti* und langsame Verbindung verursachet, daß das *vulnus per accidens lethal* geworden?

Gegen Entrichtung der Gebühr dem Hochfürstl. Anhaltischen Regimente so bald möglich communiciren, ich aber verharre vor mein particulier mit allem æstim unausgesetzt

H. ganz ergebenster Diener

Den 30ten Mart. 1724. S. A.

Auf Ordre Ihro Hoch-Wohlgeb. des commendirenden Herrn Obrist-Lieutenant von B. bey dem Hochfürstl. Regiment Infanterie von A. D. haben wir zu Endes Unterschriebene in Beyseyn derer hierzu commendirten Herren Officier Ihro Hoch-Wohlgeb. Herrn Hauptmann, G. von D. Herrn Fendrich von B. und Herrn Auditeur S. den am 7ten Febr.

a. c.

a. c. von M. M. Soldaten von Ihro Wohlgeb. Herrn Hauptmann von B. Compagnie mit einem Bajonet an der lincken Seiten des Hauptes hinten an dem musculo tamporali, fast in der sutura squamoidea gestochenen, den 10ten gedachten Monats darauf trepaniret und gestern den 5ten Martii früh gegen 6 Uhr an solcher Stoß-Wunde verstorbenen M. S. Soldaten von selbiger Compagnie, heute dato den 6ten Martii vormittags gegen 9 Uhr nach äusserlicher Besichtigung des Cörpers seciret, da wir denn äusserlich am Cörper nichts befunden, als daß er auf den Rücken braun und blau war, wie bey allen, die convulsiones gehabt, observiret wird. Bey Eröffnung des Haupts und Abnehmung des Cranii war das mit dem Bajounet durchstossene Loch in der Grösse beygefügter Figur, △ der Stoß war ausser dem Cranio durch die duram und piam matrem gegangen, und hatte die substantiam corticalem cerebri mit berühret, und weil 4 gantze Tage über defunctus solches negligiret, hatte solches unter sich eine suppuration verursachet, der Stoß hatte auch verschiedene Splitter verursachet, davon 6 äusserlich bey der Incision und Verbindung des patientes vor und nach herausgenommen worden, davon der grösseste in der Figur ◇ an dem musculo temporali äusserlich feste hing. Weil man aber an der untern lamina noch einen Splitter wahrgenommen, so durch die Oeffnung des Cranii nicht herauszubringen war, ist gedachter S. den 19ten Febr. trepaniret, und folgenden Tages solcher Splitter herausgenommen worden, wie dann defunctus vernünfftig dabey geredet, wohl geschlaffen, sich auch wohl befunden, und grosse Hoffnung zur Genesung gegeben. Weil aber die Oeffnung in parte corticali cerebri enge und allezeit gleich zufiele, war eine mit sero vermischte suppurirte materia in dem ventriculo sinistro cerebri befindlich, welche bey der Verbindung, wenn man corticalam partem behutsam aufhub, und der defunctus durch Anhaltung des Adems einen mäßigen motum machte, herausfloß; welche suppuration aber weiter nicht folgen wollen, auch durch Suchung mit einem Instrumento in der substantia cerebri ohne Gefahr nicht faciliiret werden konte. Dabey der defunctus doch wohl schlief, muntere Augen hatte, welches allezeit ein gutes Indicium ist, auch vernünftig redete, auch mäßige Nahrung genosse; bis den 24ten Febr. bey demselben eine paralysis oder Erstarrung an dem rechten Arm und Hand NB. ex transverso, nebst einer schweren Sprache sich äusserte, dabey doch der Verstand bis auf die letzten Tage verblieben, die Sprache aber so nicht mehr folgen wollen, bis er den 5ten Martii früh gegen 6 Uhr, nachdem er 27 Tage a dato der Verwundung, und 14 Tage nach der Trepanation gelebet, verschieden. Weil nun der defunctus 4 Tage über nach der Verwun-

(H) 3 dung,

dung, da die beste Hülfe hätte geschehen sollen, jederzeit ausgegangen, und es nicht geachtet, vielweniger von sich gesaget, daß er behörig verbunden werden können, auch so gar, wie am 11ten ejusdem convulsiones mit einem delirio sich eingefunden, und darauf den andern Morgen eine Incision gemachet worden, solches anfänglich nicht zugeben wollen, sondern sich widersetzet, doch endlich durch vielfältiges Zureden dahin gebracht worden, daß die Incision gebührender Massen geschehen können. Da aber die Wunde in vorerwähnter Zeit nicht Lufft genug gehabt, und solches unter denen membranis nothwendig eine putrefaction verursachet haben muß, so hat solches nebst seiner eigenen Nachläßigkeit bey dem Verbinden, und Widersetzung bey der Incision eine absolutam lethalitatem nicht involviren können, sondern es ist vielmehr durch seine eigene Verwahrlosung per accidens lethal geworden.

Wie wir dieses alles mit unser eigenen Hand und Unterschrift und beygedruckten Petschaft zu Bestärckung der Wahrheit wohl bedächtig confirmiren und von uns stellen.

H. den 6ten Martii ao. 1724.

D. F. H.
J. H. S.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Aus denen von dem Hochfürstl. A. Regiment unserer Facultät überreichten Actis Inquisitionalibus in puncto homicidii contra M. M. haben wir nach fleißiger Durchlesung derselben ersehen, daß M. S. ein Mousquetirer von dem Hochfürstl. A. Regiment mit seinem Cameraden M. M. in einen Streit gerathen, und von demselben den 7ten Febr. dieses Jahrs vor Mittage zwischen 8 und 9 Uhr mit dem Bajonet durch einen Stoß an der lincken Seite des Kopfes verwundet worden, welche Blessure aber obgedachter S. gar nicht geachtet und sich nicht verbinden lassen, sondern dieselbe nur mit Brandtewein ausgewaschen, und sey also in den vierten Tag unverbunden herumgegangen, habe wohl gegessen, getruncken und geschlafen, seinen Thäter herausgefordert fol. 7. und also ihm, als er nicht kommen wollen, eine Ohrfeige gegeben, daß er zur Erde gesuncken sey; fol. 28 auf die Dörfer K. und G. gegangen, sich erhitzet habe, überlaufen, darauf getruncken, fol. 17. *b* 18. *b* 28. auch den 9 Febr. auf die Wache gezogen und seine Dienste gethan: in der Nacht aber zwischen den 10. und 11. Febr. habe er convulsiones und ein delirium bekommen; daher des Morgens der Regiments-Feldscher dazu gefordert worden, der die Wunde durch eine incision erweitert

tert und nach und nach durch dieselbe äusserlich 6 Splitter herausgenommen, auch da er vermercket, daß an der inwendigen lamina ein Splitter fest gesessen, der durch die von der Wunde im cranio gemachte Oeffnung nicht herauszubringen, den 19ten ejusd. eine trepanation vorgenommen, und des folgenden Tages denselben herausgelanget: immittelst hätte nicht allein der Verwundete bishero wohl geschlafen, vernünftig geredet, muntere Augen gehabt und mäßige Nahrung genossen, sondern es hätte sich auch eine suppuration gezeigt, bis den 24. Febr. eine paralysis des rechten Arms und der rechten Hand erfolget, die Sprache schwehrer worden, und der læsus endlich den 5. Mart. früh gegen 6 Uhr 27 Tage nach der Verwundung und 14 Tage nach der trepanation seinen Geist aufgegeben: Des folgenden Tages habe man bey geschehener Section gefunden, daß der Stoß an der lincken Seite des Haupts bey der sutura squamosa durch das cranium, duram & piam matrem in die substantiam corticalem cerebri penetriret, wie auch in dem sinistro ventriculo cerebri eine mit sero vermischte suppurirte materie, an den übrigen Theilen aber des Leibes wäre so wol äusserlich als innerlich nichts bedenckliches wahrzunehmen gewesen. Nun ist die Frage:

Ob diese *Læsion absolute* an und vor sich selbst oder *per accidens lethal* zu achten sey?

Ob nun zwar der Sections-Bericht ziemlich obscur, also daß darin nicht gedacht worden, wie tief die suppuration in die substantiam cerebri gegangen, und wie viel von der purulenta materia in ventriculo sinistro cerebri enthalten gewesen, so können wir dannoch diese Læsion vor absolut lethal nicht erkennen; sondern halten allerdings davor, wann der Læsus gleich im Anfang dienliche Mittel gebraucht, zur Ader gelassen, und die trepanation eher als den dreyzehenden Tage admittiret worden, damit der Splitter von der intimiori lamina, der vornehmlich die symptomata causiret, hätte können herausgenommen und die suppuratio also verhindert werden, nicht in die Luft gegangen, sich bey der Herausforderung des Thäters nicht geeifert, daß die Wunde wohl curiret, und der Læsus beym Leben wohl hätte erhalten werden können: und ist also dieser Tod seiner eigenen Verwahrlosung zuzuschreiben: Daß dieses judicium denen principiis artis medicæ und chirurgicæ gemäß, bekräftigen wir mit unserer Unterschrift und vorgedrucktem Insiegel.

Halle, den 5. Apr. 1724.

Ca-

Casus XIII.

Infanticidium per læsionem capitis commissum.

Hoch-Edelgebohrne Veste und Hochgelahrte besonders Hochgeehrteste Herren und hohe *Patroni*.

Es ist alhie eines Priesters Tochter J. C. so einige Jahr bey Hofe als Mädgen in Diensten gestanden, inhaftirt worden, und weil sie sich von einem P. ihrem Vorgeben nach stupriren lassen, und hernach binnen 28 oder 30 Tagen a dato der angegebenen Schwängerung bis zur Niederkunft, also etliche wenige Tage über achtehalbe Monath ein todes Kind gantz alleine in niemandes Beyseyn zur Welt gebracht, auch sonsten ihre graviditatem beständig geleugnet, so ist dieselbe in starcken Verdacht eines begangenen Infanticidii gerathen, um so mehr, da, nach beyliegendem Extract aus des Herrn Medici, so bey der Section des Kindes gewesen, gethanen relation erstlich die in das Wasser geworfene Lunge nicht hat wollen untergehen, und vor das andere sich an dem osse occipitis neben der sutura lambdoidea eine contusio in Grösse eines 8 gl. Stücks, auf der lincken Seiten aber neben sutura sagittali eine starcke contusion wie ein 4 gl. Stück, ingleichen auf dessen rechter Seiten eine contusio nicht so groß, im cranio & pericranio etwas vom sanguine congrumato gefunden, alles nach mehrern Inhalt des beygefügten Extracts. Ob sich nun wol dieses alles befunden, auch die Wehmutter attestiret, daß das secirete Kind seine vollkommene Gliedmassen gehabt habe, so bleibet doch die Beschuldigte beständig dabey, daß das Kind so unvermuthet von ihr, als sie eben solches Krimmen und Reissen im Leibe gehabt, und dieserwegen vermeynet, sie habe die Colic, sich auf einen Nacht-Stuhl gesetzet, in den Nacht-Topf herunter von ihr geschossen, keine Merckmale eines natürlichen Lebens von sich gegeben, sondern wäre gäntz steif gewesen, als sie es gleich nach der Geburt vor sich auf dem Schooß gehabt, und bestärcket dieses ad acta gethanes Vorgeben mit vielen contestationen. Wenn nun diese ihre contestationen secundiret, daß der auf die Welt gekommene partus octimestris gewesen, octimestris autem partus ideo juxta philosophorum & medicorum opinionem non vitalis esse dicitur, weilen 1) zween böse quadragenarii zusammen fallen, als der erste in dem ersten Monath, wenn die Empfängniß geschehen, um welche Zeit embryo sehr viel ausstehen muß, der andere quadragenarius aber im 8ten Monath & hinc octimestris fœtus editi partus quidem nomen non abortus meretur, sed vitalis dici non debet.

Hip-

Hippocr. Libr. de octim. partu & libr. de carn. quod porro confirmat Aristot. Libr. 7. de hist. anim. octimestrem partum non nisi in Aegypto esse vitalem, & Avicenna libr. 3. fenestr. 21. tract. 2. cap. 1. Si aliquis vivat de natis in 8to mensibus. Illud est rarum valde hoc tempore, & in quibusdam regionibus quidem non vivis natus 8 mensium. Cardanus in comment. ad lib. Hippocr. de septimestri partu.

Auch 2) Aristoteles nicht will, daß es in Griechenland also geschehe, wie in Aegypten, viel weniger wird in unsern mitternächtigen Orten zuzulassen seyn, daß die 8 monathliche Geburt in Erwegung derer am Ende des 7ten und Anfange des 8ten Monaths auf einander zur Geburt folgenden Bewegungen des Kindes, beym Leben seyn können. Nam septimo mense semper movetur infans ad partum, & convertitur, & cum non consequitur intentionem suam, remanet sic conversus, infirmatur & resolvitur virtus ejus, & demum quando 8 statim mense nascitur in hujusmodi dispositione, succumbit & moritur. *Avicenna l. c. Hippocr. libr. de septimestri & octimestri partu, Levin. Lemn. de occultis natura miraculis l. 4 c. 13. Hieron. Mercurial. de morb. mulier. l. 2. c. 1. quam sententiam corroboravit responsum Facultatis Medicæ Lipsiensis. Octimestrem partum concernens:* So schliessen wir mit denen Herren Medicis einhellig dahin, daß die Kinder 8tavo mense gebohren, nicht vitalis seyn; weilen auch *Hippocrates Libr. de carne ad finem* spricht: *mense octavo natus nullus unquam vixit. Ammann. in Med. crit. ad cas. vii. p. 56.* Uberdem die Beschuldigte 1) über einen Zufall ein solch Schrecken gehabt, daß sie davon das Fieber tempore graviditatis bekommen, und das andermal sich de novo ex alio accidenti dergestalt erschrocken, daß das Wasser von ihr gesprungen. 3) Auch in relatione Dn. Medici attestirt worden, daß äusserlich gar keine indicia einiger Gewaltsamkeit zu spühren gewesen, welche sich doch bey vorgegebenen geronnenen Geblüte hätte zeigen müssen. Und ob sich wol befunden, daß die Nabel-Schnur nicht verbunden gewesen, so hat doch Inquisitin mit starcken contestationen bekräftiget, daß sie solches nicht nöthig gehabt, weil das Kind schon wäre todt gewesen, als sie es auf den Schooß genommen. So geben wir diese concurrirende Umstände, indem die defension dieser Persohn zu führen mir aufgetragen, an die Hand Ew. Hoch-Edelgebohrn Responsum cum rationibus dubitandi & decidendi über folgende quæstiones auszubitten.

1) **Ob die Meynung, daß *octimestris partus* nicht *vitalis* seyn könne, auch hie der Beschuldigten müsse zu statten kommen.**

2) Ob diese Meynung ihr Vorgeben, daß das Kind von ihr geschossen, und todt zur Welt gebohren, bekräftiget und unterstützet?

3) Oder ob nicht vielmehr die angegebene *contusiones* daher rühren können, als das Kind seinen *transitum per os pubis* genommen, indem die Beschuldigte sehr viel Kneipen und Reissen bey der Geburt ausgestanden?

4) Oder vielmehr daher, als das Kind von ihr in den Nacht-Topf geschossen, oder *ex alio accidenti?*

5) Und letzlich, ob die Meynung der nicht untergesunckenen Lunge ein *universale* und *firmum indicium,* daß das Kind müsse gelebet haben?

Gleichwie diese hohe Güte en particulair mit besondern Danck erkennen werde, also wird auch Uberbringer dieses die schuldige Gebühren pro studio & labore abführen, weilen selbige mit ihm überschickt werden. Nur bitte gehorsamst, dero Responsum zu förderſamsten zu überschicken, der ich übrigens in ergebener submission verharre

Ew. Hoch-Edelgebohrnen

Meiner hochgeehrtesten Herren und hohen *Patronen*

Z. den 13ten May 1722.

dienstschuldiger

J. A. R.

Extract ex relatione Dn. D. B.

Erstlich fand sich das Kind in einem Tuche eingewickelt und mit 2 Binden von 2 Ellen lang verbunden; nachdem solche der Chirurgus auflösete, fand sich das Kind in folgendem statu: Unterm Kinde lag 1) die lincke Hand, und die rechte nach dem lincken Beine, der rechte Fuß nebst der lincken auf der Brust; das Kind war vieler Orten äusserlich mit Blut starck besudelt, aus der Nasen ging geronnenes Geblüte mit Wasser vermenget; die obere Lippen waren etwas blau: Was das Kind anlanget, war solches sehr robust, und an allen Gliedmassen natürlich und vollkommen, die Nabelschnur war nicht verbunden, auch war solches Kind sehr starck und fleischicht, die placenta uterina, so aber abgeschnitten von dem Kinde, war sehr groß und wol beschaffen, überdem war äusserlich nichts gewaltsames zu spüren. 2) Nachdem die Brust geöffnet worden, funden sich die pulmones

ex-

expandirt, und waren selbige in statu naturali, auch sind selbige auf einen Eymer Wasser geworfen; iedennoch so schwommen selbige oben, auch ist die Lunge in Stücken zerschnitten worden, es sanck aber nicht das geringste unter. Nun wollen zwar die meisten Medici, daß solches ein indubitatum signum sey, wenn nemlich die Lunge nicht untersincket, müste das Kind lebendig gebohren seyn; man könte hievon viele Autores, welche solches æstimirten, auch viele so solches negirten, citiren, unterlassen aber hier solches 3) Nachdem der Kopf betrachtet wurde, waren äusserlich keine læsiones zu finden; als man aber die Haut separiret, fand sich hinten an dem osse occipitis, neben der sutura lambdoidea eine contusion in Grösse eines 8 gl. Stücks, auf der lincken Seite neben der sutura sagittali war eine harte contusion wie ein 4 gl. Stück groß: noch war an der rechten Seite an der sutura sagittali, ob wohl nicht so groß, eine starcke contusion zugegen, zwischen dem cranio und pericranio war etwas vom sanguine congrumato zu finden. 4) Als das cranium abgenommen, waren die vasa in den meningibus in specie in pia matre sanguine admodum turgida, hinten an dem osse occipitis über dem cerebello, fand sich eine quantität geronnenes Geblüte, welches am Gewichte mehr als ein Loth ausmachte, nach Herausnehmung des cerebri fand sich hin und wieder extravasirtes Geblüte, und waren die vasa allenthalben sanguine turgida.

Z. den 7. Decembr. 1721.

J. H. B.
D. & Med. jur.

G. R.
Chir. jur.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Wohl-Edler

Vielgeehrter Herr!

Nachdem derselbe uns einen casum zugeschicket, daß eine unehliche Weibes-Persohn, die ihre Schwängerschaft beständig geleugnet, in dem 8ten Monath ohne iemandes Beyseyn ein todtes Kind zur Welt gebohren haben soll; solche aber in Verdacht eines infanticidii gerathen, weil nach der Section des Kindes und gethaner relation des Medici, nicht allein die Lunge im Wasser geschwummen, sondern auch am osse occipitis, nebst der

sutura lambdoidea, eine centusio in Grösse eines 8 gl. Stücks, auf der lincken Seite aber neben der sutura sagittali eine starcke contusion wie ein 4 gl. Stück, ingleichen auf der rechten Seite nicht so eine grosse contusion, sondern nur einig sanguis congrumatus in cranio & pericranio sich gefunden; ferner auch die Wehmutter bezeuget, daß das Kind seine vollkommene Gliedmassen gehabt, die Inquisitin aber beständig dabey bleibet, daß das Kind unvermuthet von ihr, als sie Reissen im Leibe gehabt, und auf einem Nacht-Stuhl gesessen, in den Nacht-Topf herunter geschossen, und keine Merckmale eines natürlichen Lebens von sich gegeben, und unser vielgeehrter Herr dieser Sachen halber auf folgende Fragen unser in medicina und anatomia gegründetes Gutachten verlanget; nemlich:

1) Ob die Meynung, daß *octimestris partus* nicht *vitalis* seyn könne, auch hie der Beschuldigten müsse zu statten kommen?
2) Ob diese Meynung ihr Vorgeben bekräftige?
3) Ob die *contusiones* daher rühren, als das Kind seinen *transitum per os pubis* genommen?
4) Oder ob es nicht vielmehr herrühre, daß das Kind in den Nacht-Topf geschossen?
5) Ob die Meynung mit der nicht untergesunckenen Lunge ein *universale* und *firmum indicium* sey, daß das Kind müsse gelebet haben?

Also haben wir die Sache nebst der Relation des Medici wohl und reiflich erwogen, und geben hierauf, was die erste Frage betrifft, zur Antwort: daß die bey denen Iure consultis sonderlich eingerissene alte tradition, als wenn der partus octimestris nicht ante vel post partum könne vitalis seyn, keinesweges wahr sey, oder statt finde, indem die oftmalige Erfahrung von langen Zeiten solche widerleget; diese ungegründete Meynung auch daher entsprungen, weil man des Hippocratis sensum nicht recht capiret und verstanden, welcher, wie ex ejus libris de septimestri & octimestri partu zu ersehen, statuiret, daß wenn ein Kind im Mutterleibe in dem 8ten Monath kranck ist, und aus Schwachheit fortgetrieben wird, es nicht könne lebendig bleiben, um dieser Ursachen halber, weil es im Mutterleibe durch die Kranckheit abgemattet, und auch bey der Geburt vieles leiden muß. Kan also diese ungegründete Meynung der Inquisitin nicht zu statten kommen, noch auch quoad quæstionem 2. ihr Vorgeben bekräftigen, bevorab da das Kind gantz vollkommen an allen Gliedmassen, und kein defectus naturæ an ihm zu spühren gewesen.

Was

Was nun die dritte Frage betrifft, so können diese an dem Haupt gefundene contusiones keinesweges von dem Durchbruch durch die ossa pubis hergeleitet werden; denn auch bey der schweresten Geburt, welche bey Frauen, die etliche 40 Jahr alt sind, weilen deren ossa duriora atque firmiora, und so dann so leicht nicht können relaxiret werden, dergleichen violentia nicht observiret wird, vielweniger aber solches statt finden kan, bey Persohnen, die noch jung sind, und da das Kind ohne einige Hülfe und Handreichung weggeschossen, wie bey diesem subjecto geschehen.

Betreffend die 4te Frage, so ist gleichfalls nicht wahrscheinlich oder zu concipiren, wie solche contusiones von dem Abschusse des Kindes in den Nacht-Topf herrühren sollen, wenn auch gleich das factum möchte gewiß seyn. Denn solche violenz als an dem Kinde, nebst dessen innerlichen und äusserlichen Theilen des Haupts verspühret worden, und schleuniger Tod davon nicht wol entstehen können, indem vornehmlich nach Oeffnung des Haupts hinten an dem osse occipitis über dem cerebello mehr als ein Loth geronnenes Geblüte gefunden worden, und nach Herausnehmung des cerebri, ein extravasirtes Blut hin und wieder nach des Medici Bericht anzutreffen, und die vasa cerebri gantz turgida gewesen.

Was nun die fünfte Frage anlangt; ob die Obenschwimmung der Lunge ein universale und firmum indicium sey, daß das Kind müsse gelebet haben: So berichten wir, daß zwar nicht iedes mal, wenn die Lunge untergehet, daraus zu schliessen, daß ein Kind nicht gelebet, weil wenn es suffocatione stirbt, und die vasa der Lungen mit Blut aufgelaufen, solches gleichfalls zu geschehen pflegt. Aber wenn die Lunge, wie in diesem casu, expandiret gefunden wird, und keine putrefaction vorhergegangen, so hat das Kind allerdings Luft geschöpfet, davon die expansion der Lunge kömmt, und muß also über dem Wasser schwimmen, quia tunc fit specie levior aqua, und ist bey solchen Umständen dieses ein gar merckwürdiges signum der vitalität &c.

Iudicium privatum.

Auf gegenwärtige relationem Medici & Chirurgi, wie auch auf die Anmerckungen und defension des Advocaten über das abgelebte Kind, so eine præsumptionem infandicidii verursachet, eröffne meine Gedancken nach Inhalt vorgelegter Fragen, Qu. Ist es noch nicht ausgemacht, ob ein robust und an Gliedmassen natürlich und vollkommen Kind, bey welchem die Nabelschnur sehr starck gewesen, ad partum octimestrem zu rechnen sey; indem man es sonst wol anmercket, wenn ein Kind 3 oder 4 Wochen zu früh gebohren wird. Hernach ist die alte tradition de illegitimo partu octimestri, & quod hic partus vitalis non sit, bey denen Medicis schon längst aus-

gemacht, und obgleich in dem Wort *vitalis* scheinet eine æquivocatio zu stecken, welche also kan erkläret werden: daß ein Kind, so im 8ten Monath gebohren wird, nicht lange zu leben pflege; so weiß man 1) daß ein Kind octavo mense im Mutterleibe lebe und sich bewege. 2) Daß es lebendig gebohren werde; 3) daß es auch manchmal beym Leben erhalten werde: Dazu kömmt, daß die argumenta des Herrn Defensoris diesen Punct betreffend, auch schon von solchen widerleget sind, die ex alia sed ejusdem valoris ratione behaupten, partum octimestrem non esse vitalem vid. *Casp. Rejesius Camp. Elys. qu. 90. n. 14. seqq.* Da nun die ältern Medici nicht statuiret, daß fœtus octavo mense mortuus und nono wieder lebendig werde, sondern daß, wofern er auch octavo mense gebohren werde, debilis sey, oder ex falso traditione wo er in utero bleibet, octavo mense debilior als 7mo & nono sey. So kan nach quæst. 2. ex falso supposito nichtes mit der Geburt der inquisitin conciliiret werden, und so wenig aus dem falso principio der ersten Frage eine todte Frucht kan verificiret werden, so wenig ist das Vorgeben, daß das Kind todt zur Welt kommen, infallible, sondern bedarf mehrerer Untersuchung. Wenn auch nach quæst. 3. die am Rande angemerckte dreymalige contusion einer schweren Geburt will zugeschrieben werden, so ist sowol ex rationis als observationis suffragio bekannt, daß Kinder durch eine harte Geburt pflegen am gantzen Leibe braun und blau zu werden, daß aber solche besondere contusiones partui difficili, wollen zugeschrieben werden, ist in diesem casu zweifelhaft, ins besondere da ratione der Geburt keine eigentliche Umstände erwehnet sind, und wenn gleich der Defensor eines vielen Kneipens und Reissens Meldung thut, so ist hieraus nicht gleich auf eine solche schwere Geburt zu folgern. Es hat auch in anatomicis keinen Grund, daß sub partu ein Kind bey seinem Durchbruch durch das os pubis dergleichen sichtbare Gewalt ausstehen solte, sonst würde wol der meiste partus mit solchen unglücklichen und gefährlichen Suiten verknüpfet seyn. Es könte dennoch bey qu. 4. noch wahrscheinlicher seyn, daß solche contusiones von dem Abschuß des Kindes in den Nacht-Topf herrühreten, und wenn auch das factum gewiß, daß das Kind dergestalt gewaltsam von der puerpera geschossen, so ist doch bedencklich, woher diese unterschiedene dreyfache contusion kommen; dabey ist aber noch remarquable, daß äusserlich nichts veränderliches am Kopf zu observiren, daß am cranio keine depressio angemercket, weil bey einem embryone ob mollitiem ossium so leicht keine fissura geschehen kan: vermuthlich geschicht es, daß bey dergleichen Abstürtzung ein Kind auf einem locum auffalle. Dahero so vielfache contusiones nicht rühren könten, weswegen die indicia sehr dubieus sind, daß aber der Kopf pars læsa,

sey,

sey, zeugen alle Umstände, besonders auch die interna & externa extravasatio sanguinis an. Qv. V. ist bekant, daß das experimentum, wovon hie die Rede, sehr intricat, und oftmals dergleichen casus zu entscheiden zweifelhaft und unzulänglich sey, indem aus vielen Observationibus und testimoniis das Gegentheil behauptet werden kan, *conf. Bohnius de offic. med. dupl. part. 2. c. 6. & disp. de medic. forens. specim. 3. miscel. A. N. C. Dec. 3. anno 1. obs. 104. Zelleri disp. da experimento pulmonum fœtus in aquam conjiciendorum*, gleichwie hingegen auch die fallaciam hujus experimenti attestirt die obs. *Misc. A. N. C. Cent. 1. Obs. 120.* pulmones infantis per 18. horas extra uterum viventis in ▽ submersi, andere Anmerckungen dißfalls zu übergehen: In diesen casu ist es aber ohnstreitig, daß vermöge dieses experimenti der fœtus ante partum gelebet, ob aber derselbe sub partu aut post illum gestorben, kan diß experimentum nicht decidiren, wenigstens ist nicht in diesem casu geschehen oder gemeldet, was Bohnius berühret, daß man Kindern, so ante partum gestorben, nachmals könne △ einblasen, daß die Lungen oben schwimmen.

Den 17ten Maji 1722.

Casus XIV.

Infanticidium a Puerpera delira commissum & concurrens illicita Pharmacopoei cura.

Beygeschlossene, wieder C. W. eines ausrangirten Soldaten D. D. Eheweib wegen begangenen Mords an ihrem 6 Wochen Kinde, ergangene Inquisitions-Acta, und was deren Defensor zu ihrer Defension eingebracht, ingleichen was der Apothecker F. wegen des ihr gegebenen Trancks zu seiner Entschuldigung vorgestellt, belieben meine Hochgeehrte Herren von beyderseits wohllöblichen Facultäten ihrem berühmten Fleisse nach collegialiter zu lesen und wohl zu erwägen, sich darauf eines rechtmäßigen Urtheils cum rationibus decidendi und resp. eines gegründeten Gutachtens zu vergleichen und mir dasselbe nebst denen Acten verschlossen gegen Erlegung der Gebühren pro studio & labore mit der ordinairen Post anhero wieder zufertigen zu lassen, und ich verbleibe meinen Hochgeehrten Herren zu angenehmer Dienst-erweisung iederzeit willig und geflissen. Signatum M. den 11. Jan. 1724.

J. C. v. D.

Nach-

Iudicium privatum.

Nachdem ich die Acta inquisitionalia wider C. W. wegen verübten Kinder-Mords wol eingesehen, so habe erstlich aus vielen vorfallenden Zeugnissen und Beweißthümern erkannt, daß dieses infanticidium ob amantiam melancholicam begangen seye: indem das Weib nicht allein von denen Herren Medicis als delira erkannt, sondern alle Zeugen dieses erhärten, ja die Inquisitin selbst es mehrmahlen bekennet, daß sie im Kopfe nicht richtig seye: dahero fast durch die gantzen Acta sattsam erhellet, wie sich dieses Weib selbst nicht begreifen, noch dessen, was sie gethan, geredet, gedacht, entsinnen kan. Hiervon kan auch ihre öfftere Unbeständigkeit im Reden ein gleichgültig Zeugniß beybringen, v. g. daß sie sich selbst ums Leben bringen wollen, nach fol. 33. art. 33. conf. mit fol. 20. b. fol. 8. a. b. Sie wuste nicht, wie lange das Geblüt bey ihr nach der Geburt gegangen fol. 34. art. 42. 43. conf. mit fol. 18. a fol 40. art. 101. 102. item ihre viel verwirrten Reden fol. 18. b. conf. mit fol. 37. artic. 68. 72. nicht weniger den Mann betreffend, der zu ihr soll in die Stube gekommen seyn und das Kind umgebracht haben fol. 29. conf. mit fol. 39. art. 94. 95. Oder die Phantasie vom schwartzen Manne fol. 6. a. b. conf. mit fol. 39. art. 97. fol. 40. art. 98. Diesen ihren verwirreten Verstand bezeugen ihre Phantasien und äusserlich stieres verkehrtes fürchterliches Aussehen, ihre mancherley verkehrte Reden, fol. 8. a. Wozu sonderlich ihre Beklagungen über ihren kränckl. Zustand kommen, nemlich ihre viele Angst über der Schur oder greuliche Hitze im Kopfe fol. 40. art. 105. daß sie sich nicht besinnen können fol. 3. b. 4. a. über die wechselnden Anfälle solcher Hitze im Kopf fol. 4. b. dabey sie nicht gewust, was sie gethan, als unter welcherley Anfall das Infanticidium von ihr geschehen: ihre lange Schlaflosigkeit, da sie in 6 Wochen und nach verübten Mord noch länger nicht geschlafen fol. 73. art. 25. 26. fol. 4. b. ihre beständige Hitze, fol. 72. art. 13. ihr beharrendes Schlagen im Kopfe und grosse Hertzens-Angst, fol. 73. art. 21. ihre beständige Mattigkeit, fol. 74. art. 30. wie sie dann auch schon ante matrimonium mensium obstructione laboriret, fol. 74. art. 31. en fin, es sind fast alle Folia voll dergleichen Zeugnissen, welche mentem alienam bey dieser Person sattsam erhärten. Ob diese amentia a lochiorum suppressione zu deriviren, kan ich nicht absehen, ja es ist nicht klar, daß Lochia, die doch bis in die 3te Woche geflossen, sind verstopfet gewesen, conf. mit fol. 17. b. bezeuget die bey dieser Inquisitin gebrauchte Bade-Mutter, daß sie keine Verstopfung des Geblüts gehabt, sondern das Geblüt sey seit denen 3. Wochen, da deponentin bey ihr aus- u. eingegangen, ordentlich von ihr gegangen, wie es sich bey einer 6 Wöchnerin gehöret: daher aus denen Actis erhellet, daß die Inquisitin vorhero schon nicht recht im Kopfe gewesen, ehe sie Medicamen-

ta

ta gebrauchet. fol. 73. art. 17. Ja daß sie vorhero kranck gewesen, beweiset der erforderte Gebrauch dieser Artzeneyen, item sie deponiret, sie sey die gantze 6 Wochen über nicht recht gewesen, fol. 34. art. 35-38. nach der Artzeney wäre sie im Kopf schlimmer worden, fol. 35. art. 38. 39. so muß es ja vorher schon schlimm gewesen seyn ꝛc. Ich halte vor mich also davor, daß diesem Weibe schon ein affectus melancholicus angewandelt, welcher durch die erste imprægnation und dabey vorfallende mancherley alteration bestärcket, sonderlich aber per primum partum und damit verknüpfte mutationes und commotiones sanguinis & partium zu seinem Ausbruch befördert worden, deßwegen in dieser Person ein abwechselnder insultus von heftiger ebullitione sanguinis und demnach valde irregularis commotio & restrictio sanguinis ad hypochondria, præcordia & caput anzutreffen, ohne daß febris aliqua acuta typica dabey vorgefallen wäre, und hätten billig die Herren Medici etwas umständlicher sich befragen sollen, wie sich dieses Weib sub graviditate befunden, ja man hätte wol bey andern in Erfahrung bringen können, wie es bey der Inquisitin mit dem successu alvi beschaffen gewesen. Herr D. M. hätte notiren sollen, wie er das Blut bey dieser Person angetroffen, da er ihr auf beyden Füssen die Ader öffnen lassen, und obwol des Apotheckers F. verordnete potion amentiam nicht erreget, so ist doch dieselbe auch bey so beschaffenen Umständen undienlich gewesen: dann die nimias vigilias mit opiatis oder narcoticis zu curiren, ist unsicher, auch schicken sich solcherley opiata und Castorina nicht wohl in diesem Casu & statu morbi, wo schon eine starcke orgastica sanguinis commotio vorhanden, welche durch jene remedia vermehret wird: so sind in ʒj Philon. maj. fast 2. gran Opii und IV. gr. sem hyosciam. Die andern Calida remedia als Myrrha, Crocus, Spica &c. sind in diesem Casu auch nicht dienlich, und ist ex Experientia sattsam bekannt, daß bey schon gegenwärtiger gravi anomalia motuum auch eine geringe dosis remedii calefacientis den statum morbi verschlimmern könne. Hernach mögen die Argumenta des F. nicht zu seiner Justification dienen, sondern der Apothecker hat sich omni modo so wohl bey den unbefugten Curen, als in seiner defension strafbar vergangen. Wenn alle Apothecker sich wieder Medicos und Collegia Medica opiniatriren sollten, möchte es schlimm mit der Medicin aussehen. Endlich sind mir zwey paralleli Casus bekannt, da Personen, welche in Melancholiam incliniret, ex primo puerperio nicht allein in perfectam Melancholiam verfallen, sondern endlich in Maniam gerathen, die eine war eine Kaufmanns-Frau, die sich selbst im ersten puerperio mit ihrem Strumpfbande an ihr Wochen-Bette er-

erhängen wollen, ist aber das erstemal errettet; hat hernach integram mentem bekommen: im andern puerperio kam dieser insultus wieder, und hat sie sich selbst die Kähle abgeschnitten. Die andere ist eine Priesters Frau, die auch mit dem einem puerperio ein solch delirium bekommen, und hat ihrem gebohrnen Kinde den Hals abschneiden wollen, daran sie aber verhindert wurde: diese lebet aber noch als eine maniaca.

H. den 15. Jan.
1724.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns die Acta inquisitionalia C. W. in puncto infanticidii zugesendet worden, unser in Medicina gegründetes Gutachten, ob dieselbe ex insania melancholica, oder nicht, das Kind umgebracht, auch ob der Apothecker F. mit seiner verordneten Artzney ihr Schaden zugefüget, zu ertheilen; so haben wir die Acta fleißig durchgelesen und alle darin enthaltene Umstände ac Attestata medicorum wohl erwogen, und ist der casus dieser. Die Inquisitin ist etliche 30. Jahr alt, magerer Leibes-Constitution, hat in ihrem ledigen Stand dann und wann obstructiones mensium gehabt, ist ohngefehr vor einen halben Jahre mit einen Sohn ins Kind-Bett kommen: ob nun zwar die Lochia bis in die dritte Woche geflossen, so hat sie doch des Nachts keinen Schlaf gehabt, hat sehr über Reissen im Leibe, Hertzens-Angst, Haupt-Schmertzen und Hitze im Kopf geklaget, consuliret deshalb einen Apothecker, welcher ihr diese stärckende Mutter-Mixtur alle 1 oder 2 Stunde zu nehmen verordnet. ℞. Aqua Cinnam s. v. Meliss. s. v. ana ℥j. Philon. Rom. ʒj. Essent. Castor. ʒß. allein auf diesen Gebrauch derselben ist ihr das Geblüt ausblieben fol. 11. 18. 40. 72. und viel schlimmer worden fol. 35. 73. ja auch die Milch in der einen Brust gar vergangen, fol. 35. und in der andern eine Beule entstanden, die ihr viel empfindliche Schmertzen verursachet, daß sie das Kind nicht säugen können: Es blieb also die Schlafloßigkeit, die übrigen Zufälle vermehrten und verschlimmerten sich, hatte viel Phantasien und wünschte ihres Leidens und Lebens ein Ende zu machen, wolte sich auch ersäufen, bis sie endlich unter solchen Umständen ihrem Kinde in der 7ten Woche den 10. Sept. an. præt. mit ihres Mannes Brodt-Messer den Hals abgeschnitten, so daß der Schnitt durch die secundam vertebram colli gieng, und der Kopf nur noch an einer Haut hieng: Da sie nun dieser entsetzlichen That halben in gefängliche Verhaft gebracht worden, hat man an ihr äusserlich

ein

ein stiehres, verkehrtes, fürchterliches Ansehen wahrgenommen, und hat sie sich sehr über ihren kräncklichen obgedachten Zustand, sonderlich über greuliche Hitze und Schlagen im Kopf beklaget, in ihren Reden und Aussagen sehr variiret, sich nicht recht besinnen können, noch gewust, was sie vor, bey und nach geschehenen Mord gethan und geredet, auch gar angegeben, als habe nicht sie, sondern ein schwartzer Mann das Kind umgebracht. Aus diesen bey einander sich ereignenden Zufällen und Umständen ist nichts anders zu schliessen, als daß die Inquisitin ex insania melancholica & raptu furioso ihr Kind umgebracht, ob valde læsam & corruptam Phantasiam mentemque plane alienatam. Dann gleichwie der usus phantasiæ integræ & sanæ rationis von einer temperata constitutione cerebri ejusque membranarum und von einem egalen und freyen Umlauf des Geblüts durch die vasa sanguifera in denselben dependiret, also zeiget die Erfahrung, daß wann das Geblüt, sonderlich das dick ist, allzuhäuffig durch Krampfhafte Zusammenziehung der äusserlichen Glieder auch wohl der viscerum im Unterleibe nach dem Haupt zugetrieben wird, und solches die vasa allzusehr ausdehnet, daselbst stocket und nicht frey wieder durch und zurücke gehet, die functiones animæ, sonderlich was die Phantasie und Vernunft betrifft, sehr turbirt und lædiret werden: Von solchem häufigen Zufluß des Geblüts im Haupt und Stockung in den Adern kommen auch her die Schlaflosigkeit, schwehre Träume, Kopf-Schmertzen, Hitze am Haupt, auch allerhand vermeinte visiones im Wachen, verstelletes Angesicht und Geberden, verwirrte Reden, welche symptomata denen, die an delirio melancholico laboriren, gar gemein, und sich auch bey gegenwärtigem casu befinden: Nun ist aber hierbey wohl anzumercken, daß dergleichen motus sanguinis intro conversi & congestorii bey denen Wöchnerin gar gemein und fast ordinair sind, und meistentheils am dritten Tag schon anfangen, indem nach der Geburt die Mutter und deren vasa sich wieder zusammenziehen, von welcher compressione vasorum uteri als das Kind noch in Mutterleib war, zufliessende Geblüt, nunmehro wegen Zusammenziehung der Adern in der Mutter ad partes super. und nach den Brüsten, vielfältig auch nach dem Haupt getrieben, bevorab, wenn die Lochia gar nicht oder zu wenig fliessen, daher es geschiehet, daß bey puerperis phrenitis, insultus epileptici auch apoplectici entstehen, viele auch in denen Wochen in eine Schwermüthigkeit, ja in delirium furibundum verfallen, welche hernachmals lange anhält: Wie uns dann auch dergleichen exempla bekant sind, sonderlich dieses, daß eine Frau in den dritten und vierten Monat

ihrer Schwangerschaft sehr melancholisch worden, welches hernach, wann das Geblüt mehr zur Nahrung des Kindes gegangen, von sich selbst verschwunden. Nun finden wir zwar in diesen Actis, daß die Lochia bey dieser Wöchnerin bis in die dritte Woche gegangen: allein es wäre allerdings genauer zu untersuchen gewesen, ob genugsam Geblüt von ihr gegangen, bevorab, da diese Frau mager und sehr viel Blut in Adern hat, auch sonst bey dergleichen Personen das Geblüt häufiger zu gehen pfleget als bey denen, die spongiosi & succulenti habitus sind. Nun ist ferner die Frage, ob die Mixtur, die ihr der Apothecker F. gegeben, Schaden gethan und das delirium verursachet habe, welches daher wahrscheinlich ist, weil nach dem Gebrauch dieses medicamenti die Lochia gantz ausblieben, die vorigen Zufälle, Hitze im Haupt, Schlaflosigkeit, Beängstigung des Hertzens zugenommen. 2) Weil in dieser Mixtur das Philonium romanum zu einer drachma enthalten, dessen Ingrediens unter andern das opium zu 2. Gr. und sem. hyosciam. fast zu 4. Gr. kommt. Nun ist aber bekannt, daß dieses 2 heftige narcotica sind, und viel starcke vim stupefactivam haben, und sonderlich die Kraft besitzen, daß sie den Umlauff des Geblüts in dem Haupt hindern, schreckhafte Träume, Schwehre des Haupts, auch wohl gar mentem alienatam & phantasiam corruptam, sonderlich, wann sie in grösserer dosi gegeben werden, verursachen: Hiezu kommt, daß das opium und sem. hyosc. wie auch alle medicam. zu welchen sie kommen, eine grosse Kraft besitzen, das Blut und alle species hæmorrhagiarum zu stillen. Allein, weil diese Inquisitin gleich anfangs kranck gewesen, und über den Kopf geklaget, auch nicht schlafen können, und zu dem Ende auch den Apothecker consuliret, und sehr schwehrmüthig gewesen, so kan man solche insaniam von dem Gebrauch dieses medicaments nicht schlechterdings herleiten: jedennoch aber ist nicht zu leugnen, daß diese Medicin sich gar nicht hieher geschicket, sondern vielmehr zur Vermehrung als Verminderung gereichet, und demnach der Apothecker nicht ohne Verweiß und einige Strafe loßzulassen, absonderlich, da er gegen die Königl. Medicinal-Ordnung gehandelt, und medicamenta ausgegeben, die mit einer sonderbaren prudence und Vorsicht gegeben werden müssen, dadurch leicht mehr Schaden als Nutzen geschehen kan, zudem sich auch gegen den ordinarium medicum und seinen Vorgesetzten gar sehr opiniatriret. Daß dieses alles denen fundamentis artis und experientiæ ratione probe instructæ gemäß, solches haben wir durch Beydruckung unsers gewöhnlichen Facultät-Siegels bekräftigen wollen.

Re-

Responsum Facultatis Juridicæ Hallensis.

Als derselbe uns angebrachte Rüge, gehaltene registraturen, daraus verfassete inquisitional-Articul, darauf erstattete Antwort, und was sie so wol als M. G. F. zu ihrer defension ad Acta gebracht, nebst denen übrigen Acten zugeschicket.

Daß gestallten Sachen und Umständen nach zwar E. W. von angestellter Inquisition zu entbinden und loßzusprechen, jedoch ist sie die auf dieselbe gewandte Unkosten, nach deren liquidation und erfolgter Mäßigung abzustatten schuldig, wie nicht weniger so lange in sicherer Verwahrung zu behalten, bis nach Aussage derer Medicor. sie völlig curiret, und in dem Stande ist, daß sie sicher und ohne Gefahr loßgelassen werden könne. Der Apothecker F. aber ist wegen seiner Begönstigung in 40. Rthl. fiscalischer Strafe nicht unbillig zu nehmen, danebst auch die seinetwegen gemachte Unkosten nach deren vorgehenden liquidation und erfolgter Mäßigung zu erstatten gehalten. V. R. W.

Rat. decid.

Obwol anfänglich das Factum selbst, daß Inquisitin ihrem Kinde in der 7den Woche nach dessen Geburt den Halß abgeschnitten, an und vor sich selbsten klar, und von der Inquisitin nicht abgeleugnet, sie auch dabey verdächtig ist, daß sie nicht so wohl ex mania & melancholia, als aus Ungedult und also ex proæresi ihr Kind um das Leben gebracht, angesehen sie ad art. 22. gestanden, daß als sie in denen Wochen gewesen, ihr Mann sich etliche mal mit ihr gezancket, welches vielleicht die Inquisitin veranlasset, aus Rache gegen ihrem Manne Hand an das Kind zu legen, absonderlich, da es auch scheinen will, als wenn Inquisitin etwas jaloux gewesen, und ihren Mann mit ihrer Schwester in Verdacht gehabt habe, wie sie dann fol. 20. b. gegen den Herrn Prediger bekannt, daß sie es sehr verdrossen hätte, daß die beyden allezeit aus einem Munde gesprochen, und wo der eine wäre hingangen, der andere da gewesen, auch noch kurtzens 3 Wochen zusammen in einem Dorfe in der Erndte gearbeitet, und sie im Kind-Bette allein liegen lassen, welches sie vielleicht zu solcher extremen Ungedult und Wiederwillen gebracht, und sie zu Vollbringung dieser That gereitzet haben möchten, nicht zu gedencken, daß sie das Kind allein nicht stillen können, sondern, weil ihr die Milch in der einen Brust vergangen, und sie an der andern eine Beule gehabt, das Kind oft geschrien, und sie so wohl bey Tag als Nacht dasselbe durch eine andere Frau

in ihrer Wohnung stillen lassen müssen, welches vielleicht ihre Ungedult vermehret haben möchte, bevorab, da sie sich so übel in denen Wochen befunden, viel Ungemach ausgestanden, und wenig Ruhe gehabt, wodurch sie zwar wohl etwas im Kopfe Confus gemachet seyn kan, jedoch noch gezweifelt werden möchte, ob sie dadurch ad talem gradum insaniæ melancholicæ & raptus furiosi gebracht worden sey, daß sie aus Vorsatz ihr Kind um das Leben gebracht, da sie doch nach verübter That nach ihrer Aussage ad art. 110. sqq. in die andere Stube, worinnen Mieths-Leute wohnen, gegangen, und zu der Müllern schon gesagt: Nun ist mein Kind todt, diesemnach es scheinen will, als wenn sie wohl gewust, was sie gethan, man auch nicht sagen könne, quod in eo furore fuerit, ut continua mentis alienatione omni intellectu careret, qui demum a pœna excusat,

l. 14. de offic. præsid.

vielmehr es fast das Ansehen gewinnen will, als wann Inquisitin ihr Kind simulatione dementiæ ums Leben gebracht, welches zuförderst noch genauer zu erkundigen seyn möchte.

per cit. l. 14. ibi: Si tibi liquido compertum est.

Granz de defens. inquisit. p. 701. n. 17.

Und so viel den Apothecker F. betrift, er zwar nicht in Abrede gewesen, daß er ihr Medicamenta vor sich, ohne das Recept von einem Medico durchsehen und censiren zu lassen, gegeben, dennoch zu seiner exculpation dabey angeführet, daß in der Neustadt M. weder ein Stadt Physicus noch Medicus ordinarius sey, und die Patienten manchmal hülfloß gelassen werden müsten, wenn sie erst nach einem Medico gehen, und dessen Rath sich bedienen solten, dahero er aus Noth die Patienten mit Medicin oft zu versorgen gezwungen werde, ihm auch deswegen von seiner ordentlichen Obrigkeit anbefohlen sey in casu necessitatis die Krancken mit Artzney zu versehen, mithin er so wenig in actu illicito versiret, als gesaget werden könne, daß die gegebene Artzney der Inquisitin geschadet, vielmehr aus des D. M. fol. 71. befinden das Gegentheil um so viel erhelle, daß solche zu Verwirrung des Haupts wenig oder nichts contribuiret. Dieweil aber dennoch aus denen Acten mit mehrern erhellet, daß die Inquisitin in denen 6 Wochen über grosse Hitze im Kopf geklaget, welche ihr allen Schlaff benommen, und die Phantasie sehr turbiret, daß sie sich nicht recht besinnen können, und öfters, wie sie es nennet, das Schur bekommen, und nicht verständig geredet, wie ihr Mann fol. 6. bekräftiget, und hinzu thut, daß sie einsmals eines schwartzen Mannes, so vor dem Tisch stünde, gedacht, so er ihr aber ausgeredet, wozu denn noch meh-

mehre Zufälle gekommen, daß sie grosse Hertzens-Angst, Schmertzen im Leibe und Reissen empfunden, deswegen den Apothecker F. consuliret, der ihr eine Mixtur gegeben, auf deren Gebrauch ihr das Geblüte ausgeblieben, sie viel schlimmer worden, ihr die Milch in der einen Brust vergangen, und in der andern eine grosse Beule entstanden, welches ihren Verstand gantz verrücket, daß sie nach der fol. 9. befindlichen Aussage, die meiste Zeit sehr starr ausgesehen, und Hanß Gl. Eheweib an ihr gemercket, daß die Inquisitin solche Schure habe, als wenn sie nicht bey Verstande wäre, sich auch gegen die Müllersche fol. 8. verlauten lassen, daß sie in die Elbe lauffen und sich versäuffen müste, ingleichen, daß immer des Nachts einer in die Stube käme, und wenn sie schon ihren Mann oder ihre Schwester rieffe, es doch keiner hören noch antworten könte, daher sie auch gegen ihren Mann vorgegeben, als wann der schwartze Mann das Kind getödtet, woraus denn so wohl die H. Hn. Medici zu Magdeburg, als die löbl. medicinische Facultät allhier laut ihres Responsi geschlossen, daß Inquisitin ex insania melancholica, & raptu furioso ob phantasiam valde læsam & corruptam mentemque plane alienatam ihr Kind umgebracht, und solches ex judicio artis peritorum, quibus in hac re fides habenda, zur Gnüge beygebracht, diesem nach sie mit keiner Strafe zu belegen ist, cum satis ipso furore puniatur.

l. 14. D. de offic. præsid.

Bevorab da der in rationibus dubitandi angeführte Verdacht gar nicht gegründet ist, angesehen nicht zu befinden, daß Inquisitin mit ihrem Manne übel gelebet, vielmehr das Gegentheil sich hervor thut, daß sie einander hertzlich geliebet, und ob wohl ihr Mann währenden Wochen mit ihr gekiffen, daß sie die Artzney von dem Apothecker genommen, dennoch sie selbst ihren Mann exculpiret, daß sie deßwegen mit ihrem Manne in keiner Feindschaft und Widerwillen gelebet, auch was von dem verdächtigen Umgang ihres Mannes mit ihrer Schwester angeführet ist, nicht so beschaffen ist, daß daraus einiger Verdacht, als wenn Inquisitin aus jalousie Hand an ihr Kind geleget, geschlossen werden könte: zumal sie selber gestehet, daß sie nichts böses von ihrem Mann und ihrer Schwester gesehen, und es ihr nur verdrossen, und sie allein im Kind-Bette liegen müssen, und sie beyde zusammen gearbeitet, jedoch dabey beständig bleibet, daß sie dadurch nicht verleitet sey, Hand an ihr Kind zu legen, wie denn auch der status corruptæ phantasiæ mentisquæ alienatæ ihr ebenfalls dergleichen Gedancken eingegeben, und ihr beybringen können, als ob ihr Mann und Schwester gar zu genauen Umgang mit einander hätten, mithin um destoweniger hierauf zu reflectiren gewesen, als ihr elender Zu-

stand

stand vielmehr an diesem Unglück allein Schuld ist, man auch nicht versichert seyn kan, daß sie davon gäntzlich befreyet seye, wie die dortigen Hn. Medici nicht in Abrede sind, diesemnach zu befürchten, daß wenn sie so fort dimittiret werden sollte, sie an sich selbsten etwa noch ein grösseres Unglück committiren möchte, welchen vorzubauen, sie noch einige Zeit nach Gutachten derer Hn. Medicorum in Verwahrung zu behalten, bis ihr Zustand die völlige Loßgebung zulassen wird. Und so viel des Apotheckers F. Defension betrift, derselbe nicht in Abrede seyn kan, daß er gegen Sr. Königl. Maj. Edict ihr eine Artzney, ohne das Recept von einem Medico durchsehen und censiren zu lassen, gegeben, und also in die darauf gesetzte Strafe der 20. Rthl. gefallen, hiernechst seine exculpation so wenig Grund findet, als er nicht beygebracht, daß ihm von seiner ordentlichen Obrigkeit, Artzney sine consilio Medici wegzugeben, erlaubet sey, hier auch kein Casus necessitatis gewesen, sondern er Inquisitin dahin anweisen können und müssen, hierüber einen Medicum zu consuliren, nicht zu gedencken, daß keiner Obrigkeit zustehen könne, contra Leges Regias etwas zuzulassen, hiernächst er ihr auch solche Artzney gegeben, welche so wol nach des Herrn Raths D. MS., als der hiesigen Löbl. medicinischen Facultät Urtheil sich hieher nicht geschicket, sondern vielmehr zur Vermehr- als Verminderung dieses Zufalls gereichet, und ob er gleich des Hn. D. M Gutachten vor sich hat, dennoch der eventus gewiesen, daß nach solcher Artzney es mit der Inquisitin schlimmer geworden, ihr das Geblüt stehen geblieben, und die Milch in der einen Brust gar vergangen, in der andern aber eine Beule entstanden, wodurch ihr Affect sehr verschlimmert worden. Er also auch dieserwegen mit einer Geldbusse von 20 Rthl. anzusehen ist, mithin auf die pœnam dupli nicht unbillig zu erkennen gewesen:

So hat allenthalben, wie geschehen, erkannt werden müssen.

Casus XV.

Abortus commissi dubia accusatio.

Daß ein Richter bey jeder vorzunehmender Inquisitin sich vor allen Dingen um das corpus delicti, und ob die That würcklich geschehen seye, bekümmern müsse, ist nicht allein eine bekannte Sache, sondern erhellet auch mit mehrerm aus dem 17. Articul der peinlichen Hals-Gerichts-Ordnung, als woselbst klärlich disponiret, daß ein jeder Richter in diesen grossen Sachen

chen sich erkundigen und fleißig nachfragen solle, ob die That geschehen seye oder nicht, welches denn auch die Ordnung zu erfordern scheinet, weil man eher darnach, quis delictum commiserit, nicht fragen kan, bis nicht die quæstio præjudicialis, an delictum commissum sit, ausgemachet ist: Gestalt denn auch solchen Fundament Rechtens, daß keine Special-Inquisition, wenn nicht die certitudo corporis delicti ihre Richtigkeit hat, statt finde. Hiermit stimmen auch die im Hertzogthum Magdeburg publicirte Criminal-Ordnung überein, wenn vermittelst deren Cap. III. §. 6. folgendes verordnet worden:

> Wenn bey einer dem Gerichte angebrachten Ubelthat beydes die That an sich selbst, und dessen Urheber annoch ungewiß sind, soll der Richter zuvorderst um die That oder das *Corpus delicti*, so viel möglich, zu erforschen bemühet seyn,

allermassen juxta §. 1. Cap. IV. die Special-Inquisition nicht eher, als wenn beydes die That und der Thäter bekannt sind, erlaubet ist. Da nun E. R. ihre Defension ad Acta zu bringen respective permittiret und verordnet worden, so wird deren Nothdurft nicht kürtzer und füglicher können vorgestellet werden, als wenn man zuforderst untersuchet, ob dasjenige, so ihr imputiret wird, würcklich geschehen, und hiernächst erörtert: Ob die wider sie angegebene Indicia so beschaffen seyn, daß selbige vor redliche Anzeigungen, Argwohn und Verdacht passiren, und etwas peinliches zu erkennen, würcken mögen, dahero solche beyde membra in möglichster Kürtze examiniret, und daß weder ein Corpus delicti vorhanden noch die Indicia zulänglich seynd, deduciret werden soll. Dieses aber desto füglicher zu bewerckstelligen, erfordert die Nothwendigkeit zu præmittiren, worinnen das, der Inquisitin beygemessene delictum bestehe? Nun soll solches bald abortus procuratio, bald aber ein formale Infanticidium seyn. Daher es darauf ankommet, ob eines von beyden erwiesen sey?

Hierbey ist nun wohl zu consideriren, daß causæ criminales inter causas arduas referiret werden, massen solche der Imperator in art. 6. der peinlichen Hals Gerichts-Ordnung selbsten verbis:

> In diesen grossen Sachen

darunter zehlet, und art. I. verordnet, daß zu diesen grossen Sachen, welche der Menschen Ehr, Leib, Leben und Guth belangen, tapfer und wohlbedachter Fleiß adhibiret werden solle; Es ist hiernächst daraus zu schliessen, daß dannenhero luce meridiana clarior probatio erfordert werde, weshalb zum voraus feste zu setzen, daß auch das Corpus delicti vollkommen erwiesen seyn müs-

müsse, zumahlen, wenn das delictum so beschaffen ist, daß es facti permanentis und einige vestigia hinterlässet, welche die Versicherung geben, daß die That würcklich geschehen seye. Nun wird niemand abläugnen: daß das crimen infanticidium, es geschehe procurando abortum, oder durch würckliche Handanlegung, ein solches Verbrechen seye, welches man facti permanentis nennen könne, weilen davon gewisse Merckmale übrig bleiben, und von der That Gewißheit geben, weshalb unstreitig folget, daß das Corpus delicti manifesto erwiesen werden müsse. Welches Axioma juris, weilen es über dieses notorisch ist, keiner probation bedarf.

Præsupposita hac thesi, quod nempe ante omnia liquido constare debeat de certitudine corporis delicti, antequam judex specialem inquisitionem instituere possit, ist zu examiniren, ob in denen wider Inquisitin ergangenen Acten ein solcher Beweiß, wodurch man des Corporis delicti gewiß wäre, zu finden sey? welches aber derjenige, so selbige mit Attention durchlieset, mit Nein beantworten wird. Denn davon, daß ein Kind umgebracht, oder todt gefunden seyn solle, ist in Actis altum silentium. Ja es gestehet das Wohllöbl. Amt f. 1. selbsten,

es habe von Genesung eines Kindes keine Nachricht erfahren.

Es wollen auch weder von diesem noch von jenem die abgehörte Zeugen etwas wissen. Man hat endlich davon nicht die geringste Vestigia gefunden; Dahero fast zu zweifeln, ob das wohl-löbl. Amt bey solchen Umständen befugt gewesen, wider die Inquisitin mit der Captur und nachhero mit der Special-Inquisition zu verfahren, da beyde notorischer massen nicht ehe Statt haben, bis nicht erst das Corpus delicti bewiesen und genugsamer Verdacht vorhanden ist. Zwar möchte dieses Verfahren damit justificiret werden wollen, daß doch einem Judici erlaubet seye ex probabilibus conjecturis quod crimen commissum sit zu urtheilen, und die vorkommende Indicia wenigstens ad effectum inquirendi vor zulänglich zu halten. Allein es möchte solches zwar in den Verbrechen, so facti transeuntis genennet werden, einiger massen statt finden, weilen es bey selbigen gemeiniglich heisset, quod veritas aliter haberi nequeat. Hier aber mag solches deshalb nicht appliciret werden, weilen das der Inquisitin imputirte Delictum so beschaffen ist, daß es necessario einige Vestigia nach sich lassen muß, welche, wenn anders auf dem Wege dergleichen Infanticidium verübet wäre, denen beyden fol. 3. seqq. abgehörten Zeugen nothwendig hätten in die Augen fallen müssen, so doch nicht geschehen, mithin in contrarium, daß daselbst dergleichen nicht passiret seye, zu schliessen ist. Dahero es in dergleichen Fall nicht auf præsumtiones, welche gemeiniglich falliren, ankommt, sondern

ein

ein Vollkommen Beweis erfordert wird, so aber in Actis nicht zu finden, mithin corpus delicti nicht probiret ist. Wolte man aber auch die generale Regul durch eine Distraction limitiren und einen Unterschied machen inter effectum inquirendi, torquendi & condemnandi, auch endlich vermeynen, daß wenn auch die That selbsten nicht erwiesen, dennoch solche Umstände vorhanden wären, welche das wohl-löbl. Amt bewogen ja genöthiget hätte, wider die R. so wohl mit der Captur als Special-Inquisition zu verfahren, allermassen ja die fol. 2. b. angehörte Zeugin deponiret, daß Inquisitin testem angeredet, und gebethen dem Herrn Rath B. zu eröffnen, daß der vormalige Brau-Knecht welcher M. R. geschwängert, und mit derselben copuliret worden, sie gleicher gestalt geschwängert, item man hätte der R., daß sie schwanger seye, gar wohl ansehen können, überhaupt aber ex actis klar wäre, daß die Inquisitin sich selbsten vor schwanger ausgeben, und man ihr solches an dem hohen Leib ansehen können, welche Umstände dann allein ad inquirendum hinlänglich wären, weilen selbst die peinliche Hals-Gerichts-Ordnung Art. 35. pro indicio hielte, wenn eine Dirne mit einem grossen ungewöhnlichen Leib gesehen worden, so würde doch dagegen auch zu betrachten seyn, daß wie quælibet circumstantia das jus variiret, also auch die in gegenwärtigem Falle unterlaufende Umstände die applicationem des allegirten articuli hindern. Denn der artic. 35. præsupponiret (1) den Casum so man eine Dirne (NB. so vor eine Jungfrau gehet) in Argwohn hat, daß sie heimlich ein Kind gehabt, und ertödtet habe, woraus zu schliessen, daß die verdachte Person ihre Schwangerschaft verheelet haben müsse. Es setzet derselbe (2) zum Grunde, daß solches, und

NB. dergleichen erfunden wird,

erfordert also indicia concurrentia, und (3) inferiret derselbe aus alle dem nichts mehr, als daß durch solche und dergleichen erfundene Umstände der Richter Macht bekommen solle, dieselbe Person durch verständige Frauen an heimlichen Stätten, als zu weiter Erfahrung dienlich ist, besichtigen zu lassen. Dahingegen soll Inquisitin ihre Schwangerschaft nicht verheelt, sondern der fol. 2. b. abgehörten Zeugen eröffnet, dem wohl-löbl. Amte denunciiren lassen, und gegen verschiedenen gestanden haben, wodurch sie alle wiedrige præsumtion, und daß sie keine intention den partum abzutreiben oder zu ertödten gehabt habe, ablehnet, es fehlen die andere nähere Indicia, welche doch sonst erfordert werden, und endlich hat das wohl löbl. Amt irrelevantiam indiciorum selbst erkannt, und dadurch zu verstehen gegeben, daß es die Inquisitin durch verständige Frauen nicht besichtigen lassen, dahero auch dem Indicio so ex tumore ventris hergenommen werden will,

kein mehrer effect, als ihm dir peinliche Hals-Gerichts-Ordnung selbst zueignet, beygeleget werden kan. Es thut auch der Inquisitin eigene Denunciation daß sie durch die Wolfin juxta fol. 2. b. dem Herrn Actuario ihre Schwangerschaft eröfnen lassen, zu der Sache gar nichts. Noch weniger ist hieraus die certitudo delicti zu colligiren, weilen einen Theils die Schwangerschaft vom Kinder-Mord unterschieden, andern Theils bekannt ist, quod in nullius potestate sit, sua confessione facere delictum, vbi delictum non est, nec inquisitio instituenda sit ex sola confessione, nisi de corpore delicti constet, dritten Theils aber Inquisitin selbst nicht wissen noch weniger mit Wahrheit sagen können, daß sie schwanger sey, quoniam sæpius mulieres putant se in ventre habere, & videntur sibi mulieres concepisse & non conceperunt.

Vid. Roder. a Castro *Lib. III. Cap. 8. de morbis mulierum.*

Item beyliegendes *Responsum sub A.*

Und daß der Schluß sie habe mit dem Brau-Knechte zuthun gehabt, ergo müsse sie schwanger seyn, unrichtig seye, dürfte die Erfahrung alleine zu widerlegen hinlänglich seyn, wenn nicht eine ausgemachte Sache wäre, daß so wenig die Weibs-Person als andere davon etwas gewisses statuiren noch abläugnen können; Daß auf die maasse viele, ja selbst die allererfahrensten betrogen worden.

vid. Bohnii *Tr. de Offic. Med. Legal. part. II cap. 6 pag. 647.*

Cum nihil dificilius cognoscitur, quam vera grauiditas, quoniam & manus & oculi obstetricum sæpius falluntur. Uberhaupt wird niemand statuiren quod ex omni coitu sequatur imprægnatio, es wird auch niemand behaupten, daß ex tumore ventris apodictice eine Schwangerschaft zu schliessen seye, weil bald mit mehrern, daß auch selbst diejenige, quæ gravidam se præsumit, solches nicht wissen, sondern durch natürliche Raisons betrogen werden könne, demonstriret werden soll.

Es möchte aber hierwieder eingewendet werden, daß doch gleichwol Inquisitin ad artic. 14. fol. 38. welcher gestalt sich was in ihrem Leibe gereget, auch Rücken-Schmertzen gehabt, zugestanden, sich dadurch noch mehr, quod gravida fuerit, verdächtig gemacht hätte, und wenn die Umstände, daß (1) sie concubitum zugestanden, (2) sich pro gravida ausgegeben, (3) mit hohen Leibe gesehen worden, wie endlich (4) daß sich was im Leibe gereget, sie auch (5) Schmertzen im Rücken empfunden habe, bekannt, zusammen genommen werden, ein grosser Verdacht wider sie entstünde. Allein da ad Imum a baculo ad angulum argumentiret heisset, wenn man aus jedem coitu imprægnationem inferiren will: quoad (2dum) aber Inquisitin

tin secundum superius deducta hierunter selbst nichts positives behaupten können, ad (3ium 4tum 5tum) aber bekannt ist, quod non solum tumor vteri, sed etiam dolores, & motus partus aliunde accidere possint, so wird alle Suspicio auf einmahl wegfallen, wenn man nur die Thesin, quod hæc Symptomata aliunde accidere possint behaupten und daß solche andere Raisons zum Grunde haben, beweisen kan. Um nun solches zu bewerckstelligen, bittet Defensor nicht übel zu nehmen, daß weil diese Materia in die Medicin und Physic läuft, er theils gantze Passagen, so zur Sache dienlich sind, verbotenus ausschreiben und inseriren, theils aber in Hoffnung, man werde naturalia nicht vor turpia halten, unter Vorbehalt alles Respects anführen muß.

Wenn der oballegirte Rod. a Castro in Tr. de Morbis mulier. die falsas graviditatis species beschreibet, hat er cap. 8. folgende Worte: Putant se in ventre habere, & videntur sibi tum mulieres concepisse, & non conceperunt, tunc enim fit, cum fœminæ viro vtenti menses supprimuntur, *venter intumescit*, accidentiaque veræ *gravidationi Simillima* accedunt. Caussa hujus affectionis est semen utrumque morbosum ac prorsus inutile in vtero conclusum, & vteri intemperies, ob quam Seminis Spiritus perit, si iis accedat defectus Sanguinis affluentis, cujus loco vel pituita, vel aquosus, vel crudus humor accumulatur, præsertim id contingit, si fœmina Menses decolores, pituitosos & conspurcatos antea habuerit. Est etiam altera caussa obtenta membrana densa, qua uteri orificium clauditur, ideoque superflua ac refluorum menstruorum materia.

Ingentem in ventre tumorem & extensionem facit cum cruciatu quasi parturientes. Accedit hoc non numquam virginibus, non sine decoris periculo, dum reliqui putant gravidas esse. Extat apud Neotericum Historia virginis, quæ tale quippiam passa fuit, per tres integras septimanas, & omnes obstetrices partus dolores pati una voce affirmabant, adveniente Medico & judicante quod erat, membranam per Chirurgum dividere jussit, & Sanguinis octo libræ concreti ac fere putrescentis dimanarunt & intra triduum convaluit. Woraus denn so viel zu schliessen ist, daß tumor ventris, dolores & motus ihre natürliche und andere Ursachen als eben gravidationem haben, da nun Inquisitin klaget, daß sie obstructione mensium laboriret, und noch dazu sich zum Beyschlaff bey so übeler Leibes-Constitution bereden lassen, so ist auch glaublich, daß dieses die Ursachen des hohen Leibes, und anderer accidentien seye. Conf. Respons. sub A. wenn nicht so lange, als caussæ naturales vorhanden, auf übernatürliche nicht fallen, sondern vielmehr in criminalibus bedencken muß, daß gleichwie da-

selbsten quælibet caussa excusiret, man auch hiernächst in concursu præsumtionum allezeit delicti exclusivam der inclusivæ vorziehen müsse.

Faber *ad Cod. lib. IV. tit. 3. d. 2. n. 11.*

Mev. *p. 2. Dec. 240.*

Omnisque actus, licet sonet in delictum, præsumendus sit potius bonus & in bonam partem, quam malus in malam partem.

Menoch. *de præsumt. lib. 5. p. 7 n. 7.*

Zumalen in obscuris allezeit auf dasjenige quod verisimilius est gesehen, und die bekannte Regul in re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus justius est, quum tutius. L. 191. ff. de Reg. Juris observiret werden muß.

Daß aber hiernächst die Schmertzen im Rücken, die Angst, die im Leibe gefühlte Bewegung, der nachhero von denen Zeugen verspührte starcke fluxus Sanguinis indicia maxime remota, quid quod fallacia seyn, konte durch viele Autores behauptet werden, wenn es nicht bey denen Umständen, da die Sache ohne dieß mit einer Medicinischen Facultät überleget werden muß, vor unnöthig erachtet würde, indem in der Medicin eine bekannte und ausgemachte Sache seyn soll, quod si fœmina coierit mensibus fluentibus aut nondum ex toto purgatis, vel si diu habuerit menstrua suppressa, oriatur morbus muliebris, mola dictus, cujus signa hæc referuntur:

Menses sistuntur, uteris attullitur, mammæ intumescunt, lumbi gravantur, ita ut per initia concepti fœtus speciem prorsus exhibeat, dum fœmina volvitur, ad fœminæ decubitum dextrum vel sinistrum prolabitur, adsunt insuper punctionis sensus ac tormina ventris.

Ist nun dieses alles in Thesi richtig, so könte man mit leichter Mühe behaupten, quod inquisita hoc morbo laboraverit, weil alle Umstände so beschaffen sind, daß sie alle accordiren. Denn auf die maasse ist die Inquisitin zu entschuldigen, wenn sie vermeynet, sie seye schwanger, da sich doch nachhero das Contrarium geäussert. Es sind ihre Schmertzen per molam caussiret, der Leib ist dadurch aufgetrieben, und da gedachte mola bey der Inquisitin Bewegungen gleichfalls dahin, wohin sich selbige gewendet, gefallen, so ist sie dadurch in dem falschen Wahn gestärcket, überhaupt aber in ihrer Meynung betrogen worden, dahero die Nothdurft erfordert hätte, sie mit Zuziehung eines Medici über jeden Umstand Medice zu examiniren. Es ist auch endlich auf die Weise der starcke fluxus Sanguinis, wovon die fol. 3. seq. abgehörte Zeugen deponiren, nicht zu verwundern, da solcher circa molæ ejectionem sich ordinair eräugnen soll, allermassen auch leicht zu glauben, daß da der fluxus sanguinis einige Monath zurück geblie-

ben,

ben, selbiger nachhero weit vehementer als sonsten seyn müste. Diesemnach erscheinet aus diesem allen so viel, daß das Corpus delicti weder naturaliter noch artificaliter zu behaupten seye; folglich weder mit der Captur noch mit der Special Inquisition verfahren werden mögen.

Farinac. *Pract. L. 1. qu. I.*

Dahero man sich hierbey nicht weitläuftiger aufhalten, sondern die übrigen Indicia, woraus ein abortus oder infanticidium inferiret werden wollen, mit wenigen annoch durchgehen, dabey, ob selbige effectum Torturæ vel Condemnationis haben erwägen, und endlich ex defectu delicti, & indiciorum relevantium den Schluß, daß Inquisitin so wohl von der Untersuchung als denen darauf ergangenen Unkosten, welche sie zu ersetzen ohnediß unvermögend ist, zu absolviren, machen will.

Anfänglich möchte es nun zwar das Ansehen gewinnen, als daß wenn auch die ad probandum corpus delicti bishero angeführte Umstände nicht vor zulänglich geachtet werden könten, einen völligen Beweis so wohl quoad corporis delicti certitudinem, als auch effectum condemnatoriæ sententiæ zu machen, selbige dennoch so viel operiren dürfften, daß wenn die übrigen dazu kämen, man ohnfehlbar auf ein remedium eruendæ veritatis sprechen, und weil das Judicium fol. 24. in fine attestirte, daß die Inquisitin untersetziger statur und gesunden robusten Leibes mehr von fertigen und arglistigen Verstandes, als daß an ihr eine Einfalt oder Blödigkeit wahrzunehmen, auf die Tortur erkennen müste. Wenn man aber die Indicia nach denen Umständen, wie sich nemlich die Inquisitin vor, in, und nach dero angeschuldigten That verhalten, erwäget, und die widrigen præsumtiones, mit denen guten, so vor Inquisitin militiren, conferiret, so findet sich, daß diese jene weit überwiegen; Denn es ist zwar nicht zu leugnen, daß daraus, wenn (1) Inquisitin den mit dem Brau-Knecht gepflogenen Concubitum zugestanden, und sich hiernächst selbst vor schwanger ausgegeben hat, nunmehro aber von keiner Frucht etwas wissen will, einiger Verdacht entstehen könte. Allein es ist einen Theils der Complexus delicti absens, und kan man deshalb die Wahrheit nicht erfahren, andern Theils ist der Inquisitin allerdinges Bekänntniß nicht zulänglich, und dritten Theils wäre doch solches nur eine blosse præsumtion, daß Inquisitin schwanger gewesen, da doch Rechtens und bekannt ist, quod omnis præsumtio cedat veritati. Gesetzt nun, daß Inquisitin selbst vermeynet, sie wäre schwanger, so ist doch bereits oben ausgeführet, daß sie solches selbst nicht gewiß sagen können, da auch die allererfahrensten Weibes-Personen öffters betrogen werden.

vid.

vid. *Respons. sub A.*

Man kan auch der Inquisitin gar wohl zu gute halten, wenn sie contra regulas logicas pecciret, und dergestalt:

Weil ich mit dem Brau-Knecht zu thun gehabt, *Ergo* bin ich schwanger,

argumentiret, weil sie die Logic nicht gelernet, mithin in justa ignorantia, quæ mulieribus permissa, versiret. Und endlich wird alle sinistra præsumtio per contrariam gehoben, und aller widriger Verdacht dadurch eludiret, daß Inquisitin juxta depos. test. fol. 1. b. der Wölfin befohlen ihre Schwangerschaft denen Gerichten anzuzeigen, so auch juxta fol. 2. b. geschehen, hiernechst auch gegen jederman solche gestanden, und keinesweges verheelet hat, woraus denn leicht abzunehmen, daß Inquisitin von ehrlichem Gemüthe, folglich von ihr keine Ubelthat zu præsumiren, geschweige zu glauben seye, daß sie einen abortum oder Infanticidium intendiret habe, weilen sie sonst vielmehr würde getrachtet haben, graviditatem zu occultiren, als manifestiren.

vid. *Respons. sub B.*

Denn wäre selbige nach der fol. 21. befindlichen Registratur, (wobey das officium Judicis überschritten zu seyn scheinet) mehr von fertigen und listigen Verstande, als daß an ihr eine Einfalt und Blödigkeit wahrzunehmen; So müste sie, wenn sie anders infanticidium intendiret hätte, zu der Zeit gewiß den Verstand verpachtet oder verlehnet haben, weil sie sich sonst anders und behutsamer würde aufgeführet, vorhero sich nicht selbst vor schwanger ausgegeben, noch denen Gerichten angezeiget haben, welches nicht einmahl eine dumme Hure, geschweige denn ein Mensch von fertigem Verstande thut.

vid. *Respons. sub B.*

Das IIte Judicium, daß nemlich an der Inquisitin ein hoher Leib verspühret worden, ist bereits oben abgelehnet, weil dieser tumor ventris per obstructionem mensium & subsecutum coitum indeque natam molam caussiret worden, weswegen nicht undienlich gewesen, wenn man die Inquisitin specialiter hierüber, ob sie nicht so gleich, daß der Leib ungewöhnlicher Maassen aufgetrieben, und extraordinair hart geworden, verspühret, besorget hätte. Da aber solches nicht geschehen, ex supra deductis aber abzunehmen ist, daß dieses seine natürliche Ursache habe, im übrigen aber der Artic. 35. solches so dann allererst pro indicio hält, wenn die Inspectio geschehen und so dann Merckmahle erfunden. So mag auch hieraus kein zu Recht beständiges Indicium erzwungen werden, gestalt denn auch das

IIIte

IIIte daß nemlich Inquisitin Rücken-Schmertzen und einige Bewegungen gefühlet, oben bereits seine abhelfliche Maasse bekommen hat. Das IVte Indicium antecedens soll darinne bestehen, daß nemlich Inquisitin eines mahls im Stalle sich ausgezogen und den Leib gestrichen: Betrachtet man aber die Ursache warum solches geschehen, so gehöret solches Streichen ad actus indifferentes, denn bey denen Medicis ist res extra controversiam posita, daß per remedia externa keine abortio könne procuriret werden. Bey denen gemeinen Leuten aber ist sothanes Streichen ein universale remedium, wodurch sie allen Kranckheiten abzuhelfen vermeynen. Da nun Inquisitin den Leib von unten herauf deßhalb gestrichen, damit sie die Mutterbeschwerungen dadurch stillen möchte, sie aber von ihrer intention die beste Wissenschaft hat, so mag ihr auch solches nicht vor übel ausgeleget werden. Wolte man nun gleich ihren Abzug vom Amte, und daß sie sich von da nach W. begeben, zum Vten Argwohn machen, so geschähe doch der Inquisitin darunter zu viel, als welche bona cum pace vom Amte dimittiret, und aus Noth gezwungen worden ihr Brodt anderwärts zu suchen. Und wolte man VItens daraus, daß sie juxta depositionem test. fol. 32. den Morgen, als sie nach U. gehen wollen, gestanden, ihr wäre so angst, etwas widriges colligiren, so würde es contra Acta geschehen, weil diese besagen, daß der Inquisitin darum Angst gewesen, weil sie nach ihren Kindern verlanget, und vermeynet, daß ihnen was widriges arriviret seyn müsse. Vera ratio aber kan keine andere, als diese seyn, daß weilen obstructio mensium allemahl affectus melancholicos nach sich ziehet, auch die abundantia Sanguinis, ihr die Angst verursachet haben müsse, zumahlen da die daher entstandene mola ihren Ausgang gesuchet und dadurch diesen affectum (rr.. get hat, wie oben mit mehrerm gezeiget worden. Aus welchem allem also offenbahr, daß die indicia antecedentia nichts in recessu sondern ihre Abfertigung bekommen haben. Anlangend die concomitantia welche bey der Reise von W. nach U. sich eräugnet haben sollen, selbige sind von keiner Erheblichkeit, sondern vielmehr momenta defensionis. Denn gleichwie mola sich an keine Zeit bindet, sondern quocunque tempore ihren Ausbruch suchet, zuweilen aber auch viele Jahre verharret, also ist deren ejectio von aller suspicion dadurch frey, wenn Inquisitin auf offener Strasse von denen fol. 3. seqq. abgehörten Zeugen angetroffen worden, da sie doch wenn sie was Böses vorgehabt, nicht im Wege geblieben seyn, sondern locum secretum absconditum & ad ejusmodi facinus aptum erwählet haben würde, wozu sie dann gute Gelegenheit gehabt, wenn sie vom Wege ab und ins freye Feld gegangen wäre. Es würde auch selbige die Zeugen nicht abgewar-

wartet, sondern sich in Zeiten reterirct haben, wenn sie sich nicht sicher gewust hätte. Der fluxus sanguinis kan deshalb nichts involviren, weil selbigen die Natur verursachet, dahero alle diese Umstände Inquisitin mehr zu defension dienen, nur daß es scheinet, sie habe sich dadurch etwas verdächtig gemacht, daß sie verläugnet Blut an der Hand gehabt zu haben, da doch die abgehörte Zeugen solches affirmiret hätten; allein wenn der fluxus sanguinis natürlich ist, und keine Weibs-Person vitio vertiret werden mag, so wird auch wider selbige ex macula purgatione attracta keine Inquisition formiret werden, weil sonsten zu gewissen Zeiten viele in Gefahr stehen, und der Inquisition exponiret seyn würden. Dahero hieraus keine Suspicion zu schöpfen, sondern vielmehr zu glauben, daß Inquisitin die Hand, als sie sich reinigen wollen, besudelt, und in re licita versiret, solches aber theils aus Furcht theils aus Schamhaftigkeit verläugnet habe. Denn daß circa homicidia art. 33. C. C. C. inter indicia referiret wird, wenn jemand mit blutigen Kleidern oder Waffen gesehen worden, solches ist hier deshalb nicht zu appliciren, weil gedachter Articulus certitudinem delicti præsupponiret, und dabey desideriret, daß jemand um dieselbige Zeit, als der Mord geschehen, verdächtiger Weise, mit blutigen Kleidern oder Waffen gesehen worden, welches aber hier, da das Corpus delicti nicht zu erfinden, cessiret.

Die Circumstantiæ aber, worinnen sich Inquisitin zu der Zeit befunden, an sich sanguinolentæ seyn. Und wie ist möglich die blutige Hand pro indicio auszugeben, da ex computatione des Coitus, so 14 Tage vor Ostern geschehen, vsque ad tempora ejectionis molæ, so um Michael gewesen, so fort geschlossen werden kan, daß Inquisitin kein Kind zur Welt gebracht noch getödtet haben könne, da ja solches so dann noch nicht zeitig, die rechte Hand reine, die lincke aber allein blutig gewesen, kein Instrumentum lethiferum bey sich gehabt, die Zeugen auch keine Vestigia gesehen noch das geringste observiret haben. Ja wenn die Inquisitin fol. 14. erzehlet, daß s. v. zwey Stücken Blut etwa einer halben Hand groß von ihr gegangen, so findet sie von denen Medicis hierinnen Beyfall, welchen überlassen wird, die Caussas weiter auszuführen, alle Umstände, worunter auch das üble und blasse Angesicht zu referiren, aber ergeben, daß es der Inquisitin natürlich ergangen, und nichts verdächtiges beyzumessen seye, zumahlen man schließlich die Consequentia erwäget. Denn hätte selbige eine Frucht von sich gegeben, so würden sich ex post facto noch mehrere Signa geäussert haben, welche sonst auf die Geburth folgen, es würde selbige sich nicht im Stande

Stande befunden haben, mit nach W. zurück zu gehen, ihre Arbeit daselbst fortzusetzen.

conf. *Respons. sub. C.*

Ja es dürfte selbige wohl schwerlich so einfältig gewesen seyn, an einen solchen Ort zu kehren, da man sie gekennet, ihre vorige Umstände gewust und die nunmehrige Veränderung so gleich observiret hätte, es würde ihr auch der Breyhan, so sie juxta deposit. test. fol. 5. b. in Rostorf getruncken, so wohl nicht bekommen seyn, als die Zeugin daselbsten aussaget. Welche letztere Umstände hinlänglich seyn, sie allein von allem Verdacht zu befreyen, zumahlen sie denen Zeugen so fort unterweges, daß sich fluxus Mensium wieder eingefunden, und sie nunmehro, daß sie nicht schwanger seye, erfahren hätte, treutzertzig erzählet hat, daher omnis suspicio so viel mehr cessiret, In welcher Zuversicht sie dann auch nicht zweifelt, man werde sie plenarie absolviren, damit sie wiederum zu ihren armen Kindern juxta deposit. ad artic. 88. fol. 85. kommen, und nicht unschuldig leiden möge, worinnen ihr dann die Herrn Urtheils-Fasser um so viel mehr willfahren werden, weil kein Corpus delicti vorhanden ist, alle Indicia remota zur Gnüge abgelehnet, dergleichen aber, welche eine peinliche Frage nach sich ziehen könten, nicht da seyn. Denn gleichwie der Imperator selbsten inter Indicia propinqua seu certa, & indicia remota seu verisimilia distinguiret, also wird ein jeder Unpartheyischer, wenn er die Acta gelesen, bekennen, daß darinnen kein eintziges certum & propinquum vorhanden seye, da doch, wenn anders auf ein remedium eruendæ veritatis erkannt werden soll, indicia graviora urgentia clara & concludentia vorhanden,

Franiac. *quæst. 37. N. 3. & 13.*

nicht allein angegeben, sondern auch juxt. artic. 23. der peinl. Hals Gerichts-Ordnung mit zweyen guten Zeugen bewiesen werden müssen, zu geschweigen, daß niemanden, si corpus delicti incertum sit, auf die Tortur erkannt werden mag. Denn juxta § I. lib. 1. ff. de quæst. wird erfordert, ut reus ita suspectus per argumenta probata esse debeat, ut sola confessio de esse videatur. Es ist hiernächst nöthig, daß jedes propinquum indicium durch zwey Zeugen erwiesen seyn müsse, conf. Art. 6. C. C. C., welches alles aber in præsenti fehlet, dahero der Inquisitin zu nahe geschehen würde, wenn man auf ein remedium horrendum erkennen wolte, als welches ohnedis res fragilis & periculosa, quæ veritatem fallit Lib. I. §. 23. ff. quæst. genennet wird, cum plerique tanta sunt impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormenta velint, vt etiam vario modo fateantur. Es dürfte ohnedis dergleichen bey der Inquisitin allzuhart seyn, da selbige secundum registraturam

(M) 2 fol.

fol. 2. b. den Gerichten so fort Anzeige thun lassen, alles gutwillig, so viel es die Wahrheit zugelassen, bekennet, sich vorher jederzeit wohl verhalten, sich nicht davon gemacht, sondern ihre Arbeit abgewartet, und sich so, daß man ihr nichts nachsagen kan, aufgeführet hat. Es würden auch, wenn sie lange in Arreste bleiben solte, ihre arme Kinder in der That mit leiden, und ihr Elend, worinnen sie durch den Arrest gerathen, noch grösser werden, dahero selbige zu erkennen bittet!

Daß in Mangel erheblicher *Indiciorum* wider *Inquisitin* weiter nichts vorzunehmen, sondern sie so wohl von der angestellten *Inquisition*, als auch von den Unkosten zu *absolvir*en seye.

Als worüber sie nobile Judicis officium imploriret und zum erfreulichen Urtheil submittiret, widrigen Falls aber ihre ulteriorem defensionem reserviret.

A.

Demnach derselbe mich bittlich ersuchet, ein Consilium Medicum über die zugeschickten 3 puncta welche bey einer verdächtigen Person sind angemercket worden, zu ertheilen, als

1) **Ob auch ein Weib, ausser dem, daß sie ein Kind zur Welt gebohren, Milch, oder wäßrigte *Materia* in denen Brüsten haben könne?**
2) **Wegen eines hohen Leibes, so bey ihr wäre gesehen worden.**
3) **Daß die Geburt noch geschlossen wäre.**

Als habe solchem zu gratificiren nicht ermangeln wollen; Den ersten punct betreffend, so haben wir gar viele observationes, daß bey ledigen Personen, so niemahls Kinder gehabt, Milch oder wässerigte Materia in denen Brüsten gefunden wird, welches pfleget zu geschehen, theils bey denen plethoricis, da die Natur das überflüßige Geblüt per fluxum menstruum nicht alle abführen kan, sondern die Natur suchet noch einen andern Weg per mammas, da denn das Geblüt sich vermischt mit einem humore lymphatico, und als die schönste Milch aus den Brüsten gehet, wie denn D. Hanneman von solchen plethoricis folgende Observation hat: Ancilla paupercula plethorica, pane atro vescens, undam bibens, tantam lactis habuit copiam in mammis, ut coacta fuerit id evacuare; theils ab utero impuro læso, theils a menstruis suppressis, da denn das Geblüt regurgitiret, und sich in eine wässerichte Materiam verwandelt, wie denn solche Leute mehrentheils Cachexia labo-

laboriren, daß keine rechte Chylosis geschehen kan, und also ein kaltes wäßrichtes Geblüt generiret wird, welches seinen Ausgang, weil die natürlichen Wege verstopfet, durch die Brüste suchet, wie dann davon Riverius, Bartholinus und der berühmte Blasius viel dergleichen Observationes hat; kan also auch bey Personen, so ausser des Ehestandes Leben, dergleichen Materia in Brüsten gefunden werden. Den andern Punct anlangend, daß sie mit hohen Leibe wäre gesehen worden, so finden sich dergleichen Leute sehr viel, wie dann Dr. Simon Pauli de falso impraegnatione eine Observation hat, welche a flatibus hypochondriacis ist excitiret. Ein solcher tumidus venter entstehet auch suffocatione uterina, oder a Ligamentis vteri læsis, oder ab humore crasso crudo & melancholico, woraus die flatus generiret worden, und so wohl die Hypochondria als auch abdomen auftreiben, daß auch viel dergleichen Leute, so mit solchen flatibus beschweret sind, wie denn mehrentheils eine Suppressio mensium dabey ist, sich einbilden, sie wären schwanger, und dann sehr vielmals in ihren Gedancken betrogen worden. Betreffend den dritten punct, die Geburth wäre geschlossen, kommt aus falscher Meynung der alten Weiber und Wehmütter her, indem sie in den Gedancken stehen, das Schaam- oder Eißbein gäbe sich von einander, welches aber ohnmöglich geschehen kan, auch kein verständiger Anatomicus statuiren wird, und dessen impossibilität oculariter kan demonstriret werden, welches hier nicht nöthig ist zu beantworten, und ist daraus gar nicht zu sehen, ob ein Kind ist gebohren worden oder nicht; Habe also begehrter maassen meine Gedancken über die drey puncta eröffnen wollen, recommendire mich in desselben affection und verharre

Meines Hochgeehrtesten Herrn

Calbe am 25. Martii 1683.

Dienstwilligster
D. Friedrich Kirchheim
Arch. Elect. Brand.

B.

Extract aus einem von der *Juristen-Facultät* zu Königsberg in Preussen unterm 26. *Aug.* 1698. ertheilten *Responso*.

Waß die Obduction an der Inquisitin, und die darüber abgestattete Relation der dazu adhibirten ehrbaren Frauen betrifft, daß nemlich Milch in denen Brüsten, die Geburth offen, und ein starcker Blut-Fluß bey der

Inquisitin gefunden worden, wie nicht weniger, wann 4to loco von der Inquisitin Leib, daß derselbe erhoben und schwer, nachgehends aber abgefallen gewesen, angezogen worden, auch kein unfehlbares Indicium puerperii macht, nachdem mahlen bekannt, daß starcke obstructiones Mensium, zumahlen wenn sie mit einer innerlichen Sammlung des unsaubern Geblüts geschehen, und hernach sich resolviren, daß alles und vornehmlich vorhero intumescentiam uteri ja desselben relaxation oft grössere Schmertzen und Lebens-Gefahr, als bey einen veritablen schwangern Weibe effectuiret. Viertens der Inquisitin zu statten kommen muß, daß sie ihren verdächtigen Zustand nicht occultiret, & quod, partum si habuisset, clam gerere voluerit, quod requisitum infanticidii alias præsupponit, sondern nicht allein den Chirurgum des Orts, Herrn Benzern, consuliret, sondern auch die geschworne Stadt-Alte zum öfftern zu sich kommen lassen, und denselben ihren Leib gezeiget, welches sie, wenn sie ein böses Gewissen, aus Unkeuschheit schwanger zu seyn bey sich geführet, nicht würde gethan haben. Fünftens ante inquisitionem keine fama publica a fide dignis profecta, auch kein Scrutinium de Crimine infanticidii protracto vorhergegangen ꝛc. So halten wir bey solchen Umständen davor, daß nicht in damno irreparabili auf suspiciones sine evidenti certitudine zu reflectiren, daß auch bey sothaner Ungewißheit verborgenen und dem grossen GOTT allein und am besten bekannten Sache, dieselbe mehr seinem heil. gerechten Gerichte zu überlassen, als der Anlegung des Scharfrichters Hand und leiblicher Tortur. Sondern es wird Inquisita, weil sie weder Confessa noch convicta ab imputato crimine infanticidii per sententiam zu absolviren seyn.

Den 26. Aug. 1698.

Decanus, *Senior* und übrige *Professores* und *Doct.* der *Juristen-Facultät* auf der Chur-Brandenb. *Universität* zu Königsberg in Preußen.

C.

Extract aus einem *Medicinischen Respons. de dato* Zerbst den 10. *April* 1701.

Wiewohl ich auch aus dem von Deponentin Bockin besudelt gefundenen Bette und daß Inquisitin alleine auf das Secret gegangen und Deponentin nicht mit sich nehmen wollen und eine viertel Stunde aussen blieben, nicht sehen kan, mit was Grunde daher geschlossen werden könne, daß Inquisitin den Abend vorher eine ziemliche quantität Bier getruncken habe. Nun

Nun aber notorium, so unsere Zerbster gelinde Biere, so im Winter gebrauet worden, maximam vim purgandi & movendi haben, absonderlich bey Personen, die dessen nicht gewohnt sind, so kan es gar wohl seyn, daß dieses Zerbster Bier bey der Inquisitin habe können purgiren machen, und auch zugleich die Menses provociren, wovon das Bette besudelt worden, und dahero auch, nachdem sie Luft bekommen, mit der Deponentin den Morgen darauf so fort die schwere Arbeit des Waschens und andere ohne Beschwerlichkeit verrichten, und folglich nach Oranienbaum zu ihrer Frauen laufen können, welches alles von Frauens-Personen, welche einige Stunden vorhero gebohren haben, nicht wohl zu hoffen stehet.

Und dieses wäre nun meine Meynung und Antwort auf vorgelegte Fragen, die ich dann vermeyne aus Medicinischen Gründen denen Umständen des Extracts gemäß gestellet zu haben, und deswegen mit meinem gewöhnlichen Pettschaft und Unterschrift es hiermit bekennet haben will.

(L. S.) C. P. L.
Med. D. ejusdemque Facultat. Prof. Publ. ac Civitat. Servest. Phys. ord.

Aus diesen Actis habe ersehen, daß E. R. nicht einfältig oder blöde, sondern arglistigen Verstandes gewesen, fol. 21. welche zwar den concubitum mit dem Brau-Knecht bekannt fol. 12. 13. der auch dahero flüchtig worden fol. 15. b. die auch eine Impraegnation von sich bezeuget, so wohl gegen andere fol. 1. 7. 8. 10. 39. art. 26. bis 28. als auch ihre eigene Mutter fol. 18. b. 39. art. 23. welche Schwängerung man ihr auch will angesehen haben nach fol. 2. 38. art. 15. 31. b. art. 5. gleichwohl dieselbe gegen andere Personen wieder geläugnet fol. 39. art. 29. 30. und die empfundene Bewegung der vermeinten Leibes-Frucht einer öfters erlidtenen Mutterbeschwerung zugeschrieben fol. 14. a. fol. 38. art. 14. auch ihres hohen Leibes andere Ursachen angegeben fol. 31. b. art. 5. test. 2. Es ist aber diese Inquisitin auf der Reise nach W. an Füssen und lincker Hand blutig erkannt worden, fol. 3. 4. 5. ob sie zwar die blutige Hand läugnet und andern Ursachen beymessen will fol. 7. a. 12. a. 13. a. 42. art. 62. & fol. 46. b. & 47. auch vorhero angetroffen worden, daß sie ihren dicken Leib sehr gedrücket fol. 20. 21. welches sie zwar leugnen wollen fol. 21., aber endlich gestehet, daß sie damit ihrer Mutterbeschwerung Linderung schaffen wollen fol. 21. 44. art. 76. 77.

76. 77. Wozu noch kommt, daß sie vielfältig in ihren Reden variiret fol. 14. b. auch bald gestehet, daß sie gegen eine gewisse Frau ihrer Umstände wegen geweinet haben soll. fol. 40. art. 41. conf. fol. 16. a. 32. b. art. 9. test. 2. bald leugnet fol. 18. b. 9. a. Und da a termino illiciti coitus bis nach Michaelis nemlich zu der Zeit da der Verdacht auf sie gerathen 29 Wochen verflossen, will sich selbige mit der Ausflucht behelffen, daß, wie ihre Menses ante hunc coitum weggeblieben fol. 45. art. 86. also anjetzo mit einmal ausgebrochen sind fol. 6. a. und daß dabey zwey Stück Blut etwa einer halben Hand groß von ihr gegangen fol. 14. a. fol. 43. art. 71. Nun hat diese Inquisitin freylich einige Indicia wider sich, sind aber dieselbe nicht hinlänglich sie eines provocati abortus oder infanticidii gründlich zu überführen, besonders da kein corpus delicti wider sie zeuget, und die übrige Indicia, welche wider sie gebraucht werden können, æquivoca sind: quare benignior sententia in dubio semper est præferenda. ff. l. 1. Tit. III. tex, 18.

H. den 9. Febr. 1724.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von E. Königl. Preußl. Wohllöbl. Schöppen-Stuhl hieselbst die contra E. R. ergangene Inquisitions-Acte mit unserer Facultät communicirt worden, ein in Medicina gegründetes Gutachten darüber zu ertheilen, so haben wir nach fleißiger Durchlesung in wohlbedächtiger Erwegung derselben befunden, daß die Sache hauptsächlich darauf ankommt: Ob die Inquisitin schwanger gewesen und etwa in der 29sten Woche post coitum, da sie auf dem Wege blutig angetroffen worden, arte einen abortum procurirt und den fœtum wohl gar bey seite gebracht, oder ob der hohe Leib, welchen man ihr angesehen, nebst der Bewegung, die sie darin verspühret, von einem morbo und zwar der angegebenen obstructione Mensium hergerühret (Nun hat zwar diese E. R. 1) den concubitum mit dem Brau-Knecht, der dieserhalb flüchtig worden fol. 15. b. wie auch ihre Schwangerschaft selbst gestanden fol. 1. 7. 8. 10. 13. 18. 39. 2) In ihrer Aussage gar sehr variiret, und ins besondere fol. 38. bekannt, daß ihr die Menses gleich nach dem concubitu aussen blieben fol. 11. b. aber ausgesaget, daß solches etwa vor zwey Monathen geschehen; da denn wenn sich das letztere so verhielte, der Leib in dieser zwey monathl. Frist von der retentione Mensium nicht so in die Höhe lauffen können, daß man sie vor schwanger angesehen. 3) Auch nicht wohl glaublich ist, daß eine Frau die allbereit 15 Jahr im Ehestand gelebet,

und

und drey Kinder zur Welt gebohren, auch schon ehedessen so wohl mit Mutterbeschwerung als obstructione fluxus Menstrui zum östern behaftet gewesen, nicht sollte die Bewegungen, welche von den fœtu in utero Materno herrühren, unterscheiden können, von denen, welche der Krampf und Blehungen bey verhaltener monathlichen Reinigung und Mutterbeschwerung verursachen, und scheinet dennoch probabel zu seyn, daß sie schwanger gewesen, Allein weil 1) in Actis nicht befindlich, daß man Nachfrage gehalten, ob sich bey der Inquisitin die bey so lang anhaltender obstructione Mensium gewöhnlichen Zufälle als cachexia, übel und bleiches Aussehen, Mattig- und Müdigkeit, kurtzer Othem, nebst Engbrüstigkeit spüren lassen: 2) nicht untersuchet worden, ob schon ehedessen, wie sie schon fol. 38. 44. b. vorgegeben, ihre monathliche Reinigung ausgeblieben und sie Mutterbeschwerung gehabt, auch den hohen Leib nach fol. 31. bey ihren Kindern gekriegt, 3) nicht von ihr vernommen, wie starck das Geblüt von ihr geschossen, oder wie lange dessen Ausfluß angehalten, 4) weder sie selbst noch auch die dem Vorgeben nach von ihr gegangene 2 Stück Blut besichtiget worden, ob solches nemlich massæ sanguinolentæ congrumatæ, oder membranaceæ gewesen: 5) nirgend ein vestigium weder fœtus vel vivi vel mortui noch auch einiger abortum provocantium medicamentorum anzutreffen ist, so können wir apodicticæ kein firmes und zuverläßiges judicium von dieser Sache fällen, sondern es bliebet auch res maxime dubia. Daß dieses den principiis artis gemäß ꝛc.

Halle den 12. Febr. 1724.

Casus XVI.

Pro Veneficio Apoplecticus insultus habitus.

Unsere freundliche Dienste zuvor,

Edle, Ehren-veste, Hochgelahrte, besonders günstige Herren und Freunde.

Als ohnlängst zu hiesiger Justiz-Cantzeley beyliegender Casus von dem Landgerichte zu D. eingesandt, und deren Bericht, die Relatio und das Judicium Medici und Chirurgorum, welche die Section verrichtet, beygefüget worden: Wir aber über solchen Casum gerne derer Herren Gutachten vernehmen möchten, so ersuchen wir dieselben dienstfreundlich, diesen Casum in Ihrem Collegio wohl zu überlegen, und uns darauf nebst Zurücksendung der Beylagen, Ihre darunter führende Meynung vor die Gebühr, welche über-

bringer dieses erlegen wird, zu eröffnen: und wir verbleiben denen Herren zu freundlichen Diensten geflissen. Geben Hannover den 25. Febr. 1724.

Königl. Großbrit. zur Churfürstl. Brl. Lünl. Justitz Cantzeley verordnete Director und Räthe.

Copia.

Schreibens des Amt-Voigts Sch. an das Land-Gericht zu D. sub dato d. 21. Aug. 1723.

Ewr. Excellenz und Wohlgebohrnen muß ich hierdurch berichten, Gestalt, da gestern Abend des H. C. eines Heuerlings Frau, hieselbst zu Hause gekommen, und von ihres Wirthes, J. D. M. Schwieger-Mutter, Grethe præsentirten kalten Schale, etwas weniges genommen, solche nach deren Geniessung sich so gleich kranck und benauet ums Hertze befunden, s. v. brechen wollen, aber nichts herausbringen können, daher dann diese darauf vom Munde gelassen, daß sie in solcher kalten Schaale was mit einbekommen, wornach derselben auch so gleich die Sprache vergangen, und an denen Gliedern contract geworden, auch nach Verlauf 2 a 3 Stunden den Geist aufgegeben. Und wie ich so eben eingezogen, Defuncta am gantzen Leibe und Gliedern auch Kopfe geschwollen und vom Gifte ausgeschlagen seyn solle. Weilen nun diese Grete B. in hoc passu schon vorhin mehr berüchtiget und daher wegen solches facti die præsumtio auf derselben wohl nicht unbillig fällt, verfolglich zu Nehmung aller præcaution nöthig seyn will, daß der todte Cörper vor der Beerdigung durch Aertzte besichtiget, auch allenfalls feciret werde: So habe Ewr. Excellenz und Wohlgebohrnen ich hierdurch anheim geben wollen, wem dieselben dazu zu committiren geruhen wollen. Ich habe immittelst veranstaltet, daß die Leiche bis dahin unbeerdiget stehen bleibe: allermaassen dann bey diesem Expressen deroselben Verordnung zu meinem weitern Verhalt darüber erwarten wollen. Als der ich ꝛc.

Attest. von der Besichtigung der so schleunig gestorbenen Weibes-Persohn zu H.

Als am vorigen Freytage den 20ten Aug. dieses 1723ste Jahres zu H. in der Graffschaft D. ein plötzlicher Todesfall bey einer Weibes-Persohn sich eräugnet hatte, und man von dessen Ursache etwas übels præsumirete; so haben auf Begehren Wir Endes unterschriebene dieselbe zu untersuchen uns diesen Montag als 23ten Aug. und also am 4ten Tag nach ihrem Tode daher begeben, und daselbst in J. D. M. Hause die Besichtigung vorgenommen, da es sich dann wie folget, befunden hat.

Es

Es ist diese Persohn G. M. C. eine Frau von 35 Jahren sonsten von guter Gesundheit und starcker Constitution, daß so wohl das äusserliche Ansehen, als die bey nahe Daumen breit dicke tunica adiposa anzeigete, gewesen, klaget schon des Morgens an ihrem Sterbe-Tage wie auch den Tag vorher etwas über Kopfschmertzen, thut aber dennoch am Mittage eine ziemliche Mahlzeit und arbeitet bey andern Leuten bis gegen 3-4 Uhr, des Nachmittags, und nachdem sie daselbst ein paar Löffel von einer kalten Schaalen gegessen, kommt sie zu Hause, es wird ihr übel, bricht aber wenig oder nichts aus, und schreyet über heftige Kopfschmertzen, welche dann ihre Mutter durch Aufgiessung etlicher Gläser voll Brandewein hat zu heben gesuchet, aber es hat nichts helfen wollen, sondern es ist ihr bald darauf die Sprache vergangen, hat Zittern und Unbeweglichkeit der Glieder bekommen, und nach völliger Verliehrung der Kräfte und Sinnen gegen Abend ihren Geist aufgegeben. Aeusserlich war am gantzen Leibe keine Læsion zu finden, nur daß man in regione ventriculi & sub mammillis einige, wie eine Feld-Bohne groß aufgelaufene Bläßchen, die, als wenn sie vom Wasser gebrandt wären, aussahen, antraf. Nach Eröffnung thoracis & Abdominis fand man die Lunge zwar ohne Læsion, doch aber meistens schwärtzlich, das Hertz war etwas schlapp, und inwendig blos, sonsten äusserlich ziemlich mit Fett bewachsen. Die Leber war auch schwartz und mürbe, daß man mit einem Finger dieselbe mit leichter Mühe konte gantz durchbohren. An der Seiten in parte concava, wo sie gegen das orificum sinistrum zu, an dem Magen gelegen, war sie braun, röthlich, und was nun unter dieser Stelle vom Magen lag, sahe auch dunckelröthlich als inflammiret aus, ohngefehr einer Handbreit groß unter dem Orificio sinistro Stomachi, und konte man daselbst die tunicas ventriculi bis auf die nerveam mit einem Finger leicht abkratzen. Am fundo ventriculi und nach dem pyloro zu, konte man nichts præternaturelles finden, sondern tunica vel crusta villosa & rugæ waren vielmehr in ziemlichem Stande. Im Magen befande sich Kohl mit geschelten Gersten vermenget, worunter man kein Bier, oder von einer kalten Schale etwas merckte. Hiernächst wurde auch der Kopf geöffnet, welcher schon äusserlich überall einem Mohren ähnlich, und davon die Haut auch schon etwas aufgelaufen war. Bey incision und separation der äusserlichen Haut zeigete sich zwischen derselben und dem pericranio eine wäßrichte und mit Blut tingirte Feuchtigkeit. Nach abgenommenen Cranio sahe die dura mater an der rechte Seiten des Kopfes über dem Schlafe sub osse bregmatis gantz schwartz bräunnlicht aus, und nach derselben separation befunde sich daselbst zwischen diese und die piam matrem eine halbe Untze oder ein guter Löffel voll geronnenen

Geblütes, woher solches gekommen, kunte man nicht finden, wie auch weder an der äusserlichen Haut noch am Cranio eine Læsion zu sehen war. Das Cerebrum war hievon auch etwas gedrucket, und so weit als das Blut gelegen, in superficie schwärtzlich. Was nun die Ursache dieses so bald erfolgten Todes anlanget, so ist nicht zu läugnen, daß sie dem sub dura matre befindlichem Geblüte zuzuschreiben, als welches dergleichen Zufälle, die an ihr sind gemercket worden, und den Tod erregen kan, auch nothwendig folgen muß, wenn solches ausgelaufene Geblüt nicht bey Zeiten durch äusserliche Hülfe weggeschaffet wird, wie solches der Herr Professor Heister in seiner Chirurgie pag. 113. & 120. beschreibet. Ob nun aber gleichwohl äusserlich weder in cute noch cranio eine Læsion zu sehen gewesen, die Natur aber von selbst dergleichen evacuation des Geblütes an einem solchen Orte nicht vernimmt und bey Auctoribus Exempla vorhanden, daß ohne äusserliche Læsion des Kopfes doch innerlich derselbe kan lædiret werden, welches auch loc. cit. p. 120. erinnert wird. So kan man nicht anders als dafür halten, daß solches ex violenta caussa, entweder durch Schlagen, Stossen, Fallen oder starcke Erschütterung muß hergekommen seyn. Woher nun der Magen so ausgesehen, davon lässet sich nichts gewisses sagen, insonderheit findet sich nicht, daß solches von empfangenem Gift entstanden sdye, indem erstlich unter der im Magen gefundenen Speise kein Gift zu sehen gewesen; ferner diese Speisen einem Schweine und Huhne sind gegeben worden, ihnen beyden aber nichts darnach gefehlet hat. Der Magen befande sich auch an dem Orte, wo die Speisen lagen in gutem Stande. Endlich fanden sich auch die Zufälle nicht, welche sonsten von empfangenem Gifte herzurühren pflegten, und der Herr Hofrath Hoffmann in Medicin. Consult. part. I. p. 6. erzehlet, als unter andern ein übermäßiges Brechen, welches hier nicht gewesen, ferner auch grosses Reissen, Kneipen und Schneiden im Leibe mit vielen Stuhlgängen. Es hat aber nach Aussage der verstorbenen Mutter dieselbe nicht einmal über Schmertzen am Magen, welches doch kaum zu glauben, geklaget, geschweige dann, daß sie solche Zufälle gehabt hat, doch werden diese Zufälle nach des Herrn Hofraths Meynung auch nur von empfangenem arsenicalischen Gift verstanden. Weil man nun auch am Kopf noch keine inflammation gefunden, stehet auch nicht zu præsummiren, daß das im Kopf gekommene Geblüt solche eher im Magen, als daselbst sollte affectuiret haben. Ist also hiervon nichts gewisses zu sagen, sondern solchen Umständen nach, muß es vielmehr dabey bleiben, daß das im Gehirn geronnene Geblüt die

Ursache ihres Todes gewesen seye. Welches wir dann hiermit Pflichtmäßig berichten und attestiren. Geschrieben O. d. 26. Aug. Anno 1723.

J. H. W. Med. Licent. & Pract.

J. H. A. Chirurgus. Peter J. P. Chirurgus.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Es ist von dem Königl. Großbrittan. zur Löbl. Braunschw. Läneb. Justitz-Cantzeley verordneten Herrn Directore und Räthen unserer Facultät die Copia eines Schreibens des Amts-Voigts aus H. nebst beygefügten Bericht des Medici und Chirurgorum ein Suspectum Veneficium betreffend, übersendet worden, daraus wir ersehen, daß G. M. C. eine sonst gesunde Frau von 35. Jahren den 19. Aug. a. p. sich über Kopfschmertzen zu beklagen angefangen habe, welche zwar den folgenden 20ten noch angehalten, doch aber nicht von grosser Heftigkeit gewesen, sondern es hatte diese Frau des Mittags noch eine gute Mahlzeit gethan und gearbeitet bis Nachmittags um 3 oder 4 Uhr, da sie etwas kalte Schale genossen und sich gleich darauf übel befunden, auch sich etwas übergeben müssen, dabey die Kopfschmertzen ungemein angewachsen, die Sprache vergangen, die Glieder gezittert, unbeweglich worden und endlich nach völliger Verlierung aller Sinnen und Kräfte innerhalb 2. 3. Stunden der Tod erfolget. Hierauf seye den 4ten Tag darnach der Cörper seciret und befunden worden, daß die Lunge meistens schwärtzlich und das Hertz schlapp, wie auch die Leber schwartz und mürbe gewesen, so daß man leicht mit dem Finger durchfahren können. An dem Magen hätte man wahrgenommen, daß das orificium desselben, daran pars hepatis concava gelegen haben soll, dunckelröthlich und als inflammiret ausgesehen, und hätte man die tunicas externas allda bis auf die nerveam mit dem Finger abkratzen können: an dem fundo ventriculi hingegen nach dem pyloro zu, wäre nichts wiedernatürlich anzutreffen gewesen. In der inwendigen Cavität des Magens seye keine inflammatio, keine erosio und weiter nichts als etwas Kohl mit geschelter Gerste vermenget zu finden gewesen, davon man ohne einige darauf erfolgte Veränderung einem Schwein und Huhn zu fressen gegeben. Der Kopf sey äusserlich schwartz und angelaufen auch zwischen dem Cranio und pericranio eine wässerige und blutige Materie angetroffen worden, innerlich aber wäre die dura mater an der rechten Seite des Kopfs über dem Schlafe sub osse bregmatis gantz schwartzbraun gewesen, unter derselben habe auf der pia matre und cerebro wohl ein Löffel voll geronnen Geblüt gelegen, und unter diesem wäre das Gehirn nieder-

 gedruckt

gedruckt und schwärtzlich gewesen, übrigens aber seye nicht das geringste vestigium einer äusserlichen Læsion wahrgenommen worden.

Weil nun bey diesem so plötzlich erfolgten Tode ein Argwohn so wohl wegen einer zugefügten äusserlichen Læsion, als auch wegen beygebrachten Giftes entstanden, und derselbe auf eine schon in hoc passu berüchtigte Persohn geworfen worden: Als ist von unserer Facultät desfalls ein wohlgegründetes Gutachten erfordert worden, dabey besonders zu decidiren ist:

Ob dieser geschwinde Tod von einem beygebrachten Gift, oder einer äusserlichen *Læsion*, oder auch von einem innerlichen kräncklichen Zufall verursachet worden.

Nachdem wir also zu dem Ende alle beygebrachte Umstände Collegialiter wohlbedächtig überleget, so sind wir der einstimmigen Meynung, daß (1) bey dieser plötzlich verstorbenen Frau keine Suspicio veneni statt habe, dieweil dieselbe (a) schon zuvor über Kopfschmertzen geklaget (b) kein venenum im Magen gefunden worden, sondern (c) dessen contenta einem Huhn und Schwein ohne Schaden zu fressen gegeben worden, (d) in fundo ventriculi sonderlich wo die Speisen gelegen, kein Signum inflammationis wahrgenommen worden (e) sich auch nicht die sonst gewöhnlichen Symptomata veneni assumti gezeiget.

Zum 2dern können wir die Ursache dieses geschwinden Todes keinesweges von einer violenta externa læsione herleiten, indem (a) keine vestigia derselben weder in integumentis noch ossibus cranii angemercket worden, welches doch nothwendig seyn müssen, wenn eine ruptio vasorum cerebri davon erfolgen sollen, (b) die verstorbene schon Tages zuvor sich über Kopfschmertzen geklaget, (c) von einer heftigen læsione externa kein grosses viscus, dergleichen die Leber ist, in corruption zu gehen pfleget.

3tens ist also ausser allen Zweifel an einem insultu appoplectico Todes verfahren. Denn ob wir zwar wohl hätten wünschen mögen, daß der bey der Section zugegen gewesene Herr Medicus genaue Nachricht eingezogen, ob dieselbe etwan, wie wir nicht ohne Grund vermuthen, eine plethorica gewesen, nicht zur Ader gelassen, wohl gar an einer obstructione mensium laboriret, auch etwa einige Tage zuvor sich geeifert, oder nach vorhergegangener Erhitzung einen kalten Trunck gethan ꝛc. so erhellet doch aus dem, was uns berichtet worden zur Genüge, daß, da nach dem Tode der Kopf angelaufen, schwartz ausgesehen, und in demselben ein extravasirtes Geblüt gefunden worden, durch das aus dem Unterleibe durch einige spasmos nach dem Haupte zugetriebene Geblüt ein subtiles vas in pia matre zerrissen, und

also

also eine Apoplexia Sanguinea, folglich ein schleiniger Todt verursachet worden. Und zweifeln wir nicht, daß wenn der Herr Medicos die ventriculos cerebri gebührend examiniret hätte, daselbst eine grosse Menge extravasirtes Blutes oder seri würde seyn zu finden gewesen. Was die Ursache der an der Leber wahrgenommenen Sphacelation betrifft, so können wir davon nicht apodictice und schlechterdings Urtheilen, ob dieselbe bereits vor dem insultu apoplectico ihren Anfang genommen, oder ob, welches wohl am probabelsten scheinet, nach demselben das Geblüt häufig in die Leber getrieben worden, allda stehen blieben, und nachmahls die 4 Tage, ehe der Cörper seciret worden, bey damahls annoch heissen Wetter in corruption gegangen.

Schließlich können wir hiebey nicht unerinnert haben, daß wir in dem überschicktem Sections-Berichte einen grossen Fehler angemercket, indem darinnen gemeldet wird, daß pars hepatis concava an dem orificio sinistro ventriculi gelegen habe: solte nun solches in dem ersten Aussatz gleichfals also befindlich seyn, so wäre solches billig vor einen grossen errorem anatomicum zu halten, indem bekannter massen dieses orificum sinistrum nicht bey der Leber, sondern an der lincken Seiten bey der Spinali Medulla und nahe an der Miltz situiret ist. Sollte aber aus Unachtsamkeit des Copisten etwan solches versehen, und an statt der Leber die Miltz zu verstehen seyn, so würde sich der beschriebene Situs und andere Umstände desto besser damit reimen. Daß dieses alles denen principiis artis gemäß, solches haben wir mit unserer Unterschrift und vorgedrucktem gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräftigen wollen. Halle den 4ten Mart. 1724.

Casus XVII.

Veneficium dubium.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns von hiesigen Königl. Schöppenstuhl einige Acta inquisitionalia zugesendet worden, daß wir wegen des, in denenselbigen enthaltenen beschuldigten veneficii unsere in der experienz und medicinischen Wissenschaft gegründete Meynung davon eröffnen möchten, damit Sie also ratione der justiz desto sicherer gehen könten: So haben wir die acta insgesamt, fleißig perlustriret und erwogen, und befinden demnach, daß zwar einiger Verdacht eines beygebrachten Gifts mit der Habergrütz-Suppe daraus erhellet, weil der verblichene Anthon Z. sobald er selbige gegessen, gleich darauf über heftige Angst, Unruhe und Schmertzen im Leibe geklagt, auch nicht lange darnach verstorben und nach dessen Tode sich eine ungewöhnliche Veränderung an seinem Leibe gezeiget, indem derselbe nicht allein an allen

Orten heftig aufgeschwollen, gantz schwartz, blau und grün ausgesehen, viele Blasen sich an demselben geäussert, auch aufgesprungen, das Geblüt heftig aus der Nasen und Hals geflossen, darauf eine grosse corruption alsbald erfolgt, welche Zufälle auch vom beygebrachten Gifte sich zu äussern pflegen.

Allein weil aus einiger Zeugen Aussage, so fol. 60. 62 66. 67. 94. befindlich, der verstorbene Anthon Z. die Habergrütz-Suppe nicht allein gegessen, auch nur das oberste davon, sondern zum Theil auch seine Tochter, dieser aber solche nicht geschadet. Zum andern auch aus eben der Zeugen Aussage dieses beygebracht worden, daß er vorhero lange kranck gewesen, und eines Falles auf die rechte Seite wieder einen eisernen Ofen Meldung geschiehet. Drittens dergleichen schnelle putrefaction und gräuliche Veränderung des Cörpers nach dem Tode auch wohl bey andern nach einem schnellen Tode bey vollblütigen Leuten, die an einer inflammatione und Sphacelatione internarum partium sterben, zu geschehen pfleget. Viertens der defunctus nicht seciret noch vielweniger in demselben ein Gift gefunden worden, und also das corpus delicti hauptsächlich fehlet. So kan man aus solchen Umständen, bevorab, wenn deren Zeugen Aussage, daß dessen Tochter mit von eben derselben Habergrütz-Suppe, davon defunctus Anthon Z. gleich kranck worden, gegessen, und nicht darauf kranck worden zuverläßig und genugsam verificiret, nicht gewiß darthun, und urtheilen, daß dieser A. Z. am Gift gestorben, es sey dann, daß sich andere und mehrere Indicia noch hervorthun möchten, daraus zu schliessen, daß er vom beygebrachten Gifte gestorben.

Daß dieses unser Sentiment denen principiis artis medicæ gemäß, haben Wir mit unserer Unterschrift und gewöhnlichen Facultäts-Insiegel bekräftigen wollen.

Casus XVIII.

Epilepsia simulata.

Nachdem ein edler Rath allhier uns die acta inquisitionalia D. B. betreffend wegen verübten Diebstahls und Mordthat zugesendet und unser in arte medica gegründetes Gutachten über folgende Puncte verlanget:

1. Ob der *affectus*, womit die B. behaftet, *vera Epilepsia* sey?
2. Ob bey ihrer Leibes-*Constitution* man mit der Tortur gegen sie verfahren könne?

So

So haben wir die Acta und was die Zeugen deshalb deponiret, fleißig durchlesen, und alles collegialiter wohl erwogen, und befinden demnach, daß die B. eine Frau von 48 Jahren, und wie es scheinet, eines sanguinischen temperaments, und sensiblen Leibes- und Gemüths-Constitution, vor 10. auch 12. Jahren, wenn sie sich geärgert oder erbosset, dergleichen affect bekommen, daß sie sich entfärbet, öfters zur Erden gefallen, geächzet, und in einer Ohnmacht eine Stunde auch wohl länger gelegen, dabey aber die Daumen nicht eingeschlagen, noch mit dem Kopf und Händen sich beweget, doch etwas Gisch vor dem Munde gehabt, und gantz stille gelegen, und so sie zu sich selbst kommen, hat sie von nichts gewust, ist aber den gantzen Tag darauf betrübt gewesen. Auf dem Marckte aber oder ausser dem Hause hat sie dergleichen paroxysmum nicht gehabt, sondern nur, wenn sie sich erbosset. Nun findet sich bey denen Actis nichts, woraus zu ersehen, daß nach Verfliessung einer Zeit von 10 Jahren, sie mit dergleichen malo wäre wieder incommodiret worden, ausser daß sie vor einiger Zeit, da ihr das Urtheil wegen der Tortur publiciret werden sollen, niedergefallen, die Daumen eingeschlagen, doch also, daß sie zuvor an die Wand gelehnet und sachte auf die Erde gezuschelt, keinen spumam aber vor dem Munde gehabt, welches eine Viertelstunde gewähret, dergleichen Zustand bey ihr auch noch einigemahl observiret worden. Ausser welchen Umständen und Zufällen nun es das Ansehen gewinnet, als wenn die Inquisitin gravi morbo epilept. laborire, und also mit der Tortur zu verschonen, weil solche nicht ohne grosse Lebens-Gefahr bey ihr könte appliciret werden, bevorab, da die epilepsie gar leicht apoplexiam, ja den Tod selbst nach sich ziehen kan, und auch die grossen Schmertzen bey der Tortur das ohnedem debile genus nervorum noch mehr lædiren, und also den Paroxysmum nicht allein wieder erwecken, sondern auch gar leicht exacerbiren möchte. Demnach aber und dieweil die vera epilepsia ein affectus und heftiger spasmus membranarum cerebri ist, der per consensum das systema nervorum & musculorum universi corporis angreiffet, also daß in graviori casu alle partes nervosæ und musculosæ zusammen gezogen und heftig beweget, die Augen in dem Kopfe heftig verdrehet, die mandibulæ zusammen gezogen werden, und die Patienten mit den Zähnen knirschen und öfters die Zunge zerbeissen, ferner das Gesichte gantz blau und mit Blute unterlaufet, der Hals herum gezogen wird, der Schaum auf dem Munde liegt, die Daumen zusammen geschlagen werden, der Leib, Füsse und Hände sich heftig bewegen, in währenden paroxysmo auch nichts gefühlet wird, nach demselben aber der Leib und die Glieder gantz zerschlagen sind, und sich Schwehrigkeit und Dru-

cken im Haupte, Schwindel, Ublichkeit, und Hertzens-Angst empfinden, dieses malum auch seine gewisse Zeit und Periodos zu halten pfleget, diese Zufälle aber weder vor 12 Jahren noch auch kürtzlich auf dem Rathhause bey der B. observiret worden; so können wir diesen affectum pro vera epilepsia nicht erkennen. Denn vor 12 Jahren hat sie weder die Daumen eingeschlagen noch mit dem Leibe sich beweget, auch nicht die Augen im Kopfe verdrehet, noch mit den Zähnen geknirschet, noch ist das Gesichte mit Blut unterlauffen gewesen, sondern hat vielmehr stille gelegen als todt, blaß ausgesehen, und also mehr ein defectus als excessus motuum, der ordinair und essentiel bey der epilepsie ist observiret worden, dahero der morbus, womit sie vor 10 Jahren befallen gewesen, pro Syncope, oder eine Ohnmacht zu halten, dergleichen bey Frauens-Personen, die sangvinischer Complexion und mit flatibus im Unterleibe behaftet, und zum Zorn geneiget, absonderlich circa tempus mensium gar gemein ist, und dahero syncope hysterica genannt wird, und bestehet die difference zwischen einer Syncope und Epilepsie darin, daß jene ein affectus cordis und defectus motuum, dieses aber ein affectus cerebri und excessus motuum ist. Zudem so hat auch dieses malum keine periodos, wie bey der epilepsia chronica geschiehet, gehalten. Ob nun zwar letztlich diese B. auf dem Rathhause niedergefallen, die Daumen zusammen geschlagen, und sich mit dem Leibe beweget haben mag, so halten wir doch dieses bloß vor ein simulirtes Werck und zwar aus folgenden Ursachen:

1) Weil vera epilepsia mehr in der Jugend als bey solchem Alter zu entstehen pfleget.

2) Weil sie keinen Schaum vor dem Munde gehabt, die Augen nicht verdrehet, noch im Gesichte braun worden.

3) Auch nach dem Paroxysmo weder über Schwindel und Schwerigkeit im Haupte, noch über Ubelseyn und Hertzens-Angst geklaget.

4) Ingleichen sehr verdächtig ist, daß sie sich an die Wand gelehnet, und sachte niedergezuschelt.

5) Auch, damit sie der Tortur entgehen möchte, simuliret, als wäre sie schwanger.

Derohalben ist bey so gestalten Sachen auf die andere Frage zu antworten, daß Inquisitin ohne Lebens-Gefahr gar wohl mit der Tortur belegt werden könne, absonderlich, da sie keine valetudinaria noch von schwacher Constitution ist, auch viele Jahre her von keinen Zufällen, die aus Schwachheit des Haupts und den Nerven herrühren, befallen gewesen; Solte sie nun aber, wie gar leicht zu urtheilen, vor oder bey der Tortur wieder dergleichen

Af-

Affectum simuliren, so kan man simulatam epilepsiam a vera gar leicht distingviren 1) wann sie die Augen zuschliessen, 2) so man ihnen einen Strohhalm in die Nase stecket, oder auch das ⊖ volat. C. C. hinein thut, wann sie dasselbe empfinden, die Augen auf- und zuthun, ingleichen, wann sie den Schmertz bey der Tortur empfinden und schreyen, so ist alsdann die Epilepsia pro ficta zu halten. Sollte aber, welches doch nicht so leicht geschiehet, durch die allerheftigste Bewegung des Gemüths ein epilepticus oder syncopticus paroxysmus exciriret werden, welches daraus zu erkennen, so sie die dolores in tortura gar nicht empfindet, so muß man freylich Behutsamkeit gebrauchen, und bey dem paroxysmo von der Tortur abstrahiren, damit nicht etwa ein gefährlicher Zufall darauf erfolgen möchte, denn weder im paroxysmo epileptico noch syncoptico hysterico die Tortur zu verstatten, davon ein mehrers zu lesen, bey Zacchia L. VI. Qu. IV. n. 8. und Ammanno Med. Crit. p. 158. disc. 19.

Daß dieses Responsum den principiis artis gemäß, ꝛc.

Casus XVIII.

De amentia non simulata.

Nachdem in des allhier inhaftirten Z. L. anhängigen Inquisitions-Sache wegen dessen angegebener Melancholie vermöge des fol. 191. sq. derer mitgehenden Inquisitions-Acten befindlichen Urtheils, sonderlich auf die ertheilten medicinischen Attestata nicht nur fol. 181. sondern auch fol. 199. seq. der Wohllöbl. Medicinischen Facultät zu Leipzig Bedencken eingeholet worden, diese aber in ihrem ertheilten Responso fol. 203. sq. aus einigen angezogenen rationibus des obermeldten L. Zustand und Gemüths-Beschaffenheit oder amentiam ex signis pathognomonicis besser dargethan wissen wollten: So hat hierauf des L. defensor in dem Schreiben fol. 209. seq. worinnen er zugleich die in dem angeregten Responso eingezogene rationes umständlich zu widerlegen gesuchet, auf eine anderweitige Besichtigung durch einen geschickten und verständigen Medicum so wohl auch anderwärtige Verfügung provociret und anbey angesuchet, daß hierauf ein anderweitiges Responsum medicum von der Hochlöbl. medicinischen Facultät zu Halle eingeholet werden möge: allermassen nun Hr. C. G. M. L. und P. allhier auf die fol. 214. beschehene requisition nach erfolgter genauer Besichtigung des Inquisiti und genauer Erkundigung dessen Zustandes hierüber allenthalben sein medicinisches

Atteſtat fol. 217. ſq. in umſtåndlichen Terminis ertheilet und ad acta gegeben, die hierbey adminiculirende Zeugen aber, worauf beſagter Hr. L. G. in ſeinem abgefaßten Atteſtat reflectiret beſage fol. 221. ſq. bis mit fol. 230. bey ihrem guten Gewiſſen vernommen und abgehört worden; Alſo ſind wir unſerer Hochgeehrteſten Herrn hohes mediciniſches Gutachten und Reſponſum:

> **Ob nicht nunmehro bey ſo beſchaffenen Umſtånden an dem *inhaftirten Z. L.* eine *vera amentia* zu ſchlieſſen ſey? und ob an demſelben ſeines Zuſtandes halber geſtalten Sachen nach einige *ſpecies torturæ* oder *territio* mit beſtand zu vollſtrecken? oder ob derſelbe dergeſtalt mit einiger Leibes-Straffe zu belegen ſey?**

gar ſonderlich benöthiget, mit unter-dienſtſchuldigſter Bitte, es wollen Dieſelbe nach vorgeſchehener perluſtration derer hierzu nöthigen Acten und collegialiſcher deliberation uns ſolches reſponſum medicum cum rationibus dubitandi & decidendi wohl verſchloſſen förderlichſt widerfahren zu laſſen, hochgeneigt geruhen: Hiervor ꝛc.

J. G. Stadt. den 30. Apr. 1718.

dienſtſchuldigſte

Die Stadt-Gerichte allda.

Reſponſum Facultatis Medicæ Hallenſis.

Nachdem uns die Löbl. Stadt-Gerichte zu St. Georgen-Stadt einige Acta inquiſitionalia betreffend einen beſchuldigten Straſſen-Raub, welchen Z. L. begangen haben ſoll, zugeſendet und abſonderlich zu wiſſen verlanget, ob bey dieſem inhafftirten L. eine vera oder ſimulata amentia zu finden ſey; Als haben wir die Acta fleißig durchleſen und die darin befindliche Umſtånde, abſonderlich die Reſponſa und Atteſtata, welche die Hn. Medici erſtattet, wohlerwogen und conferiret, und geben hierauf zur dienſtlichen Antwort, daß aus allen denen ereignenden Umſtånden ſo viel zu erſehen, daß mehrere indicia veræ, quam ſimulatæ mentis alienationis bey gedachtem Z. L. ſich befinden. Und ob gleich könte vorgegeben werden, daß Inquiſitus ante incarcerationem auf die proponirte Gerichtl. Fragen gantz vernünftig geantwortet, auch man viele Exempel habe, da dergleichen depravata phantaſia

durch

durch allerhand externas actiones von Inquisitis simuliret worden, so sind doch hingegen hier vornehmlich in Consideration zu ziehen folgende Puncte:

1) Daß bey gedachtem L. sich schon vor diesem ein character oder dispositio hæreditaria ad ejusmodi melancholicum mentis statum befunden, wie aus fol. 219. item aus fol. 227. zu ersehen.

2) Die heftige animi pathemata ex fol. 219. so vor der Inhaftirung vorhergegangen, als allerhand Creutz, Noth, Armuth, auch nachgehends viel Schrecken und Furcht dazu viel contribuirt.

3) Eine heftige Læsion am Kopfe, davon fol. 219. gedacht wird. Zum

4) aber die gantze historica descriptio des Status, wie solche der Hr. G. Medic. fol. 217. zu Papiere gebracht, die vornehmste Signa und Indicia status melancholici in maniam propendentis sattsam darthut. Wozu noch ein grosses pondus geben würde, wenn man genugsam darthun könte, daß der Patient sehr wenig ruhete, auch der Leib dabey verstopfft, bey welchen Umständen keine simulatio statt finden kan: und obgleich vor der Incarceration der Inquisite vernünftig geantwortet, so ist doch bekannt, daß dieser schwere Affectus Capitis per paroxysmos und intervalla sich exerire, da bisweilen die afflicti gantz vernünftig sind, bisweilen aber gäntzlich extra omnem sensum & rationem gesetzet werden. Und obgleich auch einige Actiones melancholicorum können simulirt werden, so kan man doch solches nicht leichte urtheilen, wann ein aspectus faciei constanter præter naturalis sich befindet, auch die Zufälle immer beständig anhalten und so viele zugleich concurriren, woraus denn zu schliessen, daß allerdings bey gedachtem Inquisiten mehrere indicia pro vera mentis alienatione vorhanden sind, welches rc.

Casus XIX.

Affectus Calculosus an legitime tractatus.

Ein gewisser grosser Baron, und vornehmer Minister, so etliche Wochen vor seinem allzufrühzeitigen Tode ins 54 Jahr seines Alters getreten, war eines sanguinisch-phlegmatischen Temperamenti, blasser Farbe von Jugend auf, die man von einer ungesunden gezogener Mutter-Milch allzeit deriviren wollen, weilen um solche Zeit, so wohl in der Tracht, als nach der Tracht dessen Frau Mutter grossen und vielen Schrecken und Betrübnissen unterworffen gewesen. Nichts desto weniger war er von Jugend auf eben nicht

nicht gar viel kräncklich, ausser daß er nach ausgestandenen Kranckheiten der Jugend ex hæreditaria paterna dispositione, als er in denen viertzigen Jahren gestanden, angefangen, Nieren-Steine von sich zu werfen. Und gleichwie er allezeit einen starcken Appetit gehabt, und in denen letzteren Jahren nur einmal, nemlich bey der Mittags-Mahlzeit viele Speisen zu sich genommen, wenige Bewegung des Leibes gehabt, viel gesessen, und seiner schweren wichtigen Amts-Geschäften täglich etliche Stunden abgewartet, so ist er daher gar starck und corpulent worden. Es war aber dem Ansehen nach mehr eine aufgetronsene, als gesunde, natürliche Constitution. Ohngefehr anderthalb Jahr vor seinem Tode, nach einem in Amts-Geschäften vorhergegangenen grossen Zorn hatte es das Ansehen, als fiele er in ein Gallen-Fieber, nachdem er aber dieses dem Medico ordinario eröfnet, wurde durch ein beyzeiten gegebenes Brech-Mittel eine grosse Menge gallichte Materie oben und unten ausgeführet, daß ihm darauf gantz wohl war. Es erfolgte aber bald hernach eine geringe Art einer laufenden Gicht, welche, ohnerachtet er keine grosse Schmertzen ausgestanden, ihn etliche Wochen zu Bette hielte. In währender Zeit solcher Unpäßlichkeit hat er täglich eine grosse Quantität rothen Sandes mit dem Urin ohne Nieren-Schmertzen von sich gelassen. Weilen er nun mehrmahlen, um die Steine und den Sand aus denen Nieren zu treiben, auf seiner vorigen Medicorum Gutbefinden das Schwalbacher Wasser mit gutem Succefs gebrauchet, so wurde es ihm auch von damaligen Ordinario Medico nach ausgestandener Kranckheit gerathen, welches er auch mit gutem Succefs wieder gebrauchet, und jederman gerühmet, es hätte ihm die schwachen Glieder und Haupt mercklich gestärcket, ausser, daß er noch in denen Händen einige Mattigkeit verspüret, die aber nach und nach sich ziemlich verlohren. Weilen man aber judiciret, er wäre nicht allein vollblütig, sondenn auch einer schleimichten und cachectischen Constitution; so ist vom Ordinario Medico gut gefunden worden, alle halbe Jahr circa Solstitia den Leib zu purgiren, und alle Viertel-Jahre vom überflüßigen Geblüt durch Schröpffen zu erleichtern, welches auch guten Effect gethan, indem er sich gar wohl darauf befunden. Weiln er allezeit gar blaß ausgesehen, niemalen in der Jugend an der Nase geblutet, so haben auch seine vorige Herren Medici ihm keine Ader öffnen lassen, und ist ihm vor 30 Jahren, einem besorgenden hitzigen Fieber vorzukommen, nur einmal eine Ader geöffnet worden. Er hat etliche mahlen Steine von sich gelassen, auch vor etlichen Jahren einige, aber gar geringe Molimina Hæmorrhoidalia gespühret, daß er nichts davon gemacht, auch her-

nach

nach, nemlich seit drittehalb Jahren bis in seinen Tod nichts davon gespühret. Und weilen ihm das Schwalbacher Wasser gar wohl zugeschlagen, so hat er es den letzt verwichenen Sommer wieder in Schwalbach mit guter Würckung getruncken, und ist dem äusserlichen Ansehen nach darauf gesund gewesen Der berühmte Hr. D. Gladbach, welcher vor andern Medicis die Würckung dieses Wassers nicht allein erkundiget, sondern auch der gelehrten Welt seine Hochvernünftige Gedancken hievon durch den Druck bekannt gemacht, hat ihm in seiner letztern Kranckheit auch angerathen, wenn er diese Kranckheit überstehen würde, er zukünfftigen Sommer das Schwalbacher-Wasser, um die Spinam reni infixam auszuführen, wieder gebrauchen solte. Letztverwichenen Herbst hat er am Haupt, und circa maxillam tentium einen Fluß verspühret, und weilen er in Herrschaftlichen Geschäften verschickt, das Schröpffen daher einen Monath übergangen, hat er auf der Reise ein Nasen-Bluten verspüret. Ohngefehr acht Wochen vor seinem Tode spührete er auf einmal an der Tafel sitzend, in der Gegend der rechten Nieren eine solche schmertzhafte Empfindlichkeit, als wenn ein Stein fortgehen solte. Er wuste aus eigner Erfahrung, wie es that, daß er dahero judiciret, es müsse ein Stein seyn, der Urin verstupfte sich darauf, daß fast keiner fortging, er muste sich auch brechen.

Weilen nun solche Verstopfung des Urins ihm ungewöhnlich war, ließ er seinen Medicum den andern Tag rufen, der ihm dann Artzney verschrieb, den Urin zu befördern. Es war den 28. Oct. 1722. daß er ihm angefangen 50 Tropfen des Liq terr. fol. ♀ri. einzugeben, ein Clystir aus denen Spec. Emoll. & Carminat, und der Herb. Veron. appliciren zu lassen, worauf der Urin wieder fortging. Um aber die Schmertzen der Nieren zu lindern wurde ihm täglich etliche mahlen eine starcke Messer-Spitze voll von einem Pulver ex Nitro depur. Lapid. 69. & Conchis præparatis gegeben, mit welchem man etliche Tage anhielt, indem der Urin ziemlich fortging in Ansehung der Quantität, die qualitas aber taugte nichts, massen er allezeit blaß und dün anzusehen war. Weilen bey solchen Umständen wegen der immerwährenden Ublichkeit, der Magen verstellt, der Appetit schwach gewesen, brauchte er vor dem Essen 50 Tropfen in Wein von der Ess. absinth. compos, carminat. Wed, und Aurant, und wie die ihm zuwider war, nahm er an solcher statt ein paar mahlen 60 Tropfen Salis volatil. oleos. Sylvii, welche er ehemahlen bey solchen Umständen gut befunden. Etliche Tage darnach verstopfte sich der Urin von neuem, nach Gebrauch aber obiger Mitteln und Clystir ging er wieder in Ansehung der Quantität recht fort, er blieb aber blaß, weißlicht

und

und dünn. Das neitschen in der Gegend gedachter Nieren continuirete beständig, der Schmertz war erträglich, und weilen man judicirte, es müsse ein Stein da seyn, so liesse man die Gegend mit einer in der Familie gebräuchlichen Salbe schmieren, man applicirete auch warme Säcklein. Es wurde wieder den 16. Novemb. das gedachte Clystier mit gutem Effect appliciret, und als hierauf die Natur durch die Därm eine Menge einer schleimigten rotzigten Materie ausstieß, so kam man ihr mit einer ordinaria dosi Mannæ zu Hülffe. Inzwischen blieb die Empfindlichkeit in der Gegend gedachter Nieren, die Ublichkeit und öffteres Brechen blieb nicht aus. Er ritte und fuhr einmal aus, in Hoffnung den Stein fortzubringen. Die Empfindlichkeit in Nieren wolte nicht weichen; der Schmertzen war einmal stärcker, einmal geringer, das Brechen wolte nicht aufhören. Man fuhr mit der Magen-Essence fort, und verschrieb auch den 24. Dec. einen bittern Wein ex Herb. Card. ben. Trifol. fibrin, Heder. ▽ restr. & Cort. ♁nt; Sein Tranck war ein gesotten Wasser aus der rad. graminis, auch etwas Wein.

Nachdem der Ordinarius Medicus gefürchtet, gedachter Zustand möchte eine gefährliche Suite haben, hat er den 19. Nov. dem Hn. Patienten aus eigenem Trieb die Historiam morbi schriftlich überreichet, ihn gehorsamst gebeten, noch andere erfahrene Medicos zu consuliren. Den 25. Nov. hat er ihn nach Franckfurt geschicket, mit dem berühmten dasigen Hn. Stadt-Physico und D. Gladbach zu consuliren, welcher auch schriftlich von sich gegeben: Extra omnem dubitationis aleam positum esse, die Caussa dieser Kranckheit wäre eine Calculosa Spina reni infixa, und verordnet, man solte mit denen Magen stärckenden Artzneyen continuiren, und täglich 2 mal den pulv. limac. cum Test. præpar. in der Aq. Limac. cum Test. ppat. gebrauchen, welches auch geschehen, aber alles vergebens: Indem die Empfindlichkeit in Nieren, die Ublichkeit und Brechen, der verlohrne Appetit geblieben, und wenn er ein wenig Suppen, ein wenig Brodt in Wein getuncket, und von seinem gesottenen Wasser zu sich genommen, so muste es etliche Stunden hernach durch Brechen wieder fort. Die Natur war daran gleichsam so gewöhnet, daß auch öfters auf ein Räuspern das Erbrechen erfolgte. Als ohngefehr um solche Zeit einsmals des Nachts der Hr. Patient vermeynet, der Stein wäre aus den Nieren in den Vreterem geschossen, wie er es mehr als einmahl vorher erfahren hatte, so erzehlete er es nicht allein Sr. Fr. Liebsten, sondern auch des Morgens dem Ordinario Medico, daher man ihm auch Hr. D. Brunneri bekannte Stein Essence etliche malen eingab, der Natur zu Hülffe zu kommen, weiln aber der Urin nach Proportion des eingenommenen Trancks zu viel fortge-

getrieben wurde, die Schmertzen nicht waren, als wenn der Stein fortgegen wolte, so wurde mit dem Gebrauch gedachter Artzney eingehalten, und stärckere treibende Sachen getraute man nicht nach Anleitung der vornehmsten Practicorum zu gebrauchen. Mit dem Bitter-Wein, Magen-Essence und Ordinair-Tranck ist man inzwischen fortgefahren. Hernach wurden fæces nigræ fortgetrieben, schier wie bey dem Morbo Nigro Hippocratis, welches man nicht allein alsobald dem Hn. D. Gladbach berichtete, sondern ihn auch selber holen ließ: Da denn beschlossen wurde, mit dem Bitter-Wein zu continuiren, insonderheit aber die frische Cichorien Wurtzel in einer Fleisch-Brüh kräftig bitter abgekocht, den Hn. Patienten Morgends warm trincken zu lassen, womit man verhoft den verlohrnen Appetit und Kräfte wieder herzustellen. Er nahm gedachte Brühe gerne ein, sie blieb auch allezeit bey ihm, nichts destoweniger war der Appetit schier gantz verlohren, die Empfindlichkeit in der rechten Nieren blieb, und obwohlen der Schmertzen nicht gar vehement gewesen, so gab er doch, wie bey denen calculo renum laborantibus gewöhnlich, durch das immerwährende velliciren beständig Anlaß ad nauseam & vomitum, daß also der arme Magen wenig bey sich behalten konte, und die Kräfte je länger je mehr verschwinden musten. Inzwischen war der Schlaff des Nachts als noch passabel, es war kein Fieber anzumercken, der Athem war gantz natürlich und das Gemüth noch ziemlich aufgerichtet. Weiln die Excrementa etliche Tage schwartz fortgegangen, auch ein stillicidium narium sich eingefunden, und die Medici judiciret, es wolle ein morbus complicatus daraus werden, so wurde beschlossen, am Arm ein wenig Blut zu lassen, zumahlen der Patient auch dazu inclinirete, das Blut war sehr schleimigt und gelatinös, wie bey denen Pleuriticis, und nachdem der Herr Patient zweymal eine geringe Dosin Rhabarbari wie Thee præpariret eingenommen, sind die fæces wieder natürlich und nichts schwartzes bis in seinen Tod observiret worden. Weiln aber die Empfindlichkeit in Nieren nicht aufhören, das Brechen nicht gantz nachlassen, der Appetit und die Kräfte sich nicht recht einstellen wolten, hat der ordinarius Medicus gebeten, noch andere erfahrne Medicos zu consuliren. Etliche Tage hernach wurde der Hr. D. Gladbach wieder gelanget, da denn beschlossen wurde, die Ess. Martis Ludov. mit der Ess. pimp. C. B. zu brauchen, mit der Kräuter-Brühe zu continuiren. Als er aber von Tag zu Tag matter wurde, hat man nicht unterlassen, so wohl äusserlich als inwendig die gewöhnlich stärckende Artzeneyen zu gebrauchen. Hier ist nicht zu vergessen, daß gleich im Anfange der Kranckheit die Kräfte sehr verschwunden, von zweyen evidentibus caufis, welche ad prosternendas

vires aptissimæ seynd. Daher dem Hn. Patienten die Hände meistens sehr kalt gewesen. Und wie die Kräfte augenscheinlich abnahmen, so war der Puls auch 6 Stunden vor seinem Ende so schwach, daß man ihn schier nicht spühren konte. Der Athem war kürtzer, er schlummerte oft, wenn er erwachte, war er vernünftig, der Verstand blieb bis an seinen Tod, und er starb gantz gelassen, ohne daß man die geringste übernatürliche Bewegung hätte anmercken können.

Nach Eröffnung des entseelten Cörpers sahe man eine grosse Menge Fett, dergleichen man nicht öfters findet, sintemahlen ausser der membrana adiposa, welche zwey Finger breit dicke von Fett war, das omentum, Mesenterium auch anderthalb Finger breit von Fett gewesen. Alle viscera abdominis und pectoris lagen gleichsam in lauter Fett, die Intestina waren gantz natürlich beschaffen, und war kein vestigium fæcum nigrarum an denenselben zu observiren. Die Leber war nach Proportion der andern Theile etwas grösser, als seyn soll. Sie war nicht Scirrhoes, auch war darinnen kein vlcus. Aeusserlich aber war an derselben an der Extremität nach dem Magen zu eine Blase einer welschen Nuß groß mit einem sero angefüllet zu sehen. Die Miltz war übernatürlich klein und welck, der rechte Nieren hatte seine natürliche Grösse, ausser daß er sehr welck war, und etliche kleine Steinlein in sich hatte, dessen urether aber war beyläufig Fingers lang, einen Finger dick, man fühlete darinnen ein Stein, und nachdem die Umstehende den Harn-Gang gesehen und gefühlet hatten, wurde er aufgeschnitten, und ein Stein einer ordinari Zellernuß groß, und noch ein anderer einer Mittelmässigen Erdberen groß mit lauter zäckelchern herausgelanget, der lincke Nieren war mit dem rechten verglichen nur halb so groß, gantz zusammen geschrumpfen, und in pelvi sahe es aus, ob hätte eine Fäulung schon angesetzet, dessen ureter war auch im Anfange sehr weit, und stacke darinnen eine grosse Menge calculosæ materiæ, als wenn von einer alten Mauer eine kalckichte und gleichsam vermoderte Materie darinnen gestecken. Lunge, Hertz und Hirn waren gantz natürlich beschaffen.

Es wird nun hier gefraget:

1. Ob man gedachten Herrn *Patienten* bey oberzählten wahren Umständen das Schwalbacher Wasser übel gerathen?

2. Ob der *Medicus ordinarius* den *morbum primarium* als Verstopfung des Urins, schmertzhafte Empfindung in der Gegend

gend der rechten Nieren, Brechen, nicht vor Stein-Schmertzen im Nieren halten sollen?

3. Ob es gegen die Vernunfft und Erfahrung gehandelt gewesen, daß man anfänglich und im Fortgange der Kranckheit in der *Cur* auf den Stein seine *Application* gewendet?

4. Ob hernach, als die *fæces nigræ* fortgegangen, und *recensirte Symptomata* sich eingefunden, die *Medici* in Ansehung des *morbi secundarii cum priore tamen connexi* übel gethan, ein wenig eine Ader öffnen zu lassen?

5. Ob der Stein bey *recensirten* Umständen durch die Artzeney-Kunst auf eine andere Art hätte können fortgebracht werden? und

6. endlich: Ob der ganze *Methodus medendi* hinderst zuförderst wäre angegriffen worden?

Uber welche 6 Fragen von der berühmten Medicinischen Facultät ein wohlgegründetes mit soliden Rationibus fundirtes Responsum um die Gebühr gehorsamst hiermit ausgebeten wird.

Copia.

Des Herrn Stadt-Physici D. G. Brief als Beylage.

Hoch-Edler, Hochgelahrter,

Hochgeehrtester Herr *Collega*,

Ew. HochEdlen haben grosse Ursachen zu beklagen den frühzeitigen Hintrit des Hochsel. Hn. Baron. Wir haben auch beyderseits Ursach einander zu condoliren, über den Verlust und Entziehung eines so grossen Patrons, welchen nebst uns die Freyherrl. Familie so schmertzlich empfindet und das Publicum noch weiters empfinden dörffte. GOtt, der solches gethan hat, wolle auch seinen Willen hierinnen zu erkennen geben, und einem jeden alle Consolation wiederfahren lassen. Vor die beschehene Communication

 dessen

dessen was sich so wohl kurtz vor des Hochseel. Hn. P. tödtlichen Hintritt zugetragen, als auch was sich bey Eröffnung des entseelten Cörpers gefunden hat, und darüber Ew. HochEdlen meine Gedancken verlangen, sage dienstl. Danck, und verhalte nicht, daß auch einige Consolation uns zuwachse: indem sich ergiebet, daß so wol im Anfang, als auch zuletzt man die Kranckheit gar wohl gefasset, und extra omnem dubitationis aleam gesetzet habe, daß eine spina calculosa renibus infixa den Anfang zu allen Aufruhr gemachet habe, und dahero auch anfänglich seine Application darauf gewendet, diese spinam hostilem herauszuziehen, und zum Ausgange zu befördern, und von mir über die vorher gebrauchte Mittel noch der pulvis limacum cum testis, cum ejusdem Aqua mit zu Hülffe, aber auch vergebens genommen worden. Dergleichen auch ferner darinnen, daß man sich angelegen seyn lassen, nach dem die vorhin gehabte Ischuria passiret, und die Schmertzen nachgelassen, und die Natur die conatus amoliendi calculum deserirete, und anfinge, alles per motus erroneos zu machiniren, welches Indicia waren, daß calculosa excretio negligenter & quasi pro deserto & derelicto tractiret wurde, und daß nunmehro die Natur, per alias vias, quamvis erronee, prout in moralibus, ita & in vitalibus zu emergiren und zu eluctiren trachtete, indem eine Diarrhœa mucosa cum excretionibus nigris erfolgte, und dadurch das Blut, in Erinnerung der ehemaligen Moliminum Hæmorrhoidalium, colliquirete, mithin alle Kräfte verlohren gingen, überdieses auch noch zuletzt, durch eine Hæmorrhagiam Narium, tamquam per viam, qua Natura in tali morbo eluctari numquam suevit, sich zu helfen, und Luft zu machen trachtete, allen widrigen Consectariis morbi prioris, oder morbis consequentibus zu begegnen, in Erwägung, ob man inzwischen Zeit gewinnen möchte, diesen motibus erroneis zu begegnen, als nemlich per V. S. die ulteriorem colliquationum sanguinis per alvum, und den Infarctum viscerum durch das Rhabarbarum und andere zu hemmen, mithin die secretiones in visceribus zu restituiren, welches alles aber ex temperamento, vita ante acta, viscerum & sanguinis dispositione, wie man allschon vorhero abgesehen hat, insuperable war, um so viel mehr, als novus morbus cum priore tamen consequenter connexus, constituiret wurde, wie denn wol zu glauben wäre, daß der Calculus, da er allbereits so weit in ureterem hinunter getrieben gewesen, seinen Ausgang noch wohl, wie bey andern, würde gefunden haben, wenn die conatus calculum excretorii wären constanter persequiret worden, die viscera reliqua salva gewesen, und die Natur nicht in solche devia, als die morbi consequentes waren, gewichen wäre. GOtt aber, der ein anderes mit dem sel. Hn. P. vorgehabt, hat unsere Unternehmungen nicht

seg-

segnen wollen, dessen discretion denn alles heimzustellen. Ich empfehle mich zu beharrlicher Gewogenheit, und bitte mir Dero Gedancken hierüber auch dienstl. aus, verharrend 2c.

Fr. den 23. Dec.
1722.

I. B. G. Dr.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Es ist an unsere Facultät folgender Casus mit beygefügten Quæstionibus de dato, den 6. Febr. a. c. zugesendet worden, daß wir darauf ein in principiis artis medicæ gegründetes Responsum ertheilen möchten. Nemlich, ein vornehmer Minister, der im 54ten Jahre seines Alters gestorben, eines Sanguineo phlegmatischen Temperaments, blasser Farbe und von Natur gar schwacher Constitution, ist ex hæreditatis paterna dispositione mit doloribus a calculo renali öfters incommodiret worden, hat daneben starcken Appetit gehabt, aber wenig Bewegung des Leibes, viel gegessen, und die Zeit mit schweren Geschäften zugebracht, ist dabey ziemlich corpulent worden, hat vor anderthalb Jahren vom heftigen Zorn ein Gallen-Fieber bekommen, und nach demselben einen Anfall von einer lauffenden Gicht, dabey täglich eine grosse Quantität rothen Sandes weggegangen, ohne sanderbare Schmertzen, hat öfters pro præservatione calculi mit Nutzen das Schwalbacher Wasser getruncken, auch selbiges nach ausgestandener Kranckheit das vorige Jahr mit gleichmäßigen Nutzen gebraucht. Acht wochen vor seinem Tode kam ihm auf einmal ein heftiger Schmertz in der Gegend der rechten Nieren an, der Urin verstopfte sich, er muste sich auch brechen. Ob nun gleich durch dienliche Medicamenta der Urin, welcher doch sehr blaß war, wieder gegangen, so bliebe doch eine immerwährende Ubelkeit des Magens, nebst verlohrnen Appetit, und ein empfindlicher Schmertz in gedachter Seite, welcher bald zu, bald abnahm, und muste fast alles, so er zu sich nahm, wieder wegbrechen. Nachdem nun der Stein ex regione renis dextri weiter fort in den ureterem geschossen, und man einige Stein-treibende Medicamenta gebraucht, der Stein aber nicht weiter fortgetrieben wurde, so hielt man mit den diureticis ein, kurtz darauf gingen fæces nigro colore tinctæ weg, die vorigen symptomata blieben immer beständig, und weil der Magen wenig bey sich behalten konte, gingen die Kräfte nach und nach weg. Nachdem ihm etwas aus der Nase geblutet, und eine V. S. instituiret wurde, nebst einem laxante rhabarba-

 ri-

rino, so gingen die fæces nicht mehr nigræ ab: doch weil die Kräfte immer mehr und mehr abnahmen, ist er endlich placide gestorben. Nach der Oeffnung des Leibes hat sich eine ungemeine Menge Fett, so wol im panniculo adiposo als auch in internis cavitatibus gefunden, daß fast alle viscera abdominis und pectoris, mit Fett umzogen gewesen, der ren dexter war sehr welck, und hatte etliche Steinigen in sich, dessen ureter war Fingers lang, eines Fingers dicke, und fand man darinnen einen Stein einer ordinairen Zöllernuß groß, und noch einen andern in der Grösse einer mittelmäßigen Erdbeeren mit lauter Zacken:

Nun haben wir diesen Casum wohl und reiflich überleget, und geben auf folgende Fragen diese gegründete Antwort, als

1. **Ob man bey gedachtem Hn. *Pat.* das gedachte Schwalbacher-Wasser übel gerathen?**

Wir können hier gar nicht absehen, wie man dieserhalb ein dubium, daß es schädlich gewesen, moviren könne, massen durch die Erfahrung genugsam bekannt, daß dergleichen mineralische mit Vernunft gebrauchte Wasser denen Calculosis mit dem größten Nutzen zur præservation gerathen werden, denn sie spühlen am besten den mucum calculosum in renibus & viis Urinariis ab, dissolviren was zu dissolviren ist, führen es aus und verhindern also weitere concretionem calculosum; die grossen und festen Steine aber, so bereits in denen Nieren sitzen, sind sie freylich nicht capable aufzulösen. Man kan auch nicht sagen, daß bey diesem Casu der Schwalbacher Brunnen die grossen Steine aus denen Nieren mit Gewalt hätte in pelvim und ureterem getrieben, weil lange nach dessen Gebrauch auf einmal, wie öfters zu geschehen pfleget, der Stein sich anfangs in pelvim gesetzet, hernach aber weiter in medium ureteris gangen, da er feste sitzen blieben.

2. **Ob der *Medicus ordinarius* den *morbum primarium*, als Verstopfung des Urins, Schmertz und Empfindlichkeit in der Gegend der rechten Nieren, Brechen, nicht vor Stein-Schmertzen halten solle?**

Dieses beantwortet sich nicht allein von Medicis, sondern auch von denen, so mit Stein-Schmertzen beladen sind, von sich selbst. Denn wenn ein Calculosus, dem schon viel Steine und Sand per urinam weggegangen,

in

in der Gegend der Nieren einen Schmertz empfindet, dabey sich Brechen und Eckel conjungiret, so ists ein gewisses Zeichen, daß der Stein sich herunter in die Harn-Gänge begeben. Dieses ist aber merckwürdig, daß so lange die Steine auch von ziemlicher Grösse, Härte und spitziger Figur, in der Substantz der Nieren sitzen bleiben, so lange empfindet man keinen Schmertz, vielweniger Brechen oder Verstopfung des Urins, weil die Substantz der Nieren nicht allzu nervös und empfindlich ist; so bald aber dieselben in principium ureteris s. pelvim eintreten, welches doch nach proportion der ureterum ziemlich weit, so fängt der Schmertz an, und entstehen die gewöhnlichen Zufälle, welche aber sich noch mehr vermehren, wann dergleichen magni & asperi calculi in medium & angustiorum locum ureteris kommen, weil sie nicht können daraus getrieben werden, und öfters viel Monathe darinne sitzen, so hemmen sie nicht allein den Urin, dilatiren gar sehr den ureterem, wegen Zuflusses des Urins über sich, und verursachen einen perpetuirlichen spasmum des Magens, davon Eckel, Erbrechen, Verlierung des Appetits und Kräfte, auch zuweilen, wie von uns observiret worden, sanguinei und corrupti odoris vomitus instar loturæ carnis, so von Eröffnung derer vasorum brevium wegen der heftigen strictur herrühren, worauf endlich der Tod selbst erfolget.

3. **Ob es gegen die Vernunft und Erfahrung gehandelt gewesen, daß man im Anfang und Fortgang der Cur auf den Stein seine *Application* gewendet?**

Die Quæstion beantwortet sich ebenmäßig von sich selbst; denn wenn die übeln Zufälle von denen Steinen in ureteribus sitzend herrühren, so muß man freylich in der Cur darauf bedacht seyn, daß solche fortgetrieben werden, welches am füglichsten geschiehet, wenn man den Krampf hindert, und die Harn-Gänge erweichet.

4. **Ob hernach als die *feces nigræ* weggegangen, und die *recensirte Symptomata* sich eingefunden, die *Medici* in Ansehung des *morbi secundarii cum priori tamen connexi* übel gethan, ein wenig die Ader öffnen zu lassen?**

Ob nun zwar solche V. S. bey diesen Umständen und Zufällen nicht nöthig gewesen, oder Nutzen schaffen können, so kan man doch auch nicht sagen

sagen, daß sie grossen Schaden habe thun können, absonderlich, da sie nicht larga gewesen.

5. **Ob der Stein bey *recensirten* Umständen, durch die Artzney-Kunst, auf eine andere Art hätte können fortgebracht werden?**

Weil die calculi in uretere incarcerati von so mercklicher Grösse einer Zollernuß oder Erdbeere, dazu auch eckicht und spitzig gewesen, so kan man nicht wohl absehen, wie durch einige zuverläßige Hülffs-Mittel dieselben hätten können fortgebracht werden: Denn es zeiget die Erfahrung und sectio cadaverum, daß bey denen meisten, die a doloribus ex calculo sterben, die calculi nicht einmal von solcher Grösse, wie hier geschehen, medio ureteris impacti gewesen, und daselbst firmam sedem gehabt, ob man gleich mit emollentibus, clysteribus, oleosis, fotibus oder balneis tepidis zu Hülffe gekommen.

6. **Ob der gantze *methodus medendi* hinderst oder vorderst wäre angegriffen worden?**

Worauf wir antworten, daß in genere mit Fug Rechtens denen Herrn Medicis nichts imputiret werden kan, indem an dem methodo medendi wenig zu desideriren ist, massen denn nicht nur dergleichen Medicamenta gereichet worden, die da keinen Schaden thun, sondern auch solche, die man in dergleichen Fällen zu gebrauchen pflegt, als emollientia, lenientia, temperata diuretica. Es pflegt ja leyder vielfältig zu geschehen, daß man, wenn die Patienten sterben, denen Medicis gern die Schuld beymessen will, und geben wohl öfters die Medici detestabili modo, selbst dazu Anlaß, welches nicht wenig zu Verachtung der medicinischen Kunst gereichet. Es läßt sich leicht was tadeln, aber gewiß zu erweisen, daß man es hätte besser machen wollen, und bey gegenwärtigem Casu die Steine leicht abtreiben, wäre mehr zu wünschen als zu hoffen.

Daß dieses Responsum denen Fundamentis, Theoriæ & Praxeos Medicæ gemäß, bekräftigen Wir mit unserer Unterschrift und gewöhnlichen Facultät Insiegel. Halle den 12. Febr. 1723.

Ca-

Casus XXI.

Hæmorrhoidales Anomaliæ in Principissa.

Historia morbi.

Serenissima quædam princeps von 42 Jahren, temperamenti Sanguineo-phlegmatici, mittelmäßiger Statur und corpulenten Leibes, in Nieder-Hessen gebohren und auferzogen, wenn man Dieselbe dem äusserlichen Ansehen nach judiciret, sind Dieselbe gesund und lebhaft anzusehen, ausser daß Sie zuweilen im Gesicht etwas aufgedrunsten, und gelblichter Farbe zu seyn scheinen; der puls ist æqualis, und ratione roboris & temporis moderatus, auch ist so wohl die transpiratio als respiratio libera. In der diæt ist in den jungen Jahren kein excess begangen worden, es sey dann, daß Ihro Hoch-Fürstl. Durchl. zu wenige Bewegung gehabt, und insonderheit in matrimonio zu viel Caffe getruncken: sonsten aber sind Dieselben allezeit von vergnügten humeur, und also keinen vehementen Gemüths-alterationen unterworfen. Von Kindheit an sind Sie ziemlich gesund gewesen, ausser daß Sie wenig Schlaf gehabt, mit der migraine gar sehr geplagt, und mit Blähungen des Leibes ziemlich incommodiret worden. In dem 15ten Jahre Ihres Alters haben Sie die monatliche Reinigung in ziemlicher Copia bekommen, und ist dieselbe iederzeit regulaire geblieben, wornach die gemeldete beschwerliche Migraine oder Hauptwehe nachgelassen. Im 19ten Jahr sind Dieselbe verheyrathet worden, in welchem Ehestande Sie 8 Kinder glücklich zur Welt gebohren, und Zeit währendem Kind-Bette wohl gewesen, aber wenig Geblüt verlohren, ob Sie gleich in währendem Schwanger seyn, auch sonsten einmahlen Ader gelassen. Inzwischen sind Sie seither 14 Jahren nicht wieder gesegneten Leibes worden. Im 21ten Jahr haben Sie neben der ordentlichen Monatlichen Reinigung zu eben der Zeit den güldenen Ader-Fluß bekommen. Vor 4 Jahren aber Anno 1718. hat gemeldete güldene Ader angefangen zu stocken, folgendes Jahr aber 1719. Mense Junio sich wiederum und zwar starck eingestellet, und ware damalen das Geblüt so corrumpirt, daß es auch übel gerochen, worauf Sie das Schwalbacher Sauer-Wasser kalt getruncken, das Ihnen aber nicht wohl zugeschlagen, indem es nicht, wie es sonst zu thun pflegt, per urinam passiren wollen, wie denn auch nach der Hand der Urin beständig beschwerlich und in geringer quantität, als sonsten gewöhnlich, abgegangen, und die güldene Ader sich abermalen wieder verlohren; darauf Sie gegen den Herbst zu kränckeln angefangen, welches den gantzen Winter durch gewähret, da Ihnen die Füsse geschwollen und

wehe gethan, der Leib aufgelaufen und vieles Ungemach von denen Blähungen erlitten. Anno 1720. im Frühling gegen Ostern wurden Dieselbe mit einem Catarrhal oder Fluß-Fieber, nebst einem starcken Schnupfen überfallen, wovon Sie zwar in weniger Zeit liberirt worden, nachdem Sie aber einen dicken Leib nach wie vor behalten, auch die güldne Ader aussen geblieben, haben Dieselbe dargegen von denen bekannten Becherischen Laxir-Pillen eine dosin einmal genommen, nach deren Gebrauch aber so gleich die febrilischen alterationes wieder bekommen, und zwar des Tages wohl 10 mal folgender gestalt arriviret und mit intervallis abgewechselt: Erstlich hat Sie ein Frost, dann darauf eine Hitze, doch ohne Durst befallen, wobey Sie eine Verstörung des Haupts, Eißkaltes Ziehen im Genicke, starckes Sausen der Ohren, Schmertzen und Schwellen des Rückens, Ziehen der Beine, Gehnen des Mundes, nebst einen geschwinden und matten puls bekommen, welche Zufälle, wenn sie ohngefehr eine halbe Stunde angehalten, sich dann mit einem kalten Schweiß und Mattigkeit geendiget: diese paroxysmi, wenn sie mit einem Niesen, welches öfters geschehen, oder mit einer Leibes-Oeffnung angefangen, sind gemeldte Zufälle heftiger gewesen. Diesen beschwerlichen Zustand zu remediren, sind verschiedene berühmte Medici consuliret worden, welche allerhand medicamenta nebst Observirung genauer diæt, Emetica, Vina medicata, antifebrilia, absorbentia, antispasmodica, bezoardica &c. ordiniret, und da alles nicht anschlagen wollen, auch die Essent. dulc. und pulv. nigrum von Halle zu brauchen angefangen, dem ungeachtet, ist ein starckes Erbrechen und Krampf-Colic mit Obstruction des Leibes und über sich steigenden Blähungen erfolget und 3 Tage und Nächte continuiret, da die Schmertzen von nichts, als dem im Milch gekochten Bisem-Kraut, warm auf den Leib geleget soulagiret werden können, welche Colic oder Leibes-Schmertzen nach der Hand noch 2 oder 3 mal, aber niemal mehr so starck, angesetzet, der Urin ist darneben, wie sonsten, wenig und gleich einer Lauge tingirt, abgegangen, und hat mehrentheils einen röthlichen, dicken, Ziegelfarbigen, und zuweilen auch weiß schleimigten Satz zu Boden des Glases 2 bis 3 Finger hoch fallen lassen, und da man endlich gemuthmasset, daß gemeldte beschwerliche symptomata vornemlich von Verhaltung der güldenen Ader entstehen, ist vor rathsam befunden worden, die hirudinis oder Saug-Igel Venis hæmorrhoidalibus, dem Geblüt Luft zu machen, zu appliciren, nach deren Gebrauch dann obige Zufälle mercklich remittiret, daß Ihro Hoch-Fürstl. Durchl. die bishero Bettlägerig gewesen, wieder auf seyn können, ob gleich die Ubligkeiten nicht gäntzlich aufgehöret, ausser wenn Sie in der frischen Luft gewesen, sich beweget, spatziren gefahren oder gegangen.

Anno

Anno 1720. haben Sie das Eau de Ballaruce getruncken und das Ofenauer Bad gebrauchet, aber ohne sonderlichen effect und Nutzen. Kurtz hernach haben Sie, ohne gegebene Ursach, an beyden Brüsten Schmertzen empfunden, die so empfindlich gewesen, als wie die Milch bey denen Kindbetterin pfleget einzuschiessen, worauf sich unter der rechten Achsel, eine kleine Härtung angesetzet, die immer grösser, bis ein Tauben Ey worden, sich aber nachgehends nach und nach wieder verzogen, hingegen aber hat sich gantz unten bey denen Rippen ein harter Geschwulst gleich einer Mandel gezeiget, woran Sie dann und wann ein Stechen vermercket, auf welche geschwulst Sie kein Pflaster, sondern ein in Wachs und weiß Lilien-Oel durchgegangenes Tuch geleget, welches weder geschadet noch genutzet, und da man dargegen verschiedene zertheilende, insonderheit Schweiß-treibende Medicamenta adhibiret, hat die Geschwulst doch mehr zu-als abgenommen; wie dieses Ihro Hoch-Fürstl. Durchl. wahrgenommen haben, haben Sie mit denen Medicinen folgenden Winter über inne gehalten, und weiter nichts als die Tinct. ♃ii ♀sat. gebraucht, welche Tinctur nach gehabter Colic die eintzige Medicin ist, die Ihnen wohl bekommen, davon Sie täglich 4 mal, allemal 15 Tropfen genommen, dadurch sonderlich die Verhaltung des Urins einiger massen befördert worden.

Anno 1721. sind dieselbe nach Schwalbach verreiset, und daselbsten den Chur-Pfältzischen Leib-Medicum, D. Brunner, consuliret, welcher Ihnen den Eyerer Brunnen zu trincken angerathen, dieweilen aber dieses Wasser per alvum und nicht per urinam die operation gethan, hingegen ein starckes Ziehen im Halsgenick und Haupt verursachet, sind Sie nach dessen 14 tägigen Gebrauch, solches Wasser-trincken einzustellen genöthiget worden, und an dessen statt von gemeldtem Medico ein decoctum von Sassaparill-Wurtzel, Eichen-Mispel, ♃crud. und Bimsenstein zubereitet, verordnet worden, davon Sie täglich 6 grosse Maaß getruncken, und wenig Gebratens dabey essen dürfen, aber alles ohne Frucht, dann gedachter Geschwulst in der Brust nicht nur, sondern auch der Abgang des Urins sind wie zuvor geblieben. Dieweilen aber mehr gedachter D. Brunner doch sothanes decoctum noch ein halb Jahr davon täglich einen Scheppen zu trincken vor gut gefunden, haben Sie auch demselben gerne nachkommen wollen, wann sie nicht davon einen starcken Schwindel bekommen hätten, der dem durch das decoctum geschwächten Magen zugeschrieben worden. Worauf dieser Medicus weiter Anno 1722. die Vipern Cur im Frühling zu gebrauchen vorgeschlagen, welche Sie auch aus Italien lebendig bringen lassen, und die bouillon davon 3 Wochen lang getruncken, aber iedesmal nach getrunckener bouillon eine

(Q) 2 Stun-

Stunde her in der Brust ein mehreres Stechen nebst einiger Hitze verspüret, und die Geschwulst sich vermehret, auch härter geworden. Inzwischen sind den folgenden Sommer und den verflossenen Winter darauf die Beschwerlichkeiten wie zuvor geblieben, ohne daß obgemeldte paroxysmi Sie nicht so vekement, und so oft eine zeithero incommodiret haben.

Den ietzigen Zustand betreffend, befinden sich Ihro Hoch-Fürstl. Durchl. wie folget: der appetit ist mehrentheils gut und vollkommen, der Leib hat täglich seine Oeffnung, auch ist die monatliche Reinigung ordentlich und erzeiget sich, wie gewöhnlich, ziemlich starck: der Urin aber gehet dermalen so wenig, daß bisweilen innerhalb 24 Stunden kaum ein Schoppen oder Pfund abgehet, der mehrentheils schwer und dick, sich dann trübet, und einen röthlichen Satz fallen läßt, doch sonsten nicht hitzig oder mit Schmertzen gelassen wird; der Unter-Leib wird öfters in beyden Seiten, sonderlich aber in der lincken Seite schmertzhaft und sehr hoch aufgetrieben, obgleich die Oeffnung gemeldter massen täglich vorhanden, und wann schon Blähungen per ructos über sich ausstossen, oder sonsten abgehen, haben Sie doch davon keine Erleichterung, der Schlaf ist sehr wenig und unruhig, wornach mehrmalen ein dunstiger Geschwulst über den Schulterblättern, der sich bis unter die Arme, ja gar zu den Drüsen des Halses extendirt, erfolget; wie Sie denn auch öfters an Armen und Händen aufschwellen und unter der Haut dicke runde Knoten verspüren, die sich aber mit der Geschwulst innerhalb 24 Stunden wieder verliehren; in denen Füssen befinden Sie grosse Müdigkeit und Unruhe, so daß Sie solche nicht stille halten können, dieselbe sind aber selten geschwollen, welches doch vor dieser Kranckheit die gröste incommodität gewesen; die Daumen an denen Händen und das fleischichte revier neben an den Händen, unter dem kleinen Finger an der Hölen der Händen, werden auch bisweilen an Farbe blau und schwärtzlich, und verspüren Unruhe darinnen, das aber bald wieder vergehet; Zuweilen fället es ihnen vom Haupt auf die Brust, daß Sie husten müssen und der Odem so benommen wird, daß Sie einen Steck-Fluß besorgen. Die mehrgedachte rechte Brust ist nunmehro dermassen verschwollen, daß die Wartze davon eingezogen ist, und siehet die Haut von aussen blau-roth aus, zuweilen empfinden Sie darinnen hier und da stechende Schmertzen und etwas äusserliche Hitze! Vor weniger Zeit haben auch am Halse rechter Seite einige Drüsen zu schwellen angefangen, woran Sie aber keinen Schmertzen haben. Auf die Brust legen Sie anietzo truckene Tücher in Hollunder-Blüth-Wasser und Saffran durchgezogen, und mit Camphor angestrichen. Absonderlich werden dieselbe öfters des Tages 10 bis 15 mal mehr oder weniger mit Niesen incommo-

dirt

cirt, worauf ſo gleich im gantzen Leibe alles rege gemacht wird, und ein Schaur erfolget, ſo daß davon, abſonderlich an den Armen, eine ſo genannte Gänſe-Haut erzeiget, hernach Sie eine kleine Wallung des Geblüts, Verſtopfung der Naſe und matte Ubligkeit mercken, welche Zufälle ebenfalls wenn Sie Oeffnung des Leibes haben, ſich ereignen, und etwa eine viertel Stunde dauren; desgleichen können Jhro Durchl. kaum 2 oder 3 Zeilen, da Sie doch ſonſten viel geſchrieben, mehr ſchreiben, wenn ſie ſolches thun, erreget ſich ſo bald ein Schwindel, und müſſen deswegen den gantzen Tag zu Bette ſich begeben, und durch die Ruhe ſich wieder erholen. Rechte Ohnmachten haben Sie niemalen gehabt, es geben ſich aber ſonſten zuweilen Hauptſchmertzen an mit Erbrechen vieles Schleimes, Erkältung der äuſſerlichen Glieder, Rückwehe und Zuſammenziehung der Beinen, welches Sie aber von der Mutter glauben herzurühren, weilen ſich ſolche Zufälle auf Gebrauch eines Mutter-Waſſers, Bibergeil Eſſent. und dergleichen wieder ſtillen; welche Mutter-ſtillende Medicamenta ſonſten in obigen andern Zufällen, wann Sie dieſelbe adhibiret, nichts geholfen; ſondern im Gegentheil ſchlimmer worden. Wann gemeldte Zufälle, inſonderheit die beſchwerliche tenſiones in hypochondriis, oder Aufſchwellen der Seiten anhalten, daß Sie keine Ruhe haben können, laſſen Sie ſich die hirudines anlegen, und einige Untzen Geblüt auslaufen, worauf Sie iederzeit Linderung erhalten und die tenſiones nachlaſſen. Das abgegangene Geblüt ſiehet hoch roth wie Zinnober aus, und hat wenig Waſſer bey ſich. Bey der Mahlzeit trincken Sie gelinden weiſſen Rhein-Wein mit dünnenſteiner Waſſer gemiſcht, und morgens einige Taſſen Caffee oder Chocolade, den Thee können Sie nicht wohl vertragen. Seither dieſelbe vor 4 Jahren die Becheriſchen Pillen genommen (da Sie doch vor dem mehrmalen purgantia und ſonderlich Pillen, ohne dergleichen Ubligkeiten zu haben, gebraucht) können Sie auch die gelindeſten laxantia, ja ſo gar nicht einmal Clyſtire von Milch oder ſonſten ſuppoſitoria, als Biſem-Kugel, und dergleichen mehr leiden, und machen ſolche ſo gleich nach der application heftige Krampf-mäßige Leibes-Schmertzen, die ſich in die Waden und Fußſohlen erſtrecken, und dieſelben wie auch den Nabel zurück und in ſich ziehen, und können Sie ebenfalls keine hitzige, und ſonderlich die Schweißtreibende Medicamenta amara (welche ſedes, und einen teneſmum cauſiren) infuſa und Kräuter-Thee (die dem Magen zuwider) Nitroſa, und in ſpecie die Eſſent. dulc. pulv. vital. und Antiſpaſmod. Eſſ. amar. Hallenſ. & oleoſ. ſylv. Eſſnt. ⊖l. ♂is Lud. Caſcarill. Trifol. fibr. &c. nicht vertragen.

Nächst verwichenen Winter um das Neu Jahr ist Derselben die Tinct. ♃ii mit etwas von dem sale succin. und Corn. Cerv. vermischet in ziemlicher dosi einzunehmen gerathen worden, welche Sie einige Wochen gebraucht, und geschienen, als wenn die Schmertzen in der geschwollenen Brust sich gegeben, indem Sie einige Tage nichts davon empfunden, welches aber nicht lange gedauret, denn das Medicament Ihnen nicht nur vieles Schwitzen, Hitz und Durst verursachet, sondern die Schmertzen haben sich auch nach der Hand in der Brust vermehret, daß Sie damit auch einhalten müssen: Die beschwerliche Verhaltung des Urins zu befördern, können sie noch am besten die Tinct. ♃ii ♀sat simpl. vertragen, auch zuweilen den Liquor. C. C. succinat. zu der Zeit sonderlich, wenn es Ihnen auf die Brust fället und der Odem benommen wird: wie auch einige pulveres, wenn Sie einige Hitze vermercken, als die Lap. 69. Mandibul. Luc. pisc. C. C. s. △ Ebor. s. △, pulv. Marchion. acidula, Crem. ♀r. Tart. solubil. und dieweilen ex Officina schwerlich Medicamenta. dieses malum zu curiren, dem Umstande nach zulänglich seyn dürften, und von einem mineralischen Wasser die beste Hülfe zu hoffen, hat ein Medicus das Emser Wasser, das Sie noch nicht getruncken, vorgeschlagen, indem dieses Wasser insonderheit per urinam seine operation thut, und in dergleichen Zuständen sonsten gut befunden worden, welches Wasser doch ein anderer Medicus mißrathen, daß man also was bey diesem intricaten affectu zuthun, in grossen Sorgen ist, insonderheit, da die Geschwulst der Brust, (den die Medici und Chirurgi noch vor keinen krebsichten Geschwulst halten) sich mehr vermehret und zunimmt. Und weilen die hæmorrhoides zuvor, zu eben der Zeit mit denen Mensibus sich angegeben, ist in Vorschlag kommen, ob nicht gut wäre, vel ante, vel paulo post, vel etiam illo tempore, die hirudines zu appliciren, ob etwa dadurch die Natur in vorige Ordnung gebracht werden könne, wenigstens ob nicht circa æquinoctia Venæ Sectiones in pede anzurathen. Weshalben dann hiermit verlanget wird, diesen Casum wohl zu überlegen, und ein heylsames Consilium zu ertheilen, woher das malum entstehe, mit was vor Medicamenten die Cur hinführo zu prosequiren, und insonderheit, wie dem Geschwulst der Brust zu remediren, zugleich was vor eine diæt zu halten, und berichten, ob das vorgeschlagene Emser-Wasser sicher zu trincken, und das Bad daselbsten gebraucht werden könne?

Den 26. April 1723.

Respon-

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem unserer Facultät folgender Casus zugesendet worden, so haben wir denselben collegialiter reifflich erwogen, und hierbey unser Gutachten gehorsamst communiciren wollen.

Eine Durchlauchtigste Fürstin von 42 Jahren Sanguinisch-Phlegmatischen Temperaments, und corpulenten Leibes, keinen sonderbaren Gemüths alterationen unterworffen, ist von Kindheit auf ziemlich gesund gewesen, ausser daß Sie mit der migraine und Blähungen incommodiret worden, welche in dem 15ten Jahre, als Sie die menses, und zwar in ziemlicher quantität bekommen, nachgelassen. Nach dem 19ten Jahre, da dieselbe verheyrathet worden, hat Sie 8 Kinder glücklich zur Welt gebohren, auch Sich bey dem Kind-Bette wohl befunden. Im 21ten Jahre, hat sie neben der monatlichen Reinigung die güldene Ader bekommen, und dieselbe 17 Jahre gehabt. Vor 4 Jahren, Anno 1718. hat sich die güldene Ader angefangen zu stopfen, sich aber folgendes Jahr 1719. wieder starck eingestellet, und ist das Geblüte sehr corrumpiret gewesen. Hierauf ist Ihr der Schwalbacher Brunnen verordnet worden, welchen Sie kalt getruncken, der Ihr aber nicht wohl bekommen, indem er gar wenig durch den Urin passiret, die güldene Ader sich auch gantz davon verlohren, worauf Sie gleich gegen den Herbst zu kränckeln angefangen, welches den gantzen Winter durch gewähret, da die Füsse geschwollen und weh gethan, der Leib aufgelaufen, und Sie davon vieles Ungemach von denen Blähungen erlidten. Vor drey Jahren Anno 1720. hat Sie zur Beförderung der güldenen Ader die Becherischen Pillen gebraucht, nach deren Gebrauch so gleich, des Tages wohl 10 mal eine febrilische alteration erfolget, welche darin bestanden, daß Sie erstlich Frost und darauf Hitze bekommen, nebst einer Verstörung des Haupts, eißkalten Ziehen im Genicke, starcken Sausen und Schmertzen der Ohren, Ziehen der Beine, Gehnen des Mundes, wie auch einen geschwinden und matten Puls: welche Zufälle etwa eine halbe Stunde angehalten, und Sich hernach mit einem kalten Schweiß und Mattigkeit geendiget, gleichwie solche öfters mit einem Niesen und Leibes-Oeffnung angefangen. Nun hat man zwar allerhand medicamenta antifebrilia, emetica & antispasmodica gebraucht, aber ohne effect, und ist vielmehr darauf ein starckes Erbrechen, Krampf-Colic mit obstructionibus des Leibes, und über sich steigende Blehungen dazu gekommen, auch hat die Colic so heftig etliche Tage angehalten, daß sie mit Auflegung des Bilsen-Krauts im Milch hat müssen gestillet werden. Immittelst ist der Urin jederzeit so roth wie eine Lauge abgangen, und hat sich allezeit gesetzet: als man einige hirudines appliciret, haben obige symptomata mercklich nachgelassen:

nach-

nachdem haben Sie das l'eau de Balarouze, und das Offenauer Bad zu brauchen angefangen, von welchen Sie aber keinen Nutzen empfunden, sondern vielmehr starcke Schmertzen in denen Brüsten, und hat sich auch unter der rechten Achsel eine Härtung in Grösse eines Tauben Eyes angesetzet, welche sich doch nach und nach verzogen. Hingegen hat sich unten bey denen Ribben eine harte Geschwulst gezeiget, die aber nach dem Gebrauch innerl. und äusserl. Medicamente, mehr ab, als zugenommen. Anno 1721. haben Sie den Egerschen Brunnen gebrauchet, welcher gar wenig durch den Urin passiret, und haben Sie davon ein starckes Ziehen im Halse, Genicke und Haupt empfunden, daß Sie nach 14 tägigen Gebrauch davon abstehen müssen, worauf Ihnen ein Decoctum von sassa parill. Eichen-Mispel und Antimonio verordnet worden, davon Sie täglich 6 grosse Maaß getruncken, aber alles ohne effect, indem davon die Geschwulst in der Brust nicht weggegangen, der Urin auch weniger wie zuvor abgangen. Hernach hat Sie von diesem Decocto ein halb Jahr täglich ein Nössel getruncken. Hierauf haben Sie Anno 1722. die Vipern Cur im Frühling zu brauchen angefangen, und zwar in der bouillon 3 Wochen, Sie haben aber iederzeit eine Stunde nach dem Gebrauch in der Brust ein mehreres Stechen verspüret, und hat sich auch die Geschwulst vermehret, und ist härter geworden: Inzwischen sind den folgenden Sommer, und den verflossenen Winter die paroxysmi nicht so vehement wie sonst gewesen. Der ietzige Zustand bestehet hierinn: der Appetit ist gut, der Leib hat täglich seine Oeffnung, der mensium fluxus ist ordentlich und ziemlich starck, der Urin aber wenig roth und dick, etwa in 24 Stunden gehet ein Pfund ab, der Unterleib aber ist an beyden Seiten, sonderlich der lincken schmertzhaft und aufgetrieben, der Schlaf wenig und unruhig, unter der Haut sind dicke runde Knoten zu verspühren: In denen Füssen, so geschwollen, empfinden Sie grosse Müdigkeit und Unruhe, und können dieselbe nicht stille halten; Zuweilen fället es Ihnen vom Haupte auf die Brust, daß Sie husten müssen, und Ihnen der Othen benommen wird: die rechte Brust ist dermassen verschwollen, daß die Wartze davon gantz eingezogen ist, und siehet die Haut von aussen blau roth aus, es werden auch in derselben bisweilen hie und da Schmertzen, und etwas äusserliche Hitze verspühret. Am Halse schwellen etliche Drüsen, doch ohne Schmertzen; wenn Sie niesen, welches öfter geschiehet, oder Oeffnung des Leibes haben, wird alles im Leibe rege gemacht, bekommen darauf einen Schauer und Wallung des Geblüts. Wenn Sie die Hände bewegen und schreiben, verspühren Sie einen Schwindel, nicht weniger finden sich auch bisweilen Haupt Schmertzen mit Erbrechung vielen Schleims, Erkältung derer äusserlichen Glieder, und Rü-

cken

cfenwehe, nebst Zusammenziehung derer Beine, ein. Bey allen diesen Zufällen finden sie nichts besser, als wenn Sie sich zuweilen hirudines appliciren lassen, indem davon die tensiones in Hypochondriis nachlossen. Nachdem Sie vor 4 Jahren die Becherischen Pillen genommen, können Sie auch nicht die geringste laxantia, Clystire und suppositoria vertragen, weil Sie darauf gleich heftige und Krampfhafte Leibes-Schmertzen bekommen, die den Nabel einziehen, und sich in die Waden und Fußsohlen erstrecken; Ingleichen können Sie keine hitzige, vielweniger Schweis-treibende medicamenta, wie auch keine bittere Sachen vertragen, desgleichen keine ⊖ina, ⊕sa, ⊖ina volatilia und ♂tialia, am besten die Tincturam ♃ii ♀risatam simpl. auch einige præcipitantia. Weil nun die Durchlauchtigste Frau Patientin fast keine Pharmaceutica vertragen kan, ist die Frage:

Ob nicht der Gebrauch des Emser Bades zu Beförderung des Urins, die *application* derer *hirudinum* und *V. S. in pede*, oder was sonst vor andere *Medicamente* zu diesem beschwerlichen und *intricat*en Zustande dienlich seyn möchten?

Nachdem wir insgesamt diese ausführliche überschriebene historiam morbi nebst allen Zufällen und Umständen wohl und reifflich überleget und erwogen: so befinden wir, daß der Ursprung und Haupt-Ursache dieses so perplexi & gravis mali sey die Verhaltung des fluxus hæmorrhoidalis, bey einem so sangvineo und phlegmatico corpore, und die daher entstandene stagnation. oder Stockung des Geblüts in denen visceribus des Unterleibes, absonderlich zwischen denen so sensiblen membranen derer Gedärme. Denn nicht allein gleich nach Verhaltung solches fluxus sich die üblen Zufälle angesponnen; sondern auch die vehemenz derselben, wenn die Blut-Igel appliciret worden, ziemlich remittiret. Wir können aber bey diesem vorgesetzten casu nicht wohl approbiren die Cur des Schwalbacher Brunnens, weil solcher nicht gewärmet, sondern gantz kalt getruncken worden, welches bey solchen Blutreichen und sensiblen Personen nichts anders als Schaden verursachen kan; denn die Menge solches kalten Wassers nicht allein die nervösen Theile des Magens und derer Gedärme lædirt, deren fibras heftig zusammen ziehet, und den zur Gesundheit so heilsamen motum peristalticum schwächet, sondern auch in denen visceribus sanguineis, als hepate. liene, renibus, utero, durch coagulirung der Säfte, einige infarctus und Verstopfung der Canäle zuweg bringet, sonderlich aber spühret man, daß der tonus renum, welcher ad liberiorem secretionem seri salsi höchst nothwendig ist, von dem Gebrauch solcher

Wasser sehr destruiret worden, und dahero weder das Schwalbacher noch das Egrische, noch das Decoctum rad. sassapar. in so häufiger quantität getruncken, nicht wohl durch passiren, sondern vom Gebrauch des Schwalbacher Wassers bis anjetzo der Urin wenig abgehet, dick und roth ist, und ein starckes sedimentum setzet, welches phœnomenon sonderlich anzeiget, daß der Circulus sangvinis per viscera abdominis auch per ipsos renes nicht wohl durchgehe, das Blut stocke und unrein werde, und die lympha sich allzusehr davon separire. Die beschwerliche symptomata aber, womit die Durchlauchtigste Patientin vor 4 Jahren und noch anietzo incommodiret wird, als da sind die heftige Aufblehung und tensiones hypochondriorum, absonderlich der lincken Seite, der Frost und fliegende Hitze, der Haupt-Schmertz und Schwindel, die Erkältung und Ziehung im Genicke, das starcke Sausen in denen Ohren, das heftige Erbrechen, die heftige Colic mit Verstopfung des Leibes, die Erkältung derer äusserlichen Glieder, der kalte Schweis, die Rücken-Schmertzen, die grosse Matt- und Müdigkeit, die Zusammenziehung derer Beine, und daß Sie solche nicht wohl stille halten kan, kommen von nichts anders her, als von den heftigen Blehungen und Krampf im Unterleib, welches das allda stockende Blut verursachet, und wird dadurch das gantze systema nervosum im Leibe mit afficiret; denn dieses durch so viele Zufälle so sensibel gemacht und irritiret worden, daß fast alle medicamente, die nur irgends einen motum verursachen, gelinde laxantia, die Becherische Pillen, ja Clystire und Suppositoria, destomehr alle stimulantia ⊖ina u. volatilia, u. amara, auch das Niesen, Bewegung der Finger im Schreiben, alle diese Zufälle vermehren. Und weil das Geblüt durch die Krampf-hafte Zusammenziehung der Röhren in seinem freyen Umlauf nicht wenig gehindert, sondern an andere Oerter, da es in solcher quantität nicht hingehöret, hingetrieben wird, so entstehen davon nicht allein die Auflaufung der glaudularum, oder Drüsen am Haupt, die Aufdunstung des Gesichts, sondern auch die nicht ohne Gefahr scheinende ziemliche Aufschwellung derer glandularum in mammis. Welche Zufälle alle hernach durch weiteren kalten Gebrauch des Egrischen Brunnens, item des l'eau de Balaruze, des decocti sassap. nicht vermindert, sondern vielmehr vermehret worden, wie denn auch die bouillon von Vipern nichts geholfen. Uber dieses können wir auch nicht approbiren den öftern Umschlag des Decocti hyosciami mit Milch gekocht über den Leib geschlagen in colica spasmodica; denn obgleich dadurch der heftige Schmertz mercklich gelindert wird, so lässet doch solches Kraut eine denen nervösen Theilen schädliche vim stupefactivam nach sich, welche dem motui peristaltico intestinorum gantz zuwider ist, auch hernachmals zu weiterer stagnation derer Feuchtigkeiten Anlaß

giebt

giebt. Es wäre zu wünschen daß man der Durchlaucht. Patientin gelinde Thermas cum debito regimine zu trincken gerathen hätte, nebst einigen temperatis balsamicis remediis, Auch Sie zum fleißigen Aderlassen am Fusse gewöhnet: Nunmehro aber ist es freylich schwer bey solchen eingewurtzelten intricaten malo eine zuverläßige Cur oder Hülfs-Mittel, und das so bald Hülfe thut, zu verordnen, absonderlich da die Natur alle medicamenta activa respuiret. Was den affectum spasmodicum betrifft, so ist dennoch nicht alle Hoffnung wegzuwerffen, weil Sie in denen besten Jahren, der appetit noch gut, der mensium fluxus auch noch ziemlich ordentlich und nach applicirung derer Blut-Igel sich Linderung findet. Es gehet demnach unsere Meynung und Rath dahin, daß der Durchl. Patientin das Aderlassen am Fuß anzurathen sey, doch daß nicht allzuviel noch zu wenig, sondern etwa ℥v heraus gelassen werden. Zum andern können wir auch nicht wiederrathen, sondern approbiren vielmehr den Gebrauch einiger temperirten mineralischen Wasser, die nicht allzustarck den alvum stimuliren noch allzu vitriolisch seyn: als da sind das Emser Wasser, der Mühlbrunnen im Carlsbad, und den Selterbrunnen warm getruncken, welche auch mehr per vrinam als alvum evacuiren, bevorab da solche mineralische Wasser warm noch nicht gebraucht sind, und so etwas den verdorbenen motum und tonum intestinorum wieder zurecht zu bringen, die verstopften viscera aufzuschliessen, den Umlauf des Geblüts zu befördern, und die excretiones per hæmorrhoides zurecht zu bringen capable ist, so ist es gewiß der vernünftige cum debito regimine vorgeschriebene Gebrauch der mineralischen warmen Wasser, wobey denn sonderlich eine gute Diæt zu halten, die Bewegung bey der Reise und Veränderung der Luft mit zustatten kommen; es können auch temperata Elixiria balsamica, die nicht mit 🜍 vini, sondern mit einem menstruo lexivioso extrahiret sind, bey der Cur mit unter gebraucht werden. Von laxantibus aber und stimulantibus alvum, auch von Baden selbst wird zu abstiniren seyn. Solten diese Wasser, wie zu hoffen, wohl bekommen, können solche im Herbst wieder gebraucht werden: Die Fußbäder aber aus fliessenden Wasser, Weitzen-Kley, und Venedischer Seife gemacht, und die Füsse etwas tiefer hinein gesetzt, werden, so wol in als ausser der Cur, gut seyn, und die Müdigkeit aus denen Füssen ziehen. Nach dem Gebrauch der mineralischen Wasser müssen sie gute Diæt halten, Sich mäßig bewegen, des Jahrs zweymal am Fuß zur Ader lassen, schröpffen, auch wohl die hirudines Sich appliciren lassen, und können Sie die Tinct. ♄ ♀ crisat. weiter gebrauchen, etwa in einem infuso Fl. cham. vulg. auch folgendes Antispasmodisches Pulver:

℞. ♃ March. Lap. 69, C, C. f. △, Cerussa ℥ii a ʒj.
☽ purif. cinab. nat. ppt. a ʒß. Extr. Castor. liqu. gutt. viij.

Die Dosis ist ʒß des Tages ein oder zwey mal mit schwartz Kirschen-Wasser zu nehmen. Der gefährlichste Zufall scheinet zu seyn, der stechende und schmertzende tumor an denen Brüsten, dabey doch äusserlich nicht viel zu tentiren, ausser einen Umschlag ex ▽ samb. & sacch. ♄ni gemacht. Vielleicht giebet aber GOtt Gnade, daß durch die innerliche Cur der Zufluß derer Feuchtigkeiten gehemmet, und die verstopften Röhrchen in denen Drüsen geöffnet werden. Zu denen Drüsen am Haupt wäre etwa der ♌ Vini Camphor. zu gebrauchen. Dieses wäre also unser ohnmaaßgeblicher doch gegründeter Rath, und wünschen hierzu des Höchsten Gnaden-reichen Segen. Zu mehrerer Bekräftigung haben wir dieses mit unserer Unterschrift und vorgedrucktem Insiegel bestätigen wollen.

Halle den 11. Maji, 1723.

Casus XXII.

Affectus Spasmodico convulsivus rarior.

Ein gewisser Reichs-Graf und Herr von 14 Jahren eines Temperamenti Sanguineo-Melancholici, so von Jugend auf an das Wasser trincken gewohnet, und iederzeit einen horrorem vor dem Wein gehabt, auch gar oft mit starcken Flüssen, Beschwerung auf der Brust, Schwäche des Magens und einem sehr scharfen Geblüt incommodiret gewesen, wird den 7ten Decembr. 1719. mit einer heftigen Hitze, Reissen in den Gliedern, unterm Leib und Beinen überfallen, darbey ihm gleich aller Appetit und Schlaf vergangen, welches alles aber auf Gebrauch des Pulveris Antispasmodici Stahlii, so in Brodt genommen wurde, wie auch der Tincturæ Carminativæ Wedelii, Essent. Lignor. & ♌ ☽ dulc. völlig cessiret, sich wieder Besserung eingefunden, und sich bis den April des folgenden 1720. Jahres gut befunden, wird in gedachtem Monath mit einem sehr beschwerlichen Affect überfallen, welcher folgender massen seinen Anfang genommen: Als Sie sich, da das Wetter anfing lieblich zu werden, in dem am Schloß nahe gelegenen Garten, um eine promenade mit seinen Gnädig-Gräfin Schwestern zu machen, verfügte, sich um etwas zu essen, auf das Gras legten, und ein wenig da verblieben, stunden sie auf einmal auf, und fingen ein extraordinaires Gelächter an, worüber sie von ihrer Gr. Schwestern, so zugegen waren, reprimandiret worden, da sie aber die reprimande nicht mehr

mehr hören wolten, gingen sie etliche und 20 Schritte von ihnen weg, fingen darauf an die Höhe zu hüpfen, und continuirten damit so lange, bis sie zur Erden niederfielen. So bald aber dieses geschehen, fingen sie an sehr zu weinen, und nachdem sie ausgeweinet, kamen sie in das Zimmer, kunten aber nichts sagen, daß ihnen zuvor, ehe das Hüpfen in die Höhe mit gleichen Füssen geschehen, das geringste weh gethan, und verspührten auch hernach nichts sonderliches mehr. Des andern Tages aber kam der paroxysmus wieder, wie vor, weilen aber der gnädige Herr Graf von seinem Hof-Meister in die Höhe gehalten wurde, kunte er nicht hüpfen, sondern zog nur die Füsse hinauf gegen den Leib, und als man Sie nach Mittag um die Zeit, da der Paroxysmus gestern angefangen, in das Bett geleget, so hüpfte der Herr Patient auch nicht, sondern zog nur die Füsse an sich; den folgenden Tag haben Sie den paroxysmum wieder 2 mal bekommen, wie das vorige mal; den dritten Tag aber, als ich in Consilium von der gnädigen Herrschaft bin berufen worden, kam der paroxysmus wohl wieder, aber nur einmal; ich ordinirte Ihnen so bald eine Eff. Nervin. ex Tinct. Lumbric. Terr. Lign. Sassafr. Valerian. Liquor. C. C. Succinat. Rorismar. & Aegagropil. so alle Morgen und Abend zu 20 Tropfen in Thee solte genommen werden, und einen pulverem antispasmod. ex pulv. rad. Valerian. Doronic. Roman. Sulph. vegetabil. Coryli, Lumbric. Terr. Cin. nativ. Arcan. duplicat. Lapid. Manates, Succin. alb. cum pulvere Stomochal. Birckmanni & Sal. vol. Succin. so vor der Mittag- und Abend-Tafel zu 2 Messer-Spitzen voll gebraucht wurde. Ich resolvirte mich auch zugleich, so bald ein wenig dieser motus tremulans, der so wol von einer starcken Erkältung, als auch von den Salibus in sanguine hærentibus mag herkommen seyn, wieder nachgelassen, Ihme die Rad. Ipecacuanh. zu geben, weil ich gewahr wurde, daß sich die Natur per conatus s. h. vomendi von der saburra, in ventriculo existente, liberiren wolte, allein ich wurde davon abgehalten, weilen ich gesehen, daß der Herr Graf so durch diese Zustände defatigiret worden, daß ich mich ohnmöglich dieses zu thun resolviren konte, in specie aber darin desto mehr Anstand machte, weilen Sie selbst einen starcken horrorem hatten, wenn man ihnen nur von den Vomitoriis was sagte: derohalben ich in diesem betrübten Zustand mein refugium zu einer V. Section nahm, so ich vor 2 Jahren in eben dergleichen Zustand, an einem Pagen von 20 Jahren, sehr gut befunden, auch ihn durch zweymalige apertionem venæ, und usum medicamentorum antepilepticorum gäntzlich davon liberiret, daß er, GOtt sey Danck! noch bis auf diese Stunde keinen Anstoß mehr davon erlitten, und da ich eine ziemliche portion von dem Geblüth abgezapfet, ist dieser morbus

mehr als ein gantzes Jahr aussengeblieben, wie hernach folgen soll. Nachdem sich nun der gnädige Herr Graf wieder ein wenig recolligirt, præscribirte ich ihm ad purificationem primarum viarum pilulas laxantes, so ex massa pilul. de Castoreo, Gumm. Amm. Succin. Resin. Ialapp. & ☿ dulc. bestanden, liesse solche in 14 Tagen 2 mal nehmen, so sehr gute Würckung hatten, zur edulcoration aber des Geblütes und Confortirung der Nerven, truncken Sie einen Kräuter-Thee, so aus rad. Doronic. roman. Valerian. Chin. Anis. stellat. Herb. Meliss. Betonic. Rorismar. Fl. Tiliæ, Pœon, Tunicæ, Paralys. &c. præparirt war, so Sie alle Morgen und Vesper-Zeit zu 2 Schäligen mit gutem Nutzen genossen. Im Julio klagten sie über Husten und Engbrüstigkeit, welche auf Gebrauch eines Electuar. resolvent. und Balsam ♀r. anis. cessirten, weil Sie aber im Decembr. Magen-Beschwerung und Auswallung des Geblüts fühlten, gab ich Ihm die Pilulas Laxant. ordin. mit einer Tinct. stomach. ex Ess. Schaccarill. Pimpinell. alb. Liquor. C. C. Succinat. Ess. Lign. aloes &c. welche Medicamenta ihren effect so weit gethan, daß Sie wieder auf seyn, und Ihr studiren abwarten kunten. Im Februario 1721ten Jahres wurden Sie mit heftigen Augen-Schmertzen überfallen, welche aber auf Gebrauch Augen-reinigender Pillen ex MP. Lucii major. Succin. Craton. Mercur. dulc. &c. und einer Tinct. ex rad. Valerian. antim. acris Lign. Sassafr. Succin. &c. und externe der Axungiæ Viperarum, sich bald ergeben. Circa æquinoctium vernale aber im Martio meldete sich der vorm Jahr da gewesene paroxysmus wieder an, der mit Drucken auf der Brust, Lähmung und Zittern der Glieder, und Schmertzen an den Füssen anfing, nach welchem aber ein neues Symptoma sich hervor that, da sie gar sehr mit den Füssen strampften, als in andern morbis convuls. zu geschehen pflegt, welches zwar über etliche Minuten nicht währete, doch aber wegen des heftigen movements ohne grosses Erbarmen nicht konte angesehen werden. Das curiöseste war, daß Sie so bald sagen kunten, wenn der paroxysmus vorhanden, und sich einstellen wolte, da allezeit Drucken auf der Brust und Lähmung der Glieder voran ging, da denn die jectigationes sich bald einstellten, und diese geschahe des Tages 1 bis 2 mal, da Sie oft auch extraordinair weinten, bald aber in ein heftiges Lachen ausfielen, dieses war dabey remarquable, daß im paroxysmo alle Sensus gut blieben, indeme Sie sich alles dessen, was passiret und geredet worden, erinnern konten. In solchen augustiis nun nahm ich meine Zuflucht ad Mixtionem aliquam antepileptic. so ex Syrup. Fl. Pæon. ▽ fl. Tiliæ Primul. veris, Hirundin. c. Castor. Sambuc. Spir. Sal. Amm. anisat. Sal. nativ. Pulv. Epileptic. Marchion. Antiheet. Poter, bestunde, welche Löffel-weis gegeben wurde, repetirte

auch

auch die vorm Jahr gegebene Nerven-Tinct. und Pulver, und nahm darauf eine V. Section vor, worauf auch andern Tages der morbus nachließ, aus welchen ich hernach judicirt, daß dieser morbus convulſ. nicht nur allein ex ſanguine acri nervos ſtimulante, ſondern auch ex plethora, ſo die arterias expandiret, dieſe aber nervos adjacentes gedruckt, ſeinen originem nehme, weilen ex evacuatione ſanguinis der affect bald nachließ. Daß aber viele Salia in dem Geblüt vorhanden, äusserte ſich ex ſ. h. urina, der im paroxyſmo gantz rutilans und flammea anzuſehen, und wenn er was ſtehen blieb, ſich blad brach, und ein ſedimentum Salinum worf, die expanſionem arteriarum fühlte man deutlich, ex pulſu duro & celeri, die lingua war allezeit madida, und wenn ſ. h. alvus nicht correſpondirte, ſo lieſſe ich ihme mit clyſteribus helfen, darunter ziemlich von Caſtoreo, Ol. Lumbric. Terr. herbis balſam. und antiſpasmod. genommen wurden. Es blieb von dieſem üblen Gaſt nichts mehr übrig, als eine Engbrüſtigkeit, wie das vorige mal geſchehen, wider welche ich ein Laxativ. Bruſt-Lattwergen und Balſam. Sulphuris aniſat. præſcribirte, worauf Sie ſich wieder beſſer befanden, weilen Sie aber noch zu Zeiten weinten, und ſehr traurig waren, ſahe ich, daß noch was in reſto von dem Miltz-affect geblieben, mit welchem Sie in der Jugend ſchon incommodiret waren, dawider ich Ihnen ein pulverem ex Sulph. Antihect. Poter. Arcan. duplicat. Sulph. vegetabil. pin. & coryl. Spec. Cordial. temperat. pulv. rad. Valerian, Matre perlar. Specif. Cephal. Mich. pulv. Epilept. Marchion. ordinirte, alle Morgen und Abend zu 2 Meſſer-Spitzen voll zu nehmen, auch zu Zeiten ein halben Löffel von der Tinct. Mart. pomat. genieſſen lieſſe, mit welchen ſich dieſer affect. abweiſen ließ. Weilen aber auch im paroxyſmo die Nerven viel gelitten, ſo ließ ich zu confortirung derer ein Unguentum ex Unguent, nervin. axung. human. murium montan. Oleo Lumbric. Terr. Laurin. expreſſ. Hyperic. c. Camphora, Balſam peruvian. Alum. plumoſ. Oleo anthos & Succin. præpariren, mit welchem die Spina dorſi geſalbet wurde; ad edulcorandum ſanguinem aber ordinirte ich eine Kräuter-Brüh, ex Herb. cephal. antiſcorbut. &c. welche faſt 3 Wochen continuiret wurde, dabey aber den Magen mit einer Tinct. und Emplaſtr. Stomachal. verſorgte, über welchen Sie bey Gebrauch der Kräuter-Brüh klagten. Dieſe Beſſerung continuirte bis den 5ten Septembr. da es gegen das æquinoctium autumnale ging, da wurden Sie mit einem heftigen Schaur über den gantzen Leib überfallen, dabey ſie den Kopf und die Achſeln etlichemal hin und wieder worfen, worauf der vorgedachte paroxyſmus, nemlich das ſtarcke Stampfen der ſ. h. Füſſe wieder kam, wider welchen ich alſobald eine Eſſent. antiſpasmod. & Electuar. Confortans nervinum ex

Cin-

Cinnabarinis, Succinatis & Caſtorin. præſcribirte, auch eine V. Sectionem largam thun ließ, worauf der paroxyſmus nachließ, darauf ich Pilulas balſamico-nervinas ordinirte, ſo ex Extract. Schaccarill. Valerian. Pœon. Sulph. vegetabil. Coryl. Sal. nativ. Sal. vol. Succin. Vnicorn. vero, Pulv. ægagropil. & Caſtoreo mit Balſam. peruvian. præpariret wurde, auch das Genück mit Balſum. Succin. & Lavendul. wohl ſalben ließ. Als man nun in der Haffnung geſtanden, daß alles Böſe vorbey würde ſeyn, muſte man doch mit dem größten Leidweſen anſehen, daß der Zuſtand, ſo ſonſt alle halbe Jahre, in ſpecie circa æquinoctium ſich angemeldet, und das letzte mal den 5ten Septembr. 1721. da geweſen, ſich den 8ten Januar. 1722. wieder eingeſtellet, welches die hohe gnädige Herrſchaft ungemein erſchrecket, weilen es ſich ſo bald wieder gefunden, alleine er ceſſirte gar bald, da nur ein wenig mit Medicamentis nervinis, die zuvor gebraucht worden, und noch vorhanden waren, angehalten wurde, in ſpecie that darinnen das Sal. vol. Vitriol. narcotic. gute Dienſte, auf deſſen Gebrauch ſo bald der morbus ceſſirte. Nach dieſem aber ließ ich ſo balde einen Thee pugillare præpariren, ex Rad. Chin. Saſſaparill. Doron. roman. Pœoniæ, Viſc. Querc. Cort. Schaccarill. Lign. Saſſafr. Santalin. citr. Aniſ. ſtellat. Herb. Chamœdr. Betonic. Meliſſ. Serpill. Fl. Pœon. Tiliæ, Primul. veris, Tunic. galeopſid. &c. davon alle Morgen und Abend 2 Thee-Schäligen ſolten getruncken werden, und weil der Kopf-Schmertzen ſich den 23ten April 1722. wieder eingefunden, gab ich etliche doſes von dem Sal. vol. Vitriol. narcotic. worauf er remittirte, zur völligen reſtitution aber ließ ich eine Tinct. ex Eſſent. Lumbric. terreſtr. Lign. Saſſafr. Carminat. Wedelii, Caſtorei, Anodyn. & Liquor. C. C. Succinat. verfertigen, worauf der Kopf-Schmertz völlig aufhörte, in dem Majo aber das Drucken wieder anfing, welches mit der Bruſt-Tinct. Lattwergen, Balſam. Sulph. aniſat. und einem Bruſt-Tranck gehoben wurde, die Magen-Beſchwerung aber, worüber Sie noch klagten, blieben auch gäntzlich aus auf Gebrauch Rotularum confortant. Weilen nun die Reiſe nacher Sachſen ſolte bald angehen, ſuadirte ich noch einmal die Pilulas Laxant. ordinar. zu nehmen, zur præſervation aber gabe ich ein pulverem und Tinct. antiſpaſmod. wie auch etliche doſes von dem Sal. vol. Vitriol. Lemeri, welches auch das letzte mal im Paroxyſmo und Haupt-Schmertzen die beſten Dienſte gethan, mit welcher ſie die Reiſe nicht nur glücklich angefangen, ſondern auch in Sachſen bey guter Geſundheit mit ſämtlicher hohen gnädigen Herrſchaft vollendet haben. In Sachſen lebten ſie zwar frey von den Paroxyſmis, alleine als das æquinoctium autumnale und mit demſelben ein ſtarckes Regen-Wetter eintrat, ſo bekamen ſie Schmertzen an Füſſen und am gantzen

Leibe

Leibe, musten 8 bis 9 Tage alle Vormittage im Bett liegen, die Schmertzen liessen sich auch nicht durch das Pulv. Antispasmod. Stahl. wohl aber durch das Sal. vol. Vitriol. narcot. Lemeri heben, wobey dieses auch noch zu gedencken, daß der Herr Graf das garstige und sonderlich das Regen Wetter empfunden, und gemeiniglich sehr im Gemüth niedergeschlagen sind, wann schlimm Wetter einfället. Nach der Retour wurde mir von dem Herrn Hof-Meister den 12ten Jan. 1723. avisirt, daß der Herr Graf schon 5 Tage in dem Zimmer sich einhielte, wegen grossen Schmertzen von dem s. h. Füssen, dabey hernach ein Frösteln sich fande am gantzen Leibe, absonderlich am Kopfe, welches auch auf den Gebrauch des Sal. vol. Vitriol. narcot. nachließ, weilen aber Dehnen in Gliedern sich fande, auch Schmertzen im Leibe und Drucken auf der Brust da war, ordinirte ich die Laxier-Pillen 2 mal zu nehmen, wie auch einen Brust- und Nerven-reinigenden Thee, eine Tinct. antispasmod. ex Sp. Sal. Amm. anisat. Essent. Lumbric. Succin. & Schaccarill. wie auch pulveres ex antispasmod. Cinnabarinis, Succinatis, resolventibus & absorbentibus præparati. Darauf mir vom 23ten Jan. die Nachricht kam, daß sich der Herr Graf noch nicht recht wohl befinden, sondern bald früh um 8 bald um 10 Uhr einige Bangigkeit und starckes Dehnen erlitte, wowider ihme so balde wieder resolventia und nervina gab. Weilen nun nach allerzehlten Umständen sich ergiebt, daß dieser heftige Nerven-Zustand, vor nichts anders, als einer specie Epilipsiæ anzusehen sey, welcher circa æquinoctia sein recidiv macht, und man in Sorgen stehen muß, er dürfte, ob er wol schon über ein Jahr ausgeblieben, auch das letzte mal den 8ten Jan. 1722 declinatione sich gewiesen, wieder kommen, und mit der Zeit festere Radices schlagen, so hat man auf Befehl hoher gnädiger Herrschaft sich gemüssiget befunden, bey einer hochlöblichen Facultate Medica Hallensi über folgende Puncta sich belehren zu lassen:

1) Was ferner zu thun, so dieser *affect* (welchen GOtt *avertiren* wolle) solte wieder kommen?
2) Ob mit der *Venæ Sectione*, so iederzeit den *Paroxysmum* nicht nur *mitigirt*, sondern auch in *tantum* zum vergnügten Abscheiden gebracht, und hierinne die beste Hülfe gethan, fortzufahren sey, und wenn auch der *Paroxysmus* nicht käme, ob man nicht solche *præservationis ergo* richtig *circa æquinoctia* vornehmen soll?
3) Ob es nicht *profitable* vor den gnädigen Herrn Grafen seyn möchte, in dem Früh-Jahr einen *Succum arboris betulæ l. tiliæ l. fra-*

l. fraxini, oder an dessen statt im *Junio* die Esels-Milch oder ein *aquam mineralem* trincken zu lassen, oder aber was sonsten zu *adhibiren*, daß dieser *morbus* völlig möge *eradiciret* werden?

4) Ob nicht ein *Fonticulus*, so er auf den Arm gesetzet würde dem *morbo* einen Abbruch bringen möchte?

5) Ob nicht noch ein *Vomitorium* solte *adhibirt* werden, wenn der *Paroxysmus* nicht solte aussen bleiben, ohn angesehen, der Herr Graf doch einen *horrorem* davor hat?

Uber diese oben gedachte Puncta wird ein völliges Gutachten von einer hochlöblichen Facultate Medica Hallensi gehorsamst ausgebeten.

W. den 25ten Jan.
1723.

J. F. W.
M. Doct. & Phys. Reipubl. ordinarius N. Curios. Coll. dictus phosphorus.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem ein gewisser Casus, davon unser in arte Medica gegründetes Judicium zu ertheilen, an die Medicinische Facultät dieses Ortes übersendet worden, so haben wir denselben hiermit beyfügen, und unser Bedencken und Responsum auf die proponirten Fragen, nach reiflicher und Collegialischer Uberlegung, communiciren wollen:

Es ist ein gewisser Reichs-Graf von 14 Jahren, eines Sanguineo-Melancholici Temperamenti, der von Jugend auf Wasser getruncken, schwacher Natur gewesen, indem er von Kindheit auf viel mit Flüssen, Beschwehrung der Brust, Schwäche des Magens und hernachmals 1719. mit Reissen in denen Gliedern incommodiret worden, anno 1720. im Monath Aprilis mit einem sehr beschwehrlichen affect überfallen, indem er in den Garten unvermuthet ein extraordinair Gelächter anfing, und darauf mit gleichen Füssen in die Höhe hüpfte, auch so lange damit continuiret, bis er zur Erden gefallen, wornach er sehr anfing zu weinen, konte aber nicht klagen, daß ihm zuvor was wehe gethan hätte.

Des andern Tages kam der Paroxysmus wieder, weil ihn aber der Herr Hof-Meister in die Höhe hielte, konte er nicht hüpfen, sondern zog nur die Füsse an sich gegen den Leib zu, den Tag darauf hat er wieder zweymal

mal den Paroxysmum gehabt, den folgenden vierdten Tag auch, aber nur einmal.

Hierauf wurden nun einige Medicamenta Cephalica & antepileptica: it. pilul. purgantes verordnet, auch eine V. S. adhibiret. Hernachmals sind wieder einige pilulæ laxantes und antepileptica & nervina remedia verordnet worden, worauf er fast ein Jahr von diesem Zufall befreyet gewesen. Das andere Jahr aber darauf 1721. meldete sich im Monath Martio circa æquinoctium vernale der vorm Jahr gewöhnliche Paroxysmus wieder an, welcher mit Drucken auf der Brust, Dehnung und Zittern der Glieder, auch Schmertzen an denen Füssen anfing, worauf aber ein neues symptoma sich hervor that, indem er nemlich gar sehr mit denen Füssen strampelte, wie in andern morbis convulsivis zu geschehen pfleget, welches mit grosser Heftigkeit geschahe. Wenn der Paroxysmus sich einstellen wolte, konte er es zuvor sagen, bekam Drucken auf der Brust und tensionem artuum. Dieser Paroxysmus, wobey er öfters weinte, bald aber lachte, kam des Tages ein bis zwey mal, und blieben in selbigem so wol in als externi sensus gut. Hierauf wurden nun wieder die bewerthesten specifica antepileptica gebraucht, nebst einer V. S. nach welcher der morbus des andern Tages nachließ. Der Urin war im Paroxysmo gantz roth, und brach sich, und setzte ein sedimentum Cinnabarinum, pulsus war durus & celer, lingua allezeit madida, alvus adstrictior. Nach dem Paroxysmo blieb eine Empfindlichkeit zurück, wie das vorige mal, dagegen laxantia und pectoralia verordnet worden, es verbliebe aber so wol das weinen als traurig seyn. Hernachmals sind verschiedene medicamenta nicht nur antepileptica, in- & externa, sondern auch antiscorbutica verordnet worden, worauf es sich besserte bis in den 5ten Septembr. circa æquinoctium autumnale, da wurde der Herr Graf wieder mit einem heftigen Schauer über den gantzen Leib überfallen, dabey er den Kopf und die Achsel etliche mal hin und wieder warf, nebst starcken strampfen mit den Füssen. Hierauf wurden wieder nervina ex succino & Castoreo & larga V. S. verordnet, worauf der Paroxysmus aussen bliebe. Man continuirte ferner mit antepilepticis und nervinis, alleine da sonst der Paroxysmus nur circa æquinoctia angefangen, da kam er den 8ten Jan. 1722. wieder, welcher doch nach dem Gebrauch des Olei volatilis narcotici, endlich nicht lange daurete. Hierauf reisete er den folgenden Sommer nach Sachsen, da er gantz frey vom Paroxysmo war: circa æquinoctium autumnale aber dieses Jahres, da ein starckes Regen-Wetter einfiel, bekam er Schmertzen an Füssen und im gantzen Leibe, muste 9 Tage alle Vormittage im Bette liegen, welche Schmertzen durch keine nitrosa & salina, wohl aber

durch das Oleum valatile Vitriol. narcoticum Lemeri cessirten. Anno 1723. den 12ten Jan. bekam der Herr Graf wieder grosse Schmertzen an denen Füssen, mit einem Froste über den gantzen Leib und Kopf, nebst Schmertzen im Leibe und auf der Brust, Bangigkeit und starcken Dehnen: und ist dieses wohl zu mercken, daß sich der Herr Graf bey schlimmen Regen-Wetter allezeit am Gemüthe niedergeschlagener befindet.

Hierauf sind folgende Fragen zu beantworten an hiesige Medicinische Facultät überschicket worden, worauf wir nach reifer und collegialischer Uberlegung unsere Meynung und Gutachten vermelden:

1) **Was ferner zu thun, so dieser *affect* solte wieder kommen?**

Ehe wir uns nun auf diese Frage gründlich expliciren, so wird nöthig seyn voraus zu determiniren, was denn eigentlich der morbus sey, wo er seinen Sitz habe, und von was vor Ursachen solcher entstanden. Nun können wir aber nicht wohl finden, daß dieser affectus zu einer specie Epilepsiæ gehöre, weil bey dem Paroxysmo das exercitium sensuum tam in- quam externorum salvum ac integrum ist, indem keine contractio pollicum, spuma oris, contursio oculorum & facies sanguine suffusa sich dabey befunden, und dahero auch der sedes mali primario in cerebro & ejus membranis nicht zu setzen ist, obgleich nicht zu leugnen, das dasselbe per consensum i. e. per communicationem motuum spasticorum in aliis corporis partibus secundario mit leiden, wie denn solches zum Theil ex phantasia perturbata, grossen weinen und lachen und ohne Ursache niedergeschlagenen und betrübten Gemüthe zu judiciren ist: sondern es ist vielmehr dieser affectus pro spasmodico-convulsivo zu halten, indem nicht allein die partes externæ rigidæ & distentæ seyn, sondern auch die Füsse hinauf mit Gewalt nach dem Leib zu und wieder herunter gezogen werden. Und halten wir davor, daß es vornehmlich ex spinali medulla ejusque membranis, fortiori spasmo constrictis, herrühre: und weilen die paria nervorum ex medulla spinali nicht allein ad partes externas gehen, sondern auch, nachdem sie sich mit dem nervo intercostali conjungiret haben, ad pectus, ventriculum & intestina ihre ramos werfen, so ist kein Wunder, daß bey diesem affect zugleich ein pulsus durus & celer, Bedruckung auf der Brust, auch wohl vor dem Paroxysmo Ubelkeit und Schmertzen im Leibe, Haupt und Gliedern sich befinden. Ob nun gleich die stagnatio sanguinis & humorum sola, noch vielmehr aber wenn eine acrimonia c. spissitudine conjuncta in gedachten partibus membranoso-nervosis, zu dergleichen motibus spasmodicis, materialische Ursach geben kan, so ist doch selbige keines weges sufficient dergleichen morbum vorzubringen, sondern es ist vielmehr auf das vitium Solidorum zu sehen, und vornehmlich auf die præter-

ternaturalem dispositionem partium nervosarum, sonderlich spinalis medullæ ad anomalos ejusmodi spasticos motus, welche vornehmlich in nervosi generis morbis zu attendiren. Bey unserm subjecto ist glaublich, daß vielleicht ex dispositione hæreditaria parentum, oder auch bey dem Schwanger seyn der Mutter, durch affectus animi oder auch pathemata hysterica, bey diesem jungen Herrn aber, durch allzufrühes studiren, meditiren, auch zu gleich erweckten Gemüths-passionen dergleichen ausserordentliche sensibilität, dem generi nervorum zugezogen sey. Und weil a l'ordinair circa tempus æquinoctialia wegen öfteren Veränderung der Luft, das systema partium nervosarum aus ihrem natürlichen tono & robore heraus gesetzet wird, der freye Umlauf des Geblüts mit denen nöthigen se- & excretionibus auch zu solcher Zeit viel verhindert wird, so ist sich gar nicht zu verwundern, daß alsdenn durchgehends die affectus ex strictura & spasmo partium provenientes mehr sich zeigen und überhand nehmen. Nachdem nun die fundamental-Ursach dieses mali erkläret worden, so siehet man gar leicht, daß die Cur desselben hierinnen bestehe, daß die nerveusen und musculösen Theile, wodurch die Bewegung geschiehet, zu ihrem vorigen tono, robore und vigore müssen gebracht werden, dabey denn auch der freye Umlauf des Geblüts, und derer Säfte mit denen nöthigen Absonderungen jedesmals zu procuriren, damit keine stagnationes in minimis vasis geschehen, oder auch das Geblüte mit solcher Menge nicht hingetrieben werde, wo es nicht hin gehöre. Woraus denn gar klar erhellet, wie wenig diesen scopum zu erhalten, weder die vomitoria, starcke purgantia, oder andre medicamenta calidiora, noch weniger auch vaporosa und opiata sich schicken, sondern es weiset die Erfahrung, daß zur Genesung solcher Kranckheiten eine gute Diæt und Lebens-Ordnung ein mehrers ausrichte, als viel und vielerley medicamenta. Es wird demnach sonderlich dem Hoch-Gräflichen Herrn Patienten die Bewegung und Veränderung der Luft durch Reisen im bequemen Wetter sehr zu recommendiren seyn.

Ferner gehöret bey solchen Krancken ein sehr vernünftiges Gouvernement, daß sie auf keine Weise zu affectibus animi gereitzet werden: Man muß Sie auch nicht allzu sehr zu Lesung der Bücher, vielen studiren und meditiren antreiben, sondern vielmehr davon abhalten, vornehmlich aber muß dahin gesehen werden, daß nicht etwa vor oder nach der Mahlzeit einige Gemüths-affectus mit unterlaufen. Der Schlaf muß nicht allzu lang auch nicht zu wenig seyn: Die Füsse müssen warm gehalten werden, und hat man dahin zu sehen, daß selbige niemals erkalten: Im speisen müssen Sie sich hüten vor Gebackenen, sauren und süssen Früchten, item allen so Bel-

hungen machen. Es wäre auch besser ein mit Mastix oder Sassafras abgekochtes, als ein rohes Wasser zu trincken: es könte auch nicht schaden, sich etwas besonders bey der Mahlzeit, wo nicht allezeit, doch zuweilen zum Weine zu gewöhnen.

2) Ob mit der *V. S.* so jederzeit den *Paroxysmum* nicht nur *mitigiret*, sondern auch *in tantum* zum Abscheiden gebracht und hierinne die beste Hülfe gethan, fortzufahren sey, und wann auch der *Paroxysmus* nicht käme, ob man nicht solche *præservationis ergo circa æquinoctia* vornehmen solle?

Worauf wir zur Antwort geben, daß ob man gleich nicht gern die Jugend zu allzu vieler Lassung des Bluts gewöhnet, jedennoch aber bey diesem casu, weil es scheinet, daß das Geblüt durch die Adern und viscera des Unter-Leibes sich nicht gar zu wohl circulire, die V. S. auch zur Hebung des Paroxysmi mercklichen Nutzen gethan, so halten wir davor, daß gar wol circa æquinoctia eine gelinde Aderlaß zu 3-4 Untzen an dem Fuß könne zugelassen werden; doch muß so wol vor als nach der Aderlaß der Leib in guter transpiration bleiben, und die Speisen, so den Magen beschweren, verhütet werden.

3) Ob es nicht *profitable* vor den gnädigen Herrn Grafen seyn möchte, in dem Früh-Jahr einen *succum arboris betulæ, tiliæ l. fraxini*, oder an dessen statt im *Junio* die Esels-Milch, oder einen *aquam mineralem* trincken zu lassen, oder aber was sonsten zu *adhibiren*, daß dieser *morbus* völlig möge *eradiciret* werden?

Es ist hierauf dieses unsere Meynung, daß die succi arborum betulæ, tiliæ vel fraxini wenig ausrichten können, absonderlich da bey diesem Herrn der Magen geschwächt, und er von zarter complexion ist, die acrimonia sanguinis bey ihm so groß auch nicht ist, als man gemeynet, sondern der morbus vielmehr in stagnatione humorum, und in depravata solidorum dispositione ad motum beruhet. Was die Cur mit der Esels-Milch betrifft, so gehet zwar solche per corporis excretoria zum leichtesten durch, giebt auch denen partibus solidis ein temperirtes nutrimentum, und roboriret sie; alleine weil ein jeder Magen die Milch nicht vertragen kan, absonderlich wo viel Schleim und saure Säfte in primis viis sich befinden, so können wir so abso-

absolut und pure dazu nicht rathen, es sey denn, daß man die Helfte entweder von Ziegen- oder Esels-Milch mit einem mineralischen Wasser, absonderlich den Seltzer-Brunnen, welcher ein pures alcali bey sich führet, vermischet und etwa im May auf einige Wochen eine Cur gebührend und vernünftig anstellen wolte, denn solche gelinde mineralische Wasser, als der Wildunger, Seltzer, Tönnsteiner Brunnen in dergleichen Affectibus vor sich auch zu recommendiren sind. Vornehlich aber rathen wir zu den balneis aquæ dulcis fluvialis, tepidis, so wohl ad præservationem als auch curationem, und tempore paroxysmi. Und müssen diese sonderlich gebraucht werden bey dem potu aquarum mineralium. Man muß aber vornehmlich dahin sehen, daß der Herr Patient nicht darinnen schwitze; solche balnea emolliren die tensas & constrictas partes nervosas, eröfnen die constrictos poros & tubulos, machen freyen circulum sanguinis, befördern die transspiration, und ziehen das nach dem Kopf und spinali medulla häuffig getriebene Geblüt ad partes externas. Man kan auch öfters circa æquinoctia sich der pediluviorum tepidorum bedienen beym Schlafengehen.

4) Ob nicht ein *Fonticulus*, so er auf den Arm gesetzet würde, dem *morbo* einen Abbruch bringen möchte?

Was diesen Punct anlanget, sehen wir nicht, was die Fonticuli zu Curirung dieses Mali für einen grossen effect thun sollen.

5) Ob nicht noch ein *vomitorium* solte *adhibiret* werden, wenn der *paroxysmus* nicht solte aussen bleiben, ohnangesehen der Herr Graf einen *horrorem* davor hat?

Zu solchem können wir auch nicht wohl rathen, weil durch deren öftern Gebrauch der tonus ventriculi & intestinorum sehr geschwächet wird, daß hernachmals die excrementa und flatus nicht so wohl descendiren, und per inferiora weggehen, welches doch hauptsächlich nöthig ist: Zudem so verursachen auch die vomitiv eine starcke stricturam in genere nervoso, die ohne dem schon bey dem Herrn Patienten ziemlich starck ist. Damit aber keine saburra und Colluvies humorum in ventriculo & primis viis sich setze, wird nicht undienseyn, bisweilen ein gut Elixier stomachale oder temperatum balsamicum vor der Mahlzeit, etwa um den andern oder dritten Tag zu gebrauchen, zu welchem Ende denn wir ess. abs. comp. oder elix. stomach. Michaelis, oder auch

Elix.

Elix. balsamicum Hoffmanni, in notis ad Poterium descriptum, recommendiren.

Daß dieses Responsum denen principiis artis medicæ gemäß und conform sey, haben wir durch unsere Unterschrift und gewöhnliche Facultæts-Insiegel bekräftigen wollen.

Halle, den 24. Febr. 1723.

Casus XXIII.

Nimia debilitas Naturæ causæ Cachectici morbi.

Uber hier aufgezeichnete Historiam morbi wird eine Hochlöbl. Medicinische Facultät gehorsamst von mir ersuchet, gegen die schuldige Gebühr, die mein Stief-Sohn J. G. W. B. ein Studiosus Juris mit ersinnlichsten Danck abstatten wird, Dero Hochvernünftig Gutachten hochgeneigt zu communiciren, es bestehet aber solches in folgenden: Eine verheyrathete vornehme Dame bey 49. Jahren, unius filiæ mater temperamenti sanguineo-phlegmatici & habitus corporis spongiosi, parentibus maxime sanis & quidem in 50mo matris anno demum nata, klaget dermahlen über schlechten Appetit und Eckel vor den Speisen, ja wenn sie etwas geniesset, so findet sich so gleich darauf ein Drücken in scrobiculo cordis, welches sich bis zwischen die Schultern hinauf ziehet; das Kopf-Wehe kommt dann und wann, auch zuweilen einiger Susurrus vor das lincke Ohr, doch ist das Nachsinnen und Munterkeit des Geistes noch im guten Stande und ist nichts schläfriges an ihr: Seit einem Viertel-Jahr her nimmt sie sehr starck ab, da sie vorhero sehr corpulent gewesen, hustet zuweilen etwas und siehet im Gesichte gantz bleichgelb, mit gantz wenig untermengter Röthe aus. Der Urin s. v. ist ex citrino pallida turbulenta, pulsus ist in etwas schwächer als sonst gewesen, über das Athemholen hat sie sich jetzo nichts sonderes zu beklagen, auch nichts über Hitze oder sonderlichen Durst, ausgenommen einer Trockene in dem Munde, bey welcher ihr aber kein Trincken schmecken will. Der Schlaf ist mehrentheils bis gegen 1 oder 2 Uhr nach Mitternacht gut ohne sonderliche schwere Träume, aber sie kan auf keiner Seite, am allerwenigsten auf der Lincken, (weilen sich gleich eine Angst, Zucken, Schlagen und Stechen in solchen erreget) sondern allezeit auf den Rücken liegen, und so bald als sie auch aufwachet, so fängt gemeldtes Zucken, Stechen, Brennen und Bickeln auch in allen Gliedern, sonderlich in den Fußsohlen und Händen dermassen an, daß sie meynet, es pulsire der gantze Leib und wolle allenthalben das Geblüt hinaus springen, dabey sind

die

die Glieder sehr matt und abgeschlagen, und nöthiget sie sich um vielerley Ursache halben noch aufrecht zu bleiben, da sie es oft ohnmöglich zu seyn düncket. Sie findet auch frühe, daß das Gesicht nur auf der lincken Seiten und die Finger in beyden Händen aufgelauffen, unter Tages aber wieder einfallen, hingegen sind die Füsse dermahlen nichts geschwollen. Alvus ist noch allezeit libera & naturalis. Molimina hæmorrhoidalia sind noch nicht vorhanden gewesen, ausser daß sie das Fieber im Monath Majo A. 1723. bekommen. Was sie aber sonsten im Creutz und Lenden von Schmertzen gespühret, daß hatte einen Calculum renalem zum Grunde, als mit welchem sie doch ehedessen heftiger und öfter, als für jetzo, gar sehr geplagt gewesen. Sie schreibet nun gegenwärtige Maladie dem vielen Schleime, der iederzeit in ziemlicher Quantität sich bey ihr durch allerhand excretiones, sonderlich vor einiger Zeit per vomitus matutinos geäussert, und der in die Glieder ausgegossenen Galle zu, sintemalen sie gar vielen und mehrentheils verborgenen Verdrüßlichkeiten exponiret ist, mit vielen tieffsinnigen Dingen umgehet, viel schreibet, und vitam sedentariam in summo gradu liebet, dabey noch vor einem Jahr die Diæt in Speisen sich nicht allzurichtig befunden, besonders da sie das Schweine-Fleisch und Blut-Würste gar gerne genossen, und gar oft auch in quantitate excediret hat; das Trincken bestehet für jetzo noch in einem alten Francken-Wein und etwas braunen Bier, hatte auch sonsten zu frühe gerne Thee und nachmittags Coffee getruncken, von welchem letztern aber sie nun wenige Zeit her abstrahiret.

Den mehresten Grund zu dieser maladie scheinet gegeben zu haben die emansio mensium. Denn gleichwie diese etliche Jahre ante eruptionem vielerley Symptomata sonderlich aber grosse Schmertzen in Armen caussiret, und erst im 17. Jahr zum richtigen Vorschein gekommen, auch bis an. 1718. allezeit ordentlich und wohl continuiret, also haben sie auch bey ihrer emansione dem Leib vielerley passiones durch derselben Unrichtigkeit erwecket, indem sie von A. 1718. an oft 4 Wochen in einem Stücke sich gezeiget, ein 4tel Jahr wieder aussen blieben, darauf wieder eine Zeitlang geflossen, und also bis ad mensem Novembrem præteriti anni alterniret, von welcher Zeit an sich nichts mehr gewiesen. Unter welcher Unordnung denn allerhand Flüsse und catarrhen entstanden, die da zu Verhütung eines Steck- und Schlag-Flusses genöthiget Fontanelle auf beyde Arme zu setzen, mit angeschienener Euphoria.

Anno 1720. bekam sie grosse Stein-Passiones mit heftigen Brechen, welches als es vorbey, so zeigeten sich solche accidentia, die der Medicus præsens vor ein Fieber ansahe, weilen sie, wiewohl ohne Frost, mit conti-

wirlicher Hitze und Durst ohne Abwechselung dauerten, wogegen denn von dem Medico mit der China chinæ in forma electuarii so wohl als boli tapfer agiret worden. Als nun diese Kranckheit also 9 Wochen währete, so blieb eine starcke und hartnäckigte Geschwulst in denen Beinen zurück, welche die Reise in das Carls-Bad verursachet hat, bey welches Gebrauch der gantze Leib anfangs heftig nebst greulicher Glieder-Schmertzen aufgeschwollen, durch continuirliches Trincken aber endlich wieder eingesessen, bis auf die Füsse, welche noch etwas geschwollen geblieben, daher Frau Patientin anno 1722. sich wieder dahin erhoben, und unter der guten Direction des Herrn Doctor Hoffmanns aus Halle sich überaus wohl darinnen befunden, gesund nach Hause kommen, und auch geblieben, bis ad mensem Januar. anno 1723. in welchem sie mit einem heftigen Steckfluß überfallen, aber nach etlicher Wochen Zeit, glücklich wiederum durch des Herrn Doctor Thomasii aus Nürnberg Sorgfalt in so ferne wiederum restituiret worden, daß sie zwar wieder ausgehen können, aber doch mit defluxionibus catarrhalibus und mit zähen Schleim, der sich vor die arteriam asperam zum öftern geleget, incommodiret geblieben.

Im Monath May anno 1723. ging Frau Patientin auf das Land, und da auf ihrem Gut die febres tertianæ wegen dasigen vielen Gewässers, tanquam morbus endemius grassireten, so bekam sie auch daselbst Kopf-Schmertzen, Schwachheit und Drücken des Magens, nebst einer Diarrhœa Critica, die mit einigen tenesmo, ardore, cruore, ingleichen cum conatu vomitorio vergesellschaftet gewesen, auch sich Beklemmung der Brust und Schmertzen im Creutz zugleich mit eingefunden, welches alles hernach in einem febrem tertianam intermittentem endlich ausgeschlagen, dabey die Schmertzen im Leibe noch continuiret. Es wurde aber auch dieses nebst beystehender Gnade GOttes per usum pilularum polychrestarum ex extractis amaris stomachico resolventibus & per pulveres interpositos Salino nitrosos glücklich gehoben, also, daß weder Geschwulst noch etwas anderes unanständiges zurück geblieben, sie vielmehr recht wol und gesund sich befunden, nachdem über das ihr zu Ende der Kranckheit, nemlich den 9ten Junii, ein vomitiv ex ipecacuanha constans, præmissis pulveribus digestivis gereichet wurde, summo cum levamine.

Zu Anfang des Julii wurde Aqua Balarnicensis, um die viele Verschleimung, damit die Frau Patientin immer zu thun hatte, zu heben, gebrauchet, also, daß die aus 3 Flaschen bestehende gantze Cur in 6 Tagen glücklich, und mit grosser Erleichterung absolviret wurde, und Frau Patientin bis zu Ende des Novembris in höchst-erwünschten Gesundheits-Stande

sich

sich befunde, worauf jedoch eine Geschwulst in Händen und Füssen entstanden mit geschwächten Appetit und Mattigkeit der Glieder, die aber bald nach Gebrauch derer pilularum polychrestarum & addito stimulo aliquo laxante atque lympham gelatinosam resolvente sich verlohren.

Im Monath Februario dieses jetzt lauffenden Jahres meldete sich der vorm Jahr vorhanden gewesene Steck-Fluß ordentlich wieder an, weilen nun solchem mit einem frühzeitigen Aderlaß begegnet wurde, so erleichterte sich zwar die Brust gar fein, es zeigten sich aber nach dem Aderlaß gleich auf dem Rücken grosse blaue Flecken, doch ohne Incommodität, und sind nach und nach wiederum verschwunden, jedoch kam ein Drücken und Röcheln auf der Brust bald hernach, und entstunden alle Morgens conatus vumitorii pituitosi, welche sich endlich auf adhibirte resolventia & stomachica auch wiederum geleget, also, daß sie zu Anfange des Aprilis auf ihre Güter ginge, allwo sie abermahls in eine Unpäßlichkeit verfiele, und den 6ten May schriebe: Ihre Gesundheit stehe gar auf schwachen Füssen, indem der Athem so kurtz worden, daß sie oft vermeyne zu ersticken nebst vorhandenen trockenen Husten und starcken Schwitzen, ließ sich auch eine Ader wieder auf dem Fusse öffnen, allein sine levamine, vielmehr zeigten sich so gleich die schon obgemeldte blaue Flecken wiederum, und kame nach und nach in den Stand, wie zu Anfang schon berichtet. Es wolten dannenhero zwar einige den Seltzer Brunnen recommendiren, allein, weilen die Frau Patientin denselben schon einmal ohne allen effect getruncken, und derselbe denen vielen Zähigkeiten nicht gewachsen seyn dürffte, so wurde solcher Gebrauch noch unterlassen, und hatte Frau Patientin noch mehrere Zuflucht zu dem Frantzösischen Bolarucer Wasser. Sie bittet sich aber vorhero gantz inständig von Einer Hochlöbl. Medicinischen Facultät zu Halle ein Hochvernünftiges Bedencken über diese gesetzte Historiam morbi nebst Beantwortung folgender Fragen aus:

1) Vor was diese Kranckheit zu achten?
2) Ob keine *corruptio viscerum* und daraus entspringende *Hectic* zu besorgen?
3) Woher die nach zweyen Aderlässen entstandene blaue Mähler zu *deriviren*?
4) Ob das Frantzösische Wasser von *Balaruce* wiederum, und auf was Art zu gebrauchen sey?
5) Mit was für *remediis* solcher Kranckheit möchte begegnet werden?

In Erwartung baldig hochgeneigter Antwort empfehle meine Wenigkeit Einer Hochlöbl. Medicinischen Facultät zu großgünstigen Angedencken, als der ich mich devovire zu seyn

Magnifici, Hoch-Edelgebohrne, Hoch-Edle und Hochgelahrte

Meiner Hochgeehrtesten Herren *Decani, Senioris*, und übrigen Herrn *Doctorum Medicinæ*.

Den 19ten Jun. 1723.

Casus XXIV.

Vulnus intra abdomen penetrans, a neglecta omenti repositione, adeoque ex accidenti lethale.

Inspectio & Relatio Vulneris Medica.

Nachdem auf Requisition derer bey hiesieger Guarnison commandirenden Herrn Stabs-Officirer, wir Endes Unterschriebene in Beyseyn derer dazu beorderten Herrn Ober-Officirer den am 3ten hujus a. c. verwundeten und Tages darauf gegen Abend um 5. Uhr verstorbenen Soldaten vom Hochlöblichen D. Regiment, Nahmens P. E. gestern Nachmittag zu W. besichtiget und seciret, so haben wir bey demselben wahrgenommen eine Stich-Wunde eines Daumens breit in der lincken Seite des Unter-Leibes 2 Hand breit vom Nabel nach dem Rücken zu herunterwärts, etwa 2 Finger breit über dem osse ilii, aus welcher Wunde das omentum, welches gantz schwartz ausgesehen, eines Zolles lang hervor gehangen, nachdem man nun cutem cum pinguedine incidiret und abgeleget, waren der pannicculus carnosus und die musculi subjacentes zu einer guten Hand breit um die Wunde herum braun und blau unterlauffen, nach völliger Oeffnung des Unter-Leibes hat man in regione vulneris das omentum in extremitate lædiret und durchschnitten, und herunterwärts nicht in natürlichen Stande und couleur, sondern brauroth und mit Blut unterlauffen, und gangræniret gefunden,

funden, nebst einem faulen und stinckenden Geruch, und als man das extravasirte Geblüt, so wohl über ein halb Nösel unter und zwischen denen intestinis befunden wurde, heraus genommen, ging die Wunde gleich hinter dem intestino colo herdurch, bis ad regionem uretheris sinistri, so, daß das mesenterium gleich hinter besagtem Intestino, etwa eines halben Zolles lang lædiret und durchgeschnitten war: durch die intestina aber war der Stich nicht durchgegangen, wie denn selbige auch von denen fæcibus noch gantz angefüllet waren, ohne daß auch das geringste aus selbigen geflossen wäre: die Harn-Blase aber war gantz zusammen gefallen und fand man keinen Urin, sondern nur einigen mucum und Schleim darinnen, wie denn die übrigen viscera und partes in statu naturali gefunden wurden. Nebst diesen hat man adstantes wegen des Verhalten des Entleibten, Zeit seiner Verwundung, befraget und vernommen, daß dieser nach empfangener Wunde sich zwar mit dem Thäter noch in ein Handgemenge begeben, darvon aber bald abgelassen und gesaget, ich habe meinen Theil bekommen, und hierauf nieder gesuncken, da er dann nach seinem Logis sey getragen worden: der Bader selbiges Orts habe ihn des Abends verbunden, bis folgenden Tages etwa sieben Stunden vor dem Tode ein Medicus von O. und der Feldscheer von W. gekommen, und den Verwundeten mit innerlichen und äusserlichen Medicamenten versehen: Wenige Zeit nach der Verwundung hätten sich conatus vomendi gezeiget, mit nachfolgender obstructione alvi und beständiger starcken siticulositate, vor der Verwundung aber sey er nicht betruncken gewesen, alvum hätte man per clysterem eröffnet, der Urin sey auch gleich nach der Verwundung gefolget, nachhero aber und des Tages, da er gestorben, nicht abgegangen; eine halbe Stunde vor dem Tode hätte man starcke convulsiones angemercket, worauf er denn gegen 5 Uhr Abends verstorben: Sonst sey er Zeit Lebens von guter und gesunder Natur und Constitution gewesen, ob wohl bey dem Entleibten nicht allein über ein halb Nösel extravasirtes Geblüt in abdomine, sondern auch die partes um die Wunde herum zu einer Hand breit inflammiret und a gangræna angegriffen befunden worden, über dem auch Entleibter gleich nach der Verwundung weder gehen noch stehen können, sondern sich hat tragen lassen müssen, endlich auch sich bald gefährliche symptomata, als vomitus, enormis & perpetua sitis und letztlich convulsiones, ja binnen 26 Stunden nach geschehener Verwundung der Tod erfolget. Weil aber diese vorbemeldte Umstände und gefährliche Symptomata nicht wohl schlechterdings dieser Verwundung lediglich und an und vor sich selbst mögen beygemessen werden, indem so wohl in denen integumentis abdominis, als auch in extremitate omenti & mesen-

terii (præsertim circa colon siti) keine grosse und viele vasa sanguifera noch sonderliche nervi zu finden, und also die Verwundung diese Theile weder enormem sanguinis extravasationem, noch dolorem insignem neque hinc inde lethalia symptomata causiren können. vid. Doct. Ludolffii Diss. de lethalitate vulnerum §. 25. Vielmehr die Erfahrung lehret, daß dergleichen minorum vasorum vulnerationes glücklich sind curiret worden; Im Gegentheil obgemeldte gefährliche und tödtliche symptomata vielmehr andern Umständen und accidentien zuzuschreiben, indem 1) Entleibter, da er so fort nach empfangener Wunde den Thäter in vollem Eifer angefallen, und sich mit ihm gebalget, hierdurch nicht allein die extravasationem sanguinis ex vasis vulneratis gar sehr augiret, sondern auch durch solch ein vehementes Drehen und Wenden des Leibes das vulnerirte omentum aus der Wunde heraus getrieben, und dann 2) die portio omenti extra abdomen propendens nicht positive & lege artis weder in abdomen reponiret, noch necessitate urgente abgeschnitten worden, (doch hat diese operation vorzunehmen der Medicus requisitus tum temporis billig Bedencken getragen, weilen er nur etwan sieben Stunden vor dem Tode, da sich wohl schon indicia mortis gezeiget, zum Verwundeten gekommen) und also dieses verwundete exterius propendens omentum nicht allein ab externo aere corrumpiret, sondern auch, weilen es in die Wunde fest eingeklemmet gelassen worden, grossen Schmertzen, vomitum, inflammationem, gangrænam, convulsiones und endlich tödtliche symptomata verursachen mögen. vid. Doct. Ludolff loc. cit. Als mögen wir aus diesen erheblichen Umständen diese Verwundung nicht per se, sondern nur per accidens lethal sprechen, welches wir denn hiermit pflichtmäßig referiren, und mit eigener Unterschrift attestiren wollen.

H. den 6. Jan. 1718.

G. H. K.
Guarnisons-Medicus.

J. A. B.
Regiments-Feldscher.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns einige Relationes und Attestata Medicorum & Chirurgorum betreffend die Verwundung und darauf in 26 Stunden erfolgten Tod eines Soldaten vom D. Regiment, Nahmens P. E. zugeschicket worden,

den, in welchem enthalten, daß derselbe eine Stich-Wunde Daumens breit in der lincken Seite des Unter-Leibes 2 Handbreit von dem Nabel nach dem Rücken zu herunterwärts etwa 2 Finger breit über dem osse ilei bekommen, unter welcher Wunde das omentum gantz schwartz eines Zolles lang hervor gehangen, auch die musculi subjacentes um die Wunde herum einer guten Hand breit braun und blau mit Blut unterlauffen, auch das omentum in extremitate durchschnitten, und dasselbe nebst den intestinis nicht in dem natürlichen Stand und couleur, sondern braunroth und mit Blut unterlauffen, ja gar gangræniret, nebst einem faulen und stinckenden Geruch, wie auch halben Nösel Blute um und zwischen den intestinis befunden worden, die Wunde auch durch das mesenterium ohne Verletzung der intestinorum bis an den ureterem sinistri lateris hinein gegangen, dabey denn mit gemeldet worden, daß læsus nach empfangener Wunde sich mit dem Thäter noch in ein Handgemenge begeben, bald aber darauf sich vomendi conatus gezeiget, cum alvi adstrictione & siti, worauf eine halbe Stunde vor dem Tod sich convulsiones eingefunden, und also der Tod innerhalb 26 Stunden erfolget, und nur zu wissen verlanget wird, ob diese læsion an und vor sich selbst und nothwendig einen lethalen effect nach sich ziehen müssen, und also vor absolut lethal zu halten: So haben wir die Sache mit ihren Umständen wohl und reiflich überleget und erwogen, melden also hierauf, daß die læsion keinesweges vor absolut lethal zu halten. Denn 1) sind keine partes, die mit dem Leben eine nothwendige connexion haben, lædiret, 2) sind auch keine grosse vasa in omento und mesenterio durchschnitten, deswegen auch über ein halb Nösel Blut in abdominis cavitate nicht gefunden worden, consequenter ex enormi extravasatione sanguinis der læsus nicht versterben können. Ob nun zwar bald nach Verwundung sich einige schwere Symptomata ereignet, als vomitus und conatus ad vomendum, auch daß der læsus nach der Verwundung weder stehen noch gehen können, so ist doch hieraus nichts weiter zu schliessen, als daß nur einige membranæ & partes nervosæ, die um diese Gegenden liegen, touchiret worden, welche læsion aber auch an sich keinesweges tödtlich, auch diese Zufälle nicht lethalia. Die eintzige aber und mehrere Ursach des innerhalb 26 Stunden erfolgten Todes ist diese, daß ein pars omenti durch die ziemliche apertur der Wunde heraus getreten, und ohne Zweifel durch die nach der Verwundung von dem læso mit dem Thäter gethane Handthierung und Bewegung und starcke Odemhaltung solches gar leichtlich exprimiret worden, welches, weil es nicht zeitig zurück geschoben und erkältet, in eine sphacelosam & putridam corruptionem gegangen, und gar schnell, wie aller Brand zu thun pfleget, nicht allein die herumliegende

Theile

Theile gar geschwinde, sondern auch das gantze Netz und intestina angegriffen und solche sphacelirt. Welches sowohl die schwärtzliche und braunrothe couleur, nebst dem faulen und stinckenden Geruch dieser Theile genugsam zeiget und darthut; wie denn bekannt, daß sowohl secundum annotationem Hippocratis Lib. VI. aph. 58. das Netz, so es ausser dem abdomine getrieben wird, gar leicht in Fäulniß gehet, sondern auch die Erfahrung weiset, daß in morbis chronicis bey den corporibus dissectis, die an der Wassersucht oder Schwindsucht gestorben, das Netz gantz faul und consumirt befunden wird, daß aber so leichte das in diesem parte stehende Blut in putredinem gehet, ist die Ursach, weilen das Netz keine fibras motrices oder musculares hat, die den Trieb und Fortgang des Geblüts befördern, wenn also tempestive diese Wunde recht wäre tractirt, das Netz hinein gebracht, damit das extravasirte Blut heraus lauffen können, auch äusserlich und innerlich medicamenta discutientia, antispasmodica wären ordiniret worden, so wäre kein Zweifel, daß læsus hätte bey dem Leben können erhalten werden. Uhrkundlich haben wir dieses rc.

Casus XXV.

Mariticidium per Veneficium cum arsenico albo.

Den 4. Martii lieffen Acta Inquisitionalia von S. der M. Vorstadt wider A. C. S. ein, welche ihren Ehe-Mann B. S. Leinenweber in der S. mit Gifft vergeben. Die depositio Medici ist folgende:
NB. Die Inquisitin hat dem Manne auf 2 mahl den ersten Tag vor 6 Pf. Aquafort gegeben, worauf sich der Mann gebrochen, den folgenden Tag wieder auf 2 mahl vor 9 Pf. Spiritum Vitrioli, jedesmahl in warmen Bier, das letzte mahl hat er sich nicht gebrochen, den dritten Tag gegen Abend einen Löffel voll Ratten-Pulver (dessen sie vor 6 Pf. gehohlt) in einem Rühr-Ey eingegeben, worauf er etliche 20 Vomitus gehabt, alsdenn hat die Inquisitin in der S. Apothecke bey dem Provisore Arsenicum vor ihren Mann weiter gehohlt, der ihr auch unterschiedene Medicamenta geschicket.

Depositio Medici.

Auf Requisition des K. P. Regierungs-Raths und Möllen-Vogts Hn. D. haben wir zu Ende unterschriebene Medicus und Chirurgus in Beyseyn oberwehnten Hn. Regierungs-Raths, Hn. Secretarii des Amts der Möllen-

Möllen-Vogtey, J. E. D. Hn. Gerichts-Schultzen B. des Amts-Registratoris N. und des Vorstehers in der S. S. seciret und inspiciret des Leinewebers J. S. cadaver, welcher einige Stunden vorher gestorben, nachdem er ein grosses Erbrechen gehabt, und über starckes Reissen in dem Gedärm geklaget: Wir haben ihn denn befunden, wie folget: Nach eröffnetem thorace & abdomine, waren dessen Lunge voll kleiner Bläßgen, in der lincken auch ein kleines Geschwür, das Hertz war voll geronnenes Geblüt, der Magen etwas aufgeblasen, das Intestinum ileon war schwärtzlich äusserlich anzusehen, die Leber war in einem natürlichen Stande, die Gallen-Blase war halb voll einer schwartzen zähen Galle: Nachdem nun der Ventriculus eröffnet ward, sahen wir in dem orificio sinistro zwey schwartze Flecken einer Bohnen groß: nachdem auch alle contenta des Ventriculi in einer Schüssel gelegt waren, fanden wir in dem orificio ventriculi dextro 5 schwartze Flecken von unterschiedener Grösse, und wie wir die intestina der Länge nach öffneten, war in dem duodeno ein gelber liquor, in dem jejuno ein etwas bräunlicher, und in dem ileo ein schwärtzlicher: Und weil gemuthmasset wird, das oberwehnter S. solle Gift bekommen haben, wurden die contenta ventriculi in der Schüssel und deren sediment, welche bestunden aus einer flüßigen Materie mit weissen, gelben und grünen Brocken vermenget, oben auf aber war sehr viel Baumöhl, welches ihme etwa zur Linderung der Schmertzen mag gegeben seyn, untersucht und befunden, daß solches gantz scharff wie Sand war, wie viel aber solches seyn möchte, konten wir nicht untersuchen, weil auch in den Gedärmen solches mit gegangen, und von diesem veneno arsenicali die schwartzen Flecke so wohl des ventriculi, als auch color niger ilei und dessen liquoris hergerühret, und consequenter gangrænam in denselben verursachet, und hat auch die Natur selbst von solchem Gift durch creberrimos vomitus & diarrhœam sich nicht befreyen können, sondern dieser Leinweber hat nothwendig dran sterben müssen. Welches wir mit unser eigenhändigen Unterschrift ꝛc.

M. den 10. Febr. 1719.

J. W. M.
D. und Land-Physicus
J. A. L.
Chirurgus.

NB. Nach der Aussage des Apothecker-Jungen C. J. nach fol. Art. 22. circa finem, soll der defunctus gesagt haben, wie ihm seine Frau in einem

nem Löffel ein weisses Pulver eingegeben, und habe dabey gemeldet, daß sie Kranichs Augen abgeschabet, und solches darunter gethan. Denn 7. Febr. bekam der Mann das Aquafort, den 8. Febr. den Spir. Vitrioli, den 9ten dito gegen Abend ward ihm das Ratten-Pulver eingegeben. Dieser ist den 10ten dito drauf gestorben, ist auch dito um 3 Uhr feciret worden. NB. Es kommen in Actis mancherley contradictoria vor, fol. 13. giebt Inquisitin vor, sie habe vor 3. Pf. Aquafort, und fol. 30. vor 6. Pf. desselben gehohlet. Die Aussage des Provisoris bezeuget, daß nach fol. 18. die Inquisitin an Scheidewasser und Spir. Vitrioli vor 2. Gr. gehohlet. Vieler andern Contradictionen zu geschweigen.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem der löbliche Schöppenstuhl allhier uns die Acta Inquisitionalia wider A. G. S. in puncto Veneficii, welches sie an ihrem Ehemanne verübet, zugesendet, und unser in experientia und principiis artis gegründetes Gutachten darüber verlanget, so haben wir insgesamt die Acta, so hierinnen ergangen, nebst dem Attestato Medico wegen der angestellten Section wohl durchsehen, überleget und erwogen, und befinden demnach, daß die Inquisitin ihren Mann zu vergeben, nicht nur den 7. Febr. zu 2 mahl vor 6 Pf. Scheidewasser, und auch wiederum zu zweyen mahlen von dem Spir. Vitrioli vor 9 Pf. den andern Tag aber hernach, als den 8ten Febr. einen kleinen halben Löffel voll von dem Arsenico albo oder Ratten-Pulver auf einmahl in einem zerrührten Ey ihren Manne eingegeben, darauf derselbe sich auch heftig erbrochen, und Reissen im Leibe gehabt, daß sie auch annoch des Abends in die Apothecke gegangen, und ein Medicamentum Carminativum von dem Apothecker-Gesellen empfangen. Als aber das Brechen die gantze Nacht angehalten, ist sie den 9ten früh wieder in die Apothecke gegangen, und endlich dem Provisori so viel hat zu verstehen gegeben, daß sie das Ratten-Pulver, welches sie von ihm gekauft, ihrem Manne eingegeben, darauf auch derselbe ihr zwey Pulver gegen das Gift, das Brechen zu stillen, verordnet, welches sich auch geleget, der Apothecker-Geselle auch selber bey sie gewesen, worauf hernachmahls, weil die Schmertzen und Reissen immer angehalten, von dem Provisor der Herr D. M. consuliret worden, welcher denn eine andere Medicin als Oleosa verordnet, welches aber zu spät, und er also den 10ten Febr. verstorben. Demnach melden wir hierauf, daß zwar das Scheidewasser und der Spir. Vitrioli angreiffende und corrodirende Mittel seyn, keinesweges aber der Tod bey solcher Quantität und auf solche Art da-

von

von erfolgen können, sondern es ist vielmehr das Arsenicum oder so genannte Ratten-Pulver daran Ursach, welches denn seine Würckung durch heftiges Brechen, Reissen, Unruhe, Angst im Leibe erweiset, und dergleichen inflammatoria sphacelosa vestigia im Magen und Gedärmen nach sich läst, und also kein Zweifel, daß dieses Gift zu dem schleunigen Tod Ursach gegeben. Alldieweil es aber mit denen venenis corrosivis und in specie mit dem Arsenico solche Beschaffenheit hat, daß, wenn es auch gleich in größrer Qvantität, wie hier geschehen, einer zu sich genommen, und dienliche Mittel, obgleich etliche Stunden darauf, gebraucht, als in grosser Menge Milch und Fettigkeit, welche die Schärffe lindern, die krämpfigte Zusammenziehung der Gedärme und Magens mindern, und die Vomitus, durch welche bisweilen das Gift gäntzlich und zeitig weggeworffen wird, vermehren, das Gift gar keinen tödtlichen effect erwecken kan, wie denn solches wir mit beständiger Erfahrung darthun können, und hiesigen Orts sich begeben, daß eine Tisch-Compagnie von 12. Studiosis von Adel in einer Suppe eine grosse Quantität Arsenici bekommen, welche doch allesamt durch GOttes Hülfe u. Gebrauch der Milch sind erhalten worden. Weiln denn nun der defunctus Abends das Ratten-Pulver bekommen, und den 10ten Febr. des Morgens erst verstorben, die Inquisitin aber den 9ten Febr. früh dem Apothecker-Gesellen geoffenbahret, daß ihr Mann das Ratten-Pulver bekommen, so halten wir allerdings davor, daß, wenn ihm gleich zur selbigen Zeit eine grosse Qvantität von Milch und fetten Sachen gegeben worden, der tödtliche effect nicht würde erfolget seyn, bevorab, da er noch von der Zeit an, als ihm der Apothecker-Geselle die Pulver gegeben, noch 30. Stunden gelebet, auch die Quantität des Arsenici nicht mag allzugroß gewesen seyn, indem sie die Helfte wieder gebracht und nur einen halben Löffel voll gegeben hat, und hat der Provisor sich hierinn vergangen, daß er die Sache nicht gleich alsofort an einen erfahrnen Medicum gelangen lassen, sondern allzuspät den Medicum zu Rath gezogen, auch daß er 2 Pulver, da ohne Zweiffel von theriaca cœlesti oder laudano opiato einige Gran werden mit darunter gewesen seyn, gereichet, worauf die Vomitus sich gestillet, vid. pag. 14. und also das Arsenicum, welches auch hernachmals sich in denen contentis ventriculi gezeigt, vielmehr darinn geblieben, welches doch durch Erbrechen hätte sollen herausgebracht werden, woraus denn zu schliessen, daß allen Umständen nach der Tod dieses Mannes von dem gegebenen Arsenico mehrentheils ex negligentia & imperitia, weils nicht zeitlich genug offenbahret worden, erfolget, der Apothecker Geselle aber sich in der gantze Sache nicht wie sich gehöret, dabey aufgeführet, sondern gröblich verstossen.

Casus XXVI.

Lethalis Diaphragmatis Vulneratio, cum gravi contusione conjuncta.

Auf die Nahmens des Herrn Regierungs-Raths und Stadt-Schultheiß L. W. beschehene requisition haben wir zu Ende Unterschriebene heute dato Nachmittags um 3. Uhr in Gegenwart der beyden Herrn Burgermeister und zweyer E. E. Raths-Glieder, Hn. B. und V. wie auch des Hn. Syndici der neuen Stadt H. den gestern Abends in einem Streit verwundeten und bald hernach gestorbene J. S. besichtiget, und befunden äusserlich an dem Schlaf rechter Seiten eine geringe Schärffung etwan eines Hellers groß, welche nur superficietenus gewesen, und nach Oeffnung der Haut nichts verletztes gezeiget. Der Leib war hinten a capite & collo durch den gantzen Rücken bis an die beyden Waaden blau, mit geronnenem Geblüt unterlauffen, wie es ordinarie bey Verstorbenen a caussa externa violenta pfleget observirt zu werden. An der rechten Seiten in der Gegend der Rippen war das Hembd ziemlich mit Blut befeuchtet anzusehen, und als man das Hembd, worinn der S. gestorben war, langen liesse, funde man in gedachter Gegend ein kleines Loch, und nur etliche wenige Tropffen Blut. An bemeldter rechten Seiten an der extremität der beyden untersten costarum spuriarum war eine Wunde eines kleinen queer Fingers breit, welche zwischen gedachten beyden Rippen hinein ginge, doch solchergestalt, daß das Sondir Instrument nicht tiefer hinein zu bringen, als zwey Finger breit, da man einer resistenz wahrnahm; nach eröffneter Brust und Unter-Leibe sahe man das diaphragma extraordinair in die Höhe getrieben, und den Unter-Leib sehr mit Winden angefüllet, der rechte Flügel der Lungen war an der Brust angewachsen, und in der rechten cavität der Brust war ohngefähr eines zwerchfingers hoch extravasirtes serosisches Geblüt zu sehen, welches auch drey mahl mit dem Schwamm sauber heraus gebracht, der lincke Lungen-Flügel war frey, oder nicht angewachsen, und war kein Tropfen extravasirt Geblüt in der lincken cavität der Brust zu observiren. Die beyden Lungen-Flügel aber waren an den meisten Orten mit kleinen schwartzen Flecken angelauffen. Die Wunde ist in das diaphragma hinein gedrungen, wo es an denen gedachten Rippen angewachsen war, das Sondir-Instrument war aber weder in cavitatem pectoris noch abdominis zu bringen, und war auch sonsten kein Ausgang der Wunden wahrzunehmen, daß diesemnach die Wunde in substantia diaphragmatis carnosa sich geendiget, wobey dieses wohl zu notiren, daß in substantia diaphragmatis carnosa kaum 3. Finger breit von der

der Wunde ein Placken ein viertel Gulden groß mit geronnenem Geblüt blau angelauffen gewesen, welches man aber nur in plano superiore, quod membrana pleura cingitur gesehen, daß das inferius planum nach dem Unter Leibe zu, welches mit dem peritonæo überkleidet, gantz schön und natürlich aussahe. Die unter dem diaphragmate liegende Leber war gantz gesund, und ohnverletzt, und war in cavitate abdominis gar kein extravasirtes Geblüt zu sehen, das Mesenterium aber wahr in seiner gantzen circumferenz und centro durch und durch gantz schwartz mit geronnenem Geblüt angefüllet und gleichsam überschwemmet, daß keine vasa darinnen zu sehen waren. Gleichfalls ist der rechte Nieren ausserlich wie ein Klumpen geronnen Geblüt anzusehen gewesen, so starck war die extravasatio sanguinis in der tunica renis exteriore oder adiposa, nach dessen Eröffnung der Nieren ohnverletzt und gesund befunden worden, wie auch der Miltz und lincke Nieren, wie nicht weniger die übrigen viscera und vasa pectoris und abdominis, der wir deswegen keine Meldung thun. H. den 5. Dec. 1718.

Weiln man gestern nach Abschneidung der Haar am Kopf die geringste læsion weder sehen noch fühlen können, so hat man die sectionem capitis unnöthig befunden, nachdem aber heute hat wollen gesagt werden, ob wäre der Verstorbene auf das Haupt geschlagen worden, so haben wir Nachmittag um 2. Uhr in Gegenwart Herrn Bürgemeisters von A. und Herrn Bürgemeisters L. so dann noch 2. Glieder des E. Raths, Hn. B. und Hn. V. benebst dem Hn. Syndico der neuen Stadt H. das Haupt nochmahlen äusserlich examiniret, und nichts verletztes, ausser der geringen Schärffung, davon oben gedacht, befunden, und nachdem die Haut und musculi capitis und colli separiret worden, so haben diese Theile so natürlich und gesund ausgesehen, als seyn kan, und ist das geringste vestigium einer contusion nicht zu sehen gewesen, so natürlich waren die fibræ dictarum partium in ihrer Ordnung, am Cranio war weder aus- noch inwendig die gerinste læsio zu sehen, vielweniger an der dura und pia matre, cerebro und cerebello, welches alles gantz natürlich, gesund und frisch aussahe. H. den 6. Dec. 1718.

Nachdem wir nun diesem Casum fleißig überleget, und unsere Meynung ratione lethalitatis berichten sollen, so können wir nicht anders urtheilen, als daß die Wunde der Seite, welche dem äuserlichen Ansehen nach durch einen Degen geschehn, die Ursach des plötzlichen Todes gewesen sey, da ohnerachtet die Wunde nicht tief in das diaphragma gedrungen, so hat dasselbe doch solchergestalt durch den Stoß können erschüttert werden, wodurch plötzlich spasmodische Bewegungen darinnen entstanden, das negotium respi-

respirationis subito gehemmet, die vena cava, welche das Blut derer partium inferiorum durch das diaphragma dem Hertzen zubringt, gepresset, die zur continuation des Lebens höchstnöthige circulatio sanguinis gehindert, folglich die stagnatio sanguinis verursachet, auch gar extravasiret, wo es am wenigsten der gewaltthätigen und schnellen Hemmung widerstehen können, wie es klahr zu sehen gewesen im zarten velo membranaceo mesenterii und in der membrana adiposa renis. Daß aber das diaphragma gelitten, ist daher klar, weil das Sondir-Instrument nicht in cavitatem pectoris oder abdominis, sondern durch den extremum marginem in substantiam carnosam diaphragmatis penetriret, und durch das vulnus und contusionem partium proximarum carnosarum diaphragmatis die stagnatio sanguinis in diaphragmate, folglich der blaue Placke ein virtel Gulden groß entstanden: weilen nun das diaphragmata zum Athemholen, anderer Nutzen zu geschweigen, ein unentbehrlich organon ist, dahero kan es nicht viel leiden, und seyn daher auch die vulnera substantiæ carnosæ wie in unserm casu, ordinarie lethalia, wie es auch observiret und indicirt der in Medic. forensi. celeb. Bohnius Lib. de renunc. vuln. p. 327. hisce verbis: Utriusque diaphragmatis substantiæ vulnera per se lethalia sunt, quia nerveæ semper & necessario, carneæ frequentius seu utplurimum talia observantur. Auch haben die Verständige und gewissenhaffte Medici des diaphragmatis Unterlauffung mit Blut pro summe funestis & lethalibus læsionibus gehalten, wie zu sehen bey dem Ammanno in praxi vulner. lethal. judic. 90. Es kömmt hier nicht auf die Grösse der Wunden an, indem mehrmahl observiret worden, daß eine kleine Wunde im diaphragmate lethal gewesen, wie hiervon Zachias in quæst. med. legal. p. 416. §. 24. also schreiben: Certum igitur sit, vulnera diaphragmatis, etiam non magna interimere, quia & jugem habet motum, propter quem & sanguinis suppressio & agglutinatio impeditur, & nullo negotio inflammationem concipit, & habet sensum exquisitum, ob quem dolores mirum in modum exacerbantur. Woher aber das serosische Geblüt in cavitatem pectoris gekommen, können wir nicht eigentlich determiniren, weilen nachdem die Brust mit dem Schwamme sauber gemacht worden, man das geringste vestigium nicht gesehen einer læsion, ausser gedachten blauen Placken, ein viertel Gulden groß, dessen Haut doch glat war, ist also wahrscheinlich, daß wie das junge Hertz in dem gesunden Leibe plötzlich durch Hemmung der circulation des Geblüts hat sterben müssen, einige kleine vascula sanguinea und lymphatica aufgeplatzt, und also diese humores ausgesondert, nachgehends aber wieder zusammmen gefallen, daß man die ostiola aperta nicht sehen können. Welches wir alles pflichtmäßig nach un-

serm

serm besten Wissen und Gewissen hiermit attestiren. So geschehen H. den 6ten Dec. 1718.

F. C. C.
Med. Doct. Hoch-Gräfl. H. Hof-Medicus Prof. und Stadt-Phys.
P. F. H.
geschworner Chirurgus.
J. D. F.
geschworner Chirurgus.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns von dem Herrn Amtmann, Schultheiß und Schöppen des peinlichen Hals-Gerichts zu H. ein Casus eines an dem Diaphragmate verwundeten und darauf verstorbenen Menschens, der J. S. in Actis genannt, nebst dem Attestato Medici wegen der Besichtigung zugesendet, und unser ratione lethalitatis vulneris gegründetes judicium verlanget worden, so haben wir diesen sonderbahren Casum insgesamt wohl und reiflich überleget und erwogen, und befinden demnach 1) was die læsion betrifft, daß äusserlich der Leib in capite & collo durch den gantzen Rücken bis an die Waden braun und blau mit Blut unterlauffen gewesen, 2) daß an der extremität der beyden untersten Rippen zwischen denselbigen eine Wunde mit einem stumpfen Degen in ipsam substantiam diaphragmatis carnosam, wo es an gedachten Rippen angewachsen, war hinein, aber nicht durchgedrungen, und 3. qver Finger breit von der Wunde eine Placke eines 4 guten gl. Stücks groß mit geronnen Geblüt angelauffen gewesen, 3) ist das diaphragma extraordinaire in die Höhe getrieben befunden worden, 4) das mesenterium gantz schwartz mit geronnenen Geblüte, dergleichen auch der rechte Niere in der tunica adiposa exteriori angefüllet gewesen, 5) ist diese action im Winter auf der Strasse des Abends geschehen, und der læsus halb todt da gefunden, und nachdem er in seines Vaters Haus getragen, bald verstorben. Was nun unser judicium über diesen casum und dessen lethalitatem betrifft, so hat 1) bishero die Erfahrung beständig erwiesen, daß die læsiones und vulnera des diaphragmatis summe periculosa & plerumque, obgleich nicht absolute, lethalia sind, Hipp. sect. 6. aph. 18. zehlet die vulnera septi transversi unter die lethalia, und Cornelius Celsus schreibt Lib. V. Cap. 26.

Vix

Vix ad ſanitatem perveniunt, quibus ſeptum transverſum vulneratum eſt: Warum aber die Wunden an dieſen parte ſo gefährlich und lethal ſind, iſt vornehmlich die Urſach, weil es ein ſehr ſenſibler muſculus iſt, der nicht allein einen eigenen motum dilatationis & conſtrictionis hat, und ein höchſt nothwendiges zu reſpiration dienendes organon iſt, und wegen der ſtarcken Nerven, welche ex pari quarto & ſexto cervicali, it. ex ramo intercoſtali dahin gehen, gar leicht in eine krampfhaftige Bewegung, dadurch die reſpiration gehemmet wird, kan gebracht werden, alſo daß auch propter conſenſum cum univerſo genere nervoſo tödtliche convulſiones darauf erfolgen. Fallopius de vulneribus confirmirt ſolches mit folgenden Worten: Si in parte nervoſa diaphragma vulneratur, ſemper ſuccedit mors, quia tunc ſemper ſuccedit convulſio fere totius corporis, delirium, inflammatio & non poſſunt opponi medicamenta. Die ſymptomata diaphragmatis læſi beſchreibt Celſus l. c. gar deutlich, wenn er ſchreibt; Si ſeptum transverſum percuſſum eſt, præcordia ſurſum retrahuntur, ſpina dolet, Spiritus rarus eſt, ſanguinis ſpumans fertur Was nun gegenwärtigen caſum betrifft, ſo iſt nicht ſo wohl alhier die Frage, ob die vulnera diaphragmatis præſertim in ſubſtantia carnoſa neceſſario & abſolute lethalia ſind, welches niemand leicht adſeriren wird, weil man exempla in contrarium hat, als bey dem Hollerio Commentar. in aphor. 8. Sect 6. Diemerbrock. Cap. de diaphragm. p. 236. Sennert. in Inſtit. lib. II. Part. I. Cap. 13. ſondern dieſes wird die Frage ſeyn, ob nicht die vulneratio cum Inſtrumento obtuſo & quadam contuſione facta, welche in ipſam ſubſtantiam diaphragmatis carneam 3. Finger breit von der Wunden hinein gegangen, die proxima cauſſa der heftigen ſpasmorum und des darauf erfolgten geſchwinden Todes ſey? Wenn wir denn bey dieſem caſu betrachten 1) daß die ſpasmi lethales gar bald auf die Verwundung gefolget, 2) daß dieſelben vehementiſſimi geweſen, welches aus der extraordinaria ſepti verſus ſuperiora tractione und aus dem extravaſato ſanguine ſub membranis meſenterii & ſub tunica externa renis dextri und angelauffenen Geblüte den gantzen Rücken herunter zu erſehen, 3) daß dieſe vulneratio in ipſam ſubſtantiam diaphragmatis etliche Finger breit gedrungen, welches noch ſchlimmer iſt, als wenn ſie gerade durch geſchehen wäre: 4) daß ſie cum contuſione & colliſione quadam diaphragmatis ſubſtantiæ, und zwar mit einem inſtrumento quodammodo obtuſo angebracht, dergleichen vulnerationes auch viel ſchlimmer und gefährlicher ſind, als wenn ſie mit einem ſcharffen inſtrumento durchſchnitten. Vid. Corn. Celſ. l. c. p. 303. 5) die contuſiones aber diaphragmatis in parte carnoſa an und vor ſich ſelbſt höchſt gefährlich und lethal, wie ſolches der ſel.

Herr

Herr Bohnius in seinem tractat de renunciat. vulnerum p. 24. & 319. mit einigen Exemplis erweiset, und uns dergleichen auch selbst bekannt sind. 6) Und gleichwie Hippocrates Coac. prænot. 381. die contusiones, quæ ventri accidunt. vor lethal hält, so sind die billig vor weit gefährlicher zu halten, welche an einem so sensiblen parte, welcher leicht ad spasmos kan gebracht werden; und so können wir nicht anders urtheilen, als daß diese læsio bey solchen Umständen an und vor sich selbst höchst gefährlich, und die tödtliche symptomata verursachet, dabey aber nicht zu läugnen, daß die Kälte, weil er auf der Gassen liegen geblieben, indem sie in die Wunde hinein gedrungen, zu grösserer vehementz solcher symptomatum viel contribuiret hat. Urkündlich 2c.

Casus XXVII.

Plægæ externo corpori illatæ absolute lethales.

Den 17. Aprilis 1719. sind bey unserer Facultät Acta Inquisitionalia von M. eingelauffen, wieder einige Müller von D. welche den 8. Febr. 1619. eine fremde Weibes-Person in dem Kruge daselbst sehr übel geschlagen und tractiret, und zwar Abends um 10. Uhr, da sie des folgenden Tages früh um 6. Uhr auf der Streu todt gefunden worden. fol. 2. 3. Die Thäter waren M. D. Krüger von S. A. K. H H. H. ein Mahlmüller von D. und V. S ein Oehlmüller von D. der sie am schlimmsten tractiret, absonderlich haben K. und S. das Weibs-Mensch bey den Beinen aufgehängt fol. 4. und hernach erbärmlich gepeitscht, und haben sie so lange hängen lassen, bis sie der Mann von S. wieder los gemacht. M. und J. P. K. der Schneider in M. und sein Sohn hätten auch schlagen helffen. fol. 10.

Nachdem den 10 Febr. die Inspectio Medica geschehen, so befand man, daß äusserlich der gantze Leib, von Haupt bis auf die Beine jämmerlich geschlagen, Mund und Nase entzwey, das Haupt voller Beulen, die Schultern bis an das Genicke aufgeschwollen und mit Blut unterlauffen, die Brust beschädiget, die Arme von oben bis unten braun und voller Striemen, der Rücken gleichfalls, die Hände gantz zu nichts geschlagen, daß auch verschiedene Streiche bis ad interstitium ani & vulvæ kommen. Innerlich war das Cranium, pia & dura mater & cerebrum unverletzt, blos die musculi occipitis & temporales waren mit Blut unterlauffen auf dem Rücken 2c. NB. Das Weibs-Mensch ist mit Stöcken und Carbatschen geschlagen worden.

Depositio Medici.

Auf ordentliche Requisition eines Hochgräfl. Amtes allhier haben wir Endes Unterschriebene am 10. Febr. a. c. die in der N. Schencke mit Stöcken und Peitschen, wie auch durch Aufhängung bey den Beinen in wenig Stunden von etlichen Bauern getödtete Weibs Person von ohngefähr 30. Jahren auf dem hiesigen N. Kirchhoff besichtiget, und von derselben nachfolgende renunciation pflichtmäßig abzustatten, und zwar was vors erste die äusserliche læsiones betrifft, sind nachgesetzte zu Gesicht kommen, 1) mitten an der Stirne eine Hand breit von der Nase von oben herunter ein Peitschenhieb eines Gliedes am Finger lang, und einen kleinen qveer Finger breit. 2) Auf der lincken Seite eine Hand breit über dem Ohr eine contusion eines Gliedes lang und eben so breit, 3) auf der rechten Seiten eine Hand breit über dem Ohr eine contusion anderthalb Glied lang und eben so breit. 4) Bey dem äusserlichen Winckel des rechten Augens eine contusion eines Gliedes lang und eben so breit, so aber dem ossi temporum und der orbitæ oculi keinen Schaden gethan: Von ietzt bemeldten contusionibus nun sind zwar 5) die integumenta capitis hin und wieder und in specie die musculi temporales mit Blut unterlauffen gewesen, die Hirnschale ist aber dennoch im geringsten nicht verletzt befunden worden, ohnerachtet solche nach gehöriger Absonderung des pericrani so wohl von aussen, als auch nach geschehener Absägung und Aufhebung von innen genau besehen worden. 6) Sind die beyden Schulter-Blätter, der gantze Rücken zusamt den natibus dermassen durchpeitscht und zerschlagen gewesen, daß sie von aussen über und über gantz schwartz-braun ausgesehen, und ist die contusion durchgängig 2. qveer Finger tief gegangen, auch alles starck mit Blut unterlauffen gewesen, wiewohl die spina vertebralis selbst ohne Verletzung befunden worden. 7) Beyde Arme sind in tota parte externa von der Schulter an bis auf die Hände gantz schwartzbraun geschlagen, und bis ad membranam musculorum communem contundiret und mit Blut unterlauffen gewesen. 8) Die Beine, und zwar das rechte ist in tota parte externa & posteriori femoris, das lincke aber nur in parte externa femoris bis an die Knie gantz schwartzbraun geschlagen gewesen, dergleichen Ansehen auch vornehmlich das crus dextrum in parte externa von dem Knie an, bis auf den Fuß, das crus sinistrum aber nur mitten in latere exteriori hatte, und ist die contusion durchgängig bis ad membranam musculorum communem gegangen, und alles mit Blut unterlauffen gewesen. 9) Die labia vulvæ erschienen ausserordentlich erweitert, und war zu Anfang derselben oben eine kleine contusion einer

Hasel-

Haselnuß groß zu sehen, sonst aber hat in vagina selbst ausser der Erweiterung nichts sonderlichs bemerckt werden können. Endlich war 10) auf dem abdomine zur lincken Seiten 3. queer Finger neben dem Nabel eine contusion einer welschen Nuß groß zu finden, die aber nicht weiter als durch die Haut gegangen, sonst aber ist forne weder in dem abdomine noch auf der Brust einige sonderliche læsion zu sehen gewesen. Was nun vors andere die partes internas anbelanget, so haben wir, um ein punctum lethalitatis zu finden, den Kopf, Brust und Unter-Leib eröffnet, und alles genau untersuchet, da denn 1) was den Kopf betrifft, nach abgenommener Hirnschaale, weder über noch zwischen den meningibus einige extravasatio sanguinis, auch in cerebro, ejusque sinibus, ventriculis, corporibus striatis, thalamis nervorum opticorum &c. cerebello, medulla oblongata, und endlich auch spinali nichts tödtliches zu finden gewesen. Gleicher gestalt ist 2) in dem eröffneten Unter-Leibe in dessen cavität, weder eine extravasatio sanguinis noch auch in allen und ieden visceribus so wenig äusserlich als innerlich etwas ausserordentliches zu finden gewesen, ausser, daß die Leber etwas zu blaß und vom Blut erschöpft zu seyn schiene, wie denn auch so wohl in der vena portæ als in der arteria magna & vena cava im Unter-Leib nicht sonderlich viel Blut anzutreffen gewesen. Hierauf ist 3) die Brust eröffnet, da denn die arteria magna & vena cava mit mehrern Blut angefüllet bemercket worden, und nach Eröffnung des pericardii a) das Hertz von natürlicher couleur befunden, auch in dessen ventriculis & auriculis nichts ausserordentliches befunden worden, ausser daß in den sulcis und zwischen den columnis nerveis hin und wieder ein wenig fibroeses geronnenes Geblüt gelegen. Dahingen ist b) die Lunge nicht nur äusserlich gantz schwartzblau anzusehen, sondern auch per totam substantiam mit geronnenen Geblüt gantz ausserordentlich angefüllet gewesen, dergleichen sich denn auch in parietibus internis arteriæ & venæ pulmonalis bey dem Eingange in die Lunge gezeiget, an dem principio bronchiorum, trunco asperæ arteriæ & cartilaginibus laryngis aber ist nichts ausserordentliches zu bemercken gewesen; endlich ist zwar in cavitate thoracis kein sanguis extravasatus zu Gesichte kommen, allein c) hinten nahe an den vertebris zur rechten Seite auf der siebenden Rippe von oben herab zu zählen, als zwischen der pleura und den musculis intercostalibus internis (die zu beyden Seiten ietztgedachter Rippen liegen) ein sanguis congelatus in der circumferentz 3 queer Finger breit und lang befunden worden, welches aber mit der äusserlichen contusion des Rückens nicht communicirte. Ob nun wohl dem ersten Ansehen nach scheinen

möchte, daß da nur äusserliche Theile des Leibes und keine innerliche viscera sonderlich, ausser die Lunge, lædiret befunden worden, vielleicht wenn bey zeit gehörige remedia pharmaceutica & chirurgica gebraucht worden wären, annoch einige Hülffe hätte geschaffet werden können: Dennoch aber und dieweil 1) die äussern Theile mehr als über den halben Leib obbeschriebener massen enormiter verletzet, so daß der äusserlichen couleur und der befindlichen contusion nach dieselben allbereit von einer gangræna eingenommen zu seyn scheinen, und dahero wenn auch einige Cur so fort geschehen wäre, wohl schwerlich der darauf zu besorgende kalte Brand zu verhüten gewesen seyn würde; in Erwegung die bis auf membranam musculorum communem verletzte integumenta corporis ob contusionem enormem & impeditum humorum affluxum in ihrer gehörigen natürlichen Wärme nicht wohl zu erhalten gewesen seyn würden: Ja wenn auch gleich eine an sich gute und gehörige Eiterung oder suppuratio partium contusarum (denn eine Zertheilung wäre hier nicht einmahl zu hoffen gewesen) erfolget wäre, so hätte doch solche, da fast mehr als der halbe Leib quoad integumenta communia suppuriren müssen, nicht ohne sonderliche Gefahr abgehen können, bevoraus, da zugleich 2) das sub pleura befindliche geronnene Geblüt, entweder in pleuritidem oder zu einem innerlichen Brust-Geschwär ausschlagen, und anbey 3) wenn es ohne Verlust des Lebens möglich wäre, die gantze Lunge ob sanguinem ubique stagnantem suppuriren müssen, solchergestalt 4) nicht abzusehen, wie bey dergleichen vereinigten Zufällen, die nicht ex accidenti, sondern ex ipsius læsionis natura hätten erfolgen müssen, einige Erhaltung des Lebens zu hoffen gewesen wäre: So dann aber 5) die hierinnen noch vermeintlich zu hoffen gewesene Hülffe von den percussoribus selbst nicht nur gäntzlich versäumet, sondern auch noch dazu die gemarterte Weibs-Person bey den Beinen aufgehangen worden, und denn daß 6) Circulus sanguinis & respiratio tamquam fundamenta vitæ primaria nothwendig unterbrochen werden müssen, indem das Blut wider seine natürliche Gewohnheit in der arteria magna aufsteigen, und hingegen durch die venam cavam descendentem nach der rechten Hertz-Kammer häufiger zufliessen, aus dieser aber nirgend anders als per arteriam pulmonalem mit Gewalt zur Lunge getrieben werden, und daselbst, weil es per venam pulmonalem nicht so geschwind nach der lincken Hertz-Kammer wieder zurück fliessen, noch von derselben geschwind aufgenommen werden können, daß es per arteriam pulmonalem sich angehäuffet, stagniren müssen, bevorab da solches wegen der zugleich verhinderten respiration mit gnugsamer Luft

in

in der Lunge nicht ventiliret und in seiner Flüßigkeit erhalten werden können: Wozu dann kommt, daß, da das diaphragma, tamquam organon respirationis primarium ab incumbente pondere viscerum infimi ventris in seiner Bewegung gehemmet worden, die respiratio um so viel desto mehr unterbrochen werden müssen, und weil dieses nicht nur a priori ex anatomiæ fundamentis seiner Richtigkeit hat, sondern auch a posteriori 7) durch würcklichen effectum davon sich obbeschriebener massen per stagnationem sanguinis totalem in der Lunge, als einem Theil, der zum Leben absolute nöthig ist, gezeiget, und denn endlich 8) der Tod plötzlich erfolget: So erscheinet meines Erachtens allenthalben so viel, daß rebus sic stantibus gegenwärtiger casus pro absolute lethali zu halten, welches aber jedonnoch einer hochlöblichen Medicinischen Facultät zur mehrern Uberlegung und gründlichen Beurtheilung überlassen wird. Signatum W. den 14. Febr. 1719.

(L. S.) L. G. H.
Hoff- und Land-Medicus juratus.

(L. S.) E. A. H.
Hoff-Stadt- und Land-Chirurgus.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns der Wohllöbl. Schöppen-Stuhl alhier die acta inquisitionalia, wider einige Manns-Personnen, die im Kruge zu M. eine fremde Weibs-Person so übel zugerichtet, daß sie darüber verstorben, zugeschicket, und unser gegründetes judicium de lethalitate hujus læsionis darüber verlanget, so haben wir die Acta und in specie das Attestatum und Inspectionis-Bericht des Hn. Medici fleißig durchlesen, überleget und erwogen, und befinden demnach, daß man mit dieser Weibs-Person grausam und unmenschlich verfahren, indem dieselbe nicht allein über den gantzen Leib mit Prügeln, Peitschen und Carbatschen heftig geschlagen, auch mit Knien auf dieselbe getreten und gestossen fol. 39. 46. 47. 102. sondern noch dazu bey den Füssen eine Viertel-Stunde aufgehänget und unter solchem jämmerlichen Zustand aufs neue

grausam gepeitschet worden, und bey der Besichtigung nicht allein am Haupt viele contusiones, und die musculi temporales mit Blut unterlauffen gewesen, sondern auch die beyde Schulter-Blätter, gantze Rücken, nates, beyde Arme und Beine über und über gantz schwartzbraun ausgesehen und alles starck mit Blut unterlaufen gewesen, also, daß die Contusion 3. queer Finger tief gegangen, bey Eröffnung aber die Lunge gantz schwartz-blau ausgesehen, und alles starck mit Blut unterlauffen gewesen, also, daß die contusion per totam substantiam mit geronnenem Geblüt angefüllet gewesen, in dem trunco aber arteriæ magnæ descendente wenig Blut gefunden worden: ob nun zwar interne die andern viscera salva gewesen, auch weder im Haupt noch thoracis & abdominis cavitate ein sanguis extravasatus oder sphacelation befunden worden, so hat doch dessen ohngeachtet so wohl die heftige contusion der partium externarum mit den empfindlichsten Schmertzen verknüpffet, als auch die ingens stagnatio sanguinis in pulmonibus eorumque vasis eine absolutam & necessariam lethalitatem zuwege bringen können, denn durch diese grosse contusion und percussion sind die vasa sanguinea in integumentis corporis verletzet und zerquetschet, daß das Blut alda hat müssen stille stehen und dessen regressus ad interiora vasa & ipsum cor verhindert worden. Wie denn auch deßhalb viel geronnens Blut in den äusserlichen Theilen, inwendig aber in den Adern des Unterleibes wenig gefunden worden, 2) so hat der heftige durch so violentes Schlagen in so einem sensiblen Theil, als die Haut ist, producirte Schmertz, heftige spasmos und convulsiones in interioribus partibus zuwege gebracht, wie denn gnugsame exempla verhanden, daß auch von heftigen Ruthen-Streichen die Leute in Ohnmacht auch wohl in convulsiones gefallen und gestorben, wozu denn 3) der grosse Schrecken und Gemüths-Alteration bey solchem abscheulichen Verfahren zu dergleichen motibus lethalibus partium vieles mit contribuiret hat, 4) auch durch das Aufhängen der ordentliche Umlauff des Geblüts aus einer Hertz-Cammer durch die Lunge und auch wiederum aus dem Kopf zum Hertzen zu nicht wenig gehemmet und verhindert worden, auch die freye Respiration durch grosse Pressung des diaphragmatis unterbrochen worden. Bey allen diesen concurrirenden Umständen nun hat nichts anders als ein geschwinder Tod erfolgen können, und wenn gleich auch solcher extraordinario robore naturæ und durch adhibirung einiger stärckenden und dienlichen Medicamenten nicht gleich erfolget wäre, so kan man doch nicht absehen, wie diese Weibes-Person propter summum periculum spacelationis, die nicht so gleich in so viel Theilen des Leibes hätte können verhütet werden, bey dem Leben hätte erhalten werden können. Urkündl.

Ca-

Casus XXVIII.

Veneficium cum Cadmia fossili in viro 93. annorum commissum absolute lethale.

Renunciation Medica.

Als wir Endes benante auf geschehene Hochgeneigte requisition des Erb- und Gerichts-Herrn zu G. Ihro Hochwürden und Hochwohlgeb. Hn. A. H. von T. Probstens und Dohmherrns, wie auch K. P. Regierungs-Raths zu M. den 11. Martii a. c. daselbst dienstgehorsam erschienen: hat sich bey verlangter und gebührlicher vorgenommener Secirung und Besichtigung H. E. K. an welchem seines Sohnes Tochter M. K. veneficium und particidium begangen haben soll, in presence tit. Hn. A. D. wohlverordneten directoris und Bürgemeisters zu R. als Hochadelicher Gerichts-Justitiarii daselbst, auch anwesenden Gerichts-Schultzen und Schöppen folgendes befunden:

1) Hat man am Kopf, Arm und Händen, und am gantzen Oberleibe nichts observirt, woran irgend eine repentina læsio geschehen wäre. Auch, als man facta sectione zur innerlichen Inspection schritte waren Hertze, Lungen und Leber und andere viscera & intestina in situ & statu naturali gewesen, nur daß die Lunge a parte dextra an den Rücken angewachsen war, und in vielem Wasser lag;

Was aber 2) den Unterleib betrifft allwo der Magen und Gedärme liegen, war derselbe quoad externa blau anzusehen, wie auch als röthlich mit Blut unterlauffen. Die musculi abdominis waren auch noch ziemlich gut anzusehen;

Allein, was 3) den Magen selbst betrifft, war derselbe äusserlich, insonderheit an der lincken Seite, parte dimidia gantz röthlicht angelauffen: an der rechten Seite aber war er natürlicher Gestalt. Bey Eröffnung des Magens selbst war prima materia excrementorum gantz gallicht, grün und gelb, auch das orificium stomachi überall röthlich, wie mit Blut unterlauffen, mit untermengten blauen Flecken, dergleichen signa auch die Gedärme an der lincken Seite hatten, ob wohl dieselbe auf der rechten Seite usque ad intestinum rectum solche nicht hatten, und ist glaubwürdig, daß, weil nun nach Aussage M. K. welche ihrem secirten Groß-Vater eine ziemliche dosin de Cobalto, germanice Fliegen Gift in die Suppe geschüttet, wovon er gegessen, daß diese corrosivische inflammatio, sphacelatio & corruptio stomachi & ventriculi, auch stagnatio sanguinis und intumescentia scroti davon verursachet worden. Ohnedem, da auch die übrigen symptomata & phœnomena sumpti vel propi-

pinati veneni, als intensus vomitus, anxietates præcordiorum cum sudore frigido, intolerabiles dolores & cruciatus abdominis sich bey demselben gefunden haben. Dieses ist es, was ich von dieser section vera fide & illæsa conscientia mit eigener Hand und bedrucktem Petschafft attestiren sollen.

N. den 13. Martii 1719.

T. S. Med. D. und Physicus daselbst.

G. Q. Chirurgus.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem von dem Löbl. Königl. Pr. Schöppen-Stuhl die acta inquisitionalia gegen M. K. in puncto commissi veneficii an ihrem Groß-Vater H. E. K. uns zugesendet und unser in arte Medica gegründetes judicium ratione commissi veneficii verlanget worden, so haben wir die Acta nebst des Hn. Medici Bericht von der Section wohl durchlesen und dabey alle befindliche Umstände wohl erwogen, und berichten darauf, daß der so genannte Fliegen-Stein, oder Fliegen-Pulver, welches die Inquisitin ihrem Groß-Vater in der Suppe bey gebracht, nichts anders sey, als die Cadmia fossilis & metallica und das von den Bergleuten so genannte Cobaltum. Alldieweil denn nun dieses minerale die wahre minera des Arsenici ist, welches durch sublimation, wenn aus dieser minera die blau Farbe gemacht wird, durch Heftigkeit des Feuers herausgetrieben und hernach zusammen geschmoltzen wird, und aber bekannt ist, daß das arsenicum eines von den größten Giften, so ist leicht zu schliessen, daß die minera, woraus es gemacht wird, ob sie gleich nicht so giftig, wie das Arsenium, dessen allen aber ungeachtet gleichfalls wegen seiner giftigen Natur die Art hat, daß man einen Menschen oder Vieh damit umbringen kan, daheroses auch von dem Matthesio in Sarepta p. 430. Pferde-Gift genennet wird, und berichtet derselbe, daß von des Cobalts Rauch und Staub viele Bergleute sterben, und die Wasser vom Cobalt denen Bergleuten die Hände und Füsse anfressen, ja es tödtet nicht allein die Fliegen, sondern auch die Ratten und Mäuse, und ob man zwar wenige Exempel hat, daß Menschen damit umgebracht sind, so kan doch solches allerdings geschehen, und zwar vornemlich bey einem Menschen, der alt und schwach ist, und nicht viel Kräfte mehr hat, dem Gift zu wiederstehen, oder durch Brechen wieder heraus zu treiben, dahero kein Wunder, daß dieser Mann von 93. Jahren davon verstorben. Daß aber von diesem eingenom-

me-

menen Cobalts-Pulver der Tod hergerühret, ist nicht allein dahero zu schliessen, weil ihm gleich darauf Angst und Ubel geworden, Brechen, Reissen im Leibe und Stuhlgang bekommen, sondern auch in 20. Stunden gestorben. Uberdem auch bey Eröffnung des Magens derselbe gantz röthlich und mit Blute unterlauffen gewesen, auch darinnen viele blaue Flecken befunden, desgleichen auch an der lincken Seiten der Gedärme observiret worden; welches unfehlbare signa und effectus einer venenosæ materiæ sind. Ob nun zwar der geschwinde Tod von diesem eingenommenen Pulver herrühret, und seinen Ursprung hat, so ist doch kein Zweifel, daß dieser Mann, ob er gleich alt, wenn zeitlich dienliche Mittel gebraucht worden, und er Milch mit Oel einnehmen wollen, hätte können salviret werden, gleichwie des defuncti Tochter, welche gleichfalls von der Suppe gegessen, dadurch ihr Leben behalten. Denn so der Tod kan verhindert werden, wenn man Arsenicum eingenommen, welches wohl ein 3 mal so starcker Gift ist, so genugsame Quantität Milch und Oel zeitig gebraucht wird, so ist auch solches von dem Cobalto zu asseriren.

Casus XXIX.

Extractum Actorum Inquisitionalium in caussa puerperii & præsumti, sed dubii infanticidii.

S. E. T. ann. 23. viri honesti filia, de vita bene anteacta nota, die sich von einem immediate in E. anwohnenden jungen Doctore Sempronio ohne der Eltern Vorwissen verführen lassen, in genaue Bekantschaft mit selbigem zu gerathen, die nach einer eintzigen und nach des Sempronii Vorgeben noch nicht vollkommenen fleischlichen Vermischung, welche circa finem Januarii 1719. geschehen, geschwängert worden, ohne daß sie geglaubet schwanger zu seyn, weil ihre menses öfters obstruirt gewesen, die aber den 9. Oct. 1719. zwischen 3. und 4. Uhr Nachmittags ein Kind gebohren ohne iemandes Beyhülffe, da doch neben ihr an, in einem andern Bette 2 honette Jungfern gelegen, die damals gewachet, da die puerpera nach abgelößter Nabelschnur gleich observirt, daß in dem gebohrnen Knäblein kein Leben gewesen, sondern todt war, dahero sie es neben sich gelegt und zugedeckt, bald aber aus Furcht einiger dazu gekommenen Personen das todte Kind aus dem Feder-Bette in der Stille hinter das höltzerne Bette hinüber gelegt, da aber ihre Mama keine halbe Viertelstunde darauf wieder mit der Kinder-Muhme zu ihr kommen, ha-

haben sie das todte Kind gefunden, welches noch etwas warm, iedoch unverletzt gewesen, die dem Kinde so gleich in Mund geblasen, aber das Kind war todt: da das Kind so gelassen, ohne daß es abgewaschen worden, darauf das Kind in eine etwas kleine Schachtel gezwungen, und das Köpfen mit dem Kinn fest auf die Brust gedrücket worden: Hierüber ist die Facultas Medica Lipsiensis befragt worden, ob das Kind lebendig oder todt zur Welt kommen, dieselbe hat einige probabilität anführen wollen, daß das Kind lebendig zur Welt gebohren, weil 1) die Frucht vollkommen, 2) nicht die geringste putredo daran zu sehen gewesen, da doch das Kind 6. Tage gelegen, ehe es seciret worden, 3) die Nabelschnur, so die rechte Länge gehabt, sine putredine und ohne Geblüt abgerissen und unverbunden befunden, 4) bey Eröffnung des Genicks inter 5. & 6. vertebram cervicis ein Strohalm breiter hiatus anzutreffen, 5) a cervice ad calcem, ja so gar bis die Nägel beyder Hände alles braun und blau, 6) die lobi pulmonum waren von der couleur und substanz, welche sonst bey gesunden aber casu verstorbenen Kindern anzutreffen, 7) daß die pulmones oben aufgeschwommen, ob sie gleich ins Wasser gedrücket worden, 8) daß schwerlich zu begreiffen, wie T. eine solche starcke Frucht ohne Beyhülffe gebähren können, wenn sie todt gewesen, 9) hätte der dabey gelegenen Jungfer B. bedüncket, als hörte sie ein qväcksend Kind; darwider sind aber folgende momenta ex actis beygebracht: 1) Daß T. iederzeit bonæ famæ, dahero sie in hoc casu unerfahren und simpel gewesen. 2) Daß T. sich keiner Geburt versehen, auch keinen Vorsatz gehabt, der Frucht-Schaden zu thun, da sie so oft neben den andern Jungfern gelegen und geschlafen. 3) Würden die dabey gelegenen Jungfern auch ein vernehmlich Geschrey gehört haben, wenn der partus lebendig gewesen wäre, 4) daß man an dem fœtu gar kein Blut, ob er gleich nicht gewaschen worden, ersehen, 5) habe T. 7. oder 8. Tage zuvor einen gefährlichen Fall auf einer steinern Treppe gethan, 6) ist nichts violentes daran verspüret worden.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns einige acta inquisitionalia in caussa puerperii & inde præsumti infanticidii S. C. T. nebst dem Attestato und Relation von der Besichtigung derer Hn. Medicorum und Chirurgi zugesendet worden, so haben wir daraus ersehn, daß die T. ein ledig Frauenzimmer von 23. Jahren, die iederzeit bonæ famæ gewesen, durch Schwängerung eines Söhnleins genesen, welches ihrem Vorgeben nach todt zur Welt gekommen, bey welchem auch

auch besage Hn. Medicorum relation keine äusserliche signa violentiæ gefunden worden, ausser, daß die Nabelschnur abgerissen und nicht verbunden gewesen, und dann ferner bey Oefnung des Genicks ein kleiner hiatus Strohhalms breit zwischen der 5. und 6. vertebra colli, citra tamen annotationem extra vasati vel coagulati sanguinis observiret werden, über das wird dabey gemeldet, daß nach Eröffnung der Brust die pulmones ihre gewöhnliche Farbe und Substantz gehabt, und in dem Wasser oben geschwommen, das Kind auch in allen vollkommen, und nicht die geringste putredo am gantzen Leibe zu finden gewesen. Ferner haben wir aus den Actis ersehen, daß puerpera nicht nur 5. Wochen, sondern auch noch 8. Tage vor der Geburt einen schweren Fall gethan, auch darauf alsofort ihrer Aussage nach fol. 3. besondere Schmertzen im Schooß und lincken Seite und die Empfindung eines ponderis als eines Klotzes, nebst verhinderter excretione urinæ, und keine Regung der Frucht im Leibe empfunden, und als sie des Kindes genesen, sey sie im Bette gelegen, allda das Wasser von ihr geschossen, und dabey keine hülfliche Hand geleistet worden, und hat sie das Kind, welches ihrem Vorgeben nach todt gewesen, hernachmals genommen, und neben sich ausser dem Bette gelegt, im Bette aber die Nachgeburt und das Geblüt befunden worden, die Frau Mutter aber, weil das Kind noch warm, demselben Othem eingeblasen, im übrigen aber am selben nichts von Blut gesehen worden, nachdem aber solches nicht mehr lebendig befunden worden, so hat sie solches in eine kleine unproportionirte Schachtel gelegt und zusammen gedrückt. Weilen nun über diesen Casum in nachgesetzten Fragen, nemlich:

1) Ob bey so bewandten Umständen zu schliessen, daß das Kind *quæstionis* durch angethanene äusserliche Gewalt zum Tod gebracht sey?

2) Ob nicht vielmehr davor zu halten, daß solches todt zur Welt gebohren, oder vielleicht *in ipso partu* ohne äusserliche Gewalt gestorben?

3) Ob die vorgenommene *sectio* und *inspectio cadaveris* hinlänglich gewesen sey?

unser in Medicina gegründetes Gutachten verlanget worden, so haben wir die Sache, und die sich dabey befindliche difficile und zum Theil zweifelhafte Umstände, auch derer Hn. Medicorum Relation wohl und fleißig überleget und erwogen, und geben demnach, was die erste Frage betrift, zur Antwort, daß wir nicht gewiß und apodictice behaupten können, ob das Kind durch äusserlich angethanen violentz zum Tode kommen sey.

 Denn

Denn vors erste kan nicht vor gewiß und unfehlbar dargethan werden, daß das Kind lebendig zur Welt gebohren; ob nun zwar insgemein davor gehalten wird, daß die Lunge eines lebendig gebohrnen Kindes ob inspiratum aërem auf dem Wasser schwimme, bey den aber in Mutterleibe verstorbenen untergehe; so ist doch diese regul in totum nicht universal, sondern hat viele exceptiones und Abfälle, denn die Experientz zeiget, daß auch bey notorisch lebendig gebohrnen Kindern die Lunge ins Wasser gesuncken, hingegen auch bey fœtibus, die nach dem Tode aus dem Leibe geschnitten, die Lunge geschwommen *vid. A. N. C. Dec. 3. A. 1. & 2. obs. 104. & Diemerbrock. Lib. 2. anatom. cap. 13. p. 307.* und dabey einer natürlichen couleur und von textur gantz spongiös gewesen: Bey gegenwärtigem casu kommt dieses in consideration, daß die Fr. Mutter dem Kinde, da es noch warm, Othem eingeblassen, und könte also gar leicht seyn, wenn solches mit einiger Forçe geschehen, daß die Luft dadurch zur Lungen kommen; 2) so wird zwar billig ad caussas externæ violentæ mortis mit gerechnet, wenn einem annoch lebenden Kinde die Nabelschnur von den secundinis mit Gewalt abgerissen und nicht verbunden wird, da denn durch die vasa umbilicalia nach und nach das Geblüt aus dem Leibe heraus gehet, und getrieben wird, und also ex defectu sanguinis, qui ad vitam conservandam maxime necessarius, das Kind sterben muß: allein bey unserm Casu ist erst ungewiß, ob das Kind gelebet, zum andern sind keine gewisse Indicia vorhanden, daß das Kind verblutet, drittens hätte auch bey so kurtzer Zeit, als sie gebohren, und die Fr. Mutter darzu kommen, die lethalis hæmorrhagia nicht wohl geschehen können: viertens ist in der Relation der Hn. Medicorum, die die Section verrichtet, nicht der geringste Enthalt, ob die grossen vasa vom Blut leer gewesen, welches doch hätte seyn müssen, wenn das Kind ex nimia profusione sanguinis verblichen. Fünftens könte man auch unter die signa externæ violentiæ bey gegenwärtigem Casu mit rechnen dieses Phœnomenon, daß ein hiatus zwischen der 5. und 6. vertebra colli eines Strohhalms breit gewesen, und es also das Ansehen hätte, als wenn eine luxatio oder fractura vertebrarum colli entstanden: Allein, weil das Kind nach dem Tod in eine Schachtel, die der Länge nach gar nicht proportionirt gewesen mit der Länge des Kindes, von der Frau Mutter eingepreßt worden, so, daß des Kindes Haupt gantz bis auf die Brust herunter gezogen, so kan man nicht schliessen, ob solche læsio a puerpera, und da das Kind noch gelebet, oder post mortem von der Frau Mutter geschehen, zudeme auch dieses kömmt, daß keine sanguinis extravasatio oder suggillatio an dem loco affecto zu spüren gewesen, welches doch, wenn das Kind beym Leben gewesen, hätte ge-

geschehen müssen. Was nun die andere Frage anbelanget, so können wir davor nicht halten, daß das Kind im Mutterleibe verstorben, weil nicht die geringste putredo, welche doch nach dem Tod erfolget, äusserlich oder innerlich zu sehen gewesen. Zum andern, wenn ein Kind im Mutterleibe stirbet, so bekommt die Mutter den Schauer, und kömmt dabey von Kräften, von welchen doch in Actis nichts zu finden; Drittens, so hätte sie das in Mutterleibe verstorbene Kind nicht so glücklich und geschwind gebähren können, sondern wir halten vielmehr davor und ist sehr probabel, daß sonderlich nach dem letzten Fall dem Kinde eine grosse Schwachheit, so wohl durch die äusserliche Erschütterung, als durch das Schrecken der Mutter mag zugezogen seyn, und daß dasselbe statim post partum verstorben und mag unseres Erachtens viel dazu contribuiret haben einige Suffocation, indem ohne Handreichung die puerpera gebohren, und wie bekannt ein Kind mit dem Gesicht nach dem Hintern zu der Mutter zur Welt kommt: da denn gar leucht durch das vorhero abgeflossene Wasser und post partum folgende Blut das ohnedem schwache Kind mit Nase und Mund darauf liegend mag vollends ersticket seyn. Was die dritte Frage betrifft, so haben die Herrn Medici nebst dem Chirurgo, die die Section verrichtet, wohl der Sache quoad externam violentiam investigandam ein Genüge gethan, allein es würden einige Umstände besser erleutert worden seyn, wenn sie auch Meldung gethan, ob die vasa sanguinea majora und die ventriculi cordis mit Blut angefüllet gewesen, dergleichen ob auch die vasa pulmonalia von Blute distendirt, daraus man dann eine Suffocation desto besser schliessen können. Daß dieses den præceptis artis & anatomiæ gemäß, haben wir mit unsrer Unterschrift und gewöhnlichen Insiegel bekräfftigen wollen. den 22. Jan. 1720.

Casus XXX.

Vulnus Cordis post moram unius horæ lethale.

Depositio Medici & Chirurgi.

Auf Requisition eines Hochwürdigen Dohm-Capitels wohlbestalten Amts-Verwesers Hr. B. bey der Dohm-Voigtey haben wir zu Ende unterschriebener Medicus und Chirurgus in Beyseyn ob erwähnten Hn. Amts-Verwesers, Hn. Amts-Actuarii M. und beyden Schöpfen M. S. und G. S. in S. den 20. Aug. a. c. um 2. Uhr nachmittags secirt und inspi-

spicirt, des Müllers H. cadaver aus N. welcher den 19. ejusd. in der Nacht zwischen 1 und 2. Uhr von Hn. Amtmann W. aus B. mit einem zweyschneidigen Degen gestochen in der lincken Seiten, so, daß er bald hernach seinen Geist aufgegeben. Wir haben denn denselben wie folget befunden: Der Leib war äusserlich gantz mit Geblüt beflecket, das Hembde starrete vom Geblüt, unter dem lincken Ohrlappen fand sich ein Stich, welcher auf der untersten maxilla stehen bleiben, eine Hand breit der unter lincken Brustwartzen sahen wir ein kleines Loch, in die Ründe einer Erbsen groß, wenn aber die Haut gezogen wurde, war dessen Länge eines kleinen Fingers breit, der stilus wurde hinein gestochen aufwerts, wie der Stich gieng, etwas wurde eröffnet, welches aber gantz voller geronnen Geblüt gefunden worden, der Stich, so zwischen der 5 und 6 Rippe war, hatte seinen Anfang a cuspide cordis and endete sich in der rechten Hertz-Cammer, durch das septum und hatte also arteriam pulmonalem durchstochen & exinde magna effusio sanguinis in tharace, so waren auch die vasa coronaria durch den Stich abgeschnitten, so daß das Hertz dadurch aller seiner Bewegung beraubet war, das andringende Geblüt weder annehmen noch aussenden können, sondern es muste nothwendig ein schleuniger Tod darauf erfolgen, und würde dieser Entleibete gleich auf der Stelle todt geblieben seyn, wenn das Geblüte gleich mit der Wunde fliessen können, weil aber solches allmählig propter angustiam vulneris ex vase sanguifero læso geflossen, ist auch der Tod etwa eine Stunde hernach erfolget, welches denn zur Gnüge per se & absolute lethalitatem vulneris anzeiget: Die übrigen viscera waren überall in einem gesunden Zustande, und weil lethalitas hujus vulneris in corde gefunden worden, übergingen wir die Absetzung des Cranii und Untersuchung des cerebri, weil dieser Mann starck und gesund so wohl äusserlich als innerlich anzusehen war, welches wir mit unsern eigenhändigen Unterschrifften und gewöhnlichen Petschaften hiermit attestiren.

Den 7. Aug. 1720.

J. W.
Med. Doct.

I. A. S.
Chirurg.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem der Königl. Preuss. Schöppen-Stuhl alhier uns die Acta inquisitionalia wieder C. W. bißherigen Amtmann zu B. in puncto homicidii zu-

zugesendet, und deßhalb unser in principiis artis gegründetes Gutachten und Responsum wegen der Lethalität verlanget, und wier auch aus den Actis wahrgenommen, daß der Defensor sonderlich diese Puncte urgire:

1) Ob das *vulnus per se* und *absolut lethal* gewesen oder nicht?

2) Ob der Entleibte hätte *salvirt* werden können, wenn man nach der Verwundung glimpflich und behutsam mit ihm umgegangen, und zeitig zu Hülffe gekommen wäre?

3) Ob mit der *Section* in allem *legal* verfahren?

Als haben wir die Acta, sonderlich aber das Attestatum und Bericht von der Section des Medici und Chirurgi fleißig und collegialiter durchgelesen, betrachtet und überleget, und befinden demnach 1) daß die zugefügte Wunde allerdings vor absolut und necessario lethal zu halten, wie denn der Tod auch darauf gar bald erfolget, massen der Stich zwischen der 5. und 6. Ribbe hinein einer Hand breit unter der lincken Brustwartze durch substantiam cordis & ejus cavitates penetriret, auch arteriam pulmonalem durchstochen, dadurch denn nothwendig gar bald eine grosse extravasatio sanguinis in cavitate thoracis, die auch bey der Section befunden worden, entstanden, folgends die respiratio und motus cordis aufgehöret, und also in kurtzer Zeit der Tod erfolgen müssen. Dahero nun gar leicht auf den andern Punct zu antworten seyn wird, wie auf keine Art der Entleibte salvirt werden können, man hätte auch so gelinde und behutsam mit ihm umgehen mögen, als man immer gewollt, und wären hier alle Hülfs-Mittel vergebens gewesen. Was den dritten Punct betrifft, nemlich die Legalität der Section, so haben wir weiter dabey nichts zu erinnern, als daß der Hr. Medicus, der solche verrichtet, und das Attestatum aufgesetzet, die læsion nicht verständlich und ordentlich genug, und wie es die læges anatomiæ erfordern, beschrieben. Den es steht in dem Bericht also: Der Stich, so zwischen der 5. und 6. Ribbe war, hatte seinen Anfang a cuspide cordis und endigte sich in der rechten Hertz-Cammer durch das septum, und also arteriam pulmonalem durchstochen hatte, und waren auch die vasa coronaria mit abgeschnitten. Nun kan man gar nicht conciliiren, wie der Stich in der rechten Hertz-Cammer sich geendiget, da er die arteriam pulmonalem, die oben daran lieget durchstochen. Es ist auch nicht zu concipiren, wie derselbe in der rechten Hertz Cammer sich geendiget, durch das septum gegangen, und also arteriam pulmonalem durchstochen, da er erstlich ex sinistro ventriculo per septum gehen muß, ehe er ad ventriculum dextrum kommen kan. Man kan auch nicht wohl absehen, wie die vasa coronaria, deren grosse rami oben in basi cordis ejusque superficie liegen,

ab-

abgeschnitten, da aus dem ventriculo dextro inwendig heraus die arteria pulmonalis durchstochen worden. Ob nun zwar diese læsion nicht ordentlich accurat und anatomice beschrieben, so benimmt solches doch der absoluten lethalität nichts, weil zu diesem genug ist, wen an einem Orte die Cavität des Hertzens oder ein grosses vas desselben geöffnet worden, und davon die grosse extravasatio und coagulatio sanguinis in thorace, das geschwinde darauf erfolgte Röcheln und der Tod Zeugniß gibt. Letzlich, was die Convenienz der Figur der Wunde mit dem Degen betrifft, so muß selbige vornehmlich per ocularem inspectionem ausgemacht werden.

Daß dieses unser Responsum den fundamentis artis anatomicæ & medicæ gemäß, haben wir mit unserer Unterschrifft und gewöhnlichen Insiegel bekräftigen wollen.

Halle, den 10. Febr. 1721.

Casus XXXI.

Vulnus Pulmonum in abscessum transiens, multamque saniosam materiam deponens, Paracentesi ventilandum.

Fabius von 20. Jahren ist mit Curtio vor einem Jahre im Streit gerathen, und an der rechten Seiten zwischen der 2ten und 3ten Rippe eine Hand breit vom sterno eben oberhalb der papilla mit einem Degen verwundet worden, und ist vermuthlich der Stich in den kleinen Lobum pulmonis eingedrungen, sintemal bey der Verbindung gleich anfangs das Blut aus Mund und Nasen hervorgekommen, und sind bald darauf continuirende Fieber gefolget. Wie ebenfalls bey dem andern Verbande viel Blut aus der Wunde geflossen, biß nach Verlauff 2. Monathe, da man vermeinet, es wäre alles nunmehro inwendig wohl, die äussere Wunde zugelaufen, worauf Fabius eine grosse Schwere in der rechten Seite bey dem kurtzen Rippen empfunden, so, daß der gantze Leib sich auf selbige Seite krümmete, biß am Ende 3. oder 4. Wochen die Wunde durch einen gewaltigen Husten wieder aufbrach und anfangs bey aufrechtsetzenden Leibe eine Menge wäßrichter Materie, hernach nach Ausziehung eines fellichten Pfropffes aus der Wunde ein solcher Uberfluß von gekochtem Eiter samt noch etlichen Stücken der Lunge wie man saget, mit grosser Force hervor drang, daß auch etliche Bier-Maaß davon angefüllet werden könten. Es nahm aber die Menge solches Ei-

Eiters allgemählich ab, so daß der Patient sich von Zeit zu Zeit besser und nicht so febrilisch befunden: bekam guten Appetit zum Essen und nahm am Fleische wieder zu. Sint dem Monat Oct. ist er hieher kommen, und bedienet sich eines berühmten Chirurgi, welcher bey iedem Verbinden den Patienten forne über biß auf das Haupt bücken läst, und also den Eiter aus der Wunde lauffend macht. Vor etwa 3. oder 4. Wochen hat die Wunde weniger als gewöhnlich von Materie gegeben, und kam den 8ten dieses den Patienten ein starckes Fieber an, mit kurtzem Othem und Brennen um die rechte Seite, circa regionem diaphragmatis biß bey dem Rückgrad zu: worauf folgenden Tages bey gantz übergebogenen Leibe ein zäher und dicker Eiter in die Wunde drung und nicht als mit Instrumenten und repetirter siringation herausgebracht werden konte. Diese letztere 3. Tage gibt die Blessur eine röthliche und schwere Materie mit darauf stehenden ichore in ziemlicher Menge heraus, und nehmen so wohl die Fieber, als auch das brennende Zucken um die Seite herum wiederum allgemälich ab. Die Frage dieses Zustandes halber gehet:

1) Ob eine *paracentesis* zu beständiger Abführung der *materiæ ex ulcere pulmonis defluentis & supra diaphragma subsistentis* zu rathen? und

2) Ob die *Manual-operation*, wann selbe *dextre* geschiehet, an sich sehr *difficil* und dem Patienten eine sonderliche Lebens-Gefahr und böse Gefolge mit sich führen könne?

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem uns ein Casus zugesendet worden, da eine Person von 20. Jahren an der rechten Seite zwischen der andern und dritten Rippe eine Hand breit vom sterno oberhalb der papilla mit einem Degen verwundet worden, worauf gleich anfangs das Blut aus der Wunde, wie auch aus dem Mund und Nasen, sonderlich bey der Verbindung geflossen, dabey sich auch eine febrilische Hitze spüren lassen, da nun nach 2. Monathen die äusserliche Wunde zugelauffen, so hat die Person eine grosse Schwere in der rechten Seite bey den kurtzen Rippen empfunden, daß sie nach Verfliessung 3. Wochen durch einen gewaltigen Husten wieder aufgebrochen, aus welcher nach und nach eine grosse Menge von wässerigter Materie und gekochtem Eiter ausgedrungen; nachdem aber solche nach und nach abgenommen, die innerliche febrilische Hitze auch vergangen, absonderlich da der Chirurgus den Patienten

ten biß auf das Haupt bücken lässet, damit der Eiter aus der Wunde lauffen könne, so hat dennoch einige Zeit darnach wieder ein starckes Fieber mit kurtzen Othem und Brennen in der rechten Seite den Patienten angefallen, auch ist ein dicker Eiter wieder aus der Wunde geflossen, daher denn die Frage: Erstlich, ob eine paracentesis thoracis zu beständiger Abführung der Materie und zu Verhütung andere Zufälle zu rathen? Zum andern ob diese Operation den Hn. Patienten einige Lebens-Gefahr oder andere besorgliche Zufälle zuziehen könne? So haben wir die Sache collegialiter wohl und reiflich überleget, und geben hierauf nach den vernünftigen principiis chirurgicis und anatomicis auf die erste Frage zur Antwort: daß die paracentesis bey diesen Zustand allerdings höchst nöthig und zu rathen sey, weil ohne Zweiffel pulmo dexter durch diese Beschädigung in eine exulceration gegangen, dahero den beständig eine faule eiterige Materie aus der Wunde fliesset und sich unten auf das diaphragma sencket, alwo sie nicht allein febrilische hectische Hitze, sondern auch kurtzen Othem, Drücken und Brennen verursachet. Dieweil aber durch die apertur, welche oben zwischen der andern und dritten Rippen ist, dieselben nicht gemächlich abfliessen kan, als ist derowegen über dem diaphragmate an der rechten Seite nothwendig eine apertur durch die paracentesin unter dem thorace zu machen, dadurch denn geschehen wird, daß die febrilische und andere Zufälle, wenn sie zugegen, werden verringert und gar gehoben werden: Allermassen diese Zufälle von der stagnation ihren Ursprung nehmen. Hierauf aber kan die oberste Wunde nach und nach gar wohl zugeheilet werden. Was nun die andere Frage anlanget, so kan diese Operation ohne die geringste Lebens-Gefahr geschehen, wenn sie nur von einem erfahrnen Chirurgo gebührend administriret wird, welches darin bestehet, daß sie zwischen der 8ten und 9ten Rippe von oben nicht alzu nahe an bey der Spina, weil allda die Spatia zwischen den Rippen sehr enge, und die vielen allda liegende musculi, wie auch die Menge derer tendinum und starcken Blutgefässe die Operation schwer und gefährlich machen können, sondern 5. biß 6. Fingerbreit von dem Rückgrad vorgenommen werde. Da denn der Patient mit dem Rücken gerad und mit niedergelassenen Händen auf einem Stuhl sitzen, an dem vorhero mit Dinte gezeichneten Ort mit einem scharffen Messer durch die Haut und musculos eine Oeffnung gemacht werden muß, worauf die silberne Nadel mit einem Röhrgen durchgestochen wird: durch solche apertur kan nicht allein der Eiter nach und nach herausgelassen werden, sondern es können auch dadurch die injectiones zur Reinigung des vlceris und dessen Abführung commode geschehen. Dergleichen injectiones aber können füglich aus Rosen-Blättern,

tern, Cardebenedicten, Scordio, Ehren-Preiß, Odermennige, zusammen in Spanischen Wein gelinde gekocht, gemacht werden, als wodurch der Fäulniß sehr wiederstanden wird.

Uhrkundlich haben wir dieses unser Responsum mit unserer eigenhändigen Unterschrift und gewöhnlichen Insiegel bekräftigen wollen. So geschehen Halle den Apr. 1718.

Casus XXXII.

Dubia & insufficiens communicati Contagii Venerei Accusatio.

Magnifici,

Hoch-Edelgebohrne und Hochgelahrte,

Insonders Hochgeneigteste Herren.

Aus beygehendem Fasciculo Actorum werden Ewr. Magnificentz, Hoch-Edelgebohrne und Hochgeehrteste Herrn zu ersehen belieben, wie fol. 2. N. H. Eheweib wider I. W. T. ex L. Aquilia Klage erhoben und pro fundamento gesetzet: Es habe des Beklagten Kind die Spanische Pocken, und dadurch diejenige, so es gesäuget, damit angestecket, welches denn auch Kläger mit betroffen. Als nun litis facta contestatione negativa auf Beweiß und Gegenbeweiß fol 4 interloquiret, solcher auch a fol. 9. usque 27. verführet, und nunmehro darüber verfahren, die Sache zum Rechtl. Erkenntniß ausgestellet und verabschiedet werden soll, solches aber absque Consilio Medico nicht wohl geschehen kan, als gelanget an Ewr. Magnificence, Hoch-Edelgeb. und Hochgel. mein gehorsamstes Bitten, beygehende Acta zu erwegen, und deren Mediciniſches Gutachten cum rationibus dubitandi & decidendi hierüber:

1) **Ob Kl. hinlänglich erwiesen, daß das beklagte Kind mit Spanischen Pocken behaftet gewesen, und die Klägerin dadurch** inficiret **worden?** und
2) **Ob Beklagter als des Kindes Vater, deshalb** responsabel **seyn müsse?**

Hochgeneigt zu urtheilen, und nebst denen Actis versiegelt zu remittiren;

das Honorarium pro labore & studio statte mit gehorsamsten Danck ab und verharre mit aller Veneration

Ew. *Magnificence*,

Hoch-Edelgeb. und Hochgeehrt. Herren

K. den 9. Jan. 1725.

Ergebenster Diener
I. Z. S.
Adv. Ord. Reg. Poruss. Jud.

Articulus I.

Wahr, daß durch des T. Kind viele Frauen, so solches an ihre Brüste geleget, und gesäuget, *inficiret* worden.

Responsum I. H. B. Med. Lic. & Phys.

Ja, und zwar theils immediate von T. Kinde theils mediate in dem des S. H. Kind wieder andere gesogen, und dieselbe dadurch inficiret; alle aber hätten es hauptsächlich von T. Kinde bekommen, und zwar wüste es Zeuge daher, weil H. Kind am Berge nach des Bekl. Ehefrauen 8tägigen Wiederkunft dieselbe ausgesogen und darauf so fort nicht nur seine eigene Mutter, und diese darauf ihren Mann als des Kindes Vater, ferner die Groß-Mutter auf dem Armen-Hofe, eine Fr. von præter propter 60 Jahren, gleichfalls angestecket, dahero testis secundum regulas Physicas nicht anders schliessen könte, als daß dieses an sich sonst gesunde bereits 20. Wochen alte H. sche Kind, dieses Malum durch Aussäugung des Bekl. T-ns Eheweib bekommen, und darauf obiger Gestalt weiter müsse propagiret haben.

Articulus VII.

Wahr daß des *S. N. H.* Ehefrau von des Beklagten Kinde gleichergestalt angestecket und *inficiret* worden.

Responsum.

Wie testis sie in die Cur bekommen, hätte sie ihm angegeben, daß sie solches von T. Kinde bekommen, und wäre sie auch wirckl. inficiret gewesen.

Articulus VIII.

Wahr, daß des *S. N. H.* Ehe-Frauen 14. Tage vor Ostern 1723. die Brüste aufgebrochen.

Responsum.

Afirmat.

Arti-

Articulus IX.

Wahr, daß Zeuge zu der Cur bey des *S. H.* Ehe-Frauen, als *Medicus adhibiret*, und gebrauchet worden?

Responsum.

Affirmat.

Articulus X.

Wahr, daß Zeuge gesehen, daß die garstigen Sachen des *S.* Frauen so gar in den Hals, ja an den Kopf und Leib kommen?

Responsum.

Affirmat & addit, sie habe bubones ingvinales und axillares gehabt.

Articulus XI.

Wahr, daß Zeuge dem *S. H.* befohlen bey solchem Zustande seiner *inficirten* Frauen sich zu enthalten und sein eigen Kind entwehnen zu lassen.

Responsum.

Affirmat.

Articulus XII.

Wahr, daß die Cur wol ein Jahr gedauret und *H.* Ehe-Frau *incapable* gewesen etwas an Haus- und anderer Arbeit in der Zeit zuverrichten.

Responsum.

Ein Jahr habe die Cur nicht gewähret, sondern præter propter 6. Monath, währender welcher Zeit sie keine Arbeit verrichten können.

Articulus XIII.

Wahr, daß der *S. H.* bey diesem Zustande so wol seine Frau als Kind mit schweren Kosten erhalten und *curiren* lassen müssen.

Responsum.

Affirmat.

Articulus XIV.

Wahr, daß auch eine Soldaten-Frau die K. genannt, so Klägers Kind bey der Entwehnung gestillet, auch angestecket worden.

Responsum.

Affirmat, & addit, es wären dergleichen weit mehrere als die R-sche B-sche K-sche rc. rc.

Hoc facto finis examini impositus testisque injuncto silentio dimissus est.

Articulus III.

Wahr, daß solch Kind munter, frisch und gesund von seiner Geburt an biß hieher gewesen und noch sey?

 Respon-

Responsum.

Test. I. I. H. B. Med. Lic. & Phys. Nein, solches könne er nicht sagen.

Test. 2. Ja, so viel ihr wissend.

Test. 3. Zeugin wäre in Reproducent T. Haus kommen, wie das Kind ohngefehr ein viertel Jahr alt gewesen, und sey solches Kind die 14. Tage, da Zeugin es gesäuget, frisch und gesund gewesen, was nachhero geschehen, wüste Zeugin nicht, ausser wie das Kind ohngefehr 10 Wochen alt gewesen, sey Zeugin wieder hinkommen, und habe gefunden, daß die Amme S. genannt keine Milch, und das Kind ein Bläßgen auf der Zunge gehabt, ob nun dem Kinde nachhero noch was gefehlet, wisse Zeugin nicht.

Articulus IV.

Hingegen nicht wahr, daß solches Kind die Spanische Pocken gehabt?

Responsum.

Test. 1. Zeuge nennte zwar die Kranckheit nicht die Spanische Pocken, er bliebe aber dabey, daß es eine ansteckende Seuche wäre.

Test. 2. Zeugin wisse nicht, daß das Kind die Spanische Pocken gehabt.

Test. 3. Zu der Zeit, wie Zeugin bey dem Kinde gewesen, sey es rein gewesen, nach der Zeit wäre Zeugin nicht hinkommen, und wüste es also nicht.

Test. 4. Da wisse Zeugin nichts von.

Interrog. ad Art. III. IV. & V. *Interr. I.*

Woher Zeugin wisse, daß das T. Kind von der Geburt an munter frisch und gesund gewesen und noch sey?

Responsum.

Test. 1. Cessat.

Test. 2. Sie wisse solches daher, weil ihr solches Kind, als noch keine Amme dabey gewesen, ins Haus gebracht, um denselben ein wenig Milch zu geben, und es damals frisch und gesund gewesen.

Test. 3. So viel, wie Zeugin das Kind gesehen und gesäuget, wäre es gesund gewesen.

Test. 4. Weil Zeugin als Bade-Mutter bey des Kindes Geburt gewesen, und solches 6 Wochen hindurch alle Abend und Morgen gewaschen, und nichts an demselben verspühret, ob ihm aber nachhero von der Zeit an biß ietzo ausser dem Bläsgen auf der Zunge was gefehlet, wüste Zeugin nicht, ietzo wäre es gesund.

Interr. VI.

Ob nicht wahr, daß die Frauens, so das T. Kind zu stillen an ihre Brüste geleget haben, so gleich *inficiret* worden?

Respon-

Responsum.

Test.1. Cessat.

Test.2. Ja, so wie Zeugin gehöret habe.

Test.3. Das wüste Zeugin nicht.

Test.4. Zeugin habe solches nicht gesehen und wahrgenommen, ausser daß sie gehöret, daß von T. Kinde verschiedene Frauens, die solches gesäuget, durchgesogen worden, als die D. S. H. ob sie aber mit einer Kranckheit angestecket worden, wüste Zeugin nicht.

Articulus VI.

Wahr, daß Zeugin das T. Kind selbst an die Brust geleget und gesäuget, hingegen nicht das allergeringste daran gemercket, noch ihr deßfalls *incommodiret*, am wenigsten aber von dem Kinde durch die Kranckheit angestecket.

Responsum.

Test.1. Cessat.

Test.2. Ja, habe aber an dem Kinde nichts gemercket, oder incommodité nachhero davon gehabt, sey auch von dem Kinde mit keiner Kranckheit angestecket, nur habe das Kind ein wenig scharffe Zähne gehabt.

Test.3. Ja, und habe an demselben nicht das geringste angemercket, noch incommodité nachhero davon gehabt, sey auch von demselben mit keiner Kranckheit angestecket worden.

Interr. I.

Ob nicht Zeugin von *T.* Kinde ebener Gestalt angestecket worden.

Test.1. Cessat. *Test.2.* Nein. *Test.3.* Nein.

Interr. II.

Ob Zeugin solches nicht heimlich gehalten, und noch heimlich halte?

Responsum.

Test.1. Cessat.

Test.2. Nein, denn Zeugin wäre nicht davon angesteckt. *Test.3.* Cessat

Interr. III.

Ob Zeugin sich nicht von einem *Compagnie* Feldscheer *curiren* lassen, und endlich auch einen *Medicum* bey der Cur *adhibiret*?

Responsum.

Test.1. Cessat. *Test.2.* Negat. *Test.3.* Cessat.

Articulus VIII.

Wahr daß das *H.* Kind so fort ungesund und unrein gewesen.

Respon-

Responsum.

Test.1. Die Bade-Mutter würde hievon am besten Nachricht geben können, wie deponent darzu gefordert, habe das Kind die Mund-Säure und Verstopfung im Kopf gehabt.

Test.2. Wüste solches nicht.

Test.3. Wisse es nicht, weil sie nicht darbey kommen.

Test.4. Wie es auf die Welt kommen, wär es frisch und gesund gewesen, ohngefehr 8 Tage nachhero habe es eine Verstopfung im Kopfe gehabt, daß es keine Luft durch die Nase kriegen können.

Articulus IX.

Wahr, daß solches Kind seine Mutter die Bl. durchgesogen, und sie dadurch an der Brust Schaden bekommen?

Responsum.

Test.1. Wäre Zeugin nicht wissend.

Test. 2. Wisse solches nicht.

Test.3. Wisse es nicht.

Test.4. Ja, und habe sie das Kind darum abwehnen müssen, weil sie es nicht aushalten können.

Articulus X.

Wahr, daß Zeuge so wol das H. als T-sche Kind in der Cur gehabt.

Responsum.

Test.1. Affirmat.

Articulus XI.

Was er denenselben gebrauchet, und auf was vor Kranckheit er *curiret*?

Responsum.

Test.1. Auf böses unreines und scharffes Geblüte, insonderheit das T-sche Kind. Die Artzeneyen wären temperirende und abführende Mittel gewesen.

Attestatum Medicum.

Demnach ich Endes unterschriebener vom Herrn I. W. T. ersuchet worden, sein wegen einer bekanten inficirenden Kranckheit bishero verdächtig gewesenes Kind in genauen Augenschein zu nehmen und ihm davon ein schrifftliches Attestatum zu ertheilen, als habe dessen billigen Begehren zu deferiren nicht umhin gekonnt, bezeuge demnach durch gegenwärtiges, daß nach genauer Besichtigung ich ietziger Zeit nichts wahrnehmen können, so dasselbe wegen vorbewußter Kranckheit anjetzo verdächtig machen könne, sondern

daß

daß selbiger vielmehr quoad Actiones vitales & animales dermahlen einer guten Gesundheit geniesse, mithin eines adspectus vividi, floridi & rubicundi, darneben eines Temperamenti sanguinei habitusque corporis succulenti anzutreffen sey, im übrigen aber ausser einer cicatrice am Munde, man keine Vestigia einer vorgegangenen vlceration wircklich wahrnehmen könne. Zu mehrerer Beglaubigung dessen ist gegenwärtiges Attestatum von mir gestellet, und eigenhändig unterschrieben.

Bl. den 22. Decembr.
1724.

Z. G. S.
Med. Pr.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Wohl-Edler,

Sonders geehrter Herr.

Nachdem Derselbe uns einige in 27 foliis bestehende Acta privata in causa N. H. Klägers contra I. W. T. Beklagten zugesendet, und dabey zwey Fragen zu erörtern vorgeleget, als:

1) Ob Kl. hinlänglich erwiesen, daß des Bekl. Kind mit Spanischen Pocken behaftet gewesen, und die Klägerin dadurch *infici*ret worden? und

2) Ob Bekl. als des Kindes Vater deßhalb responsable seyn müsse?

So haben wir die Acta fleißig durchlesen und collegialiter wohl erwogen, und geben demnach zur verlangten Antwort: daß wir, was die erste Frage betrifft, nicht finden und absehen können, wie mit Grund der Wahrheit aus denen in diesen Actis privatis befindlichen Documentis behauptet werden könne, das Bekl. Kind an der Lue Gallica oder den Spanischen Pocken laboriret, und die Klägerin damit angestecket habe: dieweil zu dergleichen Beschuldigung gantz eigentliche, klare und unwiedersprechliche Indicia gehören, dergleichen aber in den Actis nirgends angegeben und dargethan worden. Denn 1) ist gar nicht erwiesen, das Bekl. Kind irgends einige Zeichen luis veneræ, als da sind bößartige Geschwüre in dem Hals, um den Zapfen, Nase, eiterige Blattern im Gesichte, heftige Schmertzen, und daher entstehendes starckes Schreyen, Knoten an Handen und Füssen und dergleichen an sich gehabt, sondern es wird nur fol. 17. art. 3. fol. 18. Interr. 1. gedacht, daß dasselbe ein Bläsgen auf der Zungen gehabt, dergleichen Aphthæ oder Bläßgen

kleinen Kindern gar gemein, und keines weges ansteckend oder giftig sind. 2) Kan ein Kind von sich selbst blosserdings von einer innerlichen Ursach dergleichen Kranckheiten nicht überkommen, sondern es muß damit von andern angestecket werden; folglich hätte das T. Kind entweder von seinen Eltern, Amme oder anderen, die mit demselben nahe umgegangen, müssen inficiret werden, davon aber gleichfalls in Actis nichts enthalten und dargethan worden. Und ob zwar fol. 22. art. 13. der Vater einmals über Haupt-Schmertzen und Mattigkeit in den Gliedern geklaget haben soll; so folget doch daraus nicht, daß er lue venerea laboriret, zumal da auch die bey den Actis befindliche Recepte nicht eigentlich wieder dieses malum gerichtet sind; 3) So ist das Kind nach dem Zeugniß der Bade-Mutter und zween anderer Weiber fol. 16. art. 3. von der Geburt an frisch und gesund gewesen, ausser daß es, da es zehen Wochen alt gewesen, obgedachtes Bläsgen auf der Zunge bekommen. Wie denn auch bey der am 22. Decembr. a. p. von dem Med. Practico zu Blanckenburg G. Z. S. geschehenen Besichtigung an demselben nach fol. 24. nichts wahrgenommen werden können, was dasselbe, wegen vorbewußter Kranckheit anietzo verdächtig machen könne. 4) Weiß der darüber vernommene Medicus die Kranckheit nicht zu beniemen, will es auch fol. 17. art. 4. selbst nicht Spanische Pocken nennen, sondern bleibt bey der general Benennung einer ansteckenden Seuche, die aus einem unreinem und scharffen Geblüte entstanden seyn soll; da doch in Medicina bekannt, daß diejenigen Kranckheiten, die nur von einer Schärffe und Unreinigkeit des Geblüts herrühren, so ansteckend nicht sind, daß ein Kind durch blosses Ansaugen dieselben propagiren könne. 5) Kan man auch aus den Zufällen, die Klägers Ehe-Frau, nachdem sie des T. Kind gestillet, begegnet, und weßwegen die Klage angehoben, nemlich, daß ihr die Brüste aufgebrochen, die garstigen Sachen in den Hals an den Kopf und Leib kommen, und sie nach des Medici Aussage bubones axillares & ingvinales bekommen, nicht zulänglich schliessen, daß solche von einem contagio venereo communicato entstanden. Denn, zu geschweigen, daß fol. 17. gesaget wird, es habe die H. als Klägerin ihr eignes Kind durchgesogen, daß sie es dahero entwehnen müssen; so ist auch gar nicht gemeldet, was das vor garstige Sachen gewesen, die Klägerin, in den Hals, an den Kopf und Leib kommen, und worinn solche bestanden. Nebstdem geschiehet zum öftern, daß denen Säugenden, zumalen, wenn sie sonst viel Unreinigkeit bey sich haben, die Brüste anlaufen, schwähren, aufbrechen, und hin und wieder an denen Gliedmassen Tumores sich ansetzen, die man deßwegen nicht gleich vor bubones ansehen und halten darff. Es hätten aber diese angegebene bubones ingvinales billig einer deutlichen Erklärung gebrauchet;

indem sonst die Erklärung zeiget, daß dergleichen bubones nur bey denen entstehen, die a coitu impuro & Gonorrhœa virulenta suppressa das malum venereum bekommen und einreissen lassen, nicht aber bey denen, die durch blossen Umgang damit inficiret worden. 6) Obgleich Kläger fol. 2. b. nebst dem Medico fol. 13. b. noch einige andere Weiber angegeben, die von besagten Kinde solten gleichfalls angestecket worden seyn, so ist doch solches nirgends in den Actis bestätiget und erhärtet worden: sondern es sagen vielmehr fol 19. art. 6. testis 2. & 3. aus, daß sie des T. Kind selbst an die Brust geleget und gestillet, aber nicht das geringste daran gemercket, noch deßfalls incommodiret, am allerwenigsten von demselben angestecket worden; wie denn auch fol. 27. eben dieses durch ein beglaubtes Attestat von einer auswärtigen Frau bezeuget wird: da doch diese Weiber eben so wohl würden inficiret worden seyn, als Klägers Fr. wenn bey des T. Kinde origo & radix contagii gewesen wäre. Solte es sich aber finden, daß einige Weiber mit einer ansteckenden Seuche behaftet wären, so würde nöthig seyn, mit allem Fleiß und Sorgfalt zu untersuchen und zu erforschen, an welcher Person eigentlich die ersten signa morbi suspecti luis nempe venereæ sich blicken lassen: bishero aber ist noch nicht hinlänglich erwiesen, daß Beklagtes Kind mit Spanischen Pocken behaftet, und die Klägerin dadurch inficiret worden.

Was nun die andere Frage anlanget; so ist dieselbe aus obiger Decision der erstern Frage gar leicht mit Nein zu beantworten. Denn wenn Beklagtes Kind nicht an solchem Morbo contagioso laboriret; so kan es Klägers Fr. damit nicht angestecket haben, und darf folglich der Vater davor nicht responsable seyn; zwar scheinet diese Frage nicht eigentlich ad nostrum Forum zu gehören; jedennoch aber halten wir davor, daß bey dergleichen casu, wenn einer ex L. Aquilia wegen einer Kranckheit, davon der andere angestecket worden, belanget wird, allerdings wir Medici denen Herrn ICtis hierinnen ein Licht geben können. Denn es supponirt ratio l. Aquiliæ eine culpam, und culpa eine scientiam rei, quæ damnum inferre potest; bey denen Kranckheiten aber lässet sich solches nicht allezeit appliciren. Gesetzt nun, daß Beklagtes Kind Klägers Fr. angestecket, die Eltern aber hätten nicht gewußt, daß ihr Kind eine inficirende Kranckheit an sich gehabt; so kan man der Vernunft nach nicht absehen, wie von solchem das dadurch verursachte damnum könne gefordert werden. Dieses haben wir unserm Viel-geehrten Herrn auf Verlangen zur Nachricht melden, und solches unser Gutachten mit dem gewöhnlichen Facultät-Siegel bekräftigen wollen. So geschehen Halle den 16. Januar. 1725.

Casus XXXIII.

Affectus Hydropico-Tympaniticus.

Relatio Morbi.

Der Ursprung meiner Kranckheit rühret nach meinem wenigen Urtheil von dem vormals gehabten continuirlichen Eifer und Verdruß her, welcher zuweilen so groß gewesen, daß sich meine Natur durch ein Erbrechen helfen wollen, aber nicht durchdringen können, und ob ich gleich der Natur durch meine wenige Hauß-Medicin, nemlich die bekandten Nürnbergl. Emanuels-Pillen zu Hülfe kam, dieselbe auch über diß selbst sehr gut war, und alles gar wohl hätte überwinden können, so wurde doch ihre operation durch ein neues Aergerniß wiederum gar zu bald unterbrochen, biß sie endlich gar succumbiren muste. Ich nahm daher bey herumgehenden Leibe ziemlich ab, bis sich endlich ein Drucken in der Hertz-Grube und kurtzer Athem einfand, der Appetit verlohr sich, und an statt, daß ich etwas Speise geniesen solte, wolte ich mich vor grosser Mattigkeit lieber einlegen, welches ich doch so lange, als es müglich war, evitirte. Da nun diß eine Zeitlang also anhielt, geschahe es, daß ein auswärtiger Herr Doctor bey uns einsprach, diesem klagte ich meinen Zustand und wurde mir gerathen, eine Ader zu eröffnen. Ich resolvirte hierzu so gleich, ohnerachtet es das erste mahl war, daher solte mir die Median-Ader am lincken Arm eröffnet werden, welche aber von dem Chirurgo verfehlet wurde. Ich war eben nicht erschrocken, sondern hielt noch einmahl aus, aber wiederum vergeblich, das dritte mahl wolte ich nicht abwarten, doch ließ ich mich den obgedachten Herrn Doctor überreden, welcher die Ader mit dem Daumen hielte, daß sie weiter nicht abspringen konte. Ob nun zwar selbige getroffen war, wolte doch kein Blut kommen, sondern man muste es recht aus der Ader streiffen, war auch so schwartz und dicke, daß es unmöglich recht fliessen konte, ob es gleich endlich gantz langsam zu tröpfeln anfieng, worauf ich verbunden wurde. Mehr gedachter Herr Doctor gab mir auch etwas weniges von Medicin, es wolte aber nichts anschlagen, sondern die Mattigkeit und kurtzer Athen blieb, bis ich mich endlich zu Bette legen muste: Als ich nun hierauf mit einer excessiven grossen Hitze überfallen wurde, hohlte man Tit. Herrn Lic. N. welcher mir von dem Hällischen pulv. antispasmod. eingab, worvon sich die Hitze legte und ich wieder aufstund, und im Hause und Hofe wiederum herumgieng, welches mir aber von dem Herrn Licent. N. untersaget, und mich in Zimmern zu halten verordnet wurde. Ohngefehr den andern Tag darauf, muste ich mich wieder zu Bette verfügen, und des Herrn Lic. fernerp Rathes bedienen, welcher meine Kranckheit febrem ardentem malignam nennte, worvon ich dermassen

ange-

angegiffen wurde, daß ich fast keines Gliedes mächtig war. Mitterweil muste ich mich so warm im Bette halten, ohnerachtet es im Sommer war, daß ich kein Fenster eröffnen durfte, auch sonst alle praecaution brauchen muste, damit mich keine Luft angehen möchte. Es muste auch überdiß noch eingeheitzet werden, weilen sich auf der Brust etwas wie ein Ausschlag zeigete. Diesen völlig herauszubringen durfte ich in 4 Wochen und länger kein weiß Hembde anziehen, es fand sich aber weiter kein Ausschlag, als nur um dem Halß, Brust und Leib, an den Armen fand sich etwas Gestipper, kam aber zu keinen völligen Ausschlag, sondern schupte sich gleich dem ersten ab. Da nun gleich dieses vorbey war, wolte man mir dennoch nicht erlauben ein weiß Hembde anzuziehen, bis endlich obgedachter auswärtige Herr Doctor mich wieder mündlich besuchte, und mich versicherte, daß mir dergleichen Verkleidung nichts schaden würde.

Nach Gebrauch vieler Medicamenten fing ich endlich wieder an etwas weniges von Speise zu genissen; bis ich nach geraumer Zeit wieder auftretten lernte, wobey ich mich doch iederzeit des Stabes bedienen muste. Nun bekam ich wol den ordentlichen appetit zum Essen wieder, so bald ich aber etwas genossen. welches in Butter geröstet, oder worzu einiger Eßig genommen worden, bekam ich eine Krümpfung und Drücken in der Hertz-Grube, daß ich oft gar ausser mir selbst gerith, und in Abwesenheit mehr erwehnten Herrn Licent. einen andern hiesigen Herrn Doctor zu mir muste kommen lassen, welcher meine Kranckheit colicam flatulentam biliosam nennte. Dieses hat vielmal zu 12 Stunden lang angehalten, und war ich allemal dabey verstopft: so bald sich aber s. v. flatus oder auch ructus einfanden, bekam ich etwas, doch nicht vollige Erleichterung, bis sich der Leib völlig eröffnete, welches doch sehr selten geschahe, sondern an dessen statt fande sich ein sehr starcker Husten und zugleich ein Erbrechen, worauf Linderung erfolgte. Solches daurete eine geraume Zeit, und fiengen endlich die Füsse (der rechte mehr als der lincke) samt den Schenckeln und unter-Leibe bis an die Hertz-Grube an zu schwellen, welches bisweilen starck geschah, bisweilen auch etwas nachließ. Es wurde mir der Rath gegeben, (weil keine Medicin anschlug) Schelwurtz und Kraut in die holen Füsse zu binden, welches ich thät, und damit die Geschwulst aus denen Schenckeln und Füssen vertrieb, die im Leibe aber wolte nicht weichen. Auf solche Weise blieb meine Kranckheit eine Zeit lang stehen, bis ich doch noch von selbsten durch Beyhülfe eines Stabes die Stiege hinunter und in den am Hause gelegenen Garten gehen konte, ohnerachtet ich wohl unterweges ruhen muste und allemal fast meine gantze Kräfte darauf giengen, konte auch zur Noth über Land reiten und fahren, nur daß man mir auf das Pferd helfen muste. Solches hat dieses Jahr

bis die Hunds-Tage hindurch gedauret, bey herannahenden æquinoctio aber hat sich wieder grosse Mattigkeit eingefunden, und sind die Schenckel und der Leib aufs neue dermassen geschwollen, daß ich alle Augenblicke gewärtig bin, wenn die Schenckel um die Knöchel oder die Füsse aufspringen werden. Die Geschwulst ist Eis-kalt und bleiben grosse Gruben stehen, wenn man drauf drücket, der Leib ist wie eine Drommel ausgespannet, der Nabel f. v. in die Höhe getrieben, und als wie ein Stein anzufühlen, so daß ich alle Augenblicke zu bersten vermeine, und dieses ist gantz und gar keine Krämpfung, sondern eine continuirliche unveränderte Ausspannung, welches ich nach meinem wenigen Verstande vor eine species der Wassersucht halte, weil ich Zeitlang grossen Durst gehabt, starck getruncken und bey weiten nicht so viel Feuchtigkeit weggegangen, als ich zu mir genommen, welches auch noch also geschiehet. Bey der Geschwulst um den Magen habe zu erinnern vergessen daß sich seit dem æquinoctio zu einer gewissen Zeit ein f. v. dünner Leib von sich selbst eingefunden, weil nun damals die Geschwulst nicht so groß, so empfand ich dabey einige Linderung; Er hat aber auch von selbst wieder aufgehört: Bey obgedachter Colica flatulenta biliosa fand sich einmal eine gelbe Farbe in den Augen und unter dem Gesichte, welches vor die gelbe Sucht gehalten wurde. Die Krämpfungen haben auch von selbst aufgehöret, daß wenn ich gleich den abgewichenen Herbst etwas von sauren gegessen, doch keine incommodität davon gehabt. Ohngeachtet mir das Essen wohl schmeckt, nehme ich doch im geringsten nichts zu, und ist weiter nichts an mir, als die blosse Haut über den Knochen. Diß ist nun die Beschreibung meiner Zeitherigen Maladie, so viel mich habe erinnern können.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Hoch-Edler
Sonders Hochgeehrter Herr

Nachdem Derselbe uns einen gewissen Casum clinicum zugesendet, darüber unser in arte Medica wohlgegründetes Bedencken zu ertheilen, und in specie zu eröffnen, wie die Cur ferner heilsam anzustellen sey: So haben wir die beygelegte Historiam morbi insgesamt reiflich überleget und unsere Meinung davon hiemit communiciren wollen. Es ist aber der Casus dieser. Ein ehrbarer Mann, der vormals eine geraume Zeit sehr viel Eifer und Verdruß nebst oftmals darauf erfolgtem conatu vomendi gehabt, auch einsmals nach demselben die so genannten Immanuels-Pillen eingenommen, und sich eben

eben zu solcher Zeit dermassen geeiffert, daß die operation derselben verhindert und er sehr abgemattet worden: verspürte nach und nach, daß er sehr abnahm, gelb aussahe, den Appetit verlohr, und Drücken in der Hertz-Grube nebst kurtzem Othem überkam, auch überhaupt mit grosser Mattigkeit überfallen wurde. Nun ließ er zwar auf Einrathen des Medici die Median-Ader öffnen, es gieng aber wenig Geblüt heraus, und hielt die Mattigkeit und der kurtze Othem vielmehr an, ja es überfiel ihn auch darauf eine grosse Hitze, daß er sich zu Bette legen mußte, welches etliche Tage anhielt, und dem Patienten dermassen angriff, daß er fast keines Gliedes mächtig war. Hierzu kam da er sich im Bette und Stube sehr warm halten mußte, etwas Ausschlag an den Hals, Brust und Leib, kam aber nicht weiter und zu keinem völligen Ausbruch. Da sich endlich nach einigen Wochen die grosse Hitze verlohr, und der Patient wieder herum gehen konte, fand sich zwar auch der ordentliche Appetit wieder ein; allein so bald er etwas sauers, oder braune Butter genoß, überfiel ihn ein hefftiger Krampf, daß er gantz ausser sich selbst war, und hielt ein solcher paroxysmus zuweilen 12. Stunden an, dabey er verstopft war, wenn aber einige ructus oder flatus weggingen, verspürte er etwas Linderung, wie auch, wenn der Leib sich öffnete, welches aber selten geschahe, sondern es folgte meistentheils Husten, und Brechen, und darauf Erleichterung. Bey diesem Zufällen eräugnete sich einmal die gelbe Sucht, und nachdem dieselbe eine Zeitlang gedauret, so fingen die Schenckel und der Unter-Leib bis an die Hertzgrube an zu schwellen. Ob sich nun zwar diese Geschwulst sonderlich in den Füssen etwas wiederum verlohr, so fand sie sich bey dem æquinoctio im Herbst doch wieder ein, und zwar viel stärcker, daß es scheinet als wenn sie aufspringen wolte. Die obern Theile des Leibes sind dabey gantz mager und ausgezehret, der Unter-Leib aber Stein-hart, und wie eine Trommel, der Durst sehr groß, und gehet doch durch den Urin bey weiten so viel nicht ab, als durch den Trunck genommen worden.

Wenn wir nun alle diese Umstände und Zufälle nebst ihrem Zusammenhang in genaue Betrachtung ziehen, so erhellet gantz klärlich, daß der Herr Patient an *Hydrope Ascite cum Tympanite* conjuncta laborire, welche Kranckheit vornemlich ihren Ursprung genommen von den spasmis so wol des Magens und des intestini duodeni, als auch derer ductuum biliariorum, die vor der Geschwulst vorhergegangen. Denn weil bey solchen spasmis ventriculi, sonderlich desselben orificia valde nervea zusammen gezogen werden: so können alsdenn die vapores nicht heraus steigen, und es entstehet daher die inflatio ventriculi nebst dem kurtzem Othem, indem durch den so sehr aufgebläheten Magen der liber Motus & descensus diaphragmatis verhindert

wird.

wird. Wenn nun diese spasticæ contractiones weiter in die intestina propagiret werden; so verursachen sie die Verstopfung. Und wenn sie die ductus biliarios hepatis erreichen, so folget die gelbe Sucht; massen alsdenn die Galle in das Geblüt zurück tritt, und nicht ihren freyen Ausgang zum duodeno hat. Remittiren aber die spasmi orificiorum ventriculi, und die flatus & ructus gehen ab, so spüret man Linderung, welches auch geschiehet, wenn Vomitus erfolgen, die bey dem Herrn Patienten von stockenden Feuchtigkeiten in dem Magen und Gedärmen entstanden. Und weil durch solche anhaltende spasmos circa præcordia, die sich ad hepar, intestina & diaphragma erstrecken, die kleinen Blut-Gefässe, welche das Geblüt zurück führen, mit comprimiret und zusammen gezogen werden; so wird der Umlauff des Geblüts und sonderlich der regressus desselben per systema venarum ad cor dadurch gehindert, und das Geblüt tritt mehr in habitum corporis & vasa lymphatica, allwo es denn stehen bleibet, und die Feuchtigkeit sich davon absondert, daß daher die Geschwulst so wol in Füssen als dem Unter-Leib enstehet. Wie denn die Erfahrung lehret, daß auf die inflammationem ventriculi & asthma spasmodicum meistentheils die Wassersucht zu erfolgen pflege. Zu solchen spasmis aber hat bey diesem Herrn Patienten gar viel contribuiret, daß derselbe so sehr zu chagrin und Zorn geneigt ist; da denn gar leicht, wenn man gleich darauf isset, trincket, oder wohl gar purgiret, der gantze tonus naturalis ventriculi & intestinorum verdorben wird.

Was nun den ietzigen Zustand der Kranckheit des Herrn Patienten, nemlich Ascitem cum typanite betrifft: so kan man zuverläßig nicht viel gutes prognosticiren und versprechen: massen leider mehr als zu wohl bekannt, daß bey dergleichen malo, sonderlich, wo dasselbe schon sehr eingerissen, mit Medicamentis nicht gar viel auszurichten sey. Doch lässet bey gegenwärtigem casu noch einige Hoffnung übrig, daß der Herr Patient annoch jung, und der Appetit gut. Wie man denn auch hoffet, daß die Leber, weil das malum von spasmis verursachet worden, noch nicht gäntzlich erhärtet sey. Wann also noch Hoffnung zur Genesung übrig, so wird die Cur unsers Erachtens auf folgende Art einzurichten und anzufangen seyn.

1) Wird dienlich seyn, daß der Herr Patient ein Elixirium balsamicum temperatum alcalisatum fleißig gebrauche, welches aus einem starcken lixivio salis tartari & nitri extracto cardui benedicti & corticibus aurantiorum verfertiget werden kan. Es wird davon alle Morgen, Nachmittag, und Abend ein Löffel voll im Schlehen-Blüth-Wasser mit etwas Mosel-Wein vermischt, genommen, und damit einige Wochen angehalten.

2) Recommendiren wir dem Herrn Patienten ein Dampf- und Wan-

Wannen-Bad aus Chamillen-Blumen, Lein- und Rübe-Saamen zubereitet; da er denn den Ober-Leib bis an den Hals wohlbedecket, eine halbe Stunde darinnen sitzet, und den Dampf an den Leib gehen lässet; es darff aber nicht zu heiß seyn und kan dieses Bad 3 oder 4 Tage hinter einander des Morgens, auch wohl des Nachmittags um 5 Uhr adhibiret, und der Gebrauch des obgedachten Elixirii dabey beständig continuiret werden.

3. Wenn also der Leib durch dieses Bad erweichet; so wird folgendes Tränck!ein zu nehmen seyn: Recipe mannæ electæ vncias duas cum dimidia, cremoris tartari drachmam vnam semis, solve in aquæ florum acaciæ vnciis quinque, adde tartari emetici soluti grana tria. M. D. S. Laxier-Tränck!ein des Morgens auf einmal doch per vices zu nehmen, und etwas Coffee darauf zu trincken.

Nach dem Gebrauch dieses Tränckleins bedienet sich der Herr Patient wiederum auf obgemeldte Art des Elixirii balsamici und des Dampf-Bades, darauf nimmt er abermals das Laxier-Tränck!ein, und wenn solches geschehen, wiederhohlet er nochmals den Gebrauch des Elixirii, Bades und Laxier-Tränckleins.

Ubrigens wünschen wir zu der vorgeschlagenen Cur, Göttlichen Gnadenreichen Segen, und bekräftigen dieses unser Gutachten zu mehrerer Urkund mit dem gewöhnlichen Facultäts-Siegel.

Halle den 28 Januarii 1725.

Casus XXXIV.

Vulnus Omentnm, Mesenterium, Intestinum duodenum & Lienem transversaliter penetrans, absolute lethale.

Acto hat Herr Joh. Chr. Br. der allhiesige geschworne Stadt-Chirurgus als er auf Erfordern an Gerichts-Stelle erschienen und um seine Wissenschaft befraget worden, folgende relation erstattet, welcher gestallt in gestriger Nacht, als er sich schon zur Ruhe begeben gehabt, und im ersten Schlaff gelegen wäre, auch dahero nicht zu sagen wüste, welche Zeit es eigentlich gewesen, etliche Leute vor seine Wohnung kommen, und ihn aufgewecket, auch darbey vorgebracht, er solte geschwinde in deß Büttners J. G. H. Behausung kommen und den jungen H. verbinden, weil S. ihn tödtlich verletzet hätte: Als er sich nun in möglichster Eil angekleidet und in des H. Behausung eingefunden gehabt, habe er unten in der Wohn-Stube C. S. H. einen ledigen Bergarbeiter auf der Banck sitzend angetroffen, und hätten etliche

Pursche ihn theils beym Kopf, theils bey der Hand gehalten, worauf H. ihm eröffnet, daß er von den Sergeanten S. nicht nur einen Stich sondern auch einen Hieb in die lincke Hand bekommen, auch ihn anbey ersuchet, daß er zuvörderst die lincke Hand verbinden möchte, welches er auch gethan und befunden, daß zwischen den Daumen der lincken Hand eine lange tiefe Wunde sich gezeiget, auch ein Pflaster darauf geleget: Ferner habe er am Leibe recognosciret und befunden, daß an lincker Seiten unter den Rippen hin ein Stich in Leib geschehen, und solcher Stich hinten hinaus neben den Rückgrad über das Creutz gegangen wäre, und wäre so wohl forne als hinten an beyden Orten aus denen Wunden ziemlich viel Blut heraus gegangen, worüber dem verletzten H. ein Brechen angekommen und hierauf vorne zur Wunde heraus ein starckes intestinum oder Darm getreten, so vor dem Brechen an der Wunde haussen nicht zu sehen gewesen und habe er wahrgenommen, daß an solchem heraus getretenen Darm eine ziemliche Wunde, vermuthlich durch den Degen durchschnitten, zu sehen gewesen, auch habe er solchen verletzten Darm mit einem Faden rother Seite durchnehet, und hierauf solchen wiederum in den Leib hinein gebracht, ob und was aber sonst im Leib von intestinis noch mehr lædiret seyn möchte, dieses könne er nicht sagen, weil man davon keine Spur haben, noch im Leib hinein sehen könne: inzwischen habe er dem Patienten die beyden wahrgenommenen Wunden am Leibe mit kurtzen Wicken und Pflastern gewöhnlicher massen verbunden, heute nach 7 Uhr vormittage habe er den Patienten, nachdem er sich auf einem Brete, vorher auf sein sehnliches Verlangen, in seine Wohnung hätte bringen lassen, wiederum verbunden, und die Wunde recognosciret, dabey auch wahrgenommen, daß an beyden Wunden am Leibe anderweit ziemlich viel Blut und zwar an der vördern Wunde mehr als an der hintern, als er von solchen Wunden die Pflaster und Wiecken herunter genommen gehabt, heraus gegangen sey: Er aber habe die Wunde nach beschehener Wiederaussäuberung nochmals behörig verbunden und sich wieder nach Haus begeben, auch in solchem Zustand den Patienten zurück gelassen, welche gethanene relation er mit seinen obhabenden Pflichten bekräftiget und seines Orts davor gehalten, daß die Wunde am Leibe bey H. dem Ansehen nach tödtlich wäre.

Extract aus der Besichtigungs-*Registratur.* L.

Als ist acto zur Besichtigung und Section sofort behörig geschritten, auch nach Aussage des requirirten und hierzu besonders verpflichteten Medici und derer dabey zugegen gewesenen Chirurgorum, und wie man hiernechst

durch

durch den Augenschein selbst gezeiget, erhalten und erkundiget, hiervon folgendes angemercket und annectiret worden; nemlich 1) nach Eröffnung des Unterleibes und Absäuberung des Cörpers, war an der lincken Seite nahe an dem Nabel eine ziemliche Wunde in den Leib hinein zu sehen, und ist das Netz durchstochen gewesen. Nachdem hierauf die Gedärme von dem Unter-Leib separirt, und in eine a parte Schüssel und Behältniß gethan, auch hierauf genau recognoscirt und beaugenscheiniget worden, hat sich befunden, daß 2) eine Wunde durch das Mesenterium bey den Darm duodenum genannt gegangen, wie dann auch 3) eine Wunde durch dem Darm duodenum würcklich gegangen ist. 4) war zu befinden, daß die Miltz der queer oder zwerch über durchstochen gewesen, massen die beyden vestigia und Löcher, wo der Stich hinein und wieder heraus gegangen, wie durch ein applicirtes kleines instrumentum recognosciret worden, klärlich zu sehen gewesen. Ubrigens war im Ober-Leib nichts zu observiren, weil das Zwerchfell gantz und unverletzt sich befunden: Nechstdem hat man 5) wahrgenommen, daß sich in der Caviät des Unterleibes viel geronnens Geblüt befunden. Endlich ist 6) hinten über dem Creutz am Rückgrad eine grosse Wunde zu sehen gewesen, und befunden worden, daß der Stich zwischen dem dritten und vierdten Gewerb-Beine lincker Seits der Lenden von forne her durch und hinten hinaus gegangen. Schließlichen und 7) war an der lincken Hand zwischen dem Daumen und Zeige Finger ein Hieb biß in die junctur zu befinden: womit sich also diese vorgehabte Section und visitation des todten Cörpers geendiget, und solches nachrichtlich anhero registriret, von denen dabey gewesenen Raths- und Gerichts-Personen auch, um mehrere Bekräftigung willen, diese registratur zugleich unterschrieben.

M. Depositio Medici de secto & inspecto cadavere.

Auf beschehene Requisition der wohllöbl. Stadt-Gerichte zu Joh. Georgen Stadt, habe Endes benannter, den gestrigen verstorbenen und entleibten Cörper Christ. Sam. H. mit dem geschwornen Chirurgo Herr Joh. Christ. Br. unten gesetztem dato besichtiget und wahrgenommen, daß der Entleibte einen Stich neben und nahe etwas dem Nabel, nemlich in regione umbilicali gegen die lincke Seite bekommen, welcher durch das Omentum, Mesenterium und intestinum duodenum die queer gegangen, imgleichen gieng solcher die queer und etwas unterwerts durch die Miltz, und hinten nahe an und zwischen der dritten und vierdten vertebra lumborum wieder heraus, worvon sich ein ziemliches von geronnenem Geblüt in den Unter-Leib des Leibes gesetzet; Ferner hatte solcher zwischen dem Daumen und Zeige-

Finger eine Wunde, welche biß an die junctur reichte, und zu sehen war: ob es nun wohl mit dieser Wunde nicht so viel zu sagen, indem man solche nicht lethal nennen kan: so ist doch andern Theils die Wunde intestini duodeni & Lienis pro simpliciter und absolute lethal denen fundamentis anatomiæ & chirurgiæ gemäß zu achten, indem per pylorum aller chylus unmittelbar in das duodenum und andere intestina tenuia gehet, und so lange verbleibet, biß der beste Theil in die Milch-Adern eingesogen, und in das Gekröse geführet werden kan: da nun in diesem Fall das duodenum lædiret worden, so hat consequenter die nutritio cessiren, die Kräfte abnehmen, und der Tod erfolgen müssen, zu mehrer Bekräftigung 2c. 2c.

C. A. G.
Med. Pract.

N. Depositio Chirurgi de inspecto cadavere.

Nachdem ich Endes unterschriebener heute den 26 Junii a. c. von E. E. und weisen Rath alhier zu der Section des verwundeten und verstorbenen Cörpers Christian Sam. H. verlanget, und wie ich es befunden einen Gewissen mäßigen Aufsatz zu machen, befehliget worden: So war eine Wunde an der lincken Seite so durch und durch gestochen, und gieng neben der vierten Rippe hinein, und zwischen dem dritten und vierten Rückrads Gewerb-Beine, wieder heraus: bey Eröffnung befand, daß der Zwölff-finger Darm oder duodenum durch und durch, auch die queer die Lien oder Miltz durch und durch gestochen, und war in der Caviät des Unterleibes viel geronnen Geblüt vorhanden: die Wunde oder Hieb in der lincken Hand gieng sehr tief zwischen dem Daumen und Zeige-Finger hinein. Dahero dieses Attestat um mehrerer Bekräftigung unterschrieben und besiegelt ausgestellt.

Joh. Georg. St. am 26 Junii
1724.

J. E. Br.
verpflichteter Stadt und Berg-Chirurgus.

O. Depositio alterius Chirurgi.

Nachdem ich Endes unterschriebener den 26 Junii auf Befehl des Herrn Hauptmanns von M. einer Section des von dem Serganten S. entleibten Cörpers, Namens C. S. H. mit beyzuwohnen, nach Joh. Georgen Stadt bin commandiret worden, also habe ich folgendes observirt; nemlich eine

eine Wunde in regione vmbilicali, welcher lincker seits in den Musculum oblique adscendentem gegangen, auch so weit penetriret, daß man bey Eröffnung des Unterleibes eine Wunde in dem peritoneo & mesenterio sehen kunte, ferner war auch das intestinum duodenum die qveer halb durchschnitten auch ist zu sehen gewesen, daß die substantia Lienis wircklich durchstochen gefunden worden, welches man mit einen instrument deutlich wahrnehmen kunte, von dar ist gedachter Stich nahe an und zwischen der 3ten und 4ten vertebra lumborum wieder heraus gegangen, auch ist meine grosse quantität sanguinis extravasati in abdomine gefunden worden, zu sehen war auch eine Wunde in der lincken Hand, welche zwischen beyden Fingern pollex & index bis an die junctur der Hand eingedrunge, ob ich nun wol solche Wunde der Hand nicht lethal nennen kan, so ist doch gedachtes vulnus des intestini duodeni & lenienis per se & absolute lethal zu achten, und hat ihn weder mit inner noch äusserlichen Medicamenten auf keine Art und Weise können geholffen noch gerathen werden, zu mehrer Bekraftigung dieses habe ich solches attestat eigenhändig unterschrieben und besiegelt.

Dat. E. den 28. Junii.

I. G. S.
Feldscheer von des Herrn Haupt-
Mann von M. Compagnie.

Magnifici, Hoch-Edle, Veste und Hochgelahrte
Insonders Hochgeehrteste Herrn und vornehme *Patroni*.

Ewr. Magnificence und Hoch-Edle Herren geruhen hochgeneigt zu vernehmen, was massen durch sonderbare Fügung geschehen, daß Christian Samuel H. ein Berg-Arbeiter in Johan Georgen Stadt an dem Johannis Tage dieses Jahres in einem Bier-Hause Abends gegen drey viertel auf 10 Uhr gestochen worden, welcher denn auch des andern Tages, Nachmittages um 3 Uhr verstorben, und ist der Thäter A. S. Sergeant unter dem ersten Regiment-Garde zu Fuß und des Herrn Hauptmanns von M. Compagnie gefänglich eingezogen worden, jedoch lasse ich vorjetzo unberühret und unausgemacht, ob besagter S. den Entleibten würcklichen gestochen habe, oder dieser jenem in den Degen gelauffen sey? Und geb ich nur, nach dem besagten S. defension zu führen von der Königl. Pohln. und Churfürstl. Sächs. hohen generalität gnädigst verstattet, ich auch zu dessen defensore erkieset worden, nebst denen in denen judicial actis der Verwundung halber gesamten

 ergan-

ergangenen und hiebey gelegten Registraturen die ganze Beschaffenheit zu dero hohen dijudication, mit unterdienstlicher Bitte, die Umbstände wohl zu erwegen, und gegen leidliche Gebühren mir ein informat zu ertheilen. Es ist aber aus der bey der Section gehaltenen Registratur sub L. und derer zugegen gewesenen Medici und Chirurgorum ihren Attestatis sub M. N. & O. wahrzunehmen, daß der Stich neben und nahe bey dem Nabel in regione umbilicali gegen die lincke Seite, und so dann die qveer durch das omentum mesenterium und intestinum duodenum, ferner die qveer und etwas unterwärts durch die Miltz, endlichen hinden nahe an- und zwischen der 3ten und 4ten vertebra lumborum wieder heraus gegangen; Es wollen auch der sub J. und K. verpflichtete Medicinæ Practicus und der commandirte Feldscheer nach obigen Attestatis sub M. & O. diese Wunde vor simpliciter und absolute lethal halten. Ich habe aber hiebey mein Bedencken

1) Ratione vulnerum und deren tractament, so wol vom Chirurgo als Provisore.

2) Ratione des wegen der Section ausgestellten atestati medici, des dabey gefällten judicii und derwegen der angeführten absoluten lethalität gegebenen raison.

Die Section anlangende: So ist aus dem attestato des Herrn Medici klar am Tage, daß in einer so höchstwichtigen Sache die benöthigte und behörige accuratesse sehr schlecht beobachtet worden. Denn er gedencket wol partium læsarum, abdominis externi, omenti intestini duodeni, mesenterii & lienis, allein leyder sehr general. Und ist es 1) unausgemacht: Ob das duodenum mehr gegen den pylorum oder in der Mitte, oder zu Ende lædiret? Ingleichen ist die eigentliche Grösse der geschehenen Wunde nicht accurat gemeldet, bald wird bey dem duodeno sub lit. D. ein Löchelchen, bald sub. L. B. eine starcke Wunde ..nehnet. 2) ist noch mehr zu verwundern, daß Herr G. da der Stich durch das Mesenterium gegangen, so oben hin gewischet und nichts observiret: ob die læsion mehr gegen das centrum zugegangen? oder ob ein starcker und grosser Ast derer Nerven, so da zusammen kommen, oder ein Blut-Gefässe, es sey klein oder groß, verletzet gewesen? Endlich 3) die Wunde der Miltz anlangend, so hat es gleiche Beschaffenheit, und stehet zwar wol in der Beylage sub L. daß sie der qveer oder zwerg über und nach der Beylage sub M. unterwärts durchstochen gewesen. Es ist aber nichts gedacht ob es arteriam splenicam selbst, oder nur einige surculos, oder einen nervum betroffen und ob der Stich entweder oben, oder in der Mitte, oder an der Spitze gewesen; und komme ich dahero auf das von dem verpflichteten Herrn Medico aus so accurater Section gefällte judicium der lethalität sub L. M. da ist nun

die

die ratio, daß wegen des lædirten intestini duodeni die nutritio cessiren, die Kräffte abnehmen und also der Tod erfolgen müssen. Allein wie die Section, so ist auch die Raison, wenn der Patiente wegen Mangel der nutrition hätte sterben müssen, so häte er noch wol eine Weile leben können. Ferner auf die Beschaffenheit der Wunde selbst zu kommen, worauf cardo rei bestehet, so solte nun zwar das attestatum medicum vermittelst der Section einen billigen Ausschlag in der Sachen geben können; wer aber will auf solchen Stich steiffen oder nach obangeführten Ursachen es zum Grunde setzen? Jedoch weil der Medicinæ Practicus, Herr G. meinet, daß sein assertum ratione lethalitatis denen fundamentis anatomiæ & chirurgiæ gemäß zu achten, so wird gegentheils auch billig erlaubet seyn, aus eben dergleichen fundamentis darzuthun, das sein assertum auf schlechten Füssen ruhe. 1) Die Fleisch-Wunden in abdomine wird niemand vor lethal halten. 2) Die vulnera intestinorum sind zwar sehr gefährlich, jedoch weil die Erfahrung bey gelehrten Practicis Medicinæ & Chirurgiæ bezeiget, daß dergleichen Darm-Wunden nebst ihren labiis mit den labiis der Wunden des Bauchs zusammen gewachsen, so sind solche, in so ferne sie sonst nach behöriger Art tractiret werden, vollkommen zu curiren, ins besondere aber hat hier, weil man mit den Hefften dazu kommen können, diese Wunde, ob schon Herr G. ein solches vermeynet, dem Bergmann den Tod nicht bringen können. 3) Die Wunde des mesenterii und lienis anlangend, hat man gleichfalls bewährte observationes, daß dergleichen curiret worden, wenn nemlich nicht starcke Blut-Gefässe lædiret gewesen, oder die Wunde nicht in das centrum mesenterii gegangen. Hiernächst ist zwar nicht zu leugnen, daß der den Tag nach der Verwundung und also geschwind erfolgte Tod (vid die Beylagen sub Q. und A in fine auch G.) auch die grosse quantität des in abdomine gefundenen Geblüts, einen starcken subçon einiger lethalität geben möchte. Allein ein Haupt-Umstand (weil 4.) von denen vulneribus omenti bekant genug, daß sie zu curiren seynd,) ist noch vorhanden, welcher gleichwol noch die lethalität zweiffelhaftig machen wird, in so fern nemlich ein Blutgefässe verletzet ist, und es ist entweder aus Versehen des Chirurgi, oder nach des læsi selbst eigenem Willen die Wunde nicht weiter gemachet und eröffnet. Denn erfolget hierauf nicht nur eine starcke Verblutung, sondern auch wohl gar der Tod, so kan meines Erachtens die Wunde anders nicht als per accidens lethal werden; demnach schliesse ich, weil nicht eigentlich in dem attestato medico einiger verletzter vasorum sanguiferorum specialissime gedacht, und jede Wunde a parte berühret worden, bis dato auch noch ungewiß ob die starcke Verblutung und quantität des geronnenen Geblüts mehr aus der Miltz, oder

aus

aus dem mesenterio, oder aus dem omento gekommen: so kan nimmermehr positive gesagt werden, læsus habe absolute & necessario von dieser Wunde sterben müssen.

Schlüßlich von dem Verband und tractament etwas annoch zu gedencken: So ist aus denen Beylagen sub F. B. E. und G. zu ersehen, daß solches schlecht genug bestellet gewesen, læsus hat nach der Beylage sub E. eine Stunde lang warten müssen, ehe der Chirurgus kommen, welcher in dem ersten Schlaf gelegen und daher vermuthlich schlaftruncken gewesen, GOtt weiß auch wie? procediret; das Tränckle in sub lit. D. woraus es bestanden, weiß niemand, ob es gleich einen gantz guten Namen führet, und hat der Patient seiter diesen Tranck nichts wieder einbekommen, sondern er ist gestorben, ehe der Medicus ihm nach der Beylage sub N. assistiret. Das intestinum, so durch das starcke Erbrechen oder Expressen herausgezwänget worden, ist nach der Beylage sub B. auch nicht wol, wie sich sonst gebühret, nemlich durch fotus von stärckenden Kräutern in Milch oder Wein gekocht, tractiret worden, und wie der Chirurgus in der Beylage sub B. selbst gemeynet er könne nicht in Leib sehen, so kan man seine Unwissenheit zugleich daraus mit erkennen, denn sonst würde er wol einen warmen liquorem eingesprützet haben, um zu sehen, ob solcher mit chylo, Galle, Urin oder excrementen vermischet zurücke komme. Die Unerfahrenheit und Nachlässigkeit dörffte hieraus noch um so viel mehr zu erkennen seyn, da er nach der Beylage sub B. erstlich die geringe Wunde an der Hand verbunden und sodann erstlich die Leib-Wunde und gefährliche Wunde recognosciret, endlichen auch weiter nichts gethan, als die Wunde mit kurtzen Wicken und Pflastern verbunden, und also den Patienten bis den Morgen darauf also verlassen; bey dem andern Besuch auch weiter nichts gethan, als ihn wieder verbunden, nachdem er vorhero die Wunden von Blut gesaubert. Es ist dahero überhaupt weder mit dem tractament bey der Cur, noch weniger bey dem Verbinden, am wenigsten aber bey der Section richtig und accurat zugegangen. Aus diesen, nach der Reihe also angeführten Umständen und Ursachen wird nothwendig die lethalitas absoluta & necessaria billig in Zweifel bleiben.

Ew. Magnificence und Hoch-Edl. Herrl. ersuche ich demnach hierdurch unterdienstl. Sie geruhen hochgeneigt die Sache, weil solche Leib und Leben concerniret, collegialiter wohl zu ponderiren, und weil der Verzug schädlich, des allerförderlichsten, wegen vorstehender, und anderer hiezu kommenden Umständen Dero collegialisches Gutachten cum rationibus decidendi, iedoch, weil es einen Soldaten betrifft, der wenig im Vermögen, und hiebey 4 arme Kinder hat, gegen ein leidliches mir zukommen zu lassen. Diese hohe Ge-

Gewogenheit gegen den armen Inquisiten, (welcher ohnedis das fatum hat, daß er eben an einem Johannis Tage, an welchen er vor 26 Jahren unter die Miliz sich begeben, dieses Unglück erleben müssen) werde ich Zeit Lebens zu rühmen wissen, en particulier unausgesetzt beharrende

Ewr. *Magnificenz* und Hoch-Edl.
Herrl.

d. 28. Dec. 1724.

unterdienstschuldigster Diener
C. B. S.
Advoc. immatr. Sax.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Wohl-Edler,
Sonders geehrter Herr.

Es ist unserer Facultæt dessen Schreiben de dato den 28. Decembr ann. præt. nebst einigen beygefügten Documentis nicht eher als vorgestern den 8. Febr. a. c. insinuiret worden, in welchem Er unser Decisum hauptsächlich über diese Frage verlanget:

Ob die durch den *Sergeant A. S.* dem Berg-Arbeiter S. C. H. beygebrachte Verwundung und dadurch verursachte *Læsion absolut lethal?* auch ob die dabey geführte Cur recht verfahren sey?

Nun haben wir die Attestata Medici und Chirurgorum samt denen dazu gehörigen excerptis Actorum fleißig durchlesen, und ersehen, daß gedachter H. des Abends vor dem 25 Junii die Wunde bekommen, und den folgenden des Nachmittags um 3 Uhr verstorben sey, da denn bey geschehener Section befunden worden, daß die Wunde neben und etwas nahe an den Nabel gegen die lincke Seite durch den musculum oblique ascendentem, omentum, duodenum, mesenterium & lienem, und hinten nahe zwischen der 3ten und 4ten vertebra lumborum wieder heraus gegangen, dabey eine ziemliche quantität von geronnenem Geblüthe in cavitate abdominis angetroffen worden.

Bey so gestalten Sachen können wir secundum regulas & præcepta artis nostræ, wie auch aus beständiger Observation und Experience nicht anders urtheilen, als daß der verwundete an dieser læsion absolute und nothwendig sterben müssen; ausser dem aber haben wir wol zwar bemercket und in Acht genommen, daß der Medicus, der bey der Section zugegen gewesen, und weder

examinatus noch promotus ist, wol der geschickteste nicht sey zu dergleichen Verrichtung, massen dessen beygefügtes Raisonnement gar schlecht gefallen, wie denn auch der Verwundete bey der Cur wol besser und geschickter tractiret werden können. Dessen allen aber ohngeacht, wenn sich die Sache in der That also, wie in beygelegtem Bericht des Medici und Chirurgorum, dem wir Glauben beymessen müssen, vermeldet, verhält, hat der Verwundete nicht bey dem Leben erhalten werden können, welches wir dem Herrn zu verlangter Nachricht unter unserm gewöhnlichen Facultäts=Siegel melden sollen.

Halle den 10. Febr. 1725.

Casus XXXV.

Veneficium Dubium.

Anno 1724. den 30. Junii ist die so genannte C. M. L. da sie damit umgangen, sich entweder zu versäuffen oder zu entleiben, arrestiret und zu Hafft gebracht, da sie denn heute den 1. Julii in Gegenwart des Herrn Closter-Meisters und H. V. als Voigt, folgende Aussage gethan, daß sie, die Inquisitin, nach R. gehörig, im 29. Jahr ihres Alters sey, hätte in klein W. bey den Leuten im vorigen Jahr gesponnen, verwichenen Winter bey Herr Pastor B. gedienet, und sieder Ostern bey E. A. hieselbst, sie wäre willens gewesen mit denen bey sich gehabten 2 Messern sich selber zu entleiben, hätte sich auch anfänglich versäuffen wollen, davon sie aber J. C. G. verhindert, denn sie in ihrem Gewissen sich wegen J D. Kindes Vergifftung sich beschweret gefunden, sie hätte in der Heyde, verwichenen Herbst ein Jahr, vor 6. Pf. Ratzen-Kraut gekauft, wüste aber nicht von wem, und zwar in der Meynung sich selbst damit umzubringen, aus lauter Mißmuth, daß ihr Bräutigam A. K. verstorben, bey welchem sie alles Ihrige zugesetzt, und ein Kind vor etwa 10 Jahren von ihm gehabt, selbiges wäre nur 8 Wochen alt gewesen und zu G. begraben worden, sie hätte sonst gegen des Kindes Vater einen Groll gehabt, da er sie beschuldiget, ein Stacket abgebrochen zu haben, weil sie aber ihn nicht können ankommen, hätte sie das ermordete Kind die Küche sehen vorbeygehen, und also ein wenig Butter-Brodt, so ihres Wirthes Kind gehabt, in dem bey sich gehabten Ratzen-Kraut umgekehret, und es dem Kinde in voriger Woche gegeben, da aber dasselbe durch Erbrechung es überstanden, und sie solches gesehen, habe sie am Mittwoch als den 28. Junii nachmittag etwa um 3 Uhr das noch gehabte Ratzen-Kraut in Bier gethan, das Kind, da es vorbey gangen, ob es trincken wolte, gefraget, weil es aber sich geweigert, habe sie es mit Gewalt aufgenommen, und aus einem Topff zu trincken gegeben, bey fernerer Wegerung aber den Rest dem Kinde durch den Löf-

Löffel mit Gewalt eingegossen, die bey ihr befundene Kuchen wären von einem Pfanne-Kuchen gewesen, welches sie dem Kinde das erste mahl præsentiret, aber es nicht essen wollen. Gestand endlich, daß weil sie arm und viel kränckete, und keinen Anhalt gehabt, alles gethan, um aus der Welt zu kommen, womit dieses geschlossen, und sie ad custodiam gebracht.

Worauf den 30ten Junii der Medicus cum Chirurgo das verstorbene Kind besichtiget, und folgendes elogium ertheilet:

Auf beschehene Requisition der Hochwürdigsten Frauen Abtißin des Hoch-Adlichen Convents in J. haben wir Endes-Unterschriebene den 30 Junii a. c. uns in J. D. J. in der Feld-Schmiede gelegenes Haus judicialiter verfüget, umb, dessen damahligen gemeinen und starcken Muthmassung nach a C. M. L. so von R. bürtig beygebrachten Giffte gestorbenes Mägdchen von vierthalb Jahren in Augenschein zu nehmen, da wir denn das entblößte Cörperchen, so an der lincken Seite längst hinab etwas blau streiffigt, überall am gantzen Leibe und Häuptgen nicht das geringste suspicieuses zu sehen war, auch zu seciren übernommen, und in Gegenwart Hochgedachter Fr. Abtißin, Hrn. Secretarii und Hrn. Closter-Meisters befunden, daß die intestina starck mit flatibus, alle Corporis viscera in situ naturali, hepar, lien & lobi pulmonum vornehmlich bey ziemlicher couleur, das Hertz aber, so nicht sonderlich welck, etwas weniges geronnenes Geblüt in sich habend, zu sehen gewesen, ventriculum ipsum aber tanquam receptaculum veneni propinati betreffend, war solcher gantz rein und gut, auch nicht das geringste von einer corrosion, macula livida vel nigra zu spühren, wohl aber etwas weniges vom liquore lacteo viscido, welcher doch nicht gantz übel gerochen, nebst einem länglichten Wurm in œsophago zu sehen, daß wir also diesen GOtt allein bekanten dubieusen casum und quæstionem, ob nehmlich, da doch gleichwohl dieses Kind bis an sein Lebens-Ende starcke vomitus continuos des Vaters Aussage nach gehabt, a propinato veneno gestorben sey oder nicht, Einer Wohl-Löblichen Medicinischen Facultät, darinnen positive zu decidiren anheim geben, das obige zugleich nach unserm Gewissen Pflicht-schuldigst attestirende. Geschehen J. d. 30. Juuii 1724.

J. Z. H.
Med. Practicus.
J. H. Chirurgus.

Anno 1724. den 26. Octobr. ist das Peinliche Gericht über die Inquisitin gehalten.

Fiscalis. Für diesem peinlichen Gerichte erscheinet Fiscalis ex officio constitutus, peinl. Ankläger wider C. M. L. peinlich Anbeklagtin in puncto tertia vice commissi stupri minitationis & per veneficium commissi homicidii, reserviret ihm zuvörderst reservanda jura & juramenta, und beziehet sich solchem nächst auf in dieser Sache ergangene und zuverlassene Acta; Wann nun daraus erhellet (1) daß die Anbekl. zu dreyen verschiedenen mahlen sich imprægniren lassen, folglich allein darum nach der allergnädigsten Königl. Constitution datiret G. d. 22. Augusti anno 1642. zur Stäupen zu schlagen, und des Landes auf ewig zu verweisen, besondern auch (2) wegen der in Actis befindlichen und sonst bekanten Bedrohung, welche, wenn die Anbeklagte nur freye Hände gehabt, allem Vermuthen nach, nicht allein in eine diffidation, besondern in würckliche Ausübung würde getreten seyn, den Todt verdienet, dessen sie ohne dem schon schuldig, weiln (3) die Acta actitata klährlich an den Tag geben, daß sie J. D. H. Kind mit Gifft vom Leben zum Tode gebracht. Wann nun (a) das tertia vice iteratum stuprum zu Tage lieget, zu geschweigen, daß man nicht einmahl wissen, noch in Erfahrung bringen könne, wie es mit der Geburth gehalten, auch (b) die angezeigte minæ zu Tage liegen, sodann (c) was das homicidium anlanget, (1) zu consideriren, daß die Anbeklagte testantibus Actis, ihrer eigenen Aussage nach, einen Haß wider des hingerichteten Kindes Vater gehabt, (2) dieselbe ihr Bekäntniß freywillig darzu thut, daß sie eine boßhafftige Creatur sey, (3) in ihrer Gefängniß und in actis selbst gefährliche Droh-Worte ausgegossen, (4) das ermordete Kind vor der Vergifftung von keiner Kranckheit gewust, und denn (5) die Anbeklagte, wie die Acta ergeben, eine leichtfertige Person ist, zu der man sich allen befundenen Umständen nach der Vergifftung wegen wohl versehen kan, folglich (6) in præsenti casu man de corpore delicti ja wohl nicht weiter dubitiren kan. Nun aber (d) bekant, quod qui veneno occidit, non solum homicidii reus sit, sed gravius puniendus, plus namque est veneno hominem extinguere, quam gladio occidere, quoniam tanto graviora sunt scelera, quanto difficilius caveri possunt. Dannenhero auch in der Peinlichen Halß Gerichts-Ordnung, wornach dieses Gericht gleich alle andere sub Imperio Romano befindliche Judicia zu sprechen, heilsamlich verordnet, daß wann ein Weibes-Bild eine Missethat durch Gifft begehet, und dadurch jemand am Leib oder Leben beschädiget, ertränckt oder in andere Wege nach Gelegenheit vom Leben zum Tode soll gebracht werden, wie der Artic. 130. Constit. Carolinæ mit mehreren vermeldet; als bittet Fiscalis eine in Rechten gegründete, der Anbeklagtin selbst zum wohl-verdienten Lohn, und andern zum Exempel Straffe abzufassen und zu publiciren.

De-

Defensions-Schrifft,

Es erscheinet E. M. L. eine ihres Lebens gantz überdrüßige, jedoch dabey unschuldige Inquisitin und peinlich Anbeklagtin in puncto prætensi commissi tertia vice stupri, minitationis & veneno perpetrati homicidii, stattet zuförderst Ihr. Excell. unterthänigsten Danck ab, daß dieselbe ihre defension nicht versagen, sondern zu deren Führung ihr einen defensorem gnädig zu ordnen wollen, und reserviret sich solchem nächst alle Rechte und Rechtl. Wohlthaten, wie auch alle Eyde, so ihr in dieser Sache Vermöge der Rechte und des Käysers Caroli V. peinlichen Halß-Gerichts-Ordnung können und mögen zu statten kommen, benebst deren Heimb- und Zurückschiebung, protestiret superfluo probationis onere, wie auch, daß sie peinliche Acten quod utilia acceptiret, dieselbe aber quoad inutilia nicht wolle agnosciret und wieder sich gelten lassen haben, beziehet sich hiernächst ad factum in scriptis adhibitionis, welches also lautet:

E. M. L. berichtet in facto, wie sie von christlichen und ehrlichen Eltern zu K. gebohren, welche sich mit Fischen ehrlich, sie aber mit Dienen bey guten Leuten sich ernehret, wovon sie nichtes überhaben können, weßhalben sie keine Rast noch Ruhe gehabt, besondern ihres Lebens gantz überdrüßig geworden, und sich selbsten zu nahe thun, und verträncken wollen. deposit. Inquisitæ ad art. Inquisit. 3. ad 13. inclusive, wie sie denn aus solcher Mißmuth würcklich sich ums Leben gebracht hätte, wenn nicht der Becker J. C. G. sie daran gehindert, deposit. Inquisitæ ad artic. Inqis. 36. Gestalt sie denn auch weiter Ratzen-Kraut in der Heyde aus der Apothecken gekauft, und sich damit tödten und vergeben wollen; deposit. Inquisitæ ad art. Inquis. 47. Ex eodem tædio vitæ, und in Meinung, es würde die Obrigkeit sie hinrichten, und vom Leben zum Tode bringen lassen, hat Inquisitin gestanden, wie sie Ratzen-Kraut aus der Apothecken in der Heyde gekaufet, und wohl wissend, daß das Ratzen-Kraut die Leute vergifftete, und sie wenn es ihnen beygebracht, darvon sterben, solches dem J. D. H. mit welchem sie sich erzürnet, anfänglich beybringen wollen, weilen sie aber solches ihm nicht hätte beybringen noch damit ihn ankommen können, seinem frischen und gesunden Kinde, das erste mahl in einem in Gifft umbgekehrten Butter-Brodt und Pfann-Kuchen, welches ersteres das Kind aufgegessen, von dem Pfann-Kuchen aber nicht essen wollen, und das andere mahl in Bier beygebracht und eingegeben deposit. Inquisitæ ad art. Inquis. 47. 50. 52. 53. 54. 55. 56. 66. worbey sie denn solche Umstände anführet, dadurch sie gantz gewiß die Todes-Straffe über sich zu ziehen vermeynet, und nicht gezweiffelt,

dieselbe würde ihr unfehlbahr dictiret, und sie solcher Gestalt von ihrem überdrüßigen und elenden Leben geholffen werden, als (1) daß sie vorsätzlich das Ratzen Kraut auf der Apothecken gekaufet und sich selbsten damit vergeben wollen. deposit. Inquisitæ ad artic. Inquis. 47. & 49. (2) Daß sie wohl gewust, daß das Ratzen-Kraut die Leute vergiffte, und wenn sie solches einbekommen, daran sterben müsten. vide deposit. Inquisit. ad art. Inquis. 50. (3) Daß si J. D. H. auch selbiges beybringen wollen, wie sie aber an selben nicht kommen können, duabus vicibus seinem Kind beygebracht, per supra allegatos artic. Inquis. (4) Daß Inquisitin dem Kinde zu Ende das vergifftete Butter-Brodt gegeben, damit solches davon sterben solte. deposit Inquisitæ ad artic. Inquis. 57. (5) daß sie sich öffters erkundiget und zugesehen, wie sich das Kind nach dem Butter-Brodte befunden, und dieses (6) aus der Ursachen, weil sie gerne gesehen, daß das Kind von dem vergiffteten Butter-Brodt sterben solte, auch (7) aussaget, daß nach gegessenem Butter-Brodt das Kind sich gebrochen. (8) Daß es ihr leyd gewesen, daß das Kind nicht gestorben, sodann (9) daß sie den festen und ernstlichen Vorsatz gehabt, das Kind vom Leben zum Tode durch Gifft zu bringen, und (10) daß sie, umb diesem Zweck zu erreichen, zum andern mal einige Tage hernachher, aus eben solcher Absicht, daß es daran sterben solte, das Gift demselbigen nicht nur in Bier zu trincken gegeben, sondern auch, weilen es nicht trincken wollen sie selbiges mit einem Löffel aus den Topf geschrapet, dem Kinde mit Gewalt eingegeben, und es mit dem Finger im Halse nachgedrücket, und daß das Kind endlich darauf gestorben, deposit. inquisitæ ad artic. Inquis. 58. 67. inclusive so daß solchen allen nach, wen nicht aus dem Elogio Domini Doctoris Medici & Chirurgi das Gegentheil zu Tage läge, es übel für die Inquisitin aussehen, und sie ein Kind des Todes ohnfehlbar seyn würde. Allein da aus selbigen zu ersehen, daß bey der Besichtignng des entblößeten Cörpers, überall, so wol an dem Leibe selber, als auch an dem Haupte nicht das geringste verdächtiges befunden worden, auch da der Leib aufgeschitten, die intestina starck von flatibus, alle viscera aber in situ naturali, die Leber, die Miltz, wie auch die beyden Theile der Lungen vornehmlich bey ziemlicher Couleur bemercket, das Hertz nicht sonderlich welck, in selben aber etwas geronnen Blut gewesen, so dann der ventriculus tanquam receptaculum propinati veneni gantz rein und gut, und darinn gar keine Gift corrosion, macula livida vel nigra, wol aber etwas weniges von liquore lacteo, welcher doch wohl gerochen, benebst einem kleinem Wurm in dessen Munde verspühret worden, so ist das corpus delicti noch nicht hell und klar dargethan, sonderlich da auch nicht erweißlich dargethan, daß das Kind starck vomiret, und in dem

evomir-

evomirten Gift gewesen, a vomitu auch ad venenum nicht argumentiret werden mag, videatur tractatus inscriptus der aufrichtige und sichere Artzt. capite 22. vom Brechen, allwo er anführet, daß die Ursach des Brechens seyn die Uberfüllung des Magens mit scharffen und unverdaulichen Speisen, wenn böse humores in dem Magen stecken, item Würme und dergleichen nicht aber allein der beygebrachte Gift, und weilen in des Kindes Magen ein langer Wurm befunden worden, so ist allerdings zu vermuthen, daß dieser Wurm den vomitum, falls es zu erweisen seyn möchte, nicht aber der Gift, als welchen man in dem Magen des Kindes, noch sonst gar nicht gefunden, causiret und verursachet habe.

Wann nun aus sothanem facto und elogio zu ersehen 1) daß in dem Magen und andern partibus corporis des verstorbenen Kindes gantz und gar kein Gift noch einige Anzeige des beygebrachten Giftes gewesen und befunden worden, vielmehr Dominus Medicus und Chirurgus attestiren, daß die intestina mit flatibus starck angefüllet, ein länglichter Wurm in dem Munde des Magens, sodann in dem Hertzen geronnen Blut angetroffen worden, dannenhero (2) allerdings zu vermuthen, da das Blut in dem Hertzen bereits geronnen und stagniret, die circulatio sangvinis, worinnen das Menschliche Leben bestehet, bey dem Kinde bereits cessiret, und durch das heftige Zusetzen der Winde und Würmer gehemmet, mithin dadurch das Kind natürlicher Weise gestorben, anbey zum (3) das Brechen oder vehemens vomitus nicht erwiesen, indem auf Inquisitin Aussage nichts gebauet werden mag, als welche vitæ pertæsa, ich weiß nicht was wieder sich aussagen solte, wenn sie nur dadurch von der Welt abkommen könte, so meritiret auch dieserwegen die Aussage des Vaters bey Besichtigung des Kindes gar keinen Glauben, indem derselbe nicht eydlich und ordentlich abgehöret, in dieser Sache passioniret, auch nur testis vnicus ist, allenfalls aber da solches zu erweisen stehen möchte, so würde auch gleichfalls dargethan werden müssen, daß in dem evomirten Gift befunden worden, als welches auch ex actis nicht zu ersehen, vielmehr ergeben dieselbe, daß gar kein venenum in dem Leibe des Kindes hergegen ein Wurm und flatus darinn befunden worden, also der Tod diesem, nicht aber dem Gifte beyzumessen, so können auch 4) der Dominus Medicus & Chirurgus, welches sie doch nothwendig denen Rechten nach thun müssen, nicht in ihrem Elogio asseriren (a) quod venenum propinatum sit (b) daß von diesem beygebrachten Gift das Kind sey gestorben, und vom Leben gebracht, vielmehr müssen dieses benebst ihrem judicio in suspenso lassen, dahero denn de corpore delicti nicht helle und klar constiret, welches doch die Rechte, sonderlich in hoc delicto, erforderen, weil es ein delictum facti

cti permanentis ist, und verordnete Medicus und Chirurgus ad eruendum corpus delicti vorgedachte beyde puncta, nemlich das venenum nocivum in corpore befunden, und daß sothanes Gift den Todt verursachet, in ihrem Elogio gantz gewiß asseriren und affirmiren sollen, und wenn sie solches nicht thun können, besondern ihr judicium in suspenso lassen müssen, weiter verordnet, daß auf solchem Fall de corpore delicti nicht constire, und ein Richter gar nicht befugt seyn soll, die Inquisitionem specialem oder torturam wieder einen vorzunehmen, weniger einen ordinaria pœna zu bestraffen Carpz. Pract. Crimin. p. 1. quæst. 21. no. 18. Hiernechst weiter (5) Rechtens daß die confessio inquisiti, wenn de corpore delicti nicht constiret, wieder dieselbe nichts probire, sie des delicti dadurch nicht überführet, weniger ordinaria pœna beleget werden könne, auch nicht einmal extraordinaria, hisce concurrentibus indubitatis indiciis, & conjecturis, welche doch in præsenti casu gar nicht befindlich, weniger erwiesen, hergegen wir die Unwahrheit der confession der Inquisitin ex elogio Medici & Chirurgi klärlich dargethan, und ergeben die Acta, daß die Inquisitin ihres Lebens gantz überdrüßig, und um sich davon zu bringen und abzuhelfen, alles mit der größten Unwahrheit wieder sich aussaget, und bekant habe, auf welcher irrigen, wieder die klare Wahrheit laufenden Aussage dann kein Richter zu Wercke gehen, einem das Leben absprechen oder sonsten bestrafen mag; Als will diesem allem nach die Inquisitin dem Herrn Fiscali opponiren, exceptionem non fundatæ nec probatæ intentionis adeoque non competentis actionis, und verhoffet, es werde dieses löbliche Gericht juxta regulam actore non probante rea est absolvenda, sie von der angestelten Klage gäntzlich entladen und loßsprechen, als in welcher Hoffnung sie ad libellum Domini Fiscalis, & quidem ad factum antwortet, daß die drey begangene stupra nicht erwiesen, indem der Inquisitin Aussage kein Glaube beyzumessen, allenfalls aber und da selbige zu erweisen stehen möchten, so würde doch dieselbe nach der Königlichen Allergnädigsten constitution nicht fustigatione & relegatione perpetua bestrafet werden können, in mehrern Betracht diese constitution nicht in beyder Herren Namen emanirt, besondern nur einseitig publiciret worden, weßhalber in hoc foro darnach nicht zu erkennen, weniger einige Straffe zu dictiren, wobey demnach zu bemercken, daß das angeführte 3te stuprum, weil es com sponso ausgeübet, nicht pro stupro zu achten, noch zu bestraffen, weiln die Verlobte pro conjugibus quoad hunc effectum zu achten, die minitationes prætensæ befinden sich in actis nicht, weniger ist erwiesen, daß Inquisitin, wenn sie nicht zur gefänglichen Haft gebracht, besondern freye Hände gehabt hätte, würde ins Werck gerichtet haben, so ist

auch

auch das veneficium imputatum an H. Kind nicht erwiesen, und per deducta durch das Gezeugniß der Inquisitin denen Rechten nach gar nicht zu beweisen.

Ad rationes & media concludendi libelli & quidem ad Num. (1) wird ratione stupri vorhin angeführtes lediglich wiederhohlet, addendo, daß Inquisitin in Actis, wie es mit der Geburt zugegangen, angeführet. (Ad Num. (2) Minas negando. Ad (3) ejusque sub nomeram 1) & reliquos sub numeros, daß alles, was in diesem sub numeris angeführet, auf der Inquisitin unwahre Aussage sich lediglich gründe, und dahero nicht erwiesen, auch größten Theils, wann es erwiesen, irrelevant negando, daß in præsenti casu de corpore delicti solte constiren. Womit denn auch die angeführten Jura ihre Erledigung finden und anhero nicht quadriren.

Solchem nach will Inquisitin allen undienlichen, so etwa in specie nicht beantwortet seyn möchte, brevitatis studio lediglich contradiciren, und sub protestatione solennissima tacendo nichts einzuräumen, dahin zu erkennen und auszusprechen gebeten haben, daß Inquisitin bey obangeführten Umständen von der angestelleten peinlichen Klage gäntzlich zu entbinden, eventualiter aber und falls dieses löbliche peinliche Gericht daran einen Zweifel haben möchte, die Acta integra zu Einhohlung einer Rechtlichen Urtel, nachdem dieselbe ratione elogii mit einer Medicinischen löblichen Facultät communiciret, als warum selbige zu ersuchen, nach einer unpartheyischen Facultät zu senden.

Anno 1725. den 26. Januarii wurde J. K. des Schliessers Ehe-Frau vorgefordert und befraget, ob sie, wie ein Gerücht ginge, gesehen, daß die inhafftirte C. M. L. ihre Brüste, da sie bey ihnen in Verhaft kommen, ausgemolcken, da sie dann endlich ausgesagt, daß sie es verschiedentlich gesehen, daß die Inquisitin sich ausgemolcken, auch die Milch, wann sie dazu keine Gelegenheit hat gehabt, allemal durchs Hemd und Wambs gedrungen; als die Inquisitin hierauf selbst vorgefordert und hierüber befragt worden, hat sie es freymüthig bekannt, und daß sie vorhero ihrer Meynung nach auf Maria Verkündigung des 1724ten Jahres, etwan 11 Wochen vor der Zeit, da sie gefänglich eingezogen, bey dem Herrn Past. B. diente, in dessen Garten ein lebendig Kind und zwar einen Sohn gebohren, dem sie das Genick abgestossen, und so hinter dem Garten in einen Graben, worinn die Ebb und Fluth aus den St. Fluß gehet geworffen, auch in einer Stunde ihre Arbeit wieder gethan, und als sie ferner befraget, ob es dann die Wahrheit, daß

wie sie vorher secundum acta ausgesaget, daß das Kind, welches sie auf A. Hofe gehabt, und unter einen Apfelbaum etwa vor 6 Jahren begraben, nicht gelebet, hat sie zu Beruhigung ihres Gewissens offenhertzig bekannt, daß es auch lebendig zur Welt gekommen, ein klein Mägdgen gewesen, und sie demselben gleichfalls das Genick abgestossen, dann in eine Schachtel gethan, und unter dem Apfelbaum, wie ausgesaget, begraben, und da sie zu Bereuung ihrer Sünden angemahnet worden, hat sie ohne Scheu gesagt, es thäte ihr zwar leid, allein sie wäre der Geilheit so ergeben, daß wenn sie auch wieder frey käme, sie es ohnmöglich lassen könte: worauf sie wieder zur custodie gebracht, und ob man sich gleich mühsam der Umstände halber mit mehrern erkundiget, hat man doch hiervon nichts mehrers, als uns die Acta ergeben, herauszubringen vermocht.

J. den 26. Januarii 1725.

Responsum Facultatis Medicæ Hallensis.

Nachdem die löbliche Juristen-Facultät allhier uns einige Registratur ein veneficium imputatum betreffend überreicht, unser in arte Medica wohl gegründetes Bedencken darüber zu ertheilen, so haben wir dieselbe nebst dem Attestato Medici & Chirurgi fleißig durchlesen, wohlbedächtig erwogen, und daraus ersehen, daß C. M. L. ein lediges und liederliches Weibes Mensch sich den 30 Junii a.p. ersäufen wollen, und deßwegen in gefängliche Verhaft kommen, und auf Befragen, warum sie auf solchen bösen Vorsatz gefallen, gestanden, daß solches bösen Gewissens halber geschehen, dieweil sie J. D. H. Kind von vierthalb Jahren mit Ratzen-Kraut, welches sie von einem Apothecker gekauft, umgebracht, und zwar also, daß sie gedachtem Kinde zum ersten mal etwas von dem Kraut mit Butter-Brodt beygebracht, und als dasselbe durch öfteres Brechen wieder davon kommen, habe sie ihm zum andern mal im Bier davon mit Gewalt den 28. Junii eingegeben, und sey das Kind den 29 verstorben: Bey der am 30sten ejusd. geschehenen Section des verstorbenen Kindes habe man befunden, daß alle viscera gesund, in dem Magen keine macula livida, vel nigra, auch nicht das geringste von einer corrosion zu verspühren gewesen, in œsophago aber sey ein länglichter Wurm angetroffen worden: gleicher gestalt sey des verstorbenen Kindes Vater und Mutter um dessen Kranckheit und Tod befraget, und hätten dieselbe ausgesaget, daß dieses ihr Kind den 21. Junii zum ersten mal kranck worden, über heftige Leibes-Schmertzen geklaget, sich gekrümmet, herumgeworfen, und vier gantze Tag und Nacht sehr vomirt, da indessen das inhafftirte Mensch alle

Augen

Augenblick kommen und gefraget, wie es mit dem Kind stünde: Am 28. ejusd aber, da das Kind des Morgens noch gantz gesund gewesen, habe es wieder angefangen sich starck zu brechen, auch einige mal purgiret, und sey den 29sten gegen Abend verstorben: Ubrigens sey die Inquisitin wegen Hurerey und anderer Schand-Thaten malæ famæ, und habe sich vernehmen lassen, daß sie arm, viel kranckete, keinen Unterhalt gehabt, und hätte dieses um von der Welt zu kommen gethan: Es ist also die Frage

Ob aus diesen Umständen und gestalten Sachen nach, mit gewissen Grund zu behaupten, daß das verstorbene Kind von *Inquisitin* mit Gift ums Leben gebracht sey?

Nun sind zwar pro affirmatione folgende rationes gar bedencklich und wohl zu consideriren 1) daß gedachte C. M. L. eine Person malæ famæ, liederlichen Lebens und boßhaften Gemüths sey, die 2) wider des verstorbenen Kindes Vater einen Groll gehabt, 3) selbst das factum gestanden, und zwar 4) mit allen special-Umständen, insbesondere womit, wann und wie oft sie solches gethan, dazu 5) kommt, daß das Kind zu der von ihr angegebenen Zeit sich das erstemal sehr geängstiget, Schmertzen gehabt, sich gebrochen und dadurch vielleicht das Gift wieder von sich gegeben; das andere mal aber, da es zuvor gesund gewesen, wiederum heftig vomirt und purgirt, auch bald darnach gestorben, welches alles nicht geringe indicia veneficii perpetrati sind:

Allein weil Inquisitin 1) gemeldet, daß sie dem Kinde Ratzen-Kraut gegeben, unter dergleichen Nahmen aber kein Kraut in den Apothecken bekannt und verkauft wird, welches solchen giftigen effect hätte, wol aber das Ratten-Pulver, so Cobaltum oder Arsenicum ist, welches letztere an einigen Orten auch Ratten-Kraut genennet zu werden pflegt: 2) der Medicus und Chirurgus laut ihres Berichts bey der Section die viscera alle gesund, und keine Læsion, Inflammation oder sphacelation in dem Magen gefunden, dergleichen doch nach geschehenem veneficio sonst ordinair wahrzunehmen: 3) Hingegen ein Wurm in œsophago angetroffen worden, und bekannt ist, daß ein Wurm, wenn er im Magen, allwo dieser zuvor gleichfalls gewesen seyn muß, stecket, eben dergleichen Zufälle, die sich an dem verstorbenen Kinde gezeiget, als Leibes-Schmertzen, Brechen, Beängstigung, convulsiones, ja den Tod selbst verursachen kan: 4) die Inquisitin, ob sie gleich vor diesem sehr gottlos und boßhaftig gewesen, doch vor jetzo gantz desperat ihres Lebens überdrüßig, und dabey corruptæ phantasiæ zu seyn scheinet, massen sie sich ersäufen, mit zwey Messern ums Leben bringen, das Ratzen-Kraut selbst einnehmen wollen u. d. gl. m.

So kan man bey so gestalten Sachen kein categorisches Urtheil von dem vollbrachten veneficio ertheilen. Es wird aber zu mehrerer Erläuterung der Sache dienlich und nöthig seyn, daß 1) zuförderst Inquisitin befraget werde, ob sie das angegebene Ratzen-Kraut als ein Kraut oder Pulver gekauft, und wie solches ausgesehen, damit man urtheilen könne, ob sie auch unter den Ratten-Kraut das obgedachte Ratten-Pulver und Arsenicum verstehe: 2) daß bey dem Apothecker, von welchen sie dasselbe gekauft zu haben vorgiebt, Nachfrage gehalten werde, was er unter solchem Namen verkaufe, und wie dasselbe sonst Teutsch oder Lateinisch heisse, 3) daß die dasigen Herren Medici sich umständlicher und genauer nach der Inquisitin Leibes- und Gemüths-Constitution erkundigen, und in specie untersuchen, ob sie an einem affectu Melancholico laborire, und das, was sie ausgesagt, ex phantasia depravata herkommen sey: Und wenn solches mit allem Fleiß geschehen, so wird man alsdann mit mehrerer und zuverläßiger Gewißheit ein decisiv Urtheil von dieser Sache geben können; Urkundlich haben wir dieses unser Gutachten mit dem gewöhnlichen Facultäts-Siegel ausfertigen und bekräftigen wollen.

Halle, den 15. Februarii 1725.

Responsum Facultatis Juridicæ Hallensis.

Als uns derselbe die wider Catharina Marg. L. ergangene Inquisitions-Acta zugeschickt ꝛc.

Demnach ꝛc. Daß zuvörderst das Concept von dem an uns abgelassenen Schreiben (in welchem derselbe erinnert, daß wann wir etwa auf ein Zucht- oder Spinn-Haus verfallen sollen, solches Ihres Orts nicht vorhanden: ingleichen daß sonst die Inquisitin ein halsstarrig boßhaftig Mensch sey, welche da sie beym Leben bliebe, ausser allen Zweifel noch mehr dergleichen grausame böse Thaten, verrichten dürfte) wie billig auch ohne unsern Erinnern ex officio hätte geschehen sollen, ad acta zu bringen, so dann nach Anleitung des von hiesiger Medicinischen Facultät ertheilten und anietzo beygefügten Gutachtens mit Befragung der Inquisitin und des Apotheckers wegen des Ratzen-Krauts, wie nicht weniger mit genauer und umständlicher Untersuchung der Leibes- und Gemüths Constitution der Inquisitin, und ob alles was sie ausgesaget ex phantasia depravata herkomme, durch die Herren Medicos erfahren werde, auch ferner, da diese in ihrem dißfalls ad acta zu bringenden Bericht dergleichen zu behaupten, sich nicht getraueten, alsdann wegen dessen, was besage der letzten registratur inquisitin am 26. Januarii

dieses

dieses Jahres von Ertödtung ihrer eigenen Kinder ausgesaget, wegen der dabey gemeldeten Umstände gehöriges Orts Erkundigung eingezogen, die Inquisitin deßwegen über articulos inquisitionales verhöret, dero defensor zu Einbringung ihrer Nothdurft zugelassen, auch sonsten allenthalben der Peinl. Halßgerichts-Ordnung gemäß verfahren werde: Wann nun dieses alles beobachtet, auch die acta völlig geheftet und foliiret worden, so ergehet nach derer anderweitigen Verschickung in der Sache allenthalben ferner was recht ist.

V. R. W.

INDEX
TITVLORVM GENERALIS.

PARS I.

Pars II.

Caſus II

Re-

Re-

Re-

Pars II.

Re-

Appendix.

Ca-

Ca-

INDEX RERVM.

A.

Ppo-

B.

D.

De-

E.

F.

 p. 449.

Ju-

M.

Me-

ab

N.

O.

P.

Purga-

T.

V.

Vulnus

W.

Z.